

TOMVS TERTIVS.

❁ COMMENTARIO- RVM IN ORDINATIONES

Regias Castellæ, in quo omnium inquisitionum, & accusationum, usurarum, Iudæorum, augurum seu diuinorum, & hæreticorum, excommunicatorum, periurorum, & falsariorum, traditorum & aleuorum, Blasphemorum, iniuriarum, ludorum, ligarum & monopoliorum, & contrauenientium iustitiæ & iudicibus, eorumque præpositis ad administrandum bonum iustitiæ: homicidiorum, vagabundorum, & ocioforum, adulteriorum, furtorum, & receptatorum malefactorum, Remissionum, inferentium vim & damna, & Pœnarum singulorum delictorum, vel aliarum rerum quæ ad praxim pertinent, quæ-
ve in iudicijs quotidianæ sunt, explicatio
fit diligens ad iusque accom-
modata.

AUTHORE DOCTORE DIDACO PEREZ
*Salmantino iuris Pontificij ordinariè publico munere Regente Cathedram Decreti, in præ-
clarissimâ Vniuersitate Salmanticensi, nunc vero proprietatis Vesperorum Sexti.*

Titulos conscriptos contentos isto Libro Octauo sequens
pagina demonstrabit.

SALMANTICAE,

In ædibus Antoniaë Ramirez, viduæ
M. DC. IX.

Expensis Ioannis Garcia Bibliopolæ.

Cum licentia & Privilegio Regis.

Index Titulorum.

A

Adeuinos y herejes.
Adulterios.

B

Blasphemias.

D

Descomulgados.

F

Fuerças y daños.

H

Homicidios.

I

Injurias.
Iudios.

L

Ligas y monipodios,
Los que van contra la justicia.

P

Perjúros y falsarios.
Pesquisas y acusaciones.
Penas.

R

Remisiones.
Robos y de los que re-
ceptan a los malhechores.

T

Tahúres.
Trayciones y aleües.

V

Vagabundos y holgazanes.
Vfuras.

F I N I S.

tulus. I. De inquisi. & accus.

LEX PRIM A.

EAG A pesquisa e inquisiçõ. Inquisitio au-
tẽ est alicuius criminis manifesti ex bono
& æquo à iudice cõpetẽti canonice facta inuestiga-
tio vt per Felin. in rubric. de accus. col. 1. n. 4. & ubi

n. 3. definit ac-
cusationẽ, &
denũtiationẽ.
quã definitio-
nem inquisi-
tionis ponit
originaliter
Host. in sum.
de inquisit. §.
quid sit inquisi-
tio. & in §. 2.
inquirat, quis
possit inquire-
re. in. §. 3. con-
tra quẽ in. §. 4.
quã proceda-
tur ad inquisi-
tionẽ. in. §. 5.
qualiter pce-
datur vltimo
quis sit effectus
inquisitionis.
Et de materia
inquisitionis
etiã aliqua scri-
psit Goffred.
in sum. de ac-
cusa. ver. vi-
deamus de se-
cunda parte
rub. & Lau.
Sylu. cõf. 103.
n. 6. ait inquisi-
tionẽ nõ ita p-
hibitam esse

Titulo. I. De las Pesquisas
y accusaciones.

¶ Ley. I. Que los juezes de las cin-
dades e villas fagan pesquisa de los
robos y maleficios que se fizieren en
los terminos de los lugares.

¶ El rey dõ Enrique ij. en Burgos.
El mismo en Toro.

¶ El Rey don Iuan ij. en Vallado-
lid año de mil y cccc. xl. vij.

TAnta es la osadia y a-
treuimiento y teme-
ridad de los que mal quie-
ren viuir q̃ fue necessario
dar leyes contra los delin-
quẽtes para q̃ sean castiga-
dos: y a exemplo de stos
otros se refrenẽ de mal fa-
zer: lo qual cõuiene porq̃
los ñros pueblos biuã en
paz y sotsiego y tranquili-
dad. Porẽde mãdamos q̃
si algun robo: o otro qual-
quier maleficio se fiziere q̃
el alcalde o juez en cuyo

extraordinariũ remediũ, vt quidã sentiũt secundũ
eũdẽ Laur. Sylua. vbi supra. Ratio enim quare ac-
cusatio est instituta, est quia quis deliquit, & per
viã accusa. proceditur ne delicta maneant impuni-
ta. Sed ista rō. concludit etiam vbi proceditur per

viam inquisi-
tionis. Itẽ si-
cut interest iu-
dici, vbi admis-
sum est deli-
ctũ, vt malis
hominib⁹ pur-
get. l. cõgruit.
ff. de offi. p̃. &
vt poena sit in
exẽplum alio-
rũ. c. cũ quidã.
de iur. iur. ca.
vni. ad f. de
schis. li. 6. de.
i. de offi. p̃. c.
irrefragabili.
c. t. i. ad libe-
radũ de iudic.
c. 2. de calũ. c.
qua. ppter. 2.
q. 7. notat Co-
ua. in. c. alma
mater. in prin.
in. 9. in. 6. illa-
tiõẽ de senten-
tia ex cõ. li. 6.
Et ideo Bal.
in. l. cunctos
populos. col.
pe. in vers. tu
considera. C.
de sum. Tri. di-
cebat, q̃ sicut
decernere ac-
tionẽ, vel accusatiõẽ non dicitur ordo iudicij, sed
prorsus dicitur quoddã substantiale. l. 2. C. de or. iu-
di. ita etiã de cernere inquisitionẽ. seu inquirendi
potestati non est proprie ordinis iudicij: ergo d̃ra
procededi per viã accusationis vel inquisitionis vi-
detur potius verbalis quã essentialis: quia sicut se
se habet accusatio ad esse condẽnationis, ita se ha-
bet inquisitio. ac proinde inquisitio esset fatendũ,
quod est remediũ ordinariũ & nõ extra ordina-
riũ. vt Aug. Berol. ponit in dubiũ in rub. de accu-
co. 4. n. 10. vbi dicit, q̃ attẽto iure ciuili dicitur ex-
tra ordinariũ, quia nõ regulariter de quolibet deli-
cto inquiritur. vt per Bart. in l. si maritus. secundũ

aút extraneus. ff. de adult. secus tamé de iure cano-
nico quo iure dicitur ordinariū, quia de quolibet
delicto regulariter inquiri pont. c. qualiter. & qñ
de accus. Ita tamé, Bart. vbi supra & magis com-
muniter docto. in rub. de iudi. Bal. in. ca. 1. de offi.
ord. & in l. ea quidē. C. de accusatio. de hoc vide
quædixi priori parte li. 3. tit. 1. in gl. rub. q. 4. &
ideo nimirū, si facit cessare inquisitionē inchoatā
eo casu, quo inquisitio est remediū extraordina-
riū, quia ordinariū facit cessare extraordinariū se-
cundū Augus. loco supra citato. n. 10. Et eoduerso
si inquisitio esset remediū ordinariū, vel iudicis of-
ficiū accusator superueniens non posset tollere in-
quisitionem precedentē, sicut nō posset aliā accu-
sationē legitime institutā, quo fit, quod cū inquisi-
tio sit remediū ordinariū, qñ cōceditur ex forma
statutorū, quia indistincte permittitur iudici in-
quirere, etiā nō consideratis causis, nec existentib-
us ad inquirendū de iure cōi de quibus per Bart.
in l. 2. §. si publico. ff. de adult. prout est casus &
exemplū in l. 9. inf. isto ti. & quæ tradit Greg. Lop.
in l. 3. in gl. 1. ti. 17. par. 3. probās de iure regni, q
in quibuscūq; criminibus, siue publicis, siue priua-
tis habet locū inquisitio, & nimirū si id sancitū sit
secundū eū ibi, cū ex quocūq; delicto publico,
vel priuato, duplex oriatur actio: vna parti, altera
fisco vel reipublicæ. l. fin. ff. de fart. & l. fi. ff. de
priuat. delict. q inquisitio semel iuridice instituta
per iudicem, ex accusatione superueniente non ces-
sare ex Bart. in l. si maritus. §. si ante. col. 2. n. 3. ff.
de adulter. Quod reputo notandum pro intelle-
ctu legum huius regni loquentium de inquisitio-
ne. Inquisitio autē quid declarat. l. 1. ti. 17. par. 3. di-
cēdo. 1. perquisita. adde tamé Iacobū Nouellū in pra-
ctica & theoria causarū criminaliū, quæ est impres-
sa cū practica Petri Follerij pag. 483. n. 1. cū seq.
vbi plura scribit in materia, & forma inquirendi.
Lodou. Carreri in praxi crimi. pag. 50. nu. 82, &
est rep. l. obseruare. Robert. Marant. in Specul. ad
uocatorū. 6. part. vers. inquisitio. n. 5. pa. 289. vbi
quā plurima hic adnotatu digna, & iudicibus sum-
me necessaria scribit, latius Aegidi. Bosi. in pract.
ti. de inquisitiōe. pag. 41. n. 1. cū multis seq. de qui-
bus debet iudex inquirere est. l. 6. in capitibus pre-
torum & ibi Frac. de Auiles verb. *se informen.* & 1.
52. in eisdē capitibus, & ibi etiam Auiles parte per-
quisita. Motalu. in reperto. legū ord. verb. inquisi-
tio. fol. 55. co. 1. cū. 3. seq. aliqua ad has leges dixit.
Est tamé notādū, quod si post delictū commissum
& inquisitiōe facta iudex velit ex officio procede-
re, vel accusator extraneus (nēpe qui suā vel suorū
iniuriā non persequitur) velit accusare, oportet q
iudex mittat tabellionē parti læsæ & offensæ, vt
ex sua parte requirat si velit accusare, vel consan-
guineis qui habēt ius accusandi quādo persequun-

tur suā vel suorū iniuriā, & hoc in actis constare
oportet, cū termino eis assignato ad accusandū, in-
tra quē terminū cōparere debēt cū accusatione in
scriptis proposita informa, et si nolint accusare, iu-
dex ex officio procedit & præcipit fiscali vt pro-
ponat accusationē intra breue tēpus, & cū loco ac-
cusatoris procedat, negotiū vsq; ad diffinitiuā cū
ipso agitur & sine debito ad executionē deduci-
tur. Et ita recipitur in isto regno à peritis iudici-
bus in actu practico secūdū Ant. Gom. in tract. de
delictis. c. 1. n. 17. & ita ipse vidi in cōmuni obser-
uatiā tā in iudicibus secularibus quā ecclesiasticis.
& facit. l. 10. inf. isto ti. si bene cōsideretur. Fiscus
aut nō potest procedere cōtra aliquē sine eo quod
precedat delator. l. 3. ti. 12. li. 2. supra. l. 45. c. 4. li.
prag. regū catholicorū & est memoriæ mādandū
sub pœna amissionis, officij & beneficij seu merce-
dis Regis ac duorū milliū duplarū Castellonarū ca-
meræ regis. Vtrū autē iudex teneatur si nō inqui-
rat propter negligētiā, vel inquirat, sed male non
faciēdo ea quæ sunt necessaria secūdū dispositio-
nē iuris ad causæ inquisitionē & prosecutionē, vt
delicta maneāt punita? Sit conclusio respōsiua: iu-
dex in inquirendo ex officio, seu ad partis petitionē
tenetur omnē diligētiā facere sine personarū acce-
ptione vt de delicto cōstet, & puniatur delinquēs:
negligētiā aut pbatā ex dolo vel culpa venit pu-
niēdus pœna taliōis, & in expēsis factis in proce-
ssu. Rō quia qui est causa dāni, tenetur ad ipsū re-
sarciēdū parti læsæ. c. fin. de iniur. c. fi. de homici.
pterea negligētiā in iudice, vel prælato in his, quæ
facere tenētur rōne officij est peccatum mortale.
gl. in. c. ea quæ ver. reatu. de offi. archidi. simi. est
glo. in. c. clericis. §. fina. verb. dissimulatione. de im-
mu. eccl. li. 6. not. Pan. in. c. nihil de elect. & in. c. 1.
de treug. & pac. & in. c. peruenit. not. 1. de decim.
Fel. in. c. 1. n. 6. de offi. deleg. Albert. Trotius in. li.
2. de vero & pfecto cle. c. 47. Et si officialis delin-
quat grā, aut negligētiā in officio, efficiat incapax,
vt ad illud in perpetuū redire nō valeat. Paris de
Puteo in trac. syndicat. verb. delinquēs in officio.
fol. 103. co. 1. & in locis ibi ab eo allegatis. & intra
quātū tēpus dicatur iudex negligēs tradit ipse in
cod. trac. verb. negligētiā intra fol. 173. co. 2. n. 1. si
ergo iudex noluit inquirere post delatū & manifest-
tū ei delictū ex officio vel post trinā partis requi-
sitionē, cū adest accusator, vt colligitur expēdicto
Paride de Puteo in dict. tract. syndicatus vbi supra
& in verb. officialis propter negligentia. fol. 177.
col. 1. tenebitur. vt præmissum est in conclusione.
Francis. Auiles optime agit in capiti. pretorū a. n.
27. cū seq. in. c. 1. Nā qui temere inquit cōtra ali-
quē, & dolo vel lata culpa fatigauit inquisitum po-
test etiā criminaliter puniri. vt in l. seueriter. & ibi
Bald. C. de excusa. tut. & in auth. generaliter ad
fin.

fn. C. de ep. & Cleri. vel iniuste detinuit in carcere. cū ei cōstare potuit de innocētia inquisiti, vel si omisit perquirere. & inducere probationes per quas delicta possēt in lucē deduci panietur vt per uaricator. Angel. in. l. athletas. §. Calūniator. ff. de his, qui not. in

fam. Gre. Lopez. 10. l. 4. gl. fin. ti. 17. par. 3. tex. optim^o per conclusionē adducta in. l. 12. Cū ibi notatis a Greg. Lopio in verbo aueriti. 17. par. 3. & sic iudicē negligētē in officio cōtra vnū homicidā cōdēnauit secundū tenorē dicte legis partite, & fuit cōfirmata sententia in cōsilio regis. Ideo cauti sunt iudices, qui nō procedant cū acceptione personarum, nec cū negligētia quia honorē substantiam, & animā perdūt. & si potēs sit delinquens, vt dux, vel comes, vel huiusmodi faciat inquisitionē & probationē secretē, & sine scādalo cōtra ipsū, & mitet eā regi vt habet in presentī lege, & sic de negligētia minime aueritabitur. & reputabitur si delis & rectus iudex, ad idē est. l. 7. tit. 16.

¶ Ley. 11. Que las pesquisas que el rey mada fazer se paguen a costa de los culpantes.

POR quāto ^a nos mādamos yr pesquisadores sobre algunos debates: y sobre otras cosas: q̄to cā a algunas personas: a los quales nos mādamos pagar sus salarios, y a los escriuanos q̄ con ellos. vā. Porende ordenamos y mandamos, q̄ los tales ^b salarios paguē los culpātes: y los q̄ fueren apeticio de parte, q̄ lo pague luego a la parte: y el juez o pesquisador que alla fuere, entregue de los bienes de la otra parte: la meytad q̄ dende le pertenesce pagar: y al fin q̄ se cargue todo al culpāte. E otro si quando nos de nro officio, y no a peticio de parte embiaremos pesquisador o juez sobre qualesquier cosas, q̄ tēgā a qualq̄er par

de los robos. infra. isto li. 8. ord. & l. 6. infr. i. o. tit. & nota absolutū in iudicio inquisitionis ad instātia fisci, qui accusatoris officio fungit nō posse iterū accusatiōis iudicio impeti. vt resoluit. Cou. li. 2. Variar. resol. c. 10. n. 5. verb. octauo cōstat. *Lex secūda.*

^a Nos mādamos

te q̄ el salario dīl q̄ alla fuere nos lo mandemos luego pagar por q̄ los nros cōtadores mayores embarguen en nros libros los mrs q̄ el salario mōt re a aq̄llos a q̄e tocare de qualesq̄er mrs q̄ ellos ayā de auer en qualq̄er manera: y al fin q̄ toda via lo pague el q̄ fuere fallado culpāte. Y q̄ los juezes q̄ de llo conosciere de cargo a los nros cōtadores mayores de lo que fallaren y juzgaren cōtra los tales culpantes: y su alualā para q̄ aq̄llos se les descuēte de lo q̄ de nos ouiere de auer. E sino ouieren dineros de nos q̄ den el dicho cargo a los nuestros contadores mayores de las dichas nras rentas para q̄ ellos hagan cobrar para nos lo q̄ montare el tal salario de bienes de los culpantes.

^{yr} pesquisadores

Inquisitor nō est qui nō habet cōmissiōnē & mādātū a principe, de quo cū sit delegatus cōstare partibus ante omnia oportet. l. 7. tit. 17. par. 3. l. 3. & l. 1. inf. hoc ti. adde p̄ declarationē, quē dicit Greg. Lopez in pradi. cā. l. 2. in verb. mandado del Rey. ti. 17.

^b Salarios paguē los culpātes quē est in causa, vt dē inquisitor tenetur ei salarium solvere vt habetur in. l. 7. tit. 17. par. 3. vbi singulariter Greg. Lopius in glo. 1. & facit que de salario affessoris dixi in causa recusatōis in. l. 1. gl. 1. q. 5. pag. 254. ti. 5. li. 3. ordin. actor cuius gratia celebratur actus debet prius soluere expensas iudicis, affessoris, vel alteri quē petit argum. l. sed et si. §. qd autē. ff. de peti.

her. l. sed et si. §. 1. ff. ad exhibē. l. si res mobilis. ff. d. rei. v. d. Io. Constatin^o in cōsti. Regias ar. 2.2. &. 183. pag. 481. de taxatiōe aut expēsarū. est vidēda gl. in. c. statutu. §. in sup. verb. moderatas. d. resc. li. 6. quē est cōiter ap. pb. secūdu Frac. ibi. n. 8. Anc. n. 6. Domin.

col. 1. Vanke liū col. 2. ver. fi. tertia cōcl. ¶ Lex tertia.

a ¶ Ni se pueda bazer pesquisa general. Not. ex ista lege qđ inquisitio gñeralis fieri nō pōt de iure regni, nisi ex speciali cōmissione facta à rege. & idem probat. l. 11. infra. cod. tit. idē est de iure civili, quāuis cōtrariū ut de iure cano. c. inquisitiōis. & c. qualiter & qñ de accus. & Pan. dict. c. qualiter & qñ 2. in n. 13. tractat. qñ inquisitio gñralis fieri possit secūdu iuris civilis dispositiōnē, vide quē di. sta fuere in. l. 1. sup. hoc. tit. adde. l. 11. &. 12. & vtrobiq; Moral. ti. 20. li. 4. for. leg.

¶ Lex quarta.

b ¶ Embar inquisidores. alias pes

quisidores. & adde. 8. infra. isto ti. l. 9. tit. 17. part. 3. quas leges nota, vt scias inramētū qđ facere debēt inquisitores q mittūt à rege. & officiū inquisitoris non poterit nominatus refellere impune. l. 6. tit. 17. p. 3. alias erit puniēd^o prout lex punit iobediētes pcepto regis. vt habet in. l. 12. t. 13. par. 2. vbire soluit Greg. Lopez in verb. del señorio. q aut in regis mādato est appōita certa pœna, et tūc illa est

¶ Ley. III. Que no se faga pesquisa general.

El Rey don Alonso en Valladolid y en Madrid.

D Esendemos que no se haga a ni pueda hazer pesquisa general, cerrada por algun ni ningun juez: o juezes de las nuestras ciudades e villas e lugares: salvo si nos fuere mos suplicados por alguna ciudad o villa o lugar y entendieremos que cūple a nuestro seruicio.

¶ Ley. IIII. Que los pesquisidores que el rey embiare faga cierto juramento.

¶ El Rey don Enrique IIII. En Madrid. año de. lx.

Q Vando acaesciere que nos ouieremos b de embiar inquisidores sobre violēcias fuerças: rapi-

inligēda inobediēti, vel nō est expōssa pœna nec à iure dēterminata, & tūc erit arbitraria. d. l. 1. in fi. l. 1. fi. C. de primicer. li. 12. Probat^{ur} nā iudex delegatus nō pōt absq; legitimacausa cōmissione superioris recusare, & pceptis eius parere tenetur tex.

ñas: robos y otros agravios seā deputados pesquisidores que sean idoneos y pertenescientes que sepan administrar justicia: y ante que seā embiados para fazer las tales pesquisas que seā tenidos de hazer juramento a nos en el nuestro consejo que bien e fielmente se auran en administrar e administrar justicia. Y fecha la pesquisa la traerá luego a nuestra corte, y no se partiran della fasta que fagan relacion de la dicha pesquisa, y de razon a nos y a nuestro consejo: y sino lo fizieren así sean tenidos a restituyr el salario que recibieron: y los daños de las partes. Y reserva mos en nos de tassar el salario de los dichos inquisidores: segū la qualidad d las psonas d los dichos inquisidores.

in. c. si pro debilitate. de off. fi. deleg. c. pastoralis. in prin & ibi glo. in ver. renitente eo. tit. gl. in. l. 3. §. 1. verb. iurisdictionē ff. de arb. vbi Bar. gl. p. tex. ibi. in. l. Sancimus. C. de aduoc. diuers. iudi. l. munerum. §. iudicandi quoque necessitas. ff. de mun. & honor. l. prator. §. qui autem. ibi, etiam inuitus iudicare cogitur. ff. de exc. mun. in aut. vt iudi. non expectent sacras iussione. in princ. in glo. 1. collat. 9. l. eum qui. & ibi gloss. vlt. ff. de iur. omni. iudic. notat Barb. in cap. pastoralis. col. 2. nume. 5. & Feli. num. 7. de offic. delegat. gloss. & Pan. numer. 5. in.

cap. suspiciōis de offic. delegat. istud enim munus iudicandi est publicum auctoritate, & utilitate, in quo siue publica utilitas sit secundario, siue principaliter, nullus etiam exemptus excusatur. quamuis à muneribus exemptionem obtinuerit gloss. verb. excusabitur, iuncta text. in. l. spadonem. §. qui accepit. ff. de excusati. tutorum. l. non tantum. §. non omnia. eo. tit. & prae-

& prædictam gloss. notabilem reputat. Thom. Patpali. in. l. placet. numero. 19. C. de Sacrosanct. eccles. dixi de hoc dubio late in. c. statutum. q. 5. de resc. lib. 6. vbi Deo dante videbis impressam le- cturam, quam habes lectam & dictatam à me an- no superiori.

1563.

¶ Lex. V.

^a ¶ Costumbre y vso. que serua ri oportet, si est rationabi- lis & vim le- gis obtinet. cap. fin. de cõ luetu. vbi Ro- ch. Curti. & l. de quibus. ff. de legibus. ergo merito talis confue- tudo in præ- senti regia cõ stitutione ser uari præcipi- tur adde. l. 5. ti. 3. li. 7. ord.

¶ Lex. VI.

¶ Sean tenidos de lo notificar. Nota quod iudex ordina- rius quando est impotens ad euitandum scandalum & damnum de præsent. vel de futuro contingens te netur certio- rare regem: antequam ad vltiora pro grediatur, a- lias de negli- gentia, erit puniendus. l. 1. ad fin. vbi di- xi supra isto titul. inquisi- tor enim non debet passim cõcedi in præ iudiciu ordina-

¶ Ley. V. Que se proceda por via de pesquisa sobre la con- tienda que es entre los conce- jos sobre el derecho del pacer, y cortar y usar de los termi- nos.

¶ El Rey don Alonso en Al- cala año de 1386.

Costumbre a y vso es en nuestracorte que acuerda cõ el fue- ro de aluedrio de Casti- lla que quando entre algunos concejos, o otras personas y cõtien da sobre razõ de los ter- minos: o de los pastos o sobre hecho de tajar leña: o de cõger bello- ta: o lo han de derecho las partes o qualquier dellas de auer estas co- sas o alguna dellas en termino de otro cõce- jo o de otras personas qualesquier quedando la querella a nos, o al juzgador q lo ha de li- brar q se faga pesquisa sin ser otra demanda puesta, ni pleyto cõtief- tado Y nos veyendo y entediendo q este vsoy costubre es prouecho- so a toda nuestra tierra establescemos y man-

ria iurisdictionis, nisi in casibus, in quibus iudex ordinarius fuerit negligens & remissus. vt hic. Ne- gligentia enim in pluribus nocet. Et sic propter negligentiam iudex ab administratione sua re- mouetur, & alius locofui subrogatur. l. si quos. C.

damos que sobre tales pleytos y contiendas se pueda fazer pesqui- sa: o pesquisas fechas so- bre las cosas susodichas o alguna dellas que sean valederas: y se li- bren por ellas los pley- tos sobre que fuerõ fe- chas aunque no sea da- da demanda sobre ello ni pleyto contestado: ni sean guardadas las otras solemnidades del derecho. Y la pesquisa fecha que sea publica- da a las partes por q pue da cada vna dezir de su derecho.

¶ Ley. VI. La forma q se dene de tener en los escandalos en que los juezes ordinarios no pueden reme- diar.

¶ El Rey dõ Iua. II. en camora año de mil cccc. xxxij.

¶ El Rey y reyna en Madrigal.

Establescemos que si acaescierẽ escan- dalos en las nuestras ciudades e villas e luga- res: si los nuestros jue- zes no lo pudieren sos- segar: ni poner reme- dio cõ justicia sea teni- dos de lo notificar lue-

de offic. præ- fect. præto. o- rient. imo cri- minaliter pu- niri potest. l. missi opina- tores. C. de exacto. tribus- to. lib. 10. & l. 2. C. de ca- no. larg. cod. lib. Ludouic. Gomef. po- nit. 214. casus in quibus ne- gligentia nocet in regul. de trien. posse. q. 28. & ibi etiã casus, quibus prodest dili- gentia, ponit. ¶ Item in qui- sitor debet da- ri in casibus ar- duis, & non parua qualita- tis. l. 12. in cu- rijs Pincianis ann. 1537. ibi, a esto vos res- pondemos, q no mandaremos em- biar pesquisa do- res, salvo en los casos que fuerẽ de qualidad, & in eisdem curijs. l. 51. & l. 7. in curijs pincianis an- ni. 1523. in l. 7. quã nota qua- tenus ait, para que vayan acõto y no vayan co- sta de culpados. l. 69. in curijs Toleti. cele- bratisan. 1525

¶ *Lex.VII.*
 ¶ *De pleyto a-*
geno hazen fuyo
Iudex male
iudicans tene-
tur reipubli-
ca, & parti
ad interesse,
quia qui est
causa damni,
teneretur ad ip-
sum damnū-
c. fi. de iniur.
debet que le-
gis præcep-
tum adim-
plere et si du-
ra videatur. l.
prospexit. ff.
qui & a quibus
ideo lex dici-
tur inexora-
bilis in. l. fin.
C. de tabular.
li. 12. & ea cau-
sa dicendum
est iudici, vbi
est casus legis
ne ab eo rece-
das & viues.
tex. in. l. nul-
li. C. ne fan-
ctum baptis-
ma reiter. ibi,
Quæ omnia
ita custodiri
decernimus,
vt nulli iudi-
cum liceat de
latum ad se
crimen mino-
ri, aut nulli
coerctiōi man-
dare, nisi ipse
idem pati ve-
lit, quod alijs
disimulan-
do, concessit,
& concor. l.
28. titulo. 15.
libro. 2. supra
quo in loco
vide quæ di-
xi in. prim.
gloss.

go a nos : fopena de
 priuacion de los offi
 cios, y en tal caso nos
 no entendemos em-
 biar corregidor, ni in-
 quisidor general: sal-
 uo e special sobre elef
 cado solamente na
 scido: y no mas ni allē
 de y no embiaremos
 el tal pesquisidor a
 expensas nuestras ni
 dellugar: saluo a ex-
 pēsa de aquella quien
 el negocio tocare : o
 de la justicia que ne-
 gligēte fuere: y entre
 tātō q̄ la dicha pesqui-
 sa se fiziere la justicia
 de la tal ciudad, o vi-
 lla o lugar: sea suspen-
 sa de los officios : y
 mādamos q̄ el dicho
 inquisidor o corri-
 dor diligentemente
 cūplalo q̄ por nos le
 fuere mādado: e sino
 lo fiziere que sea teni-
 do a restitucion de to-
 do el salario que de
 la tal ciudad villa o lu-
 gar ouiere rescebido:
 segun que mas larga-
 mente se contiene en
 este libro en el titulo
 de los corregidores:

¶ *Ley.VII* Que el rey depnte de cada vn año veedores
 e visitadores en cada prouincia para que se informen co-
 mo vsan las justicias.

¶ El Rey don Enrique II. en Toro.

¶ El Rey don Iuan I. en Palencia.

Orq̄ cōuiene al rey saber
 como las justicias, y alcal-
 des de las ciudades villas y
 lugares de sus reynos hazen y cū-
 plē la justicia: e sino la fizierē fagā
 en ellos como en juezes q̄a depley-
 to ageno hazen fuyo: y por q̄ sepa-
 mos como vsan los adelantados y
 merinos y los otros juezes y alcal-
 des: y de como guardā la tierra : y
 hazen derecho a las partes: es nra
 merced de ordenar y ordenamos
 de dar, y de deputar hōbres buenos
 de las nuestras ciudades e villas quā-
 tosy quales la nra merced fuere pa-
 ra q̄ andē por las prouincias de los
 nuestros reynos y por los otros lu-
 gares a ver y se informar como
 vsan los dichos adelantados y me-
 rinos y juezes e alcaydes e justi-
 cias y los otros oficiales: e como
 fazen justicia e cumplimiento de
 derecho a las partes : y como es-
 tan guardados los caminos de ro-
 bos y de males. Los quales ayan
 poder de punir y castigar a los di-
 chos oficiales que asī ouieren
 menguado la justicia: e fagan otro
 si justicia de los que merecieren
 pena e castigo: en manera que los

nuestros pueblos sean bien regidos y guardados è gouernados en iusticia : y mandamos que los tales deputados acabo de vn año vengan a nos dar cuenta y razon de lo que han fallado y hecho por que nos sepamos el estado e regimiento de los nuestros reynos : y proueamos acerca dello como cūple a nuestro seruicio: y al bien publico de nuestro señorío real.

¶ Ley VIII. *Que los pesquisidores que van a fazer pesquisas fagan cierto juramento.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo, año de mil y quatrocientos y ochenta.

¶ Lex. VIII.
En las leyes del
ordenamiento q̄
est. l. 4. in ver.
y antes que vsen
del officio. tit. 15.
lib. 2. sup. & l.
4. sup. isto tit.
vbi vide quæ
scripsi. l. 6. tit.
4. part. 3. & in
proemio ca-
pitulorum præ-
torum, vbi fusc
& bene per
Franciscum A-
uiles in verb.
en los casos. nu.
1. cum sequ. i-
dem in cap. 34.
in gloss. verb.
tales. in eisdem
capitibus cor-
rectorum. ex
quo poteris re-
cipere dotem
ad hanc l. &
est. l. 1. tit. 7. li.
1. for. leg. & ibi
Alphon. mon-
tali.

Trosi or-
denamos
y manda-
mos que
qualesquier pesquisi-
dores q̄ ouierẽ de yr
a qualesquier ciuda-
des, villas, e lugares
de los nuestros Rey-
nos a fazer pesquisas
así porque nos los
mandemos yr enten-
diendo que cumple
a nuestro seruicio:
como a petition de
partes : E que antes
que vayan juren en
el nuestro cōsejo las
cosas contenidas ^a en
las leyes del ordena-

miento de Alcalá de Henares que
deuen jurar los juezes pesquisi-
dores antes que sean recebidos
a los officios y que juren así mes-
mo de traer las pesquisas que fi-
zieren y le son encomendadas al
dicho nuestro Consejo del día
que fueren acabadas de fazer, e
partierõ de los tales lugares fasta
treynta dias primeros siguientes
saluo si por nos, o por los del nuel-
tro Consejo les fuere mas alarga-
do, o abreuiado el dicho termino,
so pena diez mil maravedis para
los estrados del dicho Consejo. Y
que juren así mesmo de no con-
sentir al Escriuano que con el
fuere a fazer a las dichas pesqui-
sas leuar mas derechos de los que
deue. Y que el dicho Escriuano
que consigo leuaren: así mesmo
lo jure en nuestro Consejo: e ju-
re de no tomar, ni recebir di-
chos de testigos ^b saluo el pes-
quisidor presente: y
que así traydas las ta-
les pesquisas los del
nuestro Consejo las
manden dar al nuel-
tro Relator, o a su lu-
gar teniente: o a quie-
los del nuestro Cōse-
jo les mandaren pa-
ra que saquen la rela-
cion dello por escri-

¶ Lex nona.

^b ¶ Adeninos y
sorteros. Diui-
nare est futura
prædicere, &
sic velle potes-
tatem dei cir-
ca futura mani-
festare. l. 1. tit.
23. par. 7. Esai.
c. 41. annuncia-
te, quæ futura
sunt, & sciemus
quæ diu vobis estis.
Et actum non
est vestrum nos-
se tempora, vel
mo-

momenta, quæ pater posuit in sua potestate. & diuinationo regulariter sonat in malum. cap. nunquam 1. quæst. 1. l. 2. ibi vel quod est deterius futura, &c. C. de pagan. Anchar. in c. 1. n. 2. de sortileg. Ideoq; iste talis punitur tanquã hæreticus in præfenti, & in l. 2. tit. 4. inf.

co. Cuius verba sunt, heres es aquel y de ne ser port al juzgado qualquier Christiano que va a los aduinos y creelas aduincas, adidem l. 1. co. titu. & ibi dicitur, quæ diuinationo est in debita pronuntia io futurorum, qua pronuntiantur in debito modo futura cum inuocatione demonum tacita, vel expressa, & omnis diuinationo de ipsa propriè loquendo, qualitercunque, fiat & quomocunque vocetur est prohibita, & damnata. 26. quæstio. 2. per totam, in quibus omnibus diabolus vocatur expresse,

vel præter inuocationem nominis diabolus se occulte ingerit, & interponit ad pronunciandũ aliqua futura quæ omnibus sunt incognita. Ideoq; à iudicibus merito puniendi sunt vt præcipitur eis à Rege Catholico in pragma. tractante de prætoribus. capit. 53. vbi Francisc. Auiles. in verb. Por venir. & in verb. aduinos fol. 258. col. 2. est videndus & ibi explicat quid sit Sortilegium siue fors, Diuinationo etiam diffinitur, est superstitiosa inuestigatio præsentia. Et virum semper diuinationo sit illicita declarat Cardinalis Turrecremata in capit. illud art. 3. num. 15. 26. quæst. 2. Sanct. Tho. secundum da secundum q. 95. art. 1. qui probat, quod diuinationo est

pto y la haga en el termino que por ellos le fuere mandado. Y que el dicho Relator o su lugar teniente sea tenido de reducir a la memoria de los del cõsejo las pesquisas que estuuieren pendientes en el cõsejo dos vez cada dia.

¶ Ley. IX. Que se faga pesquisa sobre los aduinos y sorteros.

¶ El Rey dõ Iuã. I. en Biruiesca año de mil cccclxxxvij.

PORQUE los aduinos y sorteros y agoreros: y los que vsan de astrologia, y aquellos que los creẽ deuen ser reputados por hereges. Mandamos que sean

peccatũ quo quis sibi vsurpat futurorum vt futura sunt notitiã. & prædictionẽ, quod soli Deo propriũ esse certũ est, per illud Deut. 18. Nõ sit qui pythones cõsulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur dominus. ad

punidos e castigados segun se contiene en las leyes de las nuestras siete partidas. E las nuestras justicias donde esto acaesciere mãdamos que de su officio sagã pesquisa sobre ello. E si despues que le fuere denunciado, o lo supiere: e la dicha pesquisa no hiziere q pierda el officio. E mãdamose requerimos a los prelados, y a los religiosos: e beatos e clerigos que de tales artes vsaren los castiguẽ y executẽ en ellos las penas de los derechos segũ q se contie

de Leuiti. 20. vir siue mulier, in quibus pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriatur (dicit dominus) lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos, ecclesiastic. 34 diuinationo erroris, & auguria mendacia, & somnia maleficentium: vanitas est: de varijs diuinationibus erroribus, augurijs & somnijs & vanitate ipsorum habetis text. insignem Beati Augustini. in capit. non obseruetis. 26. q. 7. quæ ad litteram refert. Mõtholoni. in præptuario iuris diuini & humani in 1. par. verbo. diuinare. vbi vide ali

qua in materia. & in capit. 1. de sortilegijs, prohibentur sortilegia pro furtis inueniendis, vel diuinationibus faciendis. & in cap. 2. imponitur poena presbytero qui per inspectionem astrolabij furta requirit. & in cap. 3. prohibet per sortes fieri debere electiones. de hoc per Hostiens. in rubr. de sortileg. summa Pisan. verb. sortilegium. §. 1. Syluest. verb. diuinationo. Aegidi. Bosius in præcti. Crimin. tit. de sortilegis & mathematicis. pagin. 399. col. 1. & 2. & per Hugon. Celsum in reperiitorio. fo. 9. verb. aduinos. l. 1. tit. 2. lib. 6. fori juzgo. Bonifacius in peregrina. verb. diuinationo. Quo fit, quod astrologia est probita. l. item apud Labeo-

nem. ff. de iniur. text. in cap. fors. §. his ita respon-
detur. 2. 6. q. 2. quem commendat Panor. in ca. 2. de
fortilegijs. col. 2. nu. 6. & Deci. in ca. nonit. col. 2.
nu. 1. de iudic. & Ratio prohibitionis est, quia con-
sistit in iudicando futura, & solius Dei est futura
præscire. c. 1. 25. q. 5. c. nouit. & ibi Deci. not. 1. de
iudic. ergo prohibita. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 5. &
in 2. senten. dist. 15. q. 1. art. 3. ad 4. & lib. 3. contra
gent. c. 154. & ad Galat. 4. lectio. 4. col. 2. Aegidi.
Bosius in pract. crimi. tri. de fortilegis. n. 2. & ideo
puniantur isti diuinatores fortilegi pœna de qua
in tit. C. de malefic. & mathemat. secundum Lud.
Rom. sing. 677. vtrum astrologia sit prohibita. vl-
tra supra adducta est videndus Cardi. in c. illos. nu.
8. ar. 5. 26. q. 2. l. 1. & ibi Grego. Lopi. verb. *no es de
fendita*. tit. 23. part. 7. multæ enim rationes addu-
cuntur à Cardi. in c. contra. 26. q. 5. quare non est
vtendum diuinatione. & pœnâ huius peccati po-
nit in sum. nu. 3. ead. causa & quæstio. & num. 23.
habetur non est auguriû in iacob, nec diuinatione
in Israel fortilegium siue fors. dicitur à sorte, & le-
gium: quasi per sortes legentes, & manifestare se
promittentes occulta, & futura, quæ longe sunt,
imo nec subsunt humanæ cognitioni, sed tantum
diuinæ iuxta illud Isai. 42. annunciate quæ ventu-
ra sunt, & dicemus quod dii estis. Vnde fortilegi
diuini dicuntur. & est vna species diuinationis. Sor-
tilegi sunt, qui sub nomine fictæ religionis per
quasdam (quas sanctorum seu apostolorum vocant)
fortes diuinationis scientiam profitentur. aut qua-
runcumque scripturarum inspectione futura promit-
tunt. Ita Isidorus lib. 8. etymologiarum. & refert
Gratianus in cap. 1. 26. q. 2. vbi Cardinal. est viden-
dus. Pro declaratione vtrum diuinatione sortium sit
illicita. dicas resolutiue, diuinatione perfortes cœ-
lestium dispositioni, seu demonum imperio com-
missa, illicita est, vt verò in Deum referuntur, nō
illicitum est quippia per sortes diuinari. S. Thom.
2. 2. q. 95. ar. 8. & contra gent. li. 2. c. 154. & in opu-
scul. 25. c. 4. & 5. & ad Ephes. 1. lect. 4. colum. 2. &
sic improbantur sortes in c. sortes. 26. q. 5. & in l. 1.
tit. 23. par. 7. Quando autem iudicium fortis sit lici-
tum, & multa in materia antiquorum, & moder-
norum humanarum. ac diuinarum & vtriusque iu-
ris literarum aggregata comperies per Andr. Ti-
raquell. de iure primogeniorum. q. 17. in. 1. opi-
nionem. num. 1. pœnâ autem clerici fortilegi ponit
Ioa. Bernar in praxi canon. crimina. c. Sortilegi.
100. in ordine. & quæ pœna sit de iure canonico
& civili contra Laicos. ponit Syluest. Pieri. in
sum. verb. superstitio. q. 11. pœna mortis inferitur
de iure regni. l. 3. tit. 23. par. 7. l. 3. in pragmat. re-
gum. Catholicorum, & diuinationibus credens est
quodammodo hæreticus. Montal. in reperto. ha-
rū legū ordi. verb. diuinatores. declarat. Ioan. Ana-

ni. in rubric. de hæret. nu. 3. col. 2. est tamen notan-
dum quod licet diuinationes & sortilegia sint il-
licita, non inducunt hæresis labem, nisi quando ta-
les potentiam Dei applicant dæmoni, cum omnia
à Deo facta sunt. c. episcopi. 26. q. 1. nō autem quā-
do non attribunt diabolo, nec ei credunt, vt quæ-
dam pocula amatoria, & huiusmodi Ioann. Auan.
in rubri. de hæret. col. 3. quo fit, quod de his nō co-
gnoscent inquisitores hæreticæ prauitatis, nisi hæ-
resim sapiant manifeste. cap. accusatus. §. sanè. de
hæret. libr. 6. vbi Bonifacius ait. Sanè cum nego-
tium fidei (quod summe privilegiatum existit)
per occupationes alias non debeat impedi-
ri inquisitores hæreticæ à sede Apostolica depu-
tati, de diuinationibus, aut sortilegijs, nisi hæresim
saperent, manifeste intromittere se non debent.
nec punire talia exercentes, sed relinquere suis iu-
dicibus puniendos. Ad idem est addendus Gon-
dissal. à Villadiego contra hæretic. prauita. q. 9.
col. 1. num. 3.

¶ Quo fit, quod isti diuinatores, sortilegi & huius-
modi, si viles persone sint de iure canonico dum
tamen hæretici non sint fustigantur, si tamen no-
biles sint, pœna perpetui carceris debent damna-
ri. Rom. singul. 667. & ibi Nicol. Pig. in additione
per text. quem sing. reputat in c. contra idolorum
26. q. 5. Panor. in c. 1. col. 1. nu. de sortileg. citat ad
hoc, quod crimen istud est ecclesiasticum. Hodie
publicè de honestant fustigando delinquentem,
cum mitra, & vngitur melle, & plumis circunda-
tur, & ponitur in scala ad fores episcopi vt deluda-
tur à pueris, vt consuetudo recepit secundum Pa-
nor in c. 1. de sortileg. per text. in c. episcopi. 26. q.
5. ibi, & si aliquem virum, aut mulierem huiusmo-
di sceleris sectatorem inueniunt, turpiter de ho-
nestatum de parochijs suis deiciant. l. 4. titu. 31.
par. 7. ad fin. ibi, *o lo ponen en deshonra del en la pica-
ta, o lo desnudan faziendolo estar al sol, vntandolo de
miel, para que lo coman las moscas alguna hora del dia.*
text. in ca. de benedicto. 32. q. 1. Resolutio ergo in
præsenti delicto sit, quod si sit clericus secundum
delicti qualitatem suspenditur, vel deponitur ar-
bitrio iudicis. c. non oportet. 26. q. 5. Panormit. in
c. 1. & 2. de sortilegijs Ioan. Ber. in praxi canon. ca.
cri. ca. 100. referens notabile dictum Pan. in di-
cto. c. 2. dicentis, quod in pœna imponenda forti-
legis, vel eos consulentibus, debet animaduerte-
re iudex ad qualitatem, & quantitatem delicti, &
secundum hoc pœnam imponere, quandoque a-
cerrimam quandoque grauem, quandoque leuē. se-
quitur Paul. Grilland. in tract. de sortileg. quæst.
2. col. 2. Hodie est videndum decretum concilij La-
teranens. sub Leone. 10. celebrati. in 9. sessio. vbi
dispositum est q. clerici qui, inuenti fuerint culpa-
biles in sortilegijs, per inuocationem demonum

incantationibus, ac diuinationibus, superstitionibus, arbitrio superiorum infamia notentur. Si vero non destiterint, deponantur, atque in monasterium ad tempus arbitrio superiorum praefiniendum detrudantur, beneficiisque & officiis ecclesiasticis priuentur,

laicus vero si feruus sit verberatur, si liber poena perpetui carceris punitur. capitulo contra idolorum. 26. quaestione. 5. Ludo. Roma. sing. 660. Felin. in capitul. cum sit. nume. 20. de for. compet. sub seruo etiam vilem intellige, & sub libero nobile. Et ultra hoc potest iudex ecclesiasticus de honestate eum cum mitra, vel aliis ignominiose, ut supra habitum est. Iure autem civili pena ignis mori debet. l. nullus. C. de maledi. gloss. nemo. C. eo. titulo. l. 3. in prag. Regum

Catholico. l. fin. tit. 23. par. 7. quae leges Regiae, quauis mortis poenam simpliciter iniungant, intelligenda tamen sunt de morte qualificata ignis per dicta. l. nullus. Caterum in laicis poena non est mutata etiam de consuetudine, nam coeternantur, sicut heretici. Cetera sortilegia si haeresim sapiant, ut haeresis puniri debet, ut iam supra dictum est, ex Pau. Grillan. q. 11. etiam per inquisitores haereticarum prauitatis. Panormit. in c. 1. de sortileg. alia vero secundum facti qualitatem puniuntur verberibus, mitra vel alijs poenis ignominiosis siue a iudice ecclesiastico, siue a seculari, cum absque dubio hoc crimen sit mixti fori. arg. gloss. & quae ibi traduntur in c. 1. de offi. ordin. Et est notandum, sortilegus maleficus

¶ *Ley. X. Que se faga pesquisa sobre ome zillo, o que ma, o otro de lieto que acaesciere.*

¶ *Fuero.*

Vado ome zillo, o que ma, o otro maleficio fuere fecho: y algũ hõbre a lo querellare a la justicia, si lo que dixere lo quisiere prouar sea oydo. E si dixere qno lo puede prouar mas qel alcalde sepa la verdad si el delicto fuere hecho en villa, o en otro lugar poblado, no lo oya el Alcalde sobre ello, mas prueue lo qdixere si quisiere, o si pudiere, e si el

aut incantator, vel si cum istis maleficis versaretur poterit a patre exheredari gl. & communis in ca. quinta vallis. de iur. iur. l. 4. & ibi Greg. Lop. verb. si fuere fechizero. tit. 7. par. 6. ibi, *Otro si dezimos, que el padre puede desheredar al fijo si fuere fechi-*

zero, o encantador, o fiziesse vida con los que lo fuesen. & vi. ibi Greg. Lop. verb. encantador. ad hoc qui dicantur in cantatores ex l. 1. §. medicos. ff. de var. & extraordi. cogni.

¶ *Lex decima.*

¶ *Lo querellare a la justicia.*

Accusans aliquem de homicidio, & volens probare delictum, impedit inquisitionem ex iudicis officio, alias iudex inquirat, ne de negligentia notetur, & ea causa, priuandus sit officio. ut habetur in hac regia constitutione. faciunt dicta in l. 1. supra isto

titu. & Panormit. in cap. de his, num. 7. de accusatio. adde. l. 108.

in libro styli.

¶ *No queden sin pena.* Interest enim reipublicae ut delicta inulta non maneant. l. ita vulneratus. ff. ad legem aquili. & in ca. vt fame. de sententia excom. quia si flagitiosi non punirentur daretur occasio delinquendi, & ciuitas esset sine pace, in qua tota gubernatio & status reipublicae consistit. & seditiosi sunt exterminandi a republica, nec iudex in hoc debet esse negligens, cum iuxta responsum Vlpiani Iureconsulti. in l. congruit. ff. de offic. praesid. id fieri oportet. Congruit inquit bono & graui praesidi curare, ut pacata atque quieta prouincia sit, quam regit. Quod non difficile obtinebit

tinebit si solite agat, vt malis hominibus prouin-
cia careat, eosque conquirat. Nam & sacrilegos
latrones, plagiarios, fures, conquirere debet, &
prout quisque deliquerit, in eum animaduertere;
receptatoresque eorum coercere, sine quibus la-
tro diutius la-
tere nō potest
Concordat. l. 1.
16. titu. 4. part.
3. de bono pa-
cis multa scri-
bit D. Auguſt.
in serm. 169.
de tempore. &
Henr. Mau-
rorum ordinis
prædicatorum
in sua apolo-
gia cap. 14. in-
cip. felices
pacifici. folio.
78. column. 2.
c. nisi essent. de
præbend. di-
xi in l. 1. glo. 1.
col. 989. titu. 7.
lib. 3. ord. sup.

¶ *Ley. XI. como se deve fa-
zer pesquisa general por
mandado del Rey.*

¶ Fuero.

Inos ñue-
stro offi-
cio enten-
dieremos

q̄ cūple a nuestro ser-
uicio mādaremos, a fa-
zer pesquisa general
sobre el estado de al-
guna ciudad, villa, o
lugar. Los dichos de
los testigos y las pes-
quisas seā traydas an-
te nos, porque nos las
mandemos ver: y no
seā demostradas a o-
tro algūo. Pero si mā-
daremos hazer pes-
quisa sobre algunos
hōbres señaladamen-
te, o sobre fechos se-
ñalados, quier se ha-

¶ *Lex. XI.*
¶ *Fazer pesquisa*
¶ *general.* In-
quisitio sit ex
mero iudicis of-
ficio inquiren-
tis. l. congruit.
ff. de offic. præ-
fid. l. 2. §. si
præsens. ff. de
magistr. con-
ueni. l. 1. §. quæ-
sitionem. ff. ad
Syllani. cap. 1.
de offic. ordin.
vnde est dicen-
dum, quod si-
ue inquiratur
primo motu iu-
dicis siue ad pe-
titionem cuiuscunque, inquisitio tamen semper
iudicis officio expeditur. gloss. in capitulo qua-
liter & quando. de accusation. hoc vero iudicis of-
ficium non potest in omni casu & crimine exerce-
ri, nisi in certis casibus secundum dispositionem iu-
ris ciuilibus. quos explicat Bald. in præct. sua titu-
lationes circa inquisitionem. q. 1. num. 2. quem
ibi vide & in q. 2. vbi quærit vtrum mortuo accu-

satore iudex de illo delicto possit per inquisitio-
nem procedere, & concludit posse, si talis est ca-
sus, de quo potest inquiri, morte enim rei iudiciū
est solutū. l. in senatu. §. 1. ff. ad Syllani. & ideo ite-
rum inchoandū est. l. libellorū. §. fin. ff. de accusa-

tioni. Bart. in l.
siue contra. §.
quia Plautia-
num. col. 3. nu.
13. cū seq. ff. de
liber. agnoscen-
dis. & Bald. lo-
co præcitato
q. 3. quærit an
tollatur pro-
cessus inquisi-
tionis super-
ueniente accu-
satore? de qua
plene per Spe-
cul. titu. de in-
quisitio. §. 4.
Sed cum inqui-
sitio sit indu-
cta ab ista le-
ge & similibus
ac sit remediū
ordinarium nō
debet tolliper
accusationem
superuenien-
tem. vt dixi in
superioribus.
II. Est præte-
rea notandum,
quod de iure
regio non est
permissa ge-
neralis inqui-
sitio text. est
hic & in l. 3.
supra eo. titu-
lo. Idem est
de iure ciuili:
secus tamen de
iure canonico.
Panormitan.

ga de nuestro officio,
quiera q̄rella ñ otro.
Aquel, o aq̄llos cōtra
quien fuere fecha la
pesquisa^b ayā poder
de demādar los nom-
bres de los testigos: e
los dichos de las pes-
quisas, porq̄ se puedā
defender en todo su
derecho, y dezir con-
tra las pesquisas, e te-
stigos, e ayantodas
las defensiones que
deuen auer de dere-
cho. ¶ Mandamos q̄
se haga inquisicion e
pesquisa por las guar-
das delas sacas del pā
y de las cosas veda-
das: y por el Alcal-
de las dichas sacas: se-
gūse cōtiene en este li-
bro en el titulo de las
sacas y cosas vedadas

in capitulo. qualiter & quando. 2. numero.
11. de accusat. & ibi numero. 13. tractat quando
inquisitio generalis de iure ciuili sit permissa.

b ¶ *Ayan poder de demandar los nombres.* Ante respon-
sionem rei facienda est sibi copia capitulorum de
quibus inquiritur, & ei danda, vt facultatem ha-
beat se defendendi in contrarium, vt hic habetur
& notat Bald. in præcti. folio. 26. col. 4. num. 4. tit.
quæstio-

quaestiones circa inquisitionem. quaestio. 1. per notat. in cap. ex tenore. de testit. & nomina testimonium super infamia, & attestaciones sunt publicandae, & exceptiones & defensiones debent esse saluare reo, tam in principali, quam contra testes, ne innocens contra veritatem grauetur capitulo. qualiter & quando. & capit. olim. de accusationibus. Bald. ubi supra, firmandum ita seruari. istam. l. citat Iacobus Septimacensis in institutionibus Catholicis. capit. 62. numero. 11. etiam si fuerit inquisitus in crimine nefando sodomie est copia testimonium reo danda. l. 85. in pragmat. Regum Catholicorum.

ORdenamos que pesquisa no se pueda hazer contra aquellos que mal dezmarenen los frutos de sus heredades: pero que se haga, y pueda fazer pesquisa contra los terceros: segun se contiene en este libro en el titulo de los diezmos.

ENtendiendo que cuple a nuestro seruicio y al bien y pacifico estado de nuestros Reynos: acordamos que seã deputados por nos en cada vn año veedores e visitadores de provincias de nuestros reynos para que vean como se cuple e administra la nuestra justicia: e para las otras cosas que se contienen en este libro en el titulo de los visitadores.

ORdenamos que los que embiaremos por pesquidores contra nuestros Corregidores, o Asistentes no puedan ser proueydos de Corregidores: segun se con-

tiene en este libro en el titulo de los Corregidores.

Contra aquellos que las nuestras rentas y pechos y derechos por arte, o por dicho, o por amenaza, o en otra qualquier manera, o por colusion hizieren que valan menos. Mandamos que las nuestras justicias de los lugares donde esto acaesciere procedan luego sin tardança de su officio a fazer y fagan pesquisa, e inquisicion, y la embien a nos, segun se contiene en este libro en el titulo de las rentas y pechos y derechos.

TITULO II. de las vsuras.

¶ Titulus. II. de vsuris.

¶ De las vsuras. Vsuræ crime est omni lege reprobatur & dñi inferens reipublicæ cum deuoret substantias subditorum, iuxta illud Lucani. Hinc usura vorax audum omni tempore Fenus: capitulo. 1. de vsu. lib. 6. Ideo tractare oportet plenius hanc materiã, de qua vbique agitur mentio à legislatoribus ut patet. ff. & C. de vsu. & in decret. 1. 4. q. 4. & in decretalibus, Sexto & Clementinis. Pro declaratione autem inquirendum est, usura unde dicta & quid sit. Et que differetia sit inter usuram & fenus? Item quando usura succedat loco interesse, & quæ requirantur ut exigi possint. Capitulum que. 1. & c. salubriter, de vsur. declarantur: de poenis etiam usurariorum agendum est, item etiam de arte campforia, utrum licita sit? Præterea tractabitur materia contractus censuum seu tributorum redimibilium vel ad vitam, vel ad tempus aliud limitatum utrum sit iustus & absque labe usuræ ibique interpretantur extrauagan. 1. & 2. de emptio. & venditio. inter communes, & leges huius regni. Veniendo igitur, ad primam quaestionem dicimus usuram ab usu aris dictam, id est pecuniæ: nam pecunia secundum

cundum Philoso. 1. Polic. inuenta est commutationis, & translationis gratia, vt quia difficile erat res necessarias ad vsum vitæ deportare ad loca remota, conuenerunt euentes & vendentes auctoritate Principis, vel Reipub. quod fieret numisma æreum, ferreum, argenteum, vel aureum, & in signum recti valoris & ponderis cudebatur, seu imprimebatur numismati character, vel imago. vt in l. 1. in princ. ff. de contrah. emptio. Sic enim de numismate census quæsiuit Dominus Matth. 22. Cuius est imago hæc & superscriptio? Verum quia à principio & antiquitus pro maiori parte fiebat ex ære (ex ære enim erat pecunia, quam vidua obtulit in Gazophylacium Domini Luc. 21.) ideoque vsus pecuniæ, in vsura dicitur vsus eris. Cardi. in summa. 14. quæst. 3. artic. 1. nume. 2. Hostien. in sum. De vsur. §. Vnde dicitur. vel ab vsu rei secundum eum. Et Ioan. de Anani. in rub. eo. titul. colum. 2. nume. 3. dicit, Vsura est, quæ datur propter vsum pecuniæ. Et intelligit pecuniæ, id est, cuiuslibet rei numero, pondere, vel mensura existentis. Et sic dicitur Vsura ab vsu rei, vel æris. Vel dicitur ab vrendo, dupliciter. Primò, quia vsura in augmentum pecuniæ vrit velut ignis, & inflamat affectum vsurarij, dicente beato Ambrosio in tract. de Tobia. ca. 6. quod Vsura vsum requirit, vt adurat & inflamet. Sic enim crescente vsura, crescit in vsurario affectus pecuniæ in infinitum, vt Philosoph. 1. Politic. inquit. Pecunia enim non est terminus, nec finis. Auarus nanque qualis est vsurarius, non repletur pecunia, Eccl. 5. Secundò, quia in vsura est vrens ignis, consumens, & deuorans facultates, & substantias pauperum, à quibus per vsuram extorquetur pecunia, & ex hoc vsura vorago dicitur. Vnde Ambrosi. in tractat. de Tobia, cap. 11. dicit, quod vsura substantiam inopis & pauperis deglutit, & quasi mare magnum omnia absorbet. Bene ergo vsura dicitur ab vrendo. Vnde non immerito Lucanus cecinit.

Hinc vsura vorax, auidum omni tempore fœnus.
capitul. 1. de vsur. libro 6. vbi dicit, vsurarum voraginem, quæ animas deuorat, & facultates exhaurit compefcere volentes. §. Differentia autem inter Fœnus & vsuram iuxta vtriusque iuris doctores ea est, quod illa tanquam inferius & superius se habeant, quod scilicet Fœnus duntaxat pro vsu strictè sumpta vsurpetur pro eo, quod ex solo mutuo iniuste accrescit: Vsura autem accipiat extensius pro quocunque augmento ex quocunque contractu, etiam dum licitum sit. Vt si quid credita pecunia vendidisti, & quia debitor in mora fuit, aliquid tibi ratione lucri cessantis augmentum est, accessio illa, vsuraria quidem est, non fœnebris. Ita habet Paul. Iurisconsultus in l. cum qui-

dam. §. si pupillo. ibi, Vsura enim non propter lucrum petentium, sed propter moram non soluentium infliguntur. ff. de vsur. Sed aliquando vnum sumitur pro alio. l. pecuniæ fœnebris. in princ. ff. de vsur. & in l. Caius Seius. eodem. titu. & in capitulo. 1. de vsur. lib. 6. vbi Fœnus & vsura reciprocantur. Plerumque Fœnus pro vsura, & e converso vsurpantur. vt Hotomanus libr. 1. de vsuris capit. 1. docet, & Dom. Sotus libro. 6. quæstio. 1. articulo 1. de iust. & iur. Et vt Festus Pompeius & Gellius scribunt, Fœnus ab eo dictum, quod quasi fœtura quædam pecuniæ sit. Vnde intellige Fœnus esse, propriè ac speciatim accepto nomine, lucrum illud, quod quis captat ex nuda pecunia, veluti cum Mensarij (quos camposores, seu bancarios nostri vocant) pecuniam mutuo dant, non vt accipienti commodent, sed vt inde lucrum aucupentur, ex quo etiam illorum quæstus Latine Fœnus dicitur, id est, fœtura, seu partus pecuniæ. Vsura autem cum ab vsu appellata sit, aliam vim atque significationem ab hac notatione retinuit. Vsuram enim qui petit, ipsam quodammodo vsum petere videtur, quippe quæ eius perpetuò remansit, nec vnquam cuique ab eo datus aut concessus est: quem quidem vsum, quia repetere non potest, utpote consumptum, eius petit æstimationem ac pretium: vt cum emptor rem traditam possidet, nec tamen pretium exoluit, itaque contra venditoris voluntatem vtitur pecunia, poterit venditor exempto actione, non dico vsum consequi, quia consumptus est, sed certè æstimationem illius. l. fin. ff. de pericul. & commo. rei vend. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de action. empt. Et sic Fœnerator agit de lucro captando, vsurarius de damno vitando contendit. vt explicat Hotomanus loco proximè citato pagi. 4. Vsura & Fœnus idem sunt propriè loquendo, nisi quod verbum, Vsura, latius in iure patet, quia Fœnus non capitur nisi pro vsura strictè sumpta in mutuo. capi. si fœneraberis hominem. 14. quæstio. 3. §. Ad secundam quæstionem, in qua quærebatur, quotuplex vsura reperitur? Respondeo quod duplex. Nam vno modo vsura large sumitur pro accessione vel augmento successiuo fortis in quantitate consistentis, ex quacunque causa, etiam aliàs quàm ex mutuo debitæ, puta ex causa venditionis & traditionis rei. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de actionib. empt. ibi, ex vendito actio venditori competit ad ea consequenda, quæ ei ab emptore præstari oportet. Veniunt autem in hoc iudicio infra scripta. In primis pretium quanti res venit: item vsuræ pretij post diem traditionis: nam cum te emptor fruatur, æquisimum est eum vsuras pretij pendere. l. curauit. l. fructus. C. de actio. emptil. 2. C. de vsur. vel dotis & susceptorum onerum ma-

trimonij. l. cum post. §. vsuras. ff. de iure doti. tex. elegans in capit. Salubriter. de vsur. De cuius intellectu est videndus Hierony. Cagnol. in rep. l. 2. numer. 14. C. de action. empt. & Chass. in consuet. Burgund. rubr. 5. §. 23. fol. 193. numer. 22. Castell. in l. 29. verb. *Quisere*. in legib. Taur. Hippolytus singul. 360. Scribitur apud Legistas. num. 4. Et habetur ad singul. Matthesila. 49. Per Gabri. Sarai. numer. 17. Et latissime Couarr. libr. 3. Variarum resolut. capitul. 1. Et inferius suo loco disputabitur. Item etiam in casibus, quibus dicit glossa. licitam esse vsuram in gloss. summ. 14. quæstio. 3. vers. Nisi in quinque casibus. Vel propter moram in bonæ fidei iudicijs, legatis, & fideicommissis. l. qui solidum. ff. de lega. 2. Notatur in l. mora. ff. de vsur. Aliquando etiam sumitur largissime pro omni iniusta superabundantia, siue debeatur quantitas, siue non, vt in capit. putant, 14. quæst. 3. quem refert ex Diuo Hieronymo Iuo Carnot. libr. sui Decreti. 3. cap. 160. Sed quia in toto iure non legitur ita accepti, omittendum est. Hoc autem primo modo promiscue & crebrius in toto iure civili accipitur, vt per Moline. de vsur. quæsti. 74. ¶ Secundo vsura strictè & propriè accipitur pro eo quod accedit ultra sortem principalem in mutuo. vt in l. si tibi decem. in princ. ff. de pact. l. rogasti. §. si tibi. ff. si cert. pet. l. hætenus. §. final. ff. de const. pecul. l. 31. & Gregor. Lopez titul. 11. partit. 5. Vnde hoc solo casu dicitur Fœnerator, debitor vsurarius, & pecunia fœnebris. l. fœnerator. ff. de naut. fœna. l. debitor. l. pecunia. ff. de vsur. l. 1. C. de his, qui ex publicis rationibus mutu. pecu. accep. lib. 10. Patet, quia pecunia dotalitia, vel per emptorē, aut quemuis quoquo vero titulo, alias quam ex mutuo debita, non dicitur pecunia fœnebris, etiā si ex mora veniant vsuræ, prout nec dicitur propriè fœnus, nisi in solo mutuo. Isto casu propriè & planè militant leges huius tituli, & sanctiones, & poenæ contra vsurarios & vsuras statutz & l. 9. titul. 13. par. 1. & l. 4. titulo 6. partit. 7. Tertio sunt præterea quædam vsuræ interpretatiuæ, seu præsumptiuæ. Quoties videlicet contractus non est in forma mutui, sunt tamen sufficientes probationes fraudis exquisitæ ad occultandum mutuum & vsuram, vt in casu huius nostræ legis. & in cap. ad nostram. de empt. & vendi. & in l. fin. titul. 11. part. 5. Et quando quis vendidit rem ad creditum maiori pretio, quam vendidisset ad pecuniam de præsentī paratam, ¶ Tandem vsura propriè sumpta & formaliter est pro eo, quod propter ipsum mutuacionis officium tantum sine alia iusta causa exigitur. Et huiusmodi vsura quæ dicitur formalis, est inhonesta, vitiosa, & semper est contra naturam mutui, quod debet esse gratuitum, iuxta illud Luc. 6. Mutuum date, nihil inde sperantes,

cap. consuluit. & capit. quoniam. & capit. quia in omnibus. de vsur. capit. si fœneraberis. capit. putant. & capitul. plerique. & capit. vsuram. 14. quæst. 3. & capitul. ministri. cum alijs. 14. quæsti. 4. capit. quoniam. 47. distin. Clement. vn. de vsur. & capit. 1. eod. titul. Exod. 22. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes. Et Leuit. capitul. 25. Pecuniam tuam non dabis ad vsuram. Et Deuter. 23. Non fœneraberis fratri tuo. Et apud Psalmistam Psal. 14. Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram. S. Thom. 2. 2. quæstion. 78. arti. 1. Vsura enim est contra naturam, vt id quod est inanimatum & artificiale, velut ipsum animatum & naturale pariat. vt patet. 1. Politic. vnde vtroque testamento est prohibita. Lucas de Pen. na in l. apud eos. column. 1. C. de debito. ciuita. lib. 11. Domi. Soto optimè lib. 6. de Iustitia & iur. quæstion. 1. articul. 1. pagin. 494. versic. His de nomine vsuræ. Et variè definitur à docto. vt per Couarr. lib. 3. Variarum resolutio. cap. 2. vbi ipse post alios definitionem Vsuræ in hunc modum assignat, & eam per partes declarat, nempe, Vsura est voluntas capiendi ultra sortem lucrum aliquod tempore vi & causa mutui principaliter. Vel aliter & secundo secundum Domi. Soto. dict. quæstion. 1. articul. 1. pagin. 494. column. 1. Vsura est vsus pretium mutuatz rei. Tertio definitur ab Specul. titu. de vsur. num. 6. Vsura, est quicquid forti accedit, intentione, vel pacto præcedente. Ioan. de Anan. in capitul. 1. de vsur. Sum. Pisana. verb. Vsura. 1. in princ. Est pro ea casus in cap. si fœneraberis. & in capitul. putant. & in capit. plerique. & in capit. vsura. 14. quæsti. 3. Quarto, Vsura est lucrum ex mutuo, pacto debitum vel ex actum. Sum. Rosel. in verb. Vsura. 1. in prin. Quinto, Vsura est quodecunque rei mutuatz accedit ipsius rei gratia actione interposita, vel hac intentione habita in contractu, vel actione habita ex post facto. Hostien. in Sum. de Vsur. §. 1. Angel. verb. Vsura. 1. Nicolaus Nannus in Polyan. tea. verb. Vsura. Sed insufficiens est, nam aliquid potest accedere forti, quod non sit æstimabile, quo casu non erit vsura. ergo, &c. Sexto definitur Vsura est lucrum æstimabile ex mutuo principaliter intentum. Conrad. lib. de contractibus. q. 21. Gabriel in. 4. senten. distin. 15. quæst. 11. Et est communis secundum Ioann. Methymnem. tract. de restit. titu. De rebus per vsuram acquisitis. Probatur Luc. 6. in capitul. consuluit. de vsur. Mutuum date, nihil inde sperantes. Septimò definiri poterit strictè & speciatim sumpta, Vsura est pretium, seu potius æstimatio vsus sortis consumptæ cum damno Creditoris, secundum Franciscum Hotomanum tract. de vsur. libr. 1. capitul. 1. pagin. 5. vbi

§. vbi eam prosequitur & declarat. § Quo fit, fructus rei pignori datæ debere computari in sortem principalem, eamq; extenuare, quia gratia mutui nullum æstimabile est recipiendum, siue in pecunia, siue in fructibus. cap. plerique. 14. quæstio. 3. Casus est de hoc in cap. illo vos. de pigno. & cap. cum contra. eod. tit. cap. quoniam, & capit. 1. & capi. conquestus. de vsur. l. 1. C. de pignor. actio. qua lege cautum est, fructus, & commodum rei pignoratæ sortem ipso iure extenuare, creditore percipiente. l. creditori. eod. tit. l. 1. C. de distract. pigno. l. 2. C. de partu pigno. & omni causa. Bartholom. Soci. in tract. regu. cum fallent. regul. 3. l. 23. tit. 13. part. 5. l. 2. vbi Gregorius Lopus in gl. penul. eod. tit. 13. part. 5. l. 2. vbi Greg. Lopus in glo pen. eod. tit. 13. part. 5. Intellige tamen eos fructus extenuare sortem, qui supersunt creditori, deductis expensis factis in ipsa re pignoratæ. l. emptor. vbi Bald. ff. de rei vend. Antoni. Capici. decisio. 93. num. 11. & probant præmissa iura. Fructus autem vniuscuiusque rei dicuntur, qui deductis impensis necessarijs supersunt. l. fructus. ff. solut. matrimo. l. si à Patre vel à domino. §. fructus. intelliguntur deductis impensis, quæ quærendorum, colligendorum, conseruandorumque eorum gratia fiunt. gloss. in capi. 1. de vsur. verb. deductis & in cap. grauis. de resti. spoliat. Tiraquell. lib. 1. de retract. §. 15. glo. 1. num. 27. Couar. lib. 2. Variarum resolut. cap. 3. num. 3. l. 40. tit. 28. part. 3. gloss. in ca. cum contra. verb. fructus. de pigno. l. 1. C. de fruct. & lit. expensis. Nauar. in manuali confess. capit. 17. numer. 216. § Circa præmissa dubitatur, Vtrum creditor fructus rei pignori datæ non solum percepti, verum etiam eos, qui percipi potuerunt, teneatur in sortem computare? Videtur quod sic, ex gloss. in capit. cum causa. in gloss. fin. de offi. deleg. vbi super verb. cum fructibus inde perceptis. dicit, vel qui percipi potuerunt de resti. spolia. grauis, & 12. quæstio. 2. nō liceat & colligitur ex pluribus ad id citatis per Andre. Tiraquell. loco suprà citato. §. 15. gloss. 1. nu. 28. Concludendum igitur est, quod quando rem pignoratam non locauit ob fraudem, etiam si ex leui culpa tenebitur ad fructus percipiendos: vbi autem dolus & culpa deest, nō tenebitur, putà, quia erat domus alicuius magnatis, qui eam solitus nō erat locare, vel alius locus, seu oppidū. Sed si erat inferioris, qui talem domum locare erat solitus, tenebitur ex Collectar. numero quinto. in capit. 1. de vsur. vbi Ioann. Andre. Cardi. & Panorm. & Hostiens. in summ. de pigno. §. quando efficaciter. versicul. Sed nunquid creditor. Et istam partem probat Gregor. Lopez in l. 2. verb. Desfructe. tit. 13. part. 5. dicēs cōmunem esse opinionem, quod teneatur non solum de perceptis, sed

de percipiendis. Limitat tamen virtualiter, vt dixi. Ad idem adde Gregor. Lopez. in l. 2. 1. verb. Si mora ex elta. tit. 13. part. 5. Et mala fidei possessor etiā nō tenetur ad restitutionē fructuū, quos ex prædio percipere potuisset ex sua industria & artificio. l. cæterum. vers. improbe. de rei vendic. ff. singul. secundum Roma. in singul. 333. gloss. in ea. cum. M. verb. Industriam. de consili. Facit text. in capit. 1. ad fin. de integ. resti. vbi debitor, à quo extrahitur res, fructus, quos labore & industria fecit bona fide, ex quibus res fuit facta melior, eos debet consequi, nec defraudari debet. Ergo creditor non tenetur de fructibus percipiendis absque sua culpa, cum sit bonæ fidei possessor, aliās secūs, ex communi sententia gloss. quæ communem sententiam fauet in capit. cum contra Guillelm. verb. Perceptum. de pignori. l. 2. C. de partu pigno. & omni causa. § Si ergo resolutio. Aut loquimur postquam fuit in mala fide, quia debitum erat solutum, & pignus liberatum, & tenebitur etiam de percipiendis. Aut ante liberationem, & non tenebitur nisi de perceptis, si fuit absque fraude, vt suprà dictum est. Confirmatur ex Ioanne de Imola. in l. cum seruus. §. fructus. ff. de leg. 1. vbi Alexand. dicit magis communem sententiam Bar. in l. domum. C. de rei vendi. vbi idem firmat in additione ad ipsum Bart. Et nota, quia sine resolutione hanc quæstionem reliquit plura citando Andre. Tiraquell. libr. 1. de Retractu. §. 15. in gloss. 1. num. 28. Est tamen notandum quod in solutione decimæ, non est habenda consideratio ad expensas factas ratione fructuum, sed integræ prædiales sunt soluendæ sine deductione expensarum, secūs in personalibus, vbi expensæ deducuntur. text. in capit. Pastoralis. cap. cum homines capit. non est in potestate. de decim. gloss. in l. si à patre vel à domino. §. fin. verb. Deductis impensis. ff. de rei vendi. Bald. in margarina verb. Decimæ versiculo septimo. Ad idem est text. in capitulo. Tua nobis, & in capitulo cum non sit in homine de decim. Matthæ. de Afflictis. in constitutionib. Neapolitan. libro primo. rubrica septima. quæstione nona. numero. 19. & in decision. 252. numero secundo. Tiraquell. vbi suprà. libro primo. de retract. §. 15. gloss. prima. numero. 10. l. 13. tit. 20. part. prima. Rebuff. in tracta. de decim. quæstione vndecima. numero tertio. & sic prædictæ decimæ sunt soluendæ statim collectis fructibus antequam pensio census, seu tributum detur, quod impositū est super tali prædio. ex text. in capitulo. cum nō sit in homine de decim. gloss. in capitulo. quæstio. 16. quæstione prima. Bertrād. consi. 255. Visis petitionibus. column. 1. lib. 1. in prima editio. Idem notat. Matthæ. de Afflictis. in colono partiaro,

qui colit fundum, & habet dare dimidiam, vel tertiam partem fructuum, nam dabit sine deductione expensarum, scilicet, in lib. 1. constitu. Neapolitanarum rub. 7. num. 26. Et Rebuff. & Bertrād. in locis præcitatis. Ratio autem diuersitatis inter personales & reales decimas ponit Rebuff. in dicta. quæstion. 11. num. 5. vers. Ratio est, quia decima est tributum. ¶ Oppono contra istam conclusionem sic declaratam, quatenus habet, quod fructus percepti ex re pignoriata ipso iure attenuant fortem, imo quod non extenuent modo prædicto. Quia si fructus extant, creditor non compellitur eos recipere, per regulam iuris. Aliud pro alio inuito creditore non venit soluendum: cuius oppositum hic habetur, igitur minus iuridicè. Consequens patet. Nam pecunia est in obligatione, fructus tamen hic deducuntur in solutione. Antecedens scriptum pro maiori, probat text. l. 2. §. 1. ff. si cere. peti. ¶ Confirmatur & secundo. Nam nunquam admittitur compensatio fructuum in fortem, quia speciei ad quantitatem non fit compensatio. l. fin. C. de compensatio. c. fi. de deposit. gl. in l. vlti. C. de commodat. Soci. regul. 61. incip. Compensatio. l. 2. §. 1. & l. 27. titu. 14. part. 5. ¶ Solutio ad primum argumentum hæc est, quod hoc habet locum in fructibus extantibus, secus tamen est in consumptis, ut hic: nam æstimatio succedit loco quantitatis debite ratione fructuum. argu. l. si re, & pretium. ff. de pet. hære. & l. quia qui pretio. ff. de usufructu. & sic fit compensatio de quantitate ad quantitatem, & soluitur quod verè est in obligatione. ¶ Nec obstat secundum, quod dissoluitur eodem modo ex mente Panormi. num. 3. in cap. 1. de vfur. fructus enim computantur per æstimationem ut quantitas, secundum Card. libi. vers. Oppositio. 4. & Soci. regula. 3. fallen. 8. Et adde Sylue. verb. Vfur. 3. quæstio. 10. Limitatur. 1. ista conclusio, quod fructus non computantur in fortem eo in casu, quo feudum ecclesiæ est datum in pignus. text. est in capitul. l. §. vlti. isto tit. vbi dicit, nisi forte ecclesiæ beneficium fuerit, quod redimendū ei hoc modo de manu laici videatur. Nota, secundum Bartho. Socin. in tract. fallen. regul. 3. fallen. 1. ¶ Et quauis in re debita ecclesiastico beneficio loqui text. videatur. idem est in feudo ecclesiastico, capitulo primo. de feud. & capitul. conquestus. de vfur. Quod est singul. secundum Roman. singul. 325. Creditor computat fructus. vbi ponit prædicta iura citando exemplum in feudatario & emphyteuta. ¶ Et hoc fauore ecclesiæ inducitur inquit gloss. in capitul. conquestus. de vfur. Contra quam est communis ampliatio, ut etiam procedat in laicis, ut Panorm. & Anani. & communis ibi fatentur. & in dict. capit. 1. de feud. tenet communis. & in. ca. 1. de vfur. vbi Ioan. Ana-

ni. num. 5. Hostien. in sum. de vfur. §. an aliquo casu. versicul. Est ergo generaliter verum. Socin. in tract. fallen. regul. 3. fallen. 5. Ioan. in sum. confessio. lib. 1. tit. 15. quæstio. 38. Conrad. de contractib. quæstio. 32. conclusi. 3. Archiep. Florentin. 2. parte. tit. 1. cap. 7. §. 25. Gabri. in. 4. senten. dist. 15. quæst. 11. conclusio. 4. casu. 2. Angel. verb. feudum. §. 31. vbi dicit istam opinionem communè Syluest. verb. feudum. quæst. 29. & quæstio. 30. Angel. verb. Vfur. 1. §. 11. Baptista Trouamala eod. verb. Vfur. 1. §. 18. Ioan. Methymnen. in codice de restitutione. fol. 133. colum. 3. §. ad cap. conquestus. de vfur. Et hoc procedit ex natura feudi: nam cum dominium directum maneat penes dominum, si utile redit ad eum ex voluntate vassalli pignorantis, consolidatur ipsum utile dominium, seu usufructus cum proprietate, non ex aliena re, sed ex propria, nam & vassallus interim liberatur ab obligatione qua tenetur domino: dissoluitur ergo interim seu suspenditur obligatio inter eos contracta. Et hæc ratio facit, ut idem sit in laico, secundum Trouamalam vbi supra. ¶ Pro ratione huius conclusionis est notandum, quod in casu capitis primi, de Vfur. quis recuperat rem sibi debitam, & sic agit, recipiendo fructus, quod dominus directus seu utilis, cui alias debiti essent tales fructus eos colligendo posset liberè facere ratione dominij: licet enim quis aliquid in casu prædicto recipit ratione mutui, cum id erat suum, vel aliter sibi debitum, nec poterat aliter consequi, secundum Panorm. in dict. c. 1. & Socin. in tract. fallen. ti. regul. 3. fallen. 6. Et Confirmatur. Nam quis rem sibi debitam, quā aliter consequi non potest ab intruso, absque scandalo, & secretè eam fortius poterit recuperare. Thom. & Caieta. 2. 2. quæstio. 66. art. 5. ad tertium. Herueus Brito. quodlibet. 8. quæstio. 14. Henri. Gandauus quodlibet. 6. quæst. 27. Paludan. in. 4. senten. dist. 35. q. 1. art. 4. conclusi. 3. Conrad. de contract. q. 32. conclusi. 2. in fin. verbis & q. 32. Ioan. Methym. in codice de restitutione rubr. De rebus per creditore in recompensam debiti oblaris. vbi dicit, quod hanc sententiā tenet communis. Enostri est gl. 1. in. c. ius gētū. 1. dist. Innocen. in. c. olim causam. col. 3. nu. 8. derefti. Spolia. Feli. in. c. quoniam. nu. 12. de Simoni. Philip. Deci. in. l. nō est singulis. nu. 2. ff. de regul. iur. Firmian. in tract. De episcopis. lib. 4. in princ. n. 17. Hippolyt. in consi. 58. col. fin. n. 16. & consi. 135. n. 23. & in singula. 177. & in sua practica causarū examina. §. conitante. num. 36. Bartholom. Cassanælin conclusi. Burgun. rubr. 1. §. 5. num. 32. Neuizan. in Sylua nupti. libr. 3. numer. 43. adeo procedit hæc opinio (secundum eum ibi) quod si postea fierent monitoria, talis creditor, nec scientes tenerentur reuelare talē rem sic acceptā. Quod ad creditorem tenet

tenet Ioan. Ana. in. ca. ad deliberandum. nu. 5. de Iuda. & Hadria. quod lib. 6. Et istam ampliatio- nem integrè tenet Ioā. Neuizan. vbi supra. & Ri- pa lib. de peste. §. fina. nu. 118. asserit nanque Ri- pa, neminem teneri ad denuntiandum prætenu monitoriarum, quando pro certo scit causam re- tentionis iustam esse. Et idem firmat Iacob. Re- buff. in rep. l. vnicā. C. de senten. quæ pro eo qd̄ interest profe. nota. 10. numer. 15. Syluest. verb. Furtum quæstion. 15. vbi ponit condiciones ne- cessarias ad hoc, vt tute qui rem suam proprio Marte possit furtiue capere. Et ista opinio est te- nenda, quicquid Angel. verb. Furtum. §. 41. sen- sent. Si ergo quis rem sibi debitam potest apprehendere furtiue, à fortiori ipsam retinere, & fru- ctus percipere, vt in prædicto capit. 1. dicitur, se- cundum præfixam declarationem ab Hostien. columna. fina. Confirmatur ex notabili quæstio- ne posita ab Anchar. in regul. Possessor. num. 26. quā latè fuimus prosequuti anno præterito. 1552 in nostra lectura. colu. 18. versic. Quærit hic An- charranus. ¶ Confirmatur insuper. Nam res de fa- cili conuertitur ad suam naturam. ca. ab exordio. 37. dist. & ibi glo. verb. reuolat. & Bartholo. Soci. in tractat. fallen. regul. 3. fallen. 5. Comprobatur ista sententia ex not. à gloss. in capitul. fin. de de- cimo & ab Hostien. in summ. eiusdem titul. §. & vtrum. versic. Sexto quæritur. & ex optima regia l. 24. tit. 20. part. 1. ¶ Præterea interesse est istud quod quis habeat fructus rei suæ nemini iure de- bitariat interesse non est prohibitum, ergo iure optimo percipit creditor fructus rei suæ in casu prædicti capitul. 1. in fine. Et ista est vera ratio il- lius decisionis. Theorica enim est recepta, quod vsura etiam hodie de iure Canonico possunt no- mine interesse, & quatenus verè sunt interesse, pe- ti à debitore. gloss. in capitul. conquestus. verb. De feudo. de vsur. vbi Panor. idem tenet num. 6. gloss. in summ. 14. quæstion. 3. gloss. in capitul. 2. verb. indemnem. de fideiussor. & in l. 1. verb. Pe- trum. de sum. Trini. gloss. 1. in l. 2. C. de vsur. & in l. curant. C. de actionib. empti. Alexand. Ales. 3. part. quæst. 66. Panorm. capitul. fin. de vsur. Cardi- el. men. vni. §. sanè. quæstion. 8. colum. 2. num. 4. de vsur. Alexan. consil. 221. nu. 1. libr. 2. Philipp. Deci. consil. 183. n. 3. versic. Non obstat quia pro interesse Ioan. Lup. in rep. capitul. per vestras. §. Sexto eam dicit textus. de dona. inter vi. & vxor. Carol. Molina. in tracta. de vsur. numer. 25. & est de mente Sæcti Thomæ. 2. 2. quæst. 78. artic. 2. ad primum. vbi tenet, quod quando aliquid percipi- tur nomine interesse, q̄ nō committitur vsura. Ex quo inferitur, tutorē, curatorem, administratorem ve obligatum esse pupillo ad interesse ratione pe- cuniæ ab eo receptæ, ad interesse inquā, quod ve-

rosimiliter pecunia illa iniusta negotiatione esset aliàs lucratura. Primò probatur autoritate Pa- normi in. cap. conquestus. de vsur. num. 8. colu. 2. & Ioan. Lup. in repet. cap. per vestras. §. Septi- miò inferitur. fol. 109. colum. 4. de dona. inter vir. & vxor. Syluest. in verb. Tutela. quæstio. 4. Bar. præterea suffragatur huic nostræ sententiæ in. l. Diuus Seuerus. nu. 3. ff. ad legem falc. dicens pe- cuniam dandam mercatoribus, vt interim ex illa lucrum honestum percipi possit. Quod ego sæpe consulendo, & exemplum designando dico pos- se poni ad lucrum & damnum cum debita securi- tate, & quod faciat iudicis autoritate, vt euitet ca- lumniandi occasionem propter casus contingen- tes in personas mercatorum, quæ aliquando à po- pulo nimis diuites indicantur, & ære alieno sunt valde oppressi. ¶ Præterea iure probatur ista asser- tio in. l. quicquid. C. arbitrium tutelæ. & in. l. ob- foenus. ff. de admi. tuto. & in. l. idemque. §. si pro- curator. ff. manda. vbi dicit textus, quod si nō ex- creuerit pecuniam, sed ad vsus suos conuertit in vsuras conuenietur, quæ legitimo iure frequentā- tur. Hactenus procedunt verba prolata à Inrecō- sulto, quæ satis in se nutrimentum continere vi- dentur. Ad idem est text. in. l. si pecuniam. C. de vsur. pupilla. vbi habetur, si pecuniam pupillarem nec idoneis hominibus credere, nec in emptionē possessionum conuerrere potuisti, non ignorabit iudex vsuras eius à te exigi non oportere. Ergo casu quo poruit, & non dedit, tenebitur pupillo ad interesse, per prædicta, arguēdo à causa cessan- te. ¶ His ad stipulatur gloss. in capitul. quicunque sub verb. aut neglectum. 12. quæstione quarta vbi prælato imputatur, quod neglexit acquirere suæ ecclesiæ cum posset. Quam singularem existi- mat Barba. de præstantia Cardinali. quæstion. 3. basilica. prioris partis. num. 29. & gloss. in dict. capitul. quicunque citat dict. l. quicquid. & tenet Soci. tract. fallen. regul. 3. fallen. 36. Et probatur in capitul. per vestras. de donatio. inter vir. & vxorē, quod ad hoc optimum dixit Doctor Couarr. lib. 3. Variarum resolut. capitul. 2. colum. 2. num. 1. & est gloss. in dict. capitul. per vestras. in verb. honesti lucri. ¶ Et si quæras, ad quod interesse pu- pillo tenebitur? Est dicendum, quod ad minorem quantitate in, & interesse, seu lucrum, quod in lu- cro frequētur, scilicet ad vnum ratione. 14. Pro- barur in. l. tutor qui repertorium. §. si post. versic. quæ autem sint. ff. de admi. tuto. ibi. Ex cæteris causis secundum morem prouinciæ præstabit vsu- ras, aut quincunces, aut trientes, aut si quæ aliæ le- uiores in prouincia frequentantur. singul. secun- dum Rom. sine. 176. & secūdu eūdē cōsi. 139. col. pen. versicul. Tertio verò. ¶ Hinc etiam inferitur, mercatorem solitum negotiari, agi posse ad inter-

esse ratione lucri cessantis, quia ei non fuit soluta pecunia in tempore, quo iuste negotiari & lucrari cū ea posset. Ratione probatur: quia qui est mihi impedimentū lucri inmediate mihi facit damnum, ac per consequens tenebitur ad satisfactionē ipsius damni illati. c. si. de iniur. ¶ Secundo confirmatur ex. l. dedi. §. quanquā. ff. de condi. causa data. vbi impediens aliquam vtilitatem, conuenitur actione in factū ad interesse parti læsæ. Cui tex. adde Mino. Spec. confci. lib. 1. c. 66. ¶ Tertio istā opinionem tenet Card. in clem. vn. §. sanē. num. 4. versū. Octauo quæro. de vsur. Rebuff. in rep. l. vni cæ. in gl. si. nu. 23. C. de senten. quæ pro eo quod interest profer. Et colligitur ex Ricar. de Media villa in 4. sent. dist. 15. art. 5. q. 5. Exēplū, si mercatori debebam centum soluere in primis nundinis Salmanticæ, si cessauī a solutione, mercator poterit agere contra me pro illa centum vnā cum interesse, ad id, quod cum illa quantitate lucratus fuisset, si eam habuisset, cū solitus sit negotiari. Et amplia & limita secundū Rebuff. loco allegato, vbi ponit practicā articulandi interesse. ¶ Ex eadē radice inferitur intellectus ad tex. in c. Salubriter. de vsur. maritum, scilicet, posse recipere vsuras dotis nō solutæ debito tempore ratione damni emergentis ex re sibi in pignus datæ, nam fructus non computantur in sortem, Ricar. idem adnotatū per illum textū reliquit in. 4. sent. dist. 15. q. 5. art. 5. & ibi Ioan. Maior. q. 26. Conrad. de contract. q. 35. Archiep. Florenti, 2. par. tit. 1. c. 7. §. 27. Medina in. ca. de restitutio. rubr. de vsura an sit vel fuerit licita. c. si. fol. 133. col. 4. Ioan. Lup. in rep. ca. Per vestras. §. 8. fol. 110. col. 3. de dona. Ca. stell. in. l. 29. verb. *Quisere escogera*. in legibus Tauri. Nouissimē Doct. Couar. in lib. 3. Varia. reso. cap. 1. n. 3. versū. Ex his plurima possent deduci. Bald. l. pro oneribus. colum. 2. C. de iure doti. Et sic debetur ratione damni emergentis, vel lucri cessantis, ergo ratione interesse, non tamē est vsura, nec tale nomen potest habere, & sic nullū speciale ratione matrimonij statuit ecclesia, cum in mercatore, & in cæteris personis, quibus tale damnum, seu lucri cessatio cōtingat, idem sit (per prædicta) fatendum. ¶ Secundo probatur, quod nihil sit speciale in genere, nec ex causa dotis: quia propter causā quantūcūque piam iniustitia non debet à summo præfide inferri. c. ex tenore. de foro comp. & c. nuper, de dona. inter vi. & vxorem nec permitti. c. super eod. de vsuris. ¶ Tertio, id quod est ex se peccatum, & contra ius diuinum, à Papa perauiti nō potest. c. contra. 25. q. 1. Casus in proposito in. d. c. super eo. de vsur. Conrad. de contractib. q. 25. q. 76. & q. 27. Ioan. And. in regul. Peccatū de regul. iur. lib. 6. Ange. verb. Vsura. §. 14. Angelus de Neuo in consil. 1. Contra Iudæos

foenerantes. dubio. 3. Et sic secundū eos nō potest permittere vsurā. Confirmatur. Vsura nullo iure est permissa, quia (vt inquit Cicero lib. 3. offi.) nūquā est vtile peccare, quia semper turpe est ideoque cū sit huiusmodi, Papa non potest efficere qd nō sit peccatum. c. 1. dist. 41. Ripa in. ca. si quando nu. 4. de resc. Hinc dicit Bal. in. l. 1. nu. 3. colum. 3. C. de sum. Trini. q. Princeps nō potest aliquo casu vsurā permittere. Sequitur Alex. cōsi. 1. col. 2. lib. 1. & cōsi. 1. & cōsi. 2. li. 2. Catelli. Cotta in memorialibus iuris. verb. Par in parem. ad finē. & in verb. Vsura. Hinc inferitur malē dixisse Alexan. cōsi. 1. & 2. & in cōsi. 107. lib. 2. & Loazes in tracta. De noua conuers. regni Valentix. col. 33. nu. 41. Papā super vsuris dispensare posse ex causa & citat tex. in. c. salubriter. de vsuris. nā ex prædictis cōstat falsum esse, & in specie reprobatur Alexandrum in loco allegato. Carolus Molin. in cōsuetudini. Parisiensibus. tit. 1. §. 1. gl. 9. n. 19. Ex eodem dicto deducitur, non procedere quod Bal. in. l. fin. §. præterea. C. de iure doti. nu. 5. & in authen. ei qui. col. fina. C. de bonis autho. iud. possi. sensit, vsuram scilicet ex priuilegio speciali debitam esse genero. Quod tamen non procedit per prædicta, quia fructus debentur vt interesse, non tamen ex priuilegio speciali, & sic fructus à genere rei pignoratæ dantur à canone salubriter. loco interesse, secundum Ioan. Andr. in regu. Peccatū de regul. iur. lib. 6. & Bart. in. l. infulam. §. vsuras. ff. solut. mat. vbi inquit, qd in prædicto loco vsura non est propria, sed proprium interesse, secundū communē, teste Fortun. de vltimo fine vtriusq; iur. illat. 6. num. 68. Et sic ex isto intellectu communi adaptato inferuntur plures ampliaciones. Ampliatur primò prædicta iuris decisio, vt locū habeat etiam eo casu, in quo sponsus sustinet onera matrimonij, alimentando sponsam maiorem duodecim annorum. gloss. in. l. 27. C. de dotis promissio. quam glossa sententiā ibi sequitur Albe. & communis. & Bart. & Iaso. col. 1. ff. soluto matrimonio in. l. si ante nuptias. ¶ Secundò ampliatur, vbi maritus non esset persona solita negotiari, quia etiā haberet locum dispositio capi. Salubriter, ex eo, qd interesse ibi petitur tanquā consistens in dāno emergenti, in quo nō est distinctio facienda inter personas solitas negotiari, vel non, quia hæc distinctio attendenda est, vbi agitur tātū de lucro cessante, vt iā explicatū est. Tenet Ana. in. d. c. salubriter. col. 2. Et Bal. nouell. de dote part. 7. special. 3. Ioā. Lup. de don. inter vi. & vxor. §. 8. n. 3. super ca. per vestras. fol. 110. Amplia. 3. vt locū habeat, vbi gener conuenit cum socero aliquid annuatim sibi præstari quādiu dos apud socerum steterit, nam illud licitè poterit percipere, sicut & petere ratione interesse, secundū Bar. in. l. infula. §. vsuras

vsuras. ff. Solut. matr. Panor. & Anani. cōtra Ioā. Andr. in d. e. salubriter. quos sequitur. Ioan. Lup. vbi suprà. & tenet Alex. cōsil. 221. lib. 2. Philipp. Deci. cōsil. 116. & cōsil. 183. n. 3. & Syluest. verb. Vtura. 3. q. 3. dicēs hanc opinionē vtiōrē aduersus Ioan. Andr. Conrad. de cōtract. q. 35. conclus. 7. Lauren. Rodolphus in c. cōsultuit. q. 53. de vsur. Ego in hac re cū diligēter animaduertērem ad Ioannis Andr. literā, immeritō improbatā à doctoribus prādictis existimā, cū ipse cōcordet cū opinione sua & communi potius, quam discorderet. Si fundamentū igitur cōsideremus secundū q. cōsiderari oportet, vt Bartolus asserere videtur in l. nō solū. §. liberationis verba. ff. de libe. legat. & in l. cū quidā. post med. ff. de his quib. vt indig. & ipse Ioan. Andr. in c. cū nuntius. col. 2. de testib. q. dicta glossarū aliorūve Doctorum sunt accipiēda & intelligēda secundum cōtā ab eis citatā. Idem tenet Solic. in l. si ex cautione. col. 7. vers. Quāro. 2. C. nō nu. pec. Roma. cōsil. 211. vers. Quo ad vltimū. Curtius senior. cōsil. 60. col. 9. vers. Secundo respondemus. & in cōsil. 65. col. 3. vers. Prāmissis tamen non obstātibus. Tiraquell. de nobili. c. 26. n. 4. & in tracta. de retract. fol. 335. n. 53. vers. Sed quod his respondeatur. Deci. cōsil. 622. n. 5. & cōsil. 189. n. 1. Ioan. Le cerier. in tract. primogenio. q. 6. 3. lib. n. 1. Hippolyt. in repe. rubri. ff. de fideiussor. nu. 45. Segura in tracta. De bonis lucra. constan. matr. num. 104. ¶ Sed tunc fundamentū Ioā. Andr. tale est, q. quia fructus pecuniā tanquā certus non subiaceret fortunæ, nō militat eadē ratio, quæ in fructibus possessionū, qui tanquam incerti subiacerent fortunæ. Vult ergo ipse q. nō sit amplianda ad hunc casum decisio capit. salubriter. de vsur. & eius opinio in hūc modū perpensa, erit vera. ¶ Ratio, quia à principio certa quātitas nomine interesse non potest taxari per pactū sine fraude vsuræ, secundū Bald. in l. rogasti. §. si tibi. ff. si cert. petat. Ioan. Andr. in c. si. de vsur. Alex. cōsil. 27. lib. 4. Philipp. Deci. cōsil. 119. nu. 4. ¶ Interesse luci cessantis à principio taxatū, sapit vsurā, & hoc est qd voluit Ioan. Andr. & hoc ipsum volunt Doct. licet ipsum male intelligendo reprobare contendat. ¶ Et istam opinionē sic intellectam sequitur Laurē. Rodol. in c. cōsultuit. q. 53. de vsur. Alex. cōsil. 221. col. 3. lib. 2. Fit Ancharr. cōsultuit secundū eam in cōsil. 145. Et hanc communē firmat Hierony. Cagnol. in rep. l. curauit. nu. 14. de action. emp. & vendit. ¶ Existimat tamen Philipp. Deci. in c. cū venerabilis. n. 14. de exceptio. q. si à principio taxaretur aliqua determinata & certa quantitas habito respectu ad interesse futurū verosimile, q. non esset improbanda talis conuētio. ¶ Quod sano modo est accipiēda sententia Dec. eo in casu, quo

damnu emergens consideraretur in futurum, vt in venditore, qui interim, quo sibi nō soluitur pecunia, pro quo fundus est venditus, poterit compensationem percipere in certa quantitate: quia emptor rei venditæ fructus percipit, & hoc est, vt tollatur difficultas in futurum taxandi interesse, quod est difficilis probationis. l. fin. ff. de præto. stipulationib. Comprobatur ex cap. vlti. eod. tit. vbi quando verisimiliter dubitatur, non debet contractus illicitus iudicari. Quando verò interesse luci cessantis à principio contractus consideratur, non admitterem, nisi cōcurrētibus modificationibus, de quibus statim verba faciemus. ¶ Hinc est, q. legatū quantitatis relictū à Testatore cum onere iniuncto hæredi, q. interim quo non soluit, annuatim tantum soluat nomine interesse legatario decem, q. licitè poterit percipi, concurrentibus prādictis requisitis, & modificationibus, non aliās. ¶ Ratio est: nam testator non potest id facere, seu præcipere legatario, quin sit vsura, secundum Franc. Are. fol. 151. Ioan. Lup. in rep. c. §. 5. incip. Nota quintò nu. 9. ¶ Lex autem §. si cui. ff. de an. lega. quæ hoc olim permittebat, correctam esse asserit Cagnol. in repe. l. curauit. nu. 9. C. de acti. emp. vbi inquit quod est communis hæc opinio, & Carol. Molinæ. in tracta. de contract. & vsu. q. 72. num. 487. & colligitur ex Conrad. de contract. q. 34. conclusi. 6. Et communem refert esse Couar. lib. 1. Variarum resolu. ca. 1. nu. 9. ¶ Ex quibus deducitur intellectus ad dictum Barthol. Socini in l. pœnam. num. 7. ff. de his qui pœnæ nomine. & Ripæ in l. nemo potest nu. 23. ff. de legat. 1. vbi tenent, quod testator poterit legatum relinquere ab hærede tali modo, q. sit in electione ipsius hæredis soluere, vel casu, quo nolit teneatur præstare annuā pensionem legatario. Ratio potest esse, quia ita poterat fieri per cōtractum purè vendendo cum clausula retrouēdēdi, & sic cū nō sit in potestate legatarij petere sortem, ergo rectè poterit pensionem & fructus nomine interesse petere. ¶ Nam simpliciter sumpta huiusmodi opinio, non esset vera, tā quia vere est mutuū, & ratione dilationis id soluitur, ergo vsura erit. Secundo, quia testator, nec legatarius fecerūt cōtractū vēditionis, vt in eo haberet locū retractus, vt apparēter cōstat, & sic esset vsurā palliatā inducere, quod iniquū esset. Tamen ratione interesse si nō esset in potestate legatarij cōferre rem legatam, poterit etiam hodie locum habere dict. l. 3. §. fina. ff. de annu. legat. De cuius intellectu agit Couar. lib. 3. Var. reso. c. 1. nu. 9. Quæ autē sint requisita & modificationes vt peti possit interesse luci cessantis, hæc sunt. Primum, quod persona petens sit persona negotiari consuecta. Bart. in l. vni. nu. 13. C. de sent. quæ pro eo quod

inter est profe. Idē Bart.in.l.3. §. si. ff. de eo quod cert. loco. vbi istam firmat sententiam communem Iaso. & in l.1. nu. 50. C. de sum. trini. Alexan. consi. 190. colum. fin lib. 1. Rebuff. in dict. l. vnica gloss. fin. num. 25. Deci. in l. cum quid. nume. 56 ff. si cert. petat. & colligitur ex S. Thom. 2. 2. q. 62 arti. 4. ¶ Secundum, quod lucrum sit certum, vel quasi, vel saltem verosimile. Paul. in. l. nummis. colu. 2. ff. de in lit. iur. & Iaso. in d. l. 1. C. de sum. trini. num. 50. colum. 11. versi. Limita. Requiritur etiam aliud, quod scilicet talis mercator solitus lucrari, habuit prae manibus mercantiam, in qua posuisset pecuniam, si fuisset restituta. Idem Paul. Castren. in l. 3. §. fina. num. 3. ff. de eo quod certo loco. Roman. Singul. 631. Praepos. in capit. iuuenis. colum. vlti. nu. 6. de sponsa. Matthae. Afflict. decisio. 20. nu. 2. per text. egregium in l. quemadmodum. §. planē. ff. ad legem Aquil. ¶ Tertium, dummodo petatur primum lucrum, quod immediate ex mora considerari potest, non autem attendi debet, quod si eam debitam habuisset, illam vendere potuisset, & rursus ex illis pecunijs lucrari: talis discursus non debet fieri circa interesse, quod consistit in lucro. vt animaduertit Philipp. Deci. in capitul. cum venerabilis. num. 14. de excep. alias enim procederet infinitas, quae à iure reprobari capitul. cum in multis. de resc. lib. 6. & in l. vni. C. de senten. quae pro eo quod interest profe. ¶ Quartum erit, quod petens interesse, debet articulari & probare, quod est persona solita negotiari, alias non obtinebit. secundum Alexan. consil. 142. in prin. lib. 5. Deci. in capitul. cum venerabilis. numer. 14. de exceptioni. ¶ Postremum requisitum erit, quod petens hoc lucrum, fundet illud in persona propria, scilicet, quod ipse esset lucraturus, si pecunia esset sibi soluta, alias non sufficeret, si in persona alterius fundaret, dicēdo, quod quaelibet persona habens illam summam, hoc esset lucraturus, quia non obtineret, secundum Angel. qui ita docet aduocatos libellare in. l. si commissa. ff. rem rat. hab. dicens ad hoc esse gloss. in. l. 3. §. fin. versic. Solebat. ff. de eo quod cert. loco. Et ipsam gloss. ad hoc citauit Paul. Castren. in l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obliga. col. 2. nu. 5. vbi Angel. dicit se ita praticasse Florentiae. ¶ His ergo requisitis concurrentibus, interesse lucri cessantis potest hodie exigere, & secundum hoc est intelligendus tex. in. c. constitutus. & in. c. peruenit. de fideiuss. & l. Lucius. ff. de actio empf. vbi habetur, quod interesse debet peti tantum vt damnū emergens, non vero vt lucrum. & l. 8. ti. 3. par. 5. versic. Estos menoscabos. Adde Bald. in l. 2. n. 6. C. de usu. & Palati. rub. in Repet. c. per vestras. §. 6. de dona. inter vir. & vxor. ¶ Ex praedictis verificatur dictū Hosti. quem ceteri Docto. sequuntur in. c. fin. de

vsur. contra Innocen. quod si mercator habens certum ducatos volebat ex eis emere merces, & illas deferre in certum locum causa negotiandi, in quo negotio erat verisimiliter & probabiliter lucraturus decem, quod licite poterit absque aliqua vsura recipere illud lucrum speratum in praedictū modum ab amico, cui mutuauit pecuniam ipsam. Idem tenet Angel. verb. Vsur. l. 1. §. 16. & Syluest. in. l. 1. q. 23. vbi dicit, quod sequuntur eum omnes summissae. ¶ Tamen si esset Doctor miles, seu persona ecclesiastica, quia in istis personis cessant requisita supra allata, non possunt repetere aliquid loco interesse consistentis in lucro cessante, sed illud tantum quod consistit in damno emergente, in quo poterit declarari & verificari dictū Innocen. in. ca. 1. de usur. dicentis, quod vbi debitor mihi non soluit debitum ad certam diem, & ego ob id ab alio recepi illam quantitatem mihi debitam sub vsuris, quod vsuras, quas solui, possum in foro animae ab eo recuperare, quia est damnum emergens in meis bonis. Adde quod idem dicit Bald. in l. vsuras. numer. 1. C. de usur. & tenet Anchar. consi. 376. num. 3. Conrad. de contract. q. 41. ¶ Et circa praedicta dubitatur, Petrus recepit pecuniam mutuam à Paulo sub vsuris, Vtrum illam pacto expresso possit remutuare Ioanni sub eisdem vsuris? Et est dicendum quod vsuras currentes de inde possunt à mutuuario stipulari, quia est damnum emergens, si ipse manerem obligatus ad soluendum cum vsuris, vel cum bijs. Archid. in. c. vsura. l. 4. q. 3. Conrad. de contract. q. 41. ¶ Hinc etiam est, quod dispositio cap. Salubriter. de usur. habet locum in tertio mutuantē genere, vt si gener rem sibi pignori datam pro dote tradiderit Paulo mutuatore, & hoc casu, quo gener liberaliter concesserit & donauerit ius quod habet in re, vel eo in casu, quo ei ex mutatione sequeretur damnū emergens, seu lucrum cessans sicut contingeret genero, non alijs. ¶ Probat. In re propria, vnusquisque est moderator & arbiter. l. in re mandata. C. manda. l. Sed si lege. §. cōsultuit. ff. de pe hare. Sed gener habet ius leuandi fructus rei pignori datae pro dotis assecuratione, absque eo, quod teneatur propter eos extenuare sortē, ergo eos poterit donare mutuatori. ¶ Secūdo. Quis rem cum omnibus suis privilegijs & causis in tertium transferre posse, non est dubiū. l. certi iuris. C. de hare. vel act. ven. igitur cum transferre voluit, modo praedicto ipse habebit. Tertio. Subrogatus gaudet privilegio subrogantis. l. filiae suae. §. Titia. ff. de condi. & demonstra. §. fuerat. Insti. de act. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautioni. capit. ecclesia sanctae Mariae. de const. Ludo. Gome. in regul. de trien. pos. sesso. q. 14. idem in. cap. statutum. num. 63. de resc. lib. 6. Iason. consil. 78. & 108. lib. 1. & in consili.

23. hbt. 2. Buera in topica iuris. capit. 93. Corassi. lib. 3. iuris civilis. tit. 1. capit. 19. nume. 4. Hip. poly. singul. 255. Andr. Tiraquel. de retract. fol. 100. numeri 80. & de primogenitura. qua. st. 40. n. 40. versic. Decimo subrogatum sapit naturā eius. ¶ Præterea, Vbi eadem militat ratio, eadē debet esse iuris dispositio. l. his solis. C. de reuo. dona. c. cum dilect. de conf. utili vel inutil. cum simil. sed hic versatur interesse, & istud privilegium fit ratione interesse, & non dotis, vt animaduersum fuit à Ioan. Lup. in capit. per vestras. §. 8. fol. 100. col. 4. Requisitis extantibus lucro cessante, de quibus supra habitum est. ¶ Insuper quinto loco probatur ex Salic. in authen. Ad hæc. quæstio. 13. C. de vsur. Lauren. Rodulp. in. c. consuluit. quæ. f. 34. eod. titul. Ioan. Lup. in loco citato. §. 8. num. 3. Contradi. de contract. quæ. f. 35. conclu. 13. Archi. Floren. 2. part. titul. 1. §. 32. capitis septimi. Caetan. 2. 2. quæ. f. 78. art. 2. ad. 6. Syluest. verb. vsura. 3. quæ. f. 4. vbi dicit, quod considerandum est interesse, quod si militat in extraneo ratione mutui, est sibi dandum. Angel. verb. Vsura. 1. §. 26. Ioan. Methymnen. de resti. fol. 139. colu. 1. ¶ Nec obstat authoritas Bald. in rub. C. de vsuris. nume. 5. tenentis contrariam sententiam in extraneo tali fundamento, Per mutationem personæ, tollitur qualitas & privilegium rei. l. licitatio. §. mercatores. ff. de publica. l. per procuratorem. ff. de acquirend. hæredi. cap. vni. §. fina. de iure patro. lib. 6. Andr. Tiraquel. de retract. lib. 1. §. 1. gloss. 13. n. 12. & dixi ad Segur. in. l. 3. §. fina. nu. 119. ff. de libe. & posth. ergo per translationem rei pignoratæ pro dote in extraneum cessabit privilegium generi tributum. ¶ Nam Baldi argumentum procedit, vbi persona est causa immediata privilegij. l. 1. de imponend. luc. discretio. lib. 10. & in dictis iuribus. Secus tamen est, vbi est alia causa, vt in nostro casu est lucrum cessans, vel damnum emergens, seu libera voluntas donandi ius suum in extraneum, quo in casu remota persona transit cum sua causa. argu. text. in clem. vnic. de supplen. negligentia prælatorum. ¶ Nec obstat quod text. in cap. Salubriter. loquitur in genero, & non in extraneo. & sic in suis terminis est intelligendus. l. prospexit. ff. qui & à quibus capitul. ad audientiā de decimis. & omissum manet pro casu omissio in quacunque iuris, hominis ve dispositione. vt late ostendit Andreas Tiraq. de iure primogeniorum. q. 40. nu. 190. vbi omnino vide. Sed est dicendum, quod istud procedit ex interpretatione declaratiua, & passiva, quæ semper, & in quibuscunq; dispositionibus locū obtinet, vt Tiraquel. docet. d. q. 10. nu. 209. Vel dici potest, quod hoc in extranea, cum eadem æquitas statuendi versetur, pro statuto habendum est, quia si rogati fuissent statuentes

tempore huius constitutionis de isto casu, idē disposuissent. Et sic pro dispositione expressa habenda est, iuxta theoricam communem glo. in clem. 1. ver. præfidentes. de resc. & in. l. tale pactum. §. si. ff. de pact. Segur. in rep. l. Imperator. nu. 39. & ibi late dixi. ff. ad Trebel. ¶ Quæro successiue. Vtrū pro fideiussione liceat aliquam commoditatem expectare, seu luerum postulare? Et est dicendum, quod ratione lucri cessantis, vel damni emergentis licitum erit, secundum Laurenti. Rodolph. in rep. cap. consuluit. 3. part. q. 3. & q. 47. Ambrosi. de Bign. in rep. cap. Salubriter. num. 38. de vsuris. Ioan. Lup. in repe. cap. Per vestras. §. Sexto nota. fol. 108. nu. 9. de dona. & Philipp. Deci. consil. 7. col. 1. nu. 1. Et est communis secundum Carolum Molinæum in tract. de contra. vsura. q. 31. Contradi. de contract. q. 40. Archiep. Floren. 2. part. titul. 1. ca. 7. §. 45. Syluest. in sum. verb. Vsura. in. 1. quæ. f. 39. vbi dicit quod est communis opinio: Angel. verb. Vsura. 1. q. 41. & expressius in verb. Fideiussor. §. 20. & sic non erit vsura aliquid recipere ultra capitale pro fideiussione, dum tamen fraus, & dolus absit. Et Ioan. Methy. in codice de restitutione. fol. 146. §. sequitur amplius fideiussor. Nauar. in repe. c. fin. de vsuris. in princ. nu. 7. ¶ Sed quæro, iste mutuatarius non inuenit fideiussorem, & principalis mutuator petit ab eo id quod poterat dare pro fideiussione, vtrum possit recipere sicut fideiussor? Et dicendum videtur quod sic, quia ipse remittit fideiussionem, & se ponit hac ratione in periculo amittendi debitum, vt à communiter accidentibus contingit. argu. tex. in c. 1. fin. de vsur. Secundo, si in fideiussore hoc locū habet, ergo & in principali, cum versetur eadē ratio respectu assecurationis. Carol. Molinæ. de vsuris. q. 32. & Couar. lib. 3. Variarum resolutio. ca. 2. nu. 6. ¶ Tamen est (mea sententia) dicendum contrarium: quia qui se exponit periculo peccandi, peccat, & iste est huiusmodi, cum cautiū sit abstinere in istis casibus à prædictis contractibus, cum contineant vsuram quodammodo interpretatiuam, Tum, quia esset deductio vsura per indeductum, quæ minime est permittenda. argu. regul. Cum quid. de regul. iur. libr. 6. Tum, quia stipulatio lucri pro sorte etiam lucri cessantis inducit vsuram, si à principio contractus mutui interponatur. Bald. in. leg. rogasti. §. si tibi. ff. si certum petatur. Ioannes Andr. in capitulo finali. eodem titulo. Præterea, quia fideiussoris pactum ponitur pro suo facto, & non pro pecunia, & sic lucrum consequitur ex illa assecuratione & labore quod non est inhib. tum, principalis vero illud lucrum ex ipsius pecuniæ vsu vult habere, quod iniquum est. Quod nota tanquam nouum, & vsque adhuc tempora non tactum per alium.

Quæro nunc, usura an sit prohibita, & quoniam iure? Et est dicendum, usuram omni iure prohibitam, adeo quod pertinaciter affirmans non esse prohibitam, est hæreticus censendus. ¶ Confirmatur per text. in capit. quia in omnibus. & in capitul. super eod. de usur. & in capitul. cum tu. eod. titul. ubi habetur, quod usura est peccatum. Sed peccatum semper omni lege fuit turpe & odiosum, ergo &c. Est gloss. in capitul. 1. verb. animas. de usur. lib. 6. per tex. ibi. & est text. in capitul. quamquam. eod. titul. & lib. & in clem. 1. de usur. & in clem. 1. de sepulta. ¶ Secundo istam partem nostris approbant Archidi. in capitul. si quis 14. quæstion. 4. Ioan. Anania in capitul. quia in omnibus. colum. 19. num. 16. de usur. Flori. in rubri. ff. eod. titul. numer. 1. Iaso. in l. 1. num. 47. C. de sum. Trini. & in §. omnes autem. numero. 14. Insti. de actio. ubi dicit istam esse opinionem communem. & gloss. in l. 6. titul. 2. lib. 4. for. legum. in gloss. 1. Petr. Ferra. in forma libelli in actione. Hippoly. verb. sine aliqua usurarum. fol. 178. Robert. Marant. in speculo aureo aduocat. folio. 78. num. 54. in 4. part. distin. 16. Conrad. in tracta. de contract. quæstion. 22. ¶ De iure diuino probatur. Luc. 6. Bene facite, mutuum date, nihil inde sperantes capitul. consuluit. infra eod. tit. de usur. & Exod. 22. Si pecuniam mutuum dederis populo meo pauperi, qui tecum habitat, non vrgebis eum quasi ex actor, nec usuris opprimes. Et Deutero. 23. Non forneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec quam libet aliam rem. Et in Psalm. 14. Qui pecuniam suam non dedit ad usuram. Et sic firmans contrarium, negat ius diuinum, & præcepta Pontificum, & sic merito hæreticus est censendus. ut est text. in clem. vnic. §. fin. de usur. Conrad. ubi supra. quæstio. 24. conclusio. 4. & quæst. 100. conclusio. 1. ¶ De iure civili probatur usura prohibitam fuisse à Iustiniano Imperatore per gl. verb. Petrum. in dict. l. ubi Iaso. C. de sum. trini. gloss. in auth. Ad hæc. C. de usur. tali fundamentum. Usura fuit prohibita à Concilio Nicæno in capitul. quoniam. 47. disti. & concilia quatuor fuerunt præcepta seruari sicut quatuor Euangelia à Iustiniano in authen. De ecclesiæ. titulis. in prin. ergo ab ipso censentur prohibita, cum lex referens sit in referente. l. asse toto. ff. de hæred. insti. l. Titia. in prin. ff. de manu. testa. l. institutio talis. ff. de condi. insti. l. si ita scripsero. ff. de condi. & demonstra. ¶ Et leges non dedignatur sacros Canones imitari, ut est notum, & in materia, in qua versaretur culpa peccati, est præferenda dispositio iuris Canonici. gloss. in regul. Possessor. de regul. iur. lib. 6. capitul. fina de præfer. gloss. §. hæctenus. Insti. de grad. quæ dicit, quod in materia spirituali assentiendum est iuri Canonico

cap. 1. noui ope, nunti. & cap. clerici. de iudi. ¶ De iure regio, est. l. 1. & 8. titul. 2. lib. 8. ordina. & l. 5. titul. vltim. eod. lib. & in lib. Pragm. fol. 50. col. 3. versi. *Otrofi tened mucho eny dado, è poned mucha diligencia en castigar las blasphemias, è usuras.* & in l. 96 in curijs Madri. anno. 1534. & l. 77. Vallisoleti. Anno. 1548. & in reperto. Curiarum. l. 1. titul. 2. lib. 8. supp. in. 1. De iure naturali est plusquam notum esse prohibitam, quia usu consumitur pecunia, uti probat alijs rationibus Couar. lib. 3. Variarum resolutio. capit. 1. num. 5. ¶ Quæri potest, cur fuerint usurae prohibita. Multæ certè rationes assignantur in hoc à Saliceto in repet. auth. Ad hæc. colum. 2. versicul. Septimo quæro. C. de usur. Vna est, ad euitandam segnitiam in artibus vir tualibus & industrialibus, nam vnusquisque intenderet dare ad usuram officijs & artificijs commissis, & sic induceretur maximum malum reipublicæ, maxime circa desertionem agriculturæ, cuius quam utile sit reipublicæ, nullus est qui ignoret. De qua aliqua scribit Tiraquel. de nobilitate capitul. 32. Alia secunda est, quia per usuram de pauperarentur ciues. capit. quanto. ubi Pan. num. 2. de usur. & interest reipublicæ suos ciues habere locupletes. gloss. in §. sed maior. Insti. de ijs qui sunt sui vel alie. iur. verb. malè vtatur. Ceteræ rationes videndæ sunt apud Conrad. de contractibus. quæstion. 22. conclusio. 5. & Ioan. Corasi. lib. 3. iuris ciuilibis miscella. capit. 21. num. 7. & Hostien. in capi. 2. de usuris. ¶ Quæritur præterea, Vtrum dare ad usuram sit mortale. Et est dicendum quod sic, prout denotat inæqualitatem ratione mutui. Probatur. Lege diuina est id prohibitum, & lege etiam humana, ergo veniens contra huiusmodi iura peccat. Secundo istam partem tenet. Sancti Thom. 2. 2. quæstion. 78. ar. 1. & ibi Caieta. Idem Thom. quodlib. 3. articu. 19. & in opuscul. 73. capitul. 4. & in quæstio. de malo. quæstio. 13. art. 4. & in 3. senten. distin. 37. articu. 6. Florenti. 2. part. titul. 1. capitul. 6. §. 1. ¶ Hinc deducitur, Papam in usura dispensare non posse. Quia non debet concedere peccatum. Tenet Panor. in capitul. mandato. numer. 6. de Simoni. Ratio, quia Papa non potest venire contra legem Dei. Quod esset, si usuram permetteret, & lex superioris, non potest tolli ab inferiori. Clemen. Ne Romani. de electi. ¶ Ampliatur, etiam ex iusta causa, ut est redemptio captiuorum capitul. super eod. de usur. Quia intentio finis boni, non iustificat factum in se dānatum. Conrad. de contract. quæstion. 84. conclusio. 2. versi. Ex hac conclusione. & mala nō sunt faciendā, ut inde eueniant bona. Conrad. de contract. quæstio. 26. conclusio. 2. Hadrian. quodlib. 9. litera. y. Et hæc partem probat Apostolus ad Roman. 13. Ex quo inferitur, quod puer, qui diceba-

tur sanare infirmos in hac ciuitate, ad quem p^o pulus concurrebat, optimè fuit factum, cum Epi-
scopus & Inquisitor ipsum examinauerint in qua
virtute id faciebat, & fuit pulsus, quia nullam de-
monstrauit. Item etiam alia opera, quæ quanuis
in se bona, fiunt mala arte. His etiam accedit no-
ta. Conrad. quæstio. 27. conclusio. 2. Couar. li. 3.
Variarum resolutio. capit. 1. num. 8. § Dubitatur,
An pro pecunia mutuata liceat expectare aliquā
commoditatem, seu rem æstimabilem. Et est di-
cendum quod non. cap. si fœneraberis, & capit.
plerique. 14. quæstio. 3. capit. consuluit. ibi, nihil
inde sperantes. Ezechiel. 18. Si vsuram & supera-
bundantiam non acceperint. Et Luc. 6. Mutuum
date, &c. Sanct. Thom. 2. 2. quæstio. 78. articu. 2.
§ Hinc infertur, quod si mutuas frumentum anti-
quum ad renouandum nouum, hoc est, vt nouum
tempore solutionis mutuarius tibi restituat, es-
se peccatum vsuræ, quia facis principaliter pro-
pter lucrum, ne tuum pereat, & inde lucrum ex
meliori recipias. Laurenti. Rodolph. 2. par. in re-
pet. capit. consuluit. quæstio. 45. de vsur. Archie-
p. Florent. 2. part. tit. 1. cap. 7. §. 9. Syluest.
verb. Vsuræ, in quæstio. 17. Guido Papæ in tra-
ctat. De vsuris. num. 24. Clauis huius dubij in
eo potissimum consistit, si hoc faciendo, intendit
lucrum, nam si ita est, vsura erit. Si tamen salua æ-
quitate iustitiæ intenditur vitatio damni, non erit
vsura, nec illicitus cōtractus. ¶ Deducitur etiam,
quod mutuans granum existens Salmanticæ tem-
pore mutui, vt sibi reddatur in alio loco, vbi re-
quiritur maior expensa in vectura, committet
vsuram, quia est quid æstimabile ratione mutui.
¶ Ex eadem quæstione, & in eius capite dictū in-
fertur, quod si quis mutuat alteri ea intentione
vel pacto, vt vadat ad apothecam suam ad emen-
dum, vel ad molendinum suum ad molendum,
vel ad furnum ad coquendum, quod committit
vsuram, Ioan. Andr. in regul. Peccatum. de regu.
iuris, lib. 6. Laurenti. Rodolph. in cap. consuluit.
2. part. quæst. 38. de vsur. Archiepisc. Florent.
2. part. tit. 1. capit. 7. §. 8. Hadrian. de restitutione
in 4. sentent. fol. 118. §. iuxta prædicta disquiren-
dum est. ¶ Ratio est, quia libertas istius mutuata-
rij prædicto pacto ligatur, quæ sufficit ad reddendū
contractum illicitum eo in casu, quo nulla
alia res æstimabilis interuenisset. ¶ Quæro, Vtrū
petere pecuniam mutuam ab aliquo sub vsuris
sit peccatum? Et est dicendum quod non. Quia se-
cundum Philosophum. 5. Ethicor. qui patitur in-
iuriam, non peccat. Sed vsurarius peccati inquan-
tum facit iniustitiam accipienti mutuum sub vsu-
ris: ergo ille qui accipit mutuum sub vsuris non
peccat. ¶ Secundo confirmatur. Nam iuramentum
quod peccatum inducit, non est seruandum capi-

tul. non est obligatorium. de reg. iuris. lib. 6. cap.
in malis promissis. 22. quæstio. 4. Sed iuramen-
tum de soluendis vsuris est seruandum à promif-
fore. cap. 1. & cap. debitores, de iureiuran. ergo
licitum est ex parte soluentis. Idem tenet glo. si.
in dict. cap. debitores. Archi. in cap. si quis vsu-
ram. 14. quæst. 4. & in cap. mouet. numer. 4. 22.
quæstio. princ. Collectar. in cap. quia in omnibus
2. colum. numer. 6. de vsur. Panormit. in capit.
super eod. num. 4. eod. tit. Idem in cap. cum in ec-
clia. num. 6. de Simoni. Anani. in cap. non satis
num. 6. de vsur. Luc. de Penna in. le. 2. ad fin. C.
vt rustici ad nullum obsequium. lib. 11. E Theo-
logis istam partem tuetur Diuus Thomas. 2. 2.
quæstio. 78. artic. 4. & Caietan. idem tenet Tho-
mas in 3. sentent. distinct. 37. artic. 6. ad sextum
& in opusculo. 21. artic. 5. & opusculo. 73. capit.
17. & quæst. 13. de malo. artic. 4. ad 17. & 19. ar-
gumentum. Conrad. de contracti. quæstio. 47. Ri-
chard. de Media villa in 4. sentent. distinct. 15. art.
5. quæstio. 5. ad secundum. & ibi Ioann. Maior.
quæstio. 29. Archiep. Florenti. 2. parte. tit. 1. cap.
nono. §. 14. Angel. verb. Vsuræ. 2. §. 2. versi. Vtrū
liceat. Hadrianus Papa quod libe. 3. §. secundo. in-
quirendum est, an semper illicitum. litera. A.

¶ Præterea peccatum hic non versatur, cum de-
ficiat intentio dantis vsuram, quia facit pro sub-
uentione sua, & sic ad necessitatem propriam iu-
uandam. argum. text. in capit. humanæ aures. 22.
quæstio. 5. glos. in capit. veniens. de iureiuran. d.
Deci. in cap. ecclesiasticæ. colum. fin. de excep-
tio. Alia, quæ hic possemus annotare in materia
sunt videnda per Laurenti. de Rodolphis in dict.
repet. capit. consuluit. & per Ambrosi. Bigna. in
capit. salubriter. de vsur. & per Archiepisc. Flo-
rent. 2. par. titu. 1. capit. 6. & Doct. Didacum
Couarru. lib. 3. Variarum resolutio. cap. 1. § Re-
stat vt videamus quibus pœnis sit plectendus cō-
uictus in isto crimine vsurarū. Et est prima, quod
est infamis citra aliam sententiam eo ipso, quod
de vsura cōstat. l. improbum fœnus. C. ex quibus
cau. infami. irrog. cap. infames. §. porro. 3. quæ-
stio. 7. Panormit. in cap. inter dilectos. num. 2. de
excess. prælatorum. ¶ Ampliatur, quod infamia
irrogatur ipso iure ob tale crimen. gloss. Cin. Al-
ber. & Sali. in l. improbum. C. ex quibus caus. in-
fam. irrogetur. Panorm. & Anch. in cap. inter dile-
ctos. de excessi. Prælato. Mathesilan. notab. 49.
& est communis opinio secundum Doct. Couar.
lib. 3. Variarum resolutio. capit. 3. num. 2. Gre-
gor. Lopez. in l. 4. verb. Vsureros. titu. 6. part. 7.
Ex qua conclusione infertur intellectus ad l. fra-
tres. C. de inofficio. testam. & ad. §. toror. Inffit.
eodē. quod frater habet querelam inofficiosi ad-
uersus testamentum fratris, in quo vsurarius est

institutus haeres tanquam turpis & infamis perso-
na sit instituta, omisso fratre. Ita Anto. Butrio in
capit. Rainuntius. de testamen. quem sequitur
Marth. notabi. 49. & notabi. 197. ¶ Ampliatur,
etiam si sit usurarius in quacunque quantitate, cum
hodie sit prohibita usura in quacunque specie, &
quantitate de iure diuino, & naturali, & etiam Ca-
nonico, vt probatum est, & sic semper in quacun-
que parua usura erit improbum foenus dicendum
cum usura sit omnino improba. ¶ Ita Mathesi.
nota. 49. Guillel. de Cuneo. Pet. Jacob. Butriga.
Cin. & Salice. qui testantur hanc opinionem com-
munem in improbum foenus. C. ex quibus cau.
infam. irroget. Et secundum Domi. in consil. 77.
colum. penult. & probat regia. l. 8. isto. tit. contra
gloss. in improbum foenus. supra citata. quate-
nus voluit hanc poenam infamiae locum habere
contra exercentes usuram ultra limites legis ciui-
lis, id est, ultra centesimam, cum alia usura intra
centesimas permittitur forent, & ideo verosimile
non esse legem Casaream infamia eos affecisse,
qui secundum eius permissionem & auctoritatem
foenori darent. Et approbat conclusionem praedi-
ctae gloss. Domi. in dict. consil. 77. ¶ Item etiam
clericus usurarius infamis est ipso iure, sicut lai-
cus, text. secundum Panor. ibi in capit. inter di-
lectos. de excessi. praelato. Et est intelligenda ista
sententia eo pacto, quo diximus in laicis ad inter-
pretationem dictae l. improbum foenus. ¶ Hinc
venit, quod conuictus de usura, est inhabilis ad
sacrorum ordinum susceptionem. text. in capit.
maritum. 33. distinct. capi. seditionarios. 46. dist.
Seditionarios statuimus nunquam ordinandos
clericos, sicut nec usurarios, vel iniuriarum suarum
vittores. capit. 147. distinct. ¶ Confirmatur, nam
usurarius est infamis, & infamis infamia iuris vel
facti est irregularis ad ordines sacros suscipiendos.
capit. qui in aliquo. distinctio. 51. capit. Euthe-
mum. §. hinc colligitur. 2. quest. 3. vbi loquuntur
de infamia iuris. Et Richard. in. 4. senten. distinct.
25. artic. 6. questio. 1. & ibi. questio. 2. loquitur
de infamia iuris Canonici. Angel. verb. infamia.
§. 10. & Sylu. questio. 3. Idem de infamia facti. ca.
omnipotens. de accusatio. Richard. vbi supra. q.
3. Gundisalvus de Villadiego, de irregular. capit.
2. versic. Item est irregularis infamis. l. 8. tit. isto.
2. infra hoc lib. 8. ergo & usurarius, cum sit talis.
¶ Est etiam alia poena, quod non potest eligi, seu
praesentari ad ecclesiasticum beneficium, seu di-
gnitatem. capit. de Petro. 47. distinct. Bertachi.
in tracta. de Episcopis. 2. lib. 1. partis. questio. 33
Casar. Lamberti. de iure patronatus. 21. artic. 9.
questio. princip. 1. par. 2. lib. fol. 247. col. 3. §. ex-
pediri. Rebuffi. de pacificis possessio. Preter-
ea est alia, quod clericus conuictus de usura, est

ab ordine & dignitate deponendus capit. episco-
pus. 47. distinct. Quod intellige, quando moni-
tus non destiterit a tali iniquitate. capit. prater-
ea. de usur. vbi Panor. mi. ¶ Hinc clericus priuatur
ab obtinendo beneficio. gloss. in capit. Prater-
ea. de usur. secundum regulam. Infamibus. lib. 6.
¶ Item etiam priuatur officio obtento & obtinen-
do. text. not. in capit. 1. de usur. vbi cum notant
Ioan. Andr. Panor. & Rauen. Alex. consil. 72. in
princ. lib. 1. & Ioan. Bern. in practi. crimi. capitu.
82. Hosti. in sum. de usur. §. vlti. versic. Alia iudice.
& sic punitur poena arbitraria a iudice suspē-
sionis tantum. vt in cap. prater ea Si tamen pu-
nitus poena suspensionis in eodem errore persti-
terit, venit puniendus poena depositionis ab offi-
cio & beneficio. vt in dict. capit. 1. quod ibi pro-
bat, quatenus inquit, insistat. & sic ex perseueran-
tia augetur delictum. capitu. quanto. de cons. ca.
non debet. de consang. & affini. capit. cum habe-
ret. de eo qui dux. in matri. quam pollui. per adul-
ter. ergo & poena eius. ¶ Usurarij etiam prater alia
compelluntur in odium usurarum demonstrare
libros rationum. elem. vnic. §. ceterum. de usur.
Ioan. Anani. in capit. prater ea. colum. 4. nume.
6. de usur. Panor. capit. 1. nume. 9. de probatio.
¶ Prater ea usurarijs manifestis & prae donibus de-
negatur appellatio. text. & ibi Anani. in. ca. quam
periculosum. de usur. Quod declarat ibi per ea-
dem Anani. colum. 1. & 2. ¶ Usurarijs ultra poenam
restitutionis propter delictum est eis poenitentia
inIungenda. Anchar. in capit. cum tu. numer. 6.
de usur. ¶ Usurarij nullo existente accusatore etiam
de officio sunt puniendi ab ordinarijs per poenam
Concilij Lateranensis. capitulo. cum in diocesi.
vbi Anch. num. 1. de usur. & Deci. cōfil. 170. quae-
rit, vtrum usurarius per secularem iudicem casti-
gari possit criminali poena. Omnino vide Marar.
disputatione. 5. Usurarij manifesti non admittun-
tur ad ecclesiasticam communionem secundum
Innocen. in cap. quia in omnibus. de usur. id est,
ad suscipiendum corpus Christi. Vel secundum
Panor. ibi, non admittitur ad ecclesiam, quando
celebrantur diuina: quia existentes in ecclesia, di-
cuntur admitti ad altaris communionem. Et ista
expositio videtur melior, vt usurarius rubore co-
fusus, facilius respiscat, & exeat a crimine, sicut
dicitur de excommunicato in cap. 1. de except.
lib. 6. Et ita potest intelligi text. in capit. mini-
stri. ibi, a communionem. 14. questio. 4. ¶ Est &
alia poena, quod decedenti in hoc peccato mani-
festae usurae, denegatur ecclesiastica sepultura, ita
vt nec in coemeterio ecclesiae sit sepeliendus, & cle-
rici eius sepulturae interesse non debent. dict. ca.
quia in omnibus. Quae poena est confirmata per
text. in capit. 1. de usur. lib. 6. & aucta per Clem.
Eof. de

Eos. de sepult. quia sepelientes manifestum vsu-
rarium sunt excommunicati ipso facto. vbi gloss.
ponit qui dicantur sepelire, clerici tantum, an lai-
ci associantes, vel foueam faciētes, seu in foueam
cadaver reuoluentes. ¶ Præterea si sepeliatur ca-
daver in ecclesiastica sepultura, debet exhumari.
Panor. in cap. super. num. 2. de stat. monach. An-
gelus verb. Vsur. 2. §. 6. ¶ Alia poena est, vt non
admittatur ad oblationem faciendam, vnde debet
sacerdos respuere oblationem vsurarij manifesti.
Ita Panor. mit. & Anani. in capit. quia in omnibus
de vsur. & Casar. Lamberti. in tracta. de iure pa-
tron. 2. ar. 9. quæst. princ. 1. partis. 2. libri. nu. 4.
¶ Est etiam & alia poena, quod vsura ad conuincen-
dum vsurarium probatur per testes, singulares se-
cundum Nellum in tracta. de testibus. num. 187.
etiam deponendo in facto proprio, dicendo, quod
ipsi receperunt mutuum sub vsuris. l. ista. 1. tit. 2.
lib. 8. ordinam. Et adde Alexand. num. 4. in l. dictan-
tibus. C. de testamen. Additio. Panor. mit. in capit.
licet ex quadam. num. 8. in verb. reddit. de testib.
cū adductis ab Aymone consil. 6. nu. 102. Mat-
thæ. de Afflictis in consil. Regni Siciliae & Nea-
poli. lib. 1. rubri. 6. num. 2. & Didac. Couar. lib. 3.
Varia. resolutio. capit. 3. num. 5. Præterea proba-
tur vsura coniecturis. capitul. cū in diocesi. de
vsur. ibi, si tamen alijs argumentis. sing. secundum
Panor. ibi. & in consil. 22. lib. 1. quod quis potest
conuinci de vsura per famam, & alia argumenta,
adde Panor. in cap. illo vos. num. 4. de pignor.
Feli. in capit. veniens. colum. 4. de testib. gloss.
verb. manifestos. in cap. 1. de vsur. lib. 6. l. 1. titu.
2. de vsuris. lib. 8. ordinam. & Raue. de emptio. &
vend. colum. 4. dicit esse bonum text. dict. cap.
in diocesi. ad id quod supra diximus. ¶ Punitur
etiam excommunicationis poena, cap. clerici arma.
de vita & honesta. clerico. ¶ Est etiam alia poena,
quodad vsurarij testamentum citra formam textus
in cap. quanquam. de vsur. lib. 6. Pro cuius inter-
pretatione est videndus Couar. in dict. capitul. 3.
num. 5. & quæ notat ipse in rub. de testam. 3. par.
num. 11. ¶ Est tamen prædictis adnectendum id,
quod Feli. in cap. in præsentia. colum. 7. num.
3. de probatio. & Burgos in cap. ad nostram co-
lum. 4. de emptio. & vendi. adnotarunt, quod nō
sufficit probasse contractus vsurarios fecisse, sed
oportet probare illas vsuras recepisse. Et est com-
munis nota ad tex. in dict. ca. quanquam. de vsur.
lib. 6. ibi, De vsuris quas receperāt, & debet pro-
bare actor quod tales cōtractus communiter pro
vsurarijs in loco reputabantur. Soci. nepos consil.
83. num. 2. lib. 2. alios citat. quæ sunt not. ad libe-
randum assertum aliquem de contractu vsurario.
Cum forte non sit. Et præterea alia poena: quod
dominium vsuræ non transit in vsurarium, vt di-

ximus in l. 5. glo. 1. tit. 19. infra. eod. lib. 8. vbi asse-
rui communem opinionem aduersus aliam com-
munem contrariam firmantem quod transeat do-
minium. ibi videbis. ¶ Vsurarius censetur hæreti-
cus & punitur poena dimidiæ partis bonorum ca-
meræ Regis. dict. l. 5. tit. 19. infra. eod. lib. 8. ordi-
nam. quam intelligas, vt ibi intelligo nouo sensu. Est
etiā turpis persona, & sic si hæres instituitur à te-
statore, fratri daretur querela. Bald. & Salice. in l. 1.
improbum. C. qui notant. infam. Antoni. in cap.
Rainutius. de testa. Fernan. Vasquius Minchacē.
in lib. 1. §. 10. num. 193. de success. creat. fol. 123.
colum. 1. vbi idem dicit esse contra filium spurium
sacerdotis, & etiam concubinam testatoris hære-
des institutos, quæ personæ tanquam turpes quæ-
rela fratris excludi possunt ab institutione, & ibi
declarat multis modis à num. 196. cum seq. de vsu-
rario hærede instituto siue sit manifestus, siue oc-
cultus dum tamen sit sententia declaratoria datus
pro vsurario est infamis & turpis persona, & quod
querela institui possit contra eum à fratre præte-
rito. Sententia est Grego. Lup. in l. 4. tit. 6. part.
7. verb. Vsureros. sed dolendum est, his nostris tē-
poribus, quibus nihil timoris est, talis periculi, &
poenarum impositio, de quibus supra cum alijs
multis in vtroque foro statutis non retrahit eos
saltem timore earum ab isto crimine vsurarum.
¶ Est etiam puniendus à iudice ecclesiastico, vel
seculari, cum sit mixti fori, etiam si crimen mere
ecclesiasticum sit. Nam conclusiue tenendum est
quod istud crimen habetur pro ecclesiastico quā-
do est dubiū, an contractus sit vsurarius: vel quan-
do agitur de vsuris, vt de peccato. Sed si ageretur
de vsuris, vt de indebito soluto, tunc clarum est,
quod etiam secularis cognoscit. c. post miserabi-
lē. de vsur. Præpos. ita resoluit in sum. 11. quæst.
1. colum. 2. vers. in gloss. ibi vsurarum. numer. 4.
dicam in l. 5. tit. 19. infra. hoc lib. 8. & possunt lege
Regia aliqua poena seculari puniri. Iacob. Butri.
in l. 1. improbū fœnus. C. ex quib. caus. infra. irro-
getur. monach. Ioan. Andr. & Domi. in cap. 1. de
vsur. lib. 6. Carol. Molinæ. de contract. illicitis, q.
10. Couarru. in epito. 4. decreta. 2. part. ca. 6. nu.
18. vbi defendit hanc nostram legem Regiam.
¶ Est etiam in poenam statutum in iure, quod vsu-
rarij manifesti testamentum sit ipso iure nullum,
nisi fiat secundum formam capit. quanquam. de
vsur. lib. 6. Couar. lib. 3. Variarum resolut. cap. 3.
num. 9. nec etiam poterit causa mortis donare.
Lap. allegat. 125. dicens inualidam donationē cau-
sa mortis esse, nisi restituta fuerint prius vsuræ
vel præstita cautione ab vsurario, vt in dict. capit.
quanquam idem not. Hieronym. Gigas de crimi-
ne læsæ maiesta. libro tertio. titul. 1. quæstio. 3.
num. 4. gloss. in dict. capitul. quanquam. tenet
text.

tex. Illud procedere in qualibet ultima voluntate quam approbant docto. communiter ut post Imol. in l. tam is. ff. de donat. causa mort. fatetur. Couar. in rub. de testamen. 3. par. vers. tertio. numer. 11. ubi ponit contrariam affirmando esse communem. Sed prior est tenenda nam alias dispositio dicti cap. quonquam redderetur illusoria, nam quod est ei prohibitum vna via, concederetur per aliam indirectam contra dispositionem dicti Canonis, quonquam. de usur. lib. 6. istas duas communes contrarias: utrum autem cambia & recambia quae communiter sunt in usu: sint licita, cum secundum Phil. of. 1. politico. sola ratione natural. dicat, quod usuraria acquisitio pecuniarum est maxime praeter naturam, tradit S. Tho. 2. 2. quest. 78. art. 1. ergo iniusta & reprobata sunt & sentit expresse Greg. Lup. in l. 4. verb. *usureros*, titu. 6. par. 2. §. In contrarium imò quod licita sint in republica, est gloss. in l. 3. C. de insti. actio. quam ibi communiter sequitur tardo. secundum Fernandum Michae. ubi idem post longam disputationem concludit pulchre & fute in ista materia, ut in reliquis lib. 3. controuersi. frequentium. ca. 60. num. 7. cum seq. ibique citat plures agentes de hoc dubio. & post Bald. ibi ad fin. num. 7. dicit, Contractum cambiorum interdum necessarium, interdum quasi quintum quoddam elementum iure gentium necessarium & conducibilem esse. adde Henri. Gandau. quodlib. 6. quest. 22. Contractus de contractib. questio. 99. utrum cambium. Ioan. Methy. lib. de restit. libr. de cambio in quo sola temporis diuersitas interuenit. Ioan. Lup. in rep. cap. per vestras. §. 10. num. 13. fo. 112. de donat. inter vir. & vxor. Domini. Soto lib. 7. de iust. & iur. questio. 1. art. 2. Achiep. Florentin. 2. par. titu. 1. capit. 7. §. 47. cambia sunt tripliciter. vsque ad §. 50. Item leges regni sine calumnia cambia & campores permittunt. l. 1. tit. 8. lib. 5. supra, ibi, *Mandamos que al cãbiador sea libre y franco assi en nuestra corte, como en todas las ciudades y villas y lugares de nuestros Reynos y señorios, y que todos cambien y puedan cambiar sin pena ni calumnia alguna.* Fallit nisi numularias esset exterius ab illis regibus, cui est in regno prohibitum exercere cãmum, per pragma. 126. lib. pragma Reg. Cath. per qua est correcta in hoc praedict. l. 1. ordin. & approbatur usus cãmiorum cum certa qualitate. ut in prag. 96. de Madrid anno. 1534. ne numularij recipiant ultra decem annui redditus pro centenario, aliàs eos declarat usurarios, & in fraudem usurarum id facere ergo intra limites legum regiarum, ne dum licitum sed iustum existimatur. Tum ratione curae, sollicitudinis, laboris & periculi, quod patiuntur in utilitatem reipublice, ut praeter alios sentit Alexan. consil. 69. colum. fina. versu. nec obstat

si diceretur nume. 13. lib. 2. ubi vi. citata ad eum in additio. incipi. cambia & Fernand. Valquiuis loco praecitato. ¶ Est etiam dubium utrum annui redditus, quos censos vocamus, cum pacto redimendi sint liciti absque labe usurae? Respond. de istis redimibilibus & irredimibilibus agit Conrad. de contract. 4. part. per. 15. quaestiones. incip. a quest. 72. Ioan. Maior in 4. senten. dist. natio. 15. questio. 34. & ibi Gabriel. quest. 12. Guillelm. Bont. in quodlib. utrum emere redditus vitales aut perpetuos sit contractus illicitus & usurarius. Tiraquell. de viroque retract. titu. 8. §. 1. gloss. 6. Ioan. Methym. in C. de restit. C. de censibus. fo. 154. colum. 3. vsque ad 172. late persequitur Couar. lib. 3. Vari. resolu. capit. 7. & 8. In quo dubio omisissis superfluis sit Conclusio. Annuos redditus temporales sine fraude aliqua usurarum, emere & vendere eosque retinere est licitum, est text. expressus in extraua. 1. & 2. inter communes sub tit. de emptio. & vendi. ubi hos contractus licitos iudicat & probant Guiliel. Bont. in dict. quodlib. utrum emere redditus, &c. in nume. 75. ubi refert. 8. motiua in contrarium huius conclusionis Henri. Gandau. eaque dissoluit Innoc. Ioan. Andr. Anto. Card. Panor. & Anan. in capit. in ciuitate. num. 17. de usur. Conrad. de contractib. questio. 79. & quest. 82. & Tiraquell. in tracta. de retract. lib. 1. §. 1. gl. 6. num. 15. plures ad idem referens doctores Domi. Soto lib. 6. de iustit. & iure, questio. 5. artic. 2. pro confirmatione addat tex. in authen. ut hi qui obligat. se hab. perhibent res nung. §. quoniam autem versicu. final. colla. 6. ubi gloss. dicit, quod redditus inter immobilia computantur. ut in authen. de non alien. aut permut. §. a leone. si ergo licitum est curaroribus ex pecunijs minorum eis annuos redditus comparare, licebit & unicuique, nam si usurae labem contingerent etiam fauore minorum non liceret, nec pro alia quacunque iusta piaque causa. capit. super eod. de usur. suadetur. 2. ex l. necessario. §. cum usufructum. ff. de peri. & comm. rei vend. ubi usufructus potest emi ad vitam usufructuarij venditoris. Iason. in l. cum dubitatur. nume. 106. C. de iur. emphi. Collectar in capit. quae in ecclesiis. colum. 2. nume. 6. de consil. dicens usufructum eiusque commoditatem vendi & pignoriari posse per usufructuarium. & non solum ad vitam sed ad tempus vendi posse usufructum re. nent Domini de Rotta in antiq. decision. 860. si vendatur sub titu. de empt. & vendi. in tantum quod emptor seu usufructuarius ratione usufructus possunt condicere expellere a domo vel fundo in quo habent usufructum emptu. & ita fuit conclusum in Capella Tholosana decision. 420. Locauit domum meam, per tex. in l. arbores. ff. de

ff. de usufructu. singulariter not. pro regul. l. empt. C. locat. ut non tantum locum habeat in emptore proprietatis, sed etiam dominiij utilis, ut in usu fructuario, emphiteuta & huiusmodi. Præterea emptio annui redditus censetur merx & res immobilis, propterea q. tex. in clem. exiui. de verb. signi. inter immobilia defixit. in §. cumque annui redditus inter immobilia censeantur à iure. quem tex. ad hoc citauit Boeri. consil. 3. num. 9. Domi. Sor. lib. 6. de iust. & iure. questio. 5. art. 2. pag. 557. columna. 2. versic. duabus conclusionibus. Conrad. de contractib. questio. 72. in. 1. supposit. Panor. & eius additio. in capit. nulli. nume. 10. de reb. eccl. alien. vel non. glo. in extrauagan. ad conditorem. Ioann. 22. sub titu. de verb. significat. in verb. mobilium. Tiraquell. latissime de retract. lib. 1. §. 1. gloss. 6. intellige tamē quando huiusmodi redditus essent præstandi perpetuo, vel saltem ad longum tempus, non tamen si admodicum puta nouem annos vsque. ex mente gloss. in dict. extrauagan. ad conditorem. verb. mobilium. Matthæ. de afflic. in tract. de iure prothomyseos in princ. §. 7. nota. nume. 6. Tiraquellus in dict. §. 6. nu. 7. referens ibi plures huius intellectus & sententiæ auctores. qui intellectus est memoriæ tradendus ad dict. §. cumq. annui redditus. Item etiam his non longe abest pro confirmatione text. in Clement. 1. de reb. eccl. non alien. ubi ingruente necessitate cōceditur prelato ad vitam possessiones ecclesiæ alienare seruatis debitis solemnitatibus. quem text. annotauit Conradus de contractib. questio. 79. ubi probat non solum fructuariam sed pecuniarium censum licitum esse, & locum habere præmissa conclusio. Contractus istos ad tempus cum pacto redimendi dum tamē præstentur in pecunia numerata ad rationē quatuordecim nuni pro vno annuatim est receptum in regno legibus & consuetudine, nec censentur habere suspensionē vsuræ, ut omnibus in cōperto est. l. 127. in curijs Madritijs anni. 1534 & l. 139. in curijs Pincianis anni. 1537. & in l. 10. in curijs Tolosi anni. 1539. quibus. 11. omnes contractus censuales redimibiles præcipiuntur reduci ad pecuniā ad rationem vni pro quatuordecim in quocunque fructu annuo sint constituti. & sic hō improbat contractus annui redditus sed fructuarios reducit ad pecuniā noster Rex Carolus quintus Imperator sanctissimus. & constituti etiam in pecunia & constituendi futuris temporibus minori precio quam ad rationem. 14. milia. pro mille constitui non possunt per legem. Cæsareā Philippī Regis domini nostri in curijs Madritijs lata anni. 1563. in l. 127. fol. 40. quam etiam refert Alphonsus Azeuedo in repert. suo Curiarum. lib. 5. tit. 5. De los censos y juros. l. 2. & venditor tenetur

huiusmodi tributa imponens super aliquibus rebus explicare omnia alia quæ ante sunt constituta in eis, alias apertō onere & tributo à venditore non expōsito, ipse veditor agere poterit ad inter esse & rescissionem contractus. l. 65. ti. 5. part. 5. cuius verba sunt. *Casa, o torre, que dene seruidūbre à otro, o q̄ fuesse tributaria, vendiendo vn ome à otro, callando el vdedor e non le apercebiendo dello a aql que la compra, por tal razon como esta, puede el comprador desfazer la vendida, e es tenuto el vdedor de tornar le el precio con los daños e menoscabos que le vniessen por esta razon.* & ad prænati dupli tenetur ut in. l. 65. in curijs Madritijs anni. 1528. cuius verba sunt. *Mandamos que las personas que de aqui adelante pusieren cesos y tributos sobre sus casas y heredades y posesiones que tengan atributadas, o encensuadas primero à otro, sean obligados de manifestar y declarar los cesos y tributos q̄ hasta entonces tuuieren cargados sobre las dichas sus casas y heredades y posesiones, so pena que si assi no lo hizieren paguen con el dus tãto la quantia, q̄ recibieren por el censo que assi vendieren y cargaren de nuevo, a la persona a quien vdiere el dicho censo.* Peti tum etiam fuit quod contra præscriptos venditores procedatur criminaliter per viam furti. in. l. 361. in curijs Pincianis anni. 1548. fo. 26. sed nihil fuit de nouo statutum, sed responsum est, *a esto respondemos, que se gna de y execute lo proueydo.* & idē fuit postulatū in curijs Pincianis Anni. 1555. petitionis. 121. fol. 58. col. 1. cum sequent. ex his igitur constat approbatio horum censualium seu tributorum contractuum. Sed circa præmissas leges dubitari vidi aliquam in practica. primum an habeant locum cum quis vendidit ignorans tributū: quia fortē erat successor alterius & antequam potuisset certiorari, puta statim adita hæreditate imposuit tributum cogitans liberam esse domum ei relictam, non dum enim dies solutionis tributi aduenerat & creditor non apparuit. Vel quia creditur ignorantem fuisse propter fidelitatem & qualitatem venditoris, se iurantem inscium tributi fuisse tempore celebrati contractus? & dixi quod ad rescissionem contractus & restitutionem pretij locum habere etiam in ignorante vitiū rei venditæ, vel quāto minus valet res propter tributum emptore volente rem habere, & non rescindere contractum. per dictam. l. 63. ibi, *puede el comprador desfazer la vendida, &c.* Igitur nō tenetur præcise, sed alternatiue, tum etiam ex Gregor. Lup. annotatione in verb. *el vdedor.* & in verb. *con los daños.* & quod non teneatur ultra redditionem pretij cum fuit ignorans tenet ibi post Salycet. per tex. ibi Grego. Lupus in dicta. l. 63. confirmatur nam error & ignorantia potius quam dolus præsumitur interfuisse, & excusat à dolo. l. plagij. criminis accusatio cessat. C. ad leg. Fabiam. de plag. §. 1. &

gi. & ibi glo. & quæ notat per eam Boeri. decifi. 68. num. 1. item etiam ex. l. 5. ibi, tenorem indulgentiæ meæ, poena legis Corneliæ tibi remittitur, quam credo tu magis errore quam malitia incidisse. C. de his qui sibi acrib. in testam. quem nota perpetuo ad excusandos notarios à crimine falsi. & not. post Bal. in. l. 1. ff. de legi. & in. l. 2. C. de erro. aduoca. Iaso. in l. errore scribæ. colum. 2. num. 2. de testam. C. & in. l. singularia. nume. 48. ff. si certum petatur. & ignorantia in eius fauorem vt excuset ei à culpa allegari potest, vt late deducit Anton. Rubeus in Rep. l. non solum. §. morte num. 59. ff. noui oper. nunci. per. l. inter omnes. §. recte ff. de furt. §. placuit. instit. de obligat. quæ ex quas. delict. tum ex. l. qui in alterius locum succedunt, iustam causam ignorantia habent, an id quod deberetur, peteretur. ff. de regul. iur. l. qui in ius. 138. §. nemo videtur dolo facere, qui ignorat causam eum nõ debeat petere. ff. eod. tit. nisi ignorantia esset crassa & affectata, nam non iuuaret. ex glo. in. l. si minor. C. de acti. empt. Grego. Lup. in. l. 63. glof. penult. tit. 5. part. 5. ¶ Est tamen notandum, quod quamuis committens dolum contractum rescindere non possit, quando passus dolum vult contractum obseruari, attamen ille qui commisit dolum, potest agere contra passum dolo, an velit stare contractui, vel rescindere & ipse tenebitur clare respondere, quauis habeat electionem. l. Iulianus. §. si quis à colludendo. ibique Bart. ff. de actio. emp. Bart. in. l. si quos. C. de decurioni. lib. 10. Bald. in l. si dolum. C. de peric. & comm. rei vendi. & est singul. & notatu digna ista doctrina secundum Curti. in repet. l. si transactione finita. num. 2. C. de transactioni. ¶ Sit secunda conclusio constitutionis census non solum procedit in annuis redditibus impositis ante approbationem factam à Romanis Pontificibus Marti. 5. & Calixti, sed etiam in omnibus postea constitutis & constituendis in futurum. per dictas duas extratrag. de emp. & vend. inter communes. dum tamen cesset fraus. quia pecunia non generat pecuniam in contractu census, ideo non est existimandus usurarius. Emptor enim non emit pecuniam, sed actionem ad rem super qua imponitur census vt ex illa actione possit exigere censum. & est ista ratio optima ad defendendum istum contractum & dicendum licitum esse. & sic cessat scrupulus Anchar. in disputa. incipi. antiquis & modernis temporibus. quam refert Anani. in capit. in ciuitate. colum. 6. num. 14. de usur. Conrad. de Contract. quæstio. 79. Molina. de contract. quæstio. 68. Nauar. in capit. 1. 14. quæstio. 31. num. 77. Couarr. lib. 3. Variar. cap. 7. colum. 8. ¶ Tertia sit conclusio ampliatua primæ, census constitutio non solum in redditibus pecuniarijs, Sed etiam

in fructibus constitui potest, nisi Regia lege, prout est in nostro regno, esset prohibita. & sic ex fructibus percipiendis ex domo, fundo, vel aliare frugifera. & hæc constitutio in vtroque foro procederet. Ioan. Maior in 4. sent. dist. 15. quæstio. 34. conclus. 1. vbi Gabriel. quæstio. 12. col. 2. artic. 2. conclus. 1. Conradus de contractib. quæstio. 72. & quæstio. 73. Pro qua conclusione ad stipulatur. l. si debitor. §. verisimile est. ff. de contrahen. emptio. vbi venditio fructus oliuæ pendens valet. & legatum de fructibus nascituris est validum l. 1. ibi, aut fructus qui ex eo fundo percepti fuerint hæres dato ff. de cond. & demonstr. ad idem. l. certus numerus. ff. de tri. vino oleoque legat. vbi ostenditur vinum legatum adhuc non natum ex certo fundo soluendo validum esse. & l. ex eo. ff. eodem. titu. in quo textu etiam apparet, legatum vini in certa quantitate præstandum in singulos annos ex tali fundo iure debitum fore. l. inter stipulantem. §. sacram. versic. si stipulatus fuero. ff. de verb. obligat. quo text. habetur venditionem ususfructus alicuius fundi vini vel huiusmodi firmam esse. & l. legatum est. §. vini. ff. de annuis legat. vbi annuum legatum vini Falerni quod domi nascerentur tenet, & quod deest in vno anno supplendum venit ex fructibus sequentis anni ex eodem loco & fundo. nec longe his abest. l. licet. Colocat. vbi locatio fundi pro annua mercede seu tributo præstando valet. l. 22. titu. 8. part. 5. l. 106 in curijs Pincianis anni. 1537. Ad idem est. l. si vno anno in princ. ff. locat. vbi conductio fundi fructuarij pro certa quantitate pecuniæ valet, & sterilitas vnius anni compensatur cum augmento alterius. conc. l. 23. tit. 8. part. 5. ea. propter sterilitatem. in princ. locat. d. l. 23. quæ cum eo concord. C. l. 106 in curijs Pincianis Anni 1537. & l. 109 in curijs Segouia Anni. 1532. de quo articulo singulariter per Deci. consil. 112. & Hippolyt. singul. 85. tu scis propter sterilitatem. si ergo fructus possunt emi, vendi legari, locari & in stipulationem deduci, meritoque poterunt vendi per viam tributi & annui redditus. ¶ Quarta sit conclusio, licita est emptio reddituum ad vitam. & ita sunt in usu in regno. Conrad. de contract. quæst. 81. Ioan. Maior in 4. senten. dist. 15. quæst. 34. vbi Gabriel. quæstio. 12. conclus. 3. dicit quod est communis practica & ab omnibus concessa. quam etiam tenet Archiep. Florent. 2. part. summa tit. in capit. 8. §. 11. & communem Parisiensem & Canonistarum fatetur Angel. Clauasi. in sum. verb. usur. l. §. 44. quid de illis. Ioan. Merhyman in. C. de restitut. titu. de censu temporali. fol. 170. colum. 3. Oldrad. consil. 207. Panor. mit. quæst. 15. num. 9. Innoc. & communis secundum Panor. in cap. in ciuitate. num. 7. de usur. Rom. consil. 302.

ego hunc contractum, est secundum Iaso. qui cōmunem allerit in l. cunctos. num. 65. C. de sacrosanct. eccles. Rom. consi. 423. vers. quantum consi-derant lum. Philipp. Deci. consi. 123. perfectis & protenui. lib. 1. Sed quæro quod precium dicatur iustum istorum reddituum & sub alternis cōclusionibus responde. in tributis perpetuis, vel redimibilibus cōsideratur precium iustum esse, quod in populo vel maiori parte versantium inter hos contractus iudicat commune & iustum, siquidem si est in pascuis, & herba valet quinquaginta vel minus pro vno annuatim secundum fertilitatem & bonitatem pastus, si est in fructu rerum immobiliū domorum triginta, pro vno annuæ præstationis: vel minus secundum qualitatem loci & tēporis quo celebratur contractus, si reddituum redimibilium in prædictis rebus ratione oneris iniuncti etiam diminuitur æstimatio: & sic secundum communem hominum consuetudinem & arbitrium iudicatur precium iustum, nam ubi est defectus pecuniæ, & cum pauca quantitate solēt multum lucrari, minor erit precium, & e converso maior, & iustum in utroque loco reputabitur. ex his quæ Couar. tradit lib. 3. Variarum resolu. capit. 9. num. 7. versic. ex quibus & cap. 10. num. 1. cum sequent. Confirmatur conclusio, nam commune æstimum ad precij iustificationem est inspicendum, ut declaravi melius quam alius in l. 2. gloss. 1. tit. 23. lib. 2. ordinam. colum. 708. cum seq. tum etiam quia in censu ad vitam considerabitur in eius taxatione pretij arbitrio boni viri habita ratione ad ætatem & valetudinem pro cuius vita datur. Conrad. de contractib. quæstio. 81. num. 18. & 19. Ioan. Methymnen. ubi supra de censu temporali. & non sicuti censuerunt Paul. nume. 2. & Iaso. num. 8. in l. pater puellæ. C. de inoffi. testam. esse constituendum iuxta. l. hæreditatum. ff. ad legem falcid. quod falsum ex prædictis apparet. & adde ipsum Conrad. de contractib. quæstio. 83. nu. 1. vers. 2. conclus. & quæ notat Rom. consi. 423. pro pleniori discussione. colum. 1. Tiraquell. de retractu lib. 1. §. 1. gloss. 6. nu. 19. sic ergo est dicendum omisis aliorum annotationibus standum esse consuetudini, vel legi si qua est in regno ut est à Principe Philippo lata in curijs Madridijs anni. 1566. cap. 126. fol. 39. quo cautum est omnes redditus seu census redimibiles constituti & cōstituendi deinceps, reducantur ad precium quatuordecim milia marobertinorum annuatim pro mille. & istud precium non licet transgredi tanquam legitimum. ut dixi in dict. l. 2. gloss. 1. ante tamen sæpe dixi quod à Pragmaticis Regijs non erat certum precium statutum quo census emi debuissent, ut aliqui existimabāt per l. 127. in Curijs de Madrid anni. 1534.

& Toleti. Anni. 1537. l. 10. Nam dictæ pragmaticæ non imposuerunt taxam certam censibus emendis, sed veteres census fructuarios voluerunt reducere ad certam normam & precium, commutando & reducendo eos ad rationem. 14. pro vno. nō tamen prohibebant, quo minus census pecuniarius redimibilis pro minori pretio possit emi, nepe dando decem, vel vndecim Duodecim seu amplius pro vno annuatim leuādo quemadmodum ante prædictam pragmaticam erat consuetum in Bethica & Cantabria & apud diuersas Alemaniar partes quam consuetudinem approbarunt Martinus & Sixtus in dictis extrauag. 1. & 2. de empt. & vendit. in illis verbis dum inquirunt, vndecim, tredecim, quatuordecim marchæ, aut plus vel minus secundum temporis qualitatem prout ipsi contrahentes tunc inter se conuenerant. ita tenet. Io. Methymnen. in codice de restitut. fo. 178. col. 3. de censu redimibili. versic. sequitur amplius pragmaticarum regiam. suaderi potest, nam ad iustificationem pretij considerantur valor rei, & onera & cōditiones ei adiectæ ex quibus augetur & minuitur pretium, & sic conditio quod possit redimi census & sic pactum de retrouēdendo minuit pretium, quia quantis valeant quinquaginta vniū perperuum, ob illud tamen vinculum iterato vendendi, minuitur pretium, ut emantur non pluris, quam quatuordecim, qua propter cum obligatio illa qua emptor reuendere cogitur æstimetur toto residuo, & sic nulla restat fraus seu iniquitas. Vel si emptis ædibus nō possis aperire fenestras vel ut certis personis vendere in pactum deduxeris, ex partium enim voluntate grauamen tale imponi posse non est dubium, & sic reuendendi iugum subire poteris, cum ex cōuentione partium contractus legem accipiant. Quod autem pactum de retrouēdendo minuat pretium tenet Panor. mi. in cap. ad nostram. num. 9. de empt. & vendit. idem in cap. in quibusdam. colum. 1. versic. 2. noto. de decim. Tiraquell. in tract. de retract. lib. 2. in proem. nume. 20. ubi plures concordantias adhuc refert. Angel. Clauas. in summ. verb. vsur. 1. §. 66. Ioan. Gerson de contractib. 1. parte cōcl. 8. Ioan. Methymnen. lib. de restit. de censu redimibili. §. ex dictis alia nascitur. fol. 166. colum. 4. Nam tanto pluris valet res, quanto ius & dominium vtriusque transfertur, ita e diuerso eo minus valet, quo tenuius infirmiusque transfertur, in id quæ citari potest illud Leuit. 25. quanto minus tēpus numeraueris, tanto minus emptori cōstabit. Ioan. Gers. ubi supra & in. 2. par. propos. 19. Soci. consi. 15. nu. 57. lib. 1. ¶ Igitur precium iustum erit in censibus illud quod à consuetudine receptum est, vel à lege statutum, siue loquamur in perpetuis, seu redimibilibus sine præfinitione tēporis cum

cum pacto remendi, siue ad certum tempus determinatum, siue incertum ad vitam, nam nil certius quam mori, & incertius quam mors. l. 1. ff. de condit. & den. onstrat. de censibus autem in certi temporis, puta ad vitam, vel quousque pater nam ingreditaris hereditatem, & similes dubitari non potest quin sint liciti, etenim cum illic dubium sit quantum sis temporis victurus, quantum ve tuus parens, quantuncunque subinde fructuum emptor percepturus sit, manifesta est emptionis venditionisque ratio. Domini. Sor. lib. 6. de iustitia & iure. quaestio. 5. artic. 2. ad fin. pagi. 557. colum. 2. ¶ Sitque secunda conclus. pretium taxatum à lege dicitur legitimum nulloq; pacto licet transgredi. Secus in inducto consuetudine, quod potest minorari, vel ampliari intra latitudinem iusti pretij, infimi scilicet medij & rigorosi. vt dixi in dict. l. 2. gloss. 1. titu. 23. lib. 1. ordinam. ¶ Huiusmodi contractus censuales sunt approbati etiam apud Aragonenses lib. 4. fororum. titu. de viur. cōsti. incipien. *desseantes proueyr. fol. 109. col. 2. versic. declaramos empero.* & ibi ponitur pretium census ad vitam Decem mille solidorum pro mille, in constit. *de voluntad de la corte.* cuius verba sunt, *statuymos que violarios o annuos reditos a vida o vidas de algunos daqui auant, por vniuersidad del dicho regno, o por personas habitates en aquel, no se puedā vender a menor precio de diez mil sueldos por millar.* & approbantur perpetui & redimibiles in tit. de censualibus cōst. incip. opinionibus antiquorum foristarum finem imponere cupiētes. Statuimus & ordinamus, quod censualia empta ad in perpetuum, de quibus instrumentum gratia facta venditori de ea luendo, reuendendo & redimendo non ostenditur loco bonorum sedentium habeantur. Vbi vero monstrabitur instrumentum gratia, pro bonis mobilibus & loco bonorum mobiliū censentur. quē tex. notēt regnicolæ, quia probat quod in dubio res præsuntur libere vendita secundo probat venditionem factam de his redditibus annuis cum gratia redimendi, mobilium bonorum censeri. & sic redditus perpetui sine clausula redimendi censentur bona immobilia. & solutioni & executioni horum reddituum non obstat aliqua exceptio nullitatis vel appellationis allegata per debitorem quousque satisfaciatur creditori census. dict. lib. 4. fororum Aragoniæ titu. de censualibus & alijs debitis. const. incip. *Porque las execuciones de las sentencias, &c.* & quod ratione oneris iniuncti possit minorari pretiū à lege vel consuetudine. est text. in capit. cum Ioannes. ibi cuius conditionis intuitu. vbi not. Feli. colum. 1. num. 4. de fide instr. l. pen. ff. de hered. vel actio. vend. l. si quid venditor. ff. de seru. export. l. fundi partem. 79. ff. de contrahenda emptio. ibi, Nam

hoc ipsum pretium fundi videretur. not. Socin. in l. 1. §. hæres. num. 3. ff. ad Trebellian. & in cōf. 15. nu. 57. lib. 1. Andre. Tiraquel. de retract. lib. 2. in princ. nu. 20. vt iam dictum est supra. ¶ Quæripotest an constitutiones principum reducētes census ad certam taxam, & quod in pecunia constituentur obligent clericos & ecclesias: quæ secundum tenorem & permissionem extrauag. Martini & Sixti habent huiusmodi redditus in fructibus, scilicet tritico, blado, oleo vel in similibus? Videtur quod non quia sunt leges laicorum præceptiua, quæ etiam in fauorem clericorum non ligant clericos sine Papæ approbatione. ca. fin. de reb. eccl. non alien. ca. ecclesia sanctæ Mariæ. de const. cum ergo sit extra forum suum, nō ligabit clericos nec res ipsorum. argu. l. final. ff. de iur. om. iudi. cap. 2. de const. lib. 6. tum etiam quia clerici vtuntur iure communi & non subiiciuntur statutis laicorum. vt in simili not. Bal. in l. venditiones. quaestio. 6. colum. 2. num. 5. de contrahend. emptio. tum quia prædictæ leges veniunt in correctionem iuris communis, & sic stricte sunt accipiendæ cum personis tantum laicorum, cum de clericis nihil in eis sit expressum. argu. l. si vero. §. de viro. ff. soluto. matrimonio. l. commodissime. ff. de liberis & posthumis. l. si extraneus. ff. de cond. caus. dat. cap. susceptum. vbi dixi. De resc. lib. 6. tum etiam quia lex Papæ quo ad suos clericos est superior & Regis inferior cap. solite. de maio. & ob. igitur ab inferiori tolli non poterit. Clem. ne Romani. de elect. præcipue cum inducat nullitatem contractuum secundum formam iuris Canonici eis licitam & permissam, quæ est priuatio & pœna. l. non dubium. vbi Bald. C. de legi. Alexan. & Iaso. in d. turpia. 2. notab. ff. de lega. 1. Philipp. Franc. in cap. quoniam. num. 6. de elect. lib. 6. Feli. in cap. 2. num. 3. de consti. Cassador. decisi super reg. Cancellaria. 14. num. 7. Gomeffi. in cap. statutum. numer. 90. de resc. lib. 6. Igne. in l. 3. num. 8. ff. ad Sillani. cum ergo sit pœna, & à iure nō expressa talis recessio & nullitas contractuum non comprehendet clericos gloss. in cap. fin. de iur. patrona. ca. is qui. de sententia excom. lib. 6. & alibi latius dixi. igitur, &c. ¶ In contrarium est, quod lex principis non recognoscētis superiorem in suo regno poterit ponere legem omnibus subditis, quæ est communis & in vtilitatem reciprocā cuiuscunque. & præsertim cum est talis lex lata ad bonum animæ iustificando contractum, ne labē vsure contineat, quia valor frumenti & aliorum fructuum variatur latissimè. & ideo melius est vt pretium sit vnum, & solutio semper vniformis. quæ fieri nequit nisi in pecunia. Cum ergo similiter venditio realis sit, quæ imponitur super rebus immobilibus sitis in regno

regno poterunt à Rege hoc iugo affici, confirmatur nam clerici gaudent statutis & consuetudinibus laicorum, dummodo sint generales, & eis fauorabiles præceptum, nec inhibitionē continentes. *tex. est in. ca. constitutus. de in integ. rest. ibi;* iuxta municipij Patrosiensi singularis ad hoc secundum Angel. *conf. 225. Rom. ling. 442. Bertachin. in tract. de episcop. 5. par. 4. lib. quæstio. 37. Lap. allegat. 100. nu. 6. & allegat. 101. n. 14.* Cum ergo clerici velint in regno uti legibus Regijs de censibus loquentibus obligando laicos, tenentur cum suis qualitatibus. *Bald. in. l. omni nouatione num. 2. C. de sac. sanct. eccl. & in. l. 1. quæst. fin. C. de contrahend. emptio. & in. l. de quibus. versic. Sexto quæritur. ff. de legib. & in. l. contra iuris. §. fin. ff. de pact. Philipp. Deci. conf. 532. nu. 8. col. 2. lib. 4. quia quando quis utitur iure quæsito ex persona alterius debet uti cum qualitatibus illo iure inhærentibus. l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acq. possess. adde quæ notantur ab Andre. Tiraque. de primoge. quæst. 43. ubi agit de quæstione an consuetudo præferens primogenitū ceteris fratribus, liget secundo genitum clericū, ut ei præferatur primogenitus laicus. & quæ notauit ad. l. 4. in glo. 1. vers. utrum. autem contra clericos. tit. 8. lib. 3. supra. pag. 1086. Couar. in præst. quæst. cap. 8. vers. quinta conclusio. nu. 5. Ioan. Oros. in l. de quibus. nu. 146. ff. de legib. Sed huiusmodi statuta sunt mixta & in utilitatem communē ergo ligant clericos. Itaq; etiā statuta quæ tractant de armis non portandis propter pacem, & quæ agunt de conseruatione montiū. & quæ prohibēt venationē & aucupationē incertis mēlibus, ut conseruentur animalia & aues. augeanturq; comprehendit etiā clericos. igitur & in specie proposita. Confirmatur: nā in his quæ concernunt utilitatem publicam cōprehenduntur clerici. l. additos. C. de episcopali audien. not. glo. in. l. ex ea. ff. de pos. sed non dare censum nisi sub forma legum regni concernit commune bonū subditorū temporale & spirituale ut supra habitum est, ergo comprehendit clericos. ex Ioan. de Platea. in. §. item lex Iulia. col. 3. vers. item nūquid statutum laicorū. n. 108. cōsti. de publi. iudi. fo. 134. his etiā accedit statutū generale laicorū ad commodū, & incommodū clericorū, arctat clericos in utroq; foro Ioā. de Platea post Bart. in. l. si diuina domus. C. de exactori. tributo. lib. 10. Ioan. Lup. in. l. 70. Taur. nu. 15. qui latē loquitur. melius per Georg. Nattā in rep. c. quāuis pactū. col. 56. q. 15. nu. 171. vers. contrariā tamē sententiā. de pact. lib. 6. Deci. conf. 282. nu. 7. Barbat. in. c. ceterum. nu. 5. de dona. c. cū venissent. de eo qui mitti. in poss. causa rei seru. c. cū causam. de re iudic. non enim ligat clericos intuitu statuti, sed intuitu honestatis.*

Bart. in. l. cūctos populos. C. de sum. Trin. Imol. in. c. quod clericis. de for. compe. col. 2. & est lex fundata in ratione & bonis moribus ad euitandam vsuræ præsumptionē, & cōtinet mixtū fauorem clericorū & laicorū. tum etiā quia ratione rerū super quibus fit constitutio censuū & in iurisdictione nostri Principis tenebuntur seruare formā datā in talibus cōtractibus. arg. eorum quæ notantur à Platea in. d. l. si diuina domus. & clerici veniunt ciuiū appellatione & dicuntur ipsi & ecclesiæ de corpore ciuitatis. Bart. in. l. 1. ff. ad municipal. Bal. in. c. 1. de eo qui arm. bellica depof. in vñbus. ergo ratione connexitatis & indiuiduitatis clericorū & laicorū in his cōtractibus censualibus cū ad inuicē sint venditores & emptores, statutum in laicis locū habebit in clericis, cum vna res non debeat diuerso iure censerī. c. tua. de decim. & q. fit ad communem hominū utilitatem potest ex d. extrauag. 1. in prin. & in extrauag. 2. quibus tantū disponitur inter laicos & clericos annuos redditus licitos esse, & cōtractus obseruari in talibus & sic leges Regiæ nō cōtradiciunt. Imò cōcordāt cū dispositione iuris & secundū eius mentē declarāt omnes cōtractus fructuarios censuales annuos ad pecuniā esse reducendos, & cōstituendi similiter per pragm. nouam dñi nostri Philippi Regis sunt instituēdi ad precium. 14. mille per mille. quæ leges ab omnibus in Regno sunt seruandæ: & in viroq; foro practicandæ. Sed quæro an debeat gabella ex cōtractu annui redditus? respondeo deberi, quia est vere vēditionis & realis, quippe cū res vēditur super qua fundatur, etiā si contineat clausulam redimēdi. extrauag. 1. ibi, bonis in ipso cōtractu tunc expressis, pro ipsius census annui exolutione in perpetuū obligatis. & in extrauagat. 2. ibi, videntes & emētes in cōtractibus super his inter se firmauerūt & receperūt, & recipi soliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prædijs possessionibus & hereditatibus prædictis qui huiusmodi cōtractibus expressi fuerūt, prædictorū solutione censuū & reddituū efficaciter obligantes, & c. si ergo cōtractus est realis perpetuus & vēditionis merito ergo debita erit gabella, sicut ex ceteris. per. l. 3. quaterni gabellarū. tū etiā quia ad iustitiā horū cōtractuum requiritur vera venditio & emptio, & quod cōstitutio sit in rebus immobilibus frugiferis, & pactum redimēdi in voluntate & sola facultate vēditoris, nō emptoris, ut est notum, ergo debetur gabella, & sic practicatur. ¶ Sed est dubium utrū ex resolutione cōtractus, cū clausula redimēdi, debeat noua gabella tanquam ex nouo cōtractu? & est dicendū nō deberi, quia ex cōtractu debetur gabella, quæ fuit iam soluta ratione cōtractus. non ergo debetur amplius ratione distractus, cum sit odiosa lex indu-

cens tributum & gabellæ præstationē. ex Andr. Tiraquell. in legibus connubialibus gl. 5. nu. 2. & 29. quæ vide. tum etiā ex Paul. Castre. in l. 1. col. 1. nu. 3. C. de pactis inter empt. & vendit. & iterū in l. 1. col. 2. nu. 8. C. quando liceat ab emp. reced. cū ergo non sit nouus contractus, & annullatio & recessio proueniat ex vi clausulæ positæ in primo contractu, gabella nō erit debita secundo loco ex distractu, secus si clausula redimendi, nō esset appositā in primo contractu, nā esset venditio noua & nouus contractus toties quoties repetitur, cū precio & noua obligatione. non sic cū redimitur ab ipso veditore, quia legis autoritate recessit à priori contractu emptor & compulsus ideoq; cū fuerit soluta gabella à venditore in cuius fauorem sit distractus, nulla debetur gabella. l. 70. Tauri in finali. verbis. *ibi y ansi mismo aya de pagar el comprador las castas, y el alcaual, si la pago el comprador ante que la cosa ansi vendida sea entregada.* Nō ergo ex distractu debetur gabella. tenet Angel. in l. si hominem. col. 1. vers. in textu quoniam ea veditio ff. de vsucapio. Bar. in l. ab emptione. col. 4. vers. quæro qualiter debet. ff. de pact. nu. 12. vbi Bald. Paul. & Ias. n. 17. Bal. in l. si donationis. C. quod met. causa. Bal. & Salic. in l. 1. C. quando liceat ab emp. discede. Ioan. de Platea in l. Sancimus. col. 1. vers. & similiter si res vendita. C. de consulib. lib. 12. fol. 165. Rebuff. in 2. part. constit. Gallix pag. 169. gl. 6. nu. 2. ar. vnico. Quæritur tamē de cessio ne census quā pecunia numerata facit emptor cedendo suum ius quod habet contra primū venditorem in istū cessionarium seq; illi & bona obligando pro validitate census, an debeat gabella? & est dicendum q; sic, cum sit nouus contractus, & non sit virtute primi resolutus ex pacto resolutionis, ergo tenetur ex l. 2. quaterni. & ex mente Ias. in dict. l. ab emptione. nu. 16. col. pen. ad fi. Bald. in l. cū per eos. n. 3. C. si quis alte. vel sibi. facit nā attendenda est natura contractus potius quā verba, quia licet dicat cessionē vel cōductionem, tamē ex obligatione & precij receptione est in rei veritate cōtractus vditionis. & sic verbū cessit, est accipiendū, id est, vendidit. l. si olei. C. locat. l. si insula. ff. de præsc. verb. l. hi qui. C. locat. l. ea. lege. §. locauit. ff. eod. l. cotē ferro. §. qui maximos. vbi Barto. ff. de publicanis. & ex notat. à Ripa in tract. de peste. 1. par. in princ. nu. 60. Corne. cōsil. 12. lib. 4. Item, quia verba ex qualitate contractus contra propriam significationem sunt accipienda, tex. in l. si vno. vers. sed & si verbo donationis. & ibi glo. verb. sed transactio. ff. locati. l. in lege. ff. eod. tit. locati. l. si cū duo. & l. si stipulatus. ff. de fur. notat. Signorol. de homodeis in rep. l. cunctos populos. nu. 3. C. de sum. Trini. Item ex qualitate pretij dignoscitur qualitas, virtus, & ef-

fectia contractus. ex gl. in l. 1. verb. agendo. ff. de superficie. secundū Bar. ibi. n. 3. notatu. digna secundū eund. in quæst. 4. col. 3. n. 9. Iaso. in l. filius familias. §. diui. col. 2. nu. 245. ff. de lega. 1. sed in specie proposita constat non esse donationis contractus talis cessio, nec locationis, sed venditionis ergo talis erit iudicandus vditionis & tenebitur nouus venditor nominatus cedens ad gabellam per l. 2. & 3. quaterni gabellarum. & ita sæpissime vidi in practica iudicatum, & iudicau. in fauorem gabellarij. ¶ Quæritur vtrum clericus venditor teneatur ad solutionem gabellæ ex contractu isto census, vel alterius? Respondendum est non tene ri, nisi id faciat per modū negotiationis. l. 3. in quaterno gabellarum. Castell. in l. 70. Tauri. nu. 43. in gl. y el alcaual. cap. quanquā de censu. lib. 6. Albert. Trot. de vero & perfecto clerico lib. 1. c. 54. nu. 7. Marc. Anton. Natta. con. 139. nu. 4. lib. 1. tra didimus in l. 1. gl. 1. col. 93. ad fin. cum seq. titu. 3. lib. 1. ord. supra. quod priuilegiū immunitatis extenditur ad clericos primæ tonsuræ non tamē ad coniugatos. l. 13. tit. 3. lib. 1. ord. l. 23. tit. 4. lib. 4. ordinam. si tamen res vendita non erat patrimonialis sed ex negotiatione habita debetur gabella & recuperatur ab emptore laico. l. 120. quaterni gabellarum. Castellus vbi supra & ita est intelligenda. l. 4. tit. 4. lib. 6. supra. ibi, *que el clérigo vendedor sea tenido de pagar, y pague enteramente el alcaual dello.* nam alias esset cōtra tex. in d. l. 1. ibi, *de todo tributo, &c.* & quæ ibi dixit tit. 3. lib. 1. supra non tamen debet vendere suo nomine, vt eam acquirat alteri tertio laico in fraudem fisci, prout sæpe fit in damnum conscientiar, & tenetur ad restitutionē in foro animæ fisco seu conductori gabellarum, vt dixi in dict. gl. 1. l. 1. col. 93. ver. quida tem obsecro. tit. 3. lib. 1. ordinam. dixi cōmunem plura citando ad Segur. de bonis lucrati. constan. matr. num. 233. illicitam tamen gabellam licet de fraudate. ex Tiraquello in princ. n. 68. lib. Retractus. & fraudē gabellæ qualiter pbenet collectores vi. Hipoli. singul. 698. ¶ Quæritur etiā vtrum hæ redes teneantur in solidū pro solutione census, vel pro hereditarijs portionibus, & nō obstare clausula appositā in cōtractibus censualibus dicēti, *cō condicion q; podays pedir todo el dicho cēso a qualquiera de mis herederos in solidū al q; vos mas quisierdes y por ello le podays hazer execucio.* an executio debeat fieri in solidū? istud dubiū est nūc apud me decidendū cū dño iudice ordinario istius ciuitatis in quo pūcto omisis superfluis dicerē, q; quauis essent hæ redes extranei non sunt cōueniendi in solidū, nisi pro hereditarijs portionibus, nā in filijs nō est dubiū, nā pater nō potuit eos grauare in legitimā. l. quoniam in priorib. C. de inoffi. testa. de primo & dubitabili casu do tibi casum vnicum & singula-

rem in l. eum qui §. te & Titium. ff. de verb. obli-
ga. ibi, & quamvis conuenisse videatur, ne ab alio
hærede, quam à Titio peteretur, tamē inutile pa-
ctū cōuentum cohæredibus eius erit. notat Ioā.
Orosi. in l. auius. nu. 2. ff. de pact. de quo textu.
agit Bart. in l. continuus. §. fin. ff. de verb. obliga.
Declarat optimē Paul. Castren. in dict. §. te & Ti-
tium. ex lege. 12. tabularum diuiditur obligatio
dandi inter omnes hæredes. l. ea quæ omnibus.
C. fami. ercisl. l. 1. si cert. pet. l. pacto successorum.
de pact. ideo transit ad hæredes, & hæres pro ea
tantum portione qua repræsentat defunctum cō-
ueniendus est. not. ff. de præt. stipula. l. 2. §. fina.
in gl. magna. tex. in l. cum à matre. C. de rei ven-
dica. l. fin. §. & si præfatam. C. de iur. deliber. Pi-
nel. in l. 1. par. 3. num. 80. C. de bon. mater. fol.
142. col. 2. Suarez in rep. l. quoniam. in prioribus.
ampliat. 7. C. de inoffi. testament. igitur cum ius
nouum introduxit inuentarium in fauorem hæ-
redum, non intendit vllō pacto tollere beneficiū
iuris diuidentis obligationem pro portionibus
hæreditarijs. ex dict. l. fina. C. de iur. delibe. l. 7. &
ibi Greg. Lupus verb. *que las deudas. tit. 6. part. 6.*
igitur condemnari debent hæredes pro portio-
nibus hæreditarijs non in solidum. etiam ex lege cō-
trahentis & constituentis talem conditionem in
annua præstatione. & hoc erit quando creditor
egit contra vnum hæredē vel plures actione per-
sonali, nam si egisset contra eum tanquā contra
possessorem rerum hypothecæ subiectarum, &
in quibus est obligatio constituta pro solutione
tributi seu census, executio fieret in ipsa re in so-
lidū, & reservatur ius suum possessori contra co-
hæredes, vt ei pro portionibus hæreditarijs satis-
facerent, & interesse. colligitur ex Barto. in dicta
l. continuus. §. præterea sciendum. num. 9. ad fin.
ff. de verb. obligat. & in terminis quod si habeat
hypothecam poterit agere in solidum ad totum
censum contra quemlibet possessorem, & singu-
larem successorem, & hæres conuentus hypothe-
caria non poterit opponere beneficium excusio-
nis. tenet Roder. Suarez in rep. l. post rem iudica-
tam. limita. 1. ad legem regni. nume. 14. ff. de re
iud. Pagin. 293. & citat. l. mulier. ff. qui potio. in
pig. hab. vbi est casus secundum gloss. ibi singul.
quod vbi sunt plures debitores, quod si vnus de di-
ctis debitoribus conueniatur hypothecaria, non
potest opponere de excussione fienda cōtra alios
debitores. l. creditoris. vbi not. Bar. nu. 3. ff. de di-
stract. pigno. idē Bar. in d. l. mulier. text. & ibi gl.
verb. omnes. in l. moschis. ff. de iur. fisc. vbi Bart.
n. 1. idē Bar. in l. 1. C. si vnus ex plur. hæred. Spe-
cul. in tit. de obliga. & solut. §. 1. vers. itē debitor
meus. Neguz. in tract. de pigno. primo memb. 8.
par. princ. nu. 48. Couar. alios referens dicit hanc

communē opinionē etiā in specie proposita an-
nui redditus. in lib. 3. Var. reso. ca. 7. nu. 7. & 8.
¶ Confirmatur, nā ius hypothecæ est indiuiduū
ex suapte natura, vnde transit cum rebus ipsis hy-
pothecæ subiectis sine aliqua diuisione, ac proin-
de cum ipsis in solidū agendū est. l. quādiu. vbi no-
tant Bald. Salic. & omnes. C. de distract. pign. Ne-
guz. vbi suprā & in. 1. memb. 6. partis. nu. 20. vbi
hoc probans rationē subdit, ne cogatur creditor
cum pluribus possessoribus per partes minuatim
quæ consequi debitum suū. ad idē. l. 1. vbi notat
Bald. & Salic. C. si vnus ex plurib. hæred. & tenet
nouissimē Gomezius Leonius in sua centuria re-
sponso. iuris. decisio. 17. ita iudicatum fuisse
per supremos iudices, vt singuli ad censum in soli-
dum obligarentur, ita vt vnus solutione integra
alij liberarentur. & ita sententiam ipse protuli &
fuit confirmata per Cancellariæ Regios Senato-
res Pincianæ. Loquimur enim cum constitutio cē-
sus stat in re obligata per specialem seu generalē
hypothecam. in ca. constitutus. de religio. domi.
Ideo fuit pro rata diuidenda pensio annui reddi-
tus, quia pensio seu redditus debebatur pro pluri-
bus ecclesijs sine aliqua hypotheca speciali seu ge-
nerali, vt not. ibi Panor. n. 8. & sic opinio cōtraria
huic iudices in Hispania merito nō recipiūt, sed
primam de qua suprā. secundū Couar. vbi suprā
quanuis ipse ab ea recedat cum Guido. decis. 432.
Rupella. in insti. forensi. lib. 1. ca. 10. Cassana. in
consuet. Burgund. rub. §. 2. nu. 35. per. d. c. con-
stitutus. non iuridice ab eis expensum. & intelle-
ctum. Dubitatur etiam quis constituat censum in
aliqua domo annuatim præstandum forte decem
mille morobetinarū pro cētum quadraginta, sol-
uit gabellā ratione istius cōtractus, veditit ipsam
domū deinde Petro pro quadringētis aureis cum
suo onere, itaq; solutio pretij fuit in pecunia, &
tributo seu onere quod loco pretij successit, est
dubiū utrū gabella debeatur pro quingētis aureis
quibus res fuit estimata, an tantū pro pretio dato
& soluto in pecunia: in quo dubio dixi, & ita iudi-
catū fuit Salmantiæ per iudicē secularē & eius
assessorē. Gabellā tantū debitā esse ex isto cōtra-
ctu venditionis ex pecunia in nūmis soluta, nō in
estimata & loco pretij assignata ratione cēsus &
oneris iniuncti. quia illud onus iā semel est apud
emptorē primū & in eū remanet res vedita pro
parte tributi, & fuit soluta gabella de tali veditio-
ne, & nūc nō venditur per tributariū, nec aufer-
tur, sed solutionis onus trāsfertur in secundū em-
ptorē, vt liberetur Dñs domus, & recipit loco pre-
tij. Sed circa onus veditio aliqua nō celebrat quia
esset videri rē alienā & alteri hypothecatā ratio-
ne prioris cōstitutionis annui redditus, ex qua iā
fuit soluta gabella. sufficit ergo, quæ re vedita detra-

Et o onere nūc solvatur, hoc est de pretio in pecunia dato ab isto secundo emptore ipsius domus.

¶ Quartus ulterius verum res super qua est impositum & fundatum censum veniat in commissum ob cessationem pensionis ex vi iuris & conditionis appositæ per partes in contractu census? videtur quod sic, quia contractus ex partium conventionione formam & legem accipere dignoscuntur. *l. 1. §. si conveniat. ff. de posit. faciunt prædictæ extratrag. 1. & 2. de emp. & vend. ibi inter se firmaverunt. text. expressus in. l. 68. Tauri. dicente, si alguno pusiere sobre su heredad algun censo con condiciõ que sino pagare a ciertos plazos que caya la heredad en comisso, que se guarde el contracto y se juzgue por el, puesto que la pena sea grãde, y mas de la mitad. Resoluitur ob canonem non solum talis contractus. Laurent. Sylvan. consi. 49. nu. 81. Solet communiter apponi in censuali contractu ea conditio, ut non soluto censu biennio, aut triennio ius ipsius contractus extinguatur, fiatque res ipsa commissæ, eaque pactio servanda est ex prædictis. & Couar. lib. 3. Variar. resolu. c. 7. num. 1. fol. 202. col. 2. versic. solet tamen, ubi ponit modum & practicam intelligendi hanc conditionem, quæ est apud suprema Regis tribunalia, eam enim legem & conditionem quamvis in contractu expressa sit, tantum admittit, & probat, ubi census perpetuus constituitur absque pacto redimendi, & res, super qua constitutus est, ipsius erat, qui pensionem annuam sibi solvendam eaverit, alioqui benigno quodam iure nunquam abinet is, qui rem iure, & ratione commissi reddi sibi postulat, quod expressim iure fieri comprobatur Matthe. Afflict. decisi. 80. quæ practicam iustam iuridicamque censeo, quamvis repugnet verbis dict. l. 68. Tauri. ibi, si alguno pusiere sobre su heredad, ergo ad hereditatem venditoris, & non emptoris refertur, qui super eam constituit annuam prestationem. & cum culpa sua veniat privandus non servando leges & condiciones contractus census, non poterit repetere meliorationes factas in re subiecta censu. Iaso. in. l. 1. nu. 30. & in. l. 2. nu. 27. C. de iure emphyteu. & à die quo incidit res in commissum tenetur emphyteuta seu censuarius restituere ipsam cum fructibus. Iaso. in. l. in emphyteuticarijs. colum. 5. num. 17. C. de iur. emphy. Vtrum autem res incidat in commissum propter cessationem solutionis fortè per tres vel quatuor annos, ut in praxi vidi dubitari, si non fuit prædicta poena commissi posita in contractu censuali? videtur quod non, quia solet apponi, & si non fuit appositæ, censetur omissa ex partium conventionione, quavis in iure esset expressa ex vi contractus. tunc quia est poena privationis, quæ locum non habet, nisi exprimat. gl. not. in. c. fin. de iur. patroni & quæ scripti ad Seguram de bonis lucra-*

tis constant. matrim. n. 166. gl. in. c. Apostolus. 81. distin. & gl. in sum. 15. q. 8. & in. c. quanquã. verb. secus. de elect. lib. 6. c. is qui. de sententia ex com. lib. 6. tunc quia in contractu censuali ex cessatione solutionis quis non cadit à iure suo. ex gl. notabi. in cap. constitutus. de religio. domi. in verb. iuxta ratam. quam magistrum dixit Ioan. de Imol. in. c. ad audientiã. de reb. eccl. non alie. not. Philipp. Deci. consi. 138. col. 1. num. 5. Alberi. in. l. 2. col. 7. versic. quid de questione à me quæsitæ. C. de iur. emphyteu. Deci. consi. 146. co. 1. Hippoly. singu. 95. Matthæ. Afflict. in. c. 1. §. si. nu. 1. de eo qui sibi & her. suis. Boeri. in consuetudin. Bituric. §. 24. fol. 47. Panor. in. c. 1. col. 2. & ibi Beroi. num. 69. de in integ. resti. Soci. consi. 167. lib. 2. Ias. in dict. l. 2. num. 41. quorum opinio communis secundum Deci. in dict. consi. 138. col. 1. & Couar. lib. 3. Variar. resolu. ca. 7. col. 3. in princ. quanvis Bal. cõsi. 177. lib. 3. cõtrariam dixerit communem esse. ut refert Couar. ubi supra. si ergo ex contractu censuali ex quacumque longa temporis cessatione etiã per mille annos, non cadit censuarius à suo iure, merito in contractu nobis ostenso sine pacto commissi, non erit dicendum per cessationem pensionis per tempus quadriennij incidisse in commissum, etiam si dixeris hanc conditionem tanquam solitam apponi ex stylo notariorū pro scripta sit habenda. ex. l. fin. C. de fideiussor. Curri. Iunior. consi. 1011. nu. 10. Couar. de testam. in rubr. 2. part. num. 14. Fernand. Michac. de success. creatio. lib. 1. §. 6. n. 53. Segur. in rep. l. 3. §. si. nu. 31. ubi in additione ultra omnes plura adduxi. ff. de liberis. & post. hodie tamen locum non habet cum tota scriptura eiusque tenor sit legendus à tabellione partibus coram testibus, & amplius post partium approbationem notarius quicquid addere protocollo seu scribere poterit, ut dixi in meis additis ad Segur. loco citato. per Regiam pragmat. ca. 1. fol. 190. lib. pragmat. regum. Catholi. quam etiam refert Didacus del Castillo in. l. 50. nu. 14. in legibus Tauri. & sic cautela erit ut facias notario in continentem non data ei facultate addendi seu mutandi formam protocolli, ut de mandato iudicis afferat coram ipso ipsam scripturam originalem & protocolum, & sic apparebit an sit uniformis contractus præsentatus ad litteram cum originali, ut sæpe consului, & in questione proposita in qua poena commissi non erat in protocollo & erat in transumpto. notabis perpetuo. adde. Capol. Cautel. 192.

¶ Quærit etiam potest de eleganti questione, an hic redditus sint constituendi super certis fundis aut rebus immobilibus, vel sufficiat constitutio in personam cum obligatione generali bonorū, ad iustitiam istius Contractus census? sit conclusio communis respositiva & in practica recepta communi usu contrahentium

tiat. necessarium esse, vt hic cōtractus licitus sit & à labe vsuræ alienus, quod redditus constituat super bonis aut rebus aliquot, quæ valeant ad redditus annui solutionem alioqui constitutis annuis redditibus super persona vendentis, illicitus erit contra-

ctus. hanc cō-
clus. tenet Ar-
chiepisc. Flor.
2. par. titu. 1.
capit. 8. §. 10.
Laurent. Ro-
dulp. in repe.
c. cōsult. 2.

¶ Ley. I. De la pena en que caē los
Christianos logrereros.

El Rey D. Alōso en Alcalā.
Año de mil. ccc. lxxxvj.

par. q. 11. §. 18. de vsur. Carol. Molin. de con-
tract. nu. 201. & est cōmunis opinio secundum Co-
uar. lib. 3. Varia. resolu. c. 7. nu. 3. versic. verum in
hoc de redditibus. vbi alios citat. quamuis ipse ve-
lit contrariam opinionem defendere aliquot fun-
damentis. & istā cōmunem defendit Nauar. in. c.
1. 14. q. 3. nu. 83. contra. Domi. de Soto. lib. 6. de
iust. & iur. q. 7. art. 1. & hanc contrariam sententiā
iure veriore contra cōmunem censet Couar. in
dict. c. 7. versic. ego sanē. dicens eandem sententiā
sensisse ante eum Conrad. de contract. quæst. 74.
& q. 75. pluribus ad id adductis rationibus. & q.
83. conclusio. 13. Carol. Molin. vbi supra nu. 22.
Ioan. Methymna de restitutio. tract. de cēsis.
col. 5. de vtraq. sententiā videre poteritis per Co-
uar. & alios supra citatos. à communi tamen non
est recedendum. quia isti contractus in re fundan-
tur, & fructus tanquā qualitas ab ipso subiecto
deriuantur. ¶ Quo fit, quod contractus census de-
bet fieri quemadmodum ceteri contractus reales
cum venditur res immobilis & seruatis qualitati-
bus, & gabeila debet solui receptori illius loci vbi
res, in quibus fundatus est census, sitæ sunt secun-
dum tenorem legis quaterni gabellarum, & sub
eadem pœna venditoribus iniuncta non soluenti-
bus intra quinque dies à tempore celebrati con-
tractus. tum quia est vera venditio & realis, tum
quia ad suā iustificatiōē requiritur illud ius per-
cipiendi producat ex re, & nō sicca pecunia. nā
cui competūt verba legis & eius dispositio opor-
tet competere. l. 4. §. toties. ff. de dam. infecto est
venditio, & rerum immobilium, igitur &c. quod
est singul. ad. l. 120. 125. quaterni gabellarū. & ita
est apud practicos. ¶ Ex quibus inferitur illicitum
esse contractum, quo quis constituat annum red-
ditum quatuordecim super re, quæ tantū decem
reddit. & cōstituens se obliget ad culturam & cu-
ram. ex Cassan. in cathalog. gloriæ mundi. 12.
part. consider. 98. fall. 25. & in consi. 63. nūme. 6.
& in consuet. Burgund. rubric. 11. §. 6. in princ. cū
alijs citatis à D. Couar. in lib. 3. Varia. reso. ca. 7.

fol. 204. colum. 2. vbi vide. & an peremptis bonis
debitor census teneatur ad annuam præstationē.
vide vbi supra per Couar. qui de pasto retrouen-
dendi an faciat contractum suspectum de vsura-
ria iniquitate infra in alia annotatione dicitur

quia lex ista
facit hanc ap-

A cobdicia +
q es rayz a de
todos los males: en
tal manera ciegalos

positionem
clausula indu-
cere suspicio-
nē vsuræ. cæ-
tera quæ perti-
nent ad istos
contractus cō-

¶ Cobdi-
cia q es
Ad literā
habetur
ista. l. in
ordi. Re-
gis Al-
phōsi Cō-
pluti cele-
bratis. an.
1386. l.
1. tit. 23.

sus videnda sunt per Nauar. & Couar. & Ioā. Me-
thym. in locis præcitatis. ¶ Sed restat videre an
prescriptione tēporis tollatur annuæ præstatio-
nes, & quanto tempore pro cuius responsione est
videndus Aymon Crauette in aureo tract. de an-
tiquitate temporis. fol. 161. col. 4. versic. vigesimo
quæro. n. 34. in par. 4. lal. cons. 208. lib. 2. ¶ Quid
autem an annuæ præstationes inducant obligatio-
nem in futurum resoluunt Fernand. Michac. lib. 2.
controversia. illustri. cap. 83. & vide quæ dicentur
infra. in l. 1. & omnino Fortuni. Garl. de vltimo
fine vtriusq. iuris illatio. 5. col. 21. cū. seq. & Hu-
gon. Donellum in tit. de vsuris in pandectis.

¶ Cobdicia que es rayz. Not. quod cōcupiscentia est
radix omnium malorum. c. bonorum. 47. distinc-
tio. in. cap. nam concupiscentia. de const. concu-
piscentia, idem est quod concupisco. & est appeti-
tus delectabilis sensitivæ, & est subiectivus in ap-
petitu sensitivo. D. Thom. Prima Secunda. quæst.
30. ar. 1. Nico. Nannus in polyantea verb. concu-
piscentia. Concupiscibilis est appetitus sensiti-
uæ, qui communiter dicitur sensualitas, cuius ob-
iectum est bonum apprehensum secundum sen-
sum. Thom. in tertio. sententiā. distinct. 26. ar.
1. est enim contra legem Dei. Exod. 20. non con-
cupisces domum proximi tui, nec desiderabis do-
mum eius, non seruum, non ancillam, non bouē,
nō asinum, nec omnia quæ illius sunt. Vnde Bea-
tus Iacob. in. 1. cano. vnusquisque, ait, tentatur à
concupiscentia sua abstractus & illeceus, Dein-
de cum concupiscentia, conceperit, parit pecca-
tum: peccatū verò cū consummatū fuerit generat
mortē. & ibi. c. 4. vnde bella & lites in vobis? non
ne ex concupiscentijs vestris, quæ militant in mē-
bris vestris? concupiscitis, & non habetis, occidi-
tis & zelatis, & non potestis adipisci, litigatis &
belligeratis: & non habetis propter quod non po-
stulastis. Petitis, & nō accipitis: eo quod male pe-
tatis, vt in cōcupiscentijs vestris infumatis. & de
hac concupiscentiæ prohibitionē est tex. in. ca. si
de rebus. in fin. & in. c. quod autem. ad fin. 23. q. 7.

Tom. iij.

C 3

¶ Ciega

a *Ciega los coraones.* Vnde dicit canon, mens cupi-
ditati alligata abstinere nescit à vetitis, nec debi-
to modo gaudere concessis, nec adhibere pietati
consensum. cap. virtut. Catholicum. 47. distin. ca.
de testanda iniquorum peruersitas. & ibi glo. con-
cessis. de con-

cessio. præ-
bend. lib. 6. c.
nihil. 83. di-
stin. ca. be-
ne quidē. 96.
distin.

b *Da a vsuras.*

Vsura enim
dicitur incre-
mentum pec-
uniæ, ab usu
æris crediti
nuncupata se-
cundum Isido-
rū: vel sic dif-
finiri potest,
usura est, ac-
cessio pecu-
niæ, quæ su-
pra sortem,

coraones^a de los cob-
diciosos que no temie-
do a Dios, ni auiendo
vergüença a los hom-
bres, desuergonçada-
méte dan a vsuras^b en
muy gran peligro de
sus animas, y daño de
nuestros pueblos. Y por
ende mandamos, que
qualquier Christiano,
o Christiana de qual-
quier estado, o condi-
cion que sea, que die-

pro eius ip-
sius sortis viū exigitur à debitore, scilicet, vt cum
pecuniam mihi debeas, siue mutuo tibi datam, si-
nè ex alia quauis causa creditam, si quid pecuniæ
eo amplius mihi pendas tantum hoc nomine,
quod illa pecunia vteris, quam mihi debes nec
dum reddis, id vsura rectè nominetur: ipsa vero
illa pecunia, quæ principaliter debetur, quo no-
mine accessio penditur, fors vocetur. l. lecta. ff. si
cert. petat. ita dicitur vsura, quasi vsus, quia pro
usu ipsius pecuniæ exigitur, quasi dicas, vsus pre-
tium, ac proprie nihil aliud significat vsura, quā
vsum, sic Cicero vsuram lucis, vsuram vitæ, tem-
poris vsuram dicit, istarum rerum omnium vsum
intelligens. dixi supra in gloss. istius tit. Id etiam
fœnus dicitur, quasi fœtus quidam pecuniæ. & fœ-
nerator dans pecuniam. cap. fin. 46. distin. & ca.
penult. ead. dist. & ca. 1. 14. quæst. 3. dicunt qui-
dam vsuram & fœnus differre, quia vsura dicitur
lucrum de vsura sumptum, vel dicitur, vbi ad mu-
tuum recipiendum, non fuit tempus determi-
natum, fœnus autem dicitur, vbi fuit tempus deter-
minatum ad recipiendum mutuum, indifferenter
tamen vtrumq; vocabulis pro eodem. facit ca-
pit. 1. de vsur. lib. 6. Ioan. Calderin. in capit. man-
datum. de resc. vt in l. quinta, tit. 19. isto lib. 8.
ordinam. in illis verbis, *dere a logro o renneo.* & ibi
notauimus. fœnus nauticum vulgo appellatum
idem quod vsura nautica. Hugo Donell. de hac

re agit in. 1. parte tractatus de vsuris in pandectis.
Qua tractat de vsura & de nautico fœnore, de fru-
ctibus, causa & accessionibus, & de mora. illic vi-
debis adlectionem titulorum. C. & digestorum.

c *Pierda lo que diere.* diuisio & applicatio huius

pœnæ fit se-
cundum l. fi-
nal. infra. hoc
tit. quæ in fo-
rensis dis-
ceptionib;
est in practi-
ca. plures po-
nas posui in
gloss. rubricæ
huius titu. 2.
Vtrum inqui-
sitores hære-
ticæ prauita-
tis possint de
quæstionibus
vsurarijs cog-
noscere: Re-
spō. quod nō
cap. accusatus
§. de quæstio-
nibus. de hæ-

ret. lib. sexto, eas enim remittere debent iudici-
bus ordinarijs. vt illic Ioann. Monach. Archidia.
& alij notant. nam cum ex concupiscentia pe-
cuniæ mouere soleat voluntatem vi obiecti ad il-
licita lucra, id fieri censetur vitio magis morum,
quam fidei, ac proinde non errore intellectus,
sed malitia voluntatis talia prouenire credun-
tur: vnde relinquitur, vt eorum cognitio in-
quisitorum non sit. Si vero vsurarius assereret,
licitas esse vsuras: tunc ab inquisitoribus tan-
quam verus hæreticus puniri posset. ac pœnis
tenti, inter alia quoque ab eisdem iungi, vt
vsuras restituat, nam alioqui non ageret ve-
ram pœnitentiam. Dominie. & Perusinus in di-
cto capitulo. accusatus. §. sane. & §. vltimo. Fe-
lin. in capitulo. cum sit generale. de foro com-
petenti. numero secundo. Dominus Iacobus
Septimacensis propter eius singularem nobili-
tatem, literarum, religionis & morum præstan-
tiam Episcopus Ciuitatis, & moderator
Vniuersitatis Salmanticensis, meritisimus in
tracta. de institutio. Catholicis. capitulo. 64.
numero tertio. Qui pertinaciter asserit non esse
peccatum exercere vsuras hæreticus est. Cle-
men. 1. §. fin. de vsur. quia omni iure diuino, hu-
mano & naturali sunt prohibitæ vsuræ, vt dixi-
mus in Rubric. huius tituli, & in hoc casu est hæ-
reticus censendus aliàs si est vsurarius censetur ca-
sus

for hactenus, & aliter est puniendus, vt dixi in l. quinta. *Qualquiera que diere a logro, tit. decimo octo, lib. iro. 8. infra. En engañ de vsuras. Vsurar* basis & fundamentum est in mutuo, iuxta illud Psalm. 14. Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, & Luc. 6. mutuum date nihil inde sperantes. *capit. confu* luit, de vsura tamen vbi habetur vsura etiam in contractibus committitur cum res venditur ultra iustum pretium ratioque ne dilata solutio nis, pila futuri empta nem quod fa cta venditio ne emptor in continenti sol uito pretium & deinde ei fuit mutua tū, cum aug mento lucrati & ratione ipsius crediti percipit illud plus Ioan. Andr. in cap. in ciuitate, de vsu, quem sequuntur doctor, secundum Deci. consil. 211. colu. 2. & hoc etiam dignoscitur, cum quis vendit rem paruo pretio, & cum clausula pacti de retrouendendo: & venditor erat solitus dare ad usura, ex his enim contractus censetur usurarius & in fraudem usurarium factus, non autem ex potestate seu solo pacto de retrouendendo. & sic non solum in mutuo sed etiam in contractu emptionis & venditionis committitur quia in vsura, ca. consiluit, & ca. in ciuitate, de vsu, ca. si quis oblitus, & ca. quodcum que, 17. q. 4. ad nostram de empti & vend. c. lio vos, de pignori bus, quibus iuris, ut dixi, clausula fit mutuum licet in sua forma videatur alius contractus, nostra ergo Regia consuetudo, originaliter desumpta ex ordinamento Alphonsi Regis, Cō plus, Ann. 1386, titu. 23. l. 1. in summa dicit, contractū venditionis ex eo usurarium censeri quod fuerit appositū retrouendendi pactū aut rem venditā, redimendi pretio intra certū tempus restituito: vel post certū diem, & non prius restituendo, modo actum in fructus rei venditæ interim dū nō redimitur ad emptorē nō pertinere, ex qua summa

& lege iuxta sensum apertiorē de ducibus, aliter autem duobus cum clausula de percipiendis fructibus ab emptore, efficitur contractum venditionis usurarium, nēpe vel pactū redimendi, put retrouendendi intra certū dē restituito pretio, vel in q. conceptū tempus liceat venditori & nō prius pretiū reddere rēq; ipsam habere. Sed videtur in presentia lege reprobatum pactū redimendi seu retrouendendi intra certum tempus illicitū quia est pretiū & reddito, tamen iustissimū est cū fiat iusto pretio, sitq; fauorabilis venditori, approbatūq; sit contractus à iure, canonico cui est si ab hōp. lay. vulg. C. de empti, si in hoc erit in fine vsura, igitur videtur legē istam sustentari non posse. Vnde inuestigare oportet rationē huius legis. Quare ex pacto retrouendendi vel it, contractum venditionis usurarium esse, vt euenimus antinomia. Respondendum est, ex eo contractus illicitus præsumitur, quia siuel cum pactione redimendi fuit appositā clausula de percipiendis fructibus ab ipso emptore interim dum res ipsa non redimitur, ibi. *Ex parte tanto aya los frutos de la cosa vendida. Sed cum ista conditio propria sit pacti de retrouendendo, siquidē ante redemptionem emptor fructus omnino percipit sibi, nec eos computare tenetur in pretium l. 2. & ibi docto. C. de pactis inter empt. & vend. ergo contra tex. & solutionem. Sed est dicendum, Conditionem à iure contractui abque expressione conuenientem, si tamen ea expressa, & scripta fuerit, in contractibus præsertim suspectis inducere fraudis præsumptionem, iuxta Bald. sententia in l. 3. versio, quid si in instrumento, C. plus vale, quod agitur, Felin. in cap. si cautio, num. 70. de fid. instrum. Couarr. lib. 3. Variarum resolutio, capit. 8. num. 6. ex varijs enim & diuersis coniecturis contractus cum usurarius à iudice discreto cuius arbitrio relinquitur*

tar, iudicabitur, arg. ea. præterea. de testi. l. 3. §. 1. ff. de testi. lib. ex Cor. consi. 4. lib. 1. qui hanc considerationem iudicis arbitrio relinquit, cuius sententiam fuit sequutus Covar. in lib. 3. Variarum resolu. capit. 8. num. 4. vers. Cæterum ad sedandum. fol. 209. & ex Augusti. Beroio. in cap. ad nostram. num. 35. & num. 45. cum sequent. de emptio. & vendit. & Cæpol. in tract. de simulatio. Contractus præsumptio. 8. & 9. colliges cōiecturas ad præsumendum usurarium. eoque tract. præsump. 15. notabiliter dixit Cæpol. quod si quis vendat fundū, qui fuit maiorum suorum, cum alios multos haberet, cum pacto de retrovendendo, id quidem quod fuit maiorum, auget suspicionem simulationis: & quod potius sit contractus pignoris, quam venditionis, quia verisimilius eam venditor retrahet propter affectionē per. l. si in emptione. ff. de minori. & si hunc animum non habuisset, potius alias res quas habebat vendidisset arg. l. lex quæ tutores. ff. de administr. tuto. l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebeorū. Tiraquell. reputat dictū Cæpol. notand. in tract. de retract. lib. 1. in præfatione. num. 37. Colligitur etiā fraudis præsumptio si apponantur clausulæ insolitæ, quæ potius fraudis præsumptionem præferunt quam contractus validationē, ut si diceret in contractu vendidit & tradidit vere & non in fraudem usurarum, ut fieri solet sæpissime in instrumentis ex quibus verbis instrumentum magis præsumeretur suspectum secundum Bald. in. l. emptione. versic. quod si in instrumento. C. plus val. quod agitur. Ioan. Imol. in ca. ad nostram. ad finem. de empt. & vend. Cæpol. de simulatione contractus præsumptio. 9. num. 48. per gloss. quam reputant singul. in. l. si quis sub conditio. ff. de cond. instit. ad hoc quod Cautiones & clausulæ insolitæ fraudis præsumptionem. Quam ipse Cæpol. in dict. tract. præsump. 26. num. 80. dixit nota. Iaso. in. l. testamentum. colum. fina. C. de testam. Hippol. in. l. de minore. num. 13. ff. de quæst. Angel. in. l. pen. C. de eucti. Petrus Gerard. singul. 77. ubi additio. quam plures commendantes adducit. Rolandin. Valle consi. 39. colum. penult. nume. 30. Hierony. Grat. consi. 11. num. 22. lib. 2. in quo resposito ponit plures cōiecturas ad dignoscendum contractum usurariū esse. & quæ not. Boeri. consi. 3. non tamen ex clausula redimendi sola, vel ex alia cōiectura contractus est censendus usurarius, nisi alia cōiectura concurrerent, ut in cap. illo vos. de pigno. & in cap. ad nostram de emptio. & vend. & declarat Cæpol. de simulat. contract. præsump. 10. num. 50. quo fit clausulam retrovendendi, nisi pactum de percipiendis fructibus rei venditæ ab emptore interim dum ea redem-

pta non fuerit fuisset in instrumento apposita, non efficeret contractum illicitum, ut patet in extrauag. 1. & 2. de empt. & venditio. quæ hos contractus cum clausula redimendi non improbat. ¶ Secundo inferitur validum esse contractum venditionis cum clausula redimendi usque ad decem annos, & quod non liceat venditori rem venditam ante lapsum prædicti temporis redimere, nisi esset alia præsumptio, ut in presenti lege per clausulam de lucrands fructibus ab emptore interim percipiendis. ut optimè in declarationem huius. l. Regiæ expendit Covar. in lib. 3. Variarum resolutio. capit. 8. num. 8. vers. superest tamen. ubi refert tenetes contrarium. nam communis est in oppositū imò ex eo solum non est contractus censendus usurarius ex quo adiectum sit pactum venditioni, ut venditori liceat post decem annos non prius rem venditam oblato pretio restituere. Ioan. Fab. in. l. fina. C. de pact. pign. Bald. in cap. 1. de feudo dat. in vicem leg. Commissio. Cæpol. de simulat. contract. præsump. 10. Iaso. consi. 153. lib. 4. Tiraquell. lib. 2. de Retract. §. 1. gloss. 2. nume. 67. ubi alios adducit, insinuans hanc opinionem communem. de quo arg. per Tiraquell. ubi sup. fol. 327. lib. 2. in princ. num. 30. Ioan. Methymnen. de re constitutione. cap. de censu temporali determinata temporalitate. fo. 168. colum. 2. Conrad. de contractibus. quæstio. 80. utrum emptio redditus existens de se. Augusti. Beroi. in cap. ad nostram. num. 34. de empt. & vendit. ¶ Pactum de lucrands fructibus quod non sit contra ius, imò secundum ius, quia fructus pertinent ad emptorem durante contractu ante redemptionem, tradit Boeri. decis. 33. num. 34. & ibi responder ad. c. ad nostram. de emptio. & vend. idem in consi. 20. casus talis est: *le Doyen & Chapitre*. ¶ Quæritur etiā potest de difficili quæstione, an ex pacto de retrovendendo, dominium in venditorem, oblato pretio, ipso iure transferatur? Sic responsio, pactum si apponatur verbis directis soluto pretio etiā sine noua traditione redit dominium ad primum dominū, taliter quod etiam rei vendicari possit a quocunque tertio possessore, ista est magis communis opinio secundum Iaso. consi. 128. num. 4. lib. 4. & Ioan. Orose. in. l. ab emptione. colum. penult. nu. 35. ff. de pact. Andre. ab exca in libro de pactis. nu. 568. vers. 2. ampliat. pag. 385. Anton. Burgensis in cap. ad nostram. colum. 17. de emptio. & vendit. num. 60. Deci. consil. 614. num. 4. Anton. Rubeus Alexan. consi. 58. colum. 2. Socin. consil. 80. colum. 1. lib. 3. Masuerus in pract. titu. de retract. nu. 4. Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 1. gloss. 7. num. 7. Covar. lib. 3. Variarum resolutio. cap. 8. numero. 3. versic. Cæterum utcumque sit, Pauli Castrensis fuit opinio in. l. si cum venderet. ff. de pigno.

gno, actio, colum. 2. num. 6. Anani, in capitul. con-
questus, de vsur, colum. 3. & maxima æquitate di-
ctum Paul. Falsini, licet dicat de stricto iure non
posse defendi, asserit Greg. Lopez, in l. 42. verb.
el comprador, ad medium, titul. 5. par. 5. & hanc con-
clusionem firmat ibi in gloss. final. quo casu dire-
cta, & non vtilis rei vendicatio daretur vendito-
ri, alias enim non diceretur res peruenire in pri-
stinum statum, l. voluntate, §. fin. ff. quibus mod.
pign. vel hypothec. soluantur, adde Boeri. consil. 3.
num. 26. Arcti. consil. 6. colum. 4. ¶ Secunda con-
clusio pactum de retrouendendo non per verba di-
recta, sed obliqua ex oblatione sine noua tradi-
tione, non transfert dominium cui conclusioni om-
nes consentiunt secundum Orosi. in dict. l. ab em-
ptione, nu. 35. ff. de pact. Cuman. in l. 1. ff. de dona-
tio. Tiraquell. in tract. de Retract. lib. 2. §. 1. glo. 7.
num. 12. ¶ Tertia conclusio pactum de retro vē-
dendo verbis directis quemadmodum fieri solent
pacta legis commissoriae, & additionis in diem,
ita scilicet, vt restituto, seu oblato pretio vendi-
tionis, quodcumque, vel intra certam aliquod
tempus res sit inempta, aut verbis similibus, sta-
tim restituto, vel oblato pretio resoluitur contra-
ctus, transitque dominium in venditorem ipso iu-
re & citra aliam traditionem secundum commu-
nem positam vbi supra conclusione prima. quam
dicit communem Rogeri. de Mota in rep. l. tradi-
tionibus, num. 54. C. de pact. fol. paruo. 42. col.
4. vers. secundo est aduertendum in quantum tan-
git. Sunt tamen multi qui firmant communem
esse in contrarium, imo huius pacti potestate do-
minium ipso iure, in venditorem non transferri,
vt Alexand. consil. 10. libro. 1. cum alijs citatis ab
Andr. Abexea in lib. pactorum num. 567. versic.
2. ampliatur. ibique dicit hanc opinionem com-
munem. Tiraquell. de retract. lib. 2. §. 1. glo. 7. nu-
mer. 12. vbi alios etiam plures hanc opinionem te-
nentes communemque asserentes refert Anton.
Gomez. libr. de contractibus, capit. 2. numer. 29.
pluribus fundamentis etiam hanc partem tuetur
adducens pro ea, l. 42. titul. 5. part. 5. quorum asser-
tioni standum non est, nec placet Do. Couar. libr.
Variarum resolution. capit. 8. num. 3. & Orosi.
in dict. l. ab emptione, colum. fin. ff. de pact. inibi-
q; intelligit optime Regiam legem. nempe eam
legem de pacto loqui, quod verbis obliquis con-
ceptum est, redditionis siue restitutionis, deinde
& secundo quauis lex illa dicat, teneti empto-
rem, modis omnibus, ad rem reddendam, non ta-
men negare, dominium aut directum, aut vtile,
ipso iure transferri, possunt enim illa, de nuda tra-
ditione intelligi, ad quam emptor teneatur. ¶ In-
fertur quod ex acquisitione facta per pactum re-
emendi seu de retrouendendo cum dominium di-

rectum & vtile ipso iure transferatur oblato pre-
tio, vt dictum est, non deberi gabella, sicut non
debetur ex pacto legis commissoriae, & additio-
nis in diem, vt tenet Petrus Iacobus de Aurelia-
co in pract. titul. de actio. in rem, quæ pro rei em-
phiteu. quæ cecidit in commissum compe. Guid.
Papæ decisi. 48. Guilielm. de Cuno Bald. & Albe-
ric. & Iaso. colum. penul. in finem. l. ab emptio-
ne, ff. de pact. idem Iaso. in l. fin. quæstion. 20. &
quæstion. 21. C. de iur. emphy. Boeri. consil. 3. nu-
mero. 27. & in contractu census redimibili, tenet
Fernand. Michac. nihil allegando in controuer-
sijs frequent. capit. 1. num. 16. quia pactum fuit
ab initio appositum resolutiuum, vnde fingitur
non contractum, & nullum ius quæritur empto-
ri secundum Guilielm. & Bald. per tex. ibi in l. 2.
C. de pact. inter emp. & vendi. sic ergo cum con-
tractus sit vnus debetur vna gabella, non autem ex
resolutione, quæ non est contractus, & sic ex ea
non debetur gabella. Iason. in l. Barbarius. ff. de
offi. prætor. Angel. in §. fin. insti. quibus mod.
tollitur obligat. Paul. Alex. & Arcti. in l. Pom-
ponius. §. 1. ff. de acqui. possell. singulariter Boer.
decio. 182. & per supra dicta. numer. 39. & in con-
suetudi. Bituricens. tit. de consue. seu. §. 18. versic.
sed an ex venditione. quauis ex resolutione de-
beri gabella firmer & male Iacob. de Sanct. Geor-
gio in tract. de Roydis seu operis num. 35. colum.
10. vers. per prædicta infertur & Hieroni. Paul. in
lib. prouinciali ecclesiæ Cathedrali. vers. vendita
fuerat. fol. 43. ¶ Quæritur facultas redimendi seu
pacti de retrouendendo possit alteri cedi & trans-
ferri? Respon. cedi posse. Rom. in l. 1. §. fin. ff. no-
ui oper. nunciati. vbi Ias. late Barb. consil. 52. cart.
6. lib. 1. Deci. consil. 164. in fin. Dicit communem
Hiero. Gratus respon. 157. colum. 3. nu. 15. libr.
2. Paul. Castren. consil. 1. videtur dicendum quod
prædictus Christophorus. lib. 2. Tiraquell. de re-
tract. lib. 1. §. 26. gloss. 3. num. 42. quæ nullum aliū
contra suum morem citat præter consil. Pauli. de
quo supra. & per eum vid. rationem dubij. ¶ Præ-
terea est dubium an præscribatur pacto redimen-
di & quanto tempore? Respondendum est regu-
lam approbatam esse à nostris doctoribus præ-
scribi posse istud ius reuendendi tempore lōgissi-
mo triginta annorum quando dictum fuit in con-
tractu quod posset rem retrahere quodcumque.
Angel. consil. 55. colum. 2. cum pluribus citatis ab
Anto. Gomez in libro. de contractib. capit. 2. nu-
mer. 28. Balb. de præsc. 4. part. 5. partis prin. quæst.
3. vbi hanc censet communem opinionem. & est
opinio communiter recepta vt testatur Boeri. de
cisi. 182. num. 4. & dicit, quod communiter in cu-
rijs seruatur. & in consuet. Bituri. tit. de præsc. §. 1.
glos. 1. quæstion. fin. licet contrariam sententiam

neit Anto. Gomez vbi supra per aliqua funda-
 mēta ad quæ ex mente prædictorum tenentium
 communem responderi possunt. & tenet etiam
 Fabian. à Monte. de emptio. & vend. 3. quæsti. 7.
 principali. Barba. consi. 51. colum. 8. versu. capio
 secundum lib. quibi dicit ita fuisse consultum ab
 excellentissimis iuris peritis, & se quoque consu-
 luisse apud marchiam & ita sane etiam consultum
 fuisse per eum constat in consi. 22. fin. dubio. lib.
 4. Ioa. Crot. in repil. nemo potest. chart. pen. col.
 3. versu. nota etiam quod per hæc verba. ff. de lega.
 1. Alciat. in l. petens. 7. in glo. in fin. C. de pact.
 vbi hanc opinionem dicit æquiorē & conscientie
 aptiorē, & rursus in Rubri. de præsc. nume.
 64. cum multis sequentibus. vbi dicit hanc opinio-
 nem tanquam æquissimam esse tenendam in pra-
 ctica. Cassan. consi. 11. per totum & in consuetud.
 Burgundi. rubric. 4. *De rebus venditis à rachapt.* §.
 1. glossa. 1. colu. 2. versu. limita hanc. foli. 203. Tira-
 quell. plura ad utramque partem congerit lib. 2.
 de retract. 1. glo. §. 2. vbi hanc sententiam confir-
 mat ex pluribus. r. 1. §. cum seq. & ante eū Ioan.
 Igneus vir sine inuria aliorum Doctissimus. in. l.
 in cognitione. à num. 76. versu. in textu ibi sem-
 per. fol. 80. colum. 4. cum pluribus sequentibus,
 ex quo poteris facere magnam repetitionem &
 opiniones has pugnantes concordare. Tamē ipse
 ultimam veriorē iuris esse sentio ex pacto con-
 trahentium dicentium quodcumque &c. prout
 in formulis communiter inscribitur à notarijs pro
 qualententia est. l. 2. C. de pact. inter emptorē. &
 vendit. bi. pretium quodcumque. sing. secundū
 Boeri. decisi. 351. num. 2. tum quia implementum
 conditionis ante eius aduentum temporis lapsu
 præscribi non potest. l. hæc conditio. 1. ff. de condi-
 di. & demonstr. tum quia contra præscriptionem
 legis possunt partes contrahere vt res vendita nō
 alienetur, vel ius tale non præscribat in perpe-
 tuum. l. quod si nolit. §. si queritur. ff. de adilit.
 edict. vbi in perpetuum potest quis se obligare. l.
 si finita. in princ. ff. de dam. infect. ibi. Si vero sine
 conditione dici stipulatio interposita fuerit. Si-
 quidem ex conventionē quodcumque fuerit
 commissa, ex stipulatu agitur. dixi in meis respon-
 sis lib. 1. Dubi. 232. vbi plures quæstiones resolu-
 tas inuenies in hoc pacto de retrouendendo, ne ite-
 rum reperam cum Deo duce cito in lucem profe-
 ram, subdito. Et est notandum quod si contractus
 dicatur illicitus & usurarius, vt si in pignore esset
 appositum pactum legis commissoria, quod re-
 probatum est. capit. significat. e. de pigno. l. fina.
 C. de pact. pigno tunc enim non obstat præscri-
 ptio triginta annorum, nec alia quæuis. per ca. 1.
 tit. de feud. dato in vicem legis commiss. vbi Bal.
 colum. 1. in verb. quodcumque. inquit. singula-

riter not. hunc text. quia quando in pignoribus
 est appositum pactum legis commissoria, tunc
 odio creditoris nulla tempore præscribitur iuri
 offerendi. vbi post eum notant idem Aluarot. co-
 lum. 1. Alexandri. colum. 2. Roman. in l. 3. ff. de
 acqui. hæred. & ibi Francisc. Areti. colum. 2. versu.
 illud etiam scias. Balb. in tract. præsc. in. 2. quæsti.
 4. part. 5. princ. paulo ante finem. cum alijs ci-
 tatis per Andr. Tiraquell. de retract. lib. 2. §. 1. gl.
 2. nume. 33. Contractus autem non præsumitur
 illicitus & simulatus nisi probetur. l. sed si maritus
 in fin. ff. qui & à quib. cap. fin. de renuntiatio. lib.
 6. l. quauis. cum glo. C. si quis alt. vel sibi Tira-
 quell. de retract. lib. 1. §. 26. glossa. 1. na. 32. l. 40. &
 ibi Gregor. Lupus. verb. pronado. tituli. 11. part. 5.
 fol. 72. & allegans contractum usurarium tene-
 tur probare. l. patronus. ff. de probat. Gregor. Lu-
 pus vbi supra. probatur tamen in diebus & conie-
 cturis. capit. cum in diocesi. de usur. & in hac le-
 ge Regia. & vt tradit Iason. in l. in illa. in fin. ff. de
 verb. obliga. Alexand. consil. 46. lib. 37. Bart. Ca-
 pol. in tract. de simulatio. Contract. vbi inscripsit.
 26. præsumptiones. Hierony. Grat. respons. 157.
 colum. 1. num. 2. lib. 2. qui ponit tria requisita ad
 probandum contractum usurarium in finem fore
 necessaria concurrere, quæ per eum sunt videnda
 & à me supra exposita fuerunt. Circa hanc legē
 est dubium, Petrus dat pretium Seio tēpore mes-
 sis, ad emendum granum vt certæ mensuræ sibi
 dentur in paschate resurrectionis quia secundum
 communem cursum fere omnium regionum, gra-
 num solet esse in maiori pretio. circa festum resur-
 rectionis quam messium tēpore, & hoc est inspi-
 ciendum, an contractus sit iudicandus usurarius?
 Videtur dicendum propter certitudinem maio-
 ris pretij iudicandum esse tale contractum res-
 probatum & usurarium, quæ ex consuetudine re-
 gionis est sumenda huiusmodi certitudo valo-
 ris capitul. certificari. de sepultur. l. ff. de sumi.
 §. si aliqua æstate. facit in argumentum. quod quant-
 uis quandoq; contrarium contingat, quod vide-
 licet minori pretio est de raro contingentibus, &
 lex inferuit ad ea quæ sunt frequentiora. l. nam
 ad ea. ff. de legib. capit. erit. 4. distinet. tenet Ho-
 stien. quem sequitur Ioann. Andr. in capitul. fin.
 de usur. colum. 2. dicendo, caueat ergo contrahēs,
 ne huius verbi amentem offendant, & sic emat de
 tempore ad idē tempus in qualitate, puta, de æsta-
 te ad æstatē, de vere ad ver. vel aliud tempus de
 quo non lardat conscientiam, alias in animæ iudi-
 cium ad restitutionem inducetur supra. capitul.
 consuluit. clericis autem omnino sunt illiciti ta-
 les contractus, quibus non licet emere carius. ne-
 cleui. vel Monach. capitul. 1. 88. distin. per totum.
 hastenus ille. ad idem Syluest. in summ. verb. usu-

ra.2. quæstion.8.intelligens ista eo casu, quo iste modo volebat emere ista, sed in paschate, nam si nunc volebat emere, sed ad instantiam amici petentis pecuniam mutuo sibi dari. dicendo dic vt supra verb.vsur.1.quæstion.23.ad prædict.opi.

Ioan. Andre.

quæ fuit Ho-

sti. in dicto

capitulo. fin.

adde Marco

Anto. Natam consili. 369. numer. secundo. & 3. libro secundo. Quis vendidit mercem vel re pro eo pretio, quod erit valitura in termino assignato ad solutionem faciendam est dubium, an contractus sit usurarius? Respond. quod si incertitudo maioris, vel minoris pretij inest tempore contractus, quod erit licitus, quia est probabile dubium ex. capitul. in ciuitate. de usur. & quæ dixi in quæstione supra proxima. & per ea quæ not. Baptista in sum. Rosella verb. usur. §. 32. de eo qui mutuauit frumentum, vt ei reddatur tantumdem tempore solutionis, & §. 34. de illo qui mutuauit frumentum antiquum ad renouandum, vt ei in termino solutionis reddatur nouum, vt quotidie fit. in hoc enim mens contrahentium consideranda est, nam si triticum mutuatum est bonum & non corruptum quamuis faciat ad conseruationem non erit usurarius & propter incertitudinem pretij tempore solutionis quamuis carius valeat excusatur, cum minori etiam potuit valere, vt sæpe contingit capitulo consuluit. cum simi. de usur. vbi ex intentione prouenit usur, & ratione dubij euentus iustificatur contractus. capitul. in ciuitate capitul. nauiganti. de usur. ad quorum text. intellegum vltra alios vid. Domini. Solum libro sexto. de iustitia. & iur. quæstione quarta. articulo secundo. pagin. 547. Siluest. verb. usur. 2. quæstione. 2. Conrad. de contractib. quæstion. 39. & quæstion. 94. vers. tertius casus. & vers. quintus casus. & notabis quod vbi in contractu ponitur rei æstimatio de cuius natura est transferre dominium, in dubio inducit emptionem & venditionem. Conrad. dicto tractat. de contracti. quæstion. 91. versicul. secunda conclusio. gloss. in. l. si inter virum. C. de iur. doti. pro qua citat plures concordantias Andre. Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 1. in gl. 14. num. 20. & Deci. in. l. ex conventionne. notabil. fina. C. de pact. vbi limitat. 4. modis. Quid autem de pacto legis commissoriae appositum in pignore, nēpe si tibi non soluere pecuniam mutuo datam pignus permaneat apud te pro eo pretio? Certe huiusmodi venditio seu emptio est illicita. c. significante. vbi Collect. & doct. de pigno. Anto. Negusant. de pignoribus. 4. part. principali in princ. Andre. Tiraquell. latissimè de retract. lib. 2. §. 7.

alguna : y pusiere
con el de gela tornar

gloss. 4. num. 128. vers. 24. quæro. vbi dicit quod iuramento non confirmatur talis contractus. quæuis Bartholomæ. Socin. in tract. reg. cum fallent. regul. 339. fallent. 8. indecisum reliquerit, & huiusmodi pactum legis commissoriae habet locum cum

interponitur
cum fideiuf-
sore vel alia
tertia perso-
na. text. in sig-

si hasta cierto tiem-
po le diere el precio

nis in. l. Titius cum mutuos. ff. de contrah. emp. & illic Bart. Bal. & Salic. Pano. in dict. capitul. significante. nu. 6. de pigno. Alexander consil. 178. nu. 7. lib. 7. Negusant. de pignori. loco iam citato. nu. 6. vers. quarto. fallit. Angel. verb. pactum. §. 20. versic. vtrum possit fieri. Siluest. eo. verb. q. 14. particul. 4. qui in dicto casu tenent, huiusmodi pactum legis commissoriae iuramento firmari & Negusant. vbi supra versic. tertio amplia. col. 2 cum alijs multis in fauorem huius sententiæ congestis per Andr. Tiraquell. vbi supra num. 120. Si enim verus consensus tam euentis quam vendentis in præmissis contractu interuenit, & valor rei pignorate iustus, cum ibi cesset præsumptio usuræ crederem validum esse tale pactum, & sit in fauorem debitoris iurantis, seruariq; potest a debitore sine peccato, seruandum erit. capi. 2. de pact. nec sit contra ius naturale, cum creditor nō sit locupletior factus, nec pauperior cum pretium iustum rei suæ habeat. quia qui pretio fruatur, non minus habere intelligitur, quam qui principali re vitur & fruatur. l. quia. ff. de usufruct. & ibi gl. citat leges concord. tum etiam quia contractus in dubio licitus, & non usurarius est præsumendus. l. merito. ff. pro socio ad Segur. in. l. 3. §. fin. num. 8. in meis additis dixi. ff. de liber. & posth. & supra hac gl. in vers. contractus autem. tum etiam probatur quia pactum legis commissoriae gratia & rogatu debitoris, absq; voragine creditoris hoc est usurarum valet. Ioan. Lup. in. ca. per vestras. in. 5. not. de donat. inter vi. & vxor. præterea quod prædictum pactum iuramento firmetur tenet Bartol. Brixienf. in. quæst. 12. dominicali. incipiē. quidam accepit mutuam pecuniam. & Fredericus Senensis consil. 140. punctus quæstionis. vers. item pactum legis commissoriae. & est opinio communiter recepta in. ca. significante. de pign. secundum Marcum. Anto. in tra. de virtute iuram. §. 81. nu. 147. ista opinio est intelligenda quando cessat præsumptio usuræ ex parte creditoris per præmissa, & quando pactum esset appositum quod res maneat vendita pro iusto pretio. Prior vero opinio quando hæc requisita cessarent, quia cum sit contractus inualidus, & iuramentum super eo interpositum erit inualidum. quia qui primitiua infi-

cit,

cit. derivata vituperat. Bald. in l. fina. num. 4. C. de verb. signifi. l. non dubium. C. de leg. l. fina. C. non numerat. pecuni. l. nihil dolo. §. cum principalis causa non consistit, nec ea quæ sequuntur, locum habet. ff. de regul. iuri. vbi per Deci. & eius additiona.

a **Q**ue no pue da dar el precio que rescibio basta cierto tiempo. for te litera. o. di sunctionem denotans: de bet esse litera. y. coniunctionem adnotans & sic copulativa sit. & sensus est. quod si aliquis emit aliquam rem cum pacto remendi seu vt vulgariter dicitur, de resequendo & adijciatur cu q. quod venditor vsq; ad certum tempus non possit prestare pretium, & interim durante dicto tempore lucratur fructus, contractus presumitur usurarius, & censetur pignoratitius eiusque naturam sortitur contractus pignoratitij, taliter quod emptor imputabit fructus in sortem principalem, ac si esset pignus, non tamen erit affectus poena usurarij, & est hic alius casus, a casu, quando in venditione interuenit pactum de retrouendendo, & minoritas pretij, & emptor erat solitus scenerari, quæ coniunctura inducunt contractum illicitum & usurarium quæ tria sunt in simul necessaria concurrere ad iudicandum contractum usurarium, vel aliam vrgentem presumptionem, secundum communem testem Hiero. Grat. respos. 157. nu. 2. lib. 2. vbi alios ad idem citat. Cyn. & Salic. in l. ab emptione. C. plus uale. quod agi. Hostien. in sum. de emp. & vend. §. qualiter rescindatur. Laurent. Rodulph. in cap. consilium, questio. 9. de usur. Cypol. in tract. de simulatio. contract. §. casu principal. nu. 199. vers. vnde in hoc diligenter est aduertendū. & ista opinio est magis communis secundū Alex.

del: o que non pueda dar el precio que rescibio fasta cierto tiempo. Y entre tanto aya los fructos y esquilmos de la cosa vendida que el tal contrato sea entendido ser fecho en engaño de vsuras. Y poren de mandamos que mostrando el vendedor como ouo con el comprador el departimiento y postara que dicha es que pueda cobrar la cosa que

quem refert Deci. consil. 167. colu. 2. vers. Solum super est. libr. 1. quamuis contraria opinio, quod sufficiat modicitas pretij cum pacto de retrouendendo quamuis non sit solitus scenerari, arguat contractum usurarium. tenet glo. in cap. conque-

vendio pagando el precio que rescibio por ella del comprador. Y que le sean cotados al comprador los fructos y esquilmos de la cosa vendida que ouo de la su vendida del tiempo que la tomo en el precio que le ouiere de tornar al vendedor: y porque los que dan a vsuras y fazen contratos usurarios lo hazen muy encubiertamente: porque por

flus. in gl. fi. de usur. opinionem cuius dicit. magis communem Alex. consil. 46. colu. 1. lib. 3. Thom. Ferrati, caut. 17. Deci. in dict. consil. vbi alios refert consilio. 167. nu. 1. vbi plures refert & etiam dicit magis communem Hiero. Grat. dict. respons. 157. n. 1. & ultra ipsum dicit magis communem referendo alios plures doct. Marco. Antonij Natta. consil. 198. num. 8.

lib. 1. Matthæ. Afflic. decisi. 65. referens consilium regium ita iudicasse. nam si esset pretium ita exiguum, quod valeret res ultra eum plus dimidiam, computato onere redimendi, quod facit rem minoris assumptionis, vt supra diximus & traditur per doct. in cap. ad nostram de empt. & venditio. Laurentius Syluanus consil. 22. col. 4. num. 6. esset contractus pignoris, vt premisimus, ac hoc casu procedere poterit ista secunda opinio communis, etiam si solitus non esset scenerari. ¶ Dubitatur an poena & prohibitio huius legis comprehendat mulieres, cum dicat que si alguno, & non dicit, o si alguna, & materia sit poenalis? Respon. cum materia sit indifferens quæ vniuersimode contingit masculos & foeminas, comprehendit genus masculinum foemininum. Bart. in l. 1. ff. de verb. signifi. gloss. in c. generali. de electio. libr. 6. gloss. simi. in clem. 1. verb. homines. eod. titul. glo. in clem. vni. de consang. & affini. Archidia. in c. si quis suadente. 17. q. 4. & sic poena. l. 3. titul. 1. lib. 5. ordi. supra afficit mulieres quamuis tantum loquatur per verbum

hum masculinum accesse que algunos. vbi notari, & ita practicatur contra mulieres contrahentes secundum matrimonium viuente primo marito, & ab episcopo castigantur post editionem sacri Concilij Tridentini maioribus pœnis nam flagellantur publicè cum mitra, & mittuntur in exilium ad tempus quin quēnij, ad triremes, si sunt masculi, fœmine vero extra locum cōmissi delicti, qui domini episcopi procedunt cōtra sic contrahentes, ex officio sanctæ inquisitionis quia est præsumptio, quod non bene sentiunt de sacra mentis ecclesiæ.

¶ Se pueda prouar desta guisa. Nota modum probandi vsuram per testes singulares, & deponentes in facto proprio, & vt suspicio cesset nō debēt quicquam cōsequi, sed camera Regis. vt habetur infra, ibi. *mas esta pena que sea para el derecho que pertenesce a nuestra camara y al que lo accusare.* vt originaliter habetur in l. 1. titul. 22. in ordin. Regis Alphonsi cōpluti Ann. 1386. licet in præsentī lege deficiāt verba, y al que lo accusare. Similis modus probandi contra iudices dona recipientes habetur per Regem Alphonsum huius nostræ legis conditorem in dicto ordinamento Complutensi. l. 2. & l. 3. titul. 20. *de la pena de los juzgadores y de los alguaziles que toman dones &c.* cuius verba. dict. l. 1. sunt, *mandamos que se pueda prouar en esta manera, si fuerē tres, o mas los que vinierē diziendo sobre jura de los santos euangelios que dieron algo al juzgador, que vala su testimonio, maguer que cada vno diga de su fecho, siendo las personas tales, que entienda el q lo ouiere de librar q son de creer. Otro si auiendo ende algunas otras presumpciones & circunstancias porque vea, el que lo ouiere de juzgar que es verdad lo que dizē. Pero porque los omes non se muenan con cobdicia a dar testimonio cōtra verdad mandamos que tales testigos como estos no cobren a quello que dixerē, que dieron. Saluo si lo prouare por prouena compida.* Ex his ergo collige cōclusionem quod propter difficultatem probationis quia vt

in plurimum secreta dantur vsuræ, & dona creditori, vel iudici admittitur probatio minus idonea per testes singulares & deponentes de suo facto, dum tamen iudici visum fuerit, quod sunt personæ bonæ fidei & famæ, quæ aperient veritatem.

guer que cada vno diga de su fecho: seyendo las personas tales que entienda el que lo ouiere de librar que son de veer creer. Otro si auiendo algunas presumpciones y circunstanCIAS porque vea el que lo ouiere de juzgar que es verdad lo que dizen. Pero porque

arg. l. 3. §. 1. ff. de testi. capit. præterea, de testi. & sic iūctim cum dictis testium singularium requiruntur indicia, quia de iure admittuntur testes singulares carentes suspicionē, non aliās. quod est memoriæ cōmēdandum quādo testes singulares admittuntur a iure. de quo per Hippol.

in singu. 114. vulgatum & tritum est apud omnes quod testes singulares non probant. idem Hippolyt. in pract. criminali. §. diligenter. numero. 14. vers. item etiam scias quod prædictæ glossæ. vsurarius de vsura cōuincit potest per famam, testes singulares & alia argumenta gloss. singul. in capitul. cū in diocesi. verb. manifestos. de vsur. secundum Panorm. ibi. Fulgosi. consil. 138. colum. 2. versic. visis præcepto. Domini. in capitul. 1. §. & quia. colum. fin. de vsur. libr. 6. tradit Soci. Iunior consili. 99. colum. 5. numero. 17. cum sequ. libro secundo. Nell. in tract. de testimoniis numero. 187. additio. Panormi. in capitulo licet ex quadam. numero. 8. in verb. redit. de testibus Alexand. in l. distantibus. numero quarto. C. de testam. Aym. consil. 6. numero. 102. tum etiam quia testes deponentes ad eundem finem adminiculando & coadiuuando dictum suum licet vnusquisque ingenerē deponat facit fidem, vt si vnus deponit de confessione facta in præsentia partis, & alius deponat de confessione facta in præsentia partis in alio loco. isti testes iunguntur, simul vt faciunt plenā probationem. Paul. consil. 333. visa petitione. & in consili. 280. viso processu. & Laurenti. Syluanus consilio secundo. numero. 12. qui omnino est videndus defendens istud dictum singulare reprobatur a Iaso. in rep. l. admonendi colum. 90. ff. de iure iur. tamen cum defendit Franciscus:

eise. Curti. in repeti. dicta. l. admonendi. columna. 79. tum etiam quia testes non possunt dici singulares si deponunt de actu reiterabili. satis enim est, quod concordent in eundem rei finem. Soci. Iunio. consil. 99. numero. 17. libro secundo. Alexand. consil.

142. columna fin. numero. 7. lib. 4. & in consilio. 92. colum. quarta. libro quinto. Barbat. consil. 25. columna. 12. num. 9. libro secundo. facit ele. mentina vni. ca. de vsur. v. bi vsurarius cōpellitur ostendere librā rationis ad ipsū conuincendum.

^a *Las hombres.* Homo proprie ille est dicendus, qui iudicium & discretionem rationēq; habet, nam qui iudicio rationis caret non est hō, nec debet dici homo. ca. si homo es. 27. questio. prima vbi glo. 1. Panorui. in capit. prudentiam. in prin. de offic. de leg. a. notans, qd homines sine scientia non sunt homines, sed effigies & picturę hominū. l. 1. ti. 13. par. 1.

^b *Camara y al que lo accusare.* Hęc verba habēt in originali, quanuis in nostris ordinationibus vitio impressorum communiter non reperiantur. ex quibus nota, accusanti aliquid dandum esse, & est norandū qd quilibet popularis poterit ac-

los hombres a no se mueuan con cobdicia a dar testimonio contra verdad. Mandamos que los tales testigos como estos no ayan ninguna cosa desto que dieren su testimonio: saluo si lo prouare por prueva complida. Mas esta pena que sea para el derecho que per tenesce a la nuestra camara, y al que lo accusare^b.

¶ Ley. II. Que las cartas que se hizieren entre Christia. nos y Iudios no valan.

L Rey don Alonso nuestro proge nitor ordeno en las cortes q̄ hizo en Madrid quando cumplio

cusationem instituere, ex quo lex ista dat eis licē tiam. ex notatis a Bart. in l. lex Cornelia. §. fin. ff. de iniur. vbi tenet, quod quando est aliquod crimē qd nō cōmittitur in certam personā, tūc accusatio eius cōpetit cuilibet de populo, vt si dicat statutū

quinze años: que los escriuanos publicos que fiziesen cartas de deudas entre Chri stianos y Iudios: aunq̄ vean fazer la paga al Christiano de toda la quantia de que fue na el deudo porque se presume que lo da a logro que ponga en la carta el logro que lleva a razon de tres por quatro al año: y qualquier escriuano que de otra manera fiziere la carta que pe che cien marauedis de la buena moneda por cada carta que hiziere para la cerca do esto acontesciere: y la carta no vala y el judio pierda el deudo si de otra manera lo diere.

quicunq; maledixerit deo vel portauerit sicam, vel de nocte iue rit ad talem locū, vel simi lia. idē notat ipse Barto. in l. 1. ff. de publi. iud. quod est summē notandum. & adde qd quando propter timorem potē tiorum non apparet accu sator ad accu sandū de morte occisi, qd hoc casu cogi tur accusare. secūdū Ioan. Andre. in ca. cū in diocesi. de vsur. Specul. de accusa tio. §. 1. vers. quid si nullus Bart. in l. in eū. ff. de accusa tion. ad ma teriā autē hu ius legis ad de. l. 5. & l. 6. titul. 2. lib. 4. for. legum. & Montaluu la tē in d. l. 6. in verb. tres por quatro. & in verb. el peño.

¶ Ley. II.

^c *A razon de tres por quatro al año.* adde. l. 6. in prin. titul. 2. lib. 4. for. legum. Sed cum lex diuina re prober vsuras, vt ibi dicit Montalu. in glossa prima & latius dixi in gloss. rub. istius titul. nullo pacto a principibus lege statui potest, vt etiā Iudai dent mutuum sub vsuris. & sic prohibita sunt in l. 3. infra.

1.3.infra.eodl.capit.post miserabilem. & capitul. quanto de vsur.

Lex.III.

a El legro es muy gran peccado. Vtriusq; enim testamēti pagina est scēnus seu vsura reprobata.c.con suluit de vsur.

dixi in gl. rubri. huius tit. Luc. 6. mutuum date, nihil inde sperantes. exod.

22.nec vsuris opprimes.

Deut. 23. non scenerabis fratrem tuo ad vsuram pecuniā nec fruges;

nec quam liber aliam rē: sed alieno;

fratrem autem tuo absq; vsura; id quod indiget comino dabis. vt benedicat tibi Dominus de⁹ tuus in omni opere tuo in terra, ad quā ingredieris possidēda & Psal. 21. qui pecuniā suam non dedit ad vsuram. cap. super eo. de vsur. sic ergo omni iure vsuræ sunt prohibitæ, vnde dicit text. in elem.vnic. §. fin.de vsur. si quis in illum errorem inciderit vt pertinaciter affirmare præsumat, excerceat vsuras non esse peccatū, decernimus

Ley. III. Que los ludios y Moros noden a logro.

El Rey don Alonso en Alcala A Era de mil. cccclxxxvj.

El Rey dō Enrique. II. en Burgos.

El Rey don Iuan. I. en Burgos.

Porque se falla que el logro, es muy grā peccado, y vedado: así en ley de natura, como de escriptura, y de gracia, y cosa que pesa mucho a Dios, y porque vienen daños y tribulaciones a las tierras do se vsa: y consentirlo y juzgarlo, y mandarlo juzgar, o entregar, es muy gran peccado: y sin esto es gran quebrantamiento y destruyimiento de los algos, y de los bienes de los moradores de las tierras do se vsa: y como quier que falta a

eum velut hæreticum puniendum. Locorum nihilominus ordinarijs, & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtus iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos inuenerint aut suspectos, tanquā contra diffamatos, vel suspectos de hæresi procedere non omittant. hæc ibi. Ampliatur hæc prohibitio locum habere in tantū, vt pro causa etiam valde fauorabili nullatenus relaxetur. dicente Alex. 3. in dict. capit. super eo. Cum vsurarum crimen vtriusque testamēti pagina detestetur. super hoc dispensationē aliquam posse fieri non videmus, quia cum scriptura sacra prohibeat pro alterius vitæ metiri multo magis prohibeō est quis ne etiam pro redimēda vitæ captiui vsurarum crimine inuoluatur, hæc ibi. ex quo ix. infertur, Papā dispensare non posse, etiam personas Iudæorum, vt licite & absque peccato vsuras exerceant vt per plura fundamenta tradit

qui de algun tiempo a ca fue vsado, y no estrañado como deuia, nos por seruir a Dios y guardar en esto nuestra anima como deuemos: y por tirar los daños q por esta razon venian a nuestro pueblo, y a las rrierras. Tenemos por bien: y mandamos, y defendemos que de aqui adelante ningun Iudio, ni Iudia, ni Moro, ni Mora, no sea osado de dar a logro por si, ni por otro. E todas las cartas y fueros, y priuilegios que les fueron dados fasta aqui porque les fue consentido de dar a logro en ciertas maneras, y auer Alcaldes y entregadores en esta razon. Nos los tiramos y reuocamos e los damos por ningunos con consejo de nuestra Corte: e tenemos por bien que no valan de aqui adelante como aquellos que no pudieron ser dados, ni deuen

peccato de hæresi procedere non omittant. hæc ibi. Ampliatur hæc prohibitio locum habere in tantū, vt pro causa etiam valde fauorabili nullatenus relaxetur. dicente Alex. 3. in dict. capit. super eo. Cum vsurarum crimen vtriusque testamēti pagina detestetur. super hoc dispensationē aliquam posse fieri non videmus, quia cum scriptura sacra prohibeat pro alterius vitæ metiri multo magis prohibeō est quis ne etiam pro redimēda vitæ captiui vsurarum crimine inuoluatur, hæc ibi. ex quo ix. infertur, Papā dispensare non posse, etiam personas Iudæorum, vt licite & absque peccato vsuras exerceant vt per plura fundamenta tradit

Ioan

Ioan. Andr. in regul. peccatum. vers. 3. quærebatur. de regul. iur. libr. 6. & hanc partem veriorē esse dicit Iaso. in l. 1. col. 12. C. de summ. Trini. & fide Cathol. vbi Bald. & Fulgos. enumerant aliquos casus, in quibus viura sunt permixta, quos etiam congerunt doct. in cap. conquestus. & in. ca. salubriter. de vsur. Sed si bene aduertatur ad casus ibi enumeratos constabit in illis casibus propriè vsuram non committi, sed illud quod ultra sortem accipitur, tanquam inter esse consistēte in damno, vel in præsentii lucro licito cessante accipi. vt est quando mercator lucrari solitus, dat mutuam pecuniam, certo die sibi soluendam, quo dies habebat emendas merces, in quibus solitum lucrum habuisset, tunc enim luctum hoc cessans, poterit exigere pecunia mutuata, die præfixo non soluta. vt dicit Panor. in dist. cap. conquestus & in capit. nauiganti. de vsur. Anchor. in regul. peccati venia. quæsti. 7. de regul. iur. libr. 6. & in elem. vni. §. sanè. de vsur. Iaso. in l. 1. C. de summ. Trini. colum. 12. versicul. secundo principaliter habes. in ibique citat alios plures huius sententiæ. & confirmari hæc possent ex rationibus. 60. quas adducit frater Bernardi. de Busto in defensorio montis pietatis. 2. part. de quo monte ipse agit licitumque iudicat. & Nauar. in rep. cap. 1. 14. quæsti. 3. num. 64. contra Caieta. in opusculo de monte Pietatis. & Sotum in lib. 6. de iust. & iur. quæsti. 1. ar. 6. illicitum seu vsurarium iudicantes. sed ultra eos omnino videas Bustum in dicto tract. pietatis de monte. & quod Papa non possit dispensare vt communitas cōcedat licentiam fœnerandi communiter tenetur secundum Ioan. Montholon. in propriario vtriusque iuris. 2. part. verb. vsura. in glo. Nec vsuris operimes. fol. 325. colum. 2. Angel. Clau. in summ. verb. vsura. 2. §. 14. Syluest. eodem verb. in. 9. §. 22. Iurisimè Alexand. de Neuo in consil. contra Iudæos fœnerantes impresso ad fin. summæ Pisaræ. vbi refutat rationes Angeli de Castro & Ma-

gistri Galuani qui consulerunt contrarium. Conrad. de cōtract. quæsti. 28. tract. 2. Carol. Molinæ. in consue. Parisiens. 1. part. tit. 1. §. 1. gloss. 9. num. 18. quamuis aliter & male senserit Alexā. consil. 1. 2. & 107. libr. 2. cum alijs relatis à Fernando Lo-

zes Archiepiscopo Tarraconensi de matrimonio regū Angliæ dubio. 2. ver. præterea & secundo in serenissimæ domini Angliæ reginæ. foli. 26. ¶ In tantū quod communitas secularis vel ecclesiastica, quæ recipit Iudæos in suis oppidis cum licentia & facultate dan-

guen ni entreguen ningunas cartas ni contractos del logro de aqui adelante. Y demas mandamos: y rogamos a todos los perlados de nuestro señorio q̄ pōgā sentēcia de excommuniō en qualquier que contra esta fuere y denūciē las q̄ estā puestas.

di ad scēnus & vsuras peccant mortaliter & sunt excommunicati & ipsi tenentur tanquam fautores ad restitutionem vsurarum ex tali conuentione solutarum in subsidium si Iudæi non soluerint Ange. & Syluest. in locis præcitatis. Conrad. de cont. quæsti. 27. Ange. verb. excommunicatio. c. casu. 32. Anchor. consil. 243. Christianissime & Illustris Princeps Rodolph. in rep. ca. consil. 1. quæsti. 146. de vsur. tex. in ca. 1. de vsur. libr. 6. & in Clemen. vni. eod. t. tul. ideoque Catholici Hispaniarū Reges nostram legem singularem sanctam & moralem ediderunt. reuocando priuilegia Iudæis concessa in contrarium & in. l. 24. tit. 1. de Iudæis infra hoc libr. 8. ordin. & notabis Iudæū publicum fœneratorem recipientem pro mutuo pignus minus idoneum sibi præiudicium generare secundum Angel. in. l. 1. C. de pignori. rationem cuius dicti assignat Deci. in. l. creditor. num. 6. ff. si certum petatur ¶ Item etiam Iudæi nō possunt retinere licite acquisita per vsuram, sed sunt restituenda accepta post legem euangelicam. Beatus Thom. in opusculo. 21. & quæ tradit Conrad. lib. 2. de cōtract. quæsti. 24. versic. tertia conclusio. & fortè ante non licuit vt per ipsum ibi, quia vsura est contra ius naturale, secundum Aristot. & est prohibita lege diuina & humana vt Conrad. dict. tract. latissimè per plures rationes probauit quæsti. 22. & propter sumptu vsura ratione mutui est peccatum mortale. S. Thom. 2. 2. quæsti. 78. arti.

arti. 1. & ibi Caietan. pulchrè differit ipse Thom. in 3. sent. distinct. 37. art. 6. & in opusculo. 73. ca. 4. & 13. & in quodlib. 3. articulo. 19. & in quaest. de malo artic. 4. quaest. 13. Archiep. Florent. 2. part. titul. 1. cap. 6. §. 1. & contrarium asserere pertinaciter, ut saepe dictum est, hæreticū est. Clem. vii. §. fin. de usur. Francisc. episcopus Schillacen. in tract. de fide Catholica. ca. 19. Gundissalvus Villadiego de hæreticis. quaest. 9. Deci. in l. Rogasti. §. si tibi. colum. fin. versic. & notā incidenter. ff. si cert. pet. & rationes cur usurae sint prohibitæ videnda sunt per Laurenti. Rodolph. in rep. rub. de usuris. §. ad septimū sciendū, quod diversi, &c. quinque alias rationes ponit Anani. in rub. de usur. nu. 5. Ioan. Corassi. lib. 3. miscellaneorum iuris Civilis capitu. 21. ¶ Sed videtur quod liceat eis usuram accipere ex lege Moyli Deuteronom. 23. non fornerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, sed alieno gentes autem erant alienæ igitur. sed hæc verba sunt intelligenda de hoste fidei. de quo loquens Ambrosi in c. ab illo 14. q. 4. videtur sentire, quod à tali possint exigī usurae. & ita per illum tex. quæ ad hoc inquit sing. tenet Ludou. Rom. sing. 269. alias 265. & Panor. in c. post miserabilē de usur. Cōfirmatur. ex gl. prædo. in ca. in literis. de resti. spolia. sing. secūdu Bal. ad hoc, quod qui potest offendī in persona, multo fortius potest expoliari in bonis. idē not. Iaso. in l. si quis mihi bona. §. si corā. col. 1. n. 6. ff. de acq. hæred. & pro sentētia prædictæ gl. est responsum illustre Papinianī in l. nec in ca. §. fin. ff. de adult. ubi ait, Sed qui occidere potest adulterū, multo magis cōtumelia poterit eū afficere. quam Theoricā optime intelligit Alex. Imolen. ad Bart. in l. 3. §. si. sub nu. 5. in parte. facit ad multa. ff. de adimēd. lega. & dictum c. ab illo. multipliciter intelligit Ioan. Anan. in c. 1. col. pen. nu. 5. vers. 8. videtur. de usur. Sed cū usura omni lege sit prohibita secūdu communē assertionē ut per Io. Anan. in d. c. 1. & Beroi. n. 114. dici potest etiā respectu hostis prohibitæ esse, ut cōcludit Hugo in dict. c. ab illo. & ita tenendo non obstat tex. in dict. cap. ab illo. quia permittit usuras exigī ab eo, cui merito debemus desiderare nocere, sed nulli debemus desiderare nocere, cū etiā inimicus sit diligendus ex præcepto Christi. igitur à nullo exigenda est usura. secundum Host. in sum. de usur. §. an aliquo casu. versic. 8. videtur in fin. Archid. post Rayn. in d. c. ab illo. ad finem. quæ ibi posuit gl. 1. nec obstat illud Deut. 23. sed alieno. quia quæ lex ab initio concessit usuras Iudæis à gentibus accipere, permissio fuit ad mali maioris evitacionē, ne scilicet à Iudæis Deum cōsentibus usuras acciperent, propter auaritiam, cui dediti erant, vel secundum alios Theologos, illa acceptio usurae à gentibus inter quas habitabant Iudæi, potius erat rei

sua recuperatio. quam usura: quia tota illa terra Iudæis data fuit à domino: & iniussu possidebatur à gentilibus secundum Archid. in dict. capitu. ab illo. quem sequitur Moutholoni. in promptuario verb. usura. in gloss. sed alieno. 2. part. fol. 326. columna prima. Archiep. Florenti. 2. part. capitu. 7. §. 2. colum. 1. & §. 11. ubi subiicit, nunc autē ipsi Iudæi à nullo possunt recipere sine mortali; nec Christiani à Iudæis. nam non sunt inimici nostri in civili conversatione, & parati sunt seruire. 23. quaestio. 4. dispar. sic ergo pro recuperatione rei propriæ potuerunt ab illis per indirectum accipere usuram. Ioan. maior in 4. sentent. distinct. 15. quaestio. 23. col. 8. versic. sed contra ponatur. argum. capitu. 1. de feud. capitu. 1. & ca. conquestus. de usur. Redimētes propriam vexationem. cap. dilectus de simoni. capitu. prohibeas. de magist. secundum illud Apostol. redimētes tempus quoniam dies mali sunt. & sic poterant facere Iudæi cum Chanæis. Cetera dic ut per Ioan. Anani. in dict. capitu. 1. & Florenti. 2. part. titul. 1. cap. 7. §. 11. col. 2. Conrad. de contracti. quaest. 42. vtrum liceat hostibus mutuare ad usuram. & Colletar. in c. post miserabilem. quaest. fin. de usur. Rodolph. in rep. ca. consuluit. eo. tit. quaest. 55. Rebuff. in rep. l. vni. glo. 1. nu. 59. C. de sent. quæ pro eo quod interest & ad intellectum cap. ab illo. 4. quaest. 4. & Deut. 23. ibi, sed alieno. adde Domini. Sotum libr. 6. de iusti. & iur. quaest. 1. articulo. 1. pagin. 497. à col. 1. cum. 2. sequentibus. Quæri etiam potest vtrum constitutio cap. quanquā. de usur. libro sexto. habeat etiam locum in Iudæo manifesto usurario ut eius testamentum irritum sit non præstita cautione idonea de usuris restituendis: videtur quod non, quia pœnæ statuta in dict. cap. quanquā. nulla in parte Iudæos afficere videntur, duplici quidem ratione, prima quod Iudæis non conueniant illius constitutionis verba, quibus de ecclesiastica sepultura, quæ ad eos nihil attinet, tractatur. & ob id nec ipsa constitutio Iudæos afficiat. ex g'o. in l. mancipia. C. de seru. fugi. Dein de & secundo. quia Iudæi exempti videntur à legibus ecclesiasticis: cum hi extra ecclesiam sint capitu. multi. 2. quaestione prima. capitu. gaudemus de diuor. notan. in capitulo primo. de consi. per has rationes hanc sententiam probant Alexand. consi. 6. lib. 6. Franc. Aret. con. 185. & Soci. consi. 70. libro. 1. & consi. 119. lib. 4. Andr. Alciat. lib. 1. de verb. significat. col. 21. Sed his non obstantibus in præsentī casu est tenendū, quo ad testandi prohibitionem, & testamenti reprobationem Iudæos dicta constitutione ligari. Deci. in capitulo primo. 2. lect. numero octavo de consi. Carolus Molin. in additio. ad Alex. dict. consi. 6. Conart. libr. 3. variarum resolut. capitulo. 3. num. 9. versic. septi-

mo circa eandem constitutionem. nam quo ad testamentum optimè eis congruit prohibitio à Romano Pontifice facta ad coercendum viurarum exercitium, & ideo licet quo ad alias pœnas verba Iudæis minimè conueniant, eadem constitutio non minus ob

tinebit, nisi cautio meliori modo, & forma, qua possit Iudæo præstita sit. Iudæi vero in prouincijs Christianorum habitantes, proculdubio principibus secularibus, & ecclesiasticis subiunguntur: non enim quo ad spirituales pœnas: & ea, quæ ad spiritualia pertineant, sed in his quæ ratione politica ad legisnaturalis obseruationem & tutelam constituuntur, quod deducitur ex traditis in capitulo. 1. de constitutio. gloss. in capit. lxxv. 28. quæstio. 1. Oldral. consil. Deci. in 33. dist. capit. 1. numero. 17. post Cardin. Panormita. & Felin. ibi. Deci. in capitulo. consuluit. in 3. de appellat. Corne. consil. 114. libro primo. Socin. consil. 119. lib. 4. Couarru. libro. 3. Variarum resolut. c.

¶ Ley. IIII. Que sobre los logros se faga pesquisa.

¶ El Rey D. Iuā II. en Madrid era de mil cccc xxxv.

¶ El mismo en Madrigal, era de mil cccc y xxxviij.

Or que los logros se cometen y hazen con muchos engaños encubiertamente. Nuestra merced y voluntad es que en cada vn año las nuestras justicias fagan pesquisa y prouean: y fagan cumplimiento de justicia en tal manera que so color de emprestido en las mercaderias que se fian y emprestan: no aya ni pueda auer engaño de vsuras: y porque este peccado sea derrygado de las ciudades, villas, o lugares de nuestros reynos y señorios: y las nuestras justicias lo castiguen y escarmienten: nos fazemos mer

ced. 3. nume. 9. quod est notandum ad huius legis cum simili. interpretatione m.

¶ Lex. IIII.

a ¶ Nos fazemos merced a las dichas cibdades. Intelligetamen vt in l. 8. infra co. vt dimidia pars sit ca-

ced a las dichas ciudades a villas y lugares de los nuestros reynos donde lo tal acaesciere de las penas en que cayeren las tales personas que ay a dado y dieren a logro, o fizieren contracto en fraude: o engaño de vsuras en qualquier manera: y que la dicha pena, o penas sean para la tal ciudad, villa, o lugar: y para los propios della: y en quanto toca a los Iudios por los menester de los pueblos. Tenemos por bien que puedan dar a vsuras b: pero que no pueda ser multiplicada la vsura por vn año mas de tres por quatro. Y que las nuestras ciudades aya poder de mādār, o b arrendar por propios las penas: y sino lo fizieren que por

meræ Regis, alia dimidia diuidatur in ciuitatis reparatio nem & murorum & accusatoris, secundum aliquos. Sed cum rex beneficium fecerit de istis pœnis ciuitatibus pro proprijs earum ratione in hac lege designata crederem pœnam Cameræ Regis applicatam, cedere in utilitatem ciuitatis, cum contra principem & in eius preiudiciū latissimè sit beneficium interpretandum. c. cum dilecti. de donat. l. fin. ff. de consil. princip. Alex. consil. 8. libro 4. n. 6. nam si diuisio pœnæ esset facienda iuxta formam a. l. 1. & si. in fra. co. beneficium esset inane & sine fructu, quod minimè fatendum esse argum. l. si quid. de legat. 1. ¶ Que puedan dar a vsuras. si de se est malum nulla necessitate poterit permit

ti. ex dictis in
l. 3. supra eo-
dem.

¶ Lex.V.

a *De fazer ni
faga*, quia sub
specie contra-
ctus liciti, in-
ducunt ma-
lum vsuræ &
in eius frau-
dem, quibus
obuiandum est
ne fiant, nam
sub specie ag-
ni, vt dici so-
let, lupum ge-
runt. & sic ma-
litijshominum
est obuiandum
vt hic & in l.
1. & l. 6. infra
cod. & in l.
22. titul. 3. lib.
1. ordinamen.
vbi prohibe-
tur omnis a-
lienatio etiam
licita, vt cui-
tetur fraus con-
tra legem, ibi
o vendida. cui
est addendus
Antoni. Go-
mez. l. 9. Tau-
ri. numero. 35.
*Entrega ni e-
xecucion*. etiam
si in contractu
sit clausula fir-
ma seu gua-
rentigia, quia
cum contra-
ctus sit nullus,
& clausula in
eo expressa &
sic obstat ex-
ceptio nulli-
tatis ipsius cō-
tractus. Bar-
tol in l. Di-

el mesmo fecho pier-
dan los officios del
regimiento. Y que
toda via las dichas
penas seā para la di-
cha ciudad villa, o lu-
gar. E mādamos que
en defecto de los ta-
les corregidores qual
quier persona del pue-
blo pueda acusar, o
demandar a los tales
lugares la dicha pena
o penas para el dicho
concejo. E que la ju-
sticia de la tal ciudad
o villa, o lugar pue-
da conoſcer de la tal
demanda, o deman-
das ſimplemēte y de
plano ſabida ſolamē-
te la verdad del he-
cho. Y ſabida haga e-
xecucion de las di-
chas penas en las per-
ſonas y bienes que
en ellas cayeren, o o-
uieren caydo, o ven-
dido, y rematado los
tales bienes de ſu va-
lor entregue, y fa-
ga paga al tal conce-
jo de las dichas pe-
nas.

¶ *Ley.V. Que los Indios y Moros
no ſagan obligacion ſobre los
Chriſtianos.*

¶ El Rey don Enrique II. en
Madrid, año de mil cccc y v.

¶ El Rey don Enrique. II. en
Burgos. año de mil cccc xvij.

Otroſi por quan-
to contra la di-
cha ley en engaño de
vsuras ſe catan diuer-
ſas maneras que ſo-
color del deudo prin-
cipal los dichos lu-
dios y Moros lleua-
uan del logro mayo-
res quātias de las que
recibian: y ſobre e-
ſta raxon ſe hazen y
catan diuerſas mane-
ras de contractos: vē-
didas y obligaciones
malicioſas por ellos
penſadas y falladas.
Porende eſtableſce-
mos y defendemos
por eſta ley, que nin-
gun Iudio, ni Moro
no ſea oſado de fa-
zer, ni faga ^a por ſi
ni por otro carta
alguna de obliga-
cion ſobre qualquier
Chriſtiano, o Chri-
ſtiana, e concejo, o
cōmunidad de qual-

Tom. iij. D 2

ius Traianus.
numero primo
ff. de reſtam.
mil. Hippoly.
in l. vnus. §.
cogniturum.
numero quin-
to. ff. de qua-
ſtio. & alibi
opportuno-
ri loco dictum
eſt, quod nota
in omnibus cō-
tractibus, in
quibus obſtat
exceptio nul-
litis ipſius o-
bligationis, nā
de firmitate,
& valore obli-
gationis prius
conſtare opor-
tet, quam a-
gatur de eſſe-
ctu, qui eſt
executio ip-
ſius contra-
ctus. ¶ *En-
tregando la co-
ſa realmente*,
quia cum ven-
ditio fiat de
preſenti cum
rei traditione
ſine aliqua frau-
de nec præ-
ſumptione ip-
ſius, ceſſat pro-
hibitio, cum
liceat vnici-
que contrahere,
cum emere
nec vendere
nullus pro-
hibeatur. l. nec
emere. C. de
iur. deliber.
& eſt de iure
gentium. l. ex
hoc iure. ff.
de iuſtitia. &
iur. l. iurisgen-
tium. ff. de
pact.

paſſi. & in lu-
dais ratione
uſuræ eſt pro
ſubitum ne cõ
trahant ad ere
ditũ cum Chri
ſtianis, nec
ualeat obliga
tio de dando
vel faciendõ in
futurum, ſecus
in alijs Agate
nis ſeu infide
libus, in qui
bus ceſſat præ
ſumptio frau
dis uſuræ. vt
patet in l. 6.
infra. eod. ibi
pero in razón
de las carias y
contratos que
han de hezer con
los Chriſtianos
tenemos por bien
que no ſe entien
da cõtra los Mo
ros, ſalua contra
los Indios, o que
los Moros pue
dan fazer car
tas de deudas,
y de otras qua
leſquier coſas.

quier deuda de mara
uedis, ni de pan, ni de
vino, ni de cera, ni de
lanas, ni de otra coſa
alguna por empreſti
do, ni compra, ni ven
dida, ni guarda, ni de
poſito, ni renta, ni o
tro contrato qual
quier: que por el tal
contrato carta, o ob
ligacion el Chriſtia
no, o conçeſo, o com
munidad ſe obligue
dedar y pagar qual
quier quantia de ma
rauedis, o de pan, o
de cera, o de ganado,
o lana, o otra coſa
qualquier a Iudio, o
Moro, o Iudia, o Mo
ra. Mas quando a
caſciere que algu
no de compra, o vendida, o en
otra qualquier manera entre ſi
quiſieren hazer que el compra
dor dẽ luego el precio al vende
dor, y el vendedor entregue la
coſa que vendiere, y que no ſe fa
ga carta de obligaciõ alguna que
ſe obligue qualquier Chriſtia
no, o Chriſtiana de dar y pagar
coſa alguna de las ſuſodichas, o
otra coſa qualquier a Iudio, o lu

dia, o Moro, o Mora. E ſi la fi
ziere quier ante Eſcriuano pu
blico, quier ante teſtigos que por
el meſmo fecho ſean ningunas las
tales obligaciones y contratos.
E no ſean, ni puedan ſer vale
deras. Y defendemos que ningun
o, ni algun juez, Alcalde, meri
no, o Alguazil, ni portero, ba
lleſtero que no faga, ni ſea oſado
de fazer entrega, ni execucion
por las tales obligaciones, ni con
tratos. E defendemos otroſi que
ninguna, ni algun Eſcriuano pu
blico de los nueſtros Reynos y ſe
ñorios no ſean oſados de reſce
bir, ni dar fee de tales cartas, con
tratos, ni obligaciones. E ſi lo
hizieren, o mandaren fazer que
por el meſmo hecho ſean priva
dos del officio de las eſcriuanias.
Y demas que las tales eſcriptu
ras y contratos ſean en ſi nin
gunas, como dicho es. Pero ſi
el Iudio, o Moro hiziere algũ con
trato con Chriſtiano, o Chri
ſtiana de compra, o vendida de
qualquier coſa mueble, o rayz
que entregando la coſa realmen
te, y recibiendo el precio, co
mo dicho es, que el Eſcriuano
pueda dar fee del tal contra
to y carta teſtimonial, no a
uiendo en ella obligacion de dar,
ni de

a **Lex. VI.**
¶ En razon de
vsuras. Quæ
in omni homi
ne est prohibi
ta, nec per-
mittenda est
ab aliqua po-
testate. vt dixi
in l. 3. supra.
eo. tit.

b **Lex. VII.**
¶ Por escusar
los engaños y
fraudes de vsu-
ras. Nota quod
confessio de-
biri facta a
Christiano in
iudicio in fa-
uorem Iudæi
non valet, quia
cenfetur facta
in fraudem v-
surarum. quæ
exceptio im-
pedit execu-
tionem instru-
menti guaten-
tigij. l. 4. & i-
bi dixi verb.
excepcion de
vsur. tit. 8. lib.
3. ordin. licet
regulariter ha-
beat executio-
nem paratam.
l. 126. in Cu-
rijs Madritijs
anai. 1534. &
in Curijs To-
leti. anni. 1560
folio. 41. dixi-
mus in dict.
l. 4. in gloss. 1.
column. 1089.
verb. vtrum
autem idem sit
respondendum.
nec iuramen-
tum suffragat-
ur. l. 6. titu-
lo primo. li-
bro. 3. supra.

ni de pagar cosa algu
na a plazo. E manda
mos q lo susodicho
sea guardado: saluo
en los Iudios y Mo
ros que arriendá las
nuestras rétas q pue
dá hazer cartasy obli
gaciones, y rescibir
por ellas segun se vfo
fasta aqui en quanto
a las nuestras rentas.
E puedan tomar y re
scibir cartas de pago
de lo que tomaren y
rescibieren y cobra
ren y pagaren.

¶ Ley. VI. Que los Moros puedan
fazer cartas de venta y otros
contráctos.

El Rey D. Enrique. II. en Bur
gos. Era de mil cccc xv.

ORdenamos que
la ley sobredi
cha que dispone que
los Iudios, ni Moros
no dé a vsuras, ni fa
gã cōtractos, ni obli
gaciones cō los Chri
stianos. Es nuestra
merced en razon de
las vsuras^a sea guarda
do así cōtra los Mo
ros como cōtra los Iu
dios. Pero en razō de

las cartas y contráctos que han de
hazer con los Christianos tene
mos por bien que no se entienda
contra los Moros: saluo contra
los Iudios, y que los Moros puedā
fazer cartas de deudas y de otras
qualesquier cosas.

¶ Ley. VII. Que la confession que el Christia
no hiziere en iuyzio que deue al Iudio algu
na cosa que no vale.

Nuestra merced es, y man
damos por escusar los frau
des y engaños de las dichas vsu
ras^b: que si algun Christiano, o
Christiana confessare ante qual
quier juez, o Alcalde q deue al Iu
dio, o Iudia oro, plata, o dineros, o
otra cosa qualquier, o en qualquier
manera que sea, saluo sobre razon
de los maravedis de las nuestras ré
tas, como dicho es. Y el tal Iudio, o
Iudia pidiere al juez que condene
al Christiano en lo por el confessa
do, que la tal cōfessió no vala: mas
que sea ninguna, y defendemos a
los Alcaldes y juezes y otros oficia
les qualesquier que sobre ello no
dé sentēcia y si la dieren que nova
la. Canos dende agora las damos
por ningunas las tales senten
cias: porque serian dadas por
engaño y fraude de las dichas
nuestras leyes. Otro si por quan
to ante los juezes ecclesiasticos
D 3 se pue

& vbi supra di
xi versiculo.
vtrum autem
impediatur e-
xecutio. di. co
lum. 1089.

a *El Homenaje, o juramento. si- des est homa- gium sine iura- mento, in qua nihil est prae- ter promissio- nem quae fieri solet inter no- biles, & licet sit seruanda ex vi promissio- nis. capit. 1. de pact. non tamē vim iuramenti habet, nec con- tractum confir- mat sicut iu- ramentum. & sic ponitur hic homagium & iuramentum cum distincta, o, quia inter se discrimen ha- bent, & diuer- sos effectus Pi- nell. in rep. l. 2. in tertia par- te. capit. 1. nu- mero. 13. C. de rescind. vend. Gregor. Lup. in l. 26. tit. 11. part. 3. Nanius Aucdani. in tractat. de man- datis regum. cap. 27. nume- ro. 7. Ioan. Berna. in praxi crim. capit. 85. num. secundo.*

¶ *Lex VIII.*

b *En las penas. vt in l. prima supra cod. & di- xi in gl. rubri.*

se puedē introducir yfazer grandes enga- ños entre los Iudios y Christianos en frau- de de vsuras cōtra el tenor destas nuestras leyes. Mādamos y or- denamos q̄ qualquier Christiano, o Chris- tiana q̄ cōfessare an- te qualquier juez ec- clesiastico, o seglar q̄ deue a Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora: oro plata, o dineros, o o- tra qualquier cosa q̄ sea, aun q̄ sobre ello el Christiano haga jura- mēto, o pleyto o me- naje q̄ el tal Christia- no, o Christiana q̄ las tales cōfessiones pley- to homenaje, o jura- mēto, o hiziere pague de sus bienes otro tã- to como fuere la co- sa q̄ cōfessare. Y el Iu- dio, o Iudia, o Moro, o Mora q̄ los tales ju- ramētos y pleytos y homenajes demāda- re de los tales Chris- tianos q̄ paguē el dos tanto en pena de las

quantias sobredichas. Y que lasta les sentencias homenajes, o jura- mentos no valan y sean ningunos. Y esta pena sea partida en esta ma- nera, la tertia parte para la nue- stra camara, y en los lugares de se- ñorio, la tertia parte para el señor del lugar. Y la otra tertia parte pa- ra el acusador, y la otra tertia par- te para los muros del lugar don- de esto acaesciere. E sino ouiere muros que la dicha parte sea para los propios del concejo de la tal villa, o lugar.

¶ *Ley. VIII. De la pena del Christiano que diere a lo- gro.*

El Rey y Reyna en Toledo. año de mil cccclxxx.

Como quier que por derecho diuino y humano las vsuras es- tan defendidas so grandes penas. Pero esto no abasta para refrenar los logros y la cobdicia con que se mueuen los que la exercitan pa- ra adquirir los bienes agenos por exquisitas y malas maneras. Y porque las penas que por las leyes y ordenanças de nuestros reynos estan estatuydas contra los logre- ros son diuersas. Declarando las dichas leyes mandamos que qual- quier Christiano que diere a v- suras, o fiziere qualesquier con- tractos en fraude de vsuras que ca- ya y incurra en las penas q̄ en las dichas

huius tituli vbi de pœnis vsurarij late actum est. & in capitulo. quanquam. de vsur. libro. 6. & in Clementina. vnic eod. titulo. sed est dubium an de ista medietate bonorum quæ venit fisco applicanda, compelli possit vsurarius facere inventarium ne fiscus fraudetur bonis suis, forte propter eorum alienationem? dicendum est compelli posse. ex Ioanno. de Plat. in l. defensionis facultas. numero secundo. C. de iur. fisci. libro. 10. ratio quare possit compelli facere inventarium antequam sit condemnatus de crimine durante lite est, quia agenti prodest, & reo non nocet, argu. l. 2. §. varus. ff. de dam. infect. tum etiam quia fiscus potest compellere vsurarios & notarios & procuratores, vt scripturas & instrumenta exhibeant, sicut episcopus potest ad hoc vt faciant fidem de vsuris. ex Platea vbi supra columna tertia ad fin. versiculo tertio noto. Quod est memorie commendandum. ¶ Vtrum autem creditor qui sub spe vsuræ pecuniam mutuam dedit debitori, quamuis ex liberalitate debitoris recipiat aliquid ultra sortem teneatur talis mentalis vsurarius restituere sic acceptum? videtur, quod non, quia vbi pactum non præcessit, nec coactio directa vel indirecta creditoris, non est actualis vsura sed mentalis ideo in foro animæ est monendus ad restitutionem. capit. consuluit. de vsur. & quæ not. gloss. in capitulo fin. de simoni. ad cuius text. intellectum omnino est addendus Henrici. Gandavi. quod lib. 6. quæstion. 26. Paluda. in 4. sentent. distinct. 25. quæstion. quinta. columna prima. Nauarr. in manuali confesso. capitul. 23. numero 02. versiculo septimo. & capit. 25. numero 13. Dominici. Sor. libr. 9. de iustitia & iure. quæstion. 8 articulo primo. pagina 829. colum. 2. vbi innuit differentiam inter mentalem simoniam & vsurarium qualem esse, cum in primo pte-

dichas leyes y ordenanças son contenidas de las quales la fuerte principal sea para la parte contra quien se exercitaren las vsuras, como dispone la ley: y de las penas la meytad para la nuestra camara y la otra meytad se parta en dos partes, la meytad para el acusador y la meytad

nitentia sola deleatur peccatum, in secundo in odium vsurarij restitutio sit necessaria, cum sub expectatione fuerit factum mutuum capitulo primo. 14. quæstione tertia. ex quibus apparet vsurarium mentalem teneri ad restitutionem eius quod

pa los muros. Y sino ouiere muros que sea para el reparo de los edificios publicos del lugar donde esto acaesciere: y demas que el tal vsurario, o logrero quede y finque inabile é infame perpetuamente quedando en su fuerza la ley por nos sobre los logros fecha en las Cortes de Madrigal.

à debitore ultra sortem absque ulla pactione tacita vel expressa habuit dict. capitulo. consuluit. de vsur. quem ad hoc notat D. Couarru. episcopus Segovientis in regul. peccatum. in 2. parte. relect. in principi. numero tertio. versicu. ex hoc deducitur examinatio text. sing. De regul. iur. libro sexto. vbi optime agit de hoc dubio.

adducendo opiniones diuersas in hoc articulo, & concludit vsurarium mentalem non esse cogendum ad restitutionem tam in foro exteriori quam animæ earum rerum quas habuit sine pactione ex liberalitate mera debitoris, licet ob prauam intentionem debeat erga Deum agere poenitentiam. ex text. in simili dubio adducto per eum in capitulo. fin. de simoni. & opinionem Theologorum magis communem testatur ex Carolo Molino in tractatu. de contractibus illicitis. numero sexto Paul. Eleazar. not. in Clementina vnica. de vsuris. Richard. in 4. sententiarum distinction. 15. quæstione quinta. articulo quinto. & ibi Scotus & Gabriel. quæstio. 11. dubi. penult. Syluest. verb. vsura. 6. quæstione tertia. Caietan. quodlibet. de vsura. capitulo tertio. Bald. in l. penult. ff. de cond. ob turp. causam. Alexand. in l. si non sortem. §. primo. ff. de cond. indebi. ad capitulum consuluit. Responde vt per Couarruias vbi supra fol. decimo quinto. columna secunda. versic. non obstat decisio text. ad materiam huius tractatus de vsur. ultra plene supra iam tradita adde constitutio. Synodalem Pampilonensem libro quinto. titu. de vsur. incip. approbante sancta Synodo.

¶ Titulus. l. l. De Iudais
 a **¶ De los Indios.** De Iudais plura possunt in praesentiarum quæri, sed cum hodie non sint Iudæi in regno, non est immorandum in longa relatione. sed recurrendum ad titulos de Iudæis, qui habentur in codice.

Decret. & in clementinis. per Brixienf. in suo dictionario parte. Iudæus. & Andre. ab Exea in capitulo. 1. numero. 256. late & singulartiter. Albert. Brun. in libro de statutis excludentibus. fœm. num. 55. verficul. tertio queritur. a folio. 178. ad fol. vsque. 179. numero. 63. in 6. articul. principi. Hosti. in sum. de Iudæ. ubi qui & unde dicantur Iudæi. & l. 1. & ibi Grego. Lupus titulo. 24. partit. 7. & quæ sunt Iudæis prohibita ponit Monralt. de reprobatio. sententia. Pila. §. fin. n. 6.

¶ Lex. I.

b **¶ Se han de tornar a nuestra fe.** Originaliter tota ista lex reperitur in ordinamento Regis Alphonsi Cõplati celebrato Anni 1386. titul. 23. de vsuris. l. 2. versu. Y porque la nuestra voluntad es que los Indios. & facit illud Davidis Psal. 58. conuertentur ad vesperam & finem patientur. &c. iuxta illud, fiet unus pastor & vnum ouile. Ioan. 10. capit. fina. de Bapt. & Ezechi. 20. Et subijciã vos sceptro meo, & inducam vos in vinculis fœderis. & Olee. 3. quia dies multos sedebunt filij Israel, sine Rege, & sine Principe, & sine sacrificio, & sine altari, & sine ephod, &c. & post hæc reuertetur filij Israel, & quærent Dominum Deum suum, & David Regem suum

&c. & ad Rom. 11. Nolo vos ignorare fratres mysterium hoc, vt non sitis vobis metipsis sapientes, quia cæcitas ex parte contingit Israel, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel saluus fieret.

c **¶ Heredades.**

In quo contractu saltem duo fundi con fines huius fundi qui venditur debent exprimi, vt nota sit rei venditio incertæ quomodo venditur aliquis fundus Iudæis, vel Christianis, aliàs si non exprimantur, fidem non facit talis scriptura contractus propter incertitudinẽ, cum ignoramus de quo fundo emptio processerit. gloss. in l. forma. de censibus. ff. vbi text. inquit saltem duos fines confines debere exprimi, quod verum est, quando venditor plures fundos haberet, secus

ñorio: tenemos por bien que puedã auer y comprar heredades para si y para sus herederos en todas las ciudades, y villas y lugares de nuestro realengo: y en los terminos en quantia de treynta mil maravedis cada vno desq ouiere casa por si, y de si de duero aquẽde por todas las otras comarcas hasta en quantia de xx. mil maravedis cada vno, como dicho es. Y esto q̃ assi cõpraren, o vèdierẽ q̃ seã demas de las heredades e que oy hã: do quier q̃ las ouiere.

quando vnũ tantum. argum. à contrario sensu in capit. significantibus. de libelli oblat. & capit. significantibus de appellat. vel nisi exprimeretur nomen fundi in contractu, qui fundus habet diuisum nomen ab alijs fundis, quo nomine inter alios cognoscitur. argum. glo. vlti. in l. hac. consultiſſima. in princ. C. qui testam. fac. possunt. ita not. Bart. in l. demonstratio falsa. ff. de condit. & demonstrat. idem erit si erretur in explicatione confinium, tamen constat de fundo vendito non vitiatu venditio. ex mente gloss. in l. si in nomine C. de testament. glo. in dict. l. forma. verb. vicinos. glo. in l. si fortidianum. in glo. fin. C. de lega. gl. & not.

not. plene Barbat. in capit. significante. nu. 3. vbi Feli. nu. 7. de resc. lalo. in l. si quis fundi. colum. 1. nu. 3. ff. de lega. 1. Socin. in dict. l. demonstratio. in princ. Alex. consi. 8. col. 2. nu. 4. lib. 4. & glo. in l. quæ extrinsecus. §. 1. verb. appellatione. ff. de verb. obli.

probat, errorem in nomine appellati- uo si de repre- senti & cor- pore constat non vitare stipulationē. alias secus. l. certam. ibi, digito osten- datur. ff. si cer- tum per. l. in venditioni- bus. ff. de con- tra. emptio. adde Vital. Gambanum in tra. Clausula- rum. §. nunc transeamus de errore nomi- nis proprii. Hippoly. singul. 144. error in nomine appellatiuo.

a ¶ De las casas de su morada. Iudæi autem an tenean- tur ratione domorum seu fundorum ad decimas? dicendum est de prædij: Iudæi tenentur soluere decimam, quia si ipsi non occupassent prædicta prædia Christiani habitantes seu colentes prædi- cta prædia persoluissent. c. de terris. de decim. vbi Alexan. 3. inquit, de terris quas Iudæi colunt, tuæ prudentiæ respondemus vt eos decimas persoluē- das, vel possessiones penitus renunciandas cum omni distinctione compellas, ne forte occasione illa ecclesiæ valeant suo iure fraudari. concord. l. 6. titul. 20. part. 1. l. 12. eod. titu. Ioan. in sum. Con- fesso. lib. 1. titu. 15. q. 15. Rebuff. de decim. quæst. 5. nu. 11. Idem est dicendum de pagano, de Turca & hæretico, vt ij stolidi non debeant esse melioris conditionis, quā Christiani. arg. l. Seruius. ff. q. vi aut clam. c. cum qui. de præbend. lib. 6. not. Pan. & ceteri in. cap. de terris. de decim. Cardin. in. ca. in aliquibus. de decim. Rebuff. vbi supra. vtrum autem Iudæi & hæretici teneatur ad decimas per- sonales? glo. 4. in. c. decimæ. 16. quæst. 1. & in cap. tua. de decim. tenet q. sic. quamuis non audiant di- uina, est tamen illis imputandū, quia non stat per ecclesiam, quæ nemini claudit gremium suum, & nemo ex sua improbitate commodum consequi

debet. l. itaque Fullo. ff. de furr. saleem tenebitur Iudæus & infidelis soluere æstimationē illius deci- mæ personalis, & oblationes quas habuisset eccle- sia à bono Christiano, qui in illa domo, in qua Iu- dæus habitat, reledisset, si talis infidelis abluisset

¶ Ley. II. Que la christiana no erie hijo de Iudio.

¶ El Rey dō Iuan. I. en Soria. A Era de mil ccccxvij.

DEfendemos, q̄ ninguna chri- stiana, sea osada de criar ni erie^b hijo ni hija de Iudio, ni de Moro. E qualquier que lo fiziere, peche seyscientos maraue dis para la nuestra ca- mara. Pero que pue-

ca. quanto. in fin. de vsur. & ecclesiæ ser- uentur indem- nes. text. in sum. in fin. 19. disti. dict. cap. quanto. & in. 2. compila- erat decret. incipi. ad au- dientiam, ad hoc expres- se facta. & ista asserunt Pan. & alij in dict. c. de terris post gl. in cap. tua. eo. tit. Quid au- tem de Sarrace- nis? Respon- erit idem esse. ex Oldral. con

fil. 91. venit in dubium. Marc. Mantuanus consi. 188. Montal. in. l. 4. titul. 6. lib. 1. for. regal. quem citat Rebuff. de decim. quæstio. 5. num. 12. fol. 17. & idem etiam potest dici de papalibus quas pos- sunt soluere secundum formam quam tradit. not. Hosli. & Ioan. Andr. in. cap. quanto. de vsur. Quod est notand. ad parrochialium etiam oblationum quæ debent fieri à Christianis, ad extimationem tenentur etiam infideles. Hostien. in. cap. causam Carpen. de verb. signi. post finē primæ. col. vers. & ad hanc soluendam etiam &c. & eum sequitur Ioan. Andr. in. cap. quanto. colum. 2. vers. in gl. vi- tima. vbi bene loquitur, occidens infidelem non ita seuerè est plectendus, sicut occidens fidelem. l. 84. ad fin. in. ll. si yli. confirmatur nam qui vi rapit ali- quā rem alienam tenetur eam restituere cum pec- na tripli. §. 1. insti. vi bono. rapto. si tamen res illa esset Iudæi, Poena esset minor. l. Christiani. C. de paga. & sacri. per quam legem idem plures notat. quod est sing. ad limitationem. l. 2. titul. 17. lib. 4. for. legem.

¶ Lex. II.

b ¶ Criar ni erie. Quia fidelis ab infideli non est nu- triendus ex eo quia ex lacte infecto, infans nocu- mentum magnum recipiet iuxta illud vulgare, mamelo en la leche, quod adagium Cicero adducit lib. 3. Tusculanarum quæsti. dum ait. Vt pene cū

lacte nutricis errorem fuisse videatur. Erasmi. est videndus Chilian. 1. Centuria. 7. in adagio. Cum lacte nutricis. & l. 1. ff. de offi. praefect. praetor. ibi. is cunabuli. facit quod adducit Bald. in tract. scisma. posito sub rub. C. si quis aliquis testa. prohib. column. 19. & col. 16. de urbano Italico nutritio in Gallia. optima. l. 3. tit. 7. parti. 2. quae ponit requisita in eligenda nutrice. non ergo debet esse infidelis. non inibis cum infidelibus foedus, nec cum Dijs eorum, non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me si serueris dijs eorum, quod tibi certe erit in scandalum. exod. 23. ad fin. & cum sancto sanctus eris, & cum perverso perverseris, & pice calefacta cito denigrat sibi contacta, sic maculat cum;

dan viuir cō ellos la bradores: para que la bren sus heredades: y quien vaya con ellos de vna parte a otra: porq̄ de otra manera muchos se atreuerian a ellos para los matar y deshonnar.

¶ Ley III. Que los Christianos no viuan con los Indios ni Moros.

¶ El Rey don Iuan. I. en Valladolid. Quando vino de la de Alubarota.

M Andamos a todos los christianos q̄ no sean osados de viuir, ni viuan cō ludios ni Moros: a bien fecho ni a soldada nien otra manera alguna: ni les crien los hijos. Y los que contra esto passaren q̄ las nuestras justicias los echē publicamente a açotes de los lugares dōde acaesciere. Y esto que lo pueda acusar qualquier de los nuestros Reynos. Y sino ouiere acusador q̄ las dichas justicias fagan justicia sobre ello: y

procedá a las dichas penas.

¶ Ley. IIII. Que los Indios no seā oficiales ni fazedores del Rey ni de otros canalleros.

¶ Idem.

¶ El Rey dō Alōso en Madrid

¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos.

¶ El Rey don Iuan. I. en Soria. y en Valladolid.

¶ El Rey dō Iuā. II. en Burgos

Rdenamos y mādamos que ludios y Moros de nuestros Reynos ni de fuera dellos no seā osados de ser ni sean oficiales: ni almoxarifes nros ni de Principe ni infante, ni de los Duques Cōdes: caualleros: ni escuderos: y dueñas y dōzellas dñuestros Reynos: ni de alguno dellos: ni sean recaudadores ni contadores mayores: ni cogedores por nos ni porellos: y qualquier ludio, o moro: que contra ello fuere: q̄ pierda todos sus bienes para la nuestra

etos, prauos socios tibi coniunctos, tum quia non debet remanere apud eas personas, de quibus possit esse suspicio, quod falsi, vel vitæ insidientur illius pueri. ca. fin. de conversion. infidelium etiam ex text. conc. in capit. Iudaei. 2. de Iudae. nec Iudaei nutrices vel seruientes Christianas habere possunt. capit. & si Iudaeos. de Iudaeis. l. 4. titulo. 2. lib. 4. for. leg. vbi Montalu. in gloss. 1. ¶ Lex. III. ¶ No sean osados de viuir. Conc. cap. & si Iudaeos. de Iudae. ex not. etiam in l. 3. supra proxima. ¶ Lex. II. ¶ Ni sean oficiales. Intellige de Iudaeis, non autem de Iudaeis nouiter conuersis. qui iam non dicitur Iudaeus, sed Christianus, nec sunt arcedi ab officiis publicis, vt optime declarat Couar. in Cleme. si furio.

furius. r. part. relectio. §. 2. numer. 6. versicul. de Neophitis. de homicid. vbi constituit. 6. conclusiones optimas aperientes materiam: quando & qualiter sunt admittendi conuersi ad nostram fidem, ad officia publica & honores, tam ecclesiasticos quam

seculares. de cuius questione ne vide venustissime tradita per. F. Anton. Cord. in lib. 99. pagin. 432. questione. 54. suarum questionum Theologicarum. vbi ponit pulchram distinctionem qualiter tales conuersi possint admitti ad officia & dignitates. Iudæi vero ad officium publicum non debent promoueri. l. 3. & ibi Gregori.

verb. officio publico. titul. 24. part. septima. capit. nulla. §. 4. distinct. capit. penul. de Iudæ. l. fin. C. de Iudæ. & in authen. quod præsta. ab his coll. 2. vbi glo. Tertia conclusio. Iudæus non baptizatur non potest esse officialis interris Christianorum. cap. Iudæi. de Iudæ. auth. vt ius iu. quod præstatu ab his. in princ. not. Matthæ. Afflict. in lib. 1. const.

Neapolitanarum rubri. 17. numer. 46. versic. iuxta hoc querit. l. 3. titul. 24. par. 7. ibi. que nungu In dio nunga ouesse jamas lugar honrado, nin officio publico con que pudiesse appremiar a nungu Christiano en ninguna manera. igitur prohibetur, ne occasionem habeant scuiendi contra Christianos. Cardi. in Clementina prima. de iur. iur. capit. nulla. §. 4. distinct. & Matthæ. Afflictus in dict. rubr. 17. numer. 46. capitul. constituit. 17. questione quarta. apud Catabros seu Vizcaynos non permittuntur habitare nouiter conuersi ex lege Maurorum vel Iudeorum, nec eorum descendentes, & qui voluerit habitationem facere, debet dare informationem idoneam sui generis, ne polluat gentem nobilem sub specie sua habitationis. argum. capitul. cum dilecta. de excess. prælato. hoc habent ex lege sui fori de privilegijs, immunitatibus & libertatibus ge-

camara: y demas del to que le dé pena en el cuerpo la que nuesta merced fuere.

¶ Ley. V. Que los Indios puedan tener entregador para sus bienes.

¶ Idem.

Enemos por biẽ q los Indios puedan tener entregador, o portero apartado q entregue sus deudas. Pero q quando fiziere la entrega q no lle-

nerosorum nobilium Cantabrie. titul. 1. lege. 13. Otrosi dixerõ que por quanto & l. 14. Doña Isana por la gracia de Dios. que est confirmatio sui priuilegij. & intantum censentur nobiles, vulgo hijos de algo, que los Vizcaynos que viuen fuera de Vizcaya son

ue mas por sus derechos de lo que hã de fuero y vso y costumbre. E sino acabaren la execucion que no lleuen entrega masq lleuen por ello feys marauedis: en los lugares donde mas solian llevar. Pero que si menos destos feys marauedis solian llevar: que no lleuẽmas de lo que han acostũbrado^a.

anidos por hijos de algo probando que ellos o sus padres y abuelos nascieron en Vizcaya. dict. titul. primo. l. 16. Otrosi dixerõ. & aliud priuilegium insignie habent de quo in l. 19. Otrosi dixerõ que auian de frã queza. quã vid. cod. titul. 1. cuius verba sunt.

Otrosi dixerõ que auian de frã queza y libertad per merced de sus Altezas y sus progenitores, q por quanto los dichos Vizcaynoi teniã su juez ma-

yor de Vizcaya que reside en su Corte y Chancilleria de Valladolid que conocen de todas sus causas, en civil y crimen que ningun Vizcayno de Vizcaya tierra llana Villas y Ciudad della y lo encartaciones ni Durangeses por delicto alguno vel quasi ni por deuda alguna: opor da ser conuenido hallandose fuera de Vizcaya por los Alcaldes de crimen de sus Altezas: ni por otro juez alguno de sus Altezas. ni destos Reynos y señorios: ni juzgado por ellos. Saluo por el dicho su juez mayor de Vizcaya: aunque los tales delictos y deudas sean hechos y contrahidos fuera de Vizcaya en Castilla en qualquier parte della. y que en caso que sean conuenidos o detenidos, luego sean remitidos para ante el dicho su juez mayor, siendo pedida la dicha remission, y declinada la jurisdiccion. Adde Concilium Compostellanum prouinciale editum Salmanticæ actio. 2. Decreto. 2. & 3.

¶ Lex. V.

¶ Que no lleuen mas de lo que han acostũbrado. Con fuetudo est seruanda in executionum iuribus, vt hic, & in l. 21. titul. 14. libro secundo. supra & in l. 3. titul. 12. lib. 5. ordinam. supra. & de materia executionum est l. 4. & 5. titul. 8. lib. 3. supra. vbi late actum est de illa materia.

¶ Lex. VI.

¶ Lex.VI.

¶ Que no sea su captiuo. Conc. ca.2. & capit. Iudxi. 2. & c. ad huc. & ca. si Iudxi. & cap. fin. de Iudxi. ca. Iudas. 17. quæsti. 4. l.8. & l. 10. tit. 24. part. 7. Sed est dubium an Iudxi possit emere solū, in quo sunt ascriptiij Christiani? de eo dubio est videndus Ioan. Pla.in.l. quem admodum. & in. l. si. in fin. C. de agricol. & cens. lib. 1. & capit. 2. de Iudxi. vbi probat posse, & ascriptiij tenebuntur ad opera tantum ratione soli, quia sunt liberi homines secundum gl. not. in dict. c. 2. verb. sint liberi. vnde quamuis liber homo non possit ex tempore effici seruus, nec quis prescribere suam libertatem possit, tamen ut sit ascriptiij poterit prescribi. gl. in. l. si. C. de long. rem. po. p. c. quæ. pro liberta. inglos. vlt. quæ

¶ Ley. VI. Que el Christiano no tenga Iudxi ni Moro en su casa si no fuere su captiuo.

¶ El Rey don Iuā. I. en Biruief ca. año de mil.ccc.lxxxvij.

ORdenamos que ninguno de nuestros Reynos sea osado de tener Iudio ni Moro q̃ no sea captiuo^a en su casa: ni aya officio del tal porque aya de auer señorio sobre algū Christiano ni aya cōuersaciō con el mas de lo q̃ los derechos establescierō: saluo cōfisco entiepo de necesidad: y defendemos a todos los de nuestros Reynos de qualquier estado, o cōdiciō q̃ no seā osados de tener Moro ni Iudio: saluo en la forma q̃ dicha es. Y qualquier q̃ los tuuiere q̃ pague seys mil maravedis para la nuestra camara: la tertia parte para el q̃ lo accusare. Y defendemos otro si a todos los Iudios y Moros d̃ los dichos nuestros Reynos: que no sean osados de viuir con

Christianos: ni tener officio suyo: y el que lo contrario fiziere que pierda los bienes q̃ tuuiere para la nuestra camara: y el cuerpo este a la nuestra merced para fazer del lo que la nuestra merced fuere. Y otro si defendemos a los dichos Iudios, y Moros q̃ ninguno dellos sea osado de tener Christiano ni Christiana en su casa, que viua con ellos: so pena de la nuestra merced: y q̃ pierda todos los bienes para la nuestra camara: y que la tertia parte destas penas sean para el que lo accusare.

¶ Ley. VII. Que el privilegio de los Iudios que no pueda ser testigo el Christiano cōtra ellos que no vala.

¶ El Rey don Enrique. III. en Madrid año de mil. cccc. y. v.

Los privilegios que los Iudios tienen que disponen que los Christianos no puedan fazer prueua contra ellos sin testigo Iudio son cōtra la fe catholica y en vituperio de la fe Chriana y contra los establescimientos de los santos padres. Porende nos los reuocamos y ordenamos. Y tenemos por bien q̃ en todos los pleytos b.

citatur Grego. Lupus in. l. 6. versic. ome lib. tit. 29. parti. 3. facit l. 22. & l. 39. if to tit. 3. vbi ascribuntur locis in quibus sunt vicini & eo in loco cōpelluntur in habitare, quod nō longe abest à seruitute.

¶ Lex. VII.

¶ En todos los pleytos. in omni causa Christianus potest esse testis cō-

así

tra Iudæū dū modo sit talis qui exceptione & repulsa iuris non potest repelli a dicendo testimonio, tum quia maior fides est adhibenda fideli quam in fideli propter qualitatem personæ, tū quia in ore duorum vel trium stat omne verbum ea, cū esses, de testamen, si est fidelis maior ratione erit tale testimonium preferendum dū quam mixtū cū dicto Iudæi, & conuerso autem q̄ testimonium Iudæorum nō sit admittendum de iure propter odium quod insequuntur Christianis est obseruandū c. 1. & cap. cum sit, de Iudæ. in illis verbis, cum sit nimis absurdum vt blasphemus Christi in Christianos vim potestatis exerceat. & infra, quoniam sub tali prætectu Christianis plurimum sunt infestī. &c. c. non potest. 2. q. 7. vbi ex Concilio. 4. Tolera-
no hæc verba

así ciuiles como criminales los Christianos fagan prueua cōtra los Iudios y Iudias: así como contra los Christianos fin testigo de Iudio: seyendo los Christianos tales que de derecho no puedan ser tachados.

¶ Ley. VIII. Que los Iudios traygan señal.

¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toledo de partices.

Conformando nos cō las nuestras leyes de las partidas. Ordenamos y mandamos q̄ todos los Iudios y Iudias de nuestros reynos y señorios traygan de aquí adelante vna señal de paño^a colorado lleua en las ropas que traxeren de fuso y que la traygan en el hombro derecho en manera q̄ parezca manifestamente y no este escondida. E sino la truxeren, o

la encubrieren: o la traxeren y no tamenā como se contiene en la ordenança q̄ el señor rey don Enrique nuestro abuelo hizo en Madrid: año de cinco: que pierda la ropa que truxere de fuso si fuere fallado sin la dicha señal: o la truxere encubierta como dicho es. Y de la ropa que así se pierde q̄ sea la meytad para el acusador y la otra meytad para el juzgador. E otrosi mandamos que no traygā calças de soleta: ni ropas algunas harpadas: so las dichas penas Es nuestra merced que los Iudios y Iudias que anduieren en nuestra corte guarden esta ley del día que fue re pregonada fasta diez dias: y que todos los otros nros subditos de nuestros reynos y señorios laguarden. Otrosi del día que fue re pregonada

habentur. Nō potest erga homines esse fidelis, qui Deo extiterit infidelis, Iudæi ergo qui dudum Christiani sunt: & in Christi fide præuaria ti sunt ad testimonium dicendum admitti non debent: quamuis scilicet Christianos annuntient, quia sicut in fide Christi suspensi sunt: ita in testimonio humano dubij habentur & sic ampliatur in nomiter conuerso, quia fides & conuersatio primum seruanda est, & deinde qui irreprehensibiles apparuerint sunt recipiendi & non prius. verba sunt Papæ in ca. si quis a vero. 3. q. 4. com. Ad dictio. Panor. mi. in. c. thaurum. col. 3. de priuilegiis. prætereaprobat ex. cap. Iudæi. 21. de testio. vbi per gl. & docto. l. 32. infra. c. tituli. ¶ Ley. VIII. ¶ Vna señal de paño. signo debent distinguere homines vt hic

hic & conc. capitul. in nonnullis. & ibi gloss. de Iudæ. gloss. capitul. ad hæc. eodem titulo. l. 11. tit. 24. part. septima. l. 38. infra. eod. & l. 27. eodem titulo. Et ita est in communi obseruantia Romæ. ex habitu comprobatur status personæ, & qualis sit an laicus vel clericus, vel alterius qualitat. capit. si iudex laicus. versiculo. iustum est enim. de sent. excomm. libro. 6. l. item apud Labeonem. §. si quis virgines. ff. de iniur. cap. in audientia. de sententia excomm. l. 18. tit. 9. part. 7. l. 13. & l. 14. tit. 3. libr. 1. ord. supra. capitul. si vero 2. de sententia excomm. Quo fit quod vnū collegiū debet discerni ab alio suis insignijs distinctis si velit conseruare suum honorem, & potest prohibere personas aliter collegij, ne eisdem insignijs vtantur, vel officialis alicuius artis notabilis, vt pannorum consuum vel huiusmodi idem facere poterit alteri officiali. qui vt optimo nomine possit vendere tales suas res, eas infixit sub signo peritioris, quod est ad emulationem & præiudicium ipsius. & sic vidimus in practica inter plures collegas, & etiam officiales. ex capitul. Dilecta. de excess. prælati. & est notandum sæpe enim contingit. & limita hanc. l. per seq. l. 9. infra. eod.

da en la cabeça del obispado dōde cada vno morare fasta treynta dias primeros siguientes. No embar gantes qualesquier priuilegios y franquezas: y mercedes que a los dichos ludios y ludias son: o fueren otorgados q en contrario sean de sta ley: y de las otras leyes de suso cōtenidas: o de cada vna de llas ca nos las reuocamos y annullamos.

¶ Ley. IX. Idem.

¶ El Rey don Iuan. II. ca. Valladolid.

Porquãto por los caminos se podriã a treuer algunos Christia

nos a hazer daños a los dichos ludios quãdo los conosciessen cō la dicha señal. Nuestra merced es q quãdo los ludios andu uierẽ camino^a q aun que no trayan la dicha señal descubierta que no pierdã por ello la ropa Pero que luego como entrare en los lugares descubra la dicha señal: so la dicha pena. Y otro si q ningũo de su propia authoridad no sea osado de tomar la tal ropa al dicho ludio: ni ludia por no traer las dichas señales: sin que primera mente sea acusado y juzgado por qualquier juez seglar.

¶ Ley. IX.

¶ Anduieren camino. Ratione itineris conceditur, quod eo cessante non concederetur. per. l. 8. supra. sed hic ab eius rigore disceditur. tum etiam quia tutus debet esse accessus vnicuique. quo fit, quod citatus propter non tutum accessum: non

censetur contumax non comparendo, durante iusto timore. & itinerantibus etiam si sint clerici licet arma secum deferre & vestem mutare, quia tendit ad defensam, quæ est de iure naturali, quæ lex est supra omnem humanam, & sic ea intentione prohibitus arma deferre sub poena excommunicationis, si deferat de die vel de nocte, vt se defendat ab iniquis hominibus inimicisque suis, non erit excommunicatus. quia intentio fulminantis excommunicationem hoc casu, cessat, quæ fuit, vt malum à rep. cessaret. tum quia defensio est iuris naturalis, & quæ sunt in vfu licita non debent omitti ex defectu defensionis, quæ fit per arma. Quia cum sint necessaria ad hominis defensionem verosimilem sunt concessa, etiam de iure gentium sicut bella. Lex hoc iure. ff. de iustitia & iure nec est spectandus tristis euentus, sed antequam eueniat est prouidendus. l. stipulationes. §. plane. ff. de verborum obligationibus. & alibi dixi.

¶ Ley. X.

Lex. X.
 Continua con-
 uersacion. Ef-
 fet permix-
 tio odiosa
 Christiano-
 rum & infide-
 lium, contra
 illud Leu. 19.
 lumenta tua
 non facies coi-
 re, cum alte-
 rius generis
 animantibus
 tum etiam ex
 exod. 23. ad
 fin. Non ini-
 bis cum eis
 foedus, nec
 cum dijs eo-
 rum. Non ha-
 bitent in ter-
 ra tua. ne for-
 te peccare te
 faciant in me
 si serueris dijs
 eorum, quod
 tibi certe erit
 in scandalum
 tum etiam quia
 mali mores
 & mala prae-
 sumptio col-
 ligitur contra
 associantem ho-
 minem prae-
 uum latronem
 luforem, in-
 fidelem & hu-
 iusmodi, &
 est maximum
 iudiciu, quod
 est ei similis.
 & ideo o-
 portet nos re-
 primere ab if-
 tis infamatis
 vt prouerb. 1.
 fili mi site-
 lactauerint
 peccatores,
 ne acquies-
 cas eis, si di-
 xerint, veni

Ley. X. Que se faga apartamien-
 to de Indios y Moros.

El Rey y Reyna en Toledo
 año de mil.eccc.lxxx.

Oorque de
 la cõtínua
 conuersa-
 ción a y viuienda mez-
 clada de los ludios y
 Moros con los Chri-
 stianos resultan grã-
 des daños y inconue-
 niētes: y como quier
 que el señor rey don
 Iuan nuestro padre
 que sancta gloria aya
 en el primero año
 que reyno en las cor-
 tes que hizo en Valla-
 dolid seyendo fo tu-
 tela de la señora rey-
 na doña Cathalina:
 y del señor Rey don
 Fernando nuestros
 abuelos que sancta
 gloria ayan: hizo y
 ordeno vna ley en
 que manda que los
 ludios fuesen apar-
 tados en vn circuy-
 to: y lugar que fuesse
 poblado cercado en
 derredor cõ vnauer-
 ta, y porque la dicha
 ordenança no fue

trayda a execucion.
 Ordenamos y man-
 damos que todos los
 Indios y Moros deto-
 das y qualesquier ciu-
 dades y villas y luga-
 res destos nuestros
 reynos: quier sean de
 lo realengo y seño-
 rios: y behetrias: y or-
 denes: y abadengos
 tengan sus Iuderias y
 Morerias distintas
 y apartadas sobresi:
 y no moren a buel-
 tas de los Christianos:
 ni en vn barrio
 donde ellos viuiere.
 Lo qual mandamos
 que se haga y cumpla
 dentro de dos años
 primeros siguientes
 contados desde el dia
 que fueren pregona-
 das y publicadas es-
 tas leyes en nuestra
 corte. Para lo qual fa-
 zer y cõplirnos entẽ
 demos nõbrar y em-
 biar personas fiables
 para el dicho aparta-
 miento señalando
 les suelos y casas, y
 sitios donde buena

sidiemur san-
 guini &c. &
 infra, fili mi
 ne ambules
 cum eis. pro-
 hibet pedes
 tuos a semitis
 eorum. & il-
 lud Psalm. 17.
 cū sancto san-
 ctus eris &c.
 tum etiam ex
 cap. ad hæc. de
 Iudæ. in illis
 verbis, Quo-
 niam Iudæo-
 rum mores &
 nostri in nul-
 lo concordant
 & ipsi de faci-
 li ob continuã
 conuersatio-
 nẽ & assiduam
 familiaritatem
 ad suam super-
 stitionem &
 perfidiam sim-
 plicium ani-
 mos inclina-
 rent. quo fit
 q̃ prelati, qui
 habet perso-
 nas malæ fa-
 mæ & inho-
 nestæ apud se
 est in culpa,
 & si ab eis fue-
 rit accusatus,
 non poterit
 illos excep-
 tione inhone-
 statis ab accu-
 satione repel-
 lere. cap. nulli
 episcoporum.
 de accusatio-
 ni. & rationi
 non congruit,
 vt homines
 disparis fidei
 & professio-
 nis, vel habi-
 tus, simul in
 eisdem habi-
 taculis socien-
 tur

tur. Clem. 1. in princ. de elec. ad quem text. est addendum illud ecclesial. 13. omne animal diligit sibi simile. & que not. à Petro abaxio in directo. electi. 2. part. c. 7. Barba. c. tua. num. 12. de testam. Roch. Curt. de consue. sectio. 2. nu. 31. fol. 35. Aymó Crauette con. fil. 96. colū. 1. dixit in. l. 10. tit. 11. libr. 4. ordi. supra & l. 13. ibi. ayan conuersacion alguna en vno. infra co.

^a Por precios razonables. Nota hic calum in quo quis compellitur rem vendere. contra regulā. l. nec emere. C. de iure deliber. quæ regulā in pluribus casibus limitanda erit. vt in. l. 2. tit. 22. part. 4. lo. Igñe. in. l. dada. nu. 79. C. de cōtrah. empt. late per me in. l. 2. in glo. mas quærit. Pag. 713. vers. tandem quarto. titul. 23. lib. 2. ordinamentorum supra in pri.

mente puedan viuir y contractar en sus officios con las gentes. E si en los lugares donde así les señalaren no tuuieren los Iudios synogas: o los Moros mezquitas. Mandamos a las dichas personas que así deputaremos para ello que así mesmo dentro de los tales circuytos les señalen otros tantos y tamaños suelos y casas para en que fagan los Iudios synogas: o los Moros mezquitas quantas tuuieren en los lugares que dexaren. Y que de las synogas y mezquitas que tenían primero no se aprouechen de en adelante para en aquellos vsos. A los quales dichos Iudios y Moros por la presente damos licencia y facultad para q̄ puedan vender y vendan a quien quisiere las Synogas y

mezquitas que dexaren, y derrocarlas y hazer dellas: lo que quisiere: y para hazer y edificar otras de nuevo tantas como de primero tenían: y en los suelos y lugares que para ello les fueren señalados: lo qual puedan fazer y hagan sin empacho ni perturbacion alguna y sin caer ni incurrir por ello en pena alguna ni caluñā. Y mandamos por la presente a las personas que para la execucion de lo susodicho por nos fueren deputados por nuestras cartas que compelan y apremien a los dueños de las tales casas y suelos que así fueren señalados por ellos para fazer y edificar las dichas synogas: o mezquitas y casas de morada: que las vendan a los dichos Iudios y Moros: por precios razonables a tassados por dos personas. La vna persona qual fuere deputada por el aljama de los Iudios. Y por el aljama de los Moros para en los suelos de los Moros sobre juramento que primeramente hagan en la tassacion se aura bien y fielmente y sin parcialidad y si quisiere ayan informacion de officiales para mejor hazerla tassacion. Y quando estos

ma parte horum commentariorum.

estos dos no se auinieren, que el dicho deputado, o deputados se junten con los así nombrados por las partes, y sobre juramento, que esso mesmo hagan de se auer bien y fielmente sin parcialidad alguna, y en la tassa que hizieren, tassén cada vno de los dichos fuelos, o casas. Y lo que estos tres o dos dellos tassaren que aquello vala, y se pague. Y mandamos a las aljamas de los Indios, y Moros, y a cada vno dellos que pongan en el dicho apartamiento tal diligencia, y den tal orden, como dentro del dicho termino de los dichos dos años tengan fechas casas de su apartamiento, y viuan, y moren en ellas, y dende en adelante no tengan sus moradas entre los Christianos: ni en otra parte fuera de los dichos circuytos y lugares que les fueren deputados para las dichas juderias, y Morerias, so pena que qualquier Indio, o Iudia, o Moro, o Mora que dende en adelante fuere fallado que viue, o mora fuera de los tales circuytos y apartamientos, pierda, y aya perdido por el mesmo hecho sus bienes para la nuestra Camara, y su persona a la nuestra merced,

y qualquier justicia los pueda prender en su jurisdiccion, y doquier que fueren fallados los embien presos a la nuestra Corte ante nos a su costa, porque nos fagamos y mandemos hazer dellos y de sus bienes lo que nuestra merced fuere.

E qualesquier obligaciones que se fizieren en su fauor no valan, ni les sea acudido con lo que les fuere devido, ni personas algunas contraten con ellos. E mandamos a los señores y Comendadores de las ciudades, y villas y lugares de señorios, y de ordenes, y de behetrias, y abadengos que luego señalen y hagan señalar cada vno en sus lugares, y de su Encomienda los fuelos y casas, sitios y que para las dichas sinogas y casas y sitios ouieren menester: por manera que dentro del dicho termino de los dichos dos años este hecho el dicho apartamiento, y viuan y moren los Indios y Moros en el, cada vno en lo suyo apartados: so pena que pierdan los tales señorios y Comendadores todos los marauedis que en qualquier manera tuuieren en los nuestros libros, por nuestros priuilegios.

¶ Lex. XI.

a ¶ Boticarios, ni cirujanos. Ad de. l. 8. & quæ ibi not. Gregor. Lupus titulo. 24. part. 7. facit. l. 36. in fra cod.

¶ Lex. XII.

b ¶ Tornar a la Fe Catholica. ad de. l. Iudæis. C. de Iudæ. & l. 6. titulo. 24. part. 7. quam in hac materia vide & not. & ibi, quod Iudæi non sunt inuiti trahendi ad fidem catholicam, sed sponte. quoniam voluntarium militem diligit Deus. cap. sicut. de Iudæ. ca. qui syn-cera. & cap. de Iudæis. 45. distinct. S. Tho. 2. 2. quæst. 10. ar. 8. & in 4. senten. distin. 13. quæst. 1. art. 1. ad 6. & quæ no ta. Fernand. II. lerdens. libro de nouo paga no. conuert. Regni. Valentiz, ex quo plura ad hanc conclusionem Vdraldric. Za fi. in q. 1. folio 101. in princi. Desideri. in ter literatos. vñ quæ ad fol. 111. columna. 1. vbi pulchra in hac re colligere poteris. traditæ

¶ Ley. XI. Que los Iudios ni Moros no sean especieros, ni boticarios, ni vendan cosa alguna de comer.

¶ El Rey don Iuan II. en Valladolid, el primero año que reyno.

algún Iudio, ni Iudia, ni Moro, ni Mora sean especieros, ni boticarios, ni cirujanos, ni vendan vino ni azeite, ni manteca, ni otra cosa de comer a Christiano, ni a Christiana, ni tengan tienda de botica ni mesas en publico, ni escondido para vender viandas algunas que sean de comer. E qualquier Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora que contra esto fiziere caya en pena de dos mil maravedis. E mas los cuerpos que esten a nuestra merced para qles mandemos dar pena corporal segun biéviesto fuere, y a la nra merced pluguiere.

¶ Ley. XII. Que los Iudios, y Moros si se quisieren tornar Christianos, no sean estornados por persona alguna.

¶ Idem.

algunos Iudios, o Iudias, Moros

o Moras por inspiraciõ del Spiritu sancto se quisieren baptizar y tornar a la Fe Catholica^b que no seã detenidos ni embargados por fuerza, ni por otra alguna manera, porq no seã conuertidos por Moros, ni por Iudios, ni por Christianos: asì varones como mugeres, aunque sea padre, o madre, o hermano, o otra qualquier persona, agora ayã deudo con el: agora no. E qualesquier que contra esto vniere, o el contrario fizierẽ seria procedido contra ellos a las mayores penas, asì ciuiles como criminales que se fallaren por derecho.

¶ Ley. XIII. Que los Iudios y Moros no tengan escuderos, ni seruientes Christianos.

¶ Idem.

NINGVN Iudio, ni Iudia, ni Moro, ni Mora no tengan escuderos, ni seruientes^c, ni moços, ni moças Christianas, o Christianos que les fagan seruiçio, o mandamiento, o hazienda alguna en sus casas, ni para les guisar

Marcus Anto. Natta in consi. 434. quædam puella octo vel noue annorum col. 1. lib. 2.

¶ Ley. XIII.

¶ Ni seruientes. l. 8. titulo. 24. par. 7.

^a ¶ *Ni ayan conuersacion.l. 10. & ibi posita su pra eod.*

^b ¶ *No sean arrendadores. Ad idem.l. 29. infra eod.*

¶ *Ley. XV.*

^c ¶ *Cosas algunas de comer. l. 8. titu. 24. part. 7. facit illud Exod. 22. ad finem, carnem quæ à bestiis uest infidelibus fuerit prægustata non comedetis, sed proieciētis canibus.*

guisar de comer, ni para que les fagan fazendas algunas en el labado: así como encender candelas y yrles por vino, y semejantes seruicios, ni tengan amas Christianas para que les crié sus fijos, ni tengan yugueros, ni ortolanos ni pastores, ni vengā ni vayan a honras, ni a bodas, ni a sepulturas de Christianos, ni sean compadres, ni comadres de los Christianos, ni los Christianos dellos, ni aya conuersacion alguna en vno por lo que dicho es, so pena de dos mil marauedis por cada vegada que contra esto que dicho es, o contra alguna parte dello vinieren y hizieren los tales Iudios y Iudias, y Moros, y Moras.

¶ *Ley XIII. Que los Iudios y Moros no sean arrendadores ni almoxarifes de las rentas del Rey.*

¶ *Idem.*

ninguno, ni algunos Iudios, ni Iudias, ni Moros, ni Moras no sean arrendadores ni pagadores, ni almoxarifes, ni mayordomos, ni recaudadores de las

nuestras rentas, ni de otro señor, ni señora, ni Christiano, ni Christiana, ni vñen de los officios, ni de alguno dellos por los Christianos y Christianas entre ellos, ni sean corredores, ni corredoras, ni cambiadores, ni cambiadoras, ni trayan armas algunas los dichos Iudios y Moros, ni alguno dellos por las ciudades y villas, y lugares, y qualquier Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora que contra esto hiziere, o contra cosa alguna dello que pague de pena por cada vegada dos mil marauedis, y el Christiano, o Christiana de qualquier estado que sea que tuuiere Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora para que vñen de los dichos officios, o alguno dellos que paguen esso mismo la dicha pena.

¶ *Ley. XV. Que los Iudios y Moros no tengan plazas para vender cosas de comer a los Christianos.*

¶ *Idem.*

NINGUNOS, ni algunos Iudios, ni Moros no tengan en sus barrios, o limites, o moradas, plazas, ni mercados para vender, ni comprar cosas algunas de comer, o de beuer a Christianos, o Christianas, so pena de quinientos marauedis a cada vno por cada ve-

¶ Ley. XV I.

^a ¶ Iuezes Indios
Adde.l.35. ver
fic. y nos enten
diendo. inf. cod.
tit.

¶ Ley. XV II.

^b ¶ Echar, ni e
chen pechos ni tri
butos. Veñiga
lia nona sine
permittu prin
cipis, nec alia
impositiones
imponi mini
me possunt vt.
C. noua veñi
gal. imponi nō
pos. Caiet. in
verbo. excom.
ca. 71.

gada. Pero q los pue
den tener y tengan
dentro en los circuy
tos donde moraren
para simismos.

¶ Ley. XV I. Que las aljamas de
los Indios y Moros no tengan
juezes apartados.

¶ Idem.

LA S aljamas de
los Indios y Mo
ros de nuestros rey
nos y señorios no pue
dan auer, ni ayan de
aqui adelante juezes Indios ^a, ni
Moros entre si para que les libren
sus pleytos, assi ciuiles como crimi
nales que acaezcan entre Indios y
Iudias, y Moros y Moras. Y reuo
camos les qualquier poderio que
de nos y de los Reyes nuestros an
tecessores tienen en la dicha razón
por priuilegios. O en otra mane
ra, y damos lo por ninguno. Y
mandamos que sean librados de
aqui adelante los tales pleytos,
assi ciuiles como criminales de en
tre los Indios y Iudias, y Moros
y Moras por los Alcaldes de las
ciudades y villas y lugares do mo
raren. Pero es nuestra merced
que los tales Alcaldes guarden el
tal libramiento de los pleytos ci
uiles, y las tales costumbres y or

denamiçtos que fasta agora guar
daron los Iudios y Moros: tanto
que parezcan authenticas y apro
uadas por ellos.

¶ Ley. XV II. Que los Indios y Moros no puedan po
ner imposiciones ni hazer repartimientos sin l. cencia
del Rey.

¶ Idem.

Ningun aljama ni co
munidad, o Iudios,
o Iudias, Moros, o
Moras no sean osa
dos de echar ni e
ch pechos ni tributos, ^b ni pongā
imposiciones en cosa alguna que
sea, sin nuestra licencia y manda
do. E si alguna regla es dada a los
dichos Indios y Moros, o en algu
nas imposiciones han seydo, o
fueren puestas en la dicha razon:
assi en general, como en personas
singulares, o en viandas, o en mer
cadurias, o en otra manera qual
quier, assi por juez, como por qual
quier dellos: en caso que tengan
priuilegios, o carta, o cartas de los
Reyes passados nuestros anteces
sores, o de nos para lo poder ha
zer. Y de aqui adelante no sean
tenidos de pagar, ni paguen las
tales imposiciones, ni alguna de
llas. Ca nos de nuestro poderio
Real reuocamos qualesquier pri
uilegios que en la dicha ra
zon

¶ Ley XVIII.
a **¶ Ni se bañen en baño.** Cōcord. l. 8 tit. 24. par. 7. & hoc ad no uiter cōuersos in regno Granatæ inter eos se extendit hodie per prohibitionem eis factam à nostro Principe catholico Philippo II. huius nominis Rege Hispaniæ, quæ prohibet eos ad balnea accedere ut relatus fuit mihi.

¶ Lex XIX.
b **¶ Ni alguna Christiana.** nota quod accessus ad loca & districta ludæorū est mulieribus coniugatis & meretricibus Christianis prohibitus non ergo nomine isto masculi venient cū turpissimum sit sub fœminino cōprehēdi, & materia sit pœnalis in qua non est eadē ratio prohibitionis, cū in accessu fœminatū propter eorū fragilitatē plura mala euenire possēt, ut unusquisque cogitare poterit, nēpe inductiones ad eorū sectam, vel alia circa honestatē occasiones peccandi omnino sunt auferendæ.

zon seã dados de quãto atañe a esto que dicho es. Y mãdamos a los dichos Iudios y Iudias y Moros y Moras q̃ no vsen dellos, fopena d̃ los cuerpos y de quãto hã. Y esso mesmo mandamos a los dichos Iudios y Iudias y Moros y Moras que no pechen ni paguē en las tales dichas derramas que asì les fueren echadas segũ dicho es sin nuestra licencia y mandado expressamente dado para ello.

¶ Ley XVIII. *Que los Indios y Moros no visiten a los Christianos en sus enfermedades, ni les den melezinas.*

¶ Idem.

Otro si ningun Iudio, ni Iudia, ni Moro ni Mora no seã osados de visitar Christianos, o Christianas en sus enfermedades, ni darles melezinas, ni xaropes, ni se bañen en baño^a en vno con los dichos Iudios y Moros.

Y los dichos Christianos, ni Moros, ni Iudios, ni las dichas Iudias y Moras con las Christianas, ni les embien presentes de fojaldres y especias, ni depancozido, ni de vino, ni de aues muertas, ni otras carnes muertas ni de otras cosas muertas que sean de comer. Y qualquier que contra esto fuere y lo contrario hiziere: Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora que peche por cada vegada trezientos maravedis.

¶ Ley XIX. *Que las Christianas no entren en el cerco donde los Moros y los Iudios moraren.*

¶ Idem.

Ninguna ni alguna Christiana *b* casada, o amigada, o soltera, o muger publica no sea osada entrar en el dicho circuyto donde los dichos Iudios y Moros y Moras moraren, de noche, ni de dia. E qualquiera muger Christiana que dentro entrare si fuere casada que peche por cada vegada que en el dicho circuyto entrare cient maravedis. E si soltera, o amigada, que pierda la ropa que lleuare vestida. E si fuere muger publica, que le den cient azotes por la villa, y sea echada de la ciudad, o villa, o lugar donde viuiere.

¶ Ley. XX.

¶ Soldada ni a jornal.

Fortè propter assiduum conuersationem quæ ex opere diurno ex mora apud infideles posset euenire in potu & cibo, & alia quæ ministrari solent à dominis suis operarijs. arg. l. 6. suprà ibi, conuersation con el, sed ista. l. est intelligenda in familiaribus qui habitant simul cum Iudæis, & in quibus exerceri potest dominium, scilicet in alijs qui seruiunt diurnum officium, & sumpta mercede recedunt ad vesperam in proprias habitationes & seorsum à domibus Iudæorum dict. l. 6. ibi, de tenet Christiano ni Christiana en su casa.

¶ Lex. XXI.

¶ Por galardón. Poena ergo pecuniaria pro tertia parte, quæ applicatur accusatori datur ei in præmium, & utroque foro scilicet foro & poli lucra possunt sine

¶ Ley. XX. Que los Indios y Moros no tomen a soldada a Christiano.

¶ Idem.

LOS Indios y Indias y Moros, y Moras de los nuestros reynos y señorios no tomen a soldada ni a jornal: ni en otra manera alguna Christianos algunos ni Christianas: ni labrè sus heredades ni viñas, ni casas, ni otros edificios algũos. Y qualquier q̃ lo contrario hiziere, q̃ por la primera vegada q̃ le den cient açotes. E por la segũdavegada q̃ pague mil maravedis y q̃ le dẽ otros ciẽt açotes. Y por la tercera vegada que pierda todos sus bienes y le dẽ otros cient açotes

¶ Ley. XXI. Que qualquier persona pueda acusar las penas sedichas.

¶ Idem.

DE todas estas forbredichas penas sea acusador qualquier persona de la

ciudad, villa o lugar do acaesciere y de su tierra, o otra qualquier persona de la ciudad, o estrangera: y que el tal acusador aya por galardón la tercia parte de los maravedis de las penas susodichas para si, y las otras dos tercias partes sean para la nuestra camara: Pero es nuestra merced que ningunos ni algunos por si mesmos no prendan ni entreguen ningũ ludio ni Iudia, ni Moro ni Mora fasta tanto que sean llamados a juyzio^d oydos y vendidos por derecho.

¶ Lex. XXII. Que los Indios y Moros que se fueren del Reyno sean presos y captiuos de los que los tomaren.

¶ Idem.

LOS Indios y Indias, y Moros y Moras de los nuestros reynos y señorios q̃ se fueren fuera dellos y fueren tomados en el camino: o en otro

metu obligationis ad restitutionem, ut suprà amplius quæ sententia probatur contra opinionem aliquorum. & sic Deus in veteri lege posuit penam quadrupli & huiusmodi pecuniariam exo. 22. in principi. & in vniuersum omnes leges id statuunt vbique.

¶ Por si mesmos no prendan.

Repraesalia in personam seu in rebus prohibite sunt. l. 7. titulo. 12. libro. 5. ord. suprà. & l. 12. eo. titu. & l. 19. titu. 14. li. 2. ordi. suprà.

¶ Llamados a juyzio. ca. 1. de causa possess. & propriet. c. cum inter. de excep. l. 39. in fra eodem.

¶ Lex. XXII. Fueren tomados en el camino. Cum ergo sint in via & actu fugiendi, cum per eos iam non stet quominus delictum perficiatur, & si perfectum non fuerit sunt puniendi. Hic habes text. optimum. Adde l. 39. infra cod.

¶ Lex

Lex. XXIII.

a ¶ *En fauor de yfuras. Quia cum inducat tale priuilegium peccatum mortale fitque contra omne ius non debet ualere.*

¶ *Lex. XXV.*

b ¶ *No pudieffe*

ser encarcelado. Hoc priuilegium non est infidelium sed fidelium qui dicuntur nobiles, vulgo hijos dalga. l. 4. titulo. 2. libr. 4. ordin. supra & foeminaru honestarum, quæ pro causa non descendente ex crimine incarcerari non possunt secundum Regiam legem Tauri.

¶ *Lex. XXVI.*

c ¶ *Señales. Ad idem. l. 8. & l. 9 & l. 27. infra cod. tit. 3.*

lugar qualquier que pierdan por esse mismo fecho todos los bienes que lleuaren y seã para aquel, o aquellos q̃ los tomaren: y ellos seã nuestros captiuos para siempre.

¶ *Ley. XXIII. Que los Indios no paguen en los salarios de los Corregidores ni justicias.*

¶ *Idem. ¶ En Alcala.*

P Ves que los Indios son apartados en tributos y pechos y contribuciones de los Christianos: mandamos que no sean tenidos de pagar cō ellos en los salarios de los alcaides y juezes.

¶ *Ley. XXIII. Que el Rey rescibe su amparo proteccion y defension a los Indios.*

¶ *El Rey don Alonso en Leõ: de petition.*

N Vestra merced y voluntad es de rescibir y recebimos so nuestra proteccion y defension y amparo a los Indios de nuestros reynos los quales mandamos que sean defendidos de todas contumelias y injurias: y que les sea guardado su derecho contra los deudores y les sea administrada

justicia sin dilacion maliciosa y sin figura de juyzio. E confirmamos sus priuilegios saluo aquellos que son otorgados en fauor de yfuras y contra las otras cosas de sufo cōtenidas en este libro.

¶ *Ley. XXV. Renocanse las leyes que los Indios no pueden ser encarcelados, o presos.*

¶ *El Rey Reyna. en Madrigal. de año de mil y cccclxxvj.*

O M O quier que el Rey don Alonso nuestro progenitor ordeno que Iudio no pudieffe ser encarcelado *b* por deuda ni por causa de alguna obligacion q̃ fizieffe saluo por nuestros pechos y derechos reales: no veyendo la dicha ley ser contra razon y derecho: reuocamos y mādamos q̃ no aya fuerça de ley ni sea guardada y que en esta parte se guardẽ las leyes de derecho comun.

¶ *Ley. XXVI. Que los Indios ni Moros no tengan nombres de Christianos.*

¶ *El Rey don Henrique II. en Toro.*

M A N D A M O S que los Indios ni Moros no tengan nombres de Christianos, y ni los Christianos sean llamados por nombres de Moros: so pena de la nuestra merced. Y mandamos otrosi que trayan señales *c* tales

Lex XXVII.

§ Oro y plata.
Adde. l. pri.
mā. titul. pri.
mo. lib. quar.
to. supra. pa-
gina. 1329.

b § Paño berme-
jo. Adde. l. 26.
supra.

Lex XXVIII.

c § Oficiales.
Adde. l. secun-
dā. titulo. 25.
par. 7.

Lex. XXIX.

les que sean conosci-
dos y sean differen-
tes y apartados en el
habito y traer de los
Christianos.

§ Ley. XXVII. Que los Indios ni
Moros no puedan traer dorado
ni sedas.

¶ Confirmola el Rey D. Iuan
II. en Madrigal. año de mil
cccc y xxxviii.

¶ El Rey y Reyna en Madri-
gal. año de mil cccc lxxxvj.

¶ El Rey D. Alonso en
Valiadolid.

Stablescemos que las di-
chas leyes de suso conteni-
das sean guardadas, y demas de-
mandamos que los Indios y Mo-
ros no puedan traer seda en las fi-
llas estribos, espuelas, espadas, y
cintas y cintos, oro y plata^a. Ni
puedan otro si en sus ropas traer
paños de seda, ni de granada de dē-
tro ni de fuera. E mandamos otro
si que trayan continuamēte la di-
cha señal de paño bermejo^b en el
ombro derecho segun que en las
leyes antes desta se contiene: y assi
mismo mandamos que los Moros
trayan capuz, o capellar verde so-
bre sus ropas y vestidos: o alo-
menos luneta. Y las Moras tra-
yan otro si luneta azul en las ve-
stiduras de encima: tan ancha co-

mo quatro dedos en lugar paten-
te que se demuestre: y si qualquier
de los dichos Indios y Moros. o lu-
dias, o Moras lo contrario fizierē
que por esse mesmo fecho pierdā
las vestiduras de encima, y puedan
gelas quitar qualquier sin pena: as-
si mesmo le pueda tomar los di-
chos arreos de oro y de plata: tãto
que sin ninguna tardança aquel q̃
tomare las dichas vestiduras y ar-
reos las traya delante del juez del
lugar donde esto acaesciere: y la
meytad dellas sean adjudicadas al
que las tomare y la otra meytad al
juez que lo sentenciare y juzgare.
Pero que si aquel que tomare las
dichas vestiduras y jaezes: no las
truxere delante del juez sin algu-
na dilacion: que incurra en pena
de robador, y las dichas vestiduras
y jaez sean adjudicadas al dicho
juez.

¶ Ley. XXVIII. Que los concejos y oficiales defien-
dan a los Indios que no resciban daños.

Andamos que los con-
cejos y sus oficiales^c de
las ciudades y villas y lu-
gares sean tenidos de de-
fender y defiēdan a los Indios q̃ no
rescibā daños algunos de los Chri-
stianos.

¶ Ley. XXIX. Que los Indios no arrienden las rentas
del Rey.

¶ El Rey don Iuan. II. en sus tutores. ¶ El Rey don
Enrique. II. en Burgos. año de mil ccccvi.

El Rey

*a De arrendar.
Adde.l. 30.in
fra ubi Chris-
tianus condu-
cens redditus
regios pro mi-
nori est prefe-
redus Iudæo.*

EL Rey dō Iuā
segundo: año
de mil y qua-
trocientos y ocho es-
tando so tutela y con-
sejo de la reyna doña Cathalina
su madre: y del infante don Fer-
nando su tio por su pr.matica es-
tatuto y ordeno que ningun Iu-
dio de qualquier estado que fue-
se: no fuesse osado de arrendar a
las rentas: y pechos y derechos
a nos pertenescientes: quier fue-
sen alcaualas: pedidos y mone-
das tercias: ni portazgos ni o-
tras rentas algunas: ni sean fieles:
ni cogedores: ni recaudadores
ni receptores dellas: ni sean fia-
dores de las dichas rentas por
ninguna: ni alguna persona pu-
blica ni ocultamente no arrien-
den los diezmos ni otros dere-
chos de la Yglesia: ni de otros se-
ñores algunos: ni sean cogedo-
res ni recaudadores de los tales
derechos y rentas: y si las arren-
daren: cogieren y recaudaren: o
en ellas hablaren, o trataren: o
fueren fiadores si les fuere pro-
uado: paguen de pena tanta quan-
tia quanta valio la renta: y si sus
bienes tanto no valieren: pier-
da sus bienes y denle cincuen-
ta açores publicamente: y la prue-

ua contra el tal Iudio se haga con
dos Iudios: o con vn Christiano
y vn Iudio, o con dos Christia-
nos: o por confesion del Iudio
y mandamos otrofi que si al-
gun Christiano diere parte en
la renta a algun Iudio: o le diere
poder para la recaudar: o si el
Christiano fuere en consejo, o
en dicho o en hecho que el Iu-
dio contra lo susodicho hizie-
re: o arrendare, o recaudare: o
se entremetiere en las dichas ren-
tas que el tal Christiano: pague
otra tanta quantia como fuere
la renta. E si no tuuiere de que
pagar pierda sus bienes y firua
por vn año en algun castillo de
frontera. Y de las penas sobre di-
chas aya la tercia parte qualquier
del lugar que lo accusare: y la otra
tercia parte para la justicia que lo
executare: y la otra tercia parte pa-
ra la nuestra camara.

*¶ Ley. XXX. Que las rentas del Rey se arrienden a
los Christianos por menos que a los Iudios.*

¶ Idem.

EDenamos que quando
las nuestras rentas se
ouieren de arrendar
sean arrēdadas a los Christianos.
E si las quifieren tanto por tanto
y aun de menos que a los Iudios.

E 5

¶ Ley.

¶ Lex XXXI

^a ¶ De quien las cōpraron. quoniam loco aliorum subintrat. & non debet esse melioris conditionis, cum occupet eas hereditates, imo inferioris, adde quæ dixi in. l. i. gl. i. pag. 90. lib. i. ord. Lex. XXXII

¶ Testimonio

de dos Christianos. Et meritò cum in ore duorum, vel trium stet omne verbum. c. cum esses. de testam. adde quæ dixi in l. 7. suprà. eo. tex. in Clem. Cum Iudæi. de testibus. Iudæus aduersus Christianum, non est testis idoneus ob id nec in totum iuramentum, nec in probationis supplementum eidem aduersus Christianum est deferendum. Alex. in. l. admonendi. ff. col. ff. de verbo. oblig. cum alijscitatis ab Hippoly. in singul. 41. Iudæus non potest esse testis & est memorabilis limitatio ad iura q

¶ Ley. XXXI: Que los Iudios pechen por las heredades q compraren de los Christianos.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro era de mil. cccc. lx.

Mandamos q si los iudios, o muros cōprarē o ouierē cōpradas d los Chria nos heredañs algūas q peché y paguē por ellas en los pechos q pagauan aquellos de quien las comprarō a.

¶ Ley. XXXII. Que testimonio de dos Christianos vala contra Iudio.

¶ El Rey don Iuan. II. en Burgos era de mil cccc. xvij.

Como quier q el Rey don Enrique Segundo en Toro era de mil y quatrocientos y nueue. Ordeno, que no valiesse cōtra los Iudios testimonio de Christiano que fuesse presentado contra ellos en juyzio, ni en otra manera sin testimonio de Iudio: en razō de las deudas que los Christianos les d uē. Pero que en todas las otras cosas ciuiles que valiesse los Chri

stianos por testigos: tanto que fuesen de buena fama Manda mos que testimonio de dos Christianos de buena fama vala contra Iudio. E asimismo la fe y testimonio de escriuano publico vala contra Iudio: aunque no aya Iudio testigo.

Ley. XXXIII. Renocase el privilegio que tenian los Iudios de ser creydos por sus juramentos sobre las prendas.

¶ El Rey dō Enriq. II. en Toro.

Rdenamos q los priuilegios q los Iudios auian: en q se contenia q jurado el Iudio q tenia a empeños qualquier cosa aunq no dixesse ni nõ brasle quiē ge la empeño, que el dueño de la cosa fuesse tenido de le dar quãto el Iudio jurasse, que la tenia empeñada. Mandamos, que no valan: y nos las reuocamos: y es nra merced y mandamos q el Iudio sea creydo por su jura

permittūt iuramentū partis in supplementum probationis. vt cap. fin. de iure iuran. cum similibus. tenet etiā Curti. in. l. admonendi. col. 61 ff. de iur. iur. Marc. Antonius Natta in consi. 394. n. 22. lib. 2.

Lex XXXIII

¶ Creydo por

^c fujura. Nota casum in quo per partis iuramentum fit probatio. fallit in iuramento quoddatur parti in supplementum probationis, nam non habet locum in Iudæo aduersus Christianum. vdictū fuit in. l. 32. suprà proxim. in casu tamē huius legis dādo auctorem in specie huius legis standum est eius iuramento. Plures alios casus in quibus statuit iuramento alicui. ponit Marc. Anton. in tract. de viribus & virtutibus iuramenti. numer. 72. ver. quinquagesimo tertio. Bartholomæ. Cassan. in con-

inconsuetud. Burg. rub. l. 5. nu. 175. l. 1. vbi dixi in verb. iure. tit. 5. lib. 3. ord. supra. alius casus in l. 2. ibi. *deue el judgador dar la jura. tit. 11. part. 3. c. sta tutum. §. 1. de resc. libr. 6. vbi late dixi in lectione ordinaria Vesperorum Sexti, quam domino auxilio obtineo*

Salmantica

isto Anno.

1567. Vtrum

autem Iuda-

us possit accu-

sare Christia-

num de periur-

io: in quo

Bart. de Ca-

pua singu. 81.

respondet non

posse. Ratio

est, quia non

debet fidem in

sinuare, quam

non habet ar-

gu. l. 1. C. de

hæret. dubium

tamen videtur

istud dictum

cum periurium

sit crimen ad

uersus diuinam

maiestatem: &

grauissimum

in damnum to-

tius rei publi-

cæ Christianæ

cum sit ad-

uersus commu-

nem patrem &

Deum nostrum,

nec Christianus

conuictus de

periurio de

beat ex suo

dolo commo-

dum reporta-

re, imo cum

gravius peccet

à quocunque

detegatur erit

seuerissime pu-

niendus: pœ-

nis à iure statutis &

à Regibus Catholicis nostris.

& domino nostro Philippo secundo huius nomi-

nis per suas pragmatikas. de pœnis periurantis

posui in l. 1. verb. positiones. tit. 4. col. 1. §. 18.

lib. 3. ordinam. supra.

dando actor de quie
tomo y ouo la cola q
a s i t e n i a e m p e ñ a d a
y que passe por dere
cho lo que en esta ra
zon se deua hazer.

*¶ Ley. XXXIII. Que los Indios
quien de su talmud las maldicio
nes y oraciones que dezian contra
las Iglesias y Christianos.*

El Rey do Iua. II. en Vallado
lid año de mil. ccc. y. lxxxvij.

POr quãto nos
fizieron en tẽ
der que los Iu
dios en sus libros y
otras escripturas de
su talmud les man-
da su ley que digan
cada dia la oracion
de los herejes que se
dize en pie en q mal-
dizen las Yglesias y
los Christianos y a
los clerigos y a los fi-
nados. Defendemos
firmemente que no
las digan de aqui de

¶ Lex. XXXIII.

¶ En que maldizen las yglesias y los Christianos. Ini-
quum valde & inhumanum est maledicere eccle-
sias Dei in quibus nomen Dei laudatur, & in
Christi fidelibus, & sacerdotibus, & val-

de impium de-
fundis est ma-
ledicere, cum
sit Blasfemia,
vt habetur in
hac lege, meri-
to que sunt acce-
di ab isto deli-
cto, præsertim
cum sint in ter-
ris Christiano-
rum, quibus bene
facere tenetur.
c. cum in offi-
cijs. de testa.
& nobiscum
conuersantur
pacifice. ideo
possumus di-
cere cum Psal.
cap. 27. qui lo-
quuntur pa-
cem cum pro-
ximo suo: ma-
la autem in-
cordibus eo-
rum. Da illis
secundum o-
pera eorum: &
secundum ne-
quitiam ad in-
uentionem ipso-
rum. Secundum
opera manu-
um eorum tri-
bue illis, red-
de retributio-
nem eorum
ipsis. Quonia
non intelle-
xerunt, ope-
ra Domini, &
in opera ma-
nuum eius des-
trues illos &
non edificabis eos. dicebant forte Psalmi. 108.
incipien. Deus laudem meam. vtrum autẽ liceat
aliquẽ maledicere. videtur quod non. Apostol. ad
Rom. 7. benedicite & nolite maledicere. & Luc.
6. benedicite maledicentibus vobis, & orate pro
calum

lante: ni las tengan
escriptas en sus li-
bros: ni en otras es-
cripturas algunas: y
los que las tienen es-
criptas las ropã tiren
y chancillẽ en mane-
ra q no se puedã leer.
Y en otra manera
qualquier que las di-
xere: o a ellas respon-
diere que le den cien-
taçotes publicamẽte.
E si le fuere hallado
escripto en su breuia-
rio o libro: q pechen
de pena a nos tres
mil maravedis. E si
no ouiere de que los
pechar q le den cien-
taçotes. Y demas sepã
q cruelmente proce-
deremos contra ellos
como contra aquellos
que blasfeman de la
sancta fe catholica
de los Christianos.

non edificabis eos. dicebant forte Psalmi. 108.
incipien. Deus laudem meam. vtrum autẽ liceat
aliquẽ maledicere. videtur quod non. Apostol. ad
Rom. 7. benedicite & nolite maledicere. & Luc.
6. benedicite maledicentibus vobis, & orate pro
calum

calumniantibus vos. ergo non licet aliquem maledicere. capit. certum est. 24. quæst. 3. secundo omnes tenentur Deum benedicere, iuxta illud Daniel. 3. Benedicite filij hominum Domino. Sed non potest ex eodem ore procedere benedictio Dei &

maledictio hominis, ut probatur Iob. 3. ergo nulli erit licitum aliquem maledicere. Tercio ratione sua detur, qui aliquem maledicit, videtur optare eius malum & ei referre & increpare vel malum culpæ, seu pœnæ: quia maledictio videtur esse increpatio quædam. Quæquidem animi affectio cum charitate pugnat. Sed non licet desiderare malum alterius, quinimo orare oportet pro omnibus, ut à malo eximantur. Quin vero neque diaboli ipse malitia obstinatissimus licitum apparet ut maledicatur, quippe cum in ecclesiasti. capit. 20. lega-

mus, Cum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam. ergo multo minus licet maledicere hominem. Denique. 4. probatur, si quempiam maledicere licet, hoc est, quia malus est, tamen cum aliena corda nobis non pateant, hac ratione non apparet licita maledictio, unde super illud Numerorum. 23. quomodo maledicā cui non maledixit Dominus? ait gloss. non potest esse iusta maledicendi causa, ubi peccan-

¶ Ley. XXXV. *Que los Iuezes de los Iudios: no puea librar pleyto alguno de crimen.*

¶ El Rey dō Iuan. I. en Soria.

Denamos y mandamos q̄ ningun Iudio de nuestros Reynos sea osado: asirabis como viejos y adclātados ni otras personas algunas de los q̄ agora son: o seran de aqui adelante de sen-tremeter nientremetā a juzgar ningun ni algū pleyto q̄ sea criminal: asī como muerte de hombre: y perdimiēto de miēbro o destierro. Pero que pueda librar todos los pleytos ciuiles que acaescieren entre ellos segun su

tis ignorantur affectus, ergo &c. ¶ In oppositum patet illud Exod. 27. maledictus qui non permanet in sermonibus legis huius, cui concinit, quod Eliseus maledixit pueris sibi illudentibus. ut patet. 4. regum. capit. 2. ergo in contrarium. Breui-

ter prodissolutione huius materie sit conclusio prima. Imperare, ut alij malum fiat, vel optare aut imprecari malum quatenus malum illi est, nempe quasi illud proposito suo intendens peccatum est suo genere mortale. Ratio quia malum alteri, vel exhibere, vel optare charitati aperte repugnat. Sanctus Thom. 2. 2. q. 76. artic. 1. Dominic. Sotus libr. 6. de iust. & iur. q. 12. artic. 1. ubi vide. Ioā. Monthoni. in promptuario iuris diuini & humani. verbo. maledicere. in. 2. parte. folio. 39. colum. 3. in gl. nec maledictū promaledictū. Caieta. in sum. verbo. maledictio. vid. Sotū

ley con vno de los alcaldes de las ciudades y villas y lugares cada vno en su jurisdiccion qual escogieren los Iudios. Y por quanto los dichos Iudios son nuestros nuestra merced es q̄ las appellaciones de los pleytos criminales: asī d̄ los señorios como de otros lugares qualesquier vengā a la nuestra corte, y esto se entienda en aquellos pleytos criminales que acostumbrarō librar los Iudios. E si alguna cosa juzgaren a fuera de lo que dicho es q̄ no vala su juyzio. Y mandamos que ningun alcalde ni

ubi supra ponentem in hoc alias conclusiones, quæ ex mente Sancti Thomæ & Caietan. in locis præcitatis desumuntur. Iudæis blasphemans punitur. 1. 3. ubi Montalu. titulo. 2. libr. 4. for. legum.

¶ Ley. XXXV:

¶ *Que no vala su juyzio.* Tanquam sententia lata à non suo Iudice quæ est nulla. capit. ar. si clerici. in princ. de iudic. Adde quæ notat Andr. Tiraquel.

post

post leges cō
nubiales fol.
342. colum-
na secunda.
in gloss. 8.
numero. 150.
versicu. & va-
lent gesta à
seruo. & ex-
ceptio nulli-
tatis proue-
niens ex de-
fectu iurisdic-
tionis sem-
per opponi
potest, vt di-
xi in. l. 2. ti-
tulo. 15. libro
tertio. ordi-
nam. supra.
in prima par-
te columna.
1276. versic.
limitatur se-
cundo, nisi ta-
lis nullitas p-
ueniret. Om-
nino vi. quæ
dixi in. l. pe-
nul. infra hoc
titul.

¶ Lex. xxxvj.
a No coman
ni beuan. Com-
municatio in
cibo eis pro-
hibetur, per-
mixtim, ne
ex affectione
detur occasio
supplantandi
Christianum
& conuertat-
ur ad sectam
Iudæorum.
ocasiones e-
nim sunt vi-
tandæ. iuxta
illud Exod.
23. Non ha-
bitent in ter-
ra tua, ne for-
te peccare te
faciât in me,

juez lo execute ni
cumpla. So pena de
seys mil maravedis
cada vno y si alguna
ley: o ordenança fue-
re en contrario de lo
susodicho : manda-
mos que no vala : ni
alguno vse por ella:
y por no la vsar que
no incurra en pena
alguna.

¶ El Rey y Reyna. en Madrigal
año de mil eccc. lxxvj.

Y Nos entendien-
do la dicha ley
ser justa mandamos
que sea guardada : y
ordenamos que los
juezes de los Iudios:
y Moros puedan co-
noscere solamente en
las causas ciuiles en
los lugares donde lo
han de vso y costum-
bre y no en otra ma-
nera. E otrofi que el
Iudio y Moro pueda
en las causas ciuiles
traer al Iudio o Mo-
ro ante juez Chri-
stiano si quisiere : y
que por esto no in-
curra en pena algu-

na. E otrofi manda-
mos que en los casos
en que el juez Iudio:
o Moro conofce en
tre Iudios y moros:
que libremente pue-
dan appellar para la
nuestra audiencia y
chancilleria, y cassa-
mos y revocamos to-
dos los priuilegios y
cartas que contra lo
susodicho fueron o
son dadas y otorga-
das por los reyes nue-
stros predecessores:
y todos los otros pri-
uilegios que les fue-
ron y son otorgados
en que se contiene
que los juezes Chri-
stianos no conozcan
de los pleytos de los
Iudios.

¶ Ley. XXXVI. Que los Iudios no coman ni beuan cō
los Christianos.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. El primer
año que reyno.

Ningun ni algun Iudio: ni
Iudia : ni Moros: ni Mo-
ras: así en sus casas como
fuera dellas no comã ni beuan, en
tre Christianos : ni los : Christia-
nos: ni Christianas entre Iudios y
Iudias: y Moros y Moras.

si serueris
dijs eorum,
quod tibi cer-
te erit in scan-
dalū. & Deu-
teronom. 7.
Iudæus vel
Sarracenus in-
ter Christia-
nos non co-
medat, vel bi-
bat, aut eo-
rum sit com-
pater, aut ad
Christianorū
vadat
honores, nu-
ptias, vel se-
pulturas con-
trarium fa-
ciens est pec-
na duorum
millium qua-
dratorum pu-
niendus. vt
in. l. 4. ordi-
namenti Re-
gis Ioann. 2.
Anni. 1412.
in Curijs Pin-
cianis. Bo-
nifaci. in pe-
regri. verbo:
Iudæus. qua-
stione quar-
ta. verb. inui-
tentur.

¶ Ley.

¶ Lex. xxxvij.

^a ¶ Que no trayan capirotes. Vt in habitu discernantur & cognoscantur inter Christianos. arg. cap. si iudex. de sententia excom. libr. 6. Ideoque signa portare debent, vt habetur in. l. 38. alsi mismo in fra eodem. & meretrices debent asferre signum, vt ab honestis distinguatur, qd signum aliqd Iudæi asferre debeant est. l. i. tit. 24. part. 7. & l. 2. ordin. Tauri Regis Hēri. el primero era de. 1409. adde peregrinam a Boninifacio edictam verbo. Iudæus. questione. 4. in verb. signum fol. 258. col. 3 vbi plura videbis. c. nonnullis. de Iudæ. sing. secundum Aluifi. sing. 191. q. Iudæi tenentur portare signum, vt discernantur a Christianis.

¶ Lex. xxxvij.

^b ¶ Sobre las ropas encima. Publice & non secrete debet

¶ Ley. XXXVII. Que los Iudæos traygan capirotes con cornetas, y no con chias largas.

¶ Idem.

Ingunos ni algunos Iudios de nuestros reynos y señorios de oy en diez dias en adelante q no trayan capirotes^a: ni chias largas: salvo con chias cortas de fasta vn palmo hechas a manera de embudos y de cuerno en derredor fasta la punta.

¶ Ley. XXXVIII. Que los Iudios trayan tabardos.

¶ Idem.

¶ Si mismo que trayã sobre las ropas encima^b tabardos con coletas y que no traygã mantones: y que traygan sus señales bermejas acotumbradas que agora traen: lo pena de perder todas las ropas q truxeren vestidas.

¶ Ley. XXXIX. Que los señores de los lugares no acojan a los Iudios ni Moros que les fueren de otra parte.

¶ Idem.

Inguns señor cauallero ni escudero no sean osados de acoger en su villa o lugar al Iudio ni a Iudia ni Moro ni Mora de los que se fueren de vn lugar a otro e parte en que morarẽ y esten de morada. E si alguno, o algunos han acogido alguno o algunos Iudios: o Iudias: o Moros: o Moras de esta villa de Valladolid: o de otra ciudad: villa o lugar: q los embien a donde antes eran moradores con todo lo que lleuaren. E si algunos los acogieren: o rescibieren en sus lugares y no los embiaren como dicho es: que por la primera vegada cayan en pena de cinquenta mil maravedis: y por la segunda que caya en pena de cient mil maravedis y por la tercera vegada: que pierda el lu-

i signia seu signa portare vt sint alij noti, vt dictū est in l. 37. supra. co. tit. sic etiam qui cedunt bonis propter res alienum debent asferre torquem ferream ad collum publice. vt est pragmatica regum catholicorū. 79. Donfernando y doña Isabel. ibi, aya de traer y traya al cuello vna argolla de bierro tan gorda como el dedo cōtinua y abieramente sobre el callar del jubon sin cobertura alguna sobre ella. de materia celsionis bonorum est addenda ibi pragm. 80. & l. 5. tit. 13. lib. 5. ordinam. ¶ Lex. xxxix. ¶ Que se fueren de vn lugar a otro. Nota hanc legem pro dominis oppidorum, ne ex fuga vassallorum defraudentur suis iuribus, nec infideles ex recursu ad alia loca tueantur forsan in delictis alibi commissis. Spe enim impunitatis,

nitatis, seu in o l i u m dominorum, & forte ex col-
lusione inter dominum alterius loci. se conferunt
ad loca sua. Iudæi enim dicuntur serui Panorm.
post glo. in. cap. consuluit. de Iudæ. quamuis non
strictè & proprie sint serui. Pan. in cap. Sicut Iu-
dæi. 2. not. de

Iudæis. ergo
tanquam so-
lo quodam-
modo ascri-
pti non pos-
sunt se con-
ferre de loco
ad locum al-
terius domi-
ni. Panor. &
alij in. cap. &

gardóde el tal Iudio
oludia, o Moro, o Mo-
ra acogieren, como
dicho es.

¶ Ley. XL. *Que los Indios y Moros
no sean pesquidores: ni cogedores
de los tributos reales.*

Iudæos. de Iudæ. Parisi. late. consi. 2. lib. 4. col. 1.

¶ Lex. XL.

¶ *Que los Indios ni Moros no sean cogedores.* Nō enim
oportet infidelem constituere in officijs publicis
præsertim Regis, Qui continent fidelitatis speciē
& dignitatis & exemptionis priuilegium, qui cū
careant fide cum Deo, regi minime obseruabunt.
& cum sint infames portē dignitatis & exemptio-
nis eis sunt clausæ: nec debent portare legem,
Hebraice tōra in receptionibus & aduentu regū,
cum vestibis lintheis, vt nostri sacerdotes cruces
afferunt, vt habetur in. l. 4. r. quæ est vltima infra.
hoc titul. vide poenam sancitam contra Iudæum
locantem redditus regis, vel alterius domini vel
ecclesiæ. per Regem Henricum el tercero in or-
di. Segobię Anni. 1406. & l. 5. Vallisoleti Ioan. 2.
Anni. 1412. quam refert Peregrin. verb. Iudæus.
quæst. 5. verb. honores. vbi vide, non enim refero
cum in Hispania opus non sit, quippe cum nobis-
cum infideles non habitent, expulsi enim fuerūt
à Regibus Catholicis, vt dixi, in prima parte ho-
rum commentariorum ante quæstiones proce-
miales. Si tamē Curiosi voluerint scire vltra alios
materias, quæ forte contingere possunt exteris
consulendo videant supra relata. Est omnino vi-
dendus admodum illustis Iacobus Septimacen.
nunc episcopus ciuitatis in institut. catho-
licis. capit. 35. vbi multa memoriæ digna tradidit.
¶ Quæri etiam potest vtrum Iudæi sint de ouili
Christi: videtur, quod sic iuxta illud Ioan. 10. ha-
beo alias oues, quæ non sunt ex hoc ouili. Ste-
phan. Bertrand. consi. 192. multa sunt. colum. fin.
in. 2. part. secundæ impressiois vbi ex hoc infert
quod princeps non potest sine iusta causa illos ex-
pellere de ciuitate, vt ibi plenius tradit, colum.
penul. citando Ioan. Andr. & Oldrald. Quam sen-
tentiam per plura firmat Domi. consi. 96. pro hu-
ius dubij. colum. 4. verfic. venio ad vltimum. Pa-

nor. in cap. quod sicut. de vot. Andr. Parisi. consi.
2. num. 15. lib. 4. ab Exea in cap. 1. num. 253. de cō-
sti. referens Matth. Atthet. in consi. Neapolit.
lib. 1. rub. 26. colu. 10. in. 8. nota. quod licet Iudæi
& Saraceni sint diuerſæ se et a Christianis, & ini-

¶ El Rey don Alonso en Ma-
drid de petition.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valla-
dolid. año de mil ccc. lxxv. vij.

M Andamos q̄
los Iudios ni
Moros no
lean cogedores: ni

pe Oldrald. Steph. & ab Exea. inferunt, quod Pa-
pa per illa verba. Pasce oues meas. tenetur eos de-
fendere, verum Adrianus Imperator præcepit, ne
cui Iudæo facultas introeundi Hierosolymam da-
retur, vt refert Platina in vita Alexandri primi.
Augustus Rex Franciæ cū videret Iudæos ingen-
ti fœnore ciues ita obæratos habere, vt eorū præ-
dijs citati dimidiam fere ciuitatem vendicarent,
& reliquæ partis homines aut in custodia penes
se seruarent, aut fortunis omnibus dissoluendi de-
biti causa spoliatos, mendicis non dissimiles effi-
cerent, domi præterea ex Christianis familiam
cōtinere, quorum quotidianis seruitijs rem suam
agerent, & cum pignoris loco vestes, aut sacrosan-
ctæ ecclesiæ vasa a creditoribus suscepissent eas
in sordidos vsus ab ipsis conuerti: his Iudæorum
iniquitatibus cognitis, Bernardum Anachoretam
qui in saltu Vicenarum incolebat, hominem san-
ctitatis opinione clarum, Rex adiit, rogans quæ
de Iudæis eius esset sententia. Cum quæ Bernardus
optimum factu esse respondisset, si debita omnia
quibus Christiani erga Iudæos attriti tenebantur
remitteret, quinta omnium debitorum fisco, si
veller, attributa. Hac sancti viri responsione eius
opinionē, alioquin ad Iudæos e regno pellendos
inclinantem, ita confirmauit, vt prædijs possessio-
nibusque suis Iudæos multari, edicto illis termi-
no, quo Iudæi omnes recederent à regno Franco-
rum. Idque anno millesimo centesimo octuagesi-
mo secundo factum esse Guaguinus in eius vita te-
stat. adde Concili. Toletanum. 6. cap. 3. vbi idē
statutum reperitur. & Iudæi optimo iure expelli
possunt ab aliquo regno, ne sua perfidia noceant
catholicis obteatum est, multisque magnis ratio-
nibus, cum siquidem retributionem Iudæi solent
impendere, quam mus in pera, terpens in gremio
& ignis in sinu, suis consuevere hospitibus exhi-
bere, vt vere Innocen. 3. Archiepiscop. Senonē.
scripsit

scripsi. cap. & si Iudæos. de Iudæ. quam sententiā docet Oldrals. consil. 87. Socin. consil. 86. libr. 4. Cortet. de potestat. Regia. quæstio. 84. Zaf. q. 1. de Iudæ. Alberti. in rep. rub. de hæret. quæstio. 7. lib. 6. Hermas lib. 2. de instauranda religione. cap. 12. Iacob. Septimacens. de insti. cathol. c. 35. n. 4. qui ex Herm. pru-

arrendadores: ni pef-
quisidores de los nue

denter docet, sic fieri oportere, vt accepto de liberandi spacio. vel discedant, vel eandem cum cūibus religionem profiteantur. vt fuit factum per Reges Catholicos per suam pragm. 5. quam etiā refert Septimac. vbi supra nu. 5. versic. iure itaq; & Ioan. Picus Mirandula libr. 5. aduersus astrologos. capit. 12. fuere autem à nostris regnis expulsi quadringenta vnginti millia Iudæorum vt Reuchin testatur lib. de arte cambalistica, & refert Alberti. in dict. rub. de hæret. quæstio. 3. & Septimacens. cap. 35. num. 7. fuerunt autem expulsi à regnis Castellæ Anno. 1492. vt ex pragm. 5. libr. pragmati. Quare autem Iudæi retinebantur, & retinentur in ciuitatibus Christianorum? Respond. cum Panor. post Ioan. Andr. in capit. consulu. de Iudæ. duplici enim ratione hoc contingit, prima propter spem eorum conuersionis, vt ego supra hoc titul. memor sum ostendisse. secunda quia semper sunt parati seruire. tum etiam ex pietate tolerantur arg. eorum quæ not. Pan. in cap. & si Iudæos. nota. 1. de Iudæ. & quæ notat Paul. de Mōtepi co & ad eum duæ additio. in repet. l. qui se patris. quem vi. num. 4. cum seq. C. vnde liberi. & addi. sunt sub num. 6. litera. B. & sub num. 8. litera. C. In contrarium imo quod non sint ex ouili Christi, quatenus durant in sua perfidia & secta, constat ex origen. lib. 4. contra Celsum homili. 10. dicente, quod Iudæi ex quo Christum occiderunt, penitus destituti sunt. & Daniel. 9. dum inquit, q post septuaginta hebdomadas occidetur Christus & non erit eius populus, qui eum negaturus est. per creationem omnes sunt oues Christi, licet nō sint de ouili ecclesiæ. Innoc. in capit. quod super his. vbi dixit Ann. 1550. in lectura. de vot. Similiter autoritas illa Ioan. 10. habeo alias oues, si nō lis admittere præmissam interpretationem, non videtur posse expendi de Iudæis, sed de gētilibus potius, vt Theophilus in dict. capit. 10. intellexit, & etiam Diuus Augusti. Psalmo. 78. colum. 3. & faciunt verba Christi in eodem cap. 10. loquentis ad Iudæos, vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis. ex quo manifeste apparet, quod Iudæi non sunt de ouibus Christi. Cum legi ipsius non obtemperent. Nec sint de numero electorū actu, vel prædestinatione, & verbo Christi credē-

tium: prout Dionysius Carthusianus super illud Ioan. 10. sensit & Rupertus, & Aymo Cardinalis in homilia super illud. ego sum pastor bonus. in princ. optimus & insignis textus in. cap. hanc societatem. de poenitentia distin. 4. relinquendum

troderechos pechos:
y tributos reales.

tamen censu
determinatio
ni sanctæ ma-
tris ecclesiæ.
Cum Andr.

ab Exea vbi supra num. 256. in cap. 1. de constitut. Iudæi adulti an sint cogendi ad baptismum & fidem suscipiendam præcise & coacte. tradit Paul. Parisi. consil. secundo. & si esse Iudæum. numero. 17. libro. 4. dicens quod non, & ibi alia expendit quando non est coactio præcisa, sed conditio nalis. textus in cap. Sicut Iudæi. de Iudæ. capi. maiores. de baptism. Vtrum Iudæi conuersi ad fidem sint honoribus & dignitatibus afficiendi, & sint habiles ad officia & beneficia. est videndus Paul. Parisien. dict. consil. 2. num. 211. & 212. lib. 4. & alibi latius ipse resolui. Quæritur Iudæorum causæ quo iure sunt decidendæ? videtur dicendum, quod vbi lex humana non disponit de Iudæis, tunc lex Moysæ est attendenda. vt not. Ioan. Calderi. consil. 10. sub titul. de consil. & consil. 30 sub titul. de testa. vbi concludit, quod secundum legem Moysæ masculus excludit foemina ab intestato, quod illa lex erit attendenda, eo quia Papa & Imperator tolerat vt legem suam seruent & secundum illam debent Iudæi succedere per. l. Iudæos. C. de Iudæ. ibi dum dicit. text. amissuri hætenus præmissa, si ab illicitis non abstineant. & sic secundum eum datur intelligi ex illa lege quod lex Iudæorum inter eos seruari debet, nisi in illis quæ sunt illis prohibita. pro quo facit, nam Iudæi diuinis constitutionibus, & non humanis ligantur capit. omnia. 12. distin. capitul. si solus. & ibi gloss. 8. distin. & etiam in matrimonijs contrahendis seruant suas leges ipsi Iudæi, vt habetur in capit. de infidelibus. & ibi gloss. de consangu. & affini. & in cap. fin. de diuort. Ioan. Hannibal in rep. l. si insulam. versic. Sed est aduertendum quia ob stare nume. 21. ff. de verb. obligat. quæ sunt intelligenda, quando causa tractatur inter Iudæos solum, secus si Iudæus agat contra Christianum, quo casu ius commune, & lex Christiana est seruanda. Alexand. consil. 6. colum. 2. lib. 6. & Ioan. Hannibal vbi supra, & est etiam de mente Ioan. Cald. vbi supra. Quid autem sit de iure regni habes supra hoc titul. l. 35. Iudæi enim vtuntur legibus Romanis & viuunt secundum eas, præterquā in his rebus per quas cultus eorum pollui videatur. l. spadonem. §. iam autem & Iudæi. ff. de excusatio. tuto. ex quo text. ibi deducit Bald. quod Iudæi

Iudæi in actibus humanis participant nobiscum, nō autem in diuinis: inferquet, Iudæum posse pro curatorem esse Christiani, & in iudicio interuenire pro eo, & contra eum. quod reputat bene not. ibi, & Andr. Tiraquel, de primogeniorū. q. 66. n. 4. versic. & in hanc quoque partē. vbi notat, statuta & immunitates ciuitatum cōprehenderūt Iudæos illic commorantes. ex Mart. Laudens. in Rub. ff. de iuli. & iur. & ibi Iaf. in fi. qui hoc reputat singulare. & Tiraquell. vbi supra, qui plures idem tenētes, de more, doctē & latē cōgerit, & est in materia huius tit. omnino cōsulendus.

¶ Lex. XLI.

¶ *No licet vestiduras. Iudæi enim oportet, vt discernantur in ceremonijs & in ceteris actibus à Christianis, ideo eis in incūdo aduētū principis est merito inhibitiū ne afferant legē Moysaycā, Tora, hie dicta cū veste linthea, sicut mos est Christianis deferre crucē Christi. Quā nā*

¶ Ley, XLI. Que los Iudios en los recibimētos del Rey no lleuen sobrepelizes.

El Rey y Reyna en Toledo
Año de milcccc.lxxxvj.

Ordinamos y mandamos: y defendemos, que de aqui adelante quando los Iudios ouieren de salir a nuestro rescibimiento: no lleuē vestiduras de lienço sobre las ropas: saluo el que lleuare la Tora. Otrosi quādo lleuaren algun Iudio a enterrar, no lo lleuen cantando a voces altas por las calles, ni vaya ninguno vestido de vestidura de liēço, sopena q̄ los q̄ lo cōtrario fiziere pierdan las ropas q̄ lleuare y luego gelas pueda qualquier desnudar, y sea tenido de las lleuar delāte del Alcalde, o justicia del lugar don de esto acaesciere: para q̄ las adjudique a quien las tomare, y si luego no las lleuare ante el

fit poēna Iudæi habētis accessum carnalē ad Christianam, vel in figura matrimonij, vel alias late differui in l. 7. in verb. *duerme con hombre que no es de su ley* tit. 19. infra hoc lib. 8. ordinam. Barb. con. fil. 63. lib. 1. & consi. 70. eo. lib. 1. Paul. de Castr.

juez, sea auido por forçador el q̄ las tomare.

Titu. IIII. De los adeuinos y herejes b.

¶ *Ley. I. De las penas en que caē los sorteros y adeuinos.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Biruifca. Año de mil ccc.lxxxvj.

Porque muchos hombres en nuestros reynos no temiendo a Dios: ni guardando sus consciēcias vsando muchas artes malas q̄ son defendidas y reprouadas por nos: asì como es catar en agujeros y adeuinas c y fuertes, y otras muchas maneras de agorerias y sorterias, de lo qual se han seguido y siguen muchos males. Lo vno passar el mādamiento de Dios, y hazer peccado manifestō. Lo otro, porque por algunos agoreros y adeuinos, y otros que se hazen Astrologos y

Tom. iij.

F

cōfi. 23. lib. 2. Alex. consi. 3. lib. 2. adducit eos Andr. Tiraquel. de primogenitura. q. 66. nu. 18. & ibi videbis plura notatu digna in materia huius tit. que non sunt referenda ratione quā assignauit in rubri. sup. h. tit.

Titulus. IIII. De diuinatoribus & herejicis.

¶ Y herejes. de ista materia late dicā in l. 3. infra. eo. & habetur apud Arnold. Albert. in repe. rub. & c. 1. de hæc. lib. 6. & Gondif. à Villadiego. & Alphōsi. à Castro in sinistra statib. de hæreticis. & in malleo maleficarum.

¶ Lex. I.

¶ *En catar agujeros y adeuinas. quid sit diuinare & diuinatio, & de poēna sortilegū & diuinatorū. dixi in l. 9. gl. 1. tit. 1. l. 8. ord. sup.*

¶ Lex. IIII.

§ Ley. III.

¶ Hereje es todo aquel que titur ergo, quis dicatur hereticus. Respon. Hæreticus est, qui alicuius temporalis commodi, & maxime vanæ gloriæ principatusq; sui gratia, falsas, ac nouas opiniones vel gignit, vel sequitur. capitul. hæreticus. 24. questione tertia. Florent. tertia part. titu. 12. capitulo quinto. Syluest. verbo. Hæresis. 1. & Gondissal. a Villadiego, hanc definitionem exteris præstantiorum firmans contra hæresim præuirt. questione prima quibus est addenda. titu. 26. par. 7. Vel sic. Hæreticus est infidelis, qui sciens, vel sci-re debens se Christi legem confesum fuisse, dissentit pertinaciter a fide, quam tenet, Romana Ecclesia. Infidelis, ponitur loco generis,

se ha seguido a nos de seruiçio y fueron ocasion porque algunos errassen. Porende ordenamos, y mandamos, que qualquier que de aqui adelante vsare de las dichas artes: o de qualquier dellas: que ayan las penas establescidas por las leyes de las Partidas que fablan en esta razon. Y que el juez o Alcalde donde esto acaesciere pueda fazer pesquisa de su officio: y si le fuere denunciado: o lo supiere, y no fiziere la dicha pesquisa que pierda el officio. Y porque en este error fallamos que caen assi Clerigos, como Religiosos: y Beatos, y Beatas como otros. Mandamos a los Prelados que se informen de aquestos, y los tales que los castiguen y procedan contra ellos a aquellas penas que los derechos ponen.

¶ Ley. II. De los que van a los aduinos y sorteros que son herejes.

¶ El Rey don Enrique III. de penis.

Erejees todo aquel y deueser por tal juzga-

do qualquier Christiano que va a los aduinos, y creer las aduinanças. En esta mesma pena t incurre y cae segun que en la ley ante desta.

¶ Ley. III. Los Christianos que no creen todos los Articulos, o alguno de ellos, son herejes.

El Rey don Alonso en Segouia, año de mil cccc.lv.

Ereje es todo aquel que es Christiano baptiza-

do, y no cree los Articulos de la sancta fe Catholica, o alguno de ellos, y denuesta a Dios deste tal es la meytad de sus bienes para la camara del Rey.

nam omnis hæreticus infidelis est, vt docet Thomas & Caietan. 2. 2. questione vndecima, articulo primo. Angel. verb. Infidelitas. in princ. Cætera namque, quæ subiiciuntur, ponuntur loco differentiarum. Quinque enim videntur necessaria ad constituendum hæreticum. Primum est, vt quis legem Christi sit professus: qui enim baptizatus non est, nec hæreticus est, nec ab ecclesia tãquam talis punietur, cū de his, quæ foris sunt tantum iudicet. Paul. primo. ad Corinth. capitulo quinto. & ca. multi. 2. questione prima. capit. Gaudeamus, de diuort. Septimacen. de Catholic. instit. capitulo trigessimoprimum numero tertio. quem vi. numero quarto. Secundo. vt sciatur, vel scire debeat eandem legem Christi

† Penas Concor. dat. l. 6. tit. si. infra istolibro octauo.

Christi professum fuisse iuxta tex. in cap. contra Christianos. de hæret. libro sexto. & cap. firmissime. eo d. titul. Docet Sanct. Thom. 2. 2. quæstion. 10. articulo quinto. & 8. Quia Christianus dicitur ille, cui impressus est character, etiam si nolit, nec credat. ex tex. in capit. maiores. §. item quæritur. de baptis. Caietan. 2. 2. quæstion. 11. articulo primo. Tertium est, quod dissentiat per intellectum motum à voluntate, secundum. Sanct. Thom. 2. 2. quæstion. 11. articulo primo. & 2. Castr. in libro primo de iusta hæreticorum punitione. capit. 1. columna quarta. Septimacen. de instit. catholicis. capit. 25. & cap. 30. num. 3. cum iniuria ex affectu facientis procedat illud. ff. de iniur. cap. illud relatum. 15. quæstione prima. Septimacen. vbi supra cap. 31. numero quinto. cap. cogitatio. de pœnitentia distin. 1. ¶ Quartum est, quod pertinaciter dissentiat iuxta. capitul. dixit Apostolus. 24. quæstione tertia. quem refert diuus Thom. 2. 2. quæstion. 11. articulo secundo. ad tertium. Clemē tina prima §. porro de summ. Trinit. Clementi. 1. §. sane de vsur. extrauag. cum inter nonnullos. de verb. signi. inter extrauagantes Ioan. 22. Septima cens. vbi supra. capit. 31. numero septimo. l. 1. ibi, *con animo pertinax*. & ibi notauī pagin. 31. titul. primo. libro primo. ordinam. & quis hæresi pertinaciter hære dicatur. Dic vt ibi declarauī. Nauarr. in manua. cap. 11. num. 17. & in capitul. nouit. notab. 3. num. 41. de iudic. ¶ Ex quo requisito infero intellectum ad text. in capitulo primo. de hæret. dum probat dubium in fide hæreticum esse censendum. Intelligendum enim cenſeo de illo, qui pleno iudicio dubitat, ita vt si interrogaretur de veritate, nesciret in quam partem se flecteret, nec eſſet paratus correctioni, quia hæreticus pertinax est. Si tamen quis ignorantia probabili, vel animi infirmitate dubitaret, non discedens à fide catholica, sed veritati cognitæ assentiri paratus, cum pertinacia careat, hæreticus non est censendus. Ioan. Andr. Henric. Card. Anchar. Panorm. & Ioann. de Anan. in dicto capitulo primo. Alexandri. in capit. nec licuit. columna prima. nu. 4. distin. 17. Ioan. Lup. in allegat. hæresis. §. quinto. Carrer. de hæreti. num. 8. Gabriel in. 4. sententi. distinctio. 13. quæstione secunda. Summa Rosell. verb. Hæreticus. versic. Quarto nunquid dubius Sylu. verb. Hæresis. 1. quæstion. 3. dicit hanc opinionem communem Martin. Nauar. in rep. capit. inter verba. 21. corollar. nume. 492. pagin. 140. 11 quæstion. 3. & in manuali confes. capitul. 11. num. 17. Castr. aduersus omnes hæreses. ca. 10. libro primo. vers. vid. dixi in rub. in tit. 1. libr. 1. ordinam. in. 1. glo. ¶ Quintum requisitum est, vt dissentiat in his, quæ sunt fidei, non autem in alijs, vt in geometricalibus, vel alijs huiusmodi, quæ omnino

ad fidem pertinere non possunt. Diuus Thomas ita notat in. 2. 2. quæstion. 11. articulo secundo. versicul. Respondeo dicendum. tex. sing. in capit. in quibus. 22. quæstione secunda. Alphonsus à Cast. aduersus omnes hæreses. capit. 1. 3. & 5. libr. primo. & libro primo. de iusta hæreticorum puniti. cap. 1. columna quarta. Septimacen. de instit. catholicis. cap. 31. num. 3. & probatur ex. l. 1. titu. 1. lib. 1. ordin. Aliam definitionem assignauī in. l. 1. verb. *con animo pertinax*. titul. 1. libro primo. ordinamen. Vel aliter, vt per Arnaldum Alberti. in rub. de hæret. libr. 6. quæstion. 1. nu. 19. Vel dic, Hæreticus est infidelis, qui postquam verum baptismum suscepit, & fuit sufficienter in fide catholica instructus, pertinaciter errat contra id, quod scit ab ecclesia teneri, siue oppositum veritatis tenens. Alphonsus à Castr. libr. 1. de iusta hæret. puni. cap. 7. & iterum in lib. 1. aduersus omnes hæreses. cap. 9. & Iacob. Septimacen. de institut. catholicis. capitul. 31. vbi in numero primo. ponit plures alias definitiones, ¶ Hæresis autem multis modis contrahitur, nempe, cum deuiatur à fide Christi, & religione catholica, & mysterijs Romanæ ecclesiæ abnegando, aut impugnando quicquid in lege redemptionis, & in Symbolo Athanasij, & alijs modis, de quibus per Ludou. Carrer. in tracta. de hæretic. vers. c. Circa secundum. numero. 6. vbi late, Arnaldus Alberti. in rep. rub. de hæreti. libro. 6. quæstione prima. Et sacramenta ecclesiæ. capit. ad abolendam. de hæret. l. 7. titulo quarto. parti. 1. gloss. in cap. firmissime. de hæret. ¶ Quæritur etiam potest, quo ordine sit procedendum in isto crimine hæresis per inquisitores? Respond. vt habetur late per Iacob. Septimacens. de institut. catholicis capit. 43. ¶ Quæri insuper solet, Vtrum hæreticus occultus contrahat pœnam excommunicationis Bullæ cœnæ Domini? Respondeo. Aut hæresis fuit de per se occulta, quia in mente retenta, aut fuit occulta de per accidens, quia verbis, aut factis fuit deducta exterius in aliquo loco solitario. In primo loco sententia excommunicationis, non ligat. Nam quamuis hæresis per actum mentis contrahatur, eo quod in mente est veritas, ac subinde hæresis, tamen ecclesia nullum actum mentalem intendit excommunicare, non solum quia quantum est ex natura illius actus nequit in cognitionem ecclesiæ venire, verum quia esset laqueos humanis conscientijs obtendere. Tenet Martin. Nauarr. in capitul. inter verba. 11. quæstione tertia. numero. 492. & in manuali confessorum capit. 11. numer. 17. post Caietan. in summa. verb. Hæresis. Domini. de Soto. in. 4. sen. dist. 22. quæstione. 2. articulo. 3. & est communis sententia Theologorum & Canonistarum, à qua nullus recedit præter Adrian. in. 4. sent. de confessio. fol. parnæ

impresionis. 241. colum. prima. vt testatur Martin. Nauar. in princ. de poenitentia distinction. 5. num. 22. versic. Non obstat quod Adrianus. & dixi in l. prima. verbo. *con animo perina*. titulo primo. libro primo. ordin. pagin. 34. versic. Quæritur tamen, vtrum hæreticus. Singulariter Caieta. 2. 2. quæstion. 11. articulo quarto. Couar. in regul. Pecatum. in princ. secundæ partis. numero. 7. Secus quando esset factum vel verbis exterius lata. secundum prædictos post Caietan. in locis præcitatis, vt in secundo casu. ¶ Quamuis gl. in verb. eo ipso. in Clementina prima. §. verum. de hæretic. voluerit constitutionem humanam punire posse crimine omnino occultum ex natura sua, & intra mentem ipsam latens. Quam sequuntur Stephan. Paul. Panor. Imol. Boni. & Vantrel. colum. fin. ibi. & Panor. in capitulo secundo. columna tertia. de offi. ordinari. num. 13. & in capitulo extirpandæ. §. quia vero. columna octaua. num. 21. de præbend. Arelat. in tract. de hæresi. quæstion. 9. Felin. in capit. absolutos. columna prima. de hæret. & idem Felin. in cap. porro. columna prima. de sententia excom. Adrian. Papa. quodlib. 8. articul. primo. quo in loco dixit hanc communem opinionem esse. fol. 157. columna prima. Eandem veriore cõset Albert. Pighius libro sexto. de ecclesiasti. Hierarchia. capit. 16. Ioann. Methymnensis in codice. de poenitentia. tracta. De oratione. capi. de potesta. ecclesi. Ambro. Cathari. Super summula. verb. & notat. de excommunicatione. & verb. Hæreticus. Prior tamen opinio est tenenda, quia ecclesia non iudicat de peccatis mente retentis. iuxta. 1. Regum. 16. Homines iudicant secundum quod vident, Deus autem intuetur cor. Et propterea Apostolus prohibet horum iudicium. 1. ad Corint. 4. dicens, Nolite ante tempus iudicare, quousque veniat Dominus, qui manifestabit consilia cordium. Si tamen de per accidens id contingeret esse occultum verbis, nempe signis, vel factis exterioribus, quamuis testibus probari non possent actus prohibiti ab ecclesia, constitutio ecclesiæ ligaret. Et ita procedit opinio gloss. in dict. Clementina prima. §. verum. de hæret. cum suis assertoribus supra relatis. Et ita concordandæ sunt hæ opinioniones communes ad inuicem inter se pugnantes. Quibus adde Castr. libro secundo. de iusta hæreti. puni. capit. 18. Septimacens. cap. 42. ¶ Nunc tamen inquirendum est de poenis iustissime statutis aduersus hæreticos, & quot sint? Et est dicendum, quod duplici poena hæreticus afficitur propter hæreseos crimen, nempe spiritali, & corporali. Inter alia crimina, quæ magis veniunt puniendæ, crimen hæresis est, quippe quod plurimum rei publicæ noceat in re omnium præstantissima. Non obstante, quod hæretici dicunt, si-

dem rem liberam esse, & neminem ad eam cogendum, unde inferunt hæreticos non esse puniendos. Quæ propositio est valde iniqua, quasi firmans delinquentes contra præcepta Dei, non esse vlla poena afficiendos, vt deducit Iacob. Septimacens. in catholicis insti. probans iustissime puniendos esse capitul. 45. de poenis. Et est vtile in repub. leges statuere poenales aduersus delinquentes, vt obuietur multitudini, quæ potius timore poenæ, quam virtutis amore se reprimit à delinquendo iuxta Aristotelem. 10. Ethico. capitul. 9. dicentem. Multitudo necessitati potius, quam rationi. & poenæ, quam honestati paret. Et tradit Alphons. à Castro libro primo. de iusta hæretic. puni. capitulo sexto. fol. 44. Et proterius propter poenam efficitur sapiens. l. 2. tit. 11. libro primo. ordinam. Oderunt, inquit Horatius, peccare boni virtutis amore, Oderunt peccare mali formidine poenæ. capitul. cum qui. de præbend. in. 6. Cum ergo nihil grauius sit, quam offendere maiestatem diuinam, & sic errare in fide, merito poenæ diuersæ tam spirituales quam temporales à iure statutæ sunt aduersus hæreticos. Et quia spiritalis respicit altiore & præstantiore causam, id est, animam, ideo de ea prius agendum erit, scilicet, de excommunicatione, in qua incurrunt eo ipso, quo tenent pertinaciter hæresim, & ipsam factis, vel signis explicarunt. cap. excommunicamus. 1. & 2. de hæret. Alphonsus à Castro libr. secundo. de iusta hæretic. puni. capitul. 18. Iacob Septimacens. de institut. catholi. capitul. 17. & capitulo. 42. numero primo. Et ibi probat tantum habere locum in hæresi, quæ ex actibus exterioribus probari potuit, quamuis de per accidens omnino occulta, & improbabilis sit. Si tamen esset mentalis hæreticus, nec ad actus exteriores processit hæresis, non incidere in excommunicationem. & in reliquas hæreticorum poenas. contra Bald. in l. si quis non dicam rapere columnæ prima. C. de episcopis & clericis. Ioan. Anani. in capitulo. si quis Episcopus. de hæret. & Carreri. de hæret. numero. 87. qui tenet cum sequacibus hæreticum pure mentalem in excommunicationem, & in reliquas hæreticorum poenas incidere, contra opinionem receptam, de qua supra actum fuit. versiculo. Quæri tamen solet vtrum hæreticus.

¶ Quæritur præterea, si hæreticus pure mentalis, qui coram Inquisitoribus hæresim illam occultâ confitetur, vel eam reuelat amico, petens ab eo cõsilium, in excommunicationem incidat propter actum exteriorem? Respon. quod non. Nam canon inducens poenam excommunicationis, vel aliâ, est propter actum exteriorem damnatû, sed actus de quo in quæstione, est bonus, nullamque hæresim

sim profert de nouo nec eam approbat, sed re-
fert, vt salutiferum consilium habeat. Septima-
cent. hanc sententiam post fratrem Francisc. à
Victoria. 22. quæstion. 11. articulo tertio compro-
bat. de instit. Catholicis. capitul. 42. numero. 7.
quam absque dubio & multo fortius procedere
existimat, si talis hæreticus in foro poenitentia
confessus fuerit mentalem hæresim: quia ille actus
extra omne iudicium humanum est. capit. si sacer-
dos. de offi. ordin. Inferitur, quod si homo confi-
teretur quodcunque crimen internum, sed nihil
exterior egisse, cogitationis poenam à lege huma-
na non meretur. Palud. in. 4. senten. distincti. 17.
quæstione secunda. columna tertia. Nauarr. in
princ. de poen. distinctione quinta. num. primo.
¶ Vtrum autem hæreticus possit absolui virtute
bulæ laram ab inferiore à Papa ab excommunica-
tione, quam contraxit ex crimine hæresis? Dic
quod non. Couarr. in rep. cap. Almamater prima
parte. §. 11. numer. 15. de senten. excommu. lib. 6.
Secunda poena spiritualis est, quod hæretici oc-
culi comperto suo errore, post mortem declaran-
tur excommunicati, vt ecclesiastica sepultura ca-
reant. Aluarus Pelagius de planctu ecclesiæ. libro
primo. art. 55. fol. 40. litera D. in fin. Alphonsus
à Castro libro secundo. de iusta hæreti. punitio.
capitul. 19. Iacob. Septimacens. de insti. Catholi-
cis. capit. 27. numero quarto. nec excommunicari
possunt, cum sint mortui. cap. legatur. 24. quæsti.
2. nec quo ad excommunicationem est speciali-
tas in hæretico, prout ostendit Alphons. à Castro
loco præcitato. cap. 19. & 20. omissa opinione gl.
fin. & Hosti. Antoni. Anchar. & Panorm. qui di-
cunt speciale esse in crimine hæreseos, quod quis
post mortem excommunicari possit. in capitul. si
quis episcopus. de hæret. in glo. fin. glo. etiã verb.
post mortem. in cap. sane. 24. quæstione secunda.
Et Anathematizationem & excommunicationem
non esse idem, ibi ostendit Alphons. à Castr. dict.
cap. 19. Et huiusmodi declaratio, quod ratione hæ-
resis commissæ in vita, censetur anathematiza-
tus, & declaretur excommunicatum fuisse, ad plu-
ra conferre, ibi docet. Et quod proprie non possit
quis excommunicari, patet ex mente Cardin. in
summ. 24. quæstione secunda. & in cap. sane. ead.
causa & quæsti. sed improprie denunciando ipsum
fuisse excommunicatum in detestationem crimi-
nis, & ad terrorem viuientium, cum sit grauissimū
crimen hæresis. Quod etiam sensit Anani. in. d. c.
si quis numero tertio. ¶ Tertia poena est mors
æterna, cū sit peccatum contra, seu aduersus diui-
nam maiestatem, quam offendere grauissimū pec-
catum est, quam humanam maiestatem. capi. ver-
gentis. & ibi glo. de hæret. cap. clericis. de immu-
ni. eccles. libro sexto. l. Manichæos. C. de hæret.

gloss. in capitulo primo. de iureiur. libro sexto.
Et quod sit grauius ceteris peccatis, probat text.
vbi Card. in capitu. quid autem. numero primo.
& 4. 24. quæstione tertia. S. Thom. 2. 2. quæstion.
34. articulo secundo. & quæstione 29. articulo se-
cundo. ad tertium. & 1. 2. quæstion. 73. articulo 4.
ad tertium. Et Marti. Nauarr. in manual. capit. 11.
num. 14. pagina. 67. capit. cum secundum leges. de
hæret. libro sexto. ¶ Confirmatur. Nam quod op-
timo opponitur, est pessimum, vt patet ex Philo-
sopho. 8. Ethicorum. Sed odium Dei, opponitur
dilectioni Dei, in qua consistit optimum hominis,
ergo odium Dei est pessimum peccatum. Tum
etiam, quia peius est peccare in auersione ex vo-
luntate, & recedere à Deo semel agnita veritate,
quam esse semper in infidelitate. cap. quidam. &
ibi gloss. de schism. & sic igne æterno puniendus
erit hæreticus, si in ea opinione reprobata decesse-
rit impoenitens, cum decedat in peccato. Ezech.
18. capit. defleat. de regul. iur. Peccatum enim hæ-
resis maximum est, vt ex supra dictis constat, &
ex Richard. de Media villa in 4. senten. distinct.
13. articulo quinto. quæstione tertia l. 33. titu. 5.
part. 1. capitu. Nonne. & ibi glossa prima. quæsti.
1. Dixi in l. 1. verb. *con animo pertinax*. versic. Vlti-
rius etiam dubitatur. tit. 1. lib. 1. ordina. pagina. 32
tex. in cap. 3. de hæret. ¶ Corporalis seu tempora-
lis poena, hoc est, quæ in corpore, & bonis adjici-
tur hæretico, siue Clericus, siue laicus sit declaran-
da est. Et à clericis incipiamus, cum eorum crimē
flagitiosum existat, quippe cum in maiori digni-
tate constituti sint, vt aperui supra libro. 1. titu. 3.
in l. 1. glossa prima. & sic à digniori persona, ratio
ne ordinis, incipiendum erit. Igitur prima poena
postquam fuerit clericus conuictus de isto pessi-
mo delicto, erit priuationis, nam deponitur ab or-
dine, & officio, & alijs poenis afficitur. capitulo
primo de hæret. libro sexto quo tex. constat pro-
prium episcopum solum procedere posse de cri-
mine hæresis contra clericum secundum formam
capituli primi. de hæret. libro sexto. Ad idem
tex. in capitulo degradatio. ibi est à proprio epi-
scopo sibi assistente in degradatione. & c. de poen.
libro sexto. Et sunt episcopi quasi delegati sedis
apostolicæ ad cognoscendum, & inquirendum
aduersus hæreticos cap. ad abolendam. ad fin. de
hæret. c. excommunicamus. §. adicimus. & §. vo-
lumus. eod. tit. Clem. 1. de hæret. cap. per hoc eod.
titul. lib. 6. vbi inquisitores habent iurisdictionem
cumulatiue cum ordinario, non tamen priuatiue.
citat D. Couar. in capit. Almamater. 1. parte. §. 11.
n. 3. de sententia excom. lib. 6. Quia episcopi pos-
sunt procedere, aut Capitulum sede vacante. vt in
dict. c. ad abolendam. 1. & Clem. 1. de hæret. Fel. in
dict. c. ad abolendam. 1. col. versic. Nota episcopus

Ludou. Carreri. de hæreticis numero. 70. & in condemnando vterque concurrere debet, vt ibi apparet. ¶ Sed est dubium, quid in absoluendo inquisitum de crimine hæreseos? Et videtur quem libet eorum absoluerè posse. ex notatis à Carrerio vbi supra numero. 72. gloss. est in Clementina prima. §. primo. verb. contra eos. de hæretic. vbi Paul. eam sequitur. Panor. & Cardi. §. primo. quæstione quinta. columna tertia. numero quinto. Imol. numero octauo. dicit forte veriorè, & ipsam defendit Bonifac. numero. 173. & respondet ad obiecta Stephani. opinionem cuius Anchar. ibi columna secunda. numero sexto. versi. Quæro dicitur hic dicit magis sustineri posse de iure, quam glossæ. per regulam iuris, Qui non potest condemnare, nec absoluerè. de poenitentia distinctione prima. capitul. verbum. & capitul. inferior. 21. distin. Et ipsum Anchar. refert Card. in dict. quæstione quinta. numero quinto. & eius verba, quamuis ab eo recedat. ¶ Item, quia maius periculum versatur in absoluendo, quam in condemnando, propter periculum, quod deinceps versaretur, si iniuste absolueretur, quia serperet sicut cancer, ideo oportet, quod puniantur cum tempore. Cū igitur eadem ratio, imo maior in absolutione quam in condemnatione, idem ius debet seruari. Et ita Bart. statutum in falcidia in relictis ad pias causas iure nouo, protraxit ad correctionem Trebellianicam in l. Marcellus. ff. ad Trebellian. quæ sequitur Anchar. in Clementina prima. numero sexto. de hæret. Ergo pro opinione. Stephani contra gl. imo quod sit necessariū interuenire vtriusque authoritatē, scilicet, prælati, & inquisitoris, nec sufficiat altera tantum. Tenent istam partem Arctin. Soci. & Hormanatus Detus. in rub. ff. de acquir. poss. num. 10. ¶ In contrarium est, quia Clementina prima. §. verum. de hæret. solum loquitur, quando procedendum est contra hæreticos ad condemnationem, non autem ad absolutionem, & liberationem, quæ facilius consequitur. l. si vnus. §. pactus. ff. de pacti. Et fauorabiliore sumus ad absoluendum. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. l. pen. ff. de poen. capitul. Odia. de regul. iur. libro sexto. Et huiusmodi non est correctum in casu absolutionis, nec dictum à iure nouo. ergo & c. l. præcipimus. C. de appellatio. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exercito. Tum cum sit poenalis restringenda. capitul. statutum. de elect. libro sexto. Et opinio prædictæ gloss. placet Ioanni Crotto in rep. rubri. ff. de acquir. posse. numer. 16. versic. Ex præmissa conclusione. vbi congerit motiua Arcti. & Soci. contra gloss. & respondet ad ea. & Iso. in l. 3. numero quinto. columna secunda. ff. de re iudi. Deci. & Hierony. Cagnol. in l. nemo qui condemnare. ff. de regul. iur. vterque in num.

3. vbi reputant. dict. gloss. not. Et idem sensit Panor. in capitul. excommunicamus primo. numer. 13. de hæret. colum. fin. ibi, dum dicit, quo ad actū præiudiciale. ergo in non præiudicali episcopus sine inquisitore, vel econuerso absoluendo inquisitum procedere possunt. Opinio Ioan. And. est communis & tenenda secundum Carreri. in tract. de hæreti. vbi late prosequitur istam quæstionem disputabilem. numer. 72. quem vide. Et communiter receptam in suo casu dicit esse Hieron. Cagnol. in dict. l. nemo. numero tertio. quia episcopus habebat potestatem condemnandi & absoluendi solus, & inde Clementina prima de hæretic. ius scilicet nouum correctorium eidem potestatem condemnandi abstulit absque certa solemnitate. Remanet ergo potestas absoluendi in correctis, quicquid Felin. in capitul. non potest. columna prima. numero secundo de re iudi. in contrarium prædictæ gloss. dixerit. & hoc. supra adducti pro parte contraria. facit capi. vt commissi. §. sunt autem. de hæret. libro sexto. ibi, in priuando tales &c. ergo non in absoluendo est requirendum. ¶ Quæritur ergo, ad quem iudicem spectet cognitio hæresis, an ad ecclesiasticum, vel ad secularem? Dicendum est ad iudicem ecclesiasticum pertinere, cum sit hæresis crimen mere ecclesiasticum. glo. in sum. 11. quæstione prima. late probat Ludou. Carreri. de hæretic. num. 61. versic. Circa itaque tertium. nec iudex secularis quoquo modo de isto crimine cognoscere potest sub poena excommunicationis capitulo vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæreti. lib. 6. capitul. cum secundum leges. eod. titul. & lib. capit. ad abolendam. de hæret. A. Egi. Bosi. in tract. de hæreti. pagi. 229. in præst. numer. 10. Siman. capitul. 36. vbi supra. Alciat. in capitul. cum non ab homine. nume. 73. de iudi. Et potestas Inquisitorum traditur per Septimacens. vbi supra. capitul. 34. numer. 14. Et quod spectet ad ecclesiam vt mere ecclesiasticum, est. l. 58. & ibi Gregor. Lop. in glossa prima. titulo sexto. partica prima. Petrus Belluga in specul. Princip. rub. 11. §. Viso de personis. numer. 1. vbi omnino videas aliqua notanda in materia. glo. Grego. Lopij in l. 2. titul. 26. part. 7. in glo. 2. vbi est text. Præpositi in capit. lege. colum. 2. nu. 11. distin. 10. Est præterea dubium, vtrum hæreticus sit puniendus eo in loco, in quo crimen hæresis commiserit vel in eo, vbi aufugit, & fuit captus, & sic sit remittendus ad ordinariū loci delicti commissi? Videtur, quod accusatus de hæresi vbi cūque fuerit est puniendus, nec erit facienda remissio. Guido Papæ de cisione. 201. incipi. In remissione malefactoris fienda versicul. Quarto quod ipse delatus numero primo. citat Iacob. Butrigar. in l. Arriani C. de hæret. ita tenentem, sed in meo libro id non repe-

reperitur, sed Iacob. de Rauena. & Cyn. in. l. 1. C. de sum. Trini. huic sententiae adherent, quamuis referat Cy. num. 7. opinionem contrariam Petri, ultimo loco. Sed Petrus Bellaperti. ibi. colū. fina. tenet primam opinionem, cuius verba formalia sunt. Sed pone quidam haereticus facit hic transitum per villam istam, nec exercet haeresim suam, accusatus est hic, nunquid debet hic puniri? Vide tur quod non, quia dicit lex, quod reducendus est reus in locum, in quem deliquit infra ubi de crim. agi oportet. authē. Qua in prouincia. Sed hic non deliquit. Dominus meus dicit, quod hic est puniendus: quia in omni loco deliquit, in coelo, & in terra, & in omnibus elementis, ex quo est he reticus. argum. infra. de haere. l. Arriani. Haecenus ille. Alberi. in rubr. C. de haeret. eandem opinio nem tuetur Ioan. Andr. in nouella in cap. vt com missi. colum. fin. num. 7. de haeret. lib. 6. & ibi An charran. not. 4. columna secunda. qui sicut Cyn. loco allegato. citat Petrum pro parte contraria. Sed vt vides, imo tenet in hoc crimine non esse locum remissioni. Cardin. in Clem. 2. §. denique de re iudi. columna tertia. quaestio. 9. num. 12. & Bo nifaci. in dict. Clem. §. Nos tam ex superioritate. Ioan. de Anani. in cap. 1. colum. fin. numer. 6. de haeretico. Iacob. de Bellouis. in rep. cap. Romana. §. contrahentes nu. 116. de for. comp. lib. 6. Gondi sal. à Villadiego in tract. de haeretico. quaestio. 8. Franch. in cap. vt commissi. colum. 2. numer. 3. de haeret. lib. 6. ubi conciliat opiniones contrarias in hoc. Philipp. Prob. ad Ioannem monach. in rub. de haeret. lib. 6. num. 9. & in capitul. inquisitores. cod. tit. & lib. nu. 4. Hermas libr. 2. de instruat. religio. capit. 9. in fin. Iacob. Septimacens. cap. 2. num. 3. Grego. Lopius in. l. 1. gloss. 1. tit. 26. par. 7. ubi vide. §. Confirmatur. Nam crimen haeresis in Deum solum committitur, quod commissum, in omnium fertur iniuriam, vt probat. l. Mani chaeos. C. de haeret. l. raptos. C. de episcopis. & de Ioan. monach. in rub. de haeret. & ubique de liquit haereticus, in coelo, in mari, & in terra, & ubique est tribunal Domini, cuius causa tractatur argu. cap. cum episcopis. de offi. ordin. libr. 6. Et Domini est terra, & plenitudo eius. 1. ad Corint. 10. nec dabilis est locus, quo magis principaliter haereticus delinquat, cum haeresis habeat tractum successuum. Item tota iurisdictio est vniuersa lis Domini, & coram qui eius loco sunt in terra praepositi, vt inquit Psal. Psal. 23. Dñi est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Ergo à quocunque iudice ordina rio ecclesiastico in suo foro erit puniendus, in quocunque regno reperitur, nec erit remitten dus ad locum, ubi commisit haeresis crimen. ar gumen. l. raptos. §. si autem, dum dicit. Simile

studium cum magna sollicitudine adhibeant, vt eos possint comprehendere, & comprehensos in tali crimine post legitimas & iuri cognititas pro bationes sine fori praescriptione durissimis poe nis afficiant, & mortis condemnent supplicio. C. de episcop. & clericis. ergo multo fortius in isto cri mine haeresis.

¶ Præterea haeretici serpunt sicut cancer suis in uentionibus pestilentissimis, & pestem contagio sam secum asferre, non est dubium, quæ ceteros homines inficere solent. Clementina prima. §. ve rum. de haeret. Et haereticus loco proditoris habe tur, & hostis totius Christianae reipublicae, vt me rito ubique puniri possit. argumen. l. is qui in rea tu. ibi, Reus est hostili animo aduersus reipub. vel Principem. ff. ad leg. Iul. maiest. l. proditores ff. de re milit. & ratione actus successui in loco, ubi fuit captus. ex Bartol. numero secundo. in. l. si dominium. ff. de furt. ubi vid. additionem Paul. Castrensis. in. l. Pomponius. 2. ff. de nego. gest. Bal. in. l. qui furem. ff. de statu homi. Hippolyt. consi lio. 136. numero. 15. Et sic seruatur in Hispania, vt refert Septimacens. ubi supra capitulo secundo. numero quarto. ¶ In contrarium est text. in capi tulo si peccauerit. §. sunt homines. secunda quaestione prima. ibi, ubi contigerit malum, ibi mo rietur. ergo cum dictio, ubi, denotet locum com missi delicti, ibi erit remittendus, & non ubi fuit captus. Hippolyt. pro vtraque parte plura addu cit per te videnda in materia remissionis in repi. l. vnic. C. de raptu virginum. numero. 123. versicu lo. Sed quæro si capiantur. Et in practi. causarum crimi. repetit in. §. opportune. numero. 32. Petr. Foler. in pra. prima. part. secunda. partis, audian tur exculatores. pagin. 76. numero. 65. Aegidi. Bossi. in practi. crimi. agit de remissione delin quentis in titul. de foro competenti. numero. 50. cum sequent. & Couarru. late resoluit de literis requisitorijs ad criminum punitionem in practi. quaestio. capitulo vndecimo. & in numero duo decimo. versicul. Decimo quinto superest exami nare. agit de isto dubio, & fatetur primam opinio nem communem esse. Quam communem sequi tur Barthol. Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 12. §. 1. numer. 17.

¶ Sed videtur, quod cum regula sit, quod ubi quis commisit delictum, ibi sit puniendus, & sic remittendus ad illum iudicem, in quo commis sum est crimen capitulo primo. tertia quaestio. 6. ubi Fabianus Papa ait, ibi enim semper causa agatur, ubi crimen admittitur. & in capitulo pri mo de raptu. & ibi gloss. vnic. capitulo postula sti de foro competen. authē. Qua in prouincia. C. ubi de crim. agi oport. l. 32. titulo secundo. par. 3. l. 18. & ibi Gregorius Lopez. verbo. recabdar.

titul. 1. part. 7. & in capitibus Prætorum. capitul. 27. l. 1. & ibi Grego. Lopez in gloss. 2. tit. 29. part. 7. authen. Si vero criminis. C. de adult. tex. in authen. vt nulli iudic. §. si vero quis comprehensorum. colum. 9. & in authen. vt iudi. sine quoquo suffrag. §. si quis autem. coll. 2. l. 1. & l. 2. tit. 17. lib. 4. ordina. Traditur a Matthæo de Afflict. in consuet. Neapolitan. lib. 1. rub. 10. nu. 17. & in rub. 41. nu. 12. Late Cassan. in consuet. Burgundix. rub. 12. nu. 6. Bartholo. Soci. in regul. 335. incipiē. Remissio in delictis. Boeri. in consue. Bituricens. *Des costumes concernans los juges & leur iurisd.* §. 21. ad fin. Bartholo. Veron. Cæpol. consi. Criminal. §. 8. vbi vid. & Anto. Gom. de delictis capit. 1. nu. 87. fol. 25. colum. 1. Si ergo regula est ista, ab ea nō est recedendum in casu proposito, & in criminibus similibus, cum eadem rationes sint, & forte validiores ad hoc, vt fiat delinquentis remissio, & non in loco, in quo aufugit: quemadmodum fieri debet in cæteris delinquentibus, contra primam communem opinionem. ¶ Rationes quatuor, quæ causæ huius remissionis fuisse videntur, adnotauit Iacob. de Belloui. in rep. dict. §. contrahentes. nu. 110. quas refert Couar. in dictis practicis quæstio. cap. 11. num. 2. quæ omnes versantur in hæresis crimen. Ergo erit locus remissioni, si inquisito res loci, in quo fuit commissæ hæresis, requirantur dicem loci vbi aufugit, & est captus, vt ibi pœnam delicti suscipiat in exemplum aliorum vt in authen. vt iudices sine quoquo suffra. §. si quis autē. ad fin. coll. 2. Et istam partem tenet Couar. vbi supra dict. ca. 11. num. 12. ¶ Limita ergo eo casu, quo iudex, qui delinquentem captum habet, non fuisset requisitus à iudice ratione delicti: quia non ex actus, remittere non tenetur, sed eum punire poterit sine pœna. Couar. vbi supra. capit. 11. colum. pen. num. 11. Et ita intelligendam esse censet opinionem communem supra relatam. Ludoui. Burges. ab eo non citatus hunc intelligendi modum ad prædictas opiniōes assignauit in rep. l. si se subijciant. num. 129. ff. de iudi. Hippoly. in rep. l. vni. C. de rap. virgi. numer. 123. ¶ Secundo limita, nisi essent loca, nempe vbi fuit captus, & vbi cōmisit delictum sub diuersis iudicibus & dominis, vt est respectu Hispaniæ Francia, vel Anglia, & sic non habet locum remissio, quippe cum quodlibet regnum, seu ciuitas sit diuersæ iurisdictionis & dominij, & habetur loco prouinciæ. gloss. in l. fina. verb. id est, in vna prouincia. C. de præscrip. long. tempor. communiter recepta secundū Sebastian. Sapiam in l. hæres absens. §. si quis tutelam. nu. 5. ff. de iudi. vbi idem tenent Angel. & Paul. Castr. Bald. in l. 2. C. de seru. fugit. colu. 2. num. 2. versic. Sed nunquid. vbi Deci. in additione. & in l. præses. 3. colum. fin. ad fin. ff. de offi. præsid. & in l.

executorem. num. 27. colum. 8. C. de exec. rei iudi. Philipp. Franc. in cap. Romana. §. contrahentes. numer. 9. de foro compet. lib. 6. qui tenent de consuetudine non seruari, nisi in locis, qui sunt sub eodem domino, vt sit locus remissioni, imo videmus, quod delinquentes se transferentes ad regnum diuersum, gaudent libertate delicti ibi commorantes. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 12. §. vni. num. 14. Nicola. Boeri. in consuet. Bituricens. rub. *De costumes concernans le juges, & leur iurisd.* §. 21. ad fin. & decisi. 29. Stepha. Auferri. ad capellam Tholosan. decisi. 319. Bald. in l. 1. C. vbi de crimi. agi oport. Iacob. de Belloui. in dict. repe. §. contrahentes. num. 113. Matth. de Afflict. in consuet. Neapolitan. lib. 2. rub. 3. num. 88. Paul. de Leazar. Imol. & doct. in clem. Pastoralis. super gloss. in verb. de more. de re iudi. qui testantur de communiotius orbis Christiani vsu & praxi receptā esse prædictam sententiam. Couar. in practi. quæstio. cap. 11. nume. 10. versic. Duodecimo loco sese offert quem in hac materia requisitoriarum videbis. Adde. l. 103. libr. pragmati. qua cauetur, quod delinquentes in hoc regno si aufugiant ad Portugalliam, vel econuerso, sunt remittendi ad locum delicti, vt ibi puniantur, iuxta concordiam regis nostri & Portugalliæ. Sed non est omittendum, quibus expensis remissio sit faciendæ? Sebastian. Sapia in rep. l. hæres. §. si quis tutelam. colum. 2. ff. de iudi. dicit, quod in omnibus casibus, quibus remissio petitur, expensæ sunt faciendæ de bonis petentis. citat Bald. in cap. nonnulli. colum. 3. nu. 9. de resc. & in capit. 1. §. si iudex. de pace tenend. Matthe. Afflict. lib. 1. constit. regni Siciliæ. rub. 41. num. 13. Couar. vbi supra. cap. 11. nu. 11. versic. Decimoquarto. Dixi in l. 1. gloss. 1. quæst. 5. tituli 5. lib. 3. ordinamen. & est l. 2. tituli 17. vbi dixi in gloss. fin. infra eod. libr. 8. ordinament. ¶ Cum ergo pœna in clericis sit degradatio, vtiliter queritur quid, & quotuplex sit? Degradatio autem est depositio verbo, aut facto celebrata, ordine iuris seruato, propter delictum contra clericum ab eo commissum. vt colligitur ex cap. 1. de hæret. libr. 6. & cap. 2. de pœn. eod. libr. capit. excommunicamus. 1. §. credentes. de hæret. ibi, Si vero clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur, vt in quo est maior culpa, grauior exerceatur vindicta. Et in eod. tex. in §. damnati vero. ibi. Clericis prius à suis ordinibus degradatis. cap. 1. ibi, depositus iuste. & in cap. 2. ibi, fuerit degradatus. cum simili. de cleri. excom. mimiſtr. Degradatio proprie importat priuationem executionis officij, & beneficij ecclesiastici simpliciter, & ex toto, absque spe restitutionis, cum certa solennitate, & priuatione priuilegij clericalis. vnde à depositione differt, quæ est priuatio eorundem absque spe restitu-

restitutionis, sed retento priuilegio fori, & cap. si quis suadente. 17. quæstio. 4. & à suspensione, quæ est priuatio eorundem simpliciter, vel ad tempus, cum spe dispensationis, vt docet Syluest. in summa verb. Degradatio. in princ. Vel degradatio, est priuilegiorum, & ordinum sacrorum amotio, vel priuatio ob crimen atrox facta contra clericum in sacris constitutum capit. 2. de pœn. libr. 6. cap. cum non ab homine. de iudi. capit. qualiter & quando. de accus. cap. nouimus. de verbo significatiua. Firmian. in tracta. de episcopis. 8. par. 4. lib. tit. De degradatione & depositione episcopi. in princ. nume. 1. fol. 70. in 4. volu. tract. diuersorum docto. & ibi dicit, quod depositio, est à dignitatibus & honoribus amotio. Specu. de accusatio. §. 2. versic. Vel dici potest. Et probatur in iuribus supra citatis. Degradatio autem est duplex, scilicet verbalis, & actualis. Verbalis est duplex. quædam vt terminus pœnæ: altera, vt præambula ad degradationem actualem, seu realem. Realis etiam est duplex: quædam vera: altera ficta. Verbalis est quæ verbo fit, vt verbum sonat, & est vt terminus pœnæ, quando iudex ecclesiasticus non intendit procedere ad realem seu actualem degradationem, sed tantum dicta verbali degradatione est contentus: quia in ea verbali degradatione pœna delinquentis est terminata, & iudex secularis in eo delicto nihil debet facere, ne inde maleficium bis puniatur, quia non iudicabis bis. in id ipsum. Nahum cap. 1. Non consurget duplex tribulatio. ca. at si clerici. §. fin. de iudi. cap. presbyter. 81. distin. gloss. in capit. per hoc. verb. Sententia. de hæret. lib. 6. Augusti. Beroi. in cap. 1. num. 92. de iudi. Et de hac verbali degradatione prout sonat terminus pœnæ, loquitur Bald. in l. officiales. C. de episc. & cleri. quæ sumitur pro depositione, seu priuatione. l. iubemus. §. œconomus. C. de sacrosan. eccl. & sic habetur in cap. tuæ. de pœn. vbi Panor. inquit tex. illum loqui de degradatione verbali, quæ non priuat ab omni priuilegio, vnde non aufert priuilegium fori, nisi sequatur incorrigibilitas. ca. cum non ab homine. de iudi. quem ibi not. dixit Card. ad hoc, quod clericus non efficitur de iudicio seculari, nisi quando non potest corrigi per ecclesiam, & iste talis dicitur incorrigibilis. tex. not. in capit. incestuosi. 23. quæst. 5. capit. ad audientiam. ibi, degradatis. de crimi. fals. quem text. intelligit communis ibi, id est, verbaliter. & cap. dictum. 81. distin. vbi gloss. verb. seculariter. infert, quod nisi sint corrigibiles, incidunt in sententiam Canonis imponentes in eos manus violentas, eos verberando. Quam dixit singul. Franch. in capit. degradatio. de pœn. libr. 6. Secus in verberante realiter de gradatum. Panor. in capit. ad abolendam. de hæret. gloss. in dict. capitul. degradatio. Angel. verb.

Degradatio. versic. Vtrum verberans & Sylu. eo. verb. quæstio. 6. Præpositus in capitu. nulli distin. 84. colum. fin. num. 6. & Anchar. in cap. at si clerici num. 5. de iudi. Et talis degradatio verbalis ponitur pro depositione. cap. si quis laicus. 22. quæstio. 5. vbi clericus, vel episcopus degradatur propter conspersionem factam contra dominum terræ. Ita intelligit Deci. in cap. at si clerici. colum. pen. num. 39. de iudi. Et eodem modo loquitur Panor. in cap. non potest. colum. 2. de re iudi. & in capit. nouimus. de verb. signi. Arnald. Alberti. in repeti. cap. quoniam. de hæret. lib. 6. quæstio. 14. num. 37. ¶ Et hæc verbalis depositio fit solo verbo, quando crimen & causa exposulat per sententiam. vt Spec. notat tit. de accus. §. 1. qua criminofus perpetuò ab ordinibus sacris depositus declaratur capi. qualiter & quando de accusatio. August. Beroi. in dict. cap. at si clerici. num. 83. cap. veritatis. de dolo. & contuma. nempè dicendo in sententia, quia nobis constat de culpa & crimine, quod resultat ex processu flagitiosum esse homicidam, vel proditorem contra Titium Cantorem ecclesiæ cathedralis, ideo eum deponendum perpetuò censemus ab officio & beneficio, prout deponimus. ex Specu. vbi suprâ. versic. Item quæritur per prædicta iura etiam probatur. Et Arnald. Alber. vbi suprâ. ¶ Altera, quæ est degradatio verbalis, quæ est præparatoria ad pœnam, fit quando iudex intendit procedere ad degradationem actualiter, qua facta, reliquit degradatum brachio seculari puniendum, & hæc differt à præcedenti in duobus: quia huiusmodi verbalis destituitur constitutum in sacris omni ordine, & priuilegio clericali, & alijs prærogatiuis, quibus est insignitus. vt in capit. de gradatio. de pœn. libr. 6. & sic penitus desinit esse clericus, vt possit à iudice seculari puniri. vt declarat Iacob. Butrig. in authen. Presbyteri. in 2. col. 2. versic. Nota de pœna degradationis. vbi Bal. transcripsit ad literam. C. de episc. & cleri. Idem tenet Bald. in l. officiales. colum. 2. versic. Secundus casus est ratione subsecutæ. C. eod. titul. Arnald. Alber. in rep. cap. quoniam. quæstio. 14. numer. 4. de hæret. lib. 6. Augusti. Beroi. in cap. at si clerici. num. 83. de iudi. ¶ Est notandum, quod hæc verbalis degradatio ad effectum, vt actualis sequatur debet promulgari de consensu prælatorum in crimine hæresis. vt in capit. 1. de hæret. lib. 6. in alijs de consensu episcoporum. vt in cap. degradatio. de pœn. libr. 6. & sic numerus episcoporum requiritur in degradatione clerici verbali quando talem verbalem sequutura est actualis, quia ad actualem huiusmodi episcoporum numerus minimè est necessarius. Ioan. Andr. Domi. Anchar. & Philipp. Franch. in dict. ca. degradatio. de pœn. libr. 6. Panor. in cap. non potest. de sententia & re iudi.

colum. 3. num. 10. & Feli. etiam num. 10. Angel. in sum. verb. Degradatio. in princi. Syluest. verb. Degradatio. quæstion. 1. Alberti. de hæreti. lib. 6. in cap. 1. quæstion. 14. nu. 6. Actualis enim degradatio est executio verbalis præcedentis, propter ea fieri potest sine prædicto numero, secundum prædictos doct. Intellige præterea, quod prædicta solennitas requisita est in clericis in sacris tex. in dict. cap. 1. de hæret. lib. 6. quo fit in constitutis in minoribus quamvis degradentur, quando traduntur curiæ seculari. vt per glo. in cap. 1. de cler. excomm. vel deposit. ministran. Panorm. & Docto. ibi. Panorm. & Deci. in cap. cum non ab homine. de iudi. Panorm. in cap. non potest. de re iudi. nullus tamen episcoporum numerus ad eius degradationem requiritur, secundum Ioan. And. & Philipp. Franch. in cap. 2. de pæn. lib. 6. Panorm. in dict. capitul. non potest. nume. 11. sufficit enim proprius episcopus, cum consensu Capituli, nisi esset præscriptum à prælato quod non interueniret. vt in cap. 3. de consuet. libro. 6. secundum Panorm. vbi supra. per tex. in dict. cap. 2. de pæn. lib. 6. versic. Quæquam proprii episcopi sententia sine aliorum episcoporum præsentia sufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines receperunt. ¶ Est & alia actualis & solennis degradatio, quæ fit hæretico clerico pertinace, relapso, vel impœnitenti, qui degradatur. & iudici seculari traditur. cap. ad abolendam. de hæret. c. excommunicamus. §. 1. & capit. pen. eo. titu. quo casu realis degradatio fieri oportet ab episcopo proprio, conuocatis abbatibus, alijsque prælatis & religiosis, ac literatis viris, & hæc degradatio ab vno episcopo tantum fit in causa hæresis, & non in cæteris criminibus fidei fauore. vt est tex. in ca. quoniam de hæret. libro. 6. Iacob. Septimacens. de institutio. catholicis. cap. 45. num. 25. Et statutum est in sancta Synodo Tridentina habita sub Pontifice Iulio. III. Papa. sessio. 13. can. 4. Cuius verba sunt. Episcopo per se, seu illius vicarium in spiritualibus generalem, contra clericum in sacris, etiã presbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depositionem, & per se ipsum etiam ad actuale atq; solemnem degradationem ab ipsis ordinibus, & gradibus ecclesiasticis, in casibus in quibus aliorum episcoporum præsentia in numero à Canonibus diffinito requiritur, & absque illis procedere liceat. Adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem abbatibus vsum mitræ, & baculi ex priuilegio Apostolico habentibus, si in ciuitate, aut die celi reperiri, & commodè interesse possint. Alioquin alijs personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues, ac iuris scientia commẽdabiles existant. § Fit autem degradatio cum solè

ni detractioe insignium clericalis militiæ, qua quidem à sacra malitia expulsus, & exauctoratus omni priuilegio clericali d. stituitur, ademptis singulis ornamentis, ad eius, qui degradandus est ordinem pertinentibus. cap. Degradatio. de pæn. lib. 6. & hoc fieri debet præsentem iudicem seculari, cui statim relinquendus est, non tamen tradendus. Ecclesia tamen debet pro eo efficaciter intercedere, vt secularis citra mortis periculum sententiam moderetur capit. nouimus. de verbor. signif. capi. degradatio. Decius in capit. cum non ab homine. numer. 14. de iudi. Albertinus, qui ponit formam verborum ad degradationem actualem in rep. ca. quoniam. quæstion. 14. de hæret. lib. 6. Aibert. Brunus lib. 4. de hæret. ca. 14. Ludoui. Carreri. de hæret. num. 133. cum seq. Iacob. Septimacens. ca. 45. num. 25. l. 60. & ibi Gregor. Lopius verb. *Dario luego*. tit. 6. par. 1. & Specul. optime. tit. de accusatione. §. Secundo loco videndum est. num. 5. & in 7. numero. subiicit formam degradationis. Colligitur etiam ex Ioan. Bernar. in praxi Canoni. c. 90. vbi ponit rescriptum contra illos monachos Hispalenses, qui proditoriè occiderunt prouincialem, & ipsi occisi fuerunt propter immanitatem criminis, quia ille erat loco episcopi. Panorm. in capit. cum singulis. de stat. monach. Grego. Lopez. in l. 61. verb. homicidio titu. 6. part. 1. § Vtrum autem quilibet degradatus, quàm citò degradatur, sit curiæ seculari tradendus pro quocunque crimine graui? Videtur dicendum, quod propter grauitatem criminis sit clericus degradandus actualiter, & tradendus curiæ seculari, minimè considerata incorrigibilitate in crimine hæresis. cap. ad abolendam, §. 1. & 2. de hæret. Et in falsario literarum Papæ. c. ad falsariorum. de crimi. fal. Et tertius casus est in clerico deposito propter calumniam, quam intulit episcopo. cap. si quis sacerdotum. 11. quæstion. 1. Ioan. in sum. confessio. lib. 1. titu. 5. quæsti. 10. Hostiens. istos tres casus ponit in sum. de hæret. §. quæ pœna feriat. l. 60. titu. 6. partit. 1. Sed prædicta iura sunt intelligenda data incorrigibilitate. ex gloss. in capit. atli clerici. §. de adulterijs. de iudic. Et ista opinio est communis contra alteram communem, & tenendam, prout colligitur ex Ioan. Bernard. in præct. Canoni. Crimina. capitu. 90. & Gregor. Lopez in l. 61. verb. Homicidio. titulo. 6. part. 1. AEgid. Bossi. in præcti. delictorum. titu. de foro comp. num. 132. Latè tradit Alnaldus Alberti. in rep. cap. quoniam. quæstio. 11. numer. 9. cum seq. de hæret. lib. 6. Dicit communem Deci. in ca. atli clerici. in fin. princ. de iudic. Et pro hac communi sententia pöderat tribus modis facere text. in capi. cum non ab homine. de iudi. & ibi Aueri. colum. 9. asserit communem. & in dict. capit. atli clerici. colum. etiam. 9. Coua. lib. 2. Variarum resolut.

solut. capitul. 20. num. 7. Fernand. Vasquius Menchacen. lib. 3. de success. creatio. §. 22. num. 52. qui amplectitur contrariam communem & ipsam, aliquot fundamentis approbat. Sed primæ assentiendum est, non enim video posse hanc traditionem iuste fieri posse post degradationem, nisi clericus sit incorrigibilis, aut in his criminibus, quæ expressim iuxta canonicas sanctiones, eam punitionem admittunt. Nec tamen negandum est, posse homicidium contingere, aliudve crimen ita damnosum & perniciosum reipub. inspectis loci, temporis, & personarum qualitatibus, quod arbitrio discretorum iudicum hanc traditionem iustis finem patiatur. Qua in re maturo consilio procedendum erit, & secundum subiectam materiam, ut euietur maius malum, quod inde euenire posset in republica. Et sic relapsi tradendi sunt curiæ seculari cap. super eod. de hæret. lib. 6. qui quamuis ad spiritualia admittantur poenitentes, cum ecclesia nulli claudat redeunti gremium suum, tamen quo ad poenam temporalem non admittitur, quo minus puniatur, ex mente Doctorum in dict. capitul. super eo. & Bart. in l. qui ea mente. columna secunda, num. 1. ff. de fur. Anani. in capitulo. ad abolendam. de hæret. colum. 7. Et intra quantum tempus dicatur quis continuo & confestim redire ad fidem & ecclesiæ unitatem, ut reconciliari valeat. ut in cap. ad abolendam. de hæret. & in capitul. vt officium. eod. titul. lib. 6. l. 2. titu. 2. 6. par. 3. Declarat ibi Gregor. Lopius in gl. 3. quem vide post Archi. in capitul. vt commissi. §. necnon. de hæret. lib. 6. ¶ Vtrum autem eo casu, quo sit hæreticus immurandus perpetuo, sit degradandus, sicut quando est tradendus Curie seculari? Respon. quod eodem modo degradatur capit. 1. de hæret. lib. 6. Panorm. in capit. excommunicamus. 2. de sententia excommun. Paul. Grilland. de hæret. q. 7. numero primo. Gondissal. à Villadiego contra hæretic. prauita. quæstion. 19. versic. Sed occurrit iuxta hoc. num. 3. Et episcopus solus cum suo Capitulo facere poterit degradationem, iuxta text. in dict. capit. 1. cum sua gloss. fin. de hæret. libr. 6. Sed si consuetudine præscriptum esset ius corrigendi sine Capitulo, posset absque eod. capi. 3. de consuet. lib. 6. Not. secundum Panorm. in capit. nouit. colum. 2. de his quæ fiunt à prælat. Illud tamē annotandum est, quod episcopus debet esse confirmatus, & consecratus ad hoc, vt clericum degradare possit, secundum Domi. in capitul. 1. de hæret. lib. 6. quia est ordinis, ordines conferre, similiter & auferre ergo cap. auaritiæ. de elect. lib. 6. Faciunt à me congesta in lib. 1. ordi. titu. 6. l. 2. glo. 2. pagina. 262. vbi adduxi duas opiniones adinuicem contrarias. Et quæ tradit Selua de beneficio. 1. par. quæstion. 2. num. 32. ¶ Et post actualem degrada-

tionem, vtrum sit necessaria traditio curiæ seculari ad hoc vt puniri possit, est dubium? Et videtur quod sic cap. 1. de hæret. lib. 6. dum dicit, cum pro hæresi fuerit curiæ seculari relinquendus. ergo ante traditionem factam iudici seculari per ecclesiasticum, non poterit capi. ex eo, quia adhuc est in foro ecclesiæ. cap. nouimus. de verbor. signif. Sed dicendum est, quod cum fuerit degradatus actualiter, non requiritur alia actualis traditio, vt declarat. Domi. & Franch. num. 3. in ca. 2. §. fi. de pen. lib. 6. Panorm. Arreti. & Deci. num. 14. in capit. cum non ab homine. de iudic. Angel. verb. Degradatio. §. 2. & sic poterit puniri à iudice laico. Licet tutius sit, vt fiat traditio. ¶ Degradationis forma cum orationibus solitis in omnibus ordinibus, habentur in Pontificali Romano. fol. 201. cum duobus sequentibus, vbi vide. Et vltimum in construendo, est primum in resoluendo, secundum Philosoph. vt patet exemplum in domo quæ destruitur, secundum Ioann. Andr. & Domi. in dict. capi. 2. §. poterit. numero tertio. versic. Quæro an iste tex. & Philipp. Franch. nume. 1. colum. 1. ¶ Est & alia pena contra hæreticum, siue clericum post degradationem actualem, seu laicum, mors naturalis igne ultore. Probat. l. Attriani. C. de hæret. Alphonfus à Castro libro secundo. de iusta hæretic. puni. cap. 12. Septimacens. de insti. catholicis. cap. 45. vbi num. 8. dicit de consuetudine esse introductum, vt sit ignis, vt dixi & probaui in l. 11. verbo. *con animo pertinax*. titu. 1. lib. 1. ordina. pagina. 32. Bartholomæ. Fumi in sum. Armilla. verb. Hæresis. num. 11. versic. Hæretici quomodo puniantur pena ignis. Angel. verb. Hæreticus. §. 16. vbi dicit, quod animaduersio est pena ignis de consuetudine, licet de iure sit poena mortis. gloss. in capit. pen. verb. puniendi. de hæret. & ibi Panorm. Paul. Grilland. de hæret. quæstio. 3. Stephan. Bertran. consi. 2. l. 2. lib. 2. Couar. lib. 2. Variarum resolut. capit. 10. num. 10. l. 2. titu. 2. 6. part. 7. l. 2. titulo. 1. lib. 4. foro legum. Gondissal. à Villadiego de hæret. quæstion. 15. Ioan. Berberi. in viatorio iuris. rubr. De crimine læsæ maiestatis. Plures casus, quibus quis pena mortis venit puniendus, ponit Cassanæ. in consuetud. Burgund. rubr. 1. num. 6. fol. 14. Et casus, in quibus quis de iure communi puniendus est pena ignis, scripsit Lucas de penna in l. 1. colum. 1. C. de immu. nemi. conced. libr. 10. refert Matthæ. de Afflictis in consi. Neapoli. rubr. 1. libro primo. num. 39. vbi loquitur in hæretico, qui est flammis viuis comburendus. ¶ Pena tamen ignis non omnibus hæreticis infligenda est, sed eis tantum, qui vel relapsi sunt, vel in sua pertinacia & impenitentia vsque ad prolationem sententiæ diffinitiuæ persistunt. Nam quamuis aliquis esset impius, & hæresiarcha, non est protinus igni

igni tradendus, sed ecclesiastica benignitate monendus. Quod conuersus fuerit priusquam per iudicem ecclesiasticum declaratus sit relapsus, pertinax, vel impœnitens, proculdubio in isto casu pœnam ignis euadet. Si vero captus conuerti noluerit, sæpius exhortandus est, adhibitis etiam ad hoc negotium viris religiosi & eruditis, vt si fieri possit, conuertatur, & viuatur. Nec statim brachio seculari relinqui debet, sed sententia differenda est, vt hæreticus furor cesset: nam nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa est. Quod si Pharaonis & dæmonis instar in obstinata perfidia permanferit, tunc lata prædicta sententia, quæ declaratur hæreticus, iudici laico dimittendus est: à quo mox condemnatus, illico igni tradi debet cap. ad abolendam. de hæret. Alphos. Castr. lib. 2. de iusta hæret. puni. capit. 1. Hermas lib. 2. de in statu religio. cap. 17. Iacob Septimacensis de insti. catholicis. cap. 45. num. 1. citat. 5. instructio. Hispalens. cap. 9. Villadiego de hæreti. quæstion. 20. & Gregor. Lopez in l. 2. titu. 26. par. 7. Plura circa hoc dubium referunt, & notant Matthæ. de Afflict. in consi. Neapolitan lib. 1. rubr. 1. nu. 35. Versiculo vigesimoprimum nota. Calderi. consi. 2. sub. tit. de hæreti. Rebuff. de pacific. possess. n. 196 Ioan. Igne. in l. 1. §. cum dominus num. 31. ff. ad S. C. Syllani. ¶ Quæri potest, Vtrum nobilis sit eadem pœna propter crimen hæresis puniendus, sicuti ceteri plebei puniri debent? Respondeo, quod sic, nulla habita nobilitatis generis ratione. Nam tanto conspectius in se crimen habet, quanto qui peccat maior habetur, ex Iuuenal. Satyr. 8. & dixi alibi latius. Et istam sententiam reputat memoria dignam Septimacens. vbi supra capitu. 45. numer. 23. I. Arriani. C. de hæret. vbi nulla distinctio personarum admittitur in hoc crimine. Et quod nullius quantumuis nobilis sit in crimine hæresis puniendo habenda ratio, patet. Nam in rebus fidei, omnes Christiani æquales sumus, nec est distinctio personarum Græci, aut Iudæi: etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus, siue Idæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi: vt Paulus ait ad Roman: capitu. 10. & 1. ad Corinth. capitulo. 10. & Origenes lib. primo. in Iob. columna. 18. Nazianze. eleganter oratio. 24 Item, quia nobilium delictum grauius est, tum ratione nobilitatis, quibus ea ratione plus est confusum, ideo durius & acrius sunt puniendi. l. quædā ff. de pœna. cap. cum quidam. de iur. iur. Deinde, quia hæresis nobilium magis potēs est & grauior, ac perniciosior reipublicæ, ac deterioris exempli. Nec dignitas sacerdotalis prodest hæretico, ne alijs pœnis puniatur, ac ceteri qualescunque hæretici, vt supra habitum est, ergo nec secularis nobilitas in hoc prodesse debet. Quam scientiam Ar-

chidiaconus probat in cap. qui contra. 24. quæsti. 1. Fel. in cap. cum quidam. colum. 3. de iur. iur. Andr. Tiraquell. de nobilitat. cap. 20. nu. 118. Quibus libens accedit Septimacens. loco supra citato. nu. 14. Nisi forte publicè pœnitentibus gratia cōsan guineorum commutetur habitus (vulgò Sanbenito) qui maximam familiæ notam asserre solet, alioquin alia solet esse pœna nobilium, alia plebeiorum l. 3. ff. de re milita. §. 1. vbi glo. verb. torquentur. Bart. in l. capitalium. §. serui. ff. de pœna. Lucas de Penna in l. 1. C. de desertori. & occulta. lib. 12. Eusebius libro quinto. historiæ ecclesiasticæ. capit. 3. Reatus omne excludit priuilegium in hoc crimine hæresis, cum omnium grauisimum sit, vt dictum est supra. ¶ Sed dubium occurrit enodandum. Hæretici sine nouo processu cum priuilegium tradunt Curie seculari, pœna mortis naturalis ignis in eis exequitur: quod quidem compertum esse Inquisitoribus ita fieri debere, nō obstantibus eorum deprecationibus, de quibus in ca. nouimus. de verbo. signific. liquet, & sic sunt causa immediata & propinqua mortis delinquentis, ergo efficiuntur irregulares per regulas iuris communis. Cui dubio ipse sic respondendum censeo quod cum irregularitatis grauamen iure positum fuerit inductum, vt est communis omnium opinio, proinde à summo ecclesiæ Principe tolli potuit. cap. proposuit. & ibi glo. de conce. præbend. & ideo Bonifacius Papa. VIII. in cap. vt inquisitionis. versu. Præfati potestates. de hæret. lib. 6. in his verbis, sibi relictos statim incipiant indilate animaduersione debita puniendos, non obstantibus appellationibus, &c. interdicat que in §. Prohibemus. Potestatibus seu iudicibus secularibus notionem & iudicium, sed vult exprompte sententias sic ab Inquisitore & loci episcopo pronuntiatas exequi sub ecclesiasticæ censuræ pœna, quasi non iudices, sed executores debeant esse iudices laici sententiæ latæ ab Inquisitoribus. Ergo Papa voluit etsi præfenserint ecclesiastici iudices pœnam mortis inferendam esse condemnatis, nihilominus tamen delegationem cum debitis protestationibus absque irregularitatis incurſu fieri posse per præmissa, & quia potius est quædam delegatio, quæ fieri poterit à domino habente iurisdictionem generaliter. cap. fin. ne clerici vel monachi. lib. 6. Quicquid nimis licentiose dixerit contra Bonifacium Ioan. Igne. in l. 1. §. quum dominus. num. 39. ff. ad Syllani. Igitur praxis Inquisitorum hæreticæ prauitatis, quæ habet cum post condemnationem hæreticorum præfente iudice seculari hæreticos tradunt iudici seculari rogantes, ne morte, aut membri mutilatione eos afficiant, iuste fieri potest, iuxta cap. Nouimus. de verbor. signifi. l. 60. tit. 6. par. 1. Cuius praxis meminit Directa,

rectorium Inquisitorum, dum refert sententiarum formulas. Idque habetur in Pontificali Romano fol. 202. Quod satis tutum est, cum à sancta sede Apostolica traditum sit Tutius tamen quidam existimarunt, quod Inquisitores non traderent sic damnatos iudici seculari, sed eos, lecto processu, condemnarent coram iudice laico, atque ita damnatos à propria iurisdictione dimitterent, ut deinde iudex secularis eos morti & igni traderet, ut Henrri, notat in cap. ad abolendam. de hæret. Igne. in l. 1. §. cum Dominus. numer. 37. ff. ad Syl-
laniam. Couar. in repet. Clem. Si furiosus. 2. parte. §. 5. num. 6. versic. Decimoquarto. de homicidio. Et sic sententia fertur absque scrupulo irregulari-
tatis ab Inquisitoribus. ¶ Est præterea alia poena, quod hæretici carent ecclesiastica sepultura: & qui eos tradiderint ecclesiasticæ sepulturæ, sunt excommunicati, nec absoluedi donec satisfecerint in forma tradita in cap. quicumque. in princip. de hæreti. lib. 6. cap. excommunicamus. 1. §. cre-
dentes. de hæretic. Probatur nam cuicumque de-
cedenti in peccato mortali deneganda erit eccle-
siastica sepultura. ex gloss. iuncto tex. in cap. quia
in omnibus. de vsur. gloss. sepulturam. in capitul. 2. de stat. monach. sed hæreticus est talis. capit. 3. de
hæret. ergo cum eo in vita non potuimus commu-
nicare, nec in morte communicare debemus. cap. de
communione. 24. quæst. 2. cap. ex parte paren-
tum. de sepultur. & illic est. gloss. notabilis & ordi-
naria, recitans casus, in quibus denegatur de iure
alicui ecclesiastica sepultura. Et in fine dicit, quod
conuicto de hæresi post mortem denegari debet
cap. sanè profertur. 24. quæstione secunda. Est et-
iam alia glo. in cap. nullus. 13. quæstion. 2. vbi Car-
din. Turrecremata vltra. 14. casus enumerauit, &
Angel. verbo. Sepultura. §. 29. Bartholo. Fumi in
armilla aurea. verb. sepultura. fol. 327. nume. 16.
versic. Multi ecclesiastica sepultura priuantur. Et
Hostiens. in summ. de sepultur. §. quibus interdi-
catur. tex. in cap. sicut. de hæret. l. 8. titul. 13. par. 1.
Suaderi potest vltèrius, quod hæretico non sit af-
signanda in loco sacro ecclesiastica sepultura: quia
aduersus ipsam deliquisse constat, ergo eius cada-
uer, cum viuus non erat tuendus. ca. fin. de immu.
ecclesi. cum sit proditor & hostis ecclesiæ, ut su-
prà dictum fuit, nec immunitate ecclesiastica gau-
det hæreticus confugiens ad eam, imò inuirus po-
terit extrahi ad punitionem criminis. Gondissal.
à Villadiego in tract. de hæret. quæstio. 11. n. 15.
Nicol Boeri. decisio. 110. dicens idem esse in blas-
phemis, atque ita apud Gallos pronuntiatum fuisse.
Didac. Couar. in libr. 2. Variar. resolu. c. 2. n. 11.
versic. Decimoquarto eadem ratione. Hippolyt. in
lex senatu. ad fin. ff. de fidei. Iacob. Septimacens.
de institu. catholicis. cap. 45. nume. 21. versic. Nec

prætereundum est. Hierony. Gigas de crimine læ-
sæ maiestatis. titul. De pluribus & varijs quæstio-
ni. quæst. 3. num. 19. pagina. 419. His etiam accedit
tex. in cap. is cui. de sententia excomm. libr. 6. in
versic. Talis quoque. vbi habetur denegandam ec-
clesiasticam sepulturam esse ei, cui prohibitus est
ingressus ecclesiæ. Et notat. Ioan. Bernard. in præ-
ctica crimi. canoni. cap. 121. Ex quo tex. Ancharr.
in dict. cap. is cui. columna secunda. versiculo. se-
cundo nota. num. 2. infert, quod ille, qui est pro-
hibitus moram agere in ciuitate dum vitam age-
bat, post mortem non poterit deferri ad sepultu-
ram in tali ciuitate. Ratio, quia cui non commu-
nicamus dum viueret propter eius delictum, nec
in morte. notat Bart. in l. si quis insulam. ff. de ca-
daue. punito. vbi dicit Bart. nota hanc legem, quia
fortè nō reperies alibi, & habes hic, quod ille qui
in vita non potest morari in ciuitate, post mortem
non potest reduci ad ciuitatem ad sepulturam. Et
est sententia notanda contra bannitos à regno. I-
dem notat Hippoly. in l. fin. nume. 58. ff. de quæ-
stio. Conuestiri poterit ex 3. regu. cap. 13. Quoniā
inobediens fuisti ori Domini, & non custodisti
mandatum quod præcepit tibi Dominus Deus,
& reuersus es, & comedisti panem, & bibisti aquā
in loco, in quo præcepi tibi, ne comederes panē,
nec biberes aquas non infertur cadauer tuum in
sepulchrum patrum tuorum. Item etiam Hiere-
miæ. 22. Sepultura asini sepelietur, putrefactus &
proiectus extra portas Hierusalem. ¶ Nec obstat
si quis dixerit, Sepelire mortuos inter opera cha-
ritatis & eleemosynarum enumeratur, Tobia. 12.
Et in Ecclesiasti. cap. 7. dicitur, Mortuo non pro-
hibeas gratiam sepulturæ. cap. in ecclesiastico. 13.
quæstion. 2. Sed hæretico cum sit proximus Chri-
stianus, scilicet baptizatus, quamuis inimicus, ista
eleemosyna non est neganda, quippe cum dile-
ctio in inimicos sit eroganda ex seruatoris præce-
pto, & Christiano sit danda sepultura. cap. ex par-
te. de sepultur. & qui sepelit cadauer, non videtur
sepelire hæreticum, cum forma corporis humani
& essentia sit anima rationalis. Clemen. 1. §. Por-
rò. de summ. Trinitat. & homo mortuus non sit
homo l. principaliter. C. de libe. causa. Matthæ.
de Afflictis in cap. 1. §. mutus episcopum vel abba-
tem. num. 29. Quò fit, quod furca suspensus, licet
non debeat deponi à laqueo sine iudicis licentia,
tamen si fuerit petatum corpus ut tradatur sepul-
turæ, debet concedi. gloss. in Clementina prima.
verb. poenitentia. de poeni. & remissio. quam ci-
tat Hippoly. in l. fin. num. 60. ff. de quæsti. Ioann.
Anani. in ca. fures. columna prima. ad fin. de furt.
Quò fit accedentem ad aliquem animo interficien-
di cum si vinum inueniret, tamen mortuum inuen-
tum truncauit membra cadaueris, non ob id effi-
citur

citur irregularis, quia non habet animam, nec potest dici homo cap. quod verò non formatum. 32. quæst. 2. vbi abortus factus ab aliquo inanimati, non imputatur ad homicidium, quia informatum erat corpus absque anima rationali. Doctrina est Archidi. in cap. fin. 15. quæstion. 1. dicentis, quod clericus quia amputauit corpus mortui, animo interficiendi eum si esset viuus, non efficitur irregularis. Sequitur Feli. in cap. à nobis. 2. colum. 2. numer. 3. de sent. excomm. Boeri. decisio. 3. 16. nu. 11 Hippoly. in l. qui sine accusatoribus. colum. 6. numer. 25. ff. de quæstio. Nicola. Plou. de irregular. regula. 27. num. 17. Archiepiscopus Florentin. 3. par. tit. 28. capit. 2. §. 5. versic. Item dicit Archidia. Syluest. in summ. verb. Homicidium. 3. quæsti. 7. & Conrad. de contractibus. quæstio. 80. Nauarr. in manual. confessio. cap. 27. num. 221. pagin. 760. Ratio, quia iam non est nisi cadaver, & crimina morte extinguuntur. gloss. in cap. si quis episcopus de hæret. Tum etiam, quia sepultura nil peccauit, ergo locus nulla poena erit puniendus, cum sit in capax poenæ & legis. arg. text. in cap. mulier. 15. quæst. 1. Sed cadaver, nec locus habet rationem, nec sensum, igitur eis imponi non potest poena. Sicut habetur in dict. capit. quicunque de hæret. lib. 6. quem tex. refert Caieta. in summ. verb. excommunicatio. capit. 45. Sed dic pro solutione. Quia aliud est dare sepulturæ mortuum, quod est opus pietatis, & est omnibus commune, & aliud in loco sacro sepelire, hoc enim non conuenit omnibus, sed multis interdictum est, vt diximus. Cardinal. Turrecremata in cap. nullus. colum. fin. 13. quæst. 2. & sic hæretico denegatur ecclesiastica sepultura, & alijs prohibetur, ne ei concedant, vt in dict. cap. quicunque. qui tex. punit eos, qui scienter hæreticum tradiderunt ecclesiasticæ sepulturæ, secundum Caietan. in summ. verb. excommunicatio. cap. 45. Nauarr. in manuali confessio. c. 27. nume. 137. Idem esset, si sepeliret in loco prophano extra ecclesiam, & cœmeterio more ecclesiastico secundum Archi. Ioann. Andr. & Domini. ¶ Secus tamen esset, si eos sepelirent more asinino in locis prophanis extra ecclesiam, & eius cœmeterium, nam non incurrerent sepelientes eos in poenam censurarum de quibus in dict. capit. quicunque. de hæret. lib. 6. ex Caieta. & Nauarr. in locis præmemoratis. Sepultura asini dici potest, quæ fit in terra prophana, quia is, quem constat mortuum esse in peccato mortali, non est sepeliendus in ecclesia, vel cœmeterio, sed asini sepultura est si bi danda, id est, in terra prophana. gloss. in capit. 2. verb. sepulturam. de statu. monach. tex. vbi gloss. ad sepulturam in cap. placuit. 23. quæsti. 5. intelligit de canina sepultura, quia pro tali ecclesia non orat. cap. pro obeuntibus. 13. quæstion. 2. & capit.

1. de reliq. & vene. sancto. Secus si manifestè non constet decessisse in mortali, quia sepeliendus in ecclesia, vel cœmeterio esset. Vnde decedens sine confessione exteriori in extremo viarum facta nisi constet, quod confessionem contempsit ultra annum. vt in cap. omnis vtriusque sexus. de poen. & remissio. est sepeliendus in ecclesia, vel cœmeterio, quia ex quo præuentus est morte, præsumendum est, quod non decessit in peccato mortali, nisi de eo constet, quia præsumendum est de quolibet bonum. cap. ex parte. vbi Panormi. in versic. Nota vterius. de sepultur. Ioann. Montoloni. in præptuario iuris diuini & humani. verb. sepelire. l. 8. vbi dixi in glossa prima. tit. 1. lib. 1. ordin. cum notatis à Martino Nauarr. in manuali confessio. cap. 26. num. 32. Nam si in anno non esset confessus ex culpa præcedenti, quamuis mors repentine succedat, sepultura ei est deneganda, iuxta text. in dict. ca. omnis vtriusque sexus. ex Panor. in cap. ex parte. num. 3. de sepultur. & qui non communicat in anno catholicus minime est censendus. cap. seculares. cum seq. de consec. distincti. 2. Cardina Turrecremata. in cap. fin. num. 5. distincti. 30. tex. in authen. de priuileg. doct. hæred. muli. nõ præstan. in princ. colla. 8. ibi. Igitur sacram communionem in catholica ecclesia non percipientes à Deo amabilibus sacerdotibus hæreticos iuste vocamus. Dicunt illum tex. Ana. & Feli. in rubri. de hæret. esse singularem. Cum ergo hæretici sint non debent ecclesiasticæ sepulturæ tradi: tum quia decesserunt in notorio peccato mortali per præmissa. Tum, quia in excommunicatione aduersus hæreticos lata ipso iure propter crimen hæresis. quæ antiquissima est. arg. cap. Acharius & cap. audiuius. 24. quæstio. 1. & cap. sanè. 24. quæstio. 2. cap. excommunicamus. 1. & 2. de hæret. capit. nouerint. de sententia. excom. Nauarr. in manuali confessio. cap. 27. num. 56. pagin. 657. & in repet. cap. ita quorundam. notab. 11. num. 41. de ludæis. Et hæc euitatio hæreticorum à tempore Apostolorum indicta fuit. Apostolus enim Paulus 1. ad Corinthi. 5. admonet, ne cibum quidem cum illis esse sumendum. Et ad Titum. 3. Hæreticum inquit, hominem post vnam & secundam correctionem deuota. Ioann. ait. 2. Epistola cap. 8. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec, Aue, ei dixeritis. qui enim dicit illi, Aue, communicat operibus eius malignis. Et pluribus Canonibus sanctorum hoc sancitum constat. Nam in Canone. 45. inquit, Qui cum hæreticis orauerit, communionem priuetur. Si verò hortatus fuerit eos orare, damnetur. Et canone. 46. Episcopum, aut presbyterum hæreticorum suscipientem baptisma, damnari præcipimus. Quæ enim conuentio Christi ad Belial?

ant quæ pars fidei cum infidelibus. Item in Cano. 63. Qui synagogam Iudeorum, aut hæreticorum conventiculum ingressus fuerit, ut preces cum illis coniungat, de pontor, & a communione. Quod & plenius cauetur in Cano. 69. cum sequen. & ostendit Iacobus Septimacensis de instit. Catholicis. cap. 11. num. 1. ¶ Quin etiam euitare eos tenemur tanquam excommunicatos, non solum de iure diuino, sed etiam positio, quo introductum est eos euitare, vel non debere cum eis commercium aliquod habere. ut in extrauagan. Ad vitanda scandala. de excomm. non vitand. in pragm. sanctio. Gallican. quam refert & declarat Marun. Nauar in manuali confessorum. cap. 27. num. 35. & 36. & alibi latius diximus. ¶ Cum ergo communicatio hæreticorum dum vitam agunt, sit prohibita omni iure, non immerito & sancte sancitum est, ut cum eis vitam vniuersæ carnis ingressi, eos sepeliendo communicare minimè liceat. iuxta capitul. ex parte. & cap. sacris. de sepultu. & glos. in cap. ad hæc. de priuileg. in verb. sepelierint. quæ ait, ita communicando eis in morte inciderunt in excommunicationem, quia cui non communicamus viuo, non communicemus & mortuo. 24. q. 2. cap. de communione. cap. legatur. & capi. sanè. Roma. sing. 701. secundum antiquam impressio. secundum nouiorem est. 709. incipi. Secundum loqueas cum excommunicato. Ripa in tract. De peste. titu. De præseruatiuis remedijs contra pestem. fol. 17. num. 107. versu. Nam qui faciant funerals. Richard. à Media Villa in. 4. senten. dist. 18. art. 7. quæstion. 3. Caietan. verb. Excommunicatio. capi. 46. Facit etiam: nam sepultura in ecclesia constituitur, ut orationes inde fiant pro sepulcris. Sed illicitum est sepeliere eum in loco sacro pro quo preces horarias non licet effundere, & fugiendum ab hæreticis, nec ylo pacto communicandum docet Alphons. à Castro libro. 2. de iusta hæreti. puni. ca. 18. Ergo & sepultura sacra nõ est eis ministranda, quanuis afinina, & locus prophanus eis assignari non sit prohibitum, ut foetor caduerum euitetur, & ne oculos & nares viuètiū inficient. Ripa de Peste loco supra citato nume. 144. versu. Insuper propter hanc. ¶ Intellige tamè sepelientem hæreticum, scientem esse talem, incidere in excommunicationem & pœnam dict. cap. quicumque. in princ. de hæreti. lib. 6. Tamen ignorans ignorantia probabili, quippe cum non esset habitus pro hæretico in republica, sed pro catholico, ut sæpe cõtingere solet, quod quanuis aliqui sint infideles, apparent hominibus in vita fideles & catholici, qui post obitum constat fuisse hæreticos. Istos ergo nisi scièter & præsumptuose sepelierint, non incidere in pœnam tenendum est. Caietan. in sum. verb. Excommunicatio. cap.

46. glo. in clem. vni. verb. scienter. de consangu. & afini. glo. in Clem. 1. verb. scienter. de sepultu. quæ inquit, necessariam fore scientiam ad hoc ut excommunicatio liget. cap. significauit. & c. cum desideres. de senten. excomm. cap. 2. vbi glo. 1. de hæret. lib. 6. Feli. in cap. 2. num. 6. de constitut. & ibi Andr. ab Exea. Couar. late in rep. capi. Alma-mater. 1. par. §. 10. num. 7. de senten. excomm. lib. 6. agit, an sententia ex communicationis liget ignorantes, etiam quando est posita pro actu damnato à iure diuino. gloss. in extrauagan. Quia quorundam. verb. scienter. Ioan. 22. sub titul. de verb. signific. Et pœna sine fraude locum non habet. l. aliud est fraus. ff. de verb. signific. l. sancimus. C. de pœn. Et antiqui fraudem pro pœna ponere solebant. l. cum autem. §. iuuent. ff. de adilit. edict. Plura per Marcum Antoni. Natta. consil. 338. numer. 5. lib. 2. Ideo nec irregularitas contrahitur absque dolo, etiam si culpa absit cap. is cui ibi, scienter. vbi notat Domini. de sententia excomm. lib. 6. notab. 1. Marti. Nauar. in rep. cap. accepta. oppositio. 8. illatio. 9. num. 34. de resti. spolia. & in rep. cap. cum contingat. versu. Secunda decisio. pagin. 161. de rescrip. & in manuali confesso. capitu. 25. num. 70. & in cap. 27. num. 74. Couar. in Clem. Sifuriosus. 1. part. §. 1. num. 4. versu. Secundo hic diffiniri poterit. de homici. & scientia & malitia dicenti & alleganti incumbit probare, cum sit fundamentum suæ intentionis. Et qualitas quæ inducit delictum, non præsumitur, nisi probetur. glo. in l. cum actum. ff. de nego. gest. cum multis concordant. à me collectis in l. 1. glo. 1. versu. Dubium est circa hanc legem. titu. 10. libr. 1. ordina. Socinus iunior consil. 36. num. 1. col. 2. lib. 2. ex cuius dictis hoc bene probatur. ¶ Qui ergo dubitans hæreticum fuisse aliquem eum sepeliuit, nõ facit præsumptuose, ac proinde non incidit in pœnam aduersus sepelientes hæreticos, credentes & c. impositam à cap. 2. de hæret. lib. 6. cum dicat, scienter præsumperint. Verbum enim, præsumperint, motum proprium & iactantiam facientis cõtra legis præceptum denotat. glo. in cap. decernimus. verb. Non præsumant. de iudi. notat Barba. in cap. si diligenti. num. 146. de foro competent. ¶ Item etiam pœna contra sepelientes, est canon lata, & non ferenda sententiæ, dum in dict. ca. 2. ponuntur hæc verba, excommunicationis sententiæ se nouerint subiaccere. id est, ipso iure. ex Feli. in cap. Rodolphus. verb. subiaceat. nume. 26. de rescrip. Declarat Panormi. in cap. clericis. nu. 14. ne cleri. vel monach. est glo. innodetur. in cap. 2. §. inhibemus. de hæret. lib. 6. & infra latius in hac glo. dicetur. Et habita satisfactione, adhuc est necessaria absolutio, & in hoc differt à suspensione, in qua sequuta satisfactione, nulla alia absolutio est

est necessaria, vt sentit glo. verb. vsq; in dict. ca. 2. & ibi Domi. citando glo. in Clem. 1. verb. donec. de decim. Quæ glo. probat suspensionem ad tempus, elapso tempore, absq; aliqua absolutione tolli, secus in excommunicatione ad tempus lata. Quam dixit notabi Præposi. Alexandri. in c. non est colum. 2. nu. 6. de Sponsali. Feli. in. c. ad aures. colum. 2. nume. 2. de simonia. Rip. optimè in c. 1. notab. 6. nume. 23. de iudic. Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 6. numer. 16. vbi asserit post Rip. hanc esse communem opinionem & Carol. Molina. est videndus in. 1. part. in consuet. Parisiensibus. titul. 1. §. 27. quæst. 3. nu. 5. fol. 124. col. 1. quantus Alciat. In cap. 19. notab. de iudic. vt refert Couarru. velit idem esse in excommunicatione quod in suspensione, & malè & Rip. vbi supra in interdicto, & non bene. Satisfactio autem debet esse extumulando proprijs manibus, & publicè cadauera hæreticorum. Et sic fieri potest per eos, quod tamen cum lex deneget, per alios explicari nequit. Text. id denotat cum sua gl. verb. proprijs, & in verb. publicè in ca. 2. in princip. de hæreti. lib. 6. Et est notandus text. dum ait, proprijs manibus, & sic deneget potestatem per alium extumulandi, quia industriam personalem hæc verba important. I. iubemus. ibi, vnusquisq; miles accepto per suam manum. C. de erogatio. milit. anno. libr. 12. vbi Bar. num. 2. notat, quod stipendiarij constituere non possunt procuratorē ad suum stipendium recipiendum, quia per manum propriam ipsorum debent recipere. Et ideo inquit, quod sint cauti procuratores communis, quod nūquam procuratores ipsorum soluant Et illū text. ad hoc dixit sing. Ludo. Roma. conf. 352. Quæritur primò. colum. 1. in princ. Ias. in. l. si quis id quod. numer. 37. ff. de iur. omni. iudic. & in. l. iubemus. colum. 3. numer. 11. C. de testamen. Alex. in addi. ad Bart. in dict. l. iubemus. alias incipit. Per hanc num. 3. C. de erogatio. milit. annonæ. lib. 12. & ibi Ioan. de Platea. numer. 2. & ibi Additio. ad eum. Et Lucas de Pen. colum. 3. ponit aliquas quæstiones, quæ non possunt per procuratorem explicari, cum industria personæ sit necessaria cap. fin. §. is autem. vbi Feli. plenissimè de offi. delegat. l. 1. §. ne autem. C. de cadu. tollend. ibi, suis manibus. l. 1. ibi, suis manibus. ff. de eo per quem fact. erit. l. si quis id quod. ff. de iuri. omni. iudic. Et sic statutum præcipiens aliquid fieri proprijs manibus, non verificatur per substitutum vt notat Alex. in. d. l. per hanc. alias incip. Iubemus in additio. ad Bar. num. 3. C. de erogatio. milita. anno. libr. 12. nec incidere in pœnam, quando tali casu faceret per procuratorem, licet à culpa delicti nō eximeretur tanquam exercens actum maiorem per alium. glo. in Clem. 1. verb. publicè de vita & ho-

nesta. cleri. sing. secundum Card. in capit. fin. §. is autem. notab. 1. de offi. de leg. & in cap. mulieres de sententia excom. Panor. in cap. exposuit. num. 12. de dilatio. & in cap. licet. num. 3. de decim. Syluest. verb. clericus. 3. quæst. 6. Barbarius in. l. 1. in princ. nume. 21. colum. 11. ff. de verb. obligatio. & notat idem Barba. in cap. pastoralis. colum. 3. nu. 16. vbi dixi de iudic. Facit cap. in criminalibus. §. quæst. 3. ibi, nisi per se, vbi notat Domini. col. 1. dicendo. Nota, quod illud dicitur fieri per se, quod fit personaliter, & non per interpositam personam. Quod notate propter statuta, quæ quandoque astringunt personam ad exercendum actum personaliter. Hactenus ille. cap. quia frustra. de vsur. in illis verbis, nisi prius ipse vbi Card. notat, quod actus, qui fieri debet per se, non poterit fieri per indicem. text. cum glo. in. l. singulos. verb. Chirographo. ff. de testam. vbi B. r. notat, quod quando actus est faciendus à pluribus, non poterit ille expediri per vnum ex commissione aliorum, & illa gloss. loquitur in testamento in scriptis, secus in nuncupatino. vt in. l. fin. C. de testam. Hodie verò in testamento in scriptis scientes signare, seu subscribere pro ignorantibus se subscribunt. l. 3. Tauri. Facit etiam. Nam quando commissio est facta per verbum, præcipio, indelegabilis est. glo. in. l. sæpe audiui ff. de offic. præsid. Commendat vltra docto. ibi Iaso in. l. 2. C. communia delega. colum. 1. & in. l. 1. num. 94. C. de iure inphyteu. ad idem. cap. 1. de verb. signifi. ibi, proprijs manibus. libr. 6. Ergo cum in specie proposita factum sit arduum & non leue, vt puniantur hæretici, eorumque auxiliatores, & cum eis communicantes quocunque modo merito per se ipsos, & non per substitutos debent exhumare hæreticum, Quinimò non occultè, sed publicè. Quia, vt inquit glo. publicè. in cap. 2. de hæret. lib. 6. publicè peccauerunt, ideo publicè satisfacere debent. c. 1. de pœn. & remissio. Quem text. intellige, siue peccata fuerint notoria, vel publica tantum, licet non notoria, secundum Ioann. Andre. & communem ibi. Itidem etiam pœnitentiam publicam inferendam esse pro crimine notorio, vel publico, intelligas à iudice in foro fori, non autem à confessore in foro interiori, & pœnitentiæ. Nauar. post alios in cap. consideret. §. ponat se. num. 16. de pœnitentia distinct. 5. & in cap. 1. in princ. num. 89. in versicul. Quinto innuit hic text. eum. de pœni. dist. 6. & quæ dicit Archiep. Floren. 3. par. tit. 14. c. 17. §. 6. Sunt hic annotanda. Quò fit, quod exhumatio debet fieri publicè, cum infertur in iudicio exteriori, non autem in interiori, per præmissa. Et est optimus intelligendi modus ad dict. capitu. 2. de hæret. lib. 6. ¶ Intellige etiam, quando ossa hæretici, ab ossibus fidelium discerni, & separari possent,

sent, non aliàs, ne fiat iniuria Catholicis. capit. sacris. de sepultur. glos. in cap. quicumque verb. ex-
tumulent. de hære. lib. 6. Multa enim ratione in-
certitudinis tolerantur, quæ si certa essent, mini-
mè tolerarentur. Hippoly. in rep. rubric. C. de pro-
bationi. num. 354. & Andr. Tiraquel. de primoge-
nito. quæstion. 7. in 10. opinio. vbi plura scribit,
quæ propter incertitudinem vitiatur iniure. Qui-
bus addenda est. l. 9. titu. 9. parti. 6. l. 8. ad fin. titu.
13. parti. 1. Locus etiã interdicatur, vt careat eccle-
siastica sepultura, vbi fuit sepultus hæreticus. cap.
2. in fin. princi. de hæreti. lib. 6. & sic res inanima-
ta punitur, sic in capitu. scilicet. §. ciuitas. de poen.
lib. 6. & in capitu. vbi periculum. §. præterea. ver-
ficul. ciuitas de electio. lib. 6. capitul. ita nos. §. e-
geat. 25. quæstio. 2. quibus in locis ciuitas priua-
tur Episcopo propter delictum ciuium & etiam In-
nocentes qui non peccarunt, sed fit ex causa, quã-
uis absque culpa. vt in regula, sine culpa. de regul.
iuris. lib. 6. & quæ notat Couar. lib. 2. vari. resolut.
capitul. 8. colum. fin. numero. 10. sic ergo in specie
proposita ideo diruuntur domos proditorum &
hæreticorum, & sale seminantur, & tituli & sta-
tuæ ibi affigi solent, vt cæteri poena deterriti, si-
milis committere non audeant. capitul. & dixit
dominus. de consecra. distinct. 2. vbi latè dixi Sal-
manticæ in lectione ordinaria anno. 1561. l. 6. tit.
27. parti. 2. l. 2. titu. 10. libr. 4. ordinam. & ibi dixi
in glos. 2. vbi domus proditoris diruitur in perpe-
tuum: eruantur etiam oculi in signum ne videant
quod prærendebant proditores. l. 4. titu. 28. par.
2. & sciuntur auriculæ insignum maleficij. l. 6.
eod. titu. & parti. & nobilis vehitur supra asinum
& cum catenis, & per terram trahitur. l. 3. tit. 28.
par. 2. & animal, cum quo peccauit, etiam si cul-
pa careat, ne sit memoria flagitij, occiditur. capit.
mulier. 15. quæst. 1. Leuit. 20. l. fin. titulo. 2. 1. parti.
7. Igitur cum subsit causa, absque culpa ciues & ci-
uitas puniti poterit, vt à simili delicto odio poenæ
alij retrahantur. Quo fit, quod etiam inhihentur
laici disputare publicè, vel priuatim de fide sub
excommunicationis poena, vt euitetur causa recen-
dendi à fide, quæ per disputationem aliquando ene-
nire solet, & ne sub specie agni, habeant fortè fa-
cultatem proferendi alijs, quæ interius sunt, vel
esse cogitant. capitul. quicumque. §. inhihemus. de
hæretic. lib. 6. Confirmatur ex. l. nemo clericus.
C. de summ. Trinita. vbi ait, Nemo clericus, vel
militaris, vel alterius cuiuslibet conditionis de fi-
de Christiana publicè turbis coadunatis & audien-
tibus conetur in posterum tractare: ex hoc tumultus
& perfidiæ occasionem requirens. Nam & in-
iuriam facit iudicio reuerendissimæ Synodi, si
quis semel iudicata, ac rectè disposita reuoluere,
& publicè disputare contendit Sanctus Thomas

& ibi Caietanus optimè declarauit secunda secun-
dæ. quæstion. decima. articulo. septimo. Syluester in
summa verbo. Disputare. & summa aurea Armil-
la eodem verb. disputare, folio. 97. columna pri-
ma. Latius per Alphonsum à Castro, libro primo
de iusta hæreticorum punitione, capitulo decimo
nono. folio. 61. columna prima. cum sequent. An-
toni. de Rosellis in tractatu. de concilijs, titulo.
Quanto tempore debet durare Concilium. §. Et
vt dixi. numero vigesimo primo. Tradit Gondis-
faluus à Villadiego in tractatu contra hæreticam
prauitatem. quæstio. vigesima prima. numer. pri-
mo. cum sequent. Probatur ex Apostolo secun-
da ad Timothe. secundo, noli verbis contende-
re, ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem au-
dientium. Præterea disputationis argumentis aliqui
bus agitur: sed argumentum est ratio rei dubiæ fa-
ciens fidem, ea autem, quæ sunt fidei, cum sint cer-
tissima, non sunt in dubitationem adducenda, er-
go de his, quæ sunt fidei, non est disputandū, præ-
sertim à laicis, cum vt in plurimum sint illiterati.
Ad idem capitul. cum quibus. 24. quæstion. tertia
vbi Cardinal. Turrecremata. Facit text. in capit.
in mandatis. 43. distinct. 1. 46. titu. 5. partit. prima.
l. 1. titu. 1. libro. 1. for. juzgo. Sed in contrarium
vrget, imò quod sit licitum de fide Catholica dis-
putare. l. quoniam venerabilis. & ibi glos. verbo.
vno ore. C. de episcop. & cleric. glo. in cap. quis ne
sciat. 9. distinct. glos. final. in can. nos ad fidem. 96.
distinct. Item Actuum. 9. dicitur, quod Saulus in
ualescebat, & confundeabat Iudæos, & quod loque-
batur gentibus, & disputabat cum Græcis: ergo
de fide Catholica licet disputare. Sed his non ob-
stantibus, quæ non sunt contraria, imò declarant
conclusionem propositam, est dicendum, dupli-
cem esse disputationem, vna materialis & ficta ad
exercitium; vel ad errores confutandos, quæ co-
ram sapientibus, & firmis in fide laudabilis est, vt
prædictæ glossæ in difficultate adductæ probant
Innocen. in capitul. 2. ad finem de summa Trinitat.
Ioann. Montolon. in proptuario. verb. disputa-
ri. & Caietanus secunda secunda. quæstione de
cima. articulo septimo. & Castro libro primo. de
iusta hæreticorum punitione. capitu. decimo nono.
Villadieg. contra hæreticam prauit. q. 21. Ioannes
Echius in enchiridio. capitul. 27. Præpos. in cap.
Sancta Romana. numer. 3. distinct. 15. & in capit.
quis nesciat. numero. 9. distinctio. nona. vbi latè
Ioann. de Turrecremata numero. 1. vbi ponit qua-
tuor conclusiones. & in dict. capitul. cum quibus.
24. quæstion. tertia. Altera est formalis & vera
dubitando de fide, volendo asserre contra-
riam rationem de fide pro, vel contra, & talis di-
citur propriè & formaliter disputare de fi-
de, quæ cum sit certissima, & dubius in ea
Tom. iij. G sit,

fit, hæreticus est censendus. capit. 1. de hæret. Et ista disputatio omnibus tam clericis quam laicis est prohibita, vt in confirmatione conclusionis constat, & ex doctoribus supra proximè citatis. Laicis autem non licet disputare de fide. c. 2. §. inhibemus. de hæreti. libr. 6. nec licet prædicare eis sub pœna excommunicationis. c. excommunicamus. 1. §. Quia verò, & c. cum ex in iuncto. de hæret. & c. sicut vno corpore. & ibi gloss. eod. titulo. Quò fit, quòd clerici in sacris constituti magistratur, & Doctorum gradus recipere possunt ex constitutione. 32. in nostra Salmanticensi academia omnium principe in sacra Theologia: quia dignitas Doctoralis præstat eis facultatem prædicandi. d. cap. sicut. de hæret. Et sic magistri habent facultatem à canone. Et etiam alias conceditur ab homine. Sic ergo laicus prædicare prohibetur per præmissa iura, nisi haberet licentiam à superiore. Panor. & deci. num. 19. versic. Octauò quaritur. in c. 2. de iudi. glo. in c. bene quidem. 96. distinct. in verb. laico. quæ probat laicum ex Romani Pontificis cõmissione sententiã excommunicationis ferre posse. Panormi. idem notat citando præmissam gloss. in cap. final. col. final. numer. 2. de clerici. ægro tant. & in c. ab excommunicato. num. 6. de rescrip. & in c. ecclesiæ sanctæ. numer. 2. de constit. Felin. in c. solitæ. nume. 2. de maio. & obediens. gloss. est si mi. in ca. præter hoc. verb. ducibus. 32. distinct. tex. vbi gloss. verb. arbitrio. in cap. Mennam verò. 2. q. 5. Deci in §. foenix. num. 4. ff. de reguliur. Ioan. à Selua in tractat. de beneficio. 2. part. q. 5. numer. 8. ita saluantes glo. in c. adiucimus. 16. q. 1. Sed est dubium, cum in tex. in dict. c. 2. §. inhibemus. de hæreti. libr. 6. dixit, innodetur. in gloss. eod. verb. an sententiã excommunicationis sit canõ latæ sententiæ, an ferendæ. Et ibi gloss. post Archidi. tenet quòd sit ferendæ, & ad eius incursum requiratur monitio, ne publicè vel priuatim prædicet. Et gloss. illa est allegabilis, quatenus habet, quòd verbum præteriti, seu præteritis temporis sit canon latæ sententiæ, verbum autem futuri sit ferendæ. Et signanda secundum Ancha. in dict. c. 2. col. fi. Domi. & Philipp. Franchum. Barba. in c. 2. in prin. de for. cõpe. vbi est gloss. simi. & alia in c. quisquis. de elect. alia in c. si diligenti. de for. comp. & in c. si quis ex clericis. de vita & honest. cleri. & omnino Additio. ad Bald. in l. iubemus. C. de sac. sanct. eccles. sub num. 2. in §. sanè. colum. 3. Bal. in l. iubemus sanè. nu. 2. & ibi gloss. & in l. in criminali. C. de iur. omni. iudic. quas com. Felin. in ca. Rodolphus. vbi latè, numero 36. de resc. Cui addendus est Ioan. Hannibal. in rep. l. post. contractum. num. 231. ff. de donatio. vers. Nam quando actus valet ipso iure. Tiraque. in repet. l. si vnquam. verb. reuertatur. numero 172. C. de reuocan. donat. Præterea hæretici,

& filij catholici eorum hæreticorum, fautorum, defensorum, & receptatorum vsque ad secundam generationem ad ecclesiasticum beneficium, seu officium nullo modo sunt promouendi. capit. 2. de hæret. libr. 6. Cuius verba sunt, Hæretici, aut credentes. receptatores, defensores, & fautores eorū, ipsorumque filij vsque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittantur. Quòd si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Comprobatur pœna ex tex. in cap. foelicis. §. nulli. de pœn. libro 6. & ex tertia instructione Vallisoletana. cap. 11. & Iacob. Septimacens. in institutio. catholicis. capit. 29. nume. 1. & clemen. 1. §. ipsius filij, ibi ipsius filij per masculinam descendentes lineam vsque ad generationem secundam, omni spe dispensationis adepta, reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiasticum beneficium. de pœnis. Ex quo text. deducitur hæreticum irregularem & inhabilem esse propter tale crimen, si celebravit sicut prius antequam fuisset absolutus ab excommunicatione & suspensione, in qua incurrit ipso facto propter crimen hæresis, non alias. c. si celebrat. de elec. exc. ministrant. nisi peracta pœnitentiã, cum ipso fuerit dispensatum. Quam positionem intelligo, quando crimen fuit publicum, secus si occultè commissum, nam post iniunctam pœnitentiã non requiritur alia dispensatio, vt in sacris ministrare valeat. argum. cap. qualicumque. de tempor. ordinat. Secundò est tex. in c. ex tenore. eo. titul. quo textu probatur ex nullo crimine quantumcunque graui degradationem inducenti, quòd est omnino occultum, si per accidens post peractam pœnitentiã nullam suspensionem, seu irregularitatem induci in susceptis, seu suscipiendis ordinibus. Et eleganter probat Alphonsus à Castro in libr. 2. de potestat. legis pœna c. final. fol. 264. col. 2. vers. Tertia principalis conclusio. gloss. in ca. inquisitionis. verb. Homicidium. de accusatio. quæ excepit crimen homicidij. per cap. quæ situm. de tempo. ordin. Tamen Alphonsi à Castro vbi supra idem tenet in homicidio occulto per accidens. Nam tamen ab eo recedit in manuali confesso. cap. 7. nu. 139. pagina. 769. Quòd etiam in crimine hæresis requiratur notorietas ad incursum irregularitatis, constat ex ca. ad abolendam. de hæret. ibi, vt quicumque manifestè fuerit in hæresi deprehensus, si clericus est, vel cuiuslibet religionis obumbratione fuscatus, totius ecclesiastici ordinis prærogatiua nudetur, & sit omni officio & beneficio spoliatus, &c. Et textus in capitul. secundo de schismaticis. ibi, si publicum est, &c. Ergo si occultum pœnitentiã sequuta istius peccati, & absoluto ab excommunicatione, nulla superest suspensio, seu irregularitas in isto crimine. enormissimorum,

tum, quia contrarium iure non reperitur exprefsum: tum, quia regula tex. in d. c. ex tenore. & in cap. final. de tempo. ordi. generalis est in omni crimine, ergo generaliter est accipienda, cum præcipue hæc pars fit benignior, & mitior. Hæretici ergo, ac filij eorum, non sunt admittendi ad ecclesiasticum officium, seu beneficium, et si admitterentur, ipso iure sunt priuati. textus in dicto capitulo secundo. §. hæretici. ibi, quod si secus, &c. & in capitu. statutum Fœlicis. eodem titul. de hæreticis. libro sexto. capitul. vt commissi. §. priuandi. eodem titul. & libro. sexto. vide quæ scripta sunt infra titul. 9. l. 1. illud autem quod dixi supra, irregularitatem non contrahi per delictum occultum, etiam si sit hæresis, sed per solam pœnitentiâ criminis tolli, crederem attenda dispositione sacri cōcilij Tridentini Sessio. 24. cap. 6. incipien. liceat episcopis. irregulares effici, sed tamen dispensatio pertinet episcopis, & eorum vicarijs ex sua delegatione iuxta tenorem ipsius literæ, illud tamen annotandum est, quod verba dicti cap. 6. ad fin. ibi, idem in hæresis crimine in eodem foro conscientie eis tantum, non eorum vicarijs, sit permissum. sunt intelligenda, quod vicarij episcopi specialiter ad hoc deputati possunt in irregularitate contracta ex crimine occulto & non deducto ad forū contentiosum dispensare in foro conscientie gratis & imposta pœnitentia salutari, non tamē possunt vicarij horum, vicariorum, & sic vicarij per se, & non per substitutum debent hoc munus exercere. ibi, eis tantum. scilicet, episcopis, & eorum vicarijs, vt supra dictum est, faciunt quæ dixi in c. 1. de offi. vic. lib. 6. an substitutus seu vicarius substitutum alium, seu vicarium creare possit, notandum etiam est, quod prælatus in casu dicti cap. 6. propter crimen auditum in eo foro conscientie, subditum ab administratione beneficij, seu officij remouere non poterunt, Sanct. Thom. quodlibet. 5. art. 13. esset enim detegere cōfessionem, & actū occultum manifestare contra piam mentem concilij, quod esset iniquum. & contra disposita in iure, est tamen dubium an filius reconciliati, vel dānatæ matris per sanctum inquisitionis officium ad mortem, vel alio modo possit cathedram in aliquo studio approbato consequi, vel gradum doctoratus, vel à suscepta cathedra sequuta condemnatione parentum priuari?

Secunda pars tractatus hæresum.

SED quia hæretico Catholicus opponitur, & qui bene definiunt, con-

traria consignant, vt optimè dicit Sanctus Thomas, ideo inquirendum est, Primò quis debeat Catholicus censerī, hoc enim scito, facile erit dignoscere, quis reputari debeat hæreticus: Catholicus ergo (vt quibuscumque placet) ille censendus est, qui integram, & inuiolatam seruat Catholicam fidem. Seruare autem integraliter catholicam fidem, est omnia, quæ ad fidem Catholicam pertinent explicitè, vel implicitè credere fideliter & absque dubitatione, & nulli contrario pertinaciter adherere. Et hoc vltimum ideo additur, quia stat aliquem implicitè credere omnia, quæ ad fidem Catholicam pertinent, & tamen non esse Catholicum, sed hæreticum, scilicet, si pertinaciter adhæreat alicui, quod est contra fidem. Vt si quispiam credens omnia, quæ vniuersalis ecclesia credit, pertinaciter teneat, quod Salomon fuit pater Dauid, quod est contra veritatem scripturæ sacræ secundo Regum vndecimo, & Matthæi primo. Si verò quærat quid est implicitè credere? est credere alicui vniuersali, ex quo multa sequuntur, & nulli contrario pertinaciter adherere. Vnde & credens hanc propositionem vniuersalem, Omnia quæ traduntur in sacra scriptura, & quot modis dicitur hæreticus, & quæ sit acceptio hæretici, quæ credit vniuersalis ecclesia sunt vera, implicitè credit: sed credens hæc vniuersalem, potest nihilominus pertinaciter dissentire alicui singulari, quæ continetur in sacra scriptura, vel doctrina ecclesiæ vniuersalis, pro eo scilicet, quod non intelligit vel non credit singulare illud sub illa vniuersali, scilicet, in doctrina ecclesiæ, vel sacra scriptura contineri. Si verò quæritur quomodo est possibile quod aliquis credat omnia quæ tradit scriptura sacra, vel credit vniuersalis ecclesia, & tamen pertinaciter adhæreat alicui assertioni quæ repugnat vel traditis in sacra scriptura, vel in fide vniuersalis ecclesiæ? Ad hoc dicitur, quod sicut contingit aliquid scire in vniuersali & ignorari in particulari: sicut possum scire quod omnis homo est rationalis, & ignorare hanc singularem, iste homo est rationalis, demonstrato aliquo quem video à remotis, de quo ignoreo an sit homo, vel brutum: sic possibile est, quod aliquis credat hanc vniuersalem, Omnia contenta in scriptura sacra & doctrina ecclesiæ sunt vera, & tamen credat hanc esse falsam, Beatus Lucas fuit discipulus Christi, quia ignorabat hanc veritatem contineri, vel posse inferri ex diuina scriptura, quo posito, si pertinaciter adhæreret quacunque ex causa huic, Beatus Lucas non fuit discipulus Christi, siue hoc faceret ex ignorantia, siue ratione temporalis cōmodi siue principatus & gloriæ causa, hæreticus & non catholicus censetur? Tales quidem fuerunt serè omnes hæretici

per ecclesiam condemnati. tenebat enim totā sacram scripturam esse veram, sed ideo fuerunt iudicati hæretici, quia pertinaciter tenebant aliquid contra sacram scripturam, vel doctrinam ecclesiæ, quod tamen contra eam esse non credebant. Si verò quæritur quid est credere explicitè. Respondetur, quod credere explicitè, est alicui particulari propositioni assentiri, quia in doctrina ecclesiæ continetur. Ideo autem dixi, quia in doctrina ecclesiæ continetur? quoniam si illi assentiat propter aliquam rationem aliam, vel auctoritatem, talis quidem assensus non erit fides, nec assentire erit credere, sed scire, vel opinari. Vt puta, quicūque Christianus etiam simplex assentit huic, Christus natus est de virgine, quia ab ecclesia ita edocetur, nec ad hoc habet inductum aliud quam doctrinam ecclesiæ, talis Christianus explicitè credit hanc singularem propositionem, Christus de virgine natus est. Si verò illi assentiat, quia in Alcorano continetur, talis assensus non erit fides. Sed quia impossibile est aliquem etiam doctissimum, & tenacis memoriæ virum explicitè credere omnia, quæ in doctrina ecclesiæ continentur, ideo quæritur, quæ sunt, quæ fideles omnes tenentur explicitè credere. S. Thom. 2. 2. q. 2. ar. 5. huius fuit opinionis, quod articulos fidei explicitè credere teneantur. Alijs videtur, quod etsi non omnes articulos, saltem eos, qui communiter in ecclesia docentur, & prædicantur fideles scire tenentur, & huius opinionis fuit Scotus lib. 3. Sententiarum. dist. 2. Vnde secundum aliquos doctores, quilibet Christianus tenetur explicitè credere articulos de Unitate & Trinitate diuinarum personarum, de remissione peccatorum, & de consequentione vitæ æternæ. Item omnes articulos ad humanitatem Christi pertinentes, videlicet, quod Christus conceptus est de Spiritu Sancto, natus de virgine, passus, quod in infernum descenderit, quod surrexit, & ascenderit in cælum, & veniet iudicare viuos & mortuos. Inter articulos etiam diuinitatis tenebuntur explicitè credere, quod omnia visibilia & inuisibilia à Deo creata sunt, quia communiter in ecclesia hæc docetur. Et si quispiā arguat, quod simplices & illiterati non possunt intelligere quid per terminos importetur, in quibusdam articulis, vt puta, in articulis Trinitatis personarum. Ad hoc dicendum, quod siue capiant, siue non necesse est eos credere explicitè Deum esse vnum in essentia, & trinum in personis. Nam aliàs cum nullus etiam doctissimus capere valeat plenum intellectum horum articulorum, omnes etiam docti & prælati excusarentur à fide eorum explicita, quod dicendum non est. Non autem omnes ad fidem explicitam credibilium pariter tenentur, sed simplices quidem & laici ad fidem

articulorum, vt dictum est: presbyteri autem, quibus cura animarum non committitur, & à quorum ore non requiritur lex, sufficit si præter hoc tantū de scientia habeant, quod ea, quæ ad sacramentum perficiendum spectant, ritè seruare possint. Presbyteri verò, qui curam animarum habent, scientiā legis habere debent: non quidem, vt sciant omnes difficiles quæstiones legis, quanuis debet ad superiores haberi recursus, sed sciant, quæ populus credere debeat, & obseruare de lege. Sed ad superiores sacerdotes, scilicet Episcopos pertinet, vt etiā ea, quæ difficultatem in lege facere possunt, sciāt. Vnde & Matthæ. 13. apostolis, quibus succedunt episcopi, dictum est, vobis datum est nosse mysteria regni cælorum. Id est, vobis incumbit scire difficultia & secreta legis & ecclesiæ. Et Apostolus de Episcopo dicit ad Ti. quod amplecti debet fidelē sermonem, qui secundum doctrinam est, vt potens sit in doctrina sana exhortari, & eos, qui contradicunt arguere. Sanè autē exhortari, & contradicentes arguere, non fit sine sciētia difficultū quæstionū. Vnde in c. inter alia. de offi. ordi. dicitur, quod Episcopi per seipso debēt ministrare populo verbum Dei, & quod defectus scientiæ in eis ad prædicandum reprobandum sit omnino, nec de cætero tolerandus. Et inter episcopos tātō magis hoc scire tenentur, quanto in maiori gradu collocantur, sicut S. Thomas dicit. 4. Sententiarum. dist. 24. q. 1. art. 3. quæstiuncula. 2. Ex præmissis inferuntur aliqua corollaria. Primum est, quod laicus etiā simplex catholicus esse potest: nā seruare potest integram & inuiolatam catholicā fidem. Si enim explicitè credat saltem articulos fidei, qui communiter in ecclesia prædicantur, & implicitè credat omnia vera esse, quæ in fide vniuersalis ecclesiæ continentur, & nulli contrario pertinaciter adhareat, catholicus est, & fidem seruat integram, & inuiolatam. Secundum est, quod siue fide explicita, saltem articulorum, qui in ecclesia communiter prædicantur, nullus saluus esse potest, si tamen docti capax sit, & annos discretionis attigerit. Tertium est, quod fides explicita respectu credibilium, non est in omnibus fidelibus æqualis, sed maior in maioribus, id est, in episcopis, & inter episcopos, maior in summo episcopo, id est, in Papa, ad quē omnes quæstiones legis referendæ sunt. Quartum est, quod quamuis ex parte minorū, id est, simplicium determinatus sit numerus eorum, quæ explicitè credi debent, non tamen ita determinatus est ex parte maiorum, id est, presbyterorum & episcoporum. Quintum est, quod siue fide implicita potest esse saluus. Licet enim ponatur aliquem explicitè scire & credere omnia, quæ ecclesia vsque nunc tenenda & credenda docuit, necessariū est tñ, quod talis parat⁹ sit credere omnia, quæ ecclesia cre-

credenda, & tenenda esse docuerit. Sextum est, quod ex parte simplicium minor est fides eorum, quæ explicitè credunt, id est, pauciora sunt, quæ creduntur explicitè: maior est autem fides implicita, id est, multa sunt, quæ implicitè credunt. In prælatis maior fides est explicita, quam in simplicibus & vetulis, quia scilicet ad plura credenda explicitè tenentur: minor autem est implicita, id est, pauciora sunt, quæ implicitè credunt. Et inter prælatos quanto maiori gradu collocantur, tanto magis crescit explicita fides, & minuitur implicita. Septimum est, quod ad salutem necessariū est habere fidem explicitam, nam cum altera tantum nemo posset saluus fieri, ut probatum est. Faciunt ad l. i. titu. lib. i. supra. Habito ex superioribus quis dicatur hæreticus, & quis catholicus censeri debeat, non erit ab re, si quæatur, secundò vtrum omnes hæretici, sint hæretici nescienter. Ad quod est dicendum quod non, sed quod eorum quidam sunt hæretici scienter, & quidam nescienter. Scienter hæretici dicuntur, non qui sciunt se esse hæreticos, vel errantes, impossibile enim est, quod aliquis sciat se errare, sed qui mente tenent assertionē, quam sciunt esse contrariam fidei Christianæ: huiusmodi sunt, omnes illi, qui putant fidem Christianam pro aliqua parte falsam, aut vanam, & vniuersaliter omnes, qui mente, & animo à fide apostatant. Tales enim quamvis nesciāt se errare, imò putant, quod verius sentiunt, quam catholica ecclesia, sciunt tamen se difformari, & contraire doctrinæ ecclesiasticæ. Nescienter hæretici dicuntur, qui licet credant in genere totam fidem Christianam esse veram, in aliquo tamen articulo speciali errant contra eam. Quod dupliciter potest contingere. Vno modo, si teneant aliquas assertiones esse falsas, quæ sub forma propria in scriptura canonica continentur, pro eo, quod putant, non omnem scripturam, quæ in veritate canonica est, ad fidem Christianam pertinere, huiusmodi sunt Manichæi, qui totum verum testamentum respuunt, solum novum testamentum, & adhuc non totum, sed in parte recipientes, quia solum illud, quod ipsi recipiunt, ad fidem Christianam pertinere putant, qui propter hoc hæretici erant, sed nescienter, quia nesciebant se tenere contra fidem Christianam, imò se solos veros Christianos existimabant, alios autem, qui vtrunque testamentum recipiunt, hæreticos, & errantes reputabant. Alio modo dicuntur hæretici nescienter, qui credunt omnes assertiones, quæ in scriptura canonica sub forma propria continentur, esse veras, & omnes libros canonis esse tenendos infallibiliter, tamen cū hoc credunt aliquam assertionem, quæ ex contentis ibidem necessariò inferitur esse falsam, pro eo quod putant non necessariò, sequi ex contentis

in canone. Quod propterea contingit, quia scripturas aliter intelligunt, quam sensus Spiritus sancti flagitet. Huiusmodi erant Arriani hæretici, asserentes filium esse minorem patre, contra illud, Ego & pater vnum sumus. Ioann. 10. Et contra illud, Qui videt me, videt & patrem: nam ego in patre, & pater in me est. Ioann. 14. quas scripturas ipsi male interpretabantur. In hoc genere hæreticorum sunt Sabelliani, & ferè omnes hæretici, præter eos, qui aliquam partem canonis respuunt. Sed contra videtur, quod hoc modo nullus sit nescienter hæreticus: quia quicumque est nescienter hæreticus hoc modo, habet fidem implicitam de omnibus, credit enim totam fidem Christianam esse veram, sed fides implicita cum fide explicita articuloz sufficit ad hoc, ut aliquis sit catholicus, ut supra eo. titu. dictum est cap. 2. ergo nullus talis est hereticus. Ad hoc dicitur, quod ad hoc quod aliquis reputetur catholicus non sufficit quod credat totam fidem Christianam esse veram, sed cum hoc requiritur, quod non credat aliquid pertinere ad fidem Christianam quod non pertinet, & quod nulli errori contra eam pertinaciter adhæreat. Hæretici autem nescienter licet credant totam fidem Christianam esse veram, credunt tamen aliquid pertinere ad fidem Christianam, quod in veritate non pertinet, & pertinaciter adhærent aliqui errori, qui in veritate contrarius est fidei Christianæ, licet ipsi non credant contrarium esse, & propterea sint hæretici: aliis enim staret aliquem esse catholicum, qui crederet omnia euangelia esse falsa, putans ea non pertinere ad fidem Christianam, quod est absurdum. Quæritur præterea, tertio quid sit pertinacia, & quoduplex sit. Ad cuius responsonem primò sunt quædam prænotanda. Quorum primus est, quod pertinacia opponitur perseverantia, perseverantia autem est, secundum Tullium in sua rhetorica, in ratione bene considerata stabilis & perpetua mansio, unde per oppositum, pertinacia erit stabilis & perpetua mansio in errore, minus bene considerato. In hoc enim conveniunt perseverantia, & pertinacia, quod scilicet utraque habet stabilem & firmam mansionem: differunt tamen, quia perseverantia habet stabilem & firmam mansionem in bene considerata ratione, pertinacia autem in errore. Differunt etiam pertinacia & contumacia: quoniam contumacia est quædam voluntaria inobedientia, qua quis monitionem iudicis implere contemnit, ut colligitur ex c. 2. de dolo. & contu. iuncta gloss. in ver. cōtumaciter. Pertinacia autem est stabilis mansio in errore, siue cōcurrat inobediētia superioris, siue nō. Differunt ergo sicut superius & inferius: omnis enim cōtumacia est pertinacia, sed nō cōvertitur. Huic autem descriptioni ptinacia cōcordat deseri-

ptio pertinacis posita ab Isidoro, in qua sic dicit, Pertinax est impudenter tenax. Ille autem est impudenter tenax, qui tenet errorē, quē dimittere debet. Pertinacia verō specialis, de qua ad præsens loquimur, poterit sic definiri, Pertinacia est in errore contra fidē & doctrinā ecclesiæ stabilis mansio. In hac definitione, ly, mansio stabilis in errore, ponitur loco generis, ly verō, contra fidē & doctrinā ecclesiæ, ponitur loco differētiæ. Per hoc enim pertinacia infidelitatis distinguitur ab alijs pertinacijs, quæ in errore consistunt, quæ contra fidem non est. Ex præmissis inferunt aliqui, quod Iudæi, & Gentiles, qui in errore suo perseverant, pertinaces sunt dicendi. Quod verum esset de Iudæis, & Gentilibus, qui de catholica veritate informati, à suis erroribus non discedunt. Secus videretur de his, qui nunquā de fide catholica informati à suis fuerunt, nec per eos stetit, quominus informaretur: tales enim quia nesciunt se in errore esse, non propriē pertinaces dicendi sunt. Duplex autem potest pertinacia inueniri, vna mentalis, & alia exterior. Mentalis vel interior pertinacia est, quando quis pertinaciter corde adhæret prauitati hæreticæ, vel pertinaciter dubitat de catholica veritate. Exterior pertinacia est, quæ in voce, vel facto exteriori consistit. Prima pertinacia non potest aliter, quā per præsumptionem probabilem vel violentam conuinci, quia non semper exteriora interioribus respondent: imò plerūq; vox cordi, & cor voci & operibus cōtra dicit. Huius autem pertinaciæ tres modi sunt. Primus est, si quis obstantibus miraculis, quæ pro firmanda fide Christiana audit facta esse, putat eam falsam, vel dubiam. Secundus est, cum quis in generali credit totam fidem Christianam esse verā, alicui tamen errori quem nescit in speciali contra fidem esse adhæret tam fortiter, quod quātūcūque sibi ostenderetur ad fidem pertinere, errorem nullo modo dimitteret, sed antē putaret fidem Christianam esse falsam. Tertius modus est, cum aliquis inhæret alicui errori, qui est contra fidem & negligit quomodo & quando debet quærere veritatem, talis enim nō est paratus corrigi, si persistit in errore, quem de necessitate salutis dimittere tenetur: ista enim negligentia, vel ignorantia affectata, pro pertinacia reputatur. Inter has autē pertinacias sola interior est, quæ hominem facit pertinacem: nam si daretur exterior sine interiori, non esset verē pertinax, qui exteriorem tantū habet, ecclesia tamē, quæ de exterioribus iudicat, talē iudicaret pertinacē. Et notandū, quod sicut dictum est c. præcedēti, quod hæreticorū quidā sunt scienter hæretici, alij verō nescienter, ita dicendū est de pertinacibus. Pertinaces enim scienter dicēdi sunt, qui credunt, vel dubitant fidem Christia-

nam esse falsam, vel dubiam. Nescienter verō pertinaces sunt, qui tenentes fidē Christianā esse veram, alicui errori contra fidem pertinaciter inhærent, quē nō esse cōtra fidē putāt. Et sic per ea quæ dicta sunt, facilis erit ad quæstionem responsio. ¶ Quæritur insuper quarto. Quæ sint verba & facta exteriora, ex quibus aliquis in foro exteriori cōuincitur esse pertinax. Ad hoc quidā dicunt, quod plures sunt modi, quibus possunt aliqui de pertinacia conuinci. Primus modus est, cum quis facto vel verbis ostendit se non firmiter credere fidem Christianam esse veram, & sanam, utpote si negat fidem, vel dicit eam vel falsam, vel dubiam, vel ad aliam sectam se conuertit, utputa si facit se circumcidi, vel Mahometum adorat, constituto enim de aliquo istorum, talis sine ulteriori examine reputandus est pertinax, & hæreticus. Et si cōuictus fuerit, vel confessus in iudicio quod tale aliquid fecerit, censendus est pertinax hæreticus manifestus. Excusatur tamen ab hæresi, negans catholicam fidem, vel factum hæreticale committens, si metu mortis, & pro ea vitāda hoc fecerit. Et per hūc modum excusatus est beatus Marcellinus ab hæresi, licet idolis immolauerit. Excusatur etiam secundo, qui committit actū hæreticalem, & ab hæresi & à peccato, si hoc fecerit absoluta coactione: facta enim per vim præcisam & absolutam, nulla sunt, & pro infectis habentur, ut in ca. 1. & in c. ad audientia. cū alijs. de his quæ vi metūve causa fiūt & in ca. maiores. de baptis. Sed contra hoc quidam obijciūt dicētes, quod, ea quæ sunt per se mala fieri non debent ab aliquo & propter metū mortis. Sunt enim quædā, ut Aristoteles inquit lib. 3. ethicorum cap. 1. ad quæ nemo cogi debet, sed mortem potius, ac extrema omnia perferre, alias enim ut isti dicunt, tales propter metum mortis etiam à peccato excusantur. Ad hoc dicunt, quod pertinacia requirit spontaneam voluntatem: qui autem metu mortis aliquid faciunt, non videntur habere voluntatem spontaneam, & per consequens pertinaces non sunt. Alijs videtur obiectio concludere, & dicunt quod licet tales in veritate sint pertinaces, tamen ratione metus ecclesia habet eos excusatos, ita ut non condemnet ad pœnas pertinacium. Sicut si quis metu mortis iuraret falsum, per iurum esset licet iudicio humano periurus non iudicaretur. De quo doctores dicunt in capitul. si verō. & in capitul. querelam. de iur. iuran. Secus autem dicendum est de illo, qui extra metum mortis, propter cupiditatem, vel aliam causam hæreticale factum commisit, talis enim humano iudicio hæreticus reputatur, quāuis mente hæreticus nō fuerit. Secundus modus pertinaciæ secundū aliquos est, si quis diceret aliquam partem veteris, vel noui testamenti cōtinere aliquod falsum, aut

non esse recipiendam à catholicis, talis enim statim est iudicandus pertinax, nisi forte fuerit adeo simplex, quod nesciet, quid per nouum & vetus testamentum importetur, & seductus ab alijs ita dicat, si mihi tamen credit totam doctrinam ecclesie esse recipiendam. tunc enim per ignorantiam excusatur, nec statim est reputandus hæreticus, sed informandus est prius de veritate, & examinandus, an sit paratus corrigi. Sed nunquid si aliquis laicus, qui de libro Threnorum nunquam audiuit, diceret illum non pertinere ad vetus testamentum, reputaretur hæreticus. Ad hoc dicendum, quod multum refert dicere, aliqua pars noui vel veteris testamenti est falsa, & dicere, quod aliquis liber non pertineat ad testamentum vetus vel nouum qui tamen secundum veritatem pertinet. Prima enim assertio iudicat assertentem esse hæreticum, & pertinacem. Nemo enim, ut isti dicunt est alicuius rationis capax, qui non intellexerit, quicquid in nouo & veteri testamento continetur, ad veritatem catholicam pertinere. Secundus est de secunda assertione. Non enim omnes sciunt, qui libri pertineant ad vetus & ad nouum testamentum. Si tamen vir literatus, & præsertim doctus in sacris literis sciens qui libri pertineant ad vetus testamentum, diceret quod liber Ruth vel Threnorum non pertinet ad testamentum vetus, statim iudicandus esset hæreticus, & incorrigibilis, nisi talia verba ex surreptione dixerit, & statim se emendauerit, talis enim ab hæresi excusatur. Quicquid tamen dicatur ab alijs, tutius videtur dicere, quod apud ecclesiam, non iudicabitur pertinax aliquis istorum, nisi post informationem suam obstinatè in suo errore permaneat. Sed contra hoc quod dictum est, incorrigibilis, obijciatur. Incorrigibilis est, qui corrigi, non potest, nullus autem est viuens, qui non possit corrigi. dicit enim Leo Papa, Nemo desperandus est dum in hoc corpore constitutus est. ut habetur in cap. Nemo de poenit. distinct. 7. i. ergo nullus est incorrigibilis. Ad hoc dicendum, quod incorrigibilis dicitur aliquis dupliciter. Vno modo, qui corrigi non potest & hoc modo demones & damnati dicuntur incorrigibiles, qui proponit & non vult corrigi in proposito. Incorrigibilis accipitur in secunda significatione, non in prima, & dicitur incorrigibilis, qui est pertinax, obstinatus, & durus, seu qui proponit nunquam discedere à sententia sua, licet interdum ab ea discedat, & corrigatur. Tertius modus est, si quis tenet vniuersalè ecclesiam errare, vel errasse, ex quo cepit congregari, licet credat fidem Christianam à Christo & Apostolis traditam in nulla sui parte continere mendacium, talis enim, ut dicunt, statim est pertinax, nec examinandus est an sit paratus corrigi. Probatur sic, Eadem omnino est fides

Christiana, & fides vniuersalis ecclesie: sed dicēs si de Christiana esse fallam statim reputandus est pertinax, igitur, & dicēs vniuersalè ecclesiam errare. Sed contra istam conclusionem instatur ab alijs hoc modo, Non quilibet Christianus tenetur explicitè credere, quod ecclesia vniuersalis errare non potest: ergo si dicat ecclesia vniuersalè errare, vel errasse, non est reputandus pertinax, sed examinandus est an sit paratus corrigi. Consequentia tenet: quia pro nullius hæresis assertionem debet quis ipso facto ceteri pertinax, nisi cuius oppositum tenetur credere explicitè. Antecedens probatur, Quia non quilibet tenetur credere explicitè antecedens hoc, scilicet, vniuersalis ecclesia, non errat. Quod sic probatur. Ecclesia enim non errare habetur ex eo, quod Christus dicit Matth. ult. Ego vobiscum sum vsq; ad consummationem seculi. & ex eo quod dicit Lucæ. 22. Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua. quorū neutrum tenetur fideles (saltem illiterati) explicitè credere. Quod autem non teneantur credere hoc explicitè, probatur: quia si tenerentur, aut hoc esset, quia in diuina scriptura continetur, aut quia ad doctrinam ecclesie necessariò inferitur, aut quia est ab vniuersali ecclesia approbatum, aut quia est apud oēs fideles tam catholicū diuulgatū. Non propter prima quatuor, quia non quilibet tenetur explicitè credere omnia, quæ in sacra scriptura continentur, vel quæ per ecclesiam approbatur, vel ex eis necessariò inferuntur. Nec propter quintū: quia hæc veritas, ecclesia vniuersalis errare non potest non est apud omnes fideles diuulgata, imò multi sunt, qui nihil de ea audierunt. Propter hoc dicit quædam opinio, quod si quis diceret vniuersalè ecclesiam errare vel errare posse, non est statim iudicandus pertinax donec examinaretur an esset paratus corrigi. Ad argumētū autem in principio factū respondet, quod peccat per fallaciam figuræ dictionis, quod licet eadē sit fides Christiana, & fides vniuersalis ecclesie tamen quia ly, vniuersalis ecclesie, importat Christianos in recto, quos ly fides Christiana importat in obliquo, non sequitur, quilibet tenetur explicitè credere fidem Christianam esse veram, ergo & ecclesiam vniuersalè non errare. Sed tenentes hunc modum de pertinacia conuincendi, ad hoc ita respondet. Dicunt enim, quod quandoque necesse est consequens credere antecedens, quod propterea est, quia sæpe consequens est apud omnes catholicos diuulgatū, & non antecedens, & ita est de ista, ecclesia vniuersalis non errat in fide nec errauit, quæ sub ijs verbis, vel æquipollētibus est apud oēs catholicos diuulgata: quilibet enim Christianus putat se tenere illā fidem, quā tenet vniuersalis ecclesia, & illā esse vniuersalè ecclesiam, quæ secū in fide concordat: & ideo sicut ista fides Christiana est vera, est apud omnes catholicos diuulgata: & est à quolibet explicitè creden

da, ira & ista fides vniuersalis ecclesiæ est vera fides, est apud omnes diuulgata, & explicitè credenda, quare illam negans, statim est habendus pertinax. Quartus modus est, quo statim aliquis pertinax iudicatur, si quis Christianus capax rationis, & intelligens negat aliquam assertionem catholicam, quæ apud omnes catholicos & fideles cum quibus conuersatur, tanquam catholica diuulgatur, & à prædicatoribus verbi Dei publicè publicatur, & prædicatur: sicut apud omnes catholicos publicè diuulgatur, quòd Christus fuit crucifixus vnde ostenditur & à prælatis & doctoribus hoc publicè docetur, & ideo si quis inter Christianos nutritus negaret Christum esse crucifixum, esset statim pertinax censendus, & quanto magis esset inter Christianos conuersatus, & plures intrasset ecclesias, & verbum Dei à pluribus audiuiisset, & maiorem literaturam in sacris literis habuisset, tanto fortius pertinax præsumeretur. Quod autem negans aliquam assertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam sit statim abque examinatione pertinax iudicandus, probatur tripliciter. Primò sic. Sicut nulli licet ignorare ea, quæ publicè fiunt, vt in cap. quod dicitis. 16. distinct. & in cap. qui habuistis. 12. quæstion. 2. & in cap. licet. 5. quæst. 1. ff. de iustitia. l. sed et si. C. de liberali causa si filiū. cū alijs multis. sic non licet ignorare ea, quæ publicè diuulgantur, & tanquam catholica prædicantur: qui autem negat assertionem catholicam, quam scire tenetur, & publicè diuulgatur, ignorare non præsumitur: ergo qui negat assertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam, statim est pertinax iudicandus. Secundò sic. Negans assertionem catholicam ad omnes catholicos diuulgatam, non potest à pertinacia per simplicitatem vel ignorantiam excusari. Quod non per simplicitatem patet, quia ponitur quòd talis negans est capax rationis & intelligens: si enim careret vsu rationis, vel esset alienatus à sensu bene excusaretur, quod ignorantia iuris diuini vel naturalis neminem excusat, vt notatur in §. notandum. 1. quæstion. 4. ergo talis non potest à pertinacia, vel prauitate hæretica excusari. Consequentia patet. Quia ignorantia & simplicitas excusant negantes catholicam veritatem vt in cap. dixit Paulus. & in capit. qui in ecclesia. 24. quæstion. 3. Sed quæritur, cum multa proponantur etiam à prædicatoribus, quæ non pertinent ad catholicam veritatem, si negans huiusmodi assertionem publicè diuulgatam nesciat eam ad catholicam veritatem pertinere, erit ne pertinax censendus? Respondeo, quod apud Deum excusaretur, qui intuetur cor, apud ecclesiam tamen censetur pertinax, nisi ignorantia suam legitimè probaret, scire præsumitur, quòd veritas illa

catholica fuerit. Tertiò sic. Qui negat assertionem catholicam, quam debet & tenetur explicitè credere, est iudicandus pertinax & hæreticus: sed qui libet Christianus tenetur explicitè credere omnem assertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam, ergo qui eam negat, est pertinax & hæreticus censendus. Maior patet, Quia si cut quilibet tenetur explicitè credere aliquid, ita tenetur vitare errorem illi contrarium. Probatur minor. Quia si aliquis tenetur explicitè assertionem catholicam credere, aut ad hoc tenetur, quia est apud omnes catholicos diuulgata, aut quia sic ostenditur per diuinam scripturam vel determinationem ecclesiæ. Si detur primum, habetur intentum. Secundum autem dari non potest: quia si sic, tunc veritas, quæ non est contenta in sacra scriptura, negari posset, & falsitas affirmari, quæ ipsi repugnat, quorum vtrumque est falsum. Non enim negari potest, Christum natum esse de virgine, licet in forma in sacra scriptura non cõtineatur. Neque affirmari potest quòd Saracenorum secta sit vera, quanuis oppositum eius non sit explicitè in sacra scriptura contentum. Sed contra, Negans veritatem catholicam, de qua nescitur an per regulam fidei, hoc est, per sacram scripturam confirmetur, & est paratus corrigi, non est iudicandus pertinax, vt glossa dicit in cap. neque licuit. 16 distinct. sed possibile est, quòd negans catholicam veritatem sit paratus corrigi, ergo non erit pertinax donec ostendatur sibi, quòd affirmatio illa diuulgata sit, & sacre scripturæ contradicat. Ad hoc dicendum secundum quosdam, quòd licet talis in veritate esset paratus corrigi, tamen quantumcumque hoc dicat, est contra eum violenta præsumptio de opposito, pro eo quòd scit assertionem quam negat, esse tam publicè prædicatam per ecclesiam, quòd non est ei credendum, cum dictum sit paratum corrigi. Vnde & de talibus dicitur de hæret. cap. 1. Nec eis omnino credendum est, qui siidem veritatis ignorant, talibus enim nec contra alios, nec cū de se ipsis testimonium perhibent, est credendum. Quintus modus est, si quis negat catholicam assertionem, de quo est violenta præsumptio, quòd eam sciat in sacra scriptura, vel de terminatione ecclesiæ contineri: veluti si constet eum illam assertionem prius in sacra scriptura, vel de terminatione ecclesiæ cum intellectu legisse, vel ex intentione docuisse, vel publicè, vel occultè asseruisse de tali enim si non sit probabile oblitum esse eorum, quæ prius nouit; violenta præsumptio est, quòd scienter negat catholicam veritatem, & per consequens quòd est pertinax. Quod tripliciter probatur. Primò, quia talis aliquando sciuit illam veritatem esse catholicam, & non est oblitus, ergo adhuc scit illam esse catholicam, & per

per consequens negans eam, videtur ex proposito negare, & sic erit pertinax. Secundo, quia talis est apostata, quia abiicit veritatem catholicam, quam prius nouit esse catholicam, ergo est pertinax. Ille enim apostata est, qui veritatem catholicam, quam semel habuit, abiicit, & ab ea retrocedit. Tertio talis est peior infideli, ergo pertinax. Consequentia patet, Quia infideles sunt pertinaces. Antecedens probatur, Quia melius est viam Domini non cognoscere, quam post agnitam retrocedere, ut dicitur. 2. Petri. 2. & transmittitur in capit. quidam. de apostat. Sed quid si talis negans catholicam veritatem dicat, quod quamuis eam legerit, aut docuerit, non sciuit eam esse catholicam, vel dicat, quod paratus est corrigi. Ad hoc quidam dicunt, quod in tali casu non est ei credendum, nec in primo, nec in secundo dicto. Quod non in primo, patet: quia ei, qui sibi ipsi contrarius inuenitur, non est credendum in secundo dicto eius. ut in capit. per tuas. de proba. unde glo. notat in capit. literas. de presumptionibus. hoc est notabile, quod semper standum est primo dicto alicuius, si postea dicat contrarium & in alio iudicio, supra de testib. cum in tua. vel etiam extra iudicium supra de proba. per tuas. sed talis inuenitur sibi ipsi contrarius, dum veritatem, quam prius verbo vel opere innuit se cognoscere catholicam veritatem, postea dicit se non nouisse eam esse catholicam, quare huic secundo dicto eius non est standum, nec credendum. Nec etiam secundo eius dicto erit credendum: quia nulli erranti credendum est quod sit paratus corrigi, nisi qui presumitur ignoranter à fide deu iare, imo presumendum est eum discessisse à fundamento propter quod catholicæ veritati adhæsit, hoc est, à sacra scriptura vel doctrina ecclesiæ, & credere hæc esse falsa. Sextus modus est, si quis legitime correctus se non corrigit, aut emendat, suam scilicet hæresim reuocando, talis enim presumitur non esse paratus corrigi, & ita pertinax censendus est, ut manifeste colligitur ex Augustino in cap. qui in ecclesia. 24. quæsti. 3. sic dicente, Qui in ecclesia Christi morbidum quid, prauum que sapiunt, si correcti ut sanum sapiant emendare nolunt, sed sua dogmata defendere contendunt hæretici sunt. Sed quia hic modus certissimus & nominatissimus, ideo circa illum quærentur duo. Primo, quæ correctio sufficiens & legitima reputetur. Secundo ad quem spectat errantem corrigere. Ad primum dicendum, quod illa correctio sufficiens & legitima reputetur, qua aperte ostenditur erranti, quod assertio sua catholicæ veritati repugnat, taliter, quod iudicio intelligentium nulla potest tergiversatione negari, cum illud sit sibi sufficienter ostensum. Sicut si assertenti ex ignorantia euangelij Ioannis quod Christi crura in cru-

ce fracta sunt per milites, aliquis aperte ostenderet oppositum ex textu euangelij Ioannis. 19. capitul. sic dicentis. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo: ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura. Tali aperte ostensum est, quod assertio eius catholicæ veritati repugnat. Item si assertenti duas personas esse in Christo, ostenderetur per textum Synodi Ephesinæ illum esse errorem condemnatum, nulla posset tergiversatione negare, quin illi esset sufficienter ostensum, quod assertio sua determinationi ecclesiæ repugnaret. Ex qua regula inferuntur duo corollaria. Primum, quod ad legitimam correctionem tenetur correctus statim errorem suum dimittere, ita quod si post conuincatur eundem errorem verbo, vel scripto tenere, est pertinax reputandus. Secundum est, quod ad nudam monitionem, vel increpationem non solum charitativam non habentis iurisdictionem, sed etiam coactivam prælati sui, nemo tenetur errorem suum corrigere, si prædicto modo ostensum fuerit eum catholicæ veritati repugnare. Quod autem hoc sit verum, sic patet, Primo, quia doctores & tractatores scripturæ sacræ in expositione & intellectu eiusdem, præferuntur prælatis etiam habentibus iurisdictionem, licet in definiendis causis pontifices eis præferantur, ut aperte scribitur in text. & glo. summ. 20. distinct. ca. 1. ergo ad minus doctores Theologici non tenentur ad nudam correctionem prælatorum reuocare errores suos, nisi ostensum fuerit eis, quod errant contra fidem, nec loquitur ibi text. de doctoribus ab ecclesia approbatis tantum, ut de Augustino, Hieronymo, Ambrosio, & Gregorio, sed etiam de alijs. Comparat enim ibi statum doctorum statui Pontificum, nec vocantur ibi doctores ij, qui doctoratus insignia acceperunt, sed qui scripturarum sufficientem peritiam habent, siue magistri, siue Licentiati, siue bacchalaurei sint. Secundo, quia subditi in his, quæ fidei sunt, non tenentur prælatis suis fidem indubiam adhibere: quia prælati ex simplicitate & ignorantia, & malitia errare possunt contra fidem, sicut & subditi, & propterea ad eorum nudam monitionem non tenetur aliquis errorem suum reuocare. Tertio, quia prælati parati esse debent ad satis faciendum poscentibus rationem de fide, iuxta illud. 1. Petri. 3. prælatis scribentis, Parati semper satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est fide. Ergo subditi non tenentur opiniones suas erroneas propter quancunque correctionem prælatorum reuocare, nisi fuerit legitima correctio, reddita scilicet, à prælatis ratione suæ correctionis. Quarto, à mandato, vel sententia prælati mandantis, quod subditus erro-

rem suum reuocet, & non demonstrantis per regulam fidei, quod error ille fidei repugnat, licet subito appellare, si non credat se errare: ergo non est necesse cum tali mandato obedire. Consequenter patet: quia ubi est legitima appellatio, mandatum fuit iniustum, ut notatur in ca. ut debitus. de appe. Antecedens patet. quoniam alias prælatus posset errando mandare subito, quod à catholica veritate discedat. Et si dicatur, quod secundum hanc rationem etiam legitime correctus non tenetur reuocare errorem, ex quo potest appellare. Respondetur, quod non est simile: quia correctus legitime à prælato si appellat, appellat frustratorie, & apud Deum peccat, & per ecclesiam puniri debet, non autem sic est in non correcto. Propter has rationes & similes dicunt, quod non solum ad nudam monitionem prælati inferioris, sed nec & Papæ non tenetur aliquis errorem suum reuocare, nisi Papa ostendat illum fidei repugnare: tum, quia Papa sæpe est illiteratus: tum quia potest errare: in quantum homo particularis, tum, quia tenetur reddere rationem: tum, quia in causa fidei ab eo licet appellare. Primum vero corollarium sic persuadetur. Primo, quia Augustinus dicit, & habetur in cap. qui in ecclesia. 24. quæstion. 3. quod qui in ecclesia morbidum aliquid sapiunt, & correcti ut sanum sapiant, emendari nolunt, hæretici sunt. Sed tales sunt illi, qui tenentes errorem contra fidem, per aliquem edocentur legitime, quod error suus contra fidem sit, ergo hæretici sunt. Secundo, quia tenens errorem contra fidem, qui non est paratus corrigi, est hæreticus, ut ex dictis patet sed ille, qui tenet errorem, de quo manifeste ostenditur, quod fidei repugnet, & non dimittit eum, cum non est paratus corrigi, ergo est pertinax & hæreticus. Tertio quia si quis tenens errorem per seipsum veritatem inuenerit, tenetur statim errorem suum reuocare, ergo si ab alio doceatur, nihilominus tenebitur. Sed contra hæc duo corollaria instatur, & primo contra secundum sic, Quia aut errans tenet hæresim damnatam explicite, aut tantum implicite. Si explicite tenet, ad simplicem monitionem prælati tenetur eam reuocare. Dicitur enim in cap. quicumque. 24. quæsti. 1. Quicumque in hæresim semel damnatam labitur eius damnatione se ipsum inuoluit. Ex quibus verbis colligitur, quod qui lapsus fuerit in damnatam hæresim, damnatus est. Quod etiam ex capit. maiores. & cap. Achacius. ea. cau. & quæst. confirmatur: sed hæreticus tenetur statim reuocare hæresim suam, ergo à fortiori tenebitur ad nudam prælati correctionem. Et confirmatur per ecclesiæ consuetudinem. Nam Inquisitores hæreticæ prauitatis conuictum quicumque, qui tenuit damnatam hæresim explicite tanquam hæreticum pu-

niunt. Item si tenens hæresim damnatam explicite non iudicaretur statim hæreticus, hoc esset, quia per ignorantiam excusatur: sed hoc non, tum quia ignorantia iuris diuini neminem excusat, ut in regula, ignorantia. de regu. iur. lib. 6. & in. §. notandum. 1. quæstion. 4. Tum, quia constitutio apostolicæ sedis omnes astringit postquam publicata est nec aliquis post duos menses potest per ignorantiam se excusare. ut in cap. nouerit. de senten. excom. & in authen. Vi factæ nouæ constitutiones circa principium. colla. 5. Tum, quia in his, quæ publice fiunt, non potest quis ignorantiam allegare. Cum ergo damnatio cuiuscunque hæresis publice fiat, non potest quis tenens hæresim damnatam explicite, se per ignorantiam excusare, & per consequens tenetur statim reuocare eam ad simplicem admonitionem prælati, vel alterius. Si autem hæresis sit damnata implicite, saltem videretur, quod ad correctionem Papæ deberet eam reuocare, sicut & Hieronymus ad Damasum scribit se velle reuocare dicta sua ad eius arbitrium. ut scribitur in capi. hæc est fides. 24. quæstio. 1. Et præterea saltem videtur, quod Papa non teneatur reddere rationem, cum alicui mandat quod dimittat errorem suum. Vnde & Papa sæpe damnauit hæreses, & tamen damnationis suæ nullam reddidit rationem. Concilia etiam generalia symbola duo ediderunt, scilicet, Nicænum, quod cantatur in missa, & cap. firmiter. de sum. Trin. & fi. catho. & articulos distinxerunt, quos tamen per regulam fidei non inueniuntur probasse: tum, quia sic nulla esset differentia inter correctionem Papæ & inferiorum prælatorum: tum, quia sic liceret alicui coram Papa hæresim, quam non credit esse hæresim non solum dicere, sed etiam defendere quantuncunque Papa diceret illam esse hæresim, quousque ostensum ei fuerit, quod contra fidem errat, si verbo saltem, vel facto protestaretur, aut appareret eum esse paratum corrigi, quando ei ostenderetur, quod contra fidem erraret, quæ omnia videntur irrationabilia: nam si sic, quilibet posset dicere, quod non est sibi sufficienter ostensum eum errare contra fidem, & per consequens conuinci non posset de hæretica prauitate. Contra primum etiam corollarium instatur: quia si verum esset, sequeretur quod nulla esset differentia inter correctionem factam à prælato, & à non prælato quo ad hoc, ut correctus teneatur vel non teneatur reuocare errorem suum, quod videtur absurdum. Ad primam instantiam quidam respondent, quod tenens ignorer hæresim damnatam explicite, non tenetur ad mandatum etiam cuiuscunque prælati eam reuocare, nisi ei ostensum fuerit legitime quod sit contra fidem. Quod probant tali ratione, quod tenens hæresim explicite dam-

natam,

nam, non est ex hoc ipso censendus pertinax, aut hæreticus, igitur non tenetur statim eam reuocare. Antecedens patet ex dictis, & probatur ex eo, quia nullus magis reputandus est pertinax aut hæreticus propter hoc quod tenet hæresim explicite damnatam, quam si neget catholicam veritatem in sacra scriptura contentam, nisi forte talis damnatio sit magis diuulgata inter catholicos quam scriptura sacra: sed non ex eo quod quis negat veritatem in sacra scriptura contentam est statim censendus hæreticus, aut pertinax, sed examinandus est, an scienter vel nescienter eam neget, et si nescienter, an sit paratus corrigi, si ei ostendatur in sacra scriptura contineri: ergo tenens hæresim damnatam explicite, cuius saltem damnatio non est magis diuulgata quam sacra scriptura non est eo ipso censendus hæreticus, nisi scienter teneat, vel conuinceretur pertinax esse, & incorrigibilis. Probatur assumptum. Nam beatus Augustinus aliquas veritates in sacra scriptura contentas nescienter negauit, & tamen non fuit hæreticus indicatus. Beatus etiam Hieronymus non fuit hæreticus reputatus, qui in quadam homilia de Christo loquens, dicit, interrogat discipulos suos dicens, *Quem dicunt homines esse filium hominis.* Non dixit, dicit Hieronymus, quem me dicunt esse homines, ne cunctanter de se querere videretur, in quo aperte contradicit euangelio Lucæ. 9. dicenti, *Quem me dicunt esse turbæ?* & tamē Hieronymus non legitur se reuocasse, nec censetur hæreticus, quia non pertinaciter, sed quia de textu euangelij non recordabatur, veritatem euangelij negauit. Secundo probatur antecedens: quia non cuiuslibet hæresis per ecclesiam explicite condemnata contradictorium tenetur quisquam explicite credere, cum neque quilibet teneatur explicite credere quamlibet veritatem catholicam expresse in sacra scriptura contentam, multi enim non possunt habere libros omnium condemnationum huiusmodi: ergo neque eo ipso quod quis tenet hæresim damnatam explicite, est censendus hæreticus, sed prius examinandus est, an sit paratus corrigi, vel non. Vnde & iura allegata in oppositum loquuntur de illis, qui scienter labuntur in hæresim, quam sciunt esse damnatam. Veldicendum, quod Inquisitores puniunt tanquam hæreticum eum, qui labitur scienter in hæresim damnatam. Ad id vero quod dicitur, quod ignorantia non excusat tenentes hæresim damnatam explicite, Dicendum, quod eorum aliqui possunt per ignorantiam excusari, & aliqui non. Non enim de ignorantia excusari possunt, qui prius eandem hæresim asseruerunt esse damnatam, & qui alios ad tenendum eandem quomodolibet coegerunt & qui protestati sunt eandem hæresim velle tene-

re & defendere. Illi autem qui nullo modo de pertinacia possunt conuinci, & parati sunt corrigi, videntur per ignorantiam posse excusari. Vnde & cum dicitur, quod ignorantia iuris diuini non excusat, dicendum quod est verum, quando est iuris quod scire oportet. Est enim ignorantia carentia scientiæ, non cuiuscunque, sed debita haberi: unde quia omnes scire tenentur articulos fidei, si quis contra eos errat, dicens Christum non esse conceptum de Spiritu Sancto, aut natum de Maria virgine, non potest se per ignorantiam excusare, Secus est in iure diuino, quod aliquis scire non tenetur: sicut sunt multæ catholicæ veritates in sacra scriptura contentæ, & per ecclesiam determinatæ, quas quilibet fidelis scire non tenetur, unde in talibus si per ignorantiam erret, excusatur. Ad id, quod obijcitur de sedis apostolicæ constitutione, dicendum, quod omnes astringit postquam est ita publicè diuulgata, quod nullus potest ignorantiam allegare. Si autem non fuerit ita publicè diuulgata, non astringit ignorantes, qui non laborant ignorantia crassa & supina. Quod ergo dicitur, quod omnes astringit post duos menses, verum est omnes scientes, & ignorantes damnabili ignorantia laborantes, alios autem non astringit: licet forte astringat eos ad pœnam per ecclesiam infligendam. Ad id verò quod obijcitur, quod in eis, quæ publicè fiunt, non potest ignorantia allegari dicendum, quod non est vniuersaliter verum. Vnde & in. cap. ordinationes. 9. quæstion. 1. continetur, quod qui ordinati sunt ab hæresiarchis, si nesciebant eos esse hæresiarchas, & ab ecclesia damnatos, propter ignorantiam in susceptis ordinibus tolerantur. Et idem scribitur in cap. si quis a simoniaco. 1. quæstion. 1. Et ita in proposito, quod quauis quondam fuerint aliquæ hæreses publice condemnatæ, tamen possunt etiam allegare ignorantiam, dicentes se nescire tales hæreses esse damnatas: et si petatur ab eis probatio, sufficere videtur, quod iurent se ignorare, & sic a præiudicare hæretica per ignorantiam excusantur. Ad secundam objectionem principalem factam contra istud corollarium dicunt, quod nunquam inuenitur Papam aliquam hæresim damnasse, & damnationis suæ causam non dedisse, licet non semper reddat rationem eius in eadem damnatione, sed extra. Concilia etiam generalia licet non probant per regulam fidei articulos symbolorum in ipsis symbolis, tamen extra symbola manifestè probantur. Alij dicunt, quod condentes symbola probant articulos vel probationes aliorum tantum approbant. Cum ultra dicitur, quod inter correctionem Papæ & inferiorum prælatorum nulla esset differentia, si Papa etiam teneretur reddere rationem hoc conceditur quo ad hæreses damnatas explicite,

cite, sed quo ad hæreses implicite damnatas magna est differentia: non quidem in hoc, quod est reddere rationem, vel non reddere, sed quia super tenentes hæreses damnatas implicite solus Papa habet iurisdictionem, ut eos punire possit: prælati autem inferiores cum in talibus sentiunt pertinaciam, debent hoc Papæ denuntiare, non autem aliquam exercere iurisdictionē. Ad id vero quod ultra obijcitur, quod tunc liceret alicui etiam coram Papa defendere hæresim damnatam explicite, quidam admittunt & concedunt hoc: imo addunt, quod posset quis sciēs aliquam hæresim explicite damnatam habentem diuersos sensus, tenere eam in sensu damnato, quando nesciret eam in illo sensu damnatam esse, sed crederet in alio sensu damnatam absque eo quod hæreticus censeretur, & hoc quando ratione officij, vel dignitatis, vel alias non teneretur scire in quo sensu sit damnata, tunc enim posset per ignorantiam excusari, nec teneretur reuocare etiam sensum damnatum in hoc casu, nisi ei ostenderetur eam in illo sensu damnatam, & catholicæ veritati obuiantem. Et cum ultra additur, quod sic nunquam posset quis convinci hæreticus esse, hoc negatur. Non enim sufficit, quod errans dicat non esse sibi ostensum, quod error suus fidei repugnet, sed super hoc tenebitur stare iudicio peritorum, qui si dicant sufficienter probatum esse errorem alicuius fidei repugnare, tenetur reuocare illum, alias habendus erit pertinax & hæreticus: quod si omnes periti in hoc errant, imo & Papa non definiendo cum eis errat, & de facto innocentem condemnant, & nolunt appellationem eius deferre, non restat, nisi ut committat se diuino iudicio, vel iuxta Hieronymi consilium, non innitatur prudentiæ suæ, sed maiorum. Sed quid, si aliquis in scriptis errorem seu hæresim manifestam defenderet? Quidam dicunt, quod propter hoc non est pertinax nec hæreticus reputandus: quia quantum ad hoc non refert, an verbo, vel scriptis opinionem erroneam quis teneat, vel defendat. Nam beatus Cyprianus opinionem hæreticam in scriptis reliquit, quia tamē eam pertinaciter non defendit; non fuit hæreticus iudicatus. Sic etiam Abbas Ioachim errorem scripsit ut habetur in c. Damnamus. de sum. tri. & si. ca. quia tamen illi errores suos non defenderunt pertinaciter, hæretici iudicati non sunt. Sed contra, quia secundum hoc nullus posset de hæresi accusari post mortem, cuius tamen contrarium sacri canones ostendunt, qui ponuntur. 24. q. 2. Ad hoc dicendum, quod propter hoc solummodo quod quis hæresim tenuerit verbo, vel facto, non est post mortem de hæresi accusandus: sed si probari potest, quod hæresim verbo vel facto tenuit pertinaciter, post mortem poterit de hære-

si accusari. Ut verbi gratia si de aliquo post mortem probatum fuerit, quod verbo, vel scripto tenuerit duas personas fuisse in Christo, non est propter hoc solum hæreticus reputandus, sed per simplicem ignorantiam poterit excusari. Si autē probatum fuerit, quod sciuerit dictam assertionem esse damnatam, & quod postea eam verbo, vel scripto tenuerit, esset de pertinacia & prauitate hæretica condemnandus. ¶ Septimus modus convincendi de pertinacia est, si quis alios ad errorem suum defendendum præceptis, minis, poenis, præmijs, iuramentis, aut alio quouis modo arctare molitur. Quod enim talis pertinax & hæreticus censeatur, multis rationibus confirmatur, quarum prima est. Non minus peccat, qui alios cogit ad hæresim pertinaciter defendendam, quam qui erranti consentit, vel nō resistit cum potest: sed qui hæretico cōsentit, pertinax & hæreticus est, ergo qui alios ad hæresim cogit, hæreticus & pertinax censendus est. Maior est manifesta. Minor probatur autoritate Isidori, quæ ponitur. 2. 1. quæst. prima. Si quis alterius errori consentit, sciat se cum illo simili modo culpabilem iudicandum. Et id scribitur in ca. qui alios. de hæret. & in cap. error. 53. distinct. ¶ Secunda ratio est, Qui mandat alicui committere aliquod crimen, eius criminis reus est: & magis peccat, qui minis, terroribus, præmijs, promissionibus, & iuramentis ad aliquod crimen inducit, ergo inducens aliquem ad hæresim defendendam minis, terroribus, præmijs, promissionibus, &c. magis peccat, quam qui mandaret simpliciter hæresim teneri, & per consequens pertinax & hæreticus est censendus. Minor est nota. Maior probatur autoritate Alexandri Tertij in cap. mulieres. de senten. excom. dicentis, cum is vere committat, cuius autoritate, vel mandato delicta committuntur. Hæc ille. Tertia ratio est: quia qui per alium facit, per se facere videtur: ergo qui per alium hæresim defendit, ipse defendere censetur. Antecedens probatur autoritate Clementis Tertij in cap. Enricus. de deli. pu. indu. dicētis, homicidium tā facto quam præcepto siue consilio nō est dubium perpetrari. Quarta ratio est, Quia consulens aliquod crimen, reus est criminis: ergo ad illud inducēs minis, terroribus, &c. magis reus est. Antecedens probatur autoritate Augustini, qui, ut habetur de poeniten. dist. 1. art. Periculose decipiuntur, qui existimant eos tantum homicidas esse, qui manibus hominem occidunt, & non potius eos, per quorum consilium, fraudem, & exhortationem homines extinguuntur. Quinta ratio est, quia participans criminoso in crimine est, ut in capitu. si concubinæ. de sententia excō. Sed qui cogit alios hæresim pertinaciter defendere participat in crimine hæresim pertinaciter defenden-

fendentis, quia impendit ei auxilium & fauorem, ergo talis hæreticus & pertinax est censendus. Sexto, qui alios cogit ad hæresim defendendam, nõ est paratus corrigi, ergo hæreticus & pertinax. Patet ex dictis Augustini in c. dixit Paulus. & in c. qui in ecclesia. 24. q. 3. Sed contra hanc conclusionem instatur: quia qui cogit alium & non ad peccatum mortale, non committit peccatum mortale, & per consequens non est propter talem coactionem pertinax & hæreticus iudicandus: sed de sensare hæresim non est semper peccatum mortale, ergo propter talem coactionem non est pertinax & hæreticus reputandus. Probatur minor: quia potest quis cogere ad tenendam hæresim, quã putat esse catholicam veritatem, & cuius oppositum nõ tenetur explicite credere. Ad hoc dicendum quod sic, & posset quis hæresim absque pertinacia defendere: tamen cogens aliquem absolute hæresim defendere quantum in se est cogit eam hæresim pertinaciter defendere. Sicut qui cogeret aliam ad iurandum aliquam assertionem hæreticam, quod irrevocabiler & in perpetuum defendat, quantum in eo est cogit ipsum ad pertinaciter defendendum, licet coactus per iuramentum posset contra iuramentum veniens hæresim non defendere. Ad argumentum in oppositum dicendum, quod potest aliquis peccare mortaliter cogendo etiam ad bonum. Nam qui cogit vouere castitatem, vel paupertatem, vel aliquod opus supererogationis, potest peccare mortaliter: quia talia suaderi possunt, imperari non possunt. c. integritas. 32. q. 1. octauus modus, quo quis de pertinacia & prauitate hæretica potest conuinci est, si cogat aliquem veritatem catholicam abiurare, vel pœnis & præmijs veritatem catholicam negare compellit, talis enim pertinax & hæreticus iudicatur. Nam qui cogit aliquem veritatem catholicam abiurare, cogit eundem hæresi contrariæ irrevocabiler adherere: talis autem, vt ex dictis patet, pertinax & hæreticus censetur. Sed nunquid talis compellens poterit per ignorantiam excusari, si credat veritatem illam catholicam, quam cogit abiurare, errorem esse, vel hæresim? Ad hoc dicendum, quod talis per ignorantiam excusari non potest: quia nullus valet absque temeritate cogere aliquem vt abiuret, vel neget aliquam assertionem, nisi certus sit eam catholicæ veritati repugnare. Nonus modus est, si quis abiurat catholicam veritatem, vel iurat se aliquam hæresim in perpetuum seruaturum, talis est pertinax, quia firmat se in proposito negandi assertionem catholicam, & adherendi assertioni hæreticæ, & non est paratus corrigi. Sed nunquid talis potest aliquo modo à pertinacia excusari? Respondetur, quod si metu mortis, vel grauium tormentorum id facit, poterit à

pertinacia & prauitate hæretica excusari, non tamen à peccato mortali: potius enim mortem sustinere deberet, quam contra veritatem catholicam tenere scienter. Sed nunquid si per ignorantiam hoc faciat, poterit excusari, quia qui per ignorantiam iurat falsum quod putat esse verum, mendax non est. vt in capit. his autem. 22. quæst. 2. Dicendum, quod talis per ignorantiam à mendacio poterit excusari, non tamen à pertinacia: quia quantum in se est, pertinacem se ostendit, abiurando catholicam veritatem, vel iurando se seruaturum hæresim. ¶ Decimus modus est, si quis errans contra fidem, persequitur, vel molestat, aut impedit defendentes catholicam veritatem, aut impugnantes prauitatem hæreticam, talis enim hæreticus & pertinax censetur. Quod multipliciter probatur. Primo sic, Errans contra fidem, qui non est paratus corrigi, est pertinax, vt ex dictis patet, sed impediens declarationem catholicæ veritatis, & impugnationem prauitatis hæreticæ non est paratus corrigi, ergo pertinax est & hæreticus. Item, quia talis, ex quo damnabiliter à veritate recessit, reprobus est circa fidem, sicut de talibus dicit Apostolus. 2. ad Timotheum. 3. quod sicut Iannes & Mambres resistunt Moyse, ita & ij resistunt veritati, omnes corrupti mente, reprobi circa fidem, & quia in fide errant, censendi sunt hæretici. Et confirmatur ratio, Tum quia qui publicæ potestati resistunt, iuxta Apostol. ad Rom. 13. sibi damnationem acquirunt, igitur multo magis qui catholicæ veritati resistunt, sed damnationem non acquirunt nisi propter pertinaciam. Tum, quia qui non acquiescunt veritati, & credunt iniquitati, peccant mortaliter, cum iuxta Apostol. ad Rom. 2. eis futura sit indignatio, tribulatio, & angustia, ergo multo magis qui resistunt Catholicæ veritati, & credunt hæreticæ prauitati mortaliter peccant, & non nisi propter pertinaciam, quia resistere veritati non pertinaciter, non est danabile. Tertio, quia Christiani persequentes eos, qui veritatem catholicam defendunt, aut hæresim impugnant, sunt peiores ijs, qui peccata carnalia habent: sed hæc peioritas propterea est, quia ad infidelitatem, vel hæresim talia pertinent, igitur tales infideles & hæretici iudicandi sunt. Assumptum probatur, Quia impediens, vel persequentes eos, qui defendunt catholicam veritatem, vel eos, qui impugnant hæreticam prauitatem sunt peiores ijs, qui renunt audire prædicatores, & sunt peiores peccatoribus carnalibus, iuxta illud Matth. 10. tolerabilius erit terræ Sodomorum in die iudicii, quam illi ciuitati, igitur &c. Et si dicatur ad hanc rationem, quod Euangelium loquitur de illis prædicatoribus, qui doctrinam suam miraculis confirmabant, quales fuerunt Apostoli, hoc non impedit rationem præfatam:

fatam: quia moderni defensores & prædicatores licet non confirmant eas per sacram scripturam, quæ confirmatio non minor est quam illa, quæ fit per miracula: nam & Abraham diuiti epuloni petenti quod aliquis ex mortuis resuscitaretur & mitteretur ad fratres eius, respondit, si Moysen & prophetas non audiunt, nec si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei. Luc. 16. vnde & in ca. cū ex inuincto de hæret. dicitur, quod ad probandum inuisibilem missionem sufficit probatio per miraculum, vel per sacram scripturam vnde videtur, quod ista parificatur, neque minus credendum est prædicatores euangelij dicta sua per sacram scripturam confirmantibus, quam eis. Vndecimus modus est, si errans contra fidem catholicam, emendationi eius, vel eorum, quorum interest, renuit & recusat se subijcere. Quod probatur. Primo quidem, quia qui iudicium subterfugit, pro nocenti haberi debet. Vnde in cap. nullus, de presumptionibus, dicitur. Nullus dubitat, quod ita nocens iudicium subterfugit, quemadmodum ut absoluitur qui est innocens, querit. Et in ca. Christianus 11. q. 1. dicitur, qui iudicium refugit, apparet eum de iustitia diffusum. Et idem colligitur ex cap. de cernimus. 3. q. 9. & ex cap. honoratus. 74. distin. Et procedit hæc ratio non solum de vocato ad iudicium, & se per contumaciam absentante, sed etiam de impediente ne iudicium fiat: quia non plus est immunis à crimine qui impedit fieri iudicium non vocatus, quam qui vocatus ad iudicium illud subire, vel in iudicio comparere recusat. ut de offi. delegat. cap. 1. Secundo, quia errans qui recusat se subire iudiciū eius, cuius interest, non est paratus corrigi: qui autem non est paratus corrigi, pertinax & hæreticus est, ut Augustinus dicit, & habetur in cap. Dixit Paulus. 24. q. 3. Vnde & Ioann. 3. dicitur, Qui male agit, odit lucem, ut non arguantur opera eius. cap. cōsuluit. de offi. deleg. Ex quo patet, quod si is qui errat, non querat lucem, id est, competentem iudicem, qui errorem suum examinet, male agit: non tamen sequitur ex hoc, quod omnis errans, qui non statim venit ad lucem, petens assertionem suam per eos, quorum interest examinare, sit censendus pertinax. Quia venire ad lucem, cum sit præceptum affirmatiuum, obligat pro loco & tempore. Secus est autem de impediente errorem suum examinari: cum enim sit præceptum negatiuum, vel negatiuo æquiualens, obligat pro omni tempore & loco. Ex quo inferunt quidam, quod si Papa erraret in fide, & impediret congregationem Concilij generalis, in quo suus error examinari posset, censendus esset pertinax & hæreticus. Duodecimus modus est, si aliquis de veritate damnabiliter renuit informari: Ut si alicuius assertio à viris doctis & fide di-

gnis reprehendatur tãquam hæretica, & talis nec reuocatur, nec in formari querit, pertinax censetur. Quod patet, Primo, quia talis errat, & nõ querit cauta sollicitudine veritatem. Secundo, quia qui alios cum potest ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat. in cap. 2. de hæret. ergo multo magis qui seipsum non reuocat, errare conuincitur. Ex charitate enim plus tenetur quisque se ab errore reuocare, quam alium. Tertio, quia ut dicitur in cap. quid autem. 24. q. 3. Quid iniquius est, quam impia sapere, & sapientioribus doctoribus non credere? Vnde videtur, quod ij, qui instrui recusant, iniqui sunt, & non ob aliud, nisi quia pertinaces, sunt enim magistri erroris: quia nolunt esse discipuli veritatis. Secus autem est, si alicui à peritis diceretur, quod assertio sua scandalosa est, et si nõ hæretica, talis enim et si renuat informari de veritate, saltem iudicio ecclesiæ non censetur pertinax. Decimus tertius modus est si aliquis errans contra fidem verbo, vel facto protestetur se nunquam reuocaturum errorem suum, talis enim non est paratus corrigi, nec querit cauta sollicitudine veritatem. Decimus quartus modus est, si aliquis errans contra fidem in fauorem & defensionem erroris sui prohiberet legi & publicari diuinam scripturam, siue catholicas veritates. Decimus quintus modus est, si ad defensionem erroris sui novos errores fingit, in quo apparet eum non esse paratum corrigi. Decimus sextus modus est specialiter de Papa, si errorem cõtra fidem definiens iubeat à Christianis tanquam catholicum teneri. Quod autem de pertinacia conuincatur, potest ita suaderi. Primo quidem, quia sic fauens, persequitur, & molestat defendentes veritatem catholicæ contrariam, & testantes hæresim: mandat enim teneri suum dogma sub poena anathematis, & alijs poenis, quibus puniuntur resistentes præceptis apostolicis. De quibus habetur. 25. q. 3. ca. si quis. 12. distin. cap. præceptis. 18. distin. capit. nulli. & 2. q. 1. capitul. generali. & multis alijs locis. Persequitur etiam tales, quia mandat ordinarijs, ut assertionem suam teneant, & contradicentes puniant tanquam inobedientes præceptis apostolicis. Item, quia Papa sic faciens, protestatur facto se nõlle corrigi. Decimus septimus modus est, si aliquis inferior Papa per suam sententiam diffinitiuam determinet aliquam assertionem hæreticam esse tenendam, iniungens alijs & imponens quod ipsam teneant tanquam catholicam. Patet. Si enim Papa hoc faciens, cui incumbit decidere dubia fidei, pertinax censetur, à fortiori inferior hoc mandans, pertinax & hæreticus censetur. Decimus octauus modus est, si habens potestatem prauitati hæreticæ non resistit. Dicitur enim in cap. error. 53. distin. Error, cui non resistitur, approba-

dicat ad Tit. 3. Sed tamē in hoc est duplex pœna. Vna est spiritalis, vt excommunicare hæreticos, & condemnare dicta eorum. Alia est corporalis. Circa primam non est difficultas, nec scandalum, nec in hoc læduntur hæretici, sed iuuantur, excommunicatio enim medicina spiritalis est, per quā peccatores ad viam salutis reducuntur, & ideo ecclesia excommunicat hæreticum statim cum hæreticus est: nam omnes hæretici, quocumque nomine censeantur, ipso facto excommunicati sunt, vt in capitul. excommunicamus. 1. & 2. de hæreticis. Quantum vero ad pœnam corporalem & bonorum confiscationem ecclesia non ita facili ter procedit, sed aut hæretici sunt tales, contra quos non potest procedi ad hæc sine magno scandalo, vt quia multi sunt, & potentes fautores habent, & sic ecclesia cessat ad tempus ab eorum punitione. Nam cum multitudo est in culpa, seueritati detrahendum est. Si vero procedi potest sine scandalo, ecclesia procedit: vnde post primam & secundam correptionem si hæreticus adhuc pertinax inuenitur, Ecclesia de eius conuersione nō sperans, aliorum saluti prouidet, eum ab ecclesia separādo, & vltius relinquit eum iudicio seculari exterminandum à mundo per mortem. Sic dicit Sanctus Thomas. 2. 2. quæstio. 21. articul. 3. Vnde ad argumenta primofacta dicendum est ad primum, quod aliud est excommunicatio, & aliud eradicatio. Excommunicatur enim aliquis ad hoc, vt spiritus eius in die Domini saluus fiat, vt dicitur. 1. Corint. 5. Eradicatio autem est totalis exterminatio, quæ tunc prohibetur, cum non possunt eradicari zizania sine tritici eradicatione. Ad secundum dicendum, quod hæreses in ecclesia non sunt necessariae, sunt tamen ad aliquid vtilis, vt scilicet constātia fidelium comprobetur, pigritia discutiendi diuinas scripturas tollatur, & alia, de quibus dictum est in quæstio. 1. huius operis. Sed tamē quicquid vtilitatis est in hæresibus, est præter intentionem hæreticorum, quorum propositum est corrumpere fidem, Ad tertium dicendum, quod ecclesia maxime modesta est & mansueta in correptione eorum, qui veritati resistunt in hoc, scilicet, quod nō statim eos damnat, nisi postquā pertinaces sunt, & emendari nolunt. Argumenta autem pro alia parte facta concludunt verum de hæretico quantum est ex parte sui, vel de eo, qui incorrigibilis apparet, talis enim tolerandus non est, sed puniendus. Quæritur præterea, sexto. Vtrum hæretici ab hæresi recedentes, sint ab ecclesia recipiendi? Ad hoc quidam respondent, quod sic, quando cūque & quomodocumque recedentes ab hæresi ad ecclesiam reuertantur. Probatur primo, quia Dominus Matthæ. 15. mandat Petro, vt fratri peccanti dimittat non solum septies, sed septuagies se-

pties. Per quod intelligitur, secundum quod Hieronymus exponit, quod quotiescunque aliquis peccet in hæresim relapsus, si ab hæresi discedat, erit ab ecclesia suscipiendus. Item, quia infideles alij, puta Iudæi, Pagani, & Saraceni quotiescunque ad ecclesiam veniant, recipiantur, ergo videtur, quod hæretici recipi debeant: non enim sunt melioris conditionis alij infideles, quam hæretici. Tertio, quia Dominus dicit Hierem. 3. Fornicata es cum amatoribus multis, & tamen reuertere ad me. Cum ergo ecclesia sequi debeat iudicium Dei, si anima fidelis formatur sapius in hæresi, si ab ea recedat, ab ecclesia recipienda est. Sed cōtra est determinatio ecclesiæ in capitul. ad abolendā. de hæreticis. vbi dicitur, illos quoque, qui post ab iurationem erroris deprehensi fuerint, in abiurata hæresim recidisse seculari iudicio sine vlla penitus audientia decernimus relinquendos. Vnde videtur, quod hæretici ad ecclesiam redeuntēs nō semper recipiendi sunt. Ad hoc dicendum, quod ecclesia sequens illud præceptum domini, Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos. Matthæ. 5. charitatem suam extendit non solum ad amicos, sed etiam ad inimicos: ad charitatem autem pertinet velle & operari bonum proximi: amor enim est, quo quis alienum bonum vult gratia sui, vt dicitur. 2. Rhetoricorum in cap. de amore & amicitia. Est autem bonum proximi duplex in genere, vt dicitur. 1. Ethicorū, scilicet, animæ, quod dicitur spirituale, & corporis, quod dicitur temporale. Primum respicit charitatem principaliter, vnde & hoc quodlibet proximus debet alteri velle ex charitate, & quantum ad hoc hæretici reuertentes ad ecclesiam quotiescunque lapsi fuerint, ab ea recipiuntur, vnde quantum ad hoc ecclesia nulli claudit gremium redeunti. 2. 3. q. 4. Duo. C. de summa Trinita. l. vltima. ad finem. & talibus redeuntibus sacramenta poenitentiae & eucharistiæ non denegantur. vt in capit. super eode hære. lib. 6. Bonum vero temporale si est, est vita corporalis, mundana possessio, bona fama, dignitas ecclesiastica siue secularis charitas secundo rescipit, talia enim tenemur ex charitate alijs velle, nisi in ordine ad salutem animæ, & suam, & aliorum, vnde si aliquid de huiusmodi in vno existens posset impedire salutem spiritualem, non oportet quod ex charitate velimus ei hæc bona, imo potius tenemur velle quod eis priuetur, & careat: tum, quia salus animæ bonis temporalibus præferenda est: tum, quia bonum multorum præferendum est bono vnius, vt dicitur. 1. Ethicorū. Si ergo hæretici ab hæresi redeuntēs, semper ab ecclesia recipiuntur, & conseruantur in vita, & in bonis, & in officijs & dignitatibus suis temporalibus, cederet hoc in detrimentum aliorum fidelium

lium quantum ad duo, Primo quidem: quia si relaberentur, possent alios infideles inficere. Secundo: quia si impunes euaderent, liberius & effrenatius alij in hæreses laberetur. Dicitur enim Ecclesiasti. 5. Etenim quia non cito profertur contra malos sententia, absq; timore vltio filij hominū perpetrant mala. Vnde & propter hoc ecclesia primo reuertentes ab hæresi nō solum recipit ad poenitentiam, sed etiam cōseruat eos in vita, & interdum restituit eos dispensatiue ad dignitates ecclesiasticas quas habebant, si vere videantur cōuersi, & hoc, pro bono pacis ecclesia frequēter egit. Sed quando recepti semel postea relabuntur, videntur esse inconstantes circa fidem, & ideo vltius si ad ecclesiam redeant, recipiuntur quidem ad poenitentiam, non tamen semper ad vitam, vel ad alia bona. Sicut dicitur in. c. super eo. de hæret. lib. 6. Particularius vero discernere ad quæ bona reuertentes ab hæresi recipiendi sunt, & quando bona recipere, & quando non, & quando mortem euadant, & quando non, id tractare iuris Canonici negotium est in. c. Ad abolendam. de hæret. & in cap. accusatus. de hæret. lib. 6. Ex intentione præsentis tractatus ad argumenta in oppositum dicendum. Ad primum, quod Dominus loquitur Petro de peccato commisso in eum, tale enim semper dimittendum est, ita scilicet, vt redeunti fratri semper parcatur. Vnde & signatè dicit, si peccauerit in te frater tuus, id est, contrite, vt Hieronymus dicit. Non autem intelligitur de peccato in Deum commisso, quod dimittere non est arbitrij nostri: sed est in hoc statutus modus à lege secundum quod congruit honori Dei, & vtilitati proximorum. Ad secundum dicendum, quod non est simile de hæreticis, & de alijs infidelibus. Hæretici enim, qui semel errauerunt à fide, & ab ecclesia sunt recepti, si postea contra fidem errant, præsumuntur inconstantes. Non autem sic est de alijs infidelibus ad ecclesiam venientibus, quorū adhuc inconstantiam ecclesia experta non est. Ad tertium dicendū, q̄ quia Deus intuetur cor. 1. Regū. 16. quosq; ad se redeuntés semper recipit. Vnde & per Ezechielem capi. 15. ipse dicit, Nolo mortē morientis, vel peccatoris. Ecclesia tamē, quæ per exteriora iudicat, relapsos quauis recipiat ad poenitentiam & sacramenta, nō recipit ad vitam, & alia bona, quia præsumit q̄ non redeant vere, sed simulate. ¶ Quæri insuper & septimo solet Vtrum fideles communicare debeant cum hæreticis? Quidā dicunt quod sic. Dicitur enim Matt. 13. q̄ Pater familias mandauit seruis suis, vt sinerēt zizania simul cum tritico vsq; ad messem: cum ergo per zizania hæretici intelligātur, videtur quod hæretici à communione fidelium separandi non sint vsq; ad messem, id est, consummationē seculi

& per consequens est cū eis cōmunicandum. Alij dicūt oppositum, confirmantes sententiā suā auctoritate Apostoli. 2. ad Cor. 6. dicētis, Nolite iugum ducere cū infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ cū iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras? quæ cōmunicatio Christi ad Belial? aut quæ pars fidei cū infidelibus? aut qui consensus templo Deicū idolis? Et infra. Propter quod exite de medio eorum, & separamini dicit Dominus, & immūdū ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & in filias, dicit Dominus omnipotēs. Hæc ibi. Ex quibus aperte patet, q̄ cū infidelibus cōmunicandum non est. Cum ergo hæretici infideles sint, cum eis non est cōmunicandū. Ad hoc dicēdū, q̄ communio, quæ cū hæreticis haberi potest, multiplex est. Quidā cōmunio est in hæresi & errore eorū, similiter sentire, & tali cōmunione nullo modo cum hæreticis cōmunicandū est. Alia cōmunio est in sacramentis, & in hac etiā nō est cū hæreticis cōmunicandū, dato, q̄ intra ecclesiā sint, & ab ea nominatim non exclusi. Patet, quia hæretici oēs excōmunicati sunt. vt in. ca. excommunicamus. 1. & 2. de hæret. cū excōmunicatis autē nō licet in sacramēto cōmunicare, quia hic est primus excōmunicationis effectus, à participatione scilicet sacramentorū excludere. Alia cōmunio est in cibo, & potu, cohabitatione & alijs huiusmodi, & secūdū hanc cōmunione si sunt nominati, nō est eis aliquo mō cōmunicandū. Qui enim cōmunicat nominatim excōmunicato, & ipse excōmunicatus est, saltem minori excōmicatione, nisi forte cōmunio sit & ei monita salutis dādo, & ad ecclesiæ obediētiā reducēdo. vt in. c. qd̄ in dubijs. & c. inter alia. de sen. ex cō. Vñ & in tali casu cū hæretici notorij sunt vel per cōfessionē in iudicio, vel per sententiā, vel per facti euidentiam, & per ecclesiā declarati, non debet eis cōmunicari: imo nō tenentur vxor viro, nec filius patri cōmunicare: nō enim seruituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi. vt dicitur. 1. Cor. 7. & in. c. si infideles. 2. 5. q. 1. Vtile autē est nō cōmunicare hæreticis propter tria. Primo propter periculū, ne eorū cōuersatio alios corūpat, secundū illud. 1. Corin. 15. Corrūpūt bonos mores colloquia praua. Et illud Prophetæ Psal. 17. cū viro innocēte innocēs eris, & cū peruerso peruerteris. Secūdo, ne videamur eorū errori & peruersæ doctrinæ præbere assensum. Vnde in. 2. canonica. Ioā. dicitur. Si quis veniat ad vos, & hæc doctrinā nō habet, nolite eū in domū ducere, nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit ei Aue, cōmunicat operibus eius malignis. Vbi gl. dicit, secūdū q̄ vox instituta est, cōmunione esse ostēdit cū illo, alioquin simulatio est, quæ in Chřianis esse nō debet. Tercio, ne ex nr̄a cōione cū hæreticis alijs deī occasio

erroris. Vnde ibidem dicit alia glo. Et si vos forte decepti non estis, alij forsan per vestram familiaritatem possent decipi, qui crederent illos placere vobis, & sic crederent illis. Vnde vt ibidem dicitur, Tanta apostoli, atque eorum discipuli in religione cautela utebantur, vt nec verbi quidem communionem cum aliquo eorum, qui a veritate declinauerant, habere paterentur. Si tamen essent viri docti, & perfecti, & cessaret erroris scandali occasio, vtile esset cum hæreticis communicare, saltem de mandato & licentia Ecclesiæ. Quandoque enim communicatio & cōuersatio fidelis cum infideli, infidelem ad viam veritatis ducit, vt scribitur. 1. Corinth. 7. Ad auctoritatem Evangelij dicendum est, q̄ intelligitur, quando mali sine periculo bonorum separari non possunt, quod patet ex responsione patris familias, qui dixit, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul & triticū. Quod quidem tribus modis contingere posset. Vno modo, si aliquis præscinderetur antequam de eius malitia constaret. Vnde glo. dicit, quod monet Dominus, ne ambigue iudicemus. Non enim ferri debet sententia in aliquem, nisi confessus, vel conuictus de crimine sit. vt in cap. nos in quinquā. 2. q. 1. cum multis alijs. Quando enim non constat aliquem criminis esse, præsumendum est eum esse bonum, vt in regula. Estote misericordes. de regu. iur. in. 6. Secundo intelligitur auctoritas euangelij de eo, qui non in malitia obstinatus est: nullus enim excommunicandus est nisi propter contumaciam. Vnde glo. dicit ibidē. Mouemur non cito amputare: quia qui hodie errat, forte cras defendet veritatē. Vnde & ad Tit. vltimo dicitur. Non simpliciter hæreticum hominem post primam & secundam correptionem deuita. Qui enim semel errat, & correctus ecclesiæ reconciliatur, ex ignorantia errasse creditur. Tercio, si simul boni cum malis inuoluantur. Propter quod dicit ibidem glo. Augustini, quod multitudo non est excommunicanda. Sunt enim in multitudine multi innocentes, quos indignum est sine culpa excommunicatione notari, ijs autem tribus cessantibus, cum hæreticis communicandum non est, quin potius vitanda est eorum cōmunio, iuxta illud. 1. Corint. 6. Auferte malum ex vobis. Quæritur etiam. 8. Vtrum cum hæreticis sit publice disputandum? Quidam dicūt quod non: quoniam disputatio argumentis agitur: sed Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem: sed Dialectici dicunt, ergo de his, quæ fidei sunt, vt Dialectica sint, nō est publice disputādū. Item lex civilis dicit. ff. ad legē Iul. repetund. Cōmittunt sacrilegiū, qui cōtra legis diuinæ sanctitatē aut nesciendo cōmittunt, aut oeg igendo violant, aut qui de principali iudicio disputant. l. 2. C. de crim. lacri-

leg. Vnde videtur, q̄ disputantes de his, quæ fidei sunt, & lege diuina continentur, sacrilegiū cōmittant. Et confirmatur: quia de sedis apostolicæ iudicio iudicare permissum non est. vt in c. in nemini. 17. q. 4. ergo de his quæ fidei sunt, cū maiore certitudine habeat, neq; iudicandū, neq; disputandum est. Tercio, quia Apostolus monet Timoth. 2. ad Timoth. 1. Noli verbis contendere: ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionē. Sed publica disputatio sine contentione verborum fieri non potest, ergo cū hæreticis disputandū nō est. Quarto, quia dicitur in c. cum quibus. 24. q. 3. Canonum magistris atq; custodibus nostris nullū fas est inire certamen cū hominibus cōditionis alienæ. Hæc ibi. Vbi dicit glo. quod cum hæreticis non est disputādū, nec cū aliquo deside. C. de sum tri. l. nemo. In oppositū videtur, q̄ Paulus disputans cū infidelibus ioualecebat, & cōfundeat Iudæos. Act. 9. Et Petrus & Ioannes de fide cū Iudæis disputabāt. Act. 3. Item si cū hæreticis non disputarent, illud cederet in detrimentum hæreticorum, qui in suis erroribus firmarentur, & aliorum catholicorum simpliciti, qui propterea crederent errorem hæreticorum esse tenendū. Itē Paulus scribit ad Tit. 2. c. q̄ Episcopus amplecti debet sanū sermonē, id est, doctus esse debet in catholica veritate, vt potens sit in doctrina sana exhortari, & eos, qui contradi cunt, reuincere: conuictio autem contradicentiū sine disputatione non fit. Vnde videtur, q̄ saltem Episcopi cum hæreticis publice disputare valeāt. Quinto, quoniam Augustinus & alij catholici doctores & docti viri cum hæreticis publice disputarunt, vnde sunt libri eius contra Manichæos, cōtra Donatistas, contra Iovinianum, contra Petilianum, & alios hæreticos, vnde videtur, quod etiam hodie liceat viris catholicis cum hæreticis disputare. Ad hoc dicendum, sequendo doctrinam sancti Thomæ. secunda secundæ. quæstione. 10. articulo septimo. quod in disputatione fidei duo sunt consideranda. Vnum quidem ex parte disputantis, aliud autem ex parte audientium. Ex parte quidem disputantis est consideranda intentio. Si enim disputet tanquā dubitans de fide, & veritate fidei pro certo non supponens, sed argumentis experiri intendens, proculdubio peccat tanquā dubius in fide, & infidelis reputatur, vt dicitur de hæret. capitulo primo. Si autē disputat aliquis de fide ad exercitium, laudabile est, & meritum. Vnde & sancti doctores & catholici tractatus & libros ediderunt, in quibus de fide & contra fidem multifariam arguunt, vt veritas ipsa humano intellectui magis pateat. Illi etiam, qui disputant, vt errores hæreticorum & infidelium conuincant, bene agūt, apponunt enim se murum pro domo Israel gladio verbi Dei. Verus enim est sermo Dei,

Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipite. Hebr. 4. Ex parte vero audientium considerandum est. utrum illi, qui disputationem audiunt sine instructi & firmi in fide, aut simplices & in fide titubantes: coram sapientibus enim & firmis in fide de fide disputare, nullum periculum est. Sed de simplicibus est distinguendum. Aut enim sunt sollicitati ab infidelibus, puta Iudæis, Saracenis, hæreticis & Paganis intendentibus corrumpere eorum fidem, & ad infidelitatem trahere. Aut omnino non sunt sollicitati, sicut in terris, in quibus infideles non sunt. In primo casu necessarium est publice disputare de fide, dummodo inueniantur ad hoc viri docti & idonei, qui errores valeant confutare, per hoc enim simplices in fide firmabuntur, & tollitur infidelibus decipiendi facultas: nam & ipsa taciturnitas eorum, qui resistere deberent, peruertentibus fidei veritatem esset erroris confirmatio. Vnde & Gregorius dicit in 2. pastoral. & habetur in cap. sit rector. 43. distinctione. Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterant in errore derelinquit. Talibus enim, qui pro fide loqui debent & non loquuntur, Dominus improperat, dicens. Canes muti, non valentes latrare. Itaque. 59. Et alibi. Non ascendistis (inquit) ex aduerso, neque posuistis vos murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini. Ezech. 13. Ex aduerso quippe ascendere est, ut Gregorius ait in 2. pastoral. pro defensione gregis voce libera potestatibus contra ire. In die Domini prælio stare, est prauis decertantibus ex iustitiæ amore resistere. Hæc ille. In secundo vero casu periculosum est publice disputare de fide coram simplicibus, quorum ex hoc firmior est, quia nihil diuersum audierunt ab eo quod credunt, & ideo non expedit eis, ut verba infidelium audiant disputantium contra fidem. Ex præmissis inferuntur aliqua corollaria. Primum est, quod disputans de fide tunc solum laudatur, cum ad docendum & confutandum errantes disputat, vel ad exercitiū. Secundum est, quod disputans de fide cum infidelibus, sufficiens, & idoneus esse debet ad docendum & confutandum errores. Vnde & quidam male agunt, qui cum nouerint aliquid modicum in factis literis, omni tempore disputare de fide volunt ut docti videantur. Tertium est, quod is, qui sufficiens est errores infidelium confutare, si pro fide non se opponat, male agit, cum videlicet infideles nituntur ad errorem suum alios pertrahere. Quartum est, quod imprudenter agunt, qui de questionibus difficilibus, puta Trinitatis, Incarnationis, Prædestinationis & similibus coram simplicibus sine aliqua necessitate disputant: ex hoc enim simplices non modo non ædificantur, sed

destruuntur. Sciendum est etiam, quod laicis non est permittum publice vel priuatim disputare de fide, ut in capitul. quicunque. de hære. libro sexto. Quod maxime & præcipue locum habet de laicis indoctis. Vanum enim est, reprehensibile, & quod laicus illiteratus de fide disputet: cedit enim hoc quandoque in irrisionem infidelium, & contemptum fidei. Ad obiecta in oppositum dicendum ad primum, quod non debet disputari de his, quæ fidei sunt, quasi de eis dubitando, sed propter veritatem manifestandam, & errores confutandos: oportet enim ad fidei confirmationem cum hæreticis disputare, quandoquidem defendendo fidem, secundum illud, prima. Pet. tertio. parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est fide & spe. Quandoque autem ad conuincendos errantes, secundum illud Titi primo. ut potens sit in doctrina sana exhortari, & eos qui contradicunt, arguere. Ad secundum dicendum, quod lex civilis loquitur de disputatione, quæ procedit ex dubitatione: non enim licet dubitare de principali iudicio Cæsaris, sicut etiam neque de iudicio ecclesiæ iniuriam enim facit iudicio religiosissimæ Synodi, si quis semel iudicata, aut recte disposita, reuoluere, & publice disputare contendit. Ad tertium dicendum, quod Apostolus non prohibet disputationem vniuersalem, sed inordinatum modum disputandi, qui scilicet clamoribus, & contentione verborum fit. Talis enim ad nihil valet, nisi ad subuersionem audientium: simplices enim plerumque contentiosos & verbosos doctiores cæteris putant. Ad quartum dicendum, quod disputatione cum hominibus alienæ conditionis prohibita est quando scilicet ad inquirendam veritatem fit, ad Concilium enim, in quo veritas inquiritur, infideles & hæretici vocandi non sunt. Vnde & Propheta ait, Non sedi cum concilio, vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Psalm. 25. Odiui ecclesiam malignantium. Ad dictum glossæ, & cum impijs non sedabo. ibidem. ipsa glossa. respondet dicens, quod cum hæreticis disputandum non est, ut in dubium reuocent fidem nostram: sed ad hoc disputari potest cum eis ut conuincantur. Hæc ibi. Queritur etiam. 9. Vtrum hæretici pœnis & flagellis sint ad fidem compellendi? Quibusdā videtur, quod nullo modo ad fidem sint hæretici compellendi. Seruitia enim coacta Deo non placent: hilarem enim datorem diligit Deus. secundo Corinthio. 9. sed ille, qui pœnis & flagellis ad fidem compellitur, coactus seruit, ergo eius seruitia Deo non placent, & per consequens ad fidem cogendus non est. Item, qui ex necessitate euangelizat, gloriam non habet: ergo qui ex necessitate ad fidem conuertitur, pœnis & flagellis

gellis compulsus, gloriam non habet. Antecedens patet auctoritate Pauli. 2. ad Corinth. 9. dicens, si ex necessitate euangelizauero, non erit mihi gloria. Tertio, hi qui ad legem nouam pertinent filij liberae sunt, & non ancillae. Galat. 4. esse autem filios liberae est habere spiritum seruitutis in timore, ergo in lege noua nullus est timore poenae ad bonum cogendus. Quarto, illi qui pertinent ad legem nouam in charitate viuere debent, finis enim praecceptorum omnium charitas est, ut dicitur ad Tit. 1. sed perfecta charitas foras mittit timorem, ut dicitur. 1. Ioan. 4. ergo ad fidem & alia bona nemo in lege Christi timore poenarum & flagellorum compellendus est. Quinto, quia Augustinus dicit in libro de utilitate credentium, Cetera potest homo nolens, credere non potest nisi volens. Ergo ad fidem nullus cogendus est. Sexto quia in Concilio Toletano ita definitum est, ut scribitur in. c. de Iudaeis. 45. dist. Praecipit inquit sancta Synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. Cui enim vult Deus miseretur, & quem vult indurat: non tales inuiti saluandi sunt, sed volentes, ut integre sit forma iustitiae. Sicut enim homo propria arbitrij voluntate serpenti obediens perijt, sic vocantes se gratia Dei propria mentis conuersione quisque, credendo saluatur. Et concludit, Ergo non vi, sed libera arbitrij sui voluntate & facultate ut conuertantur suadendi sunt, non potius impellendi. Haec ibi. Ex quibus aperte patet, quod ad fidem nemo cogendus est. Item videtur, quod quamuis per alias poenas haeretici possunt compelli ad fidem, nullo tamen modo mors sibi inferenda est: humanum enim iudicium diuino debet esse conforme: sed Deus non vult mortem peccatoris, ut dicitur Ezechiel. 15. ergo neque homo debet mortem inferre peccatori, praesertim haeretico, sed illum expectare ad poenitentiam. Item, quia Matth. 13. dicitur, quod serui patris familias, in cuius agro erant seminata zizania, quae fuerunt ab eo, Visimus & colligimus ea? Ipse respondit, non, ne forte colligeres zizania, eradicetis simul & triticum. Vbi dicit Chrysostomus, Haec dicit Dominus, prohibens occisiones fieri. Nec enim oportet interficere haeticum. Hoc ipse. Vnde videtur, quod mors haeticis inferenda non sit, neque per mortem ad fidem cogendi sunt. Sed alij dicunt contra, asserentes quod haeretici, imo & alij infideles ad fidem cogendi sunt. Inducunt primo quod scribitur Luc. 14. vbi Dominus ad magnam coenam suam conuiuas vocari iubet, & cum ei serui respondissent, Domine factum est ut imperasti, & adhuc locus est, Exite, inquit, in vias & sepes, & quoscunque inueneritis cogite intrare, ut impleatur Domus mea. Sed homines in domum Dei, id est, in sanctam ecclesiam intrant per si-

de, ergo aliqui sunt impellendi, seu compellendi ad fidem. Item Paulus cum ecclesia Dei persequeretur in itinere excaecatus, ad Deum conuerti coactus est. De quo Augustinus ad Bonifacium ita scribit & habetur. 23. q. 6. c. 1. Schismatici, inquit, dicunt, cui vim intulit Christus: quae coegit? Ecce habent Paulum apostolum, agnoscant in eo prius cogentem Christum, postea docentem: prius sententem, postea consolantem. Mirum est autem quomodo qui poena corporis ad euangelium coactus intravit, plus omnibus illis laborauit, qui solo verbo vocati sunt in euangelio, & quem maior timor compulit ad veritatem, eius perfecta charitas mittit foras timorem. Cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios ut redirent, si perditii filij coegerunt alios ut perirent? Haec ille. Item Dominus improprie praelatis ecclesiae Ezechiel. 34. Quod errauerat, inquit, non reuocastis, & quod perierat non requisistis. Sed haec reuocatio quandoque per poenas & flagella fit ergo poenis & flagellis errantes a fide cogi possunt ut ad eam redeant. Item Augustinus dicit in epistola ad Vincentium, & habetur in. cap. Vides. 23. q. 6. Mea, inquit, primitus sententia erat, neminem ad Christi veritatem esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione repugnandum, ratione vincendum, ne fictos catholicos haberem, quos apertos haeticos noueram. Sed haec opinio mea non contradicentium verbis tantum, sed demonstrantium superabatur exemplis. Nam primo opponebatur mihi ciuitas mea, quae cum tota esset in partes Donatij, ad unitatem catholicam legum imperialium timore conuersa est: quam nunc videmus ita animositatis nostrae perniciem detestari, ut in ea nunquam fuisse credatur. Item & aliae multae, quae mihi nominatim commemorabantur, ut in ipsis rebus agnoscerem etiam in hac causa recte intelligi posse quod scriptum est, Da sapienti occasionem, & sapientior erit. Haec ipse. Praeterea in hoc generalis ecclesiae consuetudo, cuius maxima auctoritas est, ut in capitul. consuetudine. 12. distinction. & in capitul. ecclesiasticarum. Consuevit enim ecclesia haeticis a fide errantibus publicas & priuatas poenitentias iniungere, eos carceri mancipare, poenas & flagella infligere, per quae ad fidei unitatem reducantur. Ad hoc dicendum est, quod infidelium quidam sunt, qui nunquam susceperunt fidem, sicut Gentiles, & Iudaei. Alij vero sunt, qui quandoque fidem susceperunt, & eam professi sunt, sicut haeretici & apostatae. Prius adhuc distinguuntur. Quia aut sunt doli capaces, aut non, sed infra annos discretionis constituti. Illi vero, qui doli capaces sunt, quantum ad ea quae sunt iuris diuini & naturalis sibi relinquuntur, unde tales nullo modo ad fidem compelli sunt quia credere voluntatis est. Vnde si vi praecisa es

puli

pulsi baptizentur, neque sacramentum, neq; rem sacramenti percipiunt, vt dicitur in cap. maiores extra. de baptismo. Sunt tamen tales compellendi à fidelibus vt fidem nō impediunt, vel blasphemijs, vel malis suasionibus, vel etiam apertis persecutionibus, vnde & propter hoc fideles quādo que bellum mouent & indicunt infidelibus, non quidem vt eos compellant ne fidem Christi impediunt. De infidelibus vero nondum doli capaces, & infra annos discretionis constitutis varia est Doctorum sententia. Quidam enim dicunt, quod infidelium filij, præsertim qui parentes habent, non sunt inuitis parentibus baptizandi, neque ad fidem trahendi. Tum quidem, quia si baptizarentur, cum ad ætatem perfectam peruenirent, de facili possent à parentibus induci, vt relinquerent quod ignorantes susceperunt, quod vergeret in fidei detrimentum. Tum etiam, quia filius antequam vsum liberi arbitrij habeat, continetur sub parentum cura, vnde contra iustitiā naturalem esset, si puer antequam habeat vsum rationis à cura parentum subtraheretur, vel de eo aliquid inuitis parentibus disponderetur. Tum etiā quia hoc esset contra ecclesiæ consuetudinem. neque enim Constantinus consilio Syluestri, neque Theodosius consilio Ambrosij talia fecisse leguntur, vnde propter hæc & quedam alia dicunt, quod infideles nondum habentes vsum rationis non sunt ad fidem compellendi parētibus inuitis. Huius opinionis fuit Sanctus Thomas. 2. 2. q. 10. art. 12. & 3. parte. quæst. 6. art. 10. & quodlibet. 2. art. 7. quem sequuntur gloss. in. c. Iudæorum. 28. q. 1. & Cardinalis in. ca. sicut Iudæi. de Iudæis. Abbas de Sicilia, & Gaspar Inconsilijs. Alij videtur oppositum. Afferunt enim, quod filij infidelium inuitis parentibus baptizadi sunt, & præsertim quod hoc potest Princeps facere, cui tales subditi sunt. Primo, quia in paruulo Princeps habet maius dominium, quam parentes: vniuersaliter autem in potestatibus ordinatis non obligat potestas inferior in his, quæ sunt contra superiorem, sicut Augustinus dicit de verbis Domini. sermo. 6. & ponitur in ultimo. c. 2. sententiarum. Si illud, inquit iubet potestas quod non debes facere, hic sane cōtemne potestatem, sequendo potestatem maiorem. Et declarat exemplo de curatore consule & Imperatore, & de Imperatore & Deo. Quod etiā scribitur in. c. qui resistit. 11. q. 3. Ille igitur, qui habet regere Remp. magis debet cogere vnūquēque subditi dominio Dei, quam dominio potestatis inferioris, & per consequēs non licet solum Principibus, imo & tenentur auferre paruulos à dominio parentū volentium eos educare contra cultū Dei qui est supremus & honestissimus Dñs, & debēt eos applicare diuino cultui. Vnde si princeps hoc

faceret cū bona cautela. scilicet, ne parētes cognoscentes hoc occiderent paruulos, & q̄ baptizatos facerent religiose educare, bene fieret. Hæc fuit sententia Scoti lib. 4. sentent. dist. 4. art. vlti. Et eā sequitur Archidiaconus in. c. qui sincera. 45. disti. Imo & plus dicit Scotus, q̄ crederet religiose fieri si parentes ipsi cogèrentur minis & terroribus ad suscipiendum baptismum, & ad seruandū postea susceptum. Quia esto, quod ipsi non essent vere fideles in animo, tamen minus malum est eis seruare legem illicitam cum timore, quam libere. Item quia filij eorum si bene educarentur, in tertia vel quarta generatione essent vere fideles. Hæc ipse. Alij distinguūt de filiis infidelium. Quia aut sunt separati à dominio & conuersatione fidelium. Primo casu non licet baptizare infidelium paruulos inuitis parentibus. Secundo casu adhuc dupliciter. Quia aut conuersantur cum fidelibus tanquā liberi, & tunc non licet eorum filios inuitis parētibus rapere & baptizare, sicut mercatores infideles in terra fidelium quandoque conuersantur. Aut infideles subsunt Principi fidei tanquā serui, & tunc filij talium possunt inuitis parentibus baptizari: eiusmodi sunt Iudæi, qui serui Principum sunt. Huius opinionis fuit Durandus in. 4. distinctio. 96. Quia, vt dicit, si tales paruuli auferrentur à parentibus & baptizarentur, non fieret præiudicium pueris, sed potius conferretur eis magnum beneficium: neque parentibus eorum, quia licite possunt eis auferri & vendi in seruitutem fidelibus vel infidelibus prope vel longe, quo facto subtrahuntur totaliter à cura parētum, & subsunt in omnibus curæ eorum, quibus venditi sunt, propter quod si ab eis tollantur, & offerantur baptismo, nulli videtur fieri præiudicium: licet prædictis pueris stantibus sub cura parentum fieret parentibus iniuria, si eis inuitis baptizarentur. Neque esset decens neq; securum, quod pueri baptizati manerent sub cura infidelium. Hæc ipse. Vnde subdit sic sibi apparere tunc, quamuis alias oppositum senserit de filiis Iudæorum. Alij vero sunt infideles, qui quandoque fidem susceperunt, & eam professi sunt, sicut hæretici, & apostata, & tales si moniti & flagellis compellendi sunt, vt impleant quod promiserunt, & teneant quod semel susceperunt. Vnde de conuersis ad fidem conditionali coactione sic dicitur in cap. de Iudæis. 45. distinctio. Qui autem iam pridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisebuti, quia constat eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & Christiane vnctos esse, & corporis domini extitisse participes, oportet vt fidem, quam etiam vi vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne no-

me Dñi blasphemetur, & fidē quā susceperunt, vi-
lis ac cōtempnibilis habeatur. Hæc ibi. Si ergo illi
qui coacti conuersi sunt cōpelluntur & coguntur
tenere fidē, quā vi, vel necessitate susceperunt, mul-
to fortius cogendi sunt ad hoc, qui voluntarie sus-
ceperunt fidē. Vnde Augustinus dicit cōtra Peti-
lia, & habetur in. c. ad fidem. 23. q. 5. Ad fidem nul-
lus est cogendus, vt dicitis, sed per seueritatem &
per misericordiā Dei tribulationū flagellū solet
perfidia castigari: nunquid quia mores optimi li-
bertate voluntatis eliguntur, ideo mores pessimi
non legis integritate puniuntur? Hæc ille. Et Hie-
ronymus dicit super Ezechielem, Qui malos per-
cutit in eo quod mali sunt, & habet vasa interfe-
ctionis vt occidat pessimos, minister est Dei. Hæc
ille. Ecclesia ergo, quæ peccatorum conuersionem
procurat, pœnis, & flagellis, & tēporalibus & spi-
ritualibus, vt puta, excommunicatione, bonorum
privatione, incarceratione, & alijs pœnis hæreti-
cos à fide deuiantes ad Ecclesiæ reducit vniratem
Quod si aliquis incorrigibilis appareat, ne mali-
tia sua alios inficiat, seculari curiē relinquitur per
mortē exterminandus, refecatur enim putrida
caro, & scabiosa ouis à caulis depellitur, ne putre-
scat corpus, & corrūpatur ouile, vt Hieronymus
dixit, & habetur in. c. refecandæ. 24. q. 3. ¶ Sed oc-
casionē præmissorum quæritur. 10. Vtrum infide-
les ad fidem venientes adulti, sint cito ab ecclesia
recipiendi? Ad quod dicendum, q̄ circa hoc alia
fuit consuetudo ecclesiæ primitiua, & alia proce-
dētis. In ecclesia nanq; primitiua donum Spiri-
tus sancti signo visibili in credentibus demonstra-
batur, propter quod non oportebat differri sacra-
mentum baptismi. Vnde & Act. 2. Petrus Iudæis
loquens dicit, Pœnitentiam agite, & baptizetur
vnusquisq; vestrum. Item idem Petrus cum Gen-
tilibus prædicaret, & super eos Spiritū sanctū in
signo visibili descendisse videret, inquit, Nūquid
aquā quis prohibere potest, vt non baptizentur
hi, qui Spiritum sanctum acceperunt. Act. 10. Vn-
de statim iussit eos baptizari in nomine Christi.
Et præterea Philippus Eunuchum baptizauit in
curru, postea quam intellexit esse credentē. Act.
8. Vnde apparet, q̄ tunc venienti ad ecclesiam cū
fidei confessione conferebatur baptismus sine di-
latione. Procedente vero ecclesia, vbi signa visibi-
lia non apparabant in baptizatis, & incertū erat,
quo animo infideles venirent, necesse fuit dilatio
temporis, vt fieret probatio fidei, & catechismus,
per quē ad baptismum habitas fieret, & hoc anti-
quo iure definitū erat. Vnde in. ca. Iudæi, de cōse-
dist. 4. dicitur, Iudæi, quorū perfidia frequēter ad
vomitū redit, si ad leges catholicas redire volue-
rint octo mēses inter catechumēnos ecclesię limē
introeant: et si pura fide venire nō sciunt, tūc de-

num baptismi gratiam mereantur. Hæc ibi. Po-
stea vero ne pro tanta dilatione infidelium animi
reuocarentur, Gregorius statuit, vt. XL. dierū pœ-
nitentia & abstinentia infidelibus venientibus in
dicta, baptizarentur. vt scribitur in. c. ne quod ab-
sit. de conse. disti. 4. De his scribit Alexander ab
Ales. secunda parte. quæstio. 179. membro. 4. Ad
primum eorum, quæ in oppositum inducebātur,
dicendum est, quod sicut Gratianus dixit. 23. q. 6.
in. 8. dist. ita respondetur. Si bonum, ad quod ma-
li coguntur semper inuiti tolerarent, & nunquam
voluntarie seruirent, inutiliter cogerentur ad il-
lud: sed quia humanæ naturæ est ea quæ in desue-
tudinē ducuntur abhorrere, & cōsuetā magna
custodia diligere, flagellis tribulationū mali sunt
prohibendi à malo, & prouocandi ad bonum: vt
dum timore pœnæ malum in desuetudinē du-
citur abhorreatur, bonum vero ex consuetudine
dulcescat. Vnde Augustinus in Psal. 127. ait. Cum
per timorem gehennæ continet se homo à pecca-
to, fit consuetudo iustitiæ, & incipit quod durum
erat amari, & incipit excludi timor castus. Hæc
ille. Ex quibus patet, quod mali ideo flagellis ca-
duntur & coguntur ad bonum, vt aliquando prò-
pte & voluntarie operentur, & ita meritorie. Et
per hoc respondetur ad secundum, tertium, & quar-
tum. Ad quintum dicendum, quod sicut vouere
est voluntatis, reddere autem necessitatis: ita acci-
pere fidem, est voluntatis, sed tenere iam acceptā
est necessitatis, & ideo hæretici sunt compellen-
di vt fidem teneāt, quam semel professi sunt. Ad
sextum dicendum, quod Concilium Toletanum
loquitur de Iudæis, qui nunquam fidem catholi-
cam acceperunt, tales enim, vt dicunt, etsi doli ca-
paces sunt, non sunt ad fidem catholicam compel-
lendi. Ad septimum dicendum, quod sicut Augu-
stinus dicit ad Bonifacium Comitem, Nullus no-
strum vult aliquem hæreticum perire. Sed aliter
non meruit pacem domus David, nisi Absalon fi-
lius eius in bello, quod contra patrem gerebat,
fuiſſet interfectus, vt dicitur. 2. Reg. 15. Sic & eccle-
sia catholica si aliquos intelligit ecclesiæ nociuos
esse, eorum perditione multos liberat populos, vt
ibidem dicitur. Ad octauum dicendum, quod
ex verbis domini colligitur eius intentio. Cum
enim serui dixissent patrifamilias, Visimus &
colligimus ea? Respondit, nonne forte colligen-
tes ea, eradicetis simul & triticum. Vbi satis of-
tendit, sicut Augustinus dicit libro tertio contra
epistolam Parmeniani, cum metus iste nō subest,
id est, quando ita cuiusque crimen notum est om-
nibus, & omnibus execrabile apparet, vt vel nul-
los prorsus, vel non tales habeat defensores, per
quos possit schisma cōtingere: nō dormiat seueri-
tas disciplina. Hæc ipse. Est autem de hoc timen-
dum,

dum, quando aliquis condemnatur antequam de malitia eius constet, vel quando in malitia obstinatus non est, vel quando cum malis simul boni punirentur. ¶ **Quæritur. 1.** Vtrum esse hæreticum sit omnium peccatorum maximum? Ad hoc quidam respondent quod non, confirmantes dictum suum auctoritate Augustini, quæ ponitur. 6. quæstion. 1. in cap. Quæro. sic dicentes. Vtrum catholicum pessimis moribus alicui hæretico, in cuius vita præter id, quod hæreticus est, non inveniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare sententiam. Hæc ille. Ergo non est simpliciter dicendū, quod esse hæreticum, sit omnium peccatorum maximum. Item esse hæreticum, non est peccatum, ergo non est maximum omnium peccatorum. Consequentia nota est. Antecedens probatur dupliciter. Primo, quia nullus peccat in eo, quod vitare non potest: quia omne peccatum est voluntariū, ut Augustinus in. 2. libr. de libero arbitrio dicit: sed non est in potestate hominis vitare hæresim, quia non est in eius potestate habere fidem, ergo hæresis non est peccatum. Secundo, quia omne peccatum est contra naturam, ut Damascenus dicit libro secundo, sed hæresis non est contra naturā. Dicit enim Augustinus in libro de prædestinatione scilicet quod posse habere fidem sicut posse habere charitatem naturæ est omnium: habere autem fidem quemadmodum habere charitatem gratiæ est fidelium. Ergo non habere fidem & hæreticū esse, non est contra naturam, & ita non est peccatum. Sed contra est quod dicitur. 2. Pet. 2. vbi dicitur, Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ quam post cognitionem retrorsum converteri. Sed non cognoscere viam Domini, & esse infidelem, ut puta Iudæum, Paganum, aut Saracenum grande peccatum est, qui tamen viam iustitiæ non cognoverunt, ergo esse hæreticū gravius est, qui post cognitionem retrorsum conversus est. Ad hoc dicendum, quod hæresis est infidelitatis species. Cum enim infidelitas fidei repugnet, hæreticus autem sit qui contra catholicam fidem pertinaciter tenet, aut sentit, erit indubie hæresis species infidelitatis. Circa propositam ergo quæstionem ponuntur tres conclusiones. Prima est, quod infidelitas est peccatum. Secunda, quod infidelitas est maximum peccatorum. Tertia, quod inter infideles hæretici gravius ceteris peccant. Prima conclusio sic probatur. Omne illud, quod repugnat virtuti est vitium & peccatum: sed infidelitas repugnat virtuti, quia fidei, ergo est peccatum. Sciendum est tamen, quod infidelitas dupliciter accipitur. Vno modo secundum puram negationem, ut dicatur infidelis ex hoc solo, quod fidem non habet. Alio modo potest intelligi infidelitas se-

cundū contrarietate ad fidem, quæ scilicet aliquis repugnat auditui fidei, vel etiam contemnit ipsam, secundum illud Iaiæ. 53. Quis credidit auditui nostro? Et in hoc proprie est ratio infidelitatis, secūdam quā est peccatum. Si autem infidelitas capiatur pure negatiue sicut est in brutis, & in ijs hominibus, qui nihil de fide audierunt, & sic non habet rationem peccati, sed magis poenæ. Vnde si tales infideles damnentur, propter alia peccata, quæ sine fide remitti non possunt, damnantur, non autem propter peccatum infidelitatis. Vnde Dominus dicit Ioa. 15. Si non venissem, & loquutus eis non fuisset, peccatū non haberent. Quod Augustinus exponit de hoc peccato, quod in Christū non crediderunt: nō est enim in potestate humana de se habere fidem, sed in ea est ut mens hominis non repugnet interiori instinctui, & exteriori veritatis prædicationi. Secunda conclusio probatur. Cum enim omne peccatū formaliter consistat in aversione à Deo, tanto aliquod peccatum est gravius, quāto per ipsum homo magis à Deo separatur: per infidelitatem autem magis homo à Deo elongatur, quia nec veram Dei cognitionem habet nec per falsam ei appropinquat, sed magis ab eo elongatur: ergo peccatū infidelitatis maius est omnibus peccatis. Tertia conclusio sic probatur. Gravius peccat contra fidem, qui renititur fidei susceptæ, quam qui renititur fidei non susceptæ: sicut gravius peccat, qui nō implet quod promissit, quā si non impleat quod nunquā promissit: sed hæretici susceptū fidem euangelij, & renituntur ei eā corrumpentes, ergo gravius peccant, quā ceteri infideles, qui nunquā fidem catholicā susceperunt, & per consequens esse hæreticū gravissimū est omnium peccatorum. Quod sane intelligendū est: verū est enim, quod dictū est, si fiat cōparatio ad peccata, quæ virtutibus moralibus opponuntur, qualia sunt peccata opposita iustitiæ, prudentiæ, Temperantiæ, fortitudini, & omnibus alijs virtutibus moralibus: omnibus enim talibus gravius est esse hæreticū, siue talia peccata contra proximū fuerint, sicut adulteriū, rapina, homicidiū, & similia: siue contra Deum, sicut sunt per iuriū, violatio voti, tēratio Dei, sacrilegiū, simonia & huiusmodi, omnibus enim talibus gravius est peccatū hæresis. Sūt tñ adhuc graviora peccata, quæ alijs virtutibus Theologicis opponuntur, qualia sunt, finalis impenitentia, quæ spei opponitur, & odium Dei: odio enim Dei, quod veritati opponitur, nihil secūdu genus suū gravius est. Ex præmissis inferuntur aliqua corollaria. Primū est, quod gravius est esse hæreticū, quam esse Iudæū, Paganū, vel Saracenū. Patet ex dictis: quia hæreticus renititur fidei, quam suscepit, alij vero non. Secundum est. Gravius est Iudæum esse, quam Paganū. Quia licet Iudæi euangelij non susceperint: quia

tamen susceperunt eius figuram in veteri lege, quam male interpretantes corrumpunt, ideo eorum infidelitas grauior est, quam infidelitas Gentilium, qui nullo modo fidem euangelij susceperunt. Verum est tamen, quod in pluribus errant Gentiles, quam Iudæi, & Iudæi, quam hæretici, & quantum ad hoc grauior est infidelitas Gentilium, quam Iudæorum, & Iudæorum quam hæreticorum. Sed quia infidelitas magis habet rationem culpe, ex hoc, quod non habet ea, quæ fidei sunt, quia hoc magis pertinet ad rationem poenæ, quam culpæ, ideo simpliciter infidelitas hæreticorum est pessima. Tertium est, quod inter hæreticos tanto grauior hæresis est, quanto in pluribus contra fidem errant: in talibus enim vtraque grauitatis ratio inuenitur, quia in pluribus errant, & pluribus etiam iam susceptis reniuntur. Quartum est, quod inter hæreses hæresis Manichæorum est grauior, quoniam reniuntur & contradicunt omnibus veritatibus in veteri testamento contentis. Sed adhuc grauior & grauiissima omnium est eorum, qui recipiunt testamentum vetus, & nouum testamentum penitus rejiciunt, qui siue vocentur Nazaræi, siue Ebionitæ, siue innominati sint, grauiiores cæteris hæreticis sunt. Tum quidem, quia in pluribus errant: tum, quia in pluribus reniuntur fidei susceptæ: tum etiam, quia errores aliarum hæresum continent, vnde tales cum Arrio sentiunt Christum esse creaturam dicente, cum Sabellio concordant, ponentes in diuinis vnitatem personæ, & negantes Trinitatem, quam in solis nominibus esse dicunt, & per consequens negantes fundamentum catholicæ fidei, in omnes fere errores & hæreses incidunt. Ad argumenta in oppositum. Dicendum est ad primum, quod licet esse hæreticum grauius sit peccatis cæteris secundum genus suum, potest tamen secundum circumstantias alletuari. Vnde hæreticus, qui nihil habet mali præter hoc quod hæreticus est, videtur ex ignorantia peccare, putans se obsequium præstare Deo, sed in hoc errat, quod non vult subijci correctioni ecclesiæ, sed magis prudentiæ suæ iustitiam. Posset etiam dici, quod Augustinus hyperbolice loquutus est contra illos, qui et si multis peccatis implicati sint, in hoc tamen gloriatur, quod recte credat, et si peccatores sint: contra quos Augustinus dicit se nescire, quis deterior eorum sit, hæreticus scilicet nullo alio peccato irretitus, vel magnus peccator fidelis, tamen cuius fides cum sine operibus sit, mortua est, ut dicitur Iaco. 2. Potest etiam dici, quod et si Augustinus noluit in hoc sententiam præcipitare, quia sanctorum & sapientum mos est temperare sermonem, ut Aristoteles dicit 2. lib. Rhetoricorum, tamen doctores posteriores ratione naturali & autoritate sacri Canonis ful-

citi determinant & ostendunt, quod esse hæreticum grauiissimum est, & grauius peccatis alijs oppositis virtutibus moralibus, siue contra Deum, siue contra proximum fuit. Ad secundum negatur antecedens. Et ad primam probationem dicendum, quod habere fidem non est in natura humana: ea enim, quæ fidei sunt, rationem naturalem excedunt, sed in natura humana est, ut mens hominis non repugnet interiori instinctui, & exteriori veritatis prædicationi: si enim aliquis non repugnans eis non sit plene in fide informatus, infidelitas eius magis est poena quam culpa, ut dictum est. Ad secundam probationem dicendum, quod esse hæreticum & non habere fidem est contra naturam, in quantum aliquis repugnat interiori instinctui Dei, & exteriori veritatis prædicationi, quod contra rationem naturalem est hominis bene instituti. Quæritur. 12. Vtrum omnis actio hæretici sit peccatum, ut quod siue comedat, siue bibat, ambulet, aut loquatur, intelligat vel velit, in his peccet? Quibusdam videtur quod sic. Fides enim, ut ipsi dicunt, dirigit intentionem & intentione bonum opus facit: ubi ergo non est fides, nec intentio bona, non videtur esse opus bonum. Item quia Apostolus ait Rom. 14. Omne quod non est ex fide, peccatum est. Quod exponens Augustinus ait, Omnis vita infidelium peccatum est, & nihil bonum est sine summo bono. Vbi de est agnitio æternæ veritatis, falsa virtus est, etiam in optimis moribus. Sed quicquid agunt infideles, ad eorum vitam pertinet, ergo omnis eorum vita peccatum est. Item Iaco. 2. scribitur, Qui offendit in vno, id est, in charitate, factus est omnium reus. Ergo eius, qui fidem non habet & charitatem, omnis actio peccatum est, quia ad charitatem non refertur. Item lib. 2. sententiarum dist. 41. ca. 1. dicit Magister, quod qui fidem & charitatem non habet, nullum mandatum implet, & nullum opus bonum facit. Impossibile enim est, ut ait Apostolus, sine fide placere Deo. Quæ ergo sine fide fiunt bona non sunt: quia omne bonum placet Deo. Præterea, corrupto priori, corrumpitur posterius sed actus fidei præcedit actus omnium virtutum, ergo cum in hæreticis non sit actus fidei, nullum bonum opus facere possunt, sed in omni actu suo peccant. Alijs videtur oppositum. Nam Cornelius infidelis erat, cui tamen ab angelo dictum est Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei, Act. 10. Ergo non omnis actio infidelium est peccatum, nec hæreticorum. Et præterea contingit hæreticos & alios infideles quandoque cibare famelicum, sitienti dare potum, ignorantes docere, & alia quæ sunt bona ex genere facere, in quibus absurdum videtur dicere, quod infideles & hæretici peccent. Ad hoc dicen

dicendum, quod in nobis duo sunt principia bonorum actuum, ratio naturalis, & gratia Dei. Peccatum verò tollit gratiam gratum facientem, sed naturale bonum totaliter non corrumpit. Nam homo ille, qui descendebat ab Hierusalem in Hiericho spoliatus est gratuitis, sed naturalia remanserunt sibi, etsi vulnerata, ut doctores dicunt. Luc. 10. Vnde cum hæresis sit quoddam peccatū mortale, hæretici quidem gratiam non habent, sed tamen remanet in eis aliquod naturale bonum. Ex quibus sequuntur duo. Primum, quod hæretici non possunt bene operari ex gratia, unde neque per quæcunque bona opera possunt mereri vitam æternam: nemo enim sine gratia mereri potest vitam æternam, quia gratia Dei vita æterna, ut dicitur Rom. 6. Secundum est, quod hæretici operari possunt aliqua bona opera, ad quæ bonum naturæ se extendit. Vnde si hæreticus esurientem cibet, sitienti potum det, nudum vestiatur, discordantes concordet, tristes consoletur, & alia faciat, quæ sunt de genere suo bona, non peccat. Nam sicut si fidelis potest facere aliquod opus quod non refert ad fidei finem vel venialiter, vel etiam mortaliter peccando, ita etiam infidelis & hæreticus potest aliquem actum bonum facere, quem non refert ad finem infidelitatis: unde cum talis actus de se sit bonus, hæreticus ad illud incitandus est, & inuitandus. Vnde satis patet, quod non omnis actio hæreticorum peccatum est. Ad obiecta in oppositum, dicendum est ad primum, quod ubi non est fides, opus bonum esse non potest, tale scilicet bonum, quod sit remunerabile ad vitam, sine quo tamen bono, remunerabili sunt alia plura bona, licet hæc & illa non vna ratione bona dicantur. Sic respondet Magister libro secundo, sententiarum, distinctio. 41. cap. 3. Ad secundum dicendum, quod verbum Augustini, cum dicit, quod omnis infidelium vita peccatum est, intelligendum est de ijs, quæ infideles agunt ex infidelitate, talia enim peccata sunt. Vnde ibidem subditur, quod omnis infideliter agens, vel viuens, vehementer peccat. Vel dicendum, quod cum dicitur, quod omnis vita infidelium peccatum est, propterea dicitur, quia per nullam actionem liberantur à culpa, quandiu in infidelitate persistunt. Et ideo sensus est, Omnis vita infidelium est peccatum, id est, non sine peccato. Ad tertium dicendum, quod intentio in aliquo bono opere potest esse vel ad finem ultimum supernaturalem, vel ad bonum aliquod naturale. Fides quippe dirigit intentionem respectu finis ultimi supernaturalis, quam directionem nemo nisi fidelis facere potest. Ad id quod obijciatur, quod offendens in vno factus est omnium reus. Dicendum est, quod verum est cum esse reum quantum ad hoc, quod nullum opus mereatur vitam æter-

nam. Ad dictum Magistri similiter dicendum est, Cum enim dicit nullum bonum opus facit, qui fidem & charitatem non habet intelligit, quod non facit bonum opus meritorie. Vnde & Augustinus super illud Psal. 83. turtur inuenit sibi nidum ubi reponat pullos suos. dicit, quod Iudæi, hæretici, & Pagani opera bona faciunt, quia vestiunt nudos & pascunt pauperes, & huiusmodi, sed non in nido ecclesiæ, id est, in fide, & ideo cōculcantur puli eorum. Ad ultimum dicendum, quod per infidelitatem non corrumpitur totaliter in infidelibus hæreticis ratio naturalis, imo remanet in eis aliqua cognitio, per quam facere possunt aliquod opus, quod sit de genere suo bonum. Ad argumentum in oppositum dicendum, quod Cornelius non erat infidelis: si enim infidelis esset, non essent apud Deum acceptæ orationes & elemosinæ eius quia sine fide impossibile est placere Deo. Hebræ. 15. habebat autem fidem implicitam nondum manifestata euāgelij veritate. ¶ Quæritur. 13. Qui dicantur hæretici credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum? Ad hoc dicendum, quod de credentibus hæreticis distinguendum est. Qui dam enim sunt, qui explicitè credunt errores aliorum, sicut Arriani errores Arrii, & Sabelliani errores Sabellij, & hi sunt in duplici differentia. Qui dam enim sciunt huiusmodi errores esse damnatos, & alij ignorant. Alij dicuntur credere hæreticis, non quidem quod explicitè credant eorum errores, sed quia personis hæreticorum adherent, reputantes eos esse catholicos, & eorum doctrinam esse veram, & nescientes, quod in aliquo discrepant à catholica veritate. Vnde secundum hoc de credentibus hæreticis ponuntur tres conclusiones. Prima est. Omnis explicitè credens errores hæreticorum, si sciat eos esse per ecclesiam condemnatos, vel nesciat, & tamen pertinaciter eis inhæreat, censendus est hæreticus. Prima pars conclusionis patet. Nam quicumque in hæresim damnatam labitur, eius damnationis participem se facit in cap. 1. & 2. 24. quæst. 1. Secunda pars probatur. Nam quicumque in ecclesia morbidum aliquid sapit, & correctus emendare contemnit; hæreticus est: ut in cap. dixit Paulus, & in cap. qui in ecclesia 24. quæst. 3. & hoc modo capitur credens in capi. excommunicamus. 2. de hæret. cum dicitur, Credentes autem eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus. Hæc ibi. Sed quæritur, Si aliquis scit errores huiusmodi esse damnatos & hæreses esse, neque in animo eis assentit, sed exterius voce profitetur, nunquid erit hæreticus? ¶ Ad hoc dicendum, quod cum error sit de essentia hæresis qui non errat animo, hæreticus non est quo ad ecclesiam, tamen cui ex verbis animum innotescit. ¶ Secunda conclusio. Qui adheret alicui errori

contra fidem cuius oppositum tenetur explicitè credere, eo ipso hæreticus censetur. Patet. Sicut enim tenetur aliquis explicitè credere aliquod credibile, sic tenetur vitare errorem illi contrariū vnde quia fideles tenentur explicitè credere articulos fidei in ecclesia diuulgatos & publicatos, si quis teneat errorem contrarium alicui articulo apud ecclesiam diuulgato, statim censetur hæreticus. Vnde & S. Thomas lib. 4. sentent. distin. 13. quæstio. 2. de heresi. articul. 1. ad sextum. sic dicit. In fide sunt aliqua, ad quæ explicitè cognoscenda omnis homo tenetur, vnde si in his aliquis errat, infidelis reputatur & hæreticus. Hæc ille. Et idem dicit lib. 1. sentent. distin. 33. articul. ultimo. & prima parte. quæstio. 32. articulo. 4. vbi dicit, quod talis hæreticus vocabitur, & erit, maxime si pertinacia adiungatur. Tertia conclusio est. Pertinaciter credentes personis hæreticorum, quos catholici eos reputant, & doctrinam eorum esse veram putant, & nulli errori explicitè adherent, non sunt proprie dicendi hæretici, sed large: si verò credat eis, sed non pertinaciter, tunc hæretici non sunt. Prima pars probatur. Quia talis licet credat aliquos esse catholicos, qui in veritate non sunt, tamen nulli errori contra fidem explicitè adheret: vnde cum error sit de ratione hæresis, talis proprie hæreticus non est dicendus catholicus proprie, quia nullam veritatem catholicam explicitè credit, quando credit doctrinam ecclesiæ esse veram: sic non est dicendus hæreticus, qui nulli errori explicitè inhæret. Et hoc modo loquitur de credentibus. cap. excommunicamus. 1. de hæret. cum dicitur in §. credentes. Præterea receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere. Hæc ibi. Cum enim maius peccatum sit hæreticum esse, quam receptatorem vel fautorem hæreticorum, & in dict. capitu. credentes. æquiparentur in poena receptatoribus & defensoribus, constat quod credentes, de quibus loquitur, hæretici non sunt. Secunda pars probatur. Quia ex illo errore, cui pertinaciter adherent, scilicet quod tales sunt catholici, & omnis doctrina eorum est catholica, & ex hoc, quod illi tenent & docent errores contra fidem, sequitur hæresis proprie dicta, scilicet, aliquem errorem quem illi tenent, esse catholicam veritatem. Tertia pars probatur. Quia nullus censetur hæreticus, nisi errori adiungat pertinaciam, ut supra ostensum est, sed tales non sunt pertinaces, ut supponitur, ergo hæretici non sunt. Ex quibus patet qui dicuntur credentes, fautores verò hæreticorum non, vno modo dicuntur. Nam quandoque fautores vocantur, qui fauent personis hæreticorum, alio modo qui fauent erroribus hæreticorum, qui proprie dicuntur fautores hæreticæ prauitatis: potest enim

contingere, quod aliquis faueat personæ hæretici propter consanguinitatem, vel aliam causam qui tamen nullo modo errori fauet: potest item contingere, quod aliquis faueat errori hæreticali, qui tamen nullo modo hæretico fauet: sicut contingit aliquos viros doctos concorditer sentire de aliqua propositione, qui tamen odio se habent. Potest item contingere quod aliquis faueat & personis hæreticorum, & errori eorum, vnde & secundum hoc dantur tres conclusiones. Prima est. Fautor hæreticæ personæ tantum, hæreticus non est, sed tamen fautor hæretici est, & à iure punitur. Prima pars probatur. Quia hæresis non est sine errore in fide, ut supra ostensum est, sed talis non errat in fide, ut supponitur, ergo hæreticus non est. Secunda pars probatur. Quia non solum qui agunt mala, sed etiam qui facientibus consentiunt puniuntur, ut dicitur Rom. 1. sed fautores hæreticorum consentiunt, ergo puniuntur. Vnde de talibus fautoribus loquitur. cap. excommunicamus. 1. de hæret. in §. credentes. cum dicitur, Credentes præterea, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere. Hoc ibi. Secunda conclusio est, Fautores hæreticæ prauitatis tantum, & non personæ, hæretici sunt. Patet, errant enim contra fidem, & pertinaciter errori inhærent, ergo hæretici sunt. Antecedens probatur, quia tales tenent errorem hæreticorum, aliàs errori non fauerent. Qui enim alicui errori, cuius oppositum non tenetur crederet explicitè, & non pertinaciter ei inhereret, hæreticus non esset. Vnde Augustinus de seipso dicit, Errare potero, sed hæreticus non ero: quia scilicet non intendebat errori pertinaciter inherere. Tertia conclusio est. Fauens heretico & hæresi, hæreticus est, & heretico deterior, & si docendo faueat, verius heresiarcha, quam hæreticus dicitur. Prima pars patet ex definitione heretici supposita. Est enim, Baptizatus, vel pro baptizato se gerens & contra catholicam fidem pertinaciter errans: ergo hæreticus. Secunda & tertia pars probatur auctoritate Urbani Papæ, quæ ponitur in capitu. Qui aliorum defendit errorem, multo amplius damnabilior est illis, qui errant, quia non solum errat, sed etiam alijs offendicula erroris preparat & confirmat, vnde quia magister erroris est, non tantum hæreticus, sed etiam heresiarcha dicendus est. Hæc ille. Iura verò, quæ loquuntur de fautoribus hereticorum, intelligatur de fautoribus primo modo dictis. De quibus tamen quidam sic distinguunt. Quia, aut sunt personæ, quæ publica funguntur potestate: aut sunt personæ private. Primi, ex sola omissione dicuntur fautores, puta si condemnatos ab ecclesia non puniuntur sicut debent: error enim, cui non resistitur, approbatur in caput

cap.error.83.dist.cum alijs. Vnde & Archidiaconus dicit in ea, quicunque. de hæret. lib. 6. quod si prælati non faciunt carceres ad custodiam hæreticorum, & alia, quæ ad eorum officium spectant, & hoc omittunt ex auaritia, non dicuntur fautores hæreticorum: secus si omittant ut hæretici non capiantur, quia sic fautores sunt. Priuatè verò personæ ex sola omissione fautores non dicuntur, nisi iuramento, vel aliàs teneantur aliquid facere, quia si teneantur & non faciunt, fautores dicuntur ut puta si celant hæreticos, postquam iurauerunt eos manifestare, vel non insequuntur postquam iurauerunt eos insequi. Ex cõmissione verò quicquid fiat ad defensionem hæreticorum, siue à publicis, siue à priuatis personis, tanquam fautores habendi sunt, ut puta si verbis excusant hæreticos quos sciunt hæreticos esse, vel laudant eos, vel impediunt ne capiantur, vel captos liberant, vel aliqui dant quibus liberantur, tales indubiè fautores hæreticorum sunt, ut Archidiaconus dicit in allegat. cap. quicunque. Et idem est de eo, qui precibus hæreticos liberat. Receptatores verò hæreticorum dicuntur, qui scienter recipiunt hæreticos. Licet enim Receptor secundum regulam Grammaticorum sit verbale in or, descendens à verbo frequentatiuo, & per consequens iuxta termini significationem conueniat his, qui frequenter & sæpius plures receperunt, tamen à iure pro simplici verbo accipitur: vnde idem est receptor quod receptor. ut probatur. ff. de recep. l. fin. vnde in iure ciuili Receptor dicitur, qui latenter & occultè delinquentem recipit, ut conseruatus manus iudicis euadat. ut l. i. ff. de recepta. & l. congruit. ff. de offi. præf. & l. ultim. C. de his qui latro. occult. & sic accipitur in iure Canonico. Defensores verò hæreticorum multipliciter dicuntur. Cum enim defendere aliquem, non sit nisi opem ei ferre contra impugnantes, quot modis contingit impugnari hæreticos, tot modis defendi possunt. Impugnantur autem hæretici & hæretica prauitas factò, & verbo. Factò, impugnatur hæreticus ut si quis conetur eum capere seu captiuare, iudici tradere, tormentis aut morti exponere. Verbo autem impugnatur tam in iudicio, quam extrà. In iudicio quidem, si accusetur, & contra eum omnia proponantur. Extra iudicium verò, si eius perfidia per doctores, aut prædicatores denuncietur. Scripto quoque impugnari potest tam in iudicio contra eum agatur, quam extra iudicium, si eius perfidia ratione, aut authoritatibus impugnatur. Hæretica etiam prauitas verbo impugnatur, quando in sermonibus, lectionibus, prædicationibus, aut alijs colloquijs reprobatur. Scripto verò, quando contra eam catholica scripta eduntur. Contingit ergo hæreticos defendere factò, & verbo. Factò

quidem, impediendo scilicet ne capiantur, aut ad iudicium ducantur, aut in iudicio non condemnentur, aut condemnati non puniantur. Verbo verò allegando in iudicio vel extra iudicium, quod non debet contra eos aliquid fieri, aut dicendo, quod non sunt reputandi hæretici, sermones, aut epistolas componendo, aut tractatus edendo, in quibus ostenditur, quod tales non debent molestari, & quod hæretici non sunt. Hæretica etiam prauitas defenditur factò & verbo. Factò quidem, impediendo, & prohibendo impugnatores ab impugnatione, vel destruendo allegationes impugnatoris, vel impediendo malitiose, ne talia ad aliorum notitiam deueniant. Verbo etiam & scripto defenditur hæretica prauitas: si verbo, vel scripto probetur, quod non sit hæresis error. Hac distinctione præmissa, sit prima conclusio. Factò defendens hæreticum ne puniatur, si scit eum esse hæreticum ne puniatur, vel ignoret crassa ignorantia, licet errorem eius non approbet, defensor hæretici reputatur, & maledictus est pari vel maiori pœna puniendus. Probatur hæc conclusio autoritate Isidorus in cap. qui peccantibus. 11. quæst. 3. Sic dicens, Qui peccantibus consentit & defendit alium delinquentem maledictus erit apud Deum & homines, & corripietur increpatione seuerissima. Hinc & quidam sanctissimus pater ait, Si quis peccatū defendit, acrius quam ille qui peccauit coercetur. Hinc & alius pater ait, si quis alterius errori consentit, sciat se cum illo simili modo & culpabilem iudicandū. Hæc ipse. Ex quibus patet, quod defendens quemcunque delinquentem, & per consequens defendens hæreticum, grauiter peccat, & maledictus est, & acrius quàm delinquens puniendus. Secunda conclusio, Scripto defendens hæreticum, quem scit hæreticum esse, vel ignorat ignorantia crassa, siue hoc faciat extra iudicium, vel in iudicio, defensor hæretici est. Patet. Non enim minus est scripto aliquem defendere, quam factò. Quia facilius quis plerumque rationibus & scriptis defenditur, quam quocumque factò. Si ergo defendentes factò defensores hæreticorum dicuntur, par ratione defendentes scripto, defensores vocabuntur. Tertia conclusio est. Defendentes hæreticam prauitatem verbo, vel scripto, quia sciunt hæresim esse, defensores hæreticorum sunt & hæretici reputantur. Patet. Non enim defenderent hæresim, nisi eam tenerent: cum ergo tenentes hæresim hæretici sint, tales etià hæretici erunt. Quarta conclusio. Defendentes pertinaciter hæresim, quam nesciunt hæresim esse, hæretici. Patet. enim qui morbidū aliquid sapiunt in ecclesia Dei, & correcti ut verum sapiant, emendare nolunt, ergo hæretici sunt. Patet ex Augustino in cap. qui in ecclesia. 24. quæstion. 4. Quinta conclusio.

clusio. Defendens hæresim, quam nescit hæresim esse non pertinaciter, & cuius oppositum explicitè credere non tenetur: defensor hæretici non est nec hæreticus reputatur. Prima pars patet. Non enim dicitur defensor alicuius criminis, qui ignoranter crimen defendit, nisi pertinaciter & obstinato animo illud defendat: ergo neque in hæresi dicitur defensor hæresis, qui ignorat & sine pertinacia defendit hæresim, non enim in hoc est aliqua specialitas hæresi attributa. Secunda pars patet. Quia, sicut sæpe dictum & ostensum est, errās in fide paratus corrigi, hæreticus non est, alias Augustinus, Hieronymus, Cyprianus, & alij sancti possent de hæresi convinci, quod absurdum est. Sed quæritur, quæ poena plectendi sint credentes, fautores, receptatores, & defensores hæreticorum. Respondeo, quod multis. Prima est, quod sunt excommunicati, per ca. excommunicamus. 1. de senten. excommuni. in §. credentes. Secunda est, quod si post excommunicationem infra annum satisfacere contempserint, ex tunc ipso iure sunt infames. Tertia, quod non admittuntur ad publica officia. Quarta, quod non admittuntur ad publica concilia. Quinta, quod non admittuntur ad aliquos eligendos. Sexta, quod non admittuntur ad testimonium. Septima, quod sunt intestabiles. Octava, quod non admittuntur ad successionē. Nona, quod in iudicio nullus eis respondere tenetur, sed ipsi alijs. Decima, quod sententia lata ab eis nulla est, neque potest aliquis causam agitare sub eis. Undecima, quod si aduocati sunt, non possunt præstare patrocinium, & si tabelliones, instrumenta ab eis confecta nihil valent. Duodecima, quod ecclesiastici ab omni officio & beneficio deponuntur. Quæ poenæ ponuntur in alleg. §. credentes. Tredecima est, quod ipsi & eorum filij usque ad secundam generationem per lineam masculinam, vel usque ad primam per lineam feminam nullum ecclesiasticum beneficium, vel publicum officium habere possunt. in capi. quicquam. iuncto. cap. statutum. de hære. lib. 6. Quarta decima est, quod si quis vir ecclesiasticus ad preces talium dignitates, personatus, & quæcumque alia ecclesiastica beneficia scienter est adeptus, ipsis est priuatus ipso facto, & fit inhabilis ad similia. Si verò ignoranter solum, sic habitus est priuatus solummodo, vt in capitu. quicquam. allega. de hære. Quintadecima est, quod tales appellare non possunt. vt in cap. vt inquisitionis. negocium. eod. tit. lib. 6. Sextadecima est, quod contra prædictos admittuntur excommunicati, & participes, vel socij criminis ad testimonium. vt in capit. fidei fauorem. eod. tit. lib. 6. & officiales licet sint excommunicati, possent contra eosdem suū exercere officium, si requisiti fuerint ab ipsis, vel in qui-

sitoribus, vel eorū delegatis, & licitè possunt eos requirere. vt in cap. præsidentes. eod. tit. lib. 6. Decima septima est, quod nullus clericus debet eis præbere ecclesiastica sacramenta, neque tradere ecclesiasticæ sepulturæ, neque elemosynas aut oblationes eorum recipere, alias clericus priuandus est suo officio, regularis suo priuilegio. vt in cap. excommunicamus. 1. de hæreti. Decima octaua est, quod nullus Tabellio publica instrumenta, vel scripta pro hæreticis credentibus, fautoribus, receptatoribus, & defensoribus facere potest, neque Aduocatus in aliqua causa vel facto potest eis patrocinium præstare, neque litigantibus sub eorum examine, aliter ipso facto sunt suspensi ab officio, & perpetuò infames. vt in capit. si aduersus. eod. tit. Quod intelligit Panor. ibidem, nisi reuertantur ad fidem, quia tunc possunt pro eis prædicta impendi. ¶ Quæritur. 14. Vtrum grauius peccet qui credit mente hæreticalem errorem, & voce profitetur, eo, qui cum non credat, tamen ore laudat ac defendit? Circa hoc sunt duo modi dicendi. Quidam dicunt, quod grauius peccat ille qui corde credit errori, quam ille qui non credit corde, & tamen exterius confitetur. Quorum opinio duplici fundamento innititur. Primò, quia peccatum tale est peccatum infidelitatis, quod grauissimum est, vt August. dicit super illud Ioan. 15. cap. Si non venissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent. Ergo est grauius peccato alterius exterius tamen errorem profitentis. Secundò, quia grauius peccatum poena grauiori puniatur iuxta illud Deutero. 25. Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Sed qui timore mortis inter Saracenos & alios infideles constitutus negaret Christum & Mahometum laudaret minus puniretur, quàm si corde hoc faceret. Primus enim non esset excommunicatus, secundus omni gradu ecclesiastico priuatus. Nam & beatus Marcellinus licet negasset Christum, & idolis immolasset. non fuit excommunicatus, neque omni dignitate ecclesiastica priuatus, ergo qui corde credit errori damnato grauius peccat, quam qui corde non credit, & tamen exterius confitetur & tenet. Alij dicunt, quod grauius peccat, qui non credit corde tali errori, & tamen exterius confitetur, prædicat aut docet. Ad quod primo mouentur: quia scienter peccans grauius delinquit, quam peccans ignoranter, sed qui corde non credit errori, & exterius confitetur scienter peccat, alius ignoranter, credens verum esse quod tenet, ergo grauius peccat qui non credit corde, & tamen exterius tenet errorem, quam ille qui credit corde eundem. Secundò, quia grauius peccat qui mentitur, quam ille, qui solummodo dicit falsum credens esse verum quod dicit, secundum quod habetur ex verbis Augustini

gustio in Enchi. quæ ponuntur. 22. quæstion. 2.
 §. *His autem colligitur.* Nam qui mentitur, vult fallere, qui autem dicit falsum quod putat esse verum, non vult fallere. Grauius autem est velle fallere, quam non velle fallere: ergo mentiens grauius peccat, quam proferens falsum quod putat verum: ille autem qui non credit errori, & tamen exterius tenet, mentitur: ille verò qui interius errat, quamuis exterius profiteatur, non mentitur. Vnde tenentes hunc modum, ad rationes primæ opinionis dicunt. Ad primam dicunt, quod infidelitas non est grauius peccatum: nam odium Dei grauius est, neque Augustinus dicit esse grauius peccatum, sed esse magnum peccatum, quo cuncta peccata tenentur, quia scilicet dispositiue, vel occasionaliter aliorum est causa. Sæpe autem peccatum minus dispositio vel occasio est grauioris. Ad secundam dicunt, quod licet negans Christum timore mortis non sit excommunicatus, neque omni dignitate ecclesiastica priuatus, tamen negans propter ambitionem, cupiditatem, adulationem, vel aliam causam huiusmodi, excommunicatus est, & omni dignitate ecclesiastica priuatus. Qui verò tenent primam opinionem ad rationes secundæ dicunt. Ad primam dicunt, quod non semper peccata scientium peccatis ignorantium grauiora sunt: Crucifixores enim Christi ex ignorantia peccarunt, vnde & Petrus dicit Act. 3. Scio quia per ignorantiam fecistis, &c. & tam grauius peccauerunt, quam fures, latrones, & cæteri, qui scienter peccant. Ad secundam dicunt, quod quamuis ille qui tenet errorem interius & exterius profiteatur non propriè dicatur mendax, quia non dicit contra mentem, tamen est infidelis, quod de alio non concedit, multò autem grauius est peccatum infidelitatis quam mendacij. Quicquid autem sit de grauitate peccati quo ad Deum, quo ad ecclesiam tamen vterque reputatur hæreticus, & poena hæretici punitur. Si tamen contingeret vtrumque ad ecclesiam redire, & vnus diceret se nunquam consensisse errori, alius verò sic: quibusdam videtur quod grauius puniendus est, & grauior poenitentia est iniungenda ei, qui cum fateretur errorem, dicit se nunquam in eum consensisse. Cuius ratio assignatur à quibusdam: quia talis iudicatur infidelis, quia contra fidem dixit. Item etiam arguitur de peccato mendacij, quia cum corde vnum sentiret, aliud voce profitebatur, qui verò errorem tenebat in animo, vno tantum crimine, scilicet infidelitatis laborabat, vnde & pro vno tantum peccato puniendus est. ¶ Quartur. 15. Vtrum Papa, vel quicumque ecclesiasticus prælatus ex hoc quod verè & propriè hæreticus est, sit prælatione priuatus & Papatus? In qua quæstione varius & omnino oppositus est dicendi modus.

Quidam enim dicunt, quod non, quidam quod sic. Qui dicunt, quod sic, intentionem hanc munire nituntur tripliciter, videlicet autoritatibus sacri canonis, & ita iure diuino. Secundo autoritatibus iuris humani. Tertio, rationibus. Prima autoritas scripturæ sacræ eorum propositum confirmans, scribitur Deutero. cap. 17. sub ijs verbis de rege constituendo loquens, Eum constituas, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum vbi gloss. inter lin. non de aliena secta. Et sequitur. Non poteris alterius generis hominem regem facere, qui non sit frater tuus. Ex qua autoritate colligitur, quod sic Iudæi non poterant habere regem, qui non esset Iudæus: ita & fideles non possunt habere prælatum qui non sit fidelis, & per consequens si est hæreticus & infidelis, prælatus non est. Secunda autoritas ponitur Deuteron. 18. sub ijs verbis. Propheta autem qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo. gloss. interlin. vt sibi credatur quæ ego non præcepi sibi ille vt diceret, aut ex nomine alienorum interficietur. Ex quo videtur, quod quicumque nifus fuerit à veritate catholica fideles auertere, sit de medio auferendus. Tertia autoritas scribitur Numer. 16. vbi Dominus contra Dathan & Abyron sic loquitur, Recedite à tabernaculis impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent ne inuoluamini peccatis eorum. Quarto Matth. 23. scribitur de Doctores, Vos estis sal terræ, quod si sal euauerit. gloss. id est, doctor errauerit: in quo salietur? id est, populus in quo firmabitur. ad nihil enim valet ultra nisi vt mittatur foras. gl. ab officio docendi, & ab ecclesia. Quinta autoritas est illa Matth. 24. Surgent, inquit, pseudo prophetae & pseudo Christi, & dabuntur signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est, nolite exire, &c. Sexta autoritas scribitur Luc. 21. Multi, inquit Christus, venient in nomine meo, dicentes quia ego sum, & tempus appropinquauit, nolite ergo ire post illos. Septima est Pauli. 2. ad Thessalonicen. 3. dicentis, Denunciamus vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum traditionem quam receperunt à nobis. Gloss. in nomine Iesu Christi, id est per Iesu Christi autoritatem præcipimus. Octaua autoritas est eiusdem Pauli ad Galat. 1. dicentis, Si quis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. Ergo si prælatus contra euangelium sentiat, aut doceat, excommunicatus est, & per consequens vitandus. Nona autoritas est ad Tit. ultimo. vbi sic dicitur, Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuota, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est,

& delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Decima autoritas ponitur. 2. Ioan. 2. Si quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec ei Ave dixeritis: qui enim dicit illi, Ave, communicat operibus eius malignis. Ex quibus omnibus habetur qui hæretici sunt omnino fugiendi & vitandi, & per consequens, quod prælati facti hæretici ipso facto prælatione ecclesiastica & honore sunt privati: nam alias si prælati manerent, honor, reverentia, & obedientia esset eis exhibenda. Iure etiam humano & patrum autoritatibus idem confirmatur. Dicit S. Cyprianus in quadam epistola & habetur. 7. quæstio. 1. in cap. Novatianus. Qui nec unitatem, inquit, spiritus, nec communionem pacis observat, & se ab ecclesiæ vinculo atque sacerdotum collegio separat, ipse nec potestatem potest habere, nec honorem. Secundo inducitur autoritas Innoc. quæ ponitur in cap. hæretici. 24. quæstio. 1. dicentis, Hæretici dum à fide catholica destiterunt, perfectionem spiritus quam acceperant, amiserunt. Perfectio autem spiritus videtur hic nominari potestas ecclesiæ spiritualis. Tercio inducitur Ambro. cuius autho. habetur in cap. qui dignior. 24. quæstio. 1. dicentis, Si verò præceptor hæreticus deformer habitaculum, vitanda hæreticorum communio, & fugienda Synagoga censetur. Quarto ad idem est autho. Bede super Matthæ. quæ scribitur in cap. quicumque ead. cau. & quæstio. dicentis, Quicumque ab unitate fidei vel societatis Petri Apostoli quomodolibet se ipsos segregant, tales nec à vinculis peccatorum absolunt, nec saniam possunt regni caelorum ingredi. Vbi videtur, quod hæretici ligandi & solvendi potestate privati sunt. Quinto inducitur Cyprianus in cap. didicimus. qui ait, Didicimus omnes omnino hæreticos & schismaticos nihil habere potestatis atque iuris. Sexto facit capitul. Achatins. ea. cau. & quæstio. vbi Gelasius inquit, Quicumque in hæresim semel damnatam labitur, eius damnatione seipsum involuit. Vbi gloss. inquit, Hic est casus, in quo Papam Papa ligare potest, & in quo Papa in canonem latæ sententiæ incidit. Nec obuiat regula illa, Par in parem non habet imperium. quia hæreticus in eo quod hæreticus, minor est quolibet catholico. 12. quæstio. 1. Sci mus. Septimo ad idem est cap. Achatius. secundum in. §. Si ergo. vbi dicitur, Si ergo episcopus ille in hæresim damnatam lapsus est, antiqua excommunicatione damnatus, alios damnare non poterit: excommunicatus enim alios excommunicare non valet. Octavo ad idem est, cap. audiimus. vbi dicitur. Si autem in corde suo novam hæresim confixerit, ex quo talia prædicare coepit, neminem damnare poterit: quia non potest de iure

requenquam iam prostratus. Non ad id facit, quod in eo cap. legitur ad finem, vbi sic dicitur, Liquidum constat eum qui ab integritate catholice fidei recedit, maledicendi, & benedicendi potestatem minimè habere. Quæ omnia ponuntur. 24. quæstio. 1. Tertia via adhuc eandem opinionem firmandi, est per rationes, quarum prima est. Ecclesia, & eius iurisdicção fundata est super petram fidei: ergo quicumque cadit à fide, cadit ab omni prælatione ecclesiastica. Consequentia videtur necessaria: quoniam sublato fundamento, ruit quod superædificatum est. Antecedens probatur. Nam postquam Petrus dixit, Tu es Christus, ipse Christus ait Petro: super hanc petram. gloss. id est fidei confessionem ædificabo ecclesiam meam. Et sequitur. tibi dabo claves regni caelorum. Et per hanc rationem dominus Vericus in summa sua Theologia fuit huius opinionis. Vnde lib. 6. titu. 4. cap. 22. dicit, quod si Papa per infidelitatem à petra, in qua autoritas Petri solidatur, remotus fuerit, tunc necesse est ut sublato fundamento ruat. Hæc ille. Secunda ratio est. Claves sunt datae ecclesiæ, ergo existens extra eam, claves non habet. Consequentia est beati Ambrosii in pastoralis suo. & habetur de poeni. disti. 1. §. nemo. vbi ita ait, Dominus parius ligandi & solvendi esse voluit. Et infra. Certum est, quod ecclesiæ utrumque licet, hæresi utrumque non licet. Ius enim hoc solum promissum est sacerdotibus. Rectè ergo ecclesia hoc vendicat, quæ veros habet sacerdotes, hæresis vindicare non potest, quæ sacerdotes hæresis Dei non habet. Hæc ille. Tertia ratio. Hæreticus est ab ecclesiæ corpore separatus, ergo ipso facto quod est hæreticus, est privatus honore & potestate ecclesiastica iurisdictionis. Antecedens manifestum est. Nam, quia ecclesia est fidelium collectio, quicumque à fide ecclesiæ recedit, ab ecclesiæ corpore separatur. Cōsequentia patet. Quia membrum à corpore separatum, privatum est omni virali actione sensu & motu. Vnde hanc rationem. S. Thom. 2. 2. q. 39. artic. 3. ponens dicit, quod in hæreticis & schismaticis potestas iurisdictionis non manet, etiam secundum substantiam, vnde non possunt absolvere, nec excommunicare, nec indulgentias facere, nec aliquid huiusmodi, quod si fecerint, nihil est actum. Hæc ipse. Cuius sententia confirmatur ex verbis cap. audiimus. 24. quæstio. 1. vbi sic dicitur, Quicumque ab unitate ecclesiæ, quæ per Petrum intelligitur, fuerit alienus, excommunicare potest, conciliare non potest, excommunicationis vel reconciliationis potestatem non habet. Quarta ratio. Præcisus à corpore naturali non est caput corporis naturalis: ergo præcisus à corpore ecclesiæ si cut est hæreticus, non est caput ecclesiæ. Et Petrus de Palude in lib. suo de ecclesiastica potestate sic dicit,

dicat, quod formaliter loquendo de Papa, quando labitur in hæresim, eo ipso præcisus est ab ecclesia, & definit esse Papa, & tunc deponitur de facto, id est, ipso facto est depositus, per alia autem peccata non definit esse caput, quamvis sit languidum. Hæc ipse. Quinta ratio. Papa hæreticus non potest influere in corpus ecclesiæ sensum & motum, cum careat fide, quæ est principium spiritualis influxus. Vnde & Augustinus de Ancona in libro de potestate ecclesiastica. quæstion. 1. art. 1. inquit, Capitis est influere vitam omnibus membris. Principium autem vitæ spiritualis est ipsa fides, sine qua impossibile est placere Deo. Hæbræ. 11. Vnde sicut mortuus homo non est homo sic Papa in hæresi deprehensus, non est Papa, propter quod ipso facto est depositus. Hæc ille. Sexta ratio. Prælati facti hæretici est antichristus, ergo absolutus est à cura pastoralis. Probatur antecedens. Dicitur enim. 1. Ioann. 4. Omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est, & hic est antichristus. Consequentia probatur. Quia Christus, cuius providentia in sui dispositione non fallitur non committit oues suas infideli seruo. Vnde Luc. 12. Quis est fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam? Glo. 1. ecclesiæ. Septima ratio. Prælati ecclesiæ est à fidelibus colendus, & venerandus: sed prælati hæretici est vitandus, quia excommunicatus est, ergo prælati non est. Octava ratio. Ad Papam referenda sunt omnes fidei quæstiones. ut in capit. quotiens. 24. quæst. 1. Sed ad Papam hæreticum non sunt referenda, quia cum sit aduersa eius fides Christianæ, non recte quæ sunt fidei definit, ergo Papa factus hæreticus non est Papa. Nona ratio. Prælati facti hæretici est lupus, ergo non est pastor, lupus enim pastori repugnat. Lucæ. 10. Probatur antecedens autoritate Pauli Acto. 22. dicentis, Scio quod intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non pascentes gregem. gl. 1. hæretici callidi in fraude: fortes in disputatione, crudeles in occisione. Hæc ibi. Patet ergo, quod prælati ecclesiæ cum sit factus lupus pastor non est. Hæc sunt, quibus positionem suam confirmant: qui dicunt, quod prælati facti hæretici, ipso facto prælationem perdit, & prælati non est. Alii autem videtur oppositum, asserentibus, quod si Papa, vel quicumque alius prælati in hæresim labatur, non est ipso facto papatu vel prælatione priuatus. Vnde de Papa dicunt primo, quod factus hæreticus occultus, non est ipso facto Papatu priuatus, aut suspensus. Quod multipliciter probant. Primo inducunt quod scribitur in cap. andinumus. 24. quæst. 1. ubi dicitur de episcopo hæretico. Si autem in corde suo nouam hæresim confluxerit, ex quo talia prædicare cepit, neminem damna-

re potuit, ergo à contrario sensu si non prædicauit dammare potest, & iurisdictionem habet. Secundo inducunt, quia Iudas Iscariotes etsi peccator esset occultus, à Christo non est depositus. Tercio, quia si prælati occulte hæretici ipso facto est depositus, cum nesciatur quis est hæreticus occultus nesciretur etiam si facti à prælatis vim habeant, quod videtur inconueniens: tunc enim quia nesciremus, si Papa est occulte hæreticus, dabitaremus etiam, utrum episcopus ab eo confirmatus esset verus episcopus: & ultra dubitaremus, si curam alienius ecclesiæ alicui commisit, utrum sit verus curatus & ultra dubitaremus utrum ab illo absoluti essent verè absoluti, & sic consequeretur confusio in tota hierarchia ecclesiastica. Dicunt secundo huius sententiæ assertores, quod papa factus hæreticus etiam manifestus, non est ipso facto diuino iure Papatu priuatus. Primo hoc probant, quia in lege veteri multi summi Sacerdotes in lege aberrauerunt, & tamen summo sacerdotioungebantur: ergo ita videtur de summo sacerdote legis nouæ, Secundo sic. Prælati inferiores etiam facti hæretici manifesti non perdunt prælationes suas, ergo nec Papa. Consequentia est nota. Antecedens probatur. Quia si tales essent iure diuino priuati suis prælationibus, non possent sine noua electione ad eas redire, & tamen plures prælati hæretici absque noua electione ad suas dignitates recepti fuerunt, vel retinuerunt easdem. & in capit. maximum. 1. quæstion. 7. & in c. causas. & capit. quot quot. Tercio idem probant sic Imperator, vel Rex factus hæreticus, non perdit dignitatem suam: ergo nec Papa vel Episcopus. Probatur antecedens. Quia in veteri lege multi reges fuerunt idololatæ, & tamen dignitate non sunt priuati. Iulianus etiam Imperator hæreticus fuit, & tamen Imperator fuit, ut in capit. Iulianus. 11. quæst. 3. Quarto, si ponatur quod hæreticus prælati est ipso facto prælatione priuatus, hoc esset, ne infideles infidelibus subdantur, sed hoc inconueniens non est. Nam Ioseph seruiuit Pharaoni, & Daniel Nabuchodonosor, & plures Christiani militarunt sub Iuliano hæretico, ut in alleg. c. Iulianus. 11. quæst. 3. Quinto. Eiusdem est instituere & destituere. ut in cap. cum ex iniuncto. de hære. Sed Papa eligitur à Cardinalibus: si deponatur, non est iure diuino depositus. Sexto. Non inuenitur in sacro eloquio, seu canone autoritas, quæ Papæ hæretico potestatem depositionis imponat: ergo asserendum non est. Quod enim patrum testimonio sancitum non est, superstitiosis adinventionibus non est præsumendum. ut in cap. inter alia. de transla. episcopi. elect. Confirmant adhuc propositum ex autoritate gl. in cap. nunc autem, 21. dist. super verbo, Marcellinus. ubi Glossator qua-

rit, quare Concilium non deposuit Marcellinum de hæresi confessum. Respondet Vgo dicens, quia erat paratus corrigi non deponitur. vt in cap. Dixit Paulus. 24. quæstio. 3. Addunt præterea huius sententiæ se ætatores, quod nullus Canon potest Papæ hæretico sententiam depositionis imponere, cum Papa sit superior Canone. Vnde & ad rationes primæ opinionis dicunt, quod Papa hæreticus potest esse caput ecclesiæ, non connexionem charitatis, vel forinartæ fidei, sed communione characteris baptismalis, in quo fideles omnes communicant. Vnde dicunt, quod hoc stante, Papa hæreticus est caput ecclesiæ, donec contra ipsum feratur sententia depositionis, vel priuationis. Hæc fuit sententia vnius magistri in quodam tractatu de vnione. Sed quia prima opinio seu positio est probabilior & rationabilior videtur (non enim videtur esse Petrus, nisi supra petram fundetur, nec verus Papa, nisi fidem veram & catholicam teneat) ideo ad rationes, quæ videntur probare oppositum, dicendum est. Ad primam dicitur, quod prælatus hæreticus siue veterem hæresim sequatur, siue nouam constringat, excommunicatus est, licet sit occultus, ideo alium non potest excommunicare. extra. de hære. Ad abolendam. alia tamen quæ agit, tenent interim dum toleratur. ar. 3. quæst. 7. capit. tria. Sic dicit glo. summaria. 24. quæstio. 1. Et addit, quod si prælatus hæreticus, occultus tamen aliquem excommunicet, potest celebrare sine metu excommunicationis. Et tota ratio est, quia talis non est excommunicatus, nec excommunicator potuit excommunicare. Ad secundam dicendum, quod sicut patet ex discursu euangelij bene probatur Iudam fuisse cupidum & proditorem, non tamen probatur fuisse hæreticum & præterea non probatur quod apud eum manserit potestas iurisdictionis, si quam habuit. Ad tertium dicendum, quod facta à prælato hæretico occulto quandiu ab ecclesia toleratur, vigorem habent, vt dicit glo. in allegato. capit. audiuimus. 24. quæstio. 1. reuelata autem hæresi, si inuenitur aliquem ordinasse secundum formam ecclesiæ, vere erit ordinatus: & qui est ab eo absolutus debita forma seruata, est vere absolutus. Ea tamen quæ sunt iurisdictionis, reuelata hæresi, nulla reputantur. vnde si aliqua sint de necessitate salutis credendum est piè, quod Deus supplebit defectum personæ, sicut Sanctus Thomas dicit in simili de Episcopo non baptizato alios ordinante libro. 4. distinct. 24. Minus etiam verum est, quod secundo loco hi dicunt, asserentes, quod Papa etiam manifestus hæreticus non est iure diuino Papatu priuatus. Vnde & ad eorum rationes sic respondetur. Ad primam dicitur, primò, quod non est simile de summo sacerdotio veteris legis & nouæ. Tum,

quia sacerdotium legis veteris habebatur iure successionis, nostrum iure electionis: & illud erat carnale, nostrum vero spirituale. Dicitur secundo, quod sacerdos veteris legis in hæresim incidens, non est verus sacerdos, sed secundum opinionem hominum. Ad secundam dicitur, quod tam Papa quam alij prælati inferiores sunt ipso facto iure diuino priuati, si in hæresim incidant, cum quibusdam tamen prælatis dispensari potest, vt ad vnitatem ecclesiæ redeunt, suas prælationes habeant: quæ dispensatio locum habet electionis, vel nouæ provisionis. Ad tertiam dicendum, quod non est simile de prælatione ecclesiastica, & de potestate imperatoria, aut regia. Prælatio enim ecclesiastica fundatur supra petram id est veram fidem, qua deficiente, ipsa prælatio corrumpitur: secularis autem prælatio fundatur in communicatione temporalium, quæ fidelibus & infidelibus sunt communia. Et ideo licet principes seculares efficiantur hæretici, non sunt iure diuino seculari potestate priuati. Sed de prælatis secus est. Vnde per hoc respondetur ad quartam. Ioseph enim & Daniel fuerunt sub infidelibus quoad potestatem temporalium, non tamen quoad spirituales. Ad quintam dicitur primò, quod illud assumptum, quod eiusdem est instituere & destituere, non est vniuersaliter verum, solus enim episcopus potest ordinare sacerdotem, sed non potest solus degradare. Item metropolitanus potest confirmare, & consecrare electum in episcopum, non tamen potest destituere. Dicitur secundo, quod licet sit generaliter verum, quod ad eundem pertinet institutio, supplendum est, vel ad eius superiorem. Vnde Papa potest destituere presbyterum, quem Episcopus instituit, & ius diuinum priuare potest Papam quem Cardinales elegerunt. Ad sextam dicitur, quod licet in sacro Canone non habeatur explicitè & sub formalibus verbis, quod Papa vel alius prælatus in hæresim incidens est ipso iure Papatu vel priuatione priuatus, habetur tamen implicitè, vt patuit in autoritatibus propria opinione inductis. Qui enim diuino iure non est sequendus, sed fugiendus, cui non est communicandum aut obediendum, sed contra dicendum: qui non est saluandus neque suscipiendus: qui non est sustinendus sed interficiendus, videtur eodem iure prælatione spirituali priuatus. Ad septimum de gloss. de hæreti. dicendum, quod Marcellinus Papa non fuit hæreticus, non enim errauit contra articulum aliquem fidei, sed timore mortis idolis sacrificauit. Item aliam. Et si errasset, non fuit hæreticus, quia non fuit pertinax, erat enim paratus corrigi. Quod autem vltimo dicunt, quod etiam iure Canonico Papa vel prælatus non sit priuatus Papatu vel prælatione, falsum est. Papa enim hæreticus non

non est maior Canone, sed minor. Vnde in cap. si Papa. 40. distinct. dicitur, quod nemo iudicat Papam, nisi deprehendatur à fide deuus. vbi glo. dicit, quod Papa non potest statuere, quod non accusetur de hæresi, quia ex hoc tota ecclesia periclitaretur. Item glo. in capit. Acharius. 24. quæsti. 1. dicit. Hic est casus, in quo Papa Papam ligare potest, & Papa in Canonem latæ sententiæ incidit. Nec obuiat regula illa, Par parem ligare non potest, n. c. solvere. Quia si Papa hæreticus est, in eo quod hæreticus, minor est quocunque catholico, Hæc ibi. Idem tenuit Hugo in ca. inferior. dist. 21. & Archidia. in cap. in fidei fauorem, de hære. lib. 6. Concordat. S. Thom. 4. sentent. disti. 19. quæsti. De correctione fraterna. arti. 2. dicens. Non enim prælati à subditis coram multitudine, sed humiliter in privato corripiendi sunt, nisi immineret periculum fidei, tunc enim prælatus minor fieret, si in infidelitatem laberetur. & subditus fidelis maior. Hæc ille. Et distinctio. 18. in quæsti. De excommunicatione. dicit, quod si poneretur angelum peccare, & sentire contra fidem, non esset superior Paulo. Si ergo Papa contra fidem sentiret, & hæreticus esset, incideret in pœnas iuris, sicut alius hæreticus. Solutio autem data ab istis ad rationes opinionis primæ, nulla est. Vnio enim corporis mystici, quadruplex est. Prima est generica vel specifica: quia omnes homines vnus generis sunt vel speciei. Secunda est per fidem. Tertia per charitatem & gratiam. Quarta est per infusionem Spiritus sancti in singula membra. Prima unio, non est unio simpliciter: quia id, in quo uniuntur, non est vnus numero, & ideo Christus non est caput talis corporis, nisi in potentia, secundum quod tales sunt vnibiles corpori. Qui autem per solam fidem uniuntur, membra quidem sunt, sed arida, non enim vitam spiritualement recipiunt à Spiritu sancto. Qui autem per gratiam & charitatem uniuntur, etià à Spiritu sancto viuificantur, & horum caput Christus est. Sic dicit. S. Th. in sententia lib. 3. sentent. d. 13. Ex cuius dictis primò inferitur, quod vnitas nature non facit aliquem membrum ecclesiæ. Patet, nam alias in fideles & dānati essent membra ecclesiæ. Secundo sequitur, quod nullus infidelis est membrum ecclesiæ, quia non habet fidem qua uniatur. Tertiò sequitur, quod hæreticus membrum ecclesiæ non est. Quarto, quod habens fidem informem membrum ecclesiæ est, & per consequens prælationis ecclesiasticæ capax. Quinto sequitur, quod qui nec fidem, nec charitatem habet, prælationis non est capax. Patet, Quia si non est membrum, nec caput esse potest, & per consequens prælatus factus hæreticus, ipso facto prælatione est priuatus, quod erat intentum. ¶ Queritur. 16. De inquisitione hæreticæ prauitatis, & qualiter fieri debeat. Pro cuius quæstionis enoda-

tionem notandum, quod contra delinquentes procedi potest per accusationem, denuntiationem, & inquisitionem. vt in cap. qualiter & quando. 2. de accusa. & quoniam hæretici delinquentes sunt, ideo contra ipsos procedi potest per accusationem, denuntiationem, & inquisitionem: sed quia in accusatione & denuntiatione similis est modus procedendi ferè sicut in alijs delictis, frequentius etià contra hæreticos per inquisitionem proceditur. Omisso igitur pro nunc procedendi modo per accusationem & denuntiationem, de inquisitione & inquisitoribus hæreticæ prauitatis dicendum est. Vbi primò dicitur de inquisitione in genere. Secundo de inquisitione hæreticæ prauitatis in specie, summam tamen, longiorem discussionem alijs relinquentes, qui de his latè dogmatizarunt. Circa primum quærantur septem. Primò, quid est inquisitio. Secundo, quoduplex est. Tertiò, quis possit inquirere. Quarto, contra quem possit fieri inquisitio. Quinto, quando procedatur ad inquisitionem. Sexto, quomodo procedatur. Septimò, quis sit effectus inquisitionis. Ad primum dicendum, quod Inquisitio, vt Ostiensis placet, est alicuius criminis manifesti ex bono & æquo iudicis competentis canonicè facta inuestigatio. Ad secundum dicendum, quod iuxta Theoricam doctorum in allega. cap. qualiter & quando. Inquisitio est triplex, quædam generalissima, alia generalis, alia item specialis. Generalissima inquisitio est, qua inquiritur super statu totius prouinciæ, vel Diocesis. Et in hac non est opus quod infamia præcedat, nec habet locum dicta definitio, quia prælatus tenetur eam facere quolibet anno cap. cum venerabilis de cens. & cap. Romana. de censib. lib. 6. Generalis est, qua inquiritur super statu alicuius ciuitatis, castri, vel alicuius loci: & in hac etiam non requiritur infamia, & de hac loquitur capit. primum. De officio ordinarij. Specialis inquisitio est, quæ fit contra certam personam. Et est adhuc duplex, Quædam est, quæ fit ad peccatum euitandum ex debito officio, vt puta, quod matrimonium non contrahatur vel separetur, quia est in gradu prohibito contractum. Quandoque fit ad pœnitentiam imponendam. In primo, non requiritur infamia præcedens, in secundo verò sic. In simplicibus officialis denunciaret crimen vt in c. præterea. de testib. cogend. Ad tertium dicendum, quod ille potest inquirere, qui potest corrigere & punire, vt Episcopi de subditis suis, Archiepiscopi de Episcopis, & Patriarchæ de Archiepiscopis. Ille autem prælatus ex officio debet inquirere: quia sanguis subditorum requiretur de manibus eius. vt in c. 1. & c. ad hæc de offic. archidiaconi. Licet enim Heli summus sacerdos bonus existeret, quia tñ excessus subditorum efficaci-

ter non correxit, is diuinam vindictam exceperit, dum filiis suis in bello peremptis, idem de sella corruens, fractis ceruicibus expirauit, vt dicitur in capitul. licet. de simonia. vbi subiungitur. Tanto ergo diligentius debet prælatus assurgere ad puniendos subditos, quanto damabilius offensas eorum defereret incorrectas. Hæc ibi. Ad quartum dicendum, quod inquisitio fieri potest contra subditum, siue sit prælatus, siue non: verumtamen facilius fit contra subditos minores, quam contra episcopos: qui cum teneantur ex officio arguere, corrigere, excommunicare, interdicere, aut suspendere, ex quibus frequenter odium multorum incurrunt, verendum est, ne concussis columnis, corruat ædificium, vt dicitur in dicto capitulo qualiter & quando. 2. de accusa. Si tamen delictum probatum fuerit contra prælatos, seuerius puniendum erit: quia vt Gregorius dicit, si peruersa perpetraverint, tot mortibus digni sunt quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. vt in capitulo. præcipue. 11. quæstione tertia. Sed quæritur, Vtrum ille, contra quem fit inquisitio, teneatur dicere veritatem super certo crimine interrogatus? Responsio sit, quod sic, quãdo præcessit infamia, vel semiplene probatum est. Sic dicit sanctus Thom. secunda secundæ quæstione. 69. Si vero factum non est notorium, neque præcedit infamia, neque semiplena probatio tunc non tenetur respondere, etiam si iurasset dicere veritatem. Sic dicit Henricus de Gandauo. 1. quodlibet. quæstione. 33. neque est obediendum prælato in hoc, quia contra charitatem est. Occulta enim publicanda non sunt, sed soli Deo relinquenda. sexta. quæstione prima. capitul. si omnia. & capitulo. oues. & capitulo. ex merito. Ad quintum dicendum, quod si inquisitio fit ad denuntiationem alicuius, eo denuntiante, facienda est. Si vero ex officio, aut fit contra regulares, aut contra seculares. Si contra regulares, tunc procedendum, cum fama publica concurrat cum indicij vel suspicionibus, alias in causa criminali iudex procedere non debet ad aliquem actum aut capturæ vel arrestationis personæ, vel tormentorum, vt notant Inno. & Ioann. Andre. in capitulo qualiter & quando. in alijs autem à prædictis, scilicet à captura, arrestatione & cæteris si non seruetur ordo ad vnguem, non obest dictum Panorm. in alleg. capitul. qualiter & quando. quod etiam sine infamia contra claustrales procedi potest ad inquisitionem, quod verum est, vbi tractatur de modico præiudicio, secus si agatur ad incarcerationem, depositionem ab ordine, & similibus. Si vero inquisitio fiat contra secularem, aut fit contra Episcopum, aut contra clericum inferiorem. Si contra Episcopum fiat, oportet quod præce-

dat talis & tanta infamia, quod sine scádalo vel periculo dissimulari non possit. vt dicitur in allega. capitulo. qualiter & quando. & capitulo. veritatis. de dolo & contu. & capitulo. cum minorem. de præsumpt. Si verò fiat inquisitio contra clericum secularem inferiorem episcopo, sufficit frequens fama, & clamorosa insimulatio, licet non inducat scandalum. Sed nec ad primam infamiam moueri debet superior, imò tunc demum, quando sæpe, & sæpius aures eius pulsant. Probatur hæc in capitulo. super his. & in capitulo. qualiter & quando. de accusatio. & in capitulo. licet Heli. de fimo. Et talis fama debet deferri iudici sedenti pro tribunali ad banchum; aliàs in secreto non valet. ita notat Angelus in l. vacantia. C. de bon. vacan. & cum alijs iudicijs, seu suspicionibus, aliter non potest procedere iudex ad aliquem actum. Sed nunquid ille, contra quem fit inquisitio, poterit negare infamiam præcessisse? Respondeo quod sic, & sic oportebit, quod primò iudex hoc cognoscat, vnde si infamatus non inuenitur, non poterit iudex procedere: & licet accusator probet eum infamatum, nihilominus reus probare potest quod est bonæ famæ: potentius enim est priuilegium bonæ famæ, quàm infamiæ. argument. capitul. licet nisi. de accusat. Sed quæritur, vtrum inquisitores generales ad inquirendum de veritate criminum possint procedere seu inquirere non receptis testibus de infamia? Respondeo secundum Panormita. in capitulo. cum dilecti. de accusa. quod sic, satis enim est quod eis constet de infamia propter frequentem clamorem. Sed in delegato ad vnam causam secus est. Ad sextum dicendum, quod prælatus in inquisitione hoc modo procedet. Descendet enim ad locum, vbi persona conuersatur, contra quam vult inquirere, quia ibi melius veritas inquiratur, si commodè hoc possit, aliàs non tenetur. Et si inquisitio generalis est in his quæ tangunt ecclesiam, iurabunt clerici, quod super his quæ sciunt, vel credunt in sua ecclesia reformanda tam in capite quàm in membris, exceptis criminibus occultis, meram veritatem dicent. Et si contra hoc fuerit exactum iuramentum ab abbate, aut excommunicatio lata contra subditos, ne reuelent inquisitori quod sciunt, nõ ligat iuramentum, nec excommunicatio tenet, vt in c. quia pleriq. de offi. ordi. lib. 6. Si verò est specialis inquisitio, citabit illum inquisitor, contra quem vult inquirere, & eo citato & præseente procedet ad receptionem testium, quorum nomina citato exponet, & audiet illum contra testes opponentem, nisi in causa hæresis, vt infra dicitur. Audiet etiã exceptiones rei, tã contra testes, quàm contra alios, & replicationes legitimas admittet, vt de ponendi falsum audacia recludatur. Sed quæritur. Vtrum ille, contra quem inquiratur, possit recusare iudicem si ha-

si habet illum suspectum? Respondeo quod sic, ut
pote, quod ex odij fomite procedit, vel quia est
criminofus articulo tertio. quæstione septima. ca-
pitu. iudicet. Sed quæritur, si testes interrogentur
de occultis criminibus, utrum debeant responde-
re. Respondendum, quod non debent responde-
re, si inquisitio sit generalis in fide de crimine de
quo infamia non præcessit, ut dicitur in alleg. ca-
pitu. qualiter & quando. & multo minus, si inqui-
sitio sit specialis contra aliquem. Si vero infamia
præcessit contra aliquem, tunc testes dicunt de eo
quod inquiritur veritate, etiã si illud quod sciunt
sit occultum. Vt (verbi gratia) si de fornicatione
aliquis infamatus est, & vocetur aliquis, qui simul
fuit cum fornicatore, debet dicere secretas circum-
stantias, & quas ipse secretò nouit, et si infamatus
sit de fornicatione cum certa fœmina, tenetur e-
tiam reuelare fœminam: secus si infamatus sit de
fornicatione absolute, tunc enim testis reuelare
non debet occultam fornicatricem. Si dicunt I-
mo. & Hostiens. in capit. qualiter & quando. 1. &
Archi. in cap. habet hoc. 2. quæstione quinta. Ad
septimum dicendum, quod quando agitur de ge-
nerali statu, hic est effectus inquisitionis, quod cor-
rigenda & reformanda sunt omnia tam in capite,
quàm in membris circa personas & statum com-
munitatis, ita quod consuetudines laudabiles non
remoueantur. & loco irrationabilium ponantur
statuta rationabilia sine cuiusquam iniuria. Si ve-
rò inquisitio est particularis, & tale crimen proba-
tum est, quod etiam possit poenam impedire execu-
tionem ordinis, ut homicidium, & simonia, siue
in ordine commissa, siue in beneficio, & is, contra
quem fit inquisitio præcessit est secularis, idem ef-
fectus sequitur, qui & accusationem, & sic degra-
datur cum nota infamiae, ut in quæstione tertia. ca-
pitu. ultimo, & de simonia insinuatum est. Si ve-
rò dilapidatio probetur, quæ præsumitur eo ipso
quod magnam summam pecuniæ quam inuenit,
expedit, & amplius ecclesiam obligauit, nisi for-
tè probaret caritatem, defectum fructuum, expen-
sas necessarias, vel aliud simile, debet remoueri à
villicatione, ut in cap. qualiter & quando. 2. de ac-
curatio. Sed si aliud crimen probatum sit, arbitra-
ria erit poena. Si autem de crimine, de quo inqui-
situm est, non constat per confessionem, neque
per testes, sed per formam tantum, si habet fa-
cti perseverantiam, pura a sulterium vel fornica-
tio, admonendus est primò seorsum, postea coram
testibus, et si fama adhuc durat, suspenditur usque
ad satisfactionem condignam, non enim statim
debet suspendi propter infamiam, nisi enormitas
delicti vel scandalum hoc exposcat. ut in capitul.
inter sollicitudines. de pur. cano. Sed si omnes te-
stes dicant ipsum innocentem, non suspenditur,

neque purgatione oneratur, nisi ex abundanti ad
tollendam facti infamiam. Iudex ergo ex quo in-
famia constat, purgationem indicet, ad quam de-
num recurritur, accusatione, denuntiatione, & te-
stibus deficientibus, et si ipsam præstiterit, absol-
uetur, alias punietur tanquam conuictus. ut in ca-
pitu. 2. & in cap. non inter alia. & cap. ex tuarum
de pur. cano. Talis ergo erit ordo. Accusator ido-
neus apparens, præ omnibus auditur: ipso defici-
te, denuncians, ipso non apparente. Fama verò
existente, & frequenter acculante, iudex debitum
sui officij exequetur, & omnibus alijs probationi-
bus deficientibus, ad purgationem canonicam per-
uenitur tanquam ad vltimum suffugium. Vbi er-
go inquisitio fit aliquo prosequente, vel denun-
tiantem, non licet iudici poenam à iure statutam in-
nuere. Vbi verò in iure non reperitur certa poena
statuta, arbitrariè punietur delinquens, vel denun-
tians, si in probatione defecerit. Sed si iudex ex
puro officio procedit, & nec ecclesiae nec animæ
periculum imminet, arbitraria erit poena. Sic di-
cit. Hosti. in summa tit. de inquisitionibus. §. quis
sit effectus. ¶ Quæritur insuper. 17. de multis. Et
primò, qui sint de iure Inquisitores hæreticæ pra-
uitatis. Secundo, quid possint. Tertiò, quæ eis pro-
hibeantur. Quarto, quomodo procedunt. Quin-
tò, per quem modum hæretici redeunt ad eccle-
siam reconciliandi sunt. Ad primum dicendum,
quod Inquisitores hæreticæ prauitatis de iure sunt
episcopi, & eorum superiores. Dicitur enim in ca-
pitu. Ad abolendam eo. tit. quod illi sunt ex com-
municati, quos singuli episcopi per dioceses suas
hæreticos indicauerint: ubi expresse episcopis co-
cessa videtur facultas de hæreticis inquirendi. &
in capitulo. excommunicamus primo. de hære-
ticis. in §. addicimus. Sic dicitur. Addicimus insu-
per, ut quilibet Archiepiscopus, vel episcopus, per
se, aut per Archidiaconum, secum, aut alias hone-
stas idoneasque personas bis aut saltem semel in
anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hæ-
reticos habitare, ei reuelet, & ibi tres, aut plures
boni testimonij viros, aut etiam si expedire vide-
tur, totam vicinam iurare compellat. Quod si quis
ibidem hæreticos scouerit, vel aliquos occulte
conuenticula celebrantes, seu à communi conuer-
satione fidelium vitæ & moribus dissidentes, eos
episcopo studeat indicare. Et infra. Volumus igitur
& mandamus, & in virtute obedientiæ distri-
cte præcipimus, ut ad hæc efficaciter exequenda
episcopi per dioceses suas diligenter inuigilent,
si canonicè velint effugere vltionem. Si quis enim
episcopus super expurgando de sua diocesi hæreti-
cæ prauitatis fermento negligens fuerit, vel remissus,
cū id certis indicijs aperuerit, & ab episcopali offi-
cio deponatur, & in locum ipsius alter subleuetur

idoneus, qui velit & possit hæreticam confunde-
re prauitatem. Hæc ibi. Ex quibus patet, quod ad
episcopos in suis diocessibus, & ad Archiepisco-
pos in suis prouincijs spectat de hæresi inquirere,
& quod negligentes in hoc aut remissi ab episco-
pali officio deponuntur. Cum autem Capitulum
sede vacante iurisdictione episcopi fungatur, etiã
iure communi ad ipsum spectat de hæresi inquire-
re. Vnde in alleg. cap. ad abolendam. dicitur quod
hæretici excommunicati sunt, quos capitulum se-
de vacante hæreticos iudicauerit. Vnde apertè pa-
tet, quod Capitulum sede vacante iurisdictionem
habet ad inquirendum iure communi contra hæ-
reticos. Papa verò, qui vniuersalis episcopus & Põ-
tifex est, vt in cap. cuncta per mundum. 9. quæst.
3. potestatem habet vbique terrarum de hæresi in-
quirendi, vnde ad ipsum tanquam ad Petrum re-
ferendæ sunt omnes fidei quæstiones. vt in c. quo-
tiens. 24. q. 1. Præter hos verò nullus est inquisitor
ordinarius iure proprio. Ex prædictis infertur. q.
vicarius generalis episcopi de hæresi potest inqui-
rere. Patet. Cum enim Episcopi & vicarij sui idẽ
tribunal sit. vt in c. Romana. de appe. & in ca. non
putamus. de consue. lib. 6. omnia quæ potest epis-
copus, potest & officialis, nisi sint à iure excepta.
vt in cap. cum in generali. de offic. vicarij. libro. 6.
Vnde cum ius non excipiat hunc casum de inqui-
sitione hæreticæ prauitatis, non dubium est, quin
vicarius inquirere valeat. Secundò infertur. quod
legatus Papæ de latere cum plenitudine potesta-
tis de hæresi inquirere potest. Tertiò infertur,
quod quicq; inquirunt de heretica prauitate, sunt
prædicti ordinarij, vel eorũ delegati, Papa enim
delegare potest in quacunque diocesi potestatem
inquirendi, & episcopus in sua diocesi. Et cum Pa-
pa alicui delegat potestatem inquirendi de hære-
tica prauitate in aliqua diocesi, per hoc non auferit
potestatem ordinariam diocesanis. vt in cap. per
hoc. de hæret. lib. 6. Quidam autem dicunt, quod
ordo Prædicatorum habet commissionem à sede
apostolica, vt contra hæreticos inquirat, & in pro-
vincia Thuscæ, hoc habet ordo minorum obre-
uerentiam beati Francisci. Quia verò negotium
fidei arduum est, non quibuscunque committen-
dum est, sed veris catholicis, doctis, iustis, & pru-
dentibus, qui sanctè, iustè, & prudenter de nego-
tio fidei inquirent, delinquentes corripiant, ad
ouile ecclesiæ reducant. Sed quæritur, cum inqui-
sitiõ committitur ordini prædicatorum, vel mi-
norum, à quibus inquisitores debent institui? Re-
spond. Gloss. in clementina. Nolentes. de hæret.
super parte, committi. dicit, quod per ministros
vel prælatos prouinciales illorum ordinum, qui-
bus deputatio talium à sede Apostolica commis-
sa est. Sed nunquid præfati inquisitores possunt

alijs committere vices suas? Quidam dicunt quod
non, quia videtur esse electa industria personæ. de
offic. dele. ga. capitulo vltimo. & capitulo. is cui.
libro sexto. Alijs videtur contra, quod siue ordi-
nariam, siue delegatam iurisdictionem inquisi-
tor habeat, committere potest. Primum patet. Se-
cundum tenet gloss. in allegat. Clementina. No-
lentes. Sed nunquid officium inquisitionis à sede
Apostolica commissum, per mortem Romani
Pontificis expirat? Respond. quod non expirat
neque quo ad negotia cæpta viuente mandato-
re, neque etiam quo ad integra non cæpta, imò
neque quo ad ea quæ tunc non emerferant, vt in
capit. ne aliqui. de hæret. libro sexto. Vnde si Ti-
tius non erat hæreticus viuente Romano Pontifi-
ce, sed post mortem eius in hæresim incurrit, de
eius hæresi inquisitor hæreticæ prauitatis se pote-
rit intromittere. Ad secundum dicendum, quod
inquisitores possunt conuocare clerum & popu-
lum ciuitatum, vel castrorum, aut aliorum loco-
rum prout negotio fidei viderint expedire: pote-
runt etiam aduocare peritos quoslibet, vt in sen-
tentijs proferendis consilium dent, & præbeant,
& ad hoc faciendum eos in virtute obedientiæ
cogere possunt vt in capitulo. vt commissi. de hæ-
retic. libro sexto. qui viri docti secundum quos-
dam gratis deseruire debent in huiusmodi offi-
cijs. Si tamen detur salarium eis non exigentibus
recipere possunt. Possunt etiam Inquisitores si-
ne episcopo citare, capere, ac tutæ custodiæ man-
cipare, necnon in vinculis & manicis ferreis po-
nere, & inquirere contra illos, de quibus secun-
dum Deum & iustitiam viderint expedire. Tra-
dere tamen carceri duro, qui magis est ad pœ-
nam quam ad custodiam, aut exponere tormen-
tis, aut ad sententiam procedere contra illos non
potest episcopus sine inquisitore, neque inquisi-
tor sine episcopo, aut delegato eius, vel Capituli
sede vacante, si sui ad id curandum copiam habere
potuerint infra octo dierum spatium postquam
se requisierint, alias quicquid agant, erit irri-
tum & inane. vt clementina multorum. de hære-
ticis. Licet autem contra hæreticos solus episco-
pus vel solus inquisitor diffinire non valeant,
pro eis tamen alter sine altero potest: à iure enim
veteri non receditur, nisi in quantum inueni-
tur expressum, iure autem veteri poterat epi-
scopus sine inquisitore. & inquisitor sine episco-
po procedere, & per consequens solus pronuncia-
re, vt in capitulo. per hoc de hæreticis. libro sex-
to. & in extrauaganti Benedicti, quæ incipit.
Ex eo. Cum ergo hodie immutetur hoc quan-
do contra hæreticos pronunciat, restat, quod
si pro eis feratur sententia absolutoria ab Epi-
scopo solo, vel inquisitore, ferri valeat.

sic dicit gloss. in alleg. ele. multorum. super parte, contra eos. Possunt etiam inquisitores indicere silentium quæstuarijs, quando prædicatio quæstuariorum impedimentum affert congregationi, quæ pro negotio fidei fit. vt in capitul. vt officium inquisitionis. de hæretic. libro sexto. Possunt etiam inquisitores per censuram ecclesiasticam cogere rectores aliquorum locorum reuocare, vel moderate statuta loci, per quæ officium inquisitionis directè, vel indirectè impeditur, vel quomodolibet retardatur, quæ statuta ipso iure nullius roboris sunt. vt in cap. statutum. de hæret. libro sexto. Possunt etiam inuocare brachium seculare per censuram ecclesiasticam contra hæreticos. vt in dict. capitul. vt officium. Possunt etiam procedere contra hæreticos, non obstante statuto de duabus diebus. de quo in capitul. nonnulli. de rescrip. vt in dicto capitulo. statutum. vbi dicit Ioan. And. quod procedere possunt contra hæreticum, licet alibi commiserit crimen; si in sua inquisitione inuenitur. Possunt autem vniuersaliter inquirere de omni hæresi repugnante catholicæ fidei. Possunt etiam procedere contra Christianos, qui ad ritum transeunt vel redeunt Iudæorum, nisi metu mortis hoc fecerint. vt in cap. contra Christianos. de hæret. libro sexto. Ad tertium dicendum, quod inquisitores præfati de diuinationibus, aut sortilegijs, nisi hæresim sapiant manifestè intromittere se non debent, neque punire talia exercentes, sed eos relinquere debent suis iudicijs puniendos. in cap. accusatus. in §. sanè. de hæret. libr. 6. Tunc autem dicuntur diuinationes sapere hæresim, vt ibidem dicit gloss. quando sunt circa aras nefarias idolorum, quibus sacrificia offeruntur. Sortilegia autem tunc sapiunt hæresim, quando sortilegi associant sibi hæreticos propter sortes exercendas, vel faciunt prædicta cum corpore vel sanguine Christi, vel in fortibus vt possint habere responsum, puerum rebaptizant, & his similia. Sed nunquid inquisitores poterunt cognoscere, an diuinitio, vel sortilegia sapiant hæresim. Respond. in dubio non habent iurisdictionem. Et licet alias iudex cognoscat an sua sit iurdictio, & in dubio dicatur iurisdictionem habere. ff. de iudi. l. si quis ex aliena. quæ loquitur in ordinario, hic tamen nisi manifestè appareat, inquisitor non se intromittit sed dicit gloss. in allega. capit. accusatus. non possunt etiam inquisitores de quæstionibus vsuræ se intromittere, vt ibidem dicitur. Non possunt etiam duro carceri mancipare, tormentis exponere vel condemnare sine episcopo vel eius vicario vt supra dictum est. Non possunt etiam extorquere pecuniam prætextu officij inquisitionis quibusuis modis illicitis. Item non debent applicare bonæ ecclesiarum sibi vel fisco ob deli-

ctum clericorum sede vacante sunt ipso facto excommunicati, nec possunt absolui ante satisfactionem pecuniæ sic extorta, vt in clementina. Nolentes. de hæreti. Item prohibentur abuti quomodolibet portatione armorum. Item non debent habere nisi necessarios officiales, vt ibidem dicitur. Item inhiibetur, quod non imponent malitiose aut fraudulentè crimen hæresis alicui, aut quod impedit officium inquisitionis. Item quod odij gratia, vel amore culri, aut commodi temporalis obtentu contra conscientiam secundum iustitiam procedere non omittant, vbi fuerit procedendum, alias superior & Episcopus per triennium suspenditur: inferiores vero ipso facto excommunicantur. in alle. capitulo. de multorum. Item non possunt de crimine hæresis inquirere contra ipsos nisi in literis apostolicis expresse contineatur quod hoc possint. vt in capitulo. Inquisitores. de hæreticis libro sexto. Item inquisitores ordinis prædicatorum non possunt se intromittere de inquisitione hæreticorum in ordine minorum, inquisitores ordinis minorum contra hæreticos de ordine prædicatorum, alias ipso facto sunt excommunicati, vt patet pereorum privilegia à Paulo secundo concessa. Ad quartum dicendum, quod inquisitores hæreticæ prauitatis siue procedant per generalem inquisitionem, siue specialem, descendunt ad locum eius, qui de hæresi infamatus est, vel in quo persona infamata moratur, vbi si generalis inquisitio facienda est, publicum proponunt edictum cum termini præfixione, vt omnes quotquot ab unitate fidei catholicæ deuiarunt, ad ecclesiam redeant, quæ nunquam claudit gremium redeunti. Quod si in termino venerint, salutem aris poenitentia iniungenda est: si verò non venerint, procedunt ad testium receptionem, hoc seruato, quod si testes propter potentiam personarum contra quas deponunt, graue periculum timent si nomina eorum publicarentur, tunc non publicè, sed secretè coram dioecesano, vel eo absente coram vicario eius, quoniam inquisitores procedunt, vel episcopus, aut eius vicarius coram inquisitore si eodem potest, & aliquibus alijs personis prouidis & honestis in Theologia & peritis deponant, & coram eis episcopus vel inquisitor totum processum, super quo deliberandum est, manifestent, & de ipsorum consilio ad condemnationem procedant, vel ad absolutionem, & plena fides talibus rebus adhibetur, licet eorum nomina non fuerint promulgata. Et possunt præcipere Inquisitores præfatis honestis personis sub poena excommunicationis, quam incurrunt ipso facto, ne reuelent nomina testium. Episcopus tamen non potest præcipere inquisitori, neque inquisitor episcopo, sed Papa præcepit in virtute sanctæ obediencie, vt secreto hoc teneat.

Cessante tamen tali periculo, debent accusatorū & testium nomina publicari. Item procedere debent simpliciter & de plano sine strepitu & figura iudiciorum. vt in capitulo. finali. de hære. libr. sexto. In tali autem testimonio sicut supra dictū est cum per viam inquisitionis proceditur, excommunicati & participes criminis admittuntur ad testimonium contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defensores eorum, si ex circumstantijs vere dicere præsumantur. vt in capitulo. in fidei fauorem. de hæretic. libro sexto. Si vero procedatur per viam accusationis, vel exceptionis, tales non admittuntur, vt ibidem dicit Ioann. Andre. Receptis vero testibus, & per eos probato crimine hæresis contra aliquem. Si autem reconciliatur, iuxta communioem opinionem non est morti tradendus, sed perpetuo carceri immandus. Si vero sententia fertur secundum quosdam etiam tunc si appareat illum vere ad veritatem ecclesiæ redire, à pœna mortis eripitur: secundum alios vero curiæ traditur seculari debita cū animaduersione puniendus. prout doctores dicunt Ad. in capitulo. ad abolendam. de hæret. Ad quintum dicendum, quod hæretici credentes receptatores, & defensores eorum recipi possunt ad pœnitentiam, differenter tamen. Si enim hæreticus vocatus à iudice confiteatur crimen timore probationis, & iudex videat ipsum contritum, & speret de conuersione sua, potest parcere, iniuncta sibi pœnitentia salutari. Et multo fortius hoc debet, si voluntarius accesserit ad pœnitentiam. Et multo fortius adhuc, si inquisitor certū terminum apposuit. promittens, quod si infra illum veniret, & pœniteret, misericorditer secus ageretur. Vnde in l. Manichæos. C. de Manichæis. dicitur quod post mortem patris hæretici non publicati filius sponte veniens, & pœnitens, hæreditatem habet, et si tunc abiurat, absolui debet secundum formam ecclesiæ, quæ ponitur in capitulo. cum alijs. secunda quæstione tertia. & in capitulo. cum desideres. secundum formam, quæ traditur in capitulo. quoties prima quæstione septima. & in capitulo. ego Berégarius. de conse. distinctione secunda. & clerici spontaneè reuertentes, recipiuntur ex dispensatione in ordinibus suis. vt in capitulo. omnes prima quæstione prima. & capitulo. salui erimus. prima quæstione vltima. et si post talem abiurationem in eadem hæresim inciderent, sine alia audientia relinquuntur seculari curiæ tradendi. Et idem est, si eam purgauerant infamati, & postea incidisse in eam hæresim de qua infamati erant, conuincuntur. vt in capitulo. ad abolendam. in §. illos quoque. de hæretic. & latius in capitulo. accusatus. de hære. libro sexto. Si vero talis vocatus negauerit, & cōuictus fuerit legitime per testes, condemnari debet per iudi-

cem ecclesiasticum, ad quem pertinet hoc præsentibus potestatibus secularibus, vel eorum baliuijs, siue baliuijs, vel præpositis, castellanis, seu ministris, vt animaduersione de bita puniant delinquentem. vt in capitulo. excommunicamus. i. responso. Aliiter tamen, vt dictum est, puniuntur hæretici venientes sponte, & aliter venientes timore probationum, de quo iura latius loquuntur, & doctores in allega. c. ad abolendam. & excommunicamus. de hæret. De carceribus vero & clauibus carceris, & incarcerationi modo, & alijs ad propositum attinentibus, late traditur in clem. multorum. de hære. Et de multis particularibus huic proposito pertinentibus late dicitur in libro sexto. & clem. sub proprio titulo. Neque possumus huic libello omnia inferere, quæ ad indaginem specialem spectant quoniam breuitati studemus, & de ijs alij plene docuerunt. Qui autem hæresim abiurat, absolui debet secundum formam ecclesiæ, quæ ponitur in capitulo. cum alijs. secunda quæstione tertia. & in capitulo. cum desideres. de senten. excom. Modus autem abiurationis hæresis, ponitur in capitulo. sequenti. Aduertendum etiam est, quod inquisitio hæreticæ prauitatis committi non debet nisi ei, qui quadragesimum annum attigerit. vt in clem. Nolentes de hære. & est mirandum, vt ibidem dicit glossa. quod cum in episcopo qui etiam inquisitor est, requiritur tantum ætas triginta annorum, in Inquisitore tamen ab eodem deputato, vel à Capitulo, requiritur ætas quadraginta annorum. Cuius ratio non facile reddi potest. Sed quæritur, an cum abiurantibus hæresim valeat dispensari vt promoueantur? Ad hoc dicendum, quod circa eos quadruplex dispensatio inuenitur, scilicet, semi plena, plena, plenior, plenissima. Semiplena est, vt recipiantur in ordinibus iam susceptis, sublata eis in posterum omni spe promotionis. i. q. 1. Si quis hæreticæ. Plena, vt possint sacerdotes fieri, & non vltra. i. q. 7. ca. non tantum conuenientibus. Plenior, vt possint esse episcopi, non tamē primates. 12. dist. c. nos consuetudinē. Plenissima, vt ad omnes ordines & dignitates valeant promoueri. 23. q. 4. Ipsa pietas. ¶ Quæritur. 18. Quæ sit abiurationis forma per hæreticos obseruanda, cum contingerit eos ad fidem & ad ecclesiā redire. Pro cuius quæstionis declaratione sciendum, quod de quacunque hæresi quilibet conuertatur, non est recipiendus nisi ad arbitrium sui Episcopi vel Inquisitoris fidei, abiurata, & anathematizata hæresi. Ait enim Papa Leo scribens Ianuario episcopo Aquilien. & habetur in c. Saluberrimum. i. q. 7. Saluberrimū, inquit, & spiritualis medicinæ utilitati vtilissimum est, vt siue presbyteri, siue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, q. se correctos videri voluerint, atq; ad catholicā fidē: quā pridē amiserant,

rant, rursus reuerti ambiunt, prius errores suos & ipsos auctores erroris à se damnatos sine ambiguitate fateantur, & sensibus prauis etiam nulla desperandi sit occasio, nec vllum membrum tallium possit societati violari, cum per omnia illis professio propria. Hæc ille. Hinc Ephesina sanctissima synodus vna de quatuor principalibus, de Nestorio episcopo, sed hæretico ita constituit. Consequens est, inquit, si respiscere volueris, vt iureiurando fatearis & anathematizes tua polluta & prophana dogmata: sentias autem & doceas quæ nos vniuersi per orientem & occidentem episcopi & magistri præfules populorum credimus & docemus. Hinc in actis eiusdem Synodi. 115. eiusdem forma iuramenti exprimitur in hunc modum. Ego Hyficus agnoscens veram fidem orthodoxam, & accedens ad sanctissimam & catholicam ecclesiam anathematizo omnem hæresim, & maximè. N. in qua errabam, assentio autem præscriptæ expositioni catholicæ fidei, anathematizans eos, qui non celebrant sanctum Dei pascha iuxta morem Apostolicæ & catholicæ ecclesiæ, & iuro per sanctum Omoousion, id est, Trinitatem etsi quid ex his labe facta veræ legum seueritati subiacebo, & expositioni mihi recitata subscripsi manu propria. Hæc ibi. Hanc formam iuramenti inquit dominus Aymar in libro De Synodis Sancta Romana ecclesia de hæreticis conuersis eligere consuevit, Apud practicam autem Inquisitorum fidei forma abiurationis hæretici post confessionem suæ hæresis, ante pœnitentiæ impositionem plenior habetur sub tali verborum serie. Ego. N. recognosco & confiteor coram vobis dominis me errasse in prædictis & super his corde contrito & humiliato absolutionem & pœnitentiam requiro. Et hanc hæresim & omnem aliam quocumque nomine censeatur abiuro. Et promitto quòd de cætero seruabo illibatam fidem, quam Romana tenet ecclesia, & prædicat. Et quòd hæreticos, & credentes eorum toto posse meo persequar, & tam eos, quam eorū fautores, receptores & benefactores bona fide & sine dolo & sine mora manifestabo ecclesiæ vel prælato. & pœnitentiam, quæ mihi pro dicta mea culpa iniungetur, integrè seruabo, & complebo. Et volo & concedo, quòd si ab hac hora in antea contigerit me relabi ad eundem errorem vel aliū hæresis quocumque nomine censeatur errando fortè aliquo casu, vel credendo, seu fidem habendo errantibus, vel eos, vel credentes eorum recipiendo scienter, aut defendendo, aut fauendo dicto vel facto, aut eis benefaciendo qualitercūque eos vel celando, aut non manifestando bona fide & sine mora, vel si pœnitentiam à vobis iniunctam integrè non seruauero, & perfectè non comple-

uero abinde ipso facto habear excommunicatus, & periurus, & hæreticus manifestus, & me ego iudico, ita quòd sine ampliore cognitione & sententia, quæ iure relapsis & manifestis hæreticis indicitur, mihi pœna imponatur. Insuper assero & protestor me puram & totam veritatem de me & aliis in quantum scio dixisse. Et si fortè constare peterit, me malitiosè de veritate aliquid suppressisse vel tacuisse, imponenda, vel iniungenda mihi à vobis pœnitentia seu absolutio obtenta vel obtinenda nil mihi profit. ¶ Quæritur. 19. Quid sit apostasia, & quot sint eius species, Et qua pœna apostata puniatur. Ad primum dicendum, quòd Apostasia est temerarius à statu fidei, obedientiæ ecclesiasticæ, vel religionis recessus. Sic definit Alexander de Ales secunda secundæ titul. de Apostasia. & post eum Hostien. in summa. De apostatis. Et dicitur apostata, quasi retro gradiens, aut retro stans. vt 26. quæstion. vltim. cap. non obseruetis. Ad secundum dicendū, quòd Apostasiæ tres sunt species, secundum quòd tripliciter contingit retrocedere à Deo, cui fidelis coniungitur. Deo autem tripliciter aliquis coniungitur. Primò quidem perfidem. Secundò per debitam & subiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius. Tertiò per aliqua specialius ad supererogationem pertinentia sicut per religionem & clericatum, vel sacrum ordinem. Remoto autem posteriori, remanet prius, sed remoto priori, posterius non manet. Contingit ergo aliquem apostatare à Deo retrocedendo à religione, quam professus est, vel ab ordine quem suscepit, & hæc dicitur apostasia religionis seu ordinis, quam dicunt quidam apostasiam irregularitatis. Contingit etiam aliquem apostatare à Deo per mentem repugnantem diuinis mandatis, & inobedientem prælatis ecclesiasticis: quibus duabus existentibus, adhuc potest esse homo Deo coniunctus per fidem: sed si à fide discedat, tunc omnino à Deo retrocedere videtur. Sunt ergo in summa tres species Apostasiæ, scilicet, Apostasia quæ dicitur perfidiæ, Apostasia ab obedientia, quæ dicitur Apostasia inobedientiæ, & Apostasia ab ordine vel religione, quæ dicitur Apostasia irregularitatis. De prima Apostasia loquitur Sapiens Prouerbiorum sexto. dicens. Homo apostata, vir inutilis. Quia enim principium totius boni spiritualis est fides, vbi fides deest, nihil vtile esse potest.

¶ De hac etiam loquitur text. in capit. quidam de apostatis. De secunda verò apostasia loquitur Sapiens Eccle. 10. cū dicitur. Initium superbiæ hominis, apostatare à Deo. Ex hoc enim q̄ aliquis habet voluntatē mandatis Dei resistentem, statim incidit in superbiā. De tertia verò apostasia loquitur,

tur. cap. 1. & duo vltima de apo. & est cum quis à statu assumptę religionis, vel à sacris ordinibus recedit, & tanquam clericus secularis fit, etiam dimittendo tonsuram, & vxorem accipiendo, si contrahens est promotus in sacris, vel religiosus, vel cum clericus dimisso clericali habitu, secularem portat. Et quia cum nomen significat multa, si simpliciter dicatur, de famosiori intelligitur. vt Inst. de iure nat. §. sed cum ius. cum simpliciter dicitur nomen apostata, intelligitur de priori significato, scilicet, de apostata à fide. Ex prædictis inferitur, primū, quod omnis hæreticus est apostata. Patet sic, Quicumque fidelis promittit in baptismo se tenere catholicam fidem: Imò & paruulis cum baptizantur fidei virtus infunditur. vt in clemen. Vnica. de summ. tri. & fid. cat. sed hæreticus in fi de errando, à fide retrocedit, ergo apostata est. Secundum est, quod hæreticus non solum est apostata apostasia perfidia, sed etiam inobedientia. Patet. Hæreticus enim pertinaciter errat contra fidem, neque vult subdi mandato ecclę cum corripientis, ergo est inobediens & apostata apostasia inobedientia. Tertium est, quod etsi omnis hæreticus sit apostata, non tamen omnis apostata est hæreticus. Contingit enim aliquem in totum recedere à fide, & accedere ad perfidiam Iudæorum vel ad sectam Saracenorum, talis autem apostata est, quia retrocedit, sed hæreticus non dicitur. Dictum est enim supra, quod hæreticus etsi à fide erret, debet tamen in aliquibus Christo assentire. Quartum est, quod inter apostatas maximus omnium est, qui fidem catholicam deferens, ad iudaismum se conuertit. Quod patet propter duo. Primum, quia talis in totum fidem catholicam deserit. Secundò, quia accedit ritui Iudæorum, qui quidem ritus præcessit ritui Christianorum, & sic propriè retrocessit & retrocedit: qui autem deserit catholicam fidem ad sectam Saracenorū se conuertit, quamuis catholicam fidem deserat, non tamen ad sectam redit, quæ fuerit anterior. Vnde quantum est ex nominis etymologia iudaizans in totum verius dicitur apostata, quàm transiens ad ritum Saracenorum. Et præterea Saraceni plures catholicas veritates consentunt de Christo, quas Iudæi negant. Dicunt enim Saraceni Christū esse verbum Dei, prophetam Dei, amicum Dei, de virgine natum, ascendisse ad cœlos. Quæ omnia Iudæi negant. Quintum est, quod grauius est aliquem esse apostatam non hæreticum, quàm esse apostatam hæreticum. Patet. Apostata enim hæreticus ille est, qui à fide deuians, & retrocedens, multis catholicis veritatibus assentit. Apostata verò non hæreticus est, qui à fide retrocedens, nulli catholice veritati assentit. Grauius enim est nulli veritati assentire, & errore oppositos am-

plecti, quàm pauciores sequi errores, quibusdam veritatibus omisis. Ad tertium dicendum, quod dimissa apostasia inobedientia & irregularitatis, de quibus non est præsentis intentionis tractare, quoniam de his latè tractatur in iure in cap. 1. vlti. & pe. de apostatis. & in decretis. 2. quæstio. 7. alieni. & 3. quæst. 4. Beatus. & 3. quæstio. 4. Si quis à suo. cum alijs multis. poena apostata à fide est, quod est infamis. 2. quæstio. 7. non potest. 6. q. 1. infamis. & accusari potest perpetuò per libellum & sine libello, & viuente apostata non tollitur accusatio tempore. Eo ramen mortuo tollitur quinquennio, & inchoare potest post mortem, sicut in crimine læsæ maiestatis. Item confiscantur bona eius, nisi habeat liberos, vel agnatos. vt C. de apostata. l. 1. & 2. l. apostatarum. Idem probat tex. in l. cognouimus de hæreti. & l. 2. tit. 26. part. 7. Quod intellige verū de iure antiquo. Hodie autē imò & si habeat liberos confiscantur auth. gazaros. C. de hæreticis. l. fin. C. de bonis proscript. gl. & omnes. In c. cum secundum de hære. in 6. & concludit Gregor. Lopez verb. catholicos ad l. 7. tit. 7. part. 6. & secundum leges. Alieni etiam sunt à testamentis & testimonijs, neque ad statum pristinum reuertuntur, etiam acta poenitentia. Expellerentur etiam de ciuitate, nisi quia Imperatori maior poena visa est versari inter homines, & hominum carere suffragijs. C. eodem. l. hi. qui sanctam. Sed Apostata clerici, ne prædicatione sua falsam gregē Domini, cum contagionem generent, expelluntur de ciuitate sicut omnes hæretici. C. de summ. tri. & fid. cat. l. 2. C. eod. l. vltim. Et licet secundum leges alia sit poena apostata, & alia hæretici, secundum Canones tamen eadem est: quia omnis apostata aut hæreticus est, aut hæretico deterior, vt ostensum est. Apostata autem à fide, dominium amittit, quod habet in subditos. Dicitur enim in cap. nos sanctorum. 15. quæstio. 9. Nos sanctorum prædecessorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitati aut iuramenti sacramēto sunt constricti, apostolica autoritate à sacramento ab soluimus, & ne sibi fidelitatem obseruent, omnibus modis prohibemus, quousque ad satisfactionem veniant. Hæc ibi. Sed apostata à fide excommunicati sunt sicut & hæretici. vt dicitur in cap. Ad abolendam. de hære. ergo apostatis à fide non est obediendum, & per consequens dominium perdunt. Cuius ratio est. Sicut enim iura humana possunt priuare bonis & dominio propter alia peccata, sic & fortius priuare possunt propter apostasiam à fide, quæ quidem grauius peccatum est, quàm crimen læsæ maiestatis. vt dicitur in cap. vergentis. de hære. Sed propter crimen læsæ maiestatis priuatur quis dominio quod habet in subditos: ergo à fortiori propter crimen apostasie. Si enim apostata.

apostata non priuaretur dominio, hoc maxime cederet in detrimentum fidei. Possent enim apostata subditos suos corrumpere, ad infidelitatem pertrahere, si ab eius dominio non subtraheretur. Vnde quam cito aliquis per sententiam denunciatur excommunicatus propter apostasiam à fide, tã cito eius subditi sunt absoluti à dominio eius. & iuramento fidelitatis, quo ei tenebantur. Secus autem est de infidelibus alijs dominium habentibus, quia propter suam infidelitatẽ dominio non priuantur. est enim dominium de iure gentiũ, Distinctio autem infidelium & fidelium secundum ius diuinum, per quod non tollitur humanum ius. Vnde. 1. ad Corinth. 5. dicit Apostolus, Quid mihi de his quæ foris sunt iudicare? Vt ostendat, quod infideles, qui nunquam susceperunt fidem, non debent per ecclesiam iudicari. Et si quis arguat, quod Iulianus imperator quauis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites, quibus cum dicebat. Producite aciem pro defensione reipublicæ, obediebant ei, vt in cap. Iulianus. 11. quæsti. 3. vnde videtur, quod propter apostasiam principis subditi non absoluuntur. Dicendum, quod illo tempore ecclesia in sui nouitate nondum habebat potestatem terrenos principes compescendi, & ideo tolerauit fideles Iuliano apostatæ obedire in his, quæ non erant contra fidem, vt maius periculum euitaretur. Sic dicit sanctus Thomas. 2. 2. quæsti. 12. arti. 2. Quæritur. 20. de blasphemia, quid sit, & quot sint eius species, vtrum sit peccatum mortale, vtrum sit maximum peccatum, & tandem ad quem pertineat huius criminis cognitio & punitio. Ad primum dicendum, quod blasphemia est derogatio excellentis bonitatis & præcipue diuinæ, Deus autem est ipsa bonitatis essentia, vt Dionysius dicit in. 1. capit. de diuinis nominibus. Vnde quicquid Deo conuenit, pertinet ad bonitatem ipsius, & quicquid ei non conuenit, longe est à ratione perfectæ bonitatis. Ex quo patet, quod quicumque negat aliquid de Deo quod ei conuenit, vel asserit de eo quod ei non conuenit, derogat diuinæ bonitati, & per consequens blasphemus est. Et sicut Deus laudatur in sanctis suis in quantum laudantur opera quæ Deus in eis efficit, ita & blasphemia quæ fit in sanctos, ex consequenti in Deum redundat, cum etiam ea quæ Dei sunt, creaturis attribuuntur, vel id quod creaturæ est Deo attribuitur, ad blasphemiam pertinet. Ad secundum dicendum, quod blasphemix duæ sunt species. Vna est, cum quis derogat diuinæ bonitati secundum solam opinionem intellectus, sicut in eo, qui per errorem vel ignorantiam dicit Deum esse corporeum. Alia est, cum quædam affectus de testatione: sicut cum quis ex iracundia vel alias attribuit Deo quod ei non conuenit, aut ab eo ne-

gat quod ei conuenit, & vtraque si consistat tantum in corde, est blasphemia cordis: si autem exterius prodeat per locutionem, est oris blasphemia. Et de hac blasphemia communiter loquuntur doctores. Ad tertium dicendum, quod blasphemia ex suo genere est peccatum mortale. Peccatum enim mortale est, per quod homo separatur à primo principio vitæ spiritualis, quod est charitas Dei: blasphemia autem secundum genus suum repugnat diuinæ charitati, quia derogat diuinæ bonitati. Vnde blasphemia ex suo genere peccatum mortale est. Attendendum tamen, quod quia blasphemia potest absque deliberatione ex surreptione procedere hoc potest dupliciter contingere. Vno modo, quod aliquis non aduertat hoc quod dicit esse blasphemiam, quia scilicet subito ex aliqua passione in verba prorumpit, quorum significationem non considerat, & tunc est peccatum veniale, & non habet proprie rationem blasphemix. Alio modo, quando aduertit hoc esse blasphemiam, considerans significata verborum, & tamen ex ira quæ solet impedire iudicium rationis, prorumpit in blasphemiam, & tunc non excusatur à peccato mortali, sicut nec ille qui ex subito motu iræ aliquem occidit iuxta se sedentem. Sic dicit sanctus Thomas. 2. 2. quæsti. 13. artic. 2. Ad tertium. Sed adhuc qui aduertit significata verborum, & blasphemiat, si calore iracundiæ vel ebrietatis hoc faciat, Doctores Canonistæ dicunt in cap. statuimus de male. quod et si talis grauiter peccet, non tamen puniendus est pœna dicti capituli. Statuimus. quia nescit quodammodo quod facit. Quod Panor. credit verum in ebrio. Sed in accenso calore iracundiæ dicit forsitan non procedere, nisi calor esset ex iusta causa prouocatus, argum. l. si adulterium. §. imperatores. ff. de adult. Secus quando ex iniusta causa, vt puta, quia in ludo commisit, argu. capit. inebriauerunt. §. quæsti. 1. Quicquid autem sit de pœna, certum est, quod blasphemus, qui attendit significata terminorum, mortaliter peccat: quo ad pœnam vero considerata esset ebrietatis & iracundiæ causa, & secundum quantitatem culpæ iudex deberet pœnam infligere. Ad quartum dicendum, quod blasphemia perfecta maximum est omnium peccatorum. Probatur dupliciter. Primo auctoritate glossæ super illud Esa. 15. ad proprium terribilem. &c. dicentis. Omne peccatum blasphemix comparatum, leuius est. Hæc illa. Secundo ratione sic. Optimo pessimum oppositum est, vt dicitur. §. Ethicorum. sed blasphemia perfecta opponitur optimo, ergo est pessimum. Probatur minor. In via enim salutis post agnitionem fidei est dilectio charitatis, & laus & gratiarum actio, in blasphemia vero est professio infidelitatis cum detestatione voluntatis, in super etiam verbalis in

iuratio: vnde & perfecta blasphemia maius peccatum est heresi & infidelitate & odio Dei, & per consequens in peccatis summum tenet gradum. Vnde & damnati, qui in ultimo malorum sunt, bonitatem diuinam blasphemant, secundum illud apo. 16. AEstuauerunt homines aestu magno, & blasphemauerunt nomen Domini habentis potestatem super plagas. Ad quintum dicendum, quod blasphemiae cognitio & punitio pertinet ad episcopum dioecesanum, & ad iudicem secularem. Licet enim iniurias proprias debeant patienter ferre, iniurias tamen Dei & blasphemias nullo pacto tolerare debent. Sicut & Christus a dæmone tentatus, cum in iniuriam Dei dæmon Christo dixisset: Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me, incunstanter Christus respondit, Dei iniuriam non ferens, Vade retro Satana: Scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Matth. 4. Dignum est enim, ne iniuria Dei maneat impunita, ut iudices vtriusque fori in eius ultionem insurgant. Vnde et si regulariter pro vno peccato vna tantum poena debeat infligi, quia ut dicitur. Na. 1. non iudicat Deus bis in idipsum. & tamē in hoc crimine propter eius grauitatem duplex poena infligitur, scilicet & spiritualis & pecuniaria. Et secundum leges municipales blasphemus etiam corporaliter punitur. De eis scribitur in cap. statuimus, de male. vbi Papa mandat, quod blasphemus, qui contra Deum, vel aliquem sanctorum suorum, & maxime beatam virginem linguam in blasphemiam publice relaxare præsumpserit, septem diebus dominicis pro foribus ecclesiae in manifesto dum aguntur missarum solennia existens, ultimo illorum die dominico, pallium & calceamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, & septem præcedentibus sextis feriis in pane & aqua ieiunet, ecclesiam nulatenus ingressurus, & quod quolibet dierum dierum tres vel duos pauperes reficiat, si potest: si vero indigeat, commutatur in aliam poenam. Et si blasphemus hanc poenam subire non vult, interdicitur ei ingressus ecclesiae, quandiu viuit, & priuatur ecclesiastica sepultura in morte. Iudex etiā secularis eundem blasphemie poena multabit quadraginta solidorum, vel si pauper sit, & amplius non potest, saltem quinque. Si cum contra homines factæ blasphemiae impunitæ non relinquuntur, multo magis qui ipsum Deum blasphemat, dignus est supplicia sustinere in aeternum. ut non lux. hom. contra na. circa medium. colla. 6. Admittuntur autem ad accusationem blasphemiae contra Deum, & contra sanctos quicumque homines siue sint milites, siue minores, infames, pauperes, familiares, patres, filij, liberti, patroni, mulieres, omnes enim admittuntur ad accusationem male-

dici contra principem siue spiritualement, siue temporalem: nam cōiurationem Lucij Cathilini mulier Iulia detexit, & Ciceronem consulem instruxit, ut dicit Sallustius in Cathilinario. & scribitur ff. de male. l. sequenti. Cum ergo grauius sit æternam quam temporalem offendere maiestatem. ut in can. vergentis. de hære. consequens est, quod & contra maledicos in Deum etiam omnes præfati ad accusationem admittantur. ¶ Quæritur. 21. de schismate. Circa quod quærentur quinque. Primo, quid sit schisma. Secundo, Vtrum schisma sit grauius hæresi. Tertio, Vtrum schismatici habeant aliquam potestatem. Quarto, Quæ poena schismatici puniuntur. Quinto, Quid iuris sit de ordinatis à schismaticis. Ad primum dicendum, quod schisma, secundum Gofredum, est illicita discessio eorum, inter quos vnitas esse debet, seu illicitus ab vnitate vel vniuersitate discessus. Dicitur autē schisma, ut Isidorus dicit lib. 8. etymologiarum. c. 13. à scissura. Scissio autem vnitati opponitur, vnitas autem ecclesiae in duobus attenditur, scilicet, in communicatione membrorum ecclesiae ad vnum caput, quod est Christus, cuius vicem in terris gerit summus Pontifex Vnde & schismatici proprie dicuntur, qui sponte & intentione propria separant se ab vnitate ecclesiae, reuoluentes sub esse summo Pontifici, & recusantes communicare membrum ecclesiae ei subiectis. Ex quibus patet quod schisma ab hæresi differt. Nam hæresis per se opponitur fidei. schisma autem per se opponitur vnitati ecclesiasticae charitatis: & quicumque fide caret, charitatem non habet: omnis hæreticus est schismaticus, non tamen omnis schismaticus hæreticus est. Vnde & Hieronymus dicit super epistolam ad Galat. & habetur. 24. quæstio. 3. Inter schisma & hæresim interest, quod hæresis peruersum dogma habet, schisma ab ecclesia separatur. Et quia amissio charitatis via est ad amissionem fidei sic etiam schisma via est ad hæresim. Vnde ibidem subdit, quod schisma à principio aliqua in parte potest intelligi diuersum ab hæresi. Ceterum nullum schisma est, nisi sibi aliquam hæresim confingat, ut recte ab ecclesia recessisse videatur. Hæc ille. Ex quo patet, quod schisma sine hæresi esse potest, & quandoque cum hæresi est. Ad secundum quidam dicunt, quod schisma sit grauius hæresi & infidelitate, quia, ut dicunt, maiori bono maius malum opponitur. ut dicitur octauo Ethicorum. Sed schisma opponitur charitati quæ est maior quā fides, ut dicitur. 1. Corinth. 13. cui opponitur infidelitas & hæresis: ergo schisma est grauius hæresi. Item, quia maius peccatum grauiori poena punitur, iuxta illud Deuter. 7. capit. Pro mensura peccati, erit plagarum modus. Sed peccatum schismatis grauius punitur legitur, quam peccatum

estum hæresis, siue idololatriæ: ergo peccatum hæresis schismatis grauius est hæresi & idololatriæ. Minor probatur. Legitur enim Exod. 32. q. propter idololatriam sunt aliqui humano gladio interfecti. De peccato autem schismatis legitur. Nu. 16. Si nouâ rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os suum deglutiat eos, & omnia quæ ad illos pertinent, descenderintque viuentes in infernum scietis quod blasphemauerunt Dominum Deum. Decem etiam tribus, quæ per schisma à regno Dauid recesserant grauisime puniæ sunt, vt habetur 4. Regum. 14. Sed contra est: quia inter duo peccata illud est grauius, quod plures deformitates includit, sed hæresis includit, schisma: omnis enim hæreticus schismaticus est, vt proximè dictum est, sed non cōuertitur, vnde hæresis est grauior schismate. Et iuxta præterita si quæratur in communi de duobus peccatis quod sit grauius, intelligenda est quæstio de grauitate quæ attenditur secundum genus peccati: genus autem peccati attenditur ex obiecto, vnde illud peccatum, quod maiori bono contrariatur, & suo genere est grauius, sicut peccatum in Deum grauius est, quàm peccatum in proximum. Peccatum autem hæresis est cōtra ipsum Deum, in quantum hæreticus de Deo malè sentit schisma autem est contra ecclesiasticam vnitatem quæ est quoddam bonum participatum, & minus, quàm ipse Deus. Vnde & peccatum hæresis secundum genus sicut grauius est schismate, posset tamen aliquod schisma esse grauius hæresi propter aliquas circumstantias, scilicet, vel propter maiorem contemptum, vel propter maius periculum & scandalum, quod ex schismate oritur. Vnde & ad rationes in oppositum dicendum est. Ad primam dicendum, quod charitas habet duo obiecta, vnum principale, scilicet, bonitatem diuinam. & aliud secundarium, scilicet, bonum proximi: schisma autem opponitur charitati quantum ad secularium bonum, quod est minus, quàm obiectum fidei, quod est ipse Deus. Ad secundum dicendum, quod peccatum schismatis est grauius puniunt in populo Iudæorum, quàm idololatriæ: quia populus ille erat pronus ad schismata, & seditiones. Vnde dicitur. 1. Esdræ. 4. Ciuitas illa à diebus antiquis aduersum reges rebellat, & seditiones & prælia concitantur in ea. Poena autem maior quandoque infligitur pro peccato minori magis consueto, quia poenæ sunt medicinæ quædam, vt dicitur. 2. cap. Thi. Et ideo vbi est maior prauitas ad peccandum, debet seuerior poena adhiberi. Vnde secundum antiquos canones qui vxorem occidit, per totam vitam pœnitere debet. vt in capit. admonere. 33. quæstion. 3. & qui matrem occidit, decem annis pœnitere debet 33. quæstion. 2. cap. latorem, & tamen vxoricidium minus peccatum

est matricidio. Decem autem tribus non solum pro peccato schismatis, sed etiam pro peccato idololatriæ puniæ sunt, ibidem apparet. Ad tertium dicendum, quod schismatici intra ecclesiam non habent aliquam potestatem. Dicit enim Cyprianus in quadam epistola, & habetur. 7. quæst. 1. cap. Nouatianus. Qui vnitatem, inquit, spiritus neque conuentionis pacem obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo, & à sacerdotum collegio separat, nec episcopi potestatem habere potest, nec honorem. Sciendum est tamen, quod spiritualis potestas duplex est: vna quidem sacramentalis quædā potestas est, quæ per aliquam consecrationem cōfertur. omnes autem consecrationes ecclesiæ immobiles sunt, manente re, quæ consecratur, sicut etiam patet in rebus inanimatis. Nam altare semel consecratum, semper consecratum manet, nisi fuerit dissipatum. Homo etiam consecratus quā diu viuit, consecratus est, nisi labatur in hæresim, siue in schisma. Quod ex eo patet, quia si ad ecclesiam redeat non iterum consecratur, sed quia potestas inferior non debet exire in actum, nisi secundum quod mouetur vsus potestatis à potestate superioris: inde est, quod tales vsus potestatis amittunt, & executione carent, vnde non licet eos vti ordinibus acceptis. Si tamen vsi fuerint, eorū potestas in sacramentalibus effectum habet. Vnde schismaticus celebrans verè consecrat, & Episcopus ordinans, verum ordinem confert, vt adhuc dicitur. Potestas autem iurisdictionalis est, quæ ex hominis inuentione confertur, & talis potestas non adhæret immobiliter, vnde in schismaticis non manet, ex quo sequitur, quod non possunt excommunicare, neque absolvere, nec indulgentias facere, neque beneficia conferre, neque res ecclesiasticas alienare, vt dicitur in capit. ordinationes. 9. quæstio. 1. & in cap. alienationes. 12. quæst. 2. & in cap. 1. de schismaticis. Et non solum schismatici non possunt res alienare ecclesiæ, sed etiam emens rem ecclesiasticam, aut alio modo acquir. cap. 1. recipit à schismatico beneficium ecclesiasticum. per cap. 1. eod. tit. Cum ergo dicit Cyprianus, quod schismaticus potestatem non habet, intelligendum est de potestate iurisdictionis, non ordinis. vel si referatur ad potestatem ordinis, dicendum est, quod non habet potestatem quo ad legitimum vsus, habet tamen quoad essentiam. Ad quartum dicendum, quod poena schismatici est correspondens suæ culpæ. Per quæ enim quis peccat, debet torqueri, vt dicitur Sapient. 11. Schismaticus autem in duobus peccat. Primò quidem quia separat se à communione membrorum ecclesiæ, & quantum ad hoc conueniens poena est, vt excommunicetur. Vnde & Num. 16. scriptum est, Recedite à tabernaculis hominum impiorum,

qui scilicet schisma fecerunt, & nolite tangere ea, quæ ad ipsos pertineant, ne inuoluamini peccatis eorum. Peccat secundo schismaticus, quia recusat subdi capiti ecclesiæ, id est, Romano Pontifici, & ideo quia coerceri non vult per spirituales potestates ecclesiæ, iustum est, ut per temporalem potestatem coerceatur. Vnde & Schismatici contra Romanam ecclesiam à principibus secularibus corriguntur, & carceri mancipantur. ut in cap. petimus. & in cap. istud est. 2. quæstio. 1. Deponuntur etiam à dignitatibus, & bona eorum publicantur. ut in cap. In omnine Domini. 23. distinct. Ad quintum dicendum, quod schismatici aliquem ordinantes aut seruant formam ecclesiæ, aut non seruant. Et siquidem formam ecclesiæ non seruant, nihil conferunt: quia & catholicus Episcopus ordinans, & formam ecclesiæ non seruans in substantialibus, nihil confert. Vnde. 9. quæstio. 1. dicitur. Nos consecrationem dicere nullo modo possumus, quæ ab excommunicatis. glossa id est, ab hæreticis, vel schismaticis est illicitè celebrata. glossa id est, præter formam ecclesiæ. Si verò formam ecclesiæ seruant, verum ordinem conferunt, quia in eis consecratio & character indelebilis est. Vnde in capitulo secundo. de or. ab episc. dicitur. Cū clericis, qui ab excommunicato episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poterit episcopos dispensari. Hæc ibi. Ecce quod non dicit eos reordinandos esse, unde apparet eos verè ordinatos fuisse. Verum est tamen, quod licet verè ordinati sint, executione tamen ordinis carent, sic & episcopi eos ordinantes: nam nemo dat quod non habet. in ca. qui perfectionem. & in cap. ventum 1. quæstio. 1. unde tales nisi cum eis dispensetur, vsum ordinis non habent. Et si quærat per quem debeat dispensari? Dicendum secundum doctrinam Panor. in cap. finali. de schisma. quod in episcopatu solus Papa dispensat. in cap. quia diligentia. de elect. in alijs verò ordinibus distinguit. Quia aut recipit scienter vel ex ignorantia crassa & supina, & sic etiam solus Papa dispensat. Aut ex ignorantia probabilis, & sic dispensat episcopus. ut in allega. cap. 2. de ordi. ab episcop. non tamen dispensandum est ab eodem episcopo, qui in schismate ipsum ordinauit, licet ipse ad unitatem ecclesiæ redeat. ut notat glossa. in dist. cap. 2. de schismat. ¶ Quæritur deinceps. 22. de hæresi in specie eorum, qui transeunt vel redeunt ad ritus Iudæorum. Pro cuius quæstionis elucidatione sciendum quod eorum qui redeunt ad ritus Iudæorum seu transeunt duplex est modus. Quidam enim transeunt vel redeunt, quia putant legem Christi esse vanam, & falsam, legem autem Moyse veram, bonam, & ideo renendam & obseruandam, qui etsi inter Christianos conuersentur & Christiani no-

minentur, non tamen sunt Christiani ex intentione, sed fidei, & simulatè ritu Christianorum viuunt. Alij vero ritibus Iudæorum inhaerent, credentes legem Christi esse veram, sanctam & obseruandam sed cum hoc credunt legem Moyse quia à Deo est tenendam esse & obseruandam, unde & simul ritus Christianos obseruant, & ritus veteres. Secundum hoc ergo erit duplex consideratio. Prima eorum, qui transeunt, vel redeunt ad ritus Iudæorum, detestantes legem Christi, & legi veteri inhaerenter. Secunda verò erit de his, qui transeunt ad ritus Iudæorum, putantes legem veterem esse bonam & tenendam, amplectentes etiam legem euangelicam quasi catholicam, veram, tenendam, & obseruandam, de quibus alibi dicitur. Circa primam considerationem primò tractabimus de comparatione vtriusque legis, & de duratione antiquæ. Secundo ostendemus ex auctoritatibus testamenti veteris & antiquorum Hebræorum trinitatem & unitatem diuinarum personarum. Tertio ex eisdem auctoritatibus ostendemus Christum in lege promissum nobisque datum verum Deum esse. Quarto ex eisdem palam faciemus tempus sui aduentus præterisse. Quinto de veritate sacramenti tractabimus. Sexto, quibusdam respondebimus qui Iudæos magni faciunt, tanquam fidelibus subtiliores, & sapientiores. Circa primum primò ostendemus, quod præter Moysen de genere Iudæorum alius propheta venturus erat qui legem ferret. Secundo ostendetur, quod legi Mosaicæ potuit aliquid addi, vel ab ea minui. Tertio, quod populo Israelitico noua lex danda erat alia à Mosaicæ, quæ etiam in lege veteri foedus nouum appellatur. Quarto, agitur de aeternitate veteris & nouæ legis. Quinto ostenditur, quod lex noua non est in membranis scripta, sed menti indita. Sexto ostenditur, quod lex noua est veteris impletiva. Septimo ponitur distinctio præceptorum legis in moralia, cæremonialia, & iudicialia. Octauo ponitur horum præceptorum subdiuisio. Nono ostenditur, quod præcepta moralia immutabilia sunt, & indispensabilia. Decimo, ostenditur præcepta cæremonialia & iudicialia legis mutabilia esse, & iam esse mutata, atque euacuata. Vndecimo ostenditur idem per auctoritates. Duodecimo ostenditur cuius auctoritate lex vetus fuerit renocata, atque euacuata. Decimotertio ponitur obiectio contra ea, quæ dicta sunt de cessatione legalium. Decimoquarto ponitur præmissarum obiectionum solutio. Decimoquinto tractatur specialiter de obseruatione Sabbati, & utrum fideles teneantur Sabbatum obseruare. Decimosexto quæritur, quare lex vetus tenetur & legitur à Christianis ex quo cessauit & sepulta est. Decimo septimo quæritur utrum lex noua sit duratura vsque ad finem

nem mundi, & vtrum in statu eius futura sit aliqua mutatio. Decimo octauo ostenditur, quod lex noua continetur in veteri, & est ea perfectior & suauior. Decimonono ponuntur in summa differentia veteris & nouae legis. Circa primum primo ostenditur, quod propheta venturus erat de gente Iudaeorum, qui legem eis daret, ex auctoritate Domini Deuter. 18. dicentis, Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quae praecepero illi: qui autem verba eius qui loquitur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existam. Hae ibi. Ex quibus patet propositum, quod Deus suscitaturus erat de gente Iudaeorum aliquem prophetam, cui credendum erat, & obediendum legi per eum datae, sicut & Moyse obediunt & legi eius. Sed contra hoc arguit. Rabbi Moyse in epistola ad Iudaeos Africanos, dicens, quod ex hac auctoritate non colligitur, quod propheta suscitandus debeat legem ferre, sed futura tantum praenunciare. Probatur ex textu Deuterono. 18. & ex circumstantia sermonis, quae clarificat scripturam. Ibi enim intendens Dominus reuocare Iudaeos ab augurio & diuinatione, dicit, quod non intendant eis, quia per prophetam à Domino suscitandum poterunt de futuris instrui. Quod sequentibus verbis dicitur. Gentes istae, quarum possidebis terram augures & diuinos audiunt, tu autem à Domino Deo tuo aliter institutus es. Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis sicut me suscitabit Dominus Deus tuus, ipsum audies. Hae ibi. Ex quibus patet intentum Rabbi Moyse, ut ipsi putant. Sed qui bene attendit contexturam allegati capituli, ut Dominus Burgenf. voluit in suo scrutinio scripturae, inueniet, quod de duobus prophetis ibi loquitur Deus. Primo enim loquitur de propheta futura praenunciante de quo verba praemissa per Rabbi Moysem induta intelligentur. Secundo loquitur de propheta legislatore, de quo in sequentibus verbis sic dicit, ut petisti à Domino Deo tuo in Horeb, quando concio congregata est, atque dixisti, Ultra non audiam vocem Domini Dei mei, & ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar. Et ait Dominus mihi. Bene omnia sunt loquuti, prophetam suscitabo ei de medio fratrum suorum similem tui & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quae praecepero illi: qui autem verba eius qui loquitur in nomine meo audiri noluerit ego ultor existam. Hae ibi. Patet igitur ex serie literae, quod quia in datione legis in Horeb populus fuit maxime territus exigne & alijs ibi occurrentibus, in tantum quod populus petiuit, ne amplius per illum modum loqueretur Deus, ut patet Exod. 20. & Deut. 5. idcirco in praesenti dicit,

quod iam non eo modo daret legem, sed per modum mitiorem, mittendo scilicet Prophetam, qui esset verus homo sicut & Moyse, in cuius ore poneret praecepta, & qui ei non obedisset, à Deo puniretur. Ex quo patet, quod praeter Moysem alius propheta de gente Iudaeorum suscitandus erat, qui legem daret, sicut & Moyse fecit. Sed Petrus Brutus Episcopus in libro, qui in scribitur, Victoria contra Iudaeos. cap. 3. non approbat dicta Burgenf. sed eleganter ostendit, quod de vno tantum propheta Moyse loquitur in allegato. capit. 18. Deutero. qui & futura praediceret & legem faceret. Quorum vtrumque Christo Domino concessum esse satis constat. ¶ Quæritur consequenter. 23. Vtrum legi Moyse aliquid addi possit, & ab ea quicquam detrahi seu minui. Et videtur quod non. Frustra enim suscitatur legislator, si legem ferre non potest: sed non potest post legem Moyse ferri alia lex. ergo, &c. Probatur minor. Dicitur enim Deuter. 4. Et nunc Israel audi praecepta quae ego doceo te, ut facies ea viuas, & ingrediens possideas terram, quam dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis. Sequitur. Non addetis ad verbum quod loquor vobis, neque auferetis ex eo. Hae ibi. Constat autem quod Christus & Apostoli multa addiderunt, noua scilicet sacramenta instituyendo, multa etiam abstulerunt, circuncisionem, & talia legalia auferendo, ut infra patebit, ergo male post legem Moyse surrexit alius legislator, qui legem condiderit. Ad hoc quidam respondent dicentes, quod lex noua, quae post legem Moyse data est, non est alia à lege veteri. Sed hoc falsum est. Dicit enim Apostolus Hebrae. 7. & ponitur in cap. translato. de consuet. Translato sacerdotio, necesse est, ut legis translatio fiat. Sed aliud est sacerdotium noui & veteris testamenti, ut ibidem Apostolus probat, ergo est etiam alia lex. Et praeterea quauis lex noua non differret à lege veteri, nihilominus posset addere multa, & ab ea auferre, sicut omnes constitutiones canonicæ vel civiles ad vnam legem Canonicam vel civilem pertinent, & tamen posteriores multa addunt anterioribus, & quandoque diminuunt. Ideo alij dicunt, quod additio est duplex. Quaedam distrahens, alia complens. In prima additum est contrarium, in secunda consonum. Prima additio est à Deo prohibita, non secunda. Vnde Legislator Christus addidit Legi Moyse, prima additione, non secunda. Quoniam, ut dicunt, lex noua non tollit legem veterem, sed eam perficit. Sed hoc etiam stare non potest. Lex enim vetus per aduentum nouae cessauit, & cassata est. Vnde & Apostolus Hebrae. 7. dicit. Reprobatio quidem fit praecedentis mandati propter infirmitatem eius, & inutilitatem. Et cap. 8. dicit, Dicendo autem nouum vetera.

veteravit prius. Quod autem antiquatur & senescit, prope interitum est. Ideo alij probabilius dicunt, quod per auctoritatem allegatam in Deuteronomio prohibentur subditi, ne aliquid addant ad præcepta diuina in lege Moyfi contenta, vel ab eis auferant. Sed per hoc non tollitur, quin Deus, vel aliquis prophetavice Dei possit aliquid addere, vel minuere, sicut & in lege humana, quavis nullus possit addere vel minuere legi Romani Põtifcis, sed omnes debeant custodire statuta Canonum vt in. cap. 1. de consti. & tamen Romanus Pontifex, qui legem tulit, potest in totum eam auferre, vel ei addere, vel in ea dispensare. vt probatur in. cap. non debet. de consang. & affini. Quod ex verbis eiusdem textus colligitur. Dicitur enim sic. Nõ ad verbum quod loquor vobis, nec auferetis ex eo. Quæ quidem verba ad populum Israel diriguntur. Non autem dixit, non addam, vel, non addetur ad verbum quod loquor vobis. Vt per hoc ostendat, quod & si Iudæi nihil possent neq; deberent addere legi Moyfi, Deus tamen ipse, vel aliquis ab eo missus legem poterat ferre, & legi Moyfi addere, vel eam minuere, sicut & fecit. ¶ Quæritur etiam. 24. Vtrum sicut Deus potuit addere aliquid vel minuere legi Moyfi, sic etiam promiserit dare populo Israelitico legem nouam aliam à lege Mosayca. Ad quod respon. quod sic. Dicitur enim Isaiæ. 55. Inclinate aurem vestram, & venite ad me, & viuet anima vestra: & feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias Dauid fideles. In quibus verbis nomine Dauid, non intelligitur rex Dauid, qui iam multis ante annis obierat, sed per Dauid intelligitur Messias ipse lege promissus. Est ergo sensus. Feriam vobiscum pactum sempiternum, id est, dabo vobis legem sempiternam, de lege Moyfi intelligi non potest, quæ iam data erat, & non danda. Qualis autem futura esset lex danda, ostendit, dicens, misericordias Dauid fideles, hoc est, charitatem & misericordiã quas Christus prædicauit, & docuit. Ex quibus apparet Deum præordinasse legem aliam à Mosayca esse à Messia ferendam. Et præterea clarius hoc scribitur, & propositum probatur Hiere. 31. Ecce dies venient, inquit, dicit Dominus, & feriam domui Israel & domui Iuda fœdus nouum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua apprehendi manum eorum, vt educerem eos de terra Aegypti, pactum quod irritum fecerunt, & ego dominatus sum eorum, dicit Dominus. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos dicit Dominus. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Hæc ibi. Ex qua auctoritate duo videtur denuntiari. Vnum, quod Deus daturus erat

legem nouam aliam ab illa, quam dederat Iudæis cum exirent de terra Aegypti. Aliud, quod lex noua alio modo erat danda, quam antiqua. nam scribenda erat in cordibus sicut antiqua in tabulis lapideis, per quod stabilitas legis nasci significabatur, & infirmitas atque instabilitas legis antiquæ præfigurabatur. Ad hoc secundo facit, quod per Prophetam Psal. 9. dicitur. Deprecatur enim Dominum dicens, Constitue Domine legislatores super eos, vt sciant gentes quoniam homines sunt. Non erat necesse, quod diuinus Psalter legislatores peteret, nisi lex ab eo esset ferenda, sed quoniam sciebat nouam a Christo ferendam legem, ipsam audiendi percupidus deprecatur dicens, Constitue Domine legislatores, id est, mitte Christum qui legem ferat. Et præterea quod lex vetus euacuanda erat, & noua ferenda, Esa. testatur. cap. 1. dicens, Quo mihi multitudinem victimarum dicit Dominus. Plenus sum. Holocaufta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum & hircorum nolui. Et infra. Ne offeratis sacrificium frustra. Cuius voluntatis Malachias etiam. cap. 1. testis est iniquiens. Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Et sequitur. Et in omni loco sacrificetur nomini meo oblatio munda. Ideo à Dauid antea prædictum erat Psal. 49. Non accipiam de manu tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos. Et infra. Nunquid manduca bo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Imola Deo sacrificiũ laudis, & redde altissimo vota tua. Ex quibus prophetarum oraculis duo patent. Primum, quod Deus non vult sacrificia de animalibus sibi offerri. Alterum, quod vult mundam oblationem, & per consequens legem innouari, quæ vetera recedant, nouis oblationibus substitutis. De qua lege intelligitur, quod Esaia. cap. 2. scribitur. De Sion exibit lex, quia in monte Sion Christus prædicauit, & in eodem monte Spiritum sanctum mittens, apostolos illuminauit, & docuit legem euangelicam. De quo Messias loquens idem Esaia. cap. 42. dicit. Legem eius insulæ expectabant. ¶ Quæritur deinde. 25. de alicuius veteris & nouæ legis, id est, vtrum lex noua sit alia à lege veteri. Pro cuius quæstionis enucleatione sciendum, quod quidam dicunt legem nouam non esse aliam à lege veteri. Ad quod probandum tria inducunt. Primum est, quia si esset alia, esset propterea, quia lex noua est amoris, & lex vetus timoris, vt Augustinus dicit contra Adamantium. Sed hoc non, quia etiam in lege veteri proponuntur præcepta charitatis Deutero. 6. Diliges Dominum Deum tuum. In lege etiam noua proponuntur. præcepta timoris. Vnde Matth. 10. dicitur, Time te eum, qui potest corpus & animam perdere in gehennam.

hennam. Similiter etiam non differunt per hoc, quia testamentum vetus habuit promissa temporalia, nouum vero spiritualia & æterna: quia etiã in nouo testamento promittuntur aliqua temporalia, iuxta illud Mar. 10. accipiet decies tantum nunc in tempore hoc. Et in lege veteri sperabantur æterna, iuxta illud Hebræ. 11. Nunc autẽ meliorem patriam appetunt, id est cœlestem. Quod lex noua non sit alia à lege veteri secundum est: quia non videntur differre hæc leges per hoc, quia lex vetus est lex factorum, & lex noua lex fidei, sicut Apostolus videtur dicere Rom. 4. quia lex vetus fuit etiam lex fidei, iuxta illud Hebr. 2. Omnes testimonio fidei probati sunt. Quod dicit de patribus veteris testamenti. Similiter etiam lex noua, est lex factorum. Dicitur enim Matthæi. 5. Benefacite his, qui oderunt vos. Et Lucæ. 22. Hoc facite in meam cõmemorationem. Tertium est quia vtræque lex datur habẽtibus fidem Dei: sed eadem fides est antiquorum & modernorum, vt gloss. dicit Matthæ. 21. ergo etiam est eadem lex. Sed in oppositum est sententia Apostoli ad Hebræ. 7. dicentis, Translato sacerdotio, necesse est, vt legis translatio fiat. Sed aliud est sacerdotium noui & veteris testamenti, vt ibidem Apostolus probat, ergo est etiam alia lex. Circa hoc primo dicendum est, quid per legem veterem & nouam intelligatur. Secundo dicitur de aietate. Circa primum ponuntur tres distinctiones. Prima erit legis in communi sumptæ. Secunda legis diuinæ. Tertia legis Christi. Prima ergo distinctio est, q lex multipliciter dicitur. Quandoque etiam accipitur pro prima lege, quæ est lex increata, & sic definit Augustinus legem libro primo. de libero arbitrio, dicens, Lex æterna est summa ratio, cui semper obtemperandum est. Et. 22. contra Faustũ dicit, Lex æterna est diuina mens, seu voluntas ordinem naturalem seruari iubens, turbare vetans. Quandoque vero sumitur lex, pro recta ratione, quæ est signum quoddam primæ legis. Et sic definit Cicero in Philippicis, dicens, quod lex nihil aliud est, quam recta ratio à Deo deriuata, imperans honesta, & prohibens contraria. Et in lib. de legibus dicit, quod lex est ratio indita à natura, quæ iubet quæ sunt facienda, prohibetque contraria. Quandoque sumitur pro signo talis legis, scilicet, pro præcepto, vel prohibitione eorũ, quæ ratio naturalis dicat, & sic Cicero definit in libro de natura deorum, dicens, Lex est recti præceptio prauique depulsio. Quandoque vero sumitur specialiter pro lege humana, & sic definit Gratianus in Decretis. 1. distinct. dicens, Lex est constitutio scripta. Et. 2. distinctio. dicit. Lex est constitutio populi, quæ maiores natu simul cum plebibus ali quid sanxerunt. Secunda distinctio est, quod lex

diuina, id est, diuinitus inspirata, qualis est lex Moy si vel Christi, accipi potest vno modo pro aliqua vna regula data à Deo aliquid præcipientem, vel prohibentem. Alio modo pro vna congregatione plures tales regulas continente, per quem modum tota doctrina Christi, dicitur lex Christi. Sed adhuc sic capiendū potest sumi dupliciter, scilicet, vel pro aliqua congregatione continente solum præcepta & prohibitiones: quia hæc duo solum pertinet ad legem proprie dictam. Alio modo potest sumi pro tali congregatione non solum continente præcepta & prohibitiones, sed etiam consilia & promissiones, testimonia, historias, exempla, miracula, sacramenta promissiones præmiorum, comminationes suppliciorum, & multa eiusmodi, quæ licet non sunt de substantia legis proprie, & neque ligant hominem, neque obligant, quia eis nihil imperatur, aut prohibetur, tamen multum conferunt ad legis obseruationem, & ideo quamuis large, dicuntur tamen lex. Et secundum hanc distinctionem per legem quandoque intelligimus totum vetus testamentum. vt ibi, Facilius est cœlum & terram præterire, quam de lege vnum apicem. Lucæ. 16. Et ibi. vt impleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est. Ioan. 15. Quandoque vero per legem intelligimus solum eos libros, in quibus principaliter & ex proposito scribuntur præcepta & prohibitiones, sicut sunt quinque libri primi legis, qui ab Hebræis vocantur Thora, id est, lex. Sicut ibi. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christũ. Ioan. 1. Et ibi, Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Ioan. 7. Aut cum de comparisonem legis veteris & nouæ loquimur, legem veterem in prima harum, quæ vltimæ posite sunt acceptione sumimus. Tertia distinctio est, quod lex noua, siue lex euangelica dupliciter sumi potest, vno modo strictè pro libris euangeliorũ, alio modo large pro congregatione illorum, & eorũ, quæ docuerunt apostoli Christi, auctoritate eius. Nam per euangelium quandoque intelligitur etiam doctrina apostolica, vt ibi, Collabora euangelio secundum virtutem Dei. secunda ad Timothe. 1. Sed sic capiendū, adhuc potest dupliciter sumi. Vno modo pro propositione mentali, vocali, vel scripta. Alio modo pro intellectuualicognitione veritatis euangelicæ. Non enim minus dicitur lex euangelica ipsa cognitio agendorum & vitandorum, quam propositio scripta, vel vocalis aut mentalis denuncians quæ agenda sunt, & quæ vitanda. Vnde & Hugo. 1. de sacra. parte. 6. cap. 6. dicit. Quid cognitio faciendorum fuit, nisi quedã ad cor hominis facta præceptio? & quid rursus cognitio vitandorum, nisi prohibitio? Sed adhuc agendorum cognitio & vitandorum duplex est.

Quædam enim est pure speculatiua, qua scilicet simpliciter cognoscitur, quid Christus fieri, & quid vitari mādauerit, & hanc cognitionē habere possunt Pagani, & Iudæi. Possunt enim euangelium legere, & præcepta Christi intelligere saltē in superficie. Alia autem est agendorum & vitandorum cognitio, non solum speculatiua, sed etiam affectiua, per quam scilicet non solum cognoscens mens de agendis informatur, sed etiam affectus eius ad operationem accenditur: quam cognitionem soli fideles habent formatam fidem habentes. Per legem ergo euangelicam intelligimus cognitionem interiorem effectiuam ex habitu fidei prouenientem, unde lex vetus scripta, & lex euangelica scripta dicuntur leges, quia sunt signa interioris legis ad legem & euangelium pertinentis. His suppositis, quia dictum est legem nouam esse aliam à veteri, quærendum est, per quid differant. Quod varie dixerunt. Quidam enim dixerunt legem veterem differre à noua per hoc, quod lex vetus data est à diabolo, lex autem noua à Deo. Cuius sententiæ fuerunt Manichæus & eius sequaces. Sed hoc falsum atque hæreticum est: quoniam vtraque lex à Deo data est. Dicit enim Apostolus ad Hebræos. Multifarie, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis: nouissime diebus istis loquutus est nobis in filio. Et præter ea in capit. firmiter. de summ. trin. & fid. catho. sic dicitur. Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta, primo per Moysen & sanctos prophetas aliosque famulos suos iuxta ordinatissimam dispositionem temporum doctrinam humano generi tribuit salutarem. Et tandem vnigenitus Dei filius viam vitæ manifestius demonstrauit. Hæc ibi. Ex quibus patet, quod doctrina lata per Moysen & sanctos prophetas à Trinitate & Deo lata sit, & per consequens, quod falsum & hæreticum est eam à diabolo datam esse, sicut Manichæi falso putauerunt. Alij dicunt legem veterem per hoc differre à noua, quoniam lex vetus solum obligat eos, qui ex Iacob secundum carnem descēdebant: lex autem noua obligat omnes homines vniuersaliter: propter quod catholica, id est, vniuersalis appellatur. Sed quanquam hæc differentia vera sit, videtur tamen alia inquirenda propter quam adueniente lege noua cessauit vetus, & sacerdotium illius immutatum est. Licet vna lex plures obliget quam alia, non propter ea videtur, quod eam debeat reuocare. Ideo alij dicunt differre per hoc, quod lex vetus etsi principaliter à Deo lata sit, tamen ministerialiter data est per Moysen & alios prophetas, qui homines & creaturæ erant. Lex autem noua data est per Christum Deum & hominem. Vnde & Augusti-

nus in homel. dicit, quod ipse aperuit os suum in lege noua, qui in lege veteri aperire solebat ora prophetarum. Sederiam hæc differentia etsi vera sit, non videtur sufficere ad differentiam vtriusque legis. Nam & lex quam Princeps perse ipsum promulgat, & quam promulgat per aliquem vicarium ad hoc potestatem habentem, non sunt diuersæ leges, sed ad eandem legem pertinet. Alij dicunt leges has differre ex tēpore, quo latæ sunt. Sed hoc nihil est: quia licet Decreta & Decretales epistolæ diuersis temporibus latæ sint, omnia tamen spectant ad eandem legem, scilicet, canonicū ius. Et idem est iudicium de legibus ciuilibus. Omisissis ergo ijs dicendi modis, qui vel à veritate deuiant, vel insufficientes sunt, quærenda est radix differentię veteris, & nouæ legis. Ad quod supponendum est primo, quod omnis lex ordinat conuersationem humanam in ordine ad aliquem finem, sicut lex militaris ordinat milites ad finem victoriæ: & lex naualis ordinat homines ad finem obnauigationis. Secundo supponendū est, quod ea, quæ ordinantur ad finem diuersificant secundum rationem finis, sicut eadem oratio dicta animo iniuriandi reputatur iniuriola, & dicta animo mansucto, reputatur pacifica & amicabile. Tertio supponendū est, quod aliqua diuersificari secundum rationem finis, potest dupliciter contingere. Vno modo, quia ordinatur ad diuersos fines. Alio modo secundum propinquitatem vel distantiam ab eodem fine. Sicut in motu locali potest vnus motus differre ab alio, quia vnus tendit sursum, & alius deorsum, & hæc est differentia specifica motuum. Vel quia vnus est propinquior termino qui est in sursum, & alius remotior & hæc differentia non est specifica, sed differentia in motu secundum perfectum & imperfectum. Iis suppositis sciendum est, quod duæ leges distinguuntur dupliciter. Vno modo, quia omnino diuersæ, vt pote ordinatæ ad diuersos fines. Sicut lex ciuitatis ordinata ad hoc vt sit vnus princeps, differt specie à lege ordinata ad hoc vt domineatur populus, vel primores. Alio modo distinguuntur secundum quod vna lex propinquius ordinat ad finem, alia vero remotius. Sicut in eadem Repub. lex ordinans viros prouectos de puerorū educatione disponit, neque differt ab ea specie, sed differentia perfecti & imperfecti. Iis præmissis ponuntur duæ conclusiones. Prima est. Lex noua & vetus differunt differentia finis. Probatur. Lex enim vetus data est, vt homines Deo subdantur, & implentes eam, viuunt vita spiritali. Vnde Leuit. 18. dicitur, Custodite leges meas, atque iudicia, quæ faciens homo viuet in eis. Iste autem finis est legis nouæ. Vnde & Christus de seipso dicit. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius vi-

tam habeant. Ioann. decimo. Et alibi. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Ioan. sexto. Secunda conclusio est. Lex noua & vetus differunt tanquam perfectum & imperfectum. Patet. Præcepta enim legis dantur de actibus virtutū ad quas virtutes aliter inclinatur qui nondum habet virtutis habitum, & aliter illi qui sunt per habitum virtutis perfecti. Illi enim qui non habent habitum virtutis inclinatur ad opera eius ex aliqua causa extrinseca, puta excommunicatione poenarum, vel ex promissione remunerationum extrinsecarum, puta, honoris, vel diuitiarum, vel alterius huiusmodi. Illi autem, qui habent virtutem inclinatur ad opera eius propter amorem virtutis, non propter aliquam poenam, aut extrinsecam remunerationem, unde & delectabiliter operantur, vt Aristoteles secundo, libro Ethicorum capitulo tertio, inquit. Lex autem vetus data est omnibus habitū virtutis carentibus, & inter idolatras enutritis, & ideo ad cultum veri Dei, & obseruationem mandatorum eius oportuit eos induci per comminationem poenarum & promissionem præmiorum. Vnde & Deuterono. quarto. dicitur Custodi præcepta eius atque mandata, quæ ego præcipio tibi, vt bene sit tibi & filiis tuis post te, & permanes multo tempore super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. Hæc tibi. Et non seruantibus legem poenam comminatur, dicens. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Consumuntur fame, & deuorabunt eos aues morsu amarissimo. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram, atque serpentium. Foris vastabit eos gladius, & intus pauor, iuuenem simul ac virginem lactentem cum homine sine. Deuteronom. triglesimo tertio, &c. Et Deuterono. 27. dicitur, quod diuisæ sunt tribus Israel, ita vt sex essent in monte Garizim, & sex in monte Hebal, vt primæ sex benedicerent custodientes legem. Vnde & dicitur seruanti legem. Benedictus in agro, benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructusque iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caula ouium tuarum. Benedicta horrea, & benedictæ reliquæ tuæ. Et multa, quæ ponuntur ad hoc propositum Deuterono. 28. vbi etiam ex opposito multæ maledictiones imponuntur non seruantibus legem. Lex autem noua, quæ datur viris spiritualibus, & habitū virtutis habentibus, non per extrinsecas remunerationes, aut poenarum comminationes inducit, imo seruantibus euangelicā legem prænuuntur aduersitates. Vnde & dicitur apostolis à Christo. Tradent enim vos in concilijs & Synagogis, & ante reges & præfides ducemini propter me, & flagellabunt vos. Matt. 10. & Mar. 13, & tñ promittit

præmia intrinseca & essentialia, qualia sunt vita æterna, & quæ eā consequuntur. Vnde & Matt. 19 dicitur iuueni adulescēti, Si vis perfectus esse, vende, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo. Patet ergo, quod licet vtraq; lex, vetus, scilicet, & noua, ad eundem finem ordinent, est tamen differenter. Quoniā vetus imperfectius hoc agit: noua verò perfectius. Propter quod Apostolus ad Galat. c. 3. comparat legē veterem paedagogū. Sicut enim Paedagogus pueris præponitur nec dum iudiciū rationis habentibus, qui per comminationes poenarū & promissiones præmiorū pueros inducit vt caueant ab illicitis, & quæ honesta sunt faciant: sic lex vetus imposita est populo rudi duræ ceruicis, avaro, & non habenti habitum virtutis, propter quod poenas & præmia transgredientibus & seruantibus legē præposuit: & quia seruare legē propter metū poenæ, vel spem præmij, & non propter amorem virtutis est cohibere opus exterius, non autem animū, ideo propter hoc glo. dicit in allegato capitulo ad Galat. tertio, quod lex vetus cohibet manum, & non animum. Quod sanē intelligendum est, non quidem, quod nulla præcepta fiat de animi cohibitione, nam est illud, Non concupisces uxorem proximi tui. Exod. vigesimo. Sed ideo dicitur animum non cohibere, quia in paucissimis de actibus interioribus disponit, & in his transgressoribus poenam non iniungit. Ex præmissis inferuntur aliquæ propositiones propositi expositiæ. Prima est, quod sicut pueritia præcedit maturam ætatem, & lex quæ pueris datur, tempore præcedit legem datam viris. Sic conueniens fuit legem Moyli prius tempore dari, quā legem Christi, vt per eam scilicet & ignorantes instruerentur, & duri atque superbi compescerentur & domarentur. Secūda est, quod lex Moyli bona fuit pro tempore suo. Vnde & Apostolus ad Ro. 7. dicit, q lex sancta est, & mandatū iustū bonū & sanctū. Item, quia lex bona dicitur, quæ rectæ rationi consonat: lex autē vetus consonabat rectæ rationi, quia prohibebat peccata, quæ contra rationē sunt, propter quod Apostolus ipse ad Rom. 7. dicit, Cōdelector inquit, legi secūdū interiorem hominē. Et iterū. Cōsentio legi, quoniā bona est. Tertia est quod, lex vetus, imperfecta lex fuit. Patet. Finis enim diuinæ legis est perducere hominē ad finē felicitatis æternæ, qui quidē finis impeditur per quodcūq; peccatū quod committitur, nō solum per actus exteriores, sed etiā interiores. Lex autē vetus & si exteriores prohiberet actus, interiores tamē nō prohibebat, nisi in paucissimis. Et præterea transgressoribus poenā non imponebat. Fuit ergo lex vel imperfecta, quia nō oīa peccata phibuit. Quarta est. Lex vetus non potuit aliquē se sola ad finem

perducere. Patet. Finis enim & vita æterna sine gratia haberi non potest, ut dicitur Ioan. 6. lex autem vetus gratiam non conferebat. Unde & Paulus dicit ad Hebræ. 7. Euacuatio fit præcedentis mandati propter infirmitatem & inutilitatem. Et Ezechiel. 20. dicitur. Dedi eis præcepta non bona & iudicia, in quibus non viuent. Quod propterea dicitur, quia per legem gratia non conferebatur. De quibus amplius dicitur. Quinta est, quod lex vetus ita se habuit ad nouam, sicut seruilis timor ad castum. Sicut enim seruilis timor præcedit castum & ipsum introducit, & tamen adueniente casto foras mittitur, quia imperfectus est: sic lex vetus præcessit nouam, atque ad eam introduxit, & tamen quia imperfecta erat, noua adueniente, exclusa est. Sexta propositio est ad quæstionem principalem responsiua, quod scilicet, lex vetus & noua ita differunt: quoniam lex vetus est lex timoris, & lex noua est lex amoris. Itē, quia lex vetus habet promissa temporalia, lex autem noua habet promissa æterna. Item quia lex vetus est lex factorum, lex autem noua, est lex fidei. Quæ in solutione argumentorum adhuc exponuntur. Ad argumenta verò probantia, quod lex noua non differt à veteri, dicendum est ad primū, quod differentia assignata ab Augustino, dicente, quod lex vetus est lex timoris, & lex noua lex amoris, est bene assignata, ut ex dictis patet. Fuerunt tamen aliqui in statu veteris testamenti habentes charitatem & gratiam, qui principaliter spectabant promissiones spirituales & æternas, & secundum hoc pertinebant ad legem nouam, cuiusmodi fuerunt Abel, Enoc, Noe, Abraham, Iacob, Ioseph, Moyses, & alij, quos Apostolus enumerat Hebr. 11. Similiter etiam in nouo testamento sunt aliqui carnales nondum pertingentes ad perfectionem nouæ legis, quos oportuit etiā in nouo testamento induci ad virtutis opera per timorē poenarū, & aliqua temporalia promissa. Lex autē vetus & si præcepta charitatis daret, non tamē per eam dabatur Spiritus sanctus, per quē diffunditur charitas in cordibus nostris, ut dicitur Rom. 5. Unde & verum etiā est, quod lex noua habet promissa spiritualia, & æterna, lex autē vetus & promissa temporalia, & tamē in veteri testamento fuerunt aliqui principaliter inducti per promissiones spirituales, qui tamen quantum adhuc ad nouum testamentum pertinebant. Ad secundū dicendū, quod qui datur interior, habet autē secundariō aliqua facta & moralia & sacramentalia in quibus tamen consistit principalitas nouæ legis sicut & principalitas veteris in eis consistebat, & propterea appellatur lex factorū. Lex autē noua dicitur lex fidei. Ad tertium dicendū, quod quauis eadem sit fides antiquorum & modernorū, non tamē propterea esse debet eadē

lex. Nam fides aliū statū habuit in veteri testamento, & aliū in nouo. Nam quod antiqui futurū credebant, nos factū credimus. Et præterea etiā nūc quādo vnus est status fidei, non datur eadē lex pueris & viris perfectis, & inter perfectos viros non eadē lex datur religiosis, & clericis secularibus & laicis. Nam religiosi tenentur ad consilia, ad quæ clerici seculares non tenentur: qui etiam ligantur aliquibus regulis & legibus, ad quæ laici non tenentur, sicut seruare continentiam, dicere diuinum officium, & alia. Item & laici perfecti viri tenentur ad quædam alia, ad quæ pueri non tenentur. Non ergo ex vnitatem, vel identitate fidei potest argui vnitatem legis. ¶ Quæritur etiam. 26. Vtrum lex noua sit scripta vel indita mentibus? Quidam enim dicunt eam esse legem scriptam. Quod probant: quia lex noua est ipsum Euangelium, sūmen doctrinæ Christi & Apostolorum, sed euangelium est scriptum. Dicitur enim Ioann. 20. hæc scripta sunt, ut credatis, ergo lex noua est lex scripta. Secundō, quia lex indita, est lex naturæ, secundum illud Pauli ad Roma capitulum secundo. Naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt, qui habent opus legis scriptum in cordibus suis. Si igitur lex Euangelij esset lex indita, non differret à lege naturæ. Item tertio, quia lex noua est eorum tantum, qui sunt in statu noui testamenti: sed lex indita communis est his, qui sunt in nouo testamento, & his qui sunt in veteri. Unde & Sapient. septimo, dicitur, quod diuina sapientia per nationes in animas sanctas se transfert Dei & prophetas constituit. Ex quibus videtur, quod lex noua non sit lex indita, sed scripta. Sed contra hos est præmissa auctoritas Hieremiæ, in qua dicitur, Dabo legem meam in visceribus eorum. Quod Apostolus exponens ad Hebræ. octauo dicit, quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israel, dando leges meas in mentem eorum, & in corda eorum subscribam eas. Et sequitur. Et non docebit vnusquisque fratrem suum, dicens, Cognosce dominum: quoniam omnes scient me à minore vsque ad maiorem. Ex quibus patet quod lex noua est lex indita, & non scripta. Ad cuius euidentiam primō supponitur, quod vnusquisque res illud dicitur esse, quod in ea potissimum est. Unde & quod statuunt & iubent primores ciuitatis, tota ciuitas dicitur statuere, ut Aristoteles dicit lib. 9. Ethicorum. Et quia in homine potissima pars est intellectualis portio, ideo intellectus ibidem dicitur esse totus homo. Secundō supponitur, quod potissimum in lege noui testamenti, & in quo tota virtus consistit, est gratia Spiritus sancti, quæ datur fidelibus Christi. Probat hoc auctoritate Apostolica ad Rom. 3. dicentis. Vbi est gloriatio tua? Exclusa est. Per quæ legem factorū non

sed per legē fidei. Vbi ipsam gratiam fidei legem appellat. Et expressius ad Rom. 8. dicit, Lex ipsius vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis. Iis suppositis, ponuntur tres conclusiones. Prima conclusio est. Lex noua quantum ad id quod in ea potissimum est, indita est, non scripta. Secunda conclusio. Lex noua, accipiendo legem nouam pro doctrina Christi & Apostolorum, scripta est, & non indita. Tertia conclusio, est lex naturæ. Prima conclusio probatur. Quoniam lex noua quantum ad id quod in ea potissimum est, est ipsa agendorum, & vitandorum, ergo affertur quæ vel non est sine gratia, vel est ipsa gratia quæ datur fidelibus. Gratia autem & charitas in corde infunditur, iuxta illud Apostoli ad Romanos quinto dicentis. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Charitas autem aut idem quod gratia est, aut sine gratia esse non potest. Et confirmatur auctoritate Augustini in libro, De Spiritu & littera dicentis, quod sicut lex factorum scripta fuit in tabulis lapideis: ita lex fidei scripta est in cordibus fidelium. Et alibi dicit in eodem libro. Quæ sunt leges Dei ab ipso Deo scriptæ in cordibus, nisi ipsa præsentia Spiritus sancti. Hæc illi. Ex quibus omnibus patet propositum. Pro confirmatione secundæ conclusionis supponendum est, quod lex noua habet quædam, quæ sunt dispositiua ad gratiam Spiritus sancti, & ad usum huius gratiæ pertinentia, quæ sunt quasi secundaria in lege noua, de quibus oportuit fideles instrui verbis & scriptis Christi & Apostolorum. Vnde in scriptura Euangelij non continentur nisi ea, quæ pertinent ad gratiam, vel sicut dispositiua, vel sicut ordinatiua ad usum huius gratiæ. Sicut dispositiua quidem quantum ad intellectum per fidem, per quam datur Spiritus sancti gratia continentur in Euangelio ea quæ pertinent ad manifestandam diuinitatem, vel humanitatem Christi. Secundum affectum verò continentur in Euangelio ea quæ pertinent ad contemptum mundi, per quem quandoque impeditur homo à gratiæ consecutione. Mundus enim, id est, amatores mundi, non potest capere Spiritum sanctum, ut dicitur Ioann. decimo quarto. Huius verò gratiæ usus est in operibus virtutum, ad quæ multipliciter scriptura noui testamenti hortatur homines, quandoque quidem per exempla, quandoque per virtutis commendationem, quandoque per vitij reprehensionem. Quibus suppositis conclusio probatur sic. Illa quæ disponunt ad gratiam vel ad usum gratiæ secundo pertinent ad legem nouam, sed huiusmodi continentur in doctrina Christi & Apostolorum, ut ex dictis patet, ergo lex noua quantum ad ea, quæ sunt secun-

daria in ea est lex scripta & non indita. Tertia conclusio probatur sic. Quod enim est inditum naturæ secundum se & omnibus inditum, non eodem modo inditum est, sicut quod est naturæ superadditum & paucioribus inditum: sed huiusmodi sunt lex naturæ & lex Euangelica: ergo non eodem modo inditæ sunt. Probatur minor. Aliquid enim potest esse inditum homini dupliciter. Vno modo pertinens ad naturam humanam & sic lex naturalis, est lex indita homini. Alio modo est aliquid inditum homini quasi naturæ superadditum per donum gratiæ, & hoc modo lex noua est indita homini, per quam non solum instruitur de his quæ faciendæ sunt, verum etiam ad ea explenda adiuvatur. Patet ergo, quomodo lex naturæ, & lex noua inditæ esse dicuntur. Ex præmissis inferuntur aliquæ propositiones corollarie. Prima est. Lex noua, sumendo legem nouam pro gratia ipsa iustificat. Patet auctoritate Augustini, in lib. De spiritu & littera dicentis. In veteri testamento lex extrinsecus est posita, quæ iusti terrentur, hic scilicet in nouo testamento intrinsecus data est, quæ iustificatur. Secunda propositio est. Lex noua quantum ad id quod pertinet ad eam secundario, scilicet documenta fidei & præcepta ordinatiua effectum humanum & humanos actus non iustificat. Probatur auctoritate Apostoli. 2. ad Corinth. 3. dicentis, Littera occidit Spiritus autem viuificat. Quod Augustinus exponens in lib. De spiritu & littera dicit, quod per litteram intelligitur qualibet littera extra homines existens etiam moralium præceptorum, qualia continentur in Euangelio. Vnde etiam littera Euangelij occideret, nisi adesset interior gratia fidei saluans. Hæc ipse. Tertia propositio est. Sine lege noua primo modo dicta nunquam potuit esse salus. Non enim fit remissio peccatorum nisi per gratiam & fidem Christi. Vnde Augustinus dicit ad opus epistola. 93. Illa fides sana est, quæ credimus nullum hominem siue maioris, siue parua ætatis liberari à contagione mortis & obliuatione peccati, nisi per vnum mediatorem Dei & hominum Iesum Christum, cuius hominis eiusdemque Dei saluberrima fide etiam illi iusti salui facti sunt, qui priusquam veniret in carne, crediderunt in carne venturum, eadem enim fides est & nostra & illorum. Et idem dixit in lib. De correctione & gratia. Et Gregorius super Ezechielem Homil. decima septima. Quarta propositio est. Sine lege noua secundo modo dicta potuit aliquando esse salus. Patet. Abel enim. Enoc, Noë, Abraham, & alij patres in lege naturæ salui facti sunt per fidem, ut Apostolus dicit Hebræi 11. & tamen legem nouam professi non sunt. Et idem iudiciū est de Moyse, Ioseph, Dauid, Samuele, & alijs

qui sub lege scripta fuerunt. Quinta propositio est. Post divulgatam legem nouam, nulli sine ea salus esse potest. Patet. Dicitur enim Mar. ultimo. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. De quo adhuc libro tertio dicitur, Ad argumēta vero probantia legem nouam esse scriptam & non inditam, dicendum est ad primum, quod lex noua, sumendo legem pro gratia, indita est: sed sumendo legem pro euangelio, scripta est; & non indita. Ad secundum dicendum, quod lex noua, non est, eodem modo indita, sicut lex naturæ, ut dictum est in declaratione tertie conclusionis. Ad tertium dicendum, quod nullus vnquam habuit gratiam, nisi per fidem Christi explicitam, vel implicitam. Per fidem autem Christi pertinet homo ad nouum testamentum. Vnde quibus eūque fuit lex, gratia indita, secundum hoc ad nouum testamentum pertinebant. Vnde dicimus verē, quod Abel, Noe, Abraham, Moyses, & ceteri patres testamenti veteris fuerunt Christiani. ¶ Queritur præterea iuxta præmissa. 27. Vtrum lex noua legem veterem impleat? Ad quod licendum, quod non. Nam quicumque contra legem agit, legem non implet: sed Christus in aliquibus contra legem fecit, ergo eam non impleuit, & per consequens lex noua à Christo data non est legis impletiva. Probatur minor. Christus enim tetigit leprosum, ut dicitur Matthæ. 8. quod erat contra legem Leuiti. 5. Similiter etiam Iudæi dicebant illum non custodire Sabbatum. Vnde & Ioann. 9. scribitur. Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Secundò, quia contrarium non est impletium sui contrarij, sed Dominus in lege noua proposuit quædam præcepta contraria præceptis veteris legis: ergo lex noua non est veteris impletiva. Probatur minor. Dicitur enim Mat. 5. Audistis quia dictum est antiquis. Quicumque dimiserit uxorem suam, facit eam incechari. Et idē patet in prohibitionē iuramenti, talionis, & odij inimicorum. Tertio. Lex noua euacuat & excludit obseruantiam legis veteris, ergo non est veteris impletiva. Antecedens patet auctoritate Apostoli ad Gal. 5. dicentis. Si circumcidamini, Christus vobis nihil prodest. Quarto, quia præcepta legis distinguuntur in moralia, iudicialia, & ceremonialia: sed de impletione iudicialium & ceremonialium non fit mentio in lege noua: ergo lex noua non est veteris impletiva. In oppositum est auctoritas Christi dicentis, Non veni soluere legem, sed implere. Matthæ. 5. Ad quæstionem dicendum, quod non est dubium Christum impleuisse legem, & per consequens legem nouam ab eo datam, esse veteris impletivam. Sed modus, per quem hoc factum sit, non assignatur ab omni-

bus vno modo. Quidam enim dicunt, quod Christus legem impleuit, quia moralibus præceptis consilia apposuit, & præcepta magis elucidauit: sed & figuris ceremonialium veritatem apposuit, & eam se ipso suscepit. Sic dicit sanctus Thoma. libr. 4. sententiarum. distin. 1. art. pe. quæstio. 2. ad primum, quod quidam quasi exponētes dicunt, quod in lege quædam erant per modum promissi obseruantibus legē, & vtrique impleuit Christus, & lex noua ab eo data. De præceptis patet. Nam impleuit moralia, ea obseruando perfectē, & ad obseruationem eorum alios incitando. Vnde Matth. 19. dicit, Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Secundò ea impleuit, sanum intellectum eorum declarando, & errorem Phariseorum circa hoc excludendo. Tertio ea impleuit, consilia apponendo, quæ faciunt ad perfectiorem mandatorum obseruationem. Perfectius enim impleuit hoc mandatum Nō occides, Qui nō irascitur fratri, quā qui nō occidit actu. Præcepta etiā iudicialia impleuit Christus; eorum rigore per misericordiā temperando, in quibusdam per se ipsum, ut est illud, Volenti tecū in iudicio cōtendere, & tunicā tollere, da ei & palliū. Matth. 5. Et illud: Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos. In alijs vero dimisit temperamētū ministris suis, scilicet, prælatibus ecclesiasticis, & principibus terrenis catholicis, ut talibus ordinēt secūdū quod viderint expedire cōmunitati fidei. Et istud nō fuit destruere legem, sed magis implere: sicut nō destruitur puer quādo fit vir. Licet enim trāseat pueritia, tū remanēt melior status eiusdē personæ, mutata ætate. Impleuit etiā Christus præcepta ceremonialia: assumpsit enim circūcisionē in se ipso, & baptismū instituit, qui circūcisione melior, utilior, & cōmunior est. Licet autē corporalē vñtionē non acceperit in regē vel sacerdotē, vñctus tamē est spiritualiter à patre, iuxta illud, Vñxit te Deus tuus &c. Psal. 44. Impleuit etiam sacrificia: nā agnū paschalem cū discipulis comedit. Matth. 16. & iugē sacrificiū obtulit, cū pro nobis in cruce pepēdit, & cū Eucharistiā instituit, quæ pro viuis & defunctis quotidie offertur. Impleuit etiā obseruantias de cibis in lege prohibitis, abstinēdo ab spiritualibus immunditijs, quæ per cibos prohibitos signabantur. Dimisit etiā facultatē ministris ecclesiæ de aliquibus abstinentijs faciēdis pro loco & tēpore. Secundò, ut dicūt, impleuit Christus legē quātū ad promissā. Nā seruātibus legē veterē, promittebatur terrena bona, ut patet Deut. 28. seruātib' tñ euāgeliū promittitur bona spūalia & æterna. ut Matth. 19. Omnis qui reliquit domū, aut fratres, aut sorores, aut patrē, aut matrē, aut filios propter nomen meum, centuplum accipiet in præsentī, & præter hæc recipiet vitā æternā in futuro. Impleuit etiā

Christi-

Christus prophetas, qui principaliter de aduentu eius locuti sunt, nascendo, conuersando in mundo, moriendo, & resurgendo, & alia opera nostrae salutis faciendo. Propterea imminente passione dixit, Oportet impleri ea, quae scripta sunt in lege & prophetis & Psalmis de me. Lucæ. vigesimo quarto. Ex quibus patet, per quem modum Christus legem impleuit, & per consequens quomodo lex noua est impletiva veteris. Sic dixit Nicolaus in postilla Matthæi quinto. Licet autem eius dicta firmam veritatem habeant de impletione praeceptorum moralium promissorum, & prophetarum, tamen nullo modo videtur verum, quod lex noua impleat veterem quo ad praecepta caeremonialia & iudicialia. Nam, sicut dictum est lex illa non videtur esse impletiva alterius, quae illam reuocat, & ei repugnat: huiusmodi autem est lex noua euangelica respectu veteris, quantum ad praecepta caeremonialia, & iudicialia: non ergo quantum ad haec praecepta dicitur eam implere. Ideo aliter potest dici, quod legem implere potest dupliciter contingere. Vno modo faciendo quod in ea iubetur. Alio modo exhibendo quod in ea promittitur. Vnde Augustinus contra Faustum, Impletur, inquit lex, cum fiunt ea, quae ibi praecepta sunt, vel cum exhibentur quae sunt prophetata. Similiter, dicitur lex dupliciter solui, vel cum praecepta non implentur, vel cum promissa non exhibentur. Illud autem quod in lege promittitur, principale est, propter quod praecepta dantur. Sicut autem quod est principale in re dicitur tota res, vt scribitur libro nono Ethicorum, ita cum principale in re destruitur, res dicitur destrui, cum autem impletur dicitur impleri. Christus autem erat promissus in lege. Vnde cum se exhibuit nascendo, conuersando, moriendo, impleuit quod promiserat, & de eo prophetarum fuerat Esai. 7. Mich. quinto. Baruch. 3. Esai. 53. Esaiæ enim septimo, fuerat prophetatum, Ecce virgo concipiet & pariet filium, &c. Quod in Christi natali impletum est. Michææ verò. 5. etiam locus natiuitatis eius est assignatus, cum dicitur, Et tu Bethlehæ Efrata nequaquam minima es in principibus Iudæ. Ex te enim exiit, qui regat populum meum, egressus eius à diebus æternitatis. Quod est in Christi natiuitate impletum, qui natus est in Bethlehæ Iudæ, vt apparet Matthæi secundo, & Lucæ secundo. Christi verò conuersatio, per Baruch, prophetata est, cum dicitur, Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Baruch tertio. Quod Christus impleuit cum hominibus conuersando. Quæ verò ad passionem pertinent Esaiæ manifestè proloquitur, dicens, Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et vltèrius, Oblatus est, quia ipse voluit

Et tanquam agnus coram tondente se obmutuit. Esai. 53. vbi multa talia ad propositum ponuntur quæ sunt in Christi passione impleta. Fuit autem conueniens quod Christus Iudæis reuelauerit se implexisse promissa legis propter multa. Primò vt se Christum esse ostenderet Messiam in lege promissum. Secundò, vt Iudæi lequerentur eum, cognito quod Messias esset. Tertio, vt ei obedirent, & consentirent legis mutationi. Sciebant enim quod Christus verax esset, & quicquid docuisset, esset veritatis forma. Vnde per istum modum exhibendo scilicet se ipsum in lege promissum Christus legem impleuit, & lex noua dicitur esse veteris impletiva. Non enim dicendum est quod Christus venerit, & natus sit vt legem seruaret ad literam. Primò quidem, quia nullus nascitur ad hoc vt legem impleat: quia lex non est finis alicuius hominis, sed ipsa ordinatur ad finem, vt eam seruantes, iusti fiant. Item si aliquis adhuc natus esset vt legem seruaret, hoc competeret omnibus Iudæis sub lege natis, & non esset Christo speciale: ipse autem dicit, quod peculiare, & speciale sibi quod venit implere legem, & quod non præteribit apex neque iota à lege, donec omnia fiant. Quod autem Christus legem non seruauerit ad literam, manifestum est. Mandauit enim, quod curatus ab eo grabbatum Sabbato portaret. Ioannis quinto. Prohibuit etiam dare libellum repudij, Matthæi decimonono, quem tamen lex dari permittebat. Prohibuit etiam dari ad vsuram. Lucæ sexto. quod tamè permissum erat in lege. Deuteronomij, decimoquinto, vigesimo tertio, & vigesimo octauo. Licebat etiam secundum legem prosequi inimicitias in capitulo tertio, & quinto & tamen ipse prohibuit, dicens, Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos, Matthæi quinto. Non ergo intelligit, quod veniebat legem implere quantum ad praecepta, sed quod non veniebat euacuare promissa legis. Hic autem intellectus literæ concordat, in qua dicitur, Non veni soluere legem, aut prophetas. Si enim intellexisset de solutione legis quantum ad praecepta, dixisset, Non veni soluere legem, & non addidisset, aut Prophetas. In lege enim continentur praecepta, in prophetis autè promissiones, quæ implentur, cum promissa exhibentur. Itè in eodem loco subiungit, donec transeat calum, & terra totum, aut apex non præteribit à lege donec omnia fiant. Hoc autè necesse est intelligi de impletionem promissorum, non autem praeceptorum: omnia enim praecepta implebatur quotidie à Iudæis, Et confirmatur iste intellectus ex verbis Christi Lucæ. 24. dicentis, Necesse est impleri omnia quæ dicta sunt in lege & prophetis & psalmis de me. Impletionem posuit pro ex-

hibitione & completionem promissorum, non pro observatione præceptorum. Ad argumenta in oppositum dicendum est. Ad primum, quod Christus contra legem egit quantum ad præcepta caeremonialia, & iudicialia: unde & quantum ad hoc eam non implevit, implevit tamen eam, exhibendo seipsum in lege promissum. Ad secundum dicendum, quod sicut Augustinus dicit contra Faustum, præcepta Domini non sunt contraria præceptis legis. Quod enim Dominus præcepit de vxore non dimittenda, non est contrarium ei quod lex præcepit. Nam lex non dicit, Qui voluerit, dimittat vxorem: sed nolebat vxorem dimitti à viro. Quod ex eo patet, quia interposuit moram, ut in dissidium animus præcepti libelli conscriptione refractus absteret. Unde Dominus ad hoc confirmandum ut non facile vxor dimittatur, solam fornicationis causam exceptit. Et similiter est dicendum de prohibitione iuramenti, & de prohibitione talionis. Taxauit enim modum vindictæ, ut non procederetur ad immoderatam vindictam, à qua Dominus perfectius remouit: cum ab ira & vindicta monuit abstinere: circa odium vero inimicorum remouit falsum Pharisæorum intellectum, docens nos ita sentire debere, ut culpa habeatur odio, non persona. Ad tertium dicendum, quod lex noua ideo euacuat caeremonias legis, quia figura erant Christi venturi, quod nato in carne, & passo pro nostra redemptione, non docebat caeremonias obseruari. Ad quartum dicendum, quod sicut postea dicitur copiosius, præcepta iudicialia & caeremonialia cessauerunt post passionem Christi, & propterea non oportuit in lege noua eorum obseruationem commendare. ¶ Queritur consequenter. 29. Qualiter præcepta legis distinguantur. Ad cuius distinctionis introductionem supponendum est, quod in lege aliqua ponuntur tanquam præcepta, & aliqua tanquam ordinantia ad eorum impletionem. Præcepta quædam dantur de his quæ sunt agenda, ad quorum impletionem ex duobus homo inducitur, scilicet ex autoritate præcipientis, & ex utilitate impletionis, quæ quidem utilis est consequentis alicuius boni utilis, delectabilis, vel honesti, vel fuga mali contrarij. In veteri igitur lege quædam proponuntur, quæ auctoritatem Dei præcipientis indicant. Sicut est illud, Audi Israel, Dominus Deus tuus vnus est. Deuteronomio sexto. Et huiusmodi dicuntur testimonia. Oportuit etiam in lege proponi præmia obseruantibus legem, & pœnas transgredientibus. Sicut est illud, Si audieris vocem Domini tui, faciet te excelsoiorem cunctis gentibus. Deuteronomio. 28. Et multa alia huiusmodi sunt. Et huiusmodi dicuntur iustificationes, secundum

quod Deus aliquos iuste præmiat, vel punit. Agenda vero non cadunt sub præcepto, nisi in quantum habent aliquam rationem debiti. Est autem duplex debitum. Vnum quidem secundum legem rationis. Aliud autem secundum legem positiuam. Unde & Philosophus libro quinto Ethicorum distinguit duplex iustum, scilicet, naturale & legitimum. Debitum autem naturale siue morale est duplex. Dicitur enim ratio aliquid faciendum tanquam necessarium, sine quo non potest seruari ordo virtutis, & secundum hoc dantur præcepta Decalogi, quæ dicuntur moralia, vel naturalia. Quædam vero sunt non necessaria, sed vtilia ad hoc ut seruetur ordo virtutis, ut est illud, Si pignus acceperis vestimentum à proximo tuo, ante solis occasum reddas. Exodi. vigesimo secundo. Et talia proprie dicuntur mandata, prima vero dicuntur præcepta. Iustum autem, quod est ex legis determinatione, est duplex. Nam aut pertinet ad res diuinas, & quantum ad hoc dantur præcepta iudicialia. Quod autem lex diuina continere debuit præcepta moralia, sic probatur. Lex enim diuina instituta est ad conciliandam inter homines amicitiam. Ad amicitiam exigitur similitudo. Unde & Ecclesia, capitulo decimotercio, dicitur. Omne animal diligit sibi simile. Deus autem bonus est: ergo conueniens fuit dari præcepta aliqua de actibus virtutum, per quæ homines boni fierent. Virtus enim habentem bonum facit, ut dicitur secundo. Ethicorum. Unde & Leuit. 19. dicitur, Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Et huiusmodi præcepta quia ad mores ordinant, dicuntur moralia: & quia à natura indita sunt, dicuntur naturalia. Ex quo patet, quod lex vetus præsupponit legem naturæ, sicut gratia naturam supponit, & non est aliena ab ea. Ideo autem præcepta etiã naturalia lege positiua diuina traduntur, quia propter peccati consuetudinē aliquorū ratio tantū errauit, quod ea, quæ de se illicita sunt, licita iudicauit. Sicut & incredentes non solum proponuntur nobis ea, quæ excedunt naturalem rationem, sicut est, Deum esse trinū, sed etiã quæ ratione naturali capi possunt, ut est, Deum esse vnum. Fuit etiã conueniens in lege poni præcepta caeremonialia. Quia enim finis diuinæ legis est ordinare homines in Deo, quod non solum fit per actus interiores, sed etiã exteriores: præcepta ordinantia huiusmodi exteriores, præcepta actus dicuntur caeremonialia. Cærimonialia autem dicuntur, id est, dona Cereris, eo quod Cereri deæ primo ex fructibus oblationes ab antiquis offerebantur. Distinguntur autem præcepta hæc à moralibus tanquam ab his, quibus adduntur, & quæ præsupponunt. Licet enim iure naturali traditum sit Deum esse colendum, non tamen determinatus modus colendæ datus erat, sed lex diuina per sensibilia quædam hoc

hoc instituit, & ritum colendi Deū tradidit: quia humanus animus per sensibilia manuducitur ad cognitionem diuinorum. Fuit etiam conueniens iudicialia praecepta proponi: quia ad legem diuinam non solum pertinet ordinare homines ad Deum, sed etiam inter se: quia nisi inter se ordinati sint, ad Deum ordinari non potest. Vnde & iudicialia praecepta conueniunt quidem in duobus cum caeremonialibus, & in vno differunt. Primo quidem conueniunt: quia vtrique praeponunt legem naturae. Secundo, quia determinant & specificant illam. Sed in hoc differunt, quod praecepta caeremonialia specificant ius naturae in pertinentibus ad res humanas. Sunt ergo, vt in summa dicamus, in lege testimonia, iustificationes, praecepta moralia & mandata item caeremoniae atque iudicia. ¶ Quæritur de inceptis. 30. qualiter praecepta legis subdiuidantur. Pro cuius quæstionis enucleatione sciendum est, quod praecepta moralia, scilicet, iudicialia, & caeremonialia non eodem modo se habent, ideo de eorum subdistinctione dicendum est. Et primo dicitur de moralibus praeceptis. Secundo de caeremonialibus. Et tertio de iudicialibus. Circa moralia praecepta sciendum est, quod etiam si nunquam lege statuuntur, ex ipso dictamine naturalis rationis efficaciam habent. Quorum triplex est gradus. Quædam enim sunt communissima & adeo manifesta, quod editione non egent, vt sunt hæc, Bonum est agendum, Malum est vitandum, in quibus nullus potest errare rationis capax. Quædam verò sunt magis determinata, quorum rationem statim quilibet etiam indoctus de facili videre potest, & tamen quia circa huiusmodi contingit humanum iudicium perverti, editione egere, & hæc sunt decem praecepta Decalogi Exodi. 20. conscripta. Quædam verò sunt, quorum ratio non omnibus, sed solis sapientibus est manifesta. Et hæc sunt praecepta moralia superaddita Decalogo, tradita à Deo per Moysen, quæ reducuntur ad praecepta Decalogi per modum cuiusdam additionis ad ipsa. Nam primo praecepto Decalogi prohibetur cultus deorum alienorum, cui superadduntur praecepta prohibitionis eorum, quæ ordinantur in cultum idolorum, Vnde Deuteronomio. 18. scribitur, Non inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam suam, Ducens per ignem: nec sit maleficus atque incantator, neque pythones consulat neque diuinos, & quærat à mortuis veritatem, Secundo praecepto prohibetur periurium, cui superadditur prohibitio blasphemiae Leuit. decimoquarto. & prohibitio falsæ doctrinæ Deuteronomio. decimo tertio. Tertio verò praecepto superadduntur multa praecepta caeremonialia. Quarto praecepto de honore parentum, superadditur de honoratio

ne senum, iuxta illud Leuit. 19. Coram cæcis capite confurge, & honora personam senis. Et vniuersaliter omnia praecepta inducunt ad reuerentiā exhibendam maioribus. Quinto praecepto, quod est de prohibitione homicidij, additur prohibitio odij, iuxta illud, Non stabis contra sanguinem proximi tui. Leuit. 19. Et illud. Ne oderis fratrem tuum in corde tuo Sexto verò praecepto de prohibitione adulterij, superadditur praeceptum de prohibitione meretricij, secundum illud, Non erit meretrix de filiabus Israel. Deuteronomio. 24. Et iterum prohibitio vitij contra naturam, secundum illud, Cum masculo non commisceberis. Cum omni pecore non coibis. Leuit. decimo octauo. Septimo autem praecepto de prohibitione furti, adiungitur praeceptum de prohibitione furti vsuræ, secundum illud, Non foeneraberis fratri tuo ad vsuram. Deuteronomio. 18. & prohibitio fraudis, secundum illud. Non habebis in sacculo diuersa pondera. Deuteronomio. 25. Et vniuersaliter omnia, quæ ad prohibitionem calumniæ & rapinæ pertinent. Octauo verò praecepto, quo prohibetur falsum testimonium, additur prohibitio falsi iudicij, secundum illud. Nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiæ, vt à veritate de ules. Exod. 23. Et prohibitio mendacij. Sicut ibi subditur, Mendacium fugies. Et prohibitio de tractionis, secundum illud Leuitici. decimonono. Non eris erimator & susurro in populis. Alijs duobus praeceptis nihil additur: quia per ea vniuersaliter omnia mala concupiscentia prohibetur. Conueniunt autem hæc praecepta superaddita cum caeremonialibus & iudicialibus, quia & hæc & illa superadduntur praeceptis moralibus. Sed in hoc differunt, quia praecepta superaddita, de quibus dictum est, ex instinctu rationis adduntur: praecepta verò caeremonialia & iudicialia superadduntur ex diuina institutione. Circa caeremonialia verò praecepta sciendum est, quod cum illa ordinentur ad cultum Dei, in ipso cultu considerari possunt, ipse autem cultus consistit specialiter in sacrificijs, quæ Iudæi ob reuerentiam offerunt. Et ideo inter caeremonias legis præcipue computantur sacrificia, per quæ animalia quadrupedalia, & volatilia, panis, vinum, oleum, thus, & sal, & alia quædam Deo offerebantur. Instrumenta autem colendi, ad sacramenta pertinent, sicut est Tabernaculum, vel templum in lege veteri institutum, & vela tabernaculi vel templi distinctiua, imagines cherubim sculptæ, & arca, propiciatorium, candelabrum, & mensa, & duplex altare, cortinæ, saga cilicina, pelles arietum rubricatæ, & pelles hyacinthinæ, quæ erant tegumenta tabernaculi. Ad sacra etiam pertinent dies festi, sicut sunt neomeniæ, festi

Phafe, propiciationes tabernaculorum, Sabbatū, & omnes dies festi in lege instituti. Ex parte autē colentium duo possunt considerari, scilicet eorū institutio ad diuinum cultum, quod fit per quandam consecrationem vel populi, vel ministrorū: & ad hoc pertinent sacramenta legis, cuiusmodi est Circuncisio, agni paschalis comestio, purificatio eorum, qui tangebāt mortuum vel leprosum. Item & sacerdotis vitula ruffa. Itē & purificatio domus leprosa, & rasio pilorum, lauatio sacerdotum, qui erant ingressuri tabernaculum. Itē absterisio Leuitarum, Lustratio, vnctio corporalis, & oblationes maiorum & minorum sacerdotum vt habetur Leuit. 8. & Leuitarum, vt habetur Numer. 8. Ad quod etiam pertinent specialia vestimenta, quę deputabantur sacerdotibus maioribus & minoribus. De quibus habetur. Exod. 28. Ad quod etiam pertinet quod Leuit. 21. prohibetur aliquis a sacerdotio, si habuerit maculam, si fuerit cecus, vel claudus, vel habuerit alios corporales defectus: omnia enim hæc pertinent ad sacramenta legis. Potest item considerari ex parte colentium singularis eorum conuersatio, per quam distinguuntur ab alijs, qui Deum non colunt. Et ad hoc pertinent cæremoniæ, quę vocantur obseruantia, cuius modi sunt, prohibitio ab esu quorūdam animalium & volatiliū, & terrestrium, & aquatiliū. De quibus habetur. Leuit. 11. Itē prohibitio esus sanguinis aut adipis, & prohibitio de coctionis hædi lactis matris suæ, sicut habetur Exod. 23. Et prohibitio esus primorum fructuum, qui nascuntur ex arbore, sicut habetur Leuit. 19. Ad hoc etiam pertinet quod dicitur eodem capi. Vestem, quę ex duobus texta est, non indueris. Et Deutero. 22. Non induetur mulier veste virili, & vir non induetur veste foemineæ. Et infra, Non indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum est. Ad hoc etiam pertinet, quod præcipitur Deuterono. 6. quod Iudæi ligarent præcepta Dei in manu sua, & quod scriberentur in limine ostiorum, & per angulos palliorum facerent simbras, in quibus ponerent vittas hyacinthinas in memoriam mandatorum Dei, vt habetur Num. 15. Ad hoc etiam pertinet, quod Dominus prohibet Deutero. 22. dicens, Si ambulaueris per viam, & inueneris nidum auis, non tenebis matrem cum filijs. Et Deutero. 15. Non alligabis os bouis triturantis. Et Leuit. 19. Iumenta tua nō facies coire cum alterius generis animantibus. Ad hoc etiam pertinet, quod Leuit. 19. dicitur. Agrum non seres diuerso semine. Et Deuter. 22. Non seres vineam tuam altero semine, & non arabis in boue sinul & asino. Ad hoc pertinet prohibitio ab auro & argento, & quibus fabricata sunt idola, & ab alijs, quę in idolorum domibus inueniuntur, sicut ha-

betur Deutero. 7. Et quod egressiones humo operirentur. Deuter. 23. Ad hoc etiam pertinet quod sacerdotibus prohibetur amicorum funeribus interesse: & accipere meretricem in vxorem, sicut habetur Leuit. 21. Sunt ergo cæremoniæ legis quatuor differentia. Quia aut sunt sacramenta, vel obseruantia. Circa iudicialia verò præcepta similiter dicendum est. Cum enim lex sit quædam regula & ars humanæ vitæ instituendæ vel ordinandæ, sicut in quacunque arte est certa distinctio regulatum artis: ita in quacunque arte est certa distinctio præceptorum legis: alias enim confusio præceptorū vtilitatem legis excluderet. Et ideo dicendum est, quod præcepta iudicialia, per quæ ordinantur homines inter se, distinctionē habent secundum distinctionem humanæ ordinationis. Quadruplex autem ordo in aliquo populo inueniri potest, scilicet, principum populi ad subditos, subditorum inter se, & eorum qui sunt de populo ad extraneos: item quartus ad domesticos, sicut patris ad filium, vxoris ad virum, & domini ad seruam. Et secundum hos ordines distinguuntur præcepta iudicialia veteris legis. Quædam enim præcepta dantur de institutione principum & officiorum. Et hæc est vna pars iudicialiū præceptorum, sicut est illud, Prouide de omni plebe viros sapientes. &c. Exod. 18. Et illud. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel. Numer. 11. Et illud. Non accipietis munera quæ excæcant etiam prudentes, & subuertūt verba iustorū. Exod. 23. Et illud. Hoc erit ius regis, qui imperaturus est vobis. Filios vestros tollet &c. 1. Regū. 8. Quædā etiam præcepta dantur in lege pertinentia ad communicationem inter ciues, vt puta, emptiones & venditiones, iudicia & poenas, & huiusmodi. Et hæc est secunda pars iudicialiū præceptorum, cuiusmodi est illud, Ingressus vineæ proximi tui comedere vuas quantum tibi placuerit. Deutero. 23. Et illud. Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam eius transibit hæreditas. Numer. 27. Ad hoc etiam pertinet, quod Dominus mandauit, quod possessio vendita reuerteretur ad venditorem quinquagesimo anno Iubilei, vt patet. Leuit. 25. Et illud, Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre suo, repetere non poterit, quia annus remissionis est. Deuteron. 15. Et illud. Si præsentem Domino animal mutuatum mortuum fuerit, reddere non tenetur qui accepit. Exod. 22. Et illud. Cum repeteris a proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris domū eius, vt pignus auferas. Et iterum. Non pernoctabit apud te pignus, sed statim reddes eis. Deutero 24. Ad hoc etiam pertinet, quod Exod. 22. dicitur quod in amissione depositi statim iuramento eius apud quem depositum est. Et illud. Non morabitur

tur opus mercenarij tui apud te vsque mane. Leuit. 19. Et quod mandat in lege Deuterono. 17. quod irent ad vnum locum expetiri iudicium de dubijs suis. Et quod Deuter. 19. dicitur. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Ad hoc etiam pertinet, quod Exod. 22. mandatur, quod fur restituat quinque boues pro vno boue, & quatuor oves pro vna oue. Et quod lapidari mandauit Dominus eum, qui collegerat lignum in Sabbato. Num. 15. Et eum qui comestationibus vacabat, &c. Deuter. 21. Ad hoc etiam pertinet, quod Deuter. 25. dicitur. Si eum qui peccauerit dignum viderint plagis, prosternent, & coram se facient verberare. Et quod is, qui nolebat accipere uxorem fratris sui defuncti, soluebat calcamentum de pedibus suis, & expuebant in faciem eius Deutero. 25. Et quod dicitur Leuit. 20. Qui maledixerit patri suo & matri suae, morte moriatur. Et quod dicitur Exod. 21. Oculum pro oculo, dentem pro dente. Et ibidem. Bos lapidibus obruetur, qui occiderit virum aut mulierem. Et quod Leuit. 20. dicitur. Mulier, quae succubuerit iumento cuiuslibet, simul interficiatur cum eo. Ad hoc etiam pertinet, quod Deutero. 21. mandatur, quod quando inuentum fuerit cadaver occisi hominis, & ignorabitur caedis reus, seniores propinquioris ciuitatis tollent vitulam de armento, quae non traxit iugum, nec terram scidit vomere, & ducent ad vallē asperam atque saxosam, quae nunquam arata est, nec sementa recepit, & cadent in ea ceruices vitulae. Haec enim & omnia talia ordinant conuersationem ciuium inter se, atque in secundo genere praeceptorum iudicialium ponuntur. Quaedam praecepta etiam dantur pertinentia ad extraneos puta, de bellis contra hostes, & de susceptione peregrinorum & aduenarum, & haec pertinet ad tertiam partem iudicialium praeceptorum, cuiusmodi est, quod Deutero. 23. mandatur, quod Ammonites & Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt in ecclesiam Domini in aeternum. Et quod de Idumaeis dicitur ibidem. Non abominaberis Idumaeum, quia frater tuus est. nec Aegyptium, quia advena fuisti in terra eius. Et ibidem, quod eunuchus, & natus ex schorto non ingrediatur ecclesiam Domini. Et quod statuitur Exo. 22. Aduenam non contristabis, neque affliges eum. advena enim & ipsi fuistis in terra Aegypti. Et. 23. Peregrino molestus non eris. Scitis enim aduenarum animas, quia & ipsi peregrini fuistis in terra Aegypti. Ad hoc etiam genus pertinet, quod Deuteron. 23. permittitur, vt alienis ad usuram possit mutuari. Et illud, quod Deuterono. 20. mandatur, quod de ciuitatibus hostium captis omnes interficerent, & tamen arbores fructiferas non succiderent. Ad hoc etiam pertinet, quod Deu-

tero. 20. mandatur, quod imminete praelio aliqui domum remittantur, puta qui edificauit domum nouam, qui plantauit vineam, vel qui despondit uxorem; & quod formidolosi & pavidum cor habentes, a labore praelij excusabantur. Omnia enim haec ordinant modum, qui cum hostibus & peregrinis erat seruandus. Quaedam vero praecepta dabantur in lege ad domesticam conuersationem pertinentia, sicut de seruis, vxoribus, & filiis, & haec est quarta pars iudicialium praeceptorum. Ad hoc genus pertinet, quod Exod. 21. dicitur, quod serui septimo anno liberti ascenderent. Et quod mandatur Deutero. 23. vt non tradatur Domino suo seruus ab illo, ad quem confugerit. Et quod dicitur Exod. 21. quod qui percusserit seruum suum vel ancillam virga, si vno die superuixerit, non subiacebit poenae, quia pecunia illius est. Et quod lex permittit quod vendat filiam suam in famulam vel ancillam. Et quod Deute. 21. mandatur, quod pater ducat filium suum ad seniores ciuitatis puniendum. Ad hoc etiam pertinet, quod Deutero. 21. conceditur Iudaeis, vt captiuos alienigenarum ducere possint uxores. Et Deutero. 25. mandatur quod si aliquis esset mortuus absque liberis: uxorem ipsius frater eius acciperet. Et quod Deuter. 24. permittitur, quod aliquis posset uxorem dimittere scripto libello repudij, & quod etiam ulterius eam recuperare non posset. Ad hoc etiam pertinet sacrificium Zelotypi ad inuestigandum vxoris adulterium, sicut scribitur Num. 5. Haec enim omnia pertinent ad conuersationem domesticam, quae est inter virum & uxorem, patrem & filium, dominum & seruum, & pertinet ad quartum genus iudicialium praeceptorum. Vt ergo dicamus in summa, eorum, quae lege praecipuntur, haec differentia est. Nam aut praecipuntur mores, aut caeremoniae, aut iudicia. Praeceptorum vero, quae de moribus sunt, quaedam sunt communia, quatenus tamen omni homini intellectum habenti. Alia sunt minus communia adhuc, vt solis sapientibus manifesta. Caeremoniarum vero quaedam sunt sacrificia, alia sacramenta, & aliae vocantur obseruantiae. Iudiciorum vero quaedam sunt principis ad populum, & e contra. Quaedam ciuium inter se. Quaedam populi ad hostes & peregrinos. Quaedam inter domesticos. Quaeque adhuc. 31. Vtrum praecepta moralia legis semper maneant, & sint indispensabilia? Pro istius questionis declaratione est notandum, quod inter ius naturale & legitimum siue posituum haec differentia reperitur, vt colligitur ex Aristot. lib. 5. Ethicorum. & Gratianus probat. 5. distinctio. cap. 1. & ostenditur in cap. fina. extra. de consue. quod naturale ius immutabile est, ius autem legitimum mutabile. Cum ergo praecepta moralia de iure naturali sint, vt su-

pra dictum est, praecepta verò caeremonialia & iudicialia de iure naturali habeant vim solum ex legis institutione, inde est, quod praecepta moralia immutabilia sunt, praecepta verò caeremonialia, & iudicialia mutabilia sunt, imò & mutata sunt. Pro declaratione primi ponuntur aliquae propositiones. Prima est. Ius naturale apud omnes idem est. Probatur hae propositio auctoritate Isidori in cap. ius naturale. i. distinctio. dicentis. Ius naturale est commune omni nationi. Et auctoritate Aristot. 5. lib. Ethicorum, dicentis. Ius naturale apud omnes homines idem est. Sicut ignis hic & in Persis vrit. Secunda propositio est. Quod ius naturale à corde hominis aboleri non potest. Probatur Augustini auctoritate in secundo. confess. dicentis. Lex tua scripta est in cordibus hominum, quā nulla quidem delet iniquitas. Tertia propositio est. Quod ius naturale immutabile est. dicitur enim 5. dist. cap. i. Naturale ius ab exordio rationalis creaturae est, nec variatur tempore & immutabile permanet. Hae ibi. Quarta propositio est, quod naturale ius per legem positivam explicari potest, sed per eam deleri non potest. Secunda pars probatur. In speculatiuis enim ex falsitate conclusionis non falsificatur principium, ergo in praetereis ex institutione legis positivae non potest tolli naturale ius. Et confirmatur, quia consuetudo, quae habet vim legis quantuncunque longæva & diuturna non potest auferre naturale ius. ut in cap. fin. de consuetudine. & in cap. consuetudinis. 6. dist. ubi sic dicitur. Consuetudinis vsusq; longævi non vilis auctoritas est, verum non vsque adeo valitura, ut rationem vincat. Hae ibi. Ergo nec lex positiva delere poterit naturale ius. Et præterea omnis lex primitiva derivatur à lege naturali, quæ si non concordet, lex non est. ut in ea. erit autem lex. quarta. distinctio. ergo per legem positivam lex naturalis, aut naturale ius tolli non potest. Quod autem explicari possit, patet sic. Ius enim naturale communiter disponit de rebus agendis, sed per legem positivam particulariter agenda disponuntur, ergo lex positiva explicat naturale ius. Et declaratur exemplo. Ius enim naturale dicitur parentes esse venerandos, & quia contra honorem parentum quandoque opere filij peccant, inde est, quod lege positiva humana poena imponitur Parricidis. Item inferentibus manus in parentes, & eis, qui iniuriam gravem eis fecerint, si criminaliter eos decussaverint de causa, quæ non sit adversus Principem vel rempub. si vitæ parentum fuerint insidiati, si uxori vel concubinæ patris se immiscuerint, & multa alia, quæ continentur in authen. ut cum de ap. cog. §. causas. columna quinta. hae enim leges imponentes poenā de honoranti parentes in hoc confirmant & expli-

cant naturale ius, quo præcipitur, ut parentes honorentur. Similiter sunt aliae leges punientes divinationes, idololatriam, auguria, & sortilegia, quæ sunt contra honorem Dei, & aliae sunt punientes homicidia, adulteria, furta, & falsa testimonia, quæ omnes explicant naturale ius, & praecepta Decalogi hae vitia prohibentia. Quinta propositio est. Sicut lex positiva humana non potest tollere naturale ius: ita non potest illud instituire. Patet. Illud enim dicitur institui per legem positivam, quod ab ea vigorem recipit: sed ius naturale non recipit vigorem à lege positiva, igitur, &c. Probatur minor. Illud enim ius non recipit vigorem à lege positiva, quod obligat ante legis editionem: sed ius naturale obligat antequam lex positiva, igitur, &c. Probatur minor. Quoniam naturale ius incipit ab exordio rationalis creaturae, ut dicitur. 5. distinct. cap. i. ius autem positivum non tunc incipit, sed post temporum decursum, non igitur naturale ius à lege positiva accepit institutionem. His præmissis ponuntur tres conclusiones. Prima est. Præcepta Decalogi quia de iure naturali sunt, apud omnes obligant. Secunda conclusio est. Præcepta Decalogi antequam esset lex Moyfi, erant obligatoria. Et similiter lege abrogata, obligatoria sunt. Tertia conclusio. Præcepta Decalogi sunt indispensabilia. Prima conclusio quo ad primam partem sic probatur. Illa praecepta, quæ pertinent ad bonos mores rationi convenientes dicuntur esse de iure naturali sed huiusmodi sunt praecepta Decalogi, igitur &c. Quod autem praecepta Decalogi ad mores pertineant rationi convenientes, patet per singula discutendo. Secunda pars sic probatur. Vbi est idem titulus causæ obligationis in præceptis Decalogi. omnes enim homines habent dictamen rationis sicut & habent eandem naturam: ergo apud omnes homines æqualiter obligant. Secunda conclusio sic probatur. Manente causa obligationis legis, manet obligatio eius: sed antequam lex Moyfi esset instituta & etiam post eius abrogationem manet causa obligationis præceptorum moralium, ergo ante legis institutionem & post eius abrogationem praecepta Decalogi æqualiter obligant. Minor sic probatur. Idem enim dictamen rationis est ante legem & post legem, quo ratio indicat unum Deum esse colendum, parentes esse venerandos, furta, adulteria, homicidia, falsa testimonia esse vitanda. Tertia conclusio sic probatur. Illa praecepta sunt indispensabilia, quæ continent ipsam conservationem boni communis & ordinis iustitiæ & virtutis: sed huiusmodi sunt praecepta Decalogi, ergo sunt indispensabilia. Maior sic exponitur. In præceptis enim dispensatio fit, quoniam occurrit aliquis particularis casus, in quo si verbū

verbum legis obseruaretur, repugnaret intentioni Legislatoris, intentio autem Legislatoris ordinatur ad bonum commune, & ad ordinem iustitiæ & virtutis. Si ergo aliqua præcepta sint, quæ contineant ipsam conseruationem boni communis, vel ordinem iustitiæ & virtutis, huiusmodi præcepta continent intentionem Legislatoris, & ideo indispensable sunt. Sicut si poneretur præceptum, quod nullus noceret reipublicæ, vel male ageret, huiusmodi præceptum esset indispensabile. Sed si aliqua præcepta darentur ordinata ad hæc, quibus determinantur aliqui speciales modi in quibus nocetur reipublicæ, in talibus præceptis dispensatio posset fieri, quantum per omissionem talium præceptorum in aliquibus casibus non fieret præiudicium præceptis, quæ continent intentionem Legislatoris, puta, si ad custodiam ciuitatis statueretur, quod aliqui ciues vigilarent, posset cum eis dispensari propter maiorem vtilitatem. Præcepta autem Decalogi continent ipsam intentionem Legislatoris Dei. Nam præcepta primæ tabulæ continent ipsum ordinem ad bonum commune & finale, quod est Deus. Præcepta autem secundæ tabulæ continent ipsum ordinem iustitiæ inter homines obseruandæ, ut scilicet nulli fiat indebitum, & cuiuslibet reddatur debitum, & ideo præcepta Decalogi sunt omnino indispensable. Et hæc fuit sententia Sancti Thomæ. Prima Secundæ, quæstio. 100. artic. 8. Scotus tamen libro tertio. sentent. distinct. 37. dicit, quod duo præcepta primæ tabulæ sunt de lege naturæ strictè sumendo legem naturæ. De tertio verò præcepto dubitat, ut an id quod est morale sit de lege naturæ. De præceptis verò secundæ tabulæ dicit, quod non sunt de lege naturæ strictè sumendo, put illa dicuntur esse de lege naturæ, quæ sunt prima principia nota ex terminis, vel conclusiones necessariò sequentes ex eis. Sunt tamen de lege naturæ largè sumendo, qui scilicet sunt multum consona illi legi, licet non sequantur necessariò ex principiis practicæ, quæ sunt nota omni intellectui apprehendenti ex terminis. Sed contra sententiam tenentem præcepta omnia esse indispensable obijcitur primò, quia contra legem Decalogi est occisio innocentis. Sed Deus præcepit Abraham quod occideret filium suum innocentem ut habetur Genes. 22. ergo præcepta Decalogi mutabilia & dispensabilia sunt. Secundò, quia contra præcepta Decalogi est furtum, & tamen Deus præcepit Iudæis, ut mutuata ab Aegyptijs vasa surriperet, ut habetur Exod. 12. Tertio, quia fornicatio etiam in Decalogo prohibita est, & tamen Deus præcepit Oseæ, ut acciperet mulierem fornicariam & ex ea faceret filios fornicationum. Oseæ. 1. Vnde patet, præcepta Decalogi mutabilia, &

dispensabilia esse. Quartò adhuc, quia obseruatio sabbati continetur inter præcepta Decalogi, sed in hoc præcepto fuit dispensatum. Dicitur enim Machabæorum. 2. Et cogitauerunt in die illa dicentes. Omnis homo qui venerit ad nos in bello in die sabbatorum, pugnemus aduersus eum. Et præter ea hodie non solum non tenemur obseruare, sabbatum, sed etiam si quis obseruaret, diceretur Iudaizare. ut in cap. peruenit. de consec. distinct. 3. Ergo saltem hoc præceptum mutabile erat, & mutatum fuit. Quintò, Sicut se habet homo ad legem humanam, ita se habet Deus ad legem diuinam datam: sed homo dispensare potest in lege quam tulit, vel ipse, vel alius habens parem potestatem. ut in cap. innotuit. de elect. & in capit. non debet. de consang. & affin. cum alijs. ergo cum præcepta Decalogi à Deo sint instituta, videtur quod saltè Deus in eis possit dispensare. Et ulterius, cum prælati, & præsertim Papa vice Dei fungatur in terris videtur, quod in præceptis Decalogi possit dispensare. Ad primum horum quidam dicunt, quod Deus non iussit Isaac innocentem occidi eà intentione ut innocens occideretur, sed ut fides & obediencia Abraham probaretur. Cuius signum est, quod probata eius obediencia, prohibitus est extendere manum suam in puerum. ut dicitur Genes. 22. Vnde contra præceptum de occisione innocentis dispensasse non est dicendus. Alij dicunt, quod præcepto Decalogi non prohibetur quæcunque occisio, sed iniusta, & indebita. Augustinus dicit in. 1. lib. De libero arbitrio, & in epistola ad Publicolum. & latè tractatur. 23. quæstio. 5. Alias enim iudices, qui malefactores occidunt, contra præceptum Dei agerent, quod absurdum est. Deus autem actor est vitæ & mortis. ut dicitur. 1. Regum. 1. Et ideo si quis de mandato Dei aliquem occidat, homicidia dicendus non est. Vnde licet Abraham occidisset filium ut Deo iubenti obtemperaret, reus homicidij non haberetur, neque Deus in præcepto suo dispensare diceretur. Lex enim prohibet occisionem hominis iniustam: sed occisio facta de mandato Dei semper iusta est. Ad secundum dicendum, quod filij Israel surripientes vasa Aegyptiorum, non commiserunt furtum. Tum quia vasa debebatur sibi propter seruitium, quod Aegyptijs fecerant, & quia non erat sibi via conueniens consequendi debitum per viam iuris, potuerunt propria auctoritate recompensationem sui debiti accipere. Tum etiam, quia accipere rem alienam vel occultè vel manifestè auctoritate iudicis hoc decernentis, non est furtum, quia iam fit sibi debitum per hoc, quod sententialiter sibi est adiudicatum. sicut dicit. S. Tho. Secunda Secundæ. quæstio. 66. articulo quinto. ad primum. Potest etiam dici, quod filij Israel non commiserunt

furtum, quia furtum est contrectatio rei alienæ in iuro domino. vt Instit. de furt. §. furtum. Deus autem est vniuersalis dominus omnium quæ sunt in vniuerso. Vnde Psal. 23. dicitur, Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Si ergo de mandato Dei, qui primus & præcipuus dominus est aliquid accipiat furtum non committeretur, sicut etiam nec committeretur, si de mandato hominis domini acciperetur. Iudæi ergo rapientes vasa Aegyptiorum nõ inuito, sed volere domino, vero & præcipuo, qui Deus est, furtum non commiserunt. Ad tertium dicendum, quod Osee accipiens mulierem fornicariam non est mœchatus, mœchia enim est accessus ad alienam: qui autem accedit ad aliquã de mādato Dei, ad alienam non accedit. Si enim lex humana potest facere suam quæ ante nõ fuerat sua, sicut mulier quæ erat in quinto gradu consanguinitatis vel affinitatis reputabatur secundum antiqua iura illegitima ad contrahendum, & per consequens si alicui iungeretur quinto gradu sibi attinenti dicebatur aliena, & tamẽ nouo iure statutum est in capite non debet, de consang. & affi. quod talis sit persona legitima ad contrahendum, & per consequens quod eam accipiens non dicatur fornicator, sed maritus. A fortiori igitur lex diuina potest & potuit legitimare personas ad contrahendum, & similiter mandatum diuinum. Vnde quanquam mulierem aliquis accipiat de mandato diuino siue coniugatam, siue solutam, siue quancunque aliam, fornicator non diceretur, sed maritus. Vel potest dici, quod Deus mandauit Osee, vt acciperet mulierem fornicariam, nõ quidem fornicario coitu, sed quod cum ea contraheret matrimoniũ, & esset sibi legitima vxor: quod fieri potuit sine dispensatione Dei. Sicut & nunc si aliquis vxorem fornicariam in vxorem acciperet, nõ peccaret, imò & mereretur, neque ad hoc esset necessaria aliqua dispensatio. Ad quartum dicendum, quod Machabæi excogitantes se defendere sabbato, non dispensarunt in sabbati obseruatione, sed potius interpretati sunt præceptum de sabbati obseruatione, ostendentes, quod nõ intelligitur violare sabbatum, qui facit opus, quod est necessarium ad salutem humanam, vt Dominus ostendit Matth. 12. Quod verò hodie obseruatio sabbati nõ sit, ideo est, quia præceptum de obseruatione sabbati partim erat morale, & partim cæremionale: morale quidem quantum ad hoc, quod homini deputatur aliquod tempus vitæ ad vacandum diuinis. Sicut enim cuiuslibet rei necessaria deputatur aliquod tempus, sicut corporali refectiõni, somnõ, & alijs. sic ratio dicitur, quod spiritali refectiõni, quæ mens hominis in Deo reficitur, aliquod tempus deputetur. Et sic habere ali-

quod tempus deputatum ad vacandum diuinis, cadit sub morali præcepto, vnde & quantum ad hoc est immutabile & indispensabile. Est autem præceptum hoc cæremionale, in quantum specificat & determinat diem sabbati, quod est propter memoriam creationis. Vel propter allegoriam, quia Christus Sabbato in sepulchro requieuit. Vel propter anagogiam, quia in Sabbato, id est, in æterna beatitudine quiescendum est. Præceptum ergo de sabbati obseruatione ponitur inter præcepta Decalogi quantum ad id quod est morale, non autem quantum ad id, quod est cæremionale: imò quantum ad hoc penitus cessauit, sicut & aliz cæremoniae. Vnde & hodie sabbatum seruantes, grauiter peccarent, sicut infra latius ostendetur. Ad quintum dicendum, quod Deus non potest negare seipsum: negaret autem se, si ordinem suæ iustitiæ auferret, cum ipse sit ipsa iustitia, & ideo in hoc Deus dispensare non potest, vt liceat homini non ordinatè se habere ad Deum, vel nõ subdi ordini iustitiæ eius etiam in his, secundum quæ homines adinuicem ordinantur. Vnde & prælati dispensare non possunt contra diuinam ordinationem: etsi contra eam dispensarent, nec dispensati tuti essent. Paulus enim. 1. Corinthio. 2. dicit. Nam & ego si quid donavi, propter vos, donavi in persona Christi. Si ergo Prelatus dispenses & nõ in persona Christi, id est secundum eius voluntatem, non bene dispensat, sed potius iudicium & condemnationem sibi acquirit. Queritur ad hæc. 32. vtrum præcepta cæremionalia, & iudicialia legis sint mutabilia, imò & mutata, & euacuata sint. Ad quod respondendum est, quod licet præcepta Decalogi immutabilia sint, quia sunt de lege naturæ, præcepta tamen iudicialia & cæremionalia mutabilia sunt, imò & mutata sunt, & cessauerunt. Probatur prima pars. Quod enim ex sola voluntate Legislatoris vim & efficaciam habet, ex eius voluntate mutari potest: sed cæremoniae & iudicia legis ex sola voluntate Legislatoris & non ex ipso dictamine rationis efficaciam habent, igitur mutabilia sunt. Prima propositio patet. Quia sicut voluntas à principio causa fuit obligandi, ita & post eam esse potest deobligandi, ca. omnis de reg. iur. in volumi. Secunda propositio probatur. Quoniam ex solo voluntatis arbitrio, & non ex natura iudicia & cæremoniæ efficaciam sortita sunt. Nõ enim à ratione inditum est, quod leprosus quando mundandus est, debet adduci ad sacerdotem, & offerre pro se duos passeris viuos, & lignum cedrinum, vermiculum, & hyssopum, & alia, quæ statuuntur Leni. 14. quàm quod offerat agnum, vel hędum, vel lignum oliuę. Alia enim ex sola legis institutione efficaciam habent, propter quod ex sola Legislatoris volunta-

te mutabilia sunt. Quod enim mutari possent, conueniens fuit. cultus enim exterior concordare debet cultui interiori, qui consistit in fide, spe, & charitate: sed cultus interior non semper idem fuit, ergo cæremoniæ debuerunt esse aliæ. Quod autem cultus interior semper idem, probatur sic. Triplex enim status distinguitur cultus interioris. Vnus quidem secundum quæ habetur fides & spes de bonis cælestibus, & de eis, per quæ in cælestia introducimur, sicut de quibusdam futuris, & talis fuit status fidei & spei in veteri lege. Alius status est, in quo habetur fides & spes de cælestibus bonis sicut de quibusdam futuris, sed de eis, per quæ in cælestia introducimur, sicut de presentibus vel præteritis, & iste est status nouæ legis. Tertius status est, in quo vtræque habentur præsentia, & nihil creditur vt absens, neque speratur vt futurum, & iste est status beatorum, in quo nihil erit figurale ad diuinum cultum perticiens, sed solum gratiarum actio, & vox laudis. Et ideo dicitur Apocalyp. 21. de ciuitate beatorum. Templum non vidi in ea, Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, & agnus. Sicut ergo & quæ nunc sunt in ecclesia figure eorum, quæ sunt in patria cessabunt in statu gloriæ, pari ratione cæremoniæ primi status, per quos figurabatur secundus & tertius, veniente secundo statu cessare debuerunt, & aliæ cæremoniæ induci, quæ cõueniant statui diuini cultus pro tempore illo, in quo bona cælestia sunt futura. Beneficia Dei, per quæ ad cælestia introducimur sunt præsentia. Sicut dicit sanctus Thomas Prima Secundæ, quæstio. 103. artic. 3. Secunda pars probatur. Primo quidem ratione. Secundo auctoritate. Ratio talis est. Adueniente signato & figurato, cessat signum & figura: sed iudicia & cæremoniæ legis erant signum & figura Christi venturi, ergo postquam Christus aduenit, iudicia & cæremoniæ legis cessauerunt & mutata sunt. Prima propositio patet, discurrendo per omnia. Signa aliqua sunt venturi Principis, postquam Princeps aduenit, illa iudicia & signa tolluntur. Similiter in quibusdam regionibus, in quibus consueuerunt in eminentioribus templorum locis poni aliqua signa quæ indicant paulo post celebrandam esse ecclesiæ dedicationem, aut aliquem sacerdotem primam missam fore dicturum, facta consecrationis ecclesiæ solemnitate, aut prima expedita missa, omnia vexilla, & quæcunque alia signa erant, quæ hæc designarent & præfigurarent, statim tolluntur, et si perseverent, mendacia signa sunt. Secunda propositio sic probatur. Et primo quidem de cæremoniis. Secundo vero de iudicijs, De cæremoniis quidem. Patet sic. Nam cum homo sit vt anima Deo seruiat interiori, & sicut corpus ordinatur in Deum per animam, ita cultus ex-

terior ordinatur ad interiorem. Consistit autem interior cultus in coniunctione animæ ad Deum per intellectum & affectum, ideo secundum diuersitatem huius coniunctionis exteriores actus diuersitatem habent. In futura enim beatitudine intellectus humanus intuebitur diuinam veritatem in seipsa, & ideo exterior cultus non consistit in aliqua figura, sed solum in laude Dei, secundum illud. Elai. Si gaudium & lætitia inuenitur in egratiarum actio & vox laudis. In statu autem presentis vitæ non possumus diuinam veritatem in seipsa intueri, sed oportet, quod nobis innotescat sub aliquibus sensibilibus figuris, sicut Dionysius dicit. 1. capit. De cælesti Hierarchia. Quæ tamen figuræ diuersificantur secundum diuersum statum humanæ cognitionis. Tempore enim veteris legis neque diuina veritas erat manifesta in seipsa, neque etiam adhuc propalata erat via ad perueniendum ad hoc, vt Apostolus ostendit ad Hebr. 7. & ideo oportebat exteriorem cultum veteris legis non solum esse figuratiuum veritatis manifestandæ in patria, sed etiam Christi, qui est via ducens ad illam patriæ veritatem. vt dicitur Ioan. 13. Sed tempore legis nouæ hæc via manifestata est, vnde non oportet hanc præfigurari sicut futuram, sed commemorari tanquam præteritam vel præsentem. Oportet tamen præfigurari veritatem gloriæ, quæ nondum reuelata est. Vnde Apostolus vt inueneret differentiam veteris & nouæ legis dicit legem esse vmbra futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. Ad Hebr. 10. vt videlicet ostendat, quod minus appropinquat status veteris legis statui gloriæ, quam status nouæ legis, quæ non solum vmbra est, sed imago gloriæ. Si enim diuina proponerentur nobis sine sensibilibus figuris, non posset humanus animus ea capere. habet enim se ad diuina, sicut oculus Nyctico-racis ad lumen solis. vt dicitur. secundò. Metaphysices. In particulari vero ostendere per quem modum cæremoniæ veteris legis erant figuratiuæ, & Christi & gloriæ, nõ est presentis speculationis. Sed si quem delectat hæc videre, legat ordinariā glossam, & maxime super Exodum, & Leuiticum, & doctrinam Sancti Thomæ. Prima Secundæ. quæst. 112. per 4. artic. Vltimo de præceptis etiam iudicialibus certum est, quod figuratiua sunt, quia sicut Apostolus dicit. 1. ad Corinth. 10. Omnia in figura cõtingebant illis. Vnde & August. dicit cõtra Faustum. Quia populus Iudeorum erat electus à Deo ad hoc, qd ex eo Christus nasceretur, oportuit totum illius populi statum esse propheticum & figuralem, vnde & iudicia, & bella illius populi exponuntur mystice, nõ autem bella vel gesta Assyriorum vel Romanorum, quauis longè clariora fuerint. Sciendum tamen, quod inter-

ceremonias & iudicia legis hoc interest, quod ceremoniarum primò & per se institutæ sint ad figurandum aliquid pertinens ad cultum Dei, & mysterium Christi: unde in multis ceremonijs haberi non potest ratio naturalis, sed solum ad figurandum institutæ esse videntur. cuiusmodi est, quod nullus vestiri debet veste, quæ ex lana linoq; contexta est: vel quod hædus edi non debet in lacte matris. Iudicialia verò præcepta sunt figuralia non primò & per se, sed ex consequenti. Non enim sunt instituta principaliter ad aliquid figurandum, sed ad ordinandum statutum illius populi secundum iusticiam & æquitatem. Ex consequenti tamen aliquid præfigurabant, in quantum scilicet totus status illius populi, qui per huiusmodi præcepta disponebatur, figuralis erat. Et hæc differentia est maximè notanda, quoniam ad ea, quæ dicenda sunt, est summè necessaria. Quæri etiam potest. 33. Vtrum possit per auctoritates ostendi legem quantum ad ceremonias & iudicia mutatam esse & cessauisse. Ad quod respondendum est quod sic. Et primò inducentur auctoritates noui testamenti. Secundò auctoritates iuris humani positiui. Tertiò testamenti veteris testimonia in mediū adducuntur, vt & contra hæreticos & contra Iudæos huiusmodi veritas infallibilis habeatur. Et de auctoritatibus noui testamenti primò ad propositum inducitur auctoritas Pauli Hebræ. 7. dicentis. Translato sacerdotio, necesse est, vt legis translatio fiat. Super quem locum Augustinus dicit. Quia enim simul, & ab eodem & sub eadem sponsonne vtræque delata sunt: quod de vno dicit, necesse est, vt de altero intelligatur. Sed sacerdotium euidenter est translatum esse ab Aarō ad Christum, iuxta illud, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Psal. 109. Ergo & lex translata est. Non autem transfertur lex, nisi per eius mutationem & cessationem: ergo lex cessauit, & mutata est, & per consequens ceremoniarum & iudicia quia ex sola legis institutione vim habent, cessarunt. Item Apostolus eodem capitulo sic dicit, Reprobatio quidem fit prioris mandati propter eius infirmitatem, & inutilitatem. nihil enim ad perfectū adducit lex: sed lex, quæ reprobata est, cessauit: ergo mandatum prius, id est, lex vetus quantum ad ea, quæ ex ipsa lege vim habent, cessauit, & mutata est. Item Apostolus in eadem epistola capit. 5. inducens auctoritatem Hieremias, sic dicit. Dicens autem novum, veterauit prius. Quod autem antiquatur & senescit, prope interitum est. cōsequens est, quod tempore Christi interierit & mutata sit. Præcessit quippe Hieremias Christum annis ferè sexcentis & quadraginta. Et præterea Apostoli in Concilio generali Hierosolymis congregato ita statuerunt, Visam

est Spiritui sancto, & nobis nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, sanguine, suffocato, & fornicatione. Act. 15. ergo exceptis his quatuor quantum ad alia cessauit lex, & mutata est. Vtrum autem quantum ad hæc prohibita adhuc daret lex, dicitur infra. Quintò Apostolus qui non à seipso, sed Spiritu sancto inspiratus loquebatur, sic ait Gal. 5. Si circūcidamini, Christus vobis nihil prodest. Sed hoc non esset, si circumcisio adhuc obligaret, & haberet vim. ergo cessauit, & per consequens omnes aliæ ceremoniarum, quæ circumcisionem tanquam ianuam supponebant. Sextò Apostolus eodem cap. inquit. Qui in lege iustificamini, à gratia excidistis. Glo. Id est, qui in obseruatione legalium quæritis iustificari, putantes non sufficere vobis fidem Christi ad salutem, excidistis à gratia Dei, & per consequens blasphematis, iudicantes illum impotētem. Hæc ibi. Sed hoc propterea est, quia lex cessauit: ergo mutata est, & abrogata. Septimò Apostolus ipse Gala. 4. sic dicit. Dies obseruatis, & menses, tempus, horas, & annos: timeo vos, ne fortè sine causa laborauerim in vobis. Gloss. Dies obseruatis, scilicet, apud Iudæos celebres, & quartamdeciman diem mensis primi, & sabbata. & menses, id est, festa Calendarum, de quibus nu. 29. 1. Regum. 20. 4. Reg. 4. Vel dies obseruatis Neomeniarum, scilicet, de quibus Psal. 55. & Esaia. 1. & tempora, id est, tempus egressionis de Aegypto mense primo, & tempus liberationis Isaac mense septimo, de quibus Exo. 12. Leuit. 23. Num. 25. & 29. Et annos, id est, septimū annū, qui dicebatur remissionis. Exod. 21. & Deutero. 15. & annum quinquagesimum. Leuit. 15. timeo ne fortè sine causa, id est, inutiliter laborauerim in vobis. Gloss. prædicando vobis fidem Catholicam, quæ non proficit dicto non iudaizantibus: hoc autem non esset nisi propter legis reuocationem: ergo lex reuocata & mutata est. Item Christus in passione sua, cum esset prope vt spiritum patri traderet, sic dicit, vt Ioannes refert cap. 19. Consummatum est, id est, mysterium passionis & redemptionis humanæ perfectum est, & consummata est lex, quæ ipsius figura erat. Patet ergo ex nouæ legis testimonijs legalia iam cessasse, & euacuata fuisse. In iure etiam humano inueniuntur auctoritates, quibus legem cessasse, & abolitā esse probatur. Statutum est enim ab Innocentio. 3. & habetur in cap. maioris extra de ap. Absit enim, vt in illam damnatam hæresim incidamus, quæ perperam affirmabat legem cum Euangelio, & circumcisionem cum baptismo seruandam. Sed propterea lex non seruatur cum Euangelio, quia abrogata est. Ergo cessauit, & abolita est. Secundò, in Concilio generali sic statutum est, sicut legitur in cap.

cap. quidam. de Apōsta. Quidam, sicut accepimus qui ad sacri vndam baptismatis voluntariē accesserant, veterem hominem omnino non exiit, & nouo perfectius indut, cū prioris ritus reliquias retinēs, Christianā religionis decorem tali commixtione confundat. Cum autem maledictus sit homo, qui terram duabus vijs ingreditur, & indui veste non debeat lino lanaque contexta, statuimus, vt per praelatos ecclesiarum talis obseruatiō veteris ritus omnino compescatur: vt quos Christianā religioni liberā voluntatis arbitrium obtulit, salutiferā coactionis necessitas in eius obseruatione conseruet: cū minus malum existat viā Domini non agnoscere, quā post agnitā retroire. Hæc ibi. Ecce quod ecclesia priores ritus seruare prohibet post receptum baptismum. Ex quo luculenter apparet, legem cessasse, & reuocatam fuisse Tertio à Bonifacio. 5. ita statutum est. Contra Christianos, qui ad ritum transierint vel adierint Iudæorum, erit tanquam contra hæreticos procedendum. in cap. contra Christianos. de hæret. lib. 6. Sed non procederet contra tales tanquam contra hæreticos, si lex adhuc maneret: ergo mutata & reuocata est. Et confirmatur. Quia vt Isidorus dicit lib. 5. Etymologiarum. cap. 5. Et Gratianus recitat in cap. quidam. 24. quæstio. 3. inter hæreticos computantur Nazaræi & Ebionitæ quia legem ad litteram seruabant: hoc autem non esset, si lex mansisset. Vnde necessario conuincitur, legem cessauisse, & reuocatam fuisse. Hæc autē mutatio testin. onijs veteris legis probatur. Nam & ab eodem Deo prænuntiata & prophetata fuit. Dicitur enim Hieremias 31. Ecce dies venient dicit Dominus, Et feriam domui Israel & domui Iuda fœdus nouum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel. Dabo legem meā in visceribus eorum, & in corde scribam eam. Ex quibus verbis habetur primò, quod lex & pactū nouum feriendum erat. Vnde apparet, quod fœdus antiquum cessaturum erat. Secundo, quod fœdus nouū dignius esset fœdere antiquo in hoc scilicet, quia lex noua scribenda erat in corde, lex vetus in tabulis. Ex quo colligitur, maiorem fore stabilitatem eius, quā veteris. Item Dominus quasi prænuntians cessationem legis, & inutilitatem cæremoniarum & sacrificiorum eius, sic dicit Esaias. 1. Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum dicit Dominus? Plenus sum. Holocausta arietum & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum & hircorum nolui. Cū veniretis ante conspectum meum, quis quæsiuit hæc de manibus vestris, vt ambularetis in atrijs meis? Ne offeratis vltra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi. Neomenias, & sabbatum, & festiuita-

tes alias non feram. Calendas vestras, & solennitates vestras odiuit anima mea. Ecce vbi Dominus quasi expressè reuocat cæremonias legis quasi inutiles, & infructuosas. Item Malach. 1. traditur, postquam dictum est reprobatione sacrificiorum veteris legis, Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & minus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occiduum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Ex quibus manifestè patet sacrificiorum legis veteris reprobatio, & vocatio gentium, & institutio nouæ oblationis mundæ, qualis est oblatio ecclesiæ Catholicæ. Et confirmatur, quia Rabbi Moyses Aegyptius, vir inter Hebræos non mediocri auctoritatis in sua expositione super librum Canhedrin. cap. heledi. dicit, quod omnis lex, quam quis adducit in seculo veteris legis, vana est respectu legis Messiae. Hæc ille. Ex quibus dictis duo patent. Primum, quod lex vetus habuit secundum, id est, durationem terminabilem. Seculum enim est duratio rei periodo terminata, secundum quod lex vetus erat vana respectu legis Messiae, & per consequens ea adueniente, cessare debuerat, & abrogari. Item Rabbi Moyses in suo Deutero. lib. de iudicijs. tit. De regibus. cap. 12. dicit, Non est inter istud seculum & tempus Messiae, nisi subiectio regnorum. Vbi seculum appellat tempus legis, distinctum à tempore Messiae. Vnde patet, quod lex vetus duratura erat vsq; ad Messiam, quo adueniente, alia lex instituenda erat, & illa cessatura.

¶ Quoniam quæ præ oculis sunt melius percipiuntur: scire quæ oportet formam & paxim quā seruant Domini inquisitores in degradatione Episcopi & cæterorum Clericorū ex Pontificali Romano desumptā hic transcribere necessarium & vtile fore duximus.

Degradatiō ab ordine Pōtificali.

 I degradandus sit Archiepiscopus Pontifex degradator aufert ab eo Pallium sic dicendo. Prærogatiua Pontificalis dignitatis, quæ in Pallio designatur, te exuimus: quia male vsus es ea.

¶ Deinde vel si degradandus sit episcopus tātum, Pontifex degradator amouet ei Mitram dicendo.

Mitra:

Mitra Pſtiferis dignitatis videlicet ornatu: quia eam male praſidendo ſœdaſtinum caput denu- damus. Deinde vnus ex miniſtris tradit degradan- do librum Euangeliorum quem Pontifex degra- dator auferi de manibus degradandi dicens. Red- de Euangelium: quia prædicandi officio: quo ſpre- ta Dei gratia te indignum feciſti: te iuſtè pri- uamus. Deinde Pontifex degradator amouet an- nulum de digito degradandi ſic dicēs. Annulum fidei ſcilicet ſignaculum: tibi digne ſubtrahimus: quia ipſam ſponſam Dei eccleſiam temere viola- ſti. Tum vnus ex miniſtris tradit degradando in manus baculum paſtorales: quem mox Ponti- fex degradator tollit de manibus degradandi di- cens. Auferimus à te baculum paſtorales. vt per inde correctionis officium quod turbaſti non va- leas exercere. Deinde extractis ſibi per miniſtros chirothecis. Pontifex degradator abradit degra- dando Pollices & manus leuiter cum cultello aut vitro dicens. Sic ſpiritalis benedictionis de libu- tionis myſtica gratia: quantum in nobis eſt te pri- uamus vt ſanctificandi & benedicendi perdas offi- cium & effectū. Poſthæc Pontifex degradator cū eodem cultello aut vitro abradit leuiter caput de- gradandi dicens. Conſecrationem & benedictio- nem ac vñctionem tibi traditam radēdo delemus, & te ab ordine Pontificali quo inhabilis es reddi- tus abdicamus. Tum degradando per miniſtros extrahuntur ſandalia.

Degradatio ab ordine Pref- byteratus.

Miniſtri tradunt in manus degradandi cali- cem cū vino & aqua, ac patena & hoſtia quem Pontifex degradator auferi de ma- nibus degradandi dicens. Amouemus à te quin po- tius amotam eſſe oſtendimus: poteſtatem offerē- di Deo ſacrificium: miſſamq; celebrandi tam pro- viuſ quam pro defunctis. Deinde Pontifex de- gradator abradit leuiter cū cultello vel vitro pol- lices & indices vtriuſque manus degradandi di- cens. Poteſtatem ſacrificandi, conſecrandi: & bene- dicendi: quam in vñctione manuum & pollicum recepiſti: tibi tollimus hac raſura. Quo dicto Pon- tifex degradator accipit caſulam ſiue planetam per poſteriorem partem capiti & degradandum exiit dicens.

Degradatio ab ordinibus ſacris.

Viſte Sacerdotali charitatem ſignate, te me- rito expoliamus: quia ipſam & omnem in- nocentiam exuiſti. Tum Pontifex degra- dator auferi à degradando ſtolam dicens.

¶ Signum domini per hanc ſtolam ſignatum, tur- piter abieciſti. ideoq; ipſam à te amouemus: quē inhabilem reddimus ad omne ſacerdotale offi- cium exercendum.

Degradatio ab ordine Dia- conatus.

Miniſtri tradunt degradando in manus li- brum Euangeliorum quem Pontifex de- gradator tollit de manibus eius dicens. Amouemus à te poteſtatem legendi Euangelium in eccleſia Dei: quia id non competit niſi dignis. Tum Pontifex degradator exiit degradandum dalmatica dicens.

Leuitico ordine te priuamus: quia tuum in eo mi- niſterium non impleuiſti. Deinde Pontifex degra- dator amouet degradando ſtolam de humeris pro- iiciens eam poſt tergum dicens.

Stolam candidam quam acceperas immaculatam: in conſpectu Domini perferendam: quia non ſic cognito myſterio exemplum conuerſationis tue fidelibus præbuiſti vt plebs dicata Chriſti nomi- ne: poſſit exinde imitationem acquirere: iuſte à te amouemus: omnem Diaconatus officium tibi prohibentes.

Degradatio ab ordine Sub- diaconatus.

Miniſtri tradunt in manus degradandi li- brum Epistoſarum quem Pontifex de- gradator de manibus illius accipit dicēs. Auferimus tibi poteſtatem legendi epistoſam in eccleſia Dei: quia hoc miniſterio indignus es red- ditus. Tum Pontifex degradator exiit degradan- dum tunicella dicens.

Tunica ſubdiaconali te exuimus: cuius cor & cor- pus timor domini: caſus & ſanctus in eternū per- manens: non conſtringit. Deinde Pōtifex degra- dator accipit à degradando manipulum dicens.

Depone manipulum quia per fructus bonorum operum quos deſignat: non expugnatiſti ſpiritalis inſidias inimici. Tum Pontifex tangens amiectum degradandi dicit.

Quia vocem tuam non caſtigaſti: ideo amiectum à te auferimus. Poſthæc vnus ex miniſtris tradit in manus degradando vrcolos cum vino & aqua: ac bacile cum manutergio: ac calicem vacuum cum patena. Tum Archidiaconus tollit de manu de- gradandi vrcolos cum vino & aqua: ac bacile cū manutergio. Pontifex calicem vacuum & patenā tollit dicens.

Poteſt

¶ Potestatem introeundi sacrarium tangendi Pal-
las: vasaj& alia indumenta sacra: omneque subdia-
conatus ministerium exercendi à te amouemus.
Deinde ministri exuunt degradandum cingulum:
albam, & amictum.

¶ Degradatio ab ordine Acolytatus.

VNus ex ministris tradit in manus degradan-
do vireolum vacuum, quem Pontifex de-
gradator tollit de manibus illius dicens.
Immunde: vinum & aquam ad Eucharistiam de-
cetero non ministres. Tum vnus ministrorū tra-
dit in manus degradando candelabrum cum ce-
reo extincto quod Pontifex degradator accipit
de manibus illius dicens. Dimitte perferendi vi-
sibile lumen, officium: qui præbere spirituale mo-
ribus neglexisti: ac vniuersum acolytatus officium,
hic depone.

¶ Degradatio ab ordine exorcistatus.

VNus ex ministris tradit degradando in ma-
nus librum exorcismorum: quem Pontifex de-
gradator tollit de manibus illius dicens.
¶ Priuamus te potestate imponendi manum su-
per energuminos, & demones de obsessis corpo-
ribus expellendi, omni tibi exorcistatus officio
interdicto.

¶ Degradatio ab ordine, lectoratus.

VNus ministrorum tradit degradando in ma-
nus librum lectionum: quem Pontifex de-
gradator tollit de manibus illius dicens.
¶ In ecclesia Dei non legas vltius: neque cantes
neque panes aut fructus nouos vllatenus benedi-
cas: quia tuum officium non impleuisti fideliter
& deuote.

¶ Degradatio ab ordine ostiariatus.

VNus ex ministris tradit degradando in ma-
nus clauis ecclesiæ quas Pontifex degra-
dator tollit de manibus illius dicens.
¶ Quia in clauibus errasti clauis dimitte: & quia
ostia cordis tui male demonibus obserasti, amo-

uemus a te, officium ostiarij: vt non percutias cym-
balum: non aperias ecclesiam: non sacrarium: non
librum amplius prædicanti.

¶ Degradatio à prima tonfura.

Pontifex degradator extrahit degradando su-
perpellicium dicens.

¶ **A**uthoritate Dei, omnipotentis Patris &
Filij & Spiritus sancti ac nostra tibi auferimus ha-
bitum clericalem, & nudamus te religionis, or-
natu: atque deponimus: degradamus: spoliamus,
& exuimus te omni ordine: beneficio & priuile-
gio clericali: & velut clericalis professionis indig-
num: Redigimus te in seruitutem & ignominiam
habitus secularis ac status. Tum Pontifex degra-
dator cum forficibus tondere incipit: & per bar-
bitonforem ibidem præsentem totaliter tonderi
facit caput degradandi dicens:

¶ **T**e velut ingrati filium à sorte Domini ad quā
vocatus fueras abiicimus: & coronam tui capitis:
Regale quidem signum sacerdotij: de tuo capite
amouemus. Propter tui regiminis prauitatem. Dein
de si velit Pontifex dicit. Quod ore cantasti cor-
de non credidisti nec opere impleuisti: idcirco can-
tandi officium in ecclesia Dei a te amouemus. Tū
ministri Pontificis exuunt degradatum vestem &
habitu clericali: & ipsum induunt habitum secu-
larem: Quo facto si fuerit talis casus quod degra-
datus iuxta constitutiones Innocentij Papæ tertij
tradi debeat curiæ seculari. Pontifex degra-
dator degradatum amplius non tangit: sed in hunc
modum contra ipsum pronunciat dicens.

¶ **P**ronunciamus, vt hunc exutum omni ordine,
ac priuilegio clericali: curia secularis in suum fo-
rum recipiat degradatum. Tum Pontifex degra-
dator efficaciter & ex corde: omni instantia pro-
miserrimo illo derelicto intercedit apud iudicem
secularem: vt citra mortis periculum: vel mutila-
tionis contra degradatum sententiam moderetur
dicens.

¶ Degradatio ab ordinibus sacris.

Domine iudex: Rogamus vos cum omni af-
fectu quo possumus: vt amore Dei: Pieta-
tis & misericordiæ intuitu & nostrorum
interuentu precaminum: miserrimo huic nullum
mortis vel mutilationis periculum inferatis. Quo
facto ministri curiæ secularis degradatum sub sua
custodia recipiunt: & discedunt.

a ¶ Por el juez ecclesiastico. Ad iudicem ecclesiasticū pertinet cognitio huius criminis, vt hic habetur, & latius dixi in l. 3. & supra proxima, vbi latè resolui materiam huius criminis hæresis.

¶ Titulus Quintus. De excommunicatis.

¶ Lex Prima.

b ¶ Vida espiri-
tual. Vitam
aternā dedit
nobis Deus,
vt inquit Ioā
nes in prima
epistola. capi-
tulo quinto.
Et hæc vita
in filio eius
est. Qui ha-
bet filiū Dei,
habet vitam:
qui non ha-
bet filiū Dei,
non habet vi-
tam. Hæc scri-
bo vobis, vt
sciatis quo-
niam vitā æ-
ternam habe-
tis, qui credi-
tis in nomine
filiū Dei. Fa-

¶ Lex IIII. La pena
del que fuere conde-
nado por hereje.

¶ El Rey don Enrique co-
dem titulo.

ESPVES
que por el
juez eccle-
siastico^a, al

guno fuere condena-
do por hereje: la mey-
tad de sus bienes, sea
para la nuestra Ca-
mara.

cit textus in capitulo. resuscitatus. de pœniten-
tia. distinctione prima. dum ibi dicitur, Cum
Deus sit vita animæ: anima vero vita corporis:
sicut corpus viuere non potest absente anima:
ita nisi Deo præsentem, anima viuere non valet.
Sed filius Dei fuit obediens semper. Ad Phi-
lippenfes secundo. Humiliauit semetipsum Chri-
stus factus obediens vsque ad mortem. Et est in-
structio nostra, vt prælatis obediamus, cuius
transgressio est inobedientia, quæ mortale indu-
cit peccatum quod separat animam à Deo, vt in
præsentem habetur, dicendo: *vida spiritual es al ani-
ma la obediencia, y muerte la desobediencia.* capitu-
lo secundo. de maiorita. & obediens. Et prima.
Petri secundo. Subditi estote omni humanæ crea-
turæ propter Deum, siue regi tanquam præcellen-
ti, siue ducibus tanquam ab eo missis ad vindi-
ctam malefactorum, laudem verò bonorum. ca-
pitulo. solita, de maiorita. & obediens. Obedi-
entia victimis iure præponitur, primo Regum ca-
pit. decimoquinto. Melior est (inquit) obedi-
entia, quàm victima. Ratio est, quia per victimas
aliena caro, per obedientiam verò propria ma-

statatur volūtas. cap. sciendum. decima octaua. ques-
tione secunda. vbi Archidiaconus notabiliter di-
cit, quod obedientia nouem comites, seu conditio-
nes habere debet.

¶ Primò, vt exhibeatur libenter, id est, volun-
tariè, sine cor-
dis murmu-
re. Actuum
nono. Domi-
ne qd me vis
facere? Secun-
dò humiliter
sine vocis cō-
tradictione.

Titulo V. De
los descommul-
gados.

¶ Ley primera. La pe-
na en que caen los des-
cōmulgados que por
diuersos tiēpos perse-
ueran en la descom-
munion,

El Rey D. Iuā II. en Guadala-
ja. Año de mil y cccc. y ix.

IDA SPI-
ritual^b, es
el anima la

¶ Quartò integraliter sine operis diminutione.
Tobiæ quinto. Omnia quæ præcepisti mihi pa-
ter, faciam. ¶ Quintò, simpliciter sine manda-
ti nimia distictione, iuxta illud Psalmi, In au-
ditu auris obediunt mihi. ¶ Sextò, prudenter, si-
ne manifesto errore. Actuum quinto. Oportet
magis obedire Deo, quàm hominibus. nam ma-
lus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat
labijs mendacibus. Prouerbiorum, decimo septi-
mo. Hinc suadet textus in capitulo. Si Domi-
nus. in fine. vndecima questione tertiā. dicens
notantissimè. Dicimus de seruis apud domi-
nos, & de vxoribus apud viros, & de filijs apud
patres, quod in illis tantum debeant dominis, &
viris, parentibusque esse subiecti, quæ contra Dei
mandata non sunt, & in capitulo. Non semper. ea-
dem causa & questione. Dicit textus, Non sem-
per malum est non obedire præcepto. Cum
enim Dominus iubet ea, quæ sunt contraria Deo,
tunc ei obediendum non est. Idem probat capi-
tu. Iulianus, & capitu. qui omnipotentem, & ca-
pit. qui resistit. & capitu. Imperatores, ead. causa &
quærit. Vnde Panorm. ita. in capitu. si quando. de
rescript.

rescript. & in cap. quanto. de consuetud. ait. Obediendum est superiori in licitis & honestis. nō autem cum peccato & scandalo. Et inde fit, quod idē etiam subditi regulares non debent in his, quæ contra Deum essent, prælati eorum obedire. Innocē. in cap. ad aures. de temp. ordi. Panormi. in cap. cum in ecclesijs. col. 1. de maio. & obediē. & in capit. cum ad monasteriū. in colū. 2. de stat. monach. Adde glo. fin. in cap. non in inferenda. 23. q. 3. & ca. fin. & ibi Cardin. nu. 1. ead. causa & quæst. & Felin. in ca. si quando. num. 2. de offi. delegat. tex. in c. inquisitioni. ad fin. de senten. excom. de cuius intellectu agit. Domini. Sotus lib. 4. De iusti. & iur. q. 5. art. 4. pag. 317. Hinc inferitur, quod ductum iniuste ad mortem, non solum Anciani (vulgō Regidores) sed etiam populares, possunt e manibus iudicis etiam per vim eripere, quia tunc non facit actum iustē, nec ut iudex, qui est minister Dei, sed tanquam particularis contra reſtitutionem rationis & iuris diuini. Exod. 20. & humani, & tanquā diabolus, ut aliās rogatus in quæſtione subiecta consului, & in leſione ordinaria Decreti explicatū in dict. c. non in inferenda. 23. q. 3. Septimo, veraciter sine fictione. ad Coloss. 3. non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes. Octauo, perseveranter sine intermissione. ad Philippen. 2. Factus est obediens patri usque ad mortem. Non, celeriter sine dilatione. Esai. 8. Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi colūbæ ad fenestras? Vnde S. Bernardus dicit, Verus obediens, nescit moram, nec mandata procrastinat, sed aures parat auditui, oculos visu, manus operi, pedes itineri, & sic se totum interius colligit, ut imperantis adimpleat exterioris voluntatem.

obediencia: y muerte la desobediencia: y desobedecer los mandamientos de la santa madre yglesia. Y porque la sentencia de excommunication es arma con que la yglesia defiende su libertad: y mantiene y gobierna las aias Christianas con justicia de Dios: y deve ser mu-

Vnde dicit tx. in ca. omnes. de maio. & obediē. Omnes principes terræ, & ceteros homines, episcopis B. Petrus obedire præcipiebat. Per quem tex. Panor. ibi. i. notab. firmat, quod quantuncūque sit princeps maximus, tenetur nihilominus

cho mas temida y guardada que otra sentencia alguna, porque no ay mayor pena que muerte del anima, y así como el arma temporal mata al cuerpo: así la sentencia de excommunication^b mata el anima y es llave de los Reynos de los cielos que encomendo nuestro

Episcopo loci obedire in his, quæ ad eius officium spectāt. Nul- lus enim Prin- ceptus exēptus est de iure cōmuni à iurisdic- tione Epif- coporū. Vnde Ambrosius Episcopus ex- communica- vit Imperato- rem. cap. duo. 96. distincti. Quo fit, qd ex- communica- tus quantum- cumque rex siue alius Prin- ceptus sit, est vi-

tandus, secundum formam præsentis legis. Tum, quia communio postquam excommunicatus ab ecclesia repellitur, inducit peccatum. cap. illud. & ibi Innocē. de cleric. excomm. ministr. ubi probatur, quod excommunicatus tenetur alios vitare, aliās peccat, sicut alij scienter cum eo commun- icantes. Gabriel in. 4. senten. distinctio. 18. quæ- stione tertia. dub. 5. Navar. in. ca. cum contingat. pag. 168. de rescrip. Ergo cum eadem versetur ratio, eadem debet esse iuris dispositio absque acce- ptione personarum. c. novit. de indi. & per regu- lam, Quod quisque iuris alium statuit, eodem iure uti debet. in rub. & nigro. ff. quod quisq; iur. & sapientis dicat authoritas, Patere legem, quam ipse tuleris. cap. cum omnes. & ibi glo. 3. de consti- tutio. Et est optimū pro intellectu & ampliatio- ne huius regie constitutionis.

^b ¶ *Sentencia de excommunication.* Nota excommunica- tionem sententiam esse. Probatur in rubro. De- sententia excom. in decret. & in. 6. & Clem. & in cap. sententia pastoris. 11. quæstio. 3. gloss. in cap. biduum. verb. sub conditione. 2. quæstio. 6. dicit sententiam excommunicationis sub conditione latam tenere. Panormi. in cap. significauerunt. nu- mero. 11. de testib. & in ca. procuraciones. num. 8. de censib. quanvis alias sententia sub conditione lata, non valeat, ut est tex. in dict. capit. biduum.

quem com-
mendat Pa-
normit. in ca-
pit. in literis.
in fin. de of-
fic. delegat.
Socin. in tra-
cta. reg. cum
fallent. regu.
369. Ergo est
sententia. Sed
gloss. ibi di-
cit, q' non est
sententia dif-
finitiva, sed
interloquuto-
ria. in verbo.
sententia. glo.
in summ. ver-
bo. quod au-
tem. secunda.
quæstioni. 1.
Quia cum iu-
dicialiter pro-
fertur à iudi-
ce, tale præce-
ptum sub pœ-
na excommu-
nicationis vim
interloquu-
torie habet,
iuxta gloss. in
authen. De li-
tigiosis. §. ad
excludendas.
verb. interlo-
cutionibus.
coll. 8. non a-
libi secundum
Angel. in. l. q.
agnitis. nu-
mero. 2. ff. de
except. & in
authen. de hæ-
red. & falcid.
§. illud quo-
que. vbi vide
gloss. verb. de-
creto. Idem
Angel. in ru-
bri. ff. de iu-
di. gloss. verb.
bo. sententia-
rum. in. l. cum
clericis. C. de

señor al Apostol sant
Pedro y a sus succes-
sores y ministros de
la yglesia: y les dio po-
der de ligar, y absol-
uer las animas sobre
la tierra: y porque el
mayor quebranta-
miento de la fe Chri-
stiana es el menospre-
cio de la sancta Igle-
sia. Porende confir-
mamos, y aproua-
mos, y mandamos q
sean guardadas las le-
yes que sobre esta ra-
zon hizieron y orde-
naron los Catholicos
Reyes dō Alonso en
las Cortes que hizo
en Madrid: y el Rey
Don Enrique II. en
las Cortes que hizo
en Toro: y el Rey dō
luan primero en las
Cortes que hizo en
Guadalajara: por las
quales dichas leyes
los dichos Reyes nue-
stros progenitores:
ordenaron y manda-
rō que qualquier per-
sona que estuviere
descommulgada por

denunciacion de los
Prelados de la sancta
Yglesia por espacio
de treynta dias: que
pague en pena cient
marauedis de los bue-
nos que son seyscien-
tos marauedis de mo-
neda vieja. E si estu-
uiere endurecido en
la dicha descommu-
nion seys meses cum-
plidos: que pague en
pena mil marauedis
de la dicha moneda
buena: que son seys
mil marauedis de la
dicha moneda vieja.
E passados los dichos
seys meses si persistie-
re en la dicha descom-
munion: que pague
sesenta marauedis de
los buenos: cada vn
dia: y demas que lo
echen fuera de la Vi-
lla, o lugar donde bi-
uiere: porque su par-
ticipacion sea escusa-
da: y si en el lugar en-
trare que la meytad
de sus bienes se sean cō-
fiscados para la nues-
tra Camara: y las di-

Episcop. &
Cleric. Et Ale-
xand. decla-
rat, quæ sit
sententia in-
terloquuto-
ria, seu diffi-
nitiva in ru-
bri. ff. de re iu-
dicat. Et q
sententia ex-
communica-
tionis si iudi-
cialiter profe-
ratur sit inter-
loquutoria,
constat, quia
non definit
negotiū, idcō
que quando-
cunque reuo-
cari potest.
vt notat Feli.
in rubri. de re
iud. num. 15.
vbi plures cō-
cordantias ci-
tat. Ludouic.
Gomes. in ca.
2. §. statuto.
numero. 9. de
constitu. lib.
6. Et sic pos-
sunt intelligi
iura, quæ di-
cunt eam sen-
tentiam esse,
& interloquu-
toriam, cum
à iudice in iu-
dicio profer-
tur: si autem
extra iudiciū
appellatur cō-
fusa, & nō ve-
nit nomine
sententiæ, quia
est pœna, &
non sententiæ,
ex communi
mente relata
à Ludou. Go-
messio vbi su-
pra, quo fit,
petenti abso-
lutio-

† La mi-
dad desus
bienes.
Cōcor. l.
4. tit. fin.
infr. isto
lib. 8.

lutionem, reſuſis expenſis regulariter concedenda eſſe, vt practicatur ex cap. ex parte. de verb. ſign. Deinde deducitur, quod extra iudicium datur abſolutio, ſicut & excommunicatio proferatur cap. delecto. de ſententia excommu. lib. 6. & ſic improprie dicitur interlocutoria, cum ſit de hiſ, quæ incidunt, & emergunt in iudicio interlocutoria ſententia. glo. in Clemen. vnic. de ſequitatio. poſſel. & fructuum. verb. diffinitiva. vbi late dixi. Ergo reſolutio ſit, quod excommunicatio iudicialiter lata dicitur interlocutoria, non diffinitiva: ſi verò extra iudicialiter, dicenda eſt cenſura, ſeu poena. Et ſic intelligenda ſunt iura, quæ de hac re mentionem faciunt, & capitu. 2. §. ſtatuto. de conſtit. lib. 6. & tex. in præſenti. & Archidi. in cap. decernimus. 18. diſtinctio. ad fin. ait. Et nota hic contra quorundam opinionem ſententiam excommunicationis dici ſententiã. ca. ſententiã paſtoris. 1. 1. quaſtio. 3. Sic etiam abſolutio. vt 1. 1. quaſtio. 3. cap. 2. vbi de hoc Hug. Dic ſecundum Tancredum, quod excommunicatio vel interdictum improprie dicitur ſententia. Et hoc ideo, quia potiùs punit, quàm finẽ cauſæ imponat. Hactenus verba facit Archidi. & ſunt memoriæ mandanda. ¶ Iuxta præmiſſa quaeritur, Quid ſit Exco- communicatio? Goffred. de Trano in ſum. de ſententia excommu. numero primo. dicit, quod excommunicatio eſt aliquando à ſacramentis exclusio. Aliquando à communione fidelium ſeparatio. vt. 1. 1. quaſtio. 3. §. euidenter. & 3. quaſt. 4. cap. Engeltrudam. de excep. cap. à nobis. capit. pen. de ſententia excommu. Vel generaliter dici poteſt, quod excommunicatio, eſt à qualibet licita communione, vel legitimo actu ſeparatio. Vnde Adam fuit excommunicatus ab eſu ligni vitæ. Genes. dicente Domino, Videte ne forte ſumatis de ligno vitæ. vt in dict. §. euidenter. & ibi nume. 2. ſpecies excommunicationum declarat. Idem tranſcripſit tacito authore Hoſtienſ. in ſum. eius. tit. §. 1. & §. 2. Diſſiniri autem poteſt ſecundum Panor. in rub. extra eod. numero tertio. Excommunicatio eſt cenſura à Canone, vel iudice eccleſiaſtico prolata, priuans legitima communione ſacramentorum, & quandoque hominum. Et cum hac definitione alios antiquos referens tranſit Felin. in ead. rub. colum. 2. nume. 2. ad fin. verſicu. Quid ſit excommunicatio. Nicol. Nanus in Polyantea. verbo. Excommunicatio. columna prima. Sylueſt. in ſumm. verb. Excommunicatio. 1. poſt Angel. eod. verb. in cap. 1. in princip. Vel dic. Excommunicatio eſt cenſura eccleſiaſtica à iure vel homine propter crimen, vel contumaciam in ſingulares perſonas lata, eas a communione ſacramentorum, & quandoque hominum priuans. Dixi, cenſura, ad denotandum genus, nã ſub hac dictio-

ne venit excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum. tex. in cap. quarenti. de verb. ſigniſi. notat Ioan. de Lignano in tracta. de cenſura eccleſiaſti. in princ. Ioan. Calderi. de interdicto eccleſiaſtico. colum. 2. num. 3. Ioan. in ſum. confeſſo. lib. 3. tit. 33. quaſt. 2. 19. Angel. Clauaſ. in ſum. verb. Cenſura. Et ſic dictum eſt ſupra, quod excommunicatio eſt improprie & ſtrictè ſententia. vt declarant Panorm. & Feli. in rub. de ſenten. excommu. nu. 2.

¶ Dixi, à iure. vt denotarem omnem excommunicationem, quæ fertur à Canone ipſo iure, modo illam inferat Papa, modo legatus ſeu Archiepiſcopus, ſeu Epicoſopus in ſua Diœceſi ſeu prouincia, cum omnes poſſint eam promulgare iuri, dicē. cap. 2. de conſſi. lib. 6. capit. corripiantur. 23. quaſtione quarta. cap. viſis. 16. quaſtio. 2. Et per illud verbum, à iure, excluduntur omnes, qui non poſſunt ſtatuerè, vel facere ius, vt hi excommunicare non poſſint, modo præmiſſo. ¶ Dixi, vel homine eccleſiaſtico. vt adnotarem, quod index aliquando proferit ſententiã excommunicationis contra contumaces, vel propter offenſam præteritam, vel quæ in futurum fieri ſperatur. Sylueſt. verb. Excommunicatio. 1. not. 1. Et dixi, eccleſiaſtico. vt excluderem ſeculares, quibus tractus ſpiritualium inhibitus omnino eſt. cap. 2. & ibi nota. de iudic. ¶ Deinde dicitur, propter contumaciam, &c. vt explicarem cauſam materialem, ob quam excommunicatio fulminanda eſt: quia ſententia excommunicationis fertur propter contumaciam. cap. ex parte. de verb. ſign. capit. primo. de iudic. gloſſ. in cap. nemo epicoſorum. 1. 1. quaſtio. 3. gl. optima in cap. epicoſopi. verb. minimis. 1. 1. quaſtione tertia. cap. ſed illud. 45. diſtinct. ca. tam ſacerdotes, & cap. de illicita. 24. quaſtio. 3. gloſſ. in cap. 1. de iudic. Panorm. in cap. fraternitati. numero primo, de cleri. excommu. miniſtr. & in cap. cum non ab homine. num. 25. de iudi. vbi inquit, quod excommunicatio eſt poena contumaciæ, non delicti. vbi vide Barba. num. 87. Quæ contumacia quadrupliciter committi poſſe declarat Richard. de Mediavilla in. 4. ſentent. diſtinct. 18 quaſtione ſecunda. articulo tertio. & ſic propter contumaciam quis amittit beneficium dilationis legalis, indultum miſerationis cauſa. Bal. per textum ibi in l. ſi conſtante. §. quoties. ff. ſolut. matri mon. Ratio eſt, quia contumacia eſt delictum, vt ſupra dictum eſt. l. omne delictum. in princ. ff. de re militar. l. contumacia. ff. de re iudic. Felin. in c. ex parte. num. 27. de conſtit. laſo. in l. ſancimus. num. 20. de iudic. Ioan. Lupus in repet. capit. per veſtras. fol. 66. columna quarta. num. 18. §. gloſſ. in l. ſi filius. ff. de interrogat. actio. l. 10. titu. 9. part. 1. & non obedire ſuperiori, eſt peccatũ, & inobediẽtia inter mortalia annumeratur à Paul. ad Roman. 1.

mam. 1. & 2. ad Timotheum. 3. Sanctus Thom. 2. 2. quæstio. 104. articulo primo. & 2. quæstio. 105. articulo primo. Et excommunicatio fertur pro mortali. cap. nemo. 11. quæstione tertia. Ergo contra contumacem. Quo fit, quod si nobilis fuit contumax in comparando ad iudicis præceptum, vel mulier honesta, quauis aliàs ex causa civili in carcere detineri non possit, tamen ex hac rebellionem & contumacia detinere poterit iudex inobedientem & contumacem, quia commisit delictum. Quod est in praxi notandum, ut aliàs consului contra nobilem, qui vendidit rem dotalem, quam mulier vendicauit ab emptore, & emptor egit de eui citatione contra maritum venditorem, quod ex eo quod rem alienam vendidit, commisit delictum tanquam Paganus & plebeius poterit pro debito in carceribus conijci. Et ita obtentum fuit. Et sic pro contumacia inferitur excommunicatio, ut supra dictum est. Et notat Martinus Nauar. in Manual. confess. capit. 27. num. 9. quæ inducit mortem, & loco eius inferitur. ca. per venerabilem. ad fin. ibi, in quibus cum aliquid fuerit difficile, vel ambiguum, ad iudicium est sedis. Apostolicæ recurrendum, cuius sententiam qui superbieas contempserit obseruare, mori præcipitur, id est, per excommunicationis sententiam velut mortuus à communione fidelium separari qui fil. sunt legit. capitulo secundo, de maiori. & obedi. ergo mirum, si in carceribus detineatur propter contumaciam, vel aliud delictum, cum omne priuilegium & dignitatem tollat peccatum. Et est notandum, quod contumacia quælibet quantuncunque minima, est digna excommunicatione. gloss. in capitulo duo sent. 96. distin. sing. secundum Rip. in cap. 1. num. 29. de iudi. vbi Panormi. numero. 10. Et Cardin. in cap. cum non ab homine. columna. 1. eiusdem tit. Barbat. in tract. de testibus. 3. part. num. 9. Lud. Montaltum in tract. de reprobatio. sententia Pilat. artic. 3. num. 25. Est gloss. simil. in l. in actionibus. verb. non etiã. ff. de in litem iur. Et est notandum, quod contumacia contrahitur præcedente monitione iudicis, non antè, cum voce sit explicandum, & non in mente retinendum præceptum, ad hoc, ut contumax sit censendus, & cum dilatione temporis secundum subiectam materiam, & qualitatem, & necessitatem negotij est præceptum faciendum sub excommunicationis poena ex officio, seu ad partis petitionem. Si tamen iure proferatur, nulla requiritur noua citatio, seu monitio: quia lex, quæ imponit excommunicationem propter factum damnatum, semper loquitur, & monet homines ne committant. argum. l. Ariani. C. de hæret. idè ipso facto, sine alia citatione & monitione fuit contumax, & rebellis, ac excommunicatus & separatus à commu-

nione ecclesiæ, sicut primi parentes fuerunt exclusi à Paradiso deliciarum propter inobedientiam. Genes. 3. Et tantum fuit adhibita declaratio criminis per eorum confessionem, & a tempore commissi criminis fuit lata sententia. ut in capit. cum secundum leges. de hæret. libro sexto. Non ergo requiritur alia citatio seu monitio in excommunicatione lata à iure: quia à tempore promulgatæ legis fuit facta omnibus subditis Catholicam fidem profitentibus, & sic contumacia & rebellio præcessit in cursu ipsius, sicut in ea, quæ ab homine profertur. ut in cap. si quis suadente. 17. quæst. 4. cap. à nobis. 2. de sententia excommu. ca. vt animarum. de consti. lib. 6. cap. reprehensibilis. (26. capite in ordine) de appellat. cum pluribus alijs casibus, quibus quis propter delictum in excommunicationem ipso iure incidit, de quibus per Goffred. & Hostien. in summa de sententia excommu. glo. in Clem. 1. eod. tit. Ponit. 5. 2. casus gloss. in fin. in cap. eos. eod. tit. lib. sexto. Anchar. in dict. capit. reprehensibilis. numero primo. Excommunicatio in pluribus casibus incurritur. & 112. refert Luc. Penz. in l. contra publicam. colum. 4. de re milit. lib. 12. l. 2. titu. 9. part. 1. Et ad præmissa quando requiratur vel non monitio in sententia lata à iure, vel ab homine propter offensam futuram, declarat Nauar. in cap. cum contingat. 2. causa nullitatis. pag. 2. de re script. & in manuali confess. cap. 27. num. 10. pag. 626. D. Coñar. in cap. Alma mater. 1. part. 9. 9. de senten. excommunic. lib. 6.

¶ Vltius dixi, in singulares personas professionem Christianam habentes lata. Per hoc tangitur materialis causa circa quam. Nam excommunicatio in hominem Christianum ferenda est: nam Iudæus, infidelis, seu Saracenus cum extra ecclesiã sint, & idè iuxta Apostoli dictum. 1. ad Corinth. 5. de his qui foris sunt, nihil ad nos cap. Gaudemus. de inort. excommunicandi non sunt. Quia qui nunquam fuit in ecclesia, ab ecclesia separari non potest, cum priuatio præsupponat habitum præcedentem illius rei, à qua quis priuatur. l. decem. ff. de verborum oblig. cap. ad dissoluendū. versic. Quo circa. de despons. impube. vbi præposit. numero primo. capit. quod verò non formatum. 32. quæstione secunda. l. nominationes. in fin. C. de appell. l. & idè. ff. de don. inter vi. & vxor. l. 5. §. si nec. vbi Iaso. num. 6. ff. de iur. iur. l. eius qui in provincia. §. quod si stipulatus. versic. quoniam tunc non possent. vbi Paul. numero tertio. ff. si cert. petita. Et ita procedit text. in cap. omnis Christianus 11. quæstione tertia. Item homo, & non vniuersitas, seu Collegium excommunicari debet. Et id eo ferri debet contra singulares personas, quæ culpabiles vniuersitatis, seu Collegij apparuerunt. c.

Romana. §. in vniuersitatem. de sententia excommu. lib. 6. vbi latè declarauit Ann. 1549. Salmanti-
 ex legendo. Specu. de sententia excomm. §. 1. nu-
 mero nono. Felinus in cap. dilectæ. num. 6. de ex-
 ceptio. Areti. in cap. cum tu. numero primo. de re-
 srib. Bonifa. in Clem. Frequens. num. 162. de ex-
 cess. prælat. Ricard. in. 4. senten. distin. 18. artic. 5.
 quæstione tertia. ¶ Dixi. à communione ecclesiæ
 & fidelium. vt in cap. nihil. & cap. canonica. ibi. &
 à consortio totius Christianitatis eliminamus;
 quousq; & c. 1. quæstione tertia. capit. de viduis.
 27. quæstione prima. cap. tam sacerdotes. 24. quæ-
 stione tertia. cap. si quis laicus. 1. quæstio. 3. cap.
 à nobis. de excep. & ibi Anchar. cap. sicut nobis.
 de sententia excommu. gloss. in capit. 2. de offic.
 ordi. glo. 1. in cap. cum non ab homine. de iudic.
 gloss. in cap. duobus. isto tit. de sententia excommu.
 l. 7. tit. 9. part. 1. Est notandum, quod duplex
 est excommunicatio, quædam maior, alia verò
 minor. vt colligitur ex cap. si celebrat. de cleri. ex-
 com. ministran. Illa prohibet hominem a comu-
 nione sacramentorum & hominum actiue & pas-
 siue, quia nec ipse potest alijs alloqui sine pecca-
 to, nec alijs cum eo. vt in cap. illud. de cleri. excom-
 mu. ministran. & supra dictum est. nec admini-
 strare sacramenta sibi, nec alijs, nec recipere. Et si
 durante excommunicatione celebret missam, ir-
 regularis efficitur. dict. cap. si celebrat. l. 1. tit. 9.
 part. 1. cap. primo. de sententia excommu. lib. 6.
 & capitulo primo. de sententia & iudi. libro sex-
 to. quæ probant talem irregularitatem a solo Pa-
 pa dispensabilem esse. De hoc alibi in tracta. irregu-
 laritatis actum est. Et plura damna incurrit ho-
 mo propter excommunicationem, quorum vnū
 in hac lege. 1. exprimitur. aliud in capit. intellexi-
 mus. de iudi. & in capit. decernimus. de sententia
 excommu. libro sexto, aliud in dict. cap. si cele-
 brat. & in capitulo primo. de re iudi. lib. 6. Et a cō-
 trario explicantur in l. 6. vbi Greg. Lopez tit. 9.
 part. 1. Traditur Satanæ, si excommunicatio ius-
 ta est cap. omnis Christianus. 1. quæstio. tertia.
 & eo vitur diabolus, vt homo vti solet iumento,
 seu pecore. gloss. in cap. audi denique. 1. quæst. 3.
 in glo. 1. quam laudat Panorm. in cap. si quis nu-
 mero tertio. de reb. eccle. non alien. Hostiens. &
 Ioan. And. in capit. quoniam. de Iudæ. Cui tamē
 est glo. simil. in capit. plerumque. in glos. in verb.
 & à porcis. 2. quæstione. 6. aliud in capit. postu-
 latis. de cleri. excommu. ministran. vbi collatio
 beneficij facta excommunicato non valet. Dixi
 in capitulo primo. de resc. lib. 6. vbi habetur rescri-
 ptum ab excommunicato impetratum inualidū
 esse extra casus ibi expressos. Et quod excommu-
 nicato beneficia conferri non possent. Tenet Re-
 buff. in concordata de posses. pacificis. num. 205.

versu. Decimoquarto. Staphile. de literis gratiæ &
 iustitiæ. titu. De vi & effectu clausula. fol. 65. col.
 2. Nauar. in manua. confesso. cap. 25. numer. 139.
 & alibi sæpe. Item vassallus non cogitur durante
 excommunicatione domini, ei seruire. cap. quo-
 niam multos. 1. quæstio. tertia, vt habetur in 6.
 volu. tract. diuersi. docto. fol. 185. num. 37. Quod
 intellige dominum visitando, vel cōuersando, in-
 equitando, in eundo, in cibo, & potu, vel ei curiā
 faciendo, in quibus omnibus abstinere debet vas-
 fallus ab eo, sicut à cæteris excommunicatis, & sic
 non facient ei exercitum, non ibunt cum eo ad
 bellum, non defendent eum, nec auxilium præsta-
 bunt: tamen tributa, & pensiones, & debita solu-
 ent, præsertim si in obligatione est interpositū
 iuramentum de soluendo. Hugut. & Cardin. in
 cap. nos sanctorum. art. 2. colum. 1. 15. quæstio. 6.
 Item ecclesia non orat pro excommunicatis, quod
 in Parasceue ecclesia pro Iudæis, & Paganis orat,
 sed non pro excommunicatis, optimè probat Ca-
 ietan. in. 1. tomo opusculorum. tract. 19. De ex-
 communicatione quæstio. vnica. vbi alia plura dam-
 na enumerat, quæ excommunicato proueniunt.
 Item excommunicato non est concedenda in in-
 tegrum restitutio, secundum Panorm. Imol. Feli.
 & Paul. Paris. in capit. significauerunt. nume. 44.
 de exceptio. Petrus Dueñas in tract. regula. cum
 fallent. regula. 270. incipient. Excommunicatus
 non potest. ¶ Item etiam excommunicatus non
 excusatur ab his quæ sunt oneris, ne ex sua mali-
 tia commodum consequatur. Ideò tenetur dicere
 horas Canonicas tanquam particularis & secretè
 in modum suffragij. Ioan. monach. Innoc. & Ioā.
 Andr. columna tertia. in capitulo primo. de sen-
 tentia excommu. lib. 6. glo. in cap. 2. de cleri. ex-
 commu. ministr. & glo. in cap. presbyterum. 28. di-
 stinctio. in gloss. vltim. Quam notabi. dixit Phi-
 lip. Deci. in cap. intelleximus. columna secunda.
 numero quinto. de iudi. & in capi. cum inter prio-
 rem. columna prima. numero primo. de excepti.
 Tenet Goffred. in summ. de cleri. excommu. mi-
 nistran. §. Est autem sciendum. Hosti. in summ.
 eiusdem tituli. §. 1. versic. excommunicatus. Ioan.
 Montaigne in tract. de bigamia. quæstione quin-
 ta, num. 25. Hierony. Gigas in tract. de pensioni.
 quæstione 64. Archiepis. Florent. 3. par. titu. 24.
 cap. 76. columna secunda. Angel. verb. Degrada-
 tio. quæstio. 8. & in verb. Hora. quæstione tertia.
 Albert. Troti. lib. secundo. de vero & perfect.
 cleric. capit. 41. num. decimo. Communem di-
 cit post Nauar. Couar. in repe. capit. Alma mater.
 1. par. §. 3. num. 8. fol. 28. columna prima de sen-
 tentia excommu. lib. 6. & lib. tertio Variarum
 resolut. cap. 13. num. 8. versic. 12. hinc etiam dedu-
 citur. Idem concludit dicendum in deposito & de-
 Tom. iij.

gradato; vt ibi per eum in vtroque loco videbis. Facit gloss. fin. in cap. dictum. 8. distinctione dicens clericum depositum viuere teneri secundum regulam ecclesie quam commend. Philipp. Franch. in cap. degradatio. num. 4. de poen. lib. 6. ergo pro opinione communi supra adducta Nicol. Plon. in tracta. de horis Canonicis. eandem conclusionem probat in. 1. part. quaest. 12. & Albertus Ferrari. in tracta. de horis Canon. num. 16. Deci. in dicto capitulo. cum inter. columna. 7. num. 23. de exceptio. In modum ergo suffragij tenetur excommunicatus horas canonicas dicere tanquam particularis, & sine communicatione alterius: nam priuatus non debet exercere officium, donec sit restitutus. cap. episcopus presbyter. 11. quaestio. tertia. Et ad idem est text. in cap. ad praesentiam. de appellatio. vbi celebrans solenniter diuina non punitur, si ante incursum sententiae excommunicationis legitime appellauit, ex eo quod interim celebrasse constiterit, si autem eo. text. non constaret de legitima appellatione a sententia excommunicationis, puniretur, cum aduersus praecipuum ecclesiae id fecisse appareat. Ea enim, quae sunt oneris, propter excommunicationis censuram non tolluntur ab excommunicato, sed tantum ea quae sunt honoris, ne ex sua malitia commodum reportare videatur. Panormi. in cap. intelleximus. numero quarto. de iudi. & iterum in cap. cum causam. num. 9. de iuram. calum. Ideoque quauis teneatur dicere horas Canonicas, & in hoc grauetur sub poena peccati mortalis tanquam si non esset excommunicatus: ne stultus sit melioris conditionis, quam sapiens. Nihilominus durante excommunicatione non facit fructus beneficii suos, & tenetur, si quos perceperit, ad restitutionem, cum a communione ecclesiae sit priuatus, merito & ab eius commoditatibus esse separandus. text. vbi Panormi. in cap. pastoralis. §. verum. num. 18. de appellatio. gloss. vlti. ad fin. in cap. studeat. §. 50. distinctio. Robert. Maranta. in specul. aduocat. pag. 89. in 6. part. §. secundus actus principalis qui emergit in hac vltima parte iudicii est appellatio. num. 168. versu. Item. potest index. Et Hieronymus Gigas. de pensionibus ecclesiasticis. quaestio. 64. in princ. Archiep. Florent. 3. part. tit. 24. cap. 76. columna tertia. Paludan. in 4. senten. distinctio. 18. quaestio. 4. columna secunda. Card. in cap. perpendimus. colum. 31. de senten. excommu. 3. 1. & ibi Grego. Lopez. tit. 9. part. 1. Excommunicatus nil nomine ecclesiae possidere potest. ea. si quis presbyter. 7. quaestione prima. Tradit Couar. lib. 3. Variarum resolut. cap. 13. num. 8. versu. Duodecimo hinc etiam deducitur. Sed vt plenorem declarationem habeamus in isto puncto practicabili fa-

ciamus aliquas conclusiones, quarum prima sit. **§. Iuste excommunicatus redditus beneficii amittit, nec cessante excommunicatione eos recuperabit.** Gloss. percipienda in. l. inter quos. §. damini. ff. de dam. infect. gloss. in cap. pastoralis. §. verum de appellat. vbi Hostien. Henric. Panor. Collectari. num. tertio. Franch. & Deci. text. in. l. cum allegatis. C. de rem. lib. 12. & ibi Rebuff. l. 3. tit. 9. par. 1. & est opinio communiter recepta. In tantum locum habet, quod quauis suspensio a beneficio propter crimine ex redditibus beneficii, alimēta sint ministranda, ne is cogatur mendicare, grauatus inopia, in opprobrium ordinis clericorum ex glo. & docto. in dict. §. verum. & glo. in cap. cum Vitonien. verb. admiserant. de elect. Panormi. in cap. Apostolica. columna tertia. & Felini. num. 9. de exceptio. qui intellexit hoc locum habere, nisi clericus suspensus fuerit propter contumaciam: tamen excommunicato nihil ex redditibus ecclesiae datur, etiam si is egenus & pauper sit, cum in eius potestate sit, se retrahere ab excommunicatione, quae medicinalis in obediēte est. Glo. & communiter doctor. in dict. §. verum. Couar. lib. 3. Variarum resolutio. cap. 13. **§. Secunda sit conclusio. Fructus beneficii excommunicato iniuste sunt illi restituendi, probata iniustitia, ex mente praemissorum Doctorum. l. 3. tit. 9. part. prima.** **§. Conclusio tertia erit. Fructus medio tempore percepti excommunicato iuste sequuta absolutio ne minime sunt restituendi, nisi expresse in sententia Papae fuerit expressum quod ei restituantur argum. cap. quauis. & quae ibi late dixi legendo Salinanticae de resc. lib. 6. gloss. in cap. super causa. 2. quaest. quinta. & ita procedit gloss. in cap. contumaces. §. 50. distinctio. vbi late per Praeposit. Alexan. Ioan. Copum in tract. de fructibus vlti. part. cap. 5. num. 21. **§. Conclusio quarta. Circa fructus, qui distributio nes quotidianae dicuntur, de quibus dixi remissionem in l. 8. in gloss. 2. titulo secundo. libro primo. supra per extrauagan. Cum nonnullae. de praeben. inter communes est, talis fructus ecclesiastici deputati interessentibus diuinis officiis tantum, praesentibus tantum ratione interessentiae statim accrescunt, & ideo excommunicato non restituentur, qui praesens illis non fuit. gloss. in clementina secunda. de vita & honesta. cleri. verb. Suspensus quae ait, fructus tales acquiri ecclesiae. Ad idem glo. in clementina secunda. verb. pars dimidia. de astat. & qualitat. Limita tamen, nisi excommunicatio esset iniusta, & per excommunicatum non stetit, quominus absolutus esset, nec mora ei posset imputari in petenda absolutione, & damna esset protestatus ob grauamen, quia id per eum non stat, ac****

stat, ac proinde cum sit absque culpa, non est ei imputandum, nec alij sua iactura sunt reficiendi. Faciunt quæ in specie huius declarationis scribunt *Præposit. Alexandri. in dicto capitulo. contumaces. 50. distinct. sum. Pisana. verb. Excommunicatio. colum. 21. versicu. Clericus excommunicatus.* ¶ Aduertendum tamen est, quod inique excommunicatus tunc demum quotidianas distributiones exigere poterit, cum eo tempore, quo excommunicatio iniusta in eum fuit lata, præiens erat in loco beneficij sui, eratque solitus diuinis officijs ante impedimentum excommunicationis adesse non aliàs, secundum *Felin. in capit. apostolicæ. numero. 12. de exceptio. Couar. libro tertio. Vari. cap. 13. quauis contrarium teneat. Dominic. in dicto capit. contumaces. 50. distinctio. Cuius opinio vera est in eo, qui ante excommunicationem non conuenerat diuinis officijs adesse, is enim ne quaquã habebit quotidianas distributiones eius temporis, quo inique fuerit excommunicatus: quia cum ante non accedebat ad ecclesiam, nec lucrabatur quicquam, ita est præsumendum durante præmisso impedimento idem facturum. capit. ex studijs. de præsumptio. Sed si non accessisset, nullum emolumentum, nec interesse consequi posset. Ergo & in specie proposita. Et est optima declaratio in actu practico, & sæpe contingere solet idè memoriæ commendandum iure optimo censeo. ¶ Est etiam aliud incommodum, quod quauis excommunicatus non percipiat fructus beneficij, tenetur tamen ad onera ipsius persolueda, ut ad solutionem pensionis, & subsidij, ex mente *Bart. Alberi. Angel. & Paul. Castren. qui hoc prænotare videntur in l. inter quos. §. damini. contra glo. ibi. ff. de dam. infect. & contra Bald. in l. fina. columna prima. C. de bon. aut. iud. poss. tenet expresse Couar. vbi supra. cap. 13. fol. 225. colum. 1. post Hierony. Gigant. quæstione. 64. Sed tamen pro rata fructuum, cum sit onus reale, tenebitur soluere percipiens fructus, non excommunicatus, cum ex fructibus beneficij, quis teneatur ad soluedam pensionem & ratione beneficij, super quo impositum est tale onus, & sic non debet extendi ad propria bona excommunicati, quæ seorsum à beneficio possidet quocunque modo, tum etiam ex capit. quia diuersitatem. de concess. præben. quæ *Cuman. inducit pro hac sententia in dict. l. vlti. quem refert, & veriore opinionem existimat esse Couar. vbi supra. Quam glo. Bald. Cuman. & alij probant, quam ipse semper probandam censui, reiecta Bart. & aliorum censura, de quibus supra. ¶ Item quauis hodie ante denunciationem factam specialiter & expresse quis non teneatur vitare excommunicatum, ut cautum est in extrauagant. Ad vitandum scandala. in pragmat. sancti.***

gallicana. impressa. fol. 203. columna prima. tamè ipse excommunicatus cum alijs communicando peccat, quia in hoc non releuatur, ut ibi habetur, subiiciens, Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet suffragari. De improbitate enim sua, ut ibi verbo releuaretur *Cosmas Guimier, non debet commodum consequi. l. itaque fullo. ff. de furt. Ergo sicut supra dictum est quod peccat, & hodie peccauit communicando alijs, siue publicus, siue secretus sit excommunicatus. Tum, quia facit contra præceptum ne cum alijs communicet, & sua communicatio alijs noceat. cap. pia. de exceptio. libro sexto. Tum etiam ex Innocen. in cap. illud. per tex. ibi. de cler. excomm. ministr. & ibi sensit gloss. vitari. Panorm. in cap. exceptionem. num. 28. de exceptio. & in cap. nulli. numero tertio. de sententia excommu. & in capit. si quis presbyter. nume. 9. eod. titul. Nauar. in cap. cum contingat. versicu. Sexto iufertur. pagin. 169. de referip. Archiep. Florenti. 3. part. tit. 25. capitulo secundo. §. 2. Gabriel in. 4. senten. distinctio. 18. quæstio. 3. dubio. 5. Sum. Pisana. verb. Excommunicatio. 1. fol. 8. columna secunda. ¶ Est alius effectus, quod excommunicatus non potest facere testamētum, secundum *Paul. Castren. in l. is cui lege. numero secundo. ff. de testament. Et quod ita sit intelligenda sententia Archidia. in capitulo primo. de exceptio. lib. 6. tenentis excommunicatum testari non posse, nepe de publico & denunciato, aliàs enim actiue & passiue habet testamenti factionem secundum communem, teste Io. Dilecti Durantis in arte testandi. titu. De his qui non habent testam. factio. cautela. 10. numero primo. Sed tamen dic, quod excommunicatus & denunciatus poterit testari secundum communem, teste Areti. in l. si quæramus. numero tertio. De testam. Felin. in capit. ad probandum. numero primo. De re iudic. Vtrū autem testari queat, est videndus Card. in capit. veritatis. de dolo & contu. & in repet. capi. perpendimus. de sententia excommu. remissiue per Cæsarem Lamberti. de iure patrona. folio. 62. columna secunda. numero primo. vbi tractat quæ sint permissa vel prohibita excommunicatis. In hoc tenet posse in capit. cum ex voluntate. dicit communem & Barba. in clem. excommunicatio. nis. num. 21. de exceptio. & Philippus Franch. in rubri. de testamen. libro sexto. num. 32. quæst. 16. Guiliel. Benedict. in repet. cap. Raynurius. verb. mortuoque testatore. 1. de testamen. num. 289. Deci. in capit. intelleximus. columna secunda. numero quarto. de iudic. Optimè Ioann. de Ligniano in tract. De censura ecclesiastica. §. 16. numero primo. in. 9. volu. tracta diuersorum. fol. 299. secundum**

dum impressionem Lugdunens. An. 1544. Doct. Couar. in rubri. de testamen. 2. part. numero. 18. Probatur. Nam edictum de testamentis, est prohibitorium, id est, quod omnes admittuntur, qui expressa legis prohibitionem non inveniuntur exclusi. l. 1. C. de sacrosanct. eccle. §. fin. Insti. quibus non est permitt. face. testam. l. si quæramus. ff. de testamen. Excommunicatus etiam denunciatus non reperitur prohibitus, ergo non est excludendus à testamenti factione. Plures effectus, quos inducit excommunicatio, explicat Ioann. Lignan. in tract. De censura ecclesiasti. §. 25. & Nicol. Plovi. de excommunicatione. §. de secundo. scilicet de effectu excommunicationis. Item excommunicatus est infamis. Ludou. Roma. singul. 675. & 682. Tiraquel. de utroque retract. libro primo. glo. 9. §. 1. num. 271. fol. 90. columna prima. ¶ Quæri solet, Vtrum excommunicatus censeatur quis, si iudex ei dicat sub excommunicationis poena hoc facias, vel non facias? In quo dubio plures censent comminationem, & non excommunicationem ex his verbis inferri, ut est glo. in cap. Salonitanæ 63. distinctio. & gl. in cap. 2. de matrimonio cont. contra interdict. eccle. glo. in cap. vni. de sagitta. glo. in cap. relatum. in gloss. fin. de iur. patro. quæ probat prædictum præceptum factum à iudice sub poena excommunicationis non inducere excommunicationem, sed comminationem, ideo opus erit noua excommunicationis censura. glo. in cap. sicut tuus. de simoni. glossa. in capitul. cum esses. in glo. fin. de testament. Panormi. in capitul. clericis. numero quarto. ne clerici vel monach. Idem in capitulo primo. nu. 11. de locat. Syluest. Priori. in sum. verb. Excommunicatio. 1. quæstio. 8. Et est verior sententia secundum Ioann. in sum. Confesso. libro secundo. titul. 4. quæstio. 2. & lib. 3. tit. 33. quæstio. 69.

¶ Quam conclusionem intelligas, nisi constaret de voluntate iudicis proferentis esse in contrarium, secundum quam regulari oportet valor censuræ, & vinculum excommunicationis, ex mente summae confessoris in locis præcitatis. Et Angel. in verb. Excommunicatio. 2. §. 8. glo. optima & communiter recepta in cap. Apostolicæ. de cleri. excom. ministr. notanda secundum Ioann. Lup. in rep. cap. per vestras. §. 18. numer. 23. de dona. inter vi. & vxor. Præposit. in cap. fin. numer. 6. distinctio. 18. colum. fin. vbi dixit communiter recepta Facit. l. non omnis. ff. si cert. pet. quod actus agentium ultra eorum voluntatem non valent. Præterea ex hoc annotandum erit, quod si excommunicatio lata fuerit contra aliquem debitorem nisi satisfecerit creditori intra certum terminum, quod creditore volente ut intra illum non soluat, eo elapso, non erit excommunicatus, & censebitur pro-

rogatio facta ex iudicis permissione, quia fuit secundum intentionem partis fulminata. Panormi. in cap. præterea. 2. columna secunda. numero. 4. de appell. & ibi Cardinal. Idem Cardinal. in clementina prima. §. nos itaque. quæstio quinta. num. 18. de iure iur. Syluest. verb. Excommunicatio. 2. vers. 13. Panormi. in capitulo primo. numero. 7. de locat. De hoc latius dixi in capitulo secundo. de mut. peti. Declaratur secundo. quando iudex proferat excommunicationem sub conditione, nempe dicendo, Excommunico omnes, qui arma portauerint, vel ordines furtive susceperint quia contra faciendum erit rebellis excommunicatus. gloss. in cap. vni. de sagitta. capit. à nobis. de sententia excommu. capitulo secundo. de consti. lib. 6. ea. præterea. 2. de appell. glossa prima. in capitul. biduum. 2. quæstio. 6. Panormi. in cap. significauerunt. columna quinta. numer. 11. de testi. & in cap. procuraciones. numero octauo. de censib. Ideoque consulentes semper attendat mentem proferentis potius, quam corticem, seu formam verborum in prolatione excommunicationis, & de eius valore respondere conentur, cum hoc sit vtilius animæ, cap. significasti. 2. de homicid. cap. inuenis. de sponsa lib. ¶ Item est notandum quod semel excommunicatus & denunciatus, semper præsumitur esse & persistere in eadem censura, & erit vitandus, nisi ostendat ab ea absolutum fuisse, ideo semper custodiat literas absolutionis, ut euitet poenam huius legis. per regulam, Semel malus. de regul. iur. lib. 6. Hanc sententiam probat glo. in cap. proposuit. de cleric. excomm. ministr. vbi Panormi. & communis. cap. sicut nobis & ibi Panormi. de sententia excommu. Feli. in capitul. scribam. numero tertio. de præsump. Rot. in antiquis decisio. 238. Anchaz. consil. 64. Nicol. Euerardus in topicis iuris. cap. 42. Alciat in tract. præsumptio. reg. 2. præsumptio. 6. Couar. in rep. cap. Alma mater. 1. part. §. 2. num. 6. de sententia excommu. lib. 6. qui post Alciat. loco præcitato hanc opinionem inquit procedere, quando quis fuit simpliciter excommunicatus, & nobis constat incidisse per literas, seu iudicis præceptum de præfenti, non tamen si sub conditione esset lata, nam in ea locum non habet hæc præsumptio: potuit enim qui excommunicatur pendente conditione satisfacisse. Idem tenuerunt Domini de Rot. in nouis. decisio. 444. Item etiam quo ad eum communicantes, & in eorum commodum præsumitur absolutus, si communi opinione existimabatur iam absolutus & liber ab excommunicatione. Item etiam si esset elapsus tantum tempus à tempore excommunicationis, ut attenta qualitate loci & personæ, præsumendum esset arbitrio boni viri absolutum fuisse, & ad gremium ecclesiæ rediisse.

rediſſe ſecundum Panor. & docto. in diſt. capit. propoſuit. vnde inſpecta integritate illius, qui olim fuit excommunicatus, cuiusque propriæ ſpirituales cura & ſollicitudine, liceret cum eo communicare abſque vlllo criminis & poenæ periculo, ſecundum Henric. in cap. cum deſideres. de ſententia excommu. Sylueſt. verb. excommunicatio. §. dubio. 7. Couar. vbi ſuprà §. ſecundo. numero. 6. Bartholomæus Fumeus in ſumma aurea. verb. Excommunicatio. §. 62. Hodie tamen non tenetur quis excommunicatum vitare ante denunciationem ſpecialem factam à iudice, vt euitarentur altercationes iuris communis, & conſilium præſtaretur hominibus bonæ conſcientiæ. ex præmiſſa extrauagant. Ad vitandum ſcandala. quā optimè refert & declarat D. Couar. in cap. Alma mater. §. 2. num. 7. de ſententia excommu. lib. 6. & congerit ad pondus eam referentes. refert idem Couar. in epitome. 4. Decretalium libro ſecundo. part. cap. 6. num. 9. Dominic. Sot. in 4. ſentent. diſtinctione. 22. quæſtio. 1. arti. 4. Bartholom. Fume. in ſumma aurea. verb. Excommunicatio. §. 50. Felin. in cap. ad probandum. num. 8. verſiculo ſecundo limita. de re iudicat. Archiep. Florenti. 3. part. titulum. 21. cap. 3. Angel. in ſum. verb. Excommunicatio. 8. quæſti. 3. Sylueſt. eod. verb. in 5. Gabriel in 4. ſentent. diſtinctione. 18. quæſti. 3. notab. 3. quæ reperiuntur in actis Concilij Baſilienſis. 2. tomo Concilio rum. fol. 646. Martin. Nauar. in ca. 1. §. labore. de poenitentia diſt. 6. Philipp. Decius in cap. à nobis columna ſecunda. verſic. Nota ſecundò. numero quarto. de exceptioni. & ibi ſcripſi dum legerem illum titulum in lectione primaria iuris Canonici pro illuſtri doctore Iubilato, & propter eius nimiam vtriuſque iuris peritiā ſenatore Regio Domini noſtri Regis Philippi huius nominis ſecundi, meoque olim ſeleſtiſſimo præceptore Domino Antonio ab Aguilera. Refero etiam & declaro in tract. de irregul. cap. de excommunicatione Ex quo Concilio conſtat tūc demum excommunicatum vitandum, cum ab eccleſia eſt denunciatus, & ab ea non ſuſtinetur in communione hominum, vt etiam in præſenti lege Regia explicatur, & infra. l. 2. dicitur, *y las penas de la ley ante deſta no ſean executadas en aquellos excomulgados que por la Igleſia ſon tolerados.* Et ita eſt intelligenda. l. 9. titulum. 18. infra iſto libro. ¶ Circa intellectum huius legis dubitatur, cum loquatur de excommunicatione maiori, nam de minori non eſt noſter ſermo, Vitum excommunicationem præceſſiſſe probetur per literas denunciatorias, vel requiratur notoriarum probatio? Et videtur gloſſa in capitulum. licet, de ſententia excom. per denunciationem, ſeu literas denunciatorias excommunicationem præcedentem probari. Quam ad hoc ſingul. dixit D.

Couar. in cap. Alma mater. 1. part. §. 3. n. 1. de ſententia excom. Probatur, quia cum quid præmittit, aliquid præexiſtens, & ſecundum ordinem actus neceſſarium, tunc antecedens deducitur: ſed ex conſequenti, hoc eſt, per denunciationem conſtat de excommunicatione præcedente. ergo. & c. l. illud. ff. de acquiren. hæred. l. 2. & ibi Bald. C. de dor. promiſſio. Nota. in cap. ex parte. C. de ſponſali. vbi ex conſequenti deducitur præſumptio ad antecedens. Soluiſti mihi uſuras, debitum principale ſortis probatur. Oſtendo literas gradus Licentiatus vel Doctóratuſ Salmanticæ habitas, iam inde oſtenditur me Baccalarium fuiſſe. Item oſtendo me in ſacerdotio conſtitutum, deinde ſine alia oſtenſione literarum comprobatur me in præcedentibus ordinibus neceſſariis inſignitum fuiſſe. † Nec obſtat ſi dixeris, per ſaltum ordine prætermiſſo potuit denunciari, vel ad alios ordines ſeu gradus promoueri, vt contingere ſolet: quia cum habeat ſolitum ordinem, & à communiter accidentibus præſumatur debitam formam præceſſiſſe, non eſt dubium, niſi quod recte deducatur omne neceſſarium præceſſiſſe, & poſt modum ſequutam fuiſſe denunciationem. Et iſto argumento tutus hanc ſententiam veriorum ſine diſtinctione exiſtimat Decius in cap. paſtoralis. §. verum. col. 1. verſ. 4. nota quod denunciatio. nu. 4. de appell. Sed tamen argumentum à conſequenti non ſemper præſupponit antecedens, niſi cum ſit neceſſarium & omnino contingens. Cum ergo excommunicationem aliquando contingat nullam, aut iniuſtam præceſſiſſe & defectu debita formæ, & in re veritatis non fuiſſe excommunicatum, vel quia forte ad domum fuit notificata, & ei minime intimata nec aperta à ſuis familiaribus, & inculcata contumacia ſine eius culpa fuit petita denunciatio, non video, cur ex denunciatione tanquam excommunicatus ſit habendus, nulla habita alia probatione, cum ſit leuis & præſumpta probatio, excommunicatio autem apertiffimis documentis ſit probanda, vt quis excommunicatus repelli poſſit ab agendo. capit. pia. de except. libro ſexto. quo ſit, hunc effectum præiudicialem minime probari poſſe per vnum teſtem vel per famam. Antonius in capitulo veniens. r. colum. ſin. de teſtib. Specul. titulum. de notorio cri. §. fama. verſiculo. Quid ſi agendo, quod notadum & ſingulare dictum, & ita ab eo ſententia definitum eſſe dixit Ludou. Roman. ſingul. 198. incip. Item quæro, an vnus teſtis. ſecundum nouiſſimam impreſſionem habetur numero. 201. & ibi additio. Nicolai. & Gabriel Sarayne. Decius in capit. primo. de poſtula. prælat. numero. 27. idem in capitulum. 1. numer. 23. de appella. laſo. in rep. l. admonendi. nume. 284. ff. de iur. iur. Hippolyt. in rep. rub. C.

rub. C. de probat. numero septimo. Ioan. And. & Domin. in cap. 1. de exceptio. in. 6. Feli. in rub. de probat. numero septimo. De fama idem ad notant. Panor. & Deci. in cap. pastoralis. §. sexto. de offi. delegat. Couar. in cap. Alma mater. 1. part. §. 3. de sententia excommu. libro sexto. Si ergo per famā, vel per vnu testem non inducitur probatio excommunicationis, multo minus erit dicendum per literas denunciationis, per præmissa. ¶ Et si etiam ad stipulatur, quod per literas denunciationis excommunicationis non probetur quis excommunicatus. glo. in cap. pia de excep. lib. 6. in verb. proprium nomen. quam ad hoc ordinari. dixit Philipp. Franch. in cap. dilectus. columna secunda. notab. vltim. num. 12. de appella. & videtur gloss. in cap. licet verb. nunciari. ibi. Hostien. tamen notat contrarium de sententia excomm. Sed resolue per vnicam conclusionem. Denunciatio quando obijciatur per viam dilatoria exceptionis, ad repellendum aliquem ad tempus ne agere possit obijci tanquam excommunicatus, sufficiens est, non iuramentum cum in vim peremptoria, & sic ad inducendum plenum præiudicium. ex gloss. in dict. capit. licet. Ludo. Rom. consil. 249. incip. Dum quæritur. Deci. post Panorini. ibi in capit. prudentiam. ¶ Sexta dicens hanc communem opinionem. Idem notat Deci. in cap. pastoralis. §. verum nu. 4. de appella. Rota nou. decil. 252. incip. Licet si coactatio. sub titu. De exceptio. Couar. vbi supra. Denunciatio enim ex communi obseruantia totius orbis, nunquam solet dari, nisi præmissis monitionibus, ideo regulariter plurimum pro se habet præsumptionis, ex tex. celebri in dict. extrauag. Ad vitandum, de qua supra habitū fuit, & in præsentia, mandaron que qualquier persona que estuuiere de se mullgada por denunciacion de los prelados. Sed est dubium. Aliquis persistit in excommunicatione post denunciationem per multum temporis spatium, & fuit absolutus: tandem absolutione iam obiecta, & reuerso ad gremium ecclesie, accusatus fuit ad poenam huius legis incursum: ipse respondet non persistere, nec esse in excommunicatione, & ostendit literas absolutionis: est dubium. Vtrum sit nunc poena huius legis afficiendus: Videtur quod sic. Nam delictum quo ad euitandam poenam temporalem propter poenitentiam impositam a iudice spirituali non aboletur, nisi esset sufficiens in vtroque foro, & publice imposita, & alias puniri poterit a iudice laico. Text. in capitulo statutus. versu. Per temporalem præterea de maledic. vbi delinquens in Deum per poenam impositam in foro ecclesie, non excutatur a poena legum laicorum in foro temporali. cap. foelicis. de pæn. libro sexto. nec potest reddi ratio specialis in eo, prout Docto. dicit, tenentes opinio

nem, quod punitus in foro canonico de crimine mixti fori, possit puniri iterum in foro Caesaris. Et est communis opinio secundum Andr. Alcia. in capitulo perniciosam. numero. 128. de offi. ordina. vbi est text. pro hac conclusione. Secundo confirmatur. Nam quando aliquis delinquit in crimine mixti fori, facit iniuriam legi ciuili, & legi Canonica: quia venit contra præcepta vtriusque legem traditis. tex. in epistola. Inter claras. §. liquet. & ibi gloss. in verb. seipsum. C. de summa. Tri. & fide catholi. ¶ Vnde succedit vera conclusio, quod faciens iniuriam duobus, tenetur ad satisfactionem vtriusque in solidum, nec per satisfactio nem vni factam, liberatur ab altero. l. prima. §. fur tum. ff. si fami. furt. fecit. dicatur. Bart. in. l. tertia. §. si ad plures. ff. de sepulc. violat. Nec potest dici, quod sæpius inquiritur de delicto vnus hominis contra textum in capitulo. at si clerici. de iudic. de quo Augusti. Berol. in capitulo primo. numero 92. de iudi. & Ioann. in summa confesso. libro primo. titulo quinto. quæstione decima. glossa. in capitulo. per hoc. verb. sententia. de hare. libro sexto. nam illud locum habet in crimine non mixto, & ab eodem iudice, secus in mixto, & propter diuersitatem offensarum, vel in vno loco non sufficienter quo ad vtrumque forum punito. Faciunt eleganter tradita ab Antoni. Burgenf. in capit. vt mensuræ. columna tertia. de emptione & venditione. Nec obstat si dixeris, quod facta poenitentia censetur nouus homo, & sic tempore accusationis non reperitur nocens. ex gloss. in. l. Imperialis. §. illud. C. de nup. cum alijs adductis in additis ad Segur. in rep. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. numero. 73. ff. ad Trebell. & ab Hippolyt. singul. 639. nam non est puniendus prout ex nunc, sed prout ex tunc, nempe considerato tempore, quo commisit delictum, contemnendo clauus ecclesie. l. prima. ff. de poen. De quo per Bald. in capitulo. cum olim. numero quinto. de restit. spolia. & in. l. Titius. ff. de testam. milit. qui text. facit ad quæstionem de vulnerato tempore vnus iudicis, qui mortuus fuit tempore alterius, cui competat emenda. Per Boeri. decisio. quinta numero decimosexto. & ibi numero decimosextimo. & decimo octauo. & ad aliam quæstionem de qua per me in. l. decima. versu. Quæro clericus. titulo primo. libro tertio. ordi. colum. 803. Item aliquis misit sagittam ex confinibus Castellæ, & percussit hominem existentem in confinibus Portugallie seu en la raya, est quæstio, vtrum delictum fuerit commissum in Castella, vbi fuit delinquens, vel vbi fuit mortuus homo, vt puniatur in loco commissi criminis, & ad illum remittatur iuxta. l. 103 lib. pragma. regum catholi. Ad cuius solutionem vid.

vid. Bart. in l. quod ait lex. §. fin. numero quarto. ff. de adu. t. Panormi. in cap. fin. a. num. 25. de foro comp. ¶ Inspeciendum ergo est tempus commissi delicti, & non sententiæ ad imponendam pœnam. Et sic excommunicato in casu nostræ legis, cum admisit & perfecit crimen, clauus diui Petri sic cōtempnendo, non petendo absolutionem eo tempore quo debuit, & potuit. ¶ Quæri potest, Quis fuit excommunicatus ad petitionem creditoris, & processum fuit contra ipsum per censuras grauiiores ad denuntiationem vsque, non obstante comparitione debitoris allegantis & probantis se paupertate nimia pressum, & non esse soluendo, ideo humiliter petijt absolutionem: fuit dubium vtrum talis censura sit nulla, & iudex teneatur ipsum absolueri ante solutionem actualem: facit quod excommunicari non debet, & lata erit relaxanda. Nam excommunicatio est ferenda in contumacem ratione contumaciæ, qua cessante, non debet inferri, cum sit obediens, & facit quod in se est petendo absolutionem, dicendo suum infortunium, & inopiam, & continet præceptum impossibile, & errorem manifestum talis censuræ cōminatio, seu executio. capit. olim. 2. de resti. spoli. ibi, inanis est actio, quam inanis inopia debitoris excludit. l. nam is. ff. de dol. l. iso. in l. qui Romæ. §. Augerius. numero quarto. ff. de verb. oblig. plura enim priuilegia sunt tributa ratione paupertatis, de quibus per Archidiaconum Bellamer. & præpositum. in cap. pauper. 11. quæstione tertia. Dixi in l. 2. gloss. fin. titulo. 16. libro tertio. supra. Et erit vnū in specie proposita, quia qui caret bonis, debitum est inexigibile, & inefficax redditur actio contra eum. arg. ca. Odoardus, de solut. Item excommunicatio non fertur, vt quis sit in ea perpetuò, sed vt eius timore perterritus, obediendo præceptis iustis ecclesiæ satisfaciatur. Si ei possibile sit, prout debet, & absoluat, vt omnia iura insinuant. Ceterum si possit, & nolisset parere mandatis ecclesiæ, esset alijs pœnis castigandus, & absolutionis beneficium concedendum à iudice eo inuito, ne indurescat, & fiat membrum omnino inutile. Facit. ca. presbyter. 82. distinctio. ibi, ne indurescat, quem pro notabil. refert Ioan. Lup. in rep. capit. per vestras. §. 18. num. 17. columna quarta. fol. 66. de donat. inter vi. & vxor. & l. iso. in l. quod iussit num. 41. ff. de re iudic. qui dicunt iudicem ecclesiasticum teneri interloquutoriam sententiam excommunicationis latam contra aliquē etiam parte non petente, & manente contumacia excommunicati, si viderit saluti illius expedire remittere, quando quidem propter excommunicationē efficitur deterior, ex quo videtur eam nullam vtilitatem afferre, sed contemni, & cum cesset ex ea medicina, debet contra illum rebellem illo remis-

so, alio vti remedio. Sententia fuit Diui Thom. quam prædicti adducunt in quarto sententiarum distinction. 18. quæstione secunda articulo quinto. cuius dictum vltra alios refert & sequitur Franciscus in capitulo primo. columna prima. numero quinto. de sententia excommu. libr. 6. Barbat. in cap. cum venissent. numero. 100. de iudi. Steph. Aufreri. in decisi. 218. versic. Quinimo si excommunicatus ex diuturno tempore. Panormi. in. ca. significasti. numer. 7. de eo qui dux. in matrimo. quam polluit. per adult. Montalu. in l. 13. titulo. 9. part. 1. Pro qua conclusione est tex. in cap. ea vindicta. 23. quæstione quarta. ibi, Hic enim apertissimum exemplum dicitur, quo satis apparet posse peccatum amore potius vindicari, quam impunitum relinqui, vt illum quem vendicat non pœna miserum, sed correctione beatum esse velit: paratus tamen sit (si opus fiat) æquo animo plura tolerare ab eo illicita, quem vult esse correctum, siue in eum habeat potestatem coercendi, siue non habeat. Ad idem est tex. in cap. prodest. 23. quæstione quinta. ibi. Sed omnia consulendi charitate, & nihil fiat inaniter, nihil inhumaniter. Et prædictam sententiam communem dicit Panormi. in cap. ab excommunicato. num. 20. & ibi Additio. de resc. Feli. in cap. 1. numer. 16. col. 7. de offi. deleg. vbi citat Ioan. And. & Hosti. in capitu. Solet. de sententia excomm. libro sexto. dicentes, quod pœna excommunicationis imponi non debet, quoties verosimiliter speratur non timeri. Et quod etiam inuitus possit quis absolui post. S. Thomam loco citato, tenet Præpositus. Alexandri. in capitulo. denique. in princ. numero trigessimosecundo, & ibi declarauit distincti. 4. Si ergo quando ille est contumax & tyrannus est absolueudus, quanto maiori ratione quando est obediens, & impotens ad soluendum debitum in specie deducta? ¶ Nemo enim excommunicatur, nisi subsistente debita materia, quæ est peccatum mortale, & contumacia. capit. nemo. 2. 11. quæst. 3. Decis. Capellæ Tholosanæ. 298. sed paupertate pressus non est contumax, sed miserabilis, & percussus à Deo afflictione magna, ergo non debet addi afflictio. capitulo. cum percussio. se prima quæstione prima. Et ad dictum diui Thomæ, & pro eius declaratione est addendus Richar. de Media villa in quarto sententiarum. distincti. 18. articul. 10. quæstione prima. Felin. in. capit. Apostolicæ. nume. 2. de exceptioni. Imol. in clem. Cum secundum statuta. nu. 3. de pœni. & remiss. Panor. in. c. clericos. nu. 5. de cohabi. cleri. & mulier. Et sic aduertat iudices, ne procedat per censuras, vbi cessat causa formalis & materialis in qua se debent fundare, & seruent ordinem & modum in prolatione carū, cū censura excommunicationis

† Adde:
Socinum
in ca. po-
stulasti;
5. de fo-
ro compe-
tent. &
Bartol. in
l. libello-
rum n. 7.
ff. de ac-
cusatio.

† Adde:
quod si
fur effi-
ciatur im-
potēs ad
partē sa-
tisfacien-
dā, debet
absolui
præstita
cautione
Vt si de-
ueniat ad
pinguiorē
refortunā
solueret
neat ar-
gumēto.
c. Odoar-
dus de so-
lutio. &
ista est cō-
munis præ-
xis tra-
ditq; Na-
ua. in ma-
nu. c. 27.
n. 43. ver-
si. Presu-
ad ponemq;

ad medicinam, & non ad mortem sit inuenta. cap. cum medicinalis. de sententia excommu. libr. 6. cap. multi. 2. quæstione prima. gloss. in cap. corripantur. 24. quæstione tertia. gl. in cap. ex literis. 2. de spons. glo. in capitul. venerabilibus. 6. deniq; verbo. innodare. de sententia excommu. libro. 6.

¶ Dubitari poterit, An excommunicatio à iure diuino vel positio inuenta fuerit? Quod à diuino, constat Matthæi. 18. vbi Christus loquitur de correctione fratris, & concludit dicens, sin autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. capit. nouit. de iudi. Apostol. 1. ad Cori. 5. quosdam excommunicauit. transumptiuè in. c. sed illud. 45. distinctio. capi. audi. 11. quæstione. 3. cap. nemo contemnat. 11. quæstione. 3. vbi ex beato Chrysostomo in epistola ad Hebræos transcribitur, Nemo contemnat ecclesiastica vincula, non enim homo est qui ligat, sed Deus, qui hanc potestatem dedit, & dominos fecit tanti honoris. Durand. in. 4. sententiarum distinctio. 18. quæst. 3. columna secunda. Alphons. à Castro aduersus omnes hæreses. libro sexto. verb. Excommunicatio. De antiquitate excommunicationis iam dixi in tract. De hæreticis in l. 3. titul. 4. supra isto lib. 8. Et constat ex Cæsar. in suis commentarijs libr. 6. De bello Gallico. pagin. 211. Si quis (inquit) aut priuatus, aut publicus eorum decreto non steterit, sacrificijs interdiciuntur, ij numero impiorum ac sceleratorum habentur: ijs omnes decedunt, adiutur sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant, nec ijs petentibus ius redditur, nec honos ullus communicatur. Refert eum corruptè Tiraquell. De vtroque retract. lib. 1. §. 1. gloss. 9. numer. 27. vbi multa in materia cõgerit. Et prædicta verba ex Druidibus apud Gallos pulchra & admiranda esse, nullus dubitat, singula conferens cum nostra excommunicatione, vt adnotauit Doctissimus pariterque generosus Doctor Didacus à Vera in relectione prima quæ fecit Anno. 1563. Salmanticæ in cathedra. Decretorum, directæ ad Senatum Salmanticensem Doctorum in cap. sententia pastoris. 1. quæstione. 3. versu. Quibus censuris lex vetus. Illam relectionem referam ad fin. Commentariorum huius legis ad literam, in memoriam tanti Doctoris, & vt detur facultas vnicuique fruendi fructus bonarum literarum, & qui utilis est ad intellectum & originem excommunicationum. De qua etiam origine habentur vestigia apud Platonem lib. 9. & 10. de legibus, & ad eum plura congescit Fiscinus. Couar. in cap. Alma mater. 1. part. in princip. numero de cimo. de senten. excommu. libr. 6. & in libro primo. Variarum resolu. c. 18. num. 5. versu. Quinimo si lex secularis. Alexan. ab Alexand. libro tertio. dierum genalium. cap. 5. resolutiuè autem in quæ

stione proposita est dicendum, excommunicatio nis vestigia apud gentes, & in lege veteri in figura fuisse, non vt potestas spiritualis, sed temporalis. Potestas vero excommunicandi iure diuino tradita est ecclesiæ à Christo: forma tamen ipsa, & effectus, scilicet priuare hominem participatione sacramentorum, & suffragijs & orationibus, non est expressus in euangelio. Quia Seruator noster dominus Iesus sub hoc nomine neminem excommunicare iussit. Sed tamen ecclesia eandem potestatem sibi diuinitus concessam optime sic interpretata est: & ideo vsus excommunicandi, quem ecclesia seruat, hac ratione est de iure diuino, quod habet fundamentum in euangelio. Dominic. Sotus in quarto sententiarum. distinctio. 22. quæstione prima. articulo primo. pagin. 996. versicul. Ex his autem occasio sumitur. ¶ Dubitatur, Vtrū semel excommunicatus amplius possit excommunicari, eadem prima excommunicatione manente? Respond. quod potest. Ratio, quia excommunicatio quædam pœna medicinalis est. capit. multi. secunda quæstione prima, & medicina iterantur secundum necessitatē infirmitatis, cū causa exigit, ergo & excommunicatio simili ratione iterari potest. Tenet diuus Tho. in. 4. sent. dist. 18. q. 2. ar. 3. q. 2. gl. in. c. Engeltrudam. verb. Anathemate 3. q. 4. glo. in cap. ex parte. de offi. ord. glo. in cap. cū pro causa. de sent. excom. glo. in. c. ita quorūdam. de Iudæ. Panor. in. c. capitulū sanctæ crucis. col. 2. versu. Itē nota q̄ suspensus poterit iterū suspendi & excommunicari. de resc. & in. c. grauē. nu. 5. de sent. excom. & in. c. nullus. per tex. ibi. col. 1. nu. 3. de for. cõpe. & secundū Andr. Falconē in addi. ibi ad eum istā opinionē dicit cōmunē esse. notat ipse Panor. in. c. tua nobis, col. 4. nu. 11. de appella. Nauar. in. c. ita quorūdā. morab. 1. pag. 207. de Iudæ. omnino vidēdus. ¶ Quo fit excommunicatū à iure, & ab homine, iterū excommunicari posse Panor. in. c. accusatum. n. 5. de simoni. Sicut excommunicatus ab homine poterit à iure excoicari. ca. ita quorūdā. vbi gl. de Iudæ. Et illic Panor. ponit effectus huius primæ, secundæ, & vltioris excommunicationis. ¶ Circa præmissa in dubiū versari solet, Vetrū excoicatus, qui pluribus de causis & censuris est ligatus, teneatur oēs causas excoicationis exprimere ad hoc, vt absolutionis beneficium quo ad oēs cõsequi possit? In quo dubio præsignanda sunt sequētes cõclusiones, quarū prima sit. Excoicatus vnica tantū excoicatione, pluribus tñ ex causis, nō cēsetur ab excommunicatione absolutus si in impetratione absolutionis causam aliquā tacerit. c. cū pro causa. de sententia excom. ca. ex parte. vbi glo. & doct. de offi. ordina. Roma. cons. 326. l. 29. titul. 9. part. 1. San. Thom. in. 4. sent. distinctio. 18. quæstione. 2. articulo. 5. vbi Richard. art. 10.

articulo decimo. questione tertia. Couarruias in cap. tu. Alma mater. prima part. §. vndecimo. numero decimotertio. de sententia excommuni. libro sexto. qui intelligit prædictam opinionem veram esse, quoties causa tacita, fuit æque principalis ad excommunicandum: alioqui valet absolutio, secundum Panormi. & Henri. in dicto capitulo. cum pro causa. Felin. in capitulo. quod super. ad fin. de fide instru. docto. in clementina secunda. de sententia excommu. Ex quibus manifestè deducitur, etiam absolutionem validam esse in hoc caso, si causa, quæ expressa non fuerit, minime auertisset prælatum ab absolutione, licet expressim esset significata. Ita post Paluda. sensit Couar. loco proximè citato. Qui Pulchra etiam propositis similibus adducit lib. Varia. cap. quem refert D. Antoni. Quesada libro primo. Diuersi. capitulo sexto. num. ¶ Secunda conclusio. Pluribus excommunicationibus ligatus petens ab excommunicatione absolui, vnius tantum mentionem faciens, à reliquis non expressis, non censetur absolutus, etiam si indefinite fuerit ab excommunicationibus absolutus, refertur etenim hæc absolutio indefinita ad excommunicationem in petitione commemoratam. ex. l. si de certa. C. de transactio. glossa in dicto capitulo. ex parte. & in citato. capitulo. cum pro causa. vbi Anto. Henri. Panormi. & Feli. Anchar. in clementina secunda. de sententia excommu. San. Thom. in. 4. distin. 18. questione secunda. articulo quinto. Couar. vbi supra. qui intelligit, procedere, etiam si absolutio ab excommunicatione generalis sit, nam ad expressam, & petitam tantum refertur, propter rationem dict. l. si de certa. ¶ Tertia conclusio. Excommunicatus pluribus excommunicationibus vnica tantum absolutione ab omnibus absoluitur, si omnes fuerint absoluenti expressæ, & significatæ. arg. l. ex pluribus. ff. de acceptilatio. Et est communis sententia in hac conclusione secundum in locis præcitatis, nec continet aliquam controuersiam secundum Couar. loco præmemorato. ¶ Quarta conclusio. Qui excommunicatū potest ab omnibus excommunicationibus absolvere, vnica tantum absolutione omnes tollit, non tantum sibi expressam, vbi scientiā omnium excommunicationum habens, indiffinitè excommunicatum absoluerit, hoc sanè ex ipsius absoluentis mente præsumpta, vt notat Henri. in. c. cum pro causa. de senten. excom. Ioan. in sum. confessorum. lib. 4. tit. 33. quæsti. 20. Couar. vbi supra. ¶ Quinta sit conclusio. Ligatus pluribus excommunicationibus, ab omnibus, etiam vnica tantum expressa in petitione, absolutus cõsetur, quoties qui absoluit, ita generaliter dixerit, Absoluo te ab hac excommunicatione, & ab omnibus alijs, quibus ligatus es, qua

rū nec memineris, nec memoriam habes, ea enim est absoluentis mens, vt & ad oēs alias excommunicationes velit absolutionē extēdi. Ita notat in specie Ioan. in sum. confess. & Henri. in locis proximè adductis. ¶ Sexta assertio. Absolutio indiffinita ab excommunicatione, exhibita ei, qui pluribus est excommunicationibus ligatus, vnica tantum in petitione nominatim expressa, etiā quo ad alias sufficit, quoties verisimili coniectura præsumi poterit absoluentem, & à tacitis excommunicationibus nihilominus absoluturum, si earum scientiam habuisset. Palud. in. 4. sentē. dist. 18. q. 5. col. pen. vers. Quarta. ¶ Septima cõclusio. Præmissæ conclusiones locū habent, cum absoluens habet potestatem absoluenti ad omnibus excommunicationibus, alioqui, nulla posset contingere ratio dubitandi. ¶ Octaua conclusio. Pluribus excommunicationibus ligatus, pluribus absolutionibus, vel vnica ab omnibus absoluitur. tex. gl. & communis in. c. cum pro caus. de senten. excom. Quā cõmunē dicit Couar. in repe. c. Alma mater. 1. par. §. 11. de senten. excom. lib. 6. ¶ Nona cõclusio. Absolutio ab excommunicatione, obtēta ex falsa causa est nulla, nec prodest excommunicato. c. officij. de senten. excom. c. cū pro causa. eo. tit. gl. in. c. ex parte. de offi. ordi. Tho. in. 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 5. l. 29. titu. 9. part. 1. Couar. omnino videndus in. d. §. 11. nu. 14. vers. Septima conclusio. ¶ Decima cõclusio. Excommunicatus pluribus excommunicationibus à diuersis iudicibus, debet impetrare absolutionē ab vnoquoq; ex iudicibus illā proferēte, cum illius sit absolvere, cuius fuit cōdēnare. Pan. per tex. ibi in. c. officij. de sent. excom. Palud. in. 4. senten. dist. 18. q. 5. eo. 8. in ar. 3. & Richa. q. 3. ar. 10. Pan. in. c. prudentiā. §. si vero. nu. 5. de offi. deleg. tex. in. ca. pastoralis. §. præterea. de offi. ordi. vbi vnus prælatus nō pōt tollere sententiā ab alio latā. ergo &c. ¶ Quæritur, Vtrum excommunicās, vel suspendens aliquē iniuste, teneatur ei resarcire dānū & inter esse? Respō. teneri. gl. fin. in. c. ad reprimendū. de offi. ordi. tex. & glo. in. c. si canonici. §. si autē causa. de offi. ordi. lib. 6. ca. 1. §. superior verò. de senten. excom. lib. 6. ibi. latorē excommunicato ad expensas & omne interessē cōdēnetur. Pan. in. c. 1. n. 34. vbi dixi. vt lit. non contest. Suaderetur: nam dānū alteri illatum, qui fuit causa damni, tenetur ad satisfactionem lasso. c. fin. de iniur. imò non solum in specie proposita poterit agere ad interessē, sed etiā actione iniuriarū contra excommunicatorem. glo. in cap. non in perpetuum. verb. sacrilegij. 24. questione tertia. tex. in capitu. illud. ead. causa & quæstio, vbi glossa. Ad idem tex. in capitu. sacro. de senten. excommu. ibi, cumque aduersus excommunicatorem de iniusta excommunicatione cōstituerit, excoicator cōdēnetur excommunicato &c. Fa-

cit ratio pro comprobatione. Nam qui aliquem denunciatur excommunicatum, implicite eum in honestum vocat, cum excommunicatus persona infamis & inhonesta censetur. secundum Anto. Butri. in cap. constitutus. columna secunda. libr. Marti. Nauar. in rep. ca. cum contingat. pag. 168. de rescrip. probat Regia. l. 20. titul. 9. parti. prima. Et quod excommunicatus sit infamis, notat Roma. sing. 675. & 682. Tiraquel. de utroq; retract. libro primo. §. 1. glo. 9. num. 271. ¶ Dubitatur, An absolutio ab excommunicatione peti possit per procuratorem? Dicendum est posse, dum tamen procurator habeat speciale mandatum ad ipsam petendam. Priorem partem probat glo. in cap. de manifesta. verbo. iudicau. 2. quæstione prima. & gloss. in cap. quanto. verb. epistolam. 2. quæstio. 5. Panormi. in cap. venerabilem. colum. 8. num. 23. de electio. Posterior partem conclusionis probat glo. in cap. qui ad agendum. verb. vel pacisci. de procura. libr. 6. Specul. titulo. de procurato. §. 1. num. 5. & ad eum ibi Ioann. And. Rotta noua decisio. 426. numero secundo. Archidia. in cap. cum aliquis. numero primo. 11. quæstione tertia Ratio quia beneficium absolutionis petenti tantum est concedendum. cap. legatur. 24. quæstio. 1. nec inuitus potest absolui. glo. in cap. significasti. de eo qui dux. in matri. quam poll. per adult. Quam limita vt supra dixi ex sancto Thom. nisi propter excommunicationem efficiatur dietim deterior, quia tunc inuitus poterit absolui. Sequitur Iacobin. à Sancto Georgio in l. nec emere. versiculo. Quæro circa. C. de iure deli. Et excommunicatus quod possit petere secundum stylum curiæ absolutionem per procuratorem, si ad id habeat speciale mandatum, quanuis de rigore iuris secus sit, tenet Ioan. And. post Hostien. in cap. cum desideres. de sententia excom. vbi latè Felin. numero. 2. Sed dic, quod licentia ad absoluendum dari potest per procuratorem, ipsa tamen absolutio personalis est, quia debet se ostendere verè poenitentem, & in absente non potest seruari forma absolutionis, quæ est per manus impositionem, secundum Pet. de Bellapertica in auten. Interdicimus. C. de episco. & cler. Innocen. in dict. ca. cum desideres. & quæ tradit Ioan. Milis in reperto. verbo. Excommunicatio. versic. Excommunicatus potest per procuratorem. fol. 65. colum. 4. Petitio ergo absolutionis fit per procuratorem, executio verò absolutionis requirit præsentiam domini, hoc est excommunicati, qui ostendere debet absoluenti signa contritionis, nec requiritur, vt personaliter excommunicatus compareat coram iudice excommunicante, sed sufficit, qd petat per procuratorem syndicum, seu fiscalem si iudex est. ex Bal. in auten. interdicimus. nu. 2. C. de episco. &

cler. Et in practica est optima resolutio, & seruatur vbique de stylo curiarum. ¶ Quæro præterea, Vtrum iudex ecclesiasticus primæ tonsuræ ordine tantum insignitus habens iurisdictionem excommunicandi, habeat per se sine commissione ad sacerdotem absoluendi, & sic quod talis possit immediate soluere excommunicationis vinculo à se ligatum? Et quanuis multi teneant absolutionem ab excommunicatione non posse præstari & ministrari nisi ab eo, qui sacerdos est, quauis iurisdictionem habeat ordinariam, vel delegatam, tenendum tamen est de iure posse, etiam si exhibenda sit absolutio ab excommunicatione ab eo lata cum solenni forma. tex. in capit. a nobis. 2. de sententia excommu. Probat latè & eleganter Couar. in repe. cap. Alma mater. 1. part. §. 11. num. 10. versi. Post hæc merito dubitatur. de sententia excommuni. libr. 6. Sed tamen absolutionem semper iudices committere solent alicui sacerdoti, qd iustum & æquum esse constat, cum non sit ipse sacerdos, licet habeat iurisdictionem, actus tamen, qui fit per manus impositionem, ad sacerdotes pertinet, vt sanentur ægri, iuxta illud Matth. Super ægros manus imponent, & bene habebunt Et sent. fit Hosti. in sum. de sententia excom. §. quis possit soluere. Syluest. verb. Absolutio. 1. notab. 3. versi. Quintus. Cardi. in dicto capitulo. à nobis. 2. oppos. & plerique alij relati ab Herico Botthæo in tract. De Synodo. 3. part. articulo. 5. quæsti. 12. qui suadet hanc opinionem tutiorem esse. Ideoq; cum sit decens & stylo comprobata, ab ea non erit recedendum, quanuis in puncto iuris prior esset probanda.

¶ Quæritur etiam, Vtrum lex ista poenalis in materia spiritali, prout est excommunicatio, & eius effectus valeat, cum sit à laico (& si à rege catholico) statuta? Videtur quod non. Nam punitio excommunicati propter eius rebellionem, pertinet ab offensum, qui est iudex ecclesiæ, in cuius contemptum in excommunicatione persistit. Tum etiam, quia crimen ecclesiasticum est proueniens ratione commissi aduersus clauas ecclesiæ, & talis pertinacia censetur hæresis capitul. cum contumacia. de hæreti. libro sexto. ¶ Item etiam videtur statutum episcopi contra excommunicatos qui persistenter per mensem aut annum, antequam absoluantur, in poenam soluant certam quantitatem pecuniæ, inualidum esse, quia videtur poena pro absolutione, & speciem simoniæ continet. per capitul. ad nostram. & capitul. nemo. de simonia. Refert Romanus singul. 345. incipienti.

¶ Statutum episcopi. Ergo siue à iudice spiritali, siue ab ecclesiastico statutum sit, non valet per præmissa. ¶ Sed resolutiue dic, quod statutum

† Adde quod in de oritur suspicio de hæresi & contra eum tãquã cõtra fust. pectũ potest procedi. ex Con. Trident. sess. 25. de re forma. c. 3.

statutum poenale in specie nostræ legis ponit poenam propter contumaciam, quæ constat iudici seculari per denunciationem prælati, ideoque sicut de alijs criminibus, de quibus ei constat, ut de usura, de blasphemia, & huiusmodi, & si merè, vel mixtè ecclesiastica sint ab eo puniri possunt, quia non agnoscit iudex secularis, utrum excommunicatio iusta vel iniusta sit, nec an crimen sit blasphemie, vel contractus illicitus ex vi usuræ & declarationis, & sic de quidditate aliorum cri-

minum, quorum diffinitio spectat ad iudicium ecclesiæ. Sed prout iste reperitur tale crimen commissum, poterit puniri à rege, ut in præsentī lege propter ipsam contumaciam, & ab utroque iudice ecclesiastico poterit puniri, ut supra dictum est, quia si iste excommunicatus satisfaciatur omnino alteri, cuius causa fuit excommunicatus, & sit absolvens, sine exactione poenæ, præstita tamen absolutione, ab eo poena exigi poterit, ut supra dixi. Et in punctis huius regie constitutionis posuit optimus practicus Episcopus Civitatis. D. Covar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 6. §. 8. versic. Decimo hic notandum est, num. 17. & ita ab ipso defenditur. l. 1. titulo secundo. supra hoc lib. 8. cum cæteris legibus poenalibus in criminibus ecclesiasticis in dict. cap. sexto. in princ. num. 18. chart. 60. colum. 2. versic. Cur tamen non licebit, quod episcopi tale statutum valeat, quia est in poenam contumaciæ, & non pro absolutione, & est rationabile, ut excommunicatus citius convertatur, & inducatur ad gremium ecclesiæ. Tenet Hostien. Ioan. Andr. Card. & Felin. in cap. ad aures, de simonia. Ludou. Roma. & eius additiona in singul. 345. nec vllum peccatum in exactione poenæ est, siue imposita sit poena ab ecclesiastico principe siue à seculari propter delictum, vel persistentiam in crimine, vel actum reprobatum propter aliquam iustam causam, ut quia imponitur poena fornicatoribus & usurarijs, nuptijs prohibitis se immiscuentibus absq; dispensatione legitima, & blasphemantibus nomen Domini, vel si sit prohibitio, ne detur occasio delin-

quendi, ut non alloquatur foeminam, cum qua est diffamatus, vel ne se immisceat ludo chartarum, vel ne transeat per talem locum, ne inuitentur inibi habitantes ad rixam, cum fortè sit habitus pro suspecto de aliquo excessu, ut fieri solet à

iudicibus cautis. ut dixi in l. fin. in glossa prima. titulo 23. lib. secundo. ordin. colum. 7. & 8. post Fortun. in tract. de ult. tim. fin. vtriusque iuris illatio. 18. Et apud omnes est receptissima opinio secundum D. Covarr. ubi supra. capitulo

nion pusiere. Y mandando que las dichas penas no se arrienden, por escusar cautelas y estorsiones de los arrendadores que dauan causa que los descommulgados persistiessen en su dureza.

sexto. §. 8. numero vndecimo, versic. Quarto ex eadem ratione. Nec executio poenarum est differenda, cum intersit reipublicæ ne differatur. l. si quis fortè. ff. de poen. notab. secundum Iason. in. l. seruus in princ. num. secundo. ff. de legat. primo. Et crescente contumacia, augeri debet poena, quæ ex ea cumulatur. l. relegati. ff. de poen. plures enim poenæ sunt statutæ propter contumaciam, ut diximus supra in l. 1. verb. *le fuere mandado*, columna. 933. versic. Quis dicatur contumax. titulo quarto. libro tertio. ordin. Et excommunicatus persistens per annum in excommunicatione, non videtur bene sentire de fide, nec de sacramentis, cum non faciat, nec durante excommunicatione facere possit, quod Christi fideles faciunt, & facere tenentur, quod non longè à crimine hæresis distat, ideo inquisitores procedere possunt contra talem. Ioan. Lup. in repet. capituli per vestras. §. 18. numero vigesimo quarto. & vigesimo septimo ubi citat hanc regiam legem. Et dicit quod mulier potest repetere dorem, quia vergit ad inopiam, eo ipso, quod inquisitores hæreticæ prauitatis possunt procedere aduersus eum, in quo processu non modicæ fiunt expensæ. Et ita etiam tenet Ioan. Francisc. Ripenl. in rep. l. si constante. ff. solut. matrimo. num. 44. ubi vide plura contra excommunicatum.

^a *Pague seyscientos maravedis de moneda vieja.* Declaratio monetæ antiquæ ponitur per. l. 1. 14. in legib. styli. Optime per Doctorem nostrum Salmantinum Episcopum Civitatis meritissimum in tract. veterum collatio numismatum. cap. 5. nu. 1.

¶ *Titulus sextus. De periuris & falsarijs.*

¶ *Lex. I.*

a ¶ *Quebrantar.* Infringens contractum iuramento firmatum propter periurium puniendus est in amissione omnium bonorum, & ipso facto applican-

tur Camera Regis. Pro eo firmitate est. l. si quis maior. C. de transact. quæ alias poenas imponit. periuro. Cuius hæc sūt verba, Si quis maior annis viginti quinque aduersus pacta, vel transactiones, nullo cogente imperio, sed libero arbitrio & voluntate confectas putauerit esse veniendum, vel interpellando iudicem vel supplicando principibus, vel non implendo promissa, eas au-

El Rey don Alóso de petición.

Las penas dela ley ante desta no sean executadas en aquellos excommulgados, que por la yglesia son tolerados.

Tit. VI. De los perjuros y falsarios.

Ley. I. La pena de los q se perjura.

¶ El Rey don Iuã. II. en Valladolid. Año de mil cccc. xliij.

Or quitar que algunos se entren en pe-

tem inuocato Dei omnipotentis nomine solidauerit, non solum notetur infamia, verum etiam actione priuatus, restituta poena, quæ pactis probatur inserta, & rerum proprietate careat, & emolumento, quod ex pactione, vel transactione illa fuerit consecutus. Itaque omnia eorum mox commoda deputabuntur eis, qui intemerata pacta iura seruauerint. Prædictam legem citat Co-uar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 6. numero. 20. quod lex civilis potest statuere poenam contra periuros, licet crimen ecclesiasticum sit. Roma. consil. 512. & sic per præmissam. l. si quis maior. periurium punit. Et locum habet in omni promissione & contractu iuramento firmato: quia lex magis considerat ipsum periurium, quam qualitatē contractus. quod est de mente dictæ. l. si quis maior. & nostræ regie sanctionis. ibi, *sobre qualquier contracto.* Tenet Ioan. Ferrariensis in practica. tit. Forma libelli vt pacta seruentur. verb. Transactiones. num. 13. reputans notabile dictum ex glo. iuncta tex. in l. quoties. in verb. priuatos.

C. de dign. lib. 12. Notat Cassanæ. in consuetudi. Burgûd. rubr. 10. des cens. §. 12. verb. *ori par le serment.* num. 25. fol. 345. colum. 4. versic. Cuiusmodi autem agendo. refert Alexan. consil. 76. volum. 5. colum. 3. num. 9. Periurus non admittitur in testē

ligro de sus animas a quebrantar a ligera-mente los juramentos que hazen. Mandamos q qualquier persona, o personas de qualquier estado, preeminencia, o dignidad que sean que quebrantaren, o no guardarẽ el juramento que fizieren sobre qualquier cõtracto q por el mesmo fecho, pierdan y ayan perdido todos sus bienes para la nuestra camara.

etiam si emendatus esset, nã perdit perpetuò fidem aliquid probandi per suū iuramentum. gloss. in capi. p. tuas. verb. adulterij. de simon. glo. in cap. testimonium. de testib. Facit tex. in cap. paruuli. 22. quæstione. 5. Felin. in cap. ex parte. de testib. Alexand. & Iasor. in l. 2. §. quod diximus. ff. si quis cau. Hierony. Gigas in tract. De crimine læsæ maiest. q. 11. numero primo. pag. 238.

nec peracta penitentia eius testimonium valet. glossa. in l. qui cum vno. §. qui ignominia. ff. de remilit. quam notandam dicit Bald. in l. Lucius. in fin. ff. de his qui not. infam. Didacus Castellus in l. 13. Tauri. in verb. *veynte y quatro horas.* num. 12. l. 13. ibi. *è nunca mas vala su testimonio.* titu. 12. lib. 4. for. leg. Alciat. de præsumpt. regul. 2. præsumptio. 10. vbi, quod testis semel periurus, non facit indicium non solum ad torturā, sed nec ad informandam inquisitionem per text. in cap. sicut nobis. ad fin. de testib. consulti ita Raphael Fulgo. consil. 107. & consil. 173. Deci. consil. 189. libro primo. Dixi ad Segur. in rep. l. vnum ex familia. §. sed si fundam. num. 72. ff. de leg. 2. Et per præmissam est tenendum, quod conuictus de periurio in vna causa, non admittitur amplius ad testimonium. text. & ibi Panormi. in cap. ex parte de testibus secundum tex. in dicto capitulo. paruuli. 22. quæstione quinta. l. ex ea. ff. de postul. nota. in dicto capit. testimonium. Et sic acta in vno iudicio, faciunt fidem in alio, & inter alias personas notat

notat Matthæus de Afflictis in consti. Neapolitan. libro tertio, rub. 55. in constitutione. Eos qui scienter. num. 27. De poenis periurij sunt videntur. Cassan. in d. rubric. 10. §. 12. & Aegid. Boffi. in practica crimin. tit. De periurijs. pagina. 401. Ioan. Bernard. in practica Canonica. cap. 86. † & in capit. 48. in capitibus prætorum. vbi Franciscus Auiles. in verb. *Qualesquier juezes.* numero primo. quærit quis sit iudex competens ad puniendos periuros. Iuramentum tamen interpositum in contractu non obligat ex vi iuramenti successorum, cum sit personale. cap. veritatis. de iur. iur. Guiliel. Cassador. decis. 2. sub tit. De iureiurando. Ioan. Andr. in capit. fin. de sepultu. columna prima. vbi inquit, quod hæres non obligatur ex iuramento defuncti, neque eius occasione potest trahi ad forum ecclesiasticum, & doct. communiter firman in dicto capitulo. veritatis. vt refert & sequitur ibi Panormit. colum. fin. quod iuramentum non transit in hæredem etiam si quis iurasset pro se & successoribus, ac hæredibus, & tales nunquam sunt periuri ex iuramento defuncti, capit. pen. de iur. iur. Ratio, quia in spiritualibus ligatur anima, quæ sine proprio consensu ligari non potest, idcirco in eis requiritur speciale mandatum. cap. fin. de iur. calum. lib. 6. Secus in temporalibus, in quibus obligatio transit in hæredes. l. vni. vt actio. ab hæredi. & contra hæred. incipiant. l. veteris. C. de contrahend. & comm. stip. Couar. in rep. cap. Quauis pactum. 1. par. §. 5. num. 7. vers. Verum cum in iuramento tractetur. de pact. lib. sexto. Ex qua declaratione infertur, iuramentum recognitionis, vel approbationis homagij, vel alicuius contractus, non transire ad hæredes iurantis, ideoque successor tenetur nouum sacramentum fidelitatis Domino feudi, seu emphyteusis præstare: nam etiam ex iuramento sui predecessoris pro se & eius successoribus præstito, non potuit obligare successorem, cum iuramentum ex parte iurantis sit personale, atq; ideo tenetur successor iuramentum fidelitatis præstare, vt ex eo obligatus maneat, & rem feudalem retinere possit. Bald. in cap. quæ in ecclesiarum. colum. penu. vers. Sed nunquid num. 38. de consti. Doct. in capit. veritatis. de iur. iur. Iacobin. à sancto Georgio in tract. de feudis. verb. qui quidem inuestiti. vers. Amplius dico. colum. 20. num. 36. Bald. in l. litigator. C. de fructib. & lit. expens. Aluar. in capit. primo. in princ. numero septimo. quæ fuit prima causa beneficij amittend. Carol. Molinæ. in consuet. Parisiens. libro primo. §. 2. gloss. 4. numero. 47. Couarr. in rep. capit. Quauis pactum. 1. par. §. 5. numero quinto. de pact. libr. 6. Et ista opinio quod teneatur iterato iurare fidelitatem successor mortuo vassallo, etiam si vassallus pro

se & successoribus iuramentum interposuerit ratione præmissa. Contra Bald. in l. vni. §. excepto. C. de caduc. tollen. & Iaso. consi. 159. colum. tertia libro secundo. ¶ Infertur secundo. quod quauis ratione iuramenti interpositi à laico in contractu sortiri debeat forum ecclesiæ, cum agitur in ea lite ad obseruationem iuramenti, vt est casus in signis in cap. fin. de for. compet. lib. 6. etiam si lis fuerit coram seculari cœpta super contractu iurato, poterit cōueniri ratione obseruationis iuramenti apppositi in contractu coram ecclesiastico iudice. secundum Bald. in l. 1. C. de reb. credi. & Apostilla ad Barto. in l. sepulchri. ff. de sepulch. viol. & Additio. in Panormit. columna tertia. in cap. cum venissent. de iudi. Iaso. in l. nulli. num. 7. C. de iudic. & non solum erit iudex competens quo ad cognoscendum de valore iuramenti & eius relaxatione, sed etiā quo ad contractus rescissionem. vt eleganter probat Io. Francisc. à Rip. in rep. rub. extra de iudi. num. 27. & ideo. leges nostri regni prohibent, ne iuramenta interponantur in contractibus à laicis, ne defraudetur ex interpositione iuramenti iurisdicctio regis. vt cautum est in l. 6. titulo primo. lib. tertio. ordin. Et ibi dixi aliqua pro eius intellectu, & in illo loco contra Ariū Pinel. tenuimus. Et nostram sententiam retulit & fuit sequutus illustris vir genere & literis laudatissimus, regisque nostri præstantissimus Senator D. Antonius Menesius in rep. l. 2. num. 35. C. de rescindenda venditio. Decisio tamen dicti capit. fin. locum habere, cum agitur ad obseruationem contractus iurati, cōtra ipsummet iurantem non autem quando agitur contra eius hæredem, nam eius hæres non poterit conueniri in foro ecclesiæ, cum iuramentum fuit personale ex parte iurantis, & tex. ille procedit ratione iuramenti, vt periuria euitaret. Ioan. Andr. & Panormi. in cap. fin. de sepultu. Bald. in authen. sacramenta puerum. C. si aduers. vend. & iterum in rub. de iur. iur. Antoni. & Panor. colum. 9. & Felin. num. 9. in capit. cum sit generale. de for. comp. Rom. singulari. 216. Paul. Parisi. consi. 75. columna prima. & vltima, libro tertio. Couar. in rep. dicti cap. quauis pactum. numer. 6. in prima part. §. 5. Quæ omnia sunt menti tenenda pro intellectu istius legis. Et vtrum lex civilis possit prohibere, ne iuramenta in contractibus apponantur, & talia iuramenta annullare, dixi latè in l. 1. verb. *No la puede alegar.* colum. 1024. vers. Præterea & eius præceptum. tit. 8. libro tertio supra. Quauis ergo iuramentum ex parte recipientis quandoque sit personale, quandoque reale, ex parte tamen iurantis semper est personale. prout concludit. Panorm. in dicto cap. veritatis. & sic non ligat hæredem eius, quo ad cēsuras, & penas animæ, sed respectu pœ-

*Addetamen qualiter sit concipiendus, libellus contra peritum vid. Ias. in paragrapho Item si quis postulante. n. 67. Instit. de actionib.

næ caducitatis, ac resolutionis contractus sunt varix doctorum sententiæ, prout fuerunt in prætorio Rotæ, teste Guiljelm. Cassador. decis. fin. numero. 11. sub tit. De iur. iur. fo. 111. colum. prima. Quæri solet, Vtrum dispositio istius legis locū habeat in eo, qui aliquid promissit facere, vel soluere creditori sub fide & homagij vt nobiles face-re solent, dicendo ad tactus palmarum. *Yo os lo prometo y doy mi palabra a fe de hombre hijo dalgo o cauallero*, & postea nō soluit, an possit accusari de perjurio? In quo dubio videtur dicendum posse, cum quo ad Deum nulla est differentia inter iuramentum & fidei præstationem, cap. ecce dico. 22. quæstione quinta. cap. etsi Christus. de iur. iur. Pro quo videtur glos. in capit. clericus. de iur. iuran. & videtur sentire Cynus in l. fi. C. de fidei ius. Specu. tit. de arbi. §. sequitur. vers. Sed pone compromissum per fidem. & in tit. De iur. iur. §. 1. vers. Et nota. & in versic. Et in summa. not. gloss. Panor. & docto. per tex. ibi in capit. querelam. ne prælat. vices suas. idem Panor. & Feli. in cap. quere-lam. de iur. iur. Archidia. in summa. 22. quæst. 1. Et pro hac parte vrget text. in cap. ad aures, ibi, iuramento vel fide interposita. de his quæ vi metus ve causa fiunt. quem commendat Iaso. in §. Item si quis postulante. num. 54. Insti. de actio. Alij verò tenent contrarium, quod quauis talis promissio per fidem fit iuramentum, non tamen fidei violatorem de qua supra puniendum poena ordinaria, vt puniretur qui iuramentum tactis sacris violaret. Ita Archidia. in capit. primo. de sepultu. lib. sexto. & in cap. iuramenti. 22. quæstione quinta. Alij verò indistinctè dicunt cōtrarium, imò quod non est periurus: quia ad hoc vt quis dicatur per-iurus in foro iudiciali, iuramentum debet præcedere ad sacra Dei Evangelia, & tactis scripturis. Cyn. in authen. sacramenta puberum: C. si aduer. vendi. Archidia. in capit. vt circa. de elect. lib. 6. Feli. in capit. querelam. de iur. iur. Matthæ. de Afflict. in consti. Neapolit. rub. 55. libro tertio. nume. 11. versic. Quintò quæro. per doctrinam Innoc. in dict. capitulo. etsi Christus. & Card. in clementina prima. §. porro. de hæreti. subiiciens, quod tamen punietur arbitrariè per. l. de periurio. ff. de crimi. stellionatus. Tradit etiam Matth. de Afflict. in capitulo primo. §. Item sacramenta num. 23. de pace iur. firm. libro tertio. feudo. Et qd fides seu homagium idem quod iuramentum sint est. l. 26. ibi, *que si alguno jurare a otro, o le fiziere pleyto, è omenaje para cumplir alguna cosa. q. aya puesto cō el, si lo fallestiere, es porende periuro, è ha por peva de non ser creydo en ningun testimonio, nin ser par de otro.* tit. 11. part. 3. Sed tamen. l. illa referendo singula singulis, est intelligenda, quod vbi interuenit iuramentum, sit poena periurij, & infamix: vbi ve-

rò tantum homagium, poena infamix. vt in l. 2. titulo quinto. par. 7. ad quam. dict. l. 26. se refert. Cum ergo se referat ad leges in hoc loquentes, in quibus non requiritur, quod fractor homagij, sit fractor iuramenti, & non est dicendum, dict. l. 26. probare esse periurum. Et ista homagia sunt coniuncta iuramento, vt constat in l. 5. titul. 15. parti-2. Ideoque resoluenda est hæc quæstio, quod promittens per fidem, in dubio intelligatur de humana, qua nobiles, vel qui tales se iactant, suam fidē solent astringere quam legem. 26. ita vno verbo eleganter videtur accepisse. D. Anto. quesad. lib. 1. capitul. 32. numer. 15. quæ præsumptio iuuatur à consuetudine, iuncta. l. semper in contractibus ff. de regul. iur. Et isto casu cum non sit iuramentum per rem sacram, non erit periurus, sed ratione violatæ fidei peccauit, reputabiturque infamis inter homines. Si tamen dixisset, in fide Christi, vel bona fide, tunc ad veram Catholicamque fidē potius, quam ad particularem veritatem loquentis referenda est talis promissio, & hoc casu extraordinariè erit puniendus, cum non fuerit iuramentum in formā solita per Deum &c. Et hæc resolutio colligitur post Caieta. ex Couar. in rep. cap. quauis. 1. part. §. 2. versic. Nono ab eadem. de pact. lib. 6. Ari. Pinel. in rep. l. 2. 3. par. capit. 1. num. 13. C. de rescind. vend. Greg. Lopez. in l. 26 tit. 11. part. 3. Et sic in litera nostræ legis intelligitur, quando contractus est iuramento firmatus in forma, & non per fidem. Felinus optimè in c. 2. num. 15. de sponsalib. vbi vide. Et sic procedit authent. sacramenta. C. si aduer. vend. secundum Gregorium Lopium vbi supra. in verb. *ò le fiziere pleyto è omenaje*. ad fin. Et plura circa lexturam dictæ authent. sunt videnda per Matthæ. de Afflictis in capitulo primo. §. Item sacramenta de pace iuramento firm. lib. tertio. feudorum, & in decis. 322. Paul. Parisien. consil. 96. num. 22. lib. 1. & cum minor se læsum inuenerit in contractu iuramento firmato, ante omnia petat relaxationem ad effectum agendi. Et an in ea requiratur citatio partis, est videndus Iaso. in l. nec quicquam. nume. 49. ff. de offic. proconsul. vbi tenet necessariam esse citationem ad obtinendam absolutionem seu relaxationem à iuramento. Anchar. consil. 198. Rolandin. Valle. consil. 13. nu. 25. Ponit in hoc duas communes opiniones inter se ad inulcem pugnantes. Et Couar. lib. 1. Variar resolutio. capit. 4. num. quinto. vbi vide. Forma autem petitionis erit.

Iuan Maldonado en nombre de Pedro mi menor, digo que por quanto el dicho mi menor vendio una casa que esta en esta ciudad a la rya nueva. sin decreto ni autoridad de juez competente, y sin licencia de su curador. ni con otra solemnidad requisita a Rodrigo, y confirmo el di-

¶ El dicho contracto con iuramento, el qual en la dicha venta interpuso por dolo, miedo y persuasion que le hizo el dicho Rua, y en el dicho contracto el dicho Pedro mi menor fue leso, y enormemente damnificado. Por lo qual à v.m. pido conceda al dicho mi menor relaxacion del juramento ad effectum agendi, para que ansi concedida la dicha relaxacion y absolucion, pueda pedir re-sistucion, y dexir y allegar contra el dicho contracto, lo que viere aguarde de su derecho conuenga. Para lo qual, &c. y juro a Dios en forma, &c. Et sic minor, vel maior autoritate superioris, quæ in omni iuramento censetur excepta. cap. venientes. de iure iurand. l. 27. tit. vndecimo, part. 3. agendo excusabitur à pœna huius legis cum suis complicitibus.

¶ Quæritur, Vtrum iurans falsum ad declarationem positionum, vel in iuramento ei delato ab altera parte, sit puniendus periurij pœna? Videtur dicendum quod non: quia satis visum est Alexandro Imperatori in l. 2. C. de reb. credi. Deum habere vltorem qui ius iurandi religionem contempsit. l. 26. vbi Gregor. Lop. in gloss. 1. titulo 1. part. 3. qui per istam legem renet puniendum fore illum, qui iuramentum in contractu positum de futuro violauerit, omnia bona amittete, & camera Regiæ applicantur. De hoc & de pœnis periurij plura diximus suprâ in l. 1. verb. positiones. versic. Quæri solet. colum. 9. 17. cum sequent. tit. 4. lib. 3. ordin.

¶ Est præterea notandum, quod sine dolo non committitur periurium. l. qui iurasse. in princip. ff. de iure iurand. §. item opponitur. 22. quaestione secunda. gloss. in cap. breui. de iur. Doct. in capitulo primo. de delictis pue. Bald. in l. obseruare. §. proficisci. colum. 3. ff. de offic. proconsul. & lega. & Iaso. in dict. l. si quis maior. colum. prima. C. de transact. & plenius in dict. l. qui iurasse. Aegid. Bossius in practi. tit. de periurijs. num. 5.

¶ Ex quo inferitur, quod difficultas implendi contractum iuratum, excusaret iurantem à periurio. Iaso. & Aegid. Bossi. in locis præcitatis, dicendo hoc locum habere in intellectu. l. si quis maior. C. de transactio, quæ huic nostræ Regiæ constitutioni conformis est. vbi in repe. notat Thom. Parpali. notabi 8. limita. 4. Alexand. consil. 92. colum. fin. num. 13. libro primo Bertrand. consil. 92. colum. fin. num. 13. lib. 1. Bertrand. consil. 69. libr. Francisc. Ripensis in tracta. de peste. folio. 3. colum. tertia. num. 6. Et est addendus Philipp. Deci. consil. 552. Causa tamen, quæ allegatur ad dolum excludendum, & sic periurij labem, debet probare fuisse sibi notam, & se motu fuisse ex illa, quia sibi fuerat dictum se posse ita facere. Alexand. consil. 103. col. penult. lib. 1. Deci. in consil. 452. columna secunda. Aegid. Bossi. in practi. titul.

De periurijs. columna fin. Item est notandum, quod iudex secularis ex præsentatione contractus, & eius lectura poterit colligere moram, vel contumaciam rei, & declarare ipsum periurum esse, ex quo clarè sibi constat de periurio. vt dicit Alexand. in l. fin. ff. de crimi. stellio. quem refert in terminis huius legis in constitutione fere simili Matthæ. de Afflict. in constit. regni Siciliae. in constit. Eos qui scienter. numero secundo. sub libro tertio. titulo 55. Ex quo notare poteris nostram legem, quia in eius materia bene ac latè loquitur. Vbi autem est dubium de periurio, secus erit, secundum eum per capit. quanto. de iur. iurand. & capit. venerabilem. de electio.

¶ Item intelligas legem istam eiusque pœnam locum habere in eo qui est periurus in contractu, cum sit pœnalis, & extra suum casum non sit extendenda. ex gloss. in cap. fin. de iure patron. cum adductis ad Segur. in tract. De bonis lucrativis constant. matrim. num. 166.

¶ Quæritur, Vtrum in casu huius legis admittatur tantum pars, in cuius fauorem fuit factus contractus, seu promissio ad accusandum periurum, vel tanquam ad publicum crimen omnes homines admitti debeant? Et videtur quod sit crimen publicum, cum omnes homines offendit, qui periurium committit: quia in omnium vertitur iniuriam, quod in religione diuina committitur. l. Manichæos. C. de hæret. & Manichæ. Et crimen periurij comparatur blasphemijs, & peccato contra naturam. text. in authent. vt homi. non lux. contra naturam. §. hæc quoniam. Vnde apud Romanos de nulla re Censores diligentius iudicabant, quàm iureiurando violato. vt testis est Cicero libro tertio. Officiorum. & Matthæ. de Afflictis. in tracta. de iure protomiseos. §. quarto. notab. sexto. numero vigesimo. vbi ponit plures pœnas, quæ sunt statuta contra periurum. Si ergo omnibus popularibus crimen offendit, publicum, & non priuatum erit censendum.

¶ Sed videtur quod solus offensus habeat ius accusandi periurium illatum in obseruatione promissa, & sic sit crimen priuatum: nam periurium est priuatum delictum, & non publicum. l. fin. ff. de cri. stellio. & sic nullus poterit accusare de periurio, nisi ille, cuius interest. argum. l. prima. ff. de iureiurando. & dicta. l. fin. nisi crimen periurij esset commissum coram iudice. vt in l. nullum. C. de testib. §. sed quando. secunda quaestione prima. Matthæ. de Afflictis. in constit. regni Siciliae libro tertio. titulo. De periurijs. numero tertio: quaestione secunda. Tum etiam, quia iuramentum ad certum terminum limitatum in contra-

actus observatione, est accipiendum, nisi pars, in eius favorem fuit factum, non prorogaverit expressè, vel tacitè, quæ prorogatio est iuranda eo ipso, quod non vult iurante accusare de periurio: nam iuramentum debet concipi & interpretari secundum naturam & conditionem actus super quo interponitur. l. fin. C. de non nume. pecuni. Plura de periurij punitione tradit Rip. in cap. secundo. num. 18. de resc.

¶ Testis autem falsus qualiter puniatur, qui pluribus offendit, ut habetur in capitulo primo. de crim. fals. est dubium? In quo dubio dicerem, quod testis deponens in causa criminali convictus de falso, erit puniendus eadem pœna, qua esset puniendus reus accusatus, si non appareret de falsitate ipsius. Sicut fecit Daniel Propheta in falsos testes contra Susannam castissimam. Danielis cap. decimotertio. l. prima. §. præterea. ff. de sicar. vbi Hippolyt. A. Egid. Bos. de delictis. tit. de falsis. num. 138. vbi agitur, quibus panis sit puniendus testis falsus. Et habet locum, etiam si mors, vel pœna corporalis non fuerit inflicta, quia per eum non stetit, quo minus impoeretur, si de falso non convinceretur. per dictum. §. præterea. Guido Papæ decis. 44. Et ita praticatur secundum Grego. Lop. in l. 26. in glossa secunda. tit. vndecimo. partit. tertia. text. in l. fin. Tauri. vbi egregius præceptor Anton. Gomezius. numero septimo. vbi idem concludit in teste convicto de falso in crimine hæresis. in numero octavo. & in deponente contra aliquos in crimine adulterij. ibi nume. nono. Facit pro conclusione illud Deuteronomij. decimonono. Si steterit testis mendax. contra hominem. excusans eum prævaricationis, stabunt ambo. quorum est causa ante Dominum in conspectu sacerdotum & iudicium, qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentissimè perscrutantes inuenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, & auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere, non misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. Ratio suadet, ut quis in eo in quo peccauit, puniatur. capitulo. cum olim. & ibi glossa penultima. de officio delegat. capi. an sit. de appellatio. cap. provida. de elect. libro sexto. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulgari & pupillari. & in authentica. De statu. contra libert. eccles. §. omnes. ibi. ut in eo puniantur, in quo deliquerunt. glossa. in §. Item surdus. verbo amittunt. Instit. quibus non est permix. facc. testam. Capol. in rep. l. si fugitiui. numero quarto. C. de seruis fugiti. Est etiam text. in cap. satis hinc apparet, trigesimalertia,

quæstione quinta. ibi, in alijs autem causis eum qui testimonio falso cuique nocuerit, quod si probaretur, iussit occidi, eadem plecti iubetur pœna, qua fuerat, si verum esset, ipse plectendus. glossa. in capitulo nihilominus. tertia quæstione nona. glossa in capit. rex debet. vigesimalertia quæstione quinta. glossa. in summa secunda quæstione tertia. Syluest. in summa. verbo. testis. quæstione nona. Bald. in capit. primo. §. iniuria. numero vigesimo. de pace iura. sum. lib. feudo. Nicola. Milis in reperto. verbo. testis falsum. fol. 201. columna quarta. Ioan. Lup. in l. 83. Tauri. numero vndecimo. Hippolyt. consilio vigesimo septimo. columna prima. Iaso. in l. si duo patroni. §. fina. numero quinto. ff. de iure iurando. Arcti. in capit. sicut. columna secunda. numero sexto. de testibus. Castanæ. in consuetud. Burg. fol. 347. numero trigesimalonono. Guid. Papa decisione. 44. in cap. testis falsa deponens. De iure Lusitanie est pœna mortis naturalis & confiscationis omnium bonorum, ut habetur in titulo octavo. §. primo. libro quinto. ordinament. Portugalie. Quam conclusionem procedere existimo, etiam si agatur ex iudicis officio, & non ad petitionem partis, quia eius loco succedit, ne delicta maneat impunita. Tum etiam, quia hæc est pœna vniformis, & determinata ad instar supplicij per præmissa: ergo non augenda, nec restringenda erit, nisi ipse iudex vellet pati in suam personam pœnam, quam omisit, imponere testi falso. l. seruos. C. ad leg. Iul. de vi publi. non alibi secundum Romanum. singul. 77. Felin. in capit. de causis. de offic. delegat. & in capit. qualiter & quando. §. fin. de accusat. l. nulli. C. ne sanctum baptis. reciteretur. vbi habetur, quod iudex non imponens pœnam à iure statutam delinquentibus, eadem pœna erit puniendus in syndicato. Singulari secundum Bartholo. Capol. capt. 236. Montalu. in l. octaua. in glossa prima, titulo septimo. libro primo. foro legum. Cum ergo statuta iam sit pœna à iure contra testem falsum in causis criminalibus, iudex non poterit recedere ab ea. Intelligo præterea, ut prædicta pœna sit vniformis contra quemlibet testem falsum, nec alteranda ratione personæ & nobilitatis delinquentis: nam pœna ignis debet esse, si deposuerit falsum in delicto hæresis, vel alia simili pœna coercendum, nec erit ingulandus, etiam si sit nobilis. iuxta glossam. in l. desertore. §. primo. verbo. Torquentur. ff. de re milit. argum. l. aut facta. §. persona. ff. de pæn. vbi aliter liberæ personæ, aliter ignobiles, seu serui iugo astricti sunt puniendi. glossa vltima, in capitulo. fina. de transactio. glossa dignitate in capitulo. cum quidam. de iure iurando. sed furca suspendendus ad instar supplicij, seu pœnam

nam talionis, ex Bald. in l. secunda, nu. 7. C. de fid.
instrumen. & alleg. l. ad comentariensem. C. de cu-
stodi. reor. in. Tum etiam ex textu. singul. in cap.
si quem poenituerit. §. notandum. secunda quæst.
3. ibi. Si verò in euidenti calumnia eum deprehen-
derit, legitimam poenam ei irrogat. & ibi, quanuis
nihil de pœna, &c. cap. qui crimen. secunda quæ-
stione. 8. ibi, poenam quã intulerit ipse patiatu-
r. capit. calumniator. & cap. qui non probauerit. se-
cunda quæst. 3. & sic. in teste falso in causa crimi-
nali locum habet hodie talionis pœna, & sic no-
bilis non erit distinguendus ab ignobili, cum pœ-
na debeat esse talis, qualem ipse voluit imponere
eo iniuste accusato.

¶ Quid autem erit dicendum in causis ciuilibus, agitur per Henric. in cap. 1. de crim. fals. & Guido Papæ decisio. 44. Et resolutiue dic, quòd testis falsus in causis ciuilibus parti læsæ condemnandus est ad satisfactionē damni illati occasione falsi testimonij. l. 26. tit. 11. part. 3. Quia qui est causa damni, tenetur ad omne damnum inde sequutum. Gloss. in capit. de cætero. per text. ibi de homic. capit. presbyterum. eod. tit. gloss. dederunt. in capit. sicut de testi. capit. fin. de iniur. capit. si egressus. eod. tit. Tenet Richard. in quarto sententiarū. distinctione decimaquinta, artic. 5. quæst. prima. Archiep. Elorēt. secunda parte, tit. secundo. capitulo secundo. §. 3. & 4. Sanctus Thom. 2. 2. quæst. 62. artic. 4. & 7. l. decimatertia, & ibi gloss. tit. 8. libro secundo. foro legum. Syluest. in verb. Restitutio. tertia. quæst. 6. & verb. Testis. quæst. 10. Et agi potest aduersus testem falsum ad interesse. Philipp. Deci. in cap. licet causam. num. 21. de probatio. Et hoc in vtroque foro tenetur, cum sit dānum illatum proximo, non verò mera pœna, quæ in foro conscientie non debetur, vt per gloss. singul. & communiter approbatam in capit. fraternitas. duodecima quæstione secunda. Pœna verò, de qua in lege nostra omnium bonorum, etiā si dicat ipso facto, non debetur in foro animæ, cū sit in meram pœnam violentis contractum iuratum, vt supra in materia prædict. glo. est declaratum. Item etiā punitur pœna quintationis dentium, siue agatur ordinarie, siue ex officio iudicis aduersus falsum testem. l. tertia, titulo duodecimo. lib. 4. foro legum. †

A D D I T I O.

† legum.) Adde quòd hodie tamen tales tradun-
tur in ignominioſe per vias publicas, & mittuntur
ad triremes per ſpaciũ decem annorum, vt pro-
bat. l. ſeptima. titulo decimoſeptimo. libro oſta-
uo. R. ecopilatio.

De iure regni Lusitaniae punitur poena perpetui exilij, ac confiscationis bonorum. l. prima. titulo octauo. libro quinto. ordinamenti. & imponi potest mitra in signum falsitatis, secundum Angel. in l. si duo patroni. §. si quis iuratus. ff. de iure iurando. ubi dicit esse ad hoc meliorem textum. quam sit alibi. & Iaso. ibi ait, quod ita est in practica.

¶ Sed dubitari potest. Clericus depositus falsum coram iudice seculari, & fuit conuictus de falso testimonio, vtrum possit puniri à iudice laico, vel sit remittendus ad iudicem suum. Et est dicendum, quod erit remittendus vt puniatur à iudice ecclesiastico, siue principaliter, siue incidenter sit actum de causa falsitatis coram iudice seculari. Hostiensis, in capitulo. verum. columna secunda. de foro competenti. dicens. I. nullum. C. de testib. minimè altringere clericos testificantes coram laico, sed si agatur de falso, cognitio est remittenda diocesano. argum. capit. nullus de foro competenti. capit. tuam. de ord. cogni. capitulo. fin. de solut. Ioan. Andr. columna secunda. & Anani. in capitulo primo. de crim. fals. Ioan. Bernard. in praxi cano. crimi. capit. 87. Collecta. in cap. cum tu. & ibi Celsus in additione, numero secundo. de testib. Bart. in l. diuus. ff. de fals. & Matth. de Afflict. decisio. 239. colum. prima. dicens hanc communem opinionem esse. & Couarr. in practicis quæstionibus dicit communem in capit. 18. colum. penult. num. octauo. Tum etiam, quia ratione delicti clericus non subijcitur curiæ seculari, nec efficitur de eius foro secundum Panormit. in capit. postulasti. num. 17. de foro compet. & ex cap. si diligenti. eod. titu. & notatis à Turrecremata in pulehra quæstione, de qua per eum in cap. nemo. numero primo. 11. quæstione prima. Et ista est tenenda, quauis gloss. Cin. Bald. & Salice. in l. nullum. C. de testib. & Frederic. de Senis confi. 93. contrarium fuerint professi, & Guiliel. Benedict. in rep. cap. Raynucius. verb. & vxorem nomine. 2. num. 142. de testam. Et priorem sententiam tenet Tiraquel. de vtroq; tract. lib. secundo. §. quarto. gloss. septima. num. decimo. Et idem dicendum est, si esset aduocatus, & delinqueret in officio coram iudice seculari, non posset ab eo incarcerari, nec puniri: quia cum id directè fieri non possit ex consensu ipsius, nec tacitè seu indirectè hoc est delinquendo. regul. Cū quid vna via. de regul. iur. lib. 6. l. fin. C. si manci. ita ven. ne prostitua. per præmissa annotata in teste. De quo plura per Iacob. de nigris, in repet. l. prima. §. qui mandatum. num. 11. ff. de offi. eius cui mandatum est iur. & Ioan. Longualli in rep. l. imperium. nu. 144. ff. de iur. omni. iud. iudic. Quod est notandum, & in practica vidi iam bis versari.

Lex Secunda.

a ¶ *Pague seiscientos maravedis.* Iurans falsum in forma iuris, est puniendus poena sexcentorum morapetitorum. Et procedit ista lex in parte, quæ falsum deposuit cum iuramento ad iudicis mandatum. Quæ iuramenta omnino exigenda non esset à partibus, quæ præstaret occasio ne piurij, ut quotidie experienti doct quippe cum ad positionem declarationem, nec ad confessionem delicti, quis aperit veritatem, ideoque absque iuramento esset interrogandi, ne auctores periurij sint. contra l. c. si aduers. delict. arg. tex. in c. clericos. de coha. cler. & mulier. Simil. l. habes infra tit. 19. l. 10. quæ plus dicit, quod talis periurus censetur infidelis.

Lex Tertia.

b ¶ *Que falsare.* Concord. l. 2. tit. 1. §. infra isto lib. 8. Falsi crimine est mutare veritatem. tex. in auth. de instru. caute. & fid. in prin. coll. 6. gl. in c. et si Christus. verb. confirmatio. de iur. iur. notatur in l. quid sit falsum. ff. de fals. l. 1. tit. 7. par. 7. Et crimen falsi est grauissimum, ut notat Greg. Lop. in rubric. tit. 7. part. 7. habetque multa specialia propter eius enormitatem. Ex quo dicebat Bar. in l. Lucius. ad fin. ff. ad Turpilia. quod in generali sermone remissionis delictorum nunquam comprehenditur crimine falsi. Idem Anchar. in rep. c. 1. col. 86. de cost. Angel. in disputa. incip. Guerra. Nellus in tract. bannitorum. 3. par. 2. temporis. q. 41. Hippol. consil. 105. col. 2. n. 7. Decii. in c. licet. n. 5. de probatio. Dixi in l. 1. gl. 2. tit. 1. lib. 1. ord. Greg. Lopez in dirubr. in tit. 7. part. 7. Cassanæ. in consuet. Burg. rub. 1. n. 53. Itē in crimine falsi, sola suspicio falsitatis pro falsitate habetur. Archid. & Dominij. in c. in memoria. 19. dist. Guri. Iunior consil. 166. col. 3. n. 6. vbi vide pro intellectu. Itē quāuis dānatus de falso amittat privilegium nobilitatis, quia reatus omnē excludit honorē, non tamē amittit privilegia nobilitatis, quod ad ea, in quibus nobiles magis grauantur, quā ignobiles. secundū Bar. Ange. & Plat. in l. 1. C. de infamib. lib. 10. cum aliis pluribus citatis ab And.

Tiraquel. in tract. nobilitatis. c. 24. nu. 7. prout diximus supra in l. 1. tit. 5. sup. hoc lib. De excoicato & suspēso, qui tenetur officium diuinum persolvere tāquā si nō esset excoicatus. Est notandū, quod falsitas est mutatio veritatis, ex certa sciētia, & dolose commissā. Ho-

¶ *Ley. III. La pena del que falsare fello.*

¶ El Rey D. Enrique. cod. tit.

Mandamos que qualquier que falsare ^b nuestros sellos, o sello de qualquier Arçobispo, o obispo, o otro qualquier Prelado: porque es aleuoso, pierde la meytad de sus bienes para la nuestra çamara.

sti. in sum. de crim. falsi. §. 1. & Goffre. in eo. tit. col. 1. vers. Falsitas est. Spec. tit. de aduoca. §. vtriusque. nu. 4. gl. in ca. et si Chrs. verb. Confirmatio. de iur. iur. Io. Hānibal. in rep. rub. ff. soluto. matri. n. 204. & dixi in princip. huius gl. Et est notandū quod in dict. auth. De instr. caute. & fide in princip. habetur duplex litera, vna, imitatio, alia, mutatio veritatis. secundū Goffred. & Hosti. vbi sup. Sed vtraque litera idē denotat, & idē significat, eo quod falsatores studeant imitari ea quæ sunt verā, ut sic falsa verisimilia hominibus alijs esse videantur: nā falsarius sub imagine veri, præterdit falsum ostēdere esse verū. Azon in sum. C. de fals. Host. in c. licet. col. 3. in §. expositione falsitatis de crimine falsi. Si autē in litera est, mutatio, etiā erit litera bona, & concordat cum l. 1. tit. 7. par. 7. ibi, *Falsedad es mudamiento de la verdad.* Ex qua definitione infero falsitatem absque dolo nō committi, nec presumēdā, si alia significatio extrinseca actus percipi posset, quāuis causa esset iniusta. Probatur, quia dolus requiritur ad incurrēdū in crimine falsi. l. 4. C. ad leg. Corn. de fals. vbi vtrū falsum instrumēto ignoratē, nō punitur falsi poena. l. 3. & l. nec exēplū. eo. tit. l. quid sit falsum. ff. de fals. c. homines, & c. is autē & c. animaduertēdū. 2. q. 2. c. abijt Iudas. ibi, maxime cum nō infirmitate, vel ignoratiā. 1. q. 3. not. Bart. in l. ex sentēt. col. 1. ff. de testam. tut. Preposit. in c. nō solū. n. 2. 1. 1. q. 3. Tindarus in tract. de testib. lib. 1. c. 12. n. 8. & l. 3. c. 5. n. 2. Jacob. de Bellouisu in practica. iudiciaria. rubr. de iniur. nu. 96. Hippo. consil. 111. n. 14. l. senatus. ff. de his qui sibi ascri. in testam. l. impuls. verē ff. de fals. Nec obstat. l. diuus. §. fin. ff. de fals. Quia quāuis ibi ignoret poenā, tñ scire poterat, quod male faciebat, & ideo tenetur. Et pro hac conclusione est

est. l. 4. tit. 7. par. 7. ibi. *mezcla con ello maliciosamente*. Falsitas ergo cum sit delictum non est presumenda, nec inducenda à Doctoribus, nisi sit expressa in iure, sicut de notorio scripsit in l. omne. nu. 4. C. de pet. bon. sublat. lib. 10. Tū, quia est poena, & inducit priuationem ergo.

Ley. IIII. La pena de los que falsifican moneda.

Idem.

Q Valquier que fabricare falsa

Tum, quia cum sit poenalis, mitior interpretatio est desumenda. l. pen. ff. de poena. Tum, quia quaelibet etiam iniusta causa excusat à dolo glo. in l. plagij accusatio criminis. C. de plagiar. communiter approbata vt per Boeri. decis. 168. nu. 1. not. Ias. consil. 1. 53. nu. 2. lib. 2. & consil. 86. nu. 4. lib. 3. Paul. Castrensi. in l. 1. §. dolū. nu. 5. ff. de eo per quem factum est. gl. 1. ibi, sed ob aliquam causam, licet non iustam. in l. satis poenae. ff. de in ius voca. glo. in l. 3. §. si quis ignoras. ff. ad Syll. gl. in l. ex consensu. §. fin. verb. non recte. ff. de appella. gl. in l. vni. §. fin. verb. hoc iudicium in fin. ff. si quis ius dicenti non obtemp. tex. in l. 4. §. 1. ff. de lib. causa. l. quod adhibitos. C. de his qui si bi ascrib. in testam. ibi, poena legis Corneliae tibi remittitur, in quam credo tu magis errore, quā malitia incidisse, &c. vbi est optimus tex. ad excusandum notarios à poena falsi. Et Bal. cōmēdat in l. 2. col. 1. nu. 1. C. de erro. aduo. Iaso. in l. singularia, nu. 4. §. ff. si cert. per. Facit glo. in l. iuris gentiū. §. quod ferat. verb. contrariū. ff. de pact. probans, qd vbi vnum scriptum à notario in instrumento potest denotare falsitatem, & non falsitatem debet intelligi tali modo, vt falsitatem non importet. Dixit not. Iaso. post Paul. ibi in dict. l. singul. nu. 47. Ex quo bene dicebat Bart. in l. quoties, §. 1. nu. 3. ff. de hæc. insti. qd si reperitur, qd notarius aliter scripsit, quā sibi dictū fuerit à partibus tempore actus gesti, qd est presumendum potius per errorem, qd quā per dolum, & sic excusabitur à falsitate & dolo notarius. Sequitur Philip. Deci. consil. 175. Hippol. in rep. rub. ff. de fideiuss. nu. 56. Hippol. in rep. rub. ff. de fideiuss. nu. 56. Hippol. etiā consil. 21. nu. 8. Tho. Grammati. consil. Crimina. 23. nu. 4. vbi alios refert. Et de materia falsi est omnino consulendus Archie. Florenti. 2. part. tit. 1. ca. 18. per totum. Gabriel in 4. sent. dist. 15. q. 9. Cæpol. consil. 20. nu. 14. & consil. 21. nu. 23. inter consilia criminalia. Bellon. consil. 75. nu. 10. & consil. 77. nu. 11. Et falsitatis crimen indistincte publicū esse, probat Zafi. contra Placenti. per tex. ibi. in l. 2. vers. cūq; consules. n. 83. ff. de origi. iur. Cæpo. dicto consil. 20. n. 14. Ex quo dicebā, qd aduersus di-

cetē se Doctorē. Licētiatū, seu Bachalarū, cū non sit, cōpetit accusatio cuilibet de populo, cū sit falsarius Bart. in l. eos. §. qui se pro milite. ff. ad legē Cornel. de falsis. Felian cap. 3. loco colum. 1. nu. 1. de probatio. etiam si fuerint graduati per Comitē

moneda: porq̄ es aleue: pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara.

bro pragm. Regum catholicorum. Notat Grego. Lopez in l. 2. glo. 3. tit. 7. par. 7. de Doctore, & de gerente se pro milite, vel Comite Palatino, & ibi verb. *non auiedo ordenes*. dicit idem esse, si quis obtineat beneficium clericale, cum non sit clericus, cap. cum adeo. de resc. capi. ex literis, de transact. Hostiā in sum. de crimi. fals. §. qualiter. Item est falsi crimine annotatus, qui mutat sibi nomen in fraudem, l. falsi nominis, ff. de fals. l. 2. tit. 7. par. 7. imò punitur poena mortis, vt in casu. l. 39. tit. 9. libro sexto, suprā, vbi dixi, quando mutatio nominis sit illicita. Similiter committit falsum Iudex, vel Tabellio, qui ante publicationem manifestauit interrogatorium parti aduersæ, vt responderet præuio consilio positionibus, vel fortē vt coarctaret negatiuā loco & tempore, vt fieri solet (proh dolor) contra veritatem, vel manifestauit dicta testium, vel legere permittit per aliquem ex partibus, tenetur poena falsi, secundum Alberi. in l. 1. §. qui depositam. ff. de fals. per textum ibi notat Gregor. Lopius in l. in verb. *En guarda*, titulo septimo, parti. 7. Quod esset seuerissime puniendum, nec aliquo pacto dissimulandum, cum apertam malitiam, & iniquitatem, ac falsitatem contra Deum, legem, & hominem continere dignoscatur, & mala plura inde sunt sequuta, & sequi poterunt litigatoribus experientia docet.

Nuestros sellos. Falsificans sigillum Regis, vel Archiepiscopi, seu Episcopi, est aleuofus, & amittit dimidietatem cameræ regis. Concordat. l. 21. & l. 22. tit. l. final. infra eol. lib. 8. vbi omnino videbis scripta circa resolutionem & poenam falsarij sigilli Regis, & Principis ecclesiastici tam Papæ, quā Archiepiscopi, seu Episcopi.

Lex Quarta.

Falsa moneda. Cudens falsam monetam, est aleuofus, & vltra alias poenas incidit in poenam confiscationis dimidietatis bonorum cameræ regis. Concordat. l. 23. titulo. 19. libro octauo, infra. Solum ad regem spectat monetam facere in hoc regno, vt hic, & in l. nona. titulo septimo, par. septima, ibi, *non ha poderio de la mandar fazer algun ome sino Em-*

Palatinum tā
quā falsarij
puniantur in
regno dimi-
dierate bono-
rum, & extu-
les fiūt à reg-
no l. 26. in li-
bro pragm. Regum catholicorum. Notat Grego. Lopez in l. 2. glo. 3. tit. 7. par. 7. de Doctore, & de gerente se pro milite, vel Comite Palatino, & ibi verb. *non auiedo ordenes*. dicit idem esse, si quis obtineat beneficium clericale, cum non sit clericus, cap. cum adeo. de resc. capi. ex literis, de transact. Hostiā in sum. de crimi. fals. §. qualiter. Item est falsi crimine annotatus, qui mutat sibi nomen in fraudem, l. falsi nominis, ff. de fals. l. 2. tit. 7. par. 7. imò punitur poena mortis, vt in casu. l. 39. tit. 9. libro sexto, suprā, vbi dixi, quando mutatio nominis sit illicita. Similiter committit falsum Iudex, vel Tabellio, qui ante publicationem manifestauit interrogatorium parti aduersæ, vt responderet præuio consilio positionibus, vel fortē vt coarctaret negatiuā loco & tempore, vt fieri solet (proh dolor) contra veritatem, vel manifestauit dicta testium, vel legere permittit per aliquem ex partibus, tenetur poena falsi, secundum Alberi. in l. 1. §. qui depositam. ff. de fals. per textum ibi notat Gregor. Lopius in l. in verb. *En guarda*, titulo septimo, parti. 7. Quod esset seuerissime puniendum, nec aliquo pacto dissimulandum, cum apertam malitiam, & iniquitatem, ac falsitatem contra Deum, legem, & hominem continere dignoscatur, & mala plura inde sunt sequuta, & sequi poterunt litigatoribus experientia docet.

Nuestros sellos. Falsificans sigillum Regis, vel Archiepiscopi, seu Episcopi, est aleuofus, & amittit dimidietatem cameræ regis. Concordat. l. 21. & l. 22. tit. l. final. infra eol. lib. 8. vbi omnino videbis scripta circa resolutionem & poenam falsarij sigilli Regis, & Principis ecclesiastici tam Papæ, quā Archiepiscopi, seu Episcopi.

Lex Quarta.

Falsa moneda. Cudens falsam monetam, est aleuofus, & vltra alias poenas incidit in poenam confiscationis dimidietatis bonorum cameræ regis. Concordat. l. 23. titulo. 19. libro octauo, infra. Solum ad regem spectat monetam facere in hoc regno, vt hic, & in l. nona. titulo septimo, par. septima, ibi, *non ha poderio de la mandar fazer algun ome sino Em-*

*Adde qd idē videtur. Trid. Ses. 22. c. 10. cū ex notario-rū imperitia, &c. quod notis tēporibus in foelicissimis, & vñs potius Trid. dicere debebat cū ex notariorū nequitia tales. n. l. cet sint serui publici quia reipub. seruiunt vt probat. l. 2. ff. rem pupillifalfore. cap. quāq; de vsur. in. 6. effecti tamen sunt Domini & oppresores pauperū odio & ira liberet nos Dominus. Adde late Iaco. Menoch. lib. 2. de arbitra. iudic. centu. 4. caus. 306. nu. 6. & quod si nemini noceat libi dē n. 133

perador, o Rey, o aqñellos a quien ellos otorgã poder que lo fagan por su mandado. E qualquiera otro que se trabaja de la fazer, faze muy grã falsedad, y grã atrevimie to en querer tomar el poderio q los Emperadores, y los Reyes tomaron para si señaladamente. l. 2. & ibi Gre. Lopez verbo. *basir moneda*. tit. 1. part. 2. l. 1. C. de falsa monet. capitulo primo. quæ sint regalia. verbo. *monetæ*. vbi Andr. de Ifernia, & Matthæus de Afflictis. gloss. in rubr. C. de veteris numismai potesta. libro vndecimo. Innocen. in capit. quanto. de iur. iur. notat Matthæus de Afflictis. in constitutio. Neapolitanis lib. 3. titul. 40. in princ. numero primo. Et hoc est assignatum Imperatori & Regibus in speciale privilegium. dist. capitul. primo. quæ sunt rega. & iura suprà adducta. & diuus Thom. libro secundo. de regimi. princip. capit. 13 vbi inquit, Numisma siue moneta propria, ornamentum est Regis, & regni, & cuiuslibet regiminis. quia in ea repræsentatur imago Regis, vt constat Matthæi. 22. cū Christus quærit a Phariseis cujus esset imago & superscriptio ipsius. Vnde in nulla re tanta potest esse claritas memoriæ eius: eo quod nihil per manus hominum frequentatur quod ad Regem, vel quemcunque dominū pertineat, quantum numisma. Amplius autem in quantum moneta regula est & mensura rerum venditum, in tantum monstratur sua excellentia, vt videlicet imago ipsius sit in nummo; regula hominum in ipsorum commercijs. Vnde Moneta dicitur, quia monet mentem, ne fraus inter homines, cum sit mensura debita, committatur: vt imago Cæsaris sit in homine, quasi imago diuina. Sicut Augustinus exponit, pertractans dictam materiam. Numisma verò dicitur, quia nominibus principum, effigieque designatur: vt tradit Isidorus. Per quod manifestè apparet, quod ex numismate maiestas dominorum relucet. Ideo ciuitates; siue principes, siue prælati hoc pro sua gloria singulariter ab Imperatoribus impetrant, vt habeant speciale numisma. Et sic in nostro regno nulla potestas ecclesiastica, seu secularis, Episcopi, Archiepi scopi, vel Patriarche, seu Comitibus, Ducis seu Marchionis, habet potestatem cudendi monetam, nisi ex Principis privilegio. De hoc per Lucam de Penna in rubri. C. de vet. numism. potesta. lib. 11. Innocen. in cap. quanto. de iur. iur. Matth. Afflictis. in constitu. Neapolitan. lib. 3. rubr. 40. in constit. Adulterinam. colum. 1. num. 1. l. 2. tit. 1. par. 1. Intellige tamen privilegium cudendi pecuniam concessum regibus, vel ciuitatibus valere, non autem si concederetur priuatis personis. ex Grego. Lopio in. d. l. 2. verb. *sino a quel*. Igitur cudens monetam sine principis imperio, est aleuosus, vt in præsentī lege habetur. Clericus igitur cudens falsam monetam de iure canonico est puniendus pœ-

na depositionis, & de trusionis in carcerem. ex notatis à Panormi. in capitulo. tuæ. de pœn. colum. na secunda. numero quinto. Si tamen depositus pro isto crimine grauissimo sit tradendus curiæ seculari, resoluius alibi. Iure autem, ciuili fabricas falsam monetam, punitur pœna capitali, scilicet, pœna deportationis, l. prima. C. de fals. monet. Alexan. in. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pigno. action. gloss. fin. C. de vet. numisma. potestat. libro vndecimo. Item publicatione bonorum. l. secunda. C. de falsa monet. Et domus vbi cuditur, confiscatur, etiam si dominus ignoret existens in proximo loco, nisi talis domus sit viduæ ignorantis, vel pupilli. vt in. l. prima. C. de falsa monet. l. decima. titulo septimo. part. septima. vbi Montalu. ponit plura specialia in crimine falsæ monetæ. l. 20. & ibi Montalu. titulo primo. part. septima. Si tamen fabricans falsam monetam, vitiauit monetam Imperatoris falso, punitur pœna ignis. tex. in. l. secunda. C. de fals. monete. secundum gloss. Salic. & communem ibi. & in capitul. quanto. de iur. iur. Archiepi. Floren. 2. part. titulo primo. cap. 18. §. 4. l. 9. titulo septimo. part. septima. & sic est intelligenda. l. septima. titul. 12. libro quarto. foro legum. Item talis est proditor. l. 1. ad fin. titulo secundo. par. 7. Et hic improprie dicitur aleuosus, vt ibi patet, cum proditor dicatur contra Regem aleuosus (seu aleue) contra priuatum. Nec est admittenda distinctio in hoc crimine falsæ monetæ an moneta aurea, argentea, vel ærea sit. l. nona. titulo septimo. part. septima. ibi. *mandamos que qualquier q fiziere falsa moneda de oro, o de plata, o de otro metal qualquier, que sea quemado por ello, de manera q muera por ello.* & Salice. in. l. 2. C. de fals. monet. nullam constituit differentiam inter falsam seu adulterinam monetam auream, vel æneam. quo ad pœnam. Et sequitur Matthæ. de Afflict. in constitu. Neapoli. lib. 3. rubr. 40. nu. 4. versic. Tertio quæro. Item iure nostro est aleuosus, & amittit dimidiam partem bonorum, vt in præsentī lege cautum est, quæ pœna mitior est in hoc, quam ea quæ statuerat, l. 2. ibi. vniuersas eius facultates fisco nostro præcipimus addici. C. de fals. monet. l. 2. titulo 2. part. 7. Vtrum autem præmissa pœna locum habeat, si quis monetam iustam, & non falsam fecerit, tamen sine publica autoritate? Dicendum est habere, nec pœna ordinaria est minuenda. glossa. abnoxi. in. l. secunda. C. de fals. monete. cum qua doctor. ibi transeunt, notatur in. l. sacrilegi. ff. ad leg. Iuli. pecula. Bartol. & Hippolyt. in. l. qui falsam. numero 66 ff. de fals. Alexand. in. l. singularia. numero vigesimo sexto. ff. si certum petatur. l. 9. titulo septimo. part. septima. Matthæ. Afflictis. in constitu. Neapolitan. libro tertio. titulo quadragesimo. nume. quarto. Ex quibus falsa red-

ditur Hippoly. fñia vbi suprà, dicentis in hoc casu poenam ordinariam minuendam. Quod etiam videtur sentire glossa in d. l. sacrilegi. sed in alio casu loquitur in quo poena mortis imponit per Pragmaticam monetarum, c. 8. **P**unitur etiã expēdes falsam monetã

sciēter, si nū-
miplūbei, vel
stannei sint,
poena falsi, q̄
ponitur in l.
1. §. ff. d. fal-
si. secūdu Bar.
in l. lex Cor.
ff. eo. tit. si a-
lios nummos
expēdat, poe-
na extraordi-
naria secūdu
eūdē Bar. Pa-
nor. in. c. quā-
to. col. 2. d. iū-
re iur. Sed ex-
pendentē fal-
sam monetã
sciēter poe-
na falsi teneri
existimat Sa-
lic. i. l. 2. C. de
fals. mone. cū
alijs citatis ab
Hippol. i. l. q̄
falsam. ff. de
fals. dicēs hāc
opinionē in
practica ser-
uari. & i. cōfi.
47. n. 11. Idē
vī sensisse. de
iure regni pu-
niture poena
exilij quatuor

Ley. V. Que ninguno sea osado de
desfazer la moneda de los Reales
y blancas.

El Rey don Enrique III. en
Nieva. Año de mil cccclxxiiij.

POrq̄ nuestros sub-
ditos y naturales
cegados por desorde-
nada cobdicia han to-
mado atreuimiento
de fundir y desfazer
nuestra moneda de
Reales y de blancas y
desfazen y mezclã la
plata de los dichos rea-
les cō otra liga, o me-
tal para labrar dello
otras pieças de plata
no curando de las pe-
nas enq̄ por ello incur-
rē, alsipor derecho co-
mo por ordenaças de
nros Reynos: de lo

annorū, & publicatione dimidię partis bonorum.
vñ in l. 11. 8. de monetis. c. 62 fol. 89. col. 3. Quā ar-
bitror intelligendam esse, quando indicat illum, a
quo talem pecuniã habuit. si autē nō indicauerit,
poena falsi tenebitur. l. 78. ff. l. i. Quid autem de
tōdente bonã monetã, vel radente, vel tingente,
qua poena sit puniendus? Respō. Si liber sit, bestiis
subijcitur: si verō seruus, vitimo supplicio affici-
tur. l. quicūq; ff. de falsi. & ibi cōiter doct. & in l.
21. C. de fals. mone. & in. c. quāto. de iur. iur. remissi-
uē Cassanæ in consuetu. Burgund. rubr. 2. §. 1. nu.
21. fol. 89. col. 1. vbi refert Hippoly. pro intelle-
ctu dict. l. quicūq; dicētē hoc verū esse in tōdēte,

vel radēte monetã aureã, nō in alio. Sed licet de iu-
re cōi sustineri possit prædictus intellectus Hip-
polyt. in consil. 71. tñ de iure huus regni absque
vlla distinctione puniendus est arbitrio Regis, per
l. 9. tit. 7. par. 7. imo per prædictã pragmi. puniatur

poena mortis
& amissione
oīm bonorū.
Quod vī fal-
tē quoad poe-
nã mortis de
tractū ex l. fi-
na. & ibi glo.
C. de vet. nu-
mismat. pote-
sta. lib. 11. Re-
futās aut reci-
pere bonam
monetã, pu-
niture poena
arbitraria ex
tra ordinē. l. 1
& ibi doct. C.
d. vet. numi.
lib. 1. 4. Matt.
d. Afflic. in
cōsti. Neap.
lib. 3. tit. 40. in
cōsti. incipiē,
Sigs cāpsor.
n. 3. Si q̄s aut
diminuat mo-
netã Regis ad
extrahēdum
eam à regno,
poena mortis
punitur. gl. in
l. 7. verb. aque-
llos tit. 12. li. 4.
fo. leg. Plures
qōnes i mate-
ria vidēde sūt

qual se sigue muy grã
daño a nros subditos
y naturales. Y por es-
to el Señor Rey don
Enriq̄ nro hermano
en las cortes q̄ hizo ē
Nieva: año de lxxiiij.
ordeno y mādola pe-
ticiō d̄ los procurado-
res de nros reynos q̄
ninguno sea osado de
desfazer, ni fundir la
dicha moneda de rea-
les, ni de blācas, so las
penas contenidas en
las dichas leyes y orde-
nanças especialmen-
te en la ordenança,
q̄ el hizo en la ciudad
de Segouia sobre la
labor de la dicha mo-
neda el año de lxxj.

p Matth. Afflic. i. c. 1. §. monetã. q̄ sint regalia. lib.
feud. Ex q̄b⁹ ad pōdus erit ista materia falsę mone-
tæ, verē practatu Hiero. Gig. i tract. la fã maiest.
q. 62. n. 1. pag. 109. Alex. cōl. 12. n. 1. lib. 7. Boc-
ri. decis. 254. nu. 12. Marant. in practi. 6. par. num.
283. pagin. 263.

Ley. V.

De fundir y desfazer. Concord. l. 118. monetarum
in lib. pragmi. fol. 89. col. 4. vers. *Otro si ordenamos y
mandamos.* Adde pro intellectu quę dixit glossa. se-
cunda in l. 7. titu. 12. lib. quarto for. legum. vt non
habeat locum in eo, qui radit florenos, vel aliam
monetam auream bona fide ad deaurandos scy-
phos, quia bona fide, & absque dolo facit.

TITVLVS.VII. De prodicionibus.

¶ Proditor quot modis dicatur, tangit Matthæus de Afflict. in rubr. De pace iuram. firm. numer. 3. lib. 3. feudo. & in cap. 1. §. item si fratrē. quib. mod. feud. amittatur. vbi est tex. & in c. 1. nu. 38. col. 4.

an ille qui in terfecit fratrē dñi sui feud. amitt. lib. 3. feudorum, & Paris. de Puteo, vbi plura de prodicione lib. 6. de re militari. tit. Quādo prouocatur ad pugnatione prodicionis, nu. 5. in. 6. volu. tract. diuersorum doctorū Bart. in. l. respiciendū. §. delinquent. nu. 1. ff. de pœnis. vbi inq. proditorē illum esse, qui vnū in actu, & aliud in mente gerit. l. fin. C. de delatorib. lib. 10. ibi in exēplum omniū proditorū. c. clericus qui. 46. di. fin. ibi, adulationibus & prodicionibus vbi gl. declarat Proditor quot modis dicatur. Et ex illo text. est notandū, q. adulatio est species prodicionis & aleuosis, cum assimulentur dicto & pœna ibi, Declarat

¶ De que ley ha de ser la plata que los plateros marcaren: fallar lo has en el titulo de los troques y cambios.

Trosi, qualquier que vsare de otros pesos, o medidas, saluo de aquellos que se contienen en las leyes deste nuestro libro, en el titulo de las vendidas y compras que caya è incurra en pena de falso.

MAndamos que los pesos y medidas sean yguales: y que el marco de la plata sea el de la ciudad de Burgos: y la ley de la plata sea de onze dineros y seys granos. Y que ningun platero ni orepeze sea osado de fabricar plata de menor valor que las dichas nuestras leyes mandan, solas penas en que caen los q. vsan de falsos pesos:

Hierony. Gigas in tracta. De crimine laesæ maiest. lib. 3. tit. De proditoribus. quæst. 1. vbi plures casus prodicionis, & in quibus quis dicitur proditor enarrat. Et Ieremiæ. 9. In ore (inquit) suo pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei

segun se contiene en este libro en el titulo de las vendidas y de las compras.

Titul.VII. De las trayciones, y aleues.

¶ Ley. I. En quantas maneras se comete la traycion.

¶ El Rey don Alonso en Alcala. Año de mil cccclxxxvj.

Rayciõ^a es la mas vil cosa que puede caer en el coraçõ del hombre: y nascendella tres cosas que son contrarias de la lealtad y son estas. Mentira, vileza, y tuerto. Y estas tres cosas hazen al coraçõ del hõbre tan flaco que yerra contra Dios, y a su señor natural, y contra todos los hombres faziendolo que no deue hazer: y tan grande es la vileza y maldad de los hombres de mala ventura que tal yer-

insidias, nunquid super his nõ visitabo, dicit dominus aut in gente huiusmodi non visceretur anima mea? l. 1. 2. 3. & 4. tit. 13. par. 2. ponit plures casus prodicionis & aleuosis. l. 2. tit. 13. infra isto lib. 8. vbi dixi, l. 1. ibi, que sea por ello aleuoso. tit. 12. in fra eodem libro. 8. ordinamen. Proditor multipliciter dicitur. Lucas de Penna in. l. seruū. colu. 1. C. de delatori. lib. 10. vbi col. 2. ponit plura ligna prodicionis.

¶ Lex. I. Trayciõ. Cõcordat. l. 1. titu. 2. parti. 7. Proditor. Regis, censetur proditor Dei. Hieron. in tit. Quæ sint regalia in parte, contrahētium incestus nuptias. colu. fina. Lucas de Penna l. fina. C. de dela-

delatori.lib.10.Greg.Lopez in.l.1.verb. *Contra*
Dios.tit.2.par.7. Hierony. Gigas lib.3. de crimi.
læſæ maiestatis.quæſt.1.nu.15.citant.ca. ſi apud.
23.quæſt.5.& cap.non poteſt.2.q.7.Et proditor
dicitur is.qui crimen læſæ maiestatis cõmiſit, vt
dixit Lucas d

Pen.in.l.quis
quis verſi.De
linquẽtes. C.
de petit. bo-
norum ſubla-
tis.lib.10.&
dict.l.1.tit.2
parti.2.& eſt
ex. in præſen-
ti princ. ibi
in primera y
la mayor, y la
que mas cruel
mente deue ſer
eſcarmẽtada es
la que atañe a
la perſona del
rey. Ca? quin
decim, quib?
crimen læſæ
maieſtatis cõ
mittitur, po-
nit Lucas de

Penna in tracta. de fiſco, & eius priuileg. fol. 85.
columna prima. in.6.volumi. tract. ſecundũ im-
preſſionẽ Lugdunẽſem meam Anni 1544.Fecit
de hoc crimine optimum tracta.Hierony.Gigas,
quem videas. Et de pœna iſtius delicti per Anto.
Gomẽll.in lib.3.Variarũ tract.de delictis.c.2.n.5

A D D I T I O.

¶ Ibi, O le fizieſſe deſhonra faziẽdole tuerto. Du-
bitatur, an huiusmodi pœna extendatur ad om-
nes alias quæ ſunt in Principis ſeruitio, dicendum
eſt, quod non, cum ſit pœna eis quæ extendi non
debet vltra caſum in quo loquitur glo. cap. ſin. de
iure patrona. & ſic tantum, cum contentis hic, &
in.l.1.2.& 4.verſi. cobigera.tit.14. parti.2. debet
intelligi pœna huius.l.cum quibus tantum nõ ſo-
lum factum ſed attentatum puniatur.argum. cap.
1.5. Item ſi fidelis quib. mod. ſeud. amitta. quia in
delictis voluntas inſpicitur.l.Dinus ff.ad.l. Cor-
nel. de Sicar. argum. l. ſi quis non dicam. C. de epif-
copis & clericis.

¶ Vtrum autem pœna omiſſionis bonorum debi-
ta ſit fiſco à tempore commiſſi criminis ipſo fa-
cto ab hæretico in foro animæ? In quo dubio vi-
detur dicendum deberi etiam in foro animæ: quia
lex tollit dominũ per verbũ ipſo iure, quod po-
tuit. vt Anto. Gomez, referendo duas opiniones

in hoc contrarias, tenet vbi ſupra. Tu tamen tene
contrariam, imò, quod in foro animæ non teneat-
tur, cum ſit hæc conſiſcatio in meram pœnam etĩ
minis, nec quicquam ex bonis fiſci ad illum perue-
nerit, nec damnum æſtimabile fecerit. ergo eo in

foro non te-
netur ei reſti-
tuere vltro-
neẽ. glo. in. c.
fraternitas.

1.2.q.2.& la-
tius probauĩ.
in. l. 2. verb.
a las pagar in
foro cõſcien-
tiæ. tit.9. lib.
2. ſuprà.

¶ *¶ Aſſi como ſi*
alguno. Adde
l.1.tit.2. par.
7. & ibi Gre-
go. Lopi. l.6.
tit.13. par.2.
l. quifquis. C.
ad. l. Iuli. ma-
ie. Io. Berbe-
rij in directo-
rio, ſeu viato-
rio iuris. tit.

ras. La primera y la
mayor: y la que mas
cruelmente deue ſer
eſcarmẽtada: es la q̃
atañe a la perſona del
Rey. Aſſi como ſi al-
guno^a ſe trabajaſſe de
lomatar: o lo frieſ-
ſe, o lo prendieſſe,
o le fizieſſe deſhon-
ra haziendo tuerto
con la Reyna ſu mu-
ger, o con ſu fija del
Rey, no ſeyendo ella

de crimi. læſæ maiesta. ſ. ſequitur aliud mēbrum.
fol.5.col.1.& ibi ponit decẽ modos, quibus cri-
men læſæ maiestatis committitur, vt dixi ſuprà
in rubri. Quæritur, quis dicatur pprie crimẽ læſæ
maieſtatis cõmittere? Rñd. Ille dicitur, qui in per-
ſonã, aut ſtatũ Principis nõ recognoſcẽtis aliũ ſu-
periorẽ in tẽporalibus aliquid cõmiſit, vt in præ-
ſenti lege. l.1. tit.2. par.7. l. quifquis. C. ad legẽ Iu-
liã maiestat. Itẽ etiã cõmittitur crimẽ læſæ maiẽ-
ſtatis, ſi quis occiderit conſiliarios, vel ſupremos
Curiaẽ iudices. l.1. tit.12. infra eod. lib.8. & in dict.
l. quifquis. ibi, de nece etiam virorum illuſtrium,
qui conſilijs, & conſiſtorio noſtro interſunt, ſena-
torũ etiã, nã & ipſi pars corporis noſtri ſunt. De
qua agit Purpur. in. l.1. num.122. ff. de offic. eius,
cui mand. eſt iur. l.1. tit. ſecundo. par.7. vbi Greg.
Lop. verb. *Adelantados*, & in verb. *Concejeros*. Op-
time intelligit idem Greg. Lop. in. l.1. prima. gloſ.
prima. tit.16. parti.2. Vtrum autem iſtud crimen
committatur aduerſus ciuitatem vel dominum
non recognoſcentem ſuperiorem? Reſpon. com-
mitti, quanuis non ira ſeuere eſt puniendus delin-
quens, ſicut committens contra regem. Prior
pars probatur in. l. tertia. C. de episcopali audien-
in verbo. patiantur. ibi, Reus etiam maiestatis de
domino, aduerſus quem talia demolitus eſt, ve-

niam sperare non debet. glos. in.l. fallaciter. verb. prodita. C. de abolitio. Salycet. in dict. l. quisquis. Hippolyt. in.l. prima. numero sexto. ff. ad legem Corneliam de Sicar. Socin. consil. 275. colum. prima numer. primo. lib. secundo Posterior. verò pars, quòd non puniatur eisdem pœnis, optimè probat ibi Socin. firmando communem opinionem esse. Intelligit tamen, nisi talis prodatur, vel oppugnaretur, vt Regi, vel regno auferatur: si verò oppugnatur vel prodatur non ad hunc finem, sed aliàs, tunc non incurritur crimen læsæ maiestatis, secundum Salycet. in.l. fallaciter. C. de abolitio. Gregor. Lop. in.l. prima. verbo. *O al reyno.* titulo secundo. parti. septima. Quia quauis sint plura capitula, quibus crimen læsæ maiestatis committitur, scilicet, contra personam Principis, & contra eos, qui sunt in ipsius latus Principis, in quibus dict. l. quisquis. cum similib. locum habet propriè secundum prædictam declarationem, in cæteris verò capitulis, vt contra ciuitatem non recognoscentē superiorem, vel alterius domini temporalis, quauis sit crimen læsæ maiestatis quòd ad pœnam. dict. l. quisquis. secundum Cynum ibi, & Socin. dicto consil. 275. numero tertio. Philippus Deci. consil. 410. num. 28. colum. quinta. versio. Ex quibus verbis aperte colligitur. Paulus Castren. in.l. tertia. numer. sexto. C. de episcop. audien. Optimè de hoc agit Andre. Sicul. Barbi. consil. 20. columna. 12. libro quarto. vbi probat, quòd crimen læsæ maiestatis committitur contra dominum temporalem terræ, quauis sit inferior à Papa, vt contra Marchionem Ferrariensem, qui est perpetuus vicarius in temporalibus Papæ, vel à Rege. citat rex. in capit. si quis laicus. 22. quæst. quinta. quem putat expressum ad eandem conclusionem ibi, colum. 16. in princip. contra opinionem Cyn. Salycet. & aliorum vbi supra. Quam veriore crediderem, & praticari, sicut sensit Paulus Castren. in dict. l. 3. numero sexto. ad finem. Adde Anchar. in Clemen. Pastoralis. num. septimo. & ibi Additio. de sententia & re iudi. Quid autem esset de rebellante contra Principis officialem, putà Prætozem, Algazellum, & alios ministros iustitiæ insistentes pro eo in ciuitatibus regni, eos occidendo, prodendo, vel quid simile aduersus personas eorum committendo, vtrum committant crimen læsæ maiestatis: Anchar. in dict. clement. Pastoralis. num. septimo. in princip. dicit quòd sic, si rebellio committatur contra officialem, in his, quæ spectant eius officium, & statum imperij, non tamen si ad commodum particulare alicuius. Et sic isto casu habebit locum crimen læsæ maiestatis in committentes rebellionem, seu prodicionem aduersus iudices & gubernatores inferiores institutos seu constitutos per prouincias, si

cut in maioribus, vt supra de eis exposuimus, vt istos occidens, vel contra eos conspirans, committat crimen læsæ maiestatis largè, cum id faciant in offensam sui Principis. Et ita cenfeo declarandam glo. Grego. Lopij positam in.l. prima. verb. *Adelantados mayores.* titul. secundo. partit. 7. & in.l. prima. in glos. 1. tit. 16. partit. secunda. Hodie tamen de maioribus magistratibus declaratum est in.l. prima. cum sequen. titul. 12. infra isto lib. 8. Et de omnibus alijs siue de constitutis in ciuitatibus, siue in oppidis, seu rure, ibi decisum est in.l. fina. Et probatur nostra distinctio ex finalibus verbis positis in dictis legibus; nempe, in.l. prima & final. Isti enim venientes cõtra præfidentes in iustitia Regis, & pro conseruatione Imperij & patriæ pugnantes seuerissimè essent coercendi quacunq; præfulgerent dignitate, cum siue curiæ assistant, siue in prouincijs, siue supremi iudices sint. siue infimi, omnes personam Regis, & eius imaginem repræsentant, à quo iurisdictionem habent, ergo non ipsis, sed Regi fit iniuria per rebellionem, mortem, seu capturam, vel prodicionem aduersus eos commissam, durante eorum administratione, & ratione ipsius eiusque tutione, & nõ propria ipsius præfidis vindicta, vt aperit in suo dicto & exceptione dict. l. fina. ad finem. titul. 12. infra isto lib. octauo. ordin. Pœnæ autem statuta contra committentes crimen læsæ maiestatis contra Deum, in crimine hæresis expositæ sunt supra, quæ omnia notanda sunt in declaratione istius criminis contra maiestatem humanam. Et vt melius percipiantur in isto crimine, in præsentiarum deducere breuissimè statui. Et sic quæro, quot pœnis sit afficiendus committens crimen læsæ maiestatis in primo capite, seu in alijs capitulis, cum in multis committatur, vt supra retuli, & in præfenti lege cautum existit? Respondi. Committens crimine læsæ maiestatis, pœna capitis, hoc est in amissione vitæ, & omnium bonorum, cum infamia etiam filiorum vsque ad secundam generationem, vt in crimine hæresis est puniendus, & filij efficiuntur inhabiles ad bona capienda ex successione cognatorum, & etiam extraneorum. l. quisquis. cum. §. primo. C. ad legem Iuliam maiestatis. l. secunda. titu. secundo. part. septima & ibi optime Gregor. Lopez, qui ponit plures quæstiones contingibiles in declaratione præfentis conclusionis, Et adeò puniendi sunt, quòd etiam si sint nobiles puniendi sunt pœna ignominiosa furcæ, non obstante consuetudine, & priuilegio nobilitatis quod habet, vt iugulentur in nostra Hispania. ex sententia Bald. in capit. cum quidam. de iure iur. Hippolyt. singul. 16. Tamen apud nos etiã in isto crimine decapitantur nobiles secundum Coar. lib. 2. Variarum resolut. c. 9. nu. 4. Crimen ergo læsæ

go læsæ maiestatis non solum patrem delinquentem, sed etiam filios afficit. vt supra dictum est, & Paul. Parisi. cōsil. 69. numer. 163. libro tertio. vbi vnum dubium singulare circa. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiestatis. videbis in hoc. & in crimine læsæ maiestatis diuinæ iam actum fuit in. l. 3. tit. 4. supra hoc octavo libr. per capit. 2. §. hæretici. de hæretic. libro sexto. & capit. vergentis. eod. tit. Sed est dubium, an hoc intelligendum sit de filiis natis post hæresim, an de natis ante hæresim? In quo dubio dicendum videtur ad omnes filios, de quibus supra, pœnam extendendam esse. ex text. celebri in ca. statutum. 2. de hæret. lib. 6. qui probat, filios hæreticorum in secundam generationem non posse beneficia, nec officia secularia obtinere: & innuit idem esse tam in natis quam in nascituris post hæresim parentum. Et ad hoc hunc text. ponderauit Gondifalvus à Villadiego in tracta. de hæret. prauit. quæst. 23. colū. pen. Pro quo est glo. in. c. si quis cum militibus. 6. quæst. 1. tenet idem Alberic. & Salycet. in dict. l. quisquis. Ioan. Lup. in tracta. De iusti. & iure regni Nauarræ. 5. part. §. 8. Et hoc videtur probandum: quia propter criminis atrocitatem, & vt patres melius retrahantur timore coercionis maioris iuxta gravitatem delicti in parentes delinquentes, & in filios, quauis sint sine culpa, tum propter iustam causam statui potuit, & generaliter ad natos etiam ante crimen commissum à patre est pœna extendenda. Tenet Galindus in regia disputatione, loquendo in crimine hæresis. §. 18. dicēs hanc esse magis communem opinionem. Et in vsu receptam existimat Iacobus Septimacens. in catholi. institut. cap. 29. nume. 3. Quauis contrariam ad filios ante crimen natos non extendi putat veriore & benigniorem, & optimè probat auctoritatibus & rationibus ibi num. 4. Et in hoc crimine cum sit temporale & non spirituale merè trahens à carne commercium, videtur quod præsumptio infectio nis cesset in filiis iam natis, qui in nullam culpam fuerunt in cōmissione delicti, sed fideles Regi ap parent, non debent puniri, cum pœnæ suos autores habere debeant. capit. 2. de constitu. & dixi ad Segur. de bonis lucratīs constant. matri. num. 1. capit. non imputantur filijs peccata parentum, qui post eorum natiuitatem à parentibus committuntur. 1. quæst. 4. Facit. l. 4. & l. 5. tit. 1. lib. 4. supra. vbi exemptio nobilitatis tantum in filios nascituros post privilegium à patre consequutum extenditur, & non ad antea natos. ergo nec pœna, cum contrariorū eadem sit censura. Pro ista parte optimè facit. l. 9. versic. *Pero dezimos que ningū traydor, ni el enoso, ni su hijo que oño despues que fizo la trayciō, d'alege, no pueda reppar a oero.* tit. 9. lib. 4. ordi. supra. vbi latius dixi in specie huius criminis, tam diui-

næ quàm humanæ læsæ maiestatis. in gl. 3. Tenendo priorem opinionem est dicendum, quod beneficia ecclesiastica obtenta ante lapsum patris filij non amittunt. glo. in cap. satis peruersum. 56. dist. singul. secundum Roman. singul. 686. Hippolyt. in repet. rubr. ff. de fideiussor. q. 12. nu. 120. Gondifalvus à Villadiego contra hæret. prauit. quæst. 23. Panormit. in cap. cum laici. de iure patronat. Couar. lib. 2. Variarum resolut. capit. 8. num. 4. qui intelligit præscriptam gloss. loquentem fuisse tantum in crimine læsæ maiestatis humanæ, non tamen diuinæ, per rationem adductam ab eodem glossatore, nempe, quia cum clericus sit filius est à iurisdictione principis secularis exemptus. text. in cap. 2. & in cap. statutum. de hæret. vbi idem disponunt de beneficijs, sed hæc iura intelligi possunt de beneficijs post patris delictum obtinendis, non de obtentis, vt in lectione extraordinaria isto anno 1563. Salmaticæ dictauimus in interpretatione tituli. de hæret. lib. 6. Adde Couar. li. bro. 2. Variar. cap. 8. num. 5.

Est præterea adnotandum, quod maledicēs Imperatori, seu Regi, committit crimen læsæ maiestatis, quando malè dicitur de Rege ad infamandum eum, & vt à subditis odio habeatur. Vt fecerunt omnes illi, qui temporibus communitatum infamauerunt Regem Carolum sanctissimum nostrum olim Principem, dicentes, quod imponebat de nouo subditis mulctas, & illicitas exactiones, & dederunt causam, vt subditi cum odio haberent, ex quo multa ingentia scandala orta fuerunt in his regnis: quam ob causam optimo iure fuerunt puniti de hoc crimine læsæ maiestatis, cum propter illa mendacia, tot seditiones, & crimina prouenerunt, & isti commiserunt notam prodicionem. Et ad hoc est text. formalis secundum Gregor. Lop. in. l. 4. gloss. 1. tit. 13. part. 2. Facit. l. 1. in princ. ff. ad legem Iul. maiestatis. ibi, quove coetus conuentusve ad seditionem cōuocentur. Et illud genus maledicēdi differt ab illo, de quo in. l. vni. C. si quis imperato. maledixe. & l. fin. tit. 2. par. 7. quia loquuntur, quando non ob superiorem causam maledicunt, sed alias ex leuitate, infania, vel iniuria, seu odio, non tamen ad dictum effectum, sed malè facit contra præceptum Exod. 22. dicentis, Principi populi tui non maledices. ergo punitur venit puniendus, vt infra habetur. Cum huius verbi sit vis magna in malam partem, vt ex multis aduertit Anto. Quesada. lib. diuers. cap. 6. nu. 30. ¶ Sed circa præmissa multoties vidi dubitari, Vtrū bona vinculata & maioræ, quæ habuerunt proditores ab antiquis, siue extraneis, siue ascendentibus potuerunt confiscari, maxime si dictū fuisset in fundatione, quod nō possent confiscari propter nullū crimē cōmittendum à successore, quod Deus auertat,

casada, o se trabajasse por le hazer perder la honra de su dignidad que tiene. E si qualquier que fiziesse estos yerros susodichos al instante heredero caeria en este mesmo caso: fueras dende si el quisiere matar, oferir, o prender, o desheredar al Rey su padre, ca entonces que quier que fiziesen los vassallos por defender al Rey su señor no deuen auer pena porende: ante deuen auer galardón: y esto es porque el señorío del Rey deue ser guardado sobre todas las cosas. La segunda si alguno se pone con los enemigos para guerra, o hazer mal al Rey, o al reyno, o les ayudar de fecho, o de consejo, o les embiar carta, o mandado porque se aperciban en alguna cosa contra el Rey en daño de la tierra. La tercera, si alguno se trabajare de fecho, o de consejo que alguna tierra, o gente que obedesciesen a su Rey se alçassen contra el que no lo obedesciesen así como solian. La quarta es, quando algun Rey, o señor de la tierra del señorío quiere dar al Rey donde es señor, o le quisiere obedescer dandole parias, o tributo alguno de su señorío lo estorua de fecho, o de

consejo. La quinta es, quando el que tiene por el Rey, villa, o fortaleza: y se alçare con aquel lugar, o lo da a sus enemigos, o lo pierde por su culpa, o algun engaño que le fiziesen. La sexta es, quando alguno tiene castillo de Rey, o villa, o otro señorío, y no lo da a su señor quando gelo pide no muriendo en defendimiento del teniendolo abastescido: y haziendo las otras cosas que deue hazer, por defender el castillo: segun fuero, y costumbre de España y destruyesse el castillo, villa, o ciudad del Rey, maguer no la tuuiesse por el. La septima, si alguno desamparare al Rey en batalla y fuyere y se fuere a los enemigos, o se fuere de la hueste en otra manera sin su mandado ante del tiempo que ouiere de servir: y si alguno descubriere a los enemigos las poridades del Rey a daño del. La octaua es, si alguno fiziere bollicio, o levantamento del Reyno haziendo juras, o confradias de caualleros, o de villas contra el Rey de que nasciesse daño al Rey, o al Reyno: La nona, quien poblasse castillo viejo del Rey, o peña brava sin mandado del Rey para fa-
zer

auertat, etiam aduersus diuinam vel humanam regiam potestatem. &c. vt fieri solet virtute licentiae regiae ad constituendum maioricatum. vt diximus in l. prima. titu. 2. libr. 5. supra, tradendo formam licentiae Regis, & fundationis, cum calufulis necessarijs ne

confiscari possit. In qua questione vide optimam resolutionem positam à Gregorio. Lopez in l. 2. verbo. *Mandas que les fueren fechas. titu. 2. parti. 7. vbi finaliter dicit, quod est seruandum constitutum in instrumento maioriae. ergo non confiscabuntur praedicta bona, sed venient ad descendentes, si non habent maioriae annexam iurisdictionem & dignitatem, quae cum sint honoris, non possunt transmitti ipsamibus, vt est maioria cum titulo iurisdictionis, vel Ducatus, Marchionatus, Comitatus, vel huiusmodi: nam filij proditoris non venient ad ista, sed ille, qui fuerit pronepos, & sic post secundam generationem, vel collaterallis in defectum*

zer de seruiçio al rey o guerra, o mal, o daño a la tierra, o si alguno poblasse, por seruiçio del Rey, y no gelo fiziesse saber fasta treyntadias desde el dia que le pablo para hazer dello lo que mandasse. Y qualquier que tal fortaleza fiziesse, o tuuiesse, aunque no la tuuiesse poblada, ni labrada: mas otro alguno de quien la o uo se a tenido de venir al plazo del Rey y hazer della lo que el mandasse assi como de otro castillo, que tuuiesse por omenaje. Y qualquier que no lo fiziere, assi sea por ello traydor. Otrosi, si algunos hombres son dados por arrehenes del Rey por causa que el sea guardado del cuerpo, o del estado, por-

descendentium ad maiorem vocatus: leges enim positae à fundatore seruari debent, cum fuerint iustae, & ex Principis indulgentia statutae. auctori. de nup. §. disponat. collat. 4. l. in conditionibus. ff. de condit. & demonstratio. Faciant tradita ab

Antonio Gomess. in. l. 4.

col. fin. vers. Ex quo videtur inferendum. in legibus Tauri.

¶ Faria. alene

conoscido. Si

enim esles do-

minus tempo-

ralis, perpe-

tuulveo vica-

rius Regis, es-

set. crimen la-

tae maiestatis,

cum esset eius

subditus, vt

supradictum

est in superio-

ri glof. Si ve-

ro non esset

subditus, esset

puniendus de

aleuolia, non

tn de crimine

lata maiesta-

tis, cū non esset

suus subditus,

sed alterius Re-

gis, feudomini.

Ioñ. Faber in

§. aliam. num. 3

Inst. de publ.

iudic. vbi ver-

ba eius forma-

lia sunt. Cer-

tū est, quod nō

subditus mo-

lies cōtra prin-

cipem alicuius

terrae, non cō-

mittit crimen

lata maiesta-

tis. Quid si

inuauit sub-

ditum? In

hoc videtur,

quod com-

mittit. Item

serui-

que cobré alguna villa, o castillo, o señorio, o vassallase en otro Reyno, o señorio, o si alguno mata los arrehenes, o alguno dellos, o los sueltan, o los haze fuyr. E otro si si el Rey tuuiesse algun hombre preso de quien seyendo suelto le venia pedigr al cuerpo, o de heredamiento, o alguno lo soltasse de la prision, o supiesse cō el. Y qualquier que fiziesse alguna cosa de las fofodichas contra qualquier señor que ouiesse cō quē buiesse, haria aleue conosciendo. Pero si lo mataste, o firiesse, o le prendiesse, o le fiziesse tuerto con su muger, o no le entregasse su castillo quando gelo demandasse y traxesse ciudad, o villa, o castillo: maguer

seruitor, seu familiaris suspenditur pro primo furto, & extraneus non. Quid si extraneus iuuet familiarem? Videtur quod ambo debeant suspendi per hunc. §. Haecenus verba facit Faber, quæ singularia sunt, & notanda. Cætera, quæ ad materiã huius crimi-

nis pertinent, sunt videnda apud Angel. Aret. in. §. publica. colum. 1. In sit. de public. iudic. & in tract. malefactorum. verbo. *E hay traido la tua patria.* folio parua impressio- nis. 154. cum sequẽ. Latius Matthæ. de Afflict. in. capit. 1. quæ sint regalia. §. & bona. vbi ponit. 31. specialia in hoc crimine à num. 5. vsque ad. 53. Vtrum autem quis teneatur crimine læsæ maiestatis ex scientia sola ex eo quia non reuelauit prodicionem, quã conuictus testibus, probatur sciuisse? Bartol. tenet

partem affirmatiuam. in. l. vtrum. numer. 3. ff. de parricid. de qua doctrina plures referens agit singulariter Ioã. Igneus in. l. fideicommissum. nu. 32 ff. ad Senatusecõs. Syllanian. vbi vide Hippoly. in dict. l. vtrum. & in singul. 164. Deci. in. l. culpa caret. nu. 9. ff. de regu. iur. Ioan. Lup. in rep. c. pervestras. §. 26. n. 9. fol. 100. col. 2. Anto. Capic. decisi. 155. n. 10. Alciat. lib. 8. iuris parerg. c. 9. Io. de Anania in rubr. nu. 6. de his qui fili. occid. & pro Bart. sententia est. l. 2. titu. 28. part. 2. vbi notat Greg. Lopez in verb. *Esta misma pena.* Sed resolutiue tenet, quod in isto crimine ex sola scientia conspirationis quis tenetur, cum illam conspirationem

no la tuuiesse por el en estas cosas farian traycion, y seria por ello traydor y mere scia muerte de traydor y perder los bienes como quier que este yerro no es tan grande como la traycion que fiziesse contra el Rey, o contra su señorio, cõtra pro comunal del Reyno ni linaje nõ ayan aqlla manzilla que auia en lo que traxesse al Rey, o al Reyno.

¶ Ley. II. De las penas de la traydores.

¶ El Rey don Alonso en Segouia. Año de mil ccclxxxv.

phare potuit testibus, & sine discrimine vitæ propria, cuius charitas est omnibus alijs præferenda. l. præses. C. de serui. & aqua. Tum etiam ex text. in Clem. 2. §. notarij. de hæreti. ibi, vt ea probare valeant. Et per alia iura ad hanc speciem citata à

L Traydor es mal hombre y perdido de todas las bondades: y todo hombre que caya en tal caso, todos sus bienes a son para la nuestra camara, y el cuerpo a la nuestra merced: porq̃ de la traycion se leuantan muchos malos estremos que son nombrados aleues y caso de heregia, el que escaydo ende pierde la meytad de sus bienes, y son para la nuestra camara.

¶ Ley. III. Que sean oydos a los que fueron mandados sus bienes por razon de traycion.

læsæ maiest. à num. 1. vsque ad num. 141.

¶ Lex. II.

a ¶ Todos sus bienes. Cõcord. l. 12. tit. 13. infr. eod. lib. 8. vbi ei imponitur pœna amissionis bonorum, & quod per terram trahatur, & furca suspendatur, & ita sequatur. Et plures casus sunt, in quibus quis dicitur aleuosus, habentur in. l. 4. infra isto titu. & l. 15. titu. 8. parti. 7. Et proditor seu aleuosus, non gaudet immunitate ecclesiæ, nec ab ea defenditur. ca. 1. de homici. vt dicam infra. titu. 13. de homici.

¶ Lex Tertia.

¶ Oydos

Ioanne Igneo loco præcitato. alias si non posset probare, ex simplici scientia non teneretur. Et opinio Bart. in isto casu, nec ipse loquitur, nec procedere, si loquatur in eo de iure potest, nec est admittenda in practica. Crimen læsæ maiestatis habet duo capita, & committitur quadragintaquinque modis, vt pulchre & late declarat Matthæ. Afflict. in capit. primo. verb. & bona committentium. n. 53. versic. Vis ergo. colu. 4. Quæ sint regalia. libro. 3. feudo. fol. 186. multa insuper per Aegid. Bossum in pract. titu. de crimi.

*Oydos y ven-
cidos. Iuxta
text. in capit.
primo. de cau-
sa possess. &
proprieta. ca-
pit. licet. 2. de
præbend. li-
bro sexto. cle-
menti. Pasto-
ralis. de re iu-
dica. capit. eo-
rum. vñ deci-
ma quæstio-
ne tertia igitur nullus est
condemnan-
dus, nisi fue-
rit prius legi-
time citatus,
& conuictus.
capit. nos in
quenquam. se-
cunda quæ-
stione prima.
vbi late dicta
uimus in rele-
ctione ordi-
naria decreti,
dum eam re-
ximur per tem-
pus triennij,
quod expira-
uit obitu do-
ctoris egregij
Petri Suarez
iubilati in pro-
prietate De-
cretorum, ge-
nere, mori-
bus & doctri-
na præstan-
tissimi: cuius
vices licet im-
meritis, per
tempus præ-
missum obti-
nui non sine
magno cum
meo decore,
& plusquam
ostingentorum
auditorum ma-
xima utilitate.
Facit. l. 40.*

*El Rey don Iuan. II. en Va-
lladolid. Año de mil.
ccccxliij.*

Porque nos es fe-
cha relacion que
los Reyes nuestros
progenitores y nos
despues que reyna-
mos mandaron dar
y dimos algunas car-
tas desaforadas ha-
ziendo mercedes de
los bienes y officios
de algunos que nos
desiruiere en los tie-
pos passados y auian
cometido alguno, o
algunos de los casos
de traycion de suso
contenidos. Manda-
mos que las personas
contra quien asifue-
ro dadas las tales car-
tas de mercedes de
sus bienes y officios
parezca ante nos per-
sonalmente: y nos le
mādaremos oyr sin,
plemente y de plano
sabida solamente la
verdad sin estrepitu
y figura de iuyzio y
administrar justicia:
porque nuestra vo-
luntad es que no pier-
dan sus bienes y of-

ficios sin que prime-
ramente sean oydos
y vécidos^a. Y seguar
de lo que las leyes de
nuestro Reyno, en
tal caso mandan: las
quales mandamos,
que sean guardadas:
saluo en tal caso que
la traycion, o malefi-
cio que ayan come-
tido, sea notorio, y
nos seamos bien cer-
tificados dello. Por-
que nuestravoluntad es de guardar
justicia cada vno y lo que las di-
chas nuestras leyes disponen: y que
los nuestros naturales no padez-
can sin merecer.

¶ Ley. IIII. Los casos en que se comete a leue.

¶ El Rey don Alonso en Segouia de peticiones.

¶ El Rey don Enrique. II. de peticion.

¶ Alonso. Idem. ¶ Enrique. Idem.

¶ Alonso. Idem. ¶ Enrique. Idem.

¶ Alonso en Alcala. ¶ Enrique. Idem.

Demas de los casos que pone
las nuestras leyes de las sie-
te Partidas, en que se comete a le-
ue son los siguientes. El que mata,
o fiere, o prende los del nuestro
cõsejo, o Alcalde, o Alguazil ma-
yor de las ciudades y villas, y a
qualquier de los nuestros Ade-
lantados, segun se contiene en

*¶ Ili. ibi, Oyr
lo han sobre el
aleue.*

¶ Lex Quarta.

*b ¶ Se comete a-
leue. Adde le-
gem secundam
& ibi posita
supra hoc ti-
tul. & in ru-
bric. eiusdem
tituli. & l. ter-
tia. & ibi glos-
sa prima. titu-
lo octauo. li-
bro quarto. for-
legum. l. 39.
¶ Ili.*

a *¶ El que casa con dos mugeres.* Nota quod contrahēs bis matrimonium cum duabus, viuente prima, committit aleue, vltra alias pēnas, quas incurrit, qui tale crimen perpetravit. per textum. & ibi dicta in l. 3. tituli. 1. lib. 5. supra. & ibi dixi in principi. & l. 3. tituli. fin. in fra hoc libr. 8.

Et alia pena est imposita in l. 3. tituli. 15. libr. 8. ordina. & l. fin. & ibi Grego. Lopez tituli. fin. parti. septima.

b *¶ Manceba publica.* Quæ dicitur concubina, declarat Paul. Iurisc. in l. Maf. furius. ff. de verbo. significa.

ibi, Pellicem nunc vulgo vocari, quæ cum eo, cui vxor sit, corpus miscet, quoddam eam, quæ vxoris loco sine nuptiis in domo sit. Alciat. libr. 4. de verbo. signific. n. 45. Guiliel. Benedict. in repet. c. Rayntrius. verb. cuidam Petro. n. 31. de testamē. Queritur, utrū concubinus sit licitus, vel ne? Remissiue ponit Aegid. Boli. in practi. tit. De coitu damnato & punibili. nu. 76. Areti. in c. cū sit generale. in fin. de foro cōpe. Caecialup. in rep. l. si quæ illustis. C. ad Orficiā. Et dic. cōcubinātū illi citum omni iure, tū diuino, naturali, Canonico & ciuili esse. vt dixi in glo. l. 1. 2. 3. tit. 3. lib. 1. sup. vbi ponitur pōna clerici cōcubinarij. Et quæ dicatur concubina. Sed quæ dicatur concubina publica, vt de cōcubinatu puniri quis possit de iure regni, est dubiū? Respon. vter Ioan. Lup. in repe. ca. per vestras. §. 2. fol. 95. n. 14. cū sequen. Francisc. Aui. les in capitibus Prætorum c. 47. verb. *Manceba publica*. nu. 1. vbi singulariter explicat, quæ dicatur concubina publica clerici, monachi, religiosi, vel vxorari. Et plures quæstiones in praxi ibi ponit. & in verbo. *Q. clerigo*. & quæ scripsit Cassanæ. in consuetud. Burgundiz. rub. 4. §. quinto. n. 53. & in rubri. §. tertio. nu. 1. Concubina proprie est mulier soluta, quā solutus tenet in domo indubitato affectu. §. fin. Insti. de nup. text. in principi. in authen. de heredit. quæ ab intesta. defer. Bald. in l. eam quam. C. de fideicom. requirit, quod præcedat protestatio, quod eam intendit retinere pro concubina, alias committeretur stuprum cum virgine, vel vidua, si non constet de cōsensu concubinarij ad cōcubinatum, & debet teneri in domo.

vt in dict. §. final. l. in cōcubinatu. & ibi Barto. ff. de concubi. c. liberi. 32. quæst. 4. alias filij non essent naturales. Facit glo. in ca. innotuit. de elect. Oldrad. confi. 195. not. Panormi. in ca. tanta. qui filij sunt legi. gloss. & Panormi. in capit. nisi cum

pridē. §. per sonæ. de renunti. Ioan. And. ad Speculat. tit. qui filij sunt legi. dicit, qd licet omnes nati ex soluto & soluta dicantur naturales, proprie tamen naturales sunt nati ex concubina retenta in domo. Idē gl. in cap. per venerebilem. verb. naturales. qui fi

Item es aleuoso, el que casa con dos mugeres ambas viuas, é incurran en la mesma pena y esto mismo es de hombre casado que tiene manceba publica b en casa, y echa a su muger della.

lij sunt, legi. & ibi doctor. Speculator de succell. ab intesta. versic. Qualiter autem, vbi ait, tria requiri ad hoc vt sit naturalis. Primo, quod sit natus ex soluto & soluta, ita quod inter eos potuisset esse matrimonium. in authen. de incest. & nefar. nupt. §. dubitatum. collat. 2.

¶ Secundo, quod ex cōcubina retenta in domo. † A D D I T I O.

† domo.) An de essentia cōcubinatus requiratur cohabitatio. vide nouiter editū consil. 67. n. 13. Rolandi. Valle lib. 3. & Tho. Grammat. voto. 4. nu. 7 & an concubina clericorū expelli valeant a domibus clericorum per iudicē seculare. vide Boerū decisi. 72. Et quæ requirantur ad cōprobandū cōcubinātū. adde Mexiam ad l. 3. tit. 3. libr. 7. ordina. men. pag. 54. n. 13. tex. autē de iure cano. in cap. is qui. c. Christiano. 34. distinet. videtur permittere cōcubinas, dicentes, qd is, qui nō habet vxorē, & habet cōcubinā a cōmunionē non repellatur. Et rursus in dict. c. Christiano. ibi aut vxorē aut certe loco vxoris si cōiux deest cōcubinā sed hæc in ra iurproprie cōcubinas appellat, nā cōcubina appellatur, si nō sunt traditæ solēnitatibus habitis vt sentit glo. ibi, & adde Gabriel Paleot. de notis & spurijs. cap. 5. & 6. cap. 12. & Bermondum de publicis concubinarijs. pag. fina. & Coraf. lib. 1. miscellan. cap. 3.

text. in autem. quibus mod. natur. effi. sui. §. si quis autem. & §. sequen. colla. 7. Tertio, quod sit vnicā concubina. Panorm. & moder. in dict. c. per venerebilem. In præsentī lege concubina dicitur illa, ad quam quis publice habet communicationē in lecto,

in lecto, & mensa, vicinis scientibus, iuxta formā legis regni in pragmati. l. 95. siue clericus, vel coniugatus eam concubinam habeat in domo propria, siue conducta, aut gratis, siue hospitio accepta. l. lex Cornelia. ff. de iniur. siue etiam sit domus propria

ipsius concubinae, dummodo simul habitet. glo. in. l. pen. ff. de concubini. Et hæc habitatio talis esse debet, vt simul uiuant, & commensales existant. l. Massurius. ff. de verb. signifi. alias non dicuntur cohabitare. l. si quis ita legauerit. ff. de condit. & demonstrat.

Philippus Probus in additio. ad Pragma. sanctio. Gallicanam. tit. de concubinijs. §. ipse autem concubinas. verbo. concubinas. fol. 192. col. 1. Ad istam materiam adde. l. 95. 96. & 97. in lib. pragmat. Regum Catholicorum. Quas leges intellige vt per præmissa. Et ille, qui habet concubinam infimul cum uxore, cum sit perfidus, infamis, & aleuofus, dicitur turpis persona ad hoc, vt institui possit ab aliquo tertio, excluso fratre, fraterque poterit querelare testamentum fratris tali turpi persona instituta. vt in. l. si fratres. C. de inoffic. testamen. de qua late per Segur. in repe. l. cum patronus. nu. 44. ff. de legat. 2. vbi hoc notaui in additio. vbi vide latius. tenet Deci. consil. 530. & nouissime tenet noster D. Anto. de Quesada libr. 1. diuersarum quarst. c. 61. nu. 11. quod summe notandum in actu practico. Et ita consului bis, & fuit obtentum in contradictorio iudicio. Idem si instituit bastardum eius heredem, vt dixi in. l. 1. titu. 2. libr. 5. supra post Cyn. in dicta. l. fratres. Et tenet Hierony. Gigas de crimi. læsæ maiest. q. 7. nu. 13. fol. 335. col. 1. versic. Et de iure communi.

a ¶ *Toda muerte se dize segura.* Cōcord. l. 11. tit. 13. in fra isto lib. 8. ordinament. Et multis modis dicitur quis proditorie aliquem occidere. vt ibi dicam.

¶ *TITVLVS. VIII. De blasphemijs.*

b ¶ *Blasphemias.* Blasphemas is dicitur, qui negat, quod in Deo est, vel illi tribuit, quod ei non conuenit. Declarat diuus Thom. 2. 2. quarst. 13. art. 1. & ibi Caiet. Archiep. Florenti. 2. part. titu. 8. c. 7.

Tradit remissive quid sit Blasphemia, Aegid. Bossius in practica crimina. titu. De inquisitione. num. 129. Tenet Matthæ. de Afflict. in lib. 3. constitutio. Regni Sicilia. rubr. 54. nu. 12. Socin. consil. 102. colum. 2. num. 5. lib. 1. Blasphemia, est ali-

neda, y pierda la mitad de sus bienes para la nuestra camara El aleuoso no puede reptar a otro, segun se contiene en este nuestro libro en el titulo de los rieptos:

Tit. VIII. De las blasphemias.

quid dictum, vel factum in contemptum Dei, etiam sine maledictione, vt colligitur in capitu. cum caput. 33. q. 6. 4. Vel est irreligiola reprehensio, detractio, maledictio, vituperatio secundum Iddorum & Hugonem vt refert Lucas de Penna in. l. omnes iudices. colum.

2. C. de delatorib. lib. 10. vbi scripsit, quod decem modis blasphemia committitur. Quem omnino videas. Hinc dicimus, quod Iudæus est blasphemus Christi. cap. 1. de Iudæ. quod non est ex alio, nisi quia detrahit Christo Deitatem, cum fuerit Deus, & homo, & filius Dei, cum Iudæi filium Dei eum esse negent, & inesse ei diuinitatem, ideo eum blasphemare Iudæus dicitur. Et omne verbum, quod est maledictum erga Deum, est blasphemia. Quia blasphemare, & maledicere, quo ad Deum, idem sunt, vt probat text. in cap. fin. de maledic. Tradit Bart. in. l. item apud Labeonem. ff. de iniur. & in consil. 274. quem refert Soci. consil. 102. col. 3. in princ. lib. 1. Et in. d. c. fin. probatur, quod blasphemus dicitur, qui in Deum aliquid turpe, aut inhonestum dicit. Ias. in. l. 3. §. iurari. ff. de iure iuran. Facit text. in cap. non inueniuntur. 23. quarst. 4. gloss. in capi. qualis. 25. distin. Hoc tamē procedit improprie: nam blasphemare proprie est, vt in principio huius gl. demonstraui. Ita Syluester in sum. verb. Blasphemia.

¶ Vtrum autem ebrius à pœna blasphemiae excusetur? Declarat Luc. de Penna in dict. l. omnes iudices, quæ refert & sequitur Greg. Lopi. in rubr. titu. 28. gloss. 1. parti. 7. vbi concludit, quod quando quis euitet pœnam ordinariam, non tamen excusatur à pœna extraordinaria, id est, à parte pœnæ, quæ diminuitur ratione ebrietatis. Panormita. & Anani. in cap. 2. de maledic. Facit, nam ebrius delinquens, duplices pœnas meretur, scilicet, quia se inebriauit

inebriabit, & quia delinquit. secundum Philosophum. 3. Ethico. cap. 5. refert sanct. Tho. 1. 2. questione. 76. artic. 4. ad quartū. & in 2. 2. questione. 150. artic. 4. ad primum, ex quo ipse fuit causa præordinata ad ebrietatem, sciēs se à vino capi posse à principio, quicquid inde sequitur, ei est imputandum. Ad idem Panor. in cap. sicut. de testib. Gondisal. à Villadiego de irregul. capit. 6. Ex quo infertur, quod ebrius quando fuit in culpa, etiam leui, se inebriando, si aliquem occidat durāte ebrietate, erit irregularis, secundum Richard. in. 4. senten. distin. 15. Syluest. verb. Ebrietas. quest. 4. & in verb. Homicidium. 3. quest. 4. Henri. Gardau. omnino consulendus quodlibet. 3. quest. 26. Caieta. in sum. verb. Ebrietas. pagella. 130. Socin. in repeti. ca. ad audientiam. num. 15. de homici. Imol. in Clemen. vni. colum. 4. num. 14. de homic. Ludouic. Montaltus in tracta. de reprobatio. sententia Pilati. dubio. 1. n. 4. Quauis contrarium firmaverit Angel. in sum. verb. Ebrietas. versi. Vtrū ebrietas. nu. 3. Præmissa opinio videtur, quod sit tenenda. Nam vt inquit Seneca ad Lucillum, Voluntaria insania est ebrietas. Et ebrietas est mortale peccatum, & non veniale, quando aliquis scit potestatem, quam in eo vinum habere solet, & nihilominus bibit inordinate ad finem inebriandi se, vnam vel plures vices post primam. Et sic inter peccata mortalia enumeravit beatus Apostolus Paulus. 1. ad Corinth. cap. 5. & ad Galat. 5. ca. Ergo si fuit ebrietas præcogitata, & malitiose se inebriauit, peccatum erit mortale: si vero casualis, erit veniale. ex mēte Caiet. vbi supr. pagella 129. Simplex enim ebrietas, inducit veniale peccatū, alsi dua tamen & præcognita, mortale. Archiep. Florenti. 2. part. titu. 6. cap. 3. §. secundo. tex. cū glo. in capi. vnam orarium. §. alias ea demum. 25. dist. Panormi. in cap. sicut nobis. & ibi additio. in parte, ebrietate. de testi. & in capit. à crapula. nu. 2. colum. 1. de vita & honest. cleri. & in ca. si constit. erit. colum. 2. num. 3. & ibi Felin. num. 2. de accusatio. & Anani. ibi, dicit istam esse communem, & Syluest. & Ang. in verb. Ebrietas. quest. 1. Probatur in l. 5. titu. 8. part. 7. ibi Gregorius Lopez vbi à tanta, & non à tota liberatur pœna ratione ebrietatis. Tradit Couar. in repe. clemen. Si furiosus. 3. part. in princ. num. 4. de homici. vbi probat ebrium, qui durante ebrietate hominem occiderit, etiam si propria culpa fuerit inebriatus, quia immoderate potioni vini operam dederit, non esse irregularem, quia ebrius furioso similis est. capit. venter. 35. distin. Sed furiosus nō est irregularis, quia caret intellectu & animo delinquendi. Clem. vni. de homic. ergo & ebrius. Cōfirmatur, quia homicidium, seu blasphemia est commissā durāte ebrietate ab eo, qui vsu rationis caret, ideo

pœnam non meretur, sed tantum ex eo, quia per culpam se inebriauit, est puniendus, non tamen de delicto commissō post ebrietatem. Cōstat ex D. Augustino lib. 22. contra Faustū Manichæū. cap. 44. transumptiue in capi. inebriauerunt. 15. quest. 1. Inebriauerunt, inquit, Loth filia eius, & se nescienti miscuerunt. Quapropter culpāus est quidem, non tamen quantum ille incestus, sed quantum illa ebrietas meretur. Hæc Augustinus. Idem testatur Ambro. in lib. de Abraham patriarcha. cap. 6. ita dicens. Ideoq; si qui per vinum deliquerunt, apud sapientes iudices venia quidem facta donantur, sed leuitatis damnantur authores. refert Gratian. in ca. sane. 15. questio. 1. Idem ex Hieronymo ad Eustochium de custodia virginittatis. Et Origen. homil. 5. in Genesim. Probat Io. Arboreus lib. 10. Theosophia. c. 3. quod si quis dixerit ebrietatem per se non puniri, sed crimen ab ebrio commissum, tametsi leuiori pœna, quia si illud crimen non contigisset, foret ebrietas impunita. Huic tamen rationi dicas, nam delicta commissā in ebrietate puniri non ex ratione propria, nec secundum se, quia tunc sunt omnino inuoluntaria, sed ratione causæ, quæ voluntaria fuit, & ab illa denominationem accipere. Non enim culpa tur coitus Loth ratione, & nomine incestus, sed nomine ebrietatis, veluti circumstantia quædam ebrietati coniuncta, quod diuus Augusti. manifeste fatetur. Et probat beatus Bonauēturain. 2. senten. distin. 21. artic. 1. quest. 3. inquit, nec furiosum, nec ebrium quāuis vterq; illorum sit sua culpa vsu rationis priuatus, posse committere nouā culpam, sed omne malum, quod durante furore, vel ebrietate factum fuerit, scribit, esse circumstantiam, quæ aggrauat ebrietatis aut furoris peccatū. Quem locum citat Alphonsus à Cast. lib. 2. de potestat. legis pœnal. cap. 14. versic. Prima principalis conclusio. vbi tenet irregularem nō esse quem ex homicidio in ebrietate commissō, cui delinquēs causam ex propria culpa dederit, nam ipsa potatio vini, quauis eueniat ex directa voluntate bibentis, nēpe, quia ebrius voluit vinum bibere immoderate, ebrietas tamen contingit per accidens & indirecte ex voluntate ebrij, non equidem directe, & de per se. ex doctrina. S. Thom. 1. 2. quest. 76. art. 4. Tertius autem successus post potationē vini & ebrietatem, est delictum, hoc est, hominis occisio, blasphemia, & huiusmodi, quæ nec per se, nec per accidens voluntariū continet, alio qui si adhuc indirecte fuisset voluntarius actus cōtingens in ipsa ebrietate, profecto imputaretur ebrio, cuius contrariū probatur in dict. ca. inebriauerunt. & in ca. sane. 15. quest. 1. nec ebrius etiam si ob suam culpam inebrietur, illa culpa, quæ fuit in illa voluntate, volendo se inebriare, vel non adhibendo

hibendo diligentiam debitam ad vitandum ebrietatem, nō est causa proxima, nec immediata illius delicti, sed causa mediata, & remota. Nā illa culpa fuit causa ebrietatis, ebrietas vero causa occisionis, seu blasphemiae: igitur culpa illa prima fuit causa mediata occisionis, seu blasphemiae, & inde fit, vt cōtlet, blasphemiam, seu homicidiū nō oriri proxime, nec immediate ab illa culpa, sed ab ebrietate. Facit textus in cap. quia diuersitate. de concess. praebed. vbi ex cōmunicato sua culpa, nō imputatur, q̄ nōn possit cōferre beneficiū, neq̄ ei currit tēpus datū à iure ad beneficij collationem. Quem laudat Roch. Curti. de iure patrona. verb. Cōpetens. n. 23. Deci. in cap. lectio. 2. col. 4. de iudic. Felin. in c. 1. de praescript. Ias. n. 26. & Gomez si. n. 15. in §. rursus. Instit. de actioni. Frācisc. Balb. in tracta. praescrip. 1. par. 6. princ. casu. 22. Couar. in clein. Si furiosus. 3. par. in prin. n. 4. de homicid. Licet dicat praedictam decisionē procedere in impedimento iuris, in quo tollēdo nulla fuit culpa, nec negligētia. vt glos. ibi. Felin. Gomez. & Balb. in locis praecitatis tradiderunt. Tamen illud est huic quāstioni necessariū, q̄ culpa in eo casu minime imputatur ad eueniū postea sequenti, quia ea fuit admodum remota, & mediata, sicut Panormita. explicat, tamen nō examinet in specie quāstionē istā de ebrio blasphemate, vel occidente, quoties in ebrietate culpā cōtraxit. cum ergo careat omnino ebrius intellectu sicut furiosus, nulla poena erit puniendus propter delictum, sed propter culpam, quam habuit, se inebriando, & ideo est puniendus extraordinarie. vt habetur in l. 5. ti. 8. par. 7. Si autē se inebriaret, praecogitando se homines & Deum posse offendere, quia ipsa ebrietas & voluntas fuit praordinata ad casum, erit irregularis, & puniendus ex mente Soci. in dict. c. ad audientiam. n. 15. & quae supra diximus. Qualiter autē ebrius in foro iudiciali sit puniendus, est ad dendum Panormi. in ca. fin. col. 2. n. 6. de maledic. Angel. in tract. maledicio. verb. Scierit n. 17. Preposit. in c. deniq; 4. distinct. Deci. in cap. placuit. col. 3. n. 9. de testib. l. omne delictum. §. per vinū. ff. de re mili. Rip. lib. 3. responsio. in l. si vnquam. quāst. 22. C. de reuoc. donat. Cassanx. Tiraquell. in l. octaua. connubi. n. 154. Deci. consil. 212. col. 2. Ioan. Saynson in consuetudin. Turonensib. fol. 239. col. 3. & 4. Aymon consil. 169. n. 5. Bart. in l. respiciendum. §. delinquant. ff. de poen. Alberi. in dictio. verb. Ebrietas. Plura de ebriorū poenis tractat nouissimē Petrus à Plaça de delict. ca. 30. ex quibus locis plura habebis circa ebrios in vtroq; foro necessaria. Semper tamen ebrius est excusandus à poena ordinaria delicti, & est mitius agendū cum eo, etiam si fuerit praecognita & praordinata potatio vini ad ebrietatē. vt constat ex dict. l. 5.

ti. 8. par. 7. Quid autē erit de blasphemate calore incensus iracundiae, forte, quia aliquis ei imposuit quod non fecit, dicendo aliquod delictum cōmississe forsā graue, vel petendo summā pecuniae debitam olim, de qua iam creditori esset satisfactū: vel cum esset in ludo, vbi omne malū contingere solet, vt experientia docet, sit puniendus poenis, de quibus in l. 1. & ibi positus infra hoc est tit? Vide tur dicendū, quod aut iracundia fuit tanta, quae in saniam, & ab alienationē sensus induxisset, iusta causa praecedente ad iracundiam inducendam arbitrio boni iudicis, aut dabat operam rei illicitae, vt quia erat ludens, & perdidit, & ex tali ira blasphemauit Deū, vel ex alia causa simili. In priori casu excusarem à poena extraordinaria, praesertim si esset solitus iurare & blasphemare in Deum. Aut dabat operam rei illicitae, & constat fuisse cōquestū iniuste, quia forsā negabat iustam & verā propositionem, vt pluries fieri solet, vel in ludo, & hoc casu ordinariam poenam ei inferrem sine remissione aliqua. Quia in omni casu quando ex ira quis prorūpit ad verba iniuriosa contra Deū, est blasphemia, & cum culpa blasphemantis, ex usu blasphemandi, vel ex incuria, non reprimendo iram vt debuit, vel dando occasionem ex iniusta alteratione & causa illicita, & sic incidit in poenam blasphemiae. ex Sanct. Tho. 2. 2. quāst. 158. arti. 8. & Matthæo de Afflictis in cōstitu. Neapolit. & regni Siciliae lib. 3. rubri. 54. nu. 5. Ex quo colliges decem quāstiones aptandas omnino ad declarationem legum huius regni in ista materia blasphemiae. Et punitus per iudicem ecclesiasticum, poterit iterum poenis legalibus coerceri per iudicem Regiae iurisdictionis. cap. 2. de maledicis. & ex Matthæo de Afflictis vbi supra col. fin. n. 12. vers. Nona dubitatio est. Blasphemia quot modis fiat, & de eius poena, est addendus Nicola. Boeri. decisio. 301. & quae not Marti. Nauar. in repe. cap. inter verba. 11. quāst. 3. corol. 57. pagin. 177. quod est virtus carpere blasphemos, & eos reprehendere. Nam blasphemiae scelus temporibus nostris ex hoc, vt pie credendum est, tot calamitatibus plenis in usu est, vt dicit Ioan. Bernard. in praeti. canonic. crimin. ca. 103. verb. Blasphemi. Per quae autem verba inducantur blasphemiae in Regno, sunt expressae in pragma. 1. Reg. Cathol. ibi non sean ofados de diez, descreo de Dios. ni despecho de Dios, ni mal grado aya Dios, ni, no ha poder en Dios, ni pise a Dios. Ni lo digan de nuestra Señora la Virgen Maria su madre, ni otras tales, ni semejantes palabras q̄ estas susodichas en su ofensa &c. Et in curijs Toleti celebratis anni 1525. in l. 75. confirmata in curijs Madriti; Anni 1528. l. 68. habentur haec verba. Porque muchos hombres y mugeres tienen Tom. iij. N 4 en costum.

en costumbre de jurar Por vida de Dios y no ha poder en Dios, y no creo en la Fe de Dios, y de voto a Dios, y otros juramentos feos en desacatamiento de nuestro Señor Dios: y porque a nos mas q̄ a otra persona alguna, conuiene boluer por su honra, y

poner remedio en ello, Mandamos, y defendemos, que ninguna, ni algunas personas, de qualquier estado, o condició que sea de mas de

¶ Ley. I. La pena en que caē los q̄ reniegan y blasphemian de Dios,

¶ El Rey dō Iuan. I. en Biruiesca. Año de mil ccclxxvij.

Orq̄ a nuestro Señor Dios, desplace mucho el d̄sconoscimie

las palabras contenidas en la pragmática (suple prima Regum Catholicorū:) de los Catholicos Reyes nuestros señores padres y abuelos dada en Valladolid, no sean osados de jurar, ni dezir. Por vida de Dios, ni, no ha poder en Dios, ni debodo a Dios, ni, no creo en la Fe de Dios, ni jurar por otro ninguno de sus santísimos miembros, so pena, que qualquiera persona que lo dixere: por la primera vez, que caya è incurra en pena, que sea preso, y este en prisiones vn mes: y por la segunda, que sea desterrado del lugar donde viuiere por seys meses: y mas que pague mil maravedis partidos en tres partes: la primera para el que lo accusare. y la otra para el que lo sentenciare: y la otra para los pobres. Y por la tercera vez le enclauen la lengua, salvo si fuere escudero, o otra persona de mayor condición, que la pena sea vn año de destierro, y dos mil maravedis, conforme a la dicha pragmática: la qual dicha pena sea anfi executada en su persona y bienes. Et. l. 68. supra citata dicit. Porque nos ha sido supplicado, que las personas que dixeren Dereniego de la Fe, y de

la Chrisma que recibí, y como Dios es verdad, o como Dios es hijo de la virgen Maria, o por la virginidad y limpieza de nuestra Señora la Virge Maria, y otras palabras semejantes fuesen castigadas conforme a las leyes y pramáticas de estos

to. Ordenamos, que qualquier que renegare, o denostare a nuestro Señor Dios o a la virgen gloriosa su madre, o a otro sancto, o sancta ayā aquellas penas q̄ son

nuestros reynos. Y dezimos q̄ esto esta assaz complicitamēte proveydo por las leyes y pramáticas de estos nuestros Reynos que cerca

dello disponen, y especialmente por la ley, y pragmática (supple. 75.) que nos bezimos en las cortes de Toledo el año passado de 1525. la qual mandamos que se guarde y execute.

¶ Prædicta omnia verba inducunt blasphemiam & sunt merito acerrime puniendi delinquentes: vt iudices ducti zelo Dei, vt Phinees num. 25. ca: reos. 23. quæst. 5. euitent pestem & irā Dei, quæ hoc delicto euenire solet. Quam Deus Opt. Maxim. auertat. Et verbum, Despecho de Dios, an inducat blasphemiam, tractat Thom. Grammati. decisio. 50. n. 1. de istorum poena infra dicemus late.

¶ Lex Prima.

¶ Renegare o denostare a nuestro Señor. Contra blasphemantes Deum, virginem eius sanctissimam genitricem, aut sanctum vel sanctam, est inquirendum diligentissime per iudicem loci, vbi perperatum fuit crimen blasphemie, & si fuerit negligens iudex post denunciationem delicti, in poenam amittit officium. hoc dicit.

¶ Ad cuius materiam vltra id quod dictum fuit supra in glo. huius tituli, adnotare oportet blasphemiam poena quæ fit? In quo dubio est dicendum. Iure Canonico poena blasphemantis est poenitentia publice agenda, vltra quam, iudici seculari iniungitur, vt blasphemum poena pecuniaria puniat. capit. 2. de maledic. Iure autem ciuili poena vltimi supplicij. text. & ibi not. in authen. vt non luxur. contra natur. §. fin. quem glof. citat in citato. ca. 2. habet

habet tamē locū in eo, qui cōsuetudinē habet blasphemādi. Ias. in d. §. iurari. & in l. si duo patroni. §. fin. ff. de iure iur. Iure autē regni Partitarū variē in hoc disponitur. vt habetur in tit. 28. p. 7. per totū. Hodie autē iure nouo blasphemans in curia Principis, vel intra quinque leucarū spatiū, punit pēna verberū, & amputationis linguæ. Si extra curiam, punitur pēna amputationis linguæ, & amittit dimidiā partē bonorū. tx. in l. 2. inf. hoc tit. Iure tamen nouiori pragmaticarū in hoc casu punitur pro primo carceribus mensis, & pro secundo exilio sex mensū a loco habitationis, & multa mille quadrātū, quos maraueis appellamus. Pro tertio clauo figitur lingua. Et si homo honestæ cōditionis & mediocris status fuerit, hæc vltima pēna mutatur in secundam duplicatam. Ita est regia. l. 1. lib. pragm. Regum Catholicorum. †

ADDITIO.

† Catholicorū.) Adde quod hodie est aucta alia pēna ex l. 7. ti. 4. lib. 8. Recop. vbi pro prima vice vltra pēnā carceris per mensem mittēdus est blasphemus ad triremes per spatiū decē annorū, & pro secunda vice mittitur in exiliū & multatur pēna mille marapetinarū & pro tertia vltra quod clauo affigitur lingua mittēdus est ad triremes per spatiū sex annorū, & ita practicatur, quæ tamen additio pēnæ iustissima est, eū blasphemia sit peccatū horribile si quidē qui in Spiritū sanctū blasphemant neq; in hoc seculo, neq; in futuro remittētur. vt inquit. tx. in c. qualis. 25. d. ideo nec pro blasphemātibz licet intercedere, vt ex li. 1. reg. constat. c. 2. ibi si peccauerit in virū potest placari Deus si autē cōtra dñm quis orabit pro eo, merito mittūtur ad triremes, & præmissio quod faciens pacē cū principaliter offenso, nō punitur pēna ordinaria delicti vt in l. 2. ti. 1. p. 7. licet aliter hodie agendū sit artēta. l. 8. & 10. ti. 24. l. 8. ti. 11. li. 8. Recop. Nūc quæro an per cōfessionē factā in foro pœnitentiæ excusetur blasphemus à pēna ordinaria. de qua in d. l. 7 & videtur quod sic, cuius ratio est, quia in crimine blasphemix principaliter offenditur Deus sed cū eo fit reconciliatio per sacramentū pœnitentiæ igitur: ita consulit Bar. cōf. 167. minister fratrū, & plures doctores quos citat Deci. cōf. 137. n. 3. & doct. quos citat Ferrara caut. 25. & sic ex numero doctorū vt cōmunis opinio. Sed cōtrariū tenēdū cēseo, quia absolutus in foro nō impeditur quin puniatur in foro exteriori, cū sint iudicia nimis diuersa, secūdū gl. fi. contra receptā in c. de his. de accus. & dicit cōmunē Cou. in cap. Raynun. n. 19. de test. & li. 1. Tar. c. 10. n. 2. cū seq. & in c. Alma mat. 1. p. §. vi. n. 16. & ita teneatis. Vnū tamē est addēdū qd. l. 22. hodie est ex æquata in totū, & sic in quocūq; delicto vbi pars offensa desisteat ab accusatione propter delictū nō imponebatur pēna ordinaria,

sed alia pēna extraordinaria nouissimē per. d. l. 6. & l. 10. ti. 24. li. 8. Recop. indistinctē mittendus est ad triremes per spatiū iudici videndū secūdū qualitatem delicti & personæ & ita practicatur.

¶ Ista tamen linguæ fixio quibusdā in locis practicatur, alibi loco fixationis verberibus afficitur, ac lig no premitur lingua blasphemantis, quod lignū Hispanē. *Mordas*, dicimus. Hæ itē pēnæ locū habet etiā si cōsuetudine introductū sit, dicta verba in legibus supradictis reprobata dicere, est enim cōsuetudo praua, & per easdē leges dānata ex mēte Ias. vbi su. & Petr. Gerar. sing. 83. mitius tamē ratione prauæ cōsuetudinis punitur pēna tēporali. ex gl. in cap. denique. 4. d. Rom. sing. 19. Itē etiā si calore iracundiæ incēsus blasphemauit. Archidia. in capi. quid ergo. 23. q. 4. Deci. consil. 163. dū tamē calor iracundiæ ex iusta causa proueniat, secūs si ex iniusta, vt ex amissione in ludo, tunc enim mitius non punitur. Panor. & Io. Anani. in c. 2. de maledic. Iaso. in l. si filiā tuā. C. de inoff. test. col. fi. n. 7. vers. Hinc est, quod qui calore iracundiæ. Et diximus supra in gl. istius tit. ¶ Quæritur quis accusare possit blasphemā? Respon. omnibus esse tributā potestati, cū sit offensa, quæ in Deū à blasphemio committitur, & omnē populū offendat. Bart. in l. lex Cornelia. §. si quis libellū. ff. de iniur. Grego. Lop. vbi est casus de iure regio expressus in l. 1. tit. 28. p. 7. ¶ Dubitatur, Vtrū quis teneatur accusare blasphemū? Et videtur quod teneatur, quia est in diuinā maiestati cōmissum crimen, quod lōgē grauius est, quā offendere humanā ea. vergentis. de hæret. Facit tx. in c. si quis per capillū. 22. q. 1. Io. de Anani. in c. 2. de maledic. resoluit, quæ refert & sequitur Greg. Lop. in l. 1. verbo. *Accusar*. ti. 28. p. 7. aut testibus probare, & teneretur denunciare, aut non, & tunc nō tenetur c. plerūque. q. 7. Et ita resolue dicta à Francisco Auiles in ca. 25. gl. fin. in capitibus Prætorū qui ad hoc vt teneatur quis blasphemum manifestare, nec ab aliquo tale crimē debeat dissimulari, citat. c. si quis per capillū supra citatū. c. nō nulli. & ibi Docto. de Iudē. Bart. & Ang. in l. quod senatus. ff. de iniur. & in l. 1. ff. de pub. iud. Ludouī. Montaluis in tractat. de reprob. sententiæ Pilat. dub. 1. n. 3. Et de blasphemii supplicio imposito in lege diuina Leui. 24. meminit tex. in c. quid ergo. ad. fi. 23. q. 5. & c. quærat. paulo post prin. de pēn. d. 3. inquit. tex. sacer vbi sup. Iurgatus est quidā in castris cū viro Israelita. Cūque blasphemasset nomen Dñi. & maledixisset ei adductus est ad Moysen miserūtque eū in carcerē, donec nossent, quod iuberet Dñs. Qui loquutus est ad Moysen, dicens, Educ blasphemū extra castra: & ponat omnes qui audierunt, manus super caput eius, & lapidet eum vniuersus populus. Et ibi, Qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus oppri-

met eum omnis multitudo populi. siue ille eius, siue peregrinus fuerit. Blasphemia, quæ hæresim sapit, si scienter tamen, & à pensante cõmittatur, ac iteretur sæpius, non minus ecclesia illius tolerare non debeat, qui nostra pertulit. Quoniã grauius etiã est, vt dixi suprà, & longe maius, æternã lædere maiestatem, quã temporale. c. inter schisma. 24. q. 3. c. in nonnullis de Iudæis. c. vergētis. de hæret. Probat Io. Calderi. confi.

1. sub. tit. de Iudæis. & Marc. Mantuanus in singu. 546. incip. Ex quo de blasphemia. Hinc est, quod in lege veteri, qui hoc crimine irretiti fuissent lapidabantur, vt suprà dixi ex Leuit. c. 24. & Ioan. 10. De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia. Et Matt. 26. Ecce, nunc audistis blasphemiam? Et Luc. 5. Quis est hic qui loquitur blasphemias? Et secundo lib. Machabæorū. 9. Homicida & blasphemus pessimè percussus, & vt ipse alios tractauerat, peregre in monte miserabili obitu vita functus est. Et sic ibi constat pestem euenire propter blasphemias, & terremotus. tex. in authen. Vt nō luxu. cōtra natur. Et plura ad materiã & intellectu præsentis legis videnda sunt apud Franciscum Auiles cap. 25. in gl. 1. in capitibus præto. vbi est opti. tex. in materia, dicens.

Itē que lleue la pragmatica de los q̄ dizen mal a nuestro Señor, y q̄ execute las penas en ella contenidas, en las personas que contra ellas fueren, o passaren sin excepcion de persona mayor, ni menor condicion, so pena, que si dispēsaren cō ella en poco, o en mucho, passe el la misma pena, que el transgressor de la dicha pragmatica auia de passar.

¶ Et sic videtur, quod iudex non possit dispensare nec minuire penã impositã blasphemo. Quod intelligerem, nisi ex iusta causa aliud visum esset iudici, nam tunc posset temperare penam prædictæ legis, non aliàs. Panormi. Hostien. & Anania ita de clarant in specie in capitu. 2. de maledic. Auiles in d. c. 25. verb. dispensare. Adde Peregri. verbo. Blasphemia. Montalius in repertorio legum ordin. verb. Blasphemans. & Gregorius Lopez in l. secunda. verb. Primera vez. titulo vigesimoprimo. parti. septima. vbi tenet, quod ex causa distinguere debent nobiles à plebeijs in modo carceris. non tamen in tempore carceris, per dictum c. 25. Correctorum. ¶ *Pierda el officio.* Imò debet imponere penam delicti ordinariam sine vlla remissione, alias eadem

iudex negligens erit puniendus. capit. 25. in Capitibus Prætorum, & ibi notat Auilesius. verbo. *Passé.* numero primo. l. tertia. C. ne sanct. baptism. reite. l. si quis. C. de sepult. violat. l. vnica. C. de priuat. carce. capit. vt clericorum mores. de

ga pesquisa de su officio: y si le fuere denunciado y lo supiere, y no fiziere la dicha pesquisa, q̄ pierda el officio^a.

vita & honestate clerico. rum. l. nona. titulo decimose xto. infra isto libro octauo. Baldus in capitu. primo. quæ sunt regalia princip. in verbo. bona committetium. vbi

tenet, quod si iudex non suspendit illum, qui iustè suspendendus erat, debet suspendi, & ita puniatur iudex omittendo, vel negligendo iustitiam ad ministrare, sicut faciendo contra iustitiam. capit. Dominus noster. & ibi gloss. 23. quæstione secunda. textus & gloss. 1. in l. octaua. titulo. 7. De los Alcaldes. libro primo foro legum. Romanus singula. 77. Felinus in capit. de causis. de offic. deleg. & in capit. qualiter & quando. §. ad corrigendos. col. 7. de accusat.

¶ De pena autem clerici delinquentis, est videndus Ioan. Bernar. in praxi. verb. maledic. Et quid si per ebrietatem † delinquat, vid. Carreri. in præti. §. homicidium, pagina. 367. nu. 23. versi. & de blasphemante per ebrietatem.

A D D I T I O.

† Adde an ebrietas sit peccatum, & dic quod non nisi id fiat quotidie argumento ca. vnum paragrapho. alias ea demum. iuncta gloss. 25. dist. quod intelliges, vt per Sanctum Thom. 2. 2. dist. 50. & Riminaldum in l. vt vim. num. 320. de iustitia. & iure. & an in delictis ebrietas excuset dicendum est, quod clementius debet plecti per. l. omne delictū. paragrapho per vinum. ff. de re militari. ca. inebria uerunt, decimaquinta. quæstione 1. quibus adde Antonium Gomez. patrem & defensorem pauperum. 3. tomo de delictis. cap. 1. n. 73. & Iulium Clarum libro. 5. receptarum sentent. §. final. quæstione. 60. versic. præterea quæro. & Iacobum menochium libr. 2. de arbitrarijs iudicium caus. centuria. 43. causa. 326. cōtrahere autē non potest ebrius vt probat gl. in versi. quod ebrius. c. vnusquisque. 22. q. 4. & ratio est, quia tales nesciunt quid loquatur cum tales iacere videantur in sepultura, vt inquit, c. sane. versi. nesciunt. 15. q. 1. ideo furiosis æquiparantur, qui contrahere non possunt. argumēt. text.

in l. i. §. si. ff. de actio. & oblig. Fulgos. conf. 40. qui
dam. col. fin. & an valeant contrahere matrimonia
ebrij. vide Dec. consil. 122. quid autem si ebrius be
neficio renūtiaverit an valeat, & videtur quod sic
cum clericus postea turpitudinē allegans nō sit au
diendus. argum.

l. si creditorib.
C. de seruo
pign. dat. cōtra
rium tamē te
ne, nā sicut fu
riosus non po
test testari etiā
ad pias causas.
c. si. de success.
ab intest. & fu
rioso ebrius æ
quiparetur. c. à
crapula. de vita
& honest. cleri
corū. nec furio
sus valeat refug
nare, vt conclu
dit Rebuff. in
pract. tit. de ra
tione rei. & per
sonæ. n. 7. pag.
503. ideo etiā e
brij renūtiatio

nō valet. & ita practicatur apud Satrapistas curiæ
Romanæ. Memini me legisse de quodā Tudeſco
qui à socijs fuit inebriatus, vt ab ipſo eriperēt Ar
chipresbyteratū & simulabant eū electū in ſum
mū Pontificē, qui pleni risu illū adorabāt & pedes
deosculabantur petētes beneficia, qui libētissimē
cōcedebat etiā incōpatibilia, postquā autē petie
runt, vt dignaretur renuntiare Archipresbyteratū
cautelosē statim ibi adhibito notario ore eius ple
no risu respondit constanter viux vocis oraculo
hoc pro nobis & pro sede Apostolica reseruamus,
vt refert Andræas de Laguna in illustrationibus
ad Pedacium Discordidem pag. 504.

¶ Lex Secunda.

Blasphemare de Dios. Adde quæ dixi in l. i. in glo. i.
sup. eod. tit. vbi posui penam vsitatā de iure regni
aduersus blasphemū. Iuramenta Hispanorum, quæ
blasphemiam inducunt, & grauioribus penis essent
castiganda, cū apud Deū citracōtrouerſiā grauior
culpa est, quā homicidium, cū sint fidei contraria
quæ ad primum legis mandatum attinēt, explicat
Magister Dominic. Sotus nostra ætate doctissi
mus in lib. 8. de iustit. & iure. q. 2. ar. 3. pag. 732. ob
idque Inquisitores hæreticæ prauitatis solent ad
uertere. Ideoque cū ratione loci magis grauetur
delictum, meritō acerbissima pœna flagellorū &

ab scissionis linguæ venit puniendus blasphemans
in curia Regis, vt in presenti lege sanctæ sanctitū
est, & ad literam esset seruanda, vt delinquens in lin
gua, in ea puniatur, prout iuris æquitas & ratio ex
postulat. c. an sit ibi, cū in eo quis puniendus sit,

guay le dēcient aco
tes publicamēte por
justicia. E si fuera de
nuestra Corte blas
phemare en qual
quier lugar de nueſ
tros reynos, cortē le
la lēguay pierda la mi
tad delos bienes: la mi
tad para el q lo acusa
re. Y nos no entende
mos remitir esta pe
na por supplicacion
de persona alguna.

in quo deli
quit. de appel
lat. ca. pali ora
lis. de iur. patr.
c. literas. de tē
po. ordi. ca. pro
uida. de elect.
libro. 6. & tex.
in authent. de
statu, contra li
ber. ecclesiæ. §.
omnes pere
grini. l. ex fa
cto. §. Iulianus.
ff. de vulgari
& pupillari.
Capol. in re
peticione. l. si
fugitiui. nume
ro quarto. C.
de seruis fu
git. & in sig
num maleficij
ad exemplum

aliorum esset faciendum. c. & dixit dominus, de cō
secra. distinctione. 2. & nume. 16. Hinc sit dirutio
domorū in perpetuum contra proditores. l. sexta.
titulo. 27. partita septima. & ibi Gregor. Lopez.
verb. *sin casas*. & l. 1. & ibi gloss. secunda. titulo.
decimo. libro quarto. supra. quo etiam sit, quod
eruantur oculi eorum, qui discordiam intendunt
facere in republica, in signum ne videant, id quod
desiderant in republica. l. quarta. ibi, *sacar le los
ojos*. titul. vigesimo octauo. part. secunda. & in sig
nū scinduntur aures furi. l. 6. eodem titulo. & prop
ter atrocitatem delicti in signum criminis nobilis
punitur pœna ignominiosa. vt in l. tertia titulo. vi
gesimo octauo. part. secunda. nam ibi ducitur in ali
num cum catenis ligatus, & super terram trahi
tur, hoc est, *lo arrastran*, delentur insignia prodito
rum Regis, vel Dei. Eadem ratione & destruitur
domus, & sale aratur. Item memoria hæretici post
mortem damnatur. capit. accusatus §. in eo verb.
de hære. libro sexto. speculat. titu. De accusato. §.
primo. versic. Item quod reus est mortuus. Hiero
nym. Gigas de crimine læsæ maiestatis. quæstio
ne 21. n. 6. in pag. 168. pluraque alia fieri solent in
republica in odium delinquentium, & vt ceteri re
trahantur metu supplicij, vt in crimine hæresis, &
læsæ maiestatis, vt supra iam habitum est in suis lo

cis. Ergo & blasphemus erit puniendus pena abscissionis linguæ, vt hic habetur. & in constitutionibus Neapolitan. libro. 3. rub. 90. de blasphemantibus Deum, & Virginem Mariam. cuius litera ita se habet. Blasphemantes Deum & Virginem gloriosam linguæ maliloque mutilatione punimus. vbi premissam rationem assignauit Matthæ. de Afflict. in suis commentarijs libro. tertio. constitut. regni Siciliæ rubric. 54. col. 1.

¶ Dubitatur, Si quis ex interuallo in continuatione sermonis bis, vel pluries blasphemiam dixerit, an pluries per poenā pragmat. 1. libro Pragm. sit puniendus? Videtur quod sic. capit. primo. de poen. nis. Ea, inquit, quæ frequenti præuaricatione iterantur, frequenti sententia condemnentur. ergo toties puniendus est crimen, quoties fuit iteratum. De hoc dubio vide. D. Didacum Couarr. in libro secundo. Variarum resolut. capi. decimo. numero octauo, vbi cum resoluit. Et dixi in l. fin. titul. primo. libro primo. suprâ. colum. 56. versiculo Præterea etiam quæro, vtrum toties.

¶ *Lex Tertia.*

¶ *No temiendo a Dios.* Nam à Deo præceptum esse constat Exod. 22. in hæc verba, Principi populi tui non maledicēs.

b ¶ *Tales cosas blasphemias dixerent contra nos.* Dubitatur, vtrum maledicens Principi incurrat crimen læsæ maiestatis? Et videtur dicendum, quod ex solis maledictis contra Principem, crimen tale non incurratur. Quia crimen læsæ maiestatis, & maledictionis contra Principem ponuntur sub diuersis titulis, ex separatione enim titulorum, diuersitas criminum arguitur. Et isto argumento doctores sæpe vt solent. & Oldral. consi. 210. col. 1. Panor. consilio. 57. col. 3. vers. Tertiò principaliter,

lib. 1. Aym. Crauet. consi. 6. col. 2. Et ita concludit Hierony. Gigas in tracta. de crimi. læsæ maiest. q. 40. pagina. 28. vbi multa pro resolutione. l. 1. C. si quis Imperat. maledixer. sed tamen si maledicens Principi desiderando eius mortem, vt quia affe-

zir palabras injurias y feas contra nos, y nos queriendo refrenar, y contrastar esta ofadia. Ordenamos que qualquier, o qualesquier, que las tales cosas, blasphemias dixerent contra nos^b, o contra qualquier de nos, o cōtra nuestro estado Real, o contra el Principe, o Infantes nuestros

etabat regnum pro se vel pro alio. vt Agrippa, qui imperium affectabat pro Caionepote Imperatoris Tiberij qui dixit, Vtinam viderem mortem impotenti senis, videlicet Tiberij, & Caium dominum totius orbis. De hoc, Tiberio accusatus de crimine læsæ maiestatis quia Deum orauerat pro morte Imperatoris. † ADDITIO. † Imperatoris)

Adde quod imo orandū est pro Rege ex Paul. 1. ad Timot. c. 2. obsecro (inquit) primo omnium fieri obsecrationes & orationes pro omnibus hominibus & pro Regibus & omnibus qui sunt in sublimitate constituti vt in. c. de luminis. de consec. d. 1. Reges enim in suā custodiā duos Angelos habent quorum vnū ratione personæ alterū ratione dignitatis. argu. illud Ps. 90. Angelis suis mādauit de te, &c. facit. 3. Reg. c. 4. tradit Benedictus in c. Raynun. vers. adiect. numero. 45. de testam. & sic à Pontifice concessi sunt orantibus pro Rege. quadraginta dies indulgentiarum. 2. tom. in 4. d. 19. ar. 4. in solu. vltimi argu. Vngitur autē Rex in humero, vt præcipitur in calvnic. 5. vnde de sacr. vnct. De Rege autē Francorū multa tradit Benedict. vbi sup. verbo, duas habens à n. 79. vnū tamen mihi nouū silentio non præteribo quod licet laicus non possit sub vtraque specie Eucharistiā suscipere. c. si per negligentia. de consecra. d. 2. & tradit Gaspar Casal. lib. De cena & calice domini. pag. 126. vers. quantum. & pag. 215 vers. quantum autē. Tamē quod Rex Fraciæ in vita bis cōmunicat, & potest ex priuilegio sub vtraque specie scilicet die quo vngitur in Regē & tēpore mortis vt tradit Gaspar Casal. lib. 3. De cena & calice domini. pag. 217. c. 11. quod miror de Ioan. Motal to qui

to qui recollegit priuilegia Regis Franciæ & ibidē istud nō opposuit. de alijs scitu dignis: vide Benedi-
ctū ubi sup. versi. duas habēs: n. 86. de magno nos-
tro rege Hispaniæ & ipsius regibus multa ad ip-
sorū petitionē Deus miraculose cōcessit. Habetur
que in Chroni-
cis & de nobi-
lissima & anti-
quissima prosa
pia Gothorū
antequā ad fi-
dē fuissent re-
cepti Pōtificē
summū hono-
rauerunt, vt ex
Totila patet:
& multi ipsorū
adeo vitam san-
ctorū imitari
sunt, vt merue-
rūt nomina san-
ctorū: nostris-
q; tēporibus in-
uictissimus Phi-
lipus Secun-
dus merito in-
ter omnes Ca-
tholicus nuncu-
patur. quitamē
colūna altera
ecclesiæ refu-
giū & defensor fidei iustissimo titulo appellatur.
Eundem Tiberius in carcerem detrudi mandauit,
in quo stetit lex mensibus vsque ad mortē Tiberij,
quē Caius, qui illi imperio successit, liberauit, pari-
ter & sublimauit. Refert Matt. de Affl. in decis. 269
n. 62. l. 1. i. 13. par. 2. ibi, *Ca segun fuero antigno de Es-
paña, todo ome, que cobdiciasse ver muerte de su señor el
Rey, diziendo paladinamēte, si le fue reponado, dene mo-
rir por ello como aleuoso, è perder quanto que ouiere. E si
le quisie sen dexar la vida, la mayor merced es, que le sa-
quen los ojos, porque nunca pueda ver con ellos lo que cob-
diciaria.* Et delictum palā commissum propter ma-
lum exēplum ibi pūgitur eo modo, secus si clā, vt
Greg. Lop. ibi not. in gl. secunda. vel quia malē di-
cebat de Principe, vt per hæc verba sua communi-
tates fierent contra eum, & insidiaretur Rex, & re-
gnum, vt in tempore communitatis fuit factum,
crimen læsæ maiestatis committeretur, aliàs male
dictio, vt annotaui suprà, loquendo in crimine læ-
sæ maiestatis, post Greg. Lop. in l. 4. ti. 13. parti. 2.
in gl. 2. Et ita intelligerem procedere casus propo-
sitæ quæstionis.

¶ De poena maledicentis Principi restat nunc vi-
dendum. Et de hoc est. l. vnic. C. si quis Imperat.

maledixe. Et est distinguendū. Aut enim maledi-
cens Principi id facit ex leuitate, aut furore, aut vi-
olentia. Na si ex furore, satis est, quod suo furore
puniator l. diuus. ff. de offi. præsid. Clemēt. vnica.
de homicid. Si ex vinoletia, clarū est, quod ebrie-
tas mentis exi-

lū inducit. c. d
crapula. de vita
& honestate
clericorum. &
ideo Speculat.
in tract. de mo-
do gener. cōci.
congrega. par.
3. rubr. 36. n. 2.
dixit, quod ubi
est ebrietas, ibi
est furor. Et sic
caret poena, cū
non habeat ani-
mum delinquē-
di. vt latē dixi
in glo. rubricæ
suprà hoc ti-
tulo. Sin au-
tem ex leui-
tate, lubricum
linguæ non est
facile ad pœ-
nam trahen-
dum. l. famosi.

do, o condicion que
sea, si hijos ouiere de
bendicion que pier-
da la meytad de sus
bienes para la nues-
tra camara, y la otra
meytad que sea pa-
ra sus hijos: y si hijos
no ouiere que pier-
da todos sus bienes:
las dos partes para la
nuestra camara, y la
otra tercia parte pa-
ra el accusador: y e-
stos bienes que así

ff. ad legem Iuliam maiestatis. dict. l. vnic. C. si
quis Imperator. maledixe. & lubricum linguæ
nullus homo domare potest. Ecclesiast. 18. Job.
2. Angelus in dicta. l. famosi. in versicul. sequitur
in textu. Aut ex iniuria Principi male dixit, &
tunc ad Principem remittendus est. vt in dicta
l. vnica. Faciunt notata in capitulo. si quis iratus
secunda quæstione tertia. & capitul. si quem pœ-
nituerit. §. notandum. eadem causa & quæstion.
ibi. Et inconsultus calor calumniæ vitio caret.
Facit gloss. in capit. ex literis. verb. admonita.
de diuort. quam com. Panormi. in capit. sicut ex
literis. de iureiurand. Decius in capit. at si clerici:
columna nona. numero decimo octauo. de iudic.
Sed debes attendere ad verba text. in dicto capit.
si quem pœnituerit, iam citata, calor calumniæ vi-
tio caret. quasi dicat, excusatur à calumnia, non ta-
men ab alio vitio. l. si non conuicij. C. de iniurijs.
quo fit, quod quicquid gloss. ibi verb. & inconsul-
tus. sentiat & Ludou. Roma. singul. 508. & Iaf. in
l. si filiam tuam. C. de inoffic. testament. gesta per
iracundiam imputantur, & tenent ipso iure, quam-
uis multoties det causam reuocandi, & minuendi
pœnam. Ioan. Andr. & communis in dict. capitu-
licur

sicut ex literis. de iureiurand. & in capit. dudum. de conu. conjugat. Archiepisc. Florenti. 2. part. titu. vndecimo. cap. secundo. colum. secunda. nisi tanta esset ira, vt alienationem mentis iudicis arbitrio ex iusta causa induceret. argumen. l. diuus. ff. de offic. præsidi. Et dixi in blasphemante Deum cum ira in princip. huius titu. in gloss. rubri. quicquid sentiat Deci. in regul. Quicquid calore. numero septimo. ff. de regulis iuris. excusat ira à tota pœna, sed cum non liberat omnino quin puniatur extraordinariè. Aut verba maledicta contra Principem quis illusorie dixit. vt in l. hic aut. ff. si cui plusquam per leg. Falcidiam. Alberic. in l. filiam. C. de inofficiolo testament. l. Grachus. C. de adulte. & isto casu parciatur delinquenti in Principem obtemeritatem. Facit. l. omne delictum. §. penult. & in l. respiciendum. §. delinquent. ff. de poenis. l. milites. ff. de custo. reo. Et ex hominum personis & qualitate maledicta pensanda esse, dixit Alberic. in dict. l. famosi. Matthæ. de Afflict. decisio. 265 Hierony. Gigas in tractat. de crimi. l. 2. §. fa maiestat. i. par. quæst. 40. tex. in dict. l. vnica. §. final.

Breuius dicas. Maledicens Principi ex leuitate, aut infania, aut propter iram, quam ipse habebat ex iniuria ei illata, sua æstimatione à Principe est ei parcendum. Si autem fecit animo iniuriæ d. Principem, sicut maligni & aleuosi, sunt remittendi, iuxta expositionem gloss. in dict. l. vnica. in verb. si ab iniuria. dicens. id est iniuriose & ex animo. & in verb. remittendum, dicit gloss. ad nos l. 6. titulo secundo. part. septima. & ibi vide Greg. Lopium in gloss. fina. Ex quibus constat intellectus ad nostram legem, qua cautum est, quod Regi maledicens, si fuerit mediocris status, ad Regem captus mittatur: si verò inferioris status, condemnatur in amissione bonorum, si caret liberis, quibus stantibus, dimidia pars bonorum reservatur, Si verò fuerit Dux, Marchio vel Comes, vel nobilis, per iudicem inquisitio fiat, quæ ad Regem mittatur, vt sit intelligenda si ex iniuriandi animo hoc processerit, non aliàs, per dict. l. vni. Simili modo est declaranda. l. 24. titulo fina. isto libro octauo. dum disponit. quod maledicens Principi, est aleuosus. intelligitur, cum animo iniuriandi maledixerit. Infertur etiam intellectus ad textum in ca. primo. de maledic. vbi maledicens Papæ, est puniendus, à iudice inferiori. vt locum habeat. cum maledicta in depressionem beneficij & officij Papæ protulit animo iniuriandi, non alias, Hostien. in §. primo. versicul. Sin autem aliquis dixerit. in sum. titulo. De maledic. Et adde quæ notat Goffred. in sum. de cleric. maledico. In cogitatione tua regi ne detrahas, & in secreto cubiculi tui non maledixeris diuiti: quia & aues cæli portabunt vo-

cem tuam, & qui habent pennas annuntiabunt sententiam. Ecclesiastes. 10.

¶ Et hoc in quodam nobili expertum fuisse nobis relatum fuit, qui existimabat verba in offensam fidei, si secreta prolata essent, nullatenus posse ad notitiam & aures inquisitorum peruenire: & sic cepit maledicere, & blasphemare, dicendo verba hæresim sapientia in loco deserto, vbi nullus homo esset, qui illa verba audire posset. Postquæ verba illa protulit, paucis diebus elapsis, comparuit quidam homo coram inquisitoribus, & denunciavit, retulitque verba omnia sicut ille nobilis dixerat, & nomine proprio denunciatoris declarato, & loci, cuius erat ciuis & officij in scriptis ad instantiam inquisitoris in actis posito, dederunt mandatum officiali sancti officij, vt eum apprehenderent. Qui comparens dixit, Credo me Catholicum, firmitissimeque credere, & teneo articulos fidei, sicut tenet & credit sancta mater Ecclesia, neque puto me deuium ab hac syncera fide vnquam. Deo fauente fuisse. Fateor tamen me in loco vbi nullus homo viuens erat (credens ad aures vestras non posse vllatenus peruenire) maledicta in Deum & ecclesiam dixisse, quæ fuerunt talia & talia, &c. Quæ verba formalia erant apud acta. Et statim domini Inquisitores miserunt pro teste, nomine & loco aperto per nuncium, & inquirens de illo homine omnes dixerunt fuisse ciuem illius loci, nominis, & officij, quod dixerat inquisitoribus. Sed mortuum esse tempore quo dicitur deposuisse maledicta nobilis illius & ante depositionem per plures annos. Et sic fuit punitus nobilis de audacia, infaniaque, seu temeritate, & incredulitate sua. Quia ipsa Veritas dixit, Nihil occultum quod non reueletur, neque tam absconditum quod non sciatur. Quod non solum est verum in die iudicij generalis (iuxta illud propheticum Isai. 66. Ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadriga eius. Reddet in indignatione furorem suum, & in crepationem suam in flamma ignis, quia in igne Dominus diiudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à domino, qui sanctificabantur, & mundos se esse putabant in hortis post ianuam intrinsecus, qui comdebant carne in suillam, & obominationem, & mu-rem, simul consumerentur, dicit Dominus. Ego autem opera eorum venio vt congregem cum omnibus gentibus, & linguis.) Sed etiam mortui & aues cæli annuntiabunt, vt supra ex Ecclesiast. dictum est. capit. decimo. ad finem. iudicibus huius seculi malitiâ, præsertim in offensam summi Dei, cui omnis laus & honor debetur in æternum. Qui per suam immensam misericordiam à peccatis absurdus præsertim carnis, quæ per carnem suillam, & detractionis & maledictionis, quæ per muris abomi-

abominationem cōnotantur in allegata authoritate prophetæ Iſaia, Nos nunc & in perpetuum liberat, vt ab omni culpa exempti & mundi ad eius gloriam cum ſuis ſanctis nos peruenire concedit, qui viuit in ſecula ſeculorum Amen.

C De maledico clerico qualiter ſit puniendus, tradit Ioā. Bernard. in præctica canonici criminali. capiti. 60. verb. Maledici. vbi tenet clericum maledicum in his regnis ad petitionem iniuriati condemnandum eſſe, vt palinodiam recantet ad inſtat laicorum. iuxta formam. l. ſecunda. titulo tertio libri. quarto. for. legum. Nos tamen inſcriptis dictauimus Anno. 1550. in tractat. de priuileg. clericorum. contrarium. Et ſic aſſeruimus in l. nona. titulo 1. lib. 1. ordinament. & in l. prima. titulo tertio: eodem libro columna 113. verſiculo Præterea etiam in hoc eſt clericus priuilegiatus. Et hanc ſententiam ſequutus fuit Anton. Menefius in l. prima. numero nono. C. de iuris & facti ignorant.

Sacando el dote y arrhas. Nota, quòd mulier debet conſequi quod ſuum eſt. text. in authenti. vt exactione inſtante dotis. §. his igitur. collatio. ſe prima. vbi probatur, quòd licet prima vxor ſit potior quàm ſecunda in dote exigenda & filij eius. vt in l. aſſiduus. C. qui poti. in pign. hab. & ibi in dicta authenti. tamen in rebus datis in dotem per ſecundam vxorem, ipſa ſecunda eſt præferenda in prædictis ſuis rebus primæ vxori. Et ad hoc reputat ſingularem prædictum text. Angel. in dicto. §. his igitur. numero tertio. Similis eſt textus in authenti. Si quid. C. qui potio. in pign. habeant. Cum ergo mulier habeat priorem hypothecam, & ius pro recuperanda dote eſt præferenda etiam Regi & imperatori. l. ſi fundum. C. qui potio. in pign. habeantur. & ibi gloſſ. ad idem l. 25. titulo decimo tertio. parti. quinta. ibi. *Pero los bienes de la muger del que tal pleyto fizieſſe, aſi como*

ſu dote, o los bienes que fueſſen della propriamente, non ſe entiende que ſincan obligados por tal razō. Ad idem lex. 77. Tauri, & ibi interpretes. & Segur. De bonis lucrat. conſtant. matrimoni. & quæ ibi dixi in additis ad eum. numero primo. Item ſi maritus haberet bona aliqua ex ſucceſſione ab inſtato alicuius filij primi matrimoni, & propter tranſitum ad ſecundas nuptias talia bona erant reſeruata & præcipua in proprietate filijs primi matrimoni, vt iam ſæpe annotatum eſt in ſuperioribus, ſi ſecus, ſeu Rex non debet conſequi huiusmodi bona poſt

ſa ſobre ello: y nos embie fazer relació dello, porque nos lo mandemos caſtigar, y eſcarmentar. E otroſi rogamos y mãdamos a los Prelados de nueſtros Reynos que ſi algun frayle, o Clerigo, o Hermiſaño, o otro religioſo dixere alguna coſa de las ſobredichas,

mortem patris, ſed prædicti filij, in quorum fauorem fuit facta reſeruatio, & ſunt fideicommiſſarij propter tranſitum patris ad ſecundas nuptias. Idem dicendum eſt de muliere tranſeunte ad ſecundas nuptias, quæ ſucceſſit ſimiliter aliquo filio primi matrimoni, vel in arrhis, quæ ex eadem cauſa reſeruatur proprietatis filijs primi matrimoni, id eſt, filijs illius mariti, qui eas dedit patri. l. 23. titulo vndecimo. parti. quarta. l. 26. tit. 13. parti. quinta. Facit incomparationem. l. ſceminæ. C. de ſecundis nuptijs. & text. in authenti. de non eligend. ſecundo nube. §. Gregoriana. verſic. perſpeximus. Franciſcus Crement. in ſingul. ſina. Si ergo filij primi matrimoni ſtatim per tranſitum ad ſecundas nuptias alterius vtriuſque parentis habuerunt prædicta bona ex beneficio legis, & fuerunt effecti in proprietate domini præcipui, non facti patris, ſed legis fauore filiorum, ex delicto patris non amittunt prædictum ius ſemel acquiſitum ante patris delictum, nec filius pro delicto patris in ſuis bonis non eſt puniendus, & ſi ſecus veniet ad eius bona cum prædicta obligatione, & reſtituet talia bona filijs primi matrimoni, qui non ſunt ſucceſſores in hoc delinquentis, ſed parentis præmortui non delinquentis & fideicommiſſarij in euentum illum, nempe contractus ſecundarum nuptiarum ex legis diſpoſitione, ſicut in dote

in dote & arhis habetur in casu noſtræ legis, quâ memoriæ commendandam in actu practico ſum-
mè exiſtimo.

¶ *Lex Quarta.*

a ¶ *Tomar y prender por ſu propria authoridad.* Adde, quòd nullus po-
teſt incarcerationi ſine mandato iudicis regula-
riter. l. nemi-
nem. C. de ex-
hibendis reis.
quòd idem dic-
in citatione de
quo vide per
Menchacam li-
bro ſecundo.
controuer. vſu
frequenti. ca-
pitul. 24. latè.
Nota caſum, in
quo particula-
ri indultum eſt
ſine iudicis præ-
cepto blalphemum capere,
& ducere ad
carcerem Re-

que lo prendan y nos
lo embien preſo y re-
caudado.

¶ *Ley. III.*

Idem.

¶ *El Rey y Reyna en Madri-
gal. Año de mil ccccclxxvj.*

O S veyen-
do q̄ la guar-
da de las di-
chas leyes es
ſervicio de Dios. Man-

gis, qui eſt in loco delicti. Alius eſt caſus, quan-
do debitor eſt fugitiuus, & periculum eſt in mo-
ra, creditor poterit cum apprehendere, & tra-
here ad carcerem publicum. l. ait prætor. §. ſi de-
bitorem. ff. quæ in fraud. credit. cum latè conge-
ſtis à Segur. & à me in addit. in repetitio. l. ab ex-
heredati. numero octauo. ff. de legat. primo. Co-
uattu. libro ſecundo Variarum. capitul. 20. nume-
decimoquarto. Et eſt regula, quòd quilibet etiam
priuatus poteſt capere criminolum fugientem. l.
final. C. de malefic. & mathemat. quem ad hoc no-
tabilem dixit Petrus Belluga in ſpeculo Principum.
rubric. 26. in §. Ieſu Chriſti. numero decimo
ſexto, vbi extendit ad procuratorem, ibi videas,
Alius caſus eſt in l. titu. decimoquarto: infra eo-
dem libro octauo. ibi, *Que qualquiera de los nueſtros
reynos lo pueda tomar por ſu authoridad.* Alius in l. §.
ibi. *Otroſi dezimos que cada vno del pueblo puede pren-
der a los que fizieren moneda falſa, pero denen los adu-
zir al Rey, o ante el juzgador del lugar que lo juzgue,
aſſi como es fuero y derecho.* titulo ſeptimo. part. ſep-
tima: vbi Gregor. Lopius in verbo. *pueda prender.*
l. prima. C. de falſ. monet. l. ſecunda, vbi ponun-
tur alij tres caſus. titul. vigefimo nono. parti. ſepti-
ma. Et Alguazello licet capere inuentum infla-
granti delicto, non alias, ſi non habeat mandatum
à iudice. l. prima. & l. ſeptima. & octaua. cum ibi à

me dictis titulo. 14. libro ſecundo ordinamēt. Nec
nuncius prætoris poteſt aliquem capere, niſi oſte-
dat licentiam in ſcriptis. Iſo in l. cum proponas.
colum. prima. C. de pactis. Aegid. Boſſi. in practi.
titulo. De citationibus. numero. duodecimo. pa-

gina. 130. colu.
ſecunda. Cle-
ricus fugitiuus
capi. poteſt.
Panormit. in
capi. cum non
ab homine. de
iudic. Aegid.
Boſſi. in pra-
cti. criminali.
titul. de captu-
ra. numer. 26.
Segur. in re-
petitione. l. ab
exheredati. nu-
mero. octauo.
ff. de leg. pri-
mo. vbi dixi
commune o-
pinionem eſſe.
Et vltra ad
eū tradita ad
de Parid. de

damos que ſean guar-
dadas: y mas que qual-
quier que oyere al que
aſſi blaſphemare lo
pueda tomar y pren-
der por ſu propria au-
thoridad a, y lo pueda
traer y traya a la car-
cel publica: y poner
en cadena. Y manda-
mos al carcelero que
lo reciba en la carcel
y le ponga en priſio-
nes, porque de alli los
juezes puedan execu-

Puteo. in tract. ſyndicatus. verb. Captura. n. 10.
Rip. in libro primo. Reſponſorum cap. 13. Ioann.
Lup. in l. 66. numero 27. in legibus Taur. Iſo. in
§. primo. numero 29. Inſt. de actionib. Socin. in tra-
ctat. regularum cum fallent. regul. 78. & Ioan. Ber-
nard. regul. 111. Rip. in capit. primo. de iudic. Ste-
phan. Auſſre. in repeti. clemen. primæ. regul. 3. n.
15. de offic. ordina. Caietan. in ſum. verb. Excom-
municatio. capit. decimo. qui probant id fieri poſ-
ſe impunè abſque metu excommunicationis. ca-
pit. ſi quis ſuadente. 17. quæſtione. 4. Ratio eſt cui
dens, quia non capit clericum tanquam priuatus,
ſed tanquam miniſter iuſtitia: cum cum inuenit
in delicto, vel in fuga, & ſic deſecit peccatum &
dolus neceſſarius requiſitus ad incurſum excom-
municationis, ibi, ſi quis ſuadente diabolo, &c. Eſt
tamen notandum, quod in prædictis caſibus ca-
ptus infra viginti horas debet iudici exhiberi, vt
capiens eſſugiat poenam carceris priuati. glo. in l.
capite quinto. ff. de adulter. quam notauit Grego.
Lopius in l. ſecunda. in gloſ. prima. titu. 29. par. 7.
Sed dic quòd non eſt gloſſ. Sed text. in d. l. capite
quinto. ibi. Quid ergo ſi euaserit, an reductus cu-
ſtodiri viginti horis poſſit? Et putarem hic ma-
gis dicendum reductum retineri poſſe proteſtan-
de eius rei gratia. gloſſ. in capitul. cum non ab ho-
mine. de iudic. vbi notant Panormita. Annani. &
Deci.

Deci. Iaso. in. l. si idem cum eod. nu. 7. ff. de iurisd. omni. iudi. Boeri. decisi. 275. num. 4. Francisc. Aui les omnino videndus in cap. 35. verbo. *Mandado.* in capitibus Prætorum. versic. Quod fallit quando quis est inuentus. num. 4. Et omnia sunt notanda ad declarationem. l. ne minem. C. de exhibed. reis. quam exornat nouissimè. non minus vtiliter, quam eleganter D. Antonius Quesada lib. 1. diuersarum quæst. iur. ca. nu. 7.

tar las dichas penas.

Ningū Iudio sea osado de hazer ni tratar que ningun Tartaro, o Moro, ni otra persona se torne a la ley de los Iudios, segun se contiene en este libro en el titulo de la sancta fe Catholica.

ORdenamos, y mandamos que cada y quando el Sacramento del cuer-

¶ Titulus. IX. De iniurijs.

¶ De las injurias. Multis modis iniuria fit alicui. Aut enim fit per scripturam, quādo quis fecit, & dictauit libellum famosum, in quo iniuriosa & infamatoria contra aliquem proposuit. l. 1. §. si quis libellum. ff. de iniur. & in l. constitutionibus. eodem tit. l. vni. C. de famosis libellis. c. quidam maligni. §. quæstione. 1. l. 3. tit. 9. part. 7. quo casu imponenda est poena mortis. dict. l. vni. & dict. l. 9. Et non solum hoc procedit, quādo quis fecit vel composuit prædictum libellum, verum etiam in illo, qui videns libellum, legit in aliquo loco positum, & nō abstulit statim, & manibus lacerauit, sed ibi dimisit, & alijs manifestauit, quia præsumitur author huius delicti, & famosum libellum ab eo compositum. Iura præcitata Codicis & Partitæ expresse probant, & Anto. Gomez in tract. de delictis. cap. 6. num. 1.

Sed dubitatur circa prædicta, si conuicia nō inducunt delictum morte dignum, Vtrum obijciens conuicium poena mortis sit puniendus in specie propoſita? In quo dicas, quod tunc iudicis arbitrio attentis attendendis erit castigandus, & non poena capitis. gloss. prima. per textum ibi in dicta. l. vnica. vbi Petrus Bellaperticanus, Cynus, Salycetus, Angelus, & communiter scribent. An-

tonius Gomez vbi supra. & probatur in dict. l. 3. tit. 9. part. 7.

¶ Quid verò, si vellet probare conuiciū & delictum esse verum & expediens Reipublicæ, vt manifestum fieret. Respon. etiam isto casu puniendum: quia nō oportet detrahere hominem in hunc modum & in fidiōse, sed per denuncia-

tionem seu accusationē legitimè corā iudice propositam. dict. l. tertia. titu. nono. part. septima. vbi Gregor. Lopez in gloss. secūda. & sic etiam si probasset libellum, seu cantilenam esse verā, scribēs, dictans, seu propalans esset legitimo iure poena ordinaria, vel

po de nuestro Señor fuere traydo por las calles a visitar algunos enfermos q̄ los ludios y Moros se aparten, o se escondā, o finquen las rodillas en tierra: segun que se contiene en este libro en el titulo de la sancta Trinidad y de la Fè Catholica.

Titulo IX. De las injurias y de nuestros.

extraordinaria arbitrio iudicis puniendus. Fit etiā iniuria verbo alicui præſenti, cum alteri dixisset aliquis verba iniuriosa, & contumeliosa. vt habetur in l. prima. versic. iniuriam. ff. de iniur. & in l. si non conuicij. C. eodem tit. §. iniuria. Instit. de iniur. l. 1. tit. 9. part. 7.

Dubitatur, An locum habeat iniuria ex verbis maledictis, & in contumeliam absentis? Dicendum est, quod sic. l. item apud Labeonem. §. conuicium. ff. de iniur. Cuius verba sic se habēt. Conuicium autem non tantum præſenti, verū absenti quoque fieri posse Labeo scribit. Idem probat l. 1. tit. 9. part. 7. Et optimè tractauit in l. si. col. 57 versic. Circa hæc vltèrius remanet dubiū. de quo ipse tit. 1. lib. 1. ordin.

Vtrum autem inferatur iniuria, si quis præmissa venia dixerit, Saluo honore tuo mentiris? Respōd. q̄ sic. Dixi vbi sup. verb. Vltèrius etiā quæritur, vtrū obijciens conuiciū. vbi vide. *¶* Sed est dubiū, Quis dixit Petro esselatronē, furē, blasphemū, seu leprosum, & vult, p̄bare se dixisse verū, vtrū eximatur à poena, si probet iniuriā verbis il-

latam veram esse? In quo est dicendum, quod obijciens defectum, seu delictum expediens reipublice ut manifestum efficiatur, ut in exemplis supra positus, & similibus, si probet se verum dixisse, nulla poena tenetur. l. cum qui nocentem. ff. de iniur. dum dicit, Eum qui innocentem infamavit non esse bonum, & æquum ob eam rem condemnari: peccata enim nocentium nota esse & oportere & expedire. Facit capit. ut fame. de sententia excom. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. versic. Cum nec impunita maleficia esse oporteat. l. licitatio. §. sed quod illicite. ff. de publican. & vectigal. Si verò, dicat falsum, punitur. Si verò conuicium est tale quod non expedit, nec conuenit publicari, ut si quis vocat alium gibbosum, claudum, pauperem, vel ebrium, vel quid simile, tunc modò constet, quod dicat verum, modò falsum, committit iniuriam, & tenetur: quia defectus alterius detegere, iniuriosum est, & inhumanum. l. 2. vers. Quid enim tam durum, tamque inhumanum, &c. C. quando & quibus quarta pars debeatur. lib. 10. Ita declarat Petr. de Bellapertica. 2. col. in l. si non conuicij. vbi Cynus quæst. 8. col. 3. Alberic. col. 3. in medio. vers. Item quæro. C. de iniur. Bart. in l. cum qui nocentem. ff. de iniur. & ibi Ange. & scribent. & Io. Faber in §. iniuria. Insti. de iniur. col. 1. nu. 3. vers. in glo. nisi docens. vbi Platea. col. 2. versic. secundo. nota. nu. 8. Et Ang. Panorm. in cap. fin. col. 2. nu. 7. de iniur. Matthæ. de Afflict. in cap. primo. §. iniuria. nu. 73. de pace iur. firm. lib. 3. feudorū. Anton. Gom. de delictis. ca. 6. col. 2. Est etiam quædam addit. ad Bart. de hoc artic. agens in l. 3. verb. pro statuto. ff. de lib. & posthu. Io. Bernard. Diaz Hispanus in tract. regula. cum fallent. regul. 490. Veritas conuicij. Quatuor opiniones refert in hoc artic. Ludouic. Roman. consil. 96. super eo, quo quæritur in actione iniuriarum. Et est addendus Collectar. in cap. olim. colum. 1. de iniur.

¶ Sed in hoc est dicendum, quod aut conuicium, seu contumeliosum verbum, quod verum est, in iudicio profertur, aut extra. Si in iudicio dictum fuerit, & probatum esse verum, non censetur iniuriosum, nec obijciens tenetur actione iniuriarum. l. si quidē. C. de iniurijs. l. si tibi seruitute. C. de lib. causa. l. si deliberatē. ff. de iniurijs. argumē. à contrario sensu hoc probatur: non enim videtur quis vim, aut iniuriam facere, si suo iure utitur, & ordinaria expeditur ratione. l. iniuriarum actio. §. primo. & §. quo iure. ff. de iniurijs. l. factum. §. non videtur. ff. de regulis iuris. Ex quo infertur, quod aduocatus, seu pars obijciens defectus aduersus electum, ut impediatur electio, vel ut repellatur à iudicio, quia est excommunicatus, vel contra testes allegando paupertatem, ebrietatē, vel quia fuerunt cōdenati propter crimē, ex qua

condemnatione orta est ipsis infamia, & inhabilitas ad deponendum, & testimonium ferendum, quod est officium dignitatis, ut alibi dixi, si probet obiecta, nullo iure tenebitur actione iniuriarum, cum id faciat iure permittente pro sua defensione, vel clientuli. De qua quæstione latè dixi supra in l. prima. verb. *Tachar los testigos*. colū. 938. vers. Dubitari solet, an obijciens defectus. tit. 4. lib. 3. ordinamen.

¶ Aut verbum iniuriosum dixit extra iudicium per libellum famosum, & isto casu quauis probet scribens, seu dictans esse vera obiecta crimina in eo, nihilominus talis est puniendus poena capitis. l. 1. & ibi gloss. C. de fam. libell. prout iam à me dictum fuit.

¶ Aut dictum iniuriosum extra iudicium fuit si ne libello & scriptura, cum causa, nempe correctionis. iuxta illud, Peccantem coram omnibus argue. ea intentione, ut delicta impunita non maneant, & ut iste punitus, similia facere & committere non audeant ceteri, simili exemplo perterriti: aut ut damnum corporale a proximo auferatur, ut quia est proditor, qui vult ciuitatem, vel aliquem hominem morti tradere insidiosè, vel ciuitatem inimicis tradere, vel quia est leprosus, vel huiusmodi, vel nocūmentum spirituale vult euigare, quia est occultus hæreticus, vel quia est Bastardus ad effectum, ut legitimi consequi possint hæreditatis successionem, vel regnum, vel maioriā. Vel est excommunicatus, & dicit ut rubore confusus poeniteat, nam tunc potest manifestare, ne deterius contingat: & cum hæc dicantur cum causa, & non animo iniuriandi, si verum est quod dixit, non tenebitur actione iniuriarum, quæ non datur nisi contra illum, qui animum iniuriandi habuit. l. si non conuicij. C. de iniurijs. Probatur autem animus præsumptione verbi, vel facti: talis enim animus præsumitur, qualia verba sunt, aut facta. l. quod Labeo. ff. de supellect. lega. l. scire. ff. de turo. & curat. dat. ab his. l. reprehendenda. C. de institut. & substitut. l. prima. §. Diuus. ff. ad legem Corneliam. de Sicar. l. cum qui eodem titulo. & not. in dict. l. si non conuicij. gloss. in signis in l. Fulcinius. §. quid sit latitare. ff. quibus ex caus. in possideatur. in verbo. Animus enim. Quam notab. dixit Bald. in l. cum proponas. columna penultima. numero secundo. C. de bonis auctori. iudic. possid. Ordinariam dicit Ludouicus Romanus consil. 96. colum. penultima. Iuxta autem causæ tollunt præsumptionem hanc ex verbis resultantem, nempe, quod illa verba iniuriandi animo expressa fuerint. argumento. tex. & ibi glossa. in l. Plagij, C. ad legem Fabiam. de Plagiar. l. igitur. §. post. ff. de liber. causa. l. prima. ad finem. ff. de recept. arbitr. Igitur cum animum iniu-

iniuriandi causæ præsuppositæ denegare videantur. Primum quia verum dicit, verba talia proferens, & si in iniuriam sonent, Tum etiam, quia dixit, ne nocumentum in republica contingat, vel in Rege vel in cæteris personis, vel spirituale damnum sequatur ex falsa hæreticorum secta, & cõmunione eorũ, & vt debita pœna delicta puniantur. Secus si hæc cessent, licet vera probetur esse verba iniuriæ, quia sine causa non debuit proximum infamare tali modo, sine interesse Reipublicæ, cui nihil prodest talis delicti scientia, vt in certis verbis. l. secunda. infra isto titulo. & sic sola veritas conuicij non debet eximere ab actione iniuriarum, argumento. l. quisquis. C. de postul. l. iustissimos. C. de offic. recto. proninc. ibi, si veræ voces sint, neque ad libidinem per clientelas effusæ. Et sic illi, qui malo zelo mouentur, à denuntiatione repelluntur. cap. cum. I. & A. de re iudi. & secundum præscriptam distinctionem procedit. l. prima. ibi. *Pero si aqnel que deshonrasse.* titu. nono. parti. 7. scilicet extra iudiciũ, causa tamen iusta præcedente, de qua constat, non aliàs. Et si Greg. Lopez per illam legem. 1. verb. *Que es verdad.* velit tenere, quod veritas delicti obiecti liberat proferentem illud, & per. l. tertiam. eod. titu. & male. cap. summa iniquitas. 6. quæstio. 1. Qui detrahit fratri, homicida est. & 1. Ioan. 3. & S. Tho. 2. 2. quæstione. 73. art. 1. vbi dicit eum etiã detractorem, qui vera crimina prodit. Tum etiã, quia leges Partitæ debent intelligi secundum bonam rationem & secundum ius commune.

J Iniuria verò cõmittitur factio, quando quis est vapulatus, vel pugno percussus, vel alio instrumento. l. Cornelia. ff. de iniurijs. §. iniuria. Instit. eod. tit. l. 6. quæ plura exempla in hac specie proponit, tit. nono. parti. 7. intantum procedit, quod licet verè & realiter alium non tangat, nec spercutiat, sed tantum admenauit, vel manus, vel ensẽ seu instrumentum aliquod contra eum leuauit, committit iniuriam facti. l. item apud Labeonem. §. si quis pulsatus. ff. de iniur. quem ibi Bart. dixit se nescire alibi. Alberic. & Angel. reputant singul. Angel. Areti. in tracta. maleficio. verb. admenauit, & ibi eius additione. Iaso. in. l. prima. §. hæc autem verba. num. 15. ff. quod quisque iur. Marfilus in. l. is qui cum telo. col. 3. n. 18. C. de si ear. Anton. Gomez de delictis. ca. 6. nu. 3. l. 6. ibi, *halgando la mano con palo, o cõ otra cosa para lo ferir, mazer na lo fiera, fazele muy gran deshonra, de que le puede demandar enmienda en juyzio, è es tenuto el otro de gela fazer a bien visto del juzgador.*

Quæro, qualis sit pœna imponenda inferenti iniuriam alicui? Respond, quod non est certa, idè iudicis arbitrio est relinquenda, cùm si sit illata diuiti, vel nobili, vel constituto in dignitate secula-

ri, vel ecclesiastica grauior sit, præsertim si ab aliquo plebeio, & si à pluribus, quàm ab vno, & ratione loci, & temporis, aut re ipsa, l. prætor edixit. §. atrocem. ff. de iniur. §. atroc. Instit. de iniur. idè meritò arbitrio iudicis relinqui oportet. l. 1. §. expilatores. ff. de effracto. & expilato. & ca. de causis. de offic. delegat. & sic est extraordinaria. l. fin. ff. de priuatis delictis. l. & in priuatis. ff. ad Turpillianum. Alberic. in tracta. de statutis. lib. 3. quæst. 63. num. 15. l. 20. & l. 21. vbi Gregor. Lopez. verbo. *Escarmentar.* titu. 9. parti. 7. Sed dicas, quod si in iniuria est certa pœna consueta imponi debet iudex, attenta consuetudine, procedere, & rationem eius sequi in impositione pœnæ. vt in l. hodie. ff. de pœn. Alber. lib. 3. statuto. quæstio. 63. column. 3. ad fin. Ioan. de Anani. in capit. Inquisitionis. ad fin. de accusat. Grego. Lopez in. l. 21. gloss. penult. tit. nono. parti. 7. Si autem nec lege, vel consuetudine sit pœna designata, attenta qualitate iniuriæ, & consideratis considerandis, arbitrabitur pœna criminalis, si criminaliter fuerit iniuriæ accusatus, vel pecunialis, si ciuilitè fuerit intentata, quia ciuilitè, & criminaliter agi potest in crimine iniuriarum. §. in summa. Instit. de iniur. l. 21. tit. nono. parti. 7. docet Anton. Gomez in tracta. de delictis. cap. 6. nu. 9. Robert. Marant. in speculo aduocatorum. 4. parti. distinctio. iudiciorum. 1. nu. quinto. ¶ Præterea dubitatur, Vtrum arbitrium extendi possit vsque ad mortis pœnam? In quo dubio Accursius extendi posse existimauit. in. §. in summa. Institu. de iniurijs. verbo. extraordinaria. quam gloss. plures. referunt tanquam ordina. vt est Deci. in consil. 100. nume. 10. Anto. Gomez plures referendo in tracta. de delictis. cap. 6. nume. 7. & sing. dixit Angel. in tracta. de delictis. in parte. & ibi caput à spatulis amputetur. num. 44. citat Matheylan. singul. 48. Ioan. Bernard. in pract. canoni. criminal. capit. 138. verbo. arbitrarijs puniri. colum. fin. citat Panormi. in capit. cum T. de re iudi. col. 1. Bald. in cap. 1. §. iniuria. de pace iur. firm. & in. l. 1. C. de his qui lat. occult. Ioan. de Anani. in capit. Inquisitionis. in fin. de accusation. commendantes tanquam singul. prædictam gloss. in. d. §. in summa. ad præmissam conclusionem Gregor. Lopez in. l. 21. titulo nono. parti. septima. in gloss. pen. Deci. in cap. ex literis. num. 14. de constit. post Imol. num. 8. & Felin. Barbat. dicit opinionem illius gloss. esse communem. & Barb. conf. 32. in fin. lib. 2. & c. 65. 11. n. 1. lib. 1. Anton. Menes. in l. transigere. num. 27. C. de transactionib. Marant. in speculo aduoca. 4. parti. 1. distinct. n. 53. dicit magis communè. Præposi. in. c. 2. nu. 3. de sponsa duorum. Alexan. conf. 35. colum. fin. nu. 7. lib. 2. & in consil. 13. nu. 15. lib. septimo. Ioan. Bernard. in tract. regul. cum

fallent. reg. 379. verb. Iudex cuius. Singu. dicit Be-
roi. in. c. de causis. nu. 18. de offic. delega. Ias. in. l.
quia iurisdictioni. col. 1. ff. de iurisd. omni. iud. Sed
ibi. nu. 4. dicit opinionem prædictæ glo. commu-
niter reprobata esse. & Barthol. Cassanæ. in con-
suet. Burgund. fol. 43. col. 3. rubr. 1. §. 5. uu. 1. ver-
si. iuxta istam consuetudinē. Et sic habes duas cō-
munes opiniones inter se adinuicem pugnantes.
Ideo solito more fœdere cōcordiæ distingue. Aut
qualitas & grauitas delicti cōsiderando simile le-
gis vel consuetudinis in inferendis pœnis corpo-
ralibus in alijs delictis, id induceret, & animum iu-
dicis recte moueret, & tūc regulando motum ani-
mi sui procedendo de similibus ad similia, prout
in similibus casibus est consuetum fieri, non se vl-
trā extendendo poterit propter atrocitatē cri-
minis seu delicti imponere pœnam etiam corpo-
ralem, & mortis, vt pote, si clericum in sacris con-
stitutū insidiosē vapulis cædit & vulnerauit, quā-
uis ad mortem vsque nō perueniat, si laicus esset,
pœna mortis afficerem, attenta qualitate delicti,
& causæ. Et ita vidi cum essem iuuenis in quodā
milite, qui insidiosē & de nocte clericum portio-
narium vulnerauit in facie in naribus, qui hora no-
ctis decima fuit captus, & die sequenti hora nona
ante meridiem vbi commisit delictum vidi furca
suspensum, & certē iuridicē per præmissa. Quia
clericus portionarius ecclesiæ Cathedralis Salmā-
tinæ, & insidiosē, & de nocte percussus in facie, &
à laico parua estimatiōis, si clericus fuisset, ipsum
deponerem ab officio & beneficio perpetuō, &
in monasterium, seu carcerem truderem vsque de-
cennium, vt ibi perageret pœnitentiam, & recita-
ret dictum septē Psalmos Pœnitētiales, vel quid
simile. Et ita consultus in casu simili dixi cum mo-
deratiōe, quod pro crimine quantuncunque gra-
ui, nisi data incorrigibilitate, non erat deponēdus
actualiter, & sic nec tradendus curiæ seculari. per
tex. in. c. cum non ab homine. de iudi. & cap. tuæ.
de pœn. & secundū communem contra alterā
communem. de qua per Arnaldum Albertin. in
c. 1. de heret. lib. 6. q. 11. n. 9. Ioan. Bernar. Diaz in
praxi. c. 84. Fernād. Vasquius lib. 3. de successio.
creatio. §. 2. n. 52. & est addendus A Egid. Bossi.
in tract. de delictis. tit. de foro compet. nu. 136. pa-
gi. 88. l. 61. & ibi Greg. Lopez, tit. 6. par. 1. Et sic
opinio prædictæ glo. §. in summa. est intelligēda
in graui crimine, & quando circūstantiæ delicti
hoc suadent. ex Decio conf. 100. col. fi. Item etiā
quando de tali delicto iam esset solitum arbitrari
certam pœnam, nam tunc illa, & non alia est im-
ponenda. vt per Deci vbi supra. & Greg. in. l. 21.
verb. *Escarmentar*. titu. 9. part. 7. referentem istam
esse communem opinionem. ex Alexand. consil.
111. col. 1. n. 3. li. 1. Quādo ergo statuta est pœna

à lege, vel à cōsuetudine illa, etiam in casu simili,
non est vltra procedendum, cum censeatur iā cer-
ta, & arbitrium transgrediendo eam, non esset iu-
ridicum, & tanquam iniustum ab eo posset appel-
lari. glo. in. c. 1. verb. peremptorium. vbi dixi in le-
ctiōe ordinaria. de dilat. & gl. in. c. super his, ver-
bo. arbitrium. de accusat. Quam dixit ordi. Deci.
in. c. ad hæc. nu. 4. de appella. Barba. in. c. cum ve-
nissent. nu. 32. de iudic. Feli. in. c. Rodolphus. col.
2. de rescr. Ang. in tracta. maleficio. verb. & ibi ca-
put. nu. 45. gl. in c. Romana. §. quod si obijciatur,
verb. minus legitima. de appell. lib. 6. Quæ omnia
ptobant, quod quādo aliquid relinquitur arbitrio
iudicis, si iudex arbitrando malē potest ab eo ap-
pellari, ergo & in specie proposita. Aut est Prin-
ceps qui arbitratur, & ipse poterit, seu consilia-
rij supremi ex causa & grauitate delicti pœnā iu-
ris vel cōsuetudinis augere. ex Inno. in. c. 1. de con-
stit. qui in iudicibus supremis est tantū intelli-
gendus secūdū Bald. in authen. Hodie. per tex.
ibi. C. de iudi. cum alijs pluribus per eum relatis.
Sequitur Hippoly. sing. 244. incipi. Tu scis illud
quod ferē. Si autem secundum legem, vel consue-
tudinē nō esset pœna mortis solita in casu simi-
li poni, tunc extraordinaria, citra pœnā mortis es-
set imponenda & mitior. glo. in dict. capit. super
his. verb. arbitriū. ad fi. de accusatio. Alex. optimē
in. d. conf. 111. Optimē distinguit Ioan. de Imol.
in. c. ex literis. n. 8. de consti. Facit, nā pœna arbi-
traria seu extraordinaria nō debet esse mortis. se-
cundū gl. in. l. sacrilegij. 2. verb. considerandū. ff.
ad leg. Iul. peculat. Et sic in hoc vltim. casu erit in-
telligenda, & saluanda. Et est de mēte Alex. conf.
111. col. 3. n. 3. vers. Et secundū hoc saluatur. lib. 1.
De ista quæstione dubia optimē ad vtranq; partē
agit Robert. Maranta. in loco præcitato. 4. part.
diuisione seu distinctio. iudiciorū. 1. à nu. 43. vsq;
ad nu. 58. vbi ad primā cōem ponit sex limita. Et
est notandū ad leges, quæ dant in causis criminali-
bus arbitrium procedendi in impositione pœnæ,
vt aduertant circūstantias, & atrocitatē delicti, &
alia, de quibus suprā, ne faciant iniuriā partibus,
quæ ex tali arbitrio iniquo possunt ad superiorē
appellare, vt dictū est. Cætera de iniurijs videnda
sunt apud Ant. Gomez in d. c. 6. Robert. Marant.
vbi supra. 6. part. nu. 58. cum seq. Matthæum Af-
flictum in dict. §. iniuria. c. 1. de pace tenend. & in
constit. Neapoli. lib. 1. rubr. 54. de transactio. nu.
1. & A Egid. Bossi. in practi. tit. de iniur. nume. 1.
pag. 390. cum sequen. vsque ad 398. & in part. 7.
tit. 9. vbi per egregium regium Senatorem omni-
laude dignissimum Greg. Lopez, qui in suis com-
mentarijs plurima bona & practica in foren-
sibus disceptationibus scripta reliquit, & ab om-
nibus meritō consulenda.

¶ Lex Prima.

¶ *Son desobedientes a sus padres.* Filius enim sapiens lætificat patrem, & stultus homo despiciat matrē suam. Prouerbio. 15. Facit contra Dei præceptum Exod. 20. de honorandis parentibus, dicens, Ho-

nora patrem tuum, & matrem tuam, vt sis longæuus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Qui autem maledixerit patri suo, vel matri morte moriatur. Exod. 21. vbi etiam dicitur, Qui percussit patrem suum, aut matrem morte moriatur. Et Ecclesiast. 3. Qui honorat patrem suum, vita viuet longiore: & qui obedit patri, re-

frigerabit matrem. Apost. ad Ephesios sexto. Filij obedite parentibus vestris in Domino. Et Deuter. capit. vigesimoprimum. dicitur. Si genuerit homo filium contumacem & proteruum, qui nō audiat patris ac matris imperium, & coercitus obedire contempserit, apprehendent eum, & ducent ad seniores ciuitatis illius, & ad portam iudicii, dicentque ad eos, Filius noster iste proteruus & contumax est, monita nostra audire contemnit, comestationibus vacat, & luxuriæ, atque conuiujs, lapidibus eum obruet populus ciuitatis, & morietur, vt auferat malum de medio vestri, & vniuersus Israel audiens pertimescat. Vnde Vlpianus Iureconsultus. ff. de obsequ. à libe. liberto præstand. in l. prima. ait, Quare si filius miles in patrem aliqua commisit, pro modo delicti puniendus est. & ibi in §. 1. dicit, Si filius patrem & matrem (quos venerari oportet) contumelijs afficit, vel impias manus eis infert, Præfectus vrbis delictum ad publicam pietatem pertinens, pro modo eius vindicat. Indignus militia iudicandus est, qui patrem & matrem, à quibus se educatum dixerit, maleficos appellauerit. & in l. vnica. C. de ingrat. liber. habetur Filios, & filias, ceterosque liberos contumaces, qui parentes, vel acerbitate conuij, vel cuiuscūque atrocis iniuriæ pulsassent: leges emancipatione rescissa, damno libertatis immeritis multari voluerant, lege finali, titulo deci-

¶ Ley. 1. La pena de los hijos que denuestan a su padre y madre.

¶ El Rey don Iuan. I. en Bituica. sca. Año de mil ccccxxiiij.

OR quanto algunos son desobedientes a sus padres, y a sus madres. Mandamos y ordenamos, que de-

mo octauo. Part. quarta. Et facit lex quinta. titulo decimosexto. eadem. 4. Part. dum dicit. *El liberto siempre es tenuto de obedescerle, y de honrarle, y de guardarse de fazerle pesar. E si contra esto fiziesse, poderlo ya el Señor tornar en seruidad.* Facit, nam

mas de las otras penas contenidas en las leyes de las siete Partidas: que qualquier fijo, o hija que denostare a supadre, o madre en publico, o en escondido: en su presencia, o en su ausencia: y seyendole pro-uado que la nuestra justicia lo eche en

filius exhere dari poterit, si manus suis parentibus intulerit, vel grauem & inhonestam eis iniuriam ingesserit. textus in authentic. vt cum. de appellatio. cogn. collatione octaua. gloss. in §. fina. Instit. de inofficioso testamento. & gloss. in capitulo Quintaua.

lis. de iure iurando. l. quarta. vbi Gregor. Lopez citat nostram legem in verbo. *palabra.* titulo septimo. Partit. sexta. Cum ergo propter grauem iniuriam verbalem filius est puniendus pœna priuationis legitimæ, & sic priuandus erit alimentis, consequens erit, quod iudex debet ex suo officio secundum qualitatem iniuriæ illatæ patri, aut matri punire filium proteruum & contumacem, & imponere pœnam mitiorem, aut acriorem. Facit gloss. in l. vnica. C. de ingrat. lib. quæ dicit in verbis rescissa, quod pœna filio ingrato est iudicis officio imponenda: & sic cum non sit vni-formis, nec expressa omnis iniuria (nam aliquando est leuis, aliquando grauis, aliquando atrox, vt declarat Alber. in l. prætor edixit. §. sciendum. ff. de iniurijs. video pro modo culpæ est vindicanda, iuxta sententiam. dict. l. primæ ff. de obsequijs à liberto libe. præstand. & sic eius arbitrio regulato, vt diximus supra in gloss. rubric. huius tituli. Et magna est potestas patris in filium, cum ipsum vendere possit ad suam necessitatem famis sup- plendam. l. secunda. C. de patribus qui fili. distra- xe. l. octaua. & nona. vbi Gregorius Lopez. titulo decimosextimo. par. quarta. vbi habetur, quod possit pignori dare, & comedere, si magna ad fuerit necessitas. De coins intellectu ultra alios est videndus Arius Pipelus in rub. C. de bon. ma- ter. 2. part. num. 18. Couarru. lib. 3. ca. 4. num. 4. in varijs resolutionibus plura optima scribit, qui Tom. iij.

propter suam insignem mortem & literarum integritatem optimo iure translatus nunc est à Philippo Rege huius nominis Secundo ad Pontificatum supremum Segouienfis ciuitatis. Item obiciens concilium iudicem est puniendus. Illud. ff. de appellationib. Dixi in l. 12. tit. decimosexto. lib. tertio. supra. quia loco Dei sunt positi, & inlicitis & honestis tenemur eis obedire, nullam iniuriam inferendo; iuxta illud, Qui vos audit, me audit, qui vos contemnit, me contemnit.

Utrum autem filius teneatur patris delictum in causa hæresis manifestare Inquisitoribus? Videtur, quod sic: nam in cæteris delictis prohibetur patrem accusare, & tamen in crimine læsæ maiestatis, seu Reipublicæ, non inhibetur. ut in authentici. ut cum. de appella. cognosci. y. causas: collatione octaua; & sic in crimine læsæ maiestatis admittitur filius aduersus patrem, nec cõsetur ingratus ut probat optimè Hieronym. Gigas in tracta. de crimine læsæ maiestatis, quaestione octaua pagina 87. Ergo multo fortius tenebitur in crimine commissio contra maiestatem diuinam, & sic Deum, ac teneretur denuntiare crimem, ut malum de medio auferatur: quia causa Dei prior, & fortior est patris: quia plus Deo, quam parentibus debemus, quos qui plus quam Deum amauerit, non est Deo dignus. Igitur qui patris dissimulat hæresim, quæ fidei Catholicæ Deoque aduersatur, plus patrem diligere videtur, quam Deum, cuius fidem & gloriam non defendit. Illam sceleratam defendit Alexander Aleius. 3. part. In quarto præcepto. Ioan. Lupan repetitio. ca. per vestras. §. 75. Alphonsus à Castro. lib. secundo. de iusta punitione hæreticorum. cap. vltim. Refert doctissimus Simancas, de institutione Catholice. cap. 29. num. nono. quantum ibi contrariam partem ut benigniorem & probabiliorem defendat. Item etiam probatur ex Hilario in Psal. 118. in versu. In quo odio habui diuites. Odi habendos esse parentes, qui ab amore Christi filios abducere conantur. Præterea pro defensione patriæ, si eam pater oppugnet, filius potest eum occidere. l. minime. ff. de religiof. & sumptib. fute. Quinimo si arcem filio commissam pater occupare tentauerit, filius in ipso conatur eum interficere. valer. l. 12. tit. 18. part. 1. Alberi. in l. velut. penul. & in col. ff. de iust. & iure. Grego. Lopez in dict. l. 12. verb. No deueo car a padre. Cõfistatur nam in odio criminis, & si dei fauore sit illa statuta sunt. ut in cap. in fidei fauorem. de hæret. lib. sexto. ubi testes alius inhabiles de iure censentur habiles in isto crimine ad testimonium ferendum. Item etiam filius per hæresim patris eo ipso liber manet ab illius patriæ potestate. cap. secundo. §. illorum. de hæret. lib. sexto. ibi, cum dignum sit, ut propter tantam atrocitatem delicti filij

esse in parentum hæreticorum desierint potestate. Quo fit, quod parentes huiusmodi non possint filijs suis impuberibus substituere pupillariter. Nam inter cætera requisita in pupillari substitutione, illud quoque præscriptum est, ut testator impuberem in potestate habeat. l. secunda. ff. de vulgari & pupillari. quod ex eo maxime procedit, quod nemo pupillariter substituere potest, nisi prius testamentum sibi fecerit. dicitur l. secunda. §. primo. Notissimi autem iuris est, hæreticum instabilem esse protinus cum in hæresim incidit, cum omnia eius bona ipso facto applicentur fisco. cap. cum secundum leges. de hæret. lib. sexto. l. quarta. C. eodem. Ergo liquido constat eum non posse pupillariter substituere. notat Arelata. de hæreti. notab. 14. incip. Hæreticorum filij eximuntur à patri potestate, & c. ergo censetur extraneus patri & extraneus. Instit. de hæredi. qual. & diff. rentia. l. vnica. §. extraneum. C. de re uxoria action. Quia in isto casu patrem debet reputare extraneum, & eum dimittere, solumque Deum habere in patrem. iuxta illud Euangelij, Nisi quis reliquerit patrem, aut matrem. Et debet dicere suis parentibus, Non noui vos. & habetur in cap. Diaconi sunt 93. distinctione. & Matthæi decimo. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. Et Lucæ decimo quarto. Si quis venit ad me, & non odit patrem, & matrem, & filios, & fratres, & sorores, non potest esse meus discipulus. Præterea qui patris crimem non reuelat, videtur ipsum credere, receptare, & fauere, ac proinde hæreticus esset censendus. cap. excommunicamus. §. credentes. de hæret. cap. quicunque. §. hæretici autem. eodem titulo. lib. sexto. ergo tenetur reuelare, ne serpat crimem in odium, & detrimentum totius reipublicæ. æquum namque est, ut immmanissima sacrilegia par pœnæ magnitudo percellat, l. quicunque. ad finem. C. de hæreticis aliquo privilegio debent tueri, sed grauandi in odium criminis. l. prima. C. de hæreti. argumen. l. Curialo. C. eodem titulo. igitur reuelare tenetur delictum hæreticis, in quo pater perseverat. Adducitur etiam ratio, quæ est huiusmodi. Potestas concessa Inquisitoribus hæreticæ prauitatis contra seletes, & receptatores hæreticos est eis generaliter concessa contra omnes homines, ergo præferunt in fidei fauorem generaliter est intelligenda sine exceptione sanguinis, seu filiationis, & in dubijs opinio tribuamur fauore quod tutius est præsumere debemus. vbi de seruti ciuicenis. de sponsali. & si du rior causa denotet. ut in. l. significasti. 2. de homici. vbi in dubio in cõscientiæ foro sumitur præsumptio, quod quis sit irregularis. ergo & in præfati dubio de excommunicatione lata ab Inquisito.

fitoribus contra scientes, debet intelligi, etiam si filij sint, vel patres, quia hæreticus non est pater, sed Deus, qui est prædiligendus ipso contempto. His etiam accedit ratio. Nam, ut ait Aristot. primo Ethicorum capit. De idea Platonica. propter veritatem oportet etiã familiaria destruere: quia amico & veritate exilientibus, saluti est præferre notare veritatem. Sed nulla maior est veritas, quã veritas diuini cultus. Ergo cum pater, vel mater repugnant huic cultui, oportet destruere cum eis omnem familiaritatem, & negare paternitatem, facereque eis tanquam si parentes non essent. Si autem parentes non essent, eos accusare atque occidere deberemus: ergo si repugnant cultui diuino, eos occidere debemus tanquam extraneos, & à fortiori eorum crimen hæresis denunciare. Et confirmatur alijs rationibus adductis in hac specie à Diuo Alphonso Tostato Abulensi Episcopo in Deuterono. capit. decimotertio, quæstione tertiam: ubi ipse fouet partem contrariam, imò quod nullo modo filius possit patrem, ac matrẽ ad mortem proderet, etiã si suaserint ei colere Deos alienos, sed eos relinquere debet, & nõ acquiescere idololatriæ eorum. ibiq; per tres columnas & plures respondet ad argumenta contraria, & adduci plura pro parte negatiua, quod filijs id non liceat. Et his pro Tostato facit quod pulchrè refert Valerius libr. secundo. de instit. antiquis. de Q. Fabio Maximo vltimæ senectutis, qui ad imperium lektoris filij consulis statim ex equo descendit. Et quauis aliqui, de quorum ignorantia dolendum est, præmissam conclusionem Tostati tanquam errorem mordent, & lacerant, sed ne in meridiano splendore eorum insipientia amplius errare eos faciat, bimisque sapiendo desipiant, legant translationem Chaldaicam Deuteron. 24. capit. quæ expresse idem dicit. Et Exodi. 32. ubi Deus iussit Leuitis pro idololatria occidere fratres & propinquos, non tamen patres. Et idem probatur gloss. in capit. literas. verbo. de fratre, de præsumptio. Et pñdera verbum, Non noui vos, relatum ex sacro eloquio à prædicta gloss. nam non dixit, accusa. Idem tenet Astenf. lib. primo. titu. vigesimo quarto. Alexand. Anglican. 3. part. tit. primo. Sed si aduersas, omnes rationes Tostati se vertunt ad accusationem parentum, non tamẽ quando interuenit Papæ, seu Inquisitorum eius commissio, esto, quod non teneantur eos accusare, teneantur saltem denunciare hæresim occultam patris: quæ dubitatio licet omissa fuerit, tamen ex eius mente apparet idem respondendum fore, ibi. & in tertia regul. capit. decimo quinto, quæstione decimasexta. Et Ioñe. 7. capit. quæst. 69. & Matth. 6. capit. quæstione. 65. ad quartum. & quæstione 66. & 79. & in cap. octauo. quæstio.

stione. 67. & quæst. 69. In vxore, & filijs contrarium est firmandum, ut probat Abulensis in Deuterono. 13. quæstio. 3. Quibus non longè abest alia ratio pro parte quod teneatur denunciare, & testificari aduersus patrem hæreticum, quia est crimen perniciosissimum, & solet occultissimum esse, & sic si filius ad id non teneretur, angustarentur probationes contra legem. quoniam. C. de hæret. & sic cogi poterit. argumen. cap. fin. de testib. cogend. Tum etiam, quia in dubio timere debet excommunicationem latam ab inquisitoribus, & cum si id non aperiat, excommunicatum præsumere oportet. capit. cum tu. de testib. cum etiam casus excepti, & expressi à lege ex identitate rationis extendantur. cap. cum dilecta. de confirmat. vtili vel inutili. cum ijs, quæ dixi ad Segur. in repetitio. l. primæ. §. si verò vxori. nume. 119. ff. de acquirend. possess. cum talis extensio sit fauorabilis vniuersæ reipublicæ orthodoxæ, ergo extendenda. Barto. in. l. quemadmodum. numero tertio. C. de agrico. & censiti. libro vndecimo. Item probatur ex constitutione quadam extrauagan. Federici Imperatoris. incip. Ut commissi. §. ceterum. approbata in capit. ut inquisitionis. de hæret. lib. sexto. quæ inquit, filium manifestantem hæresim patris lucrari legitimam, & minime confiscandam esse. Facit. l. edicto. ff. de iure fisci. si ergo datur præmium, oportet reipublicæ ut deferatur, & faciendū oppositam pœna multabitur. Ex quo inferitur, filium cogendum esse, ut dicat se simoniam aduersus patrem, vel matrem in causa hæresis, ex suprã dictis. Et quia seruus in ea causâ cogitur contra dominum, ergo & filius, cum equi paretur seruo. ut in princip. Instit. quod cum eo. Et Instit. de his qui sunt sui vel alien. iur. Et ius pœnale exorbitans loquens in seruo, locum habet in filio. gloss. in. l. si quis seruo. verbo. Corrupti. C. de furt. quæ probat theoricam optimam, quod quando duo casus æquiparantur in iure antiquo, lex noua corrigens vnum casum, etiam extenditur ad aliud simile. citat Iaso. in l. prima. numero. quinto. ff. de vulgari & pupillari. & in. l. rem quæ nobis. numero vigesimo quinto. ff. de acquirenda possessione. ubi Ripa numero secundo. Ioñ. Bernard. Diaz. fol. 383. colum. tertia. ff. in. §. ex maleficijs. nume. trigessimono. de actionib. & alibi sæpè. Sed argumentum istud cessat in patre, quia vinculo obedientiæ prouenienti ex lege diuina & naturali, secus autem in seruo, cuius obedientia, & seruitus fuit ab hominibus inuenta, & ab eis facile tolli potuit propter criminis enormitatem. & sic extra suum casum trahi ex vi extensiois nõ debet, cū diversum vinculum instit. Et contrariã verò partem, imò quod filius nõ possit pro crimine quatuor cunctq; gravi patrẽ accusare, nec denunciare, nec testificari,

filificari, nec ad id cogendum esse, ex Tostato vbi supra Deutero. 13. quæst. 3. & ex ijs quæ diximus constat. quem sequitur doctissimus Hispanus Iacob. Septimacensis in lib. de insti. Catholi. c. 29. num. 10. ad id referens bonas rationes, quas ibi videre poteris. quia text. sacer. Deuter. 13. posuit specialiter vxorem viro accusare posse, & e conuerso virum vxori, & filios, & sic de alijs quos diligimus. Cum tamen parentes sint de illis, quos in maximo honore tenemus post Deum, eius præcepto Exod. 20. si illos intelligi voluisset, illos expressisset, cum de illis maius dubium, quam de omnibus alijs rationabiliter esse debeat, sed eos non expressit, ergo sunt excepti à præcepto filij: & quamuis de patre non inueniatur expressè prohibitum, tamen quia Deus dedit legem, ad quam nihil addere licet. Deutero. 12. ad finem. Quod præceptum tibi hoc tantum facito domino, nec addas quicquid nec minus. Et Apocalypsis. 22. & Deutero. 4. 1. prospexit. ff. qui & a quibus. Et satis cõsetur prohibitum, quod expressum non inuenitur, præsertim cum leges pœnales potius sint restringendæ, quam ampliandæ. cap. odia. de regu. iur. lib. 6. igitur pro huius partis confirmatione. Ad idem est Exod. cap. 32. Occidit, &c. & Prouerb. 30. Oculi qui subannat patrem, suffodiant eum cornu de torrensibus, & comedant eum filij Aquilæ. Suffragatur insuper memorabilis maledictio Noe Gen. 9. vbi Cham iuste fuit maledictus, quia verenda patris sui non operuit, sed potius fratribus suis non erubuit foras nunciare. Præterea Deus Optimus Maximus in lege veteri & noua expressè præcepit, vt patrem & matrem honoremus, vt simus longevi super terram Exod. 20. Deute. 5. Matth. 15. nullibi tamen exceptum inuenitur oppositum, nempe, quod filius patrem hæreticum prodat, in maximum patris dedecus, ac vitæ, facultatumque discrimen, atque iacturam. Confirmatur: nam nihil magis honorabile est post Deum, quam nomen patris & matris. Nam Aristot. 9. Ethico. ca. 4. parentes immediatè post Deum posuit, scilicet dicendo, Dijs. & parentibus non possumus retribuerè equalia, & hoc, quia pene infinitum bonum est, quod à patre & matre recipimus, totum quod sumus, nempe, esse homines: huic autem bono non potest æquiparari aliquod bonum alterum, quod ab aliquo alio inferiori agente præstetur. Nam etiam si aliquis nobis omnes terrarum nationes in nostra potestate subigeret, vel quodcunque alterum bonum quantumcunque magnum tribueret, non æquaretur beneficio paternum, quod recipimus ab eo, quando nobis per generationem esse communicauit. Et hoc, quia esse, est prima perfectio, & fundamentum omnium aliarum, cum sint aliæ bene esse, ergo ista maior est, aliæ nanq; sine

ista non sunt, ita etiam cæteris ablatis est, ergo post Deum, qui est prima causa ad generationem, tenemur super omnia. Deinde parentibus: nulli tamen post Deum tenemur sicut patri nostro, magis enim ei tenemur, quam angelis & cæteris sanctis: quia maius bonum ab eo, quam ab istis recipimus omnibus sub Deo, coram quo omnis creatura contremiscit, & nullum nomen maioris reuerentiæ & honoris est, quam nomen paternum, aut maternum. Ergo nullo modo licet prodere patrem, vt occidatur, nec villo casu manus ei imponere, occidere, vel subannare, esset enim totam naturam destruere oppositum facere. Recedere ergo tenetur, quando in suam hæresim damnatam vellet pater filium peruertere, aut fugere ab eo, non tamen accusare, seu prodere. Et hoc sufficit, vt præcepto Dei satisfiat. Quia crimē hæresis non tollit naturalia, eò quod pater hæreticus sit, sed ad huc pater est: quod sit, si pater hæreticus sit in extrema necessitate, & alius Catholicus, & non habeat unde subuenire possit nisi alterum istorum, quod potius tenetur subuenire patri hæretico, quam alteri cuiunque Catholico. gl. in cap. 1. distin. 30. citat Panor. in ca. si quis, & in ca. in eos. de hæresi. vbi ad fratrem carnalem data extrema necessitate extendit. & Arelat. dicens communem in tract. de hæret. notab. 22. Ad idem de patre infidelis est glo. in cap. non satis. verb. Domesticos. 86. distin. vbi Præposit. col. 5. nu. 20. multiplici ratione comprobatur. Communem testatur in cap. cum sit. col. 2. nn. 2. de Iudæ. quauis in foro contentioso aliquot rationibus motus non existimet communem opinionem tutam esse. Iacob. Septimacensis etiam communem dixit in tracta. De institutione. Catholicis. cap. 29. nu. 12. Ludo. Carri. in pract. tit. De hæreticis. num. 167. Est. I. Regia hanc dubiam quæstionem dissoluens in titu. 23. Parti. prima. l. 8. incipien. *Dubda podria ser.* Patri enim non subuenitur in quantum est peccator, id est, vt per hoc peccato faueatur, sed in quantum homo est, id est, vt naturæ sustentetur, quæ etiam impio debetur, & magis quam fidei, patri existenti in extrema necessitate. ex Thom. Secunda Secunda. quæst. trigesima secunda. artic. tertio. & artic. nono. Natura quippè abhorret, vt filij sint accusatores parentum, quos absque venia in causis ciuilibus in iudicium trahere, iura non permittunt. l. fina. de in ius vocando. §. pœnales. vbi latè dixi in lectio. Instituti. de actionibus. Deum aduersus rationem, naturalemque inclinationem est, vt patres suos iudicibus filij denuncient, cui inclinationi, quicquid aduersatur, peccatum est contrarium legi naturæ. Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 133. artic. 1. in corpore quæstionis. Præterea, secundum regulam naturalem vnusquisque seip-

se ipsum conseruare tenetur, & contrarij facies. punitur, vt. ff. de ijs qui sibi mortem consciscunt. l. 9. titu. 13. infra hoc libro octauo ordinam. sed filius qui patrem prodit, se ipsum prodit, punit, & accusat, libique iniuriam infert, quippe cum persona patris & filij vna sit. l. ne cum filio familias, ff. de fuit. ibi. Sed natura rei impedimento est, & vna caro dicitur pater cum filio. capitul. contradicimus 35. questione tertia. gloss. in capitul. poenitentia. de poeni. distinctione tertia. l. fina. C. de impube. & alijs substit. sed nunquam quis carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet, vt inquit Apostolus. Tum etiam, Non tibi dico, vt te prodas in publicum, nec apud alios te accuses, capitul. quis alio quando. de poenitentia. distinctione prima. dixi in l. secunda. gloss. prima, titu. nono. libro secundo, supra. Tum etiam, quia filius efficitur infamis & sic, quantum Catholicus, apud omnes habetur, & sibilatur, & sic bonum famae amittit propter haeresim patris, ac proinde mortuus censeatur, cum fama vitae aequiparata sit. l. iusta. ff. de manu. & vindi. gloss. in capitul. vno delegatorum, de offic. delegat. Et sapiens inquit Prouerb. 17. Gloria filiorum, patres eorum. Et Ecclesiasti. 3. capit. Gloria hominis, ex honore patris sui, & dedecus filij, pater sine honore. Et quod efficiatur infamis, est text. in capit. secundo. de haeret. lib. sexto, & latius in l. tertia, titu. quarto. supra hoc lib. octauo, differuimus. Si ergo in se ipsum venit poena, cum maxima patris pars in filio est, secundum Picum in quadam ad Hermolaum epistola, indecens, & contra naturalem rationem esse videtur tenere opinionem huius ultimae aduersam, vt filius in patre se ipsum prodere teneatur, delictum eius reuelando: quia esset iugum nimis onerosum, contra verum testimonium nostri Seruatoris, iugum meum suauis est, & onus meum leue. Nec mouet ratio aliquorum, quod filius patrem proditorem patriae indicare teneatur, & oppugnatorem occidere liceat. Quia longe alia causa est, in qua filius cum patria se defendit, eamque a periculo liberat, quo vel momento perire poterat. Quod secus est in haeresi occulta, quae paulatim serpit, quae si longius fuerit euagata, vt in exemplo fuit in multis etiam haeresiarchis fuit reuelata, & alij plures possunt, prout tenentur, eam retellere. Filius autem si a patre cogatur ad suam idolatriam, & infidelitatem trahere, tunc patrem relinquat, a cuius potestate hoc ipso liberatus est capit. secundo §. fina. de haeret. lib. sexto. Demum si magnum rei publicae detrimentum ex patris haeresi pararetur, quod vix contingere posse existimo, dum haeresis occulta est, posset filius eadem facere, quae de patriae proditore scriptum reliquit Cicero lib. officiorum, 3. hoc verborum tenore. Quid si tyrannidem occupare, si patriam prodere conabatur pater, silebitne filius? imò vero obsecrabit patrem, ne id faciat. Sin nihil proficiet, accusabit, minabitur & ad extremum si ad perniciem patriae res spectabit, patriae salutem anteponet salutis patris. Haec Cicero loco praememorato.

Facit notabile fundamentum. Nam Romanus Pontifex in inhabilitate, quae inest in teste, impedimento proueniens naturali iure, vt est in filio contra patrem, non potest dispensare, & ipsum habilitare, vt contra patrem ferre possit testimonium ipsum compellendo generaliter per monitorias, seu particulariter, argumen. clemen. Pastoralis. §. ceterum, de re iudica. quia contra ius naturale & diuinum non dispensat. cap. fina. distinct. 5. §. Sed naturalia quidem iura. Instit. de iure natural. gent. & civil. cap. literas, de restitut. spoliato. capit. fin. de consuetu. Et sic commissio Inquisitorum tributa à Papa excommunicandi omnes non reuelantes haereticos, est tantum intelligenda contra illos, qui impedimento iuris positiui in fidei fauorem possent alias compelli, vt in capit. in fidei fauore, de haeret. Secus vbi quis est impeditus regulariter à iure, vt est filius, parentes, & linuicis. C. de testib. Quae regula cum in illo crimine non habeat fallentiam in iure, imò sit vniuersalis iuri naturali propter praecipuum Dei obedientiam & reuerentiam debitam parentibus generaliter est accipienda: tale enim praecipuum quantum generale debet restringi de habilitate, & ad casus iuri positiui subiectos. Et casus omissus in materia poenali, est habendus pro omissis, prout in ceteris casibus non habentibus eandem rationem & vim in iure cautum est. l. si cum dotem. in princ. ff. solu. matrimo. l. commodissimè. ff. de lib. & posthum. cap. susceptum, de rescri. lib. sexto, cum pluribus citatis ab Andr. Tiraquell. de iure primogenitorum, questione quadragesima. numer. 190. versic. trigessimus quintus casus. Et huic fundamento in expresso fauent verba Anchar. in capit. in fidei fauorem, de haeret. libro sexto, column. prima. numer. primo, dicens. Secundo nota, quod Papa potest testes minus idoneos habilitare, siue habiles reputare ad ferendum testimonium, & hoc verum, quod exceptio contra testes causatur à iure positiuo, puta exceptio excommunicationis, criminis, seruitutis, & similibus: si vero causaretur à iure naturali, puta exceptio inimicitiae, vel quod testes careant sensu, & similes. Et istas non videtur Papa posse auferre, argumen. clemen. prima. de re iudica. & dixi in cap. primo, de rescript. supra eod. lib. remittendo ad Bartol. in l. si filius ff. de donatio. Et hoc probatur in capit. Per tuas de simoni. vbi in crimine vult admitti testes criminolos, & alios minus idoneos, non tamen con-

spiratores, & inimicos, qui de facili mentiuntur
vt. l. prima. ff. de quæstio: Et hoc est, quod dicit
text. hic, si ex verisimilibus coniecturis non fal-
sa dicere præsumuntur, quasi per admissionem te-
stis inhabilis non sit exclusio exceptio falsitatis,
etiã contra dicta. Hactenus ille. Ad idem est quod
not. Ioan. Andr. ad Specul. tit. De teste. §. primo,
versic. Item quod est parens, & glo. prima. in prin-
cipio, in l. nona. tituli. 8. libro. 2. for. legum. Si ergo
præcepto iudicis tolli nequit regula, quod filius
deponat contra patrem, quippe cum sit cõtra ius
naturale, vt Ioan. Andr. & Montalu. in dict. l. no-
na, glo. prima, in locis proximè citatis tenet. Cre-
dendum est, has censuras generales non obligare
filios prode parentibus in crimine hæreseos per
præmissa. Tum etiam, quia commissiones, & pri-
uilegia censentur concessa sine præiudicio iuris
communis, nec in dubio censetur correctum ius
commune, nisi expresse dixerit concedens, vt no-
tat. in capitul. relatum. 1. de testament. l. generali-
ter. C. de rebus credit. in. §. in omnibus, ibi. non
enim vt aliquid derogetur antiquioribus legibus,
hæc prolata sunt, sed vt quid de esse eis videatur,
hoc repleatur. Tum etiam, quia esset cõtra ius na-
turale & rationale. Tum etiam contra reueren-
tiam, quæ parentibus eodem iure pariterque diui-
no, vt ostensum est, omnibus de mundo debita
est, ideo remitti non potest Italia §. eleganter. ff.
solut. mat. iunct. text. in capit. si diligenti. de foro
competen. capitul. contingit. de sententia excom.
gloss. in l. libertorum. C. de testib. & est ius prohi-
bitorium. per gloss. in authent. imo. C. de acti. &
obligat. verb. parentibus, quæ ait legem prohibi-
toriam remitti non posse. Simil. gloss. in l. a diuo
pio verbo. actionem. ff. de ritu nuptia. Baldus in
l. ea quæ numer. primo. C. de donatio. ante nupt.
Felinus in capitul. cum accessissent, numero. 7. de
constit. Hippolyt. consil. 131. num. decimo nono.
Fernand. Loazes in tractat. de matrimonio regni
Angliæ. 11. dubio prin. numer. 37. fol. 37. & fol. 71
colum. prima. Iaso. in l. omnium. numer. octauo.
C. de testamen. Andr. Tiraquell. in tracta. primo
geniorum, quæstione. 24 numero. nono. vbi citat
plures concordan. ergo tale præceptum & si sit
generale restringatur ad testes habiles, & qui alias
a iure communi possent compelli, non alio mo-
do, & seruata forma denunciationis euangelicæ.
vt notat gloss. in capit. in omni negotio. de testi.
& etiam in crimine hæreseos sit præponenda denū-
ciatio Euangelica, si peccauerit in te frater tuus.
Matheæ. 18. videtur probari ex Apostol. ad Ti-
tum capit. 3. Hæreticum hominem post vnã &
secundam correptionem deuota. Quam intellige
in hæretico non pertinaci erranti ex ignorantia,
non autem in hæretico pertinaci, nam iste est ac-

cusandus & denunciandus citra aliquam admoni-
tionem Euangelicam. Et in hoc est tenenda pro-
positio, quod si quis nouerit etiam secretè aliquem
esse hæreticum, & ex malitia errantem, tenetur,
etiam non requisitus, eum denunciare absque præ-
uia admonitione. Facit, nam bonum commune
præferendum est bono particulari. Est autem nõ
solum vtile, sed valde necessarium reipublicæ, ita
denunciare: nam nulla potest esse pestis pernicio-
sior Reipublicæ, quàm hæresis crimen, hæc enim
ex diametro pugnat cum religione omnium bo-
norum præstantissima. Deinde citius scripit, & ne-
cat ad modum veneni: quia animæ operationes
velociore sunt. In re igitur tam periculosa opus
est præsentissimo remedio: nihil enim prodesset
secreta admonitio, sed magis obesset. Nam præ-
terquam quod hæretici nulla speratur correctio,
ipse monitor periculo sese exponeret grauis odij
& inimicitia, si incorrectum postea accusaret, &
cum haberet notitiam denuntiatoris, vel testis fa-
ciliter deludere posset veritari, proponendo re-
pulsam inimicitia, vel aliis contra eum. Nec etiã
est fides adhibenda tali hæretico, etiam si millies
emendationem promitteret. Solet enim hoc ho-
minum genus ad mentiendum esse promptissi-
mum, vnde verius putandus esset talis fraude &
dolo promittere, quam ex animo. Hæreticus e-
nim pertinax certissimè paratus est contradicere
veritati & disciplinæ, tantum abest, vt sit paratus
corrigi, aut emendari. Vnde Prouerbiorum deci-
mo septimo. Expedit magis vix occurrere raptis,
quam fatuo confidenti in stultitia sua. Vbi glos-
sa. Facilius erit sanctis doctoribus furori generali-
tatis occurrere, raptis ad se populis aliquibus, & a
bestiali eius ferocitate, ad fidei pietatem conuer-
ti, quam hæretico confidenti in sui dogmatis per-
fidia, talis namque subuersus est, & delinquit, cum
sit proprio iudicio condemnatus. Apostolus ad
Titum capitulo tertio, vbi vide glossam. Et post
eum Diuus Chrysostomus ait. Nempe illic de his
loquebatur, de quibus corrigendis supererat spes,
ac de his, qui simpliciter reluctabantur, non ad-
uersandi affectu, sed studio veritatis discendæ.
Vbi verò manifestus fuerit omnibus, & perspi-
cuis aduersarius veritatis? Cur aerem eadis? Et e-
tiam Theophilactus inquit. Quo pacto alibi dicitur.
Ne forte illos Deus ad penitentiam addu-
cat? Ibi quidem fecit mentionem eorum, qui em-
dationis spem aliquam præferunt. Hic verò in-
corrigibilem dicit hæreticum, & vndiquaq; adeo
distortum, & tam varijs & multiplicibus modis
implicatum, vt sese nequeat ex his explicare, sed
per se sit condemnationi adiudicatus, id est, qui
nullam habeat erroris sui excusationem. Quippe
cum nec illud possit prætere, sese à nemine
fuisse

fuisse admonitum, vel ad veritatem instru-
tum. Hæc ille. Item facit, quia huiusmodi
crimen tale est, ut citissime corrumpat rem
publicam, experientia ipsa satis comprobatur,
& Apostolus non tacuit, cum ad Timotheum,
secunda, capitulo secundo, ait, Prophana & vani
loquia deuita, multum enim proficiunt ad impie-
tatem, & sermo eorum ut cancer serpit, ubi glos-
sa, interlinealis, prophana verba, ut hæreses. Quo
loco etiam Theophilactus ait, Violentum est
hoc malum. Quippe cui mederi nullo pacto po-
test. Quidam enim vniuersa deuastant, nec corri-
gi possunt. Cancer siquidem morbus est: qui &
circumsecta, & propinqua depascitur. Et Chrysos-
tomus. Cancer morbus utique horrendus, & qui
medicina contineri nequit, sed omnia indies cor-
rumpit, ac perimit, ideo nullum remedium valet
adhiberi.

¶ Oſtendit autem eos per hoc corrigi, emendari
que non posse, qui sponte a veritate aberrauerunt.
Item etiam comprobatur, quod admonitio nulla
debeat procedere ad denunciandum, & accusan-
dum hæreticum occultum, qui ex malitia & per-
tinacia est in crimine, nam communis est om-
nium doctorum sententia. Quod cum peccatum
secretum est in damnum rei publicæ tempora-
le, vel spirituale, præsertim si sit periculum in
mora, statim debet huiusmodi, prætermissa admo-
nitione, quod de ipsa admonitione nullum speret-
ur commodum.

¶ Quam sententiam his & alijs fundamentis no-
uissime comprobatur religiosissimus frater Bernar-
dinus in tractatu De correctione fraterna. conclu-
sio sexta, propositione 6. folio 183. & columna pri-
ma & sunt de mente Panormita in capitulo no-
uit numero quadragesimo quarto, de iudi, quod
non requiratur monitio in crimine hæresis, cum
ex monitione nullus effectus bonus correctionis
speratur, ergo prædictis. Item suaderi potest
ex Deuteronomio, decimotertio, ubi scriptum est Deus
Optimus Maximus præcepit. Si quis suadere,
ait, voluerit, siue confanguineus, siue propinquus
sive amicus sit, ut adores Deos alienos, & te ad
idolatriam prouocauerit, non parcat ei oculus
tuus, ut miserearis, & occultes eam: & post te om-
nis populus mittat manum, lapidibus obrutus ne-
cabitur. Et iterum Deuteronomio, decimoseptimo.
Vbi aduertendum est, quod loquitur de peccato
etiam occulto, de quo propter periculum, & enor-
mitatem criminis, nullam fieri vult admonitio-
nem: quare non immerito ius canonicum rece-
pit hæreticorum habet de hæresi esse suspe-
ctum, & purgatio et canonica indicitur, in qua si
desecerit, iure puniri potest ut hæreticus, eo quod
hæreticum non prodiderit, vel denunciauerit.

Idem est iudicium secundum ius civile, de eo, qui
proditorum ciuitatis occultauerit, vel celauerit la-
tronem. Quibus consonat Diui Augustini testi-
monium ad Casulanum. Qui veritatem ait, occultat,
& qui mendacium dicit, uterque reus est: ille,
quia prodesse non vult: iste quia nocere deside-
rat. Nec etiam obstat auctoritas Pauli ad Titum
capitulo tertio, supra citata, quæ vult hæreticum
prius admonendum fraternaliter. Quia, ut dixi,
loquitur, quando non ex malitia, neque pertinacia
constat dubium esse in fide, & paratus est cor-
rigi, qui adhuc non est dicendus hæreticus, ut pro-
bavi supra libro primo, in titulum primum, super
rubri in glossa prima. Secus de pertinaciter dubi-
tanti, qui hæreticus formatus est capitulo primo,
de hæret. Vel est dicendum, quod loquitur autho-
ritas Pauli non ad vniuersos, seu quoscunque ho-
mines, sed tantum ad Prælatos, ut erat Titus epi-
scopus, ad quem verba sua direxisse constat, ad
quem ratione prælationis Episcopalis & officij
hæreticum corripere, & per excommunicationis
cenfuram deuitare.

¶ Vnde verbum illud, deuita, significat, id est, fac
deuitari ab alijs, ne per eum ceteri inficiantur, ut
Nicola Lyranus, & D. Thomas exponunt. Lo-
quebatur ergo Apostolus ibi de correctione à præ-
positis faciendâ, quorum interest hæreticos pri-
mo admonendo, & obiurgando corripere, dein-
de si corrigi noluerint, ab ecclesiæ communione
separare. Cæteris alia præfert dogmata prima ad
Corinth. capitulo quinto. Si is, inquit, qui frater
nominatur inter vos est fornicator, & c. aut idolis
seruiens, cum eiusmodi nec cibum sumere. Quasi
diceret, Ab homine hæretico, qui nomine tantum
frater est, opere autem idolis seruit, omnino caue-
te, nec aue dixeritis, Et notat Bernardinus Areua-
lensis in dicto tract. De correptione fraterna, folio
192. col. 1. coniect. 6. proposit. 6. Ex quibus iam li-
cet præmissa correctione ecclesiæ Romanæ) col-
ligere conclusionem, excommunicatione genera-
liter prolata ab Inquisitoribus hæreticæ prau-
tatis contra non reuelantes hæreticos, ex vi iuris, nec
ex eorundem intentione comprehendere, nec extendi ad fi-
lios. Colligitur secunda, Correptione euangelicam
minime necessariam esse, sed opus est, quod statim hæ-
reticus contumax denunciatur, & accusatur. Ter-
tia assertio erit, Romanum Pontificem posse statuen-
do declarare & interpretari ius naturale & diuinum
ut etiam filius teneatur prodere patri hæreti-
cum cum sit causa fidei, & status totius republi-
cæ, & odium criminis, ex his, quæ Ioan. Andr. &
Panor. notant in capitul. literas, de resti. spoliari.
Igitur ex præmissis constat dispositionem nostræ
legis iudicam ac sanctam esse. Ad idē. l. 2. & ibi
Montalutius part. 7. c. 1. in fine.

a *¶ Scyscientos marauedis de los buenos.* Ad idem. l. 1. titulo quinto, supra isto libro octauo, vbi vide quæ notauit.

b *¶ Mas quisere.* Nota in pœna huius legis electionem esse creditoris, & non debitoris: quauis regulariter in alternatiuis debitoris sit electio. text. vbi glossa. in verb. electio. in l. plerumque. ff. de iur. dori. Bart. in l. si duo rei stipulandi. nu. 1. ff. de verb. obligat. Angel. in §. huic aurem. nu. 4. Insti. de acti. vbi Iaso. n. 6. 39. titul. 14.

la carcel publica con
prision por veynte
dias, o pague al pa-
dre o a la madre seys-
cientos marauedis d
los buenos, que son
seys mil marauedis
desta moneda: qual
pena destas el padre
o la madre mas qui-

parti. 5. Quid in pœnis tradit Bartholo. Capola. Veroneosis in rep. l. si fugitiui. num. 58. & 64. C. de seruis fugitiui. Roman. figu. 133. Ange. in tract. De maleficijs. verb. quas si non solueret. num. 54. fol. 228. secundum paruam impressionem. l. aut damnum. §. proinde. ff. de pœn.

¶ Lex secunda.

¶ Istal. 2. est hodie alterata in pœna pecuniaria vt habetur nouissime in l. 2. titulo. 10. libr. 8. reco. pi. cuius tenor talis est, *qualquier que a otro*, &c. Vnde quia in conuicijs seu ingenere iniuriarum non est alterata ideo per singula verba ea quæ de iure annexi possint, explanabo, nam vt inquit Vlpian. in l. item veniunt. §. præter hæc ad fin. ff. de pet. hered. aptanda est igitur singulis verbis Senatus Consulti congrua interpretatio: ideo primū se offert verbum illud.

c *¶ Denostare.* Similem legem habes in l. 2. titulo. 3. De los denuestos y deshonras. libro quarto. for. legu. vbi est videndus Montalu. in sua glossa. vbi in §. 1. declarat verbum, Gazo, nam ex dicto aperte cōstat iniuriā ei esse illatā. argum. capituli primi. de præsumptio. Et cum quis animo iniuriandi Petrum ei dixit aliquod cōuiciū, siue verum, vt Gassus, leprosus, & huiusmodi, siue falsum sit, vt quia non cadit verbum nec conuiciū in iniuriato, vt quia dixit, Tu es leprosus, spurius, Iudeus meretrix, cornutus, vel huiusmodi, tenebitur actione iniuriarum, cum iniuriōse obiecit, & non ex aliquo iusta causa. Henric. in capitul. si culpā, distinctione prima. de iniur. Quod reputat notandum glossa prima. in l. secunda. titulo tertio. libr.

quarto. for. legum. Et idem glossator, qui est Montalu. in l. prima. verbo. y quisere demonstrat titulo. 9. part. septima. Et sic erunt limitandæ opiniones, quæ dicunt non habere locum actionem iniuriarum, cum dicens iniuriā velit eam probare, &

fieren: y destos seys-
cientos marauedis:
sean los doziētos ma-
rauedis para el accu-
sador.

*¶ Ley II. De las penas de los
que injurian á otros.*

Valquier que
a otro denosta
re: o le dixe-

sa, vt reipublicæ cōsulatur, si interfir, & sic per denunciationem, vel accusationem coram iudice cōp. tenti. & sic ex iusta causa, & iustè iuxta illud. Quod iustum est exequeris. Vel si non est delictum punibile, nempe, quia scis esse leprosum, dicas amico secretè, vt euitet conuersationem eius, ex qua posset ei malum contagionis contingere, vel si est malum pestilentie, vt nunc grassatur in regno Aragonum, & apud nostrates, in episcopatu Calaguritano, manifestet hominem infectum tali infirmitate apud iudicem, vel apud eos, quibus nocuum est afferre posset communiō, nisi eū vitarent, & sic ex charitate procedat, & nō animo iniuriandi, & cum causa iusta, & tunc si probet non teneretur actione iniuriarum, quia verum dixit ex iusta causa, & non animo iniuriandi, & sic cessat dolus, & iniuria, eiusq; prosecutio, cum ex affectu facientis iniuria consistat. l. illud relatum. ff. de iniur. c. illud. 15. q. 1. Quo fit, quod dicens spurium, vel filium clericici alicui, vt bona patris clerici non possit obtinere, vel indignū & incapacem, si hoc probet, ne familia legitimorum, seu fiscus defraudetur nō tenebitur actione iniuriarū, imo præmio esset afficiendus, cū ex causa iusta obiecit, & probauerit. l. edicto. & ibi glo. verb. Capere. & verb. partem. & verb. probasset. ff. de iur. fisc. Facit. l. tertia. §. verum. ff. ad Syllanianum. De quo tex. agit Pet. Gerard. singul. 13. & 79. Iason. in l. 1. num. 13. C. de sac. sanct. Eccles. & in l. si filius fam. colum. 2. ff. si cert. peti. & Hippoly. in practi. crim. §. Aggredior. nu. 58. vbi dixerunt solemnem, & iuris meliorem esse. ad idem. l. quisquis. §. si. C. ad leg.

ad leg. Iul. maiesta. ubi poena remittitur, & primum conceditur ei, qui factionis in Principem commissæ etiam in committendo particeps erat si ab exordio initæ factionis conspirationem detexit. Si verò serò, quia ad actum coniuratio, seu conspiratio deducta est, incognitamen detexit

re gaso, o sodome-

veniam consequitur, licet etiam factione usus fuerit. Not. Igne. in l. 3. §. si ex stipulatu. numer. 6. ff. ad Syllaniam. Et hoc totum inductum est favore publico, quod etiam in obseruatione legum ut est. l. 22. titulo tertio, libro primo. ordin. & l. 9. Taur. vigere non est dubium. Ergo si spurium in capacem & indignum dixerit eo animo, ut non consequatur contra dispositiones Principum legatum, seu hereditatem, si probet dictum suum, iniuriosus non est putandus. Idem si eum Gassum seu leprosum dixerit. Si verò dixerit spadonem, claudum, gibbosum, cæcum, vel huiusmodi, cum hæc verba ad nullam causam dirigi valeant in utilitatem alterius, seu reipub. nisi ad iniuriam, & si dicat verum, erit puniendus. Inhumanum & iniuriosum est alienos defectus detegere. Cyn. in l. si non conuitij. C. de iniur. l. 2. circa mediū. C. quando & quibus quarta pars debeat. lib. decimo. Montalu. in l. prima. titulo 9. part. 7. Idem erit dicendum si sine causa, vel cum causa infamet aliquem de paupertate, & nō probet, nam ei tenetur actio ne iniuriarum. Quia nihil tam inhumanum est, & c. ut habetur in dict. l. 2. Tenet Angel. per text. ibi. in l. priuilegia. ff. de priuileg. credito. & in l. si verò. ff. qui satilidar. cogant. Quo fit, quod dicens alicui Iudæum post baptismi susceptionem, mentitur, & ei tenetur actio ne iniuriarum, nisi ei probet in perfidiam Iudaicam adhuc esse. forte, ut Mauri, qui, ut dicitur, solum nomen habet post baptismum in aliquibus locis, & in sua infidelitate persistere, minimè verentur. Nam isti infideles sunt, & multò peiores, qui cum agnoscant semel veritatem, & amplexati fuerint per sacrum baptismum retrocedunt, nam non est aptus regno Dei mittens manum ad aratrum, & respiciens retro. capitul. magnæ, de vot. gloss. & ibi est text. in capitulo. Quidam de apostatis. Qui autem dicit Iudæum, ei qui nunc est fidelis, & Christianus, & si fuerit de genere Iudæorum rectè mentitur, & se mentitum fuisse publice recantare oportet secundum dispositionem nostræ legis, & l. secundæ, titulo tertio, libro quarto, foro legum. Et huiusmodi nomen non est permittendum omnino, nec opprobrium aliquod eis fieri ex eo, quia ex genere Iudæorum sint, si sunt boni, & Christianæ religioni fideles, ideo an isti tales pos-

sint, & debeant admitti ad officia, & dignitates rei publicæ, Vide distinctionem per fratrem Anton. de Cordoua in suo li. quæstionario, quæstione 54 pagin. 432.

Sodomitico. Maximum conuitium, & iniuriam inducit istud verbū. Quod constat ex grauitate cul-

tico, o cornudo b: præ, infamiæ, & poenæ, quæ aduersus delinquentes statuta est in iure. tendit enim in maximam offensam Dei, & naturæ, & grauius crimen est cæteris, præter hæresim capitul. adulterij. 35. quæstione septima, ibi, Sed omnium horum est pessimū, quod contra naturam fit, & in capi. flagitia. eadem causa & quæstio. Collect. in cap. inquisitionis, prima columna, de accusat. Optimè agit de hoc delicto Anton. Gomez, in l. 80. Tauri numero. 32. Ergo cum falsum fuerit, meritò tenebitur palinodiam recantare, & dicere se mentitum fuisse, ut restitutio famæ fiat innocenti. De hoc crimine, cuiusque poena, alibi erit sermo.

Cornudo. Dicens cucurbitam marito, directe grauius offendit eum, & in consequentiam vxorem cum necessariò innuat vxorem esse meretricem, & sic vterque poterit pro suo iure, & pro conseruatione sui honoris agere contra dicentem tale verbum, ut palinodiam recantet, dicendo se mentitum fuisse, ut in hac lege cautum est, nam hoc ex communi intellectu hominum deducitur, & sic vxor agere poterit, quantum maritus desisteret ab agendo pro sua iniuria, ut inferius dicitur.

¶ Et non solum procedit, cum dixit directe, sed etiam per verba hoc denotantia ex communi intellectu loquentium in tali loco, ut in nostra Hispania intelligitur, cum dicitur coniugato, Tu es bonus vir, nam intelligitur, quia dissimulat vxoris adulterium, & patitur: ideoque idem erit dicendum, cum hæc verba idem importent, ex Cardin. in capitulo ex literis, de consuet. ubi dixi in lectione ordinaria isto Anno. 1563. Quia verba secundum communem intellectum hominum sunt intelligenda, capitulo ex literis primo de sponsalibus, quem dixit valde notab. Nicol. Euerard. in locis legalibus, capitulo septimo, loco ab opinione vulgi. Felin. in capitulo, per tuas, numero quinto, de probatio. & in capitulo cum tu. numero decimoquinto, de testib. & in capitulo permittimus de sententia excommunicata. Ias. in l. tertia. §. Nerua filius, numero vndecimo. ff. de acquiren. poss. & in l. stipulatio ista habere. §. hæc stipulatio, numero octauo. ff. de verbo. obli-ga. Ioan. Neuiza. consil. 92. Plura iura adducit Tiraquell. in tract. de retract. libro primo. §. secundo. glossa prima, numero 5. Sed vsus loquendi

est dicere, quod partitur mulieris adulterium, & sic quod est leno, cum de adulterio non indignatur, prælumitur talis, vt probat Thom. Ferriaren. caut. 14. numero sexto, citat l. mariti lenocinium. in princi. ff. de adult. Ioann. Neuizan. in sylua nuptiali. libro primo, numero trigessimoprmo. Et hoc per consequentiam deducitur clarè ex vulgi opinione. cuius sensus sequendus est in interpretatione verborum. text. in cap. vnic. & ibi glossa. verb. Eloquutio. de iniur. libro sexto. gloss. in capitul. propterea. de verbor. significa. § Ex quibus etiam potest deduci, quod non solum ad instantiam viri, qui expresse, seu tacite excommuni vulgi opinione est iniuriatus verbo inhonesto, Cornudo, vt recantet palinodiam, & dicat se mentitum fuisse, sed etiam si maritus desistat à quere la, vxor pro suo interesse & iniuria agere poterit ad idem, etiam marito repugnante. Constat: nam eo ipso quod iniuria fuit facta marito, dicendo ipsum cucurbitam, seu lenonem vxoris, per necessariam, & non absurdam consequentiam inferatur iniuriam ei esse illatam, cum deducatur meretricem esse, Et sic est propria iniuria ipsius mulieris, cum sit infamata de graui crimine apud maritum, & apud alios, & sic pro suo honore conseruando, qui magis æstimatur, & eius bonum, quàm diuitiæ multæ: & eius amissio, vitæ amissioni corporalis comparatur. l. iusta. ff. de manum. & vindict. glossa, in capitulo, vno delegatorum, in glossa prima versicul. Idem esset si aliter efficiatur infamis, de offic. delegat. Optima. l. quarta, titulo decimotercio. part. secunda. Igitur cū iniuria propria sit agere poterit etiam si resistat maritus, atq. l. Papinianus. in princi. ff. de inofficio. testam. in illis verbis, iniuria ipsius filij est. Item, quia iniuria ista cum pluribus lædat, pluribus dari oportet. l. prima. §. Idem ait. ff. de iniur. vbi Vlpianus Iurisconsultus ait, Ex vna iniuria interdū tribus oriri iniuriarum actionem, nec vnus actionem, per alium consumi, vt puta, vxori meæ, filiafamilias iniuria facta est mihi, & patri eius, & ipsi iniuriarum actio incipit competere. Cum ergo ex vna iniuria, & istu verborum resultent plures, merito vxori, quæ non remisit, non obstante dissimulatione & remissione viri, & eo inuito competere debet actio iniuriarum, & tenetur iniuriatus se mentitum fuisse profiteri, cum ipsa sit casta fidelis, & non meretrix. Tum etiam, quia præsumptio adulterij multas discordias inducere solet tam respectu mariti circa vxorem, quàm filiorum, qui etiam ex falsa impositione, & præsumptione solent haberi pro spurij, & vulgari opinione pro filijs adulteræ, & de hoc multoties impropere solent, vt experientia docuit, fit etiam agnatis, & cognatis iniuria & infamia propter ma-

lum nominis consanguinea, seu affini infamata, & consorti. l. lex Cornelia. & ibi doct. ff. de iniur. Bartol. in. cum scimus, numero quarto. C. de agricol. & censit. libro vndecimo. Hippolyt. latè in consilio. 68. columna prima, numero secundo. Robert. Marant. in speculo aduocato. 6. part. numero. 58. pagin. 306. columna secunda. vbi probat, quod remissione offensi, consanguineus, vel affinis poterit accusare criminaliter offendentem: quia iniuria redundat in omnibus de cognatione.

¶ Igitur maiori cum ratione vxor agere poterit, cum verè, & per consequentiam necessariam fit appellata adultera, & meretrix, argumento. l. fin. autem. §. sed & is. ff. de rei vendica. in illis verbis, Non est absurdum per consequentias dolum præteritum deduci. Confirmatur: nam quando quid fuit factum ad inuidiam alicuius, tenetur ei iniuriarum actione. litem apud. §. hoc edictum. ff. de iniur. vbi inquit Angel. Nota bene contra illos, qui vtuntur veste lugubri, etiam in improprium amici sui infamiam passi, aut aliam detestabilem iniuriam. Concordantiæ sunt in glossa. & l. vestem. ff. eod. vbi in iniuriam alterius non licet sordidam vestem deferre, aut capillum submittere. vbi idem Angel. notat illum tex. contra illos, qui dicunt contra notorie damnatos, me tædet de tali condemnatoria contra te lata, & hoc modo reproperant, vt fatetur se vidisse aliquos facere. Ecce ergo, quod iniuria infertur non solum directe, sed etiam per æquipollens, & indirecte. Et idem si fuisset cum aliquo, & dixisset. Ite in pace, quia in meo genere non sunt Iudæi, Mauri, Sodomitæ, meretrices, latrones, vel huiusmodi: nam vult dicere ex necessaria consequentia, & communi vulgi intellectu, quod sunt in genere, cum quo loquitur hæc vitia, quæ per ista verba denotantur illata per viam iræ, iniuriæ, & improprietatis, & sic agere poterit actione iniuriarum, secundum Lucam de Penna. in l. errat. columna secunda. versicul. Postquam autem. C. de Castren. pecul. libro decimosecundo. Boeri. consil. quarto. columna tertia. versicul. Et idem si quis dicat alteri. numero decimoseptimo. adduco text. in l. Item apud Labeonem. §. cui non sine. ff. de iniurijs. vbi si conuitium non sit certæ personæ, non punitur, tamen secundum Bartol. ibid. si apparet quod diceret de aliquo, licet eum non exprimeret, vel si diceret de aliquo, & intelligeret de alio, & hoc apparet, punitur, & ibi tenet Angel. & Alberi. Idem Alberic. libro secundo, statuto, quæstione. 209. Non enim curandum in quo quis loquatur, sed in quem intentio dirigatur, vt habetur in l. cum pater. §. donationis. ff. delega. 2. Et verba, quæ in effectu sunt singularia, & in præiudi-

iudicium singularis personæ resultant, quavis generaliter proferantur ab statuentibus, ille, in cuius odium resultat particulariter, & est statutum conditum, ab eo poterit reclamare, & appellare. Deci. consil. 361. nu. 7. Faciunt optimè notata à Bal.

in ea. cum or.
dinem. colu.
fin. nu. 26. de
refc. Cum er-
go hæc ver-
ba, cornutus,

**o traydor^a: o hereje:
o a muger que ten-
ga marido puta^b:**

Bonus homo, vel huiusmodi relata ad vnum individuum, quod est vxor, nec ad alterius iniuriam possint referri, absque dubio, meretricem dixit, ac legis huius poena erit puniendus, & est conuiuium impudicum in matrem familias, seu vxorata mulierem, & grauem iniuriam infert, & tales grauiter sunt puniendi. vt not. Angel. per tex. ibi in l. non solum. §. quinquam, versic. in textu ibi conuiuium. col. 1. ff. de iniur.

¶ O traydor. Maximum crimen est aleuosiæ, seu prodicionis vitium, ideoquè obijciens tenebitur illud probare, præsertim si sit in rempublicam, vel in regem, quo probato, honorem, & præmiū consequetur: si verò non probauerit, laeso & iniuriato tenebitur poena huius legis se dicere mentitum fuisse: & inspecto loco, tempore, & qualitate personarum tam iniuriantis, quam iniuriati, iniuriæ poena arbitranda erit à iudice. Sed quid erit, si probet proditorem fuisse, licet iam indulgentia Principis fuerit remissum crimen aleuosiæ & prodicionis? Videtur quod sit puniendus, cum poena sit imponenda, attento statu temporis eonmissi delicti, quo tempore non erat proditor, nec aleuosus, argumen. text. in capitul. eam te. de refcrip. cap. ferrum. §. o. distinction. Ergo cum dixit conuiuium graue, & animo iniuriandi, nec ex ipso fuit causa iusta inferendi, meritò etiam si probet olim fuisse proditorem, tenebitur actione iniuriarum per ea, quæ dicta sunt in principio huius tituli, ante. l. primā in rubri. maximum enim delictum attribuitur ei, cui proditio impingitur: nam prodicionis poena, ipsum, eiusque honorem, famam bonam, & posteros maculat. Pacit tex. in l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiest. l. proditores. ff. de re milit. Andre. Alciat. in tract. de duello. in titul. quæ exceptio. repellant prouocant. Hieron. Gigas de crimi. læsæ maiest. titul. De proditoribus. pagin. 373. quæstione prima, eum multis sequi. Plura de proditoribus, & qui sint, declarat.

¶ Item probatur. Nam restitutus à Principe, amplius dici non potuit proditor Regis, vel huiusmodi, cum Princeps de inhabili possit eum facere habilem. l. quidam consulebant. ff. de re iudi-

cat. l. secunda. C. de crimi. sacrileg. restitutio enim omnem maculam tollit, vt voluit Andr. in capitulo primo. §. præterea, columna quinta, quæ fuit prima causa beneficii amitt. & in capitulo primo, de Vassallo decreta. Matthæ. de Afflict. in dicto. §. præterea. in versic. in glossa tertia. numero. 98. Hieron. Gigas vbi supra, quæstione septima pagin. 381. Confirmatur ex l. Imperialem. §. illud & ibi glo. C. de secund nup. l. quod ita. statutum. ff. de ædilit. edict. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re militat. Veruntamen si dixerit aliquis tali restituto. Tu fuisti proditor, actione iniuriarum minime tenebitur, vt dicit Ifernia in dicto. §. præterea. & Matthæ. de Afflictis vbi supra. Vnum tamen est memoriæ dignum, quod si quis dicat restituto quod est proditor, & velit cum eo pugnare, dicens, quod vult probare quod est proditor, talis restitutum ad duellum iniuste prouocaret: quia facta restitutione amplius non est proditor, secundum Iac. de Castillo in tract. De duello. libr. 4. capitulo septimo, & Hieron. Gigan. in dict. quæstione septima, ad fin. Sic ergo dicens alicui eum esse proditorem, tenetur dicere se mentitum fuisse, vt hic. l. 8. titul. 3. par. 7. li. 2. & ibi dixi in gloss. tit. 9. libro quarto. supra in priori tomo horum Commemtoriorum ordinā.

¶ Marido puta. Adde quæ dixi supra in gloss. verbo. Cornudo. Intellige hanc legem, etiam si obijciens vxori verbum iniuriosum adulterij, dicens eam meretricem, vellet probare, non excusatur ab iniuria, nisi probasset infimul, quod maritus erat sciens, & patronus turpitudinis, quia aliàs non est in causa delicti, nec in poena, cum postquam fuerit sciens, ipse solus potest adulteram vxorem accusare, attenta. l. tertia, titulo septimo, libro quarto, foro legum. Ergo alius non poterit infamare matrimonium: & cum dixit conuiuium sine iusta causa, sed animo iniuriandi, & si probet eam meretricem, seu adulterij crimen commississe, tenebitur ratione infamationis, cum maritus potuit eam corrigere, & correctam admitte re sine culpa, capitu. inter opera. de sponsa. Quavis in hoc articulo dubitet Gregor. Lopus in l. prima, titulo. nono. parti. septima. Quia interim quo erat crimen secretum, non debito modo, & prout debuit, corripuit, sed iniuriam voluit facere marito & vxori, vt vides, & sic eis actione iniuriarum tenebitur per legem hanc, quæ generaliter conuiuiantem mulierem nuptam punit.

¶ Item etiam ampliatur locum habere dispositionem huius legis in eo, qui dixit meretricem alicui mulieri, quæ tempore conuiuij erat bona quauis velit ostendere ante fuisse peccatricem: nam post poenitentiam non est amplius de præterito vitio vituperanda, sed quia correctæ & bona

bona laudanda: cum ergo tempore obiecti conuicij, quod in delictis inspicitur. l. 1. ff. de pœn. est nupta, & non meretrix, nec adultera. ca. ferru. 50. dist. mentitur obijciens conuicium, ac proinde, se mentitum fuisse publicè fateri debet, iuxta huius legis formā,

& ordinaria pœna erit castigandus, cū tempus præsens confideret, dicendo *(o a muger que tenga marido, puta)* quanuis etiam in hoc dubius existat Gregorius Lopez in. l. 1. in glo. mag. ad fin. Alias quæstiones circa huius legis interpretationem sunt videndæ in. l. fina. tit. 1. lib. 1. ordina. supra. & in. l. 2. tit. 9. lib. 4. ordinam. in glo. 1. Quæritur etiam potest vtrum pœna huius legis lo

cum habeat, cum quis meretricis vitium mulieri desponsatae per verba de præsenti obiecit? Et est dicendum locum habere, cum verè sit vxor, quia consensus & non concubitus facit matrimoniū. l. nuptias. ff. de regul. iur. capi. ex publico. de conuers. coniugat. & quæ notauit in. l. 1. tit. 1. lib. 5. supra. l. 82. styli. cuius verba sunt. *Otro si en las penas que manda dar el fuero por calumnia de muger casada, estas mismas se entienden por la que es desposada por palabras de presente.* Vtrum autē Clericus, seu nobilis teneatur palinodiam recantare, & se retractare? Respondendum est, quod non, vt dixi in. l. fi. tit. 1. ad fin. lib. 1. ordina. & latius in. l. 1. glo. 1. verfic. Præterea in hoc est clericus priuilegiatus col. 113. cū duobus seq. tit. 3. eod. lib. 1. ordi. Petrus à Plaça in Epitome De delictis. c. 1. nu. 22. & dominus Anton. Menesius in. l. 1. n. 9. C. de iur. & fact. ignor. Et ista pars practicatur, etsi plures velint, q̄ teneatur nobilis, seu clericus seipsum retractare,

& malè. per. l. 131. styli.

^a *Desdigalo.* Adde. l. 7. tit. 4. par. 7. & quæ ad huius legis interpretationem posuit Petrus Plaça in tracta. de delictis. c. 1. nu. 22. vers. 13. Ex his etiā constat, innobili autem secus vt habetur in. l. 2. tit. 10

lib. 8. recopi.

mil marauedis ^c al Rey y otrostátos al querelloso: y fino tuuiere de que los pechar pechelo q̄ tuuiere y por lo q̄ fincare yaga vn año en el cepo: y si ante de vn año pudiere pagar salga de la prision.

Ley. III. Idem.

El Rey don Iuan. II.

Q Valquier que a otro dixere alguna palabra injuriosa o fea: peche y pague a la nra camara cien marauedis ^d.

^b *Peche trezientos sueldos.* optime declarat vltra Couar. & Otor. in locis ab eo citatis, Petrus Plaça, vbi supra. ca. 2. per totum. Et Iudex non pōt procedere de officio cōtra iniuriatē alicui obijciēdo verba iniuriosa in præsenti lege, nisi pars offensæ accusationem & querelā semel proposuerit, nā isto casu quanuis desistat ab accusatione, iudex ex officio poterit offensore punire. iuxta. c. 2.

de collusio. detegend. Quia interest reipublice, vt delicta vndecunq; claruerint, puniantur. l. 64. in Curijs Pincianis An. 1523. & l. 50. in Curijs eodē loco celebratis An. 1537. Celsus in indice legum Regni. verb. Iniuria. vers. 25. & quæ not. Gregor. Lop. in. l. 8. tit. 3. part. 7. verb. Mintio.

^c *Diez mil marauedis.* Imò tercetos. l. fi. t. 1. lib. 1. ordi. & l. 4. infra hoc tit. Ex quib⁹ constat correctā, seu restrictā esse hāc pœnā. Et declara vt dixi. in l. 9. tit. 1. lib. 1. supra. col. 55. vers. Quæro tñ in hoc vtrū sit dispositioni stādū huius tex. Vtrū iudex in verbis hac lege cōtēntis procedere possit ex officio cōtra iniuriatē sine eo q̄ partis offensæ prcedat querela? Dic nō posse. l. 63. in Curijs Pincianis An. 1523. Pet. 63. & in Curijs eodē oppido celebratis An. 1537. petitio. 50. Secus si post semel propositam iniuriatus desistat, vt ibi habetur.

Lex Tertia.

^d *Cien marauedis.* Obijciēs verbū iniuriōsū alicui qd non sit

non sit de se-
ptem conten-
tis in l. secunda
suprà eodem.
puniendus est
propter iniu-
riam in pēnam
centum qua-
dratorum tan-
tum vt declara-
ui in l. 9. colum-
na fin. versicu.
Vltius etiam
quæritur. titu.
1. libr. 1. supra
attigit. D. Co-
uarruu. Episco-
pus designa-
tus Segouien-
sis in libro, 1.
Variarum re-
solut. capit. 11
n. 1. non enim
tenetur dice-
re se mētū
fuisse, nec re-
tractare, prout
aliqui solent
firmare in ter-
minis huius Re-
giæ constitu-
tionis, & mi-
nus iuridicē.
Et nota, quod
quamuis quis
dixisset alicui
verbum, Men-
tiris, vel aliud
extra conuicia
posita in l. se-
cunda, præce-
dent. & ani-
mo iniuriandi
& diffamandi,
non est ree-
dendum à pœ-
na huius le-
gis, nam non
tenetur se re-
tractare, cum
id lege non sit
expressum. ca.
is qui. de sen-
tentia excom.

L O S Iudios ^a y
Moros despues
que fuerē cōuertidos
ala sancta Fē Catho-
lica, no deuen ser in-
juriados, ni maltra-
tados por los otros
Christianos. Porēde
mandamos que qual
quier que los llama-
re marranos torna-
dizos : y otras pala-
bras injuriosas incur-
ra y caya ende en pe-
na de treziētos mara-
uedis por cada vez : y
fino tuuiere de que
pagar, q̄ estē en la car-
cel publica en cade-
nas por quinze dias:
segun se contiene en
este nuestro libro en
el titulo de la sancta
Fé Catholica.

Titulo. X. De los tahures.

¶ *Ley. I. Que en el tiempo que du-
rare la guerra los vassallos no
jueguen a dados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Sego-
uia. año de mil ccccxxxiiij.

¶ El Rey don Iuā. I. en Biruies-
ca. año de mil ccelxxxvij.

O Rdenamos que
quando los nue-

stros vassallos nos vie-
nē a seruir a las guer-
ras por nuestro mada
do q̄ en tãto q̄ durare
la guerra y estuuiere
en nuestro seruicio
en ella no seā osados
de jugar juegos de da-
dos^b, ni de tablas, di-
nero, ni sobre prēdas,
so pena q̄ por cada ve-
gada que jugare que
peche cient maraue-
dis de buena moneda
y q̄ sea esta pena para
nuestro Alguazil : y
pueda prēdar por ella
y fino prēdare al q̄ as-
si jugare q̄ pague la di-
cha pena el Alguazil
con el doblo para la
nuestra camara. E o-
tro si qualquiera q̄ al-
guna cosa ganare en
tal caso : as si en dine-
ros, como en armas y
bestias : y otras cosas
qualesquier seā teni-
dos d̄lo tornar luego
a aquel a quiē lo gana-
ron y el q̄ no tuuiere
para pagar la dicha
pena q̄ este preso en
cadena treynta dias.

Tom. iij.

P

lib. 6. Et quæ
ad Segur. dixi
in tractat. De
bonis lucrat.
constant. ma-
tri. n. 266. Et in
verbis leuibus,
vt, Mentiris,
vel huiusmodi,
Iudex non de-
bet procede-
re nisi ad par-
tis offensę que
relam, & non
ex officio. l.
50. in Curijs
Pincianis An.
1537. & in Cu-
rijs Pincianis
Anno. 1523. l.
63. vt dixi su-
pra in l. 2. in
glo. final.

¶ *Lex. III.*

^a ¶ Los Iudios
Concord. l. fi-
nal titulo pri-
mo. libro. 1. su-
pra. vbi omni-
no videbis: ho-
die autem con-
demnantur in
viginti millia
marapetino-
rum ex l. 2. in
fin. titulo. 10. li-
bro. 8. recop.

¶ *Titulus Deci-
mus. De lusori-
bus seu tahures.*

^b ¶ *Lugar juego
de dados.* Ad
idem l. secunda
in princip. in-
fra cod. l. 116.
incipiend. Do-
ña Iuana por la
gracia de Dios,
folio 159. libr.
Pragmatica-
rum. colum-
na tertia. &
quarta l. 61.
in curijs Val-
liso.

lisoletti Anno. 1523. & l. 21. in curijs de Madrid. Anni. 1528. & in Curijs Pincianis Anni. 1537. in l. 49. & l. alcarum vsus C. de religiof. & sumpti. fune. & cap. 29. in capitibus Prætorum. vbi optimè agit de materia ludi Francisc. Auiles. Couarruu. in repetit. regul.

Peccatum. De regul. iur. libro sexto. 2.

part. §. 4. Roch. de consuecudine. 1. se-ctio. numero.

6. folio. 23. columna prima.

Alphonf. à Castro libro. 2. De potest. legis pœnal. cap. 2. & concord. l. 9. titulo tertio libro

4. suprà. vbi omnino vide quæ scripsi in gloss. 1. 2. & 3.

& Capella Tholosa. decision.

192. incipit. Item fuit quæsitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufer. in additionibus.

192. incipit. Item fuit quæsitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufer. in additionibus.

192. incipit. Item fuit quæsitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufer. in additionibus.

192. incipit. Item fuit quæsitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufer. in additionibus.

192. incipit. Item fuit quæsitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufer. in additionibus.

192. incipit. Item fuit quæsitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufer. in additionibus.

192. incipit. Item fuit quæsitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufer. in additionibus.

192. incipit. Item fuit quæsitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufer. in additionibus.

192. incipit. Item fuit quæsitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufer. in additionibus.

192. incipit. Item fuit quæsitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufer. in additionibus.

192. incipit. Item fuit quæsitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufer. in additionibus.

192. incipit. Item fuit quæsitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufer. in additionibus.

§ Ley. II. La pena de los que jagan dados.

§ El Rey don Iuan. II. en Segouia. Año de mil ccccxxvij.

MAndamos y ordenamos que ningunos de los nuestros reynos sean ofados de jugar dados en publico ni escondido. Y qualquier q los jugare que por la primera vez que pague ciēt marauedis a:

§ Lex Secunda.

a § Que pague cien marauedis. Hic inquirendum est de pœna ludentis ad taxillos, & ad ceteros ludos prohibi tos quæ sit, & quando exigi possit? Ad primum dubium est dicendum, quod ius ciuile ad aliam pœnam non irrogat præter restitutionem ludentibus. vt habetur in. l. alcarum vsus. C. de religio. & sumptib. fune. De iure Canonico clericus publicus aleator repellitur à promotione, & notatur infamia, beneficio tamen non priuatur, nisi præmissa monitione incorrigibilis sit capit. inter dilectos. de excessib. prælato. vbi glo. verb. Aleatorem. & expressè notat Panormi. columna secunda. numero sexto. & not. gloss. in capitulo. clericici. in verb. ad aleas. & ibi Panormi. de vita & honesta. clerico. & gloss. in pragmat. sanctio. titulo. De spectaculis. verb. dilubria. Optimè differit Ioann. Bernard. in practica canonic. criminali. capitulo. 64. verb. Aleatores. l. 57. titulo quinto. part. prima. vbi optimè Gregor. Lopius in glossa tertia. quarta, quinta & sexta, & l. trigesima quarta. ibi. *En non deuen jugar a los dados ni tablas.* titulo sexto.

part. prima. Bartholom. Fumus in summa aurea. verb. Ludus. §. quarto. folio. 253. columna prima. Ex quo iudices ecclesiastici possunt certiores fieri, quid facere eos oporteat contra clericos ludores, siue ad aleas, vulgo dados, vel ad chartarum

y por la segunda dozientos marauedis, y por la tercera treziētos marauedis, y fino ouiere de que los pagar que yaga por la primera vez diez dias en la cadena: y por la segunda veynte dias, y por la tercera treynta dias: y asidende en adelante por cada vez. Y man

na carceris per decem dies, pro secundo per viginti dies, pro tertio per triginta dies, vt in præsentilege habetur, deducendo computum quadratorum secundum. l. 1. titulo quinto. & l. 1. titulo. 9. suprà hoc libro 8. ordinamen. Et quanuis hæc lex loquatur in ludo taxillorum, tamen practicitur in ludo chartarum. Et probari videtur in. l. 4. folio 4. lib. pragmaticarum. augetur tamen pœna per pragmat. folio. 174. tamen vbique non recipitur in practica, sed priorem pœnam iudices ad effectum in practica deducunt secundum Franciscum Auilesum in capitibus Prætorum. cap. 29. verb. *leyes que disponen sobre nu. 1.* Et leges, quæ de ludis loquuntur, confirmantur per Regiam Caroli Cæsaris pragmaticam in Curijs Pincianis Anni. 1523. petitiō. 61. dicentē, *A esto vos respondemos, que el juego de los dados puros no se juegue: y que quanto a esto mandamos que se guarde la pragmática hecha el año de quinze en las Cortes de Burgos.* Et in Curijs Pincianis Anni. 1537. petitiō. 49. Et iudices non debent vendicare pecunias, quæ sunt repertæ in præsentia ludentium, sed cum pœna præmissa contenti esse debent. vt habetur in curijs Segouia Anni. 1532. petitiō. 72. ibi, *mādamos que de aqui adelante los justicias de nuestros Reynos, no tomen los dineros a las personas que los hallaren jugado, salvo q les lleuē la pena de la ley la qual puedan depositar hallandolos en el dicho juego.*

¶ Que

¶ Que lo pueda demandar a quien ge lo. Nota præscriptionem octo dierum aduersus perentem in ludo, vt deinceps sit ei exclusã via repetendi à colludente seu lucrante, & aperitur edictum petendi cuicumque voluerit, & accusanti competit text. hic (*que qualquier que ge lo demandare, lo aya para si.* Et cõcordat in repetitione, quãuis ista restringat terminum ad breuius tempus octo dierum, nam per mittebat vsque ad quinquaginta annos repetitionem lucris, text. in l. alcarum vsus. C. de religion. & sumptu. fune. cuius verba pulchra sunt, com modis subiectorum prospicientes, hac generali lege decernimus, vt nulli liceat in publicis vel priuatis domibus, vel locis ludere, nec inspicere & si contra factum fuerit, nulla sequatur condemnatio, sed solum redatur, & actionibus competentibus repetatur ab ijs qui dederunt, aut eorum hæredibus, aut his negligentibus, & eorum procuratoribus, vel patribus, seu defensoribus repetatur fiscus, non obstante nisi quinquaginta annorum præscriptione: Episcopis locorum hoc prouidentibus, & præsidum auxilio vtentibus. Vides igitur, quod primo loco ad repetendum admittitur pars læsa, postmodum ceteri, de quibus in prædicta lege, & in eorum negligentia fiscus. Et iudex tenetur ex officio id facere sub pœnis (hac lege versiculo. *E si alguno no accusare.* & in l. secunda. in ra. eod. versicul. *E mandamos que los juezes de su officio*) contentis. Sed iudex debet inquirere intra duos menses post ludum habitum. Si verò fuerint

damosque aquel que alguna cosa perdier que lo pueda demandar a quien ge lo, ganare fasta ocho dias, y el que lo ganare sea tenido de tornar lo que asì ganare. E si el que perdier fasta ocho dias no lo demandare que qualquier que ge lo demandare lo aya para si. E si alguno no lo accusare, ni demandare que qualquier juez, o Alcalde de su officio sabiendolo, sobre lo que asì fuere jugado, y si no lo fizie

transacti duo menses sine inquisitione facta eo tempore, post fieri minime poterit, nec lutores accusari, nec pœna ludi, vel eius occasione posita condemnari, vt habetur in l. 1. 6. in Curijs de Madrid Anni. 1528. Item impunè quis poterit ludere

ad chartas vel que ad duos argenteos, siue ad comedendum, vt in l. final. infra eod. dem. titulo. siue in pecunia sicca, vt in dicta. l. 1. 6. & in Curijs Madritijs Anni. 1534. l. 63. incipien. *Otrofi que no puedan hazer pesquisa.* Est præterea notandum, quod quis non tenetur soluere quod amisit in ludo ad creditum, etiam in ludis licitis, prout sunt pilæ & schacorum. l. 22. in Curijs Madritijs Anni. 1528. De qua vide quæ dixi in l. nona. verbor. *Sobre prendas.* titulo tertio.

re que pague seysciẽtos marauedis, la meytad para el accusador: y la otra meytad para la nuestra camara b.

¶ Ley. III. Idem.

¶ La Reyna è Infantes tutores del Rey don Iuan. II. año mil ccccx.

Otrofi ordenamosque d masy allẽde de las otras penas contenidas en la ley, q si en los nuestros librostuuiere tierra, o racion, o quitacion pierda la tertia parte en quãtia de diez mil marauedis. E si en los nros libros cosa algu

libro quarto ordinamen.

¶ Para la nuestra camara. Id est fisco. Et sic nota quod cum pœna, vel multa fuerit exacta, non credit in utilitatem iudicis, sed Camera Regis ad defensam iurisdictionis, vel fisci. l. multarum. C. de mod. multa. l. quadragesima octaua. titulo decimonono. infra eodem quam dicit singula. Francisc. Auilesius in capitibus Prætorum. capitulo vndecimo. in glossa fin. vbi vide.

¶ Lex Tertia.

¶ Allende de las otras penas. De quibus supra in l. secunda. supra hoc titulo.

¶ Lex Quarta.
¶ Tablero para jugar. Receptor, qui habet paratam domum & menfam ad hoc, vt homines ad ludum inuidentur, ibique commorentur grauissimè peccat, ideoque grauissima pena esset accensus vt ceteri simili exemplo perterriti, similia delicta committere non auderent, cum maxima mala ex ludo prouenire soleant vt explicat Imperator Iustinianus in l. final. C. de religiof. & sumptu. fun. & alia multa quod cotidie eueniant vt pote homicidia, & diffensiones inter ludentes ipsos & uxores, & filios, in quibus ad instar ferarum in faniunt, & in eos miserè faciunt, vt experientia docet. Ideo diligens inquisitio in oppidis & ciuitatibus est facièda, & cum magna cautela, vt præcipitur in l. si. infra eo. Adde. l. 6. & 7. inf. eo. ti.

na no tuuiere por la primera vez pague quinientos marauedis, y por la segunda mil marauedis, y por la tercera vez mil y quinientos marauedis, y fino tuuiere de que pagar sea desnudado y puesto desnudo en la picota publicamente, dende que saliere el sol, fasta que se pusière. Y mandamos q los juezes de su officio fagan pesquisa y executen las penas segun dicho es, y fino lo fizieren que paguen las dichas penas de sus bienes.

¶ Ley. II. De la pena del que tuuiere tablero en su casa.

¶ El Rey don Iuan. II. en Toledo. Año de mil ccccxxxvj.

Q Valquier que en su casa tuuiere tablero para jugar a dados que caya è incurra en pena de cinco mil marauedis por cada vez, y fino tuuiere de que pagar que este quinze dias en la

cadena por cada vez. Y mandamos que se quiten los tableros en todas las ciudades, villas, y lugares de nuestros reynos, y que no sean consentidos. Y mandamos a las justicias que no lo consientan: so pena de priuacion de los officios.

¶ Ley. V. Que sean guardados a las ciudades y villas los priuilegios de las penas de los que juegan dados.

¶ El Rey don Alonso en Valladolid.

Andamos que los tableros y los juegos de los dados y las entregas y execuciones que por fuero, o por priuilegio, o por costumbre de quarenta años pertenesce a las ciudades, villas y lugares de nuestros reynos y señorios que les sean guardadas.

¶ Ley. VI. Que las ciudades y villas que tienen por priuilegio los tableros ayan las penas de los que juegan dados.

¶ El Rey don Iuan. II. en camora.

N O es nuestra voluntad ni intencion, ni consentimos que el juego de los dados ni tableros se arrienden, ni sean consentidos en las nuestras ciudades, villas, y lugares: y si parescière que por los Reyes nuestros progenitores, o por nos fuere fecha alguna merced

Lex Septima.
a *Tableros pu-*
blicos. Contra
 tenentes lu-
 dam alearum,
 vel chartarum,
 seu alias pro-
 hibitum poe-
 na in praesen-
 ti designanda
 erunt. de qui-
 bus per Syl-
 uestrum in ver-
 bo. Ludus. q.
 9. Prima enim
 est, quod do-
 mus, in qua
 luditur, de-
 bet publicari.
 text. in l. fin.
 §. sed istam ibi
 domibus co-
 rum publicatis
 ubi haec repe-
 riuntur. C. de
 religio. & sum-
 ptib. fune. Et
 ea poena erit
 arcendus in ca-
 su nostra le-
 gis Regiae is-
 te Receptor
 (vulgò Tabla-
 jero.) Et illi
 qui admittunt
 seu recipiunt
 aleatores adeo
 sunt à iure de-
 testati seu e-
 xecrati, quod
 si quis aleator
 eum percusse-
 rit, non pote-
 rit iste rece-
 ptor quere-
 lam, seu accusa-
 tionem contra
 aleatorem ip-
 sum iniuria affi-
 cientem insti-
 tuere, nec age-
 re contra eum
 actione furti, si
 furtum sibi fiat

ceda las dichas ciuda-
 des y villas y lugares
 de los tableros y ren-
 tas dellos: que en lu-
 gar de las dichas ren-
 tas las dichas ciuda-
 des y villas y lugares
 ayan las penas de los
 jugadores.

¶ Ley. VII. Que las penas de los
dados ayan lugar assi contra
los señores de las casas como
contra los que tienen los table-
ros y sacan rablaje.

¶ El Rey y Reyna en Toledo
año de mil ccclxxx.

POrq son muy
 notorios los da-
 ños que se re-
 crescē en los pueblos
 de auer en ellos table-
 ros publicos ^a para ju-
 gar dados y otros jue-
 gos de tablas, y nay-
 pes y azares ^b: chuecas
 y esso mesmo quan-
 do ay algunas casas
 donde acogē jugado-
 res de cōtino: y como
 quiera que sobre esto
 nos fezimos y ordena-
 mos vna ley en las di-
 chas Cortes de Ma-
 drigal, por la qual cō-

firmamos las leyes
 destos Reynos que
 sobre los juegos di-
 sponen: pero somos
 informados que en
 algunas ciudades y
 villas y lugares, assi
 de nuestro patrimo-
 nio Real como de los
 señorios ay tableros
 publicos: y especial-
 mente por manda-
 do y prouision de los
 señores de los tales lu-
 gares. Porende orde-
 namos y mandamos
 que las dichas leyes y
 ordenanças de los
 nuestros Re nos que
 sobre esto disponen,
 especialmente en la
 ley del ordenamien-
 to de Biruiesca: y la
 ordenança fecha por
 la Reyna doña Catha-
 lina, y el Infante don
 Fernando nuestros
 abuelos, como tuto-
 res del dicho señor
 Rey D. Iuan nuestro
 padre en el año de
 mil y quatrocientos
 y nueue, y por el di-
 cho señor Rey don
 Tom. iij. P 3

dum luditur. l.
 r. ff. de alea vlu
 & aleato. Quā
 singularem di-
 xit Bald. in c.
 intelleximus.
 col. 2. de iudic.
 Antoni. Cor-
 fet. singul. in
 verb. Furtum.
 Ad plura quā
 ad ludi mate-
 riam pertinet,
 est addendus
 Syluest. ver-
 bo. Ludus. Et
 Bartholomæ.
 Fumus in fum.
 aurea armilla,
 in verbo. Lu-
 dus. San. Tho.
 2. 2. questione
 168. art. 2. 3. &
 4. Plures quæ-
 stiones scitu dē
 gnas ponit Io.
 Metymnensis
 in Codice de
 restitutione.
 quæstio. 21. &
 q. 22. à folio.
 66. vsq; ad 72.
 col. 4. Domi-
 ni. Sorus libr.
 4. De iustitia
 & iure. q. 5.
 artic. 2. pagina
 303. Matthæ.
 de Afflictis li-
 bro. 3. confli-
 Neapolitan. ru-
 bri. 53. De alea-
 toribus. nu. 11.
 cum seq.

b *Azares. du-*
bitatur, Lege
cantum est,
quod si quis
luserit ad ha-
zardum, pu-
niatur tanta
poena, quidam
luserit vno die
cum

cum pluribus personis Vtrum sit vna poena tantum puniendus? Barto. in l. infician do. §. infans. columna final. numero. 4. ff. de furt. respondet quod vna poena est castigandus quia non dicuntur plura delicta nam illae personae, cum quibus ego ludo non dicuntur offensa à me sed magis offenditur Res publica, ideo vnum est delictum. Idem notat Matth. de Afflict. in consti. Neapolitan. rubric. 11. num. 14. libr. 1. Quae opinio an sit omnino perpetua & vera, nunc non affirmo, quia cum delictum sit iteratum, & cum diuersis personis, ex geminatione actus crimen efficitur grauius, & quoties repetitur vnum formatum est. Sicut si quis pluries furtum commisisset, vel copulam carnalem habuisset ad diuersas foeminas, vel huiusmodi, & sic

Iuan nuestro padre en las cortes de camorra, en el año de mil y quatrocientos y nueue. Y en el ordenamiento de las Cortes de Toledo en el año de treynta y seys. Y en la dicha ley por nos fecha en las dichas cortes de Madrigal el año de setenta y seys, susodichas seã cumplidas, y executadas: así en las ciudades y villas y lugares de la nuestra corona Real como de los señorios y ordenes y behetrias y abadenagos, las quales se entiendan así contra los que jugaren, como contra los que tomaren arrendados los tableros, y contra los que sacaren el tablaje: y cõtra los que dieren la casa para jugar. Los quales y cada vno dellos quere mos y ordenamos q̃ cayan è incurran en la mesma pena: en

que caen è incurren los jugadores por las dichas leyes. Excepto si algunos jugaren^a en qualquier de los dichos juegos, fruta, o vino, o dineros para comer, o cenar luego, y esto que no se juegue a los dados so las dichas penas. E si los señores de los lugares fueren negligentes en quitar los tableros y en executar las dichas penas y no los quitaren dentro de setenta dias despues que fueren pregonadas y publicadas en nuestra Corte estas dichas nuestras leyes y ordenanças. Mandamos que allende de la descomunion que contra ellos esta puesta: pierdan los officios que tuuieren y los marauedis que en qualquier manera tuuieren de nos en los nuestros libros aunque sean situados por priuilegio: y sino tuuieren marauedis en los nuestros libros ni officios, que pierdan la meytad de sus bienes: de los quales sean los tres quartos para la nue-

toties quoties iteratur crimē offenditur de nouo Respublica, & sic plura censentur crimina, etiam si vno die fuerint perpetrata, seu reiterata. vt colligitur ex additio. ad Bart. ibi. verb. dicatur vnus ludus & ex traditis à Barbatio in c. fi. de cõsuet. ^a ¶ Excepto si algunos jugaren. Supple vsque ad duos argenteos ad comedendum, vel siccē ad crumenam. Si tamē excederint in hac quantitate, locum habebit poena, de qua in l. 2. supra eod. & que ibi annotauimus in gloss. penult.

a *Que trayan luego los dineros. Adde quæ dixi in glossa. Que pague cien maravedis. ad fin. in l. 2. su præ eodem titulo. De iustitia ludi, adde Costam & Paridem de Puteo. in suis tractat. De ludo. & reuerendum patrem Alcocer.*

¶ Titulus undecimus. De ligas, & monopolis.

¶ Lex prima.

b *¶ Ayuntamiento y ligas. Optimus text. in capit. 1. §. conuenticul. de pace tenenda inter subditos libro secundo. feudor. Cuius verba sunt, Cõ uenticula quo que in ciuitatibus, omnes que coniurationes, & extra, etiam occasione parentela, & inter ciuitatem & ciuitatem, & inter personam & personam, modis omnibus fieri prohibemus, & in præteritum factas, cassamus, singulis coniurato sub pena vnius*

nuestra Camara: y el otro quarto para el acusador. pero es nuestra merced, y mandamos que los Alguaziles y merinos, y otras qualesquier personas que tienen el derecho de prender por las dichas penas de los juegos si hallaren algunos jugando: que trayan luego los dineros a y las prendas que assi tomaren ante la justicia, porque el lo juzgue. Y de otra manera no sea la pena para aquel que la prendare, porque con esto se sabra y aueriguara quien eran los que jugauan, y que jugauan.

¶ Ley.VIII. Que ningun Corregidor, ni juez sea rescibido antes que haga juramento de guardar las leyes que hablan de los juegos.

¶ El Rey y Reyna en Madrid. gal. Año de mil cccc lxxvj.

Y N O S considerando las dichas leyes ser justas,

mandamos que sean guardadas y las confirmamos: y mandamos, que ningun Corregidor, ni Alcalde no sea rescibido al officio, si primero no jurare en el concejo ante Escriuano publico que guardará y executará las dichas leyes.

Titulo XI. De las ligas y monopolios.

¶ Ley. Que ningun concejo ni canallero ni otras personas hagan ayuntamientos ni ligas so cierta pena.

¶ El Rey don Iuan.I. en Guadalupe. Año de mil cccc xj.

¶ El Rey don Enrique.III. en Madrid.

Vemos entédido que algunas personas hazen entresi ayuntamientos y ligas ^b firmadas cõ juramento, o pleyto y omenaje, o con pena, o con otra firmeza cõtra qualesquier personas en general q̃ contra ellos fueren, o quisieren ser.

Tom.iiij. P 4

libre auri puniendis. Episcopos vero lo coram ecclesiastica censura violatores huius sanctionis donec ad satisfactionem veniant, volumus coercere. Receptoribus etiam malefactorum qui prædictam pacem violauerint, & prædam ementibus nostram indignationem subituris, & eiusdem penis feriendis. Præterea bona eius publicentur, & domus eius destruantur. ubi glossa verb. cõ uenticula, & in verb. coniurationem. ad huius legis declarationem faciunt & l. conuenticula. C. de episcopis & clericis l. Denunciamus C. de his qui ad ecclesi. con fugiunt. l. prima. C. de monopolio. capit. cõ iurationem. & capit. si qui clericorum. in questione prima, & quæ de monopolio dixi in. l. 2. glo. 1. vers. diximus enim seclusa omni fraude. colum.

707. titulo. 23
libro. 2. ordin.
supra Antoni.
Columbert. in
singul. 8. in-
cipit. Decem
coriorum, nu-
mero primo.
Et ad hanc le-
gem est om-
nino addendus
Bart. in extra
uagant. Quo-
niam nuper. in
gloss. verb. Oc-
culte. qui sint
rebelles. &
quæ not. Bart.
in l. final. nu-
mero. 19. ff. de
Colleg. illiciti.
Bald. in l. de-
cernimus. nu-
mero. 2. C. de
sacro sanct. ec-
cles. column. 1.
versic. Sed nun-
quid populus.
Et ligam face-
re, est illicitum
ut hic habes.
& notat Bald.
in rub. C. pro
soci. columna.
1. nu. 4. versicu-
lo. Et aduerte
quod istud no-
men. Confrat-
ernitates seu
societates de-
bent fieri ad
bonum, & non
ad rebellionē
reipublicæ, Re-
gis, vel in dam-
num subdito-
rum. Quæ et-
iam debent
probari ab E-
piscopis, &
aliis fieri non
possunt Bald.
in dict. rubric.
pro soci. num.

y como quier que ha-
zen los dichos ayūta-
mientos y ligas so co-
lor de bien y guarda
de su derecho, y por
cōplir mejor nuestro
servicio. Pero por
quanto segūesperien-
cia conosco estas
ligas y ayuntamien-
tos q̄ se hazē muchas
vezes, no a buena in-
tencion, y dellas se si-
guen escandalos, dis-
cordias, y enemista-
des, y impedimēto de
la execucion de nuel-
tra justicia. Porende
nos querēdo paz y cō-
cordia entre los nuel-
tros subditos y natu-
rales, y pueyēdo a lo
que es por venir. Mā-
damos q̄ no sean osa-
dos, Infātes, Duques,
Condes, Maestres,
Priores, Marqueses,
ricos hōbres y caualle-
ros y escuderos de las
nuestras ciudades vi-
llas y lugares, y conce-
jos, y otras communi-
dades, y personas sin-
gulares de qualquier

estado, o condicion
que sean de hazer,
ni fagan ayuntamiē-
tos, ni ligas con ju-
ramento, ni rescibiē-
do el cuerpo del se-
ñor, ni por pleyto o-
menaje, ni por otra
pena ni firmeza en q̄
se obliguen de guar-
darse los vnos a los o-
tros cōtra otros qua-
lesquier. E otrosi que
no vsen de las ligas y
monipodios, y ayun-
tamiētos, pleytos o-
menajes, juramētos,
contractos y firme-
zas que han fecho fa-
sta aqui. Y qualquier
de los sobredichos q̄
contra esto, o contra
parte dello fiziere de
aqui adelante haziē-
do los dichos ayunta-
mientos y ligas, o vsa-
ren de los que hasta
aqui son fechos aurā
la nuestra ira, y de
mas que procedere-
mos contra ellos y
contra cada vno de-
llos, y contra sus bie-
nes en aquella mane-

4. Quem vi-
de. l. 2. infra
eod. l. 1. ff. de
colleg. illiciti. l.
6. titul. 31. par.
2. l. 29. in Cu-
rijs de Ma-
drid An. 1534.
¶ *Auran la nue-
stra ira.* Qui
venit in rebel-
lione Princi-
pis, & ciuita-
tis, faciendo so-
cietates præ-
donum (vul-
go salteado-
res) qui ve-
xant transeun-
tes, & per op-
pressionem iu-
risdictionem
Regis eludunt
incidunt in i-
ram regis, &
committunt
crimen læsæ
maiestatis. ut
l. is qui. ff. de
colleg. illiciti.
Finis istarum
societatum est
scelerata libi-
do furandi,
terras occupan-
di, lites & dis-
sensiones se-
minandi, quæ
sunt contra na-
turalem ratio-
nem. l. diuus.
ff. de termin.
mot. & l. gra-
tia. eodem. titu-
lo. Unde quo-
rum finis est
malus, est eo-
rum substan-
tia mala, &
improbata à
iure. Et ligæ
ad æmulationem
& dam-
num

num superioris sunt iniquæ, & retractandæ. Bal. in rub. C. pro Soci. col. 1. ad fin. Anchar. in clem. Pastoralis. col. 1. vers. Quinto nota. nu. 4. de re iudi. qui rebellare dicuntur in principem, quo fit eius iram incurran. vt in extraua. 1. Qui sint rebelles. vbi glos. verb. indignationem nostram. & in extrauagan. Excecrabilis. Ioan. 22. sub tit. De præbend. ad fin. dicitur. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei &c. vbi glos. verbo. indignationem. Et quod hæc verba inducant priuationem beneficij, tenet glos. in verb. incursum. in dict. extrauag. Execrabilis gl. in cap. 1. §. Porro. quæ sit prima causa beneficij amitt. vbi Bald. 2. colum. not. 2. de bullis apostolicis. loquendo. Idem firmat. c. fin. §. fin. d. 4. Feli. in. cap. 1. col. 3. nume. 6. de maio. & obediens. ¶ Cōtrarium tamen firmandum est, imo quod inducat pœnam arbitrariam, & contraria loquuntur, quamdo sunt apposta talia ver-

ra que nos entendie remos que cumple a nuestro seruicio y a las penas que merecieren los quebrantadores de nra ley segun la grauezay qualidades de los maleficios y delas personas que contra esto fizierẽ. Y porque los hõbres se mueuan mas de ligero a nos denũciar, y notificar lo q̄ dicho es. Mandamos y ordenamos que el accusador aya latercia parte de la pena de dineros o de bienes en q̄ nos cõdenaremos a aquel y que no cayan por ello en la pena que aquellos que culpantes se hallaren. Y en razonde los ayuntamientos y ligas que son fechas fasta aqui: nos por esta ley damos por todas las fees y proui-

ba in materia priuationem inducentia, vt in delictis pœnam priuationis merentibus, non alias. Et ita intelligas Ias. hanc posteriorem partem firmantem in l. 1. colum. 1. n. um. 2. ff. si quis ius dicent. non obtempe. post Bald. in l. cunctos populos. C.

fiones y pleytos omenajes que por esta razon fasta aqui fuerẽ fechas y se fizierẽ de aqui adelante. Y mandamos que no valan ni sean tenidos delas guardar: ni las guarden aquellos que las fizieron o fizieren: lo qualquier firmeza q̄ se obligaron: o obligarẽ de las guardar caluña alguna: ni por ello puedã ser dichos quebrantadores ð fe^a ni de pleyto y omenaje. Y rogamos y mandamos a todos los perlados de nuestros reynos: asy arçobispos y obispos y otras personas eclesiasticas qualesquier q̄ no hagã nicõfientã hazer de aqui adelante los tales ayuntamientos y ligas: ni vsen delos fasta aqui hechos. Ca

de sum. trini. & Hippoly. singu. 559. incipien. Sæpe in literis apostolicis. Bartholom. Chassang. in catalogo gloria mundi. 5. part. considerat. 24. vers. 41. Si princeps comminatur vassallo sub pœna indignationis. Iacobi. a Sancto Georgio in tract. feudorum. vbi Princeps. in 9. specialit. tex. in l. 2. C. de petitis bonorum sublat. lib. 10. ibi, indignationem nostri numinis sustinebit. Et sic ille qui incidit in Principis indignationem poterit eius arbitrio puniri secundum qualitatem inobedientiæ, & rebellionis. ¶ **¶ Quebrantadores a sefe.** Nota Principem habere vim Apostolici quo ad fidei dissolutionem inter subditos, cum sit promissio de re illicita. Plura alia

ra alia specia-
lia concur-
runt in Prin-
cipe, quæ ex
primit Chaf-
sanus in ca-
talogo glo-
ria mundi.
consider. 24.
in. 5. part. &
quod Princeps
iuramentum il-
licitum qua-
tenus indu-
ctium pec-
cati est, pos-
sit reproba-
re. Confirma-
tur ex addu-
ctis a Petro
Belluga in spe-
culo Princi-
pum. rubr. 12.
§. quædam, nu.
7. cum sequen-
ti. l. quartain-
fra eod.

¶ Lex Secunda.

a ¶ Statutos ho-
mines. Subspe-
cie boni lu-
pum gerunt.
Linguis suis
dolose age-
bant: vene-
num aspidum
sub labijs eo-
rum, ut habe-
tur apud Psal-
mographum
Psal. 113. Et
fel. draconum
vinum eo-
rum, & vene-
num aspidum
insanabile.
Deuterono. tri-
gesimo secun-
do. Dicit enim
potest vene-
num esse aspi-
dum sub labijs
meretricum, ut

filo fizieren aurian
nuestra ira y no po-
driamos excusar de
poner remedio con
uenible en ello.

¶ Ley. II. Que no se hagan ligas
en son de cabudos y cofradías

¶ El Rey don Enrique. III.
en Nieva.

Orquemu-
chas perso-
nas de ma-
los desseos desseado
de hazer daño a sus
vezinos: o por execu-
tar la malquerencia q̃
contra algunos tie-
nen: juntan confrá-
dias: y para obrar su
mal proposito tomá
vocacion y appelli-
do de algun sancto: o
sancta: y allegan assi
otras muchas perso-
nas cōformes a ellos
en los desseos y hazē
sus ligas y juramen-
tos para se ayudar: y
algunas vezes hazē
sus estatutos hone-
stos^a para mostraren
publico, diziendo q̃
para la execucion de
aquellos hazen las

tales cofradías. Pero
en sus hablas secre-
tas y conciertos ti-
ran a otras cosas que
tienen en mal de sus
proximos y en escā-
dalos de sus pueblos.

Y como quier que
los ayuntamientos
illicitos son reprova-
dos^b y punidos por
derecho y por leyes de nuestros
reynos. Pero los inuentadores de
estas nouedades buscan tales co-
lores y causas fingidas juntan-
dolas con sancto appellido: y con
algunas ordenanças honestas
que ponen en el comienço de
sus estatutos. Por donde quieren
mostrar que su dañado propo-
sito se pueda desculpar y llevar
adelante: y por esto reparten y
hechan entre si quantias de di-
neros para gastar en la prosecu-
cion de sus malos desseos: de lo
qual suelen resultar grandes es-
candalos y bollicios y otros ma-
les y daños en los pueblos y co-
marca donde esto se haze. Por
lo qual el señor Rey don Enri-
que nuestro hermano que san-
cta gloria aya: a petition de los
procuradores de los nuestros
reynos: queriendo remediar y
pro-

enim veneno
corpus, sic a-
nimi iuuenum
earum blan-
ditijs & con-
uersatione per-
imuntur. tex.
cum gloss. in
l. prima. §.
ipsas. C. de nat.
liberis.

b ¶ Illicitos son
reprouados. ut
per totum. ff.
de colleg. il-
lici.

¶ Cofradias ; y cabildos.. Adde. l. 6. titulo. 31. par. 2. l. 29. in cutijs Mandritijs Anni. 1534. Confraternitates ad bonum ; & non malum finem. siue temporales , siue spirituales sint ; vt inter mercatores , scholares , vel homines certæ nationis ; fieri debent , & cum consensu superioris ; & prælatorum authoritate , vt in præsentia Regia constitutione cautum existit. & in. l. 1. supra eo. annotatum fuit. tex. in. l. fin. infra eo. Bar. in. l. fin. ff. de colleg. illiciti. & potestates locorum possunt compellere collegia seu confraternitates ; vt portent sibi statuta sua , et si fuerit contra religionem & in perniciem reipublicæ , ea dissoluet : imo & tale collegium , seu confraternitatem . Bart. per tex. ibi in. l. sub prætextu. ff. de extraord.

proueer sobre ello: reuoco todas y qualesquier cofradias y cabildos^a que desde el año de sesenta y quatro se fizierõ en qualesquier ciudades y villas y lugares de nuestros reynos: saluo lasque han seydo fechas solamēte para causas pias: y pcediendo nuestra licencia y autoridad del perlado. Y q̄ de aquí adelante no se hagã otras: saluo en la manera susodicha: so grandes penas. Otro si defendio y mādõ que en las cofadrias fechas fasta el dicho año de sesenta y quatro: no se junten ni alleguen los que se dizē cofadres della: antes expressamente las desfagan y reuoken por ante escriuano publicamente: cada y quando por justicia ordinaria de la tal ciudad villa o lugar les fuere mandado: o fuerē

sobrello requeridos por qualquier vezino dende : so pena q̄ qualquier que lo cõtrario fiziere muera por ello: y aya perdido por el mesmo hecho sus bienes: y sean confiscados para la nuestra camara y fisco: y q̄ sobre esto las justicias puedã fazer pesquisa cada y quando vieren que cūple: sin que preceda denunciacion ni delacion: ni otro mandamiento para ello.

¶ Ley. III. Que por las malquerencias: o enemistades de las ligas y confederaciones no se haga mal ni daño a persona alguna.

¶ El Rey dõ Iuan. I. en Guadajara, año de mil ccc. xcj.

DEfendemos q̄ por las enemistades: y malquerencias que por las dichas ligas y confederaciones : o en otra qualquier manera han nascido o nascieren entre los perlados , y ricos hombres: y otras perso-

crimi. Bald. in capit. 1. §. cõ uenticulam. de pace iur. firm. & in. l. 1. §. conuenticulam. de pace iur. firma: & in. l. 1. C. de monopol. & in. l. collegium C. de hæredi. insti. Tradit Nicola. Boeri. in tract. de seditiosis. versicul. iuxta præmissa.

¶ Quæritur ergo , Vtrum confraternitates sint licitæ ? Respondeo conclusiue. Confraternitates clericorum , seu laicorum ad finem licitum faciæ , & propter bonum sunt licitæ , non alias. Archi. in c. si quis despicit. 42. dist. Pannor. & Fel. in ca. accedentes. col. 1. & 2. de præsc. Petrus de Vbaldis in tract. De canonica Episcopali & parochial. q. 14. princ. Boeri. in tract. De seditiosis. §. quinto iuxta præmissa. Requiritur tamen , vt prædixi , q̄ huiusmodi conuenticula , seu confraternitates sint appro-
batae.

bata, & confir-
mata auctori-
tate superio-
ris.

¶ *Quaritur in
super, ad quem
finem inventa
fuerint contra-
ternitates? res-
pond. quod ad
opera misericor-
diar, chari-
tatis, & ora-
tionis, & hu-
iusmodi, ut o-
ptime decla-
rat Petrus V-
bald. in dict.
tract. De ca-
nonica epif-
copali & pa-
rochiali. §.
decimoquarto
principaliter.
tex. hic in illis
verbis, fcyen-
do fechas sola-
mente para cau-
sas pias, y pre-
cediendo nuestra
licencia, y aucto-
ridad del perlado.
De priuilegijs
piz causa Ti-
raquel. intraet.
De priuileg.
piz causa. vbi
plura cumu-
lat.*

¶ *Lex Quarta.*

^a ¶ *Paz y fofsie-
go. Seditiofi ho-
mines, qui per-
turbare conten-
dunt quietem
& pacem popu-
li, sunt huius-
modi, de qui-
bus in hac lege
Regia. l. i. &
l. 2. C. de sedi-
tio. & est ad-
dendus Nico*

nas qualesquier no
sean ofados de pren-
der ni prendan ni fie-
ran a los labradores:
y vassallos de sus cō-
trarios: ni les tomen
algunos bienes: ni
quemen casas ni he-
redades ni les fagan
otros agrauios: y
qualquier q matare,
o lifiare algun labra-
dor o vassallo: o apa-
niaguado de los so-
bredichos o qual-
quier dellos: saluo en
defension de su per-
sona: o si fuere dado
por enemigo: o si fue-
re con sus contrarios
apelear: que en tal
caso sea penado por
derecho: y no por es-
ta ley E si le quema-
re casas o mieffes a
fabiendas: o atalare
viñas: quemuerapor
ello: y padezca la
muerte que deue pa-
descer aquel que ma-
ta a otro sin razon y
sin derecho: y si los
friere o prēdiere sin
lifion de miembro: q
pague el que asfi fi-

riere tres mil mara-
uedis de la moneda
vieja demas de las pe-
nas en los derechos
contenidas. Y si qualquier de los
sobredichos tomare a los dichos la-
bradores vassallos, o apaniagua-
dos contra su voluntad dineros: o
pan: o vino: o carne: o ganados: o
otra qualquier cosa de lo fuyo, o
les cortaren sus arboles, o les fizie-
ren otro daño o agrauio alguno
maliciosamente que les restituyā
lo que asfi les tomaren y les paguē
el daño que les asfi fizieron con
el daño y pena con el quatrotan-
to de pena: y sino tuuiere de que
pagar asfi el principal como la pe-
na: que padezcan pena en los cuer-
pos segun que el juez viere que es
la calidad del maleficio y las per-
sonas.

¶ *Ley. IIII. Que el Rey da por ningunas las ligas y ju-
ramentos y pleytos o menajes sobre ellos fechos.*

¶ *El Rey don Enrique. III. en Madrid. año
de mil.ccc.xc.*

Porque el vedamiento de
los dichos ayuntamiētos
y ligases seruicio de Dios
y nuestro y paz y fofsiego^a de nue-
stras ciudades y villas y lugares.
Porende poniendo pena con-
tra los transgressores: y por re-
frenar y punir su ofadia reuo-
camos y annullamos, y damos
por

la. Boeri. in
tract. de sedi-
tiofis. §. Secun-
do prafuppo
no. vbi videas.

Lex. Quinta.
Cada vno guar-
 de aquello que
 a su estado per-
 teneſce. Sine
 partialitate,
 & acceptione
 personarū, quæ
 non debet ef-
 ſe apud homi-
 nes, præcipue
 qui habent mu-
 nus iudicandi
 c. nouit. de iu-
 dic. Deute. 1.
 Ita magnum
 iudicabis, vt
 paruum, nec
 erit apud te ac-
 ceptio perso-
 narum vnusquis
 que ſecundum
 Apoſtol. 1. ad
 Cori. 7. in ea
 vocatione per-
 maneat, in
 qua dignoſci-
 tur eſſe vocatus
 capitulo. 1. 21.
 quæſt. 1. capitu-
 lo non oportet.
 7. quæſt. 1.
 capitu. placuit.
 21. quæſt. 2. glo.
 in. capitu. nul-
 lus. 19. quæſt.
 3. capi. licet. de
 regulari. cum
 dignitates in
 eccleſijs, præ-
 fertim cathedra-
 libus ad conſer-
 uandam augen-
 dāque eccleſia-
 ſticam discipli-
 nam fuerint in-
 ſtitutæ, vt qui
 eas obtinerent,
 pietate præcel-
 lerent alijsque
 exēplo eſſent,
 vt habetur in
 Concilio Tri-
 dentino ſub
 Pio Papa. 4. ce-

por ningunas y caſ-
 ſas todas y qualeſ-
 quier confederacio-
 nes y ligas: y todos y
 qualeſquier juramē-
 tos y pleytos y ome-
 najes que ſobre eſta
 razon ſon fechos ha-
 ſta oy: o ſe fizierē de
 aqui adelante: y los
 declaramos por illi-
 citos. y no valederos
 aſſi como fechos en
 nueſtro deſeruiſio y
 cōtra derecho. Y de-
 fendemos que nin-
 guno ſea oſado de
 guardar las tales li-
 gas y confederacio-
 nes: juramētos y pley-
 tos o menajes: ſope-
 na de caer en mal ca-
 ſo, aſſi aquellos q̄ de-
 mandaren que les
 ſean guardadas las
 dichas ligas y jura-
 mentos como aque-
 llos que las hizierē y
 guardaren. Y qual-
 quier que lo contra-
 rio fiziere: quier ſea
 de eſtado grande o
 menor: que pierda la
 tierra y merced que
 touiere de nos. Y ſi

fuere ciudadano de
 ciudad, o villa, que
 pierda todos ſus bie-
 nes para la nueſtra
 camara: y el cuerpo
 eſte a la nueſtra mer-
 ced. Pero poreſto no
 entendemos defen-
 der las buenas amiſ-
 tades porque todos
 ſean amigos y viuan
 en paz.

*Lex. V. Que los perlados y perſo-
 nas eccleſiaſticas no ſean de vādo*

*El Rey don Enrique. III. en
 Toledo. Año de mil
 cccclxij.*

Vestra mer-
 ced y volun-
 tades, q̄ los
 nueſtros ſubditos y
 naturales viuan en
 paz: y cada vno guar-
 de aquello que a ſueſ-
 tado ptenefce a. Por
 ende mādamos que
 los obispos y abades:
 y otras qualeſquier
 perſonas eccleſiaſti-
 cas no ſean oſados d̄
 aqui adelante de eſ-
 candalizar las ciuda-
 des y villas y lugares
 de los nueſtros rey-
 nos, ni ſe mueſtrē de

lebrato. ſeſſio.
 24. in can. in
 cipi. Cum dig-
 nitates. 12. in
 ordi. quo ſit,
 quod ſolum
 in operibus
 miſericordiæ
 & iuſtitie, &
 cæteris ſimi-
 libus, & non
 in alijs, quæ
 diſtractionem
 corporis & a-
 nimi, & ma-
 lum exemplum
 præ ſe ferunt
 ſe debent im-
 miſcere. inte-
 gritas enim
 præſidentium,
 ſalus eſt ſub-
 ditorum. in. d.
 Concilio. ſeſ-
 ſio. 6. capitu. 1.
 de reformatio-
 ne & munus
 epiſcoporum
 eſt, ſubdito-
 rum omnium
 vitia redar-
 guere. capitu-
 lo. 1. ſeſſio. 14.
 Optandū enim
 eſt, vt ij, qui
 epiſcopale mi-
 niſterium ſuſ-
 cipiunt, quæ
 ſuæ ſunt par-
 tes, agnoſcant,
 ac ſe non ad
 propria com-
 moda non ad di-
 uitias, aut lu-
 xum, ſed ad la-
 bores & ſolici-
 tudines pro Dei
 gloria voca-
 tos eſſe intel-
 ligant. vt ha-
 betur in ſa-
 cro concilio
 præcitato. ſeſ-
 ſio. 24. capitu.
 1. Quod decre-
 tum

rum omnino videant domini Episcopi pro sua reformatione, & vt sciant ad quid tenentur ratione suæ conditionis & status, & eritent seditiones, odia, comestiones, & conuersationes seculariū militum, & ea, quæ Dei sunt, peragenda, peragāt hospitalita-

tis officium intendant, qui ecclesiastica beneficia possident. Conciliū Tridentinū, sessi. 24. capitulo. 8. non concubinis. ibi cano. 14. sessi. 25. & eadem sessio. 25. capitulo. 17. Cuius verba notanda sunt. Nō potest sancta Synodus nō grauitur dolere, audiens episcopos aliquos, sui status oblitos, pōtificiam dignitatem non leuiter dehonestare, qui cum regum ministris, Regulis & Baronibus in ecclesia, & extra, indecenti quadam demissione se gerunt, & veluti inferiores ministri altaris, nimis indigne non solum loco cedunt, sed etiam

personaliter eis inseruiunt. Quare hæc, & similia detestans sancta Synodus, sacros canones omnes, conciliaque generalia, atque alias apostolicas functiones ad dignitatis episcopalis decorem, & grauitatem pertinentes renouando, præcipit, vt ab huiusmodi in posterum episcopi se abstineant: mandans eisdem vt tam in ecclesia, quam foris suum gradum, & ordinem præ oculis habentes, vbi que se patres, & pastores esse meminerint, reliquis vero tam Principibus, quam cæteris omnibus, vt eos paterno honore, ac reuerentia

vādo ni parcialidad: ni fagā ligas o monopodios^a: ni para lo tal dencōsejo fauor, o ayuda por sus personas ni con los suyos. E si lo contrario fizieren pierdan la naturaleza de nuestros reynos: y así como agenos del nogozen de la temporalidad del nuestro Reyno. Sobre lo qual de zimos q̄ entē demos supplicar a nuestro muy sancto padre: para q̄ su sanctidad mande que así se faga y guarde y ponga sententia de excomunion sobre los q̄ lo contrario fizierē. Y por esse mesmo se

prosequantur. Ad idem. l. 57. titulo. 5. part. 1. ibi, *Cuerdamente denen los perlados traer sus fazendas como ome de quien otros romā exemplo, así como de suso es dicho, y por ende non denen yr a ver los juegos, así como alañar, o bobordar, o lidiar los toros, o*

cho pierdan la juredicion ecclesiastica: q̄ por si o por otros exercitaren sobre las personas seglares: y que sean auidos por personas priuadas y suspensas: y que sus mandamientos no sean complidos.

¶ Ley. VI. Que ningunas ligas ni confederaciones se fagan so color de cofradias.

¶ Idem.

MAndamos y defendemos las dichas ligas y confederaciones que no se fagan so color de cofradias^b ni hermandades: y las que fasta aqui son fechas que luego sean desfechas

3. Noli prohibere benefacere eū, qui potest: sed si vales ipse benefac. Et etiam est contra vtilitatem publicam, & in perniciem totius corporis mystici, ideo merito puniri oportet l. 1. C. de monopol. & in præsentī lege. vt etiam per Rebuff. in consti. Regijs Gallie. tract. De magistris officio. art. 4. gl. 2. n. 22. vbi monopolij pœnæ ponuntur. Et. 14. modis, quibus solet monopolium committi, explicat à principio dict. gl. 2. nu. 5. cum seq.

¶ Lex Sexta.

¶ So color de cofradias. Adde dicta in l. 2. supra hoo titulo

otras bestias branas nin yr a veer los que lidian. Otrō si non denē jugar dados, ni tablas, nin pelota, nin tejuelo, nin otros juegos seme jates destos, porq̄ ayā de salir del asossegamēto, nin parar se a verlos, nin a tener se con los q̄ juegan. Vbi videbis Grego. Lopiū. ca. cum decorem. de vita & honest. cleri. & Cōci. Tri. dē. sessio. 22. cap. 1. pag. 189.

^a ¶ Nin fagan ligas, o monopodios Monopolium, est conuentio pluriū hominū, seu mercatorū bono publico obuians, vt doctet Feli. in c. accedentes col. 1. de præsc. Est enim contra rationem naturalem: quia præcludit viā benefaciendi proximo. Nam scriptū est Prouer.

tit. l. 6. titu. 31.
part. 2. l. 29. in
Curijs Ma-
drictijs. Ann.
1534. quæ has
leges loquen-
tes de confrat-
ernitatibus cõ-
firmat.

¶ Titulus. 12.
De his, qui con-
transunt in
stria.

¶ In rub. Justi-
cia. Quæ est
virtus perfe-
ctissima tex. in
authen. vt om-
nes obedi. iu-
dic. prouinc.
coll. 5. in princ.
¶ Lex Prima.
¶ Embargar.
Concordat. l.
10. tit. 20. libr.
ord. regis Al-
phonfi Com-
pluti Anni.
1386. & ibi in
l. 14. incipien.
Porque los al-
caldes. Et ti-
mor est vnum
de quatuor
propter quod
iudicium hu-
manum sape
peruertitur.
vt Grego. ait
in. ca. quatuor
modis. 11. q. 3.
Quatuor (in-
quit) modis
humanum iu-
dicium peruer-
titur. Timo-
re, dum metu
potestatis ali-
cuius verita-
tem loqui perti-
mescimus: Cu-
piditate, dum
præmio alicu-
ius animum
corrupimus:

y de aqui adelante
no se fagan. Y man-
damos q la justicia
con quatro regido-
res de qualquier ciu-
dad: villa o lugar dõ-
de esto acaesciere fa-
gan pesquisa. Y si lue-
go no se apartarẽ de
la dicha liga y la def-
fizieren: los que se fa-
llaren culpantes seã
presos y con todos
sus bienes sean tray-
dos ante nos. Pero q
esto no se entiẽda en
las cofradias q por
nos: o por los perla-
dos fueren aproua-
das quãto a las cosas
spirituales. Las qua-
les dichas prouacio-
nes mandamos que
nos sean nostradas
hasta dos meses de-
spues de la publica-
ciõ desta nuesta ley.
Y sino las mostrarẽ
fasta el dicho termi-
no que no valan: y
incurran en las pe-
nas de las leyes de
nuestro Reyno que
fablan de las ligas: y
mandamos que las

dichas cofradias seã
ningunas: sin las di-
chas aprouaciones.

Titu. XII. De
los que van contrala
justicia. a

¶ Ley. I. De los que matan o fie-
ren a los del consejo o a los alcal-
des de la corte: o a los adelantados
o merinos mayores.

¶ El Rey don Alonso en Alca-
la. Año de mil ccclxxxvj.

A cosa que
mas puede
embargar b
al consejo del Rey y
los suyzios de los juz-
gadores: es el temor
y el recelo quando
loan algunas perso-
nas porq temẽ de no
consejar bien lo que
deuen y los juzgado-
res de fazer justicia.
Y porq los del nues-
tro cõsejo: y alcaldes
de la nuestra corte y
del nuestro alguazil
mayor: y el nuestro
adelantado de la frõ-
tera del Reyno de
Murcia y los meri-
nos mayores de casti-
lla: y de Leõ: y del an

Odio, dum con-
tra quem liber
aduersarium
mõmur: A-
more, dum a-
mico, vel pro-
pino conten-
dimus præsta-
re auxilium
not. glo. in ca.
repellantur. de
accus. in verb.
amicitiæ. tex-
tu. in. cap. cum
æterni. de sen-
tentia & re iu-
dica. libr. 6. &
quæ de timo-
re notat Di-
uus Tho. 2. 2.
q. 125. in art. 1.
2. & tertio.

c. ¶ Nuestro al-
guazil mayor.
Quæri potest
vtrum idem sit
de his qui te-
nent locum Al-
guazelli ma-
ioris, & sic de
substituto, &
subrogato in
eius locum? Vi-
detur quod nõ,
quia expres-
sio vnius ca-
sus excludit
aliu non ex-
pressum. capit.
susceptum. de
rese. libr. 6. tum
etiam ex. l.
vndecima. in
ordinatio. re-
gis Alphonfi
Compluti ce-
lebratis An-
ni. 1386. vbi
pœna mor-
tis tantum.
& non aleuo-
sæ imponitur
contra peccan-
tẽ aduersus sub-
stitutũ.

stitutum. Ergo idem dicendum est in casu nostræ legis. & est. l. 2. infra. eodem titulo. & sic punitur pœna mortis, & amissione bonorum interficiens iudicem seu Alguazellum. l. 7. tit. 13. & l. 39. tit. l. fina. infra isto libro. 8. non aleuofia si fuerit de inferioribus, per præmissa, sicut punitur in casu huius legis. ibi, *que sea por ello aleuoso* Limita tamen legem istam eo casu, quo quis in rixa particulari orta inter iudicem & priuatum non ratione officij fuisset mortuus à particulari, nam isto casu non obtinet locum pœna huius legis. tex. est in præsentia infra in versu. *Pero si qualquier.* & in. l. fina. infra eodem. quæ habuerunt ortum ab ordinationibus Regis Alphonfi Compluti celebratis anni. 1386. l. 14. ad fin. versu. *Pero si qualquier*

daluzia : deuenfer mas guardados por la fiança que en ellos tenemos porq̄ tienē nro lugar en la justicia. Defendemos q̄ ninguno sea osado d̄ matar ni herir ni prēder aqualquier de los sobredichos, y qualquier q̄ lo matare q̄ sea por ello aleuoso^a y lo matē por justicia do quier q̄ fuere fallado y pierda todos sus bienes para la nuestra camara. Pero si qualquier de los oficiales sobredichos cometiere pelea no usando de su officio que aya la pena que mandan los derechos segun fuere el yerro.

¶ Ley. II. De los que fizieren los yerros de la ley ante desta contra los lugares tenientes.

Enemos por bien que si alguno, o algunos hizieren en qualquier de las cosas, o yerros contenidos en la ley antes

desta contra los que anduieren por los mayores juezes : o por qualquier de los sobredichos: o cōtra los alcaldes mayores de toledo: o Seuilla: o de cordoua, o d̄ laē: o de murcia: o de algezira: o cōtra el alguazil mayor de cada vna de las dichas ciudades: si matare, o prēdiere que muera por ello y pierda los bienes. Pero que no caya por ello en pena de aleuoso. E si hiriere q̄ pierda los bienes q̄ touiere: y q̄ sea desterrado para siempre del nuestro señorio. Y si alguno fiziere qualquier de estos yerros contra alguno de los q̄ anduieren por ellos: y q̄ si matare o prendiere q̄ muera por ello^b: y si firiere maguer q̄ no mate q̄ pierda por ello la meytad de los bienes, y sea desterrado por diez años fuera de nro señorio.

destos. argum. corum quæ not. Innocen. in. capit. 1. de offi. delegat. & in. capit. capella. de priuile. & ex Ioann. Imol. in dict. capit. 1. col. pen. & final. l. 16. tit. 9. parti. 7.

¶ Aleuoso. Adde quæ dixi in rub. in titulo secundo, & in. l. 1. supra hoc libro. 8. ordinamen. & in. l. fi. verbo. sean auidos por aleuosos. titulo fin. libro primo. ordin. supra colum. 320 differentia inter traditionem & aleue est. l. prima. ad fin. titulo secundo. partita. septima. versiculo. Es propriamente. Petrus Plaça de delictis capitulo. 21. numero primo. agit de proditore. Monta. in. l. 2. glossa prima. titulo decimoséptimo. libro. 4. foro legum.

¶ Lex Secunda.

¶ Muera por ello. Idem probat. l. 5. versu. y qualquiera que matare. infra eodem.

¶ Lex Tercia.

¶ Lex Tertia.

^a ¶ *Ayuntamiento de gentes.* Ad idem. l. fin. infra eo. ibi, ni de fazer ayuntamiento, ni alboroto. l. i. titu. vn. decimo. isto lib. 8. ordinam. supra. vbi dixi in glosa prima. Boeri. in tracta. de seditionis. Plura ad huius legisinter

pretationem & comētum scripta reliquit. Quæri potest, Vtrū poena huius legis locū habeat, si quis veniret contra istos iudices cū vno tantū homine armato? Videtur dicendū qd sic. Nā vbi sunt duo pluralis numerus cōpletur. l. vbi numerus. ff. de testi. l. interilla. §. si. ff. de verb. signifi. Ergo qui coadunauit vnū hominē armatū incidit in poenā huius legis, & vtrū sufficiat vnus in dispositione, quæ loquitur in plurali, plura ponit Iaso. in l. Gallus. §.

quod si is. col. 1. cū seq. ff. de lib. & post. Andre. Tiraq. in rep. l. si vnquā. verb. suscepit liberos. nu. 185. C. de reuoc. dona. Sed cōtrariū est tenendū. imō qd requiruntur quatuor vel quinque homines armati, ad hoc, vt verba nra legis verificentur, dū dicit, Si alguno fiziere ayuntamiento de gentes. Sed vnus nō est huiusmodi, quāuis armatus, ergo ad poenā non est trahendus, cū de natura actus plures requiratur, vt dicatur turba, seu coadunatio gentiū. Et ita est in cōstylo vulgariū, qd quatuor faciunt quadrillam, seu alboroto, & cū inueniuntur cū armis etiā hora aliā permissa ad deferendū arma iudex ea aufert, non aut si eant tres tantū. Ergo iste modus intelligendi, & vulgo receptus, est re-

¶ Ley. III. De los que fizieren ayuntamiento contra los contenidos en las leyes antes desta.

¶ Idem.

SI alguno fiziere ayuntamiento de gentes ^a con armas: o sin armas que vengan contra los contenidos en las dos leyes antes desta: que los que fueren fazedores del tal ayuntamiento sean desterrados por diez años fuera del nuestro señorio. Y los que fueren con ellos que seā desterrados por vn año: y peche cada vno seyscientos mara-

cupiedus. c. ex literis. de sponsalib. praesertim cū casus inclusus pluraliter, excludit minorē, nempe quia noluit de singulari loqui, cū sit poenale, tū etiam ex sententia Bar. qui in terminis dicit in l. Prætor. in princ. num. 5. ff. vi. bono. rapto. citat. l.

uedis de la moneda vieja. Y si denostare a qualquier de los sobredichos que peche dos mil mara uedis de la dicha moneda y ya ga dos meses en la cadena.

¶ Ley. II II. Contra los que cometieren a herir o matar a los contenidos en las leyes ante desta.

¶ Idem.

MAndamos que si algunos cometieren a los oficiales contenidos en las dos leyes ante desta: o a qualquier dellos para ferir, o matar: o deshonnar con armas, o sin armas ^b

quā ab vno. ex Bald. vbi supra. Nec obstat. l. 2. §. hominis. verfi. sed si vnus. ff. vi. bono. rapto. Nā ibi loquitur de damno, non de iniuria personæ, quod damnum tantū est datū in cētū, sicut in mille ab vno. Alexan. vbi hāc cōclusionē probat, ita dissoluit argumētū in. d. l. Gallus. §. quid si is. col. 2. num. 4. ff. de lib. & posthu. Quod est memoriæ mandandum ad huius regie legis declarationem.

¶ Lex Quarta.

^b ¶ *Con armas, o sin armas.* Ad idē. l. 12. & l. 13. tit. 20. in lib. ordinam. regis Alphonfi anni. 1386. & sic nullum hic constituitur discrimen siue fiat cum armis, vel sine eis, vt constituitur in titulo. ff. & C. ad legem Iulie de vi publi. vel priuat.

Tom. iij.

Q

¶ Aunque

^a ¶ Aunque no acabe el hecho que cometiere. Nota quod affectus patitur ad operationem semel deductus, licet non sit sequutus effectus, quia per cum non fletit, & consideratur voluntas & propositum in delictorum punitione. Et ita procedit. l. 2. vers. Porinde establescemos. tit. 13. infra. cod. libro. 8. ubi videbis Deo duce in gloss. nostra. & Angel. in Leos. ff. de custodia reorum. vers. Et nota hanc. l. contra effractores carcerum & contra conspirantes ut frangant, licet non sit perfectum flagitium, nam puniuntur veluti confessi de crimine. dixi in l. 34. titulo finali. infra cod. libro octauo. ordinamen. in glossa. r.

¶ Lex Quinta.

^b ¶ A qualquier de los sobredichos. Duran. te officio, vel

aunque no acabe el hecho que cometiere^a: que por la osadia si fuere hombre hito dalgo o otro hombre honrado que sea desterrado por dos años fuera del nuestro señorío: y peche seys mil maravedis de la dicha moneda: y si fuere otro hombre que mantenga casa yaga vn año en la cadena: y despues salga de nuestro señorío por los dichos dos años: y si fuere hōbre baldio que no aya casa que le den cincuenta açotes: y yaga vn año en la cadena.

¶ Ley. V. Contra los que fieren o matan, o vienen contra los jueces y justicias de las ciudades, villas y lugares.

¶ Idem.

Porque los alcaldes, y jueces y justicias y merinos y alguaziles: y otros oficiales qualesquier de las ciudades, y villas,

y lugares del nuestro señorío que han poder de oyr y librar pleytos: y complir la justicia por sí: o por otro puedan mejor y mas libremente, y sin recelo vsar de sus officios. Defendemos que ninguno sea osado de matar, ni de herir, ni de prender a qualquier de los sobredichos^b: ni de tomar armas: ni de fazer ayuntamiento ni alboroto contra el ni contra ellos: ni les defender ni embargar de prender aquel, o aquellos que prendieren, o mandaren prender. Y qualquier que matare o prendiere a alguno de los oficiales sobredichos que lo maten por ello: y pierda la meytad de los bienes. Si firiere que pierda la meytad de los bienes: y sea desterrado por diez años fuera del nuestro señorío:

eo finito intra tempus datum ad syndicatum, & sic intra triginta dies secundum ius nostrum regium, vel quin quaginta de iure Romanorum: quia eo tempore censetur iudex, & debet gaudere eadem prerogatiua. arg. l. Diuo Marco. C. de quaestio. & l. milites. eod. titu. Paris de Puteo. in tract. syndicus. tit. de offic. syndicato. §. per syndicatores columna prima. numero tertio. ubi dicit, quod officialis etiam depositus, appellatur officialis. Andr. Iserni. ita concludit in consuet. regni. incip. Statuimus. De offic. magistrum iudicarij. Per quem vide Bald. in l. obseruare. §. p. fisci. columna quarta. numero sexto. versiculo. Seprimò queritur. ff. de offic. Proconsulis & legati. l. pri. m. C.

ma. Certe causa post pub. adfit. Quod verū existi-
mat, quādo fuit offensus ratione præteriti officij,
alias non: nam statutum dicens, si quis offenderit
iudicē, debet intelligi præsentē, non eū qui quon-
dam fuit. vt. l. cui eorum. §. affinitatis. ff. de postu-
land. Adde

quæ not. Flo-
ria. in. l. si pu-
tator. ff. ad le-
gem Aquili.
Vtrum hæc
pœna sit ex-
tendenda ad
offendentem
famulum iu-
dicis? Et est
dicendum, qd

non. nam leges & statuta pœnalia in suis terminis
& nō ad aliū sensum sunt intelligēda, nec trahēda
¶ *De matar, ni herir, ni prender.* Hæc æquiparantur
quāuis inter se differant. Tamen verbum, *matar*,
ni prender, determinatur eius pœna. in versiculo.
E qualquier que matare. Et verbum *finiere*. in frā. in
versu. *Si finiere que pierda.* Et verbū, *ni tomar armas*
in frā in versu. *si metiere mano a armas.* Et verbum
ni los defender ni embargar, definitur in versu. *E si le*
tomaren el preso.

Que le maten por ello. Concord l. 2. suprā. eod. & l.
14. tit. 20. in ordinam. regis Alphonſi Anni. 1386.
Confirmatur. Nam qui manus intulit in Præposi-
to, id est, Duce be'li, capite puniendus est, augetur
autem petulantia crimen dignitate Præpositi. l.
omne delictum. §. qui manus. ff. de re milita. vbi
gloss. in verb. dignitate. ca. 1. vbi notat glo. verb.
maximē sacris. de calumniato. & ius publicum
offenditur in magistratibus & sacerdotibus. c. ius
publicum. distin. 1. vbi dicit, Ius publicum est in
sacris, & sacerdotibus, & magistratibus. & sic eos
lædens, ab omnibus poterit accusari secundum
glo. ibi. argu. tex. in capi. in primis. ad fin. 2. quæ-
stio. 1. & glo. in dict. cap. 1. de calumnia. Ad idem
est gloss. in capit. cum bonæ. in verb. Læferant. de
ætat. & qualitat. Optimus tex. in l. si quis in hoc
genus. C. de episcop. & cleri. Vnde scriptum est,
Qui vos audit, me audit. Et ad Roma. 13. Qui resi-
stet potestati, Dei ordinationi resistit. cap. qui re-
sistit. vndecima quæstione tertia. De cuius intelle-
ctū est videndus Felin. in capit. si quando. nume-
ro secundo. de offi. delegat. Cardina. per text. ibi
in capit. fin. numero primo. 23. quæstione tertia
Glo. fin. in capitul. non in inferenda. ead. causa &
quæstio. Si tamen præciperet rem iniustam, iu-
dex, vel Princeps, vt contra immunitatem eccle-
siæ, vel quod in iustē notoriē præcipiat hominē
occidi, vel huiusmodi, & quando aggrauat contra

iura, non est ei obediendum, imò resistendum, cū
veniat contra præcepta Dei. Cardin. in capitulo
secundo. numero secundo. distin. 12. capitul. oues
secunda quæstione septima. capit. Iulianus vnde-
cima quæstione tertia. Anchar. in cap. sane. nume.

2. d. excessib.
prælat. Et ad
de quæ not.
Magill. sen-
tentiarum in
4. distin. 44.
cap. fin. text.
in. c. si quā-
do. de rescri.
Et adde. l. 1.
& quæ ibi ne-
tauit in glo. 1.

tos marauedis de la
dicha moneda: y sea
desterrado por vn a-
ño fuera del nuestro
señorio alli dōde nos
touveremos por bien

titulo duodecimo. libro tertio. suprā.

^a ¶ *Metiere manos a armas.* Iudici aliquid præcipien-
ti non licet cum armis, nec sine armis resistere, cū
necessarium sit ei obedire, defensio erit illicita ca-
pit. 2. de maiori. & obedi. capit. Iulianus. & cap. si
dominus. & ca. qui resistit. 1. 1. quæst. 3. reg. Quod
quis mādato. de reg. iur. lib. 6. nisi esset notorium
sententiā, seu præceptū esse iniustū. vt est text. &
gl. in. c. non in inferenda. 23. q. 3. Bal. in l. addictos
C. de episc. audien. Anchar. in reg. Ea quæ de regul.
iur. lib. 6. in princ. repeti. & quæ citavi in superio-
ri glo. Et aduerte, quod quando executor sine iu-
dicis præcepto vult aliquem capere, vel bona ap-
prehendere, licitum est ei resistere, quia agit vt pri-
uatus, sine iudicis mandato procedendo. Ita Bart.
in l. prohibitum. C. de iur. fisc. lib. 10. Quod quali-
ter sit intelligendum, est addendus Panormi. in
cap. si quando. de offi. delegat. Imol. in l. ab exe-
cutore. Quorum appell. non recip. & in cap. dile-
cto. de sententia excom. lib. 6. & quæ notat Din.
in regul. Quod quis mandato. de regul. iur. lib. 6.
De dilatione armorum plura scripsi in. l. 2. gloss.
verb. *Que ningunos hombres de apie trayan armas.* tit.
14. libro. 2. ordin. suprā in prima parte.

^b ¶ *Co juntare gentes.* Contra audentes gentes concita-
re & coadunare aduersus iudices & rempublicam
est rubri. C. de seditiosis, & ijs qui audent contra
remp. in. l. 1. & per totū. & de eorum pœnis tem-
poralibus & spiritualibus per Archidia. in cap. de
cet. de immunit. ecclesia. libro sexto. verb. seditio-
nem. text. in cap. seditiosarios. 46. dist. Hostien.
in capitul. fin. de testib. cogend. Boeri. in tracta-
De seditiosis. Et isti seditiosi dicuntur proditio-
nem facere. Angel. in l. prima. versiculo. Sequi-
tur in textu. in vrbe sunt columna prima. & in l.
qui vsque dolo. ff. ad legem Iulia. maiesta. l. capi-
talium. §. solent quida. & ibi gloss. ff. de pœn. vbi
ponit exemplum in Bergallo Pisano, & Ioseph.

Decurione Bononiæ, qui aduersus quietem ciuitatum suarum sæpe conuenerunt, & populum concitauerunt. & text. in fina. verbis. in authen. De mandat. princip. §. fina. columna tertia. l. prima. versicul. *Si alguno fiziere bollicio.* titulo primo, par.

7. l. 3. tit. 19.
par. 2. versic.
Unde los que
sal aleuanta-
miento con o
fse fazer, son
graydures, y de
uen morir por
ello, y perder
todo quanto o-
uieren.

a ¶ E si le toma-
ren el preso. Fa
cit. capit. feli-
cis. ibi, po-
flea recepta-
uerit, vel de-
fenfauerit. de

Y si le tomaren el preso^a: o le embar-garen en qualquier manera: porque no le pueda prender y cumplirse en el la justicia que mere-sciera: si el preso que fuere tomado: o a-quel en quien fuere

pœn. libro sexto. cap. ex literis. de offic. delegat. gloss. in clem. Si quis suadente. verb. defensor. ad finem. versic. Est alius defensor. de pœn. & sic talis eripiens hominem captum ne executio iustitiæ in eum fiat, tenetur eadem obligatione & pœna qua tenebatur debitor, siue ex causa civili, siue criminali. Confirmatur ex. l. quoties. C. de exactorib. tributo. libro decimo. Cuius verba notatu dignissima sunt. Quoties quis & privati debitor inuenitur, & fisci abreptus ab vno officio, teneatur ad vniuersi debiti solutionem, qui eum abstulerit. coerceatur, ac totius summæ exactio nem in se suscipiat. qui eundem auellendum, subtrahendumque crediderit. Quem ibi notant ad hoc Plat. & Luc. de Pen. subtrahentem famulum alicuius, qui inferuire tenetur, ad interesse & dānum hęc occasione ei illatum, teneri. l. fina. C. de operis liberto. vbi habetur, in redhibitione operarum maneat pœna in eum, qui libertum alienum recipiendum esse duxerit. & ibi glo. fina. & qui fuit causa ne debitum quis consequi posset tenetur satisfacere creditori. dist. l. quoties. latè Iaso. in l. prima. §. quod prætor. & in §. prætor ait numero primo. ff. ne quis eum qui in ius voc. & in §. pœnales. numero. x. cum sequentibus. In si de actio. Ioan. Baptista Caccialup. in tract. De debitore suspecto & fugit. questione decima. princ. Hippolyt. singul. 137. & in repet. rubri. ff. de fideiuss. numero decimosexto. Et in hac materia fac cōclusiones resolutivas. Et sit hęc prima. Eripiens violentum raptorem nondum confessum, conuictum, vel condemnatum, punitur pœ-

na decem librarum auri. Text. in authent. vt om-
nes obed. iudi. garrapiatur autem nullus. colla. r.
¶ Secunda conclusio. Eximens confessum & con-
demnatum de crimine, tenetur crimine læsæ ma-
iestatis. text. in l. cuiuscūque. vbi Bart. ff. ad legē

Iuli. maieſta.
& in extraua
gant. Ad re
primendum.
verb. tangat.
Quam limi
tat quatuor
modis Chaf
ſanæ. in con
ſuetudi. Bur
gund. rubri
prima. §. ſep
timo. in ver.
*De ſimple re
ſcouſſe.* nu. 34
fo. 77. § Ter
tia cōcluſio.
Eximens reū

embargada la justi-
cia mereciere pena
de sangre que aquel
que tomo el preso:
y embargo la justi-
cia que resciba essa
mesma pena que el
otro auia de auer: y si
no mereciere pena
de sangre mandamos

maleficæ artis, seu magicæ, punitur pœna vltimi
supplicij. l. fin. C. de malefic.

¶ Quarta conclusio. Eximens captum à familia, vel carceratum in omnibus alijs casibus quam supradictis puniendus erit illam et poena, qua puniendus erat exemptus, Si præsens esset delinquens. l. prima. C. de his qui latro. occultauit.

¶ Quinta conclusio. Eximens aliquem defacto de carceribus, qui non sit reus alicuius criminis, siue sit pro debito publico, siue pro priuato, tenetur de proprio soluere proprium debitum creditoribus. text. singul. in dict. l. quoties. Gomez Arias in. l. 64. numero nono. in ordinamen. Tauri.

¶ Sexta cōclusio fit. Eximēs de factō aliquem de
carceribus, qui nec sit reus criminis, nec pro debi-
to incarceratus, cūm eximere de factō sit pertur-
bare iurisdictionē iudicis, pōt multari pecuniari-
ter secūdū potestātē iurisdictionis. per rubri. ff. si
quis ius dicēt. nō obtēperau. & quod ibi vult Bar.
in pen. q. & declarat Specul. tit. de sentētiis prola-
tio. §. species. versū. Nūquid titulus. & etiā potest
extra ordinem per arbitrium iudicis puniri. per
l. 1. §. effraētores. ff. de effraēto. & expilat. §. Septi-
ma cōclus. Resistēs officiali, & eū offendēs in per-
sonā, punitur grauiter, & tenetur ex iniuri sibi il-
lata. Guid. Papa decif. 557. Et has oēs cōclusiones
posuit Barr. Chass. in. d. rubri. l. 1. §. 7. fol. 77. col. 3.
& .4. Aduertēdū tñ. est, qđ. de iure nouissimo com-
mittens quodcūque delictū quod sapiat resi-
stētiā formalem, vel feriens iudicem, eo casu
quo secundum qualitātē delicti veniebat impo-
nenda pōena corporalis tradēdus est ignominiosē

per vias publicas & etiam mittendus ad triremes per spaciū octo annorum, nisi grauitas delicti exigat maiorem poenam, vt probat. l. septima: titulo vigesimo secundo. libro octauo. recopila. Limita, quando aliquis damnaretur ad mortem, & fuisset interposita appellatio ab eo, vel cōsan-

q̄ por la ofadia q̄ fizo

guineis, iuxta. l. non tantum. de appellatio. si iudex veller exequi poterit resisti ne faciat, & eximiam a manibus ipsius impune, quia procedit vt priuatus post interpositam appellationem, per quam cessat eius iurisdicatio. Innocen. in capitul. si quando de offic. delegat. reputat singul. Bald. in. l. addictos. C. de episcop. audien. Angel. & Iason. num. 108. in. §. poenales. Insti. de action.

¶ Limita etiam in Cardinalibus, qui habent ex privilegio, vt si obuiant damnatum ad mortem, & ductum ad eius executionem, possunt de consuetudine ipsum eximere. Bald. & Salice. in dict. l. addictos. Capol. caut. 2. Marian. Socin. in tracta. de citatio. articulo trigesimo quinto. quaestione quinta. Hippolyt. singul. 273. & in. l. prima. columna tertia. C. de fals. Andre. Barbat. in capitul. quatenus numero decimonono. de offi. delegat. quauis ipsemet Barb. in tract. de praestanti. Cardin. velit contrarium in nona quaestio.

¶ Queritur, Quis quauis de facto captum non defenderit, tamen de iure ipsum defendit, vt est aduocatus, vel procurator, vtrum incurrat in huius legis poenam? Respond. quod non secundum distinctionem singularem positam, ab Hostien. & Ioan. Andr. in capitul. proposuit. de clerico, ex com. gloss. in capitul. pro illorum. vbi Ioan. de Imol. & doct. de praebend. Guilielmus de Monte Lauduno in clementina prima. de excess. praelat. Paul. in dict. clementina prima. de poen. Quod est verum, nisi ex forma rescripti, seu commissionis, vel mandati contrarium appareat. Hostien. & Ioan. Andr. in citato. capitul. pro illorum. ¶ Queritur praeterea, Quid si quis interfecerit bannitum reum captum a iudice, an teneatur poena ordinaria delicti? Videtur quod non: nam cum sit bannitus & hostis ciuitatis vbi eunque fuerit inuentus, licuit impune occidere. l. quarta. titulo decimotertio. infra isto libro octauo. De quo per Bartol. in. l. in laqueum. ff. de acqui. rerum dominio. columna prima. vbi de hac quaestione agit plene. & in. l. eiusque. numero quarto. ff. ad leg. Iul. maiest. Sed dic. quod eo ipso quod est captus, & in potestate iudicis bannitus habet fiduciam, & ab aliquo impune occidi non potest. Bartol. in dict. §. in laqueum fin. verbis. & in. l. eiusdem. §. transfugas. ff. de sicar. & in. l. legis Iuliae. ff. ad leg. Iul.

de vi priuat. Bald. in. l. libertus. ff. de stat. homi. Ioan. de Anani. numero sexto. & ibi Felin. in capitulo. cum iuramento. de homicid. Hippolyt. in. l. prima. numero tertio. ff. de sicar. & in singul. 150. & in practi. §. aggredior. numer. vigesimo quarto.

¶ Quid autem in bannito condemnato, qui ducitur ad supplicium, an liceat eum interficere? Respond.

quod non potest occidi ab aliquo privato, seu a familia potestatis. Bald. in. l. addictos. numero tertio. C. de episcop. audien. & in. l. fin. C. de malefic. & mathemat. Hippolyt. in. l. prima. numero decimotertio. ff. de sicar. & in dicto. §. aggredior. numero quarto. Bald. in. l. fideicommissa. §. si quis. ff. de legat. tertio. Carcerati enim sunt sub curiae protectione, nec impune offendi possunt. l. fin. C. de custod. reorum Bartol. in. l. in laqueum. fin. verbis. ff. de acqui. rerum dominio. Ergo tunc eripiens, seu offendens bannitum, tenebitur poena huius legis.

¶ Quæro etiam, Vtrum Alguazellus, vel eius familia possit delinquentem offendere, vulnerare, vel occidere si se defendat, & nolit permittere, vt capiatur ab eo? Respond. quod possit: quia illicita est defensio, vbi iusta est offensio, & sic si non vult acquiescere capturae iustae, poterit occidi a familia, si aliter capi non possit, ne sit eius vita nec eius vltius periculum ignoscentibus, & excidium miserabilibus. capitul. est iniusta. vigesima tertia. quaestione quarta. Bald. in. l. fin. C. de exhiben. reis. per. l. si seruus. C. de his qui ad eccles. confug. Si autem non resistit, Alguazellus non debet malefactorem percutere, quando capie eum, vel post capturam non debet eum turpiter ducere, vel percutere, alias erit puniendus. est. l. 132. styli. argum. l. fina. C. de his qui latron. occultau. in versicul. Si vero post exhibitionem. De hoc dubio, vtrum liceat ministris iustitiae delinquentem defendentem se cum telo percutere, & occidere, sunt addenda plura, quae congerit Boer. decisio. 170. & Thom. Gramma. decisio. quae dragesima prima. incip. Duo seu tres. vbi concludunt posse cum moderamine tamen inculpatae tutelae. Ex Imol. in. l. ex consensu. §. fin. columna antepe. ad fin. ff. de appell. Alexan. ad Bald. in. l. fin. C. de exhib. reis.

a ¶ Contra la iusticia. Secus si aduersus offendentem, vel suos coadiutores, nam isto casu non haberet locum tex. iste, quia a talibus bene potest quis defendere vicinum, aut propinquum, ne per eos occidatur. in capit. dilecto. de sententia excommu. lib. 6. not. gloss. in clementina. 1. de poen. & gloss. & doctor. in. l. quonia. multa. C. ad leg. Iul. de vi publi.

publi. Montalu. in. l. i. titul. 17. libr. 4. foro legum in glossa: final.

a *Hombres hijos dalgo.* Nota nobiles in pœnis corporalibus mitius puniendos fore, quam ignobiles: secus in pecuniarijs pœnis. De qua materia est

tex. in. ca. cū quidam. de iur. iur. gloss. in. cap. homo Christianus. 40. dist. vbi habetur, qd licet in pœnis inferendis sit dignitati deferendum secundū glo. in capitu. qui contra. 24. q. 1. illud tamē procedit in foro conten-

si fuere hombre hijo dalgo^a que este medio año en la cadena y ande fuera de nuestro señorio por dos años. E si no fuere fijo dalgo: que yaga por vn año en la cadena y ande fuera de

tioso, secus tamen est in foro conscientiae, in quo magis punitur qui est doctus, quam indoctus: & qui est in dignitate, quam qui non est in dignitate. per gloss. in dict. cap. homo. quæ ad hoc debet allegari. & est singul. secundum Andr. Siculum Barb. in tracta. De præstantia Cardin. 1. part. quæ sion. 10. Basilica. num. 3. Franch. in. cap. accusatus de hæret. lib. 6. Quod autem nobiles in pœnis pecuniarijs plus puniantur quam ignobiles, & in criminalibus mitius, est gloss. & omnes in dict. cap. cum quidam. gloss. in cap. non cogantur. 41. dist. gloss. in capitulo primo. §. si rusticus. versiculo. Si miles rusticum. in verb. aut diuino. vbi not. Bald. Alber. & Præposit. de pace tenend. l. properandum. §. si autem vtrinque. vbi Barto. & alij. C. de iudi. Et plures alios, qui hanc partem tenent, refert Andre. Tiraquell. in tract. de pœnis temperand. caus. 31. numero vigesimo septimo. & ibi numero vigesimo octauo. Huius dicti rationē ponit idem in tract. de nobilitate capitulo vigesimo. numero. 120. Ioan. Arce ab Otalora in tract. De nobilitate. 5. part. princ. capitul. fina. numero quarto. vbi ponit plura priuilegia nobilitatis causa in dicta. Et aliqua in proposito tradit Antonius Quæ sada libr. 1. diuersarum quæstionum capitulo decimo septimo. per totum.

¶ Fallit tamen in certis casibus, nempe in proditore hæretico, & in alijs, de quibus per Otalora. vbi supra post Felin. in capitul. pastoralis. in princip. de offic. de lega. & per Bonum Curtil. in quinta parte priuilegij. 1. in suo nobilitatis tract. & in pœnis relatiuis, verbi gratia, si nobilis accuset plebeium, nec probet delictum, eadem omnino pœ-

na punietur, qua puniri debuisset plebeius, si delictum probatum fuisset. vt est text. in. l. ad commentariensem. C. de custod. reo. & ibi glossa. vbi Bald. in vtraque lectura, scilicet in prima columna vltima. versicul. Vltimò format. & in secunda

nuestro señorio por los dichos dos años: y si ouiere quantia de. xx. mil maravedis: o dende arriba q̄ peche seysmil maravedis. Y si menos ouiere de xx. mil maravedis q̄ pierda la quar-

lectura. columna prima. & Angel. in. l. Athletas. §. Item calumniator. in ff. de his qui not. infam. Guil. Cui. in. l. secunda & ibi Bald. in fin. C. de fid. instrum. Anani. in capitulo. super his. columna

penultima. de accusat. Felin. in dicto capitulo. cum quidam. columna tertia. versicul. Quarta declaratio. de iure iurando. & in capitulo pastoralis. columna secunda. versicul. Octauo fallit de offic. delega. & in capitul. cum dilectus, columna penultima. de calumni. l. i. fo. consil. 144. columna fin. libr. secundo. & vide Ioan. de Anani. in dicto capitulo. cum dilectus. columna vltima. versiculo. Quarto circa prædicta. & Tiraquell. de pœnis temperand. causa 11. numero. 30. Idem dicas, si in causa criminali falsum deposuerit contra plebeium imponendo crimen hæresis, vel huiusmodi, nam pœna rationis ad instar criminis erit puniendus per præmissa. l. 83. Tauri. ibi. *que al tal testigo averiguándose como fue falso, le sea dada la misma pena en su persona y bienes* vt fecit Daniel contra testes falsos iudices senes & testes in castissimam Susanam, vt habetur in historia apud Danielem capitulo decimo tertio. Et sic ignis morte & confiscatione bonorum & infamiae erit castigandus, vel furca, vel alia pœna, qua accusatus esset puniendus, si non constaret de eius falsitate.

¶ Et hoc secundum ius diuinum & humanum inferenda esset absque misericordia. Plura autem vt debis apud Tiraquell. de nobilitate. capitulo vigesimo. numero. 104. & de pœnis temperand. caus. 21. numero primo. Quid autem sit hidalgua & hidalgo, & aliqua alia scitu digna ponit Otalora de nobilitate. 2. part. capitulo secundo. num. 3. Dixi in. l. i. titulo secundo. lib. 4. supra in gloss. 1. **¶** Et est notandum, quod in regno solet praticari, quod ex vno delicto commissio per nobilem, vel plebeium, nobilis decapitatur, seu iugulatur, & ple-

& plebeius laqueo suspenditur. notat Bar. in. l. de fertorem. §. pœna militum. nu. 1. ff. de re milita. Et plures refert idem probantes Tiraquel. de nobilitate. c. 20. num. 107. Et probat pœnam laquei ignominiosissimam, vilissimam, atq; foedissimam omnium pœnarū. ex Bal. in rub. de offi. deleg. col. pen. vers. Cōtra notoriū. & in. l. oēs. & ibi Plat. C. de delatori. lib. 10. Angel. in authen. Sed nouo iure ante ff. C. de seru. fugit. Tiraquell. vbi suprā. n. 106. Iterum in illo tract. d. pœnis tēpe. cau. 31. numer. 3. id quod dixerat multis ante seculis Euripides in Helena.

Turpes quidē laquei sublimēs, Et seruīs indecorum exstimentur.

a ¶ Si no tuuierē bienes. Nota quod non habēs in bonis, luit in corpore. l. quicūq; & ibi glossa. C. de seru. fugi. & in regu. Peccatum. de regu. iur. lib. 6. tenet glossa. in. c. sicut dignū. de homic.

b ¶ En la cadena. Nota hic secundū ius regni carcerē pœnā esse. Quod regulariter est cōtrariū de iure nam ad custodiā deputatur. l. 1. & l. fi. C. de custodi. reorum. Tamen fallit in casu huius legis. Et de iure Canonico, cum carcer est perpetuus. capit. quāuis. & ibi. gl. de pœn. lib. 6. Et vtrū dānatus ad

ta parte de los bienes. Y sino tuuierē bienes^a, que este vn año en la cadena^b. Y que salga fuera de nuestro señorio, por quatro años. Y si aquel, o aquellos que fueren desterrados en qualquier manera de las que dichas son entran en nuestro señorio: ante del dicho tiepo sin nuestro mandado^c que le sea doblado el destierro. Y si porfiare la tercera vez que le maten por ello. Y si alguno matare a los Alcaldes^d, o a los alguaziles, o merinos que estouieren por los mayores en las villas. O a los alcaldes. O a los jurados de las aldeas que

perpetuos carceres possit testari, vide Hippoly. singul. 465. incipien. Dubitarunt alias doctores: ¶ **Tiempo sin nuestro mandado.** Simile in. l. relegati. ff. de pœnis. vbi Bartol. dicit, q. relegato, seu exuli nullus pōt cōcedere cōmeatū, nec cōmeatū, nisi

solus Princeps, tamen secundū eum ibi notanter est dicēdū, q. ex causa bene posset ciuitas, quæ potest condere statuta, dare licentiā talib; redeūdi, & etiā quilibet alius iudex ex causa, nempe si esset accusatus de aliquo maleficio, propter qd præsentia eius esset necessaria. Et est addendū, quod notat idem Bart. in. l. is q. reus. ff. de publi. iudic. Faciunt quæ notantur in. l. nō oīs. §. fin. ff. de re milita.

d ¶ **Si alguno matere a los alcaldes.** Suprà habitū fuit d. pñcipalib; iudicibus, nunc verò de eorū locū tenētib; & de officialibus oppidanis & ruriū.

c ¶ **Firiere o prediere.** Diuer-

sa sunt hæc verba, & operationes, quāuis ista duo æquiparatur. De las aldeas que sea desterrado. Nota q. leuiori pœna puniatur insultus, seu excessus contra iuratos ruriū, quā cōtra officiales, vel eorū locū tenētes in ciuitatibus. nā ex persona, loco & tēpore iniuria iudicatur atrox. §. atrox. Insti. d. in iu.

¶ Sea la mitad para la nuestra camara. Cū poena sit imposita pro crimine, & venit fisco applicanda, siue agatur ciuilitate, siue criminaliter dicitur poena criminalis. gloss. & Bar. in l. 3. ff. de sepulc. violat. gloss. & doct. in l. si qua per calumniam. C. de episcopo. & de ri. Panormi. & docto. in rub. de iudi. Et idem Panormi. in capitulo. ex literis. in fin. de probat. Bart. in l. Agraria. ff. de termino mort. Et est communis sententia. Si tamē poena non fisco, sed tantū parti esset applicanda causa ciuilibis, & non criminalis. gloss. in dict. l. tertia. verb. aureorum. Imol. in rubri. ff. de public. iudic. Iaso. in rub. C. de iudi. Dixi in gloss. rub. in titulum primum. de iudicijs. columna. 726. versic. Tertio modo iuxta prædicta quero de alia. Non usando de suo officio. l. prima. versic. Pero. supra eo. Idem probat. l. 10. in ordinamen. de Alcalá anni. 1386. text. gloss. & Dinus in regul. Ea quæ fiunt à iudice. Et ibi Petr. Anchar. columna secunda. ad fin. num. 1. de regulis iuris. libro sexto ponit optimam resolutionem, & distinctionem.

¶ Titulus. XIII. De homicidijs.

B *¶ Homicidij.* Homicidium autem est hominis peremptio, iuste, vel iniuste facta. capitulo. homicidij de poenitentia distinctione prima. Hosti. in summa istius tituli. §. 1. Alberi. in dictionar. verb. Homicidium. Archiep. Florent. 2. part. titulo septimo. capitulo octauo. l. prima titulo octauo. part. septima. Dixi, iuste, Quia aliquando fit ad necessariam defensionem sui corporis. Clementina vniuersalis. de homicidijs. vel à iudice exequendo poenam à iure statutam aduersus criminiosum, in quo est meritum id faciendo ex zelo iustitiæ. Nam qui malos percutit in eo quod mali sunt, & habet va-

sa interfectionis, vt occidat pessimos, minister Dei est. capitulo. qui malos. capitulo. iudex. capitulo. homicidas. cap. si homicidium. 23. quæstion. quinta. Et probatur Numerorum. 25. & Ecclesiast. 45. & in. 1. lib. Machabæo. in quibus locis laudatur

fiiales sea la meytad para la nuestra camara: y la meytad para los qrellosos. Pero si qualquier de los sobre dichos cometiere pelea: no usando de su officio: que aya aquella pena que mandan los derechos segun fuere el yerro que hiziere.

Titu.XIII.De los homicidios.

stien. in proemio summe columna quarta refert Alber. in l. prima. & ibi Iaso. ff. de iustitia & iure. Gregori. Lopez in l. prima. titulo quart. part. 3. l. 23. tituli. 22. ea. 3. parti. Vnde beatus Chrysostomus. super Matthæ. 44. homilia. col. pen. inquit. Volo enim maiori gloria virtutum coruscare vos, qui in medio vrbis versamini, quā illos, qui montes, & eremos petierunt. Et subdit. Quare sic? quia magna hinc vtilitas ceteri consequuntur. Tñ ex hac iusta causa efficiuntur iudex, testis, procurator, & huiusmodi irregulares. vt in gl. c. quātos. §. 1. dist. vel in alijs casibus, in quibus quis potest aggressorē impunē occidere. Dixi, iniuste. Quia homicidiū voluntariū fuit commissū dolo malo animo occidendi. l. 1. in princ. l. diuus. & l. in lege. ff. ad legē Cornel. de sicar. c. 1. §. si quis hominē. de pace tenend. c. sicut dignū. de homic. Angel. de malefic. verb. scienter & dolose. Ex isto homicidio sequitur poena vltimi supplicij. quā mortem appellamus. Exodi. 21. Qui percusserit hominē volens occidere, morte moriatur. Gen. 4. & 9. Leui. 24. & Nume. 35. Matthæ. 26. Conuerte gladium tuum in locū suū: omnes enim qui acceperint gladiū, gladio peribunt. Et Ioā. in Apocalypsi. 13. Qui in gladio occiderit oportet

pius vir Phinees, qui interfecit duos peccantes in peccato luxurie. Etiam Saulē à se repellit, eo quod præceptum Domini non impleuit non occidendo Agag. 1. Regu. capitulo decimoquinto. Recti iudices facientes officium sibi commissum quē admodum debent, magis merentur, quā fratres prædicatores, vel alij religiosi. secundum Ho-

oportet eum gladio occidi. Et est tex. in capitulo primo. prout litera iacet, de homic. tex. in l. 3. ibi, homicida, parricidaque quod fecit, semper expectet. C. de episcopa. audi. l. vni. in princ. C. de rap. virgin. ibi: & mortis merito damnatur supplicio, cum nec ab homicidij crimine huiusmodi raptores sunt vacui. l. eiusdem. §. legis Corneliae. ibi: sed solet hodie capite puniri. & l. qui eadem. ff. ad legem Cornel. de sicar. l. si quis fortè. §. fina. ibi, aut vitam adimant. ff. de poen. §. item lex Cornelia. ibi: homicidas ultore ferro persequimur. Instit. de publi. iudi. l. prima. ff. de parricid. l. quoniam multa facinora. C. ad legem Iuliam. de vi. lepen. C. ad legem Cornel. de sicar. l. prima. C. quando lice. vnicuique sine iudic. vindicare. in illis verbis, mortem quam minabatur excipiat. l. tertia. C. de his qui ad eccles. confugi. vbi dicit text. nulla erit noxa. si is, qui ex statu seruili in hostis & homicidæ conditionem transiit, sit occisus. text. in capitulo primo. §. si quis hominem. de pace tenend. & eius vio. & in capitulo primo. verb. homicidium. inq. gloss. de pace tenenda inter subditos & iura. firm. in v. lib. feudo. glo. in l. Gracchus. C. ad legem Iul. de adult. capit. omnis autem lex. ibi, vt qui eadem fecerit, capite plectatur. distinctione tertia. Chassan. in consuetu. Burgund. fol. 13. colum. secunda. numero. 3. Anto. Gomez in tracta. De delictis. capit. tertio. numero primo. Iacob. Boulen. in repe. l. capitalium. §. famofos. num. 26. ff. de poenis. Tradit Corne. consi. 181. numero primo. lib. quarto. l. 15. tit. octauo. partit. 7. l. 1. & l. 2. titulo decimoseptimo. lib. 4. foro legum. l. 102. styli. & l. 2. & 3. isto tit. infra. Homicidium autem grauissimum peccatum est inter vniuersa peccata, quæ homines inter se inuicem committunt: vt optimè probat Domini. de Soto de iust. & iure. lib. 5. quæstio. 10. articu. 3. versic. Merito. vbi vide. ¶ Vnde inferitur, quod pro homicidij poena non valet statutum imponens delinquenti certam solutionem pecuniariam, sed est imponenda poena mortis. Hosti. in c. fin. de consuetudi. quem ibi sequuntur Anto. & Panor. Archid. Lap. & Domini. in cap. fin. ne cle. vel monach. lib. 6. Bald. in l. cunctos populos. C. de sum. trin. Ana & Felin. in rubri. de homic. Areti. consi. 58. columna quinta. versic. Ad hoc respondeo. numero decimo. Roman. singu. 706. Iudex potestatis. secundum nouissimam impressionem. 714. Hippolyt sing. 665. nisi me fallat, vbi dicit, quod plures doctores tenent valere tale statutum. & ad dictio. ad Rom. dict. singul. 714. dicit communem opinionem esse, ibique citantur plures tenentes tam affirmatiuam, quam negatiuam partem. Sed negatiua videtur verior, quia de iure diuino & humano pro homicidio voluntario venit poe-

na mortis: ergo statutum disponens contrarium non valet, quia præstaret occasionem delinquendi, si pecunijs possent rei se liberare à culpa homicidij. igitur non valet. l. conueniri. ff. de pact. dota lib. nec capitulū secundū. de delictis puero. probat contrarium, cum poena pecuniaria ibi esset statuta vltra poenam ordinariam delicti, nō alias. Et Caim primus omnium hominum homicida fratris Abel, intellexerit mortis poenam propter homicidium inferendam: & sic iure, & lumine naturali ductus Genes. 4. Omnis igitur, ait ad Dominum, qui inuenerit me, occidet me. Tum etiam, quia poena debet esse correspondens delicto, sed poena pecuniaria quantuncunque grauissima quantitas, est mitior, & inæqualis poenæ corporali debitæ pro crimine homicidij. Ergo in ualidum est tale statutum. Montalu. in reperto. ad Panor. in verb. statutum seu consuetudo. Sed tamen communiter tenetur validum esse tale statutum, vt firmat Ludouic. Carrer. in pract. verb. Homicidium. vltim. num. 12. Et additionator ad Rom. in dict. sing. 714. qui plures authoresidem tenentes adducunt. Et multis modis limitant hanc conclusionem Matthæ. de Afflict. in decis. 287. numero tertio. tenet, quod iurisdictionem habens pro homicidio ex consuetudine præscripta, poterit ponere poenam pecuniariam. ex gloss. in capitulo secundo. de delict. puero. Lucas de Pen. in l. 1. C. de desertoribus lib. 12. ¶ Homicidium autem est duplex, voluntarium, & casuale. vt Ioan. de Ana. & Felin. notant in rub. de homicid. De homicidij materia quam plurima resoluta comperies apud Ludou. Carreri. in practi. verb. Homicidiū. Et Aegidium Bossi. in practica. tit. De homicidio. & in tit. De mandato ad homicidium. Anto. Gomez. in lib. Var. resol. tract. De delictis Petrus Plaça in tract. De delictis. c. de homicidio. 9. & 10 Matthæ. de Afflict. in c. 1. §. iniuria punitur. in. 4. notabi. De pace iuram. firmand. vbi vide omnino. & in tit. De pace tenenda. §. si quis hominem. vbi ponit casus, in quibus, non liceat, & liceat occidere, & successiue de occidere aliquē in duello. Et de materia ipsa duelli, adde Conciliū Tridentin. sub Pio. III. sess. 25. c. 19. vbi sub multis pænis vsus detestabilis duellorum, tam spiritualibus quam temporalibus est prohibitus. Est etiam notandum, quod ab omni irregularitate contracta ex quocunque crimine grauissimo etiam reseruetum in iudicio, & prætereā, quæ ex crimine homicidij voluntarij prouenit, poterit episcopus in foro conscientie dispensare, vt habetur in Cōcil. supra dicto Tridentino sess. 24. ca. 6. Cuius verba singularia & pijsima sunt hæc. Liceat epis in irregularitatibus oibus & suspensionibus, ex deli-

de occulto prouenientibus, excepta ea, quæ ori-
tur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs de-
ductis ad forum contentiosum, dispensare, & in
quibuscunque casibus occultis, etiam sedi Aposto-
licæ referuatis, delinquentes quoscunque sibi sub-
ditos, in diocesi sua per se ipsos, aut vicarium ad
id specialiter deputandum, in foro conscientie
gratis absolueri, imposita poenitentia salutari.
Idem in hæresis crimine in eodem foro conscien-
tie eis tantum, non eorum vicarijs, sit permissum.
Sed dubium fuit, cum quis sine deliberatione, nec
voluntate occidendi hominem præcedente pro-
pter accidens verborum, quod contingere solet
in via, vel alias, cum hominibus choleris, & im-
patientibus, & malè modestis successit rixa & ho-
micidium in eremo, vel alio loco secreto fuit se-
quutum, vtrum Episcopus possit dispensare cum
istò homicida, qui magis casu, quàm præuentio-
ne hominem occidisse fertur, cum tantum excep-
tio sit de homicidio voluntario. Videtur quod
in cæteris locum habeat relaxatio & dispensatio
in foro animæ iuxta formam prædicti Concilij.
argul. cum prætor. ff. de iudic. capit. nonne. de
præsump. tota vis est huius dubiæ quæstionis, an
homicidium præuentione, & ex animo antea de-
liberato siue per diffidationem, siue per insidias
sit dicendum voluntarium, an etiam commissum
inopinatè propter iram, superuenientem ex ver-
bis, vel factis hominis occurrentis, qui fuit in cau-
sa iræ, vt sæpe fieri solet, in ludo, in laudatione ali-
cuius literati, in obuia alicuius incogniti de no-
cte, qui sine causa vult me manifestum facere, &
discooperire pallium, præsertim inter iuuenes, &
scholares de nocte ambulantes. Et videtur quod
sit casuale, cum defuerit voluntas præuenta ad ca-
sum occidendi, tum etiam, quia causa rixæ fuit
occisus propter suam inurbanitatem: Tum etiam
fuit causa iræ, quæ hominem excusat, cum præci-
pue homines cholericos in illo momento quasi
furiosos & alienos ab omni iudicio reddat, vt ex-
perientia docet. Tum etiam, quia potius conti-
net defensionem, quàm offensionem ex parte oc-
cidentis in specie proposita: quod fit, quod interfe-
ctus potius sui ipsius tanquam aggressor dicatur
interfector & homicida, cum ira & rixa ex sua
culpa processerit, & ex suo vitio per continuatio-
nem sui vitij & audaciæ garrulitateque per quam
fuit aucta, sicut virtus augetur per continuationem
bonum operantis. l. seruis legatis. §. ornatricibus.
ff. de leg. 3. vbi omne artificium recipit incremen-
tum per exercitium. Barbat. in capit. fin. colum-
na secunda, de consuetudi. Ergo cum sit extra
mentem & animum committentis, non erit di-
cendum voluntarium, imò inuoluntarium, & ca-
suale. Et sic non est iste casus exceptus à concilio,

cum dicat, excepta ea, quæ oritur ex homicidio
voluntario. Et ita est intelligendus text. in capi-
tu. fin. ibi, præter reos homicidij. de tempori. or-
dinat. Tum etiam, quia licet dedisset operam rei
illicitæ, vt in ludo, ex quo dissensiones proueni-
re solent, cum tamen ad iocum & delectationem
sit eius causa principalis, si casu aliud euenerit, ca-
suale erit censendum, cum fuerit inuoluntarium.
Quod probò autoritate Exod. cap. 21. faciens
differentiam inter voluntarium, & casuale, sic di-
cens, Qui percusserit hominem, volens occide-
re, morte moriatur, qui autem non est insidia-
tus, sed Deus illum tradidit in manus eius, con-
stituant illi locum, in quo fugere debeat. Et sic
quamuis non sit immunis ab irregularitate, quia
verè homicidium commisit, & non se defenden-
do propria defensione, iuxta Clement. vnic. de
homicid. nec fuit in dolo in illo facto damnato ho-
micidij, cum requiratur dolus ad irregularitatis
incursum. cap. is qui. in. §. is verò. vbi dicit Do-
mini. irregularitas non contrahitur sine dolo.
de sententia excommunic. lib. sexto. Notat Mar-
tin. Nauar. in capit. accepta. opposit. 8. illatio. 9.
num. 34. de restit. spoliat. & in rep. cap. cum con-
tingat. pag. 161. vers. secunda decisio. de resc. &
in manuali confessorum. cap. 25. num. 70. & capi-
tulo vigesimo septimo. num. 74. Couar. in repet.
clem. Si furiosus. 1. part. §. 1. num. 4. vers. Secun-
dò hic diffiniri poterit. de homicid. Si ergo fuit
absque dolo, & occultum tale crimen, cum etiam
Alphonf. Castren. lib. 2. de potesta. legis poen. ca.
fin. voluerit ex delicto omnino occulto nullam
irregularitatem contrahi, quamuis eius opinio non
sit vera, vt aduertit in proposito doctissimus Mar-
ti. Nauar. in Manuali confessorum. cap. 27. num.
139. vers. 22. quanto a la dispensacion. tamen cum
concurrant duo casus, inuoluntarij scilicet, & oc-
culti, non dubito, quin Episcopus possit hanc irre-
gularitatem prouenientem ex homicidij crimi-
ne in specie proposita dissoluere in foro animæ
conscientiæ. Vltimo pro hac mea sententia addu-
co autoritatem grauissimi Cardinalis Caietani
in 2.2. quæstio. 65. artic. 8. in respons. ad tertium.
Sic formaliter loquentis. Quantum tamen ad au-
thoritatem dispensandi in irregularitate, multum
refert, quia privilegiati, quibus concessum est di-
spensare cum irregularibus, nisi sit ex homicidio vo-
luntario contracta irregularitas, possunt dispensare
cum irregularibus propter homicidium casuale.
quamuis culpabile, siue dando operam rei licitæ si-
bi debita adhibita diligentia, siue dando operam
rei illicitæ. Ex quibus verbis apparet episcopum in
casu nostro dispensare posse cum homicida cum po-
tius sit casuale & inuoluntarium, quàm volunta-
rium, & occultum iuxta concilij concessionem.

Salua saniori sententia sæpè consultus post publicationem concilij, ita respondi. Ira enim extrahit hominè à seipso. l. 29. tit. 10. part. 2. Vnde nullus leo, nulla sic vipera viscera queunt humana lania re, vt hois iracundia, vt inquit B. Chryso. super Matth. hom.

4. fol. pen. & in epist. Iaco.

1. Ergo cū fuerit in causa occisus, non est imputadū ad voluntatē occideris, sed ad occasionē quā ad iram dedit occisus.

¶ Præterea occidens auctoritatem in rixā, non tene-

tur poena mortis, quia ad suā defensionem fecit argum. l. 1. §. cū arietes. ff. si quadrup. pauperi. fecit. dicatur. l. itaq; si seruum. & l. sciētiam. §. 3. ff. ad legē Aquil. l. item. C. quando lice. se sine iudice vindicare. Gandin. in tract. maleficio. de poenis reorum. col. pen. n. 60. Marcus Anto. Blancus in pract. criminali, pag. 847. n. 65. Si ergo ad defensionem fuit facta, & sic sine culpa præcedente homicidiū casuale, & non voluntarium iudicandū erit in specie proposita.

¶ Lex Prima.

a ¶ *Fuente de justicia.* A qua iura, & non iniuriæ semper euenire solēt, cum ibi sit Princeps, qui est lex animata. l. 27. & l. 28. tit. 9. par. 2. vbi habetur, cur dicatur Curia: vbi Princeps, ibi securitas. l. 1. C. de his qui per met. iudi. non appell. in illis verbis, in sacro comitatu nostro nihil timere potuisti. vbi per hæc verba notat ibi Bald. l. 2. tit. 16. part. 2. vbi Gregor. Lopez, verb. *La corte.*

b ¶ *Matare o hiriere.* Occidens, vel percutiens aliquē in curia regis, poena mortis est puniendus, nisi fuerit ad defensionem. Istam tamen legem non ita seuerè intelligendā censet Greg. Lop. in l. 3. tit. 16. part. 2. sed restringendam esse ad percussione lethalem, cum durū esset pro sola percussione hominem poena mortis afficere, & sufficiens tali casu esset poena amputationis manus, per. l. 3. tit. 16. part. 2. secundum quam est ista intelligendā, dū dicit. *Otrofi mandaron, que si vn ome honrado mataffe a otro, a tres migeras, de derredor del lugar do el Rey fuesse, que es vna legua, que muriesse por ello: y no muriendo de la ferida, que le cortassen la mano.* Confirmatur ex. l. 2. infra hoc tit. quæ quando voluit poenam

mortis imponi pro vulnere expressit, licet mors non esset sequuta. Item vulnerans aliquem infra pacis edictum, punitur in amputatione manus. c. 1. de pace tenend. & eius violatoribus. vers. si quis aliū. Ergo percutiēs in curia, vbi est securitas, præ-

a ella vinieren y a todos los q̄ en ella estuuiere. Mādamos y ordenamos, que qualquier q̄ en la nuestra Corte, o en el nuestro rastro matare, o firiere^b, que muera por ello. Saluo si

dicta poena, & nō mortis p vulnere tantum, nō lethali erit puniendus. l. sed posteriores. ff. de legib. Et est benignior opinio, quæ sequenda est in dubio. l. pen. ff. de poenis. c. odia. de regul. iur. lib. 6. Quamvis hæc

lex vt iacet, esset intelligenda, & si dura sit, ppter percussione lethale, vel nō. Nā quando qs mittit manū ad ensē, seu gladium ad rixam contra aliquē in curia sine aliqua percussione, ponit poenam amputationis manus. Ergo distinguitur iste casus in impositione mortis propter grauitatē delicti, cum affectus fuit deductus ad effectū propter percussione, & nō cessabit mortis illatio per percutientem, a casu si. nostræ legis, in quo cū affectu nulla fuit percussio. Et qua poena sit puniendus de honestans, vel percutiens aliquem, vel occidens in præsentia Regis, est. l. 2. tit. 16. par. 2. vbi in currit in crimē proditiōis. estimatur enim atrox iniuria, quando fit in conspectu Prætoris. l. Prætor edixit. §. si. ff. de iniur. §. atrox. Insti. de iniur. quanto fortiori ratione erit atrocissima, qñ fit in præsentia Principis, qui est iudex iudiciū, vt dicit glo. in l. si quis decurio. C. de decurio. lib. 10. Gregor. Lop. in d. l. 2. verb. *Faria traycion.*

¶ *Quæritur.* Quādo dicatur crimen in curia commissum, ad hoc, vt poena huius regis cōstitutiois puniri debeat. Videtur, quod in loco vbi est Rex, & tria milliaria, quæ vnā leucam faciunt in circuitu. l. tertia. tit. 16. part. 2. l. 25. tit. 26. par. 2. ibi. *Quāto fasta vna legua, que son tres mil passos.* Passus, vt ait Isidor. est mensura quinque pedum. glo. in cap. sicut antiquitus. in gloss. passus. 17. quæst. quarta. & dicit, quod pes, est spaciū quindecim digitorum. Hodie tamen dicitur fieri in Curia, quod eo in loco sit, & in quinque leucis. l. secunda. tit. 11. lib. 1. supra. ibi, *Entro en nuestra corte, la qual corte declaramos que sea cinco leguas en derredor, segun es costumbre.* Gregorius Lopez in. l. 3. verbo, *que es vna legua.* tit. 16. part. secunda. Et sic Curia

Regis intelligitur cum quinque leucis in circuitu. ¶ Quæritur, Vtrum Curia dicatur, si Rex absens sit, ita vt homicida intrans in eam excusetur à pœna? Videtur quod vbi est Rex actu, vel habitu, id est potentialiter, quamuis sit extra illum locum,

dum tamen ibi sit consilium Regis, quod dicitur Curia ipsius, & sic præsentia, vel absentia Regis, non consideratur, sed sedes ipsius Curia: vbi residet Cōsiliarij, & Sūmus Præses ad distribuendam iusticiā,

& ibi est Rex per potetiam, & sic suo nomine emanant provisiones. Ergo intras illo in loco, etiā si sit Rex alibi, incidit in pœnam positam à lege. vt est exemplum de l. 8. infra eo. Tum, quia competit nomen Curia:, ac per consequens dispositio ad Curiam relata, eiusque fauorem. Tum etiam ex doctrina Barto. in l. qui tibi. nu. 3. ff. de auro & argent. legat. dicentis statutum puniens intrans palatium Capitanei, locum habere pœnam aduersus intransientem tempore, quo erat absens à palatio Capitanei. Et hanc partem tenendam existimo, quamvis Greg. Lopez dubius indecisam reliquerit in l. 27. verb. *El lugar*. tit. 9. par. 2. Ex quo inferitur, quod prohibitus quicquam facere in Curia sub pœna, si contra prohibitionem venerit, siue Rex in Curia sit præsentialiter, siue per representationem, & in quinque leucis in circuitu, luet pœnam. Quod est notandum pro intellectu huius l. 1. & l. 8. cum simili. infra hoc tit.

a ¶ *Casos por derecho permisos*. De quibus in l. 4. vbi vide infra eod. & rubr. 7. lib. 1. in constitutio. Neapolitanis.

b ¶ *Conuencido de furto, o robo*. Fur, seu Latro captus in furto, seu deprauidatione, vel de ea conuictus in Curia Regis, etiam si sit primum furtum, debet mori naturaliter pro tali crimine. Ista pœna est rigidissima, ideo existimat Gregor. Lopus de consuetudine non seruari, quamvis de hoc inquirendum sit à practicijs Curia: hoc est, à iudicibus malefactorum (vulgo *Alcaldes del crimen*.) Ita ipse in l. 3. in gl. fin. tit. 16. part. 2. Et ideo furtum commissum in Curia, eorum arbitrio, attento loco Curia:, & persona delinquentis, & illius, cui fuit res furata, erit relinquenda punitio. arg. d. l. 3. tit. 16. par. 2.

& quæ ibi not. Greg. Lop. in verb. *Segun aluedrio*. ¶ *Le corten la mano*. Similis pœna infligitur in l. 3. tit. 16. par. 2. & in auth. Sed nouo iure. C. de seruis fugi. Sed quæritur, vti ū dextera, vel sinistra sit amputanda, vel infirma & arida? Ratio dubitandi ea est,

si fuere tomado y deprehenso con el hurto, o robo. Otrofi mandamos que qualquier que sacare cuchillo, o espada para reñir, o pelear con otro, que le corten la mano^c.

ga in eo, quo quis peccauit, & qd fuit causa delinquendi, sicuti fuit manus sana & dextera, est amputanda, cū fuerit in vitio. c. an sit ibi, Cū in eo puniendus sit, in quo deliquit. de app. l. vbi gloss. verb. indignū cap. literas. de

tēp. ord. c. pastoralis. de iure patro. ca. prouida. de elect. l. 8. t. x. in auth. De statutis cōtra liber. eccl. s. oēs peregrini. in illis verbis, vt in eo puniantur, in quo deliquerūt. l. Iulian. s. ex facto. ff. de vulg. & pupil. gl. in. s. Itē furd. vers. sepe enī. verb. amittūt. Insti. quib. non est permis. face. testam. Igitur cū in manu deliquit, vt amplius nō delinquat cum ea, est optimū, ac iuridicū vt amputetur, & nō illa quæ nullum crimē cōmisit, vt delicta suos teneat autores Matth. Affli. d. li. 3. cōst. Neapol. rubr. 54 n. 1. & lib. 1. rub. 12. n. 21. fol. 50. col. 1. & Bal. in authen. Sed nouo iure. tenet istam partē, q fortior, quæ præsumitur fuisse causa delicti, est amputanda, & non debiliior. Tamē benignior pars in pœnis inferendis seq debet, & hmoi est, illa quæ vult si sinistra, vel arida esse amputada, & non vñle & potētiore ipsi reo delinquēti: ergo sinistra, vel arida erit amputada. Et idē de pede, vel auricula, vel dentibus: nā si vnus esset amputandus, debiliior, & infirmior erit præscindendus, vel auricula, vel si dentes essent quintādi more Hispanico, inutiles, & magis corrupti essēt auellēdi, & satis sit legi dicēti, amputetur manus, &c. in genere. Secūs si in specie dicēret manus cū qua cōmisit delictū: nā cū sit certa & expressa à lege, nō est locus dubitandi, sed & si dura, seruanda est, quia ita scripta reperitur. l. prospexit. ff. qui & à quib. Et quod sinistra, & illa, in qua minus potest, sit amputada, tenet gl. in. d. authen. Sed nouo iure. verb. vna sola manus. vbi Iacob. Butri. Alberi. Salic. Angel. & Paul. idem probant. Ioan. Andr. in regu. In pœnis. de regu. iur. lib. 6. in Mercurialib. Alberi. 3. par. statuto. quæst. 60. Angel. in l. tertia. s. Labeo. ff. arb. furtim casar. per illum tex. & c. sicut vgeri. 1. q. 1. Et est communis opinio

opinio secundū Alciat. de præsumptio. 3. regula. præsumptio. 45. nu. 13. Greg. Lopez in l. 3. tit. 16 par. 2. Vascolet in tract. diuidui & indiuidui. fol. 2 col. 2. Raphael Fulgos. in d. authē. Sed nouo iure August. in additio. ad Ang. Areti. in tract. de delictis. verb. quas

si nō soluerit.

n. 4. fol. 287.

c. 4. vbi dicit

cōem quibus

cōcinit cōsti.

Neapolit. lib.

1. ti. 12. de per

cussione illicita

cum armis.

cuius verba

sunt. Siquis a-

liquē cum ar-

mis prohibi-

tis supradictis

percusserit, ita,

q̄ percussus

ex percussio-

ne ipsa minimē

moriatur, percussor

manum, cum

qua percussit, amittat.

æquū est enim in ea parte

corporis plecti maleficiū,

cum qua legis & imperij

veneratione cōtemptra,

maleficiū perpetravit.

& in c. 1. si quis alium intra pacis.

de pacie tenenda & eius violato.

lib. 2. feudo. ibi, manus ei ampu-

tetur. & sic fit punitio in eo mēbro,

per quod factum fuit delictum,

licet totus homo fuit ille qui deliquit.

Quia dicit. S. Thom. 2. 2. q. 58. artic. 1. in

respōs. ad secundum. Non enim propriē dicitur,

q̄ manus percutiat, sed hōmo per manum,

sicut dicimus, quod non propriē dicitur,

q̄ calor calefaciat, sed ignis per calorē.

Facit ad hoc bonus tx. in c. si pētū.

de pœnitētia. dist. 1. & sic intelligitur illud,

quod supradixi, q̄ punitur quis in quo deliquit.

vt in l. 3. C. de seruis. fug. vbi seruus pœna pedis ppter fugā punitur.

Facit tx. in authen. Oēs peregrini.

C. cōia de success. l. rescriptū. ff. de his quib.

vt indig. l. qui bona. §. si quis. ff. de dam. infect. l. 2.

C. de exact. tributo. l. consensu. C. de repudi. ca. si

compromissarius. §. pen. de elect. lib. 6. ¶ Quæritur,

Vtrum casu quo requiratur percussio ad separationem manus,

sufficiat modica aut leuissima incisio cutis etiam sanguinolenta?

In quo dubio glos. & Matth. de Afflict. in consit. Neapolitan.

lib. 1. rubr. 12. nu. 2. qui respondent quod nō. nam

statutum faciēs mentionē de percussione cū sanguine,

nō habet locū in percussione sanguinolenta,

vbi est leuissima cutis scissura, idē leuis cutis

ruptura nō dicitur vulnus. Bald. in l. si prædium.

col. 2. C. de edilit. actioni. Et appellatione vulnus,

non venit vulnuscū. Alexan. in l. denunciale

¶ Ley. 11. De los que mataren, o fiseren sobre assechanças.

¶ El Rey don Alonso en Alcalá. Año de mil ccc. y lxxxvj.

ACaesce muchas vezes que algunos hombres estan assechando para ferir o matar a otro, o fazer fabla, o consejo para elloy y fierē aque

§. quid tamen. ff. ad l. Cornel. de fizar. faciūt multa, quod modica nō sunt in cōsideratione. de quibus per Andr. Sicul. in repet. rub. de reb. ecclesi. non alien. col. 6. & in consil. 10. col. quinta. & consilio, 40. col. 14. & consil. 57. col. 5. lib. 4. Matthar.

de Afflict. in

c. 1. §. præter-

ea. in gloss. 1.

quæ sit prima

causa beneficij

amittend.

& in d. lib. 1.

rubr. 12. n. 3.

Quod est no-

tādum pro in-

tellectu huius

legis, dum su-

prā dicit (be-

riere) quia vul-

nuscū nō est in confide-

ratiōe, vt præ-

dicti per plu-

llos que estan assechando y atendiēdo para los ferir, o matar, o sobre q̄ fue fecho el cōsejo, o la fabla. Y estos tales deuen auen mayor pena, que los que fieren en pelea: porque los derechos mandan que estos ta-

ra locis præcitatis firmant.

¶ Lex Secunda.

¶ **A**ssechando. Per insidias percussus, seu vulneras aliquem, quamuis percussus de vulnere non moriatur, propter gravitatem delicti pœna mortis punitur. Hoc probat hæc regia constitutio, quæ punit ambulante per insidias contra aliquem si res sit deducta ad effectum mortis, nam non stetit per offendente, quō minus mortem inferret, cū ipsum vulnerauerit. & ista. l. originem sumpsit ab ordinam. de Alcalá regis Alphōsi Anni. 1386. titu. 2. l. 1. Cōfirmatur ex. his qui cum telo. C. ad legem Corneliam de fizar. & §. Item lex Cornelia. de Sicarijs. Instit. de public. iudi. vbi Ioā. Fab. Quæ leges de generali consuetudine à pluribus Doctoribus dicitur non esse in vñ, vt quis morte afficiatur ex affectu, si non sit sequutus affectus, nam hoc locū habet, quādo non peruenit insidias ad actū proximū, veluti ad vulnus, sed tātū ambulabat armatus causa occidendi hominem, nec extraxit ensē, seu arma alia, tēcus tamen in nostro casu, cū talis ambulans causa occidendi hominem per insidias peruenit ad vulnus, & sic ad actū proximū, & per eum non stetit, quominus occiderit ipsum, cū vulnerauerit animo occidendi, licet occidere non potuit, est puniendus pœna huius legis, quasi habeatur delictū pro perfectē commissio, cū fuerit propoliti occidendi, & deuenit ad actum mortis proximū, & sic per eum non stetit. Ita Ioan. de Platea. in dict. §. Item lex Cor.

lex Cornelia. nu. 54. versu. Item loquitur hic de eo. Casus est de hoc in l. 1. §. D. Adrianus. ff. ad legem Cornel. de sicar. ibi Et qui hominem nō occiderit, sed vulnerauerit, ut occidat, pro homicida damnandum. l. aut facta. §. euentus. ff. de pœn. Si tamē non per

uenit ad actū proximū, sed captus fuit ambulando. in in fidijs, exit pūpiendus, extra ordinariē arbitrio iudicis. l. i. ff. de ex traord. crimi. ni. secundum Plat. a vbi su prā. Additio. ad Bald. in d. l. is qui cū telo. Sit ergo conclusio. In fultus cum te lo animo occidēdi, si peruenit ad actū proximū, pūnitur poena homicidij, ut in hac lege. Si tamē nō peruenit ad actū propinquū, pūnitur extraordinariē, ut dixi. & d. l. is qui cū telo. in isto casu licet de iuris rigore pcedat, tamē nō seruatur de cōsuetudine, scdm Bald. ibi. & Hippol. n. 14. & Barba. in l. 4. §. Cato. col. 3. versu. in ix. ibi, fecerit. ff. de verb. obli. Greg. Lop. in l. 2. ti. 3. par. 7. Iacob. Boulen. in repe. l. Capitaliū. §. famosus. n. 75. ff. de pœn. vbi multa cōperies ad huius legis cōprobationē. Et ponit regulā qd pūnitur affectus, licet nō sequatur effectus. Et ponit vndecim limitationes a. n. 78. cū seq. de hoc per Ant. Blancū in pract. crimina. §. Quartō pramittendū est. n. 1. cū seq. pag. 851. Ant. Gomez. in tract. de delict. c. 3. n. 30. vbi dicit, qd ista lex communiter practicator, cū quis insidiosē, proditoriē, & per alienos ambulat cū armis, & cū vulnerauit, quāuis nō moriatur, erit tñ propter qualitātē aleuosi pœna mortis pūniendus. §. Sed dubitatur, Quis vulnerauit hominē lethaliter, an statim delinquēs possit accusari tanquā homicida ad pœnā mortis? Rñdendū est qd nō, secundū Ant. Gomez. in d. c. 3. n. 31. quia ante mortē non est nata actio, nec accusatio. argul. cedere. ff. de verb. signif. in l.

les sean tenidos a pena de muerte, alsí como si mataffen. Y por que en algunos lugares por fueros y por costumbres no se vñan alsí: y por esto se atreñian muchos a fazer los tales yerros. Porende establecemos que qualquier, o qualesquier que por assechanças, o sobre cōsejo, o fabla fecha, friere a alguno que muera por ello: ma-

illa stipulatione. & l. ex hoc iure. ff. de verb. obli. Et in expressis terminis probat Bart. in l. 1. damni infecti. §. Sabini. col. 2. nu. 4. Et ibi Ang. Paul. Cuman. & Roma. ff. de dam. infecti. Anani. in c. signifiasti. 2. de homicidi. col. 2. Hippolyt. late in practi. crimin. §. Et quia. num. 26. singulariter per Nicola. Boeri. decis. 323. n. 6. versu. Et cōtravulneratus & qñ quis ex sola percussione punitur poena mortis nē pelli quis percutiat imaginem, aut tabulam, in qua est imago Christi, aut virginis Mariæ, vel sanctorū. tex. in c. 2. §. fina. de offic. ordi. lib. 6. Ang. in l. ex senatus. ff. de sicarijs. Hippolyt. in practi. Et quia n. 27. Et quod affectus non puniatur, nisi sequatur effectus de cōsuetudine, excepto in crimine læsæ maiestatis, tenet Alexandrin. in c. fin. nu. 7. despons. & in c. super hoc. num. 2. De eo qui cognouit consanguin. vxor. suā. Et quæ notat de vulnere mortifere illa to Angel. in tract. maleficiorū. verb. vna alia percussione. nu. 2. Aliæ plures quæstiones in materia adaptabis ad hanc legem ex Anto. Gomez. in dicto tract. de delictis. cap. 3.

guer q̄ aquella quien friro no muera de la herida.

¶ Ley. III. Del que matare a otro que muera por ello, aunque sea en pelea.

¶ Idem.

EN algunas delas villas, y lugares dñros Reynos han de fuero y de costūbre q̄ quien matare a otro en pelea: que lo den por enemigo d los parientes, o peche el o-

¶ Lex. III.

¶ A otro en pelea. Occidēs aliquē etiā in pugna, nō obstatē cōtraria cōsuetudine, est poena mortis pūniēd. Hoc dicit, nā habuit volūtātē occidēdi, ideo qd poena mortis tenetur. l. 4. infrā eo. imō diffidatio est phibita, & duellū sub multis pœnis. De pœnā diffidatis aliquē vltra mortis est pœna oim bonorū. Ant. Gom. in tract. de delict. c. 3. n. 12. de duellō in ti. de pugnati. in duello. in volu Decretaliū. Et habetur in Cōcil. Trid. ses. 25. c. 19. incip. Dete stabili duellorū vsus. Et secundū Senecā. 2. de ira. Nefas est nocere patriæ: ergo cuiusq; nā vnusquisque homo pars patriæ est, sanctæ enim sunt partes

partes, si vniuersum est venerabile, & sic possu-
mus omnem hominem defendere. cap. dilecto de
senten. ex com. lib. 6. Andr. Ifern. in. c. §. Itē qui
col. 2. quā sit prima causa bene. amit. & in. c. 1. §. si
autem omnibus. de pace tenen. & eius viol.

¶ Lex. IIII.

a ¶ *Muera por
ello. Interfi-
ciens homi-
nē volutariē,
pœna mortis
tenetur regu-
lariter. Fallit
tamen in casu
bus in præsen-
tia deductis,
etiā si sit no-
bilis. vt dixi
in. l. 1. glo. 1.
pag. 1317. ti-
tul. 1. libr. 4.
supra. versic.
Item nobilis.
vbi pbaui de
iure & con-*

mezillo y no aya pe-
na de muerte: y por
esto se atreuē los hom-
bres a matar a otros:
porende mandamos,
que qualquier q̄ ma-
tare a otro: aunque
lo mate en pelea que
muera por ello: sal-
uo si lo matare defen-
diendose, o si ouiesse

fuetudine huius regni pro homicidio pœnā mor-
tis esse inferendam homicide, etiam si sit nobilis,
quanuis commissum sit sine prodicione & aleuo-
fia. l. 1. ad. si. tit. 17. lib. 4. for. leg. Gregor. Lopez
in. l. 15. verb. *Cauallero*. tit. 8. par. 7. quanuis Anto.
Gomez de delictis. c. 3. n. 2. contrarium firmaue-
rit, & non bene. Quia lex in pœnis vniformibus,
& correspetiuis nullum discriminē ponit inter ple-
beios & nobiles, vt supra iam dictum fuit, sed ita
est in homicida, nā quod fecit, semper expe. et. l.
3. C. de episco. audie. & dixi supra in rub. huius ti-
tul. Et in finctu nature hanc pœnam sibi inferen-
dam à quocunque posse propter homicidiū com-
missum in fratrem Abel, exstimaui Cain Gene.
4. Et qui sanguinem humanum effuderit, sanguis
quoque ipsius effundetur, vt volebat facere Pha-
rao Rex Moyfi propter homicidium in AEGyp-
tium. Exod. 2. & 21.

¶ Tamen nobiliter est inferenda pœna mor-
tis, quā ignobili, cum ignobili ignominiosa la-
quei pœna sit inferenda. l. 2. tit. 17. lib. 4. for. le-
gan. nobili autem pœna iugulationis sit inferen-
da, & in mula, seu equo cum sella & freno bene
composito sit ducendus, & nō in asino, sicut igno-
biles delinquentes duci solent ad locum suppli-
cij, vt moris est in Hispania. dixi in. l. 5. verb. *Hom-
bre hijo dalgo*. ¶ Fallit tamen hæc regula, quando
homicidium esset commissum ex iusta prouoca-
tione præcedente prestans causam iustam, vt quis
ira cōmotus, potius quā ex dolo, prouocantem

interfecerit, vt quia sine culpa præcedēte occisus
iniuriā inferre volēs occidenti: dixit aliquod ver-
bū iniuriosum, & cōtra bonū nomen famæ, quod
oēs virtuosī amāt, præcipuē nobiles, & generosi,
putā, si dixit nobili, vel ignobili virtutibus tñ præ-

por alguna razon de-
rechada de aquellas que
el derecho pone: por
que no deue auer pe-
na de muerte.

¶ *Ley. IIII. De los casos que se
escusa el que mata a otro.*

¶ *Idem*

TODO hombre
que matare a o-
tro a sabiendas mue-
ra por ello^b, salvo si

dito, qualis v-
nusquisq; præ-
sumitur in du-
bio. ca. dudū.
de p̄sumptio.
Tu es proditor,
Iudeus,
Cornutus, me-
retrix, lamia,
vel mentiris,
vel falsum in-
strumentū fe-
cisti, licet ex-
cedat, viā de-
fensiois, q̄ se
nō potuit re-
primere iusto
dolore ex ta-
li verbo iniu-
rioso ad iram

promotus non debet pœna capitis puniri, sed alia
initiori & extraordinaria arbitrio iudicis: q̄a vbi
est ira, ex iustis præsertim causis orta, & prouoca-
tione aduersarij, qui fuit prima causa iræ, deficit
dolos, ac proinde pœna ordinaria corporis etiā af-
flictiva nō esset puniendus, sed pœna exilij p̄ annū
à loco, vbi fuit cōmissū homicidiū, & pecuniariæ
20. mille quadratorū, vt fieri vidi etiā in homicida
ignobili, q̄ sine dolo, sed ira cōmotus, ppter verbū
iniuriosum cuiusdam nobilis, ipsum claua percus-
sit, & mortuus fuit ex vulnere: & snia calculis au-
ditorum Serenissimi ac potētissimi Regis Caroli
Hispaniæ, ac totius orbis Imperatoris fuit prædi-
cta snia cōprobata iuridicē. Fundatur nā iustus do-
lor facit, vt pœna ordinaria temperari debeat ex
dolore causata. Panor. in. c. olim. col. 2. de resc. vbi
dat hoc pro regula. Et refert & sequitur Thom.
Gramma. decisio. 5. col. 1. nu. 1. Facit sententia Ro-
ma. in. l. cum mulier. col. 2. nu. 4. vers. Aduertē-
dum quia offensa. ff. solut. matrim. Felin. in. c. dile-
cti. col. 8. versic. Secunda declaratio. de exceptio.
Et plures refert Thom. Gramma. dict. decisio. 5. nu.
21. laudantes dictum Roma. vbi supra, dicentis, q̄
quanuis homicida pœna mortis sit regulariter pu-
niendus, tñ est in potestate iudicis non condēnare
ad pœnā mortis homicidā, quē cōpulit iracundia,
seu dolor ortus etiā aliter, quam ex facto offensi.
per tex. in. l. Lex Iulia. §. fin. ff. ad legem Iul. repe-
tunda. Quod Feli. vt supra, reputat dictum mira-
bile, dicendo, q̄ ex hoc multa homicidia possent
à iudi

à iudicibus excusari, saltem quo ad poenam mortis. Refert Hippoly. singul. 270. incip. Homicida. ¶ Item quod homicidium negligentia vel culpa commissum non tamen dolo, non sit poena mortis castigandum, imò nec alia corporali, probavi in prima parte harum constitutionum in proœmialibus quæstionibus, quæst. secunda. vers. Prætereà si hæc declaratio. Quod est summè notandum in actu practico. Thom. Grammati. decisio. 23. num. 6. & decisio. 98. num. 6. & 9.

¶ Fallit etiam in infante, seu furioso, nam isti carent sensu, & aliqua poena non tenentur, nec etià incident in irregularitatem ex tali homicidio ab aliquo prædictorum admissio. l. infans. ff. ad legē Cornel. de Sicar. cuius verba sunt. Infans, vel furiosus si hominem occidat, lege Cornelia de sicarijs non tenetur, alterum innocentia consilij tueretur, alterum facit infœlicitas excusat. l. quod infans. ff. de rei vendi. §. pupillus. versic. nam infans. Insti. de inutili. stipula. Facit bonus text. in. l. impuberē. ff. de furt. ibi, Nam infantes id non cadere nos putamus, cum impuberē capace lege Aquilia agi posse, item verum est quod Labeo ait, nec ope impuberis furto facto teneri eū. gl. in. l. 1. C. si advers. delictū. & in. l. impunitas. C. de poen. Confirmatur ex. l. eū autē. §. capitalem secundū intellectum gl. ff. de ædilit. edict. vbi habetur furiosum, nec impuberē capitalem fraudē videri cōmisisse, Dicit ibi glo. impuberem. f. seruū doli nō capacē, alias cōtra. C. de poen. l. impunitas. Vel intelligas de infante ex exequatiōe facta de eo ad furiosum. arg. Clem. vni. de homic. Et sic est ibi tex. pro sententia paulò antè habita, q̄ ex homicidio cōmisso sine dolo, non est imponēda poena mortis. De quo etià agit Catelia. Cotta in memorialib. iuris, verb. Homicidium. pag. 235. Infantilis ætas cum ignoret quid videt. l. 1. C. de fals. monet. nulla poena est inferēda delicta, etià si conscius sit criminis falsæ monetę, dū tamen sit minor decē annis cum diuidio. l. 10. tit. 7. part. 7. Nec delictū cōmissum à furioso, vel mente capto est punibile, quia caret consensu, & furor morti æquiparatur. l. qui seruū. & ibi Bald. ff. de acqui. hered. & habetur loco absentis. l. 2. §. furiosus. ff. de iure codicillo. l. 2. ff. de procura. & sic puniri non potest. l. 3. tit. 8. part. 7. & l. 15. tit. 1. par. 1. Montalu. in. l. 1. verb. Por occa sion. tit. 17. lib. quarto. foro legum. Satis enim suo furore punitur. l. cōgruit. ff. de offic. præsid. Quid autem si habeat dilucida interualla, & in illo tempore, quo vexatur dolore delinquit, an teneatur? Dic quod non. ex Angel. in tract. De maleficijs. verb. scienter dolose. nu. 7. fol. 123. secundum par uam impressionem. col. 2. vbi vide.

¶ Quid autem erit, Furiosus fuit homicida tempore sanę mentis, sed ante poenam ei illatam ratione

delicti fuit furore oppressus, Vtrum durante furore poena sit executioni mandanda? Respondendum est, quod de delicto commissio infana mente furiosus non est corporaliter puniendus durante furore, sed est suspendenda executio poenę, quo vsque ad sanam peruenerit mentem, satis enim sua infirmitate opprimitur, nec est addenda afflictio afflictio. l. tam de mentis. C. de episcop. audient. l. diuus. ff. de offic. præsid. Tum etiam, quia poena ponitur ad punitionem & correctionē delinquentis, & vt in hac vita poenā illam patiat, vt sit remedium peccati ad fruitionē vitæ æternæ. Sed si executio fieret durante furore, perditio animę, & corporis sequeretur, cum fortē eū superuenit furor, erat in peccato mortali, in quo si ad sanā mentem non venerit vt pænitentia agat, in eo dicitur perseverare, & si decederet, tanquam si mortuus esset in mortali, descenderet ad inferos. Quia si auerterit se iustus à iustitia, & fecerit iniquitates secū dum omnes abominationes quas operari solet impius, nunquid viuet? Omnes iustitię, quas fecerat, non recordabuntur: in prauaricatione qua prauaricatus est, & in peccato suo quod peccauit, in ip sis morietur. vt habetur apud Prophetā Ezechie. c. 18. & sic decederet in peccato mortali. Paul. Castren. in. l. si vnquam. §. si vi. nu. 2. ff. de acq. posses. ¶ Prætereà q̄ sit deferenda exequutio dum infania durat, tenet Bal. in. l. furiosum. nu. 3. vbi Alex. Decius & Ias. nu. 10. dicens magis communē opinionē & tenendā in iudicando & cōsulendo esse. C. qui testam. face. possunt. Et dicit cōem idē Ias. in. l. ex facto. n. 30. quanuis sit dubius ibi Alexan. n. 33. ff. de vulga. & pupilla. Catellia. Cotta dicit cōem in memorialib. iur. verb. Homicidium. pag. 236. Et Ep̄s Segouieſis in repe. Clem. vni. 3. part. in prin. n. 2. de homic. dicit cōem. & disputat Io. Igneus in. l. 3. §. Ignoscitur. nu. 74. ff. ad Sillanian. vbi agit optimē de intellectu. l. diuus. ff. de offic. præsid. Nec est recedendum ab ista communi in iudicando & consulendo, quicquid contra Bald. Ias. Cotta, & alij cum Roma. de quibus suprà, murmurent. Et hanc communem, & obtentam pluries sententiam dicit Iacob. Nouellus in pract. ad defensam. in princ. num. 40. pag. 605. est impressa cum practica Follerij. ¶ Fallit etiam regula, q̄ homicida occidatur, quādo ex potestate legis id sibi erat concessum, vel à Principe. vt si inueniret uxorem adulterantem cum alio, & eos in fragranti delicto interfecerit, non erit puniendus, quia iuste fecit, cum ex legis permissione fecerit. l. iustē ff. de acquirenda possessione. l. Gracchus. C. ad legem Iuliam. de adulterijs. l. secunda. tit. decimoquinto. infra eod. vbi de pœna adulteri tractabitur. Et vtrum securus sit in foro animæ maritus interficiens adulteros, explicabitur.

A su enemigo conosciendo. Vt quia est bannitus, trāf fuga; & hostis ciuitatis, qui impune occidi potest ex forma statuti. secundum Bar. Bald. Ias. & Deci. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iur. Feli. in cap. quā in ecclesiasticum. nu. 5. de consti. Ias. in. l. omnes populi. num. 46. ff. de iustitia & iur. post Bart. in. l. vbi pactum. C. de transact. & in l. i. C. quando lice. vnicuique sine iudic. se vind. Hippo-

matare a su enemigo conosciendo^a, o defendiendose^b, o filo fallare yaziendo cō su muger^c do quier

lyt. sing. 150. Matth. Afflict. in consti. Neapolita. lib. 2. rub. 3. Marcus de Mantua consti. 206. nu. 1. Ioan. Ignez. in. l. 3. §. si ex stipulatione. nu. 7. ff. ad Syllaniam. Catelia. Cotta in memori. iuris. verb. statuta quod bannitus. Bernard. de Lucō in tract. regul. cum fallent. regul. 58. Duē. regul. 68. verbo. Bannitus. vbi optime ampliat, & limitat istam regulam & doctrinam. Hodie tamen de iure nostri regni bānitus ille erit qui iuxta formā. l. 76. Tauri fuerit pñciatus a iudice. l. 48. styli. l. i. tit. 17. lib. 4. for. leg. De hoc late per Didac. Castell. & Ant. Gomez in. d. l. 76. Tauri. Et est notandū secundū Anto. Gomez vbi supra nu. 18. quod occidens inimicum ex legis permissione peccare, infra dicitur in. l. 2. tit. 15. Et inimicus notus dicitur, cum fuerit declaratus & datus a iudice, non ante. glo. in dict. l. prima. verb. *Enemigo*. tit. 17. lib. 4. for.

b O defendiendose. Licita est enim vnicuiq; defensio. l. vt vim. ff. de iust. & iur. c. si vero. 1. de sent. ex com. l. i. tit. 17. lib. 4. for. leg. glo. optima in. cap. si quis. defuerit. quā ait aggressorē se ipsum occidere, cum aggressus ob defensionem propriam, & non in eius offensionem se defendendo occiderit. Licita enim est vnicuiq; defensio, perpræmissa iura. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadr. paup. feciss. dicatur. §. quod vero. Instit. de iur. nat. gent. & ciui. Clem. 1. de homicid. l. is qui aggressorem. vbi Hippoly. C. de Sicar. & in consti. 37. nu. 18. Idem Hippoly. alia qua notanda. Panor. in. c. olim. 1. num. 15. de resti. spolia. Angel. in tract. maleficio. verb. & Titius se defendendo. nu. 7. Catelia. Cotta in memorialib. iur. verb. Defensio. Matthæ. de Afflict. in consti. Neapolita. li. 1. rubri. 8. nu. 51. versic. Sexto nota. vbi plura notatu digna pro commento huius glo. reperies. Et per Petrum Duē. conciuem nostrum in tracta. regula. cum fallent. regul. 191. vbi pro regula, quod licita est defensio pro tuitione rerum, vt occidendo inuasorem quis non teneatur. cap. 2. ibi. te tuāq; liberando. de homicid. glo. 1. in. l. 4. ff. ad leg. Aquil. Et habetur in hac. libi. *O si matare la*

dron que hallare de noche. vbi dicitur. Et ad istud verbum est videndus idem Duē. regul. 192.

c O si lo fallare, yaziendo con su muger. Maritus adulterum quocunq; in loco deprehensum in delicto cū vxore interfici possunt, etiā si sit cum spōsa de

presenti. l. 2. tit. 15. infra eo. lib. 8. vbi de eius adulterij poena expli cabitur.

O con su hija. Maximum scelus & offensa in patrem est,

que lo falle, o filo fallare en su casa yaziendo con su hija^d, o con su hermana, o si le hallare lleuando

adulterare, seu violare filiam constitutam sub patris potestate, vel emancipatam in eius domo, ideoque iure optimo cum non possit iustum dolo rem temperare. & sit dedecus in iudicium deducere talem infamiam, eos repertos in ipso crimine coeuntes licitum erit occidere. l. sexta. vbi Montalu. tit. septimo. libr. quarto. foro legum. gloss. verb. turpiter per textum ibi in capitu. si vero. de sententia excommunicationis. vbi idem habetur de fratre inueniente sororem adulterantem, seu se commiscientem cum alio. Facit ratio text. in. l. Gracchus. C. de adulter. ibi. quia nox & dolor. l. si adulterium cum incestu. ff. de adulter. Hippolyt. singul. 455. & in dicto. §. imperatores, probatur singul. quod licet excedat quis in offensione & moderamine, nihilominus non est puniendus poena ordinaria, sed in excessu. ibi, vltimum supplicium remitti potest. difficillimum enim est iustum dolorem temperare, & magis, quia plus fecerit &c. quē cōmendat Ias. in dicta. l. vt vim. colū. 3. Hippolyt. in singul. 100. incip. Occidens aggressorem. Et est similis text. in dict. l. Gracchus. ad finem. Ergo etiam in casu non permissio a lege si frater, pater, seu maritus iniuriantem eos in domo, & etiam extra in casibus hic expressis si occiderint eum propter dolorem iustum, & honorem propullandum, sicut fecerunt filij Iacob propter iniuriam illatam eis, & sorori. vt habetur Gen. 34. non est inferenda poena ordinaria propter homicidium, sed exilij, vel huiusmodi, vt dixi in prima gloss. huius legis. Concordat. l. 14. titulo. 17. part. septima. Ad id quod dixi, quod competit vindicta patri, etiam hodie contra adulterantem in eius domo eum eius filia nupta. nec est curandum de patria potestate, vel emancipatione, sed de iniuria quā ei sit, in propria filia, & domo, ex quo non potuit iustum dolorem temperare, nec frater habet sororem in potestate, & tamen in hac lege est permissum. ergo &c. Dixi in. l. prima. tit. 15. infra isto libr. 8. ordinamen.

a ¶ *Muger forçada para yazer con ella.* Licet enim est talem oppressorem & violatorem mulieris occidere, ut hic habetur. Concondat. l. prima. titul. decimosextimo. libr. quarto. for. legum. text. iste loquitur de formina violenter cognita, & sic est delictum grauius, & talium delinquentium est poena mortis naturalis. text. in. l. i. C. de raptu virgin. l. i. cum tribus sequent. titulo. 10. *De los que furtan a zaban.* libro. 4. for. legum. Intellige tamen de muliere virgine vxorata, seu vidua casta, non de impudica & meretrice, & inhonesta, cuius accessus est impunibilis. l. qui adulterium. ff. de adulter. Et notatur in. l. verum. ff. de furt. gloss. in. l. vni. C. de raptu virgin. gloss. in. l. prima. verbo. *Muger soltera.* titulo. 10. libr. 4. for. leg. l. si ea. C. de adulter. ibi, crimen in ea cessat. Et sic tenerem de xquitate, quod raptor talis mulieris inhonestae, nec posset occidi a iudice, nec ab alio, ex praemissis. & tenet Ioan. Saynson in consuet. Turonensibus, titu. *Des droitz de hante iustice.* arti. 1. verb. *Fe me eforcee.* fol. 216. colum. secunda. quia cum meretrice nupta non committitur adulterium. Bart. in. l. quæ adulterium. C. de adulter. Angel. in. l. ea. & in. l. qui adulterium. ff. de adulter. Paul. Grilland. in tract. omnifariam coitus. vers. Undecimo quæro. Ioan. Neuizan. in sylua. nupti. lib. 1. nu. 135. Antoni. Capici. decisio. 44. Didacus del Castillo in. l. 62. in glo. fin. in ordinatio. Tauri. Matthæ. Afflict. in consti. Neapolita. lib. 3. rub. 13. nu. 5. col. 2. Dixi ad Seguram in repeti. l. Imperator. nu. 140. ff. ad Trebellianum. Item facit. l. i. ibi, *que bina honestamente en su casa.* titu. 20. parti. septima. Sed vis non est inferenda etiam mulieri inhonestæ & villi, cum ipsa non velit peccare in corpus suum, etiã si per momētum velit abstinere a peccato carnis, non est ei vis inferenda, nec suæ personæ copiam facere tenetur. Couar. lib. 3. Variarum resolu. cap.

muger forçada para yazer cō ella^a, o que ayayazido con ella^b: o si matare ladron^c, que hallare de noche en su casa furtando, o forçandola, o si lo fallare con el furto fuyendo, y no se quisiere dar a prisiõ, o si lo fallare furtandole lo suyo, y no lo quisiere dexar, o si lo matare por occasiõ

14. nu. 2. Dixi supra in. l. 2. in glo. 1. co. 714. vers. Tertius casus est. tit. 23. lib. 2. ordina. Tum etiam ex prohibitione indistincta. l. 2. vbi Greg. Lopez notat in verb. *Fuerça.* titu. 19. part. 7. poena cognoscentis mulierem etiam inhonestam per vim erit

no queriendo matarlo, ni auiedo mal que rencia con el, o si lo matare acorriendo a su señor: que lo vea matar, o padre, o fijo, o a abuelo, o a hermano, o a otro hombre que deua vengar por linaje, o si lo matare en otra manera que pueda mostrar que lo mato con derecho.

extra ordinem iudicis arbitrio crimine iniuriarum l. lex cornelia. in prin. ff. de iniur. Bald. in. l. fin. ff. de rerum diuifio. Gregori. Lopez in. l. 2. verbo. *Fuerça.* titu. 19. parti. 7. text. in. l. 3. ad fin. ibi, *Mas si alguno forçasse a otra muger.* titu. 20. part. 7. quam in practica notabis.

b ¶ *Yazer con ella* Similis est in. l. vnica. §. ne igitur. C. de raptu virgin. l. 1. titu. 17. libro. 4. foro leg. & foro juzgo. lib. 3. titu. 3. d. sexta. Ista tamen permissio occidendi raptorem, intelligenda est in patre, fratre, & marito, & alijs personis, quibus de iure permittitur vindicta, non tamen in extraneis, censetur permissum. Item etiam dum talis delinquens est in ipso delinquendi actu, ut notat Montalua in dicta. l. 1. verbo. *para yazer con ella.* & cum filia, foror &c. cognosceretur per vim, secus si voluntate virginis, seu mulieris, nam tunc non liceret eis occidere. secundum Gregor. in. l. tertia. gloss. prima titu. octauo. parti. 7.

c ¶ *Matare ladron.* Concord. l. interdum. 2. §. qui furem. ff. de furt. l. 1. tit. 17. lib. 4. for. leg. Montalua. in. l. 11. verbo. *E no lo matẽ.* t. 13. lib. 4. foro leg. l. 3. t. 8. part. 7. vbi Gregor. Lopez in glo. 2. 3. & 4. secū dum quæ intelliges hanc legem. Et Petrus Dueñas in tract. regul. cum fallent. regul. 191. Et adde quæ notant Io. Bernard. in tract. regu. cum fallent. regul. 507. Couar. in rep. Clem. Sifuriosus. 3. parti. §. vni. nu. 6. de homicid. Domi. Sotus libro. 5. de iusti. & iur. q. 1. art. 8. Ludo. Gomez. post gl. 1. in. §. super est. num. 52. vbi late scripsi. In sti. de actio. Cetera quæ pertinet ad huius legis interpretationē recipies ordinatim ex Montalua. in. l. 1. titu. 17. lib. 4. for. leg.

for. leg. vbi li-
teraliter ha-
betur ista lex
vique in finē.

¶ Lex.V.

¶ Cōsaeta. Oc-
cidens, vel vul-
nerans aliquē
cum sagitta,
quamuis vul-
neratus non
decedat ex
vulnere vltra
alias poenas à
iure statutas
puniendus est
in medietate bo-
norum came-
ræ Regis, l. 35.
titul. fin. libr.
8. ordinamen.

¶ Lex septima.

b ¶ Matare Al-
calde. Occidēs
iudicem, vel
officialem con-
stitutum ad ad-
ministrandam
iustitiam in ci-
uitatibus, &
oppidis hu-
ius regni, pu-
niture poena
amissionis om-
nium bono-
rum cameræ
Regis appli-
candorum, Cō-
cor. l. 39. titul.
fin. infra co-
lib. 8. ordina.

¶ Lex. VIII.

c ¶ Matare a o-
tro a traycion.
Proditorie in-
terficiens ho-
minē, puniture
poena mor-
tis, nec gau-

¶ Ley V. Del que matare,
o firiere con saeta.

¶ El Rey dō Enrique Tercero

Q Valquier que
matare, o hirie-
re a otro cō sae-
ta a en ciudad, o en vi-
lla, o en nuestra Cor-
te, aunque el ferido
no muera: allende de
la pena corporal que
deue padecer: pierda
la meytad de todos sus
bienes, para la nuestra
camara.

¶ Ley.VI. Del que matare,
o firiere a otro robandolo.

¶ Idem.

L que mata-
re, o firiere a
otro roban-
dole en el ca-
mino, allende de la pe-
na corporal que deue
padecer: pierda la mey-
tad de sus bienes para
la nuestra camara.

¶ Ley.VII. La pena que de-
ue auer el que matare luez
o Alcalde.

¶ Idem.

Q Valquier que
matare Alcal-
de^b, o juez, o

merino de alguna de
las nuestras ciudades,
y villas, o al nuestro of-
ficial que touiere sala-
rio, pierda todos sus
bienes, y sean appli-
cados a la nuestra ca-
mara.

¶ Ley. VIII. La pena
del que matare a tray-
cion, o sobre tregua.

L que matare
a otro a tray-
cion^c, dada y
otorgada tregua y se-
guro, o en otro qual-
quier caso, porque de-
ua ser condenado a
muerte. Si despues que
fuere condenado en-
trare en nuestra corte^d,
con cinco leguas en
derredor, allende de
la pena corporal pier-
da la meytad de sus bie-
nes para la nuestra ca-
mara.

¶ Ley. IX. La pena
del que se desespera-
re.

¶ Idem?

L que se mata-
re a si mesmo e
pierda todos sus
bienes^f, no teniēdo he-

det immuni-
tate ecclesia-
stica, & ab ec-
clesia erit ex-
trahendus, vt
morte moria-
tur, c. 1. de ho-
mucid. & per
plura probat
Remig. Goñ.
in tract. de im-
mun. ecclesi.
fallent. 13. pa-
gin. 125. & fal-
len. 14. Et de
Assassino ibi
fallent. 15. Et
quis dicatur p-
ditor, vel ale-
uofus, dixi in
l. 1. verb. Ale-
uoso. titul. 12.
isto lib. 8. su-
pra. vbi plu-
ra remissiue
posui.

d ¶ Entrare en
nuestra corte.
Quando dica-
tur crimen in
curia commis-
sum, vt intrans
in eam punien-
dus sit huius
legis poena,
declarau su-
pra isto titul.
in. l. 1. in verb.
Matare. vbi vi-
de & l. 41. ti-
tu. fina. infra
hoc lib. 8.

¶ Lex Nona.

e ¶ Matare assi-
mesmo. Con-
cord. l. 19. tit.
fin. infra hoc
lib. 8. vbi late
de huius le-
gis materia a-
gendum erit.
Et ad literam
concord. l. 8.
titu. 23.

f ¶ Pierda
todos sus
bienes.
Et caret
ecclesi. so-
pultura,
nec est
orandum
pro eo. c.
placuit.
27. quæ-
stione
quinta.

titu.23.lib.3.nouæ Recopilationis. Interim adde;
quæ notat curiose & doctè Petrus à Plaça intraçt.
De delictis ca.23.per discursum decem chartarū.
ad titu. ff. de bonis eorum qui ante sententiam si-
bi mortem consciuerunt. præsertim in. l. fina l. §.
si quis autem
tadio. l. fina.
C. de iur. fisci.

rederos descendien-

lib.10.l.24.ti-
tul.1.parti.7. Et istam legem quatenus probat, q
se ipsum occidens amittat bona, & si careat descen-
dentibus applicentur Cameræ Regis, est intelligē-
da de eo, qui metu criminis mortem sibi consci-
uit, iuxta dispositionem. l. 24. titu. 1. parti. 7. Si ta-
men pudore æris alieni, vel tadio vitæ, seu alias
ex simili causa se occidisset, non sunt bona confi-
scanda. vt in dict. l. fina. C. de iur. fisci. lib. 10. nam
posteriores per priores leges sunt intelligendæ. l.
nam & posteriores. ff. de legib. nec assignanda est
legum correctio, prout aliqui practici existimant
per hanc legem inducentem confiscationem bo-
norum corrigi. d. l. fin. cum simi. Sed tu intellige
vt suprâ. Et eundem intellectum ponit ad hanc le-
gem Gregor. Lopez in dict. l. 24. in verb. *Para el*
Rey. Adde Paul. Parisum consil. 153. nu. 1. lib. 4.
Ias. in. l. 1. num. 5. C. de seruis fugiti.

a. ¶ *No reniendo berederos descendientes.* Quibus appli-
canda sunt bona, nisi aliter sit dispositum per le-
gem expressam ratione delicti. ex. l. 4. Tauri. vbi
optimè declarat Cifontanus. nu. 3. Adde quæ no-
tat Philip. Corneus consil. 195. lib. 2. col. 1. n. 4. ca.
si nō liceat. 23. q. 5. ibi, profecto etiam qui seipsum
occidit, homicida est, & tanto nocentior cum se
occiderit, quanto innocentior in ea causa fuit, qui
se occidendum putauit, & sic ibi. constat homici-
dam esse, qui se ipsum occidit. Quò fit, quòd cum
decedat in peccato mortali notoriè, sicut Iudas,
qui laqueo se suspendit, conscius de sua proditio-
ne aduersus Christum Dominum nostrum com-
missa, non cōfident in eius infinita misericordia,
ideo ad inferos descendit, merito in ecclesia non
est ei danda sepultura, sed in flumine projiciendus,
cum iniuriam fecit Reipublicæ, ab eius territorio
arcendus est, vt communiter fit, & obseruatur in
Hispania. Et fortè hac ratioe faciūt quæ de Caim
legitur Gen. 4. & de Iuda Matth. 26. & apud Ari-
stotel. 5. Ethicorum cap. 11. dum inquit. At qui se
ipsum ob iram occidit, sponte id quod lex nō per-
mittit, contra legem efficit rectam, iniuriam ergo
facit. Sed cuiusnam quæso? an ciuitati, non sibi ipsi?
nam sua sponte patitur: nemo verò sponte iniuriā
patitur. Quapropter & ciuitas multat, & institu-
ta est ignominia quædā aduersus eū, qui sibi mor-
tem consciuit, vt ciuitati iniuriam facientem. Er-
go merito à ciuitate repellitur, ne in ea requiem

eadauer habeat, & sepultura ipriuatur ecclesiasti-
ca. vt per Roman. sing. 268. alias 264. per cap. pla-
cuit. 23. q. 5. capi. 1. & 2. De torneament. Quod in-
telligi, quando ecclesiæ cōstet seipsum occidisse,
alias secus. vt traditur in cap. fin. de sepultur. & in

tes^a.

capit. à nobis.
de senten. ex
comm. Ioan.
Lup. in repe.

rub. de donat. inter vi. & vxor. §. 70. col. 2. num. 7.
versu. Ex quo infertur. Ias. in. l. 1. col. 2. nu. 6. C. de
seruis fugiti. Ias. in. l. 2. col. 2. nu. 4. C. qui testam.
face. possunt. vbi tenet, quod quocunq; modo cō-
stet quem seipsum occidisse, siue per impatientiā
doloris, vel propter verecūdiam criminis, de quo
fuit accusatus, vel propter alium successum, vt fa-
ciunt pessimi homines, qui habent triticum recō-
ditum in horreis, & nolunt vendere, existimantes
se in futurum propter aduersum tempus, & natu-
ræ humanæ contrarium, putantes hoc malum rei
publi. euenturum retinent, vt cariori pretio distra-
hant, & Deus propter suam misericordiam mittit
pluiam opportunam & desideratam, & sic sua
spe frustrati, cum videant pretium esse diminutū,
& longe vilius quam ipsi putabant fore, instigan-
te demone, sæpe accidunt, vt seipsos, laqueo ad col-
lum iniecto, suspendant & strangulent: qui quidē
non sunt in ecclesia sepeliendi, sed in mōtanis lo-
cis, & in sterquiliniis, & sic atinorum more sunt
bestijs, auibus, seu piscibus commendandi. Facit,
nam monachus non reddens rationem administra-
tionis bonorum ecclesiæ, post mortem etiam pu-
nitur, quia debet extra cœmeterium in stercore
sepeliri. cap. cum ad monasterium. §. primo. de sta-
tu monachorum. & ibi gloss. in verb. in sterquili-
niis. simil. glo. peculiare. in capi. Ioannes. de regu-
la. glo. 3. in capit. quicunq; clericus. 23. q. 8. quæ lo-
quitur de caua sepultura. Pluribus enim dene-
ganda est ecclesiastica sepultura, & regulariter om-
ni decedenti in peccato mortali. gloss. insignis &
memoriæ mandanda in capi. ex parte. 2. verb. cō-
municabatur. de sepultur. quā notandam puta-
uit Hippoly. in. l. fin. nu. 58. ff. de quæstio. & alibi
me in his commentarijs memini iam dixisse. Et
Plaça de delictis cap. 23. num. 14. Quid autē esse
si homo inuenitur mortuus in puteo, vel in alio
loco proiectus. an censeatur desperatus, vel casu il-
luc decidisse, vel si ex fenestra forte fuerit proie-
ctus. Cui quæstioni rogatus respondi in dubio
mortalitatem potius præsumendam casu & absq;
culpa ipsius, cum nullus præsumatur delinquere,
nec in seipso sic insuare, præsertim cum de causa
legitima nobis non constet cur sit præsumendū,
maxime in homine docto, sacerdote dignitate or-
dinis insigni. & bono iudicio prædito, & in du-
bio

bio quilibet præsumatur bonus, & nõ delinquens. l. merito. ff. proso. no. c. dudum. de præsumptio. de qua præsumptio agit Alciat. de præsumptio. regu. 3. præsumptio. 2. & 3. Cæsar Lamberti. de iure patronatus. 2. lib. 1. par. 2. art. 10. quæst. princip. Socin. in tra-

cta. regul. cum fallen. regul. 39. nec enim ex eo quod pro iectus repetitur in via, seu in puteo, sequitur, quod seipsam præcipitauerit, cum ab alio potuit effici, nec hoc probat esse. qd ab hoc contingit abesse. l. non hoc. C. unde cognata. l. neque natales. & l. ad probationem. C. de probationi. Tradunt doctor. in cap. in præsentia. de probatio. Et qui dicere contendit illum se

¶ *Ley. X. Del que matare, o firiere al aposentador.*

¶ *Idem.*

Trosimandamos q qualquier que firiere al nuestro aposentador, que le corten la mano y si lo matare que muera por ello: y pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara

¶ *Ley. XI. Qual muerte se dize segura.*

¶ *El Rey dō Alōso en Alcala. Año de mil ccc y lxxxvj*

Toda la muerte se dize segura, si fallat illud se præcipitasse, cum id sit fundamentum suæ intentionis, tenetur illud probare, alias non est ei adhibenda fides. l. verius. & l. ab ea parte. ff. de probatio. nec bona eius sunt publicanda. Marian. Soci. iunior. consil. 51. col. 1. lib. 1. Adde. l. 111. incipien. *Otrofi el carcelero que tiene en guarda preso, si el preso en trayendolo al Rey por el camino, dize que se echo en el rio, e murio, deve lo probar, sino sera tenido a la muerte. in legibus styli. quam nota.*

¶ *Lex. X.*

¶ *Firiere al nuestro aposentador.* Iniuria fit Principi ex vulnere illato eius officiali, ideo merito ex sola percussione est percussori amputanda manus. Similis poena habetur in l. 1. versic. *Otrofi mandamos.* supra isto titulo. 13. Si tamen fuerit sequuta mors, mori debet, quia homicidij poena est, ut dixi in rubri. supra hoc titulo, & quia continet proditoris speciem, cum sit officialis Regis, & ei fuit facta iniuria, punitur poena amissionis bonorum pro dimidia parte Camere Regis. Ad idem. l. 53.

titu. fina. infra hoc libr. 8. ordin. nec percussus, seu iniuriam passus sine licentia Principis poterit remittere. ut not. Petr. Plaga. de delictis. c. 23. nu. 26.

¶ *Lex. XI.*

¶ *Toda muerte se dize segura:* Concord. l. 4. versicu.

Et toda muerte. titu. 7. libr. 8. ordinam. l. 1. gloss. 1. titu. 3. libr. 5. ordin. Et habuit ortum a. l. 1. ad finem. titu. 28. in ordin. Conplutensibus regis Alphonsi. Anni. 1386.

¶ *Toda muerte se dize segura.* Idem est dispositum in legibus Complutensibus ab Alphonsi Rege Anni. 1386. titu. 28. l. 1. ad finem, dicens, establecemos q to da muerte se dize segura. Salvo la que se prouare que fue re peleada.

uo aquella que se pro uare ser hecha en pelea, o en guerra, o en rña. Otrofi, qualquier que haze muerte segura, cae en caso de aleue.

¶ *Ley. XII. La pena del que matare a traycion o aleue.*

¶ *El mismo en Segouia.*

¶ *El Rey don Enrique. III. En Madrid. Año de mil cccij.*

Todo hombre que matare a otro a trayción, o aleue, arraf

¶ *Lex. XII.*

¶ *A traycion.* Infidiose, & proditorie occidens hominem, est tra hendus per terram, ut mortis est, & laqueo suspendendus. Quæ poena omnium vilissima est, ut dicebat Baldus in capit. 1.

de offic. delegat. Concord. ad litteram. l. 2. titu. 17. lib. 4. foro legum. nec gaudet ecclesiastica immunitate infidiose occidens aliquem, ut dixi supra hoc titulo in l. 8. De Assassinis est cap. 1. de homicid. lib. 6. Remigi. Gonn. in tracta. de immunitate ecclesiarum. fallent. 15. circa hoc genus hominum pessimū plura scribit, & alios refert. Assassini autem dicuntur, qui pro pecunia occidunt homines ad instantiam aliorum. ex Archi. Ioan. Andr. Anchar. Domi. & Philipp. Franch. in dict. c. 1. de homicid. lib. 6. Latius declarat Remig. Gonn. in dicto loco, fallent. 15. pagin. 134. nu. 2. versic. Quarta qui dicantur Assassini. Coar. lib. 2. Variar. re solut. c. 20. nu. 9. vbi insignem esse dicit dispositionem dict. c. 1. & multa circa eius declarationem ponit. & in præti. quæstio. c. 32. n. 2. Panormit. dicit singul. num. 4. in capi. atsi clerici. col. 14. de iudic. l. 3. vbi Gregor. Lopez. titu. 27. parti. 7. in verbo. Assassinos. nec gaudet immunitate ecclesiæ. Marcus Anton. Blanc. in præti. crimina. pagin. 704. n. 25. citat Guid. Papamdecisi. l. 2. vel 101. & con

tra Assassinos, pceditur de facto iuris ordine pratermissio. Et quis dicatur Assassinus, ponit Iacobus Nouellus in tracta. ad defensam. §. solet communis sententia dici. numer. nono. pagin. 641. Et est inquirendum, quot modis de mandato quis teneatur de homicidio? Responde. Aut simpliciter mandans iussit homicidium committi, quo casu mandans & mandatarius teneantur ad poenam ordinariam delicti. textus.

& ibi docto. in. l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur. Antonius Gomez in tracta. De delictis. capitulo. tertio. numero. 47. aut mandato & pecunia simul, & tunc mandans & mandatarius poena mortis ignominiosa sunt puniendi. Panor. mita. in dict. capitulo. ac si clerici. numer. 41. de iudic. Aegidi. Bofsi. in practica criminali. titulo. De mandato ad homicidium. numero decimoquarto. Ludouic. Garreri. in practi. criminis. verb. Homicidium. 1. numero. 35. vt in hac lege habetur. & in. l. septima. titul. septimo. isto lib. 8. supra. Aut per Assassinos, & hoc casu punitur poena text. in capit. primo. de homicidio. lib. sexto. Anto. Gomez de delictis. capit. tertio. num. decimo. Remigi. Gonn. in tracta. De immuni. eccles. fallent. 15. Ioan. Bernard. in praxi canonica criminali. cap. 91. Nauar. in manuali Confess. capit. 27. num. 136. pagin. 702. Petrus Plaça de delictis capit. 19. Couarru. in dict. capit. 20. num. decimo. l. 3. titu. 27. parti. septima. Proditor ergo, seu aleuofus homicida dicitur, qui interficit aliquem secure, & non in prelio, vel in rixa, sed pensate, retro, & non facie ad faciem, & forte in rixa causata ad occidendum alium ex prauia inter rixantes fraudulenter pacatione, qui cum exiret ad interponendam pacem secure possent interficere, vt contigit realiter in quodam oppido huius nostrae patriae Salmanticensis contra quendam filium dalgo, quem quidam rustici sagaces interfecerunt, in capite & in cæteris partibus corporis pluribus grauissimis vulneribus affliciendo, ex quibus quamuis in rixa ex eis, & inimicitia præcedente fuerunt iudicati commississe crimen prodicionis, & condemnati ad poenam mortis qualificatam, vt homicidæ deducerentur per terram in ferone (vt ita dixerim) ad caudam equi vel alterius animalis alligato, & traherentur per vias publicas, & postea furea suspenderentur, & in poenam confiscationis bonorum

pro parte dimidia, & si poena proditoris. vt hic habetur. & per Anto. Gomez in tracta. de delictis. capit. tertio. num. quinto. l. 2. supra hoc titu. l. 7. titul. septimo. lib. isto. 8. supra. l. 16. titul. fina. infra hoc titu. Et ad cognoscendum an delinquens

herederos. E si en otra guisa lo matare sin drecho enforqué lo, y todos sus bienes heredésus herederos y no peche omezillo

premeditate & pensculate crimen seu homicidium &c. commiserit, est omnino videndus Iacobus Nouell. in practica & theorica causarum criminali. titul. Forma inquisitio.

nis pro pensato. numer. 43. pag. 496. & sic merito prædicti rustici fuerunt vt proditores (etiam si in rixa fuit commissum homicidium ex præmeditatione, & vulnerum grauissimorum, & inimitia antea inter eos & occisum ortæ) condemnati, & fuit sententia executioni mandata Salmanticae ex approbatione Senatorum regalis Cancellarie Valisoletanae.

¶ *Y enforquenlo.* Furca, est ignominiosissimum genus mortis, seu supplicij, vt apud omnes vulgares in comperto est. Quod dixisse constat multis ante seculis Euripidem in Helena.

Turpes quidem laquei sublimis;

Exseruis indecorum existimantur.

Et Titus Liuius libro secundo. decadis. 5. loquens de morte Q. Fuluij Flam. Hic, inquit, foeda morte periit. Nam, vt postea subdit, serui mane cubiculum ingressi, laqueo dependentem inuenere. Et latissime probat ignominiosissimam esse poenam laquei Andr. Tiraquell. in tracta. De nobilitate. capit. vigesimo. numero. 106. Et nobiles proditores, cum nihilo magis veræ nobilitati repugnet quam proditio, non modo poena ignobilium, sed grauiori puniendi sunt. Baldus in capitulo. cum quidam. de iure iurando. dicens nobilē ex delicto quo ignobilis laqueo suspenditur, vt in fina. parte nostræ legis, decapitari, aut alias puniri debere, vt locum non habeat, si prodicionem nobilis commiserit, tunc enim altioribus fureis suspēdendus est, vt dicit obseruari in regno Fracię. Sequitur ibi Feli. col. 3. vers. Tertius est. & in c. pastoralis. col. 1. vers. Sed o fallit. de offi. delega. Et Tiraql. vbi supra. c. 20. nu. 116. Et an olim apud veteres furcarū supplicij fuerit in vsu, & q. furcarū erectio capitalis & criminalis iurisdictionis sit signum, docte explicat dignissimus Antistes Segouicēsis ex nro gremio doctorum selectissimus Couar. in lib. 4. Varia. resolut. c. 5. vbi omnino videatis.

¶ Lex. XIII.

^a ¶ El morador de la casa. Dominus, seu habitator domus, tenetur reddere auctorem criminis, si homo in sua domo occisus sit inuentus, & tenetur iuridice se exonerare, alias homicidij præsumptio est aduersus ipsum.

Concordat ad literam. l. tertia. titulo. decimo. septimo. libro. quarto. foro legum. Quas leges intellige ut per Montanum in gloss. prima. dict. l. tertia. Et intellige per. l. 102. styli. incipien. En el tien- to. De los homicidios. ex Bartol. & duæ additiones ad eum. verb. Quarto nota. Et in verb. Interfectus. in. l. xdi. les. num. quarto. ff. de via publica. Specul. titulo. De præsumptio. versicul. Sed pone. Angelus de maleficijs. in tract. maleficio. parte. Fama publica. col. 8.

¶ Lex Decimaquarta.

^b ¶ E por occasiõ matar a otro hõbre alguno. Scilicet, qui se interposuit ad diuidendam rixam, & pacem interponendam & rixantes ira accensi absque aliqua antecedenti inimicitia, ipsum vulnere affecerunt, & mortuus est, prout sæpe cõtingit, quia dolo defuit, non debent rixantes poena capitali puniri, ex ratione nostri text. in vers. E no ayan otra pena, porque ninguno. dellos lo quiso hazer. Et in poenis corporalibus inferendis lata culpa dolo non æquiparatur, sed mitius punitur, ut hic, & in. l. 5. vbi gloss. verbo. Otra pena. titul. decimo. septimo. libro. quarto. foro legum. & dixi supra in rub. istius titul. Et ita est intelligenda. l. sexta. titulo. decimo. quinto. parti. septima. vbi Gregor. Lopius in gloss. prima. & secunda. Et quanuis dedisset operam relictam se defendendo, licet occidere aggressorem, non tamen mediatorem, vel alium. ex Bald. in. l. scientiam. §. qui aliter. ff. ad leg. Aquiliam. Quod intellige data scientia mediatoris, secus si non vi-

¶ Ley. XIII. Como el morador de la casa estenido quãdo bala alguno muerto en su casa.

¶ Idem.

Do hõbre que hallare muerto, o ferido en alguna casa, y no supiere quien lo mato. El morador de la casa, sea tenido de responder de la muerte saluo el

dit, vel aliam excusationem haberet. Ex Gregor. Lopio vbi supra in gloss. secunda. Facit à contrario illud Exodi. 21. Qui percusserit hominem volens occidere, morte morietur. Igitur nolens occidere, excusandus erit, saltem à poena ordinaria.

derecho para defenderse si pudiere.

¶ Ley. XIII. Del que matare a otro por occasiõ.

¶ Idem.

Vando dos hõbres pelearen, y el vno quisiere ferir al otro, y por occasiõ matare a otro hombre alguno, el Alcalde deve saber qual dellos reboliuo el ruydo, o pelea: y aquel que lo reboliuo

duos poena mortis: Et videtur quod sic, nam hominem voluit vulnerare, seu occidere, quem interfecit, siue ille, siue iste sit, iam occidit, præstans operam rei illicitæ, nempe homicidio, & secuto, poena mortis non obstante errore personæ occisæ tenetur, cum siue quem ipse occidere volebat, siue alium non inimicum occidisset, homicidij reus est. Ita tenet Bartol. in. l. respiciendum. §. delinquunt. columna fina. numero septimo. ff. de poenis. quia dabat operam rei illicitæ, secus si dedisset operam rei licitæ, ex cod. Bartol. tex. optimus in. l. cum qui nocentem. §. final. ff. de iniurijs. vbi not. Bartol. Alberic. & Angel. & Bartol. in. l. diuus. columna secunda. ff. ad legem Corneliam de sicarijs. & in. l. si per errorem. opposit. 2. column. prima. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Alberic. in. l. quicumque. colum. prima. & Salycet. colum. secunda. C. de seruis fugit. Bald. in. l. si quis non dicam rapere. numer. nono. C. de episcop. & cleric. Alberic. columna secunda. in fin. Et Florian. in. l. Item Mela §. sed si plures. ff. ad legem Aquiliam. Anchar. & Ioannes Anan. in capit. fina. de his qui filios occiderunt Bonifacii. in tracta. de infatu & percussione. versicul. Quid si percussi. colum. octaua. Ant. Gomezi. melius quam alius in tracta. de Tom. iij. R 4 delictis.

delictis. capitul. tercio. numer. trigesimo secundo. Curtius in. l. in actionibus. numer. decimotertio. ff. de in litem iur. Claudius de Seyfello in. l. prima. nume primo. ff. de legib. qui multa adducunt. Facit etiam gloss. in capit. illud. 15. quæstione prima. in versic.

feruum suum. Anto. Blanc. in practi. criminali. §. casu quando committatur. numero secundo. pagi. 840. quem vide in eo quod aduertit ad Bartolum in dicta. l. respiciendum. §. delinquent. versic. Aduerte tamen. volens quod etiam in isto casu occidens vnum pro alio, quod non sit puniendus ordinaria pœna, sed extra ordinaria propter culpam.

^a **¶** *Peché el omezillo.* Quæ iura sunt sexcentos seu maravedinos. vt in legibus del. Aranzel. titulo. De causis criminalibus. capit. secundo. Francisc. Auilesius plura de homicidijs scribit in Capitibus Prætorum. capit. 15. in verbo. *Omezillos.* quem videas.

¶ *Lex. XV.*

^b **¶** *Mal fazer.* Occidens ho-

peche el omezillo^a: y aquel que lo mato por occasion peche medio omezillo. E si de la ferida no muriere: el que gela dio peche la media caluñã, y el que lo reboluió peche la entera. Y estas caluñas, sean partidas como mandala ley, y no ayan otra pena, porque ninguno dellos lo quiso hazer.

¶ *Lex. XV. Idem.*

Idem.

Salgun hōbre no por razō de mal fazer^b: mas jugando arremetiere su cauallo en rua, o en calle poblada, o jugare pelota, o bola, o herron o otra cosa semejable, o por occasion matare algun hōbre, peche el omezillo, y no aya otra

minem casu, vbi est dabilis aliqua culpa, punitur pœna homicidij, & non alia pœna, secus si nihil de contingentibus omisit. l. sexta. tit. decimo quinto. part. sexta. versicu. *Mas si algun ome corriesse a cauallo.* & l. 5. titul. octauo. ead. parti. Et quæ ibi

notat Gregori. Lopez. l. si putator. ff. ad legem Aquilianam. vbi Baldus notat, quod currentes equos tenentur clamare tempore congruo. & sic tali tempore præmonitio præcedere debet dicendo, guarda, guarda, alias non iuuaret eos à culpa. Ad idem est. l. quarta. ibi, *diziendo a los que passassen por aquel lugar que se guardassen, de manera que lo pudiesen oyr &c.* titulo. octauo. partita septima. Gregori. Lopez in dicta. l. quinta. verb. *non apercibiessse.* eodem titulo. & parti. septima.

pena: ca maguer que lo quiso matar, no pudo ser sin culpa: porque fue trabajar en luchar que no deuia. E si alguna destas cosas se hizieren fuera de poblado, y matare alguno por occasion como sobredicho es no aya pena ninguna: y si alguno bohor dare concejaramen te cōsonajes en rua, o en calle poblada dia de fiesta, asì como de pascua, o sant Iuan, o a bodas, o a la venida del Rey, o Reyna, o en otra guisa semejable destas, y por occasiō hombre matare, no seatenido al omezillo, y fino aduxere sonajas, el matador peche el omezillo, y no aya otra pena.

Matar puede el esposo^c de presente a su esposa que

^c **¶** *Matar puede el esposo.* vt in. l. secunda. titul. decimo quinto. infra eodem libr. 8. & l. secunda. titu. septimo. libro. quarto. foro legum. vbi glo. verb. *O fiziere adulterio.* not. quod cum

cum sponsa de praesenti committitur adulterium.
l. si vxor. §. diuus. ff. de adult. l. propter. C. eo. titu.

¶ Titulus. 14. De vagabundis & otiosis.

¶ Lex Prima.

¶ Vagabundos y holgazanes. Vagabundus dicitur, qui non habet do-

micilium vel

habitationem

certam. gloss.

& Bartol. in

l. 4. §. Praetor.

ff. de damno

infect. verb.

habitationem

habeat. quam

citat Bart. in

l. prima. nu-

mero sexto. co

l. una final C.

vbi de crimini.

agipot. An-

toni. Corfet.

in reperto. ad

Panormitan.

verb. Vaga-

bundus. plus

ra scripsit Ti-

raque. in tract.

de retract. lib.

r. §. nono.

gloss. secun-

da. numer. 34.

folio. 194. Va-

gabundus is di-

citur, qui in

loco firmiter

non moratur.

Bart. in l. nullus. C. de tyronibus. lib. 12.

Plura per

Petrum à Biagio in director. electio. 1. par. ca. 29.

num. secundo. Berthachin. in tractat. de episcopis

lib. in 3. part. à quibus eligatur Episcopus quæst.

octaua. num. 15. Castañ. in consuetudin. Burgun-

di. rub. 12. §. viii. num. duodecimo. Et istis vagabun-

dis & otiosis, qui mendicantes validi dicuntur, nō

est eis facienda eleemosyna. Vtilius enim esurienti

panis tollitur, quàm de cibo securus iustitiam ne-

gligat, c. non omnis. §. quæst. 5. c. nimium. 23. quæ

stio. 4. Qui enim manibus propriis in sudore pro-

prio cibum quarere potest, vt debet, Genes. 3. nō

debet petere eleemosynam, nec ei est danda. capit.

primo. cum gloss. 82. distinct. l. 40. vbi Gregor. Lo

pez not. verb. Tirar. titulo. quinto. part. i. l. vnica.

C. de mendicanti. valid. lib. vñdecimo. l. 4. titu. 20.

parti. secunda. l. 117. in pragmat. de Madrid. Anni

1534. vbi hæc verba habentur.

la fallare adulterando
segun se contiene en
este libro en el titulo
de los adulteros.

**Titu. 14. De los
vagabundos y hol-
gazanes.**

¶ Ley. 1. Que qualquier
pueda tomar a los vaga-
mundos, y servirse dellos

¶ El Rey don Iuan. I. en Bir-
niefca. Año de mil cccxxxvij.

¶ El Rey don. Enrique. IIII.
en Toro. Año de mil ccccvij.

Rande da-
ño viene a
los nues-
tros Rey-

A esto vos respondemos, que por enuicar los
dichos inconuenientes, mandamos que de a-
qui adelante en la nuestra Corte, todos los po-
bres vagabundos que pudieren trabajar, y

nos, por ser en ellos go-
uernados muchos va-
gamundos y holgaza-
nes, que podrian tra-
bajar, y viuir de su af-
fan, y no lo hazen. Los
quales no tan solamen-
te viuen de sudor de
otros sin lo trabajar y
merecer. Mas aun dan
mal exemplo a otros
que los veen fazer aque-
lla vida. Por lo qual de-
xan de trabajar, y tor-
narse a la vida dellos: y
por esto no se pueden
fallar labradores: y fin-
can muchas heredades
por labrar, y vienen se
ayermar. Porende nos
por dar remedio a es-

andunieren
mendigando,
sean echados
della, y casti-
gados confor-
me a las leyes
destos nues-
tros Reynos.
Y que nin-
gun estrange-
ro de estos nue-
stros Reynos,
que anduie-
re pidiendo li-
mosna, no pue-
da estar soco-
lor de Rome-
ro en la nues-
tra Corte mas
de vn dia na-
tural. Y que
los que verda-

deramente pa-
resciere que son pobres, y enfermos, sean cura-
dos en los Obispados, donde son naturales, po-
niendo los en Hospitales, buscando para los cu-
rar, y dar de comer. Y que los muchachos, y
niñas que andunieren pidiendo, sean puestos
a officios con amos: y si tornaren a andar pi-
diendo, sean castigados. Y para que esto se
pueda mejor cumplir. Mandamos, que de
mas del cargo que los Alcaldes de nuestra
Corte, è justicias de los lugares ternan, se
diputen dos buenas personas que tengan de
ello cuydado.

R s Nec

Nec in Curia debet residere aliquis, qui domi-
num non habuerit sub certa pena, de qua in l.
154. in curijs de Madrid. Anni 1528. multam
enim malitiam ostendit otiositas. Ecclesiastic.
33. Et Menander.

*Quam multa
mortalibus o-
tium facit mala.*
Terentius co-
mœdi. 4.

*Quid credebas
dormienti tibi
cōfessuros deos?*
Et Ouid. libr.
de remedio a-
moris.

*Otia si tollas, pe-
riere Cupidinis
arcus.*

*Contemptaque
iacenti, & sine lu-
ce faces.*

Et idem de Pō-
to. libro. 1. E-
leg. 6.

*Cernis ut igna-
num corrumpat
otia corpus.*

*Et vitium ca-
pianz ni mouean-
tur aqua.*

Et Catullus Elegia. 3.

Dulce viatori lassum in sudore leuamen,

Cum granis exustos aestus hincat agros.

Lucanus libro. 1. Pharsaliz.

Tolle moras, semper nocuit differe paratis.

Idem libro. 4. *Varia semper dat otia mentem.*

Baptista Mantuanus Parthenices. lib. 1.

Homini labor utile semper

Calcar erit, segni pigros rubi gine sensus

Otia corroduunt, sopitaque pectora torpor,

Noxius obliquat, ferrum si transit in usus,

Arsiduo splendore micat, vultuque nitenti,

Audet ad argenti decus aspirare superbum.

At si longa quies tenuit, fuscatur, & atram.

Veritur in scabiem, celerique absuntur auro.

Et Sallusti. in Iugurtha. Proditionum consilia
per otium ex loci opportunitate capiuntur. Et
Seneca epistola. 58. Otiosus non sibi uiuit, sed
quod turpissimum est, ventri, & somno. Ille
non uiuit, qui nemini uiuit. idem episto. 109.
Non dedit nobis natura tempus, ut aliquid ex
eo vacet perdere. Idem Seneca Tragœdia. 7.
Misericordia lenit quies. Idem in libr. De Clemē-
tia. *Emollit otium vires, sicut rubigo ferrum.*

Et Erasmus in apophthegmatibus. pagina. 274.
dicto. 10. Luxus autem & otium in iuuenibus
stultitia est, in senibus crimen. Adde quæ dicit
Ioann. Neuiz. contra otium in sylua nuptia.
libro quarto, numero nono. Et Marcus Aure-

lius in libro ter-
tio. capit. 62.

*Text. in ca-
pit. nunquam
de consecrat.
distinctione.*

*quinta, vbi latè
declari dum*

*legerem ordi-
nariè cathe-
dram decreti*

*publico mu-
nere Salman-
ticæ. Et habet*

tur Prouerb.

*12. Qui ope-
ratur terram*

*suam, satiabi-
tur panibus:*

*qui autem se-
statutur otium,*

stultissimus est

& capit. 28.

Qui sestatutur,

*replebitur e-
gestate. Et e-*

zechiel. 16. Ecce hæc fuit iniquitas Sodoma
sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abun-
dantia, & otium ipsius & filiarum eius. Otium
de se damnosum est ac vituperabile, ut in hac
lege habetur. vnde Seneca epistola. 86. Otium
sine literis, mors est, & viui hominis sepul-
tura. Et in epistola. 31. Non est viri timore
sudorem: & generosus labor nutrit, vnde non
ambitione, sed labore conuenit peruenire. An-
charran. in capit. nisi cum pridem. §. verum. de
renuntiatio. vbi est text. in illis verbis, quod
otiositas & voluptas arma sunt hostis antiqui ad
miseras animas captiuandas. & ibi glossa. verb.
Otiositas.

a *¶ No quisieren trabajar.* Otiosi homines pe-
rinde sunt, ac si non essent, ut Cicero author
est. tertio. de natura deorum. Vnde Plato in de
republica. Otiositas pestilentia mortalium est.
Quamobrem accuratissimè cauit, ut nemo ef-
set in republica, qui otiosam viueret vitam.
Mendicitas vagabundi, furandi magistra est.
Et aliud detrimentum respublica à vagabundis
accipit, ut habetur hac lege, quod dicitur otio-
forum hominum turba permittitur, agri va-
cant

tant cultoribus, & artificum inopiare publica laborat, quo circa rigore poenae moderato dict. l. unica. de mendi. valid. libro. 11. decernitur hac lege, ut potestas cuiunque sit vagabundi in seruitium proprium cogendi mense integro absque vilo stipendio,

præter victum aut quod flagris casus ab urbe exulet: & si iudex negligens sit, puniatur pena sexcentorum quadratorum pro quolibet vagabundo, in cuius animaduersione, seu punitione negligentia fuerit conuictus. Et hanc legem citat Domi. Sotus in repe. in causa pauperum deliberation. capit. 3. pagin. 99. adde Conc. Triden. sessi. 24. capit. 7. multi qui vagantur, & de clericis peregrinis. sessio. 23. capit. 16. cum nullus. versicul. nullus. præterea clericus peregrinus.

¶ Lex. II.

¶ *Todo hombre, o muger que fue resano.* Omnis homo qui non habet aliud de sustentationem & corporalem victum, præter cum proprio labore, si potest est ad laborandum. Et sic infantes minores duodecim annorum excusantur. ut infra hac lege. *O muchos menores de edad de diez años.* Secunda exceptio est, nisi sint infirmi, & membrorum læsi, mutili, vel huiusmodi vel nimis senes. nam in istis cessat otiositas, cum non

la justicia de los lugares haga dar a cada vno de los vagamundos y holgazanes sesenta azotes: y los echen de la villa. E si las justicias así no lo fizieren que pechen por cada vno los dichos seys cientos maravedis para la nuestra Camara, y los dozientos maravedis para el acusador.

¶ *Ley. I I. Que los que pueden trabajar por sus manos seã apremiados que trabajen y no anden a mendigar.*

¶ El Rey don Iuan Primero en Burgos. Año de mil ccc xvij.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid.

¶ El Rey don Enrrique. II. en Toro.

sint in eula, & potius sit eis miserendum, cum afflicto non sit addenda afflictio. e. cum percussio. 7. q. 1. & supra. l. 1. Idem cautum est in versic. *Si no fueren tan viejos, &c.* Et hic est. l. notada, quod salariu famulo debetur, si fuerit ætatis duodecim annorum.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid.

TODO hombre, o muger que fuere sano, o tal que puede affanar, sean apremiados por los Alcaldes de las ciudades, y villas, y lugares de nuestros Reynos, que affanen y vayan a trabajar y labrar: y que viua con señores, o que aprenda officios en que se mantengan: y no los consientan que esten baldios: y que lo hagan así pregonar. E si despues del pregon los fallaren baldios, que les fagandar cincuenta azotes, y los echen fuera de los lugares. Y mandamos alas justicias que lo hagan así guardar, so pena de perder sus officios. Esto se entienda, (aluo si fueren hombres enfermos b,

Vide quæ dixi in l. 1. verbo.

alos que nos firuen. tit. 2. lib. 1. supra.

¶ *Enfermos.* In firmitas in multis excusa. ut in c. vnic. de cler. non residenti. bus. libro. 6. Et 90. infirmitatis privilegia ponit Gomez. in reg. Cancellarie Apostolicæ de infirmis resignantibus q. 9. Ideo que si sint pauperes infirmi, etiam extranei electi synagoga petere possunt in his regnis. Et ita intelligenda est. l. 66. in curijs Pincianis An. 1528. iuxta ea, quæ de aduocatis mendicantibus not. Domi. Sotus in rep. in causa pauperum deliberatio. ca. 4. pagin. 101. Idem de debilitatis & senilib. pari ratione fatendum est ex mente huius legis. Sed in materia vagabundorum, Quæro ubi sit citandus vagabundus? Rñdeo, quod domi, ubi solitus erat habitare sit citandus. Innoc. in c. si. de eo, qui mittit. in poss. caus. rei seru. & in c. quia propter. de elect. Spec. in tit. de compet. in di. ad. §. 1. versic. Sed nunquid sufficit. Card. in clem. 1. de for. comp. l. 2. C. ubi tenatores vel clarissimi.

Bene facit id, quod notat Bald. in l. consentaneū. col. 1. C. quomodo & quando iudex dū dicit, quod modus citandi absentem ad domum est per literas. & idem in l. vt perfectius. colum. 1. C. de annali excep. dicit, qd citandus si nescitur vbi sit, vel sit vagabundus, citari debet ad locum solitæ habitationis. Idem notat Matth. de Afflict. in consti. Neapolit. libr. 1. rub. 96. nu. 9. Et sic scholasticus vagabundus debet citari ad domum quam relinquit Nicol. Boer. in rep. dict. l. consentaneum nu. 103. versic.

Itē sufficit, si est vagabundus. C. quomodo. & qñ iudex. & Maria. de citatio. ar. 17. n. 57. Petrus Foller. in pract. pag. 46. n. 33. Rursus dubitatur de iure nostro Regio, qua pena est afficiendus vagabundus, & dicendum est, quod debet duci per vias publicas ignominiose & mittendus est ad triremes propria vice per spaciū quatuor annorū, & pro secunda vice pena flagellorū, & duplicatur pena triremiū, pro tertia aut vice pena flagellorū & in perpetuū condēnatur ad triremes, nō obstāte quōd nō præcedat monitio, seu cōminatio pene, vt probat text. elegans de iure nostro Regio, in lege sexta & vndecima. tit. 1. lib. 8. nouæ Recopilationis.

Quæro vterius, Quo in loco vagabundus possit conueniri? Et an ad locum commissi delicti sit remittendus? Respondeo vbiq; conueniri posse. Nam in isto intelligitur illa auctoritas, vbi te inuenero, ibi te iudicabo. Calderin. & Ana. in cap. 1. de raptō. Panor. in c. fin. col. 6. de for. cōp. Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 12. §. vni. num. 12. versic. Quartō ad hoc vt fiat remissio. Guido Papa de cit. 202. Sebast. Sapia in rep. l. hæres absens. §. pro inde. col. 2. nu. 13. de iudic. ff. glo. in l. 1. verb. reperiuntur. in fin. C. vbi de crimi. agi oport. nam talis vbi libet conueniri potest text. in authent. vt nulli iudic. colla. 9. §. si quis verō. l. 32. titu. 2. par. 3. secū dūm quam legem intellige hanc conclusionem. Et quando non fuisset petita remissio per iudicem in quo commissum fuit delictum: nam si fuisset petita, falsa erit conclusio, etsi à doctōribus frequentissimo consensu sit recepta. vt aduertit Illust. Doctor Episcopus Segouiensis in practicis

quæstio. c. 11. nu. 7. versic. Septimō sunt qui opinentur. Sed prior est communis secundum Aegidi. Bossi. in practi. criminal. titu. De for. compe. nu. 69. pag. 77. col. 2.

a ¶ *Lisiados*. Qui tales ex aspectu comparent, cum forte à iudice, vel ab aliquo priuato videntur, & tanguntur tumefactiones corporis, & euulsionones oculorum præentias, an sint veræ & naturales, an sit fictæ & superficiales, & sic ex inspectione corporis, & tactu potest comprehendere

dōde estuuiere, y ninguno sea ofado delos defender y amparar y que se guarden sobre esto las leyes de nuestro Reyno que sobre ello fablan.

Muchos ruydos, y escandalos, muertes y feridas de

sanitas, vel infirmitas. vt notat Ioann. de Platea in l. vnica. col. 1. nu. 2. versic. Nota quod quando. C. de mendi. valid. lib. 11. & est. l. 1. supra hoc titu. in illis verbis. *O tocados de tales dolencias, que conosciadamente parezca por su aspecto, &c.*

b ¶ *Rufianes*. Lenones propter eorum crimen detestabile, sunt expellendi de ciuitate, vt hic habetur text. in authent. De lenonibus. §. sancimus igitur. colla. 3. Ioan. de Platea in l. cum supra. col. fin. versic. Et sic lenones. C. de re milit. lib. 12. vbi plura alia ponit, quæ possunt prohiberi, ne ciuitas corrumperetur. Et Matth. Afflict. in consti. Neap. libr. 3. rub. 43. fol. 325. col. 1. Quis autē dicatur Leno, & quot modis, declarat. l. 1. & ibi concord. adducit Grego. Lopez in verb. *Cinco maneras*. titu. 22. partit. 7. lenocinium est maius delictum adulterio, quia adulter peccat in se, & in vnā feminā, leno autem peccat ipse, & duos pariter peccare facit, ergo grauius puniendus. l. athletas. §. lenocinium. C. de infami. Barto. in l. is qui reus. ff. de publi. iudi. Iacob. de Nouell. in practica & theorica causarum criminal. §. non inutiliter, numer. duodecimo. pagina 567. & ibi. nu. quot modis committatur lenocinium. gloss. crimen. 32. quæstio. prima. l. si lenonis. C. de episco. audient. Bald. in l. crimen lenocinij. C. de adulterijs. Item mulier, cuius maritus est leno pro debito ciuili potest in carceribus detineri, licet alias talis mulier vxorata etiam meretrix non possit. vt sing. not. Baptist. à Sancto Severino in tracta. de debito. suspect. & fugiti. colum. na. 22. Hippolyt. singul. 279. incip. Dixi tibi.

Quæro qua pena sit puniendus leno? Respon-

de o, quod pena mortis. text. in authent. de lenoni. colla. 3. refert Rebuff. in tract. de sentent. prouiso nali bus. art. 3. glo. 11. versi. Et cum hæc ordinatio. pag. 294. in 1. par. constitut. regiarum Gallie. ubi dicit, quod salarium lenonis ratione lenocinij debet esse sus- pendium per dict. tex. in au then. de leno- ni. & venden- tes filias gla- dio consumi de bent. l. final. C. de plagia. Hactenus Re- buff. loco ci- tato. Et ista mortis pena voluit dicere text. in dicta authent. de le- nonib. ibi, o- mnium nouissi- ma sustinere supplicia. ait ibi glo. nouissi- ma. vt occida- tur. vt. ff. de penis. l. vlti- mum. & gloss. in libro 3. con- stitu. Neapol. titulo. de leno- nibus. 83. in gloss. verb. At trahentes. fol. 146. col. 2. Et in illa constit. ponitur alia poena leno- ni. Alia pe- na ponitur in lib. 3. foro juz- go ti. 3. De las mugeres que lle- uan por fuerza. l. 11. Cuius li- tera est, Toda cosa porque va- le menos nue- stra vida, de- ne ser defendi- da por ley. E porende los que engañan las mu-

hombres se recrescē en nuestra Corte, y en las ciudades y vi- llas de nuestros Rey- nos por los rufianes. Los quales como es- tan ociosos, y comun- mente se allegā a ca- ualleros y hombres de manera donde ay otra gente fallanse a compañeros y fauo- rescidos y son busca- dores y causadores de los dichos daños, y males, y no traē pro- uecho a aquellos, a quien se allegā: y por esto no son consen- tidos en otros Rey- nos y partes. Poren- de el señor Rey don Enrique Quarto que Dios aya nuestro her- mano en las Cortes que hizo en Ocaña Año de lxxix. Orde- nò y mandò que las mugeres publicas, q̄ se dan por dinero no

geres, o las fijas ajenas, o las viudas, o las esposas, o por ome libre, o por muger libre, o por siervo, o por sierva, o por otro quienquier manteniendo q̄ fuerē probados de ste mal fecho, y el juez los dene prèder a ellos, y a los que los engañaron se meterlos en poder de aquel, cuya fijas, o

cuya esposa, o ra- ya muger enga- ñaron, que sa- ga a ellos lo que quisiere. Et ina- ter filiam ven- dens ad forni- cādum qua pe- na feruatur, & quando excu- sanda sit, est videndus Mat- thæus de Af- flic. lib. 3. con- stit. Neapolit. rubric. 49. in consti. Neapo- lit. rubr. 49. in consti. incipit. Matres. nu. 1. fol. 327.

¶ Dubitari so- let, qualiter lenociniū com- mittatur. Pro cuius dubij e- lucidatione sei- endū est quod variè commit- ti solet. Vno modo si ma- ritus sciens v- xorem esse a- dultèram tali sciencia, quæ non possit o- bumbriari præ textu incredu- litatis, si eam retinet, vel a- dultèrio vxo- ris causam pro- prio consen- su dedit, leno- cinium com- mittitur. l. se- cunda. §. le- nocinij. & l. mariti lenoci- nium. ff. de adult.,

tengan rufianes: lo pena que qualquier dellas que lo touie- re q̄ le sean dados pu- blicamente cient a- çotes, por cada vez q̄ fuere fallado que lo tiene publica, o secre- tamēte: y demas que pierda toda la ropa, que tuuiere vestida. Y que la meytad de sta pena, sea para el juez que lo sentenciar- re, y la otra meytad para los Alguaziles de la nuestra Corte, y de las ciudades, vi- llas y lugares donde esto acaesciere. Pero si el Alguazil fuere negligente en esto, la pena sea para el que lo accusare, o deman- dare. Otro si ordenò y mandò el dicho se- ñor Rey don Enri- que, y defendio que en la nuestra Corte, ni en las ciudades, ni

Tom iij. S 2

adulter. l. 2. C. eod. titul. §. crimen. 32. quæst. i. Pœna autem istius est ad instar adulterij. vt in dict. l. 2. & glo. in l. 2. C. de adult. glo. in l. 7. titu. 7. lib. 4. for. leg. l. 6. ibi. *pena ac adulterio. titu. 7. par. 7. quæ* pœna in marito est vltimi supplicij. l. 2. vbi optime eam exten-

dit Grego. Lo pi. verb. *Asu muger. titu. 22. part. 7. Ioann. Lup. in repe. ca. per vestras. §. 21. incipien. Ex his patet. nu. 23. col. penult. versu. Ex quo infert. folio. 95. colu. 2. de donat. intervi. & vxor. vbi subiicit, quod hæc mortis pœnam libenter deberent iudices imponere, ex quo ita impudenter matrimonij fœdus, & indiuiduatatem fœdere, & diuidere non erubescunt, vxorem*

& carnem (vt ita dixerim) polluendo, peccatum quasi contra naturam committunt, vbi est illa animorum coniunctio, siue coniugatio, quæ ex matrimonio procedit: vbi illa fides coniugalis, quam debet vnus alteri prodere: quam etiam ipsi Gentes commendarunt. Nam, vt Aristot. 3. economico rum narrat, Vlysses deprecante ipsum Athalantis filia cohabitare secum, promittente immortalem facere, & beatum omni tempore, nec vt immortalis fieret ausus est prodere vxoris amicitiam, affectionem, & fidem maximam: sibi pœnam arbitratus fieri, si malus existens. immortalitatem promereatur. Hæc autem pœna mortis sublata de consuetudine hodierna variè punitur hic, & alibi, vt vidi, flagellatur ab vxore posita in alio iumēto voce publica præconis, collo mariti cornibus circumdato, & cum mitra. Alibi ab eadem vxore flagellis cæditur alliorum manipulo (quod Hispanè *ristra de ajos* nuncupatur.) Alibi, melle inunctus, & plumis coopertus, in publicum cum mitra ducitur. Francisc. Auileñus in capitibus Præ-

torum idem nota. cap. 47. verb. *Maueba. nume. 3. fol. 243. colum. 4. quauis hæc pœna tanquam exiguua non placeat Antonio Gomez in l. 80. Tauri num. 73. cum à iure sit statuta pœna mortis. Et maritus lenocinij causam dans, ab accusatione adul-*

delas dichas penas: q pierdã las armas y ropas que cõsigo truxeren, y que sea la meytad para el juez que lo sentẽciare, y la otra meytad para el q lo accusare: y qualquier persona pueda tomar y prender por su propria authoridad al rufiã: do quier que lo hallare, y llevarlo luego sin deteniemiẽto ante la justicia para que se executen las dichas penas.

libeam (quos vel quas *Alcabuetes*, seu *Alcabuetas* dicimus.) Puniantur autem pœna capitis, si fuerit lenocinium in virginem, coniugatam, vel viduam honestam, & pretio corrupti, hoc faciant. l. prima. ff. de var. & extraordi. cogni. Et eadem pœna afficiuntur comites huius officij seu flagitij. l. secunda. titu. 22. parti. 7. Qui verò sine pretio persuaserit copulam carnalem, perfecto flagitio, punitur capite, imperfecto autem, in insulam deportatur. ex dict. l. 1. Grego. Lop. in dict. l. secunda. verb. *Por algo que le diessen.* per legem verò. 7. tit. 10. lib. 4. for. legum. aliter punitur. nam imperfecto flagitio, si hoc alicuius vxori persuaserit, traditur viro, vel sponso, vt faciat quid velit, præter mortem, & membri mutilationem. Si verò virgini, vel honestæ viduæ, pœna pecuniaria punitur: perfecto autem flagitio, punitur capite, vt ibi. Hodie tamen aliter de consuetudine puniuntur, nam flagellantur vncti melle, ac plumis cooperti, & cum mitra.

Item etiam alio modo committitur lenociniũ nempe,

rij opposita & probata exceptione repellitur tam adultera, quam adulteri. Singularis. l. sexta. titulo. 17. partita septima. Quam nota, quia bis habui in practica. Est præterea alius modus, quo lenocinij crimen committi solet, nempe, quando aliquis vir, vel femina intercedit cum aliqua muliere, vt carnalem copulam habeat cum alio, prout fecit Selestina in Calisto apud Me-

nempe, si quis foeminam prostitutam habeat, ut
quæ ex coitu lucrata fuerit, lenonem reddat (quem
Rufian appellamus) & iure communi poena mor-
tis punitur, ut in dict. authent. De lenonibus. Et
si prostituta serua eius fuerit, libera remanet, si le-
nones. C. de

episcopa. au-
dien. l. 4. titul.
22. part. quar-
ta. & ibi Gre-
gorius Lopez
de iure parti-
tarum si non

fuerit serua, sed libera, tenetur eam dotare: si au-
tem hoc noluerit, vel non potuerit facere, occidi-
tur. l. secunda. titul. 22. part. 7. Iure tamen harum
ordinationum, ut hic vides, nouissimè ipse Leno
primò repertus in lenocinio flagellatur. Secun-
dò, perpetuò relegatur à loco illo. Tertiò, furca su-
spenditur, & ultra has penas, vestes, & arma quæ
portat, amittit, quæ iudici, & accusatori applican-
tur. Quæ vitima poena, videlicet, amissio vestium,
foemina lenonem habeti imponitur, & ultra hoc
verberatur, ut hac regia lege cautum est. Quæ ta-
men lex prædicta hodie habetur & est inserta sub
titulo vndecimo libro. 8. Recopilationis in l. quar-
ta, de cuius tamén materia. Videatis Anto. Gom.
in l. 82. num. 73. in legib. Tauri, nouissimè tamén
huiusmodi lenones hoc casu pro prima vice tra-
duntur ignominiose & mittendi sunt ad triremes
per spacium decem annorù, si tales sint maiores
septendecim annorum, & habent aspectum & vi-
res ad huiusmodi officium & laborem, pro secun-
da vice flagellantur, & ad triremes sunt vsque ad
vitam mittendi, & etiam amittunt vestes, ita di-
sponitur & habetur in l. quinta iuncta lege nona
& decima. titu. vndecimo lib. 8. Recopilationis.

Quæro, Vtrum lenones afficiantur poena infamie?
Respond. quod afficiuntur. l. athletas. §. ait
Prætor. ff. de his qui notantur infami. Et qualiter
in Francia cucurbitandi causam præstans punia-
tur, ponit Guillelm. Benedict. in repe. capit. Ray-
narius. verb. Cuidam Petro. numero 62. de testa-
ment. Et adde quæ notauit Bonifaci. in peregrin.
verb. Leno. Plura in materia scripta reliquit Ia-
cob. de Bellouisu in practi. iudiciaria. titu. de leno-
nibus. in 7. volumi. tracta. diuersorum. fol. 223. &
Bertachin. in tracta. de Gabellis in 7. q. princip. n.
51. vers. 28. quæro si quid lenones.

¶ TITVLVS XV. De adulterijs & stupris.

¶ Adulterios y estupros. Ad huius tituli materiam
adde Iacob. de Bellouisu in practica iudiciar. rub.
De lenonibus. numero 17. cum pluribus sequenti.

Quæro, vtrum inter se discrimen contineant
Adulterium & Stuprum? Laurentius Valla exi-
mat adulterium etiam stuprum dici posse, autho-
ritate Quintiliani. Et Alciat. libro 4. de verbosi-
gnificationum. 42. non hoc negat, sed generalius esse
hoc stupri nomen, ut quod à turpitudine dicatur.
Vnde Plaut. Amph. Stupri dedecò is à viro argu-
tam meo. Sed tamen nomen adulterij est. cum
quis copulam carnalem habet cum nupta, stuprū
verò in viduam, virginem, puerumve, ut scripsit
Iure consultus Modestinus, & sic peculiari nomi-
ne & proprio dicitur adulterium, & similiter stu-
prum. Nec idem esse constat, tum ratione diuersi-
tatis nominis. ut habetur in titulis digestorum. &
Quod legem Iuliam. de adulter. & stupro. Ergo di-
uersa sunt censenda, si idem. C. de codicil. Tum
quia diuersæ sunt personæ, contra quas, & ex ta-
rum qualitate diuersificatur, distinguuntur, & co-
noscitur crimen an sit adulterij, vel stupri. Ergo
cum vnumquodque speciale nomen habeat, non
debent idem iudicari, sed diuersa delicta. Notat
Placenti. in tracta. de accusatio. titu. 4. ad legem
Iuliam de adulterio & stupro. numero 1. l. auxi-
lium. §. sed ut ad legis Iuliam. ff. de minoribus. l. de
crimine. C. de adulter. & iura ibi adducta in gloss.
fina. l. inter liberas. in principi. ff. de eodem tit. & in
§. lex eiusdem. l. inter liberos. l. inter stuprum. ff.
de verborum significatione. vbi Modestinus ait,
Inter stuprum & adulterium hoc interesse qui-
dam putant, quod adulterium in nuptam, stuprum
in viduam & in virginem committitur. Sed lex Iu-
lia de adulterijs hoc verbo indifferenter vtitur.

Quæritur, Quid sit stuprum? Respond. est illi-
citus coitus realis, vel mentalis, per quem aliqua
virgo foemina defloratur. Probatur in capitu. lex
illa. §. cum ergo 36. quæst. prima. S. Thom. & ad
eum Caiet. 2. 2. q. 154. ar. 6.

Quæritur, Qua poena stuprum iure canonico
puniatur? Respond. quando puella virgo reputa-
batur, quæ præsumptio pro ea est, nisi probetur
contrarium, seducta præsumitur. l. unica §. poenas
autem. C. de raptu virginum. gloss. in regul. iocen-
ti. de regulis iuris. libro sexto. Decius in l. nemo
fraudare videtur, in sexto. de eodem titu. Hippo-
lyt. singul. 353. incipien. Datio pecuniæ. Panorma
in capitu. primo. numer. secundo. de adulter. & ibi
Additi. Bald. in l. raptores. colum. secunda. numer.
sexto. vers. ultimo nota. C. de episcopis & ele-
ricis. Hippolyt. in repetit. dist. l. unica. num. vige-
simo. C. de raptu virginum. l. prima. titulo decimo
nono. parti. septima. & eam tenetur dotare, vel se
componere cum illa, etiā si nō interlit eius, quod
dotetur, quia diues est, & habet vnde dotetur, ac
virum inuenit iuxta morem virginum. Quanti-
tas autem dotis erit, si cum illa contrahat, talis
quæ

quæ sufficeret ei, si esset virgo. Si autem cum ea non vult contrahere, talis erit, quæ ei sufficiat corruptæ existenti, ex mente Ioann. Andr. & Anani. in cap. 1. col. 2. de adult. Et in hoc casu ultimo verberabitur ultra hoc, text. sic intelligendus in ca. 2. de adult. Panormi. in capiti. eo. tituli. in foro autem interiori, quod conscientia delictus, est notandum, quod stuprans virginem, sufficit, quod restituat ei damnum illatum ratione de forationis & infamig. ex Archiep. Florenti. 2. parti. 5. cap. 6. §. primo. & quia conscientia non ligat, quos natura non obligat. Bald. in l. 2. C. de public. & vectig. Felin. in ca. audiuius, de simoni. & quia poena non est debita in foro poenitentia, glo. in capit. fraternitas. 12. quæst. 2. singul. secundum Segur. in repeti. l. filius dum in ciuitate. num. 15. vbi dixi. ff. de verb. obli. Gomelsi. in §. ex maleficijs. num. 14. Instit. de actio. vbi dixit communem. Cum igitur id quod excedit damnum sit mera poena, sequitur non deberi ultra damnum. Ex quo inferitur, quod si virgo vitiata nullatenus est infamata, nec maritus sentit corruptionem, sed eam pro virgine habuit (prout plures referunt contingere solitum esse) ad nullam restitutionem teneri, vel ad eam quo pluris eget quia vitiata. Nec tenetur eo in foro ad nihilum, si verè non erat virgo, vel non fuit seducta: licet, ut dixi, in foro exteriori præsumatur seducta. ex Archiepisc. Florenti. vbi supra Nauarr. in manuali confess. cap. 16. pagin. 169. dixi in reg. Peccatum. de regul. iur. lib. 6. C. Iure autem civili puniatur, si est persona honesta, amissione dimidiæ partis bonorum. & si est humilis, verberabitur. & relegabitur ad quinquennium. §. 2. Instit. de public. iudi. Hosli. in sum. de adult. §. & qualiter. Guido Papa optime distinguens in hoc dubio in singul. §. 69. incipien. Cum quæritur qualiter raptores virginum. Matth. de Mathesil. sing. 100. alias secundum nouissimam impressio. 99. incip. Nota text. quem pauci sciunt. & Nicol. Boeri decis. 91. col. frana. Gabriel Saray in additio. ad singul. Matheilla. in dict. sing. 99. plura scripsit in hoc Matth. de Afflict. in constit. Neapolita. rub. 19. De raptu & violentia. nu. 9. lib. 1. fol. 65. col. 2. versic. Tercio quæro. 2. titulo. 19. par. 7. quicquid dicat glo. in ca. 2. de adult. Si verò famulus, aut seruus fuerit corruptus, poena ignis puniatur. l. 2. supra allega. Quod intelligendum censeo. si virginem corruerit à domino nutritam in eadem domo existentem, per l. 1. infra isto titu. quætauerit ultimo supplicio puniendum famulum, vel seruum accessum carnalem habentem ad nutricem filiorum Domini vel ad domini consanguineam in eadē domo existentem. Ille tamen, ad cuius domum virgo, ut rem cum illo haberet, accessit, non puniatur aliqua poena etiam si virginem corrumperet, ex mente text. in

cap. primo, de adulte. ibi. seduxerit, &c. Ergo non seducta, non tenebitur, cum iniuria non fiat scienti & volenti, regul. Scienti. de reg. iur. lib. 6. l. final. tituli. 7. lib. 4. for. leg. Quauis Bald. in l. raptores. col. 1. C. de Episc. & cleri. contrarium teneat. Nec procedit intellectus quorundam ad dict. l. fori dicentium eam loqui in corrupta, non in virgine. ex eo enim coniecturam sumunt, quia dict. l. fori dicit, si aliqua mulier, & Hispano sermone mulier distat à virgine. Quæ ratio parum eos iquat, & ideo falsum est, quod affirmant. Nam mulier Hispano sermone etiam virginem comprehendit, quæ duodecimum annum excedat l. 6. ibi. *E por esta palabra que es dicha muger, que se entiende, tambien la virgen que ha de doze años arriba, como todas las otras.* tituli. 33. part. septima. l. mulieris. ff. de verborum signifi. §. Sed contra hoc, imò quod poena mortis sit inferenda stupranti virginem, siue virgo fuit consentiens, siue dissentiens, est l. unica. §. poenas. ibi, siue volentibus siue nolentibus virginibus. Sed dic conclusiue, de florantem virginem sine vi, puniatur poena dimidiæ partis bonorum, si est vir honestus: humilis verò poena corporali, & relegationis. ut in dict. §. secundo, incipit. Item lex Iulia. Instit. de publ. iudi. Et plenè per Andr. Iler. in capiti. primo. §. contrahentium. de incest. nupt. & Matth. de Afflict. in lib. 1. constit. Neapolita. rub. 19. quæst. 3. vbi assignat cautelam, ut faciat mulierem ad se venire, & ipse non vadat ad domum mulieris, & protestetur eam habere in concubinam. Not. etiam Thom. Grammati. in vot. 17. colum. prima. num. 1. Gandi. in tractat. De delictis. rubri. De varijs quæstio. ex statu. col. 6. & sic iste text. in §. Item lex Iulia. de adulterijs. loquitur, quando virgo, vel vidua fuit rapta cum eius voluntate, non à domo parentum, id est, patris, vel matris, vel fratris, nec ei resistentibus. Lex verò vni. est intelligenda secundum præcedentia, id est, quando violentia interuenit in rapina mulieris, ut quia per vim rapit mulierem de domo patris, vel fratrum, ipsis resistentibus, quia isto casu raptor puniendus est poena mortis, etiam si mulier firmaret de sua voluntate id factum fuisse. ex Ioann. Baptista Caccialup. in repe. l. si qua illustis. num. 23. C. ad Orficiam. dicente ad hoc facere text. Instit. de publ. iudi. §. si autem per vim raptus. vbi confirmatur positio. l. unica. C. de raptu virginum. & per consequens non debet dici correctæ per text. in dict. §. sed eadem lege Iulia. Quod est notandum diligenter. Hactenus Ioan. Bapt. vbi supra. Quem sequitur Matth. de Afflict. in libro. 1. constit. Neapolitan. rub. 19. colum. penul. num. 20. Et sic ad poenam mortis requiritur, quod interueniat in stupro vis vera, vel interpretatiua cum promissionibus, blandimentis, & blandis verbis, & isto casu est

est poena capitis. Idem not. Gabriel Saray. in additio ad Matth. singul. 99. colum. secunda. pagin. 255. Adde Gandi. in tracta. De maleficijs. rub. De multis quæstio. dependentibus ab statuto. nume. 21. Hippoly. consil. 61. num. 21.

Quæritur, Quis rapuit virginem ut secum haberet copulam carnalem, & tamen quia noluit, vel non potuit, non cognovit eam carnaliter, an ex affectu non sequuto effectu corruptionis sit puniendus poena raptus? Et est dicendum poena capitis pro solo raptu virginis non sequuto effectu deflorationis, non esse puniendum raptorem. ex Ioan. de Anani. in capit. cum causa. num. 4. colu. fina. de raptu. & refert Capola in consil. criminalibus, consil. 56. incip. Super querela raptus. col. 3. num. 9. reputans dictum singulare, referens ipsum Anani. dicentem se vidisse in ciuitate Bononia dubitari, utrum raptus sit punibilis, si non sequatur copula carnalis. Et dicit, quod vidit esse consultum, & iudicatum, & liberatum ibi à poena capitis quædam comitatum, cum parentes promississent puellam, & postea volebant ei dare, qui postea rapuit illam euntem ad fontem pro haurienda aqua. Et ille honestissime duxit ad domum auunculæ, qui postea captus, & postea volebat eum decapitare. Hippolyt. etiam refert in consil. 105. Cordi meo spiritum. colum. 2. nu. 14.

Quæro, Quando dicatur raptus virginis? Respondet: Tunc dicitur, quando per vim mulier rapitur & traducitur de loco ad locum. l. vni. C. de raptu virgin. l. qui cætu. §. qui vacantem. ff. ad legem Iuliam, de vi publica. Sed si per vim virgo cognoscatur, & non rapiatur, tunc est proprie stuprum, ut colligi potest. Instit. de publi. iudi. §. Item lex Iulia, & l. mariti lenocinium. §. fina. ff. de adulter. Guido Papa singul. 1007. Raptus virgis. Plures alias quæstiones in materia stupri & raptus videatis per Matthæum de Afflict. libr. primo. constit. Neapolitan. rubri. 19. & in capitul. primo. verbo. condemnatorum. colum. prima. & secunda. Quæ sunt regalia per Imperatorem Frederi. Boeri. decisio. 100. num. 17. Paul. Parisi. consil. 170. numer. 5. libr. 4. Hippoly. in repe. l. vni. C. de raptu virgin.

Dubatur, Aliqua mulier accusat de stupro cum ea commissio Ioannem: Ioannes dicit eam corruptam esse, & ipse non deflorasse eo tempore, quo rem habuit cum illa, est quæstio, utrum ex confessione mulieris afferentis se virginem, præiudicet absque alia probatione Ioanni, vel inducat indicium? Pro solutione quæstionis est aduertendum, quod si mulier post copulam habitam cum ea secreta, & sine alijs indicijs præcedentibus accusat Ioannem, opus est quod probet rem habitam cum ea, testibus, vel confessione accusati, alias non obtinebit. Aut fuit deprehensus in actu venereo,

& clamavit mulier, & signa apparuerunt ad probandum stuprum, ex depositione testium, qui forte audierunt virginem clamantem, & lineamina sanguinolenta, vel camisiam sanguinolentam, & ex alijs adminiculis quæ haberi possunt, ex quibus merito iudex possit se informare stuprum commissum fuisse, vel ex inspectione matronarum referentium, an stuprata sit, vel non. ex Panormita. in capit. proposuit. nume. tertio. de probatio. Alberi. in l. prima. §. ex hoc rescripto. num. octauo. ff. de vent. inspicien. & colligitur ex Petro Folleio in practi. criminal. 2. par. numer. 13. pagin. 17. stuprum, adulterium, & similes fornicationes fiant secreta. nam qui male agit, odit lucem. cap. consult. de offi. delegat. probantur per cōiecturas. capit. præterea. de testib. l. cum probatio. de probatio. l. quæro. §. fina. ff. de ædili. edict. & quæ notat Angel. post Bartol. in l. si quis ex argentarijs. §. Prator ait. circa. fin. ff. de edend. Hippoly. consil. 5. colum. penulti. num. 21. Et sic per coniecturas deueniendum est ad torturam, vel ad aliam poenam licet leuiorem, quando proceditur ex præsumptionibus, & non ex vera probatione, quam si vere stuprum esset probatum. Quoties enim quis condemnatur ex præsumptionibus, nunquam ei poena ordinaria, & vera delicti est imponenda, sed alia mitior. ex Innocen. in capit. quia verisimile. de præsumpt. Bald. in l. non est verisimile. ff. quod met. causa. Panormita. in capitu. quanto. de præsumptio. Plene Hippolyt. in l. prima. §. diuus Adrianus. nume. 25. ff. de Sicar. not. doct. in capit. afferte. de præsumpti. Pet. Folleio. in practi. criminal. 4. part. num. 59. pagin. 393. colum. secunda. versi. Insuper aduertendum est

Virginem fuisse mulierem eius dicto statui, & non viri dicentis eam corruptam esse eo tempore, quo ipsam carnaliter cognouit. Ratio. quia præsumptio virginitatis est pro ea, nisi aliud probetur. Panormita. in capit. primo. de adulter. nume. quinto. ubi dicit communiter à doctoribus admissum esse. Nam ratione delicti probatio transfertur in delinquentem. argum. cap. vnic. ut eccle. benefi. capit. continebatur. de desponsa. impube. Tenet istam partem Cardina. in dict. cap. primo. Barbat. in additio. ad Baldum in cap. primo. §. iniuria. in verb. respondeo. colum. 3. de pace iur. firman. Fernan. Loazes. de matrimonio regum Angliæ. dub. 15. nume. 6. fol. 78. Bartholomæ. Cassanæ. in consuetud. Burgund. fol. 16. nume. 42. in rubric. prima.

Ad probandam autem virginitatem signa & præsumptiones sufficiunt. capit. causam matrimonij. ibi, ad inuestigandum signa virginitatis. de probatio. Nam ut Bald. ibi dicit, ex signis qualitas personæ arguitur, nam stemmata militum, habitus

clericum, stola sacerdotē, & Cuculla Monachum ostendunt. not. Barba. consil. 34. col. 1. lib. 4. not. per gl. & doct. in c. satis. verb. lapidaretur. 33. q. 5. & in c. proposuisti. de proba. & talis confessio mulieris cōfitebitur se virginē, cū non sit in praiudiciū mīmonij valet. Hosti. & Anto. in c. attestatiōes. de desponsa. impub. Pet. Foller. in pract. crimi. 1. part. 3. partis. verb. & si cōfitebūtur. q. 54. n. 146 pa. 326. col. 2. Igitur cum accusatus fateatur puellam seu mulierem cognouisse carnaliter, nō iuuatur nisi probet antequā ipsam cognouit sic, fuisse corruptam, nā statim iuramento mulieris se virginē dicentis. Idem not. dicēs cōem Syluest. verb. Luxuria. q. 5. Ideo respondendum est caute, non cognoui carnaliter, vt asseritur, casu tamen negato, quo eam cognoui, erat corrupta, nam tunc tenebitur probare se ab eocognitā fuisse carnaliter. alias repulsa qualitate cōfessio manebit firma, nisi si probet qualitatem, quod erat eo tempore vitia ta, & cognita ab alio. ex his quæ not. gl. in l. si qui dem. in princ. & ibi Bald. C. de exceptio. las. in §. item si quis. Insti. de actio. Foller. loco citato docet hanc cautelam & modum respondendi. num. 143. versi. Quinquagesimo secundo quæro. nā cōfessio sub vno cōstructu verborum, pōt acceptari pro parte, & pro parte negari, secundum Bart. in l. Aurelius. §. idē quæ sit. ff. de lib. lega. vt dixi in l. 1. verb. cōfessio. tit. 4. lib. 3. ordin. tex. in c. 3. vbi Panor. num. 7. de postula. prælato. vbi declarauit.

Dubium tamen est, si mulier dicat se vim passam, vtrū sit ei fides adhibēda? Respon. Aut post interuallum dixit, aut incontinenti. In primo casu nisi probet testibus, non est ei credendū. In secundo casu, si statim cōquestā fuit & clamauit flendo, & vim manifestādo, & vicini cōcurrerūt, & viderūt ipsam, vel si in agrovis cōmissa fuit, & sic accessit ad villam, vel iudicē, ostendēdo linteamina sanguinolenta, & alia indicia, est præsumptio pro ea, alias requiritur probatio stupri & violentiæ. text. est in cap. satis. 34. q. 2. & in Deute. ca. 22. in illis verbis, desponsata nāq; viro, si in ciuitate fuerit oppressa, & nō clamauerit, punitur quasi adultera. vi autē in agro oppressam, innocuam esse, & violētū legibus subiaccere. l. 121. Styli. Montalu. in l. 1. in glo. *por fuerca*. tit. 10. lib. 4. for. legum. & per ea, quæ not. Guilliel. Benedict. in repe. c. Raynuntius. verb. Cuidam Petro. nu. 67. de testamē. quem vid. Cum puella potuit clamare dum erat in ciuitate, & non clamauit, consensisse censetur. glos. in dict. c. satis. & c. Diaconi. 28. dist. 1. §. excusantur. ibi, veluti si quis exclamauit, vbi Ioan. Igne. n. 12. ff. ad Syllan. cum ei voces prodesse potuerunt, & non emisit, cum proferre potuit, factō cōsentire præsumitur. l. cum ancillis. C. de incest. nupt. l. si seruus sciēte. ff. de noxali. ¶ Vtrum au

tem deflorans virginem immaturā, cum de crimine per testes, vel cōfessione criminosi constet, sit pœna mortis per. l. vni. C. de rap. virgin. puniendus, vel alia mitiori pœna? Videtur quod pœna capitis sit plectendus. Quia pro solo raptu sine cognitione, & sola cognitione sine raptu est pœna capitis. per. l. 1. C. de raptu virgin. l. raptores. C. de episc. & cler. & l. 1. in fin. ff. de extraordina. crimi. Et per hanc rationē Bald. in l. si quis nō dicam rapere. col. 5. nu. 11. C. de episc. & cleri. dicit, quod si talē criminofum præ manibus haberet, decapitari faceret. Et Ioan. Fab. in §. Item lege Iulia. nu. 6. Instit. de publi. iudi. inquit, quod consuetudina rij suspendunt stuprantem puellam nondum viri potentē. Bald. in tract. de statutis constructus à Sigismundo eius pronepote. verbo. adulter. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 19. lib. 1. n. 39. fol. 16. & Matth. de Afflict. in consti. Neapolitan. rubri. 19 lib. 1. q. 7. nu. 16. dicit se vidisse cōbustum quēdā patrē, qui stuprauerat filiam minorem duodecim annorū, ex sententia iudicum magnæ curiæ vicariæ & videtur residere cum opinione Baldi & Fabri in locis præcitatis. & etiā Greg. Lopus in l. 2. verb. virginē. tit. 3. 1. part. 7. Tenet Nicol. de Neapoli. in §. Item lex Iulia. de adulterijs. col. 1. Instit. de publi. iudi. Petrus de Vernia in additio. ad Iacob. Butrig. in l. raptores. pen. col. versi. Sed quæro aliquis. C. de episc. & cleri. Aegid. Bosfi. in præti. crimina. titul. de coitu damnato & punibi. nu. 68. pagi. 337. versi. Nō omitto etiā. Anto. Gom. melius quam alius per tria iura defendit istā partem in l. 80. Tauri. q. 3. nu. 42. cui ipse consentio, & in facti contingētia consului, & scio pluries in practical fuisse receptum. Quidquid in contrariū tenuerit Guilliel. de Cuno in l. si quis non dicam rapere. col. 2. n. 3. C. de episc. & cler. & Io. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxor. §. 56. nu. 3. per tex. in l. si quis aliquid. §. qui nondum. ff. de pœnis. nam respōdebit vt per Bosfi. & Ant. Gomels. in locis præcitatis. ¶ Præterea in dubium euenire solet. An in stupro trāfactio locum habeat. Et est dicendum quod sic. Bart. in l. transigere. nu. 2. C. de transactio. vbi Alex. in nu. 4. Curti. num. 37. & Alciat. nu. 26. dicite oēm. Coralsi. libr. 2. miscella. cap. 1. n. 5. & Domi. Anto. Menes. nu. 81. ibi bene declarat, ac cōem esse profitetur. Alciat. lib. 5. Paradoxo. de hac re agit. c. 10. cum seq. latius agit Nicola. Boeti. decisio. 91. ¶ Vtrum raptus cōmittatur in sponsam? Responde committi in sponsam de futuro, non autem in de præsentī. l. vnic. §. qui bus. C. de rap. virgi. l. 3. tit. 20. part. 7. quæ lex paritā intelligit & limitat. d. l. vni. in sponsa de futuro. Et quod non committatur raptus in sponsa de præsentī vel vxore, patet ex eo, quod maritus habet manus iniectionem in vxorem, argumēt. l. si cut.

cut. ff. de oper. liberto. Greg. Lopez in. d. l. 3. verbo. *Susposita*. Couar. in. 4. Decreta. 2. part. c. 7. §. 4. nu. 11. Ex quo infertur, qd si sponsa fuerit cognita carnaliter, etiam vi, ab ipso non posse tolli vinculum matrimonij per religionis ingressum, cum sit consummata

tum copula carnali. Hosti. in sum. de conuers. coniug. §. 9. & veru. versu. Quid si virgo. Petrus Paluda. in. 4. distin. 27. q. 3. col. 4. Archi. Floren. 3. parte. tit. 6. capit. 21. §. 1. Bald. in capit. pen. col. fin. de probatio.

Durand. in. 4. sent. distin. 27. quæst. 2. Aegidius de Gindelbertis in quæst. 3. post disputationes Pauli de Eleazar. & Couar. in epitome. 4. Decreta. 2. part. cap. 7. §. quarto. nu. 11. Sylu. in sum. verb. diuortium. quæst. 5. & in verb. debitum. q. 1. versu. Quarta causa est. Istam quæstionem ad partes pulchre disputat Ioan. Andr. in regul. Quæ contra ius. 64. colum. 2. versu. Hæc regula facit ad quæstionem. num. 3. de regu. iur. lib. 6. Ergo cum sponses sit usus iure suo, à muliere non est spoliandus. Item negari non posset, quod per copulam carnalem sponsalia de præsentia præcedentia & sic matrimonij sacramento præcedente fuerunt effecti vna caro. capit. ad apostolicam. de conuers. coniuga. Tum etiam, quia cognita præsumitur consensisse. c. in super. qui mat. accus. possunt. & signaculum virginitatis amisit. Archiep. Floren. 2. par. capit. sexto. §. primo. colum. 2. glos. in ca. fina. §. 5. distin. Contrariam partem tenet Angel. in l. prima. §. remouet. ff. de postuland. Panormi. in capit. verum. nu. 9. de conuers. coniuga. Felin. in c. causam. col. 2. de probatio. Hippoly. in l. prima. §. Præterea. num. 12. ff. de quæstionib. & in l. 1. in prin. nu. 95. ff. ad legem Cornel. de Sicar. & in §. diuus. eiusdem. l. 1. nu. 10. Et est opinio Bartho. Brixien. in additionibus suis ad glo. in dict. c. fin. §. 5. dist. idē in quæstio. dominical. 80. incip. Aliquis per verba de præsentia. Sed inter has opiniones contrarias prior est tenenda Fœdere tamen cōcordiæ prior est intelligēda in matrimonio de præsentia, posterior vero in sponsa de futuro, vel in vi præcisa antequam fuit in mora ingrediendi religionem, secus si post moram. adde Sot. in. 4. senten. dist. 27. quæstione prima. articu. 4. pagina. 120. versu. Quid

¶ Ley. 1. La pena que merecē los que fizieren adulterio, y fornicio con las parientas, o siruientas de aquellos con quen bien.

¶ El Rey don Alonso en Alcala. A Era de mil ccc lxxxvj.

Porque acæsce a las vezes, que los que viuen con otros

autem iuris. vbi probat primam sententiam.

¶ Illud etiam est annotandum, adulterium commissum ab vxore per vim præcisam impunibile esse. l. 1. & ibi Montalu. tit. 7. libr. 4. foro legum. Quod est notandum pro intellectu. l. 2. infra cod.

se atreuen a hazer maldad, y fornicio con las barraganas, o con las parientas, o con las siruientas de casa. Y desto fue leuenir muerte de los señores, y otros males y daños. Por é de esta

& l. 81. in decisionib. Tauri. & quia ex adulterij, incestus, & leuocinij criminibus omnia crimina proficiscuntur. Secundum Salice. in rub. C. de adult. Angel. de malefic. verb. *Cebay adulterato*. fol. 59. ideome

rito pœnæ imponuntur aduersus adulteros in legibus infra subiectis. & adde Iacobum nouel. in practica & theorica causarum criminalium. §. nō inutiliter. pag. 595. colum. secunda.

¶ Lex Prima.

¶ Venir muerte. Experientia rerum magistra hoc iam quotidie edocuit, damna videlicet & mala, quæ euenire solent, ideo præcauendum est, vt pœnarum timore ab his arceantur. capit. cum qui. de præbend. lib. 6. iuxta illud Horatij.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Et familiaris delinquendo in domo domini grauius delinquit, & quasi proditor sit cēfendus, cum secure delinquat præter domini suspicionem, qui de suis securitatem & defensionem præsumere debet, & non offensionem. argumento. l. primæ. §. si maritus. ff. ad Syllaniamum. vbi delictum, quod à personis clam commissum est, de quibus verissimiliter dubitari non debet, quale est quod à persona coniuncta veluti viro & vxore patratum est seruos & domesticos excusare. gloss. subreptum. versu. Quid si vxor. in. l. cum duobus. §. damna. ff. pro socio. textus in. l. si à bonæ fidei. 2. ibi, requiremus an talis fuerit, vt & custodiri debuerit. nam si integræ opinionis videbatur, vt non debuerit custodiri, absoluendus est possessor. ff. de rei vendicatione. l. argentum. & ibi gloss. ad finem. ff. commodat. l. si pecuniam §. fin. vbi glo. carere. ff. de condi. causa data. vnde si insidias parat socius aduersus socium, proditor est. cap. Guilfarius. 23. q. 4. ideoq; si aliquis affociat aliquē in itinere, & nulla inter eos superueniente rixa socium

percutiat, id proditorie fecisse dicitur, quia aliud gerebat in animo, quā in actu. Bar. in. l. respiciendū §. delinquūt. ff. de pœn. Hierony. Gigas in tracta. de crimi. l. s. maiesta. q. 9. tit. de proditoribus. pagin. 384. nu. 5. ideoq; seruū delatorem domini, etiam si probet crimen obiectum, seuerissime esse puniendum fuerunt, præterquam in crimine l. s. maiestatis. l. fi. C. de delatori. libro. 10. quia cēsetur Iudas, qui vendidit Dominū suum, ac Redemptorē gñris humani proditoriē. Nā ab his qui nos-

tri sunt, & quorum fidem semper obseruauimus, vix cauere valemus, vnde delictum ab eis commissum seuerius est puniendum, vt in ista lege. Nā vt Boeti. ait, nulla pestis efficacior ad nocendum, quā familiaris inimicus: non odium grauius, quā simulatus amor. Et æquitas simulata, est duplex iniquitas. Et facit illud vulgare Italorum Adagium, cuius satis meminit Bal. in. l. quidam cum filium. ff. de hered. insti. *Del qual me fido, me guarda Dio, Del quallo no me fido, me guardare yo.* Nam inimici hominis domestici eius, id est, à quibus essentialiter homo sua scientia præcaueri nequit. Ideoque quis non tenetur explorare hominis familiaris conditionē, si pro bono habebatur. l. in. eos. §. nauigādi. vers. si. & cum liberi quidem hominis nomine tenentur in solidum, serui vero nō tenentur. Nisi forte idcirco quod liberum quidem hominē adhibere statuere debuit de eo qualis esset, in seruo vero suo ignoscendū sit ei quasi domestico malo, si noxa dedere paratus sit. ff. furti aduers. naut. l. fina. §. itē si prædixerit. vers. seruorū. ff. Nautæ, cauponēs, stabula. & l. ista ad literā fuit transumpta ex ordi. Regis Illesonsi Cōpluti Anni 1386. tit. 2. l. 2. incip. *Algunas vezes acaesce.* Adde pragm. Philippi II. Regis, *De los lacayos habita en Madrid* Anni 1565. Quæ ponit pœnas, quæ sunt seruandæ in casu nostræ legis in. §. quarto.

a *Que crie en su casa.* Ad hoc vt pœna huius legis lo cum habeat, requiritur, quod talis virgo sit nutrita in domo domini, secus si extra domum. Et intellige, id est, in domo habitationis, etiam si sit cōducta. text. & ibi Bart. in. l. lex Cornelia. ff. de in-

blescemos y mandamos, que qualquier que fiziere fornicio con la barragana conosciada del señor: o con dōzella que crie en su casa^a, o cō cobijera de la señora de aquellos q̄ latienen, o con la parienta^b de

iur. l. qui domum. & ibi etiam Bart. ff. de adulter. Bald. in repertorio suo verb. domus. Licet possit annotari contrarium ex eo, quia est materia statutaria & odiosa per ea, quæ habentur in regu. odia. de regulis iuris. libr. sexto. & in capi. statutum. de

aquel con quiē viuie re morando la pariente en casa, del señor, o cō el ama que cria a su fijo, o fija en quāto le diere leche^d, q̄ lo maten por ello. Y la que este yerro fiziere, que sea puesta en poder de aq̄l con

electio, eodem lib. cap. in nostra. de iniur. Item, quia istud nomen, suus, denotat dominium. vt not. gl. in cap. 1. de postula. prælat. Sed tamen tene primum ex eo, quia ista est lex Regia & cōmunis, tum etiam in fauorem reipublicæ, vt ho-

mines viuant secure & tuti à nequitia mali hominis, & sic metu pœnæ retrahantur ab istis prodictionibus, & sic extendenda. Præsertim cum delictū dicatur vulgariter commissum in domo Petri, cum ipse habeat domum habitationis etiam cōductam. ergo & c. Si ergo eam nutrebat extra domum suis expensis, pœna non haberet locum per argumentum à contrario sensu, quod est fortissimum in iure. l. 1. §. huius rei. ff. de officio eius cui mand. est iurisdic. & per ea quæ not. in glo. in clem. Religiosi. de priuileg. & in clem. De sentent. excō. vbi cum Clem. omnes fere sint pœnales cōtra religiosos, non extendunt, nec ampliant iota vnum vltra deductum in text. Ita ergo faciamus nos in præsentī lege. l. pen. ff. de pœn.

b *Con la parienta.* Est dubiū, vsq; ad quē gradū accipimus hic cōsanguineā dñi esse, an vsq; ad decimū quod computamus in successione. an vsq; ad quartū decimū quod cōputamus in matrimonio, vt de primo est tex. l. 6. tit. 13. partit. 6. de secūdo est text. in. ca. non debet. de consang. & affinita. Respon. vt not. glo. & doct. in. c. postremo. de appell. & in. c. requisiti. de testamē. vsque ad quartū gradum tantum, cum in eo finiatur hodie affectio lineæ transversalis, & sit materia pœnalis, vt dixi in superiori glossa.

c *Morando la parienta en casa.* Alias tecus, per ea quæ annotauī in glo. verb. *que crie en su casa.*

d *En quanto le diere leche.* Alias secus. Nam dictum in vno casu excludit, nō expressum. l. cū Prætor. ff. de iud. c. nonne. de præsumptio. & manet in dispositione iuris. c. susceptum. de rescr. libr. 6.

a ¶ *Con la firuienta de su casa.* Ista accusatio non erit popularis, sed ius accusandi tantum domino scilicet seu famulae competit. Angelus in. l. inter liberas. in princip. ff. de adulter. & cum ei sit facta iniuria, interest vindicare, & suum honorem praeponere omni modo pecunia. & qui contrarium feruant, non erubescunt, nec verecundiam timeant. Angelus in. l. miles. §. focer. columna secunda. vers. sic. Sequitur in textu proponere non erubuit. ff. de adulter. citat hanc Grego. Lopez in. l. 15. gloss. septima. titulo. 17. & in. l. secunda. verb. *Siruiende de casa.* titulo. decimonono. part. septima. Qui poenam mulieris concumbentis cum seruo extendit ad mulierem habentem accessum cum familiari & domestico famulo, ut habetur in. l. vnica. C. de mulieri. quae cum proprijs seruis se iniungit.

b ¶ *Sobredichos.* Quia tunc locum obtinerent supra dicta.

c ¶ *Publicamente.* Quod delictum seuerissime publice & non furtiue oportet poenam imponere, ut ceteris sit in exemplum, maxime in Hispania, ubi huiusmodi delicta passim perpetrantur, argumen. l. Aut facta. §. euenit. ff. de poenis. Vbi Claudius Iureconsultus ait. Euenit ut eadem scelera in quibusdam prouincijs grauius plectantur, ut in Africa melsium incensores. in Mysia vitium, ubi metalla sunt adulteratores monetæ. Nonnunquam euenit in aliquorum malefactorum supplicia exacerbentur, quoties nimium multis personis grassantibus exemplo opus sit, iuxta illud. Oderunt peccare mali formidine poenæ. capit. cum qui. de præbend. libro sexto. l. quinta. titu. 27. partit. 3. ibi, *E si el juyzio fuesse de escarmiento de justicia de muerte, o de perdimiento de miembro, deuese luego cumplir de dia conçejeramente ante los omes, e nonde noche a furto. Ca la justicia non tan solamente deuese fer cūpli da en los omes por los yerros que fazen, mas aun porque los que la vieren, tomen ende miedo y escarmiento para guardar se de fazer cosa porque merezcan recibir otro tal.*

Ad idem. l. fin. titulo. 31. partit. septima. Hoc ta-

men limitandum est, quando posset euenire scandalum in populo, vel forte timeretur, quod delinquens caperetur de manibus familiae, tunc iudex posset executioni mandare sententiam occulte in carcere, vel in alio loco secreto. argumento.

corum quæ not. gloss. in. l. prima. C. de sent. experi. re citand. & in capitulo fin. de re iudica. libro sexto Bal. dus & Doct. in. l. ius pluribus. ff. de iusti. & iure. not. Gregor. Lopus in gloss. fin. l. quinta. titulo. vigesimo septimo. parti. tertia & eadē

tes publicamēte, por la villa. E si fuere fijo dalgo a el q̄ este yerro hiziere con la seruienda, como dicho es. Y ella fuere fija dalgo: que yaga vn año en la cadena. E qualquier dellos que no fuere fijo dalgo, q̄

ratione licet diebus feriatis in honore Dei sententiam executioni demandare. ut dixi in. l. quinta. titulo. primo. libro. primo. ordinamen. in gloss. prima. vers. Infertur etiam licere iudicibus. & sic limitanda erit. l. fin. C. de ferijs. quæ ait, horridam vocem præconis in diebus festiuis cessare. nam ex causa licitum est transgredi leges. In hoc. capitulo. de consti. de quo per Barba. in capitulo. at si clerici. numero. 131. ubi dixit ab omnibus approbatum Innocen. dictum & singu. esse Felin. in ca. qualiter. 2. num. 37. de accusatio. Ias. in. l. prima. columna. prima. C. de precib. imperato. offer. Bartholo. Cæpol. in. l. quod si nolit. §. quia assidua. n. 11. ff. de ædiliti. edict. Iacob. Villalpando in repeti. l. 22. §. nono. titu. 1. part. 7. Philippus. Prob. in cap. in fidei fauorem. in additio ad Ioan. Monachum. ubi plura in hoc. de hæret. lib. 6.

d ¶ *Fijo dalgo.* Not. text. notabile in poena corpora limitius puniendum esse quam plebeium. Simil. l. est in ordinat. Alphonsi Regis celebratis Anno 1386. tit. 21. l. secunda. vers. *E si fuere ome fijo dalgo.* & est casus & exemplum in dicto ordina. titu. vigesimo. l. decimatercia. incipient. *Mandamos que se alguno.* Secus in poena pecuniaria, ut ibi habetur. De qua materia per tex. glo. & docto. in cap. cum quidam. de iure iuran. glo. in cap. homo Christianus. 40. distin. gloss. & doct. in. l. nemo. C. de sum. Trinit. & in. l. fin. C. quæ res vendi. non possunt. & in. l. Pedius. ff. de incendio, ruina, naufrag. l. 8. titu. 31. parti. 7. & l. fina. tit. 18. partit. prima. Ex his infertur ad practicā Regni, quod ex eodem delicto commissio per nobilem, & plebeium, nobilis

decapitatur, & plebeius furca suspenditur. not. etiā Bartol. in l. desertorem. §. poena. ff. de re milita. Ad quam practicam corroborandam facere videtur. l. fina. in fine. C. ad legem Flauiam. de plagi. Bartol. in l. quidam. ff. de poenis. qui dicit supradicta esse vera, nisi delictum tale commissum per nobilem ce dat in derogationem sui officij, vel dignitatis, vt crimen prodicionis, falsi, vel huiusmodi. facit cap. presbyteri. §. quæst. vlti. l. presbyteri. C. de episcopis & clericis. & gloss. in cap. 2. de offic. delega. libro. 6. Adde quæ not. Panormita. in capit. pastoralis. de offic. delegat.

**le den cient açotes.
E si qualquier destos**

¶ E si qualquier destos que vinen con otro se desposaren. Concord. l. 2. tit. 1. libr. 5. supra. & in l. secunda Regis Alphonfi supra citata ad finē. glossæ. Et sic in contractu matrimonij requiritur consensus patris, vel illius, sub cuius potestate est fœmina. Idē statutum reperitur in pluribus huius regni legibus. Et in primis à Sisaando Christianissimo rege Castellæ æra. de 681. in lib. 3. foro juzgo. titu. secundo. l. final. cuius verba sunt.

¶ Si la muger libre quisiere casar con ome libre, el marido della dene fablar primeramente con sus padres, & si la por muger puer auer, de las arras a los padres assi como es derecho, & si la non pudiere auer, sin que la muger en poder de los padres. E si ella casar sin voluntad del padre, & de la madre, y ellos non la quisieren recebir de gracia, ella, ni sus fijos non deuen heredar en la buena de sus padres, porque çaso sin voluntad de ellos, mas si le quisieren dar los padres alguna cosa, bien lo pueden fazer, y de aquello puede ella fazer su voluntad. Est cōfirmata per Regem Petrum filium Regis Alphonfi. A Era de mil y trezientos y nouenta y quatro. vt habetur foro generosorū libr. quinto. ti. quinto. l. 1. cuius verba sunt. Si manceba en cabello casa sin voluntad de sus parientes, o de sus cercanos hermanos con algun hombre, o se ayuntare con el por qualquier ayuntamiento pesando a sus parientes mas propinquos, & a sus cercanos hermanos: no aya parte en lo de su padre, ni en lo de su madre. Sea enagenada de todo heredadiento por siempre. Idem disponit l. secunda. eiusdem tituli. & l. secunda. & l. quinta. & l. final. titulo. primo. libro tertio. foro legum Castellæ. l. prima. & l. secunda. titulo. primo. libro. tertio. foro juzgo l. 49. Tauri. l. 75. in Curijs Toleti Anni. 1560. & l. 58. fol. 25. in Curijs de Madrid Anni. 1563. quæ extendit poenam dictæ. l. 49. locum habete in filium contrahentem clandestine. Et huiusmodi leges iustissimæ sunt censendæ, cum veniant in adiutorium iuris Canonici in capit. cum inhibitiō. de clā. desponsa. vt pro-

bat Ant. Gomefs. in l. 49. nume. 2. in decisio. Tauri. & Ioan. Lup. in rep. cap. per vestras. §. 8. fol. 89 colum. 1. de dona. inter vi. & vxor. De hoc tamen dixisse sum memor in l. 1. titu. 1. lib. 5. ordinam. in. 2. parte horum Commentariorum. & huius-

**que biuen con otro
se desposaren, o ca-**

modi leges iustas & sanctas reputat Barth. Chassan. in catalogo. glor. mundi, omnino videndus. 12. part. considerat. 36. versic. Et vt semel finis imponatur. Nec filia contrahens sine volūtate patris est doranda à patre, nec ab eo iuuanda. nam propter filiarū inobedientiam & patris contemptum, fit parentibus grauis iniuria, & est contra civilem & naturalem rationem, quo nihil peius est, vt filia in scijs parentibus contrahat matrimonium. vt late probat Bartholomæ Chassan. vbi supra. vers. Quomodo autē esse potest. Ioan. Corasius lib. primo. iuris miscella. capitulo. 17. Ideoque sub Pio Papa. III. felic. memoriæ in Concilio Tridentino. sessio. 24. De reformatione matrimonij. capitulo. 1. influitum est matrimonium clandestine cōtractum, & non præcedentibus tribus denūtiationibus à proprio Parocho contrahentium tribus cōtinuis diebus festiuis in ecclesia inter missarum solennia publice denuntietur, inter quod matrimonium sit cōtrahendum. Ex causa tamen, ne ex malitia matrimonium impediretur, si suspicio esset probabilis, has denuntiationes prælatus remittere posset, dādo licentiam eis cōtrahendi ante, & post ante cōitum coniugalem fiant, quos prudentiæ & iudicio prælati Sancta Synodus reliquit. Ex quo ipse dicebam etiam si esset vehemens suspicio quod impediret matrimonium. Primo si ad eius notitiam perueniret per denūtiationes. nihilominus nō essent à prælato remittendæ, cū ipsi inter sit scire secundū legem naturalem, diuinā & humanā, & esset contra bonum obedientiæ talis licentia, quæ se fundaret in prohibitione parentum, nam erit citandus, & audiendus, an sit in mora nubendi viro filiam propter aliquam iniustam causam, & si nō fuit quare suo iure cōtra honestatē, & naturalem rationē est priuandus suo iure, quis melius, benignus, & cum maiori honore providere poterit filiarū, quā pater qui eam genuit, nutriuit, & posuit in esse? l. pen. C. de cur. fur. Tum etiam, quia debitorum summe sumus parentibus omnibus alijs præter Deū. vt dixi l. tertia. tit. quarto. lib. 8. supra tracta. de hæret. Quæ omnia sunt notanda per officiales episcoporum seu eorū vicarios, vt non statim & cum præcipitatione concedāt licentiā remittēdi denūciationes volentibus contrahere matrimonia, ex rationibus supra dictis. Neq; obstat si quis

fignis dixerit quod licentia obtēta ex iniusta causa sit nulla & inualida ex eo quod caret prudentia & discretionē, continetq; errorē iuris & æquitatis: & à tali licētia cū sit de referuatis ei⁹ arbitrio & prudentiæ, habet locū appellatio, cum iudex male vel inique arbitretur. secundū Anchar. in. c. 1. notab. 5. col. 1. de confess. lib. 6. & illustris præceptor cōmunis Pet. à Peralta in. l. 1. n. 38. vers. Cōfert etiam. ff. de legat. 2. & cum semel arbitratus fuerit, & male non habet notationē, ac proinde habet tale arbitriū vim sententiæ diffinitiuæ, & tanquā à diffinitiuā interponi pōt appellatio ad metropolitanum, vt reformet actum tā præiudicialē habentē remediū quasi irretractabilē, & sic per appellationē à tali arbitrio erit iurisdicō iudicis ad quem, & ita debet intelligi Decretū Concilij Tridentini Sessi. 24. can. 20. ibi, à diffinitiuæ vim habente: & cuius grauamen per appellationē à diffinitiuā repari nequeat. Quia rñdeo, q̄ illud est verum, quando tale arbitrium pendet & cadit in causa quæ sine eo est nulla, secus si causa sit talis, quæ sine dicto arbitrio non redditur nulla, vt est in causa matrimoniali, in qua si non deficiunt testes & cura parochialis matrimoniū valet, licet possint puniri de clandestino. iuxta. l. 49. Tau. quæ hodie habetur in. l. 1. tit. 1. lib. 5. Recopil. & pœnis de quibus in c. cū inhibitiō de elan d. desp. Neq; minus obstat q̄ quis dicat, quod quis dubitauit? Pronūciatum ep̄i etiā interlocutoriæ factū, q̄ remittantur denūciationes, continere causam formatā & decisam, vimq; diffinitiuæ obtinere, & si obediatur causam irretractabilē, cū matrimonio sequatur, pluraq; incōueniētia continere, quæ antequā eueniāt, rescanda sunt, nec per voluntatē Ep̄i tale præceptū dantis est faciendū contra honestatē, quæ requirit cōsensu parētū. l. adoptiuus. §. in cōtrahendis. ibi, quoniā in cōtrahendis matrimonijs naturale ius, & pudor inspiciedus est. & in. l. semper. ff. de ritu nupti. Cassan. in Catalogo glor. mūdi. 12. par. Consil. 36. dicit, q̄ consensus patris de honestate saltē requiritur in nuptijs contrahēdis, quæ honestas non est ita vilipendenda, cū sit de substantialibus legis, q̄ ex voluntate etiā Papæ posset tolli, cū per hoc fieret præiudiciū scandalosum vniuersali populo Christiano, saltē maiori patri. Cum maior pars, imo maxima sit cōiugatorū, & filias habētū, quā aliorum. Et vt occasiones delinquēdi euitentur huiusmodi leges Regni essent seruandæ, etiam si inhibitiones fierent à iudicibus ecclesiasticis, in præiudiciū Regiæ iurisdictionis. Quia huiusmodi leges non agunt de inualidandō matrimonium, sed vt euitentur mala in republica, quæ contingere solent propter actus illicitos præcedentes, scilicet, huiusmodi sollicitationes, seductiones machi-

nationes, & subornationes filiarum familias, quæ sunt faciles ad decipiendum, & vt plurimum contra propria commoda, cum de facili credant. Et sic inquirenda est voluntas parentum puellæ ab illo, qui vult ipsam in vxorem ducere, vt fecit Isaac per suum procuratorem parentibus Rebecæ Gen. 24. & Iacob. Gen. 29. & Tobia. 7. dixit Angelus ad Tobiam iuniorem, Est hic Raguel &c. & oportet eam te accipere in coniugem, Pete ergo eā à patre eius, & dabit tibi in vxorē. & ca. 3. Quia rñdeo, q̄ illud procedit & est verum q̄ episcopi diffinitiuē pronūciāt, sed male, ita q̄ in synodo prouinciali poterit corrigi, tanquam episcopus qui iniuridicē & sine rōne arbitratus est, non tamen ex hoc sequitur, quod annullari possit matrimonium, prætextu dictæ licentiæ cōcessæ per episcopum de omittēdis admonitionibus, si alia substantialia nō defuerūt in dicto matrimonio & sic per metropolitanū episcopus potest corrigi in Synodo, tanquam malus dispensator qui semper debet esse prudens iuxta illud Pauli ad Corint. 4. Et quatenus lex ista dicit, *barraganas*, intellige, id est, *concubinas*. Et est vulgare Hispanorū. l. 1. tit. 14. par. 4. Alibi, *Amica* dicitur. l. Massurius. ff. de verb. sign. vel *Pellex*, vt ibi. & Alciat. lib. 4. de verb. signifi. nu. 45. Guillielm. Benedict. in repeti. cap. Raynuntius. verbo. Cuidam Petro. nume. 32. de testamen. Alibi appellatur *Focaria*. l. secunda. C. de donat. interviriū & vxorem. Facit ad intellectum. l. 22. titu. tertio. libr. primo. supra. ibi. *Barraganas de los clerigos*. id est, *concubinas*. & l. secunda. titu. tertio. libro. quinto. supra. Et intellige legem istam, cum quis habuit accessum ad concubinam notam domini, non alias. vt dicitur in hac lege ibi. *Con la barragana conosciada del señor*. Simil. l. est in ordina. de Alcalá Regis Alphonsi Anni. 1386. l. secunda. & in ordinationibus de Biruiesca tracta. 3. lege tertia. nam differentia est in iure inter notorium & non. capitul. vestra. & ibi not. de cohabitatione clerico. & mul. Et nota. quod postquā dixit de eo qui adulterat, subiicit in hoc. §. de eo qui contrahit matrimonium de præsent. ibi, *se desposaren o casaren*. nam secundum vulgares sponsalia dicuntur, cum matrimonium est ratum. licet non solennizatum, & copula consummatum, cum consensus & non copula carnalis inducant essentiam matrimonij. c. 1. de spons. l. nuptias. de reg. iur. & sic in sponsalibus de futuro nō procedit pœna huius legis, quia quanuis constituere videatur differentiam dicendo, *desposarē, o casaren*, inter matrimoniū de futuro, & de præsent. perditionē disunctionē denotantē & diuersitatem vel. ibi. O. tamē sit ad maiorem declarationē, & non ad constituendū discrimē, & vt more ciuiū loqueretur. Tū etiā, quia est

materia pœnalis & statutaria, ideoq; in sponsalibus de præsentialitatem, & nō in spōsalibus de futuro est intelligenda. glo. in Clem. vii. de cōsan-
gui. & affini. late diximus in l. i. tit. i. lib. 5. supr. in 2. parte. Sed est dubiū si sponsalia essent nulla ex defectu so-
lemnitatis vel
substantiæ, nul
la pœna afficiē

faren con la fija a, o

us est, vt nos diximus late in l. i. tit. i. lib. 5. or
di. Quid aut si spōsalia essent nulla; ex defectu so
lennitatis, forte quia monitiones nō præcesserūt,
vel absque iusta causa, imo sub falsa relatione fue
rūt à prælato remissæ, & sic nulla ex defectu con
sensus fuit dispensatio, vt post promulgationem
facri Cōc. Trid. fuit in practica, me existēte aduo
cato pro vna parte cōtrahentiū, vtrum pœna cō
trahentium sine cōsensu patris, vel Domini locū
haberet. Videbatur quod non, quia causa est va
lor matrimonij, ex quo resultat culpa, sed pronū
ciatur nullum, ergo remota causa, ex qua se funda
uit lex & pœna quia ex nihilo nihil gignitur. ca.
ad dissoluendum. §. quo circa nec accusatio locum
habebat, cum non esset, quod posset legitima ac
culari, de despons. impub. vbi Præposit. nu. 1. l. &
ideo. ff. de dona. inter vir. & vxor. l. eius qui in pro
uincia. §. quod si stipulatus. vers. quoniam tunc
nō possent. vbi Paul. & Ias. nu. 3. ff. si cer. pet. l. 5.
§. si nec. vbi Ias. nu. 6. ff. de iur. iur. l. nominationis.
C. de appella. c. quod vero nō formatum. 32. q. 2.
Secūdo, quia conatus nō est puniendus cum iniu
ria nullum habuit effectū. ca. fin. de spons. l. 1. ad
fin. ff. quod quisque. iur. Feli. in tract. de conatu.
Sed huiusmodi fuit in specie proposita; ergo ces
sante causa, cessare debet effectus. ca. cum cessan
te. cum simi. de appellat. Ego tamen licet ita obti
nuerim, & sic pronuntiatū fuerit, contrariā opi
nionē tenendā censeo, nā licet tentari possit, non
tamen sustineri, vt late resoluius ad l. i. tit. De
los matrimonios. sup. eod. lib. 5. siquidem matrimo
niū valebit semper, si adsit parrochus & duo tes
tes, licet monitiones sint prætermisæ & licet li
centia iudicis sit ex falsa causa concessa quia licet
ex falsa causa vel non falsa quod prætermittantur
nil facit ad Rumbum, quia ad hoc reputantur hu
iusmodi solemnitates modicæ, quæ in iure nō vi
tiāt, etsi prætermittantur, ex text. in l. 1. §. fina. ff.
de vent. in spi. tradit Barto. in l. fina. in princ. nu. 3.
C. de iure delibe. Angel. in §. primo. Instit. de sa
tuidan. Boerius decisi. i. nume. 40. in prima parte.
Sed tamen etiam si sit ex causa postea dissolu
tum matrimonium sic contractum & nullum fuis
se declaratum à pœna saltem arbitraria (vt dixi
mus in l. i. vers. existimarem tamen titul. i. lib.
5.) à pœna legis Tauri, & ab ista ipsos contrahen

tes non excusarem, quia per eos non stetit quo
minus delinquerent in patrem puellæ, seu Domi
num, & facerēt actum præiudicialē & iniuriosum,
quē iam pœnitētia iā purgare nō pōt. c. debitū. de
biga. Tū etiā ex pulchra Host. decisi. in sum. rerū
amota. §. & qualis sit hæc actio. ex qua ortum ha
buit. l. 81. Tauri. Tū etiā, quia prohibitio ista est
fauore Reipublicæ, vt quis sit tutus in sua domo,
& ne absq; domini licentia seu patris nō fiat hu
iusmodi coniugia, ex quibus iam vidi mortē eue
nisse dñis, quia cū intellexissent cōtrahētes patrē
nō permitturum, propriam filia parētē crudeliter in
terfecit, dū pater esset in cubiculo somno grauā
tus, cū auxilio asserti sponsi, & vt ipsum omnibus
suis bonis spoliaret. Et in multis similibus matri
monijs iā vidimus multa mala fieri à prædictis, vt
etiā lex ista insinuat in prin. & ibi diximus verb.
venir muerte. Et oīm maxima proditio quæ sit à
filio, seu domestico, seu consanguineo, à quibus
quis putat esse securū, & nō recusat eius fidē. Et
ideo Psalmista cōqueritur de istis. Psalm. 40. Ete
nim homo pacis meæ, in quo speraui, qui edebat
panes meos, magnificauit super me supplantatio
nem. Et ideo consanguinei sunt acerbissime puniē
di in delictis cōmissis aduersus consanguineum,
vel eius familiares. Vide quæ posui infra in l. 2.
verb. è fizeie adulterio.

a § Con la fija. Scilicet legitima. Quia appellatiōe, si
liorū, non veniūt naturales, cū sit ista materia stri
cte accipiēda, & priuilegiū pñi luxurioso nō sit cō
cedendū, cū de his filiis reges Christianissimi nñ
nō cogitauerūt cū absq; pñiō haberi nō potuerūt,
nec possint, ex his q̄ dixi in l. 33. ingl. i. tit. 3. lib. i.
supr. Tū etiā, qā nō gaudet Bastardi, seu naturales
priuilegio honorū & nobilitatis parētū. gl. in clem.
vñ. verb. liberi. de baptism. Declarauī late in l.
i. verb. Nobilitate. vers. Est tamen dubium vtrū fi
lij naturales. pag. 1329. cū seq. tit. i. li. 4. ord. Adde
Barto. in l. 2. ff. de accusatio. nu. 3. & ibi addi. & cū
dem Barto. in l. hos accusare. §. omnibus. nu. 8. cod.
tit. & in l. pronuntiatio. §. familiæ. ff. de verb. sig.
quibus locis tenet patrē illegitimū admittēdū ef
fe ad accusationē & vindicationē mortis filij, vel
filix spurix, & cōuerso. Tū etiā facit verbū. Pa
riencia. infra positū, cū negari nō possit filiā spurā,
seu naturalē agnatā esset patri, quē iura agnatiōis
& sanguinis illo iure positivo tolli nō pñt. l. ius
aut. ff. de pact. l. iura sanguinis. de regul. iur. l. 34. ti.
fi. par. & p ea, quæ not. Rom. sing. 37. incip. Vtrū
nobilis. Thom. Ferrar. caut. 29. igitur & in specie
nñæ legis, p̄cipue cū sit fauorabile reipublicæ, vt
vnusq; sit in tuto, habeatq; se & suā familiā abs
que periculo p̄ditōis, vt late supra dictū est, &
versetur eadem ratio, imo maior in filia illegiti
ma, quam in alia consanguinea. Imo ex eadem
radice

radice idem dicerem in filia adoptiua, vel arrogata, quæ est in domo patris adoptantis, seu arrogantis, quia hæc honestas, & securitas viget in his, sicut in legitimis parentibus, ne forte occidantur ab illis contrahentibus, quia nolunt assensum tali matrimonio

præstare, vt iam plus quam semel contigisse sum certus. De filia adoptiua in simili traditur per docto. in dict. clement. vnic. & in cap. nonnulli. & in capit. ex parte Decani. de rescrip. & in capit. si vero. §. final. de sentent. excommuni.

a ¶ *Pariantas.* vñ que ad quartum gradum, cum loquatur in materia matrimonij, per ea, quæ supra dixi.

b ¶ *En su casa.* Ergo si extra domum habitationis contraxerit, secus erit in casu huius legis. Tamen hodie attentat. l. 49. Tauri. in quocunque loco contraxerit sine scientia patris filius, vel filia, & sponsus, testes. & omnes, qui fuerint causa matrimonij clandestini, erunt puniendi pena dictæ legis, vt iam fuit in practica retroactis temporibus, & in hoc anno in villa de Salaatierra in existente aduocato coram iudice inquisitore, seu Pesquisidor dato in causa ab Illustri Duce Albano.

c ¶ *Del Reyno.* Cum plura sint regna istius domini Catholici Regis, & plura Serenissimi nostri Regis Philippi, cuius authoritate vim obtinet hæc lex est dubium de quo Regno sit intelligenda hæc lex. Videtur, quod sit in exilium reus mittendus ultra fines regni, in quo commisit delictum, & sententia fuit prolata, & nõ ultra. nõ vnũ regnum exprimitur in singulari, non debet extendi ad plura quæ habet noster rex, vt ex suis titulis apparet. argu. tx. in l. cū prætor. ff. de iud. c. nõne. de præsum. & si voluisset de plurali dixisset. c. ad audiendam. de decim. c. susceptu. de resc. li. 6. Itē quia sumus in materia penali & statutaria, in qua proprietates verborum strictè est accipienda. c. relatu. de cle. nõ resid. l. 3. ff. de neg. gest. l. quicquid astringenda. & cibi doct. ff. d.

verb. obl. l. 2. §. is qui nauē. ff. de exercitori. Sed cū regna sint vnus domini, & iste vt reus Regis à suo regno in exiliũ mittatur, ab omnibus ceteris exclusus. Et hoc voluit. l. 49. ibi, *desterrados de estos nuestros reynos.* vbi vid. Doct. Dida. Castell. & sic erit ab om-

nibus regnis, quæ vnitormiter eisdem legibus à Rege latinis regnatur, prout sunt regna Castellæ, Legionis, Gallicie, & huiusmodi.

d ¶ *Desheredada.* Adde quæ dixi in l. i. tit. i. lib. 5. ordin. & supra hac lege in gl. in verb. *Se desheredare.*

e ¶ *Fasta tercero grado.* Et non ultra. de quovide in l. 8. tit. 8. libro. 2. for. legum.

f ¶ *Non la pueda acusar.* Concordat. l. 49. Tauri. l. 3. tit. 7. lib. 4. for. legum. Pater ergo solus poterit filiam accusare, & eo mortuo mater, vt in dict. l. 49. Tauri. Et limita istam legem quinque modis, vt limitauit Didac. Castell. dictam. l. 49. in verb. *A sus hijos.* folio. 174. colum. 2. versic. Adde quod Alexand. concor. l. 8. titulo secundo. libro. 3. foro iuzgo, ibi, *El la ni sus hijos no deuen heredar en la buena de sus padres, porque caso sin voluntad dellos. Mas si le quisieren dar los padres alguna cosa, bien lo pueden fazer, è de aquello puede ella fazer su voluntad.* l. 128. in curijs Pinciarum Anni 1548. confirmata per legem 105. in Curijs de Madrid Anni 1552. & in lege 72. in Curijs de Valladolid Anni 1555. & lege 75. Toleti Anni 1559. quibus tribus petitionibus fuit postulatum, vt dispositio legis Tauri haberet locum & eius poena in filio masculino, & nihil fuit dispositum, hodie tamen extat decisio Principis nostri in Curijs de Madrid Anni 1563. l. 58. vbi extenditur etiam ad filios contrahentes clandestinè, & sine licentia parentum. quod etiam erat dispositum de iure communi, quando cum indigna contraherat matrimonium. l. tertia. §. si emancipatus. ff. de bonor. posse. contra tabul. Bald. in l. nec filium. C. de nupt. Didacus del Castillo in l. 49. Tauri. verb. *a sus hijos.*

far el padre, o la madre: o el señor, o la señora con quien viuiera. E si aquel, o aqñllos cõ quien viuieren no lo accusaren: q lo pueda acusar qualquier delos parientes mas propinquos fasta tercero grado. Pero si el padre, o la madre, o el señor cõ quien viuiera la perdonare: q otro no la pueda acusar

d

e

f

¶ Lex Secunda.

a ¶ *En el fuero de las leyes.* Scilicet in l. 2. vbi Montanus in glo. fina. titu. 7. lib. 4. for. leg. & l. 11. vbi glo. fina. tit. 1. lib. 3. eius libri fori leg. vbi eas leges correctas dixit per forum nouum. incipien. *Contiene se.* quod habetur in hac lege, & originaliter in ordinamēto Regis Illephon- si Compluti celebrato Anni 1387. titulo 21. & habetur in l. prima. titulo quarto. *De los que fazen adulterio.* libro tertio. foro juzgo. ad finem legis. primæ ibi. *Mas si el adulterio fuere fecho de voluntad de la muger sean metidos en poder del marido de la muger, y el adulterador, ambos ados, y faga dellos lo que quisiere.*

¶ *Ley. II. Que la muger desposada si fiziere adulterio aya la misma pena de la casada.*

¶ *El Rey don Alonso en Alcala. Año de mil ccc y lxxxvij.*

b ¶ *Fuere desposada.* ver verba de præfenti, nam talis sponsa verè est vxor, sicut illa cum qua quis in facie ecclesiæ recepit velationes, seu benedictiones, & sequuta fuit copula carnalis, & ita potest accusari. gloss. in capit. quemadmodum. de iure iurand. gloss. in capit. discretionem. de eo qui cognouit. consanguin. vxor. suz. & dist. l. secunda. & ibi Montanus. in gloss. prima. titulo septimo. libro quanto. for. leg. quæ in hoc non est correctæ. Sed tantum in poena, quæ imponi poterat sponsæ adulteræ, accusatæ, & conuictæ de adulterio ab sponso, vt hic. Si verò sponsa esset de futuro, non habet locum poena adulterij per argum. à contrario sensu horum iurium supra allegat. in prima glossa. Antonius Gomez in l. 80. Tauri. quæstione. duodecima. numero quadragesimo septimo. est l. 81. Tauri pro hac sententia, quod locum habeat poena adulterij in sponsa de præfenti. & ita communiter practicatur. Secus in sponsa de futuro. Quo fit, quod rapiens sponsam de futuro est puniendus poena. l. vnic. C. de raptu virgin. non tamen in sponsa de præfenti, in qua habet ius firmum indissolubile. vt dixi in l. supra isto titulo. ex Doctore Couarruias. præfule dignissimo Segouienti in Epitome. 4. Decreta. secunda parte. capit. 7. §. 4. numero. 11. & est l. 3. titu. 20. part. 7. ibi. *Eaunt couieron los sabios antiguos este yerro por grande, que mandaron, que si alguno robasse, o llenasse su esposa por fuerza con quien no fuesse casado por palabras de presente, que ouiesse aquella mesma pena.* & ibi notat Gregor. Lopez in verb. *Su esposa.* Vtrum autem raptor possit contrahere cum muliere rapta, quæ diu non est in libertate, sed in potestate raptoris, consistereque possit inter eos matrimonium? Respondeo cum sacro Con-

cilio Tridentino nouiter in lucem emissio sub Pio Papa. 4. les. 24. c. 6. quod non. Cuius verba illustrissima hæc sunt. Decernit sancta Synodus, inter raptorem & raptam, quædiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum consistere matrimoniū. Quod

Contiene se en el fuero de las leyes^a, q si la muger q fuere desposada,^b

si rapta à rapto re separata, & in loco tuto, & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eā raptor in vxorem habeat: &

nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & fauorem præbentes, sint ipso iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, si clerici fuerint, de proprio gradu decendant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam in vxorem duxerit, siue non duxerit, decenter arbitrio iudicis dotare. ¶ Ex cuius principio colligo, quod etiam si confiteantur se esse coniuges, cum in vno se commiscuentes, vel seorsum à domo patris puellæ fuerint capti raptor, seductorve, & rapta, seu seducta, quod eis talis confessio hodie non iuuabit, ex eo, quia clandestinè contractum matrimonium est nullum, vt habetur in dicto cōcilio de reformatione matrimonij. les. 24. c. 1. Tum etiam, quia propter raptum nullum redditur, & declaratur vbi supra. Ergo cū non sint cōiuges eorū cōfessio, etiā fauore matrimonij, non præstabit præfidiū, nec eis fides est adhibenda. & sic cessat sententia gl. in l. si fideiuss. verb. confessus. C. de fideiuss. vbi dicit arg. quod si aliquis deprehenditur cum aliqua, & iurat se vitiasse, pro veritate accipitur. Hæc sunt verba formalia, sed emendanda sunt, dum dicit, vitiasse, debet dicere, virasse, & sic probat, quod si deprehensa in coitu, prætendat ad excusationem facinoris, matrimonium à se antea contractū, stabitur illorum assertioni, & præsumetur matrimonium. Quam glo. ad hoc ibi not. Cynus Bald. Salyc. & Angel. & idem Bal. in l. falsus. C. de furt. & in c. ult. col. 3. vers. Idē dico. de cōfess. vbi eā dicit esse aureā. & Lāfrāc. de Orian. in rep. c. quoniā cōtra. verb. Cōfessiones. vers. Qui Petrus. nu. 14. & ibi Additio. de probatio. Ang. in tract. de malefic. verb. *Che me ay adulterato.* nu. 58. Apostilla. Barto. in l. 3. vers. Quæro. ff. de iur. iur. vbi Ias. col. fin. dicit prædictā gl. sing. esse. Curti. Senior. cōf. 20. nu. 48. Hippol. cōf. 61. n. 36. & in l. vnic. C. de raptu virgi. numero. 69. Bald. in l. vnica. C. de confess. in 2. quæstione. 4. oppositio. columna. 7. vbi dixit ordin. & non alibi mentique tenendam. citat Additio. ad Panormit. in ca. quod nobis. de clandest. despons. & est sing. & communiter approbata secundum

dam Ferdin. Loazes Episcopum Tortosæ meritisimum in tract. De matrim. regum Angliæ fo. l. 77. col. 4. dubi. 14. nu. 5. & Tiraquel. in legibus cōnubi. folio. 93. col. 1. vers. propterea quauis. & est in l. 5. n. 32. ubi eam limitat, nisi essent inæquales nam tunc est

præsumptio,
vt sæpe fuit,
quod fatentur

fiziere adulterio a cō

ad illudendos & decipiendos parentes, vel iudices potius quam voluntate contrahendi, vt se à periculo liberent. Nam si ipse esset nobilis, mulier quauis pulchra ignobilis & infimi generis, ipse iuuenis, & ipsa vetula, &c. ex Bald. in l. 1. C. de collat. de reg. ias. in l. si diuortio. col. vlti. ubi Barb. ff. de verb. obliga. Io. Lup. in rep. rub. de donat. §. 32. col. 3. num. 5. fol. 18. Item limita vt per Anto. Gomell. in l. 80. Tauri. nu. 44. Sed tamen ex tali confessione non præsumitur, nec inducitur matrimonium, per disposita ubi suprà in sacro Concilio Tridentino. ¶ Inferitur etiā, quod matrimonium per verba de futuro contractum non efficitur de præfenti propter copulam carnalem post promissionem de contrahendo de præfenti subsecutam, & sic cessat præsumptio. ca. is qui fidem & quæ not. Couar. in Epitom. 4. Decret. priori parte. cap. 4. §. 1. nu. 1. Soto in 4. senten. dist. 27. q. 2. art. 4. pagin. 128. Nam nisi interueniant prius monitiones, matrimonium aliter contractum non valet, ex inhabilitate contrahentium. vt disponitur in dict. c. 1. sel. fo. 24. & sunt notanda, & noua.

a ¶ *Frizere adulterio.* Adulterium ergo committitur cum sponsa de præfenti non cognita ab sponso, quia verè est vxor, cum matrimonium sit ratum, licet non copula consummatum & indissolubile quo ad vinculum, nisi per religionis ingressum. id eoque cū sit accessus ad alterius vxorem, ex allusione vocabuli merito in hac regia lege dicitur adulterium, adulterium verò dicitur coitus mentalis vel realis illicitus, per quem alterius torus verus vel putatiuus violatur. Probatur hæc definitio ex c. lex. illa. §. cum ergo. q. 1. & in l. inter. §. 1. ff. de adult. & glo. in rub. C. de adult. Doct. in l. inter. ff. de verb. signif. Goffred. & Hosli. in summa de adult. in princ. c. meretrices 32. q. 2. c. sicut alienus 7. q. 1. Innoc. in c. discretionem. de eo qui cogno. consanguini. vxoris suæ. Archid. in ca. dominus. 56. distinct. Diuus Thom. 2. 2. q. 154. arti. 8. Et prædictam definitionem formaliter ponit D. Couarru. in epitom. 4. Decret. 1. part. c. 1. nu. 8. fol. 2. vers. Primum enim à definitione adulterij. l. 1. titu. 17. part. 7. ubi Grego Lopez quærit, utrū adulterium committatur cum sponsa de futuro & citat Coua. ubi suprà. quem vide à nume. 6. cum seq. Et adulterium committitur etiam cum sponsa alterius pu-

tatua, & adulterij pena est infligenda. glo. fina. in cap. plerumque de dona. inter vir. & vxor. sing. secundum Panorm. ibi. Rip. in ca. 1. col. 3. de iudi. & est eius opinio communiter approbata, teste Baldo nouello. de dote. 2. par. §. hætenus. nu. 36. l. 81. Tauri. & tex. hic, vt suprà annotaui. ¶ Quæritur, virum adulterium sit graue scelus? Et est dicendū grauissimum crimen esse. Quod constat ex verbis illius pagani Abimelech Regis ad Isaac dictis Gen. 26. dū reprehendens eum, quod vxorem, suam sororē esse affirmauerit, dixit, Potuit coire quispiam de populo cum vxore tua, & induxeras super nos grande peccatū. Et sic paganus ille sola naturali lege ductus, grauitatē criminis sensit. Et ponderauit Io. Ber. in prax. cano. cri. c. 79. *Cōtra Christiadas. &c.* Tū etiā ex grauitate penę constat, quæ est mors. Leuit. 20. Si dormierit vir cum vxore alterius, vterque morietur. id est, adulter, & adultera. Deute. 22. Daniel. 13. genus autem mortis erat dilapidatio. vt declaratur in dict. c. 22. Deuter. Et Ezechiel. 16. Ioan. c. hæc imago. 33. quæst. 5. & apud plures gentes. Qualis sit pena adulterij, doctē insinuat And. Tiraquel. in l. 13. connubiali. in glo. 1. par. 13. num. 6. fol. 195. cum 4. seq. Cum ergo omnium terribilium sit mors, sequitur, quod delictum est grauissimū, cum ex penę impositione grauitas delicti dignoscatur. c. felicis. §. cæterū de pen. lib. 6. & decreta canonica testantur in c. 1. 81. d. & ca. quid in omnibus. 32. q. 7. ubi ad litteram ita scribitur. Quid in omnibus peccatis adulterio grauius? Quæ fuit sententia Beati Petri, vt retulit. D. Clemens in epistola ad Iacobum fratrem Domini, in qua etiā paulo post, idem D. Petrus grauitè pronuntiat, venenum adulterij esse cunctis malis perniciosius. Et hanc huius criminis grauitatem annotauit Bald. in c. acsi clerici. §. de adulterijs. col. penul. de iudi. ubi inquit, adulterium re vera est crimen infestum laicis, & bonis viris, & turbat honorem matrimonij, & etiam famam liberorum. qua consilii decus gentium. vt not. in auth. de nuptijs. in prin. & Ang. in auth. de monachis. in §. 2. notat ex tex. ibi. pessimū vitium esse vxorem alterius adulterare. Et Bal. cōfi. 246. visis actis lib. 4. & Bar. in rub. ff. de adult. ubi dicit, id crimen, præter læsæ maiestatis esse maximum. Thales Milesius cēsebat adulterium esse peius periurio. Percontanti enim adultero, an iuraret non cōmisisse se adulterium, Nō est, inquit, periurium adulterio deterius. Hinc & eiusmodi crimen iniquitas maxima vocatur Iob. 31. c. Et Sibylla Eritræa, quā præter cæteras præcipuā & nobilē cōmemorat, inter facinora, quibus Deus maximè irascitur, atq; irritatur, adulteriū reponit, vt cōstat ex his versibus, quos ex ea retulit Lactant. in lib. quē de ira Dei scripsit. c. 22. Et in hac sententiā est & illud Euphronis apud Stobæum. c. 6. Non est adul-

terio maiusvllum malum. In coniugato autem est id crimen grauissimum. c. vt clericorum. vbi not. Bald. & alij de vit. & honest. clerico. Porro facile intelligi potest, quantum id crimen adulterij esse Christus censuerit, qui in euangelio suo retinendas omnino vxores iussisset, nec vllam permisisset diuortij causam, Contra Moysis legem, vnicū adulterium excepit; ferenda est igitur vxor temulenta, iracunda, gulosa, vaga, iurgatrix, deformis: solam licet adulteram repudiare. Aspera quidem & reliqua sunt vitia, sed toleranda: at fidem toro violasse intolerabile est. Ceterum Chrysostomus in Euangelium Diui Ioan. homilia. 62. docet adulterium grauius esse idolatria. Et vt dicit Sali. in rubr. de adult. omnia crimina proficiuntur ex adulterio, incestu, seu lenocinio. De quo latè per Angel. in lib. maleficiorum. verb. Chehai adulterato. folio. 59. & Iacobum nouellum in practica crimin. pag. 565. §. non inutiliter. n. 1. vbi notat, quod adulterium est crimen publicum ex Tho. Grammatico. voto 17. nume. 16. Et adulterium commissum à familiari grauius quàm ab alio est puniendum. Tum ex his quæ dixi per tex. ibi. in l. 1. supra hoc titu. in verb. *se desposare*. Tum ex Bal. in c. 1. de pace iur. fir. & ibi Afflictus in princ. num. 96. tenentibus, quod magis punitur familiaris Principis extraneis mandati, quàm alij. text. de hoc est insignis in l. 1. C. de cōducto; & procur. do mus August. lib. 11. in fin. legis. & ibi dicit Bart. per illum tex. quod magis punitur familiaris principis, quàm alij, cum eis magis sit commissum eiusque securitati traditum, & sic cum sit aleuofia, isti latiori pēna sunt plectendi, vt alibi dicitur. Et fornicatio, seu adulterium totam cognitionem infamat. Bos. in tract. de delictis. titulo. De coitu damnato. nu. 43. & ibi nu. 46. not. quod adulteriū maiori dolore affligit virum, quàm mors filij. citat Bald. confi. 277. lib. 5. & ideo Bart. in rub. ff. de adult. dicit, quod crimen adulterij est grauius alijs delictis, quia omne crimen committitur extra corpus, fornicatio verò in corpus, vt per eum. Vide Bos. vbi supra pro intellectu. nu. 47. & mariti magis dolent de adulterio vxoris, quàm de graui bonorum damno, imò quàm de vulnere Ioann. Fab. in §. sciendum. Insti. de donatio. imò plusquàm si filius proprius occideretur vt in l. codicillis. §. matre. ff. de lega. 2. ibi, scis vnum fratrem tuum filium nostrum occidisse dum ei rapinam faceret. Sed & alia mihi deteriora fecit. vbi Paul. de Castr. notat in nu. 2. & Ludo. Gomeff. plures ad idem referens in §. ex maleficij. nu. 3. Insti. de actio. & in §. fuerat. nume. 44. Insti. eod. titul. De materia adulterij videre licet Ioan. And. & alios in rub. de adult. Guilielm. Durand. in suo speculo. eod. titul. & in breuiario aureo sub eodem rubro. folio. 141. vbi

subiecit plures quæstiones. Chassanæ. in consuetud. Burgundia. rubri. 1. numero 54. fol. decimoseptimo. vbi quærit, an adulteri gaudeant immunitate ecclesiæ, vt ab ecclesia extrahi non possint. Et respondet ex gloss. in l. 2. verb. Abducere. C. de his qui ad eccles. confug. non gaudere, quanuis non obseruatur. Si tamen in ecclesia committeret adulterium, non gaudet immunitate. ex Ancha. in ca. fin. de furt. quem refert Remigi. Gonn. in tract. de immu. ecclesi. fallenti. 3. versicu. Sexto ampliatur, nume. 8. pagi. 112. Idem probat esse in raptu. ¶ Quaritur, Vtrum adulterium sit mixti fori? & sic in vtroque foro possint puniri adulterantes? De hoc dubio agit Philipp. Deci. in confi. 112. numero primo. Plures alias quæstiones in materia ponit Matthæ. de Afflict. in confi. Neapolita. libro 3. rubri. 42. S. Thom. 2. 2. quæstion. 73. art. 3. ad secundum. & quæstio. 154. arti. 8. Archiep. Florenti. 2. part. titu. 5. cap. 3. Magist. sent. in 4. dist. 35. vbi. D. Thom. Paluda. Maior. Durand. & Gabriel. ¶ Dubium est, An mulier propter adulterium amittat dorem? Respondendum est perdere. l. consensus. C. de repud. tex. in authen. vt liceat matri & auia, §. quia verò plurimas. coll. 8. c. plerumque. de donat. inter vi. & vxor. text. est hic infra in illis verbis, *haga del y de sus bienes lo que qui fiere*, & l. 1. ibi, *y de quanto han*. titulo septimo. lib. 4. for. legum. Not. Montal. in l. 6. verbo. *pierda las arras*. tit. 2. libro tertio. for. leg. l. 81. & l. 82. Tauri. ex quibus legibus constat, adulteram amittere bona paraphernalia propter adulterium, cum fuerit de crimine in iudicio conuicta. gloss. in cap. plerumque. de donat. inter vi. & vxor. quam gloss. mirabilem dixit Ludo. Rom. singu. 311. propter adulterium. Pet. Gerardus singul. 48. Scias quod si mulier. Felin. in capitulo. pastoralis. columna. tertia. de iudi. Augusti. Ariminenf. in addi. ad Angel. in tract. maleficio. Che me ai adulterato. numero vigesimo septimo. Iason. numero sexto. & ibi Thomas Parpali. in rep. columna sexta. versiculo. ratio nes regulæ. in l. secunda. ff. soluto matrimonio. Quanuis Panor. & Alexand. in dict. c. plerumque & Deci. in c. pastoralis. col. 3. nu. 7. de iudi. Sylue. priori. in sum. verb. Adulterium. quæstio. 6. dicant opinionem prædictæ gl. iure non probari. Hodie tamen per hanc regiam legem cum suis similibus à me adductis in princ. huius quæstionis est iure regio comprobata, & absque dubio. Idem notauit Didac. Castell. in l. 55. in glo. 8. in legibus Taurinis & in l. 81. in glo. fi. in eisdem decision. Itē amittit bona alia ex generalitate istius legis, quocūque titulo ad mulierem pertinere possint, vt arrhæ. l. fi. tit. 6. lib. 3. for. leg. vel quæ sita constante matrimonio etiā si luxuriose vixerit post obitum viri. l. 4. versu. *Otro si mando*. titu. 4. libr. 5. supra. Sed est dubium

bum, vtrum vxor, quæ luxuriose vixit post mortem viri, amittat dotem? In quo dubio est videndus Cifont. in l. 14. quæstione secunda. in legibus Tauri. & resoluimus in l. 6. titulo. 2. libro quarto. ordinam. in parte. *Y mantunieren despues castidad.* ¶ Dubitatur præterea, An exceptio adulterij post mortem mariti obijci possit ab hæredibus mariti contra vxorem, quando maritus in sua vita ignorauit adulterium vxoris, ad hoc, vt excludi posset à dotis petitione? Hippolyt. in repet. l. vnic. C. de rap. virgi. num. 67. agit de hac quæstione, & tenet posse. Sed si maritus sciens fuit, eius morte extinguitur querela. ex eodem Hippoly. vbi supra verficul. Sed pone mulier. num. 62. Hanc quæstionem habui in practica, & dixi, attenta lege regia. 3. tit. 2. libro 4. foro leg. quæ in his regnis est communiter recepta, dicens accusationem huius criminis ad nullam aliam personam spectare præter ad maritum, siue ipse maritus iam criminis cõsciens mortuus fuerit, siue ignorans, & absens, post eius mariti mortem non posse ab aliquo alio accusari vlllo pacto. & ita receptum est in practica. Probat Grego. Lopez in l. 3. parte. *Despues de la muerte.* tit. 17. parti. 7. Antoni. Gomeci. in l. 80. Tauri. num. 49. Quod est memoriæ commendandum, nam amplius quàm semel practicaui. Et in isto regno est absque dubio obseruandum. Et forsan in inclyto regno Aragonum, dum accusationem adulterij marito defert. in consil. incip. Item de consilio & assensu dictæ curiæ ordinamus. titulo. de adulterio & stupro. libro 9. fororum Aragon. Cuius verba sunt, quòd si aliqua mulier nupta cõmitteret adulterium, possit accusari criminaliter per maritum: & probato legitime dicto crimine coram ordinario de ea fiat iustitia corporalis, ita quòd moriatur. Cum ergo marito detur facultas accusandi propriam iniuriam, cæteri excludi debent, nisi maritus ipse esset author adulterij, quo casu alij accusare possunt adulteram, vt per pragm. huius regni. fol. 88. l. 95. & l. 97. probaui in meis addi. ad Segur. in repet. l. Imperator. numer. 140. ff. ad Treb. Lex inducta ad bonum publicum, ne matrimonia infamentur ex delicto cominisso sine auctoritate & culpa mariti, non debet extendi ad inducendam perfidiam. c. bona fides. deposit. ibi, vt cõtractus qui ex bona fide oritur, ad perfidiam minimè referatur. l. meminerint. C. vnde vi. Et sic assignabis ex prædictis intellectum ad præmissa, & ad l. 3. tit. 2. lib. 4. foro. legum. ¶ Quæri insuper potest, qualiter sit probandum adulterium, vt pœnæ statutz contra criminosos locum habeant executionique mandari possint. Respondi tunc demum optimè probari, cum testes omni exceptione maiores deponunt se vidisse in lecto, vel alio loco, certo tempore diei, vel noctis adulteros

cõmiscantes, & adulteriũ perpetrantes, nempe nudos, vel eo modo, quo fieri solet tale delictũ, quo casu verè cõmisisse delictum probatum est: quauis possibile esset, quòd nō habuit accessum propter aliquod impedimētũ, nec virga intrauit, nec rigauit licet nilus fuerit. vt in cap. fin. de sponsalib. Et quòd sit sufficiens probatio ista, probat Antoni. Gomez in l. 80. quæst. 4. num. 50. in legibus Tauri. Facit tex. in cap. omnino confitemur. ibi, Sed non vt cum illa carnaliter ex more iaceat. distinct. 31. Adulterium enim directò probari non potest aliqua ratione. Nam si videres in camera duos, vel in lecto, nescires tamen quid facerent, ideoque probatur ex præsumptione, quia solus cum sola, & nudus cum nuda fuerunt reperti. cap. literis. de præsump. cap. 3. loco. eod. titu. cap. præterea de testib. Bart. num. 3. & ibi Angel. & doct. in l. 2. §. fin. ff. de adult. Odofred. Bellaperti. Iacob. Butriga. in auth. Item si quis. in fin. C. ad leg. Iuli. de adult. Angel. de malefic. in verb. che me ay. column. 11. verficu. Visis capitulis. Panormi. & Felin. in dict. cap. literis. Per præparatoria veneris probatur adulterium quia sunt verisimilia. Bartol. in l. quod ait lex. numero primo. ff. de adult. & ibi Bart. dicit, quòd si in ciuitate ista est statutum, quòd liceat viro occidere adulterum deprehensum cū vxore sua, quòd intelligitur deprehensus, si reperiretur cum vxore in camera in istis rebus venereis. de quibus ibi per gloss. verb. in ipsis rebus venereis. Crederem, quòd testes debent habere notam personam cubatam cum muliere accusata de adulterio, & sic constare debet cum quo habuit coitum, aliàs ex solo visu coitus, non induceretur clara probatio. Ideoque suspectam cenfeo contrariam sententiam Ant. Gomeci. in l. 80. Tauri. n. 50. Idem esset, si testes deponant de visu, quòd viderunt fornicari talem mulierem cum tali viro per foramen parietis, vnus post alium in continenti. glo. in c. nihilominus. verb. si mul. 3. q. 9. Cuius sententiā dixit singularem alios citando Steph. Aufreri. in additio. ad capellā Tholosæ. decif. 309. Item fuit quæsitum si matrimoniũ. Colletar. in c. præterea. col. 1. verfic. Sed quid n. 2. de testib. vbi Pan. singulariter agit in col. 2. de probatione adulterij, & Fel. col. 1. n. 2. & dicit bonam esse præd. gl. c. nihilominus, 3. q. 9. Idem Panor. in c. cum non ab homine. col. 5. num. 19. vbi pulchrè Additio. de iudic. Adulterium enim cum sit difficilis probationis, probatur ex præparatorijs & cõiecturis, vt ex prædictis docto. maximè ex Pan. colligi potest, vt quia reperiuntur solus cū sola in loco suspecto. vel quia absconditus est inuenis metu mariti in aliquo loco ipsius domi, vt in camera, vel sub lecto, alioque loco, vbi cõtingere solet, quia occulta & clãdestina, & illorũ quæ sũt difficilis probationis admittitur pbatio per cõiecturas. l. as. in l. cum

cum ea columna secunda. C. de transact. Thomas Grammati. in consil. 41. numero quarto. inter consil. sua criminal. ubi alios citat. habes tex. optimum in l. non omnes. §. à barbaris. ibi, argumentis tamen cognoscendum est. ff. de re militat. l. in l. in illa stipulatione. numero decimo octavo. ff. de verbor. obligat. ad idem notat. ¶ Sed est dubium, vtrum ex osculo probetur adulterium? Et videtur quod sic, cum sit quid propinquum & præparatorium ad ipsum actum carnalē, ac ex tali actu præparatorio colligenda est præsumptio, quod ante illum adulterij crimen fuit perpetratum inter eos & conuersationem inicam fuisse, & ita omnis homo præsumere solet. ergo, & c. capitulo. afferte. de præsump. Secundo ex Baldi sententia in cap. tuæ de procur. ubi tenet, quod eo ipso, quod visa est mulier osculari, & ponere manus ad māmillas, probatum est adulterium, & ex talibus signis priuatur dotē. Sequitur Sebastii. Sapi. ad Panormita. in dicto capitulo præterea. sub numero. 2. in parte, fornicatio. Ioann. Lup. in rep. rubric. de donatio. §. 78. numero decimo. fol. 57. Rip. in rubri. de iudic. numero duodecimo. & numero decimosexto. ubi Augustin. Beroi. numero. 22. hanc sententiam communiter receptam firmat Nicola. Bellon. in rubr. C. de edend. numero. 81. & Leyua præsul Segouienfis, insignis genere, moribus & literis præstantissimus in epitome. 4. decretal. 2. part. capi. 7. §. 6. numero tertio. Ioann. Bernard. in tractat. reg. cum fallen. 144. Matth. de Afflict. in consil. Neapolitan. libro tertio. rub. 46. numero 6. Et pro hac opinione est tex. in cap. 1. §. item si fidelis. iunet. gl. in verb. iuserit. quib. mod. feud. amit. ubi notat Matthæus de Afflictis. columna prima. & col. 3. nume. 30. versic. Tertio nota. Osculum enim (secundum Ciceronē) est pars adulterij. Et legitur, quod Publius Mænius ex quo suus libertus osculatus fuit filiam suam nubile ætatis cum occidit, & tantam zelotypiam habebat de filia, quod nolebat, quod maritus eam oscularetur, prout refert Andre. Iferni. in cap. 1. quib. mod. feud. amitta. nimirum ergo si probetur adulterium propter osculū spontaneum, cum sit præparatio proxima coitui & idem iudicemus de præparatorijs, quod de ipsa re principali. l. in argento potorio. ff. de auro & argen. lega. l. 1. ad exhibend. C. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procur. Tum etiam ex glos. in l. 1. ff. de var. & extraordi. crimi. gloss. in cap. ne aliqua. 27. q. 1. verb. Concubitus. ubi tex. ait, Certē ipse concubitus, ipse complexus, ipsa confabulatio, & osculatio, & coniacentium turpis & foeda dormitio. ergo pro Baldi opinione. iuxta illud Pub. Nafonis.

Oscula qui sumpsit, si non & cetera sumpsit.

Ille quoque, quæ sumpsit, perdere dignus erat.

ad idem est glo. in l. quod ait lex. ff. de adult. Contrariam verò Bald. sententiam tueretur Alcial. libro 4. Parerg. iuris. capit. 10. eamque in tribus casibus existimat locum habere posse. Et contra communem supra relatam, dicit communem esse Beroi. in rubric. de iudi. nu. 22. in fin. & veram in puncto iuris Bellon. in rub. C. de edendo. nume. 62. & tenet Deci. in rub. de iudi. lectio. 1. ubi vide Rip. numero 12. ad 27. vsque. Osculum enim si publicè ratione consuetudinis patriæ daretur, esset licitum, nec contineret iniuriam, nisi alia coniectura suspicionis colligi posset à marito. arg. c. maritis. de adult. Si tamen propter vsum patriæ, & in signum dilectionis præstaretur, nullam calumniam colligi posse est notum, cum quælibet causa etiam iniusta excuset à dolo. argu. l. plagij criminis. 14. C. ad leg. Fl. de plagia. ubi glo. verb. iusta. quam notandam dicit Ial. consil. 153. columna tertia. num. 2. libro secundo. & consil. 86. numero quarto. libr. 4. Nicol. Boer. communem dicit in decis. 168. numero. 11. Tum etiam, quia in pœnis id quod reo est magis fauorabile, & minus odiosum sequendum est. cap. pœna. de pœniten. dist. 1. l. pen. ff. de pœn. reg. Odia. Et in pœnis. de regu. iur. lib. 6. Tū, quia non est actus consummatus adulterij osculum: & qui dat osculum, fortè non se immiscet carnaliter cum illa, nec ipsa cum eo, & cum actus non sit consummatus, pœna saltem ordinaria cessare debet. Ex his colligi possumus quæ notantur ab Alcia. loco præcitato. & Matthæ. Afflict. in dict. ca. 1. §. Item si fidelis. columna. 3. versiculo secundo. nota num. 25. ex quo aliqua notatu digna ad hanc glos. annotabis. Præterea quæri potest, Vtrum marito liceat deprehensam mulierem in adulterio, occidere eam & adulterum sine peccato autoritate propria? Inqua dicas in foro exteriori ex legis permissione licere sine pœna temporali. l. Gracchus C. ad leg. Iul. de adult. quæ generaliter loquitur in omni adulterante, vt possit occidi à viro per immensum dolorē, si eum deprehendat. Matth. Afflictus in c. 1. §. Item si fidelis. num. 3. quibus modis feud. amitt. non tamen lucrabitur bona vxoris, occidendo eam sine iudicis autoritate. Quia quādo quis propria autoritate ius sibi dicit, amittit lucrum legis. tex. in l. interdum. 2. §. qui furem. ff. de furt. Qua ratione hanc sententiam tenent Bald. Imol. Paul. Roman. & Alex. nume. 15. in l. si ab hostibus. §. 1. ff. solut. matri. Campen. in tracta. dois. 5. part. q. 5. Antoni. Gomez in l. 80. Tauri. numero 63. & est text. in l. 82. Tauri. Ex quibus patet, quod tam de iure communi quā regio maritus, qui propria autoritate occidit vxorem propter adulterium, nō poterit vēdicare bona vxoris quæ ex aliquo pacto, vel lege per eius mortē sibi deferuntur. Casus formalis in d. l. si ab hostibus. ff. solut.

ff. solut. matrim. not. Anto. Gomez loco præcitato. & eo in loco habes plures quæstiones in hac materia adulterij. Si tamen eam interfecit propria autoritate in fraganti delicto repertam, & non sibi concessa facultate à iudice tanquam minister legis, & absque odio vindicandi se, sed vt delicta puniantur vt executor iustitiæ, peccat mortaliter alias non. nam qui malos percutit, minister Dei est, vt inquit Hieronymus super Ezechiel. transumptiuè in cap. qui malos. 23. q. 5. Qui malos percutit, in eo quod mali sunt, & habet vasa interfectionis, vt occidat pessimos, minister est Dei. Sic ergo autoritate publica licet marito sicut alij licetori vxorē absque peccato interficere, vt per conclusiones optimè resoluit Dominicus. Sotus in 4. sent. dist. 37. q. vni. ar. 3. Couarr. in epito. 4. Decree. 2. parte. c. 7. §. 7. num. 18. Ille fonsus à vera cruce in Speculo coniugiorum. 3. part. ar. 4. versi. An possit vir vxorem. pag. 469. Ioan. Methymnensis in Codice. De resti. q. 3. causa. 4. & Dominicus. Sotus in lib. 5. de iusti. & iur. q. 1. ar. 3. vbi vide quicquid alij dicant, etiam data potestate per iudicem non licere, quia non est præceptum marito, vt adulteros interficiat, vt in hac lege vides, nam potest eos dimittere, vt sensit D. Tho. in 4. sent. dist. 37. q. 2. & Abulens. Matth. 5. q. 113. nam conclusio est vera, Maritus sine causæ cognitione præcedentis propria autoritate interficiens adulteros peccat: Si tamen præmissa iuris cognitione criminis, & sententia iudicis ei sit commissæ executio sententiæ & sic autoritate publica interficiens criminosos non peccat. Et sic in primo casu intelligo. S. Th. & Abulens. & gl. in c. inter hæc 33. q. 2. in posteriori verò dict. capit. qui malos. 23. q. 5. & lex diuina, quæ adulteras lapidari permittebat. vt Ioan. 8. legitur. & Daniel. 13. & alibi sæpe. & sic autoritate publica ciuili marito adulteram, quamuis non in adulterio deprehensam licet occidere absque peccato. Lex nostra Hispana consulto adulteram non licetori tradit, qui iussu mariti in eius præsentia iugulet eam, sed ipsi viro, vt commiserandus aspectus supplicis femina, vehementius eius viscera ad misericordiam comoueat, & cruentum ipsum facinus eius animum deterreat, ne proprias manus sanguine proprio intingat, vileque officiū atq; infame exercent. Hæc omnia aliquādo bonos homines & misericordes, & propter cōplexionē feruētē bile & stupore solet eos mitigare, & à lite cēpta desistere, quod est optimū, cum separatur emenda ipsius mulieris, vt potius ad misericordiam quā ad rigorem iustitiæ homo esset trahendus non alias: nam qui adulteram tenet, stultus est. Et ob istam rationem vt maritus animum suum à rigore temperet, pena fuit eius arbitrio & voluntate relicta, vt in hac regia constitutione vides.

¶ Ex qua potestate cum habeat se ad esse, & non esse, nec pena sit certa, est dubium singulare, vtrum filij nati ex adulterio mulieris coniugata, dicantur nati ex punibili & damnato coitu, vt nec succedere possint matri ex testamento, nec ab intestato, vel non, vt succedere valeant, stante. l. nona. Tauri? Et primò ex hac regia lege quatenus dicit adulterum, & adulteram criminis reos, marito tradendos, vt ad libitum de eis & suis bonis faciat, quod voluerit. ibi, *haga del y de sus bienes lo que quisiere* & l. 1. tit. septimo. libro quarto. for. legum. & apud Lusitaniæ viros libro quinto. ordinamen. titul. duodecimo. §. primo. habetur, quod mulier committens adulterium ad accusationem viri debet mori, ceterum si remiserit crimen, non debet morti tradi, siue ante sententiam, siue post ibi, §. 2. in illis verbis. *E posto que, o marido querele de sua molher, y acuse, se lhe perdoar y reconciliar em qualquer tempo que seja, assi ante da cusaçam, acomo durando como depois de ser condenada por sentença, &c.* Sed adulterij crimen non est capitale, quamuis marito sit data facultas occidendi reos criminis, non tamen ex necessitate (cum liceat eis parcere prout diffinitum est in hac regia lege) vt tenet Bald. in l. data opera. numero 62. columna decimatertia. ad fin. versiculo. Super secundo puncto dico. C. qui accus. poss. Plaça in tract. De delictis. capitulo quadagesimoprimo. numero trigesimo sexto. id quod ex voluntate pendet. non existimatur esse ex necessitate. l. sapè audiui. ff. de offic. præsid. Fortu. Garf. in l. Gallus. columna vigesima versicul. Nunc de verbo potest. ff. de liberis & posthumis. Nam quamuis liceat occidere adulterum, tamen non est de necessitate, cum ei veniam concedere possit maritus, & suo iure renunciare. glossa. notab. in l. accusationes. C. quod met. causa. quam adhuc notauit Iason. in l. qui fruum. columna finali. ante numerū sextū. ff. de verborum obligationibus. Cum igitur non sit crimen capitale, clarè constat filios procreatos ex adulterio, non esse natos ex damnabili & punibili coitu, ac proinde priuandos minimè fore à successione materna, quæ propter adulterium, nullam penam capitalem ex viri indulgentia fuit passa. §. Secundo in huius rei præsidium est Bald. dictum in capitulo. ex literis. columna finali. numero vigesimo octauo. de constitut. vbi singulariter firmit, quod licet bannitus possit occidi, tamen ex quo non occiditur, vsquequo realiter occidatur, pena mortis non dicitur.

¶ Tertiò facit, nam si statuto caueatur, quod bannitus in persona non posset capere hæreditatē ex testamento, nec ab intestato, & tamen aliquis fuit ex bannitus in libris, ceterūque si intra decē dies nō soluerit, & in fortiā cōmunis peruenierit quocūq; tempo;

tempore furcis esset tradendus, si tamen talis ban-
nitus fuerit hæres institutus, & adierit hæredita-
tem, quod talis aditio valet, & residet huiusmo-
di exbannitus si soluerit centum libras, & infor-
tiam communis non peruenerit, si tamen non sol-
uerit, aut venerit in fortiam communis, & furca
suspensus est, tunc retro fingitur non successisse,
secundum Bald. egregie in l. 1. columna. 6. numer.
23. vers. Secundo quæro statuto. C. de hæred. in-
sti. Ita ergo dicendum est in casu nostræ quæstio-
nis, quod si talis mulier state præmissa. l. 9. in de-
cisionibus Tauri, per maritum non fuerit occisa,
tales filij non sunt priuandi eius successione, si ta-
men fuerit occisa, repelluntur ab eiusdem matris
successione, quia sunt nati ex damnabili & puni-
bili coitu ex parte matris.

¶ Quartum elementum huius rei inducitur tali ra-
tione. Nam clarum est, vt talis filius dicatur ex
damnabili, & punibili coitu procreatus, requiri-
tur quod mulier incurrat poenam mortis natura-
lis. Sed iudex non potest mulieri adulterium per-
petranti poenam mortis infligere, ergo nō possu-
mus fateri incurrisse in poenam mortis, nam si es-
set poena, iudex posset imponere, non tamen im-
ponit, quia non potest, ergo non est poena, & per
consequens mulier adulterium committendo, nō
incurrit poenam mortis.

¶ Quinto ex cap. commissa. de elect. lib. 6. vbi il-
lud, quod est in propinquitate ad incurrendam
poenam etiam ipso iure impositam, non solet es-
se in consideratione, vsquequo totum tempus fue-
rit integrè elapsum. De quo vid. Felin. in capitu-
lo. 1. de præsc. & in c. eam te de. rescrip. Ita etiā di-
cendum, quod licet ista mulier adeo sit propinqua
actui mortis, vt iam per maritum debeat occidi, ta-
men vsquequo occidat, non dicatur incurrisse pœ-
nam naturalem mortis, & per consequens, quod ta-
les filij non debeant priuari successione.

¶ Sexto pro ista parte facit elegans Bald. assertio
in l. 1. ff. de in litem iur. dicentis, quod quando fu-
turus euentus non est initiatus, nec præparatus, &
alicui nocet. quia tunc talis euentus non inspicit-
ur, cum certi esse non possumus de illo futuro e-
uentu, cum nō omnis potentia in actū dedueatur.
Ergo ita in proposito, ex quo talis futurus mortis
mulieris non est præparatus, nec initiatus, & sequi-
tur præiudicium filijs, & sic tertio non debet esse
in consideratione.

¶ Cōsidero septimo loco rationem talem pro hac
conclusionē. Nam interest reipublicæ, ne crimina
inulta maneant, & sic quod adulterini priuentur suc-
cessione matris, & tamē statutū est in iure, ne ma-
trimonia infamētur, vt solus maritus possit crimē
adulterij in iudiciū deducere, vt est perpetua lex
fori totius Hispaniæ receptissima in l. 2. tit. 7. lib.

4. for. legū. Lusitanixque obseruat vsus, teste Atio
Pinel. in l. vlti. nu. 24. C. de bonis mater. non enim
matrimonia inquietari debent. vt in l. 1. ad fin. ff.
de lib. homi. exhib. Soliusque mariti est castigare
vxoris mores. l. rei iudicat. 16. ff. solut. mat. l. quam
uis. C. ad leg. Iuli. de adult. quo fit, vt mulier mari-
tata etiam si meretrix sit dum tamen maritus non
sit author adulterij, non est incarceranda pro de-
bito ciuili. singulariter adnotauit post alios Hip-
pol. sing. 279. & faciunt quæ not. Ias. in l. plerique
ad fin. ff. de iniur. vocand. quod est singulare ad l.
4. in decisio. Tauri. Ita etiā quādoquidē longe mi-
nus interest reipublicæ, vt filij isti priuentur succes-
sione, cū ipsi non fuerint in culpa. c. nasci. 56. dist.
quā vt delictū ipsius adulterij puniatur, dicendū
erit à fortiori, quod ne matrimonia infamētur,
isti filij minimè successione priuari debeant.

¶ Octauo præterea pro eodem induco. Nam si da-
remus, quod esset pœna à iure imposita, maritus
eam occidens, non peccaret, cū esset executor pœ-
næ. vt in c. cū minister. 23. q. 5. sed sic est, quod oc-
cidens vxorē propria auctoritate peccat mortali-
ter, etiā si absque rācore occidat. ex glo. in c. inter
hæc. 33. q. 2. Latissimè Fortuni. Garl. in tract. de vl-
timo sine vtriusque iur. illatio. vndecima. col. 47.
cū seq. & supra in hac glo. resolui. igitur delicti pu-
nitio, non dicitur pœna, sed vindicta. ergo. &c.

¶ Nonò confirmatur. Nā filij nihil peccauerunt in
crimine patris. c. nasci. 56. d. tex. in auth. de incest.
nup. Facit. l. fin. C. de natur. lib. cum ergo non fue-
rint in peccato, nec in pœna debent esse. arg. l. ab-
sentem. ff. de pœn. cum peccata suos debeant tene-
re authores. l. sancimus. C. de pœn. cum à me addu-
ctis intra tract. de bonis lucr. const. matri. ad Seguram
col. 1. nu. 1. & per totum. C. ne filius pro parte. & il-
lud Ezechiel. 18. Filius nō portabit iniquitatē pa-
tris. Quāuis ex causa aliquādo contingat, q. vnus
punitur pro alio. ex reg. Sine culpa. vbi dixi de re-
gu. iur. lib. 6. & ita diximus in epilogo hæretico-
rū. Et in hunc sensum intelligo. c. cū secūdū apo-
stolū. de præbend. quatenus vult clericum ordina-
tū absque patrimonio ab episcopo, eius successor,
qui fuit sine culpa, teneatur ei providere de neces-
sarijs, vel beneficio, ex causa, ne cogatur in vilipen-
dium totius ordinis clericorum medicare. Et iste
est verus sensus illius tex. in §. inde est q. cū. Sed in
p̄senti cessat pœna, & causa ipsius, cū à iure nō repe-
riatur antequā mulier morte sit affecta ppter cri-
mē adulterij. Ergo nō est huiusmodi priuatio, quæ
pœna est. ex Bal. per tx. ibi in l. nō dubiū. C. de legi.
& supra à me traditū est. His etiā accedit talis cō-
sideratio. Nam pœna priuationis successione à iure
imponitur, nō in odiū ipsarū mulierū, nec filiorū,
sed in odiū ipsius delicti, vt in auth. de incest. nup.
& in l. 2. tit. 3. lib. 1. ord. & in l. 2. tit. 5. lib. 5. ordi-
& vtro-

& vtrobiq̃ue annotata.c.odio.86. distin.vbi habetur, odio habeantur peccata. non homines, & in c. duo ista. 23. q. 4. ibi, persequamur in eis propriam iniquitatem, misereamur communem naturam, & ea, quam ob rem. de pœn. dist. 1. Cum igitur odio debeant haberi ipsa peccata, & pœna infligatur ipsi delicto, & non in odium filiorum, clarè deducitur, quod tales filij ex coniugata procreati minime ab eius successione debent priuari. ¶ Quibus etiam adstipulatur talis ratio, Crimen incestus longe maius esse constat crimine adulterij. l. si adulterium cum incestu. vers. Nonnunquam. ff. de adulter. Sed sic est, quod filij ex incestu procreati non priuantur successione, vt patet ex. l. 9. Tauri. ergo nec etiam filij nati ex adulterio ante realem mortem matris adulteræ. De iure communi ex incestu sine adulterio mulier non incurrerat in pœnam mortis, vt tradit Grego. Lopez in. l. fin. ritu. 18. part. 7. si essent successibiles matri, est gloss. in authen. ex complexu. verb. indigni. C. de incest. nup. & in. §. nouissimè. verb. admitti. Insti. de Senatu. C. Orficiano. & l. 11. titu. 13. part. 6. vbi Grego. Lopez in verb. Natus ex damnato coitu. Tetigit hanc quæstionem, dicens pulchram, & non tantam à doctoribus Hispanis, quos ipse viderit, & relinquit cogitandum in ea. ¶ Præterea & duodecimo. facit. Nam ista lex in suo casu non imponit pœnam mortis, sed permittit, & non omnibus de populo, sed tantum marito, & sic in ultionem propriæ iniuriæ. vt in. l. si adulterium cum incestu. §. imperatores. ff. de adult. & non vt ministro legis. Cum ergo permissioem & non condemnationem contineat, interim quo mulier non fuit occisa à marito propter crimen adulterij, filius ex tali coitu natus, non est dicendus natus ex damnato & punibili coitu, ex quo mater incurrit pœnam mortis per præmissam. l. 9. Tauri, cum rationibus deductis, nec iste coitus cum coniugata fuit expressus, vt natus ex damnato coitu. in dict. l. 11. titu. 13. part. 6. ¶ Contrariam partem, imò quod talis filius non succedat, & dicatur natus ex damnato & punibili coitu. per. d. l. 9. Tauri, Probatur sequentibus rationibus & authoritatibus. Primò, nam ex quo maritus propter adulterium vxoris, potest eam occidere, & sic incurrit pœnam mortis naturalis, filij inde geniti meritò dicuntur procreati ex damnabili & punibili coitu, & sic insuccessibiles matri absque dubio fore. Et quod incurrat pœnam mortis naturalis, apparet ex legis permissione, & aptitudine. Nam vt crimen dicatur inductiuum mortis naturalis, sufficit, quod possit ex legis statuto aptitudine & potentia imponi de linquenti. ex Bartol. in. l. secunda. numero secundo. ff. de publi. iudi. vbi eleganter innuit crimen tunc dici capitale, licet duæ pœnæ alternatiue im-

ponantur, videlicet, vna capitalis, alia verò pecuniaria, ex quo enim vtraque est in obligatione tam pœna mortis, quàm alia quæ mortis non sit, tale delictum dicitur capitale. Sic etiam in proposito, ex quo propter istud crimen adulterij maritus potest eidem mulieri inferre pœnam mortis naturalis, & etiam alias pœnas ad libitum, vt in hac regia lege cautum est tale crimen capitale dicitur, & incurrisse prædictam adulteram pœnam mortis naturalis. Et sic per dict. l. nonam Tauri erunt filij insuccessibiles. ¶ His etiam secundo accedat talis consideratio. Nam quando plures pœnæ sunt alternatiue, omnes sunt in obligatione. l. vbi autem non apparet. §. illud aut illud. ff. de verb. obligat. Sic ergo mulier incurrendo huiusmodi delictum adulterij, incidit in laqueum, & omnium pœnarum supradictarum alternatiuarum obligationem, ita vt etiam infligi possit pœna mortis naturalis: ergo per crimen in eam incurrisse non est dubium. dict. l. nona. ibi, *entonces se entiende y diga dañado, y punible ayuntamiento, quando la madre por el tal ayuntamiento incurriere en pena de muerte natural.* Pondera ergo, quod pœna, & non executio ipsius ponderatur in prædicta lege Tauri. quæ pœna mortis hodie etià debetur propter crimen adulterij, ergo, &c.

¶ Tertiò considero Bart. doctrinam in citata. l. secunda. numero secundo. ff. de publi. iudi. vbi probat, pœnam capitalem conditionaliter impositam facere iudicium capitale, etsi statuto caueatur, quod pro homicidio quis puniatur in quinque libris, et si non soluerit intra decem dies puniatur in capite, quod tale crimen dicitur capitale, & incurrisse in pœnam capitalem. Idem firmat Ioan. Fab. in §. publicorum. Insti. de public. iud. Ita ergo in specie proposita erit fatendum. Nam ex quo marito permittitur, vt si eidem mulieri noluerit parcere tribuendo vitam possit occidere, clare patet huiusmodi delictum esse capitale, & sic incurrisse pœnam mortis naturalis.

¶ Quartò adstipulatur talis consideratio. Nam vt actio pœnalis dicatur, sufficit quod aliquo casu possit esse pœnalis. tex. elegans in. §. his autem verbis. Insti. de lege Aquilia. & actio quod metus causa. hac ratione dicitur pœnalis, quia aptitudine potest esse pœnalis. ita probat etiam tex. in. l. si cum exceptione. §. satis clementer. ff. quod metus causa. ita etiam ex quo hæres potest esse in mora soluendi legatum relictum ecclesiæ, vel alij venerabili loco, actio, quæ contra eum datur, dicitur mixta. probat text. in. §. ex maleficijs versicul. Item mixta. Insti. de actioni. Sic etiam in nostro casu ex quo tali mulieri potest infligi pœna mortis naturalis, dicendum est, incurrisse pœnam mortis naturalis.

¶ Confirmatur quintò. Nam lex semper inspicit & considerat quod frequentius fieri solet. l. nam ad ea. ff. de leg. b. l. 1. §. quotidiana. ff. de aqua quod tidi. & æstiva. vbi expresse habetur, aquam quod titianam eam dici, quæ assidue adduci solet, vel æstiuo tempore, vel hyeme, etiam si aliquando ducta non sit. Sic ergo concludendum in præsentis dubio. Nam cum plerunque, & ex maiore parte mariti huiusmodi delictum mulieres perpetrantes occidere soleant, ut suum honorem conseruet quem præferendum vitæ dixit esse Papinianus Iuriconsultus. in l. si adulterium cum incestu. §. i. berto. in illis verbis. Nam cuius famæ, multo magis parcendum est. ff. de adult. & honor omni cōmodo pecuniario præponendus est. l. Iulianus. ff. si quis omitt. causa testam. l. miles. §. focer. vbi notat Angel. col. 2. ff. de adult. & Sapiens, Melius est bonum nomen, quàm diuitiæ multæ, & homo cum sit infamis, loco mortui habendus est. gloss. in. c. vno delegatorum. ibi. Idem si alter efficiatur infamis. Ad idem. l. iusta. ff. manu. & vindict. Optima. l. 4. tit. 13. part. 2. Igitur cum honoris conseruatio & iustus dolor pœnam mortis inducere frequentius soleat, ut videmus in probis viris, qui castitatem vxorum amant, absque dubio nati ex tali crimine per legem regiam dici debent ex damnabili & punibili coitu. ¶ Sextò facit. Nā verbum (incurriere) positum in dict. l. 9. Taur. est futuri temporis, inducens idem, quod ipso iure. glossa in. l. in criminali. C. de iur. omni. iudic. ergo licet realiter reuera per matrem adultera non tu. sit occisa, tamen ex quo crimen commisit, fuit subiecta mortis naturalis coercioni. ¶ Præterea & septimò. Nam maritus propter lucrum bonorum vxoris adulteræ, & ne veniant ad filios ex adulterio procreatos, credendum est eam occidere præferendo proprium commodum. l. præses. C. de seruitu. & aqua. & in odium adulteræ earum que filijs. ergo, &c. ¶ Insuper facit. Nam de iure adulterij, & nati ex damnato coitu non succedebant matri. glo. & Bald. in authen. Si qua illustis. C. ad Orficiam. vbi singulariter probant, quod vbiq̃ue parentes possunt accusari de adulterio, stupro, vel incestu, tales spurij tanquam nefarij non possunt patri succedere, ut est tex. in authen. quib. mod. natur. effi. sui. §. fin. col. 7. Quam conclusionem sequitur doctissimus Montalu. in. l. 1. titul. de legatis. lib. 3. for. leg. in glo. ni a ome de reli gion. colum. 4. Et idem esse in adulterio, tenet declarando legem partiæ Gregori. Lopez in. l. 1. in verb. natus ex dānato coitu. tit. 13. par. 6. Si ergo de iure cōmuni sunt insuccessibiles, lex Tauri tanquam inducens correctionem non est amplianda, sed restringenda, ne hodie isti filij adulteri succedant. ¶ Octauò hanc conclusionem de-

duci ex verbis Bald. in. l. data opera. colum. 5. nu. 14. versi. Item notandum est. C. qui accus. nō possunt. ostenditur. vbi ad hoc ut pœna inducta ab statuto dicatur capitalis, sufficit, quod sit aptitudine, quanuis realiter non sit illata: nam dubius euentus debet in omnem partem sui considerari. l. sufficit. ff. de cond. indebi. ergo & in specie proposita idem dicendum est. ¶ Vltimò hanc partem, quod talis filius non succedat matri, veriore & sustentabiliorem reputat Iacob. de Villalpando in rep. l. 22. §. 44. nu. 10. tit. 1. part. 7. fol. 114. colum. 1. infideliter relatus à Petro Plaça in tract. de delictis. c. 41. nu. 36. & verba Villalpadi hæc sunt quod tamen inter prædictum filium adulterinū, & matrem, vel eos, qui sunt ex parte matris non oriatur agnatio vel parentela, ita quod inter eos detur successio, vel concedatur accusatio tanquā de sanguine offenso, posito quod pœna mortis mulieri adulteræ imposita non sit, videtur mihi verius, & sustentabilius, &c. Et sic quatenus Plaça citauit dictum Villalp. ipsum intelligendo secundum Cottam, quem allegat prout est intelligendus, est corrigenda eius litera in illis verbis, ex his constat, &c. negatiue, & non affirmatiue. Et sic probat sententiam istam vltimo loco à nobis probatam prædictis octo rationibus. & tenet Michael de Cifuentes in. l. 9. Tauri. num. 2. Et hæc partem positam vltimo loco tanquam veriore, licet cogitandam reliquerit, proposuit Gregor. Lopus in. l. 10. verb. natus. tit. 13. par. 6. & videtur verior, quia lex considerat crimen, & eius pœnam, non tamen executionem. Nam etiam ex venia Principis eius voluntate habita posset contingere in alijs criminibus inducentibus mortem naturalem quod cessasset, ut plerunque fit, non tamen cessaret dispositio legum existimantium tale crimen & coitum esse damnatum & punibile, & cum hæc voluntas sit potius de iure speciali, quàm de necessitate, non est in consideratione, nec tollit legis institutum. Et pro hac declaratione est præmittendum, aliud esse coitum damnabilem, aliud punibilem. Ex coitu damnabili natus ille est, qui est ex coitu à iure non punito natus, ut ex coitu meretricali, vel ex concubinato, & huiusmodi: & istis casibus filius bene succedit matri. Ex coitu verò punibili natus ille est, quando ex tali coitu mater debet puniri, & tunc talis filius nō succedit matri glo. singul. in. l. si qua illustis. verb. cum legitimis. C. ad Orficiam. & est simi. in authen. Ex complexu. C. de incest. nup. & in. §. nouissime. In sti. ad Orficiam. & est resolutio communis Bar. & aliorum in. l. fin. colum. 2. num. 4. ff. de his quib. ut indig. & quæ per. l. 11. tit. 13. part. 6. tradit Gregor. Lopez. Hodie tamen ut talis filius priuatur successione matris, requiritur copulatiue, quod talis

talis coitus sit damnabilis & punibilis à iure, ob quem mater esset punienda pœna mortis. vt in ca. l. i. C. de muli. quæ propt. seru. se iniun. l. final. titul. 24. part. 7. & declarat Grego. Lopez in. d. l. 11. in verb. natus. & sic in primo casu filij succedunt in posteriori verò minimè ex interpretatio ne. d. l. 9. Tauri & eadē ratione filij nati ex adul te rio sunt nati ex dānabili coitu & punibili, cum de iure diuino & communi sit pœna mortis, vt supra & inferius annotatur. ergo sine correctione iuris est intelligenda lex Tauri. l. præcipimus. C. de ap pella.

¶ Pro priori autem parte videtur vrgerē ratio, quæ fouet, ne matrimonia infamentur post obitū mu lieris, dicendo eam adulteram fuisse, cum delictū fuit remissum à marito, & cum fama fuit remissa, multo fortius vita corporalis, quæ est inferior, & minoris valoris. l. si adulterium cum incestu. §. Im peratores. ff. de adult.

¶ Tum etiam, quia lex est permissiua, & non præ ceptiua, & sic ante executionem non dicitur in currisse mulierem in pœnam mortis. Et verbum, incurrisse, secundum communem est canon infe tendæ, & non latæ sententiæ, cum sit futuri tem poris. ex glo. in. l. criminali. C. de iur. om. iudi. gl. in. c. si diligenti. verb. perdant. de foro comp. glo. in. l. si quis in tātam. C. vnde vi. & in regul. In pœ nis. verb. in pœnis. de reg. iur. lib. 6. Iaf. in. l. rem quæ nobis. nu. 35. de resc. Tiraquell. in rep. l. si vn quam. verb. Reuertatur num. 127. C. de reuo. do nat. Soci. in tract. regu. cū fallen. regul. 360. incip. Sententia requiritur. Hippoly. in rep. rub. nu. 30. ff. de fals. & sic requiritur quòd mulier propter crimen sit occisa.

¶ Item, nam licet non occidat propter adulte rium, poterit eam accusare maritus ad dotis & bo norum lucrum, & ei inferre aliam pœnam inferio rem, ne bona veniāt ad filios adulterinos si volue rit, & sic cessat alia ratio adducta contra spurium in secunda opinione.

¶ Nec etiam obstant mihi fundamenta considera ta, quòd aptitudine sufficit pœnam esse capitalē, ad hoc vt dicatur pœnam capitis inferre in secun da opinione in primo, secundo, tertio fundamen to. Nam fatendo has rationes, responderi potest, esse intelligenda, quòd censenda sit pœna capitis illa si possit imponi ex futuro euētū, quo ad hoc, vt iudex super illa causa non recipiat fideiussores, & alia denique faciat, quæ solent fieri in causis in ferentibus pœnam capitis, & sic, quòd in eo, in quo illa culpa respicit illud, quòd est in pendentī, & damnum alterius partis, quòd si illa causa non haberetur pro non capitali inde posset suboriri haberetur pro causā mortis, nō tamen quo ad suc cessionis priuationē, nec in odium tertij debet cē

feri esse causa capitalis, nā isto casu debet accipi, pro eo, quòd est, non autem pro eo, quòd esse po test. Et hoc videtur voluisse Bal. in. l. i. ff. de in lit. iur. & in cap. ex literis. in fin. de constitu. Et hanc partem hisce fundamentis pro vtrāque parte ad ductis defendi & obtinui consulendo Ann. 1548. prout ex meis consilijs, seu quæstionibus recepi. in. q. 305. incip. Quæstio singularis an stante. l. 9. Tauri. & in scriptis Salmanticæ statim auditori bus meis tradidi, quam nota, & signa perpetuò ad intellectum. l. 9. Tauri. & nostræ legis.

¶ Vtrum autem filij clericorum in sacris habitū possint succedere in bonis matris, Quæ cum sit certa, & in matre non sit talis priuatio nec per legem Regis Ioannis. 22. titul. 3. libr. 1. supra. nec per. l. Tauri nonam eam referentem, Vide tur quòd possint succedere, ex ratione etiam ad ducta in superiori quæstione: quia in odium cri minis & non filiorum fuit inducta dicta lex. 22. de qua prohibitione est Concili. Trident. sessio. 25. cano. 14. & ad eius prohibitionem assignatur ratio in dict. Concil. Triden. sessio. 22. de refor matione cano. 1. incip. Eadem sacrosancta. & ex sessio. 25. cano. Vt paternæ incontinentiæ. 15. in ordine. Si ergo tantum in patres clericos loqui tur, & ex causa ibi scripta, cum sit pœnalis, indu catque priuationem, non est extendenda ad ma trem, in qua non loquuntur leges Regiæ. arg. tex. in cap. consuluisti. 2. quæsti. 5. in illis verbis. Et quòd sanctorum patrum documento sanc tum non est superstitiosa adinventione non est præsumendum. Tum etiam ex gloss. singul. in cap. fin. de iur. patro. Pro qua est tex. optimus in cap. is qui. de sententia excommu. lib. 6. vbi dixi. Tiraquell. in rep. l. si vnquam. verb. Reuertatur. nu. 208. C. de reuocand. dona. & tradidi in tract. de bonis lucra. constante matrimo. nume. 166. ad Seguram. Ergo filij clericorum sunt successibiles matri, cum non sint nati ex damnato ex punibili coitu, prout in. d. l. 9. Tauri est dispositum, ex par te matris.

¶ Secundò suadetur. Nam de iure communi & partitarum omnes filij succedunt matri non illu stri, nisi sint nati ex damnato coitu & punibili à lege. glo. in authe. ex complexu. C. de incest. nup. & in. l. si qua illustis. C. ad Orficiā. & vtro bique docto. Si ergo mater concubina clerici non erat coniugata, vel clerici consanguinea, non prohibentur filij clerici succedere, cum isti non sint excepti à lege. 10. titul. 13. par. 6. vbi tetigit quæstionem Gregor. Lopez in verbo. Natus. Te net Montalu. in. l. 10. incip. Defendemos. verbo. En adulterio. colum. 2. versicul. Filius tamē clerici titul. 5. lib. 3. for. leg. Subdens, quòd ita est intelli genda lex Soriz, scilicet. 22. tit. 3. lib. 1. ordinam.

& est. l. 3. tit. 21. part. 4. Cuius verba sunt, *Ca non denen heredar los bienes del padre, como quier que pue dan heredar los de la madre.* vbi Grego. Lopez tenet hanc partem, & limitat dupliciter. Respondetque ad legem. 22. tit. 3. libr. 1. ordi. non loqui in matre, sed in patre, vt constat in eius decisione, licet verba posita in principio, *si sus hijos sus bienes y de sus padres,* contrarium suadeant: quia sunt verba narratiua intentionem & motiua cōdentis denotantia ad excludendos filios à successione parentum, non tamen matris non coniugatae, nec consanguineae clerici in sacris, cuius concubina fuit, sed indicat velle, quod tollatur occasio mulieribus commiscendi se cū clericis, si videant filios repelli à successione clericorum, quod non ita esset, si prospicerent, non solum illis posse succedere, verum etiam clericis patribus, vt ex originali appareret illius. l. 22. quod noluit repellere filium clerici à successione matris, nec consanguineorum ex parte matris. nec. l. 9. Tauri obstat, cum nihil aliud intendat, quam approbare in sua dispositione prædictam. l. 22. Soriae, quæ cum in hoc casu nihil intendat disponere in successione matris, non est dicendum legem Tauri aliud intendere, quā quod erat dispositum per. l. Tauri. cum. l. referens, sit in referente. l. asse toto. ff. de hære. insti. Bald. in. l. 1. per tex. ibi. colum. 2. C. de erro. aduoca. & quia originale prædictæ. l. 22. Soriae editæ à rege Ioan. Ann. 1418. in. 2. ord. de petitionibus non habetur communiter in presenti describere erit vtile, cuius tenor est. *Otrofi a lo que nos pidieron por merced que en algunas cibdades, y villas, y lugares de los nuestros reynos ha cartas, y privilegios que los hijos de los clerigos que ouieron en sus barraganas, que hereden sus bienes, y de otros qualesquier sus parientes assi como si fuesen legitimos y nacidos en legitimo matrimonio, y que por esta razon dan ocasion para que otras buenas mugeres alsz biudas, como virgines, sean sus barraganas, y ayan de fazer peccado, y que desto que viene gran de dejernicio a Dios, y ansi grande escandalo y daño a los pueblos donde esto acaescesse, y acaesce, y que las tales cartas que son todas contra Dios y contra derecho, y pidieron nos merced que mandassemos que las tales cartas y privilegios que los dichos hijos de los clerigos en esta razon han, que les non valan, ni les fuesse guardadas, A esto respondemos que nos plaze, y tenemos por bien, que los tales hijos de los clerigos que non ayan ni hereden los bienes de los dichos sus padres, ni de otros parientes, ni ayan qualquier manda, o donacion que les sea fecha agora ni de aqui adelante, y qualesquier privilegios, o cartas que tengan ganadas, o ganaren de aqui adelante en su ayda, y contra esto nos ordenamos, y mandamos que non valan, ni se puedan dellas aydar ni aprouechar, ca nos las renocamos, y las damos por ningunas.* Ex cuius lectione constat, successio

nem in bonis parentum clericorum, & non matrum concubinarum filijs prohibitam esse. Et sic deducitur veritas huius dubiæ quæstionis. Nec obstant aliæ rationes & authoritates, cum sint imaginationes de bene esse, & doctorum non necessariæ, & contra ius commune, non derogatum per legem Soriae, nec à lege. 9. Tauri. Et sic attendi potest opinio. Montalui, & Gregor. Lopij tenendam esse. Quauis contrarium teneant Ioan. Lup. in dict. l. 9. numero. 37. in l. 16. numero. 12. & Couar. in epitom. 4. Decret. 2. par. cap. 8. §. 5. num. 17. Syluest. in sum. verb. filij. quæst. 4. quos retuli in dict. l. 22. in glossa. 1. colum. 164. versic. Quæritur vltcrius, vtrum mater. tit. 3. lib. 1. ordinam. Et sic crederem, salua saniori sententia, istam opinionem veriorē esse, vt filij clericorum in sacris succedant ex testamento & ab intestato matri. quia lex Tauri solum venit ad confirmationem legis Soriae, in qua nihil immutatum ex his, quæ à legibus partitarum & communi disposita erant, ergo nec à nobis, vt supra declarauimus. Nec est bona consequentia, quod exclusa vna linea cognatorum, scilicet paternæ, intelligatur exclusa alia, cognatorum, scilicet, maternæ. Imò contrarium est tenendum ex verbis. dictæ. l. 22. Pro cuius confirmatione adde Albert. Brun. in tract. de statu exclud. fœmin. artic. 6. numero. 78. Et sic consului hodie die. 21. Iunij. Ann. 1564. Fuit præterea dubitatum ex sacri Concilij Tridentini dispositione. sessio. 25. cano. 15. incip. Vt paternæ qua dispositum esse apparet filios clericorum non posse succedere in canoniam, seu beneficio, vel in quibuscunque ecclesijs, vbi eorum patres beneficium aliquod ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile beneficium obtinere, nec in dictis ecclesijs quoquo modo ministrare, nec pensiones super fructibus beneficiorum, quæ eorum parentes obtinent, vel aliàs obtinuerunt, habere, an habeat locum in successore beneficii alicuius, qui reputabatur eius pater ex vulgi opinione & tractatu ipsius cedentis, qui erat canonicus cedens, in aliqua cathedrali, vel habuit beneficium seu canoniam ab alio, sed quia prædictus pater putatiuus est in eadem ecclesia canonicus, dubitatur, vtrum in suo canonicatu possit succedere, vel residere, sine eo quod cogi possit resignare. Exemplum est. Quædam mulier nuptijs copulata Titio fuit infamata quod habuit copulam carnalem cum prædicto canonico (forte amico mariti, qui solitus erat ei benefacere, & habebat ingressum in domo prædictorum coniugatorum, prout fieri solet,) & prædictum canonicum quem dicimus successorē, erat fama, quod esset filius prædicti asserti concubi-

concupinarij, quanuis fuit conceptus & natus in figura matrimonij, & matrimonio constante, & præsente marito, matris in domo & lecto, ex eo, quia canonicus concubinarius habuit dictum canonicum statim cum natus fuit in sua domo, & eum tractauit, vt filium, & sic ipsum affectione paterna nominauit, & necessaria vt pater ministravit, & sic est præsumptio filiationis inde orta, & propter publicam famam viciniarum an sit expellendus ab ecclesia, in qua est dictus assertus pater, iuxta disposita in dicto Concilio. In quo dubio videtur dicendum, prædictum canonicum natum sub figura matrimonij præsente in loco & domo & lecto ipsius matris eiusque mariti uxoris filium legitimum & naturalem ipsorum censendum fore, & non asserti concubinarij, & sic posse habere ecclesiasticum beneficium habitum ante vel post concilij promulgationem & in eo residere ex cuiuscunque resignatione & collatione habuerit sicut legitimus, & sine defectu natalium etiam si pater putatiuus sit in eadē ecclesia præbendus & Canonicus, & succedere poterit parentibus, sub quorum matrimonij specie natus fuit cum cæteris filiis & fratribus. Nec credere tenetur matri asserenti fuisse conceptum ex concubinario. Si tamen refragatur conscientia, secretè dispensationem impetret cum clausula quia per inde, & derogatione concilij & statutis, &c. & ita consului cum primū Concilium venit Salmanticæ ad nostras manus. Tum, quia infamari non debent matrimonia, nec ex vanis imaginationibus & præsumptionibus maleuolorum fama defumenda est, quæ plerumque ab vno maleuolo & malæ conscientia euenire solet, & cæteri citò credunt, & publicè non solum dicunt, sed affirmant, prout experientia quotidie docet, sed fortior & sanctior est præsumptio quæ vrget pro matrimonio, vt bonum potius quàm malum cogitemus, cum præsumendum sit bonum quo ad mores. l. merito. ff. pro socio. cap. dudum. de præsumptio. Alciat. in tract. de præsumptio. regul. 3. præsump. 2. & præsumptio. 3. & quæ notat Cæsar. Lamberti. de iure patro. 2. art. 10. quæst. principal. primæ partis. primi libri. l. fin. & ibi Grego. Lopez. tit. 10. par. 5. Tum etiam quia non sequitur, Homines præsumunt malum contra bonum matrimonij, ergo est tale, cum fama, vt dixi, non contineat quid certum, imò sit fallibilis & mendosa per se, cum fama sit inanis de aliqua re rumor sine veri cognitione, siue bonus, siue malus, vt inquit Nicola. Nanus in Polyantea verb. fama. Et possunt isti maritus & eius vxor dicere cum Seneca lib. de remedijs fortuitorum male autem de te opinantur homines, sed mali. Moueretur si de te Marius, si Cato, si Lælius sapiens, si alter Cato, si Scipiones duo

ista loquerentur, moueretur, si hoc indicio facerent, quod nunc morbo faciunt. Præterea filiatio probatur, eo ipso, quod filius natus est constante matrimonio, & nullum fuit impedimentum inter coniuges, quo natura vetante possent ipsum procreare. l. filium eum diffinimus. & ibi not. gl. ff. de his qui sunt sui vel abe. iur. ad eod. quod confessio matris in contrarium dicentis filium natum esse ex adulterio non tollit, nec impedit præsumptionem filiationis, quæ insurgit propter matrimonium. l. Imperatores. 29. §. mulier grauida. ff. de probat. Andre. Alciat. in tracta. de præsumptio. regul. 1. præsumptio. 19. num. 2. Traditur per Felin. & alios in capit. per tuas. de probatio. vbi latè dixi. ergo, &c. ¶ His etiam accedit. Nam potius matrimonium præsumendum est, quàm concubinatus. l. in libera. ff. de ritu nupti. vbi Mo destinus. l. C. ait. in libera. mulieris consuetudine non concubinatus, sed nuptiæ intelligendæ sunt. Ergo cum hic præcesserit matrimonium, ex concubitu licito, & non adulterino præsumendum est filium natum fuisse. Quoniam in dubio non præsumitur fraus nec dolus, nisi apertissimis probationibus appareret. cap. officij. ibi, constiterit. & ibi Barb. colum. 31. num. 29. de testam. cap. accedens. de crimi. fals. cap. 2. de renunti. lib. 6. l. dolum. C. de dol. vbi Bart. l. 1. vbi not. Corne. C. si quis omissa causa testa. l. 3. §. vltim. in fine. in verbo. ostendi. ff. de tribut. actio. l. quoties. §. qui dolo. & l. patronus. ff. de probat. l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. glossa. in l. 2. C. si alien. res pign. dat. sit. gl. fin. in cap. ex tenore. de resc. adducit plura Tiraquell. in lib. 1. de retract. §. 26. gl. 1. num. 32. & quæ tradit Hippolyt. in practi. caus. crimin. §. secunda. num. 67. & in l. fin. C. de probat. & in l. 1. nu. 68. C. de Sicar. & in sing. 151. & in repet. rub. ff. de fideiuss. & Alci. in tract. de præsumptio. regul. 3. præsumptio. 1.

¶ Quibus coronidem ponit tex. insignis in l. miles. §. defuncto marito. ff. de adult. in illis verbis, nam non vtique crimen adulterij quod mulieri obijcitur infanti præiudicat, cum possit & illa adultera esse, & impubes defunctū patrē habuisse. Ex quo notatur, quod mulier maritata licet sit meretrix, tamen partus natus ex ea, præsumitur ex matrimonio habitus & procreatus. Quæ text. valde notabilem dixit Panor. in capit. intelleximus. num. 7. & ibi in. 2. Addi. ad eum. de adult. Ioan. Lup. in rep. rub. de dona. §. 60. num. 12. Alciat. in tract. præsumptio. regul. 3. præsumpti. 37. Bald. in l. si matre. num. 2. C. de suis & legit. hære. Hippolyt. in l. 1. §. ad quæstionem. num. 24. ff. de quæstio. not. Ioan. Neuizan. in sylua nupti. lib. 1. num. 85. fol. 17. Et faciunt notata ab Hippolyt. in rep. rubri. ff. de fideiuss. numer. 51. Ex quibus lo-

cupletabitur latē & bene nostra decisio: & declarabitur text. in dict. l. miles. §. de functo. ¶ Dubium autem in utroque foro, tam conscientie quam exteriori non adhuc bene expensum a doctotibus se offert. De adultera, quæ filium ex adulterio natum marito imposuit, qui ut legitimam habuit, necessariaque ad vitam & augmentum honoris ministravit, utrum se prodere teneatur, ne legitimi defraudentur regno, maioricatu, legitima, & bonis alias illis debitis, siue sint filij descendentes vel alias legitimi successores ex testamento, vel ab intestato ipsius mariti, & ad quam satisfactio nem ipsa adultera teneatur, vel adulter, vel filius putatiuus ad quid teneantur, & quando? Et videtur minime teneri ad hanc restitutionem, etsi grauisissimi præiudicii mariti existat, ex eo, quia nisi cum magno periculo, ac vitæ & infamie iactura fieri non potest, ut ad oculum à communiter accidentibus unicuique apparere poterit, igitur non tenebitur restituere. Nam ubi sunt duo mala eminentia, quod minimum est sequendo, actus prudentie est cap. duo mala. 13. distinctio. & ex Aristoteli lib. 5. Ethico. cap. 3. quō in loco ait, minus malum vicem boni habere, si maiori malo comparetur. Igitur cum periculum vitæ & famæ mulieri contingere possit, si reuelet adulterium, sin autē taceat malum eueniat legitimo hæredi respectu successioneis, & illud sit maius, & istud minus, est sine bona temporalia, sequendum erit, ut grauius malum effugiat, quemadmodum Sepulveda in dialogo de ratione dicendi testimonium docet. c. 9. & Couar. Doctor illustris Episcopus Segouien sis, & olim meritisissimus moderator almæ nostræ Salmantinae vniuersitatis in Epitome quarti Decretali. 2. part. capitulo septimo. §. 2. nume. nono. ¶ Præterea facit ratio. Imminente necessitate famus quis potest aliena subtrahere, ut inde vitam indemnem valeat habere. cap. si quis propter. de furt. at mulier tacet propter conseruationem vitæ ac famę, ergo optime poterit permittre, ut legitimus hæres careat hereditate, ne maximum dispendium ipsa mulier ex tali reuelatione pati possit. Quæ ratione stante, creditor, cui hereditas deberetur secundum ordinatam charitatem obligatur magis velle se ipsum hereditate carere quam tanto cum damno famæ & periculo vitæ ea sibi restitui, igitur mulier debitor iuste poterit ob premissam rationem restitutionem omittre.

¶ Tertiō his ad stipulatur casus in capit. officij de pœn. & remissioni ubi summus Pontifex scriptū reliquit, non esse negandam pœnitentiam mulieri adulteræ, aut quæ falsum supposuit partum, sed filio reuelatore tantum criminis satisfactionem iniungenda, etiam si non proponat, nec velit crimen proprium reuelare.

¶ Quarto ex matris reuelatione nullum commodum expectari potest, imò maximum damnum, quippe cum filius matri asserenti propriam turpitudinem non teneatur credere etiam iuranti, sed legitimus erit censendus in iudicio. l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. v. imperatores. §. mulier grāuida. ff. de probatio. l. 3. in fin. prin. ff. de iur. iurand. l. 9. titul. 14. par. 6. cap. per tuas. de probationi. Philip. Deci. consil. 54. num. 1. Matth. de Afflict. in consil. Neapolita. lib. 2. rubri. 22. num. 2. Alciat. de præsumptio. reg. 1. præsump. 19. Quæ cōcōsio & legis præsumptio adeo procedit, etiā si mater solita sit commisceri cum alijs, adhuc præsumitur natus ex marito. text. in l. miles. §. de functo. ff. de adult. non alibi secundum Bald. in l. si matre. num. 2. C. de suis & legitimi hæredi. Et valde notandus Panormi. in cap. intelleximus. num. 7. de adult. Ioan. Lup. in repe. rubri. de dona. inter vi. & vxor. §. 60. num. 12. Ioan. Neuizan. in Sylua nuptiali. lib. 1. num. 85. Alciat. de præsumptioni. regul. 3. præsumptio. 37. vbi in num. 3. ampliatur locum habere in concubina retenta in domo, quia præsumitur filius eius, qui eam concubinam retinet, non aliterus, glo. ad hoc est insignis in ca. Michael. verbo. contulerit. de fil. presbyt. Paul. Cast. in l. 3. colu. 2. ff. de lib. & posth. eam gl. dixit singul. ac menti tenendam pro filiis presbyterorum in cap. transmissa. colu. 2. num. 9. qui filij sunt legit. Ioan. Lup. in dict. §. 60. num. 13. quāuis ab hac opisione Alberi. nu. 13. in dict. l. filium velie recedere. Quam ipse intelligendam existimo, dum tamen pater recognosceret ipsum pro filio. ut in dict. c. per tuas. de proba. Et quod nō haberet præsumptionem contra mulierem aduersus quam probaretur copulam habitam eodem tempore. facit. l. 8. titul. 13. part. 6. & l. 1. in decisio nibus Taurinis in illis verbis, *Cō tanto que el padre lo reconozca por su hijo, puesto que no aya tenido la mujer de quien lo ouo en su casa, ni sea vna sola.* Si igitur filius non tenetur credere matri, imò fatuus esset ei adhibendo fidem, ut doctores dicunt de filio regis, qui renuntiavit regno ad asserctionem suæ matris affirmantis eum illegitimum esse. ut Alberi. refert in dict. l. filium. columna tertia. numero. 1. Panormi. in cap. officij. numer. 4. de pœnit. & remissio. Andreas Alciat. de præsumptio. regul. 1. præsumptio. 19. nu. 2. Consequens erit quod non tenebitur se periculo infamie, seu vitæ exponere, & sic restitutionem omittet. Archiep. Florent. 2. part. titul. 2. capitul. 8. colu. 3. ad fin. Angelus in sum. verb. Adulterium. §. 4. tangit dubium Richardus de Media villa in. 4. senten. distinctio. 3. art. 5. quæstio. 4. ad notum. Explicat optime Archiep. Florent. 2. part. titu. 2. cap. 7. §. 4. in princ. Alphons. à Castro lib. 2. de potestate legis pœnalis. cap.

lis.c.11.Caieta.in summ.verbo. Adulterium.Sic enim inquit Caieta.Si periculum ex manifestando adulterio imminet, occulte satisfiat vt melius potest,& reliquum diuinæ misericordiæ reseruetur.Et versa vice reperit in opere.17. quæst.resp. 14.Couar.in regul.Peccatum.1.part.in princ.nu. 3.verfic.Secundo ferè ab eadem ratione. de regul.iur.lib.6.vbi aliqua in contrarium adduxit & soluit.Tandemque omnium doctorum consensu dicit receptam hanc opinionem. & Domi.Sot.cum ea transit lib.4.de iusti.& iure.q.7.art.2.pag.361.colum.1.verfi. Dubiū autē inter doctores. Nec obstat quod glo.in dict.ca.officij. miratur, quod mulier illa verè pœnitere possit cum semper teneat alienum per regulam istius cap. Si res. & reg. Peccatum. de reg.iur.lib.6. Sed si glossator noster causam institutionis agnouisset, minimè miraretur:quia etsi alienum retineat,dominus tamē iuxta rectæ rationis iudicium deberet velle,ne cum tam graui damno,quale est famæ dispendium, illud sibi reddatur. Melius nanque est iuxta nūtiatum Salom. Proverb.22.] bonum nomen,quàm diuitiæ multæ. Et Ecclesiasti.41. Curam habe de bono nomine. Et Esai.3.reprehenſi sunt, qui peccata sua sicut Sodoma prædicant, nec abscondunt. Et in Psalm.55. Quid gloriaris in malitia. Et Psal. 93. Vsq̃ue quo peccatores gloriabuntur, effabuntur,& loquentur iniquitatem? Et diuus Augusti. lib. De bono viduitatis. cap. 20. transumptiue in cap. non sunt audiendi. 1.1. q.3. Quo loco vehementer increpat illos qui existimant esse satis habere bonam conscientiam apud Deum, imprudenter & crudeliter contemnentes propriam famā,quia nobis(ait)necessaria est vita nostra, alijs verò fama nostra. Idem reperit in sermo. De communi vita clericorum.& in cap.nolo. 1.2. quæsti.1. Hinc infamia morti æquiparata est. l.iusta. ff. de manu. & vindi.gloss.1. in cap.vno delegatorum. ff. de offic. delega. in illis verbis,dum dicit, idem esse si alter efficiatur infamis. & est simi.glo.verb. nō prodidit. in cap.ex pœnitentibus. distin. 50. Guiliel. Benedict. plura in hoc scripsit in rep. cap. Raynultius. verb. mortuo itaque testatore. 1. num. 315. de testa. ergo licitū erit mulieri conseruare suum honorem. ¶ Præterea bonū superioris ordinis, prout est vita proximi, est præferendum bonis temporalibus, & sic debito ex recta & præsumpta voluntate creditoris. Scot. in 4. senten. dist. 15. quæst. 2. art. 4. Pro quo fundamento est tex. in cap. suscepi mus. de homicid. dum dicit, quoniam expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere iacturam, quam pro conseruandis vilibus rebus & transitorijs tā acriter in alios exardescere. & in sui ratione est tex. in cap. licet. de regula. Præ maxime suadendum est, quoniam a

Christo abiectio bonorum temporalium, vt sanctius quis vitam agere possit, consulitur Matthe. 19. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, & da pauperibus, & sequere me, Tradit beatus Thom. 2.2. q. 186. ar. 3. ad quartum. Nauar. in cap. si quis autem. num. 37. de pœn. distinctio. 7. igitur si bona possessa secundum rectitudinem perfectionis sunt contemnenda, maiori cum ratione bona sita extra nostram potestatem, cum versatur tantum damnum proximo, vt præmissum est, honoris & vitæ. ¶ His sic præmissis, inquirendum est, quibus modis mater teneatur, vel possit damnum legitimo hæredi refundere. In primis Hostiens. in summa. de pœn. & remissio. §. quibus & qualiter. dicit, quod inducat filium adulterinum, vel suppositum ad ingressum religionis, supple tu, infucessibilis, vt in ordine Seraphici Francisci. Idem docet Archiep. Florent. 2. part. titulo. 2. cap. 7. §. fin. verfic. Primum est. post Scot. in 4. senten. distinctio. 15. quæstion. 2. & Gabri. quæstion. 2. Vel secundo modo consulat filio in fauorem fratrum renuntiet ius suum, quod habet ad bona parentū, & quæ iure legitimi hæredis consequi posset ex eorum hereditate. ex mente prædictorum. Ioan. Andr. Anchar. num. 4. & alij in ca. officij. de pœni. & remissi. gloss. in l. 10. verb. *en adulterio*. titulu. 5. lib. 3. for. legum. Alberi. in dictiona. verb. Adulterium, versicul. An fornicaria. ¶ Vel consulenda erit, quod legitimo hæredi restituat tantundē de proprijs bonis, si habet in quibus disponere possit, prout est in quinto bonorum, quod relinquere potest cui voluerit iuxta leges huius regni: si autē nō sit successor, cui restitutio fieri possit, det pauperibus. Panor. in cap. officij. num. 7. de pœnitenti. & remissio. post Card. colum. fin. verfi. Et vt concludas, & Anchar. num. 4. idem Anchar. in regul. Peccatum. de regu. iur. lib. 6. colum. 8. oppositio. 4. Syluest. verb. Adulterium. quæstion. 1. & ita satisfaciatur prout melius poterit, & reliquum diuinæ misericordiæ reseruetur. Caietan. in sum. De casibus consci. verb. Adulterium. ¶ Hoc verum intellige cum potest de proprio restituere, sin verò nō habeat, sufficit dolere de crimine, & præsupponere in mente satisfactionem realem, cum primum poterit. Ancha. in dict. regul. Peccatum colum. 8. nu. 6. de regul. iur. lib. 6. Panor. in dicto. capitul. officij. num. 7. post Hosti. columna fina. Ioan. Andr. Cardina. Anchar. & Antoni. de Butri. omnes in fin. colum. ¶ Sic igitur si bona propria habet, cautissime persuadenda erit, quod per interpositam personam satisfaciatur legitimo hæredi absque præiudicio suæ famæ. prout est communis sententia secundum Domi. Sotum. lib. 4. de iusti. & iur. quæstion. 7. articul. 2. In regno autem Aragonum facillime restituere poterit, relinquen

do legitimis omnia bona, quippe cum instituto filio in quinque solidis: et si parentes ditissimi sint, cum excludere possunt à cæteris bonis, & sic portio relinquenda filio legitimo regulatur ad libitum parentum, vt dixi in l. 1. tit. secundo. lib. 5. ordina. glossa. 1. Et in regno Portugallie in tertia parte omnium bonorum in præiudicium filiorum liberè disponere poterit, & sic in ea, vt dixi cautè, fieri poterit ista restitutio. ¶ Vel dicat marito, si est talis qui eam credat, ac nullum periculum ei euenire speratur ex reuelatione, prout sunt pluri mi qui prædominantur ab vxoribus, ac patienter sufferunt earum vitia, & fortè sunt internutij. nã si ipse acceptet, mulier libera erit. Quod tamè intellige quantum ad sumptus factos cum filio putatio in vita sua, cum ex eis liberam habuisset facultatem disponendo, etiam proijciendo bona sua in mari, vt docuit Bald. in Procem. C. numero. 9. Tenet Hosti. in sum. de pœn. §. quibus. ¶ Non tamen in præiudicium legitimorum quo ad legitimas, vel alicuius fideicommissarij, qui ad bona patris esset vocatus in defectum filiorum. Quia cum iste sit illegitimus, bona debent venire ad vocatũ in euentum conditionis, si absque liberis decesseris, argu. l. id quod nostrum. de regul. iur. ff. ex mēte Syluest. in summ. verb. Adulterium. quæstio. 1. Et sic modifica eos, qui dicunt mulierem à debito restitutionis eorum, quæ ad spurium deuenirent post talem reuelationem liberatã esse. vt est Gabriel in 4. senten. distinctio. 15. quæstio. 2. arti. 2. conclus. 2. litera. G. ¶ Cum detrimento famæ nõ teneri ait Caieta. in locis præcitatis. Quauis Hadrian. in 4. de restitu. quæstio. 1. fol. 95. column. 1. sentiat contrarium, nempe cum damno famæ teneri ad restitutionem. Cuius opinio falsissima est ex his quæ suprà diximus, cum fama sit thesaurus inæstimabilis, & sicut lilium dans suauitatem odoris. Bald. in l. vni. C. de cõfess. column. 5. refert Roland. consil. 45. num. 44. nisi eam intelligerem, quãdo esset egregius casus, in quo pro hæreditate se deberet infamare, nempe in regno, seu illustri maioricatu, seu hæreditate præclarissimæ domus, si lente adultera, ad alienos deberet transire, quo casu vix posset adultera conscientia pacari, si res esset certa, quod esset omnino suo testimonio profutura, nisi se etiam periculo vitæ proderet. Domini. Sot. ita restringens ad hunc casum text. in dict. cap. officij. in libro quarto. de iusti. & iur. quæstio. 7. art. 2. pagina. 302. column. 1. Sed cum bonum famæ, vt dictum est, sit inæstimabile, male compensatur, cum æstimabili, hoc est propter bonorum restitutionem, vt colligitur ex Nauar. in Manuali. cap. 17. nume. 91. Ergo videtur non posse procedere restrictio Dominici Soto, & continet maximum scrupulum.

¶ Ex prædictis succedit decisio dubij, quando sit restitutio ita facienda? Et respondeo, quod cessante necessitate mulieris, siue respectu periculi famæ, aut mortis, siue bonorum. Quia quæ stabilita sunt propter aliquam causam urgentem, ea cessante, cessare debet talis specialitas, & reditus ad primam obligationem, cum peruenerit ad pinguiorem fortunam. cap. Odoardus. de solut. & ibi glossa. etiam si cessisset bonis. Domi. Soto lib. 4. de iusti. & iur. quæstio. 7. artic. 4. in fin. etiam si in extrema necessitate re alienam accepit. argu. text. in dict. cap. Odoardus. glossa. communiter approbata in reg. Peccatum. secundum Couar. ibi. 2. par. §. 1. column. 12. versi. Quid tamè. de regu. iur. lib. 6. ¶ Est & aliud dubium, Si maritus vxoris adulteræ nullum habet filium, cui erit facienda restitutio pro hæreditate mariti, quam retinet filius spurius? Respondendum est, quod illi facienda est restitutio, cui maritus aliàs de hoc rogatus, si nõ haberet hæredem necessarium, declarauit se velle relinquere, vel illi, quem ipse hæredem fecit pro spurio filio substituendo eum pupillariter. Et si constat de voluntate mariti præmissa modo non succedentibus ab intestato, sed prædictis restitutio erit facienda. Alphons. à Castr. libro secundo. de potesta. legis poenal. ca. 11. fol. 204. column. 1. cum seq. & ita restitutio est facienda per mulierem adulteram illi, quem certò sciebat maritum suum fuisse relicturum hæredem, si sciisset se nullum habere filium hæredemque necessarium, secundum Alphonsum à Castro loco proxime citato. Quæ sententia si in vltimis existens ex infirmitate qua defunctus esset, ea voluntas constaret huic adulteræ, veram existimo sententiam Alphonsi. à Castr. sin autem conualuisset, cum sit voluntas deambulatoria vsque ad mortem, nescio quo iure talis declaratio sit sequenda, nisi dixeris quod non præsumitur venire contra factum suum. l. 3. ff. de mili. testam. nam ibi loquitur in actu perfecto, & in esse deducto, nos loquimur in verbis enunciativis, ex quibus deliberata voluntas non sumitur: nam dicere, volo instituere ecclesiam, aut imperatoris, sine testamento non censeantur instituti, quia sunt verba iactatoria, & adulatoria, vt communiter facere & dicere solent aliqui, quæ nullam inducunt dispositionem. l. eius bona. ff. de hæred. institut. vbi Paulus Consultus ait, Eius bona qui se imperatorem facturum esse iactauerat, à fisco occupari non possunt. Faciunt quæ notat Aretin. consil. 28. column. prima. dubio. 1. ¶ Videtur igitur, quod si constet de voluntate deliberata & absoluta mariti, quod restitutio sit facienda venientibus ab intestato, cum sint legitimi hæredes. l. 3. §. de illo. ff. pro socio. l. conficiuntur. ff. de iure codicil. capit. quicunque. 12. quæstio. 5. & vineulum naturale ac in.

ac indissolubile id suadet. l. iura sanguinis. ff. de re gul. iur. l. ius autem agnationis. ff. de pact. Confir matur. Nam si quis haberet consanguineos indi gentes, & non incapaces, & eos reliquos institue ret extraneos peccaret, nā prædictis est cæteris paribus debita hæreditas, honore parentelæ. No tau ad Seg. in l. cū patronus. num. 44. de leg. 2. Iaso. consi. 141. num. 7. lib. 4. Guilielm. Benedict. in rep. cap. Raynuius. verb. testamentum. 1. nu. 7 de testamen. Originalis est Fabri sententia in. §. intestatorum. Insti. de hæ. quæ ab intesta. deferū tur. Igitur his successoribus potius quàm alijs est facienda restitutio. Quibus deficientibus, paupe ribus cap. sicut dignum. §. eos. de homicid. gloss. c. cū sit. de Iudæ. ¶ Vtrum autē filius spurius cre dens matri dicenti illum illegitimum esse, tenea tur restituere quæ recepit iure filiationis à patre putatiuo? Et videtur dicendum teneri ab eo tem pore, quo est in mala fide, & credit se illegitimū esse, cum sciat patrem putatiuum, existimando se ad id teneri legis vigore, & non sua sponte hæ redem instituit, ac necessaria subministrat. igitur ab eo recepta nō consentur donata. l. donari. videtur. ff. de reg. iur. ac proinde tenebitur restituere pa renti putatiuo, hæredi uero legitimo. Sum. Rosella, verb. Filius. §. 7. Domi. Sot. lib. 4. de iusti. & iure. quæstione septima. artic. secundo. versic. Tamen si & hoc. Quod procedit secundum Scotum, etiā si in foro exteriori ratione præsumptæ filiationis consequutus sit à lege humana exteriori, quæ fun datur in præsumptione, in animæ uero iudicio, in quo cessat præsumptio, tenetur à se abdicare prædicta bona, cum sit malæ fidei possessor. capi tulo. si. de præscrip. cap. vigilant. cod. titu. capit. possessor. de regulis iuris. lib. sexto. Item quod si indubitanter credat matri, teneatur ad expensas, si mater est impotens ad restituendum, & ipse po tens saltem ad factas post notitiam & credulitatē nam ad antea receptas non tenetur, Tum quia pa ter tenetur alere filium, Tum, quia est bonæ fidei possessor, & ratione quasi possessionis facit fru ctus suos. l. certum. C. de rei vendicatio. cap. con sultationibus. de iur. patro. Gabriel in 4. sentent. distinctione decimaquinta. quæstione secunda. articulo secundo. Concor. 2. columna quarta, ver sic. Sed quid si spurius. Ioa. in sum. confes. lib. 2. titulo quinto. quæst. 23. colum. 2. Archiepiscop. Floren. 2. part. titu. 2. capit. 7. §. 4. Summa Pisana. verb. Adulterium. versic. Sed nunquid dictus filius Rosella summa. verb. Adulterium. §. 2. In foro ta men exteriori si nolit stare, non tenetur, quia es set ipsum exhæredem facere ex matris assertio ne, & fortè malitia eius & ira, quod sæpe euenire solet. argum. l. pen. ff. de probat. ¶ Quid autem di cendum est de adultero, qui credit ex certis con

iecturis filium suum esse natum ex adultera, nem pe propter infirmitatem mariti, vel absentiam? Respondendum est teneri ad restitutionem ex pensarum, quas pater putatiuus fecit cū filio eius tam respectu alimentorum, quàm dotis, seu dona tionis propter nuptias, vel ex alia causa honoris factarum cum eo, sicut parentes facere solent, ipsi patri putatiuo, vel hæredibus eius, eo casu, quo paupertas eum non excusat, & adultera non po test recompenare. Sed si fidem non adhibuit ma tri adulteræ, & dubitat propter aliquam causam, nempe ex facilitate mulieris, quæ cum alijs simi le delictum cōmittere est solita, liberabitur sine vlla restitutione reali, cum pœnitentia peccati tā tum relinquendo Dei iudicio, cui omnia sunt in comperto. 1. Reg. 16. Henri. cap. super. de bigam. Ita tenet Archiep. Florent. in 2. part. tit. 2. capit. 7. §. 4. colum. fin. Syluest. in sum. verb. Adul te rium. quæstione quinta. Gabriel in 4. sentent. di stinctione decimaquinta. quæstio. 2. art. 2. conclusi. 2. versic. De adultero autem. Caietan. in sum. verb. Adulterium versic. Quo ad hospitalium. Nauar. in manuali confessorum. cap. 16. numer. 48. cum se quent. ubi hanc dicit communem. Quicquid Do mini. Sotus in contrarium dixerit lib. 4. de iustit. & iur. q. 7. art. 2. pag. 362. versic. Sed molestior atq; vtrinq; vrgentior fuit. ex eo nanq; quia causa dā ni efficiens vitam spurij fuit. coniunctio adulteri, nam si non ipse habuisset copulam, nec filium su scepiisset. ergo tenebitur de damno, cuius princi pium ipse fuit. cap. fin. de iniur. cap. fin. de homi. lib. 6. quo text. causa remota nocet. ¶ Circa præ missa dubitatur, Filius expositus seu adulterianus habuit bona patris titulo pro donato, vel pro hæ rede bona fide, an post completam præscriptio nem debeat facere conscientiam de talibus bonis acquisitis, si sciat certò ipse illegitimum esse? Re sponderi oportet quod non. Syluest. verb. Adul te rium. quæstione. 3. Supplementum Pisanæ sum mæ. verb. Adulterium. columna tertia. Io. in sum. confessorum. lib. 2. tit. 5. quæst. 23. Quibus accedit Nam præscripta cum titulo & bona fide serua tis seruandis ad præscriptionem perficiendā, non sunt subiecta restitutioni, etiam si post completā præscriptionem superuenerit mala fides, & sic q res præscripta pertinebat ad alium. gloss. Host. & communis in cap. vigilant. de præscriptio. Ri chard. in 4. sentent. distin. 41. artic. 2. quæstione. 2. Conrad. de contractibus. quæstio. 15. & q. 29. con clus. 4. Archiep. Florent. 2. part. tit. 1. cap. 15. §. 7. Syluest. verb. Præscriptio. §. 3. Balb. de præscri ptio. 2. par. 3. principal. quæstione nona. Bartho. Cæpol. in rubr. C. de vscapio. pro emp. num. 114. Tangit gloss. in ea. Possessor. de regul. iur. libro. 6. in glo. 1. Anton. Gomez in l. 3. num. 125. in legi bus

bus Tauri. Ioan. de Medina in Codice. de restit. questione. 18. Soto. de iust. & iur. pag. 314. col. 2. lib. quarto. questio. 5. articulo quarto. quam communem asserit Dominus Episcopus Segouienfis in relectio. regul. Possessor. 3. parte. §. 2. nume. 1. ibique eam pluribus modis à varijs doct. sententijs contrarijs liberat, atq; approbat de regul. iur. lib. 6. Quod autem filij spurij non possint præscribere relicta à patre, etià si iusto errore putassent eos legitimos esse tempore ordinario, scilicet, 10. vel 20. an. spatio, secus longissimo. 30. annorum. glossa. in. l. nemo. ff. pro legat. Bald. in. l. id quod pauperibus. num. 34. C. de episco. & cleric. & in. l. nullo. num. 4. vbi. Salic. C. de reuendic. Salic. in. l. 1. C. pro hæred. Alexand. confi. 74. numero septimo. libro tertio. Corne. confi. 236. num. 4. libro 2. Et est opinio verior in puncto iuris secundum Berm. Chouer. tit. de pub. concub. pag. 315. nu. 16 Balbus in rep. l. Celsus. 1. par. nu. 9. ff. de vfucap. & in tract. de præscrip. 4. parte quartæ principal. questio. 18. ¶ Dubitatur, Vtrum clericus in sacris, qui bona sua reliquit amico ea fide, vt restituat filio spurio peccet, ac recipiens possit ea bona retinere, vel teneatur fisco, aut venientibus ab intestato clerici restituere? Videtur dicendum qd clericus in sacris legatum, vel institutionem faciēdo in fraudem legis, cum sit iusta, ne paretur via delinquendi clericis, & luxuriandi. vt habetur in l. 22. tit. tertio. lib. 1. & in. l. 2. tit. 3. libro quinto. regaliū ordinationum. igitur contraveniens & resistens præcepto regis peccat. ca. qui resistit. 1. questione tertia. capit. 2. de maio. & obedientia. cap. Omnis anima. de censib. & ad Rom. 13. Præterea lex iusta obligat hominem in foro exteriori ac interiori animæ. glossa. in cap. quæ in ecclesia rum. de consti. verb. constituerunt. singul. secundum Felin. in cap. 1. colum. 9. nume. 18. desponsabil. Gomelsi. in cap. 2. num. 34. de consti. lib. 6. Couarru. in cap. 1. num. 16. de testam. Quo in loco fatetur communem esse. & in Epitome. 4. Decret. 2. part. capitulo septimo. §. 7. numero nono. Probat Domi. Soto lib. primo. de iusti. & iur. q. 6. artic. quarto. versic. Questio est. Si igitur iusta est & obligat in conscientia, eiusque transgressorem constituere in culpam mortalem non est dubium. Nec obstat quod Legissator constituat poenam temporalem, nam ex eo eam imponit, quia præsupponit culpam propter quam adiicitur poena: & sic ex transgressione, ex qua inducitur peccatum mortale, prouenit poena in specie propoſita, & simili. Ex impositione enim poenæ colligitur grauitas, seu delicti magnitudo. cap. foelicis. §. cæterum. de poen. lib. 6. capitulo. quæsiuit. de his quæ fiunt à maio. parte Capi. & Deutero. 25. iuxta mensuram delicti erit & plagarum modus. l. re-

scriptum. ff. de his quib. vt indignis. Igitur sit conclusio, quod nulla est prorsus lex poenalis, si legitime sit poenalis nominanda, quæ non obliget ad culpam, nisi contrariam intentionem expreſſerit dicendo, nō intendimus obligare ad culpam, aut quid simile. Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 108. artic. 4. Domini. Soto insigniter hanc conclusionem explicat libro primo. de iusti. & iur. quæst. 6. art. 5. ¶ Hinc dicitur, quod veniens cōtra statutum municipale præceptum peccat mortaliter, etiam si in tali statuto apponatur poena corporalis. glo. in cap. vt animarum. verb. sententijs. de consti. lib. 6. quam ibi sequuntur docto. teste ibi Ludou. Gomess. num. 59. versic. Secunda conclusio principalis colligitur ex ista glossa. Sequitur Deci. in cap. nam concupiscentiam. 1. lectu. numero secundo. de consti. & in. 2. Est videndus colum. tertia. num. 7. Domini. in dict. cap. perpetuo. colum. 2. notab. 6. & in allegat. c. commissæ. §. illum. sic dicens. Nota hic optimum text. quod faciens contra legem præcepti, peccat mortaliter, etiam dato qd lex imponat aliam poenam temporalem. text. in. cap. vbi periculum. §. cæterum. versic. qui autē ibi, qui culpa (nisi graui propter poenitentiam) nullatenus abolenda. de electio. lib. 6. & in. c. perpetuo. ibi, & diuinam vindictā, & Apostolicā ultionis metum. & c. commissæ. §. illum. ibi, præter diuinam quam exinde incurrit offensam, ad seruandam indemnem eandem ecclesiam decernimus obligari. eod. tit. & lib. 6. constat. ex Thom. 2. 2. quæstio. 186. art. 9. & Alphons. à Castro in tract. de potest. legis poen. lib. 1. cap. 4. & 5. & Naua. in manuali confessorum, cap. 23. num. 46. Ex quibus recipies resolutionem huius articuli, quando lex poenalis obliget ultra poenam temporalem ad mortale. ¶ Et sic leges poenales omnes ad culpam obligant, nisi contrarium expreſſerint, siue mixtæ siue verè poenales, ex Domi. Soto vbi supra aduersus Henri. Gandauum quodlib. 3. q. 22. ¶ Ex quibus intelliges doctrinam Ioa. And. post Hosti. in ca. relatum. ne cleri. vel monach. dicētis statutū imponēs poenā temporālē monachis trāsgredient. non peccare. Quā not. Matth. sing. 78. cum pluribus alijs citatis à Gomel. in dict. ca. 2. n. 60. Nauar. in Manuali. c. 23. nu. 57. Quod procedat, quando constat hanc esse legislatoris voluntatem, vt in regula fratrum minorum, non aliās, maxime si adfit contemptus, Quod in dubio præsumitur. arg. c. 1. de præsumptio. Plures, qui sententiam Matthes. referunt, scripsit Couarr. in regula. Peccatum. 2. par. §. 5. num. 2. de regu. iur. lib. 6. & ibi agit de hac quæstione latè. ¶ Ex qua inferri potest, defraudantem tributa & iura regalia peccare, ac teneri ad restitutionē collectorum nomine regis constituto. Couarru. vbi supra §. 5.

§ quinto. nu. 5. & iā paulò ante hoc dubium dixi. Si est cōsuetudo p. tēdi tributa, seu gabellas à publicanis, nec debitor tenetur manifestare veditio- nem ante petitionem publicani, debitor, interim erit (dū tamē nō celet, nec fraudē aliquā cōmittere sit ausus, sed imò paratus sit solvere statim cum primum ei petitiū fuerit) tutus in foro conscientia. Couac. vbi suprā. col. penul. vers. sic. Ceterum, prout in decimis ecclesiasticis est dictum ab ipso. lib. 1. Varia. resolu. ca. 17. n. 8. Diximus. in. l. 1. col. 1. col. 202. tit. 5. lib. 1. ord. nam intelliguntur si perantur à creditoribus, præcipue quia intra annum sunt exigendæ gabellæ à publicanis, aliās si petitiō intra annum conductionis nō fuerit propoli- ta, ab inde peti minimè poterit, vt seruatur de cō- suetudine. & est. l. 104. in fi. in legibus gabellarū. l. 5. & l. 10. tit. 10. lib. 6. ordin. Adde Nauar. c. 27. in manu. confess. ¶ Inferitur secundo, peccare etiā illum, qui alienam cedit Syluam, lignaq; inde as- portat. prout declarauit in quæst. 10. col. 18. vers. Ex quo etiam infero. adde ad. l. 38. in Curijs Pin- cianis Anni 1523. & Toleti Anni 1525. l. 71. & in Curijs de Madrid Anni. 1534. l. 90. 91. & 92. Al- phon. à Gastr. de potest. leg. poen. lib. 1. ca. 10. fol. 81. Nau. c. 23. n. 64. in Manu. confess. cum cōmit- tat furtum aliena transportando, igitur peccat.

Subiungitur tertio eum, qui contra statuta reg- ni transportat in aliud regnū triticum, hordeum, vel bladam, seu pecunias, peccare mortaliter. Tū, quia legem superioris in totius regni vtilitatē edi- tam, ac legislatorem contempnit, cap. 1. de crimi- nal. cap. prin. o. de appell. lib. sexto, ad fin. in illis verbis, iustum est equidem, vt in eum iura insur- gant, qui ius, & iudicem, & partem eludit. Tum etiam ex eo, quia se exposuit magno periculo poe- nae, hoc mortis corporalis, si captus esset, vel alia simili, nempe maioris partis bonorum amissione, cap. frequens. ibi, illum autem spoliātū intelli- gimus in hoc casu, cum criminaliter accusatur qui tota sua substantia vel maiori parte ipsas se per violentiam destitutū affirmat, nam qui amat periculum, peribit in illo. Ecclesiast. 3. Exemplum desumi potest ex. l. incip. *Dōn Juan*. lib. pragmat. fo. 124. col. 1. ibi. *E mandamos que el que lo sacare que lo pierda, y mas la hacienda que tuuiere, è que lo matè por justicia.* Item ibi fol. 130. col. 3. ibi. *E de mas que las personas q fueren en meter y metieren la dicha Sal, e ya è incurran en pena de muerte de facto, y sea caso de her mandad.* l. 6. ibi, *padezca pena de muerte.* & l. 7. ibi. *è mueran por justicia.* l. 8. ibi y *ellos que mueran por ju- sticia.* l. 10. in fine. *mueran por justicia.* l. 11. ibi, *lo ma- tè por ello.* l. 12. ibi. *è mueran por ello.* l. 20. ibi, *so pena de 45 cuerpos, è de quanto tienen.* Quod extrahēs tri- ticum vel bladam seu pecudes, vel aliam carnem viuam, seu mortuam puniendus sit poena mortis.

l. 26. & l. 27. & l. 44. Has omnes leges reperies in tit. nono. lib. 6. ordinationum regaliū, imponen- tes plures poenas extrahentibus res vetitas. & poe- nam mortis. Quæ quidem confirmatæ sunt per Carolum Cæsare in Curijs Pincianis Anni 1523. peti. 81. & peti. 86. & peti. 69. Et in curijs Toleti Anni. 1525. peti. 12. & l. 21. & l. 34. De extrahente res vetitas, vide Segur. De bonis luc. const. mat. col. 3. Collecta. in cap. nauiganti. de vsur. Et statu- tum puniens extrahentem frumentum, aliam ve- rem, vtrum comprehendat repertum in via ante finem territorij, vide Hippolyt. in. l. is qui cum telo. nu. 33. C. ad legem Corneliam de Sicar. Pec- cat enim, quando id colligitur ex impositione poenæ, à qua desumitur grauitas criminis, cap. fe- licis. §. ceterum. de poenis. lib. sexto. alias secus. Nauar. in Manuali. cap. 23. num. 66. Soto de iusti- tia & iure, lib. 1. quæstio. sexta, artic. 5. colum. pe- nult. vbi ponit exempla in hoc notatu digna. Et nouissime Anton. Quesada vir genere, literis & moribus clarus lib. primo. diuersi. cap. 13. fol. 48. vbi quod etiam si res parui momenti extrahat à regno incidit in magnam poenam. vbi adducit ra- tionem. ¶ His igitur sic præmissis, clare constat, clericus instituendo amicum sub tacita fide, quod restituat eius filio spurio, quod peccat mortaliter quippe cum legem defraudare, ac eius legistato- rem continere præsumatur, per præmissa. Et vni- co verbo quod peccet mortaliter, tenet Domini. Soto lib. 4. de iusti. & iure. quæst. quinta. art. pri- mo. ad finem. Nam statutū est, ne filij clericorum succedere possint parentibus, ne occasio luxuriæ- di eis tribuatur. l. 22. tit. 3. lib. primo. ordi. & ibi dixi. l. 41. tit. sexto. partita prima. l. nona. in deci- sionibus Taur. ¶ Quo ad secundum articulum. Vtrum hæres institutus sub prædicta fiducia pos- sit hereditatem retinere, vel teneatur venienti- bus ab intestato, vel fisco restituere? Sit respon- sio. Hæres institutus absolute, purè, & sine ali- quo pacto expresse, etiam si clericus fiduciā certā conceperit, quod amicus esset traditurus filio, & alias ei non relinqueret, nihilominus amicus talis institutus, potest tutò in conscientia bona illa retinere Dominic. Soto loco proximè citato.

¶ Secunda conclusio sit Hæres qui recepit hære- ditatem ab amico sub expressa conditione & fi- de, vt eam incapaci restitueret, non potest eam re- tinere, nec filio testatoris dare, sed venientibus ab intestato, vel in pios vsus eroganda sunt, si mo- dō ille fideicommissarius tutus esset nunquam id in notitiam fisci peruenturum, nam si id metue- ret, consultius esset fisco patefacere. Domini. So- tus loco proximè citato. Quod est notandum, quia semper de hoc dubio consilia potuntur, idco- que aliqua pro cōfirmatione harum responsionū subiiciam.

subijciam. ¶ Suadet igitur prior cōclusio. Nam quauis lex filium spurium fecerit inhabilem ad suscipiendum bona quæ non possidebat adhuc, tamen suo parenti priuare non potuit, nisi in pœnam cognito de negotio, ac sequuta sententia, ea cum secundum leges, in fin. de hereti. libro sexto. Nam pœna ante sententiam & eius executionem non obligat in foro animæ. Nam si clericus delinquit, principem & legem contemnendo, non est ei naturaliter obligatus, cum ex bonis regis nihil peruenit ad clericum, & sic est in pœnam, quæ nō procedit in foro animæ. glo. in cap. fraternitas. 12. quæstione secunda. Quam dixit sing. plura adducendo Felin. in cap. audiuius. numero primo. de simoni. & Segur. vbi dixi in repet. l. filius dum in ciuitate. num. 15. de verb. oblig. & communiter approb. secundum Lu. Gomeff. in §. ex maleficijs. num. 14. Inst. de Act. Anto. Go. de delict. c. de hom. num. 5. Igitur contemptus purgatur per pœnitentiam. Nec quo ad Deum curandum est de pœna exteriori extra id quod habet, nec obligatur quis ad huiusmodi pœnas, nisi vbi sequitur scandalum in non parendo Principi, vel legi. vt tradit Hieron. Paul. in pract. Cancellariæ Apostolicæ. pag. 89. versu. Bona quæ auferuntur damnato. Nec bona huiusmodi delinquentium acquiruntur fisco de iure naturali, quia sine domini cōsensu vero non perditur dominium illorum etiā propter crimen non occultum, ad quod. l. nihil. ff. de regul. iur. l. in ambiguis. §. quatenus. eod. tit. vt not. Hiero. Paul. vbi supra. Nec obstat dicere, quia delinquens tacite videtur consentire in pœnam committendo delictum, & sic in amissione dominij. l. Imperatores. ff. de iure fisc. l. 1. §. bestias ff. de post. & ibi gl. Epistola inter claras. §. liquet C. de sum. tri. cap. inter pares. 11. quæstione. 3. Ioan. Coras. in rep. l. frater à fratre. in princ. num. 20. ff. de cond. indebi. Bello. §. sequens diuisio. n. 1. Inst. de verb. oblig. Dixi in practica seu directorum vtriusque iuris. 1. part. cap. primo. vbi videas. Nam respondeo, quod talis consensus non est naturalis, nec proprius, aut verus, sed fictus, & ciuilis, ideò non obligat in foro animæ, vbi non curatur de fictione, improprietate, & præsumptione. cap. tua. de sponsa. ca. literas. de restit. spolia. cap. à nobis. de sententia excommu. sed in conscientie foro agitur de vero interesse, quod in specie proposita non præten dit fiscus. igitur, &c. Tum etiā, quia ex sola fiducia in mente retenta quis non incurrit in pœnam statutam à lege humana, nec eius dispositio illum ligat. cap. cogitationis. de pœn. distinctione prima. l. Cogitationis pœnam. ff. de pœn. Dixi in capitulo secundo. conclus. 2. de elandest. desponsa. vbi videas. Et propositum in mente retentum absque promissione ex

teriori non obligat vouentem quo ad ecclesiam, argu. prædictorum. & l. si repetendi. C. de condi. ob caus. cap. literataram, & ibi dixi. De vot. Si ergo nullum verbum dixit amico, nec eum grauauit de restituendo incapaci, sed purè illum instituit, non video cur fiscus agere possit ex tali institutione testatoris ad actum non deducta, sed in mente retenta, ideò testamenti expressa institutio seruanda erit. l. si tibi. ff. de adimend. legatis. ¶ Ex quo inferitur, quòd tanquam de suis alijs proprijs bonis disponere poterit, & poterit donare tanquam bona sua propria filio spurio clerici. Domi. Sotus quæstio. quinta. art. 1. lib. 4. de iust. & iure. Et est bona cautela, vt asserui in l. 22. gl. 1. co. 163. versu. Secunda cautela est, titulo tertio. lib. 1. ordi. rega. vbi plures alias posui, vt filius clerici spurius possit bona patris habere tutè tam in foro fori, quam conscientie. ¶ Quo ad secundam conclusionem facit. Nam institutio regulatur ex voluntate testatoris. l. illa institutio. ff. de heret. inst. l. non aliter. ff. de lega. 3. l. in cōditionibus. ff. de cōdi. & demonstr. Paul. Parisi. consil. 71. num. primo. lib. 4. Sed relicta fide de restituendo incapaci non instituit quem instituit, vnde nō potest dici verus hæres, nec retinere hæreditatem. arg. l. id quod nostrum est. de regul. iur. ff. ¶ Secundo, datum sub conditione, ea non impleta, aperte denotat voluntatem dantis esse in contrarium, quā conditio ponatur loco causæ finalis, qua cessante cessat dispositio dantis, & remanet suum. Priorè partem conclusionis probat optimus text. cum gloss. in l. si quis locuples. ad fi. ff. de fideicom. lib. 1. vbi legatum libertatis locum habet sub cōditione, si testator fuerit soluendo, sin autem non fuerit soluendo cessat, quia non est voluntas disponentis relinquere in fraudem creditorum. Socin. in l. obtrinit. columna secunda. ff. de cond. & demonstr. citat eum ad hoc, quòd testator quando apponit conditionem in personam honoratam, censetur velle, quòd illa conditio adimpleatur ab ipso, idem si in personam grauati. Et idem Socin. in l. quidam relegati. columna prima. numero. 4. ff. de reb. dub. citat Ludou. Gomeff. in capit. 1. num. 157. de const. lib. 6. ponderando illum text. ad fin. ibi. vt apertissimè curare. Facit. l. sed si ante & l. facta. §. si sub conditione. ff. ad Trebellia. ibi. absurdum est, utique autem testator nisi expleta sit conditio, neque scriptum hæredem ad hæreditatem vocabit, neque per hunc illi voluit restituere hæreditatem. Igitur in defectum conditionis voluit decedere ab intestato, & habere legitimos hæredes, & à natura successores. l. fin. C. quorum bono. l. 3. §. de illo. ff. pro Socio. l. conficiuntur. ff. de iure codicill. quia præsumitur suis, alienis & non cognatis, nec hæredibus institutis præcalisse.

tulisset. l. cum auus. ff. de condi. & demonstr. l. generaliter. §. si. C. de condi. insti. l. cum acutissimi. C. de fideicommissi. Ex qua inferitur, fideicommissarium non posse retinere hereditatem in foro animæ, quia institutus fuit sub cōditione expressa, etiā si fuisset posita in diuersis scripturis, qua deficiente, non habet consensum veri domini, sine quo non acquirit dominium. l. id quod nostrum. de regul. iur. prout supra exposuimus. Et est notandum, quod est defectus expressus voluntatis domini. ideoque sola pœnitentia non purgatur culpa in datione fidei contra legis institutum in pœnam, sed est alia causa, sine qua non, quæ secundum veram testatoris intentionem regulari oportet. Si tamen hæres cogitans voluntatem dantis nullo verbo expressam, sed absolute institutus, prout in prima conclusionem, nullum peccatum exterius commisit contra legem humanam positam, sed habuit veram testatoris voluntatem puram & absolutam, ideoque clericus testator si habuit fidem interiorem, ut dixi in conclusione, de amico quod restitueret spurio, & amicus cogitauit, nihilominus poterit hereditatem retinere, vel eam donare spurio, cum habeat voluntatem clerici, & de conceptione restitutionis pœniteant quo ad Deum. Quo ad legem verò humanam, licet sit præsumptio fidei datæ per restitutionem factam spurio statim, ut qui libet coniecturari poterit: nec lex humana ligat actus internos, qui nec verbo, nec scripto foras prodierunt, 1. ad Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare, quousque veniat dominus, qui manifestabit cogitationes hominum. & 1. Reg. 16. l. cogitationis. ff. de pœn. c. cogitationis. de pœn. d. l. c. erubescant. 32. dist. c. sic omnia. 6. q. 1. Caiet. 2. 2. q. 1. art. 3. Couarr. latè in regul. Peccatum. 2. parte. in princ. num. 7. de regul. iur. lib. 6. Tum etiam, quia potius prouenit ex mentis præsumptione, vel legis. Et tamen huius modi præsumptiones locum non habent in foro animæ, nec c. tua despōsalib. nec quis obligatur ad meram pœnam inductam à lege propter delictum naturaliter & verè, prout est accipienda glo. in §. ius autem gentium. verb. pœnæ. Inst. de iur. nat. ur. gent. & ciui. sing. secundum Matthesila. sing. 47. quauis ex glo. in l. legitima. in glo. 1. ver. l. item per pactum. ff. de pact. deducatur contraria conclusio, imò quod ex delicto iniuriarum vel simili oritur obligatio ciuiliis & naturalis. Quod clarè probat prædicta glo. in quantum dicit iuncto. §. quædam. quem allegat, quod per pactum de non intentanda actione iniuriarum nu. 1. de iniur. ff. & in l. ex hoc iure. col. 6. nu. 1. §. ff. de iust. & iur. tex. in l. Imperatores. ibi, ipse te huic pœnæ subdidisti. ff. de iur. fisc. gloss. verb. honorari: & ibi Bal. & Bologni in l. 1. §. beatus. ff. de postul. eam notat Paul. Castrensi. in l.

omnem obligationem. ff. de iudi. Ludo. Gomess. in §. actiones autem. num. 4. Instit. de actio. Sed ista obligatio est impropria, ficta & non vera, sed præsumpta, quæ non habet locum in foro animæ, ut dictum est. ¶ Ex quo inferri potest, quod si recipiens hereditatem adhibendo fidem de restituendo incapaci, quam pater clericus remitteret libera voluntate heredis, ut ex bonis faceret ad libitum, siue retinendo, siue restituendo in capaci, & de hac libera & absoluta licentia ei constaret, posset in conscientia foro sibi retinere, vel donare cui libuerit, cum verè hæres sit, quauis à lege priuetur propter fidem datam testator de restituendo incapaci in pœnam criminis. l. non intelligitur. & l. ita fidei. ff. de iure fisc. l. 13. tit. 7. & l. 5. tit. 11. part. 6. Et ita procedit quod notatur à Couarr. in Epitome. 4. Decret. 2. part. c. 8. §. 5. num. 9. quem ipse sequutus fui olim ad Segur. in rep. l. coheredi. §. cum filia. num. 124. ff. de vulgar. & pupilla. & in l. 22. glo. 1. colum. 167. tit. 3. lib. 1. ord. nā alias, eius pace salua, nisi in hoc casu intelligatur, per id quod diximus in 2. conclusione, eius opinio approbanda non est. ¶ Ex prædictis etiam inferitur in casu præmissæ secundæ assertionis hæredibus legitimis venientibus ab intestato, & eis deficientibus, pauperibus, vel in usus pios sunt talia bona eroganda quo ad forum animæ, non tamen fisco sunt restituenda, contra Segur. ubi supra. & Bartol. in l. fin. col. 2. ff. de his quibus ut in dign. Anto. Gomess. in l. 9. Tauri. nu. 28. Ioan. Bernard. in praxi cano. crimi. cap. 58. sum. Rosellam. verb. filius. §. 6. quos ipse reprobandos in hoc cēfco. quia est impositio pœnæ propter fidem datam de restituendo incapaci, at lex pœnalis non obligat in foro animæ ad restitutionem pœnæ. ergo hæredibus venientibus ab intestato, vel in usus pios eis non stantibus sunt restituenda bona. De salute tamen animæ delinquentis contra legis institutum valde dubito, quauis vno momento possit in mente pœnitere, sed non est in morte qui memor sit Dei, iuxta verbum Prophetæ. Relinquit ergo quod potest iure alimentorum, & non defraudet statuta Principum, alias peccaret, ut inquit Ancharra. in c. fin. nu. 4. de eo qui dux. in vxor. quam poll. per adulte. ¶ Vtrum autem possit spurius petere alimenta à patre eiusve successore. Respondendum est posse ex textu, in cap. cum haberet. de eo qui dux. in mat. quam poll. per adult. Panor. in cap. 1. num. 4. de cohabi. clerici. & mulier. ¶ Etiam ultra quintam partem bonorum, si illa sufficiens non sit, iuxta qualitatem spurij, vel illegitimi. ut dixi in l. 22. glo. 1. colum. 165. tit. 3. lib. 1. ordin. secundum l. 8. titu. 13. partit. 6. versi. *E si por auentura el padre.* ¶ Item etiam poterit filiam spuriam dotare, cum dos loco legitimæ succe-

fuccedat. Panormit. in cap. peruenit. colum. prima. num. primo. de arbi. Dixi communem in glo. prima. l. 2. tit. tertio. lib. primo. ordina. colum. 164. versic. Vtrum autem clericus. Baptist. à sancto Blas. in tractat. de priuileg. dotali. centuria. 3. nu. 42. Bald. in. l. fin. C. de his quibus vt indig. Ioann. Lup. in repe. cap. Per vestras. §. 23. nu. 13. & §. 24. vbi latè. de donat. inter virum & vxor. fol. 90. col. 2. Dixi ad Segur. in repetitio. §. cum filia. nume. 144. In casu, quo clericus fatetur se reliquisse bona amico eo animo, vt restituat spurio, prout dixi in prima conclusione, erit consulendus, quod deponat talem animum, vel renocet testamentum, ne sit in peccato ratione intentionis de prauata.

¶ **Quaritur vterius, Quanto tempore excludatur maritus ab accusatiōe adulterij ab vxore, quæ adulterium commisit?** Respondeo, postquam habuit potestatem deducendi querelam adulterij in iudicio, quam non deduxit per quinquennij tempus, expellitur ab accusatione. l. adulte. C. de adulterijs. l. quarta, & l. septima. titulo decimoseptimo. part. septima. & hoc tempus à principio est vtile, sed continuum in progressu. gloss. in. l. quinquennium. ff. de adulterijs. Notat Gregorius Lopez in. d. l. quarta. verb. *Falta cinco años*. Post mortem autem viri, siue sciens fuerit criminis, siue ignorans, non poterit de iure nostri regni ab aliquo accusari, vt suprà dixi. & notat Gregorius Lopez in. l. tertia. verb. *Despues de la muerte*. tit. decimo septimo. part. septima. Excluditur etiam maritus exceptione lenocinij. d. l. 7. ibi. *E otrofi dezimos, que si la muger que fuese acusada de adulterio dixesse en manera de su defension ante que respondiesse al acensamiento, que no aua por que responder, por que el adulterio de que la accusauan, fuera fecho con plazer de su marido, o que el mesmo fuera alcabuete, que prouado vnas destas razones, no es tenuta de responder a la acusacion, antes la deuen dar por quita*. l. 2. §. si publico. ff. de adulterijs. l. 29. tit. primo. partit. septima. Et maritus habens carnale commercium, seu vitam agens cum vxore adultera, quæ non poenituit, est author turpitudinis, & peccat mortaliter. cap. si vir. de adulterijs. capit. quemadmodum. de iure iurand. capit. primo. & capit. si quis vxorem. 32. quæst. prima. l. secunda. §. lenocinij & l. mariti lenocinium. ff. de adulterijs. l. secunda. C. eodem titu. Ioannes Lup. in repetitio. cap. per vestras. not. 3. §. 2. num. 23. l. fin. tit. primo. partit. septima. l. septima. titu. 17. part. septima. Et quod peccet, tradit Caieta. in summa. verb. matri-

monialis vsus. capit. decimo. & in opusculo. 27. quæst. capit. 26. Couar. in Epitom. 4. Decreta. 2. parte. capit. septimo. §. secundo. num. quarto. Illephons. à Vera Cruce in specul. coniugio. 3. par. art. 2. ¶ Vtrum autem transigere liceat in crimine adulterij? Vi-

poder del esposo así que sean sus siervos^a,

detur, & minime liceat. l. transigere. vbi præter alios rationes reddit Riminald. colum. 2. num. 2. C. de adult. conclusões fieri nõ posse transactionē, sed pacē, dum tamē pecuniæ nõ interueniāt. Quoniā in casibus, in quibus est prohibita transactio, in illis casibus intelligitur esse prohibita pax, interueniente pecunia, secundū Bart. in. l. Athletas. §. fin. ff. de his qui not. infam. & not. Riminald. vbi suprà ad fin. nu. 2. versic. Et inquantū etiam circa prædicta dicūt moderni, quod licet. Et totum hoc probatur in. l. 22. tit. 1. part. 7. & ibi Greg. Lopez in verb. *Del adulterio*. & in gl. *El marido*. Et Antonius Menesius diligenter congerit octo rationes, quas videre poteris in l. transigere. C. de transact. d. nu. 72. cum sequē. & in casibus, quibus est illicita transactio, si fiat pactum, seu pax gratuito modo propter id accusator, vel accusatus non incurrit aliquam poenā. l. in causis fiscalibus. ff. de iure fisc. l. furti. §. pactus. ff. de his qui not. infam. & l. qui cœtu. §. qui vacantem. ff. ad leg. lul. de vi publi. & l. mariti. §. plectitur. ff. de adulte. Paul. & Alex. in. l. transigere. nu. 16. C. de transact. Panorm. in. c. 1. de collusio. deteg. diēt. l. 22. tit. 1. par. 7. vbi Villalpand. 1. part. §. secundo. col. 3. num. 2. & in. §. 12. nu. 1. Alciat. Paradox. lib. 5. cap. 9. ¶ Vtrum autem de iure canonico in criminibus sit licita transactio, cum de illo iure nulla poena sit propriè capitalis, cum nõ sit ad sanguinis effusionem? Respond. minime locum habere, ex glo. in. c. si quæ poeniteat. §. accusator. verb. in omnibus. 2. quæst. 3. quam ibi sequitur Archi. nu. 1. dicens idem tenere Goffred. in. c. fin. de transact. Ioan. Fab. in. d. l. transigere. ad fi. l. alo. num. 4. & idem tenent Alex. & ceteri, vt ibi profitetur Alciat. nu. 48. & Menes. nu. 36. cū pluribus alijs, quos refert Jacob. Villalpand. in. d. l. parti. 22. part. 1. §. 2. num. 3. Roman. sing. 688. Tu audiuiti. l. transigere. & Additio. ad Bart. in. singul. 131. In omni poena sanguinis tamē licita erit pax seu pactum ad id tendens gratuitum, per præmissa Villalpand. in. l. 22. prima par. §. 2. nu. 3. fol. 6. colum. 3.

¶ **Que sean sus siervos.** Concord. authent. Sed hodie C. de donat. inter virum & vxor. vbi nemo ingenuus hodie ex supplicio efficitur seruus. Quod accipiendum est, si ei vita post condemnationem reserue-

referuetur, aliàs secus secundum Barto. in l. quidā ferui. ff. de poen. & in l. eius qui. ff. de testam. & in l. qui vltimo supplicio. post Dyn. ibi. ff. de poenis. De hoc est l. Tauri. 4. vbi est videndus Ant. Gomez. si. num. 1. & sequen.

^a ¶ *Es exemplo.*

Quod est eui-
radū, ne detur
ocasio pec-
candi, & coer-
sione poenæ
retrahantur à
delicto isto,
& similibus l.
capitaliū. §. fa-
mosos. ff. de
poenis. c. 2. de
calumniato-
ri. c. irrefraga-
bili. de offic.
ordi.

pero que no los pue-
da matar. Y porque
esto es exēplo ^a, y ma-
nera para muchas de-
llas fazer maldad, y
meter en occasion y
verguença a los que
fueffen desposados
con ellas: porque no

^b ¶ *Porque no pueden casar en vida dellas.* Matrimoniu
non dissoluitur quo ad vinculum propter adulte-
rium, licet possit maritus eam relinquere quo ad
mutuam cohabitationem, & denegare debitum.
Et sic non licet marito propter adulterium vxor-
is, aliam, ipsa viuente ducere, etiam si matrimo-
nium tantum esset ratum, & non copula consum-
matum. c. ex parte. C. de sponsalib. ibi, Quia igitur
nemini licet vxorem suam sine manifesta cau-
sa fornicationis dimittere, & tunc eam sibi recon-
ciliare debet, aut ipsa viuente continere. Est text.
optimus in Concilio Florent. sub Eugenio Papa
Quarto celebrato, in §. Septimum est sacramen-
tum. in his verbis. Quamuis autem ex causa forni-
cationis liceat tori separationem facere, non tamē
aliud matrimoniū contrahere fas est, cum matri-
monij vinculum legitimē contracti perpetuū sit.
Et diffinitum est in Cōcil. Trident. sub Pio Papa
Quarto. sessio. 24. can. 7. in hæc verba. Si quis di-
xerit ecclesiam errare, cum docuit & docet iuxta
Euangelicam & Apostolicam doctrinam propter
adulterium alterius coniugum matrimoniū vincu-
lum nō posse dissolui, & vtrūq; vel etiā innocen-
tem, qui causam adulterio nō dedit, nō posse alte-
ro cōiuge viuente aliud matrimoniū contrahere:
mæchariq; eū, qui dimissa adultera aliā duxerit &
eā, quæ dimisso adultero, alij nupserit, anathema
sit. tenet Io. Neuizan. in lib. 1. Syluæ nupt. n. 123
Alphōs. à Castro in lib. 2. de potest. legis poenæ. c.
4. fol. 127. col. 2. vbi verū & si innocēs, & per plu-
ra augmēta tradit Domin. Soto in 4. sent. d. 36. q.
1. art. 5. cōtra Erasmi & Caietanū. cōtrarium sen-
tientes & Ep̄s Segouien. in Ep̄ito. 4. decre. 2. p. c.
7. §. 6. nu. 13. qui etiā plures autores huius conclu-

sionis adducit Io. Arbore. lib. 1. theosophiæ. c. 35.
Abulen. Matth. 19. q. 76. Driedo. de ecclesiast. do-
gma. lib. 2. cap. 3. Io. Ekius de sacram. lib. 4. cōtra
Lutherum homil. 75. Illephons. à Veracruce in
specul. coniugio. 3. par. art. 7. l. 7. tit. 2. par. 4. & al-

ferere per for-
nicationē pos-
se dissolui ma-
trimonium,
quo ad vincu-
lum hæreticū
esse probat
Alfonius Ca-
strenf. lib. 2.
de hæresi. ver-
bo. nuptiæ, hē-
resi. 1.

^c ¶ *Que no pässe
adelante.* Pro-
prium est le-
gis, vel consti-

pueden casar en vi-
da dellas ^b. Porende
tenemos por biē por
escusar este yerro q̄
no pässe adelāte ^c en
esta manera: que to-
da muger que fuere
desposada por pala-
bras de presente con

tutionis futura prospicere. c. fin. de constitutioni.
& in. ca. 2. eod. titu. vbi præter alios est videndus
Andr. ab Exea. n. 22. cum sequenti. & à quo tēpo-
re incipiant leges ligare post glo. pen. & Felin. in
d. c. 2. dixi in tit. 4. lib. 1. supra. in gl. rub. q. fi. An-
to. Menesius in l. constitutiones. nu. 6. vbiq; ad. 10.
Plura de isto art. cōgerit nouissimē. C. de iuris &
fact. ignor. si tamen quis haberet notitiā legis an-
te duos menses aliunde, cum lex aliam publicatio-
nem ad sui valorem non indigeat præter incuriā
Papæ vel Principis ex statuto Principis ligaret,
scientē in conscientia, quia duos menses dātur in
auth. vt factæ nouæ constit. col. 5. vt intra illos iu-
ris ignorantia excuset si tamē ante aliudē fuit cer-
tus, iam facit contra conscientiam, legis præceptū
negligendo & sic peccat. c. 2. de maio. & obedi. c.
qui resistit. 1. q. 3. Domi. Soto in lib. 1. de iust. &
iure. q. 1. art. 4. col. 3. si tamen esset in vsu quod le-
ges essent publicadæ in locis & prouincijs regnī
ante publicationem & formam seruata, credere
etiā, post duos menses nō ligare ignorantes, imō
neq; scientes & sic publicadæ erit Pragmatica Sā-
ctio in ciuitatib; singulis vt moris est, vt leges vir-
tutem, quo ad eos habeant & non sufficit, q̄ fue-
rit in curia Principis tantum publicata, maximē,
quia hoc apparet ex mente leges condentis in no-
stro regno ad finem vniuscuiusque legis, dicēdo,
*Sea pregonada en esta nuestra corte y en essas dichas ciu-
dades, villas y lugares, &c.* Vel per alia verba equi-
pollentia, & sic Pragm. de inhibitione vestiū, vel
ne quis legatum de vestibus lugubribus faciat, nō
famulo, vel extraneo, vt habetur in Pragm. *De los
lutos*, non ligat testatorē ante eius sciētiam & pu-
blicationem in ciuitate nostra vel in alia vbi ciuis
erat

erat, & fuit præstanda ab hærede legatario quia fuit legatū in memoria testatoris & propter amicitia quam ad legatarium habuit, propter beneficia ab eo recepta & sic licet prohibeat defertentō tamen prohibet, vt habeat æstimationem, & in aliam vestē,

vel victū conuertere possit. & hoc est secundum vo-

hōbre que seade ca-
torze años cumpli-

luntatem coniecturatam & verisimilem testatoris, quæ cum sit licita omnino seruanda est. l. 1. C. de Sacrosanct. eccles. l. in conditionibus. ff. de conditioni. & demonstr. & sic sententiātū fuit in. 1. & 2. instantia Salmanticæ.

a ¶ De carorze años cumplidos. Matrimonium de præfenti nō potest contrahi ante. 14. annos in viro, & in foemina ante. 12. quia nō præsumūtur ante apti ad copulā carnalē. ex capit. 1. de delict. puero. l. 2. tit. 18. part. 7. & l. 4. tit. 19. par. 6. aliquando tamē malitia supplet ætatem, & reperiūtur viri potentes mulieres in decimo anno, & puer in nono, vel decimo, vt habetur in dialogo beati Gregorij puerum nouem annorum impregnasse nutricem suā. glo. in summa. 20. q. 1. id refert. ad fin. quam com. Jacob. Segura in repet. l. cohæredi. §. cum filia. n. 237. ff. de vulga. & pupilla. & Andr. Tiraq. plures eam laudantes, refert in legibus conubialibus. in. l. 6. par. 6. glo. 1. nu. 37. vers. quanquā legimus ante hos annos. & Ioannes Igne. in. l. 1. §. impubes. nu. 6. ff. ad Syllani. & Coua. in epito. 4. decreta. 2. par. c. 5. n. 4. Ludo. Coeli. lib. 8. lect. antiquarū. c. 8. D. Hierony. in epist. ad Vitalem refert puerū quendā in decimo anno, grauidam fecisse eius nutricē, vbi subdit Salomonem in decimo anno genuisse Roboan, Achaz etiā Rex in anno ætatis vndecimo Ezechiam procreasse. Si tamen habiles ad copulā carnalem iam essent reperti, ante 12. annum ipsa mulier, & spōsus ante. 14. annum, ex eo, quia iam conceperant, vel ex alio signo valeret matrimonium. cap. de illis. & cap. vlt. de spōsa. impub. & cum verum matrimoniū esset à pœna adulterij non liberarem & si ita grauis non esset propter ætatem. cap. 1. ad finem. de adult. nam ista lex, punit delictum odiosissimum in republica, & ætatis expressionē fecit gratia frequentationis vsus. l. nam ad eam. ff. de reg. iuris. ideoque ad istum casum si cōtingeret ante ætatem. 12. an. validum fuisse matrimonium ex vi comprehensiuæ & verisimili intentione legislatoris si fuerit rogatus de isto casu existimo legem nostram locū habere & extensionem recipere.

¶ Sed tamen dubito quare foemina citius existimetur nuptijs apta & puberes, quam masculi. dicit Accurs. in. l. 1. C. de ijs. qui ven. æta. imp. quia

herba mala cito crescit, Aristote. tamen aliam ponit lib. 37. de historia animalium. ca. 3. & Plinius lib. 7. cap. 4. foeminas celerius gignere, quam mares, sicuti & celeri senescere, quæ infirmiora sunt ea facilius celeriusque perficiuntur, Theophrastus

de causis plantarum. lib. 4. ca. 9. & 11. & scribit Macrobius. lib. 7

dos, y ella d̄ doze años acabados b: é hi-

saturnaliū. cap. septimo. rationem esse ex natura, quæ mulieres citius admoet generationi, veluti naturæ inferioris, vt exilia poma celerius maturescunt, robusta serius, & idem Macrobius, rationem aliam nostris incognitam adfert in somnio Scipionis. cap. 6. & videlicet foeminas propter votorum festinationem maturius biennio legibus liberari. Barto. verò in dict. l. secunda. C. de his, qui ven. ætat. impetr. dicit, quod cum mulier sit breuioris vitæ ideo citius perficitur, vt contingit in omnibus animalibus, quod etiam firmat Columella, in lib. de arboribus. cap. tertio. & ante eum Theophrastus de causis plantarum. libro primo. cap. nono. eandem penē rationem scripsit Hostiensis, & post eum Ioannes Andreas in cap. literas. de desponsat. impuber. Baldus in l. qua ætate. ff. de testa. Philippus Franch. in repetitione. rubr. de testam. num. 7. de testam. lib. 6. Tiraquell. in legibus conubialibus in. l. sexta. numero. 38. fol. 101. colum. secunda. & fol. sequent. colum. 1. Panormit. in ca. puberes. de desponsa. impub.

b ¶ Doze años acabados. Adde legem si vxor. §. si minor duodecim annis. ff. de adulter. & l. si minor annis. eodem titulo. cum sit materia odiosa & pœnalis ante istam ætatem cōpletam mulier de adulterio accusari non poterit. argumen. cap. licet canon. de elect. lib. 6. est text. in ca. commissa. & ibi notat Philip. Franc. col. 1. nu. 1. eod. tit. lib. 6. casu vt dixi, quia non constat validum fuisse matrimonium ante ætatem duodecim annorum quia non erat viro apta secus si esset apud virū iam carnaliter cognita forte in anno. argu. ca. de illis. 2. de desponsa. impuber. in materia verò fauorabili sufficit artigisset quatuordecimū vel duodecimū annum. cap. cum in cunctis. §. inferiora ibi, nisi quā iam. 25. annum ætatis suæ attigerit. de electio. gl. in Clem. generalem. verb. decimo octauo. de ætate & qualitate. Bertachi. omnino vid. in tracta. de episcop. lib. 2. q. 3. n. 54. Gund. de Villad. in tracta. de irregulari. c. 10. vers. dixi, quod defectus gl. in §. Præterea. verb. impuberes. Insti. quibus non est permitt. face. testam. glo. in. l. 3. §. minor. ff. de mino. Bar. Alexā. & Iaf. in. l. si quis legetur. ff. de legat. 1. Alexā. in. c. iuuenis. col. 2. n. 2. de spōsalib.

a¶ Si el

¶ Si el esposo los fallare en vno. Idem si ambo fuerint simul inuenti & alter eorū euasit per fugam à manibus mariti, & maritus eum fuit lequutus incontinenti & occidit in alio loco immediate & incontinenti faciendo absque aliqua pena potuit facere, quia ea, quæ incontinenti sunt inesse uidentur. *lecta. versi. dicebā. ff. si cert. pet. ca. officij. de electi. l. al. in l. si quis mihi bona. §. visum. ff. de acqui. hæ. red. n. 16. Ant. num. 15. ff. de quaest. facit. l.*

ziere adulterio. Si el esposo los fallare en vno^a, que los pueda matar si quisiere ambo a dos: así que no pueda matar al vno y dexar al otro podien

*Titius. §. legatum. vbi Bar. in simili notat. ff. deleg. 1. tenet Salicet. in l. Grachus. C. de adulter. & poterit occidere illum tantum, qui non aufugit. l. adulter. in prin. ff. ad l. Iuliam. de adulterijs. & l. nihil interit. eod. tit. l. quod ait lex. §. fin. ff. eod. Cifontan. in l. 82. Tauri col. 3. quamuis. l. Styli. 93. cōtrarium uelit, quæ in practica secundum eum non est recepta & non solum poterit adulteros occidere, sed etiam castrare truncare & alijs contumelijs afficere, nam cui licet quod est plus, & quod minus est, concessum esse uidetur. reg. cui. de reg. iur. li bro sexto. text. sing. in l. neque ea. ff. de adulter. quod in practica est notandum, nam ita amplius quā semel contigit, adde Alex. in additio. ad Bar. in l. 3. §. si. sub n. 5. verb. facit ad multa. ff. de adim. legatis tx. est hic ibi. *Fuga del y de sus breues lo q. quis fieri. ex quo limitabis. l. 13. ti. §. par. 7. adde quæ notant Alberi. de Rosa. libr. 4. statuto. q. 18. & q. 19. ampliat, quod etiam poterit occidere adulterā prāgnātem etiam si filius in corpore uiuat nec ex eo erit puniendus propter iustum dolorem. l. quod ait lex. l. 2. §. si simul. ibi nam & ppeniore iure & maiore dolore, &c. ff. de adulterijs. Probat Bart. in l. Imperator. ff. de stat. homi. colum. 1. n. 2. ¶ Sed dubium est cum uindicta hodie detur marito per leges regni & non alij, an pater filiam inuentam in domo sua uel in alio loco si occidat, quippe qui propter iustum dolorem infamiam & uerecundia suā temperare nō poterit teneatur aliqua pæna? uideatur quod nō nā de iure licitū est patri occidere adulterum cū filia simul, quā in potestate habet. l. patri. l. neque eam §. ius occidendi. ff. de adulter. & quod possit hodie occidere filiā adulteram pater. tenet Cifontan. in l. 82. Tauri. q. 2. ergo immunis erit à pæna etiā si ei nō liceret aamē, rationibus prāmissis nō erit puniendus pœna corporali ex l. adulterium cū incestu. §. imperatores. ff. de adulte. & ex**

ca, si uero de suis excoica. ubi responsum Alexandri extat pro patre in illis uerbis nec ille compellendus est ad sedem apostolicā uenire qui in clerico, cū uxore matre & sorore uel filia propria turpiter inuentum manus iniiceret uolentas, tū etiā

dolosambosa dos matar. E si los accutare ambos, o aqualquier dellos, que aquel cōtra quiē fuere juzgado que lo metā en su poder, y haga del, y

quia licet patria potestas in. d. l. patri. penderet & hodie cessat per. l. 47. Tauri non tamen cessant rationes naturales, quæ pariter, & fratres inducunt ad propulsandam tantam infamiam, & uerecundiam illis illatam ob tale crimē. *tex. optimus in. l. 14. titu. 17. part. 7. quæ cum correcta non inueniatur maiorem auctoritatem habet, quā nouissime eam corrigentes. Ideo q. si pater filiam & adulterum inuentū in propria domo necaret nullam pœnam inferrem quia nō est, quæ hoc dicat & confirmatur ex leg. 1. super isto titu. si tamen seorsum ab eius domo pœnā lenirem, ut supra dixi per prāmissa. & tenet Fernan. Michael in. 1. p. lib. 3. §. 7. n. 22. fol. 104. co. 1. cum seq. quamuis ex eo, quod cessat patria potestas per contractum matrimonij nouissimi negant licere patri occidere filiā adulteram, ut ex Greg. Lopez in. l. 14. tit. 17. part. 7. Pinel. C. de bonis mater. n. 19. 2. p. Rubricæ. Hierony. Cagnoli in repe. Rub. ff. de inoff. testa. nu. 2. Cassa. in cōsuet. Burg. rub. 4. §. 1. n. 20. aliqd per Couar. in Epito. de mīmo. 2. p. c. 7. nu. 2. Bart. in. l. 2. ff. ad l. Cornel. de Sicar. ex quarum sūa inducitur correctio pluriū legū supra allegatarū nempe ad l. patri. & l. 14. titu. 17. part. 7. & l. pen. tit. 7. li. 4. for. leg. quæ opinio cū inducat correctionē de iure credere pcedere & primam ueriores esse. Cætera quæ ad hanc legē possēt tractari sint uideāda p Ant. Gom. & alios interpretes. l. 82. Tauri p Ang. in tract. de malefic. verb. *Che me hai adulterato. nouissime p AEGid. Bossi. in pract. crimina. tit. de coitu damnato & punibili. Ioan. Bernar. in praxi. cano. cum. c. 7. 9. Ioan. de Sylua de beneficio. 3. part. q. 3. Ioan. Nicol. in inquir. benefic. tit. 3. c. 2. nu. 61. ubi ponit ipse quinque pœnas pro adulterio diure statutas quæ fatiunt ad tex. & ibi notata. in. c. atfi clerici. §. de adulterijs. de iudic. & quæ notat Fernand. Michael. libro. 3. de suc. crea. §. 22. nu. 48. ubi decedit cum cōi cōtra alterā cōem, quod clericus ob simplicē fornicationē non est depouendus nec beneficio priuandus. Vtrum clericus notorie fornicator sit ipso iure suspensus absque**

aliqua sententia, an suspēdendus, videtur q̄ nō, cū pē
na priuationis locū nō habeat nisi tātū in casibus
à iure expressis. gl. in sum. 1. 5. q. 8. com. Corlet. in
sing. verb. fornicatio. gl. in c. apostolus. 81. d. p. qui
bus est ex. in c. is qui. de sent. excom. lib. 6. de hoc.
dubio est vidē

da. gl. in extra
uag. ad vitanda
scandala. verb.
suspensionis de

de sus bienes lo que
quisiere^a: y q̄ la mu-

excōmunicatis, nō vit. in prag. sanctio. galli. Villa.
Diego, de irregular. ca. 9. sum. Pisana. in sum. verb.
clericus. 3. 5. 2. hodie enim nō suspendūtur, nec pri
uātur officio, seu beneficio, propter fornicationē
etiā qualificatā, sed arbitrio iudicis, puniri solent
vel marchantur ob fornicationē, illud tñ qñ obser
uandū, maritus mulieris non est conscius criminis
necdictū publicū, iudices ecclesiastici cautissime
deberent contra clericū procedere, tali modo ne
infametur matrimoniū nec detur causa marito, in
terficiendi adulteros, sed secrete fulminent proces
sum in camera sine nomine mulieris, & facta con
demnatione si non appellauerit condemnatus, ip
sum lacerent, vel in secreto loco reponant. nā alias
si propter eorū inaduertentiam, veniret ad noti
tiam mariti & occideret eos vel alterum eorum e
rit irregularis, cum fuit causa proxima homicidij,
& debuit cogitare, id euenire posse. c. de cetero. de
homici. c. fin. de homi. lib. 6. c. vlti. de iniur. Queri
etiam potest an sententia condēnatoria vel absolu
toria, lata contra adulterā, vel ecōuerso sufficiat in
odiū, vel fauorē alterius? Videtur q̄ sic nā est cōne
xitas inter adulterū, & adulterū & sic ratione cōne
xitis pēna vel absolutio, cū sit ex vna causa extē
di deest ad reliquū, c. trās. l. o. d. cōsti. & c. quāto. d.
iudic. ¶ In cōtrariū p̄sentia lata cōtra virū nō
nocet alteri, q̄ nō fuit in lite, nec ei pariat p̄iudiciū,
probat ex notatis à gl. sing. in c. dilecto. in gl. fi.
de p̄bēd. quā dixit sing. Alex. in l. sēpē. n. 2. de re
iud. & Io. And. in d. c. dilecto. idē tenet col. fi. p. tx.
in l. denūciasse. ff. de adulte. vbi cōdēnatio adulteri
nō nocet adulterā, quia potuit ille inimicitijs, fal
sis argumētis subornatis testib⁹ in iudice grauari &
mulier appellādo religiosum iudicē sortiri, qui ei⁹
pudicitia defendat, & ipsa deducat suū ius & sic ha
beat liberationē, & abolitionē delicti, & per ea que
in simili not. Io. And. in c. Ioan. col. 4. q. 1. de cleri
cis cōiuga. gl. 3. in c. dilectus filius. 2. de simo. itē est
tex. in c. significasti. de adult. & ibi gl. verb. impo
nēs. de adult. l. 2. 1. ti. 2. 2. p. 3. & l. 9. tit. 17. par. 7. ex
quibus colligitur cōclusio, q̄ cōdēnatio vnus non
nocet alteri, qui nō fuit accusatus in simul, si tamē
fuit accusatus in simul nullā cōtinet dubitationē,
cū hodie per l. Tauri. 80. ambo delinquentes sunt ac
culandi iuncti. cuius verba sunt, *El marido no pueda*

accusar de adulterio à vno de los adulteros, seyēdo viues
mas q̄ a ambos adultero, y adultera, los aya de accusar, o
a ninguno. qua lege stāte nō poterit talis exceptio
opponi in practica cum masculus & femina simul
de adulterio debeant accusari si viuunt & aduer
tit. Greg. Lop. in d. l. 9. verb. *Otro si dezimos. tit. 17.*
p. 7. & filius ex adulterio habitus nō succedit ma
tri. Iudic. 1. 1. vbi septe fuit dictū, hāeres in domo
patris nostri esse non poteris, quia de adultera ma
tre natus es, de quo articulo iam dictum est.

a ¶ *Lo que quisiere.* Iā hodie cessat dispositū, in auth.
sed hodie. C. de adult. l. 15. t. 17. p. 7. per hāc. l. & le
gē fori. ti. 7. li. 4. quā priuari p̄cipitur in l. 81. Taur.
iure ciuili. pēna adulterij est mortis tā in masculo,
quā in femina. l. quāuis. & ibi gl. C. de adul. 5. 2. In
sti. de publ. notatur in c. tuā de procura. iure autē
nono authenticorū, in femina pēna mortis mutatur
in destructionem monasterij & publicā verberatio
nis. d. auth. sed hodie. & l. 15. ti. 17. p. 7. quo iure li
cet in auth. vnū repertū in fragāti delicto, p̄pria au
thoritate occidere. l. Grachus. C. de adult. & d. l. 15
iure autē nostri regni, adulter, & adultera, p̄bato
crimine marito tradūtur cū bonis, vt faciat ex eis
quicquid voluerit etiā eos occidēdo, vt in p̄senti
lege, ibi. *Lo q̄ quisiere.* & d. l. 1. t. 7. li. 4. fori. & pote
rat maritus per hanc. l. alterū tātū accusare & pōt
occidere eos repertos in fragāti delicto propria au
thor. dū tñ virūq; occidat p̄ hāc. l. de quo superio
ri gl. dictū est & maritus lucratur oīno hoc casu ea
quā adultera diure propter adulterū amittit & ei
applicat. Bal. & Alex. in l. ab hostib⁹. §. si vir. ff. sol.
mat. l. 82. Tau. & quāuis iure eōi accusans ciuilitē
ad tori separationē, vxorē adulterā, dotē & arrhas
lucetur. l. viro. atq; vxorē. ff. solu. mat. l. cōfesu. C.
de repud. c. plerūq; de don. inter vir, & vxor. crimi
naliter aut nō lucratur, sed aliter, diuidatur. vt in d.
auth. sed hodie sup. alleg. scdm cōem, quā tenet A
lex. in l. similiter. ff. solu. mat. tñ de iure regni ēt si
criminaliter agat maritus nō obstātibus liberis. lu
cratur maritus dotē, & arrhas l. 15. ti. 17. p. 7. & bo
na paraphernalia, gl. sing. in c. plerūq; d. don. inter
vir, & vxor. de qua per Rom. sing. 311. las. in rub. C.
d. iud. & in l. 2. ff. solu. mat. & Hipp. in l. patre vel ma
rito. n. 13. ff. de quāst. Gerar. sing. 48. vbi dicūt eā
sing. & eius opinio est cōis quāuis Panor. & Alex.
dicāt ibi iure nō probari, amittit ēt vxor propter
adulterū lucra cōstāte m̄rimonio cōquestā, vt do
cet Io. Lup. in rep. rub. §. 20. col. 1. d. don. inter vir, &
vxor. est l. 4. t. 4. li. 5. sup. ibi dixi. hēc tñ pēnaciuilis
quā d. separatione, quo ad torū & d. dotis ceterorū
q; amissione bonorū loquit, nō habet locū si mari
tus cōcubinā habet, ita Paul. Caf. cōf. 402. li. 1. quē
segtur Hip. in d. l. patre n. 14. vbi subiicit ēt p̄pter
cōcubinātū viri, ei negari facultatē occidēdi adulte
rā, etiā in crimine deprehēsa p̄pria autoritate, tñ
si cam

si eā occiderit credo nullā penā ob id incurrere. cū adulteriū mariti ad paria non sit iudicandū, nec est nocuum & iniuriosum, vt est vxoris, de iure ciuili & regni, vt in fine huius. l. 2. cautum, ibi. *Y que la muger no se pueda excusar.* Clericus autē ob adulterij crimē, punitur

pena depositio-
nis & intrusio-
nis in monaste-
rium ca. si quis
clericus. 81. di.
& cōmunis in
c. at si clericus.
§. de adulterijs:
de iud. Host. in
sum. de adul.
vers. quam pœ-
nam. gl. in c. la-
tor. 2. quæst.
7. verb. in cor-
porali. Anan.
inc. significasti
de adulterijs.
cōtrariū tamē
cēset Paul. Gril-
lād. in tract. de
pœnis omni-
fariā coitus quæ-
stion. 6. imo, q̃
pena suspensio-
nis sit punien-
dus: tamen licet sit opinio a quior tamen à primā
quæ cōmunis est nō est recedendū, vt optime tra-
dit Io. Ber. & eius addit. in pract. ca. 79. Vbi vide,
pro simplici vero fornicatione est clericus suspen-
dēdus cū cōmuni, cōtra cōmunē probat Io. Bernar.
in pract. c. 72. Casar. Lābert. de iure patrona. 1.
p. 2. li. ar. 20. q. 9. & fatētur cōmunē quod clerici p̃
simplici fornicatione nō sunt deponēdi. eā sequu-
tus Bermō. Chouer. in tract. de publ. cōcubi. n. 10
pag. 251. Nau. in c. consideret. n. 121. de pen. d. 5. di-
cen. in tract. regularū. cū fallen. reg. 101. vbi eā li-
mitat. 7. modis Cou. in epito. 4. decret. c. 6. §. 8. nu.
3. Michael. lib. 3. de successio. creat. §. 22. nu. 48.
vbi refert duas in hoc opiniones cōtrarias, sed ta-
mē illa tenēda est quod nō deponatur nisi fornica-
tio habuerit deformitatem adulterij, vt supra dixi-
mus & est cōmunis scdm Cou. in epito. 4. decret.
c. 7. §. 7. col. fi. n. 19. vel incestu, cū cōsanguinea, vel
stupro etiā interpretatiuo ex mēte p̃dictorū, cleri-
ci autē cōcubinarij siue habeāt ecclesiasticū bene-
ficiū, siue nō, sunt puniēdi ab episcopis, & non ab
Archidiaconis, decanis, vel inferioribus p̃relatis, vt
habetur in sacro Conc. Triden. sess. 25. c. 14. & ibi
quid de epis de laicis cōcubinarijs habetur in con-

ger no se pueda escu-
sara de responder a la
acusacion del mari-
do, o del esposo: por-
que diga que quiere
prouar que el mari-
do, o el esposo come-
tio adulterio.

¶ Ley. III. La pena de los hombres
casados que tienen mancebas.

¶ El Rey dō Iuan. 1. en Biruief
ca. Año de mil ccc lxxxvij.

○ Rdenamos q̃
ningū hombre
casado b, no sea oia-

cilio p̃miss. ff. 24. c. 8 vbi in fine ait, alijs pœnis
contra adulteros, & concubinarios infligē in suo
robore permanentibus.

a ¶ No se pueda excusar. De iure regni & ciuili, vt su-
pra in proxi. glo. quando agitur eo

in foro crimina-
liter ad penam
ordinariam, hu-
ius legis infligē-
dam, secus de
iure canonico,
cum agitur ad
separationem
tori cum ad im-
peria non iudi-
centur c. pœna
& fina. de adul-
terijs. gl. in c. 1.
verb. reciperet
vt lit. non cōt.
imo & in foro
seculari cum a-
gebatur ad pœ-
nam criminis
legitimam. in-
ferēdam, vxor
defendebatur.
l. 4. ti. 7. li. for.
leg. tamen non
procedit ho-
die per hanc
nostram legem

do, de tener, ni ten-
ga manceba publica-
mente, y qualquier
q̃ la tuuiere de qual-
quier estado, y condi-
ciō que sea, que pier-
da el quinto d̃ sus bie-
nes hasta en quantia
de diez mil maraue-
dis para la nuestra ca-
mara por cada vega-
da que ge la fallaren:
y que la dicha pena
sea puestas por los Al-
caldes en poder de

& not. quod licet de adulterio agi possit intra quin-
quennium. l. mariti. §. p̃terea. ff. de adulter. l. adul-
ter. C. cod. tamen per viam exceptionis, etiam per-
petuo excipi potest pro retentione dotis. gloss.
Bal. Ang. & Sali. in l. fin. C. de adult. Greg. Lopez
in gl. fi. l. 7. tit. 25. p. 7. & ad materiam huius l. ad-
de congesta à Ferdi. Menchacen. lib. 1. controuer-
siarum frequenti. capit. 7. & l. 15. lata à Romulo,
quam refert Franciscus Balduinus, in suis commen-
tarijs ad l. 12. tabularum.

¶ Lex Tertia.

b ¶ Ningun hombre casado. In p̃senti lege imponi-
tur pœna habenti concubinam cum sit vxoratus
quod grauissimum crimen est, & in contemptum
Sacramenti coniugij, vt habetur in Conc. Triden.
Sess. 24. c. 8. incipien. graue peccatum est, adde de
pœna huius delicti. quæ dixi in l. 23. in glos. 1. col.
171. vers. coniugatus autem habens publicē con-
cubinam tit. 3. lib. 1. supra vbi de pena concubina-
tus, plura scripsi, & est ad idem. l. 24. eo. tit. vers. sic.
allende de las penas que los casados, quid de concubi-
na clerici, quæ est subiecta matrimonio. Vide l. 95
lib. pragm. Regum Catholicorum, & l. 97. in eis-
dem pragmaticis.

Tom. iij.

V. 2

¶ La dicha

vn pariente, o dos de la muger q seã abonados que los tengã de manifiesto: para que si ella quisiere casar y fazer vida honesta que la dicha pena sea dada por bienes doctales al marido que con ella casare y seã depositados los dichos marauedis fasta vn año, o si quisiere entrar en orden sea dada la dicha pena al monasterio para con que la dicha muger se mantenga, o si no quisiere casar, ni entrar en orden: si se prouare viuir honestamente en este año despues que fuere quitada del mal estado en que estaua que le sean dados los dichos marauedis, para que dellos se pueda mantener. Pero si la dicha muger tornare a viuir torpemente, y no fiziere vida honesta como dicho es: que la dicha pena sea reparada. La tercia parte para la nuestra camara: Y la otra tercia parte para la justicia que lo executare, E sino ouiere quien lo accuse, ni demande que los Alcaldes de su officio auida informacion procedan a execucion de la dicha pena: y lo repartan. La tercia parte para la nuestra camara, y la otra tercia parte para las obras pias: segũ que que a los dichos Alcaldes bien visto fuere.

¶ Ley IIII.

Idem.

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

NO S aprobamos la dicha ley de Biruiesca, y damosle si necessario es nueva fuerça y vigor de ley. Mandamos que la dicha ley aya lugar, y sea executada por la primera vez que fueren hallados en aquel delicto segun la dicha ley dispone, y por la segunda vez sea desterrada la dicha muger por vn año de la ciudad, villa, o lugar donde fueren hallados: y por la tercera vez, que le den cient açotes publicamente: y que los pleytos que sobre lo contenido en esta ley ouiere en la nuestra Corte que los oyan y libren todos los nuestros Alcaldes que en ella estouieren, y no los vnos sin los otros. E mandamos q las dichas penas no seã executadas sin q primera mēte sean juzgadas.

¶ Ley. V. La pena de los que se casan, o se desposan dos vezes.

¶ El Rey dō Alōso en Segouia

De penis.

¶ El Rey don Enrique Terce-ro De penis.

GRaue crimen es el incesto, el qual se comete bco parietta fasta en el. 4. grado, o

¶ Lex Quarta.
a La dicha ley de Biruiesca. scilicet. l. 3. super hoc tit.

¶ Lex Quinta.
b ¶ Es el de incesto el qual se comete. Nota, quod crimen incestus dicitur cū quis habet coitū, cū cōsanguinea, vel affine, & sic dicitur in cestus abusus inter cōsanguineos, & affines dā nabilis. com. mixtio. ad idē conc. c. lex illa §. incestus 36. qō. 1. l. si adulterium cum incestu. ff. de adulter. text. in §. ergo. & ibi docto. Instit. de nupt. glos. in rubric. C. de adul. Panor. in cap.

ca. 1. & in c. veniens. de eo qui cogn. conlang. vxor. sua. optime D. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 9. Caiet. in sum. verb. incestus. Cou. in epito. 4. decret. 2. p. c. 6. §. 8. n. 1. vbi plura in materia huius criminis posuit Brissoni. lib. 9. de verb. sign. pag. 277. cū seq. verb. incestus. l. 1. tit. 18.

p. 7. l. 2. ti. 19. p. 7. pena autem in clerico est de positionis, vt diximus in l. 2. supra. tradit Panor. in c. si. de purg. cano. Io. Ana. in c. cū dilectus. de Accusat. Feli. in c. at si clerici. n. 15. & De ci. n. 58. & quā ibi tradit Beron. n. 160. de iudi. Bermon Chouer in tracta. de publi. concubi. Rub. de incestu. n. 3. Ioan. Bernar. in pract. crim. c. 76. nu. 1. Grillan. de pen. omnifariam coitus. q. 3. laicus autem si ignoranter hoc crimen committat in figura matrimonij leuiter arbitrio iudicis punitur si scienter excommunicatus est ipso iure. clem. vnic. de cōsan. & affini. Caiet. verb. excommunicatis. c. 47. & absolutio fieri potest ab episcopo, vt ibi glo. verb. obtinere tenet cuius opinio est cōmunis. Cardi. in clem. monasteriorū. vers. si quis n. 4. de rebus eccle si. nō ali. per tx. in c. nuper. de sentētia excomuni. ex quo tx. in d. c. nuper notatur conclus. quod omnia quae potest Papa in vniuerso potest episcopus in sua diocesi. nisi expressē à iure interdictū sit. Nicol. de Cusa. Cardi. li. 2. de cōcord. catholi. c. 3. Abulen. Matt. 16. q. 97. Alphons. à Vera cruce in specul. coniugi. 2. par. ar. 25. par. 419. Domi. Soto lib. 10. de iust. & iure. q. 1. ar. 13. tx. ad idem in c. in nouo. dis. 21. ergo si contrahat scienter in gradibus, à iure prohibitis matrimonij vel ignoranter, & scienter consummat postea matrimonij per carnis immixtionē excommunicatus erit ipso facto tamē poterit dissolui ab episcopo p praemissa & pena mortis nō imponitur. qui incestas nuptias cōtrahit, sed pena exilij ppetui & amissionis officij vel dignitatis quā habet, & si est vilis. poterit imponi pena flagellorū itē etiā amissionis omniū bonorū, auth. incestas. C. de incest. nup. & in corpore vnde sumitur de incest. nup. coil. 2. §. 1. & p̄dicta iura sunt accipiēda in isto casu quia habuit aliquā excusationē propter figurā matrimonij gratia, & sub eo colore habuit accessum ad cōsanguineā. l. si. in Alis verbis, non enim stupri sed matrimonij gratia. ff. de cōd. sine causa. l. 3. ti. 18. par. 7. & hāc conclusionē intelligere cum praesumptio culpae abest, quia seruatis seruandis à sacro Concil. Trid. Palam in facie ecclesiae contraxerunt, vt habetur sessio. 24. in decreto de reformat. matrimonij. ca. 1. & quia aliter

cōtrahentes omnino inhabiles reddunt ad sic cōtrahendū ergo matrimonij fuerit nō seruatis solē nibus nullū & habuerit praesumptionē fraudis erunt puniendi poena ordinaria incestus, non enim dignus est qui ecclesiae benignitatē facile experia

tur cuius salu. bria praeccepta cōtēpit tx. singu. in d. Conc. Trid. sess. 24. c. 7. incipit si quis intra gradus prohibitosque om nino videt, & de iure civili pena

comete maldad con hōbre de otra ley. Y este crimē es en alguna manera heregia. E qualquier q̄ lo co

ordinaria erat adulterij & sic mortis, & cōfiscationis bonorū. l. si qui adulteriū. cū incestu ff. ad l. Iul. de adul. vbi gl. Bar. & doct. & in l. inter liberos. eo. tit. Faber in. 9. itē. l. Iulia. de adul. in fi. Inst. de publi. iud. & ibi Io. de Plat. nu. 28. Azo. in summa de adul. c. si. col. n. 26. & Hostien. in sum. eo. titu. pen. col. vers. quid sit incestus. Ang. Aretin. in tract. de malefici. vers. Che me ay adulterato. pen. fol. vers. ha beas etiā aduertētiā & ibi ad eū Aug. additio. Paul. Grillan. in tract. de pen. omnifariam coitus. q. 2. vers. si. 2. verb. casu. & q. 3. col. 2. Anton. Gome. in l. 80. Taur. n. 15. l. 3. ti. 18. p. 7. Quid autem erit si quis habuit accessum carnalē ad vxorē cōsanguinei sui infra quartū gradū affinitatis? dicendum est eadē penateneri quia vltra adulteriū cōmittit incestū: quē conclus. locū habet etiā si iam sit liberata à lege cōiugij per mortē viri & habeat copulā carnalē cum praedicta vxore cōsanguinei sui secundū praed. docto. est tamē notandū quod hodie affinitas ex fornicario coitu cōtracta, nō egreditur secundū gradū vt statutū est in Cōc. Trid. sess. 24. c. 4. cuius verba sunt. Præterea sancta Synodus eisdē, & alijs graui simis de causis adducta impedimētū. quod propter affinitatē ex fornicatione contractū inducitur, & matrimonij postea factum dirimit, ad eos tantum qui in primo & secundo gradu coniunguntur, restringit, in vltioribus vero gradibus statuit, huius modi affinitatē matrimonij postea contractū non dirimere. Ex quo tx. noto ex illicito coitu contrahi affinitatē vsque ad secundū gradum: & quod in cōtractu ex licito coitu iura antiqua remanent incorrēcta vsq; ad quartū gradum affinitatis. Plures quæstiones ad materiā huius criminis incestus, adde omnino Matt. Affli. in c. quæ sint reg. verbo. bona contrahentiū. fo. 176. col. 1. cū. 2. sequēt. Quæritur vltius vtrū pena incestus teneatur habēs accessū ad monialē vel religiosam, vel quādo mulier soluta habet accessum ad religiosum, vel monachū? & videtur q̄ sic. Primo, quia est vxor vel spōsa Christi, ex quo violat eius torum adulter est. ac pro

inde eadē incestus pēna tenetur. quia Christus pater cōis est. Itē cōmittit crimē stupri. l. si. tit. 19. p. 7. Itē cōmittit sacrilegiū, eius absolutio reseruata est epō in foro pœnitētiāli. gl. in c. si ep̄s de pœn. & rē. li. 6. māgistra secūdū Berm. Chouer in tract. de cōcubinarijs
ti. de incest. n. 36. & quōd cor
rūpēs monialē
prædictā tria
crimina cōmit
tāt. nepe adul.

metiere allēde de las
otras penas en dere
cho establecidas :

teritū, incestū & sacrilegiū, & de his omnibus pos
sit accusari est gl. notāda in ca. virginibus. 27. q. 1.
quā sequitur Panor. in c. atq. clerici. col. 12. de iud.
& in c. pen. not. 3. de purg. Cano. & in c. monasteria. in fin. & in c. vt clericorū. n. 6. de vit. & honest. cleric. Io. Bern. in pract. cano. crim. c. 75. in princ.
Panor. in c. si. n. 6. col. 1. de immu. eccles. Io. de Selua in tract. de beneficio. 3. p. q. 3. n. 6. & Montalu. in l. 4. tit. 10. lib. 4. fori. & quōd coitus cū religioſa dicatur crimē incestus. diffinit Brixien. in suo indice 2. par. verb. incestus verſ. 8. per c. virginib. 27. q. 1. l. 2. tit. 17. par. 4. verſ. E. *oiro si no son en poder del padre los hijos q son llamados en Latini incestuosi que quier re tātō dezir como aquellos que hā los hōbres de sus parientes fassā el quarto grado, o en sus cuñadas, o en las mugeres religiosas.* Et in l. 13. ti. 2. cad. 4. p. & est. l. in præfenti. ibi, *o con muger religiosa, o professa.* & pēna, quæ imponitur à iure canonico clericis propter istud crimē, est priuatio ab omni officio & beneficio, & sic priuatus in arētū monasteriū detruditur, ad perpetuā Penitētiā agēdā. laicus verò ex cōmunicatur c. si quis episcopus. & c. si qua. 27. q. 1. traditur à Io. Bernar. in pract. cri. c. 75. Panor. in c. si. de purga. canon. Io. Anani. in c. cū dilectus. de purga. cano. Fel. & Decius. n. 38. in ca. at si clerici. de iudi. Berm. Chouer in tract. de cōcubi. rub. de sacrilegio. ¶ Lai cus autē habēs accēssū carnalē ad religioſam, seu monialē, pēna vltimi supplicij est puniendus, & bona sua applicātur monasterio, prædictæ monialis, religioſa verò seu monialis, quæ carnaliter passa est se cognosci, de suo monasterio debet extrahi, & in alio debet recludi, vt securius seruetur ne in tali crimine reincidatur. tex. in auth. defanct. epis. coll. 9. §. pen. c. si quis rapuerit. 27. q. 1. etiā p solo conatu tenetur pēna mortis l. si quis. in hoc genus. & l. si quis nō dicā rapere. C. de epis. & cler. l. 4. ti. 10. li. 4. for. leg. vbi Motalu. verb. *muera por ello.* sentit Panor. in c. monasteria. col. si. de vit. & honest. cleri. Hipp. in rep. l. vii. nu. 4. C. de rap. virgin. de iure partita. cad. pēna punitur in hoc crimine quā in stu pro. l. tit. 19. par. 7. vbi Greg. Lop. in gl. 2. not. stu prū monialis eadē pēna puniendū esse quā stuprū alterius virginis, vel viduæ, qñ cōmittitur sine ra

ptu per l. tamē ordinam. 5. ti. 8. additur publicatio dimidietatis bonorū & sic nostra lex nō tollit alias pēnas statutas, nec satisfactionē iniuriæ illatæ monasterio, in illis verbis, *Allēde de las otras penas en derecho establecidas, pierda la mitad de sus bienes para la*

pierda la meytad de
sus bienes para la nue
stra camara.

quen. gl. *allēde de las otras penas*, scilicet adulterij. l. si adulteriū cū incestu. ff. de adulterijs, quæ est in masculo pēna mortis. l. pen. ti. 17. par. 7. vbi Greg. Lop. citat cōordiā in verbo, *mōrir.* idē declarat ipse Lopez in l. 3. tit. 18. cad. 7. par. Ant. Gom. in l. 80. Tauri verſ. 3. & principaliter. nu. 15. vbi plures ad id authores refert & Francisc. Marc. decil. 50. p. 2. extēdit hāc pēnam capitalē ad feminā refert eum Berm. Chouer. in tract. de publi. cōcubi. rub. de incest. quē vide à n. 13. cum seq. vbi ponit pēnam in cestus. quæ nā fuerit apud Gentiles, ex Plutarcho in vita Numæ, & de lege veteris & noui testamēti, ibi. n. 31. citando Leuiti. c. 18. & 20. Paul. 1. ad Corint. 5. c. & Aug. de ciui. Dei, & ibi singulariter ostendit, quod pēna incestus de iure cōmuni, nō erat mortis sed tātū pēna deportationis. l. si quis viduā ibi deportāda erit. ff. de quæst. nec reperitur iure cautū. q. olim pēna adulterij fuisset maior, quā fuerit pēna stupri vel incestus, quia d. lex si adulteriū cum incestu. ff. de adulte. ista delicta parificat. sed de iure fforū. Pro adulterio non imponebatur pēna mortis. vt dictū fuit in l. 2. supra hoc titu. ergo etiā nec imponenda erit pro incestu & ita in præfenti dubio consuluit Alexand. conf. 219. in cipi. pōderatis. lib. 6. Concludēs, quod quauis de iure digestorum, pēna relegationis, quæ pro adulterio imponebatur, sit correctā, per iura codicis, & commutata in pēnam mortis. l. quauis. C. de adulte. tamen præmissa iura digestorū, in stupro, vel incestu, nō reperiuntur alterata, vel immutata, merito manet incorrēcta. ex quo d. l. quauis loquitur solum in adulterio. ergo non debet trahi ad incestum. licet in incestu æqualis, vel maior videatur ratio, quia iura, quæ in vno casu expresse tantum corriguntur, in alijs diuersis manent incorrēcta. l. præcipimus. C. de appel. præterea Angelus in d. l. si adulterium cum incestu. tenet quod committens incestum non debet puniri pēna mortis. Ioan. Faber in §. Item lex Iulia. de adulter. Instit. de public. iudi. Ioan. de Imola in cap. tuæ. de procuratoribus, vbi refert plures pro ista opinione cōsuluisse. per tx. inenitabile in d. l. si quis viduā. & quia est materia pēnalis & nō debet fieri correctio. per sub-

per subauditos intellectus de casu expresso ad nō
expressum, tamen si eadē vel maior ratio, vertatur
ex gl.c. cupiētes s. quod si per viginti. de electio. li
br. 6. & ista opinio est verior & equior in iure nec
impedit. tx. in 9. fi. in auth. de sanctis. episcopis. ibi
dū dicit eos au

tē qui talia de-
liquerint, &
participes co-
rū seeleris fue-
rint capitale pe-
riculū sustine-
re, vt intelligē-
dus sit, prout
intelligunt do-
ctor. citati in
1. q. nam capita-
le intelligitur
secūdū ius scri-
ptū de relega-
tione & nō de
morte naturali
& est de mente
gl. in l. si quis
non dicam rap-
pere. C. de epis-
cop. & cler. in
verb. capitali.
dum exponit
vel ciuitatē a-
mittat, & in l.
vnic. in verb. ca-
pitali. C. ne
Christi manci-
pi. hereticus
vel Iudæus ex-
ponendo lite-
rā. tex. dum di-
cit capitali sen-

tentiā puniatur, inquit, id est, perpetuo exilio, &
concord. supra tit. 1. Iudæi. 2. nam illa est capitalis
pena, vt ff. de penis. l. rei capitalis in præfenti &
de publi. l. 2. & facit supra de epis. & cler. l. si. ha-
tenu. gl. quā dixit singu. Io. Bernar. in tract. reg.
cū fallē. reg. 339. verb. poenæ capitalis Hippol. in
præf. 5. opportune. n. 40. Alcia. in tract. præfump.
reg. præfump. n. 9. pag. 562. Io. Neuiza. in Sylua nu-
ptia. lib. 2. c. 4. fol. 251. etiam si haberet admixtum
adulteriū nō erit pena mortis hodie, cū pena adul-
teri sit alterata, vt in auth. sed hodie. C. de adulte.
& per l. fori, quæ est in cōmuni obseruatiā nullus
admittitur ad accusationē adulterij ppter maritū,
etiā data negligētiā ipsius p l. 3. ti. 7. lib. 4. foro leg.
etiā si esset crimen adulterij cū incestu non posset
iudex pcedere nec ex officio, nec ad petitionē al-

¶ Ley. V I. La pena de los que
se casan, o se desposan dos vezes.

¶ El Rey don Iuan. I. en Bir-
uielca. Año de mil ccc
lxxxvij.

Muchas vezesa
caesce q̄ algu-
nos que son casados,
o desposados por pa-
labras de presente^a, se
yendo sus espōsas, o
mugeres viuas, no te-
miendo a Dios, ni a
la nuestra justicia, se
casan, o desposan o-
tra vez. E porque es
cosa de gran pecca-
do y de mal exemplo.
Mandamos y ordena-
mos q̄ qualquier que
fuere casado, o despo-

terius cuiuscunque, ne matrimonia infamētur. no-
tat Greg. Lop. in l. 2. in gl. tit. 17. par. 7. probat. l.
fi. ti. 25. par. 7. in sui ratione. verb. *E si yogniere con
Christiana casada*. tum etiam quia poena est incerta
propter adulterium cū sit in voluntate mariti ip-

sado por palabras de
presente, y se casare,
o desposare otra vez,
que demas de las pe-
nas en derecho cōte-
nidas que lo hierren
en la frente con vn
hierro caliēte, fecho
a señal de q. publica-
mente por justicia.

¶ Ley VII. Que ninguna muger
casada se case con otro fasta ser
certificada de la muerte de su
marido.

Ninguna muger
q̄ tuuiere mari-
do fuera de la tierra
no sea osada d̄ casar^b
cō otro a menos d̄ ser
certificada d̄ la muer-

mel ipse tanquam assessor iudicauit.

¶ Lex Sexta.

^a ¶ Por palabras de presente. Nō ergo locū habet poe-
na huius legis in cōtrahētibus per verba de futuro,
vt est etiā. gl. cōtrahere. in clem. vni. de cōfing. &
affi. dixi plene in l. 1. ti. 1. supra lib. 5. in gl. 1. & bis
contrahere matrimoniū viuentē primo coniuge
est casus proditiōis, o aleue. l. 8. ti. 19. infra isto li-
bro & addel. 16. ti. 17. par. 7. & pragm. Vallisoleri
Anni 1548. petit. 105. ad hanc legem. vide quæ
dixi in l. 3. gl. 1. q. fi. tit. 1. lib. 5. supra ver. circa hu-
cord. cum ista nostra lege.

¶ Lex Septima.

^b ¶ Sea osada de casar. Conc. tex. in c. in præfentiā de
spōsa. Magist. in 4. sent. dist. 88. c. fin. & quæ latius
dixi in l. 3. gl. 1. q. fi. tit. 1. lib. 5. supra ver. circa hu-
Tom. iij. V 4 ius le-

sam imponere
vt in l. 2. supra
isto tit. Poena
ergo incestus
erit arbitraria.
argum. tx. in l.
hos accusare. ff.
de accusat. attē-
ta incestus qua-
litate, si coitus
esset cū sorore
vel collateralī
vsque ad quar-
tum gradū vel
si esset nepha-
rius, vel contra
naturalem, cū
ascendenti, vel
descendētibus
vt tetigit Gre-
go. Lop. in l. 3.
tit. 13. p. 7. ver-
bo. la muger. &
cum poena ar-
bitraria confis-
cabitur dimidia
pars bonorum
per nostrā l. re-
giam. 5. & l. 7.
ti. fi. infra isto-
li. 8. ordi. & ita
est in practi. vt
sæpius vidi &
amplius quā se-

ius legis interpretationē hodie salubri & maturio
ri cōsilio ad horū iuriū obseruationē est decretum
Conc. Trid. de reform. matrimo. ses. 24. ca. 7. cuius
verba sunt. multi sunt, qui vagantur, prima vxore
relieta, aliā, & plerūque plures illa viuente diuer-

sis in locis du-
cūt cui morbo
cupiens sancta
Synodus occur-
rere omnes, ad
quos spectat,
paternē monet
ne hoc genus
hominū vagan-
tiū ad matrimo-
nium facile re-
cipiant magis-
tratus etiā secu-
lares hortatur,
vt eos seuerē
coerceant, pa-
rochis autē prę-
cepit ne illorū
matrimonijs in-
terfint, nisi
prius diligē in-
quisitionē fece-
rint, & re ad or-
dinariū delata
ab eo id facien-
di obtinuerint

te de su marido. Otro
si aql q con ella qui-
fiere casar, trabaje
en quāto pudiere en
saber la verdad de la
muerte, o dela vida
de aql su marido, y de
otra guisa no sea oñ-
do de casar cō ella. Y
quie quier q cōtra es-
to hiziere, y el mari-
do primero viniere:
señ ambos metidos en
supoder: y puedalos
vēder y hazer d̃lloslo

& adde consti. Synodalem. Astoricensem. lib. 4. cō-
stit. 4. de clandest. desponsatio. Ratio est, quia ma-
trimonij vinculū est indissolubile. & viuente pri-
mo coniuge non licet aliū recipere nec per dispen-
sationē id vnquā licuit, vt colligitur ex plene nota-
tis à Dominico Soto in 4. sent. d. 33. q. 7. ar. 1. 2. &
3. ¶ Dubitari potest, aliquis cōtraxit cū aliqua mu-
liere matrimoniū in facie ecclesię seruata forma
Conc. Trid. qui postea sciens aliquod impedimen-
tū, puta, quia erat vxor alterius eo tēpore, quo cū
ea cōtraxit, vel cōsanguineus infra quartū gradū,
vel affinis, an possit propria auctoritate abiq; iudi-
cis sentētia ab ea separari? Rñdendū est q illi, qui
cōiuncti sunt in matrimonio per cōsensum mutuū
& solitū in facie ecclesię, & cognito impedimēto
propter quod matrimoniū fuit nullū. si iudex ec-
clesiasticus de facili haberi pōt, non pñt licitē sua
auctoritate separari. tx. in c. porrō. de diuort. & ca-
multorū. 35. q. 6. Palud. in 4. sent. d. 42. q. 1. Ille-
fons. à Vera cruce, in specu. cōiugio. 3. p. ar. 9. Si ta-
mē dubio probabili & practicabili, quoad se sciat
impedimētū & ipsū in iudicio ostēdere possit te-
net relinquare talē cōiugē & ad priorē reuerti iudi-
cio ecclesię & ita est intelligēdus. tex. in c. dñs n̄r.

ad fi. de secūd. nupt. si tñ. probare nō possit existi-
te prędicto dubio, vxorē nō dimittat, nec debitū
neget nō tñ petat. si vero impedimētū est imagina-
tiū seu speculatiū, ipsum deponat, & exigit &
reddat debitū vxori. tx. in d. c. dñs noster in priori

parte, ex his
quæ not. Do-
mi. Sot. lib. te-
gendi & de ce-
gen. secret. mē
br. 3. q. 2. pag.
73. col. 2. vers.
quemadmodū
Iacob. Mar.
Nauar. in ca. si
quis autē. n. 85
cū seq. de pen.
d. 7. & in Ma-
nu. confel. c. 22
nu. 54. §. Si se
caso con otra,
Quaritur vltē-
rius, mors viri
qualiter sit pro-
banda, vt inde
certa possit red-
di vxor ad con-
trahendum ma-
trimoniū, rñdē-
dum est si id ar-
bitrio iudicis

q quisiere cō tal que
no los mate. Y esto
mesmo sea delas mu-
geres que casaren cō
maridos agenos.

Por escusar que las
buenas mugeres,
no ayan de hazer
peccado con los cle-
rigos. Mandamos,
que todas las mance-
bas de los Abbadesy,
clerigos, trayan ago-
ra, y de aqui adelan-
te cada vna dellas vn

relinquendū esse. ex Panor. & pręposito in ca. in
præsencia de sponsali. Steph. Aufre. in decisio. ca-
pel. Tholosa. 316. Couar. in epito. 4. decreta. 2. p.
c. 7. §. 3. n. 4. vers. mors autem viri. quem vide, ad
dotē huius legis à nu. pręcedenti. 3. vbi citat hanc
legem. Quari etiā potest, aliquis instituit accusa-
tionē contra Titium dicens contraxisse secundum
matrimoniū primo durāte, vtrum sufficiat proba-
re præsumptiue, ea præsumptione qua lex præsū-
mit hominē viuere vsq; ad centū annos, per l. fi. C.
de sacros. eccles. dicendū est, accusatorem ad obti-
nendū in sua accusatione astrictū esse ad probandū
verē quod viuus erat maritus primus tēpore cōtra-
cti secūdi matrimoni & nunc viuit vere, alias non
obtinebit: nec ratione prędicti matrimoni secun-
di est fatigāda mulier, arg. tx. in c. dñs noster. de se-
cundis nuptijs, & quia tale matrimonium potuit
esse validum, quia tempore quo contraxerunt se-
cundum, erat primus maritus à rebus humanis li-
beratus, vt in momento euenire solet mors, ne er-
go iniuria fiat matrimonio, sine eo quod appa-
reat verē nullum fuisse informa iudicij propter vi-
tæ impedimētū prioris coniugis non est dirimen-
dum nec inquietandum. ex tex. in d. ca. Dominus
noster.

noſter.vbi not.Hoſti.Io.Andr.& Alexā. Couar.
in epito.4.decret.2.p.c.7.ſ.3.n.4.verſi.hic omit
tendū nō eſt.quia licet à principio impediatur tñ
poſtquā factū eſtvalide hoc eſt in facie eccleſiæ
cito impedimēto,volendo fraudē facere eccleſiæ
& priori matri

monio eſt tuen
dum argumen
to.cap.licet ex
quadā. de te
ſti. Ipoſtremo
hāc ſentētiā te
net Greg. Lo
pez in. l. fin.
verb. *Manda
mos.* ad ſi. titu.
17.part.7.poſt
Bart. & Sori.
in. l. ſi inter.
ff. de reb. du
bijs.ſiprobat
cōtraxiſſe bi
nas nuptias vi
uente primo
cōiūge epi, vt
inquiſitores he
reticæ prauita
tis procedunt
cōtra tales ex
Lap.& Domi.
in.c.accuſatus.
ſ.fane de hæ
reticis. libr. 6.
& not. in. l. 3.
titu.1.lib. 5. ſu
pra. & eis im
ponunt poenā
mittæ, flagello
rūq; ceſſi publi

prédero de paño ber
mejo, ſegun ſe con
tiene en eſte libro en
el titulo de los Prela
dos y clerigos^a.

MAndamos, que
qualquier mu
ger q̄ publicamente
fuere mâceba de cle
rigo: que allende de
las otras penaspague
vn marcode plata, ſe
gun ſe cōtiene en eſ
te libro^b, en el titulo
de los Prelados.

Coſa es de tray
cion, el q̄ come
te adulterio cō Rey
na, o cō hija de Rey,
q̄ no ſea caſada: E ſi

ce in exiliū mittuntur. Sed iudices aduertant ad
cās quas mulieres habuerūt ad cōtrahēdū mīmo
niū. ſ. lōga abſentia prioris cōiugis, literæ miſſiæ
ab homine fide digno, publica vox populi de
morte ipſius, quia periit in naufragio. Iſtis & alijs
ſimilibus cauſis poterit ceſſare dolus & aliqñ cul
pa, & arbitrio iudicis erit procedendū, potiſſimū
benignitate & nō inſpecta quam autoritate &
iuris rigore. arg. abſentē. ff. de poen. & ſacrū Cōc.
Trid. quod omnes iudices legant & mēti cōmen
dent in iudicijs, quod eſt ſeſſi. 13. de reformatio.
Can. 1. verſi. illud primū eos admonēdos ceſetur.
& ne ſint percuſſores & carni fices & faciant iniu
ſtitiā detinēdo iniuſte vltra modū deciſioni cauſæ
debitum reum incarceratum, vel alias eum vexan
do & remedia iuris licet non directē indirectē de

negando, vt ſæpe ſit in maximum damnu Reipu
blicæ, & ſuarū animarū, legat igitur. c. cū æterni.
de re iudi lib. 6. & ab iſtis vexationibus ceſſabūt.
ideoq; expedit Reipu. vt officiales prælatorū te
neantur in fine ſui officiij reddere rōnē & residen
tiā ſicut ſecula

eſte crimē cometief
ſe cō la muger de o
tro ſeñor inferior ha
ria aleuoſia manife
ſta, ſegun ſe cōtiene
en eſte libro en el ti
tulo d̄ los traydores.

Titulo. 16. De
los robos y de los que
receptan a los malhe
chores.

*¶ Ley. I. De la pena de los ſeñores
y Alcaydes de fortalezas que rece
ptan los malhechores.*

*¶ El Rey don Enrique. II. en
Toro Año de mil ccccviij.*

Si de algun caſti
llo, o caſa fuer
te, o fortaleza ſe hi
ziere algun robo^c, o

res, & q̄ ſint eo
rum officia ad
triēniū, vt diſ
putatū fuit per
doctiſſimos Iu
riſtas in ſancta
Synodo Salmā
ticæ celebrata
per doctorem
Nogerolium.

*¶ De los Prela
dos y clerigos.
Scilicet, in ti
tu. 3. l. 2. i. libr.
1. ordinament.
ſupra.*

*¶ En eſte libro.
Scilicet libro.
1. titu. 3. l. 23.
& l. 53. titu. ſi.
infra eo. libro.
8. Titulo de los
traydores. Sci
licet libr. 8. ti
tu. 7. in. l. pri
ma. vbi dixi
mus.*

*¶ Taul. XVI.
De rapinis &
receptatoribus
malefactorum.*

¶ Lex Prima.

^c *¶ Algun robo.* Rapina eſt alienarum rerum mobi
lium, vel ſe mouentium deprædatio. l. prima. C.
vi bono. rapt. & inſt. eodem. ſ. quia tamen. l. pri
ma. titu. 1. par. 7. & in dicto. ſ. quia tamen. verſic.
quod non ſolum ad vim illatam in rebus ſoli ex
tenditur rapinæ poena. Poena autem rapientis ali
quam rem eſt tripli vltra æſtimationem ipſius rei
inuafæ & ſic quadrupli cum re inuafa. in princip.
Inſtit. vi. bono. rapt. l. 1. ff. eod. & l. 1. & ſin. C. eodē
tit. l. 3. tit. 13. part. 7. aliquando tamen pro rapina
agitur ad duplū. vt in caſu. l. chriſtianis. C. de pag.
& tēpore eo. & in caſu. ſi duo. in. c. 1. de pace te
nenda. vbi Bald. Gregor. Lopez in dicta. l. 3. verb.
con trestanto. Quid autem ſi rapina fiat per nobi
les aut ricos homines adde. l. 7. infra eodem. vbi
ipſi tenentur ad poenam tripli. & ſi non habue
rint

riunt bona pœna erit corporalis iuxta reg. qui non habet in bonis luit in corpore. l. fin. C. de in ius vocando, & est. l. 11. titulo. 25. parti. 4. vbi reo homini imponitur alia pœna propter rapinam. quæ lex est intelligenda in casu quo loquitur, nempe cum à rege fuit expulsus à regno: quia in modum belli derobationem fecit contra vassallos Regis, & ob iniuriam ei illatam forte à rege, vel in casu quo Rex remisit delicti culpam propter quod erat expulsus à regno, tenetur tamen ad pœnam dupli propter res inuafas, ibi. *Y como quier quel Rey pueda perdonar al rico ome que torne a la tierra, y le quite el coro en que cayo por razon de la mal fatura, que fizo, que es quaranta maravedis por cada cosa que tomo, con todo esso no le puede perdonar que non peche doblado, lo que robo y tomo, a aquellos que fizo la mal fatura.* Et vltra erit puniendus pœna robatoris & vim inferentis, vt in l. 6. infra eod. pœna autem, quæ fisco debetur facilius remittitur quam ea quæ inducta est in fauorem partium probatarum secundum glo. & Bal. colum. penul. num. 27. in l. quicunq;. C. de seru. fug. vi. quæ dixi in l. 1. titul. 6. lib. 4. ordina. & probatur in d. l. 1. titu. 25. parti. 4. ibi, *non le puedo perdonar que non peche &c.* Probos qualiter intelligantur, & sic robariam. dicit Bald. in authen. sed nouo iure. col. 2. num. 10. C. de seru. fugi. quod sunt ista verba magistralia & intelligenda, secundum quod vulgus ea intelligit vt in l. Labeo. ff. de supell. lega. & furtum tripliciter sumitur pro furto improbo, improbiore, vel improbissimo, improbum est simplex furtum, improbius expilata hæreditatis, improbissimum est de quo noster titulus loquitur, rapina, seu robaria & ita dicit glo. not. secundum Bal. vbi supra. quia rapina plus est quam furtum, vt in l. si cum ereptione. ff. quod met. cau. fa. nam Bart. in l. 1. ff. de effracto. vocat raptorem improbissimum furem: quia furatur cum violentia. vt in l. 1. §. ff. de incend. rui. naufr. Afflict. in cons. Neapo. lib. 1. rubr. 76. nu. 7. Dubitatur, an pro rapina possit aliqua actio probata intentari? Respond. quod sic, & etiam publica, vt est glo. vlt. ad fin. & ibi not. Bart. in l. fin. C. vi bono. rap. & habetur in l. infamem. ff. de publi. iudi. & tenet. l. si quis domo. ff. de furtis. tenet Cæpol. in l. Marcel. verfic. quæro vndecimo. nu. 25. ff. de verb. sig. nif. vbi ponit vltra 12. quæstiones in ista materia rapinæ ibi videbis Cassa. in consuet. Burgund. fol. 38. rub. 1. §. 5. nu. 6.

¶ Quæri etiam potest, qua pœna sit afficiendus rapiens aliquid ex naufragio. Respondendum est quadrupli. l. 1. in princ. ff. de incend. rui. naufrag. l. 1. titu. 9. parti. 5. & in hoc quadruplo inest rei persecutio. l. hoc edicto. §. 1. & ibi Bart. ff. de publican.

¶ Dubitatur circa permissa quæ sit ratio Arc. l. 3.

§. fina. in fin. ff. de public. li. quæ dicit, aliud quadruplum fisco inferendum esse, & sic videtur condemnandum in specie proposita in quadruplū, dic quod actio quæ datur parti nō datur vltra quadruplum, sed pœna quæ fisco applicatur, propter hoc delictū potest excedere istud quadruplū secundū Azo. in sum. C. de naufragio. lib. 11. Gregor. Lopez in in l. 1. in gloss. 3. quem etiam videas in gloss. fin. titu. 9. parti. 5. ex qua. l. partitæ habes, quod isti raptores propter dolum sunt puniendi, corporaliter iudicis arbitrio, & intelligas, quod isto casu nō poterit imponi pœna mortis, si non consuetudine recepta quamuis habeat arbitrium à lege, & idem in alijs delictis, quibus est pœna arbitraria, probatur ex gloss. in l. sacrilegij. 2. in princ. verfic. considerandum. ff. ad l. Iuliam. pecula. quæ sentit. quod pœna extraordinaria seu arbitraria, nō sit pœna mortis, & voluit idem Oldral. in l. ff. 1. de fur. & gl. in cap. Inquisitionis. in verfic. alioquin. de accusatio. quod vbi pœna venit imponenda arbitrio iudicis non debet imponi ordinaria, sed mitior & dicit Ioann. Andr. in cap. 1. de constitutio. quod in his quæ sunt commissa arbitrio iudicis. debet ipse iudex seruare æquitatem. refert Felin. in cap. quoniam frequenter. §. porro. co. 2. vt lite non cōtestata Thom. Gram. consi. 39. col. pen. nu. 1. sed prædictis obstat glo. sing. in §. in sum. de iniur. dicens. q. vbi iudex habet arbitrium in penis imponendis, posset se extendere vsque ad finem mortis, de qua supra late sum memor dixisse, sed nunc dic, sententiam illius procedere. Vbi tales erant circumstantiæ delicti, quæ pro eo veniebat imponenda de iure communi, vel ex consuetudine pœna mortis. ex Ioan. Imol. in d. c. Inquisitionis. de accusat. assignando intellectum ad d. gloss. in summa cum pluribus alijs allegationibus, citatis à Tho. Gram. consi. 39. nu. 7. & sic concordat, & salua opinione sumptam ex prædict. gl. l. sacrilegij. vel sacrilegij. 2. & consuluit, in specie Alexan. consi. 111. lib. 1. & casus poterit esse, cum aliquis laicus clericum in facris insidiosè vulnerasset. in capite, aut facie, vel vapulis cecidisset in ecclesia dum officia diuina dixisset vel statim post, vt hæc tria delicta scio commissa fuisse vnum aduersus vnum portionariū, alterum contra cantorem, alterum contra fisco Il-lustrissimi. D. D. Petri Gondisalui episcopi Salmatini, & sen tētiās vidi, quæ pœna mortis laicis inferebant, prima executioni fuit madata, & furca fuit suspensus in loco commissi delicti ante domū patris quia ex grauitate delicti licitum est pœnam aggruari. c. felices. §. ceterum. de pœn. lib. 6. doctri. est Innoc. in cap. 1. vbi omnes. de consi. plures quæstiones in materia rapinæ aptare in præ. poteris ex Sylu. Prierio in summa. verbo. rapina. & Brixienf. in suo dictionario. eodem verbo, rapina istis

istis latronibus & rapientibus in stratis, vel in vijs qui robatores vulgo dicuntur etiā si fugiant ad la-
 era non gaudent priuilegio immunitatis ecclesię &
 extrahi possunt ab ecclesia. c. inter alia de im-
 munitate ecclesię. & idē dicerē de campforibus,
 seu mercato-
 ribus fallitis
 qui se eleuant
 cum pecunijs,
 & debitis, qui
 per leges hu-
 ius regni, son-
 auidos los tales
 que se alcançan
 por ladrones y
 robadores pu-
 blicos, & meri-
 to propter ma-
 gnam confidē-
 tiam, & securi-
 tatem, quā eis
 habēt homines
 tum etiā quia
 paria sunt in
 uadere, vel reti-
 nere alienum.
 sępe de restitu-
 tio. spoliatorū

maleficio: y los que
 lo hizieren se acogie-
 ren: y receptaren ala
 fortaleza aūque no
 seā de los que laguar-
 dan y estan en ella: y
 el alcayde los defen-
 diere sabida la ver-
 dad. Mādamos q̄ si
 el castillo fuere de al-
 gun señor que el pa-
 gue el robo: o la to-
 ma: o fuerça que fue

ergo eisdem pœnis rapientium per vim, & frau-
 dem sunt puniendi, nec priuilegio ecclesiastico im-
 munitatis vti debēt cum eis cōpetant verba. can.
 ergo & eius dispositio. ¶ De latronibus publicis
 stratarum, dicit Marcus de Mantua cons. 91. imo
 plus dicit quod si potest capi in ecclesia ita po-
 test in ecclesia occidi. de quo vltimo dubito cum
 Remigio. Gonn. in tract. de immu. eccles. fallēt. 2.
 n. 5. pag. 105. de mercatoribus fallitis tenet Boe-
 tius. decis. 18. num. 7. argum. tex. in authen. de
 mandatis princ. coll. 3. §. publicorum vero tribu-
 torum, ibi quoniam fiscalīū, ratio & militibus, &
 priuatis, ipsiq; tēplis & cūctis reipub. & necessa-
 ria. l. pœnæ. C. de exacto. tributo. lib. 10. Remigi.
 Gonn. in d. tract. Fallent. 38. pag. 209. quando ali-
 quis recipit aliquid ab spōte soluēte, & ob causam
 metus nō cōmittit maleficio, nec robariā quia
 spontanea solutio omne vitium purgat. l. si ob tur-
 pe. ff. de cond. ob turp. causam. Bal. con. 33. in pri-
 mis considerandum est. num. 1. libro. 2. quod est
 notādū, quia multi soluunt publice spontaneē &
 non sine metu imo propter ipsum iam secrete a ty-
 rāno eis inessum.

¶ Los defendiere sabida la verdad Not. q̄ Dñs forta-
 licij, agri, seu territorij, tenetur de robaria ibi facta
 si fuit sciēs & potuit prohibere. vt delictum com-
 mittatur in suo, vt in l. 1. C. de falsa. monet. Panor

mita. dicit communem opinionem istam. in. c. li-
 cet colu. 2. vers. ad secundum nu. 8. de restitutio.
 spoliatorum, secus autem si prohibere nō potuit,
 quia est sine culpa. l. 1. §. is autem. ff. fami. furt. se-
 cuss. dicatur. Psalm. 36. nec celaueris facientes. quo

re hecha. E si fuere
 Iglesia: o de ordē que
 lo pague el perlado:
 o la orden cuya fue-
 re. Y las justicias dela
 comarca donde esto
 acaesciere fagan pel-
 quisa: y sepan la ver-
 dad. E sino lo hizierē
 seyendo requeridos
 y en ello fuerē negli-
 gentes que lo pague
 el de sus bienes.

fit vt Prin-
 ceps debet te-
 nere regna sua
 & terras & lo-
 ca in quibus
 percipit emo-
 lumentum ve-
 ritigalis, peda-
 gij. & guidagij,
 vel gabellæ, al-
 terius ve tribu-
 ti, secura, etsi
 mercatores fue-
 rint depradati
 tenetur, addā-
 num. Bal. in. ca.
 pit. 1. qui feu-
 dar. poss. cordi
 est recommen-
 dandum secun-
 dum laudē sem,
 in tract. de Prin-
 cipibus. q. 163.

vbi subdit quod princeps, & eius officiales sua lo-
 ca tenentes debent diligentiam adhibere contra
 latrones & stipendiarios depradantes in vijs pu-
 blicis, & eodem modo tenentur receptores, per
 hanc legem quam intellige data scientia Custodis
 castellani, vel domini fortalitij, vel castelli. alias
 n. data iusta ignorantia, quia nesciebat delictum
 commississe nec per literas iustitię, seu Principis
 fuit requisitus, non est dicendus receptator, nec
 cuiuslibet dicenti esse prædonem, vel furem, seu de-
 linquentem est adhibenda fides. glo. in. capit. 2. in
 verbo. audiuit. de coniugio seruo. quæ allegat. cō-
 cord. tex. cum glo. in. c. quam magnum. verb. non
 possunt. 23. q. 4. ca. si quid. 86. dist. in. & ibi glo. nō
 credas, quia qui cito credit vt in sacris habetur, le-
 nis est corde, nec dictum vnus inducit testimo-
 nium, sed in omni causa testimonium duorum re-
 quiritur, cum in ore duorum, vel trium, stet omne
 verb. cap. in omni. de testib. capitul. cum esses. de
 testam. & sic ista lex præsupponit scientiam deli-
 cti, quia in castello vel fortalicio fuit commissum
 delictum & receptatus delinquens in principio
 huius legis in illis verbis, si de algun castillo, o ca-
 sa fuerie, o fortaleza se hiziere algun robo, o otro ma-
 leficio, y los que lo hizieren se acogieren. &c. Ca-
 stellum seu fortalitium, sunt loca fortia ad se-
 tuendos. Bartol. in rubr. C. de mota. & epidij, &
 ibi Pla.

ibi Platea. lib. 12. optime per Nicol. Boeri. decisio. 320. si quis in proprio fundo nobili. ¶ Probat. conclusio. ex Bart. in l. 1. §. quod autem. ff. de seruo corrupt. dicente statuta quæ dicunt si quis receperit male factorem, vel bannitum, intelligenda fore in illo, qui abscondit criminofum, vel receptat quia tunc dicitur receptator, non in eo, quod dedit potum, vel cibum per. dict. l. 1. §. quod autem ite ad hoc, quod receptator dicatur debet esse sciens, prudensque ut demum puniatur, si sciuerit ipsum esse debitorum vel rebellum reipublicæ. non autem si ignorauerit, ut in l. 1. C. de seruo. mili. lib. 12. Scibi Plat. nu. 3. facit l. 3. §. non tantum. ff. de incend. rui. naufr. & l. metho dorum. ff. de poen. & in dubio. præsumitur ignorantia, nisi foret notorium ut in l. 1. ff. de receptato. in glo. verb. latrones. Cuius verba pulcherrima ad finem sunt. & intellige quando fuit sciens, & ignorantia præsumitur, ut supra de probat. l. verius, nisi sit notorium, ut C. qui & aduers. quos, lex. 1. hætenus glo. quæ ordinariam dixerunt, domini de rota. decis. 444. fol. 110. secundum antiquiorem paruumque impressio. & plures commendantes cumulu. in additio. ad Segur. in repet. l. cohæredi. §. cum filia n. 149. vers. 3. vero casu. ff. de vulga. & pupi. & Alexand. ad Bart. in l. si tutor. C. de peri. tuto. reputat fing. ad hoc, quod notorium tollit ignorantia præsumptionem, quæ alias præsumeretur. not. Pla. ubi supra. & standum est eius iuramento ut ibi per cum. nu. 4. & in l. fin. C. de Fabricens. libr. 11. Lucas de poen. in d. l. 1. colum. 1. Felin. in. ca. à nobis ubi dixi de exceptio. Hippoly. in l. qui ignorans. nu. 22. ff. ad l. Corneliam. de fal. Auilesius in ca. 3. in part. iurisdictioni nu. 19. in capitib. prætorum. Idem etiam si esset, sciens receptans, quod non teneatur aliqua culpa quia prohibere non potuit, ut pote, quia homo ferocissimus, Vandolerius, solus, vel cum alijs focijs congregatis vadit ad domum rusticæ, & dicunt. Si non aperis portam imponemus ignem, vel si nos non recipis, interficiemus, qui timore perterritus aperit portam, vel eum receptat, certe excusandus est, quia non potuit resistere. Facit ad hoc tex. ubi Florent. notat, & menti tenendum reputat. in l. in omnibus. ff. de noxalibus, Hippoly. in l. 1. §. præterea. nu. 28. fol. paruque impress. 32. ff. de quæst. nullus enim tenetur se ipsum perdere, sed conseruare, quod est ius naturale, & charitas bene ordinata à seipso incipere debet. l. præses. & ibi Dominicus Menes. C. de serui. & aqua. ne quæ vnquam quis carnem suam odio habuit. ut dicit Paris. sed eam nutrit & fouet. ergo nulla lex esset rationi congrua, quæ contrarium suaderet, sed iniqua & bestialis, & iudices, quos dicimus perquisitores, quod contrarium faciunt, & innocentes pauperes sine culpa, & probationibus idoneis puniunt, ut animosi, seu potius carnifices videantur supremis iudicibus con-

tra ius naturale, & diuinum. & humanum faciunt & condemnationem perpetuam sibi acquirunt, sanguisque & pecunia innoxij ab eis miseris infletu, & stridore dentium expetenda erit. Quid ergo eis proderit si omnem potentiam mundi fuerunt consequuti, si ad inferos descenderint, ut inquit veritas relata in c. Matthæus de simonia, quo fit quod qui ignoranter præstitit arma, ex eo nepotem, quod Didacus professus fiat Antonio amico suo velle iter agere, vel aliud crediti dignum, ac deinde hominem occidat, et si testibus id probetur minime teneri. Bart. cons. 24. & in l. qui fur. §. ope, ubi, Alexan. ff. de furt. Ange. in §. interdum, in titu. de obliga. quæ ex delicto nasc. Hippoly. in pract. §. constante. Imol. & Areti. in l. si stipulatus fuerit. ff. de verbo. obliga. Felin. in c. sicut dignum, de homici. Pet. Plaza. in. r. parte. tract. delicto. c. 16. nu. 14. neque id facere debent, ex eo quod crimina oporteret coerceri. Potissimum hac nostra ætate, in qua delictorum scelera pululant, & quos virtutis amor non alliceret ad bene faciendum eos saltem criminis reos poenarum formido delinquendo abstergeret, à resipiscant ut, ideoque seuerius esse puniendos iuxta illud. Horat. Oderunt peccare boni virtutis amore, oderunt peccare mali formidine poenæ. sed id intelligendum est in criminosos, de quorum delictis apparet in processu, non tamē innocentem, quia delicta suos aucthores sequuntur Ezechiel. 18. cum plene notatis à me, ad Segur. in tract. de bonis Lucra. cons. mat. nu. 1. nec sunt facienda mala, ut inde proueniant bona. c. super. eo. de vsu, igitur innocens nunquam erit puniendus, cōuictus autē de crimine, secundum gravitatem delicti puniendus erit. c. tādā excess. pre l. c. excommunicamus. §. credentes. de hære. c. fellicis. §. cæterum de poenis lib. 6. nec obstat illud. c. expedit vnū mori pro populo. Nā accipiendum est cum ille sit noxius non aliter, ut non sit periculum, & exitium ciuibus, merito propter suam culpam est excludendus à consortio ciuium, & ferat poenam sui delicti, ut per Fernan. Michan. lib. 1. controuers. q. c. 13. ubi citat illud Ouidij lib. 2. elegiarum, æ quo animo, qui meruere ferat, & in Psal. 100. in matutino interficiantur omnes peccatores terræ, ut disperderem de ciuitate domini, omnes operantes iniquitatem, culpabiles. ergo tantum & non innocentes sunt puniendi. Ex quibus etiam inferitur, receptas filium vel patrem, post delictum commissum, nec prestans auxilium, ad delinquendum nec ad ipsum delictum continuandum, sed tantum ad poenam excusandam, qua venit delinques propter crimen castigandus, receptatoris poena non teneri. Quia seipsum accusare quis non tenetur tum quia pater, & filius sunt vna caro & sanguis l. quarta. ff. de inofficio. testamen. l. ne cum seruo. ff. de fur. & exprædictis paulo ante. idem dicendum de vxore, & econuerso cum ad paria iudicentur

dicentur. cap. pen. de adult. Genes. 2. hoc nunc os ex ossibus meis, caro &c. & Aposto. ad Ephesios 5. mulieres viris suis suadita sunt sicut Dño, quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est eccles. hæc ipse saluator corporis eius, & paulo inferius ait, ita & viri debet diligere uxores suas vt corpora sua, qui uxore suam diligit, seipsum diligit. nemo vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fouet eam, sicut & Christus ecclesiam quia membra sumus corporis eius, de carne eius & de ossibus eius propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ & erunt duo in carne vna, si ergo maritus & uxor consentiunt vnum corpus & non diuersum cap. debitum. debi gam. c. gaudeamus de diuort. capi. denuptis. 3. q. 2. cap. Agatola in fin. 27. q. 2. hinc dicitur mariti. & uxoris vna domus. l. 1. §. si ver. ff. ad Syllaniam. ite vna societas diuinæ & humanæ domus. l. aduersus. C. de crim. expil. hære. l. 1. rerum amor. ideo dicitur qd maritus & uxor debent esse participes bonæ, & malæ fortunæ alterutrius. l. si cum dotē. §. si maritus, & ibi. doct. ff. soluto matri. Bald. in. l. vbi adhuc. 3. colū. C. de iure dot. & de hac vnitae mariti, & uxoris multa dicit Specul. tit. de feudis §. quoniam versū. vigesimo. Socin. nepos in consil. 76. n. 136. lib. 1. ergo siue filius sit, siue pariter, siue uxor, vel maritus ratione prædicta absque pœna vicissim possunt receptare, quia alias sequeretur qd se ipsos perdere, & ad pœnam ducere tenerentur, aduersus omne ius naturale, & diuinum, quo quis intendit conseruare seipsum & non acculare nec odium habere contra carnem propriam, quod grauius est, quam in aliam inferuire. ff. per totum de his qui sibi mortem consci. & dixi in. l. 9. tit. 15 supra hoc. lib. 8. præterea Michol liberauit maritum suum Dauidem contra præceptū regis Saul. vt patet. 1. Regum. ca. 19. imo vt pluribus placet, uxor tenetur receptare maritum. Specu. in tit. de dona. inter virum & uxorem. §. fin. Nellus in tractatu bannitorum. 3. par. 2. temporis. q. 22. & ibi citat Speculatorem vbi supra. & Alberi. & Angel. sequitur Specul. in tract. de maleficijs. part. dicto maleficio. nu. 25. fol. parua impressionis. 214. Felio. in. c. cū quidam nu. 11. de iur. iur. Ioan. Lup. in repeti. rubr. de dona. inter vir. & uxor. §. 50. n. 24. versic. potest poni exēplū de marito inquisito de crimine capitali. fo. 30. col. 3. vbi plura exēpla de ducit, nā vnus debet cōpati alterius infortunio, si cut inter se dolēt mēbra corporis humani. l. si cū dotē. §. fin autē insequissimō. ff. solu. matri. l. 1. C. de diuort. ca. inter alia de sentētia ex cōmunicationis, nec etiā pater tenetur, si filiū receptauerit etiā in crimine grauiissimo, ab ipso filio commissō, et si ei dederit, pecuniā, famulū & equū, ad ipsius liberationē, tū quia natura idē sunt & carne. l. ne cū ser-

uo. ff. de furt. tū quia vniciūq; licitū est redimere propriū sanguinē, & natura princeps omnium humanarū legū id suadet. ex quo iudices curiarum quos perquisitores dicimus, qui sunt deuorati res hominū, & pecuniarū, qui aliqñ fecerūt cōdēnationē patri receptatori sui filij fuerunt a supremis iudicibus cōdēnati ad reddendā pœnā pecuniariā patri & omnia dāna, & interesse & expēsas, quas hac occasione fecit, & iustissime & ita seruatur in practica apud supremos cōsiliarios regios, q semper habent iura, & equitatē in frōte. Dixi in part. 1. quæstionū. q. 207. incipie. Titius incarceratus videlicet fuisse, qd paternō tenetur soluere pœnā pecuniariā pro delicto filij, etiā ex bonis, quæ p legitima parte filio deberētur gl. Panor. & cōmunis in. c. 2. de deli. puero. Bart. per tex. ibi. in. l. 1. §. si impuberi. ff. de coll. bon. Bal. in. l. si qua pœn. ff. de his quæ sunt. sui cōmunē fatetur Cōuar. libr. 2. Varia. reso. c. 8. nu. 7. Vbi vide. Quæritur præter ea utrū idem dicendū sit in receptatore delinquētis, qui ei est cōsanguineus intra quartū gradū cōsanguinitatis? quid etiā in amico societate, & amicitia magna coniuncto delinquenti, an ex his causis, liberentur, a pœna receptatorū. ¶ Videretur qd eo ipso, quod apparet receptatū cōsanguineum esse receptantis, vel maxima famicitia coniunctus, quæ loco sanguinis habetur, cū amici sint vna anima in duobus, corporibus diuisa debet receptans a pœna liberari quia fuit absq; dolo redimēdo propriū sanguinē & faciēdo id, qd natura insita in cordibus hominū suadet, & eius calore, & legemotus igitur erit sine culpa, tū etiā quia si nō fecisset fuisset delinquēs punitus in maximā iniuriā, & infamiā. ipsius, & totius generis forte quia ex qualitate delicti pœna deberet esse cū infamia puniti & in cōsanguineorū opprobriū cōuerteretur. ergo cū licitū sit suo pudori parcere, & cōseruare honorem amissioni cuius morti naturali præponit vt supra sæpius notatū est, & adde. Tho. Gram. voto. 17. si n. 6. fol. 1. 233. ergo pari ratione. sicut est licitū redimere vitā naturalē & mortalē, sine qua nullus viuēs dici pōt, sed mortuus cū sit eadē & nō diuersa ratio infamis loco mortui habetur. gloss. 1. in. c. vno delegatorū ibi, idē esset si aliter efficiatur infamis supra. de resc. scitatus &c. tex. in. l. iuxta. ff. de manu. & vind. egregia, & notāda. l. 4. ti. 13. par. 2. & honor omni cōmodo pecuniario præponendus est. l. miles. §. locer & ibi notat Angel. co. 2. ff. de adult. l. Iulian°. ff. siqs omni causa. testam. & q negligit famā crudelis est. c. nolo. 12. q. 1. c. cū psona ibi glo. verb. infamiā de priuileg. lib. 6. Alber. in. l. si qui aduocatorū nu. 1. C. de postul. Guilli. Benedi. in. rep. c. Raynut. verb. mortuo. 1. n. 315. & testamētis vbi multa cōgerit Fernā. Micha. li. 1. illauri quæstio. cap. 11. numer. 7. vbi agit de quæstione;

stione, an homo sit dominus sui honoris quem videtur, sed infamia afflicto, & iniuria mei consanguinei, meus est dolor. l. 1. & l. 2. de lib. caus. quas re-
tuli in l. 5. gloss. 1. titu. 9. lib. 4. ordinam. ergo rece-
ptando consanguineum cum sit ipse in causa pri-
ma conseruationis sui honoris quæ est perferen-
da. l. præses. C. de seru. & aqua. non erit punien-
dus pro receptione. l. 2. ff. de recepta. Matthæ. de
Afflict. lib. 1. feud. cap. 1. §. et si clientulus. colū. .
num. 17. de alienatio. feudo. vbi à numer. præced.
11. col. 2. vers. 5. nota quod licet vassallus ponit
multa permissa ratione consanguinitatis, quæ
alias non permitterentur, quæ vide per discursum
4. columna. nam sunt necessaria, sic ergo receptas
consanguineum non est puniendus saltem ordi-
naria pœna sed leuiori cum sit absque dolo, cum
vinculum naturale positio sit præferendum, nē
pe conseruatio sui ipsius respectu honoris, & ami-
citæ. Sicut fecit Ionathas Dauidi celando eum à
Saule Rege. 1. reg. ca. 19. & 20. & sic infertur vsu
prædixi. idem dicendum esse de amico maxima
amicitia coniuncto delinquenti ex his, quæ de ami-
citiâ tradit Barba. in capit. cum. M. de const. &
Segur. in repe. l. imperator numero. 17. & ibi ad
eum cumulata in meis anotated. ff. ad Trebel-
lianum. Guiliel. Benedict. in rep. cap. Raynutius,
verb. testamentum. 3. de testam. num. 46. Ias. con-
sil. 70. colum. fin. lib. 1. Plaza de delictis. cap. 43.
numero primo. cum seq. 7. amplissime Andr. Ti-
raquellus de pœnis temperand. causa. 22. conclu-
dens non esse peccandum propter amicum si ta-
men peccaueris ob id solum, vt saluti eius consulas,
non tam seuerè, crimen tale puniendum esse,
quam si extranei causa id ipsum admiseris, quia
amicitia præfertur fraternitati, & consanguinitati,
vt ait D. Ambrosi. plerumque amicis potius
beneuolentiæ quisque committit, quam fratris
necessitudini, & Valerius Maximus libr. quarto.
titul. 7. de amicitia in hæc verba exorditur, con-
templemur nunc amicitia vinculum, potens &
præualidum, neque vlla ex parte sanguinis, viri-
bus inferius, hoc etiā certius, & exploratius quia
illud nascendi fortuitum opus, hoc vniuscuiusque
solido iudicio inchoata voluntas contrahit. & Ci-
cer, lib. 1. officio. sanguinis (inquit) coniunctio, &
beneuolentia deuincit charitate homines magnū
est enim habere monumenta maiorum eiusdemq;
vni sacris, sepulchra habere communia: sed omniū
societatum nulla præstantior est nulla firmitior,
quam cum viri boni moribus similes sunt familia-
ritate coniuncti, & societas dicitur fraternitas Ias.
in l. apertissimi. col. 3. C. de iud. l. nemo. §. qui fra-
ter. ff. de hæc. institut. & Prou. 18. dicitur, vir ami-
cabilis ad societatem, magis amicus erit quam fra-
ter & amicitia in ordine scripturæ apud iuriscōsul

tos reperimus necessitudine prælatā. l. si seru. plu-
riū. §. fin. ibi legatarij charitas. & necessitudo. ff.
deleg. 1. & in l. Theopompus. in illis verbis, amici
mei & cognati ff. de dot. prælegat. l. sed si plures.
§. in arrogato, in fin. ibi amicos, vel cognatus. ff. de
vulg. & pup. l. affectionis. ibi amicos vel necessa-
rios, ff. de don. sensu Panor. in. c. fin. ad fin. de po-
stulan. notās ex dicto Vincent. q. ibi propinqui-
tas præfertur amicitia, quasi dicat secos esse alibi,
vnde Hesiod. sed nequā germanus quisq; est æquā
dus amori & Diu. Tho. in opusculo, quod scripsit
de dilectio. Dei, & proximi simpliciter asserit ami-
citiā cōsanguinitati præponderari, igitur amicum
reuelans esset alter Iudas, & teneretur amicum
quā aliū defendere, & a receptionis pœna excu-
satur, & etiā si bannitus sit. Alex. consil. 144. post
reditū col. 2. n. 10. lib. 2. per. l. fin. ff. de receptato-
ribus. gl. receptauerit. in. c. foelicis de pœn. lib. 6.
¶ Quid autē erit de receptante delinquentem post
bonum iudicis, vt fieri solet facta informatione de
licti in processum? respondeo q. ex receptione
nō erit puniendus ignorās illū fuisse bannitū aut à
iudice prohibitū ne ab aliquo præsidium recipiat,
arg. l. 1. ff. de recepta Matthæ. Afflict. in consil. titu.
Neapo. lib. 2. Rub. 3. vers. 20. nota ex tex. ibi re-
ceptatores. n. 85. post And. Ifernā, ibi & ignorā-
tia & bona fides præsumitur nisi probetur con-
trariū. l. veri. ff. de probat. gl. in l. 1. ff. de recepta
toribus. tex. in l. super seru. in illis verbis & suā
ignorātiā eo q. cōtrariū minime probatur ostēde-
re, vbi gl. plura iura citat. C. qui mil. poss. vel non
lib. 12. Seg. in rep. l. 1. §. si vir. n. 89. ff. de verb. obli.
probabitur ergo iuramēto receptatis, cū pēdeat
sciētia vel ignorātia ab eius animo. c. si vero. 2. de
senten. ex com. gl. in c. signifi. 1. de homi. Rota. an-
tiq. decis. 493. gl. in §. nanq; sicui vbi angel. & Ias.
insti. de actio gl. in l. atqui natura. §. cū me absen-
te. ff. de neg. gest. Hippoly. in repe. rub. ff. de fidei
iussor. n. 41. & Exod. c. 22. si quis inquit cōmenda-
uerit &c. & ita procedit. l. 1. C. de his qui larr. oc-
cultau. & probat. l. 2. §. domini eo. tit. in illis ver-
bis. si præsentēs & scientes vltro non obtulerint
nocētes, vel admoniti eos exhibere detulerint, nā
Dñs quidē possessionis Dño seruabitur procura-
tor, seu primates perpetuo exilio subiacebūt. fa-
cit. l. 4. ibi. le dieffe ayuda a sabiendas. tit. 14. par. 7. l.
5. tit. 26. eadē par. quæ loquitur in receptate here-
ticū. & requirit, sciētiā dicēs. ninguno de ellos sea osado
de rescibir a sabiendas. & c. l. 6. eod. tit. & probat
ista regia lex. ibi. y el alcalde los defendiere sabida la
verdad. ergo si ei nō cōstasset delinquentē esse per
informationē iudicis requirentis nō tenētur ei cre-
dere vt supra habitū est, alias noli amulari in ma-
lignantibus, nec zelaueris facientes iniquitatem.
Plal. 36. & adde. gl. 1. in l. 2. infra eod. titul.

¶ Lex Secunda.

¶ Defendieren. Scilicet scienter, & moniti à iudice competenti ad quem spectat puniri talem delinquentem non alias ex hac. l. 2. & l. fin. cap. de his qui latro. occultau. & ex notatis in. l. 1. supra eod. titulo nono.

libro sexto.

ordinament.

supra. & singul.

l. vndecima.

in legibus

confraternita-

tis. quæ est

expendenda

& obseruanda

ad huius. l.

interpretatio-

nem. singul.

l. trigesima-

ptima. ibi. se-

yendole proua-

do que lo sabia

quando lo reci-

bio en su casa.

titulo decimo

nono. infra

cod. libro o-

ctauo. ordin.

quam singul.

dicat Anendo

nus de man-

dati regum. 2.

parti. capitu-

lo septimo.

numero vnde-

cimo. quamnis

corrupte citet.

37.

¶ Iusticias. se-

yendo certificados.

Nota casum. in quo domus, vel

fortalitium debet destitui propter delictum, est

text. in authen. de pace tenenda, & iur. firm. §. re-

ceptatoribus. alium casum in. l. 14. in legibus con-

fraternitatis. alium casum. in. l. 6. titulo vigesimo

septimo. part. secunda. & ibi Grego. Lopez verb.

ius casus. alium in. l. prima. titulo decimo. libro. 4.

ordinamen. & ibi dixi in glossa secunda. alium in

cap. foelicis de pœnis libro sexto. ibi fiant habita-

tiones eorum desertæ, & vt non sit, qui eos inha-

bitet, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam &

vt perpetuæ notam infamiz perpetua ruina teste-

tur, nullo tempore reparentur & sic eadem pœna

imponitur committenti crimen læsæ maiestatis,

Matthæ. de Afflict. in capitulo primo. quæ sunt

regalia, in verb. & bona committentium numer.

¶ Ley. II. Que si los alcaydes no dieren los malfechores sean cerca dos y derribadas las fortalezas.

¶ El Rey dō Alonso en Soria.

¶ El mismo en Valladolid año de mil. ccc. lxxxviii.

ORdenamos que qualquier, o qualesquier señores de fortalezas o alcaydes de castillos que defendieren a los que matan: fieren: o roban: o lleuã mugeres, casadas, o desposadas: o otras mugeres por fuerça: o fazen otros maleficios de que merecen pena corporal en los

trigesimo septimo. libro tertio. foudorum. fo. 185. columna quarta. qui extendit pœnam dict. capi. foelicis ad crimen læsæ maiestatis, & quod de con-suetudine seruatur & Anto. Gomet in tract. deli-ctorum. capitulo primo. numer. 11. versic. hodie,

tamen in no-

stro regno te-

net Albe. in.

l. si is cumquo.

ff. com. diui-

dori. & est ex

pressa lex. 6.

titul. 27. par-

tita secunda.

Hieronymus

Gigas. de cri-

læsæ maiesta-

tis pagin. 317.

question. 35.

36. & 37. plu-

ra scripsit in

materia, Lu-

cas de pœn.

in. l. quisquis

columna se-

cunda. versic.

utrum autem

in tali crimi-

ne. C. de per-

bon. subla. li-

bro decimo.

vbi dicit nul-

la. l. cattum re-

perire domum

committentis

crimen læsæ

maiestatis di-

rui debere sed

id fieri, & quis-

cuerpos. Si seyendo requeridos por los alcaldes, o juezes q han de cumplir ju- sticia para que entre guen los malfecho- res y robos: y no los quisieren entre- gar para que se faga dellos justicia. Man- damos al nuestro adelatado de la tier- ra: y a las nuestras justicias donde fue- re la dicha fortaleza y castillo, o casa fuer- te o alcaçar q requie- ran a los señores y al- caydes dellas que les entreguẽ los dichos

finum esse in detestationem huius criminis, bla- sphemus, enim tali pœna afficiebatur. capi. quan- do. versic. Nabuchodonosor. 23. questione quarta. idem de eo, qui cardinalem interfecit. dict. ca. fo- licis de pœnis libr. 6. columna quarta. ad med. & cap. 17. nume. 7. versic. & primo idem de eo qui pa- cem tenere & iurare noluit, vt in titul. de pace iu- ram. firm. §. præterea bona, procedi enim debet in his criminibus, de similibus ad similia. l. famosi. ad fin. ibi ad exemplum legis Iuliz. ff. ad legem Iu- liam maiesta. idem tenuit Matthæ. de Afflict. in ca. 1. §. & bona committentium, nu. 37. in titulo, quæ sint regalia vbi dixit q domus eius, qui com- misit crimen læsæ maiestatis destruenda est funda- mentaliter, subdēs q hæc noua pœna imposita per- tex. in. d. c. foelicis & attestatur se vidisse quod dā- edictū

edictum regis Ludouici & reginae Ioannae prime
de morte doctoris Andreae de Isernia consiliarij
tunc regij, qui in ciuitate Neapolis occisus est in
vespere cuiusdam diei. 2. Octobris anno Christia-
nae redemptionis. 1353. & eius occisores damnati
fuerunt ad poe-

nam mortis
confiscationis
honorum. &
quod eorum
domus destrue-
rentur, sed sal-
ua eius esti-
matione dic-
quod non est
noua poena,
vt per dictas
leges partitæ
constat, tum
etiam ex an-
tiqua Roma-
norum, vt le-

malfechores y a las
mugeres y a los q las
leuarō y a los robos
pa q se fagalo q fue-
re justicia y derecho
y sin los quisierē en
tregar. Mandamos
al dicho adelantado
y justicias seyē docer

gitur apud Plinium minorem in suo libello de vi-
ris illustribus, vbi dixit quod Quintus Dictator ef-
fectus, Sp. Melium a Seruilio Hala magistro equi-
tum occidi iussit & illius domum solo æquari, ex
eo quod regnum affectauit, id proculdubio maie-
statis crimen erat, vt de Digantibus scriptum legi-
mus hoc carmine. Affectasse ferunt regnum cœ-
leste Gigantes. ¶ Legimus & in Venerorum histo-
rijs, quod Marinus Faletro Dux deprehensus cum
quibusdam plebis conspirasse, vt ex ciuitatis du-
ce cuius temperata est potestas tyrannide ciuita-
tem occuparent, qui captus a Senatu inlatus est ca-
pite multari eiusque ædes solo æquata. Idque in
nostra Hispania seruatur in criminibus, quæ com-
mittuntur contra regem & Deum seminatur, ter-
ra sale vt constat apud Iosephum, libro quinto, an-
tiquitat. cap. 11. pagin. 259. Dubium est vtrum do-
mus destructa & subiecta aratro cū sale vt moris
est in nostra Hispania, possit reedificari sine licen-
tia Principis? videtur quod non ex capit. foelicis
de poen. libro sexto. & l. 6. titul. 13. par. 2. l. seruus
vbi Cyn. Bart. Bald. & Salyce. C. de poenis Felin.
in cap. ex literis, numero vndecimo, versu. 2. con-
clusio, dispositio poenalis, de constitu. Philip. Frā-
cus in dict. capitu. foelicis columna prima, versu.
Vltimo nota, nume. tertio. Alber. Brun. in tract.
de refectione, versu. 2. conclusio sit. num. 19. in. 11
volumine. tract. diuersorum, secundum impress.
Ludug. anni. 1554. Sed est dubium domus delin-
quentis est communis cum alio qui crimen non
commisit, an sit diruenda in præiudicium socij, vi-
detur dicendum quod non, quia innocens non de-
bet puniri pro socio, imo ratione connexitatis &

indiuidualitatis tota domus debet manere incolu-
mis, argu. tex. in. l. si communem ff. quemadmo-
serui. amittant. cap. vna sententia de appellationi-
bus & quæ dixi in titulo. 1. de iudicijs in rub. co-
lumna. 743. versu. quæro, captum est iudicium.

lib. 3. ordin. &
Marc. de Man-
tua sing. 276.
& quæ tradit
Anto. Corset.
tus in suis sin-
gul. versu. com-
munitas duo
fratres vbi plu-
ra scribit, & te-
net quod do-
mus communis
propter deli-
ctū socij non
debet destrui,
sed poena sit
commutata in

tificados por testimo-
nio de escriuano pu-
blico delo suso dicho
q vayā a la dicha for-
taleza: y la tomē y la
derriben porque sea
exēplo y castigo que
otros no se atreua a
fazer lo semejante.

alia argu. eorum quæ notantur in. l. quid ergo.
§. poena grauior. ff. de his qui not. infam. & per cō-
sequens domus non est destruenda, & hanc opinio-
nem æquiores & communiores & tenendam
firmat Corset. in dict. sing. communitas & faciunt
quæ adduxi ad Segur. in tract. de bonis lucratis
constā. mat. inter marit. & vxor. nume. 26. quam
toram additionem transcripsit Gabriel Saray. ci-
tando prædictum locum Seguræ in suis additis,
ad Anto. Corset. in dict. singul. communitas. in
addi. incipi. idem tenet Iaso. in. l. 1. C. de transact.
fol. 589. columna prima, melius agit de hac quæ-
stione subiiciens optimam distinctionem Bar. in
l. Atheius. §. de eo opere. versu. hoc facit ad quæ-
stionem quæ antiquitus mota fuit. ff. de aqua plu-
uia arcenda, & ibi habes duas additiones. Si igitur
domus esset communis vel pars inferior socij de-
linquentis cum non delinquente, innocens non
debet priuari suo iure propter rebellem facit. l.
77. Tauri, & not. Hieron. Gigas in tract. lēsa ma-
iestatis libro secundo, quæstione trigesima septi-
ma. & quid de vxore, an ratione suæ dotis possit
impedire destructionem domus mariti. Vide per
eūdem Hieronymum Gigantem vbi supra, quæ-
stione. 36. etsi destruat propter culpam socij so-
cius contra quem habebit actionem ad damnum
recuperandum? Vid. Segur. in dict. tractat. de bo-
nis lucratis constant. matrimonio, & Hierony.
Gigant. dicta quæstione trigesima septima. reso-
lutue dicerem, aut fiscus fuit delinquentis vni-
uersalis successor propter crimen lēsa maiestatis,
seu hæresis, aut in aliqua parte, vel in poena
domus præcipitur destrui absque confiscatione
aliorum

aliorum bonorum, quæ supersunt etiam destructa domo ad satisfactionem creditorum, in primo casu tenetur fiscus, in 2. etiam si alia bona non supersunt, quia poena sine damno tertij cuius est prius quaesitum, est intelligenda in ultimo casu, reuertitur ad delinquentem cuius occasio ne fuit damnificatus. lo-

cicus, cum habeat alia bona unde satisfacere possit & hæc videtur optima distinctio, & iam vidi in pract. quia præceptum principis, legis, seu statuti debent intelligi sine damno alterius. capit. quamvis de resc. libr. 6. l. 2. ff. ne quis in loco publico in. 9. merito.

a Lex Tertia.

Tienen con algun titulo de derecho. Nota q possessor castelli vel fortalitij tenetur ostendere titulum suæ possessionis cum sit præsumptio

contra eum quod sit intrusus per vim & in præiudicium regni & regis, ex eo enim quod est prohibita constructio fortalitorum sine licentia speciali Principis & in loco proprio. l. trigesima secunda. titulo decimo octauo. part. secunda. l. 58. capitulo vigesimo tertio. lib. pragmat. 46. Tauri. l. septima. titulo septimo. libro quarto. super ordina. vbi dixi & l. decima. infra hoc titulo. cum ergo licentia requiratur nisi appareat, princeps poterit talē possessorem expellere nec ipse poterit recusare ostendere titulum principi. sicut clericus. titulum beneficij prælato, & ad eius instantiam ex glos. in reg. beneficium. de regu. iuris libro sexto. in verb. licet. in versu. potest dici primam partem veram.

¶ Ley. III. Que los lugares y fortalezas de las ciudades y villas sean restituydos por los tomadores

¶ El Rey don Alonso en Valladolid quando cumplio quinze años.

Porque algunas personas en los tiempos passados con muy grande osadia y atreuimiento tomaron y se alçaron con algunos castillos y fortalezas y con algunas aldeas y terminos de nuestras ciudades y villas y lugares de nuestra corona real: los tiene forçados y robados. Nuestramercedyvo

est tex. de præbend. ca. dilecto. vbi l. verfabatur inter episcopum, & cancellarium ad officium cuius comperebat remouere iniustos detentotes, vt ostenderent titulos præbendarum seu dignitatum capit. ex frequentibus. de insti. & capitulo. ordinarij de of-

lütades q luego sean requeridos por nras cartas los q afsilostomaron y tienen. E si no los quisiereluego dexar o desamparar libre y desembargadamente se faga processo cõtra ellos por derecho. Y esto mismo mandamos y ordenamos de los que se alçaren: y tomarẽ desde aqui adelante las dichas fortalezas y aldeas y terminos. Pero q si algunos los tienẽ con algun titulo derecho parezca a lo mostrar antenos y nos lo oyremos.

titulis suorum clericorum, vt iuste possideant beneficia ecclesiastica, ne illa habeant per intrusionem, hoc est sine licentia, & approbatione papæ vel, prælati ad quem spectat prouisio & collatio beneficij, & princeps id facere non potest, cum intrusus nullo tempore potest purgare vitium intrusionis. Felinus in capitulo in nostra collatione octaua. corollario secundo. de rescriptis. cum sit occupatio iniusta scienter. ex Panormitano in capitulo. quia diuersitatem numero secundo. de concessione præbendæ. Milis in reperi. verbo. intrusus. capitulo cum iam dudum ibi, intrusionis. de præbendis. capitulo cum qui. eodem. titulo. libro sexto. tamẽ ad exclu-

dinarij de officio ordinarij libro sexto. gloss. pragmatice sanctio. gallicanæ titulo de pacifi. possessio. verb. molestari. folio. 294. columna secunda. & ibi in. 9. ordinarij. verbo. inquirant. fol. 306. columna prima. nota. Panormitan. in capitulo licet. numero vigesimo secundo. de simo. Aymon Crauer te consi. 258. numero decimotertio. libro secundo. & Conciliũ Trident. sub Paulo. tertio. sessio. septima. capitulo quinto: si ergo prælatus potest inquirere de

dendum alium præter prælatum sufficit, q̄ habeat coloratum, & iustificatum ingressum cum possessione pacifica triennali. ex reg. Inno. 8. cancellariæ apostolicæ. 33. & sic requiritur. reg. de tri. possess. bonam fidem cum exigat titulum coloratū.

Castad. in reg. cancellariæ, de cessione. 29. & firmat decisio. 11. num. 4. & illa possessio non dat titulum sed facit ad ipsum defendendum in possessione contra alium, ne teneatur ostendere canonicum titulum seu proprietatem. Fel. capit. sicut num. 31. de re iudica. quia magnum est cō

modum possessionis, ut quis non teneatur in temporalibus ostendere causam possessionis sed aduersarius eam probare debet si velit obtinere. l. fin. C. de rei vend. nec est priuandus sua possessione etiam si appareat iniusta absque eo, quod sit citatus, & deducit suum ius coram iudice, quia potest habere dispensationem à rege. ca. licet episcopus de præbend. lib. 6. l. fin. C. si per vim, vel alio modo. l. meminerint. C. unde vi. Barb. in additionibus. ad Bald. in. l. 2. C. si propter. publi. pens. Felinus. in. ca. fin. numer. 24. de præf. & in. ca. cum olim. num. 11. de re iud. in. c. 2. de fimo. Philip. De ci. in. l. si pacto quo pœnam col. 2. num. 4. de pact. Ludo. Roma. cōf. 158. col. 1. & singul. 766. possessio etiam. Rota antiq. decisi. 70. nu. 1. Roch. Currius de iure patronatus. verbo. honorificum. q. 53. & 54. Decius consi. 191. colu. 3. verb. venio ad secundum Hippo. singular. 195. Panor. in. c. cum nostris num. 19. de concess. præbend. si ergo iniusto possessori non est auferenda possessio eo non vocato, per præmissa. & sine causæ cognitione. Panor. in. c. de cetero. col. 4. nu. 7. de rei iud. merito hanc sententiam voluit probare Rex catholicus Fernandus post regem Illesonsum in hac lege dicendo. *Pero si algunos los tienen con titulo derecho &c.* Et ad del. fin. titu. 2. lib. 4. ordin. supra ubi defenditur ne nobiles adinuicem se per vim expolient fortalitijs, seu castellis. Quæritur an Castella, & fortalitia construi possent in proprio loco & maxime

Ley. IIII. Que se faga processo contra los alcaytes y señores de los castillos sobre los males que dellos se hizieren.

¶ Idem.

En Madrid.

Trosi porq̄ de los castillos y casas fuertes que algunos tienen se han hecho y fazē algunos robos y males. Mādamos que se faga processo

in confinibus territorij? dic vt dixi in. l. 1. titu. 7. Lib. 4. ordina. supra optime declarat Matthæ. de Afflic. quod non liceat castella turres vel castra ædificare sine licentia regis in locis domini Principis, & quando in solo proprio. & quando non

alsi contra los señores de los tales castillos y casas fuertes como contra aq̄llos que los tuuieren por ellos en tal manera q̄ emienden y paguē los daños y males q̄ hizieren. Y q̄ las nras justicias cō toda diligencia hagan los dichos processos.

inferatur. l. conquit. ff. de offic. præsidis. l. 5. ti. 13. lib. 2. supra. & semper remouenda est occasio ad malum. l. vni. §. sed ne, C. de lat. lib. Tollen. Affli. lib. 1. Neapol. cōst. rub. 9. nu. 1. dixi. in glo. los defendiere. in. l. 1. supra. isto tit. 16. lib. 8. ordina. & pro pace conseruanda reipub. licet principibus à subditis gabellas, & alia tributa recipere, vt habetur in. 7. volumine tract. fol. 82. nu. 100. qui est Ioan. Ne uizan. in sylua nupti. lib. 5. & inter consilia Alberti Brunij. consi. 12. partes. fol. 1. vnde dicuntur locij furum nisi prouideant & impediunt oppressiones & tenentur ad restitutionem Isai. 1. & 52. frater Ludouic. in tract. de veritate contritionis. fol. 136. de prima circumstantia personæ, quia criminum patientia proxima consensui est. Petrarch. Epistol. 91. & error cui non resistitur approbatur. late Buss. in Rosario. libro. 1. litera. N. & dicit Hippol. in. l. nihil interest. ff. de fidei. quod princeps tenetur parti ad interesse de iniustitia facta p iudicem. Ioan. Neuizan. ubi supra. fol. 83. colu. 1. sic ergo princeps obuiat in præsentilege malitijs dominorum Castellorum eorumque loca tenentium cum pœna in versic. mandamos. & damni causam præstantes quocunque modo tenentur læsis criminaliter, & ad pœnas civiles & criminales. & interesse, & damnum passis. l. 1. & l. 4. ad legem Iuliam maiesta. l. qui. seruo. lex. infurti. §. 1. & seq. & l. si pignore. §. penul. ff. de furtis. l. vn. C. de rapinis. ver. 1. §. interdum institu. de oblig. que

in rubr. 29. de nouis ædificijs notab. 4. numer. 3. ubi multa ponit, quæ sunt in præf. annotanda.

¶ Lex Quarta.

¶ Robos y males. Ad regē. enim spectat subditos ab omni damno & strage tyrānorum securos facere, ne ab ipsis seu ab alijs in personis, vel rebus, damna, neque iniuriæ

ex ma-

ex malefi. cap. fin. de excess. praela. ibi temere violauit verum etiam induxit alios &c. Ioan. de terra Rubea. in tract. contra rebelles suorum regum in. 3. tracta. artic. 10. versic. octaua conclusio. fo. 98. colum. 3. & ibi additio in parte ad interesse ergo. Cum ad re-

gis officium proprium sit per suam iustitiam deprimere malos.

& exaltare bonos. capit. reg. 23. q. 5. defendere oppressos, & viduas pupillosque tutari. capit. administratores. 23. q. 5. tradit antonius

Corf. in libr. de potestate & excellentiæ regis. q. 32. Ioan. de terra Rubea vbi supra. §. an autem versic. prima conclus. fol. 100. colum. 2.

& ibi additio verbo. proprium est. vbi habes quod sit regum officium igitur bene facit noster princeps hæc præueniendo cum sit Dominus & protector regni quantum ad veram &

iuridicam protectionem, & curam, & administrationem iustitiæ, non alias cum sit Christi vicarius in temporalibus, vt dixi in procemi, quæst. supra in prima parte. quæstio. 1. & quod Dominus villegi vel agri. in quo commissæ est robaria, vel communitas teneatur satisfacere damnum de suis bonis, si rapinam committens non inueniatur, vel bona eius non satisfaciant ad satisfactionem. optima. l. 4. titul. 7. part. 5. & ibi Gregorius Lupus in verb. *el concejo*. & in verb. *so cuyo señorio*. l. fin. tit. 13. lib. 2. ordinam. l. 76. in legibus styli. l. 17. incipiet. man

Ley.V. Delos quero ban en los caminos.

¶ Idem. ¶ En Alcalá.

Os caminos caudales: así los q van a

sanctiago: como de vna ciudad a otra: y de vna villa a otra: y los mercados y ferias, deuen ser guardados y amparados. Porende defendemos que persona alguna no sea ofada de hazer en los dichos caminos fuerças ni robos: y qualquier que las hiziere allende de las penas que deue padecer por derecho: ca ya y incurra en pena de seyscientos mara-

dan los Reyes. & ibi Grego. Lup. in gloss. 2. titu. 18. par. 3. Herni in. capi. 1. verb. *veftigalia* titulo. quæ sint regali. & Bald. de pace iur firm. §. conuentualas.

¶ Lex. Quinta.

uedis b para la nuestra camara.

¶ Ley.VI. So color de represarias o de execuciones de deudas no se fagan robos.

¶ El Rey y Reyna.

MAndamos que por quanto algunas personas con grande osadia y atreuimiento so color de hazer prendas y represarias hazen muchos robos y despojos diziendo tener carta executoria y no tan solamente cõ ella: mas diziendo q alguna persona, o cõcejo, o señor del le deue alguna cosa: por solamente algun requerimiento de algũ alcalde operfona: para q le faga luego pagar sin guardar formani orden de iuyzio: y como quiera q el señor

¶ Fuerças ni robos. Qui vltra poenam corporalem positã a iure & per leges contrafraternitatis, probata robaria & damno illato tenetur ad æstimationem, quæ fuerit illius robaria facta, iuramento damnnum passi. l. si quando. C. vnde vi. l. 8. titul. 3. & l. 4. tit. 7. part. 5. l. 11. tit. 9. par. 7. & l. 9. titul. 10. ead. 7. part. 8. vid. quæ dixi in glo. 1. l. 4. hoc titulo.

¶ Seyscientos maravedis. de bona moneta & sic de bonis morbarinis. l. 3. titul. 8. libr. 4. ordinam.

¶ Lex Sexta.

¶ Algunas personas. Quæ sub specie boni robarias, &

furta & oppressiones faciunt, quæ dici possunt sub agni specie lupum gerere & innocentes nimis affligunt, vt experientia docet, & sic oportet malitijs hominum obuiare, nec sub prætextu pignoris robariam, & furtum, seu represariã faciãt, vt in præfenti legesantissimè statuitur & in. l. 1. 2. & in l. 13. ti. 12. lib. 5. ordin. de represarijs. adde Bar. in tract. represaliarum vbi per. 18. colum. materiam resoluit. Archidia. in. c. domus. 23. q. 2. col. 2. n. 12. Innoc. in ca. olim de restit. Spoliato. Domini. & Auch. in. c. 1. de poenis lib. 6. Bal. & Salicet. in au

then. imo ad debitum. C. de actio. & obli. & quæ tradit Tho. 2. 2. q. 43. arti. 1. vbi bellum non deet in fine auctoritate Principis: sed si aliquis velit petere exigit coram superiore; ne sibi quis dicat ius quod est prohibitum, est addendus Ioannes Andre. in reg. non debet de reg. iur. lib. 6. in mercuri. Bal. in autent. & omni no. C. ne vxor pro marito. Soci. conf. 120. colu. fina. versu. & certe ex plurimis numero. 21. lib. 1. vbi dicitur quod tunc possunt concedi repræsentationes quando de negatur illud quod est debitum, de iure gentium. quia hoc solum est licitum per pugnam prosequi, cum continetur æquitatem faciens repræsentationem propria auctoritate incidit in poenam quadruplicem de iure communi. in authent. ut non fiant impignora pro alijs personis propria auctoritate,

reydō Enrique nuestro hermano: defendio por las leyes que hizo en las cortes de Ocaña, y Nieva: que no se pusiesen en sus cartas executorias: saluo las justicias ordinarias: y personas muy conosciadas y abonadas y aun somos informados que los nuestros contadores mayores dan cartas con facultad para que se hagā prèdas y represarias: y es toda ocasion que este nombre dure: y si este color se haze grandes robos. Por ende mandamos y defendemos a los del nuestro cõsejo y oydores de la nuestra audiencia: y alcaldes y otras justicias de la nuestra casa y corte y chancilleria que de aqui adelante no den librerè nuestras cartas ni sentencias ni otras prouisiones algunas para que fagā executores: saluo a

las justicias ordinarias: y con muy justa causa a algunas personas muy conosciadas en nuestra corte: llanas y abonadas: y defendemos q̄ ningunas ni algunas personas por testimonios q̄ tomen: ni porque digan que leses denegada la justicia ni por robos q̄ digā que les han seydo fechos ni por causa ni color alguna no fagan prèdas ni represarias en personas ni en bienes algunos en poblado ni en despoblado. Pero si alguna accion y derecho tuuierē contra algun conccjo, o persona: o por cosa que digan que le deuen o les es obligado q̄ lo pidan primeramente por via ordinaria ante quiē o como deue faser a uer sentencia o obligacion de aquella: y despues pida execucion por via ordinaria ante quien y como deua. Y el que de otra guisa lo fiziere y prendas:

& cõstituta. Neapol. rubr. 9. libro. 2. ponit medietatem bonorum sicut ista lex. vi. Mat. de Afflict. in. 6. nota. numero. 80.
 a El que de otra guisa lo hiziere. Nota poenam contra facientes propria auctoritate impignorationes & represarias, nam amittit actionem, quam habebat ad debitum & medietatem bonorum camere Regis, & tãquam oppressor viarum & salteador publicus est puniendus, quæ poena in practica seruatur, & cum medietas bonorum confiscetur veniunt iura & actiones. l. bonorum. in fin. & l. memoru. ff. de verb. signi. gl. in. l. princeps. ff. eo. math. de Affli. in consili. regni Siciliae & Neapol. rub. 9. nu. 80. versu. Sexto not. ibi prefallas siue repræsentationes.

o represarias, o toma hiziere que este tal pierda la deuda que dixere que le deuen: y pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara: y fisco: y aya pena de salteador y forçador publico. La qual sea dada en qualquier lugar que pueda ser auido. Y aquella cuya causa se fiziere que pierda el priuilegio y la merced de que pidie- re execucion: y pierda la deuda por la primera vez. Y por la segun- da aya la pena susodicha de robador. Pero porque las personas que tienen priuilegios y cartas sobre escriptas de contadores de marauedis: o de otras cosas qualesquier, o obligacio- nes que traen aparejada execucion puedan cobrar sus deudas y no se les quire el remedio para las cobrar. Mandamos y ordenamos que las ta- les personas requieran a las justicias donde estan los deudores que presta- mente les fagan justicia: y sino lo quisieren assi hazer que requieran al concejo y justicia de la tal ciudad vi- lla o lugar para que le fagan luego ad- ministrar justicia. E si assi no lo hi- zieren que las tales personas vengani o embien al nuestro consejo: y mue- stren las diligencias y con ellas le sea dado executor llano y abonado co- mo susodicho es para que pueda fa- zer execucion por la tal deuda en los bienes y personas de los deudo- res y de sus fiadores: y de la justi- cia y regidores, y oficiales del con- cejo que fueron requeridos y fue- ron negligentes en lo cumplir: y de otra guisa no se fagan so las penas su- sodichas.

¶ Ley, VII. De la pena en que caen los caualleros o sus hombres que ro- ban a otros y como se deve fazer pesquisa sobre los robos.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro. Año de mil ccccvj.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccc.lxxvj.

¶ Arouaron las hermandades y las ordenanças y leyes sobre ellas fechas para segu- ridad de los ca- minos.

Rdenamos y manda- mos que si algun ca- uallero: o persona po- derosa: o su compa- ña y hombres que con ellos viuan ro- baren o tomaren al- guna cosa contra vo- luntad de cuya fue- re: que las nuestras justicias lo hagan luego pagar ^a de los bienes de los tales con el trestanto: y si los robadores fueren hombres de guisa: que lo paguen con el tres tanto como dicho es y si bienes no tuie- ren que les dé pena en los cuerpos: la que de-

¶ Lex Septima. ¶ Lo hagan luego pagar. No- ta poenam tri- pli, & supple- yna cum rei nouasse esti- mationē. §. ex maleficijs. in-stitu. de actio- ni. l. 3. titul. 13. part. 7. in illis verbis. la pri- mera es pecho, ca el que roba la cosa es tenuto de la tornar con tres tanto demas de quanto po- dria valer la

cosa

coſarobada. Et ſi delinquens fuerit potens mittatur in-quiſicio & delicti proceſſus ad regem, & ante iudices ſupremos vt ipſi faciant ſatis factionem laſo. vt in hac lege habetur & in. l. i. titu. i. ſupra hoc. lib. 8. ordina. & adde. l. 30. tit. i. lib. 2. foro juzgo contra iudicem, qui inuadit vel præcipit inuadere res alienas, & quæ de rapina notat Domini. Sotus libro. 5. de iuſti. & iare. q. 3. arti. 5. vbi vide.

¶ Lex Offana.

¶ No reſciban mal ni daño.

Hoc enim ſpectat ad regem & eius officiales iuſtitia, vt

quieren como dicho es. Y mandamos q̄ ſe ſepa la verdad dello en la forma ſiguiẽte. Si en el lugar donde ſe fiziere el robo: fuere aldea o termino de alguna ciudad o villa q̄ los alcaldes de la tal ciudad o villa ſean tenidos de yr alla y fagan peſquiſa ſobre ello y ſepan la verdad. E ſi el lugar fuere ſobre ſi q̄ los alcaldes dende ſean tenidos de hazer la peſquiſa: y ſaber la verdad: y ſi los ſobredichos alcaldes ſeyendo requeridos no lo quiſieren hazer que ſeã tenidos de pagar los dichos robos a los querelloſos. Y mandamos que la peſquiſa que aſſi fuere fecha ſea dada al querelloſo: o a la parte que la pidiere porque ſiga ſu derecho: y mandamos a las nueſtras juſticias aſſi de la nueſtra corte como de nueſtros reynos y ſeñorios que el tal caſo libren ſumariamente ſin figura de juyzio: porque los querelloſos alcan- cen luego complimiento de ju-

ſticia. Pero ſi el robo: o toma o muertes ſe fizieren en el camino que ſe guarden las leyes de la nueſtra hermandad. E ſi las perſonas delinquentes fueren tales en que no ſe podria fazer execucion de juſticia q̄ la peſquiſa hecha cõ la verdad ſabida, ſea trayda ante nos o ante los n̄ros oydores de la nueſtra audiencia: porque aſſi trayda nos mandemos pagar a los querelloſos del ſueldo y bienes de los delinquentes.

¶ Ley. VIII. Que los alcaldes donde llegare el Rey no conſientan bazer robos ni fuerças.

Andamos q̄ quando nos llegaremos a algunas nueſtras ciudades villas y lugares: q̄ los nueſtros alcaldes anden de noche y de dia porque los hombres no reſciban mal ni daño en las viñas: ni en los panes: ni en las huertas: ni en las otras coſas: no conſientan robos ni otras fuerças algunas y deſpartan las peleas y prendan los reboluedores dellas: y denles las penas q̄ merecen y que lo hagan diligente mente: ſopena de la nueſtra merced y de perder los officios.

¶ Ley. IX.

in pace, & absque damno homines viuere valeant totū ab hominibus iniquis, & non debent esse negligentes, alias eis erit imputandum si quid finitum fieri contigerit. vt diximus in. l. 4. supra isto titulo non debent subditi aliquod damnum, vel malum pati.

¶ *Auden de nocte.* Tribuni vel milites in loco deputato stare debent hoc est in loco officij, vt expellere & terrere possint iniquos non studiumque vagantes, nec ipsi debent esse in ocio vel extra locum vbi possint administrare iustitiā, alias

sunt puniendi. argum. l. Tribuni. C. de re militari lib. 12. & l. insignis. & l. prata. & vtrubiq; Bartol. C. de pascuis publicis, vel priuat. lib. 11. l. 17. ad finem. tit. 18. par. 3. ibi. y por esta guarda que ha de fazer queda el Rey en precio tal auer, o tal renta, y dando le el Rey lo que con el pusiere si por culpa o por negligencia o engaño de aquel guardador algun daño viniere, q sea tenuto de lo pechar. & ibi Grego. Lup. inglo. fin. glo. & doct. in l. neminem. C. de sacrosanct eccles. Bal. in cap. in causis in verb. nobis intransitibus de pace constant. lib. feudorum. fol. 36. columna quarta. cum seq. reperitur in lib. iuris ciuilibus, qui volumē nuncupatur.

¶ *Ley. IX.* Que la justicia haga executar las penas en los malhechores.

Idem.

Rdenamos q las nuestras justicias y alcaides de las ciudades y villas y lugares de nuestros reynos y señorios hagan y exe-

¶ *Lex Nonā.*

¶ *Executar en ellos.* Concor. l. non nulli. §. fin. C. ne sanct. baptism. reite. & l. 28. vbi omnino adde ibi posita ad hunc locum tit. 15. lib. 2. ordinament. & l. 7. titulo primo. lib. 8. supra. ¶ Sed est dubiū. Vtrum iudex ex causa paupertatis, vel ex alia iusta possit minuere pœnam statutam à lege. vide tur dicendum iudicem ex causa pœnam legis in ipsa sententia vel ante sententiam, minuere posse. Panormi. in cap. nisi specialis de offic. delega. Innocen. in cap. dilectus de tempo. ordin. Decius in cap. at si clerici. §. de adulterijs. numero quarto de iudi. l. 2. ibi. y otro si se pueda tollery emendar. tit. 22. part. 3. optime Franciscus Auilesius. in ca. pratorum. cap. 1. verb. derechamente. vbi ponit casus, in quibus iudex poterit extra causam mitigare pœnam, legalem capitul. 36. in capitibus pratorū ibi. *saluo como y quando de derecho se permite.* & ibi Frā

ciscus Auilesius. l. 36. tit. 9. libro sexto. ordinament. l. octava. titulo trigésimoprimo. part. septimacibi. y despues, que los juzgadores ouieren catado acuciosamente todas estas cosas sobre dichas, pueden erefcer o menguar o toller la pena segun entendieren, que es qui

jado, y lo denen fazer, & intelige cum causa: nam si absque causa esset remissio faceret litem suam. Panor. in dict. capitul. nisi specialis. de offic. delega. Greg. Lup. in. l. 8. inglo. fin. titulo. 31. par. 7. & quando nulla subest causa in pœna, quia deli-

cuten la nuestra justicia en los que la merecieron: y sino la hizieren nos las mandemos executar en ellos, como aquellos q hazē de pleytoage no suyo: segū se cōtine en este libro en el titulo dlos veedores.

ctum non minuitur ex aliqua circumstantia, neque aggrauatur pœna formaliter est imponenda vt iura præcipiunt, quia extat legis dispositio, & cessat iudicis arbitrium. vt in hac lege habetur. & in. l. 36. titulo nono. libro sexto. supra in fine ibi. Pero esto no se entienda en las penas que specialmēte en este quaderno son stablescidas. scilicet, sine causa, quia esset inferior. contra voluntatem Principis propria autoritate leges tollere, quod esse potest. Clement. ne Romani. de electio. ex causa tamen etiam lata sententia propter paupertatem potest reuocare pœnam, vel multam. vt dixi in. l. 3. gloss. 1. vers. præterea, est dubium vtrum pœna huius legis. titulo primo. libro tertio. ordinam. Ioann. Orosio. in. l. omnibus num. 12. ff. si quis iudi. non obtemper. l. quarta. titulo vigésimosecundo. part. 3. vbi Grego. Lup. verb. pœna. vbi dicit locum habere siue sit multa imposita ratione delicti, nam imponitur pœna pro delictis, vt declarat Azo. in summ. C. de mod. multa. licet tunc improprie dicitur multa, sed dicitur pœna, vt ibi declarat Alberi. & in. l. illicitas. §. fin. ff. de officio. præsidi. & ideo prædicta. l. quarta. part. non fuit vsa vocabulo multæ, sed pœnæ, quia ex quo pœna delicti non est ordinaria & à lege statuta multum refert eius remissio in arbitrio iudicis, vt declarat Bartol. in dict. §. fin. Salic. in. l. quicunque. versic. quod si ad prædictam pœnam. C. de seru. fugi. & tene menti prædictam legem partitæ, nam de iure communi secundum, doct. nō poterat hoc fieri pœnam per sententiam imposita, vt tradit Bartol. in. l. prima, in principio numero decimo.

quarto. ff. si quis ius dicen. non obtempera. vbi la-
to. in fin. princip. & sic per dict. l. partitæ, etiam la-
ta sententia ex dispensatione iudex modificat pœ-
nā pecuniariam, exilij, vel huiusmodi, & ostēditur
ex late traditis à Francisco Auilefio. in ca. 1. verb.
derechamente.

in capitibus
prætorum.

Qui omnino
est videndus
ad decisionem
multorum du-
biorum in hac
re contingen-
tium, quæ pro-
pter seuerita-
tem vel igno-
rantiam iudi-
cum per regu-
lam. l. quod ius-
sit. ff. de reiudi-
cata. omittun-
tur contra le-
gem charita-
tis, quæ con-
sistit in mise-
ratione pro-
ximi iuxta il-
lud Matthæ.
septimo. om-
nia quæcun-
que vultis vt
faciant vobis
homines, &
vos facite il-
lis. de hoc du-
bio. an pœna
statuta possit
à iudice ex
causa alterari
est late viden-
dus Mar. An-
tonius. blanc.

in practica criminis. §. postquā vidimus quæ iudi-
cia. nu. 71. par. 791. & de cōmutatione pœnæ, vi-
de plures casus. per Ludouicum Carreri. in practi-
crimin. §. homicidium. septimo. numero. 103. ver-
fic. item iudex potest.

¶ Lex Decima.

^a ¶ Casas fuertes. In terra Regis vel alterius Domini,
vel etiam in solo proprio volentis constituere. l.
7. titulo septimo. libro quarto. ordinamen. l. 58.
capitulo vigesimo tertio. libr. pragma. regum ca.

¶ Ley. X. Que no se hagan
casas fuertes en el Reyno sin
licencia del Rey.

¶ Idem.

DEfendemos que
ningunas ni al-
gunas personas de
qualquier estado, o
condicion que sean
no sean osados de ha-
zer casas fuertes^a en
nuestros reynos y se-
ñorios sin nuestra es-
pecial licencia y mād-
ado y con acuerdo
de los del nro cōsejo
Y que si las fizierē
q̄les sean luego der-
ribadas y cayen en
las otras penas por
nuestras leyes orde-
nadas. Y esto porque

tholicorum. l. fin. titulo decimo octauo. par. secun-
da. l. quadragesima sexta. in ordinan. Tauri. l. qui
cum castra. C. de fundis. libro vndecimo. quia
per huiusmodi ædificia, nempe fortalitia, & tur-
res, datur ansa & materia turbationis & scandala

en las dichas fortale-
zas no se acojā ni re-
cepten los malhecho-
res: segun se contie-
ne en este libro en el
titulo de los casti-
llos.

Porque de las re-
presarias que se
hazen de vnos luga-
res a otros: y de vnas
personas a otras: se
seguren fuérças y ro-
bos y daños: defen-
demos que no se ha-
gan las dichas repre-
sarias segun se con-
tiene en el titulo de
las prendas.

Titu. XVIII.

De las remis-
siones.

per cathedrā. nu. 9. de sepult. quia talis pax. subdi-
torū interest reipu. l. congruit. ff. de officio præsi-
dis. l. si quis ingenuum. §. fina. ff. de capt. Bartol. in
l. si ambitiosa. columna quinta. ff. de decret. ab or-
dina. fac. & habetur ista ratio. in capitibus præto-
rum capitulo vigesimo secundo. & ibi Franciscus
Auilefius in glossa fin. fol. 196. columna secunda.
& faciunt quæ ipse notat ibi capitulo sexto. foli.
124. columna secunda. verb. pobreza.

¶ Titulus Decimus septimus. De re-
missionibus.

¶ Lex Prima.

de facili ori-
untur, vt no-
tat Francisc.
Auilefius in
capitibus præ-
torum. capi-
tulo vigesi-
mo secundo.
numero ter-
tio. vbi plene
de hac mate-
ria, & vt im-
pediatur rece-
ptionis cau-
sa, quando
aliquis delin-
quit, ne sub
spe veniæ com-
mittat deli-
ctum vt in præ-
senti lege di-
spositum est,
ibi, y esto por-
que en las di-
chas fortalezas
no se acojan ni
recepten los mal-
hechores. tum
etiam pro-
pter pacem
populi, quam
princeps de-
bet subditis
& reipublic.
procurare. l.
Card. in Cle-
mentina. du-
dum. §. su-

¶ Ley Prima.

¶ Sean remitidos los tales malhechores. Reus criminis est remittendus ad locum, in quo commisit delictum, vt ibi poenas patiatur, sitque ei in poenam & ceteris in exemplum, timoreq; pena a similibus delictis re-

trahantur & ista est vera ratio decisionis huius legis & similium, quæ petunt remissionem nocentis ad locum, vbi fuit perpetratum delictum, ad regulam, quod debet fieri remissio est pragmat. 58. cap. 27. in capitibus prætorum. l. 1. titulo. 29. part. 7. vbi optime Grego. Lupus in glossa. de uelofazer &c. in authent. vt nulli iud. §. si quis comprehensorum collatione. 9.

l. 18. titulo primo. part. 7. l. 1. titulo primo libro secundo. for. leg. Dubitatur, primo quæ sit causa remissionis? responderetur quia in loco commissi delicti probationes sunt promptiores ad convincendum delinquentem, vt sic conuictus criminis non maneat inultum in fauorem reipublicæ cui conuenit ne delicta maneant impunita. l. ita vulneratus. ff. ad legem aquil. c. vt fame de sententia excommunicationis & ideo. l. poenalis est extendenda, tanquam fauorabilis reipub. Barto. in l. quemadmodum. C. de agri. & censu. libro. vndecimo. colum. 2. numero quarto. Iaso. in. l. 1. numero decimo tertio. C. de sacrosanct. eccles. & in. l. si certis numero tertio. C. de pactis & in. l. si filius familias. columna tertia. numero septimo. ff. si cert. petatur. & in. l. cetera. §. si quis ad opus nume. 20. ff. de leg. 1. Antonius Corset. in singu. suis ver. extensio Hippol. in pract. crimina. §. diligenter numero. 130. idem in consili. 85. numero decimo sexto. & consili. 94. numero vigesimo octauo. ne ergo restringatur probatio. contra. l. quoniam. C. de hæreticis, ratione prædicta fit remissio. 2. ratio est vt

¶ Ley. I. Que los malhechores y deudores puedan ser sacados de las fortalezas, y de las villas, y lugares: aunq sean privilegiados,

¶ El Rey don Iuan. II. en cámara, año de mil cccc xxxiiij.

Andamos que qualesquier malhechores,

o deudores puedan ser y seá sacados de quales

alij terreantur vt supra dixi. & solatio sit cognatis interemptorum. l. capillum. §. Famulos. ff. de penis Grego. Lupus in l. 1. titu. 29. par. 7. in gloss. fina. plures rationes affert Iacobus de Bellouisu in repet. cap. Roman. §. contrahentes. nume. 110.

quier villas y lugares y castillos y fortalezas aunque sean privilegiados, así de lo realengo y señorio, como de lo abadengo y maestrazgos y Priorazgos, y que sean remitidos los tales malhechores a para que dellos se haga justicia a las ciudades, y villas, y lugares; dóde delinquieron, o fizieron la deuda y contracto: no embargantes qualesquier privilegios, o execuciones que de nos, o de los

de foro competent. libr. 6. transcripfit Co uarrunias. libr. pract. quæstion. capit. 11. numero tertio. versicu. cæterum cum in capite proximo. ¶ Dubitatur per quem debeat fieri remissio, & captio realis, vt mittatur ad locum delicti criminosis? Respondetur remissio debet fieri per literas requisitorias iudicis loci commissi delicti per iudicem vbi est captus delinques & sine requi-

sitione iudex primus de necessitate non tenetur reum remittere, sed ipsum punire poterit secus de vrbantate & sic realis citatio, & apprehensio delinquentis existentis in alieno territorio debet fieri per iudicem territorij modo præmisso. rex. in authent. vt nulli iudi. §. si quis comprehensorum, & in authent. si vero criminis. C. de adulter. Grego. Lupus in l. 1. vbi ipsam sic intelligit, in verb. recaudar. titulo primo. 7. part. & quod requiratur requisitio iudicis delicti. latè probat. Iacobus de Bellouisu in pract. iudiciaria titulo. de remissione fienda alias de fuga reorum numero. 63. Franciscus Auilesius per text. ibi verbo. requieran. in capitulo vigesimo septimo. prætorum fol. 202. & vide ipsum ibi in verb. entreguen. Hippoly. late in pract. Criminali. §. opportunè numero trigesimo secundo. & Bolsius in pract. titu. de foro. compe. num. 46. Thom. Gramma. decis. 26. Petrus Folleri. in pract. pagin. 81. numer. 80. Hippoly. in. l. vnica. quæst. fina. C. de raptu virginum. Carrer. in pract. crim. §. homicidium. in. 7. numero. 101. l. 2. ibi a les requerir, los alcaldes, que dieron la

sentencia, que sean tenidos los Alcaldes oficiales del lugar donde acásciere a lo prender y prendan y embien preso y bien recabado a los Alcaldes y juezes del lugar donde así fiziere el maleficio porque allí donde cayo en la culpa reciba la pena. infrá hoc titu. & l. fi. ibi de lo entregar por requisicion del juez del delicto, o del juez del deudor. infrá eo dem.

¶ *Quæritur cuius expensis debeat fieri remissio?* Respond. delinquentis, si habeat bona si vero non habeat petentis remissionem hoc est accusatoris, cuius causa fit & si est pauper expensis iudicis, nempe de pœnis cameræ, & regis, quæ sunt ad defen-

sionem iustitiæ. ex. l. 2. infrá hoc titulo quauis dicat expensis officialium & iudicum, est accipienda expensis publicis, vt dixi, & non iudicium quia ratione officij id facit & debet consequi præmium & honorẽ, non pœnã, nam esset huiusmodi si de suis bonis teneretur delinquentem ad suum forum & tribunal reducere & sic officium suum esset ei nocuum, quod est indecens & iniustum, cap. cum non debeat. de elect. lib. 6. tum etiam ex Bal. sententia. in cap. 1. de testib. dicentis quod in causa inquisitionis non debent testes venire suis sumptibus, sed res publica iudicis præcepto dabit expensas & debet præcipere massario communis, hoc rectori publico q̄ soluat eis expensas de publico & sic reo & actore deficientibus fit remissio expensis applicatis sumptibus iustitiæ & ita practicatur & tenet Franciscus Auilesius in capitibus prætorum. c. 27. glo. penul. num. 24. & ibi agit cuius expensis fit faciendam remissio de iure comuni ad locum delicti, nam quando accusator petit debet eius expensis fieri. Bald. in cap. non nulli. colum. 3. numero. 9. de resc. Iaso. in l. à Diuo pio. §. sententiam numero. 2. de re iudicata. Montal. in l. prima. gloss. 2. col. 2. vers. item nota circa remissionem titul. 1. lib. 2. foro. leg. per. l. penul. cum se-

Reyes nuestros progenitores tengan.

¶ *Ley. II. Que el malhechor que es dado por hechor por sentencia: sea remitido y preso al lugar donde hizo el maleficio: y de la pena en que cae la justicia que no lo quisiere remitir:*

¶ El mismo en Madrid, año de xxxvij.

Si aquellos que fizieren algunos ma-

quantibus. de erga. militar. an. lib. 12. dixi in l. 1. gloss. 1. quæstion. 5. tit. 5. lib. 3. ordinamenti supra prima parte horum commentariorum & in l. 3. tit. 4. libro. isto. 8. supra.

¶ *La deuda, o contracto.* Intellige legem istam cum

lescios en qualesquier villas y ciudades y lugares de nuestros reynos y señorios: así de muertes como de robos y furtos que merecieren pena en los cuerpos si fueren de los lugares donde así fizieren los maleficios, y fuyeren: y se fueren a otros lugares, quier sean de nuestra jurisdicción real, quier de otros algunos: y aquellos Alcaldes donde fi-

forte reus captus propter debitum pecunie aufugit ad alium locum, quia ex tali fuga delinquit, ideo que est remittendus ad locum contractus, vel quia habebat triticum, vt in pane cocto dissidet Petro, quod censetur depositum si aufugiat mulier, vel vir etiam nobilis committit delictum & est debitum descendens de

licto, & in carceribus detineri possunt quousque satisfaciant dño rei depositæ, sicut Salmanticæ est in vsu, vt mulieres, vulgo. Panaderas non gaudeant privilegio legis Tauri. 62. ratione præmissa, quia scholares illis præbent triticum, vt ipsum reddant in pane cocto, & habent fidem depositi: oportetque fidem seruare & suum unicuique reddere. §. iuris præcepta. institu. de iustitia & iure, vel quia debitor fuit in ius vocatus vt solueret debitum suo creditori, & fiat contumax fugiendo ad aliud territorium. Nam quamuis in causa ciuili non sit locus remissioni tamen propter nimiam contumaciam reus remittitur, tex. sing. secundum Bald. ibi in l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex refert & sequitur Anton. Corl. in sing. verb. contumacia. in 2. Hippol. in præct. criminali. §. opportune nu. 34. citat Alex. in l. 1. col. 1. nu. 4. ff. si quis in ius vocat. non ierit. vbi vide optimam gl. hoc iudicium. & facit. l. fin. infrá hoc tit. ibi. *ni deudores, que buyeren por no pagar a sus acreedores.*

¶ *Lex Secunda.*

¶ *Que merecen auer pena en los cuerpos.* Ad idem facit ista lex infrá dñ dicit. *que qualquiera que fiziere cosa porq̄ merezca muerte, o otra pena corporal. ex qua lege potest colligi conclusio, quod remissio locum habet*

habet criminibus grauibz & atrocibus, propter quæ crimina reus est puniendus pēna mortis, vel alia corporali. non ergo propter leue delictum est faciendā remissio. & ponderat ad hoc istam legem Greg. Lupus in l. 1. in gl. fin. col. vlti. titul. 29. par. 7. ex ratione,

tex. in l. capitalium. §. famulos. ff. de pœnis. & quia in leuibz delictis non fit remissio, ex glo. in Cle. pastoralis. verbo. de more. de re iud. Ancharr. in ca. postulasti. de foro compe. Dominicus in ca. Romana. §. contrahentes.

in fin. de for. comp. lib. 6. & facit tex. in authen. vt nulli iudi. §. si quis vero comprehensorum. collat. 9. & l. 16. tit. 4. parti. 3. sed in contrarium facit lex. 1. titu. 29. parti. 7. quæ generaliter loquitur in delictis quibuscunque. & l. 1. & l. fin. infra hoc tit. quæ loquitur etiam in debitore fugitiuo ex causa ciuili ergo in omni delicto est faciendā remissio cum eadem sit ratio, respectu punitionis, in delicto paruo sicut est in magno, vt homines puniantur, & ceteris sit exemplū & sit solatiū amicis & cognatis iniuriati, & possit fieri probatio cū maiori facilitate, vbi admissum est delictum. non obstat ista. l. cū priores per posteriores & e conuerso sint intelligendæ. l. non est nouum, & l. nam & posteriores. ff. de leg. tum etiam quia loquitur gratia frequentioris vñs, quippe cum non excludit alios similes, nam posuit exemplum in delict. grauioribus ingereñtibus pœnā mortis, aut corporalem. vel procedit ista lex ad instantiam partis, nō iudicis requireñtis, cū ad petitionē partis reus in absentia fuit condemnatus, per sententiā iudicis loci commissi delicti, vt per tenorem legis constat, & argumentum à contrario, seu casu expressio non debet sumi quando esset cōtra aliam legem & induceret correctionem, quæ non est cogitanda, cum expediat iura iuribus concordare: & non præsumitur variatio contra dispositum in l. 1. & fin. infra eod. per hanc. l. secundā per l. 3. ff. de mil. testamen. clementi. vñca. de renuntiatio. & sic est tenendum remissionē nocentis in omni delicto esse faciendam ad locum commissi delicti. vt ibi sumat vindictā vbi commissi culpā, & rōne delicti quis fortius toriatur. c. si. de foro

com. & probatur in ista regia lege, quā ad hoc elegantē dixit esse. Cou. in pract. quæst. c. 11. nu. 4. ad fin. igitur non est recedendum à regula, nisi assignetur casus expressus eā limitans, vel corrigēs. c. qm. de cōiug. leproso. l. ab ea parte. ff. de probat. l. suus

sentencias, que son dadas contra ellos en tal manera que la nuestra justicia no se execute como deue, ni los querellosos la puedan alcançar. Porende ordenamos y tenemos por bien, que qualquier que fiziere cosa porque merezca

quoque. §. puto. ff. de acqu. heredi. glo. in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iuris. quāuis per hanc. l. velit Couarr. libro. practi. q. c. 11. nume. 7. versic. octauo: remissioni locus erit, quod in grauibz criminibus habeat locum huiusmodi remissio non autem

in leuibz. tenet Calderinus in capit. 1. de raptu. Cyn. in authen. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. collecta. in ca. postulasti. de foro compe. Capel. Tholo. decisio. 319. vbi Stephanus Aufser. hanc opinionem dicit communem esse Panor. in cap. vltimo. nume. 15. de foro compe. ex quibus infert Couar. vbi supra. vbi delicta fuerint grauia, si actum sit ad ciuilem penam, & condemnationem, quia hoc casu existimat remissionem non esse faciendam ad locum delicti, ex mente prædictorum authorum, vt ipse Coua. & per hanc legem probat & Cassan. in consuet. Burgund. rubri. 12. num. 7. & Iacobus de bello visu. in repet. d. c. Romana. §. contrahentes. numer. 112. de for. compe. lib. 6. in mol. in clemen. pastoralis. nume. 64. de foro compe. lib. 6. sed salua eius pace lex ista non potest induci ad assertam communem opinionem per præmissa, nec communem veram esse credo. Cogitabis tamen in ea, & faciunt contra eundem Couarr. quæ dicit ipse in d. lib. pract. quæst. c. 10. col. pen. versicu. 12. & versicu. 13. vt diximus. in l. fin. infra eodem titulo. ¶ Dubium censerī solet, an locum habeat remissio, inter iudices & dominos habentes iurisdictionem diuersam, vt sunt Duces, Marchiones, & ceteri domini temporales, vel quia non sunt eiusdem territorij & iurisdictionis, nec sub eodem Principe, vt est Regnum Lusitaniæ, vel Galliæ respectu illius omnium excellentissimire, & fama in toto orbe terrarum, quod regitur, & feliciter in pace gubernatur, à domino nostro Hispaniarum Rege PHILIPPO I. I. sit conclusio in delictis commissis, in iurisdictione,

dictione regis, si reus aufugiat ad iurisdictionem dominorum temporalium illius regni, regis iurisdictione extrema subiecti tenentur per literas legalis iudicis reum remittere, ut poenam recipiat in loco delicti. probatur in l. 1. 2. 3. & fina. istius tituli. 17. secundum daconclusi. de regno ad regnum diuersum non habet locum requisitio, nec remissio, & sic delinquens in vno regno puta Castellæ fugiens ad regnum Galliarum vel Lusitaniam non reuocatur ad locum commissi delicti, imo videmus tales delinquentes non puniri, & securos esse in tali regno & sic locum habet remissio in loca eiusdem domini, non autem diuersa. Ratio quia aliena territoria præstant saluum conductum & securitatem argumen. l. præsentis. & l. denunciamus. C. de his qui ad eccles. confug. ita Ang. in quæstio. incipienti, renouata guerra. Bald. in l. 1. col. 7. versiculo. sed si queritur. C. de summa Trinitate. Socin. in l. 1. in princip. columna. 2. ff. de acquirend. possess. Bofsius in practi. criminali. titul. de foro compet. pag. 77. numero. 69. vers. aduertendum tamen est. Hanc conclusionem tenet Couar. libr. pract. quæstio. ca. 11. numero. 10. vers. Duodecimo loco se offert, dicens hanc sententiam totius orbis Christiani, vsu & praxi receptam esse, ut testantur Bald. in l. 1. C. vbi de cri. agi oport. Iacob. de Bello visu. in repe. dicti. §. contra hentes. nume. 113. Fulgosi consil. 149. col. 2. Imol. post alios in element. pastoralis. super gloss. verb. de more. de re iudica. Steph. Auffer. in decisi. Capel. Tholosa. 319. Nicol. Boer. decisi. 29. Bar. Casan. in consuet. Burg. rub. 2. num. 14. Matth. de Afflict. in constitu. Neapol. lib. 2. rubric. 3. nu. 88. imo apud Italos consuetudine inductum esse, quod remissio non fiat etiã in locis, qui imperatori subsunt, asserunt Bar. in l. qui sepulchri. ff. de sepulch. viol. Ange. in l. haeres absens. ff. de iudic. Feli. in cap. fin. num. 11. de foro cope. Hippol. alios citans, in practi. criminali. §. opportunè num. 35. vbi. nu. 36. limitat. nisi ciuitates essent cõfœderatæ adinuicem & vnus committat delictum, in vna ipsarum & confugiat ad aliam, poterit enim ibi capi & puniri. l. non dubito. in fin. ff. de capti. & ita fieri posse cre-

muerte, o otra pena corporal: y no pudie-
re ser hallado en el lu-
gar donde hizo el ma-
leficio para que se cum-
pla en el la justicia si
fuere pregonado, y da-
do por hechor por sen-
tencia que enllegando
el querelloso con la

derem, per concordiam factam inter Regem Catholicum, & Lusitaniam etiam Regem, de qua constat libro pragma. Regum Catholicorum. fol. 75. columna. 1. l. 103. Don Fernando y Doña Isabel, &c. Matth. de Afflict. in constitu. Neapoli. libro. 2. ru-

sentencia a los Al-
caldes del lugar donde
estuuiere el malhechor
a les requerir que lo
prendan y lo embien
preso al lugar donde fi-
zo el maleficio embiã-
do ge lo a requerir los
Alcaldes que dieron
la sentencia, que sean

rubric. 3. nume-
ro 88. in versifi-
culo. gloss. 1. vt
ibi dixi. Quæ-
ritur præter-
ea, quid de va-
gabundis, qui
committunt de-
lictum in vno
loco, & fu-
giunt ad alium
an sint remit-
tendi ad locum
perpetrati de-
licti? videtur
quod sic, nam
forensis ratio.

ne delicti fortitur forum loci in quo commisit de-
lictum. l. 1. C. vbi de crimini. agi oport. & in au-
then. qua in prouincia. C. eod. titulo. quæ fuit sum-
pta ex authen. vt omnes, obedi. iud. prouinc. §. &
hoc considerantes. columna. 6. capit. 3. quæst. 6.
vbi est bona gloss. capit. 1. de rapto. & ibi tradatur
per scrib. notat Matth. de Afflictis in constitu-
tio. Neapol. rubric. 10. de intransib. regn. vt
arm. depon. num. 16. versic. secundo nota. ergo &
vagabundus erit remittendus ratione fori contra-
cti propter delictum, & quia omnes rationes qua-
re fuit statuta remissio insunt in eo ergo, &c. Se-
cundo hanc sententiam. probat Innocen. & Cardi-
na. in capit. 1. de rapto. Panormit. post Anto. in c.
final. de foro competenti. numero. 21. Socin. in ca-
postulasti nume. 15. eod. titu. Couatr. in pract. quæ-
stio. cap. 11. vers. 7. sunt qui opinentur. & rationes
quæ inducunt remissionem, iustiores & aequiores
eam efficiunt in vagabundo, sicuti quilibet iuris-
peritus facile discernere poterit. Contrariam sen-
tentiam tenet Calderinus, & Ioannes de Anania
in dicto capit. primo. de rapto. Guid. Papa decisio-
ne. 202. quibus suffragatur. glossa in l. prima. C.
vbi de crimini. agi oport. quam docto. frequen-
tissimo consensu sequuntur ex ea deducentes va-
gabundum vbicunque fuerit inuentum puniri
posse, sed ego hanc sententiam semper contra iu-
ris veritatem & eius principia iudicavi & reiicien-
dam esse, nec impedimento præstat huic opi-
nioni. textus in dicta. l. prima. ex qua videtur an-
notatam fuisse, hanc opinionem. quia id locum
obtinet, quoties à iudice delicti, nec ab accusato-
re petitur remissio, secus si fuerit perita à iudice
commissi

commissi delicti, aut denique ea opinio erit intelligenda quantum ad locum ubi vagabundus crimen commiserit, nam ubi inuētus fuerit delinquens, id est ubi quis vagabundus deliquerit, ibi erit puniendus. ¶ Quæri etiam potest utrum fur erit remittendus ad

locum commissi delicti cum furto subtrahitur ad alium locum ibique nouum delictum commiserit ex contractione ipsius? Respond. locum esse remissionis ex prima iusta acceptione, & omnia quæ exinde sequuntur, ubique fur fu-

tenidos los dichos Alcaldes y oficiales del lugar donde acaesciere de lo prender, y prendá y embien preso y bien recaudado a los Alcaldes y juezes del lugar dōde así fiziere el maleficio porq̃ alli donde cayo

giat, sunt ei annexa & dependentia, non tamen diuersa, nec diuersa crimina formalia & discreta constitunt, & per prius causa est iudicanda, & contractatio posterior si esset nouum delictum, non impediret iurisdictionē iam qua sitam, per prius iudici loci commissi delicti, ergo ad eum est remittendus cum re furto subtrahitur Fulgos. consil. 149. col. 2. Marc. Mantuanus apophthegmate. 303. Coar. libr. pract. quaestio. ca. 1. versic. decimo solet, nume. 9 & lib. 2. Variar. resolut. cap. 26. nume. 15. vigesimo octauo examinanda est hoc in loco. Contraria pars tuetur à Bartol. in l. si dominium. ff. de furtis, & ad eum Alexand. Bald. in l. vnica. col. 7. C. de confessis, Capicius decisi. 104. Petr. Foller. in practi. crimina. pagi. 323. nu. 121. versic. 31. quæro. 1. par. 3. partis, dicentes ita fuisse decisum in sacro Regio consilio. Angel. de Castro filius Pauli de Castro in consil. 457. inter patris consilia lib. 2. asserit hanc opinionem iuris veriore Guid. Papa decisi. 202. & communē firmat esse Nicolaus Boeri. decisi. 13. numer. 47. & Iacobus de Bello visu scribit in cap. Romana. §. contrahentes. num. 120. de foro competent. lib. 6. Bart. seruari hanc opinionem cōmuniter tenet, quidam eam reprobauerunt, quam falsam esse censer & merito Illustris Episcopus Segouienfis, & nostro Collegio Salmantinus selectissimus Doctor Couar. in libro. 2. Variarum resolu. ca. fina. nume. 18. fol. 170. col. 2. licet ipse concedat rem ipsam furto ablaram posse ab iplo iure etiam intra ecclesiā per vim auferri, ut domino restitatur. de præmissa. quaestio. agit Petr. Foller. in pract. verb. audiantur excusatores.

n. 64. pa. 75. col. 2. versic. fixus, sed quis si aliquid commisit. Quid autē in heretico, si ne remissioni locus vel puniri potest, in quocunque loco quo inuētus fuerit? videtur dicendum quod habeat locum rationibus de quibus supra. ex quibus fuit inuenta

remissio, quæ militat in crimine hæresis. quam sententiam probant Petr. Iacobus de Rauenn. & Cynus in l. 1. C. de sum. Trinit. C. de in praet. quaest. ca. 1. n. 12. versic. decimo quito superest examinare, intelligens eam sententiam cum quis commisit

en la culpa reciba la pena. Pero si el que religioso pidiere q̃ los Alcaldes del lugar, donde fuere hallado el malbechor, cumplan y executē la sentencia q̃ sean tenidos de la executar tanto quāto cō fuero y con

crimen Salmantice, & fugit Granatam & ibi non commisit de nouo publice nec repetit delictū hæresis, sed perseverauit forte sed secreto & sic puniatur propter factum originarium, & inductiuum, hoc in loco ipsum delictum ubi prius fuit formatum, secus si iterauit publice Granatæ, & ita intelligit communem opinionem contrariam, quæ habet non habere locum remissionem & hunc intelligendi modum assignant Ludouic Burg. in repet. l. si se subiiciant. num. 129. ff. de iudiciis. Hippolyt. in repet. l. vim. nu. 123. C. de raptu virgin. quos retulimus in l. 3. glo. 1. versic. est præterea dubium, utrum hæreticus sit puniendus eo in loco tit. 3. lib. 8. ordinamen. ubi latissime ultra omnes declarauimus hanc dubiā quaestionem, & ibi declarauimus ad quem spectet cognitio huius criminis hæresis in versic. quaeritur ergo ad quē iudicē spectet, & ibi etiam trado cuius expensis sit facienda delinquentis remissio. in versic. sed nō est omittendū quibus expensis, etiā dicā in gl. fin. huius legis. 2. Quæri potest an iudex delicti rationē teneatur prius cognoscere saltem summarie per informationem restitū de delicto illius, qui ab eo remitti postulat, ut sic constando iudici loci ad quē fugit possit capere, & remittere aliterque nō teneatur etiā requiritio, & probatio procedere debet, ne alioqui quis innocens infamia non teneatur ad remissionem faciendam. glo. in element. pastor. verb. de more. de re iudi. ubi dixi in eius ordinaria lectione. an. 1555. Oldrak. cōf. 124. Bal. expressim tradit in l. 1. C. ubi decrimini, agi oportet. Aret. in c. fina. numero. 26. de foro

de foro competenti. & huiusmodi cognitio summaria non fit à iudice remissuro, qui est merus exequutor, nec potest summarie cognoscere de ipso crimine, sed à iudice loci delicti, qui remissionem petit, ex mente Barto. in l. prima. C. vbi de crimin. agi oportet, Panurmitan. in

capit. fin. numero. 18. de foro competenti. Guido Papa decisio. 202. & Cassa. in consuet. Burg. rubric. 12. n. 6. & ista opin. est vera & practica suscepit, secundum Couarru. in pract. quæst. cap. 11. num. 8. versic. nono. in hoc tractatu. folio. 51. colu. 1. ex quibus resolutio est, quod cognitio delicti debeat pri-

fieri, siue à iudice delicti siue à iudice vbi fugā fecit delinquens quoties hanc cognitionem iudex requirens omiserit, vel eam ad iudicem requisitum non transmiserit in literis requisitorijs, vt ex prædictis authoribus obseruandum est, ratio huius præuiae cognitionis est ne innocens infametur quia captura personæ in se habet iniuriam. Bald. in l. per diuersas. quæstione. 10. C. mandat. Innocent. in cap. quia, de iudi. Alex. con. 188. colu. 1. libro. 2. & in consil. 96. col. 4. Felin. in dict. c. quia col. penul. Roland. à Valle. consil. 20. col. 2. num. 9. & 10. & est grauamen continuum & irreparabile à quo sine temporis præsumptione potest appellari, quia omni momento grauatur. Paul. Castrensis in l. 1. §. biduum. col. 3. num. 9. ff. quando appellandum sit. Philipp. Franc. in c. super eo. in 2. col. 2. num. 4. de appellatio. cum alijs multis citatis ab Hippol. in pract. caus. crimi. §. attingam. num. 19. & in §. expedita. num. 73. & iniuste incarcerando & cum detinendo tenetur actione iniuriarum, in syndicato, etiam si ex post facto publicato processu appareat de iniustitia ex his quæ dixi in l. 13. in gloss. 1. tit. 2. lib. 3. ordinam. quæ sunt menti commendanda contra iudices, qui iniuste etiā per momentum detinent aliquem in carcere, quia cessante delicto post contra ius naturale, & est in

iniuriam & infamiam proximi, ad cuius restitutionem tenebuntur, & ad damna reo illata occasione iniustæ capturæ. argum. cap. si tua culpa. de iniur. nec quicquam refert nostra Regia lex quatenus vult, exigereque est visa ad remissionem faciendam, quod non

sean tenidos los dichos Alcaldes de lo embiar, y que no dexen de lo hazer por el pedimiēto que primero auia fecho el querelloso que le cupliessen la dicha sentencia. Y mandamos otro si que el malhechor q se ouiere de lleuar preso del lugar donde fuere recaudado al lugar dōde hizo

solum requiratur summaria delicti cognitio, sed quod reus fuerit à iudice requirente condemnatus, nam id obtinet, eo in casu, quo index ille processit aduersus delinquentem absentem iuxta formam iuris & sic in absentia propria sententia damnauerit. vt in l. 9. titulo. 2. lib. 3. ordinamen. & in legibus aranzelli &

tabellionum regum Catholicorum. c. 13. incipiente. Otro si ordenamos y mandamos que si la persona contra quien se ouiere de proceder. fol. 5. col. 2. non tamen ex hoc ista lex Regia negat, iudicem loci delicti statim ante condensationem præmissa quadā summaria cognitione remissionem petere & sic ante sententiam, & post ante eius executionem etiam si alius iudex loci vbi fugit præuenerit in causa & hoc quando ex officio facit, cæterum si ad petitionem legitimi accusatoris iudex domicilij capisset de crimine cognoscere & tractare, præuentio ista sufficiens esset, vt remissioni non esset locus, vt inter plures diuersas contrarias opiniones, censet. D. Didacus à Couarru. in pract. quæstio. capit. vndecimo. versic. sexto. in hoc tractatu erit. fol. 49. colu. quarta. cum 3. sequentibus. quā interpretationē ex hac nostra gl. deduxit Grego. Lupus in l. prima. versic. dene lo fazer. tit. 29. parte septima. de materia remissionis vltra loca supra citata, adde Nicola. Euerard. in locis argumentorum legalibus in loco à contractibus ad delicta. numero quinto. pagin. 308. & de literis requisitorijs adde bonum verbum per Hippoly. singu. 138. iudex vnius territorij, omnino perpetuus. Foller. in pract. in 1. parte. 2. partis. verb. audiantur excusatores. num. 64. part. 75. & cautelam ad impediendam

dam remissionem vid. per Alberi. in l. si cui. §. cum sacrilegium. per tex. ibi. ff. de accusato.

¶ *Que lo embien a costa del querelloso.* Dixi in l. prima. supra isto titulo. & in l. i. tit. 4. isto. 8. lib. ordinaria. Couarr. in pract. quæstio. c. 11. vers. decimo quarto. non

merito quæ-

ritur. num. 11.

Nuñi. Auen-

dasi. in tracta.

de mandat. re-

gum. 1. par. ca.

10. nume. 14.

cum sequent.

l. 38. in curijs

Pincianis An-

ni 1537. & in

ista lege opti-

mè declaratur,

has expensas

quæ fiunt in

remissione de

linquētium mi-

nistrandas esse

ab ipsomet de

linquente &

ex eius bonis

si bona habeat

alioqui ab ipso

accusatore, q

si neuter isto-

rum habeat vn

de possit eas

soluere tunc

præstada sunt

ex publico æ-

rario illius lo

ci vbi capitur

reus sceleris au

thor. Igitur dif

fert à iure com

muni ista regia

cōstitutio, quæ

expressim agit

de remittendo

eo delinquente,

qui absens à loco delicti ab eius-

dem loci iudice damnatus fuerit, & pronuntia-

tus criminis autor quod est omnino considerandū

hac in re, vt hinc argumentemur si ne idem agen-

dum generaliter quoties in criminibus, petita fue-

rit remissio, ex Couarr. loco præcitato folio. 53.

num. 11. ca. 11. practicar. quæst. Sed questionis est

quando ad nobilem est mittendum pro testimo-

nio cuius expensis debeat mitti. tradit Specul. de

iure calum. §. restat. ad finem. & ibi Ioann. Andr.

el maleficio, que lo embien a costa del malhechor, y sino tuuiere bienes, que lo embien a costa del querelloso, y si qualquier de aquestos no tuuiere de que pagar, que lo paguen los oficiales de la justicia del lugar donde fuere fallado. E tenemos por bien que los Alcaldes y oficiales que asì fueren requeridos, con la tal sentençia, y no cumplieren, lo que dicho es de fuso: que sean tenidos a la pena que merescce el malhechor: la qual mandamos, que les sea dada y cumplida

& Bald. in additionib. & Guilielm. in l. secunda. C. eodem titulo. & Ioan. Corset. & Staphan. Aufreri. in additione illius in decisione Tholosana 100. Item fuit quæsitum si positiones & iterum de ciso. 273. Item fuit petitum per actorem Tiaqu.

de nobilit. ca.

20. num. 50. &

quod in simili

tractatur, per

Cyn. in l. ge-

neraliter. quæst.

4. vbi Bald.

& Salicet. in §.

his præsentib.

C. de iur. iur.

Bart. in l. 2. §.

defendi. ff. ex

quibus causis,

in possess. eat.

Domi. in cap.

præsentium. co-

lum. 5. versicu.

sed quis soluet

de testib. libro

6. & resoluti

ue dic quod ex

penis peten-

tis si ratione

privilegij tes-

tis non possit

venire ad iudi-

cium, quia e-

ius gratia tes-

timonium fit,

impositionib.

autem expen-

sæ erunt, com-

munes. si absen-

tis, & actoris

secus si absens

voluntariè li-

tigabat per p-

curatorem, nā

tunc mitteretur

ad ipsum pro

en ellos. Y mandamos que esto aya lugar y se cumpla asì: tambien en nuestras ciudades y villas è lugares, como en todas las otras villas y lugares de señorío qualesquier que sean en los nuestros Reynos.

¶ *Ley. III. Que los canalleros, o otras personas que no quisieren remitir a los malhechores que se junte la justicia y oficiales y ge los fagan remitir.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Toledo. Año de mil. cccc. xxxiiij.

¶ Idè. En Madrid. Año xxvij.

PORQUE en la muy noble ciudad de Sevilla tienen ordenança jurada y confirmada, y guardada de los Reyes nuestros pro-

declaracione positionum, ipsius absentis expensis ex decisio. Capel. Tholos. 273. Itē fuit petitū per actore, vbi Aufre. & per præmissa quæ sūt notāda.

¶ *Lex Tertia.*

¶ *Que la justicia y oficiales della.* Nota, quod administrandum iustitiam & pro quietudine populi iudices debent impendere fauorem contra inducentes scandalum & ipsum sedare ad idem. l. i. tit. 4. lib. secundo. supra. & in l. penulti. tit. decimo. libro quarto. ordinamenti. vbi dixi in glossa. verbo. *Ne*

remediar

remedijs. & l. 35. tit. 9. lib. 6. ordinamenti. supra in versu. *E si para prender a estos tales, o para otras cosas q̄en nuestro seruicio ouieren menester ayuda, mandamos a los concejos y oficiales, &c.*

¶ Que los Regidores de la ciudad. Nota quòd rectores, seu anciani, vulgò Regidores propter negligentiam iudicis succedunt in iurisdictione, vt iustitia fiat, & ne negligentia ipsius potestatis subditi opprimantur, & sic fit quando est suspectus, nam associantur iudici in causa recusationis, duo Rectores ad sententiam proferendam, l. prima. titulo quinto. libro tertio. ordinamenti. & in causa appellationis infra quantitatem statutam per legem huius Regni non excedentem estimationem decem mille morapetinarum in l. sexta. & ibi dixi in gloss. titulo decimo sexto libro tertio. ordinamenti. Similiter idem erit dicendum cum iudex vult exequi suam sententiam a qua appellatū

genitores que contiene quando quier que algunos señores, o caualleros poderosos no son obedientes a nuestra justicia: receptaren, o defendieren a algunos malhechores suyos, o agenos no los queriendo entregar a la justicia quando ge los de mandan, obollescien do ellos, o hombres suyos la dicha ciudad, o seyendo causa dela bollescier que la justicia y oficiales della los manden salir de la dicha ciudad y su tierra, so grandes penas que les pongan, y sino lo cumplē junte se la dicha justicia y oficiales, y fagan ge lo cumplir contra su voluntad. Y por que esta ordenança, cumple mucho a nuestro seruicio: y es

fuit per reum casu, quo tenetur deferre nam ad ipsos ratione periculi imminentis pertinet refrenare ipsius iudicis malum intentum, quia representant partes iustitiæ: & sic in nostro casu succedunt data malitia, seu negligentia ipsius iudicis, & crede

muy prouechosa a todas las otras ciudades y villas y lugares de nuestros Reynos, y señorios. Mandamos a todas las otras ciudades y villas y lugares de nuestros Reynos, y señorios que tengan y guarden y cumplan la dicha ordenança. E mandamos q̄ si las nuestras justicias fueren negligentes en lo así hazer que los Regidores de la ciudad, villa, o lugar dōde esto acaesciere hagan mouer todo el pueblo, y se junten todos a los hazer salir, y executē en ellos las penas que las justicias les ouieren puestas. Y que el tiempo que les fuere asignado, para salir de la tal ciudad, villa, o lugar no les pueda ser relaxado sin nro

re manu armata possunt impedire executionem cum post appellationem interpositam ad superiorem esset presumptio, quæ est per sententiam. l. prima ad finem. ff. ad Turpillianum & procedat tanquam priuatus & in contemptum, principis nihil que sit innovandum appellatione pendente, vt habetur. ff. & C. nihil nouan. appellatione pendente. & iudex faciat contra legem denegando appellationem, & sic puniendus in trigesimo marchis auri camera Regis. l. vigesima quinta. todo. juez. titulo final. infra hoc libro octauo. ordinamenti. & tanquam verus homicida, seu dicti delicti asserti erit puniendus ad instar supplicij, quia q̄ fecit semper expe-

expectet. l. 3. C. de episc. audi. & l. 33. Taur. & iux
ta Psal. 31. iudicate egeno & pupillo humilē pau-
perem iustificare, & illud erue eos, qui ducuntur ad
mortē, & liberare neceſſes & confirm. ex his quæ
tradit Michael lib. 1. controuerſarū illuſtri. ca. 13.

n. 1. verſ. itaque
quæritur, *ſyā*
perdido los offi-
cios, & ſic ipſo
facto poſt quā
fuerint cōdēna-
ti de negligē-
tia in qua deli-
querunt cōtra
diſpoſita in præ-
ſenti lege in cō-
ſequentiā decla-
rabuntur incu-
rioſe in penam
amiſſionis offi-
cij, & inhabiles
eſſe non ante
ſententiā. c. cū

ſecundū leges in ſi. de hæret. lib. 6. & ſic in amiſſio-
ne offiij puniuntur, in quo deliquerunt. ca. an ſit.
& ibi gloſſ. de appell. cum pluribus ſimilibus.

Lex Quarta.

Receptar malhechores. Delinquēs nō eſt occultan-
dus ab aliquo cū receptare aliquē ſit ſuum vitiū ap-
probare & impedire executionē & miniſteriū iu-
ſtitie, in quo conſiſtit ſtatus & indēnitas, & pax po-
puli quia qui malos percutit miniſter Dei eſt, ideo
in ſummo mane Dauid interficiebat malos. ps. 100.
& Helias trucidauit falſos prophetas. 3. Reg. 18. &
alij plures, reges, & ſancti iuſſu etiā Dei feciſſe in
ſacris paſſim apparet intereſt enim rei publicæ ma-
loſ punire. l. ita vulnerat. ff. ad l. Aquil. c. vt fame d
ſnia excōi. & quia cōtra eos pſumitur qdū fuerint
recepti & occultati cōmittere nō verebuntur deli-
cta alia qā ſemel malus ſēper pſumitur malus, vt ha-
betur in reg. ſemel. d. reg. iu. li. 6. ideo iuſti cuſtodie-
di ſunt & delinquētes diſperdedi, iuxta illud psal-
miſtæ. ps. 144. Cuſtodit dñs oēs diligētes ſe & oēs
peccatores diſperdet, in tātū q nō recipiet de pœa-
tionē amicorū ſuorū, etiā ſi fuerit Moſis, & Samue-
lis, quin malos pdat Hiere. 15. & ps. 33. vultus autē
dñi ſuper faciētes malum perdat de terra memoriā
eorū, & 2. Reg. c. 4. inde euenit q Deus penas di-
uerſas ſtatuit contra delinquētes, nā cōtra primos
homines mūdū vniuerſū, pter Noē vxorē, & filios
aqua diluuij deſtruxit. Gen. 7. Itē propter vitiū cō-
tra naturā ciuitatē Sodomæ & Gomorræ, cū ſuis
habitoribus, igne cōſumpſit. Gen. 19. & cōtra eri-
mina cōmittētes ſinxit plures penas, vt patet Le-
uiti. 20. & 21. & in pluribus alijs locis ſacrę pagine

uenitur pena mortis, peſtis, famis, & huiusmodi, in
punitiōe delinquētū ſauor, vt dixi, verſatur in re
publica ideo leges pœnales ſunt extēdēdę tanquā ſa-
uorabiles, vt Bar. dicebat in l. quemadmodū. C. de
agri. & cenſit. lib. 11. quā doctrinā plures alios citā

do ſingularē eſ-
ſe fatetur Eue-
rar. in locis le-
galibus, loco à
ratione legis lar-
ga, ampla, ſeu
generalis. n. 71.
verſic. 12. fallit.
pag. 487. vt pa-
cata ſit prouin-
cia. l. congruit.
ff. de of. præſid.
& tuta ſit in-
ter improbos
innocētia. c. e-
rit autem. l. 4.
diſ. ideo, latere
non debēt, nec

officios publicos, no-
les petenesciendo.

*Ley. IIII. Que no recepten malhe-
chores en las fortalezas y caſas
fuertes.*

El Rey y Reyna en Toledo.
Año de mil ccccxxx.

Ninguno ſea o-
ſado de aqui a
delante de recep-
tar malhechores^a,

receptādi ſunt delinquētes, vt dictum eſt in l. 1. &
per totū in ti. 16. ſuper hoc lib. 8. & in l. 1. ff. de re-
cept. & adde Ang. in trac. malefic. verb. de malefi-
cio. verſ. quæro quia ſupra dixi. n. 23. fo. 214. & Gā-
di, ſub rubr. de furibus, & latronibus. n. 13. fo. 398.
in ſuo delictorū tractatu. Raab meretrix recepta
uit exploratores & abſcondit eos, in domo ſua opē-
ruitque eos in ſolario ſtipula lini, & negauit Regis
Hierico apud ſe eſſe tales viros Iſraelitas, dicēs ei,
ſateor, venerūt ad me ſed nesciebā vñ eſſent: cūq;
porta clauderetur in tenebris & illi exierūt, nescio
quo abierūt, pſequimini cito, & cōprehēdite eos,
ipſa aut fecit aſcēdere viros in ſolariū domus ſuæ
&c. Iſta receptatio fuit licita, & p eā fuit cōſequen-
tia miam & vitā ipſa, & Penes exiſtentes. Alibi e-
tiā fuit Dauid receptatus ab Abimelech, ab ira Re-
gis Saul, qui nesciēs, vt patet. 1. Reg. c. 21. mortuus
fuit cū ſacerdotibus dū dicit. ca. 21. dixitq; ad eum
Saul quare cōiuraſti aduerſum me tu, & filius Eſai,
& ddiſti eis panes, & gladiū, & cōſuluiſti p eo dñm
vt cōſurgeret aduerſum me inſidiator vltq; hodie
pmanēs: Rñdens Abimelech regi, ait, & quis in ſer-
uis tuis ſicut Dauid fidelis gener Regis, & pergens
ad imperiū tuū. & glorioſus in domo tua. Nū ho-
die capī conſulere dñm pro eo? Abſit hoc à me,
ne ſuſpiceris Rex aduerſus ſeruum tuū, rē huiusmo-
di in vniuerſa domo patris mei. Nō enim ſciuit ſer-
u^o tu^o qe quā ſup hoc negotio, vel modicū, vel grā-
de. Dixitq; Rex Abimelech, morte morieris, tu &
omnis domus patris tui, & ait Rex emiſſarijs q cir-
cuſtabāt eū, cōuertimini & interficite ſacerdotes
domini, nam manus eorū cum Dauid eſt, ſcientes

de homine libero exhibendo, neque tenetur ad in-
teresse. quem text. solemnem, & singularem di-
xit Petrus Gerard. sing. 17. Hippol. sing. 366. Ioa.
de Platea in §. preterea. Insti. de Actionib. vbi Ias.
col. 10. dixit hoc dictum diligentissime notandum
quia quotidiana-
num, & fortè
alibi non repe-
riri. ex quo
dicto clarè in-
fertur, quòd
titulus de re-
cepta. non ha-
bet locum in
civilibus, sed
solum in cri-
minalibus ta-
men hoc est
de iure com-
muni, nam iu-
re regio, hic
vides statui cõ-
trarium, & be-
ne cum de no-

por no pagar^a a sus a-
creedores en fortale-
zas, ni castillos, ni en
casas de morada, ni
en lugar de señorio,
ni de abadengo, aun-
que digan que lo tie-
nen por priuilegio, o
por vso y costumbre.
Mas luego que fuere

stro iure debitor sit astrictus realiter ad seruendũ
creditori cessione facta. vt constat per l. 5. tit. 12. li.
5. supra pragm. Regum Catholicorũ ideo tenetur
quis debitorem nõ receptare, sed propalare credi-
tori, qui habet ius personale & reale in eo,
quod est memoriæ mandandum, & iudex debet tẽ-
pus præfigere debitori secundum quantitatem de-
biti. vt in l. 5. tit. 12. li. 5. supra ibi, *Y el juez limite tie-
po al deudor que ha de servir al acreedor*, tamen iudex
nullo modo decernere posset, quòd huiusmodi de-
bitor in perpetuum seruiret creditori, quamuis de-
bitum esset valde magnum, quia induceret seruitu-
tem damnatam omnino per tex. in l. ob æs. C. de
actionibus & obligationibus, & sic intellige Bald.
& Paul. in l. 1. C. qui bonis cedere possunt. Sed est
dubiũ vtrum vxor posset pro sua dote petere ma-
ritum in seruum iuxta leges regias. Videtur posse
& quòd sit præferenda, vt dixi in l. 5. tit. 12. li. 5. or-
dina. & probatur in simili per tex. in l. quòd nomi-
ne, ff. de conditio. indeb. & per ea quæ dicit Ale-
xan. in l. maritum. ff. soluto matrimonio.

^a *¶ Fyeren por no pagar.* Eximens debitorem aliquẽ
de manibus iudicis eius vel familia, tenetur ipse
ad debiti solutionem, ad quam tenebatur captus
tãquã si pro eo fideiussisset, l. quoties. C. de exact.
trib. lib. 10. Bald. in l. addictos. C. de episcop. au-
dien. & in l. fina. nu. 1. & ibi additio. C. de oper. li-
berto. Bart. Bald. Ang. & Paul. in l. sed eximendi,
& in l. sequenti per illa iura. ff. ne quis eum qui in
ius voc. vi. exi. Hipp. in sing. 137. in iure clarũ est,
quod etiam ait procedere in eo, qui notificauit de

bitor alicuius quòd fugam arriperet, quia credi-
tor suus ordinauerat facere eum capi. & detineri
tenetur enim creditori ad soluendum debitum il-
lud, si fugit ea occasione debitor. citat dixisse Pe-
trum, Anchar. conf. 341. viso themate. in fin. Bald.

col. 4. & præ-
posi. in ca. di-
lectis. de appel-
latio. & Hip-
po. in rubric.
de fideiussor.
col. 7. in prin.
& est verbum
notandum, &
quotidianum,
& amplius quã
semel iudica-
ui. ¶ Quæri-
tur an debitor
fugitiuus qui
est in actu fu-
gæ, vel habi-
tu paratus ad
fugam possit

requerido el dueño
de la fortaleza, o lu-
gar, o casa donde es-
to ouiere receptado
qualquier malhechor
o deudor y las justi-
cias del, o el Alcayde
que lo receptare, sea
tenido delo entregar
por requisicion del

capi autoritate propria creditoris, & duci ad iu-
dicem? Respon. posse. l. ait prætor. §. si debitorem.
ff. que in fraud. credit. l. extat. ff. quod met. causa. &
in auth. vt iudi. sine quoquo suffrag. §. necessitatẽ.
Hipp. sing. 43. Segur. cum ibi à me annot. in addit.
in repert. l. ab exhæredati. n. 5. ff. de leg. 1. etiam si
debitor fugitiuus sit clericus facere poterit sine me-
tu excommunicationis. quia caret dolo, & non fa-
cit animo iniuriandi clericum, sed recuperandi sibi
debitũ. arg. c. si quis suadente diabolo. 17. quæstio.
4. ergo diabolo non suadenre cessabit pœna. tenet
etiã Hipp. alios referens in d. sing. 43. Paris de Pu-
teo in tract. syndic. verb. captura. n. 10. Io. Lup. in.
l. 66. n. 27. in Taurinis sanctionibus. Ripa. lib. 1. res-
ponso. c. 13. Ias. in §. 1. n. 69. de actio. Stepha. Au-
fre. in rep. clem. 1. regu. 3. nu. 15. de offi. ordin. Pa-
nor. in c. cum non ab homine. de iudic. per tex. in
c. olim. 1. de restit. spolia. Caiet. in sum. verb. excõ-
municatio. c. 10. Ratio est, vt dixi, quia deficit do-
lus & animus ad delinquendum, cum ipsam deti-
neat iure permittente. per d. §. si debitorem, quæ
sunt accipienda vbi esset periculũ in aditione iu-
dicis, alias locum non haberet captura, nisi deman-
dato iudicis præcedente informatione debiti, & fu-
gæ suspitione. Rom. conf. 320. vers. 3. quidẽ. Tho.
Parpali. in repe. l. 2. col. 12. ff. solu. matr. dixi ad Se-
gurã in additio. l. ab exhæredati. num. 8. ff. de leg. 1.
est l. 66. Tauri. *Ninguno.* & ita practicatur in re-
gno. ¶ Quæri potest, an pro debito civili, nobilis
aut mulier honesta possit detineri, & capi? Re-
spond. est, quòd non, cum in carcere detineri ne-

queant. l. 4. ibi. ibi, *que nungun fidalgo pueda ser preso, ni encarcelado por deuda que dena.* tit. 2. lib. 4. *ordina.* quæ procedit in debito proueniēti ex causa ciuili nō autē ex criminali. l. 79. Tauri. & idē est dicēdū in mulieribus, nā licet habeāt istud priuilegiū, per l. 62. Tauri, nō

tamē eis cōpetit in debito causato propter delictum. vt per d. l. 79. Taur. Sed est dubiū, utrū fideiussor datus pro nobili, seu mulier pro debiti cauili solutione possit in carcerē detradi, quousq; creditori satisfaciatur, non obstāte priuilegio concessō reo principali? & est rñdendum affirmatiuē, quod poterit in

carcerari, quia priuilegiū fuit personale, & nō transit in fideiussorē qui in defectū principalis, nō potētis, vel nolētis soluere fuit datus, & sic recurritur ad fideiussorē, cū debitū est verū, & nō rescinditur ex dolo creditoris, & sic est causa subsidiaria, ad quā cessante remedio ordinario, est recurrendum alias frustratoriē interueniret fideiussor, si eodem priuilegio deberet uti, quod esse nō debet quia verba cōtractus, seu promissionū, debēt aliquid operari. l. si quādo. ff. de leg. 1. Bal. in Rub. C. de cōtract. emptio. & fideiussor est debitor. l. blādītus. C. de fideiussor. præsertim cū dicat se principalē debito rem faciēdo de debito & facto alieno, propriū, vt cōmuniter dicit, in obligationibus, quæ versantur in Castella cōmuni stylo, & sic ex proprio facto in euentū cōditionis cōuenitur, nēpe quia principalis nō vult, aut nō pōt soluere. Secūdo cōfirmatur in terminis ex sentētia Angeli in l. stychnū aut. §. q. vulgo, ff. de solutio. cuius verba sunt, nota q. appellat fideiussorē reū abusiue, tñ est reus nō pprie. Itē fideiussor dicitur debitor. C. de fideiussorib. l. blādītus. C. adde tu ad hoc Bart. in l. 1. si. col. ff. si cert. petat. & in l. spadonem. §. q. ciuitas. ff. de excusatio. Aret. in l. fideiussor, in notab. ff. de leg. 1. prosequitur Ange. vbi sup. beneficium ergo datū reo ex forma statuti, videtur porrigi ad fideiussorem quoniā & ipse reus est, exēplū, si statutū dicit reū

juez del delicto, o del juez del deudor, so las penas contenidas en las leyes sobre esto fechas y ordenadas por el señor Rey don Iuan nuestro padre: cuya anima Dios aya: E de mas que este sea caso de Corte para que sea demandado, o acusado en la nuestra Corte el ac

ceptor, o defensor del tal deudor, o malhechor, y sea tenido y obligado a las penas que el malhechor deuia padecer por su delicto, y a la deuda que el deudor deuiera.

ceptor, o defensor del tal deudor, o malhechor, y sea tenido y obligado a las penas que el malhechor deuia padecer por su delicto, y a la deuda que el deudor deuiera.

Titulo. 18. De las fuerças b, y daños.

litas nobilitatis, est personalis, & non transmissibilis ad alium, & etiam sexui, & sic per mutationem personæ dissoluitur priuilegium, cum sit ratione personæ & non rei, cum ergo fideiussor non sit nobilis, nec fœmina non gaudet prædicto priuilegio, ne in carceribus, vel vltra quam facere possit teneatur. l. licitatio. §. fina. ff. de publ. & vecti. Secur. in repe. l. 3. §. si. nu. 119. ff. de liber. & posthu. vbi per mutationem personæ tollitur priuilegium.

a ¶ *Que este sea caso de Corte.* Alios casus curiæ ponit l. 1. vbi dixi in verb. *pobres.* titi. 1. lib. 3. *ordina.* & in l. 1. tit. 2. & l. 14. verbi. *saluo en aquellos casos.* eodem. tit. 2. & lib. 3. *ordina.* l. 23. ti. 9. par. 2. l. 5. tit. 3. par. 3. vbi Greg. Lup. in verb. *E son estos.*

§ *TITVLVS XVIII. De viola & damnis.*

b ¶ *Fuerças.* Vis est necessitas imposita contraria voluntati, maiorisque rei impetus qui repelli nō potest. l. 2. ff. quod metus causa. est videndus Brisolib. 19. de verb. signi. pagi. 625. cum 2. sequentibus qui multa de vi tractat. l. 1. tit. 10. par. 7. & quot sint species violentiarum adde Bald. cōsil. 140. nu. 2. lib. 2. Tho. Gram. consi. 43. & 55. Iaf. in l. si quando. C. vnde vi. nu. 1. cum seq. & aliquæ quæstiones circa materiam huius rubricæ de violentijs. vid. per Petrū Folleri. in practi. crimina. in fragmentorum parte. num. 110. pag. 442. melius per Iacob. de nouello in practi. & theorica causarū criminali. tractatus ad

quicquid astrin-
gēda. ff. de ver-
bo. obliga. & l.
constitutioni-
bus ad munici-
palē, sed fide-
iussor non est
proprie reus,
vt patet ex di-
uersitate no-
minum. vt C.
de codicill. l.
si idem. & ca-
dē verba for-
malia refert,
& sequitur I-
mo. in d. §. q.
vulgō. col. 2.
facit text. be-
ne in argu. in
l. 2. C. de præ-
di. minor. tū
etiam quia qua-

tus ad defensionem.num.104.pagina.618.col.2.versificiens aliquem accedere.de interdicto unde vi. omnino est videndus Goffred.in sua practi. libello. 2. par. rubr. de interdicto unde vi. nu. 1. cum pluribus sequen. vbi de violentijs aliqua cōscripta reliquit.

¶ Daños. Damnum ab ademptione, & quasi diminutione patrimonij dicitur. l. 3. ff. de dāno infecto. Quintilian. declamatio. 320. damnatum diffinit

daños a.

¶ Ley. I. Contra los que tomaren, o forçaren los bienes de la yglesia, o las personas ecclesiasticas.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro. Año mil ccccx.

amissionem bonorum, quæ habuerimus, qui hoc ibidem tradit. damnationem ex eo dictam esse, quod plerisque criminibus imponeretur. proinde nemo damnum facit, nisi cuiusdam aliqui de suo diminuitur, & deperit. aliud est damnum facere aliud lucro prohiberi. l. 26. ff. de damno infecto. aliud lucrum extorqueri, aliud damnum, infligi. l. 6. §. simili modo. ff. quæ in fraud. creditoris damnus etiam pati videtur, qui commodum amittit, quod ex publico consequbatur, quale quale sit veluti si prospectus aut aditus deterior angustiorve fiat. l. 2. in princ. & §. merito. ff. ne quid in loco publi. Brissio. libr. 4. de verb. signific. pag. 162. l. 1. tit. 15. de damnis. p. 7. vbi Grego. Lupus in verb. *Daño es.* ¶ Quis autem emendam damni petere possit? Rñde. is, qui damnus recipit in re sua vel qui eius mandatum, vel successorem exercet titulo pro hærede, cum hæres, & defunctus censeantur vna, & eadem persona in authen. de iure iur. à moriente præst. in princ. Confirmatur ex dictis Azo. in sum. C. de lege Aquil. col. 2. versificiens competit autem actio. l. 2. tit. 15. parti. 7. Vtrum autem princeps possit remittere damna singularibus personis pro bono pacis, & propter utilitatem publicam quæ in pace cōsistit, est dicendum quod sic Bald. in l. conventionum. ff. de pact. & concedi bona ciuium. Bald. in l. bene à Zenone. C. de quadri. præsc. col. 1. Decius cōsil. 352. col. 1. & cōsil. 520. col. 1. Paris. cōn. 10. nu. 25. lib. 1. Matth. Afflict. decisio. 361. col. 2. Rolan. Valle, cōsil. 86. nu. 65. versificiens versatur utilitas publica, alias non poterit remittere in præiudicium priuati, vt declarauit in l. 1. gl. 1. titu. 2. lib. 1. ordina. & multiplicat eruditè Anto. Quesada libro. 1. diuersa. quæst. c. 8. Quæ etiam potest, si vnus dat damnus in bonis Tui, cum quod est facta pax, an ex tali dāno ei illato videatur rumpere pacem? Respondendum est quod sic Aluar. in c. 1. §. si quis quinq. versificiens quarto ab extr. in titu. de pace tenen. post Bald. in cob. nouell. in practi. & theorica causarum criminal. nu. 80. versificiens octuagesimo. si facta pace vnus.

pagi. 583. col. 2. quæ opinio intelligenda est, quando ex facto antiquo præcessit, secus si hoc fieret ex causa & discordia orta de noua quæ à principio cogitata non fuit secundum prædictos.

¶ Vtrum damnum illatum Petro censeatur datum

à vicinis, si sunt mala fame? Respond. damna præsumuntur data à vicinis, nisi bona, & laudibilis eorum fama, & conuersatio esset in cōtrariū,

¶ Valesquier forçadores y tomadores que forçaren, o tomaren algunos bienes de las

ista enim bona præsumptio excusatur quia pro bono præsumitur bene, & quod prudens prudenterque viuat. Alexan. ad Bart. in l. si. addi. 3. ff. de quæstio. & in cōsil. 89. viso themate. column. 2. versificiens confirmantur prædicta. libro. 3. Corne. cōsil. 58. li. 2. Philip. Deci. cōsil. 189. colum. pen. Thomas Gramma. cōsil. 65. in causa humili. col. 2. Hippol. in pract. crimi. §. diligenter. nu. 196. & in l. de minore. §. plurimum. n. 91. vbi multa cumulat, & dicit Bald. & Imol. in l. fin. col. fin. ff. de hæred. instituend. quod ille qui minatur habet præsumptionem contra se, & ille, qui habet rem furtiuam penes se habet iudicium contra se nisi sit homo bonæ famæ, & conditionis, vitæ, & status. Nam illa indicia tunc eliduntur, quia qualitas præcedetis vitæ, elidit huiusmodi indicia. c. cum iuuentute. de præsumptio. l. 3. §. sed si ex improviso. ibi, inspecto vitæ præcedentis actu. ff. de re mili. vbi Bart. notat, quod probatio bonæ vitæ habet minuire indicia, quæ faciunt contra malefactorem. per tex. ibi, & per tex. in l. sequ. illius tituli. §. fin. & in l. non omnis. §. à Barbaris. ff. de re milita. Bald. in l. fin. C. de probationibus. Marc. Anto. Blanc. in rep. l. fina. ff. de quæst. nu. 417. & in pract. crimina. pag. 861. in 44. l. in l. 1. in fin. verb. C. communia de leg. vbi Bart. dictum reputat singulare. sic ergo vna præsumptio elidit aliam, & quæ est in fauorem rei, est potius admittenda, cum sit ad liberandum, & non ad condemnandum. l. pen. ff. de pœn. reg. odia. de regul. iur. in 6. & est notandum, nam sæpè contingit in actu practico.

¶ Lex Prima.

¶ Forçaren, o tomaren. Violenter accipiens re ecclesiæ, seu monasteriorum, vel ministrorum, seu ecclesiasticarum personarum, si monitus à die monitionis non restituerit, & emendam fecerit ecclesiæ, seu personæ ecclesiasticæ punitur cum omni executione ad instar filij in redditibus Regis, in duplū nomine pœnæ, quod est applicandum in forma prædictæ legis, & vditiones bonorū delin-

quentiū ad satisfaciendū praecepto huius legis factas iudices debēt facere certas, & sanas. s. ne vlla repetitio in bonis locū habeat, nec deinceps molestia emptoribus rerū detur. h. d. ¶ Pro confirmatio-
ne adde tex. in auth. Itē nulla cōmunitas. C. de epi-
scop. & cler. cu

iustitiae est. Itē nulla cōmuni-
tas, vel perso-
na publica, vel
priuata colle-
ctas vexatio-
nes angarias,
vel peranga-
rias ecclesijs,
vel alijs pijs lo-
cis, aut ecclesia-
sticis personis
imponere, aut
inuadere eccle-
siastica bona,
praesumat, qđ
si fecerint, & re-
quisiti ab eccle-
sia vel imperio
emendare contē-
pserint, triplū
refundant, &
nihilominus bā-
no imperiali
subiaceant, qđ
absque satisfac-
tione debita
nullatenus re-
mittatur, &
fuit consi. Fre-
de. imperato-
ris de statu, &
consi. contra li-
ber. ecclesiā.
col. 10. §. item
nulla posita. in
fi. lib. 2. feudo.
in volu. fol. 24.
col. 4. cū seq.
pro cuius decla-
ratione est vi-

dēdus. Iaco. Butrig. in d. auth. Itē nulla cōmunitas
per. 6. colūnas. & sub triplo cōtinetur simplum in
quo dānū passus est. §. tripli. Insti. de actio. Violē-
tus renetur rē cū fructibus perceptis, & qui perci-
pi poterūt, & refarcire plenariē dāna, ex inuasiōe
causata. ca. grauis. de restitu. spoliat. l. 40. titul. 28.
par. 3. vbi vide Greg. Lupum & sic intellige. l. istā
qđ violētus possessor tenetur ad rei inuasiōe restitu-

tionē, cū omnibus fructibus perceptis, & quae per-
cipi potuerunt per dicta iura, & etiam habet locū
contra successorem in vitio. c. sapē. de restitu. spo-
liato. c. cum ad sedem, ibi vel spoliatiōe factā ra-
tam habuerit. eod. titu. & facit. l. si quis in tantum.

C. vnde vi. l. 2. & ibi dixi
titu. 14. Ioann.
Neuiza. consi.
82. colum. 1. &
agenti contra
spoliatorem in
terdicto recu-
perandae non
obstat aliqua
exceptio etiā
domini in con-
tinenti, proba-
tur, ex ijs quae
in materia no-
tat Ferdinan. à
Menchac. li. 2.
illustriū con-
trouerfiarum.
c. 88. & ipsum
vide in ca. 86.
nu. 1. vbi agit
de intellectu.
ca. cum eccle-
sia subtrina. de
causa possessio-
nis, & pro-
prietatis. & ca-
pit. ad deci-
mas. de restitu-
tion. spoliat.
in 6. quo loco
ponit quatuor
decim intelle-
ctus ad istum
capit. ad deci-
mas, quem vi-
de & adde. ca.
reintegranda. 3.
quæstio. 1. & c.
sapē. & ibi no-
tatur à Ripa

rō y forçarō: y el do-
blo q̄ se reparta en e-
sta manera: la tertia
parte para la nuesta
camara, y la otra ter-
cia parte para la obra
dla Iglesia Cathedral
del Obispado donde
esto acaesciere: y la o-
tra tertia parte para
el juez, o official q̄ la
dicha entrega hizie-
re. Y mandamos a las
justicias que fagan sa-
nas las venciones que
sobre esta razon fue-
ren hechas.

¶ Ley. II. Contra los que fizie-
re estatutos, o fuerças a los jue-
zes de la Iglesia para q̄ alcen los
entredichos, o excomuniones.

¶ Trosi mandamos
q̄ los que fizie-
ren agrauios y fuer-
ças a las personas ec-
clesiasticas, y fizie-

post alios de restit. spoliatorum. & ibi late scripsi.

¶ Lex Secunda.

a ¶ Agrauios y fuerças a las personas ecclesiasticas. Ad-
de tex. in constitutio. Frederici, incipi. Nos Fre-
dericus Romanorum Imperator. titulo. de statu.
& consuetud. contra libertatem ecclesiā editis re-
peritur impressum in valu. ad fin. lib. 2. feudo. bō-
nus text. in cap. non minus. & in c. aduersus. de im-
muni.

mun. eccles. & cap. 1. & capi. clericis. & ca. eos qui
eod. titulo. lib. 6. quæ iura lege per te, contra ali-
quid statuentes, directè, vel indirectè, aduersus li-
bertatem, & immunitatem ecclesiæ, & ecclesiasti-
carum personarum, qui sunt ipso iure excommunicati
& non absol-
uendi ante sa-
tisfactionem l.
2. titulo. 9. par.
1. versiculo.
La dozena & ad
de. l. 1. ibi. *exem*

ren estatutos contra
ellos^a, porque alcen
los entredichos, o sen

*pros deuen ser los sacerdotes, y ministros de la santa I-
glesia de todo tributo.*, vbi dixi in glo. 1. titu. 3. lib. 1.
ordinamenti supra, etiam si sint clerici primæ ton-
suræ non coniugati. l. 13. eod. titu. & l. 23. ti. 4. lib.
4. ordinamen. qui originem sumpsit ex Ioann. 2.
Numantia anni 1528. die 8. Septembris peti. 7. pa-
normi. in capit. cum non ab homine numero. 2. de
iudicijs, pro declaratione adde. l. 16. tit. 3. libro. pri-
mo, ordinamenti quæ declarat. quando clerici in
minoribus constituti debent gaudere immunita-
te ecclesiastica & de habitu ipsorum. & l. 21. & 22.
& in lib. prag. Regum Catholicorum, quæ est bul-
la seu concessio. Alexan. Papæ quam etiam refert
summa quæ margarita confessorum dicitur. folio.
192. column. 2. & simile indultum, Regi Francorū
datum, habetur per Nicol. Boeri. decisio. 69. ad fin.
& l. 23. in curijs Toleti, Anni 1525. & l. 31. de Ma-
drid. Anni de 1528. & in Concilio Tridentino, sub
Pio Papa Quarto, celebrato. sessio. 23. Canon, 6.
incip. nullus prima tonsura ex quibus recipiens
de habitu, & tonsura, & officio, quod debet habe-
re clericus in minoribus nō coniugatus, vel coniu-
gatus, vt priuilegio clerica. gaudeat dominus Epif-
copus Segouienfis in pract. quæst. cap. 32. vbi om-
nino vide. Hodie autem tex. dict. Concilij Triden-
ti insertus est in l. 1. tit. 4. lib. 1. Recopil. vbi ad pe-
dem literæ concordat, & id seruandum est, scilicet
vt nullus priuilegio clericali gaudeat, nisi benefi-
cium habeat, aut ecclesiæ seruiat tonsurā deferens
vel sit in vniuersitate, & an hoc casu requiratur
quod sit in matriculam relatus expediti iuris est,
per tex. singularem in l. ex eo. in fi. ff. de mil. testa.
Item si sit vxoratus quod seruiat ecclesiæ de man-
dato episcopi. & deferat habitum & tonsuram, Vt
habetur in dict. l. 1. & ibi ponuntur qualitates ve-
stium quas debent huiusmodi clerici portare, vt
euitentur rixæ & æmulationes inter iudices.
Quod idem sanxit Sanctissimus Pius Quintus in
proprio motu, incipienti cum alijs, ex authorita-
te, per quem proprium motum statutū fuit, quod
alienigenæ, seu euntes ad curiam Romanam tene-
rentur, intra decem dies postquam in eadem cu-
ria sunt assistentes, ostendere se & nomen & co-

gnomen & patriam ordines & beneficia & hospi-
tia & quod deferant habitum secundum statum,
sub poena ibi posita, & vtinam huiusmodi statutū
in curijs principis esset statutum atque sancitum,
& quis ordo sit seruandus circa contentiones iu-

isdictionis in
ter istos, vide
text. in l. 8. §.
Primeramente.
titulo. 4. libro
1. Recopil.

tencia de excommu-
nion que son puestas
por ellos^b, o manda-

^a ¶ *Estatutos con*

tra ellos. Adde l. 10. & 11. titu. 3. lib. 1. supra & sunt
excommunicati ipso iure, si non reuocauerunt ta-
lia statuta, ipsi condentes. & successores, vt habe-
tur in c. aduersus. de immunit. ecclesiæ. l. 2. titu. 9.
part. 8. & in concordiam, adductis supra. in 1. glof.
huius legis, & cap. nouerint. 49. de sentent. excom-
municationis. Sed est dubium, an in casibus præ-
missis, quibus incidunt in excommunicationem
iudices, & statuentes, vel facientes contra immu-
nitatem ecclesiæ, & ecclesiasticarum personarum
ipso iure, à quo iudice, cum non fuerit seruata
absolutio Papæ, possent absolutionem consequi?
Respondendum ab ordinatio, ex quo summus an-
tistes sibi non reseruauit. cap. nuper. de senten. ex-
commu. gloss. fin. in capit. quoniam. vt intellexi-
mus, de immunit. eccles. lib. 6. gloss. per episcopum
in clemen vnica. de cōsangu. & affin. quam ibi se-
quantur docto. Card. in clement. 1. §. si quis. col.
2. quæst. 4. nume. 4. de rebus ecclesiæ non alienan.
quod etiam est de mente ipsius Card. in capi. gra-
ue. quæst. fin. de præb. & in clem. 1. §. quod etiam
in interdictis. ad fin. de senten. excom. Syluest. in
sum. verb. absolutio. 2. q. 4. & in verb. excommuni-
catio. 8. in princip. omnia enim quæ potest Papa
in vniuerso, potest episcopus in sua diocesi, nisi ei
interdictum sit. Cardina. Nicola. de Cusa. lib. 2. de
concordantijs Catholicis. ca. 3. Abulens. Matt. 16.
q. 87. Domi. Soto de iusti. & iure. lib. 10. quæst. 1.
arti. 13. Illeso. à Vera cruce. in speculo coniugio.
2. parte. arti. 28. pag. 419. c. in nouo. distin. 21. ergo
excommunicatus à iure, quando absolutio nō est
reseruata satisfactione præmissa ab Episcopo, seu
ordinario, qui partes quasi episcopales habet, ab-
solui poterit. Idem dic si habeat priuilegium per
Bullam Cruciatæ poterit absolui, à quocumque sa-
cerdote, à se electo. præmissa in primis satisfactio-
ne partium, non alias.

^b ¶ *Descomunion que son puestas por ellos.* Vt in c. sciāt
cuncti. de electione. lib. 6. vbi sunt excommunica-
ti ipso iure grauantes per se, vel per alias personas
ecclesiasticas, & mandantes quo ad effectum verè
incidunt in sententiam excommunicationis. cap.
mulieres. §. illi vero. de sententia excommunica-

tionis. cum in delictis paria sint per se, vel per alium committere delictum capit. cū quis de senten. excom. libro. 6. l. 5. titul. 15. partita. 7. l. 13. ibi, *como el que lo manda*, titul. 8. partita. 7. & ex quo conditor. canonis sibi in dict. ca. sciunt cuncti non referunt absolutionem ab Episcopo possunt absolui. dict. c. nuper. gloss. fin. in d. ca. sciunt cuncti. dixi in gloss. proxima superiori. *Por toda censura Ecclesiastica*. nomen censura continet interdictionem, & excommunicationem. capi. que renti. de verbo. signi. præteret. adde legem quintam. titulo. de cimo quarto. libro tertio. ordinament. & facit. l. 10. titulo secundo. libro quarto. eiusdem libri ordinament. & l. 7. titulo. 16. supra hoc libr. 8. l. 4. titulo. 5. lib. 4. for. ll. & quæ ibi notat Montalu. & l. 15. titu. 29

ren, o apremiaré en qualquier manera a los clérigos que celebren los divinales oficios estando puestos los dichos entredichos, o sentencias: que las personas singulares cayan en pena de mil maravedis de los buenos, y los concejos en pena de tres mil maravedis de la dicha moneda: y se executé las dichas penas: y sean partidas segun en la ley antecedida. Y mandamos a los perlados donde esto acaesciere q̄ pasen contra los malhechores por toda censura ecclesiastica: y mandamos a los concejos que lo guarden así: y qualquier que contra esto passare que caya en pena de los dichos tres mil maravedis, y se partan en la manera susodicha.

¶ El Rey don Iuan II. en Guadalajara.

O Rdenamos, y mandamos, q̄ ningún Prelado, cauallero, o fijo dalgo, ni otra persona algũa no sean osados de ferir: prēder, o matar los obreros labradores, o vassallos familiares, o otras qualesquier personas de otros señores, focolor de enemistad, o odio q̄ con ellos tengan, ni les quemien las casas^a, ni les hagan daño en las otras heredades. Y el que lo cōtrario fiziere, si matare, o friere alguno de los sobredichos vassallos, o labradores, obreros, familiares, o si a sabiendas quemare casas, o mieses, o destruyere, o arrancare viñas que le maté por ello, así como aquel que mata cōtra derecho. Y esto salvo si lo friere en defension de la propia persona, o si fuere dado por su enemigo, o si lo fiziere viniendo a reñir,

parti. 7. & iniuste captus a iudice poterit agere actione iniuriarum contra ipsum, & protestare dāna, & pœnam legis. l. 7. vbi gloss. 6. tit. 14. libr. 2. ordinamenti.

^a ¶ *Quemien las casas*. Poena comburentiū domos alienas, vel vineas adde. l. 3. titulo. 4. for. legum. l. 9. titu. 10. parti. 7. vbi Gregor. Lup. assignat pœnam nobili, vel ignobili inferenti ignem cum violentia vel sine ea, quem vide, quia optime distinguit, tenentur ad damni satisfactionem, & pœnam mortis. adde Bar. in l. prima. ff. de offic. præfecti. vigil. Alberic. in l. final. ff. de incendio, ruina, naufrag. Salycet. & Doct. in l. data. C. qui accusare non possunt. ff. de Sicarijs. Angel. Arcetinus in tractat. de maleficijs. verb. incendiario. & ibi additio. & si quis animo, & intentione incen-

incendendi domum Petri tantum misit ignem. in ipsam domū, & ignis combussit alias domos, vel ex alijs domibus hac ratione bona fuerint furto subtrahenda, imponens ignem ad omne damnum tenetur, tā ratione combustionis, quam forti. l. 1. §. ex incendio.

ff. de incend. rui. & naufragi. Hippo. in l. 1. numer. 23. C. ad l. Cor. neliam de Sicarijs.

^a Cortare arbores. Adde. l. fin. tituli. 15. p. 7. l. 2. tituli. 4. libr. 4. fo. leg. quarum arborum appellatione, & vires continetur secundum Mōtal. ibi in glo. 1. per text. in glo. 1. §. arboris. ff. de arb. ced. & l. vitem. ff. arbor. furtim casar. dubitatur utrū incidens ligna & alia in sylua, & ligna inde extrahit furtiue, & contra statuta facta ad montium conseruationē, peccet, teneaturque ad restitutionem? distingue, vt resoluimus in prima parte horum commentariorum, in proemialibus questionibus in quest. 10. versu. ex quo etiam infero. pagi. 18. cum sequen.

o a pelear contra sus enemigos, ca en tal caso deue auer la pena q̄ manda el derecho comun, y no la desta ley. Empero si lo fiziere, o prendiere sin lision de miēbro alguno allēde de las otras penas en derecho establecidas, pague tres mil maravedis al que assi fuere preso, o ferido. Y el q̄ robare, o tomare los bienes, o mantener miētos de los suodichos cōtra su voluntad, o le cortare arbores^a, o maliciosamente hiziere otros daños torne lo q̄ assi robare, o dañare cō el quatro tanto, y si no lo pudiere pagar, sea penado, segun el aluedriodel juez corporalmente, considerando el maleficio y qualidad delas personas.

^b Robador confesso. Cap. inter alia de immunit. eccles. l. 6. tit. 2. vbi late dixi lib. 1. ordinamenti. Ad de. & nonisime videndus est Illustris ac dilectus meus Antonius de Quesada libro primo, diuersarum quaestionum iuris cap. primo. per totum vbi latissime.

¶ Idem.

¶ Titul. XIX. & finalis, De penis.

Ninguno sea ofado de hazer fuerças, ni robos en los caminos, segū se cōtiene en este libro en el titulo de las treguas.

¶ Idem.

Mandamos, que ninguno sea ofado de tomar, ni ocupar por fuerça los diezmos de las Iglesias, segun se contiene en este libro en el titulo de los diezmos.

¶ Idem.

LA Iglesia no de fice de robador conocido^b, ni quemador de mieses, segū se contiene en este libro, en el titulo de la guarda de las cosas de la sancta Iglesia.

Titulo. 19. De las penas^c.

^c Penas. Istum titulum cum frequentiore materia habet, propter hominum pronitatem ad peccandum, cum natura humana decliuis sit vt habetur in proce. clem. §. quia. Gen. 8. sensus, & cogitatio humani cordis, in malum pronasunt ab adolelescencia sua. & Genes. 6. & Ecclesi. 18. vidit presumptionem cordis eorum, quoniam mala est. & ibi post concupiscentias meas, nec eas & a voluntate tua auerte. & Iuena. Saty. 14. Turpibus, ac prauis omnes sumus, & quæ tradit Magister Franc. de Victoria. in repeti. nuper impressa. de homicidio. nu. tertio. conuenit, penas statuere, vt earum timore

timore retrahantur, à suis concupiscentijs, & peccatis. Iuxta illud. Horatij, oderūt peccare bonivir tatis, amore. oderūt peccare mali formidine pœnæ. c. fin. de excessib. præla. & c. eum qui. de præben. lib. 6. ideo repetitur titulus de pœnis in quo cunq; libro, tam iuris communis, Regij, & municipalis, quia frequenter delicta committi solent, & conuenit, vt puniatur, Deuter. 19. & auferes malum de medio tui, vt audientes timorem habeant & nequaquam talia audeant facere, non misereberis eius. pœna ergo idē est, q̃ passio, vt dixi in l. 2. glo. 1. vers. 3. etiam. tit. 9. lib. 2. ordin. quo fit, q̃ quis non tenetur se ipsum accusare. c. quis aliquādo. de pœn. dist. 1. ibi nō tibi dico, vt te perdas in publicum, nec apud alios te accuses, sic enim legē dum est, & non excuses, prout habent libri communiter, & litera est corrupta, secūdm Domin. Soto lib. 5. de iust. & iure. quæst. 6. ar. 1. & dixi in d. l. 2. in gloss. 2. vbi vides sententiam bene resolutā, quicquid alij tenuerint, quos retuli, ibi in prin. glossæ, & vltra eos Ferdi. Michac. in frequētibus controuersijs. c. 7. col. fina. nume. 36. & Anto. Gomez de delictis cap. 2. n. 5. vers. item etiam damnum. & sic etiam pœnæ imposte ipso iure, vel ipso facto, non debēt in foro animæ, sed reus exactus tenetur obedire, non se ipsum accusare, neq; executionem sibi facere cōtra prædictos, & Aegid. Bossi. in præti. titul. de pœnis. nu. 35. pa. 493 col. 2. vers. vides ergo, quid autem sit pœna ponit glo. in rub. ff. de pœn. quod est delicti, vel delictorū satisfactio, quæ à lege, vel eius ministro imponitur Azo. in sum. & l. 1. tit. 3. par. 7. incipi. *Pœna est emenda de pecho, o escarmiento que es dado segū ley a algunos por los yerros que fizieron.* ¶ Quæritur. 3. pœnæ ratio quæ sit respondendum, duplex, vna ad corrigendum, altera propter exempli metum, ex Platone in Gorgia, quem refert Aulus Gellius lib. 6. noctium atticarum. vbi ipse ponit triplicē rationem. Quarto quæritur, Vtrum satisfactio delicti debeat fieri etiam in foro animæ per opera pœnalia? hanc quæst. ponit magister Franc. à Victoria in summa Sacramentorum ecclesiæ. titulo. de satisfactione. n. 202. pag. 160. dicens pro huius intelligentia oportet prius intelligere, quid sit opus pœnale? opus pœnale idem est, quod malū pœnæ, & malū, nihil aliud est quam priuatio boni. Triplex vero est bonum, honestum, vtile, & delectabile: pœna proprie loquendo non est priuatio honesti, quia hoc est peccatum, sed est priuatio boni vtilis, vel delectabilis, sicut dare elemosynam, ieiunare, orare &c. Nunc dico, quod satisfactio debet fieri per opera pœnalia, ita est communis doctorum sententia, probatur, quia satisfactio est opus iustitiæ, offensa autem consistit in hoc, quod subtrahimus Deo obediētiā, & accipimus

facultatē peccandi, quam iure non habebamus, cum ergo iustitia tendat ad æqualitatem, dignum est, quod satisfaciamus per hoc, q̃ subtrahimus à nobis, quod iustum & nostrum est, nempe pœniam, vel huiusmodi, sicut fiebat in lege satisfactio per contra damnum passio, oculum pro oculo &c. Exod. 21. & quanto opus fuerit magis pœnale, tanto magis erit satisfactorium cæteris paribus. Confirmatur: nam Christus redimere nos potuit, & satisfacere pro nostris peccatis, per dilectionē solā Dei, tamē voluit per opera pœnalia, & ita filijs Zebedei dixit, poteritis bibere calicē quem ego bibiturus sum? &c. & in Cōci. Trident. sessio. 6. ca. 7. inquit, Dominus noster Iesus Christus, qui cum essemus inimici propter nimiam charitatem qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno Crucis nobis iustificationē mernit, & pro nobis Deo patri satisfecit, & ibi. c. 14. Itemq; satisfactionem, per ieiunia, elemosynas, orationes, & alia pia spiritalis vitæ exercitia, &c. 16. ergo etiā quo ad remissionem culpæ quo ad Deum requiruntur opera pœnalia ad satisfaciendum, Exod. 21 dabit pro aia sua quicquid fuerit postulatus. Quærit etiam potest an pœna quæ applicatur accusatori, an in eius defectum veniat iudici procedenti ex officio applicanda? Respondendum, quod sic, vt dixi in l. secunda. in glo. secunda. titulo. quarto. libr. quarto. ordinamen. supra. vtrum autem pœnæ legales. seu conventionales possint in cōscientiæ foro exigī? Respond. secundum formam habitam in contractu, seu lege statuto ve rite postulantur & retinentur, ab eo in cuius fauorem sunt statuta, alias leges præstarent occasionem delinquendi, quod fateri absurdum est. dixi in l. 24. gl. prima. titul. 3. lib. primo. ordinam. & in l. quarta. titu. fin. lib. 2. ordinam. & in l. prima. verb. *no la pœna alegar.* colum. 1023. vers. dubium primum sit. vbi dixi communem opinionem esse. titul. octauo. lib. tertio. ordinamen. supra. Bartholomæ. Fuimus in summa Armilla, verb. pœna. numer. quinto. vbi idem dicit esse in contractibus, an sint puniendi per episcopum sumentes vestes monachorum, seu monialium.

ADDITIONO.

Adde quid de sumente habitum mulieris ad effectum intrandi in monasterium causa corrumpti monialem & dic, quod istud est peccatum abominabile vt ex Deutero. cōstat cap. 22. posseque excommunicari etiam tantum propter mutationem vestimentorum ex cap. si qua mulier. 90. dist. 1. quid autem si per annum extiterit & fecit ibi professionem, cum pro fœmina reputatur, an ad religionem compelli valeat in monasterium Monachorum & dicendum est, quod potest, si quidem professio sola facit Monachum

vt pro

vt probat tex. in. c. porrectum de regularibus cui adde Barto. Brisienlem in quaestio. dominicali. 81 volumine. 17. diuersorum doctorum tract. & qui sunt qui vestibus mulieris in vsum reduxerint vi de Andrean. Tiraq. in. l. 3. connubiali glo. prima ac num. 58. & nonnulla annotauit Franciscus Balduinus ad leges. 12. tabularum. pag. 17.

¶ Cum sit in opprobriū religionis, & fidei catholicae. l. minime. C. de episco. audien. & in authent. de sanctissimis Episcopis. §. fin. capit. cum decorē. vbi Panor. de vit. & honest. clericorū. Marc. Man. lingu. 11. & Conc. Trident. sub pio Papa. sessio. 22. can. 1. ¶ Queritur vtrum sit differentia, inter poenam, & multam? Respond. qd est dare dif crimen nam poena est certa, & à iure inducta, multa vero quæ à iudice infertur. vnde à poena nō appellatur, sed à multa sic. Goffred. de Trano. in summa de poenis numero. 6. versu. vt tamē notes citat. l. si qua poena. ff. de verb. signi. magna enim est differentia inter vtraq; Plat. in. l. colonos. col. 2. C. de colō. Ille rican lib. 11. Brosso. lib. 11. de verbo signi. verb. multa, nam poena est generalior, accommodatur poenæ corporali, & pecuniariae, etiam si maximæ sint. quicquid omnino in iure statuitur pro poena, hoc proprie sortietur nomē poenæ, quæcūq; poena certa est cōsuetudine, quia nunc potius sequimur consuetudines, quam legis poenas, ista habet nomen poenæ. est ergo poena aliquāto certior, & vt ita loquar ordinaria, quæ collimat ad leges, & consuetudines, sed multa volitat extra ordinem, est. n. arbitraria iudici, iuxta casum emergentem delinquentis propter contumaciam. Ita multum pulchre, & eleganter. in. l. aliud. §. inter multā. ff. de verb. signifi. vbi Andreas Alciat. ponit complures differentias refert Zasium. in. l. vnica versu. 2. colligo. nume. 3. ff. si quis ius dicent. non obtemper. vbi etiam tenet id quod supra diximus, quod à poenis, a lege, vel statutis prouocari non potest, & ita saluatur consuetudo Germaniæ, quæ denegat appellationem à poenis, & Mediolani, secundum Egidiū, Borsiū in præf. titul. de multis nu. 1. pag. 127. vbi etiam differentiam assignat inter poenam & multam, est in materia consulendus Ioan. Montholo. in prōptuario iuris diuini, & humani, verbo. multare. 2. parte. folio. 94. columna prima. in gloss. imposuit Pharaon, & in verb. siue etiam. ¶ Vtrum autē omnis iudex multare possit ordinarius, & delegatus à Principe. Respōd. est posse, siue sint ecclesiastici, siue seculares. probatur in cap. 1. ca. de causis, & in cap. præterea. de officio deleg. vbi idē expresse notat. Innocen. Hostiens. & Panormi. & gloss. pen. in capit. pastoralis. eodem titulo. ad id quod dixi in conclusione, siue sint &c. quod non refert an iudex sit secularis, vel ecclesiasticus, quia iudi-

ces ecclesiastici possunt multare arg. bo. in. ca. dilectus de officio ordinarij, & in cap. licet. de poenis vbi plene videatur cui sit applicanda multa seu poena pecuniaria à iudice ecclesiæ imposita. de ea vero quæ imponitur à iudice seculari. in. l. multarum. C. de modo multa. vbi dicit, multarum seuera cōpendia cerario nostro protinus esse quæ renda nullus ignoret &c. Thomas. Grammat. cōsil. 6. numero decimo. iudices vero delegati, ab inferioribus à Principe multam imponere non possunt, nisi illa facultas sit ei concessa à delegante, optimus est tex. in. l. 2. §. 1. ff. de iudi. gloss. & Bar. in dict. l. si qua poena. ff. de verb. signifi. & gloss. in l. eos. C. de modo multa. Bartol. in. l. 1. ff. si quis ius dicent. non obtemper. vbi Iaso. & doct. & l. duo decim. tabularum magistratus neq; in obedientē & nocium ciuem, multa, vinculis, verberibus ve coercēdo, impar. maiorve potestas, populusq; prohibuisset, ad quos prouocatio esto. quā refert Ioan. Oldemodorp. de iure naturali. gentium, & ciuili. titulo de magistratibus ciuilibus. capi. 1. in. 7. volumine. tract. & gladij potestātē, & vsum tradit Apostolus. ad Rom. 13. Coercet. n. malos, multis vinculis, verberibus, & qui nulla iuris, & æquitatis ratione moueri ad obedientiam volunt. & quando huiusmodi multa vel poena, sit infligenda contumaci. vide Lucam de Penna. in. l. si ad magistratum columna prima. C. de decurio. libro. 10 & illud Seneræ. 1. de ira Dei prope fin. hæc semper. in omni aduersione seruabit vt sciat alteram adhibuerit, vt emēdet alteram, vt tollat in vtraq; non præterita, sed futura intusbitur. Vnde Plato nemo prudens punit, quia peccatū est sed ne peccet. reuocari enim præterita non possunt, futura prohibentur. & sint pastores, & non percussores. iudices omnino præ oculis habeant, decretum de reformatione cap. 1. sessione. 13. Concilij Trident. quō sit qd iudex ex causa potest poenam, & multā reo impositam modificare. vt iam amplius quam semel dictum est Ioan. Orof. in. l. vnica colum. 2. versu. poenali iudicio, multa. n. 12. ff. si quis ius di. non obtemper. l. 4. titul. 22. partita. 3. quæ etiam in poena loquitur, vt ex causa paupertatis, vel alia possit minuere poenam, vel etiam multam ante sententiam, post latam. l. illicitas. §. fin. ff. de officio præf. quanuis Barto. in. d. l. vnica diceret contra pro vt ibi refert Orof. & Gregor. Lup. d. l. 4 verbo. poena & ideo hodie omnis poena etiam à iure determinata est arbitraria iudici, adeo quod potest eam ex causa augere, vel diminuire text. est iuncta gloss. in. l. hodie. ff. de poen. per quem tex. ita tenet Bald. in. l. et si seuerior. C. ex quibus causis. infam. irroge. Paul. Castr. consi. 328. columna secunda. libro secundo Robert. Maranta. in speculo aduocatorum. 4. parte pagin. 102. nume. 67. Versu,

verſi.vnum tamen incidenter.Francif. Auileſius in capitibus prætorum capitulo primo.verſic.*de-rechamente*.eſt enim notandum,nam etiã poſt ſententiam facere poterit ex cauſa ſcilicet,paupertatis,ſenectutis,vel quia officialis eſt alicuius miniſterij excellens in ipſo , vel quia ſcholaris, etſi exilium ab vniuerſitate Salmantina deberet impleri magnum detrimentum in ſtudio proſequeutione ob id perpeti poſſet.& ſic de alijs cauſis, de quibus per Bartol.& Alex. in additio. in.l. quid ergo.ſ. poena grauior. ff. de hijs, qui not. infam. Iaſo. in.l. i. columna tertia. ff. de leg. adde Tiraquel. de poen. temp. in princ. numero. 16. & per totũ illum librum: arbitri vero non poſſunt multare proprie. id eſt. præcipere quod poena ſoluenda applicetur fiſco etiam ſi eis eſſet data facultas, in forma compromiſſi. tex. notat. cum gloſſ. in.l. arbitri intra certum diem. ff. de arbit. quamuis improprie poſſint multare, id eſt. iubere, vt poena applicetur parti ſi illa fuerit eis in compromiſſo dataſa cultas ita loquitur. l. nõ ex omnibus. ff. de arbit. magiſtratus etiam municipales non poſſunt multare. bonus tex. in.l. defenſores. C. de defenſoribus ciui. in verb. nullas infligat per quem text. & alios ibi per eum citatos tenet Iaſon. in.l. i. columna quinta. ſ. fin. ff. ſi quis ius dic. non obtẽp. Ioan. Montho. in promptuario iuris diuini. & humani verb. multare in gloſſ. verb. ſuæ etiam pecunię, & ita eſt multanda inobedientia aſtoris ſicut rei, nã poena impoſita reo, intelligitur impoſita aſtori, & e contra. gloſ. in.l. per interuallum. ff. de iudi. & in capitulo primo. de confeſ. libr. 6. imo cenſetur maior contumacia rei, quam aſtoris. gloſ. 2. & ibi dominicus. in capit. 1. de dolo, & contumacia. lib. 6. Iaſo. in.l. prima. ſ. ſi procurator. colum. fin. num. 23. ff. ſi quis ius dicent. non obtemp. de multa ſit mentio. 4. reg. 23. impoſuit, ait, Pharao multam terræ centum talentis argentei, & talẽto auri, & 3. Eldræ. 1. & multauit gentem argenti talẽta cẽtum, & auri vnum, & 3. Eldræ capitulo octauo, ſiue etiam pecunię multatione vel abductione, & prou. 21. multato peſtilẽte, ſapientior erit paruulus, etſi ſectetur ſapientiam ſumet ſcientiam. De multa plura reperies per Brixienſ. in dicta. 3. parte. verb. multa per Matth. de Afflic. in capitulo primo. quæ ſint regalia. lib. feudorũ verbo. multatarum. A Egid. Boſ. in præſt. crimin. titulo. de multis pag. 127. ſing. per Nicol. Boer. de ciſione. 349. ¶ Quæritur an ciuilitex ex crimine ad emendam deciſione capell. Tolofanę. 405. an collegium carens. ¶ Quæritur iudex fuit inſultatus ciues præſentes, & auxilium non præbentes quanuis eis fuit poſtulatum dicendo (*aqui del Rey favorece a la juſticia.*) an ſint puniendi poena mortis, an ad arbitrium iudicantis? Reſpondeo arbitra-

ria erit poena, & non mortis, vt cõcludit Anton. Capit. deciſione. 149. nuper ad terram Traynæ, quam vide & nota. ¶ Dubitatur, an poenę impoſitæ à iure per verb. ipſo facto, vel ipſo iure ſtatim debeantur ſine aliqua ſententia declaratoria criminis, propter quod crimen poena inferitur? reſponde omnia iura, quæ dicunt contrahi ipſo iure debent intelligi dummodo ſit ſequuta ſententia declaratoria, per quam declaratum ſit delictũ commiſſum eſſe, propter quod poena veniebat inferenda. Nec ante talis poena effectum ſeu executionem vllam ſortitur. Ioann. Andre. in capit. pro humani. de homicid. libro ſexto. per ca. cum ſecundum leges de hæret. libro ſexto. & Bald. tenet in multis locis citatis à Petro Rauena in alphabeto aureo vtriuſq; iuris. verb. poena. fol. 111. columna quarta. ad medi. dixi in.l. 24. gloſſa. fin. titulo tertio. libro primo. ſupra. ¶ Quæritur an poena mortis ſit imponenda facinoroſo, vt homicidæ, etiam ſi poſt delictum eſſet corrigibilis? videtur quod non, quia membrum putridum, quando eſt incurabile, neque vllõ alio remedio ſanari poteſt quam per abſciſſionem, tunc demum, & non aliter abſcindendum eſt ne alijs membris noceat, ita per hoc fundamentum tenuit Alphoſ. à Caſt. libro primo. de poteſt. legis poen. capit. 6. ſed contrarium verius eſt quia ex delicto tractatur de bono, & pace publica, vt etiã reliqui ciues timore poenæ perterriti, à ſimilibus facinorũ perperatione abſtineant. l. prima. ff. de iuſticia & iure. ibi, bonos non ſolum metu poenarum verum præmiorum quoque exhortatione eſficere cupiẽtes, impunitas etiam daret occaſionem delinquendi, quæ non eſt admittẽda. l. cõueniri. ff. de pact. dotilib. capit. deteſtanda. capit. ne captandæ de conceſſ. præb. libro ſexto. l. fin. C. de pactis. l. de fideicommiſſo. C. de tranſactio. l. ſecunda. ſ. fina. ff. de hijs quibus, vt indig. l. quidam. ſ. fin. ff. de donatio. probat Fernand. Michac. de ſucceſſ. proratione in princ. libro primo. folio tertio. columnæ ſecunda. numero vigefimoſeptimo. & poena mortis vel alia, ſemper. propter crimẽ à Deo fuit impoſita, ſine eo quod ſpectaretur, & conſideraretur correptione delinquẽtis, præcipue cum exiſtat præſumptio cõtra eum cum ſit ſemel delinquẽs. reg. ſemel de regul. iuris. libr. ſexto. & impunitas incentiuum præſtaret delinquendi, & ideo punitio criminum non eſt committenda. nam qui percurit malos miniſter Dei eſt capitu. qui percutit. Vigefimatertia, quæſtione quinta. & Geneſ. tertio. quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat adme de terra. Num igitur maledictus eris ſuper terram &c. & Gene. 7. & conſtat Exod. vigefimo primo. & vigefimoſecundo. & Leui. vigefimo primo. ſacerdotis filia ſi fuerit in itupro, & violauit no-

rit nomen patris sui, flammis exuretur. & nume.
16. & 25. Deuter. 19. tradensque in manu proxi-
mi cuius sanguis effusus est, & morietur non mise-
reberis eius, & auferes noxium sanguinem de Is-
rael. vt bene sit tibi, & deuter. 21. & 22. & 25.
etiā pœna ignis postquam pro furto fuit Achā la-
pidibus mortuus consumitur ipse, & cuncta, quæ
illius erant Ios. 7. §. cecidit fors. 26. quæstion. 2.
& sic in multis locis pœnæ iuxta modū delicti nu-
lla expectata rei correptione imponuntur, & exe-
cutio nō est differēda, vt exēplo cōstat in Sau-
le inobediēti Deo. 1. Regum. c. 15. in tantū quod
non valet lex quæ pœnam pecuniariam impone-
ret delinquenti pro homicidio, vt est text. nu. 28
homicida sub testibus morietur. tenet Hostiens.
in cap. fin. de consuetu. Felin. in rub. de homicid.
dixi in titulo. 53. in gloss. rub. isto libro. 8. ordina.
¶ Quæri potest vtum pœnæ impositæ concubi-
narijs, de quibus. in. l. 22. & 23. titulo tertio. lib. 1
ordinam. in conscientia debeantur? iuste q; exigi
possint ab officialibus. quibus sunt applicatæ: dic
quod sic, vt dixi in. l. 24. in glossa prima. tit. 3. lib.
1. ordinamenti, & tuta conscientia exigit creditor
Hierony. Cagnol. in. l. quod à quoq; ff. de reg. iu-
ris. Corne. consi. 69. & cōsi. 28. lib. 2. Paris. consi.
34. libro primo. & consi. 19. lib. 2. & est opinio re-
ceptior secundum Fernandum Michacens. in li-
bro primo. controuers. illustrium cap. 28. nu. 21.
dixi supra hac gloss. versicul. vtum autem pœnæ
legales. quanuis contrarium teneat Decius colū-
na octaua. in capitulo primo. de constitutio. alias
lex concedens pœnam iudici vel accusatori, vel
alteri, induceret spoliū, & iniustitiam cum eius
præcepto petatur, quod minime fatendum est, &
proprius motus nunc nouissime editus. A. S. Pa-
Pa. Pio Quinto, vbi præter alias pœnas ponit pe-

cuniaras contra Blasphemos, Sodometicos, Si-
moniacos ac contra deambulantes per ecclesias,
pauperes mendicantes per eas, ac alios in eis illici-
ta facien. nec nō de tollendis ex eis capsis, & de
positis mortuorum, de non laborando in diebus
festiuis, ac circa alia plurima Dei honorem, & di-
uinum cultum concernentia. incip. Paul. Episco-
pus &c. ad perpetuam rei memoriam cum primū
apostolatus officium, diuina nobis dispositione
commissum suscepimus vidimus eam impressam
datā Romæ isto anno. 1566. Kal. April. sui pōtifi-
catus anno primo tenorem cuius ad literā cum nō
sit cōmuniter apud omnes impressa subiicitur.

¶ Adde gloss. 2. in. l. 2. titul. 4. libro. 4. ordinamen-
supravbi pœna quæ applicatur accusatori, in eius
defectum venit applicanda iudici. vtum autem
ista pœna licite exigatur, & petita obtineri possit
ab illis in cuius fauorem applicata est propter de-
lictum. dic quod optime & in conscientia eam ha-
bere & exigere poterit. tum quia lex id facere po-
tuit. tum ex dictis à me supra in. l. 24. gloss. 1. titu-
lo tertio. libro primo. & in. l. 4. titul. fin. lib. 2. &
in. l. 1. verb. *no la pueda alegar*. titul. 8. libro tertio.
column. 1023. versicul. primum dubium sit. Vbi di-
xi communem & receptam sententiam esse. Ad
idem adde Bartol. Fumum in armilla aurea verb.
Pœna. numero quinto. vbi idem dicit esse, de pœ-
na appositā in contractibus. assumentes habitum
monachorum seu monialium sunt puniendi per
episcopum, cum sit in opprobrium religionis &
dedecus catholicæ ac sanctæ fidei Chritianæ. l.
mimæ. C. de episcop. audi. & in. §. fina. in authen.
de sanct. Episc. & in capi. cum decorem. vbi Pan-
de vit. & hon. clericorum. Marc. de Matua in sin-
gul. 11. Concil. Tridenti. sub Pio Papa. 4. Sessio.
vigesima secunda. Can. 1. pag. 389.

BVLLA

BVLLA. S.D. N.D. PII. PP. V. PRO.
habitionum blasphemiae, sodomiae, concubinaria
tus, ac contra deambulantes per ecclesias, pauperes per eas mendicantes, ac
alios in eis, illicita facie. necnon de tollendis ex eis caplis, & depositis
mortuorum, de non laborando in diebus festiuis, ac circa
plurima alia Dei honorem & cultum
concernentia.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

*V*el Primum apostolatus officium diuina nobis dispositione commissum suscepimus, statim omnem curam, & cogitationem nostram in dominici gregis fidei nostra cre
diti salute defiximus, & Christi fideles Deo iuuante ita dirigere statuimus, ut a
vitijs & peccatis abstinere, iter, quod ad vitam eternam ducit, insistant. Cum autem
ad omnia quae diuinam maiestatem aliquo modo possint offendere, amouenda mentis nostra aciem
intenderimus: ea primum & sine mora emendare decreuimus: quae Deo prater cetera displicere,
& iram eius prouocare, cum diuina docent scripturae, tum grauissima exempla declarant, nempe
diuini cultus neglectum, simonia labem blasphemiae crimen, & libidinis, naturae contrariae vi
tium execrandum propter quae populi & nationes bellorum, famis, & pestilentiae calamitatibus,
iuxta Dei ultionem saepe plectuntur. Et si autem contra eos, qui tam graui crimina admiiserint: mul
ta a praedecessoribus nostris constitutiones editae fuerunt: tamen quia parum est leges edere, nisi sint,
qui eas debitum tempore exequantur, idcirco ne qui forsitan ex tolerantia sperare impunitatem au
deant, scientes plerosque poenarum grauitate, magis quam Dei timore arceri solere a voluntate peccandi,
omnes & singulas, sententias, censuras, & poenas contra eos, qui talia deliquerint, latas confir
mamus, & apostolica autoritate in nouamus nec de earum rigore quicquam relaxamus: ad mone
musque eos, qui talia perpetrare veriti non fuerint, non solum subituros eas poenas, quae sacris sunt
canonibus constitutae: sed eas etiam quas leges civiles comminantur & nostri quoque arbitrij dis
cretio pro personarum qualitate constituet. Mandantes civitatum & locorum status nostri ecclesia
stici pro tempore ordinarijs, & gubernatoribus, illis quidem sub poena suspensionis a diuinis, his ve
ro sub poena excommunicationis latae sententiae, ut quos debitum deo cultum in ecclesijs non tribuere,
alijsque nefandis criminibus pollutos esse conpererint: comprehendi curent poenis afficiendos competen
tibus, scituris etiam ipsis iudicibus quod si post hanc nostram constitutionem in castigandis huiusmo
di delictis negligentes fuerint: primum quidem Dei omnipotentis iudicio obnoxij erunt: deinde nostram
quoque incurrant indignationem, ut autem poenarum certitudo cunctis facilius innorescat: nonnullas, hic
duximus exprimendas, alijs nihilominus contra huiusmodi criminum reos a iure statutis in suo
robore manentibus. Ut igitur Deo optimo & maximo, gloriose virginis & sanctis omnibus debi
tus honor deferatur. C R E C O R I I. X. praedecessoris nostri constitutionem in nouantes, ac sta
tuta in Tridentino Concilio observari volentes, statuimus & ordinamus, ut ad ecclesias sit hu
milis & deuotus ingressus, quiesca conservatio, deuotis orationibus insistant: & omnes genibus
flexis sanctissimum sacramentum adorent ad nomen Iesu Christi, domini nostri cum exhibitione re
uerentiae caput inclinent, nullus in dictis ecclesijs seditionem faciat, tumultum excitet, clamores
moueatur, impetum de committat, cessens vana feda, & profana colloquia, vsus immoderati, & strepi
tus om-

tus omnes iudiciorū, & alia quaecunq̃, quæ diuinū officiū perturbare possunt, nullus intra eccle-
 sias deambulare audeat siue præsumat: dū celebrātur sacra missarū mysteria, & alia diuina
 officia. Qui vero prædicta petulanti animo cōtēpserint: præter diuinæ vltionis acrimoniā, nostri
 quōq̃ arbitrij pœnas incurrēt, quæ omnia locorū quoq̃, ordinarij in suis ecclesijs faciēt seruari.
 Quicūq̃ vero in ecclesijs, dū ibi sacrificiū missæ, & diuina celebrātur officia: aut verbum Dei
 prædicatur, deambulare vociferari, aut verso tergo ad sanctissimū Sacramētū i reuerēter sede-
 re, aut aliquid quod scādālū generet, aut diuinā perturbet officia facere præsumpserit: pœnā vi-
 gintiquinq̃ ducatorū incurret, præter alias arbitrio nostro imponendas & moderādas pœnas,
 & qui nō habebit in ære, luet incorpore, aut exilio multabitur, qui vero in ecclesijs cū mulierib⁹
 impudicis siue etiā honestis colloquiū scurrile habuerit, aut alios inhonestos actus fecerit,
 vigintiquinq̃ ducatorū pœnā incurrat & carceris per mēsem, Qui in ecclesijs, vt supra, obscenis
 & inhonestis verbis, aut signis vsus fuerit, aut alias fœda colloquia cū personis quibuscūq̃ ha-
 buerit, decē aureorū pœna multetur, aut alias corporaliter puniatur. Nādamus præterea omni-
 bus & singulis, cathedraliū collegiatarū, & parochialiū ecclesiarū capitulis, rectoribus, vica-
 rijs, sacristis ostiarijs, & alijs ipsarum custodibus quatenus præfatos omnes in ecclesijs, delin-
 quētes ad moneāt, & vt in eis vetita fieri nō permittāt, vel saltē ipsis ordinarijs vel officialibus no-
 stris puniēdos deferāt quod si facere neglexerint, pœnā duorum aureorū vice qualibet incurrēt,
 pauperes quoq̃ medicātes seu elemosynas petētes per ecclesias tēpore missarū, prædicatiū, alio-
 rūq̃ diuinorū officiorū ire nō sinant, sed eos ad valvas ecclesiarū stare faciant, sub pœna duo-
 rū aureorū capitulis infligēda pro qualibet vice, nisi eos eijci curauerint, & parochis dimidijs
 aurei, religiosi, etiā claustralibus siue regularibus precipimus in virtute sanctæ obediētiæ, vt
 in ecclesijs suis deputēt aliquē qui tales eijciat, & si negligētes fuerint grauissime ab ordina-
 rio corripiātur, quod si illi parere recusauerit grauissimas pœnas incurrēt & pro qualitate per-
 sonarū etiā corporaliter puniētur arbitrio nostro, siue superiorū suorū & vt in ecclesijs nihil in-
 decēs relinquatur ijdē provideāt vt capsæ omnes, & deposita, seu alia cadauerū cōditoria super
 terrā existētia omnino amoueātur, & defunctorū corpora intūbis profundis infraterrā collocē-
 tur, cū vero dierū festorū observatio ad Dei cultū maxime pertineat, & in lege diuina præcipia-
 tur, antiquorum canonū statuta renocantes mandamus vt omnes dies dominici, & præcipue
 in honore Dei, beatæ Mariæ virginis, sanctorū Apostolorū feriati cum omni veneratione ob-
 seruentur mercatus non fiant, profanæ negotiationes, & iudiciorū strepitus conquiescant. Qui
 vero in diebus præfatis opus aliquod illicitū fecisse deprehensus fuerit, præter diuinā vltionē, &
 amissionē animalū, quibus ad vecturā vtetur, etiā graues pœnas incurret arbitrio nostro, seu vi-
 cary nostri in vrbe, in alijs autē locis arbitrio ordinariorū, vel aliorū magistratum, ita vt omnib⁹
 præuentioni locus sit, quibus, districte præcepimus, vt hæc diligenter observari procurent. illas
 etiā festiuitates, quæ iusta consuetudine locorū solemniter celebrare consuerunt, observari fa-
 ciant: sub pœnis arbitrio ipsorū imponendis & moderandis, & vt simoniacæ prauitatis, labes
 prorsus aboleatur, & delinquētes tā in sacrorum ordinū receptione, quā in beneficiorū assequi-
 tione, statutis etiā inferius pœnis nostra autoritate affici volumus. Quicunq̃ igitur detestabi-
 le crimen simonia prauitatis cōmissæ conuictus fuerit, in consequēdis ordinibus, eo ipso sit ab
 illorū executione per decennium sine spe dispensationis suspensus & per annum carceribus man-
 cipetur. Qui dignitates ecclesiasticas: simoniacæ acquisierit, illis sit ipso iure priuatus, & in fu-
 turum inhabilis ad eas, & quascunq̃ alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium ecclesia-
 sticum

358 *sticum simoniace adeptus fuerit, illis similiter sit ipso iure priuatus, & ad fructuum omnium restitutione teneatur, & perpetuo sit inhabilis ad ea, & quacunque alia beneficia ecclesiastica obtinenda, si quis autem tale crimen pluries commisisse conuictus fuerit, prater supra dictas pœnas etiam corporaliter puniatur, & ab ordinibus ecclesiasticis, degradatus à fidelium consortio ejiciatur, qui vero ordines & beneficia simoniace contulerint pœnis à iure statutis puniatur, cuiuscunque gradus, conditionis, & dignitatis, etiam si, episcopi, archiepiscopi, vel maiores fuerint. Caneant praterea quicunque ne in sacramentorum exhibitione simoniacum aliquid faciāt: alioquin grauissime puniantur per locorum ordinarios, qui huiusmodi criminis reos cum maxima seueritate coerceri procurent iuxta Concilij Tridentini statuta. Ad abolendum vero nefarium, & execrabile blasphemie scelus quod in antiqua lege Deus morte puniri mandat, & imperialibus quoque legibus receptū est, nunc autē propter nimiam iudicum in puniendo segnitiam, vel potius desuetudinē supramodum inualuit Leonis. X. prædecessoris nostri in nouissimo Lateran. Concilio statuta innouantes decernimus, ut quicunque laicus Deum & dominum nostrum, vel gloriosam Mariam eius genitricem expresse blasphemauerit pro prima vice pœnam. 25. ducatorum incurrat pro secunda pœna duplicabitur, pro tertia autem centum ducatos soluet, & ignominia notatus exilio multabitur. Qui vero plebeius fuerit, nec erit soluendo, pro prima vice manibus post tergum ligatis ante fores ecclesie constituetur, per diem integrum, pro secunda fustigabitur per urbem, pro tertia lingua ei perforabitur & mittetur ad triremes. Quicunque clericus in hoc blasphemie crimen incurrerit pro prima vice fructibus unius anni omnium & quorumcunque beneficiorum suorum, pro secunda beneficiis ipsis priuetur, pro tertia omnibus etiam dignitatibus exutus deponatur, & in exilium mittatur. Quod si clericus nullum obtinuerit beneficium, pœna pecuniari vel corporali, pro prima vice puniatur, pro secunda carceribus mancipetur pro tertia verbaliter degradetur, & ad triremes mittatur. Qui reliquos sanctos blasphemauerit, pro qualitate blasphemie atque persona arbitrio iudicis puniatur: si quis crimen nefarium contra naturam propter quod ira Dei venit in filios diffidentia perpetraverit curia seculari puniendus tradatur, & si clericus fuerit omnibus ordinibus degradatus simili pœna subijciatur: monemus praterea omnes locorum ordinarios, & in virtute sanctæ obediencie eis precipimus ut statuta Tridentini Concilij contra concubinos, tam clericos quam laicos edita districte faciant observari, reddituri Deo, ac nobis si id omiserint rationem, & ut pessimorum delictorum simonia, blasphemie, ac stupri nefandi notitia facilius habeatur, volumus quod in singulis casibus non solum per accusationem & inquisitionem, sed etiam ad simplicem & secretam denuntiationem, procedatur, per quoscunque iudices, alias tamen de iure competentes, tam ratione delicti, quam personarum, itaque inter eas locus sit prauentioni. Monemus praterea omnes & singulos, ut solum Dei timorem præ oculis habentes, & non alia animi praua affectione ducti culpabiles tantum deferant: innocentes non vexent. Quod si aliqui ex calumnia aliquos denunciasse comperti fuerint, eos ad pœnam talionis teneri volumus & mandamus, multa autem pecuniaria applicabuntur pro duabus partibus locis pœnis arbitrio nostro in urbe, extra vero, ordinariis, pro tertia accusatori, qui delinquentes detulerit. Mandamus autem principibus, comitibus, & baronibus omnibus. S. R. E. feudatarijs sub pœna priuationis feudorum quæ ab ipsa ecclesia Romana obtinet, reliquos vero principes*

pes Christianos & terrarum dominos hortamur in domino & in virtute sancta obediētia mādā-
mus ut pro diuini nominis reuerentia, & honore præmissa omnia in suis dominijs, ac terris exa-
ctissime seruare faciāt, vberrimā ab ipso Deo mercedē tā boni operis recepturi, non obstantibus
quibusuis cōstitutionibus, & ordinationibus apostolicis: ac exēptionibus priuilegijs indultis fauor-
atibus & literis apostolicis quibusuis capitulis cōuēntibus militijs, ordinibus & personis cuiuscūq;
qualitatis & conditionis existentibus sub quibuscūq; tenoribus & formis, ac cū quibusuis etiā
derogatorijs derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus &
alijs decretis ingenere vel in specie etiā motu proprio, alias quomodolibet concessis, approbatis &
innouatis quibus illorū tenoribus præsentibus pro expressis habentes specialiter & expresse dero-
gamus ceterisque contrarijs quibuscūque. Volumus autē quod præsentium trāsumptis etiā im-
pressis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius prelati munitis eadem pror-
sus fides vbique adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ.
Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innovationis, relaxationis, admonitio-
nis, confirmationis, mandati, statuti, decreti, ordinationis, præcepti, monitionis, voluntatis & de-
rogationis infringere, vel elausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit,
indignatione omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli, Apostolorum eius se noverit incur-
surū. Dat. Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis dominicæ, millesimo quingentesimo sexa-
gesimo sexto. Kalendis Aprilis Pontificatus nostri anno primo. Antonius Florebellus Caneli-
nus, visa decuria. Ioan. Rinetius. H. cumyn.

Romæ apud Antonium Bladium Imprefforem Cameralem.

Quari etiam potest quando lex punit ali-
quem in duplum, vel quadruplum, in tali
pœna in sit simplum? Responde, quod
sic nisi ex dispositione legis pœnalis constaret vl-
tra simplum, & damnum principale velle adijcere
pœnam dupli, tripli, vel quadrupli, quia legis ver-
ba sunt seruanda, nec ad dexteram, seu ad sinistram,
in casu clare disposito non licet transire facere,
iuxta illud Deuteronomio. 12. quod præcipio tibi
hoc tantum facito, neque addas quicquam, nec mi-
nuas, & Deuter. 5. dixi supra in questio. pro cœmia-
libus. q. 2. columna prima. in duplo tamen inest
simplum, vbi lex imponit pœnam dupli, vel qua-
drupli. l. hoc edito. in fin. ff. de publicā. not. Bart.
in l. ab his. C. de nauicula. libro. 11. ¶ Queritur
etiam circa huius tituli declarationē, lex imponit
pœnam, non tamen eam fisco, nec accusatori ap-
plicat, in dubio cui veniat applicanda? Responde,
eam pœnam fisco applicandam esse. glo. singu. in.
l. iubemus. 2. §. ijs quoque iudicibus. verbo. bono-
rum omnium Co. de sacro. sanct. eccles. per legem
mulctari. C. de modo mulctæ. l. Papinianus. §. me-
minisse. ff. de inofficio. testament. Bal. in capitulo
primo. verbi. item monet, quæ sint regal. Thom.
Gramma. consil. 6. numero decimo. Bartol. in l.
agratia. ff. de term. moto. specul. de dolo, & contu-

ma. §. restat. in princi. Montalu. in l. tertia. in glof-
sa prima. versicul. an pœnæ pecuniariæ. titulo quin-
to. libro quarto. fori. legum. l. 47. in fr. eod. limita.
Nisi pœna esset imposita propter iniuriā, & deli-
ctum commissum contra personam particularem
ciuilitate, nam tunc applicatur parti. nota in sum-
ma, & ibi gloss. instit. de iniurijs & glossa secun-
da. in l. pœnus. C. de episcop. audi. glossa vltima.
in l. fina. ff. de priua. delictis glossa prima. in dict.
l. tertia. tit. 5. lib. 4. for. legum. l. 49. & l. 50. tit.
decimonono. infra vbi vide quæ dixi, utrū pœna
quadrupli sit debita iure canonico. vide Panormi-
tan. in capitulo. quia plerique numero sexto. de im-
muni. eccles. vbi videtur concludere quod sic. lex
quæ deuiantes non punit est imperfecta secundū
Macrobiū, prout refert gloss. in extranag. vas
electionis. verb. pœnæ de censibus inter commu-
nes fol. mihi vigesimo septimo. columna tertia. &
quarta. omnino videnda præsertim à iudicibus ec-
cles. & de materia huius rubricæ est addendus Gā-
dinus, & Boss. in suis prædictis criminum. titulo
isto de pœn. & Marcus Anto. in instit. iuris cano-
nici libro quarto. titulo decimo. fol. 110. Rebuff.
in cōstitu. regijs Galliarum in proemio glossa pri-
ma. numero septuagesimo quarto. versicul. Item
leges, & ordinationes imponentes pœnas. Cour-

ruuas in epitome quarti decretalium, secundapar
te. capitulo sexto. §. octauo. numero decimo. Na-
uar. in manua. confessorum. capitul. vigesimo ter-
tio. numero. 66. Panormi. in capitul. cum dilecti.
columna tertia. de arbitr. Felin. capitulo primo.

numero qua-
dragelimo ter-
tio. de consti.
& optimā. q.
per Auilef. in
capitulo. 15.
pratorum nu-
mero trigeli-
mo quinto. de
iudice, qui con-
demnauit tem-
pore sui offi-
cij aliquem a
qua sententia
fuit appellatū,
& tandem fuit

¶ Ley. I. Idem.
¶ El Rey don Alonso de pe-
nas y calumnias que pertene-
cen a la camara del Rey.

Odo hōbre
q̄ cayere en
alguno de
los casos detrayciō:
todos sus bienes per-
tenescē a la nuestra

cōfirmata an debeat condemnanti, an iudici suc-
cessori per mortem primi, vel quia expirauit eius
officium, & est dicendum deberi primo ad idem.
l. octagesima quinta. Pincia anni. 1548. & ita pra-
dicatur inter auditores quando suplicatur cum
mille, & quingentis duplis, nam pœnam pro viri-
li portione diuidunt inter se, & si aliquis est mor-
tuus vxori, vel hœredibus datur sua portio perti-
nēs auditori, qui condemnauit primo.

¶ Lex Prima.

¶ Casos de traycion. Proditor amittit bona omnia
a cameræ regis, & persona manet in dispositione re-
gis, hoc est vt possit facere de ea ad bene placitū
suum. Vide. l. prima. & quæ ibi dixi titulo septi-
mo de prodicionibus. isto libro octauo. supra.

¶ Lex Secunda.

b ¶ Aleue. Aleuosus, vel committens aliquē casum
hæresis, amittit dimidiam partem omnium bono-
rum cameræ regis. adde. l. 1. ibi *faria aleue conosci-
do* titul. 7. lib. isto. 8. supra, nam crimen proditiōis,
seu læsæ maiestatis non committitur contra co-
mitem seu alium dominum magnatem sed aleuo-
fiæ, & l. 2. eod. titu. vbi iste amittit dimidietatem
bonorum. quia est casus hæresis. l. 1. 2. tit. 13. supr.
isto lib. 8. ordi. & intellige hanc legem in casibus,
in quibus quis largo modo, & improprie dicitur
hæreticus, vt si dat ad vsuram. vt in l. 5. infra eod.
clemen. 1. §. sane de vsur. & in casu l. 6. & l. 7. & l.
8. & l. 10. infra eod. & qui persistit in excommuni-
catione per annum non impetrans absolutionis
beneficium censetur alienus a sancta fide catholi-
ca, clauēs ecclesiæ contemnendo, vt in Concilio
Tridentino, sessio. 2. §. can. 2. §. fin. dicent. excom-

municatus vero quicunque si post legitimas mo-
nitiones non resipuerit non solum ad sacramen-
ta, & communionem fidelium, & familiaritatem
non recipiatur: sed si obdurato animo, cœsuris an-
nexis, in illis per annum inforuerit, etiam con-

camara y el cuerpo
ala nuestra merced:

¶ Ley. II. Idem.

¶ Valquier que
cometiere ale-
ue^b: o algū caso de he-
regia: pierda la mey-
tad de sus bienes pa-
ra la nuestra camara

tra eum tan-
quam de hæ-
resi suspectū,
procedi pos-
sit. Item etiam
simoniacus sa-
cramenta per-
uertendo or-
dines, & dig-
nitates, & ti-
tulos, adbe-
neficia & ordi-
nes vendendo.

ADDITIO

Adde quid de illo qui multa debita contraxerat
& habebat canonicatum & dignitatem, tamē iste
secrete renunciauit præbendas in fauorem sui cre-
ditoris retentis certis fructibus cum regressu & in-
gressu habita prius fide, vt sua debita persolueret
vel remitteret an dicatur simoniacus contractus &
in facto respondi siquidem remittere dare est vt
probat tx. singu. in l. si fundum. 83. §. Titio ff. de
legatis. 1. facit lex si mulier. ff. de conditione causa
data tradit Felinus in c. veniens nu. 2. de testibus.
sed quia non habuit quantum ex extrauaganti cū
detestabile de simonia an talis simoniacus sit pri-
uatus vel veniat priuatus vide Paulum Parisium
consilio. 15. collatione. 4. & consilio vigesimo
no. & Petrum Rebuffum in tract. de pacificis pos-
sessoribus numer. 240. & an talis simoniacus dica-
tur detentor seu intrusus. vide Hieronymum Gi-
gantem in tracta. de intrusis ac numero. 62. Quid
autem si simoniacus permutauit, an sit purgatum
vitium simoniæ & dicendum est quod non vt tra-
dunt doctores, supra citati.

Crederet gratia spiritus sancti non esse a Deo, &
a virtute quādā superna & increata, talis enim di-
cetur simoniacus, a Simone mago, & proderet bo-
na, & memoria eius damnatur, si vero non crede-
ret nihilominus commisit delictum simoniæ de-
testandum. extrauag. cum detestabile de simo. in-
ter communes. aliter simoniacos punit, quæ est
confirmata per Paul. 5. in bulla, quam in rub. hu-
ius tituli literaliter posuimus, similiter qui ppter
iniquam curiositatem, & reprobam accedunt ad
dæmonum consilium, vt denunciēt, & prædicet
futura, & si quis vocat in inaginibus, & characteri-
bus, & augurijs, & similibus quauis hæresis speci-
men

men habeant, & sint casus reprobi, nihilominus est hæreticus largo modo sumpto, & dicantur hæretici stricto modo sumpto scilicet poenis de quibus late dixi in l. 1. titulo. 1. libro primo. ordina. & latius in l. 3. titulo quarto. lib. isto. 8. ordina. vbi resolui totam ma-

teriam conuenientem ad forum conscientia, & fori, illic videas. igitur hæreticus largo modo non ita grauius punitur, sicut hæreticus stricto & proprio modo sumptus, per hanc legem, & sic non omnia bona perdit. ita colligitur ex Fracisco Squilla censi in tracta. de fide catholica. capit. 21. 22. & ca. 23. & est singulare ad huius legis intellectum cum cæteris similibus. Iudeus etiã ante baptismum non credens, neque seruans canones, dicitur hæreticus improprie, & largo modo & potest propter præuicationem puniri in sua diocesi ab episcopo, qui est custos canonum poena extraordinaria, secundum eundem Franc. Squillacensem vbi supra. c. 48. nu. 3. in. 4. volumine tracta. secundum impres. Ludug. anno. 1544. secundum quam cito semper in istis commentarijs volumina diuersorum doctorum. non secundum nouiores, qui quotidie nouas formas imponendo in magnum detrimentum iuris cõsultorũ faciunt, melius enim esset addere, ex nouis nouum facere volumen quã volumina semel impressa alterare modicum, aut nullum de nouo saltem necessarium addendo, & hoc esse regia constitutione statuendum propter damna, & expensas, quæ ex hoc sequuntur subditis in vniuerso vt vnusquisque testis esse potest.

¶ Lex Tertia.

^a ¶ Tregua, o seguro. Quia est aleuosus. l. 4. §. 1. titu. 7. isto lib. 8. ordi. supra. l. 1. versi. la nouena, & ibi Grego. citat concord. titu. 2. par. 7. l. 1. 2. cum seq. titu.

¶ Lex. III. Idem.

Todo aquel que quebrantare tre gua: o segura^a es cay do en caso de aleue: y la meytad de sus bienes pertenesce años.

¶ Ley. IIII. Idem.

Herege es aql q es Christiano y no cree en los articulos de la sancta fe: o en alguno dellos y este denuestra a Dios:

lo. 16. par. 2. Guido Pape. decisione. 418. l. 10. vbi dixi titu. 2. lib. 4. supra. & in l. 1. tit. 8. lib. 4. ordi.

¶ Lex Quinta.

^b ¶ Que es Christiano. Non ergo Iudeus, & infidelis ante lauacrum sanctum baptismi dicitur hæreticus, sed potest fidem nostram

y la meytad de todos sus bienes pertenesco a la nuestra camara.

¶ Ley V. Idem.

Qualquier que diere a logro: o a renueuo: pan o vino o dineros: o paños: o otra cosa qualquier es caso de heregia: y pierde todo lo q da a logro y la meytad de sus bienes son para la nuestra camara.

admissam per baptismum vt supra dixi in l. 2. & concord. l. 3. titu. 4. lib. isto. 8. ordinam. ibi. heres es todo aquel. ergo si non est baptizatus dici saltem proprie non potest hæreticus.

¶ Lex Quinta.

¶ Diere a logro o a renueuo. Vsuram exercens censetur hæreticus, & est puniendus in dimidia parte bonorum came-

rae regis, intellige, hæreticus large non stricto modo loquendo. Ideo non punitur ordinaria poena criminis ex ijs, quæ dixi in l. 1. secunda supra cod. & de usura, vsurarijs, eorumque poenis satis vtiliter resoluimus. in l. prima. titulo secundo. de vsuris isto libro octauo. ordina. Dubitari tamen potest, an proxeneta, & mediator ad vsuræ crimen exercendum, censetur vsurarius, ac simili poena sit plectendus? videtur q sic. quia est coadiutor, & fautor, & opem præstans immediate in ipso delicto: ergo vere delictum committit, quo ad Dei, & proximi offensam, ergo eadē poena tenetur. c. 1. de offic. deleg. & ad Roman. c. 1. ad fin. qui cū iustitiam Dei cognouissent non intellexerant, quoniã qui talia agunt digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. secundo. ex gloss. in l. si sciens, quam ibi reputat singularem Barto. ff. ad legem pompeiam de parricid. Roman. singul. 271. (numero tertio. quod proxeneta) Hippoly. singul. 274. fuit interrogatus & in consilio. 27. numero tertio. quod proxeneta contractus vsurarum tenetur ad restitutionem tãquam si ipse recepisset, & dixit singula. Hippo. sing. 181 vbi reprobatur Bald. in capitulo primo. §. similiter

Tom. iij.

Z 2

numero

numero quarto.de controuerf. inuest. dictam gl. reprobantē, & adducit aliam gl. fimilē, & aliquas decifiones, quas videre per te poteris adde Syluest. in sum. verb. vfur. 7. quæf. idem dicendum est in aduocato dictante contractum illicitum gloss. in authen. de non alienand. aut permutan. §. quia vero verosimile. verbo. dictauerit, collatione secunda. faciunt quæ dicit Roman. singul. 722. vbi agit qualiter sit plectendus proxeneta, seu mediator illicitorum contractuum. & l. vigesima prima. titulo decimo septimo. partita prima. idem firmitat. in crimine simoniæ & adde, & nota quod si aduocatus auxilium præstaret fouenti causam iniustam, vti pro dolor.

A D D I T I O.

Adde q̄ aduocati si boni sint pro veris militibus debent haberi in republica ex l. aduocati de aduocatis & religiosis æquiparantur, qui sunt illi & laudabimus illos vt in simili ait ecclesiasticus capitulo trigesimo primo. vnde eorum periculum adeo considerans inquit Dauid Psalmo. 70. quoniam, non cognouit literaturam introibo in potentias Domini, literaturā id est lites & omnia quæ cōducunt ad lites semper enim singulis verbis sunt alligatē tot digesta tot vaniloquia, de quo exclamat Salomon capitulo trigesimo Prouerbiorum dicens vanitatem & verba mendacia Domine lōge fac à me: soleo tamen dicere quod à furore rusticorum & ab allegatione aduocatorum & disputatione medicorū, & à cætera notariorum liberet nos Dominus, aduocati enim semper sunt pleni curis & negotiationibus huius mundi de quibus potest verificari illud ecclesiastice capitulo primo. dicentis hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum vt occuparentur in ea. Siquidem iure consultus nihil aliud est nisi homo damnatus ad perpetuam & continuam reuolutionem chartarū & ad quid teneatur aduocatus in conscientia si perperam consilium dederit videatis Aluarum Pelagium de planctu ecclesiæ libro secundo columna trigesima quinta.

Multi faciunt, vt differant lites, & pressus necessitate euitandi litem concordiam faciat alia pars contra illud quod iuste ei est debitum, vel in ducendo iudicem cum opinionibus non iuridicis, certe si succumbat quocunque modo, ratione laborum, damnorum, expensarum, & rei seu pecuniæ principaliter exactæ, causa litis per aduocatum defensa tenebitur ei ad interesse, & omnino integraliter ad restitutionem patet. quia est causa damni principaliter. ergo &c. secundo ex his, quæ dixi in l. quarta. in principio. titulo octauo. libro tertio. ordinā. quarto. in proprijs termi-

nis ex Anton. de Butrio. in capitulo calumniam in fine de pœn. relatum, & sequutum à Felin. in capitulo primo. columna duodecima. de constitutio. & in capitulo. tuanos in princip. de homic. Hippoly. singul. 181. in fine. imo si propter imperitiam, vel culpam, in responsione seu consilio, dato sine reuolutione intellectus, & librorum errauit causam, tenebitur parti interesse, & damnum refarcire. argumento. tex. in l. idem iuris. ff. ad legem. aquil. & l. secunda. §. Seruius Sulpitius. Turpe (inquit) est patritio, & nobiliviro causas exorati ius in quo versatur ignorare. ff. de orig. iuris, & per capitulū. si culpa de in iur. vbi qui est occasio damni tenetur ad damnum, propter consilium iniustum ex dolo, vel culpa potest doctor conueniri, etiam si adhibuit omnem diligentiam pro parte, quæ succubuit, ex illo malo consilio. specul. de requis. consil. §. consiliarij. Bartol. in l. ex maleficijs. §. si iudex. ff. de actio. & obligatio. etiam in foro conscientie ex supra dictis. specul. in titulo. de aduoca. §. fin. versicu. quod si per imprudentiam. Ange. in rep. l. si vacantia. columna quinta. C. de bon. vacan. libro. 10. Felin. in capitulo pastoralis. §. quia vero numero vigesimo secundo. de officio. deleg. aduocati officium nobile. & generosissimū est, quia alijs aperit viam ne errent, si sunt boni, & non apprehendunt negotia ultra ea, quæ possunt iuste exequi, & videre cum omni sollicitudine, & cura, quia pluribus intentus minor est ad singula sensus, dum vtrunque festinat neutrum bene perficit. capitulo diuersis, & ibi gloss. de cleric. coniug. nam secundum Aristotel. quarto. metaphys. vnumquodque opus melius perficitur, dum intenditur circa vnum, quam circa plura, & Plato. libr. trigesimo primo. dialog. tertio. de repub. vel de iusto. pagi. 561. Notanter ait, singuli, singula recte conficere possunt, plura vero minime: quod si quis plura tractare aggrediatur, in singulis ita deficiet, vt in nullis, euadat egregius, aduocati ergo in mente habeant rogo, qualiter acceperint, & audierint & serua, & pœnitentiam age, si ergo non vigilaueris, veniet Dominus Deus ad te tanquam fur, & nescies qua hora est venturus ad te. Ioann. Euangelista. in Apocalypsi. capitulo tertio. & in alijs locis testatur Christus & tunc opera eorū in iusta apparebunt, etiam si nunc habeant creditum, & famam bonam sicut hypocritæ habent, vt testatur Dominus per Elai. capitulo. 66. ad finem. & dicere poterit, ab occultis mundane Domine, & ab alienis parce seruo tuo, si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & mundabor à delicto maximo vt habetur in Psalm. idē dico in iudicijs meū sermonē ad ipsos referendo, & sint tales quales eligi conuenit, ex Exo. c. 18. provide aut de omni plebe, viros sapiētes, & timētes Deū in qui-

in quibus sit veritas, & qui oderunt auaritiā, & vide tex. in capit. cum æterni. de sententia. & re iud. libro. 6.

A D D I T I O.

¶ Adde quod non solum iudices verum etiam consiliarij nō debent esse deformes argumento. 1. Regum. capitulo. 17. ibi. erat enim rufus & pulcher aspectu, decoraque facie. Tales enim nescio quid boni latentis habent vt patet ibi dum dicit virum pulchrum, & Dominus erat cum eo. Facit ratio legis antiquæ Gothorum. *ca. homo de mala catadura non pveda fazer buenas obras.* in ordinationibus militum *de la vanda.* in compositio enim corporis inæqualitatē indicat mentis. cap. fin. 41. disti. quod non improbat Rasis ad Almanforem libro secundo. capitulo. 53. & 54. cuius (ait) facies deformis vix potest habere bonos mores. idem probat Galenus libro secundo. de temperamentis capitulo sexto. & etiam quod sit ex bono sanguine bonaque facie. Vtrumque habetur in Daniel. capitulo. 1. ibi de filiis Israel & de semine regio in quibus nulla sit macula decoros forma. vt possint stare in palatio regis. Paruam staturam vel magnam vanam qualitatem esse reputo ex. 1. Regum. capitulo decimo septimo. ibi & dicit Dominus ad Samuel, ne respicias altitudinem stature, quæ autem sit praxis nos alibi resoluius. Et ande iure ciuili iudices possint recipere esculentum vel poculentum vide tex. in capitulo. statutum. §. insuper de rescriptis libro sexto. l. plebiscito. ff. de officio præsidis. de iure tamen regio nullo modo ex. l. 5. & 6. titulo nono libro tertio. recopilationis. & ratio est quia paruum vel magnum hoc casu æquiparantur per. l. 3. §. quod ad ibi parui. n. ff. ad Syllanianum & ita communiter tenetur vt concludit Auendanius de exequendis mandatis. capitulo secundo. numero. 4. quod amplia in fortioribus terminis in iudicibus supremis qui sine alia iudicis declaratione. in foro animæ. tenentur. l. fin. titu. 3. supra libro primo. ordinamenti. cui adde Menchaca libro. 1. controuersiarum vsu. capitulo. 7. numero. 25. conducit elegans textus in materia in. l. vnicuique. C. vbi causæ fiscales ex ratione legis. ibi grauior poena constituenda est in hos qui nostri iuris sunt & nostra debent custodire mandata, quam in alios C. de conductoribus libro vndecimo. & an acquisita per iudicem præsumatur acquisita ex iudicatura & dic quod sic sicut bona clericorum acquisita censentur ex tex. sigulari in capitul. relatum el segundo. §. cæterum de testamentis Boeri. decisione vigesima. numero quarto.

Quæri etiam potest vtrum vsuræ dominiū tran-

seat in vsurarium. gloss. in capitul. si quis vsuram decimaquarta. quæstione quarta. dicit transire, quam probat Augusti. Beronius. in cap. quia in omnibus. de vsur. numero vigesimo octauo. verlicul. secunda conclus. sit, ibique citat pro hac parte bonum fundamentum. idem tenet Scotus in quarto sententiarum. distinctione decima octaua. quæstione secunda. articulo tertio. & ibi Petr. Palud. Adrian. Papa. in quarto sententiarum. quæstione de vsura qui inquit hanc opinionem communem Canonistarū. & citat Henriq. Gandauen. quod. libet. quarto. quæstione vigesima septima. & eos refert Dominicus Soto in libro sexto. de iustitia, & iure. quæstione prima. articulo quarto. pagin. 512. verlicul. at vero vt perspicacior fiat, tenet Frburg. in summa confessorum libro secundo. titulo septimo. quæstione decimaquinta. latissime probat summ. Pisan. verb. vsura. §. §. vtrum in vsura transferatur dominium. est text. in capitu. cum tu de vsuris, nam si illæ possessiones fuissent obligatæ & extra dominium vsurarij, non fuisset opus transire ad earum venditionem, sed vendicarentur tanquam propriæ, imo alienatio esset suspecta, & illicita quia esset affecta vitio reali, cum res transeat cum suo onere, & sic iniquum consilium daret ibi Papa. igitur ibi probatur contrarium ad id quod citatur à tenentibus partem negatiuam, & sic nulla actio realis, sed tantum personalis competit contra vsurarium, quia translatum fuit in eo dominium vsuræ.

Contraria pars quod non transferatur dominium communiter teneri à canonistis, & theologis, firman Ang. verb. vsura. secunda. §. decimo octauo. & Syluester in eo verbo. in sexto. §. primo. columna secunda. & hanc communem etiam refert Dominicus à Soto. libr. sexto. de iustitia & iure. quæstione prima articulo quarto. & videtur de mente Sanct. Thom. secunda secundæ. quæstione septuagesima octaua articulo tertio. & in quodlibet tertio. articulo. decimonono. sed si verba eius rite ponderentur contrarium vult. & probat verbis ipsius in Opuscul. septuagesimo tertio. capitulo quinto. pagina. 539. vbi concludit secundum legem humanam dominium vsuræ transire in vsurarium, quamuis non lege Dei, tamen quod fatendum sit absolute, quod in vsura non transferatur dominium probat efficacissimis rationibus Collect. in to. secundo. tract. octauo. de vsura. quæstione prima. Alexā. Alens. tertiaparte. quæstione sexagesima sexta. membro. quarto. Altifiodorens. tertia parte. tract. vigesimo primo. quæstione prima. Richar. in quarto. distinctione decimaquinta. quæstione quarta. art. 5. Sotus libro. 6. de iustitia & iure. quæstione prima articulo. quarto. vbi optime, psequitur, sit ergo resolutio, domi-

nium non transfertur ex usura secundum legem diuinam, sed secundum legem humanam, quando supersunt alia bona, ex quibus satisfieri possit creditoribus, nam si non habet ex contractu gratuito, non valet alienatio, ex contractu oneroso valet, & dominium trans-

¶ Ley.VI.

Idem.

Q Valquier que
va a los adeui-
nos^a o cre en sus fal-

fertur in emptorem, cum pretium illius emptoris subrogetur loco rei. l. si rem, & pretium. ff. de petit. heredi. & substantia usurarii, per ipsum. minor fiat quamquam soluendis debitis sufficit, & sic potest rem vendere & iure natural. dominium transfertur in emptorem propter pretium rei condignum, quod dedit usurario, & sic possunt conciliari opiniones contrariae. ¶ Quæritur pro declaratione huius legis, an idem sit usura, & scenus vide per Franc. Othoma. libro secundo. de usur. capitulo primo. & totum illum tractatum. pro lege quia subtilia in materia usurarum complectitur, & Carol. Molin. etiam de illicitis contractibus, & illud Lucani, Hinc usura vorax, audum omni tempore scenus. ¶ Dubitari etiam solet an quæstio usurarum coram seculari iudice, an ecclesiastico, sit tractanda? resolutiue sit conclusio, causa usurarum an talis sit, coram iudice ecclesiastico est expedienda, neque sufficit præuentio iudicis secularis quando verò agitur de punitione usuræ manifeste etiam à iudice seculari expediri potest, & sic punit multa delicta concernentia ad iudicem spiritualem, secularis iudex, cum sit mere ecclesiasticum crimen usurarum, ex glossa. & communi teste ibi Alciat. numero vigesimo sexto. in capitulo primo. de officio ordinarij. & communis in cap. cum sit generale de foro competenti. tradit præpositus, in summa. 11. quæstio. ne prima. columna secunda. numero quarto. ubi est glossa. & Couarruias in epitome quarti decretalium. secunda parte. capitulo sexto. numero de cimonono. potest tamen, cum de facto & non de iure agitur usurarius aliqua pœna à secularibus legibus introducta puniri, ex not. à Panor. & communi, in dicto capitulo. cum sit generale. Alexan. in l. Titia. ff. soluto matrimonio, & in consil. 9. libro quarto. Alciat. dict. capitulo primo. de officio ordinarij. nume. 77. Couar. ubi supra defendit leges pœnales in criminibus mere spiritualibus, quas breui resolutione intelligas locum habere quando agitur de facto quia constat usuram committam ex contractu secus si dubitaretur de iure an esset usurarius vel alterius criminis, ut blasphemia, hæresis, vel alterius criminis, vel huiusmodi, nam if-

to casu dubio poterit iudex ecclesiasticus petere remissionem delinquentis, & contractus ad agnoscendam de delicto mere ecclesiastico non alias, & ita seruatur in iudicijs. & l. 49. Tauri. cum similibus adductis à Fernand. Michac. libro primo. de

los dichos es caso de
heresia: y la meytad
de sus bienes son pa-
ra nuestra camara.

successu. creatio. §. decimo. in repetitio. l. quonia in prioribus. C. de in officio. testam. n. 640. defendi possunt, quod inducunt pœnam in materia spirituali, ut homines retrahantur ab inconuenientibus, & casibus, qui ex talibus contractibus euenire solent, pacem populi considerantes & ipsum factum merum contrahendo clandestine, sine parentum licentia, cum mediatoribus illicitis, infringendo securitatem, & pacificam honestamque vitam, & parentum, ex quibus, fraus magis præsumitur. ex l. data. C. de donatio. & sunt domestici magis quàm ceteri nociui, scilicet filius, vel filia, vel serua, contrahentes sine licentia parentum, fratrum, dominorum ve, ut experientia docet, ideoque non quia matrimonium contraxerunt, puniuntur, sed quia in præuentionibus, deliquisse apparet, quia est crimen contra Dei præceptum de honorandis parentibus, est fractio domi, est crimen aleuosiæ, est contra ius canonicum, ideo excommunicatur ab episcopis, in constituto. Synodalibus. clandestine contrahentes, sine bannis, & solennitate ecclesiæ, cum ergo sit delictum eo modo præuenire contractum, quamuis matrimonium decens sit iusse, & bene puniuntur per legem Principis in sua iurisdictione & regno, cum ad spiritualia non tangat, & pacem subditorum conseruet. Vtrum autem qui mutuam pecuniã dedit cõpulsus, ut puta ex regis præcepto, possit recipere usuram, siue sit negotiator, siue non, respondendum est posse suum interesse cuius loco succedit petere, ut usuram non, sed ut lucrũ cessans, & loco interesse, quia qui ad mutuandum, nõ commouetur improbaspe usuræ percipiendæ, sed inuitus, & cõpulsus mutuat, is usuram utroque iure permissam, & inculpabilem recipere potest. probatur. 2. ex Paul. Castrenf. in l. liquis neque causam. in fine principij. ff. si certum petatur Laurent. Rodolphus in repetit. cap. consulti. 1. q. 3. princip. de usuris. Crott. in repe. l. nemo potest. num. 3. ff. de leg. 1. reputat egregium dictum Fernand. Valquius Michac. in lib. 1. de successio. creat. §. 6. nu. 21. quem vide à numero vigesimo. præcedent. nam est quotidianum, & practicabile.

¶ Ley Sexta.

¶ A los adeninos. Add. l. 1. & l. 2. ti. 4. isto lib. 8. ord. & l. 1.

& l. prima. titulo vigesimotertio. part. septima. diuinare est Dei potestatem ad futura præscienda velle recipere, quæ est duplex diuinitio, vna quæ fit per artem liberalem Astrologiæ, & ista non potest in ea magistris peritis vetari, quia procedunt secundum cursum natura-

rum plane-
tarum, altera
est auguriorum,
fortium fictio-
num, & simili-
um, & ista
est prohibita
neque debent
exercentes in
regno habi-
tare, neque
aliquis eos in
domo sua re-

¶ *Lex VII.*

Idem.

Todo aquel que
yaze con su pa-
rieta fasta el quarto
grado: o con su ma-
dre: o con su cuñada
o con muger de or-
de religiosa, y la mu-

ceptet, nec celet. l. prima. titulo vigesimotertio. part. septima. & Esai. quadragesimoprimum. annunciate quæ futura sunt, & sciemus quia dii vos &c. & in actibus apostolorum. capitulo primo. non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ pater potuit in sua potestate adde. l. secunda. C. de pag. S. Tho. secunda secundæ quæstione. 95. articulo primo. & in secundo. sententiarum. distinctione decimaquinta. quæstione prima. articulo tertio. ad quartum. & in. 3. contra gent. cap. 154. & Esai. tertio. lectio. 4. in principio, & de alijs dubijs huic legi pertinentibus poteris videre.

¶ *Lex Septima.*

¶ Fasta el quarto grado. Contrahens matrimonium scienter in gradibus prohibitis à iure, est excommunicatus ipso iure, tex. in clementina vnica. de consangu. & affinitat. tradit Archiepiscopus Florenti. 3. parte. titulo vigesimoquarto. capitulo trigesimoquarto. Syluest. in summa verbo. excommunicatio. 9. quæstione. 41. Caiet. verb. excommunicatio. capitul. 147. Ioan. Bernar. in praxi canonica crim. capitulo. 84. plures pœnas, quas incurrun contrahentes in gradibus prohibitis colliges. ex cap. coniunctiones, & cap. qui propinquâ trigesimaquinta. quæstione secundo. & capit. cum inhibito de clandest. desponsatione. in. §. primo & capitulo secunda. de eo qui cogn. consang. vxor. suæ, & cap. cum secundum leges, de hæret. in. 6. l. si adulterium. §. fratres. ff. de adult. l. qui contra & l. si quis, & authen. incestus. C. de incest. nup. l. fin. titulo decimo octauo. part. septima. l. prima. titulo octauo. libro quarto. for. leg. l. quinta. titulo decimo quinto. libro octauo. supra vbi vide quæ scri-

psi. & Per Paul. Grill. tract. de poen. omnifar. coitus. quæstione secunda. cum 2. subiectis. Ioã. Lup. in repetit. capitul. per vestras. §. 7. & §. 18. Couar. latissime in epitome quarti Decretalium. capi. 6. §. 8. vbi num. 2. citat hanc legem. 7. & censetur su-

ger que duerne con
hombre que no es de
fuley, son casos de
heregia y qualquier
destos pierda la mey
tad de sus bienes y
son para la nuestra
camara:

specus de hæ-
resi, & tanquã
contra hære-
ticos procedi
potest ex his
quæ notat Ioã.
Lup. in dict. §.
18. fol. 67. col.
3. n. 26. Panor.
in c. cum quidã
col. 2. nu. 4. de
iureiurando. &
intellige quod
censetur hære-
ticus, largosum

pto vocabulo. & improprie vt declarauit in. l. 2. & in l. 5. isto titulo.

¶ Clerici autem committentes crimen incestus, quæ pœna sint puniendi. tradit Ioann. Bernard. in pract. crim. canoni. cap. 78. verbo. incestus pag. 212. secundum nouissimam impressionem.

¶ *Duerme con hombre que no es de su ley.* Quæ sit pœna Iudæi, contrahentis matrimonium cum Christiana, & econtra? Et quid decognoscere eam carnaliter sine figura matrimonij? Respondeo cõclu-
sive Christianum contrahentem matrimonium cum Iudæa, vel econuerso pœna mortis (quæ erat propter adulteriũ sancita) tenetur. l. nequis Christianum. C. de Iudæis & ibi Salicet. & habetur in Codice Theodosiano lib. 3. titulo. 14. Panor. & preposit. in capi. quanto de diuor. Idem statutum est, regia lege circa vtrinq; matrimonia cū gentibus contracta. l. 3. ti. 1. lib. 4. for. ¶ Sit secunda conclusio. Iudæus cognoscens carnaliter Christianam cessante titulo matrimonij, stupri, violentiæ adulterij, & raptus, erit arbitrio iudicis puniendus citra mortem, multo grauiori pœna, quã si Christianus Iudæam carnaliter cognosceret ex Oldrald. consi. 333. Philip. Corne. cõsi. 114. Philip. Deci. in capitulo primo. numero decimo septimo de consitu. Alciat. libro septimo. iuris parerg. capitulo 23. AEgidi. Bosi. tit. de coitu dånato & punibili. nu. 21. pagina. 323. colu. 1. Nicol. Boeri. dicēs hanc communem opinionem esse decisio. 316. col. 3. vbi optime loquitur. Couarru. in epitome quarti decretalium. capitulo sexto. §. final. numero tertio. Et procedit etiam si fuerit meretrix, cum qua matrimonium contraxit Iudæus nempe pœna posita in prima conclusione, quia iniuria, quæ fit Christianæ per talem contractum pa-
Tom. iij. Z 4 ri forj

ri formiter locum habet contra contrahentem cū honesta sicut cum meretrice, contra Ludoui. Gomeci. in capitulo mulieres. numero duodecimo. de iudicijs libro sexto. quem in specie reprobatur Couarru. vbi supra. refutando allegata per eum.

Inde fit propter nomen & figuram sacramenti cum infideli crimen grauiori pœna plerendum esse scilicet cognoscens eam

¶ *Ley. VIII. Idem.*

Otrofi todo aquel que es desposado dos vezes con dos mugeres no se partien

sub matrimonij figura, quam si simpliciter ad eā accederet carnaliter cognoscendo quia in primo casu contemnit sacramentum matrimonij & ecclesiam in posteriori accedit tanquam ad concubinam forte nulla alia contentus causa nisi expiendæ libidinis.

Quamuis pœna mortis iure regio in isto casu vltimo sicut in priori fit puniendus ex. l. 9. titu. vigesimo quarto. partita. 7. vbi litera talis est. *Atreuença, y osadia muy grande fazen los Indios que yazen con las Christianas, y porende mandamos que todos los Indios contra quien fuere probado de aqui adelante q̃ tal cosa ayan fecho, que muerā por ello.* Et sic æquali pœna punitur quamuis in isto vltimo casu seueriori dixerit puniendum fore Ioan. Baptista in repeti. l. omnes populi fol. penulti. versiculo septimo. ff. de iustitia & iure. Sed non est ita per præmissa. & quia captus amore non facit ex libera voluntate, sed quia seipsum reprimere non valet, iuxta illud. Igneus ille furor nescit habere modum. & communiter dici solet. *yerros por amores dignos son de perdonar.* ergo cum subsit ista causa, & si erat pulchra Christiana & Iudæus iuuenis pœna tanquam sine dolo cōmissa iudicis arbitrio citra pœnam corporalem erit puniendus propter talē simplicem coitum. Nec placet quod ei amputentur virilia vt Oldrad. retulit sententiam fuisse latam in dict. consil. 333. quandam not. Andre. Alciat. libro septimo. iuris Parergon. capitulo vigesimo. tertio. & Couarru. in epitome quarti Decretal. 2. parte. capitulo sexto. §. fin. numero tertio. ad fin. & huiusmodi coniunctiones non sunt absq; præsumptione infidelitatis iuxta illud Exodi vigesimo tertio. non inibis cum eis fœdus, nec cum dijs eorum, non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me si serueris dijs eorum, quod tibi certe erit in scandalum. & constat Numerorum capitulo vigesimo quinto. morabatur (inquit) autem eo tempore in Septhim, & fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sa-

crificia sua, at illi comederunt & adorauerunt Deos earum, initiatusque est Israel Beelphegor, & iratus est Dominus, & inferius inquit, & ecce vnus de filijs Israel intrauit coram fratribus suis ad scortum Madianiten vidente Mose & omni

do de la vna por sentēcia de la Iglesia antesq̃ se despose con la otra es caso de aleuea. Y otrofi quiē tienemuger

turba filiorum Israel, qui flebant ante fores tabernaculi. Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, surre-

xit de medio multitudinis, & arrepto pugione ingressus est post virum Israelitam in Lupanar, & perfodit ambos simul, virum scilicet & mulierem in locis genitalibus. Cessauit plaga à filijs Israel & occisi sunt viginti quatuor millia hominū. Aduerte, quia pœna & plaga voluit Deus punire eos qui commixti fuerunt carnaliter cum populo infideli maxime cum meretrice, igitur mulier Christiana non erit sine pœna, vt habetur, in. l. 9. titu. vigesimo quarto. par. 7. versu. y la Christiana que tal yerro fiziere. Per cōcubinas enim alterius legis fuit Salomon infatuatus & adorauit Deos earum, vt videre potes Regum. 3. capitulo vndecimo. si ergo Salomon hominum sapientissimus. Regum. 3. capitulo tertio. dedi tibi. (inquit) cor sapiens & intelligens, in tantum vt nullus ante te, similis tui fuerit, neq; post te surrecturus sit, si ergo recessit à Deo propter amorem quanto magis de viris & mulieribus nostræ ætatis est credendum cum nullus sit homo, qui facit iustitiam non est vsque ad vnum vt inquit regius Propheta in Psalmo.

¶ *Lex Octaua.*

^a ¶ *Es caso de aleue.* Contrahens binas nuptias prima viuente ante separationem primi matrimonij committit crimen aleuosæ & amittit dimidiam partē bonorum cameræ regis. quod sit aleuosus est. l. 4. §. item es aleuoso titulo septimo. isto libro octauo. supra aliam pœnam habes in. l. 7. titulo decimo quinto. eodem lib. aliam in. l. 3. titulo primo. libro quinto. supra. l. fin. & ibi Gregor. Lup. verbo mandamos vbi ponit verbum notandum in actu practico in versu. & qui accusat tit. 17. par. 7. adde. leg. fin. infra hoc tit. & quæ statuta sunt in Concilio Tridenti. sessione. 24. capit. 7. hodie in practica receptum est q̃ puniuntur isti pœna verberum publice cum mitra & mittuntur ad triremes per decēniū quia cēsentur sentire maledesacramētis ecclesiæ & inquiruntur per episcopū quia est hæreti-

hæreticæ prauitatis proprius inquisitor vel per alios inquisitores sancti officij, Dominicus in c. accusatus. §. sanè de hæreti. libro. 6. resol. est latè per me supra libro quinto. titulo primo. in l. tertia. vbi vide. prædicta poena de iure Regio es de ver-

guença y diez años a las galeras. vt habetur in noua compilatione legum Regni libro octauo titulo vigesimo primo. l. octaua. fol. 193. column. 4.

¶ Y toma manceba y mantiene casa. Adde. l. 24. versiculo. y que esta misma pena. titulo tertio. libro primo. supra vbi dixi in glos. 1. & in l. vigesima tertia. eodem titu. Aegidi. Bossi. in practica criminal. titulo. de coitu dampnabili & punibili numero vigesimo secundo. vbi post Ioan. Baptif. coitum

de bendicion, y toma manceba, y mantiene casa a con ella, y no con la muger: qualquier destos pierda la meytad de sus bienes, y son para la nuestra camara.

¶ Ley. IX.

Idem.

TODA persona que estuuiere descomulgado^b por descomunion de perlado de la sancta Iglefia por treynta dias: incurre en pena de cien marauedis de los buenos. E si passaren seys meses de mil

& late per dominum Iacobum Septimacensem episcopum pacensem. in lib. de institutio. Catho. li. ca. 27. numero tertio. Couarruias in epitome quarti decretalium. 2. parte. cap. 6. §. 8. numero. 17. & in repet. cap. Alma mater. 1. parte. §. 7. numero

10. versicul. 4. est considerandum de senten. excommun. libro sexto. & est suspectus de crimine hæreticis qui per annum persistit in excommunicatione & inquirendum esset contra talem contumacem per inquisitores hæreticæ prauitatis cum sit violenta præsumptio contra eum quod non credit potestatem ligandi & soluendi concessam esse à Christo Iesu Petro & eius vicarijs & ideo securè hoc statutum est hodie in Concilio Trident. sessione vige-

marauedis, y si passare de vn año, incurra en pena de sesenta marauedis cada dia para la nuestra camara de la dicha moneda, y el cuerpo ala nuestra merced.

¶ Ley. X.

Idem.

Qualquier que jurare falso, sobre la señal de la cruz y de los sanctos Euangelios: y si le fuere prouado, no cree en la Fé, y cae, è incurra en pena de seyscientos marauedis para la nuestra camara.

simaquinta. ca. 3. Ioan. Lupus in repet. capit. per vestras. §. decimo octauo. folio. 67. columna tertia. numero vigesimo quarto. & adde regulam cancellariæ Apostolicæ Pij Papæ. V. titulo de infordescitibus. 70. incipienti. item ne personis.

Lex Decima.

¶ Jurare falso. Periurus non credit in fide Christi & ultra alias poenas est multandus in sexcentis maropetinis cameræ Regis concord. l. 2. titulo. 7. lib. isto supra quam intelligas cum in causa propria conuincitur de periurio & amittit causam. qui falsum dixit, positionibus respondendo. l. duodecima. de Madrid confirmata per Carolum Cæsarem in Curijs Pincianis Anni. 1555. l. 46. omnino vide quæ dixi in l. prima. titulo quarto. libro tertio.

Z S.

ordina.

¶ Lex Nona.

¶ Estuuiere descomulgado. Et in simul fuerit denuntiatus. l. prima. tit. 5. isto lib. 8. & ibi plene scripti

ordin. in gloss. 1. versicu. 2. erit pena pag. 4. 18. cum sequenti vbi de vero intellectu. l. 2. C. de reb. cred. latius quam alibi tractatum reperies. Quid autē si frāgeret iuramentū positū in cōtractu sine prauia iuramenti relaxatione est l. 1. titulo septimo. libro 8. ordina. vbi

dixi. Quid si vt testis dixit falsum adde. l. 83. Tauri & ibi interpretes & capit. primo de crimin. falsi Daniel. 13. vbi pena talionis puniuntur hoc est, eadem pena quæ esset accusato infligenda eorundem testimonio nisi de falsitate fuissent testes conuicti & merito.

§ Lex. XI.

- a** ¶ *Matare a otro a traycion.* Conc. l. 1. ti. 3. lib. 5. ordi. supra secūdū quā & ibi addita hāc cū dicat idē, in telliges. l. 1. C. de his quib. vt indign. l. 13. vbi singulariter per Greg. Lupum per discursum 7. glossarum ex quibus recipies concord. intellectum & declarationem ad hanc legem. ti. 7. p. 6. l. in cognitio ne vbi Io. Igneus omnino vidēdus. ff. ad Sillanian.
- c** ¶ *No querellaren.* Ita loquitur. l. 1. tit. 3. lib. 5. supra. & l. 13. titu. 7. part. 6. ad denotandum quod petere debet vindictam necis defuncti iuris autoritate, & non propria, nam vindicta Deo, & suis ministris habentibus iurisdictionem est relinquenda, & sic accusare debet reum coram iudice competenti gloss. mulctam in l. 1. C. de his quibus vt Indign. dixit ordinariam Iaso. in addition. ad Christoph. Porti. in §. si quis alium col. 2. instit. de inu. til. stipulat. pro dicto Angel. in dicta. l. 1. qui dixit quod si intulisti mihi grauem iniuriam, & ego coram testibus dixerō, ego illum vliscar, vel vindicabo. licet postea aut mortuus, vel vulneratus reperiatur, ego non possum poni in discrimine torture propter verba illa quamuis esset homo cōsue tus facere talia. Ratio quia illa verba vindicabo, sumam vindictam, vliscar, possunt intelligi duplici modo, vno modo de facto scilicet, manu armata, alio modo de iure hoc est, vliscar coram iudice, petita iniuriæ vindicta coram eo. & secundum ius verba illa sunt intelligenda per prædict. gloss. in l. 1. C. de his quib. vt indign. Ioan. Lup. in

¶ Ley. XI.

Id. m.

SI algun hombre matare a otro a traycion^a y sus herederos no querellaren^b del matador dentro de cinco años antes, o ante nuestras justicias pierda toda la herencia que auia de auer del de-

repet. Rub. de donatio. inter virum. & vxorem. §. 7. numero octauo. vbi alias glossas similes ad hoc citat Iaso. in l. 1. num. vigesimo septimo. C. de seru. fugi. Est gloss. in l. vxor verbo confobrini. ibi, & dic. vindicat accusando lege Cornelia de Sica-

functo y sea para la nuestra camara,

¶ Ley. XII.

Idem.

QValquier que muriere sin cōfession y sin cōmunio^c pudiendolo hazer y no lo hizo: pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara.

doctores argumentum ad notabile dictum quod quotiescunque quis non habet superiorem, & habet causam cum aliquo, in causa tali, ille est iudex competens quia quod solemus dicere, in causa propria nullus est iudex, procedit vbi quis habet superiorem. alias ipsemet erit iudex vt hic habetur & ff. de hæred. inst. & hoc Tyberius hætenus Bal. quam sententiam notatu dignam fore censemus.

¶ Lex duadecima.

- c** ¶ *Muriere sin confession, ni communion.* Concordat. l. 8. titu. 1. lib. 1. ordin. & quæ ibi dixi. si tamen illo anno non fuit confessus nec communionem sanctæ Eucharistiæ recepit hæreticus præsumitur ex singulari secund. Anto. & Felin. in rub. de hære. in auth. de priuilegijs dotis mulier. non præstand. coll. 8. §. 1. ibi igitur sacram communionem in Catholica ecclesia non percipientes à Deo amabilibus sacerdotibus hæreticos iuste vocamus cap. seculares. cum cap. sequen. de consecrat. distinctio. 2. Cardi. Turre Cremat. in capitul. fin. numer. quinto. distinctio. 30. Marti. Nauarr. in manuali cōfessor. capitulo vigesimo sexto. numero. 32. Dixi in citata. lege. 8. versu. Si tamen mors fuit casualis colu. 53. & notabis perpetuo ex alio fundamento non posse tradi sepulturæ ecclesiæ, quia decedit in excommunicatione quæ imponitur contra non communicantes annuatim iuxta formam. ca. omnis v. triusque sexus de penit. & remissio. & nisi apparuerint

rijs. verba autem præmissa prolata à principe essent intelligenda de iure, & defuncto, cum superiore in temporalibus non habeat & ius sibi dicere possit. l. & hoc Tyberius. ff. hæredi. institut. Bald. in §. si seruum institut. de vulg. substitut. dicēs ex fine huius tex. colligunt

ruerint signa contritionis in eo, absolui non poterit. c. a nobis. 2. de sent. excommun.

¶ Lex. XIII.

a ¶ Cae en las penas en ellas contenidas. Et peccat si preceptum est iustum & omittit ex contemptu ad Roma 13. c. qui resistit. 11. q. 3. c. 2. de maiori. & obed. Si continent notoria iniustitia obediant tanquam emanata, a nostro Rege, & super executione literarum seu provisionum supplicetur, ut reuocentur. c. quando de res. cri. l. si vindicari. C. de penis. ut dicunt iura regis, *sean obedescidas y no cumplidas*. Dixi in l. 1. tit. 12. pag. 1190. glo. 1. vers. Item quādo rescriptum principis continet clausula iniquam pag. 1198. lib. 3. ord. l. 1. 2. & l. 5. tit. 12. eod. lib. 3. supra. & adde. l. 16. & 17. tit. 10. secundo. libro tertio. ordin.

fistit. 11. q. 3. c. 2. de maiori.

& obed. Si con-

tinent notoria

iniustitia obe-

diant tanquam

emanata, a no-

stro Rege, & su-

per executione

literarum seu

provisionum

supplicetur, ut

reuocentur. c.

quando de res.

cri. l. si vindica-

ri. C. de penis.

ut dicunt iura

regis, *sean obedescidas y no cum-*

plidas. Dixi in

l. 1. tit. 12. pa-

gi. 1190. glo. 1.

vers. Item quā-

do rescriptum

principis con-

tinet clausula

iniquam pag.

1198. lib. 3. ord.

l. 1. 2. & l. 5. tit.

12. eod. lib. 3. su-

pra. & adde. l.

16. & 17. titu-

lo secundo. li-

bro tertio. or-

din.

† Adde quæ

tradit D. Ant.

Quesada. lib. 1.

Divers. quæ-

silio. c. 16. n. fin.

& ad illas pec-

nas exigendas

vide gloss. ver-

bo. interfit in

l. 2. ff. si quis

ius dicent.

non obtem-

pe. †

¶ Ley. XIII.

Idem.

T Odo aquel, que no cumple nuestras cartas, cae en las penas en ellas contenidas. E otro si qualquier que fuere emplazado por nuestra carta, y no mostrare por testimonio de escriuano publico, como no siguió el emplazamiento, incurra en las penas delas nuestras cartas, para la nuestra camara.

¶ Ley. XIII.

Idem.

Q Valquier que es cabeçalero o guarda de huerfanos, o de otro hombre, o muger no puede, ni deve comprar cosa alguna de los bienes de aquel, o aquellos que administra, o guarda, y si lo comprarre concejeramente, o encubiertamente pudiendo se pro-

¶ Lex. XIII.

b ¶ Cabeçalero, o guarda de huerfanos. Tutores, curatores executoresve eorum non pnt quicquam publice vel secretè emere de bonis illorum quorū administrationem habent. adde. l. cum ipse. C. contrah. emp. l. qui ima-

gine. ff. de dis-

tra. pigno. Bar.

in l. 2. de dona-

tio. Franc. Cur-

ti. Iunio. in cō-

sil. 29. n. 13. con-

cord. l. unica.

vbi vide quæ

dixi tit. 5. lib.

5. ordinament.

l. 4. & ibi Gre-

go. Lup. in ver-

bo. de aquel. ti-

tu. 5. pt. 5. am-

pliat & limi-

tat pluribus

modis. Duc-

nas in tract. re-

gul. cū fallent.

verb. admini-

stratores. nu.

31. in ordine.

Quid autē erit

in executore

testamenti qñ

sunt plures, l.

1. 2. &

vid. per Bar. in

l. alio. ff. olim.

& cibari. legat.

& in l. si in em-

ptione. 9. tu-

tor. ff. cōtrah.

emptio. Bar-

ba. in c. pen. n.

39. de testamē.

¶ Lex. XV.

¶ Armacepos.

Adde. l. qui

foneas. ff. ad

l. Aquil. l. 7. ti.

15. part. 7. l. 19

& l. 22. & ibi

gl. titu. 4. lib. 4.

fori. leg. text.

in c. 1. 5. si quis

vers. nemo re-

tia sua. de pa-

ce tenenda l. 2.

feudorum.

uarla compra que as si fuere fecha, no vala, y sea desfechay torne el quatro tanto de lo que valio, lo que compro, y sea para la nuestra camara.

¶ Ley. XV.

Idem.

Rdenamos que ninguno no sea oñado de armar cepos grandes en los montes cō fierros en que pueda caer oñso, ni puerco por el peligro que se podria acaescer en hombres, y cauallos que andan en los montes, y qualquier que lo fiziere, o armare que por la primera vez que yaga en la cadena medio año. Y por la segunda vez este el dicho tiempo en la cadena, y le den sesenta açotes. E por la tercera vez q le cortē la

† Sea oñ-

do Add.

l. 40. inf.

& prag.

7. in Cu-

rijs Pin-

cianis. an

1542. l.

28. Picie

an. 1537

Repert.

Curarū.

li. 7. ti. 1.

l. 1. 2. &

3.

¶ Ley. XVI.

Muerte segura. Adde. l. 11. cū seq. ti. 13. lib. 8. ord. supra omnino est videndus Ant. Gom. in tract. de de li. c. 3. n. 5. vbi declarat qñ dicatur quis pñdor & aleuofus & de eius pena quæ hodie est in praxi in nostro regno Castellæ.

¶ Ley. XVII.

Toda cosa que fuere fallada. Adde. l. 1. secundu quā intelligasit. t. 12. li. 6. ord. & ibi posita in gloss. 1.

¶ Ley. XVIII.

Que las tales personas. Alias. que las tales penas sean tenidas a pagar. Nota penā in cōpromisso à partibus positā propter inobedientia in fauerem fisci & cameræ regis fisco deberi & suis collectoribus, si altera pars venerit cōtra statuta in scriptura arbitramenti, seu cōpromissi & postquā recessit primus, secundus cōtra venire poterit sine pena nam frangenti fidē fides frāgatur eidē in c. peruenit. 2. de iure iu. Pan. in c. cōstitutis. notab. 2. & in ca. an sit. col. fi de appell. & cōtraueniēs poterit agere ad penas cōpromissi cōtra agētē qui primo loco cōtrauenit vt per Bal. in l. 1. §. cū arietes. ff. si quadrup. pau. fecit. di. Alex. in l. semel mora. ff. solu. matr. Tho. Parpalia. in l. si quis maior. q. 12. c. trāsaetio. Rolā. Valle. in cons. 57. n. 24. Et est notandū nā si reclamāt cōtra sententiā arbitrorū incurrerit in penam parti vel fisco applicatā & nihilominus poterit contra venire hoc est accedere reformationi viri vel stare pro cōpromisso petēdo penā si habeat clausulā ra-

mano. E mādamos a los nros oficiales de los lugares q luego q lo supierē q lo escarmicte, so pena de priuaciō de los officios.

¶ Ley XVI.

Idem.

Todo hombre que fiziere muerte segura, cae en caso de aleue, y la meytad de sus bienes sean para la nuestra camara.

¶ Ley. XVII.

Idem.

Toda cosa que fuere hallada en qualquier manera mostrēco delamparado deue ser entregado a la justicia del lugar, o de la jurisdicciō q fuere fallado, y deue ser guardado y dado para la nuesta

to manēte pacto etiā pena soluta gl. fi. in c. dilecti de arbitris.

¶ Ley. XIX.

Qu: se matare. Occidens se ipsum amittit omnia bona sua, & sunt cameræ Regis. adde. l. 1. c. de his qui sibi mort. cōsciuer. & ff. eod. per totū. & l. 9. ti. 13. lib. 1. fo. 8.

tra camara.

¶ Ley. XVIII.

Idem.

Otrofitodos aq llos q se obligarō o obligaren, alsi en compromisso, como en otra manera qual quiera a fazer y cumplir algunas cosas so ciertas penas para la nuestra camara, q las tales personas c seā tenidas a pagar las personas q en ellas caye rō è incurrieron a los nros arrēdadores de sta rēta cada vno en la comarca dōde fue re fecho el cōtracto.

¶ Ley. XIX.

Idem.

Todo hōbre, o muger q se matare, pierda todos sus bienes, pa la nra camara

bona publicet. l. fi. §. vt autē. ff. de bonis eorū, qui ante senten. Tertiō, vt probetur crimē (cuius metu dicitur mortē sibi cōsciuisse) admissum fuisse. d. l. fi. §. ff. de bon. eorū qui ante. l. in fraudē. §. bona. ff. iure fisci. l. 1. c. de bonis eorū qui ante sententiā. l. 2. c. qui testa. facere pñt. Quarto quod metu futura sent. & penæ procedētis ex sentētia (si eo viuo lata esset) hoc fecerit. d. l. 1. c. de bon. eorū qui ante sent. sibi mort. cōsci. Quinto vt sentētia declaratoria intercedat cōuictionis & publicationis. d. l. res quæ §. 1. & l. eius qui delatorē. ff. iur. fisci. & oēs docto.

docto. ad verbū conuictos positū in l. fi. C. de iure
fisci. lib. 10. addunt & condēnatos. secundū Angel.
illic & omnes & requiritur facti declaratio. c. cum
secundū leges. de hæret. li. 6. Itē & sexto, si erat fa-
num mente eo tēpore quo sibi mortem intulit se
præcipitādo in

puteum vel ex
fenestra, nā si
erat furiosus nō
est ei, sed facti
infelicitati im-
putandū & sic
excusanda erit
excusatio vt
eitemus pœ-
nā priuationis

¶ Ley. XX.

Idem.

O Trofi todo hō-
bre, o muger q̄
finare y no fiziere te
stamento en que esta
blezca heredero, y

fideliū, quia censetur Iudas qui se laqueo suspendit
& sepulturæ ecclesiasticæ, nā dabitur ei sepultura
alini condēnabitur in amissione bonorū, & erit re-
stamētū nullū quod habebat factū colligūtur hæc
omnia & plura, quæ curiosus videre poterit apud
Guilliel. Benedict. in repeti. c. Raynuius. de test.
verb. mortuo itaque testatore in primo. n. 4. i. ver-
fi. 2. fallit regula nostra. vbi testator seipsum occi-
dit fol. 83. col. 4. cū seq. maiorem enim cēsetur crudeli-
tas in seipsum quam in aliū, iuxta illud vulgare cui
parcet qui sibi ipsi nō peperit. l. fi. §. si quis autem
tædio. ff. de his qui sibi mort. conli. & qui sibi ne-
quā est cui alij, bonus erit? qui sibi ipsi inuidet ni-
hil est illo nequius, Eccl. 13. & Seneca in Agamēno
ne. rudis itaque Tyrannus est qui morte sibi pœ-
nā exigit de quo meminit Galterius in Alexand.
Octauū non vero simile, inquit, est alieno cuiquā
parcere qui sibi non parit, ac alibi quē hū inue-
nies si tibi ac tuis hostis fueris. Merito ergo erit
puniendus in exemplū & terrōre viuorū qui sic se
interemit pēnis de quibus in præsentī lege anno-
tatis. Quæri potest ex quibus causis & articulis po-
terit cōtingere mors ista sibi ipsi infligēta? dic quod
ex pluribus: aliqui enim tædio vitæ, impatiētia do-
loris, furore, morbo, pudore, lapsu vini, aut lasciu-
ia. sibi mortē cōfiscūt nōnulli sine iusta causa ple-
riq; metu criminis quāuis dici posset, non differre
an metu vel consciētia criminis cōfiscat quis mor-
tē. Verū tñ aliqui sunt qui non cōfiscunt, sed at-
tētāt solum & impediri non perficiunt, alij verō at-
tentant & non impediri diuertūt, de quibus singu-
lis mirabiliter agit Ioan. Igne. in l. 1. §. si sibi manus
nu. 17. cū pluribus subiectis. ff. ad senatusc. syllan.
fol. 93. col. 4. verfi. circa primū (videbis nostras re-
missiones. ex quibus ne plagij crimen incurrere vi-
deat refero omnia sine inuidia & sine dolo chari-
tate magna lectorum accensus nec transcribere sal-
tem authoribus non citatis quos ipse viderim fide-
litter, non est mei moris, vt sine vitio rē ipsam vi-

dere valeam ex remissionibus quæ vt dixi materiā
plenissimē tractatam tanquam si in nostris com-
mentarijs affatim essent deducta, ne transcriptor
appaream & album calculum (vt in prouerbio est)
videar denigrare, non abscondas inquit Salomon
Eccl. 4. sapientiam tuam indecore suo & nouissi-

me dominus
Fernand. Min-
cha. lib. 1. illus-
trium contro-
uersiarum. c. 11
col. 1. vbi etiā
plura scripsit
diligēter & do-
ctē. vltraquem
etiā aliqua pul-
chra adducit

no ouiere heredero,
de los que subē y def-
ciēden de linea dere-
cha, o de trauiesso, to-
dos los bienes seā pa-
ra la nuestra camara.

D. Ant. Quesada eleganti suo libro Diuersarū quæ-
stionum. l. c. 17. n. 22. & 23. ¶ Lex. XX.

O de trauiesso. Non habens heredē ex testamen-
to vel ab intestato habet fiscum heredē seu Regis
cameram. h. d. Sunt enim bona vacātia propter de-
fectū heredū ex testamēto & ab intestato & ideo
venit fiscus vltimo loco. l. 1. & l. 4. C. de bon. vacāt.
li. 10. l. 1. §. diuus. ff. iure fisci. auth. de hæred. & fisci
dia. §. si vero institutio. & in c. 1. quæ sint regal. li.
3. feudo. vbi per Afflict. in parte bona vacātia. Bo-
na vacantia tūc dicūtur quando deficient agnati &
legitimus successor datus à lege & eo deficiente
venit fiscus vt in prædictis iuribus & sic constat
quod attento quod de iure cōmuni & regio vxor
succedit viro in omnibus bonis suis alijs legitimis
hæredibus ab intestato deficientibus, dicēdum est
legem istam locum habere deficiente vxore. l. 1.
authent. præterea. C. vñ. vir & vxor. l. 6. tit. 13. p.
6. & sic vxor excludit fiscum ad idem gl. l. 1. C. bo-
nis vacantibus. li. 10. vbi ponit personas quæ exclu-
dunt fiscum bonis vacantibus. Item collegium do-
ctorum deficientibus legitimis hæredibus doctōri
ei succedit. l. 1. & ibi Bal. C. de heredita. decurio. &
sic collegium excludit fiscum. Item tutor deficiē-
tibus alijs legitimis hæredibus pupilli excluso fis-
co, succedit pupillo, secundum gl. singu. & non ali-
bi secundū Ange. ibi in l. si qñ. C. de bon. vacant.
lib. 10. per quā gl. dixit ibi Ang. quod si scholaris
moritur in studio sine hærede vniuersitas schola-
rium succedit illi fisco excluso. idē tenet Guilliel.
de Cuno in l. 1. C. de hæredit. decurio. Matt. de Af-
fli. in d. c. 1. §. vacantia. col. 2. n. 8. quæ sint regalia in
vñbus feudo Quid autē de nobilibus, quos regido-
res appellamus, qui sunt in vno sedili seu corpore,
pone quod vnus eorū moriatur sine hærede an suc-
cedant nobiles, seu fiscus. Dicendū est in hac q. no-
bile silius congregationis succedere & non fiscū
Bal. in l. 1. C. de hæred. decur. cōfirmatur ex doctri-

na Ang. in l. si quis filio. §. eius qui ff. de iniust. rupt. dicitur quod si vnus de vna arte, seu officio decedit sine agnatis & cognatis congregatio confraternitatis, seu collegiū illius artis venit ad dicta bona sui cōfratris excluso fisco. Itē etiā si decedat clericus habēs bona

patrimonialia sine herede ex testamēto vel ab intestato, nō succedit fiscus Papæ, sed

¶ Ley. XXI.

ODO hom bre que falsa nuestro se-

Idem.

ep̄s suus pro sua camera, ex gl. in c. quia diuersitatē de concess. præben. Inno. in c. insinuante qui clerici vel vouentes. Frede. de Senis in cons. 20. & hoc verum est si clericus non habeat ecclesiā propriā in titulū, alias ipsa ecclesiā in qua beneficiū habet succederet & nō ep̄s. t. in c. 1. de success. ab intest. & ibi Panor. ad fi. & in c. 2. eod. t. Greg. Lup. in l. 6. verb. del Rey. ti. 13. p. 6. tx. in c. fi. 12. q. fi. Panor. in d. c. quia diuersitatem. tx. in l. si quis presbyter vbi plenē per Bal. C. de episc. & cler. Bal. in d. l. 1. C. de hered. decurionum. Bar. in l. fi. ff. de his quib. vt indignis. Et ideo est notandū quod bene dixit Bar. in l. sancimus. §. cum autem. ff. ad Trebel. quod quando moritur aliquis & heres nō apparet debēt fieri proclama. seu edicta, si sit aliquis qui velit & possit esse hæres, &c. argu. l. si eo tēpore. C. de remissio. pigno. & tunc nemine comparēte in termino statuto trāsit hæreditas ipso iure in fiscū quod est notandum in practica pro intellectu huius legis Regiæ, in qua habes priuilegium vnum principis, vt succedat in bonis vacantibus, vt supra dictū est. Centum viginti & sex alia priuilegia principis cōgessit Matth. de Afflict. in c. 1. par. regalia. n. 1. v. que ad n. 192. quæ sint regalia. lib. 3. feudorum. Et casus, in quibus bona confiscantur ipso iure vltra leges huius tituli. l. primæ cū sequēt. adde. 49. quos ponit Lucas Parisiē. in tract. de fisco & eius priuilegijs. 2. p. principa. per totū. Matth. de Affl. ponit decem in cōst. Neapo. lib. 1. rub. 2. n. 25. Cassan. in consuet. Burg. ponit. 72. casus in rub. 2. §. 1. n. 20. folio. 89. col. 2. vers. ad tertium. Ludo de Cresoles nouissimē ponit. 250. casus in tract. in quibus casibus iure ciuili omnium bonorū vel partis publicatio sit indicta à pag. 3. vsque ad pagina. 90. refert etiā Dueñas in tract. reg. cum fallent. regul. 150. ad fi. & fiscus, qui succedit deficientibus consanguineis, & testamento erit possessor horum bonorum sine corporali apprehensione, vt docet Massurius in pract. de success. §. Itē si nulli per l. si vacantia. C. de bonis vacanti. lib. 10. Rebus. in const. Regis Galliæ tract. de materia possessor. 9. glo. vni. n. 38. & in ea ponit plures casus quib⁹ absq; reali apprehensione & corporali transfertur possessio quod adde ad l. 45.

Tauri. & nouissimē addenda sunt quæ scripsit Io. Menoch. in tract. de recuper. posses. & Telli. Fernand. in commentarijs ad l. 17. Tauri maxime. nu. 30. cū sequent. § Lex. XXI.

¶ Falso nuestro sello. Adulterans sigillum Regis est

llo cae en caso de ale ue, y la meytad de sus bienes, son para la nuestra camara.

aleuofus & a. mittit diuidiā partem suorū bonorū camera Regis. h. d. concord. l. 3. t. 6. supra isto li.

8. & debet puniri pœna mortis laicus falsificans sigillum Regis ex l. 6. tit. 12. lib. 4. fori leg. & l. 6. ti. 7. p. 7. ibi. Pero qualquetera que falsare carta, o priuilegio, o bula, o moneda, o sello de Papa, o de Rey, o lo fiziere falsar a otri, dene morir por ello. & ibi not. Greg. Lup. verb. de Papa. Celsus in reperto. leg. regni verb. Falsedad. §. 3. Pœna autem tabellionis falsantis literas regias est pœna mortis & amissionis honorum, quia est proditor tabellio regis qui falsum committit. l. 8. & ibi Greg. Lup. verb. Falsedad. titu. 9. p. 2. Si autem est falsitas in epistolis seu instrumentis particulariū paniūtur in trūcatione manus & amissione officij. d. l. 6. tit. 7. par. 7. Pœna autē falsificationis sigillū seu literas regias de iure regni Portugal liæ est pœna mortis & confiscationis honorum coronæ Regiæ, si legitimos successores talis falsarius non habuerit. l. 1. tit. 7. lib. 5. ord. Lusitaniæ, & ibi de pœna tabellionis falsantis literas regias & iudices quatenus ad eius officium pertinet. De iure autem cōmuni in casu & materia præsentis legis omnino est videndus Mart. de Afflic. decis. 21. & quæ in additio. ad eū notatur à Tho. Grā. latius per cū dē Affl. in cōst. Neapo. & regni Sicilia. lib. 3. rub. 39. n. 1. cū seq. Ex quo amplabis & declarabis hanc nostram regiā. l. & Cassan. in consuet. Burgund. rubri. 1. fol. 17. col. 2. n. 52. vers. Itē qui falsant literas Papæ. & Io. Bernar. in praxi cano. crim. c. 108. vbi etiā ponit pœnam clerici falsantis literas seu sigillum Regis quæ est depositio & characteris impressio & in exiliū missio. c. ad audientia. vbi latē scripsi in lectione mea legendo Salmantica. Anni 1550. de crimine falsi. & l. 60. tit. 6. p. 1. not. Greg. in d. l. 6. tit. 7. par. 7. in glo. penult. & hodie eadem decisio nostra. l. habetur & approbatur per l. 3. & 5. titulo. 17. libro. 8. nouæ Recopilat. Quid autem esset si essent literæ inferiorum iudicum? Respondeo quod si est clericus poterit deponi ab ordine & priuari omnibus beneficijs, & in monasterium detrudi, vt agat pœnitentiam & hoc si literæ essent iustæ, si autem iniustæ essent mitius punietur secundum resolutionem Abbatis in c. olim ex literis. secundo notabili. de rescriptis. facit tex. in ca. si episcopus. 50. distinct. notat Greg. Lup. in d. ca.

d. l. 6. t. 7. p. 7. Ceterū adde in hac materia falsitatis quā abominabile sit & horrēdum hoc crimē, vt in proem. ti. 7. p. 7. incip. *Vna delas grādes maldades.* & ibi Greg. Lup. & Cassan. cōf. 44. n. 16. quo fit q̄ in generali criminū remissione q̄ videlicet aliquis p̄pter crimen in

carceratus pos-
sit liberari à
carceribus pro
pter felicē ad-
uentum Regis,
v. paschæ, vt
mōs erat lu-
deorum Mat-
th. 21. c. 27. (vbi

¶ *Ley. XXII.*

Idem.
Vien falsa
sello de Ar-
çobispo, o
de Obispo^a

inquit per diē autē solēnē cōsueuerat p̄fēs popu-
lo dimittere vnum vinctū quē voluissent, quod nō
venit relaxandus incarceratus ob crimē falsi, quia
grauissimū & odiosissimū censetur ideoque nō cē-
setur principē, seu statuētēs de illo cogitasse, vt te-
net Bar. in l. Lucius. ad fi. 2. col. ff. ad senatusc. Tur-
pill. dixi in l. verb. *Saluo a leuē, o traycion.* tit. 11. lib.
1. sup. ord. quod est memoriæ referendū in practi-
ca & summē notandū ad ampliatiōē & extensio-
nem. tex. in l. 3. C. de episc. audi. quæ enumerat plu-
res personas, quæ à carceribus non extrahuntur
quantumcūque dies paschalis extiterit.

¶ *Lex. XXII.*

^a ¶ *Arçobispo, o Obispo.* Falsificās sigillū Archiepisco-
pi episcopi, vel alterius p̄lati inferioris cōmittit
crimē aleuosiæ & dimidia pars bonorū cameræ Re-
gis applicatur, adde tx. in c. si episcopus. d. 50. falsa-
rius clericus officijs & beneficijs priuatur & depo-
situs ab ordinibus in monasteriū detruditur, vt per-
petuā peragat pœnitentiā not. Panor. in ca. olim ex
literis. n. 2. de rescrip. & in c. tā literis. col. 2. de te-
stib. vbi est bonus tx. ad hoc quod falsarius capitu-
li vel p̄lati suspēditur ab officio de beneficio no-
tat etiā Host. in summ. de crim. falsi. §. & qualiter.
versū falsarius vero episcopi & Io. Bernar. in praxi
canoni. crim. c. 108. quæ tñ pœna locū habet cū a-
ctū est criminaliter de falso nō vero alias. adde. l. 2.
versū. *E si falsare sello de otri pierda quanto oniere y sea
de la Iglesia, y sea echado de toda la tierra por jamas y to-
do lo que oniere sea del Rey.* tit. 12. lib. 4. foro legū &
adde. l. 3. ti. 6. supra hoc li. 8. ordin. & idē cōproba-
tur in noua Recop. legū regni. in lib. 8. ti. 17. l. 3.
¶ Sed quæritur elegāter in proposito huius legis
qua pœna sit puniendus falsarius literarū apostoli-
carū. In qua quæstione rñdeo q̄ degradatur actua-
liter talis falsarius & traditur iudici seculari, vt in
ea curia ab eo puniatur. arg. tx. in c. nouimus. d. ver-
bo. sign. & in c. 2. de pœnis. li. 6. & est bonus tx. in
c. ad falsariorū. de crimine falsi. gl. in ca. ad abolen-
dā. verb. *relinquatur de hære.* & tx. in l. 60. titu. 6.

p. 1. & est excommunicatus ipso iure talis falsarius p
bullā cēnz dñi. In quo aduertēdum est, quod iura
p̄dicta in d. c. ad falsariorū cū cōplicibus & co-
rū pœna procedūt dūtaxat in falsario literarū Pa-
pæ secūda Panor. in c. tā literis. col. 2. n. 4. de testi-

bus. Guido Pa-
pæ decisi. 455.
cōmittitur fal-
sum Boer. ele-
gāter in decisi.
82. n. 4. Io. Ber-
nar. in praxi ca-
no. crim. c. 108.
Freder. Senen.
cōf. 219. & Ho-

o d otro prelado, cae
en este caso de aleuo-
so, y la meytad de sus
bienes son para nuel-
tra camara.

sti. in summ. de crim. falsi. §. & qualiter puniat. versū.
porro secūdū Canones, Goffred. de Trāno eod. t.
in sua summ. col. 2. versū. falsarij autem Dñi Papæ, &
Angel verbo. excommunicatio. §. 1. casu. 3. Caiet.
eod. verb. c. 27. Sylu. verb. excommunicatio. 7. pœ-
na 4. & postquā fuerit traditus huiusmodi falsari⁹ cu-
riæ seculari debet mori secūdū Io. Bernar. vbi su.
& constat ex l. 6. ti. 7. p. 7. quam. l. notabiliter am-
plia in falsario breuium literarum Apostolicarum
vt tenet Lud. Gom. in tract. de breuib. nu. 2. vbi
in n. 6. concludit, quod quo ad breuē omnes tenēt
& fuit iudicatum contra Barthol. Floridū Archie-
piscopū Cusentinum Alexandri VI. secretarium,
qui fuit degradatus & cōbustus propter falsitatem
breuis cuiusdā quē omnino vide facit ad rē text. in
c. in memoriā. 19. dis. ibi falsū. ab apostolica sede
detulisse epistolā vel aliud quod inde non venerit.
Cū ergo verba ista sint generalia & cōpetāt ad ne-
sus omnes falsitates quocūque modo cōtingentes
in literis apostolicis, debet cōpetere dispositio d.
c. ad falsariorū. & similiū iurium. ¶ Habet etiā
locū huiusmodi pœna diligenter cōsiderando cōtra
mandantes, auxiliū, consiliū, cōsensumve p̄stā-
tes falsitati, iuxta tx. in d. c. ad falsariorū. facit tx.
in ca. mulieres. §. illi verō de sent. excom. cui text.
adde omnino Alciat. in l. 1. n. 21. ff. de verb. oblig.
vbi ponit quæstionem notabilem, virum statutū
puniens cōmittentem delictum comprehen-
dat facientem per alium & quæ demandato cumu-
lari latē ad Didacum Segurā in repeti. l. 3. §. final.
numero. 9. ff. deliber. & posthu. Quod confirma-
tur ex text. in capitu. excommunicamus. §. cre-
dentes. de hæreticis. ex textu in capitul. contra
Christianos. §. & sic. & in capit. quicumque. §. hæ-
retici. eodem titulo. de hæreti. in 6. in c. falsis. de
p̄nis. in 6. & in capit. fin. de homicidio. libro. 6.
Item etiam prohibitus loqui cum excommuni-
cato, non solum incurrit excommunicationem
personaliter cum eo communicans, sed etiam per
epistolā, vt tenet gl. 3. in c. cōstitutionē. de sen-

ten. excō. lib. 6. & simil. gl. in clem. fi. eod. tit. & simil. gl. in extrauag. vlti. de verb. signi. Ioan. 22. verbo. vel scripto, ergo quocūq; modo sit falsarius factio, auxilio, consilio, fauore, vel quouis alio modo debet puniri iuxta regulā iuris agentes & contentientes, &c.

& in c. 1. de of. deleg. & habetur ad Rom. 1. & in l. 6. tit. 7. p. 7. vbi probatur isthęc ampliatio adde superioribus peregrinā verb. falsitas. cuius author est Bonifacius. & l. 6. iit. 12. lib. 4. foro legum.

¶ Ley. XXIII.

Idem.
Trosi quie
haze mone
da falsa, o la

¶ Quāro deinde utrū falsarius literarū Apostolica rū possit ad ecclesiasticū bñficiū presentari; & rñdeo q nō quoniā est infamis talis falsarius, & excōmunicatus, igitur pñtari nō poterit cū sit suis bñficijs iā etiam obtētis ipso iure priuatus per verba tx. in d. c. ad falsariorū qui tx. est canō latā sententia scdm. Host. Pānor. & cōi. scribētū ibi sentētia atq; absolutio à pñdicta cēsura Papæ est reseruata p tx. in c. dura de crimine falsi, & per bullā Cēnē dñi sed excōmunicati nō pñt pñtari ad ecclesiasticū beneficiū secūdū quod asserit Cæsar Lābert. de iure patrona. ar. 5. q. 9. principali. 1. p. lib. 2. & 22. articulo eiuidē questionis & degradādi minimē sunt admittēdi secūdū eundem Lamberti. in d. q. ar. 5. neque priuati beneficijs tātūmodo in d. etiā priuādi nō sunt admittēdi ad alia beneficia, vt etiam illis priuentur secūdū Pānor. in c. super eo de electio ne, igitur consequens est, non esse admittendos huiusmodi falsarios ad præsentionē, vt tenet Cæsar Lamberti. vbi supra arti. 22. quæst. 9. principali primæ partis secūdi libri. Tādē contra excōmunicatū adde Aluarum Pelagium de planctu ecclesiæ lib. 2. arti. 46. col. penul. cum sequent. circa finem. Item nota in proposito superiorum quod crimen falsi cōmissum in re ecclesiastica, vtpote in literis Apostolicis est crimen mixtum quod potest puniri tam per iudicem ecclesiasticum quā per secularem, vt voluit Pānorm. & communis traditio in cap. cum sit generale. de foro compet. Anania eleganter in dict. c. ad falsariorum de crimine falsi. & Aegidius in sua practica. tit. de falsis. n. 108. Et ad de Iulium Clarum lib. 5. receptarum sententiarum §. falsum. in praxi. & Iacobum Menochium de arbitrijs in d. lib. 2. centur. 4. causa. 306.

¶ Ley. XXIII.

¶ Faze moneda falsa, o la manda fazer. Cudens falsam monetam vel fieri mandans est aleuosus & amittit dimidiam partem bonorū suorum camera Regis concord. l. 4. tit. 6. supra isto lib. 8. & hodie. l. 5. tit. 17. lib. 8. nouæ Recopil. legum regni quibus

adde. l. 7. ti. 12. li. 4. fori. quæ imponit penā mortis in hoc crimine. & ibi Mōtal. l. 9. & ibi etiā Greg. Lup. ti. 7. p. 7. not. elegāter Hippo. in l. qui falsam. ff. de falsis & Matt. de Affli. in ti. quæ sint regalia in verb. monetæ. & Aegid. Bōsi. in pract. crim. ti.

de falsa moneta optimē Boc. in decisi. 254. n. 12. scire tñ oportet in ista materia quod crimē imprimē di seu fabricādi

māda hazer^a, cae en
pena de aleue y la mi
tad de sus bienes son
para la nra camara.

falsam monetā est graue & enorme, & est crimē lesæ maiestatis iuxta. l. 1. C. de falsa moneta. & in l. 9. ibi, faze muy gran falsedad. tit. 7. p. 7. ¶ Verū quo ad hāc legē quæritur. Primo qua pœna sit puniendus fabricas falsam monetā in quo etiā aduerte, quod dicitur falsa cū sit ab homine qui nō habet potestāte cudendi, vt colligitur ex notatis à Platea in l. 1. C. de murilegulis li. 11. & ex. l. 9. Vbi notat Greg. verb. Falsa moneda. omnino vidēdus. ti. 7. p. 7. & ad quæstionē principalē rñdeo quod cōmittēs huiusmodi crimē pœna mortis est puniendus & igne cōburendus. vt in l. 1. C. de falsa moneta. tradit singul. Raphael Cuma. in cōsil. 138. hoc maxime col. pen. Alexā. conf. 104. q. statutū loquēs col. 2. lib. 1. idē Alex. in l. elegāter. §. qui reprobos. ff. de pignora. actione. & Bonif. de vitalinis in tract. de maleficijs de pœna falsantis monetā Pānor. Imol. & Anania. in c. quāto. de iur. iur. & lab. Nouel. in prac. & theoricā causarū criminaliū. §. scire debes. n. 2. pag. 570 col. 1. bonus tx. in l. 9. & ibi not. Greg. verbo. quemado. ti. 7. p. 7. ex quibus colligitur intellectus. col. 7. tit. 12. lib. 4. foro leg. quæ lex imponit penā mortis in hoc crimine, vt intelligatur quod debeat esse qualificata illa mors. cū flāmis cōburedo & ita practicatur adde superioribus Archiep. Florent. 2. p. tit. 1. c. 18. §. 4. ¶ Itē etiā cōuictus de hoc crimine est proditor & aleuosus & crimē lesæ maiestatis cōmittit iuxta tx. in l. 1. vers. la decima quarta es quando. tit. 2. p. 7. & in super amittit dimidiā partē bonorū ob cāmpditionis, vt pbat tx. in pref. & in l. 4. ti. 6. sup. hoc lib. 8. In quo illud aduerte quod ista pœna amissionis bonorū mitior est, quā illa quæ olim statuta erat à iure cōmuni quia eo iure huius criminis pœna erat oīm bonorū amissio, vt in l. 2. C. de falsa mone. Quās tñ pœnas intellige pcedere atq; habere locū nullo dato discrimine neq; cōstituta dñia utrū falsitas impñsionis monetæ fuerit cōmissa in moneta aurea, argētea vel creta. iuxta tx. in l. 9. ti. 7. p. 7. not. Salicet. in l. 2. C. de falsa moneta. & Matt. de Affli. in constitutio. Neapol. lib. 3. rubri. 40. colum. 2. etenim ad hoc, vt falsi criminis pœna committatur requiritur quod impres-

fio falsa

fito falsa cōmittatur in pecunia, quæ in regno vsu circumfertur, vt voluit Alex. in cōsi. 104. lib. 1. & Marth. de Affl. vbi supra. Alex. ad Bar. in d. l. elegāter. §. qui reprobos. ff. de pignora. actione. Hippol. in d. l. qui falsam. n. 53. ff. ad l. Cornel. de falsis. ¶ Veruntū notabiliter intellige pœnā istā, de qua supra locū habere in cudēte monetā absq; Principis autoritate quātūcūq; esset iusta & bona, rōne materiæ metalli, formæ, & pōderis de quo prædicatur, vt voluit gl. iūcto tx. in l. sacrilegij. §. qui in moneta. verb. extrinsecus. ff. ad l. Iul. pecula. Bar. & Hippo. n. 54. in d. l. qui falsam. ff. de falsis. Ale. in l. singulāria nu. 26. ff. de reb. credit. si cert. petā. notatur cōter p̄scribētes in l. 2. C. de falsa moneta quā opinionē approbat hodie. l. 9. t. 7. par. 7. ac p̄inde nō erit talis delinquēs mitiori pœnā puniendus quāuis isto casu firmauerit cōtrariū Hippoly. vbi supra, & fuit de mēte gl. in d. l. sacrilegij §. qui in moneta. verb. extrinsecus. quib⁹ oībus adde aliū casum in Pragm. monetarū. in 8. §. 18. in qua monetarijs est prohibitū ne pecuniā cudāt nisi ab ortu solis vsq; ad occasum sub pœna mortis. ¶ Secūdo principaliter quæri pōt quo ad materiā nræ legis expēdētes falsam monetā sciēter, qua pœna teneātur in qua quæstione cōstituo cōclusionē, expēdēs nūmos plūbeos vel flāneos punitur de falso, sed si aliter pecunia eēt falsa tūc extra ordinem puniri debet, ita resoluit Bar. in l. in lege Cornel. n. 3. ff. de falsis per tx. ibi in ver. si aut alios nūmos expēdat punitur. idē Bart. in l. si. ff. de extraordin. crimini. in qua tū opinione Salyce. dubitat in l. 2. C. de falsa moneta quæ refert Hippol. cōsi. 47. co. 3. n. 11. & in l. qui falsam. n. 64. ff. de quæstio. Iacob. Nouell. in sua pract. crimi. §. scire debes. nu. 7 qui se remittit adnotata per Ang. Arret. in tracta. de malef. in verb. falsario. n. 36. f. 68. & per Oldr. consil. 73. an alquimista excusaretur. Sed in regno punitur pœna exilij quatuor annorū & cōfiscatio ne dimidix partis bonorū, vt habetur in Pragm. de monet. in 8. c. 62. fol. 89 col. 2. scdm nouissimā impressiōnē vbi posuimus sub nrō noie repertoriū cū cōcordatijs aliarū legū regni. ¶ Tertio principaliter quæritur in materia nrā, qua nā pœna puniatur tōdēs monetā auri vel argēti vel tingēs, in qua quæstiōe rñdeo, vt per Panor. & Anani. in c. ad falsariorū de crimine falsi, & p Salyce. in l. 2. C. de falsa moneta. & Hippoly. in d. l. qui falsam. nu. 100. cū sequētib. plura cumulātē in pposito. De iure tū regni in isto casu est imposita pœna mortis & cōfiscatiōis oīu bonorū, vt in d. Pragm. in 8. c. Orosi mandamos y ordenamos q̄ ninguna, ni alguna persona fol. 89. col. 4. in lib. Pragm. reg. Catholic. & in l. 9. vbi notat Greg. Lup. verb. Cercenarē. & in verbo. tiagierē. tit. 7. par. 7. & in l. 15. tit. 14. ead. par. & in l. 7. tit. 12. lib. 4. fori. legū. ¶ Verū autem

ista pœna locum habeat in minima moneta puta æris vñ quod non, ex Alex. in cōsi. 104. lib. 1. & Aegid. Borsij in pract. tit. de falsa moneta. n. 4. tenet etiā Cæpol. cōsi. 78. nihilominus tñ in hoc articulo cōtrariū est tenēdū siquidē verē falsarius reperitur in moneta æris etiā minima sicut in argentea & aurea & cōmittit crimē læsæ maiestatis iuxta tex. in l. 9. ibi. *Qualquier q̄ fiziere falsa moneda de oro, o de plata, o de otro metal qualquier, q̄ sea quemado por ello, de manera q̄ muera.* tit. 7. p. 7. ¶ Quarto principaliter quæritur, qua pœna erit puniendus clericus cōmittēs crimē falsi in moneta Papæ, & in hac quæstione rñdeo, quod est deponēdus & in carcerē mittēdus, vt voluit Panor. in c. tuæ. nu. 4. de pœnis. vbi probās hāc partē dicit, quod in casibus, in quibus delictū punitur à lege pœna mortis, si clericus reperitur illius criminis reus, est puniendus pœnā depōsitionis & perpetui carceris, sed crimē falsi cōmittēs (vt superius probaui) punitur pœna mortis & præterea cōstat de iure regio in l. 6. ti. 7. par. 7. ergo & in specie pposita clericus, erit puniendus depōsitiōe & perpetuo carcere. Sed est dubiū quo ad præcedēte quæstione an in isto casu clericus deponatur depōsitiōe actuali, vt pote qd sit tradēdus curiæ seculari nō data incorrigibilitate post crimē falsæ monetæ semel cōmissū, & videtur dicēdū quod nō sit tradēdus curiæ seculari, & per cōsequēs depōsitionē, seu degradationē nō esse actualē tū quia tx. in d. c. ad falsariorū. de crimi. falsi loquitur dūtaxat, in falsarijs literarū dñi Papæ, nō ergo locū habebit in alijs cū lex nō sit extēdēda ad nō scripta in ea, vt in cap. is qui. de sent. excō. lib. 6. cū similibus, & quia odia sunt restringēda. l. pen. ff. de pœnis. cū alijs, tū etiā quia tria crimina sunt tātū, propter quæ postquā clericus semel est lapsus, est deponēdus actualiter & curiæ seculari tradēdus, quorū primus est. Falsarius literarū apostolicarū Papæ. vt in d. c. ad falsariorū. Secūsus casus est in infamante & infidante vitam sui Ep̄i. vt in c. si quis sacerdotū. 11. q. 1. Tertius & vltimus casus est qñ quis est conuictus de crimine hæresis vel relapsus post abiurationem, vt in c. ad abolendā. de hæreti. & ibi glo. tex. in c. excōicamus. eodē titul. quos tres casus diligenter enumerauit gl. in d. c. ad falsariorū. & in d. c. si qs sacerdotū. 11. q. 1. enumerat etiā tx. de iure regni in l. 60. ti. 6. par. 1. ergo clericus semel lapsus in crimine falsæ monetæ, nō erit tradēdus curiæ seculari per actualē depōsitionē. Veruntū crimen istud falsi in moneta Papæ videtur immane, adeo & stupēdū vt etiā incorrigibilis nō sit, tradēdus tamē sit curiæ seculari sicuti pro homicidio qualificato, vel huiusmodi similibus, vt voluit Abb. Panormi. in cap. atq; clerici. nu. 39. post Ancharra. ibi de iudicijs. idē Ancharra. in capit. ea quæ. de regulis

iuris & Ioan. Bernard. in practi. crimina. cano. cap. 90. in verb. Particidijq. & plurima cumulado probat istam partem dicens communem & vsu fore si sapissime seruata Mincha. in lib. 3. de success. creatio. §. 22. fol. 33. col. 2. nu. 53. versu. sed quando immane aliud crimē. **C**ontraria tamen sententia in eo quod clericus pro quocunque crimine quantumcunque graui enormi & qualificato non sit degradandus neque curia seculari tradendus, communiter recipitur per Doctores secundum Decium in c. atsi clerici. in fi. post Areti. co. 9. de iudicijs, & secundum Ioan. Bernard. in practi. canoni. crimi. c. 90. & Ludo. Carrerius in practi. crimi. fol. 240. n. 5. & Couar. lib. 2. Vari. resolut. c. 20. n. 7. & Plaga de delictis. c. 23. nu. 43. Albertinus in repeti. c. quoniam. q. 11. n. 55. de hæreticis. lib. 6. Areti. notabiliter in c. cum non ab homine. col. 9. de iudicijs. Feli. in d. c. atsi clerici. n. 15. de iudicijs. & Aegidius Bossi. in practi. crimi. tit. de foro. compet. nu. 135. cum sequen. vbi probat etiam in certis criminibus quibus potest degradari, de quibus per Panormi. in d. c. atsi clerici. col. 14. versu. ad tertium, nempe in crimine hæreseos, & in crimine falsi in scripturis Papæ & in crimine calumniæ, & contumaciæ contra suum Episcopum, non erit adhuc deponendus, si velit se corrigere etiam si tale crimē esset & tam nefandum & enorme quod occidisset summum Pontificem, quia tali casu debet detru-di in perpetuū carcerem, vel in monasteriū iuxta tex. in c. nouimus. §. fin. de verb. signific. & in cap. tuæ. de poenis. & istam esse communem assertio-nem in d. c. atsi clerici. à qua communi non audet recedere Grego. Lup. in l. 61. verb. homicidio. tit. 6. par. 1. & esse communem affirmat Fernan. Minchacen. vbi supra. nu. 53. fol. 33. col. 1. ad fin. cū se-quenti. & pro hac communi sententia, primo cō-sidero tex. in d. c. cum non ab homine. de iudicijs ibi, seu quibuscunque fuerint criminibus deprehen-si. Secundo pro hac parte suffragatur tex. in c. foe-lis. de poenis. lib. 6. vbi occidens Cardinalem non debet mori. Sed ita viuere, vt vita sit ei mors & ita secundum hanc opinionem intelliges text. in c. sunt quedam. 23. q. 5. videlicet si sit incorrigibi-lis, quod si delictum sit valde graue atque atrox, in carcerem detruditur iuxta tex. in d. c. nouimus, vt in præcedentibus dixi. Si vero delictum non sit tam enorme detruditur in monasterium, ergo cle-ricus lapsus in crimine hæreseos, seu falsi vel in cæte-ris qualificatis non est degradandus nec traden-dus curiæ seculari, sed in carcerem perpetuū mit-tendus, si modo talis clericus petat in tempore mi-sericordiam, in alijs vero criminibus non ita graui-bus & atrocibus aliter punitur, quam conclusio-nem intelligerem procedere & esse veram, quan-do non esset hæresiarcha, qui multos ad sectā Lu-

theri peruertisse constat qsi viuis remaneret esset perditio multorum, & vt principes iniquitatum fortiori animo serperent vt nostra ætate iam supe-rioribus annis practicum fuit, à dominis inquisi-toribus hæreticæ prauitatis, & bene, vel si aliud aliter visum fuisset Romano Pōtifici & ex eius cō-missione, vt in casibus relatis ab Archiepis. Florē-ti. 3. par. tit. 17. c. 4. col. fi. in fin. & in causa mona-chorum relata à Ioan. Bernar. d. c. 90. suæ practice cano. crimi. quoniam isti casus relati ab his docto-ribus non faciunt ius. l. nemo iudex. C. de senten-tijs & interlo. omni. iud. & text. in ca. licet. & ibi Præposit. nu. 2. de sponsa. duorū text. & glo. in c. fina. dist. 9. quauis inducant argumentum, vt in ca. quando. vbi notat Præposit. 11. q. 3. & similiter conclusio, quæ habet quod clericus semel in pec-catum lapsus, est deponendus. vt in ca. qui semel. & in c. si post ordinationem. 50. dist. & in c. quia. §. si vero. 48. dist. & in c. fin. 55. dist. in c. quo-niā. 19. q. 3. ibi alioquin siue sacro Catalogo fue-rint, deponi præcipimus, & in c. forte. 23. q. 4. iun-cto princip. & sine illius tex. notat. & tenet glos. notabilis in c. peruenit. 27. q. 1. & est bonus tex. in c. cum non ab homine de iudicijs. & in c. ad au-dientiam ibi, sed eis à suis ordinibus degradatis de crimine falsi, quæ opinio communiter recepta est secundum Guilielm. Benedict. in quæst. de homi-cidio. ad finem. & prior communis opinio quod sit accipienda de depositione verbali secundum al-teram communem in d. c. ad audientiam, vel quā-do talis delinquens ita esset incorrigibilis quod ec-clesia non esset potens, ad ipsius correctionē, nam eo casu actualiter esset degradandus, ex regul. tex. in dist. c. cum non ab homine. ad finem. de iudic. **P**osterior autem secunda communis opinio in-telligatur & procedat, quando ecclesia potuisset inferre poenam secundum ius canonicum & qua-litatem delicti delinquēti impositam nam hoc ca-su, non est degradandus, sed potius requiritur ite-ratio, & incorrigibilitas ad depositionem. vt in c. hi qui. 2. dist. 50. & in cap. hi qui. 15. q. 8. voluit glo. in c. 1. 35. dist. glo. in ca. fi. glo. fin. 92. dist. & glo. in c. 1. 14. q. 4. verb. si cessaret. glos. etiā in c. 1. verbo. emēdet de officio custodis. & glo. fin. in c. sicut. de iudæis, glo. etiā in c. 1. gloss. 2. de clerico percussore, quæ omnes glossæ voluerūt clericum minimē esse deponendū propter crimen semel cō-missum, facit ad hoc bene tex. in c. hoc vestra. 11. dist. tenet etiam glo. in c. quod si pœnitentiā. 27. q. 1. & in l. 3. C. de episcop. audi. vbi Bald. notat eleganter, quod si quis cōmiserit delictum de quo habuerit gratiam, si deinde iterato, idem crimen cōmiserit gratia non valet nisi princeps, à quo gra-tia processit, fuerit certioratus de priori delicto, & rescriptum esset surreptitium cuius sententiam refert

refert & sequitur Ioan. Lup. de Pala. Rubios in re-
peti. c. per vestras. de donat. inter vir. & vxor. §. 9.
nu. 25. & Couar. lib. 1. Varia. resolu. c. 20 nu. 8. &
est bonus tex. in l. 2. vbi dixi. in verb. *que algunos*.
tit. 11. lib. 1. supra. & est tex. pro hac sententia no-
tabilis in cap. super eo. de cohabita. clerico. & mu-
lierum. §. Præterea pro hac parte facit communis
opinio de qua in superioribus latius dictū est, qua
cauetur, clericum non esse realiter degradandum
nisi sit incorrigibilis, quæ communis accipienda
est, vt superius declarauimus: degradatio etenim
est grauissima poena ab ipsa depositione separata,
quæ non est infligenda nisi expressè inueniatur in
iure secundum Guilhelm. Bellameram, & Præpo-
situm in cap. episcopus presbyter. colum. 1. num.
5. 11. quæst. 3. vbi Præpositus singulariter agit, de
forma degradationis & quis possit & debeat de-
gradare & de eius effectu est videndus oīno Berta-
chio. de episcopis. quarta & vltima parte. fol. 72.
in. 4. volumi. tracta. diuersor. doctorum. quæ opi-
nio confirmatur ex eo singulariter, nam regulare
est in homicidio & in omni crimine quantumcū-
que graui quod quis non est priuatus ipso iure, sed
priuandus Innoc. in. c. cum nostris. de concess. præ-
ben. vbi Panormi. colum. fin. & Imol. qui dicit in
nocentij doctrinam communem esse Panormi. &
Felin. in cap. querelam. de iureiurando. Deci. con-
sil. 166. Ioan. de Anani. in. c. Inquisitionis. colum.
2. num. 3. Felin. nu. 2. de accus. ideam Felin. in cap.
seiscitatus. colum. 2. num. 2. de rescript. Barbat. in
cap. si diligenti. nu. 108. de foro competen. Cardi-
na. in elementi. constitutionem. §. Caterum. num.
10. de electione. Capell. Tholosa. & ibi Stephanus
Aufre. in addit. decisio. 207. Ioan. de Sylua in tra-
cta. de benefi. 3. part. quæst. 2. colum. 2. Deci. in. c.
dilecti. nu. 2. de exceptio. & in cap. ex parte. 1. no-
tabi. col. 2. num. 3. de rescript. Hippolyt. in practi.
crimi. §. postquam. num. 41. & in cōsi. 52. col. 5. n.
19. Thom. Ferr. cautel. 44. Stephan. Costa in tra-
cta. de ludo. §. 1. nu. 33. vbi inquit quod omnes se
quantur prædictam Inno. doctrinam Nicol. Plo-
ui. de irregularita. regu. 44. nu. 30. Ioan. Bernar. in
practi. crimi. ca. 74. & capit. 88. & in suis doctrinis
magistralibus. doctri. 120 incipit. homicida Petr.
Abaxio. in directorio electio. 2. part. c. 30. Ioan.
Igne. in l. necessarios. §. non alias. nu. 17. ff. ad Syl-
lan. & est communis sententia secundum Ludoui.
Gomesium in cap. 1. nu. 7. de rescript. lib. 6. & in. c.
2. nu. 4. de constit. lib. 6. & in regula cancella. de
annali possessione. q. 42. Ludoui. Montalt. in tra-
cta. de probat. sententia Pilati. art. 2. nu. 3. & Ca-
rol. Molin. in regul. de infirmis resignant. nu. 162.
quo fit homicidam rebellem seu criminofum an-
te sententia prolationem priuatiuam beneficij
posse beneficia in manibus Papæ vel ordinarij ad

quem spectet collatio in fauorem alicuius amici
renuntiare ex sententia prædictorum melius cæ-
teris declarata à Molineo vbi supra, & Corseto sin-
gulari. verbo. sententia. facit pro ea. ca. veritatis. §.
nos igitur. de dolo & contu. & c. ex literis. verific.
qui respondet. de excessibus prælator. regula can-
cellaria Innocen. 8. incipien. S. in Christo, & c. in
tellecto quod accusati de criminibus, quam inue-
nies inter Rotæ decisiones, secundum paruum an-
tiquioremq; impressionem fol. 108. col. 3. Præpo-
situs in cap. ius Quiritū. 1. distin. citat. c. cū inter.
de re iudica. Ex qua sententia inferitur, quod bene-
ficij fructus post commissum delictum sunt bene-
ficiati eosq; facit suos donec sit per sententia pri-
uatus & sine latione conscientia poterit eos con-
sumere. Felin. in. c. de quarta. n. 32. col. 10. de præ-
scriptio. Boeri. decisio. 98. de quo art. singul. est vi-
dendus Ioan. Igne. in. d. repe. §. non alias. num. 14.
Couar. in epito. 4. decretal. 2. par. c. 6. §. 8. num. 7.
quia poena priuationis iuris, vel priuilegij. non ha-
bet locum, nisi in casibus à iure expressis text. in
c. is qui. de sent. ex com. lib. 6. laudatus à Tiraq. in
repeti. l. si vnquam. verb. reuertatur. nu. 280. C. de
reuoc. donatio. cum pluribus concordantibus ad-
ductis in meis additionibus ad Seguram de bonis
lucratis constante matrimo. nu. 166. Ergo pro præ-
dicta conclusione quanuis Hippolyt. singula. 268.
teneat contrarium post Ang. & Paul. in. l. prædo-
nis. ff. de petiti. hæredita. Paul. & Ias. nu. 3. in. l. 1.
C. de his quib. vt indignis. resolu. tamē vt per Co-
uar. vbi supra, & Vtrum autem propter fornicatio-
nem clerici sint deponendi? Dicendum est quod
olim deponebantur. c. sacerdotes. §. 0. distin. c. pres-
byter. 81. distin. c. qui semel. §. 0. distin. Franc. Are-
tin. in. c. cum non ab homine. n. 67. de iudicijs. &
ideò merito delicta carnis appellari debent pecca-
ta maiora, quia propter illa clericus deponitur. gl.
in. d. c. qui semel. in. 2. solutione. & colligitur de-
formitas delicti ex grauitate poenæ. ca. falicis de
poenis. lib. 6. Hodie tamen propter fornicationē
clerici non deponuntur. gloss. in. ca. Maximianus.
verb. remoueantur. 81. distin. gloss. 1. in. c. fina. dist.
82. gl. in. c. lator. 2. q. 7. & est opinio communiter
recepta. secundum Ant. Corset. in singu. verb. for-
nicatio. Ioan. Bernard. in praxi. crimi. cano. ca. 72.
Cæsar. Lambert. de iure patrona. 1. part. lib. 2. q. 9.
art. 20. nu. 14. de cuius ratione erit videndus tex. in
ca. fraternitas. 34. distin. & ca. quia sanctitas. §. 0. di-
stin. & est communis opinio secundum Decium
in cap. atsi clerici nu. 36. & Felin. nu. 14. de iudi.
Cardin. in Clemen. ad nostram. de hæretic. Barba-
tius. consil. 13. lib. 3. Anani. in cap. significauit. co-
3. de adulter. Couar. in epito. 4. decreta. 2. par. c. 6.
§. 8. nu. 3. Fernand. Mincha. lib. 3. de successio. crea-
tio. §. 22. nu. 48. quanuis contrariam opinionē di-

cat cōmuniter teneri. nu. 49. quem vide. sed prior opinio etiam si sit fornicatio qualificata, scilicet, adulterij, incestus, vel huiusmodi, non est deponendus, vt forensibus vñs recepta videtur, secū dum Minchacā vbi supra. nu. 50. vers. quid dicē dum. De pœ

na autem cō-
cubinariorū
ecclesiastico
rū est decre-
tum concili-
Triden. sessi.
25. c. 14. inci-
pien. quā tur-
pe. de pœnis
laicorū in di-
cto concilio
sessi. 24. ca. 8.

hæc sufficient dixisse de degradatione, depositio-
ne, quæ in praxi frequentiora existunt.

¶ Ley. XXIII. Idem.

Q Vien dize mal
de nos^a, o de
alguno de nos, o de
nuestros fijos, es aleuo
soporello: y la meyt-
ad de sus bienes son

¶ Lex. XXIII.

^a ¶ *Mal de nos.* Pœna maledicentis Principi filijsq;
eius designatur concord. l. 3. tit. 8. supra isto lib. 8.
adde cap. 1. & 2. de maledicis. l. vnica. C. si quis im-
peratori maledixerit & maledicus scandalizabi-
tur in illis. Ecclesiast. 23. Dijs nō detrahes. & prin-
cipi populi tui non maledices Exodi. 22. De pœ-
na maledicentis principi latē sub distinctione ha-
bitum fuit in dicta lege. 3. Quid autem de maledi-
cētibus, officialibus & ministris iustitiæ, vide per
Aegidium Borsium in præct. crimi. tit. de official.
corruptis pecunia. nu. 37. pag. 425. col. 2. & ad li-
teram idem dispositum est in l. 11. tit. 26. lib. octa-
uo nouæ Recopilatio.

¶ Lex. XXV.

^b ¶ *Que denegare appellacion.* Concord. l. quoniam.
2. C. de appellationibus, & tex. in authen. de iudi-
cibus. §. nostros tamen iudices. col. 6. & l. pen. tit.
15. supra. lib. 3. & est addenda l. 2. tit. 15. lib. 3. fori
legū. & hodie pœna huius legis, de treynta marcos
de oro, restricta est & limitata ad summam, de treyn-
ta mil maravedis, vt habetur in lib. 4. nouæ Recopi-
latio. legū regni. tit. 18. l. 13. & plures casus in qui-
bus iudex non tenetur deferre appellationi enu-
merat glos. in verb. appellationes. in d. authen. de
iudicijs. §. nostros tamen iudices. col. 6. & glo. in
c. 2. extra de appellationibus. Itē aduerte quod nō
licet appellare ab executore. vt in l. ab executore.
l. quorum appellat. non recipiantur, & in l. ab
executore. ff. de appellatio. & in dict. l. quoniam.
ibi quæ non contra executionem. C. de appellat.
& in l. 52. in fin. tit. 18. par. 3. & in l. 171. in legi-
bus Styli. tradit Speculat. in tit. de appellationib.
§. in quibus. n. 5. & Alex. consi. 113. n. 10. lib. 5. &
Socin. in tracta. regula. cū fallētis regul. 26. & Ca-

rol. Ruinus consi. 80. lib. 5. & Aug. Beroius in. q.
111. & Hierony Gratus in cōsil. 16. lib. 2. Dueñas
in suo tracta. regula. cum fallen. regula. 41. in ver-
bo. appellare. vbi ponit. 8. limitationes quas ad-
de ad text. in cap. nouit. de appellat. Cæterum mi-

para la nuestra cama-
ra, y el cuerpo a la
nuestra merced.

¶ Ley. XXV.

Idem.

TODO juez que
denegare appel-
lacion^b, y no la qui-

15. cū seq. quæ refert & sequit Ioa. Bernar. in reg.
28. & Robert. Marāta in sua præcti. par. 6. Actu. 2
n. 255. vbi etiā ponit plures limitationes, & idem
Ioa. Bernar. in regul. 35. & Matt. de Afflict. in præ-
ludijs cōstitut. Neapol. q. 25. & idē Dueñas in re-
gula. 45. tradit glo. notabil. in c. pastoralis. §. quia
vero de officio ordinarij. bonus tex. vbi not. Præ-
posit. n. 1. 2. q. 6. in c. ci qui appellat. §. ab execu-
tore. & vide quæ tetigi in l. 4. glo. 1. vers. dubitari
poterit an recusari possit iudex executor. ti. 8. su-
pra. lib. 3. ex quibus omnibus colliges casus innum-
erabiles, in quibus iudex nō tenetur deferre ap-
pellationi: quibus adde quod etiam quando reus
conuictus & confessus appellauerit non obstante
appellatione debet sententia executioni manda-
ri, vt per doct. communiter traditur in l. obserua-
re. C. quorū appellat. non recip. maximè per Car-
rerium ibi in repe. n. 36. notat eleganter Petr. Fol-
lerius in præcti. crimi. 4. par. principali. verb. pœ-
nis debitis feriantur. nu. 6 pag. 385. Item etiā sen-
tentia condemnatoria non est statim executioni
mandanda, sed potius sunt expectandi decē dies
in foro canonico & quinq; de iure Regni in foro
nostri Cæsaris ad appellādum iuxta tex. in l. 1. &
per totū titul. nil nouari appellatione pendente
& id procedit in casibus, in quibus admittitur ap-
pellatio, secus verò alias, vt aduertit Aegid. Bossi.
in sua præcti. crimina. in tit. de executione senten-
tu. i. iudices autem debent esse faciles in admittē-
da appellatione potius quam in facienda execu-
tione, ne teneantur in syndicato, quinimo si sen-
tentia esset iniusta & iudex appellationem non
admisit teneretur pœna vltimi supplicij & lege
Cornelia de Sicarijs, & posset etiam tali iudici re-
sistē frivola, vt voluit eleganter Socin. in ca. qua-
liter. 2. de accusat. & Aegid. Bossi. loco proximè
citato

citato.nu.2.pag.592.& in titu. de appellat. nu.3. vbi ponit licet remissiue casus in quibus non licet appellare in causis criminalibus notabiliter Ioan. Igneus in.l.& si certus.nu.19. fol.25. ff. ad Senatusconsultul. Syllania. vbi affirmat appellationem minime esse ad

mittenda in criminib⁹ homicidij, veneficij, maleficij & vis publicæ & interposita appellatione, is qui appellauit à vinculis leuari debere, & esse custodiendum firmiter Ioan. Igneus in.l. necessarios. §. non alias. num.46.

ff. ad Syllani. per tex. in.l. si quis filio. §. eius qui. & in. §. hi autem omnes. ff. de iniusto rupto. irritoque facto testa. quoniam interim durante appellatione suspēditur iuris præsumptio quæ erat pro sententia iudicis. vt in.l.1. ad fin. ff. ad Senatusconsultul. Turpillia. Denique plures casus, in quibus iudex non tenetur appellationi deferre nouissime congerit Ioan. Milus Syluanicus in suo Enchiridio appellationum cap.12. fol.56. nu.31. cum pluribus sequentibus.

a ¶ *Auendo lugar a ello.* Regulariter remedium appellationis à quibuscūq; iudicibus est permissum, cum sit defensio, nec iniuria fit iudici propter appellationem ab eo interpositam cum si fuerit iusta laudabitur à iudice ad quem, & remittetur executio ipsius cap. cum appellationibus. de appellatio. lib.6. alias si sit iniusta emendabitur & erit imunis à culpa quod est maxime appetendum. argum. c.1. de sententia & reindica. lib.6. Qui non detulit appellationi condemnato ad mortem, in pari causa est, qui alias morituro vitam breuiat, & interdum tenetur de vi publica. Fab. in.l. à proco sulibus. C. de appellatio. per legem. lege Iulia. in prin. ff. ad.l. Iul. de vi publi. idem Fab. & Angel. in prin. Instit. de obliga. quæ ex delicto nascuntur Guilhelm. de ludo. in singul. 22. Fernand. Minch. lib.1. illustri. cōtrouerf. c.18. nu.25. vbi ponit etiā poenam iudicis denegantis appellationem de iure canonico, eiusque foro ibi videas, & quæ notat Inno. c. sæpe. ad fin. de appella. Bar. in.l. de pupillo. §. si quis. ff. noui oper. nūtia. col.3. n.17. vers. 7: quæro. Boeri. decisio. 101. n.2. quem videas & fa-

cias protestationem coram viris honestis quod si renuntias appellationis remedium est propter iustum timorem iudicis quod probatur ex cōiecturis, vt per Bart. dicta. q.17. & propter euitandā in iustam oppressiōem detentationemque carceris

gios^b de los Emperadores, o de los Reyes, o no los cūpliere mostrandolo por recaudocierto, como fueron guardados, toda via cae en las penas que se contienen en ellos, para la nuestra camara.

& quod ideo per viam appellationis, vel querelæ propones corā superiore ad cōsequenda, de eo iustitiā secūdius, & cū fueris liberatus à carcere te cōferes ad iudicē, & præsentabis cū informatiōe, & te recipiet i gradu appellationis

nis non obstante renuntiatione appellat. metu facta, quæ sæpè ab iniquis iudicibus extorqueri solent, ne postea teneantur in syndicatu de sententiæ iniquitate asserendo partem consensisse & approbasse sententiam non appellando & acquiescendo. Quia probata molestia eos non iuuat & etiam si non appellauerit, vel dereliquerit appellationem pars, iudex tenebitur in syndicatu satisfacere glo. in.c. pastoralis. §. quia vero. verb. & si sciatis ad fin. de offic. delegati. & Bart. in q.6. nu.98. Panor. nu.17. vbi Decid. dicit cōmunē. nu.10. in.c. sæpè. de appellatio. Auendañ. respons. 11. Couar. in epito. 4. decreta. 2. parte. c.8. §.12. nu.18. vbi clarè hoc totum sensit, & Auiles plura tradit, & tenet cum Bar. in.c.1. verb. las partes, nu.9. cum sequenti in cap. Prætorum fol.42. col.2. Sed caue tu iudex nam renuntiatio partis vel fidei ius inuoluntaria, quanuis à syndicatu huius mundi te liberet nō tamen in iudicio Dei & quo ad satisfaciendum in foro animæ.

¶ Lex XXVI.

b ¶ *Va contra los priuilegios.* Priuilegia principis sunt obtemperanda à subditis debita reuerētia, nec de eorum valore licet tractare cum sit crimen sacrilegij. l.2. C. de crimine sacrilegij. Magna enim est eius potestas. c. proposuit. de concess. præbend. c. licet eod. tit. lib.6. clem.1. ad fin. vt lite pendente latissime per Fracis. Curti. Senior. consi. 20. & cōfil. 65. Bellon. consi. 72 & consi. 76. Pinel. in repe. l.2.1. parte. c.2. nu.29 C. de rescindē. vēdi. & quæ tradit Domi. Soto lib.3. de iusti. & iure. q.6. ar.2. Barba. in clemēt. 1. not. 2. de sum. Trinita. Fernan.

Mincha.in lib.contro.frequen.cap.1.fed intellige de potestate quæ non continet peccatū, nā alias dici non potest potens sed deficiens, vnde ille solus recte potens appellatur, qui malum facere nō potest, qui autem malum facere posset, is potens nec esset nec

recte nominaretur. cap. principiū. §. charitas. de pœnit. dis. 2. Fulgof. cōsil. 61. col. pen. Curti. Senio. cōfili. 73. col.

¶ Ley. XXVII.

Idem.

TODO hombre, o muger que dize a otro palabra de uedada^a, de las q̄ son

29. Carol. Molin. in reg. 34. cācellarię apostolicę. pag. 187. & dixi ad Seguram in tracta. de bonis lucrativis cōstante matrimonio. nu. 232. quasi plenitudo potestatis in sola dispositione bonitatis nō etiam prauitatis inesse videatur Aymon de antiquitate parte. 1. versū. non omitto. nu. 3. vnde quando literę seu gratiæ etiam, ex motu de plenitudine potestatis vellet vti in fauorem alterius, tēpestatis potius, quam potestatis & abusus erunt dicēda Cardina. in clem. pastoralis. de re iudica. Soci. cōfili. 120. col. pen. in fi. quem refert Aymon alios ad id citans loco citato. ideoq; cum sint literę huiusmodi, est supplicādum ad principem ne velit eas executioni mandare. c. si quādo de rescrip. l. si vnde dicari. C. de pœnis. c. cum apud Thessaloniam. 1. 1. q. 3. l. 2. ibi. *que tal carta sea obedecida y no cumplida.* titu. 12. lib. 3. supra. & ita est in vsu.

¶ Lex. XXVII.

^a **Palabra de uedada.** Concord. l. 3. tit. 9. supra lib. 8. vbi diximus hodie autem pœna huius legis aucta est per text. in. l. 3. tit. 10. lib. 8. nouæ Recopil. legum regni cuius litera talis est, *qualquier que a otro dixere alguna palabra injuriosa, o sea menor de las cōtenidas en la ley precedente, pague a la nuestra camara do zientes maravedis, y el juez le pueda dar mayor pena, segun la calidad de las personas y de las injurias.* Istā autem legem non intelligas de verbis positis in. l. 2. tit. 9. supra lib. 8. & in. l. 2. titu. 10. lib. 8. nouæ Recopil. quoniam in illis verbis, de quibus in illis legibus tenetur opprobrium obijciens iniuriose dicere se mentitum fuisse cantando palinodiam. Si verō dixerit aliud simile verbum vt puta. Si meretori & homini bonę opinionis dixerit, quod est latro vel filius meretricis etiā per syncopā dicendo, *anda para bideputa*, vel in meo genere non fuit homicida, proditores inquisiti & condemnati per sanctum officium vel huiusmodi, cum communī interpretatione hominum hæc verba sunt iniuriosissima & simillima his, quæ declarantur in prædicta. l. 2. & in istis casibus procedit dicta. l. 2.

in. 2. parte. ibi. *E si dixere otros denueſtos deſdigaſe ante el Alcalde y ante hombres buenos, y diga que mintio en ello.* Et clarius ita decidit tex. in. d. l. 2. tit. 10. lib. 8 in noua Recopil. ibi, *o otros denueſtos ſemejantes.* in. 3. verō parte loquitur dicta. l. 2. tit. 9. supra lib.

8. & dicta. l. 2. nouę Recopil. in versū. *Y si hombre de otra ley se torna re Chriſtiano,* in casu, quo aliquis profecto & nouiter conuerso

defendidas por las leyes de derechos, cae en pena de cient maravedis para la nuestra camara.

dixerit, *tornadizo*, & propter istud verbum puniatur delinquens pœna decem millium marapetitorum filio & totidem parti querelanti quod si facultas eius non possit prædictam pœnam pecuniariam præstare in carcere per annū detineatur si tamen intra annum persoluerit liberetur à pœna carceris ex quibus apparet quod prædictæ leges secundæ supra huius libri & nouæ Recopil. cōtinent tres partes: in prima loquuntur in verbis ibi positis quæ dicuntur, *las cinco de la ley.* in. 2. verō quādo quis obijcit verbū similem iniuriam continens, vt Iudæus, & similes, vt supra dixi in postrema verō parte solum agitur de verbo, *tornadizo*, & sic nullam continet difficultatem neque repugnātiā inter se. At verō nostra lex loquitur in verbis minoribus iniuriam leuem inferentibus, puta mentiris, non dicis verum & similia verba vel alia à vulgaribus habita in eadē æstimatione pro quorum declaratione aduertendum est, quod iniuria, an sit leuis an atrox dijudicanda erit habito respectu causæ, personæ, loci, temporis qualitate, quantitatē & cūctis, vt in. l. aut facta. in prin. ff. de pœnis. quæ autem iniuriæ reputētur atroces & enormes declarat tex. in. §. atrox. Instit. de iniurijs. & explicat optimē Matthæ. de Afflict. in constitu. Neapoli rub. 54. de transactionibus. col. 2. versū. 4. nota. nu. 4. lib. 1. fol. 130. Vñ tamen nota quod ex reputatione hominum alicuius oppidi vel ciuitatis reputatur iniuria atrox, vt notauit Ang. in. l. leuia ff. de accusat. & ideo iniuria est puniēda habito respectu ad morem prouinciæ iuxta text. in l. secularij. §. sunt quædam. ff. de extraordi. crimin. & in. l. 3. vbi notat Bal. ff. de noxal. notat etiam Matthæ. de Afflict. vbi supra. nu. 5. Ex quibus notanter inferitur, quod verbum Iudæus, latro, filius meretricis, vel traditoris, vel condemnati per sanctum officium vel similia, cum sint ex reputatione ciuium grauissimæ iniuriæ sunt grauiter puniēdæ & acriter quoniam iniuriam intulisse, vilis est, & abiectæ personæ, iuxta illud Psalmi. Opprobrium

brum insipienti dedisti mihi & insuper est contra ius naturale quod tibi non vis alteri nō facias. Præterea ex istis verbis, de quibus meminit nostra lex multa mala euenire solent & accidere rei publicæ: atque ideo debitis pœnis merito iudicis arbitrio sunt castiganda, de qua iniuriarū materia vltra tradita à doctōribus in titulis de iniurijs & in locis superius allegatis videndus est omnino, Ant. Gomez

§ Ley. XXVIII. Idem.

Trosi aq̃
q̃ cierra, o
ēbarga los
caminos^a,

o las carreras, o las ca

in tract. de delictis. c. de iniuria. & Petrus Plaça in sua epitome delictorum eodem capite de iniuria, & Matthæ. de Afflict. in constitu. Neapolit. lib. 1. rubri. 54. num. 1. Ioan. AEmilius Boius in practica criminis persequendi pagina. 8. in verbo. plures à pluribus, qui est videndus. ¶ Vnum tamen est notandum pro complemento huius. l. quod non tantum ex iniuria reali inducitur capitalis inimicitia, vt si aliquis occidit meum cōsanguineum, vel accusauit in causa criminali, vel minatus est eum interficere, vt latè per Bart. in. l. 3. §. fin. ff. de adi. lega ex solis enim minis inducitur capitalis inimicitia, vt in. l. licet. verbo. capitales. ff. de arbitristra dit Cassane, in consuetudi. Burg. rubri. 3. §. 1. n. 11. fol. 102. col. 4. & Dueñas regula. 192. vers. ampli. 4. Sed etiam oritur inimicitia capitalis ex iniuria, verbis illata, vt tenet Bal. per tex. ibi in. c. veniēs de iure iurando. Hippoly. in cōsil. 3. nu. 12. & Ias. in. l. procuratoribus. C. de procurat. notanter Cassanæ. & Dueñas vbi supra. qui reputant hoc dictū notandum, & bene quia ex tali inimicitia colligitur præsumptio, si vulneratus aut mortuus appareat inferēs iniuriam realem, aut verbalem & ob id poterit torqueri ex doctrina speculatoris in titu. de præsumpt. §. species. versic. Sed pone. & Alberici in. l. metum. C. quod metus causa. Bald. & Ioan. de Imola in. l. fin. ff. de hæred. instit. Ias. latè & notabiliter in. l. 1. C. de seruis fugitiuis. Panor. in cap. scribam. de præsumptio. & Felin. in cap. afferte. de præsumptio. numer. duodecimo. idem Felin. in cap. cum oporteat. numer. nono. de accusat. Albert. Brunus in tracta. de iudicijs & tortura colu. 13. versicu. vltierius quæro. Stepha. Bertranous consil. primo. nume. septimo. lib. primo. & consil. 127. nume. duodecimo. lib. secundo. & in consil. 293. num. 17. libr. tertio. Hippolyt. in sua practi. §. diligenter. numer. 85. & in consil. 3. nume. 13. Angel. & eius additionator in tracta. ma-

leificio. verbo. fama publica. num. 39. quæ sententia communiter approbatur, secundum Antoniū Blanchum in repeti. l. fin. num. 183. ff. de quæstio. facit text. notab. in. l. 60. Styli. ideoq; non est proumpendum ad minas neque ad iniuriam realem

seu verbalem ne te teneat sinistra suspicio, super dictam. l. Styli, & quæ singulariter tradit cū distinctione. Paul. Castren. in. l. 1. nume. 5. C. vbi vel quan

lles por dōde las viandas suelen andar con bestias o cō carretas a lleuar, o traer viādas, o mercadurias de vnos lugares a otros:

do liceat vnique sine iudic. se vindic.

§ Lex XXVIII.

a ¶ Que cierra, o embarga los caminos. Iste facit contra publicam vtilitatem & commune bonū ideoque tenetur impedimentū tollere & pœnā hic designatam luere, estque tyrannidis officium in contemptum regis atque eius iurisdictionis, qua propter alijs pœnis erit puniendus arbitrio iudicis. Si verò sit potens ad regem mittatur informatio ad hoc, vt ipse faciat id quod bonū quodque æquum pro regni pace oportuerit. facit in proposito tex. in. l. qui sine. C. oper. publicis. in. l. 1. 2. & 3. ff. de termi. moto. in. c. ex literis. ibi fines aggressum de probat. in. l. si. tit. 14. par. 7. bonus text. iūsta glo. verb. etiam terminos. in. c. tanta nequitia. 86. dist. in. l. 6. tit. 4. lib. 4. fori. & ibi Montalius verbo. de lo iuyo. & habetur Deuterono. c. 19. non assumes, vt transferas terminos proximi tui, quos fixerūt priores in possessione tua, quam dominus Deus tuus dabit tibi in terram, quam acceperis possidendam. & Prouerbiorum. 22. ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. bonus text. in capit. primo. de sepultu. Poena autem turbantium vel occupantium fines, ponitur ab Hostiense Ioan. Andrea & Panorm. colum. fin. in cap. ex literis. de probat. & in peregrina. in prima par. verb. furtum. quæst. 6. & modum procedendi contra occupantes terminos. ponit lex. §. titu. 3. libr. 7. ordi. l. §. titu. 1. lib. 8. ordina. l. 10. tit. 11. lib. 3. ordina. & facit. l. §. tit. 16. supra hoc lib. 8. ordi. quibus adde petuio. §. 1. & §. 2. in curijs de Segouia Anni. 1532. non ergo licet terminos alienos alterare neq; occupare sub pœnis in prædictis iuribus statutis. merito neq; vias publicas, quæ publico muneris & vsui totius reipublicæ & ad eius cōmunē vtilitatē sunt destinatæ adde. l. 1. 2. & 3. titu. 6. De los que cierran los caminos. lib. 4. fori. & l. 4. & 9. cum tribus sequentibus tit. 18. par. 3.

Tom. iii.

Aa 4

a ¶ Pechar

a ¶ *Pechar cient maravedis.* Hodie verò pœna huius legis est aucta in pœnam. *de seys mil maravedis.* vltra alias pœnas statutas à iure, vt habetur in noua Recopilatio. legum regni. in lib. octauo. titul. nono. l. tertia. & in l. prima. titulo. 12. eodem libro.

¶ *Lex XXIX*

b *Todo aquel q forada casa.* Aperiens domum alterius, vel præstans opem, vt delictum committatur, puta raptus, homicidij, vel huiusmodi estaleuatus, & amittit dimidiã partem suorum bonorum cameræ regi. adde legem. 6. & ibi Motal. verb. *Maera.* tit. 5. libr. quarto. fori legum. vbi imponit pœna mortis p primo furto, & idẽ est declaratum in l. 74. Styli. dicens. *Y esso mesmo ha de morir si subiere por pared, o entre por finiestra, o por tejado, a la casa de ue morir, o si*

abriere la puerta con llave, o en otra manera, o descerrajare arca, o si entrare en otra guisa por la puerta seyendo abierta è le fallaren, que esta escondido en casa, dene morir por ello por justicia. notabis prædictam legem vfu receptam propter prodicionem admixtam, quam in prædictis casibus continet maleficium? Quo fit quod mandans fieri clauem adulterinam & faciens seu procurans nomine incarcerationi ad infringendum carcerem, & vt liberetur incarcerationis, vel vt aliud maleficium committat in domo, seu arca alterius tenetur pœna huius legis cum sit aleuatus, tum etiam pœna dictarum legum fori & Styli, quia omnes sunt cooperatores in sollicitate adulterando clauem ad maleficium committentem.

deue pechar cien maravedis^a para la nuestra camara, y desfogalo que hizo a su costa, fasta treynta dias.

¶ *Lex. XXIX. Idem.*

TODO aquel, que forada casa^b, o fiziere lugar por donde hombre entre a fazer maleficio, cae en caso de aleue, y la meytad de sus bienes, son para la nuestra camara.

¶ *Lex. XXX. Idem.*

LA pena en que caen los caualleros y fijos dalgo, que vnos a

dũ. Igitur merito eadem pœna sunt puniendi. capitul. primo. de officio delegati. & ad Romanos. primo. ad finem. & verè mandans committit delictum quo ad effectum pœnæ, nam æqualis erit, cum actualiter delinquenti. capitulo. Mulieres. §. primo.

otros se tomaren las fortalezas, o castillos contiene en el titulo de los fijos dalgo^c.

¶ *Lex. XXXI. Idem.*

Trosi todo hombre, o muger q fue re cabeçalero^d, o testamentario de otro y rescibiẽre el testamento y no lo publicare fasta treynta dias siguientes, ante los Alcaldes dellugar, o ante qualquier dellos, pierda lo que le fuere mandado por el testamento, y fino le fuere mādado cosa alguna, pierda el

scalas fortẽ fenestris supponat, aut ipsas fenestras, vel ostium effringit, vt alius furtum faceret qui v ferramenta ad effringendum, aut scalas, vt fenestris supponerentur, commodauerit sciens, cuius rei gratia commodaret. l. qui seruo. ff. de furtis. l. si quis vxori. in principio. & est textus hic ibi, o fiziere lugar, &c.

¶ *Lex. XXX.*

c ¶ *En el titulo de los hijos dalgo.* Scilicet, titulo secundo. libro quarto. supra in l. decima.

¶ *Lex. XXXI.*

d ¶ *Que fuere cabeçalero.* Concordat l. quarta titul. secundo. lib. 5. ordinamenti. vbi vide posita in glos. & l. sequenti.

res. §. primo. de sententia excommunicationis. facit l. certẽ. §. primo. ff. de precar. & sic præstans opẽ vel consilium furtum facienti propriè non committit furtum licet puniatur actiõe furti, vt declarant Raphael & Alex. in l. 3. §. si rem. ff. de acqui. pos sessio. declarando gl. ibi, verb. committitur. Secundo pro hac parte, est text. in §. interdum. versicul. ope. Instit. de oblig. quæ ex delicto nascuntur. Ope (inquit enim) & consilio eius quoque furtum admitti videtur, qui

¶ Lex. XX XIII.

^a *Que cierra y embarga.* Adde quæ dixi in l. 28. supra hoc tit. adde. l. iniuriarum actio. §. si quis me prohibeat. ff. de iniurijs. Poena autem occupantiū vias, seu calles publicas, ponit etiam Nuniū Auen-

dan. in tracta. de exequen- dis mand. re- gum Hispaniæ. l. part. c. 19. fo. 129. co- lū. 2. num. 40. Cassan. in cō- fuet. Burgun. rub. 1. §. 1. nu. 35.

¶ Lex. 34.

^b *Fuyere de la ca- dena, vaya por fechor.* Nō qđ censetur cri- men per fu- gā probatū, sed ex eo, qđ fuga magnum indicium deli- cti præstat, vt tenent docto- res post Barr. in l. admonē- di. ff. iure iu- rando. & in l. lex Cornelia. ff. ad Syllaniam. Matth. de Af- flict. in const. Neapolit. lib. 1. rubri. 2. l. n. 10. fol. 68. co. 4. optim^o tx. in l. 130. styli quā citat Nu- nius Auenda- nius de man- dat. regum. 1. parte. cap. 22. nume. 9. vers. Nam supradī- cta. fo. 136. se- cundū nouis- simā impres- sionem, Mon- talu. in. l. 4.

salario, qđ deue auer por su trabajo, segun vso de cabeçalero, y peche cient mrs para la nuestra camara.

¶ Ley. XXX II. Idem.

Q Vāto daño rescibieron la parte, o partes que hā de heredar, o auer por las clausulas que se cō tienē en el testamēto, pague lo doblado de sus bienes propios a la nuestra camara.

¶ Ley. XXX III. Idem.

Q Valquier conce- jo, o otra per- sona qđ cierra y em- barga^a, las calles y los rios que entraren por las ciudades y villas, por donde suelen an- dar los nauios, y pe- scados, y hazer otros officios, que commu- nalmente suelen aco- stumbrar a prouechā- dose todos del lugar y tierra communal-

versu. *E si alguns no fallaren.* tit. 3. lib. 2. fori legum imo si capiatur & sit præsumptio contra eum pro- pter fugam, tamen propter fugā præsumptionē non potest subijci torture per. l. milites. C. de quē- sio. vbi ad torturam requiruntur argumenta, seu

militia in plu- rali, & est ra- tio quia fuga non respicit directē deli- ctum, sed tui- tionem per- sonæ, licet ali- qui iudices cō- trariū faciant & male. Ioan. Andr. in ad- ditio. ad Spe- cula. titu. de præsumptio. §. species. ver- sic. 2. dubita- tur Montal. vbi supra, sed poterit pro- cedi cōtra eū sine alia cita- tione secun- dum Io. An- dre. & Mon- tal. vbi supra qđ fuga non probet deli- ctum probat. l. lege Corne- lia. ff. ad Syl- lanian. l. 1. §. si autē post cōmissum. C. de raptu vir- gi. l. raptores. C. de episco. & cleric. & in authen. de ex- hib. reis. col- la. §. imō inua- lidū esset sta- tutū inducens fugam proba- re delictū cū esset contra- ius vt quis ex præsumptio- nibus damna- ri possit. l. ab- sentem.

mente, quando los han menester, peche cient maravedis pa- ra la nuestra camara, y desfaga el embar- go que fue fecho, fa- sta treynta dias a su costa, en tal manera, qđ finque desembar- gado, segun que an- tes solian ser. Y esto sea cumplido so pe- na de la nuestra mer- ced, saluando ende a- quel, o aquellos qđ mo- strarē priuilegios de los Reyes donde nos venimos: como les fuerdado y otorgado por ellos haziēdo en ellos mencion en co- mo ge los dan por ju- ro de heredad.

¶ Ley. XXX IIII. Idem.

TODO hombre que fuyere de la cadena, vaya por fe- chor^b, de lo que le fuere acusado: y pe- che mas cient mara-

sentem. ff. de poenis. l. 1. §. diuus. & in l. fina. ff. de quaestio. & l. milites. §. oportet. eod. titu. de cuius veritate adde Decium post Felinum. in cap. sicut. de probatio. nu. 56. pro vtraq; parte ibi plura adducens fundamenta & valeret cum essent delicta manifesta cō

tra fugiētem, & qualitas de liciti poenam mortis postulare. secundū Deci. vbi supra Duenas, regul. 389. amplia. 1. quē rogo videas ad Commentum huius legis, nam bene ac late loquitur in dicta regu. 389. vsque ad reg. 393. in clu siue fuga facit indicium con

tra fugientem quando ipse fugiens esset alias male vitæ & famæ, alias secus. Salyc. in l. final. C. de quaestio. & est dictum aureum & singulare, ex quo multum honoris & lucris acquirere poteris, si fueris aduocatus partis offensæ, nec inuenies ita copiose apud alium secundum Hippoly. in singul. 217. num. 3. & ultra supra citata adde Iacobum de Nouello in practica & theorica causar. crimina. pag. 500. num. 74. versic. ideo nota & tene menti fuga arrepta. & Matthesi. in sing. 145. nota aureum dictum & Gabriel Sarayna in additio. qui plura citat & Hippoly. in singul. 115. incipienti. fuga non semper vbi dicit aduertendum ad vnum, quod casu quo fuga faciat indicium, seu presumptionem, contra aliquem, tunc talis presumptio inducta per fugam tollitur per iuramentum fugientis, ita singulariter Cynus in l. fin. C. de requi. reis. ibiq; Hippolyt. citat alios. & reputat mirabile & menti tenendum adiuuandum amicum contra quem est indicium fugæ & Sarayna vbi supra. & adde Anto. Gom. de delictis. cap. 9. de captura reorum. num. 11. & l. 13. titu. 29. part. 7. in versic. *Mas si por auentura*. l. eos. ff. de custo. reorū. tu dic quod fugiens à carcere, etiā frangendo carcerem poena pro fractione est arbitraria & puniatur violator carceris, ipsum flagellis cedendo, vel alia poena ad arbitrium iudicis pro fractura carceris, & maiori diligentia custoditur deinceps & est practica communiter recepta, quæ colligitur ex dicta. l. 13. ad fin. titu. 29. part. septima. adde Pa-

uedis para la nuesta camara: y el que lo tenia preso responde en su lugar: y peche ciēt mara uedis para la nuestracamara.

¶ Ley. XXXV. Idem.

Q Valquier que cōsaeta matare, o hiriere en ciudad, o villa, o en nuestra cor-

normita & eius postilatores. ca. à nobis. nume. 3. tetigi etiam in l. 4. vers. *Aunque no acabe*. tit. 12. isto lib. 8. supra. & adde notata per Auilens. in ca. Prator. c. 18. n. 36. cum pluribus sequentibus. & circa hanc. l. adde Barto. in l. 1. in fi. ff. de his qui sibi

te, aunque el ferido no muera: demas de la pena q̄ deue auer en el cuerpo, pierda la meytad de sus bienes, y seā para la nuestra camara. Y esto se entienda, al que matare, o firiere en la manera sobredicha.

consequatur maiorem iusticiam apud superiorem non dicitur fregisse carcerem, imò admittitur per iudices, del crimen, & datur prouiso in forma contra iudices inferiores, vt non procedant omnino contra eum nec contra eius bona, & ita practica. tur, theorica colligitur ex l. quis sit fugitiuus. ibi hoc ita si eum. ff. ad l. edicto. ita Paris de Puteo tracta. syndica. cap. cum iudex. num. 10. & Paulus Guirlandus de custo. incarceration. in princip. cap. de fuga reorum. numero vigesimo. & Cacia. Lupus tracta. de debitore fugitiuo. questione prima. Bossius in pract. crimi. titu. de incarceration. fideiuss. nu. 46. pag. 34. & quæ notat Barto. in §. sicut dicit l. quis sit fugitiuus. Bald. l. prima. C. de seruis fugiti. & in practica. Foller. tracta. ad defensam. num. 201. pag. 651. Hippolytus consil. 122. nu. 3.

¶ Ley. XXXV.

¶ Consaeta matare. Nota, quod qui in curia vel in ciuitate, seu villa homicidium commiserit, vel vulnus intulerit, quanuis vulneratus non decedat, nihilominus ultra alias poenas corporales amittit dimidietatem bonorū camera Regis, & hoc est propter criminis qualitatem in isto casu expresso in presenti lege. ad idem. l. quinquagesima. ibi, *ni balista*. &c. infra hoc tit. concordat. l. 5. tit. decimotercio, supra hoc libro octauo. ordinamen. & hodie habetur in l. quinta. tit. 23. lib. 8. nouæ Recopilationis.

¶ Passere

Lex. XXXV I.

^a *Pasere fuego.* Incendiari⁹ etiā si ex igne imposito in domo ad cōburendū aliquis mortuus nō fuerit, vltra pēnas corporales amittit dimidiā partē bonorū cameræ regis. Ratio quia cōmisit crimē proditiōis & licet fuerit attentatū & non cōsummatū debet puniri vt in l. 2. tit. 13. supra isto lib. 8. q. vltra cogitationē deduxit delictū ad actū & per eū nō stetit, ergo & c. arg. l. 83. Tau. adde tx. opt. & ibi gl. in l. data o. pera. C. qaccutare nō possūt vbi ponitur pēna. l. Cornel. de sicarijs aduersus incēdiarium.

Lex. 37.

^b *Siendole prauado que lo sabia.* Receptās

aliquē ignoratē nō tenetur pēna receptatoris, & in dubio p̄sumitur ignorātia nisi p̄betur sciētia ab Accusatore vt clare colligitur ex ista. l. regia, de qua latē Ant. Go. in tit. de delict. c. 3. n. 50. vbi nostrā. legē citat, dixi sup. h. li. 8. ti. 16. in l. 1.

ADDITIO.

† *Adde vltra autorē hic, que sit pēna receptantis in p̄pria domo lufores causa lucris satis per autorē in tit. de luforibus supra, cū huiusmodi fœnus tā quā improbū, phibeatur per. l. 4. vers. (y rentas de los) tit. 7. lib. 8. recop. malē. n. acq̄sita maledilabuntur diuitiæ. arg. c. maiores. 16. q. 7. q. a vt inquit Cicero, quid p̄dest stulto habere diuitias, cū sciētiā emere nō possit. Veræ. n. diuitiæ ibi sunt, vbi nulla indigentia (ait Mercurius Trimegistus) maxime ex ludo imp̄bato vt supra dictū est, per autorē in tit. de los tabures. Pro cuius declaratiōe quæ rō quid significet iste terminus (tabur) & dicendū est quod hæc dictio tatur chaldaica, hierosolymitana est significās quasi futū ludo, Verū altius cōsiderās quid significet ista dictio tatur, duximus dicēdū dictiōē esse ex verbis transpositis cōpositā, tatur. i. hurta, tales. n. tahures ab effectu. fures*

& latrones appellātur. Nec mirū cū explorati iuris sit qđ verba. trāsp̄sita & trāsm̄mata idē significēt, & sensum nō mutent vt p̄bat. l. p̄p̄steri. C. de testa. § 3. insti. de inutilibus & p̄ hac nostra cōsideratiōe allego. l. 6. ibi. *ca todo home deue asmar*

*que los tabures por fuerça conuiene que sean ladrones. ti. 14. par. 7. & in iure si futū sit cōmissū in ludo actio furti denegatur. l. 1. ff. de aleatoribus. Quæ autē sit ratio non ineptā puto posse adaptari vltra ibi posita, quia apud nos extat pro uerbiū. q̄ *quie hurta al ladron gana dias de perdōn.* qđ pro uerbiū colligi pōt ex argu. l. si pater. §. si qs. ff. de donatiō vbi dicitur qđ eximius la*

to a otro a aleue o traycion: o muerte se gura : o tuuiere tres dias en su casa seyēdo le puado q̄ lo sabia b quado lo rescibio en su casa. Este tal acoge dor seatenido de dar el malfechor teniendolo en su casa: y si no lo diere pierda la meitad de sus bienes : y aya dello el tercio el juez : y el otro tercio sea para la nuestra camara.

bor est eripere creptū à latronibus, & adeo nociuus est ludus reipublice qđ non ludus sed fons, & origo criminū, & delictorū cōsideratur, ab Imperatore in. §. si. ibi qs ludus appellet, ex qbus crimina oriūtur in p̄mio digestorū, vñ Iosue. c. 15. ait nō sedit in cōspectu ludetiū & Tob. c. 3. nūquā ludētibus me immiscui, neq; cū his, qui in leuitate ambulāt participem me tribui. Clericis autem adeo est ludus prohibitus ex cap. clerici de vita & honestate. Concil. Triden. sess. 22. cap. primo. vt si lufori cōferatur beneficiū collatio sit nulla. ca. inter dilectos de excessibus p̄lat. vbi cōmuniter docto. & si erat occultum debet irritari, vt tradit Paris de Puteo de ludo. num. 44. quod est notandum ad interpretationem Trident. sessio. 24. ca. 18. ibi cum eligat nam si sint duo examinati quorū alter est lufor, debet p̄ferri alter ceteris paribus adeo quæ quod lufor minus doctus debet iudicari & potest appellari per alium. Iuxta Bullam Pij V. Anni. 1566. Quid autem si lufor furatus est lapides ludi (qui appellantur los abonos) ponunturque in modum depositi, vt melius ludus perficiatur, cum eis tamē acquiuit magnam summam

mā pecuniarū secrete aut etfi corā oibus) ibidē pe-
cunias restituit an lusor teneatur restituere acqui-
sita tāquā ex initio vitioso? & videtur qđ teneatur
arg. l. ancillā. C. de furtis, vbi licet partus ancillā
furatus fructus dicitur, nō tñ pōt vlcapi facit. l. si
matrē. C. pro emptore. Cōtrariū tñ tene ex gene-
ralitate. l. r. §. itē. ff. de aleato, pro qua est. l. si heres
3. ff. ad. l. falcid. quā exornat. D. Antonius de Que-
sada lib. diuersarū quāst. c. 25. n. 21. in medio ma-
ximē qđ coiter nō tenetur, restituere qđ amplius,
quā furatus est. Quid de ludente p aliū, an puniri
valeat, viderur qđ nō, siquidē ppter nō ludit. l. of-
fa. ff. de religiosis & l. 2. verb. por cada vez. sup. de
lusorib. verba. n. legis verificari debēt in casu ve-
ro. l. 3. §. hęc aut. ff. de neg. gestis. l. 1. ff. de fōte. cō-
trariū tñ tenet praxis, siquidē ludere dicitur, qđ p
aliū ludit. l. certe. §. 1. ff. de precario vbi dicitur qđ
si pcurator meus me mādātē vel ratū habēte pre-
cariū rogauerit, qđ ego precariū ppter habere di-
cor, alias esset defraudare legē cōtra l. nō dubiū. C.
de legib. vnde ludēs vltra permīssum delinquere
dicitur & sic debet puniri, tā mādās, quā mādātā-
rius arg. c. mulieres ad fi. de snia, excōmun. & an-
licite sūt spōsiones in ludo vide Strachā in titulo
de mercatura, pag. 197. n. 3. Quid aut intervidētes
ludere? ibidē pag. 192. n. 1. quid de recipiēte decē
si luserit triginta, & quid si imposita sit ibidē pœ-
na, nomine alteri? ibid. pag. 192. ver. hinc. n. & ver-
si. itē quero, & pag. 495. n. 5. & seq. & an valeat pa-
ctū de nō recedēdo à ludo vide Auiles. c. 29. prae-
torū, quid de scholari, qui ex ludo lucratus est pe-
cunias, quas ipse tenetur restituere si restituit pau-
peribus an liberetur à restitutione vero dño faciē-
do & dic qđ nō ex reg. tex. in. c. eā te de iur. iura.
qđ militat. in oibus? quid aut si ex ludo acquisiuit
pecunias, ex quibus collatores opipare comede-
bāt & respicientibus donatæ sunt pecuniæ ppter
lucrū, id est, *dar barato*, si iste cōpellitur p iudicē re-
stituere an sūt deducendę huiusmodi expēse, &
cōmuniter tenetur, quod cōpelli nō pōt: nisi qua-
tenus sūt locupletatus in bonis suis per. l. itē ve-
niūt. §. praeor hęc. & l. si lege. ff. de petitione hæ-
reditatis, quibus adde Medin. in. c. de rest. q. 10. &
Sor. lib. 4. de iust. & in. q. 7. art. 1. & 3. vñ tñ ad-
uerte, qđ licet de iure regio est limitatū tēpus ad
repetēdū, scilicet. 8. diēra & per inquisitionē ad
duos mēses, vt late p autorē suprā, tñ in vniuersita-
te hac Salmātina huiusmodi, tēpus nō currit scho-
larib. quinimo quocūq; tpe fit restitutio & sic tx.
in. l. si. C. de religi. & sumpt. funerū est incorre-
ctus in hoc tribunali & sic practicatur (& hoc ius-
tissimē fit) idq; per licētiarū Ludou. de Aualos iu-
dicē circūspectissimū vniuersitatis sic practicari
vidi. Horū tamē ludorū, magis pessimus & noci-
uus est taxillorū, idēo grauiorib. pœnis debet coer-

ceri, vt habet in. l. 15. tit. 26. lib. 8. recop. dubita-
tur si domus vbi luditur sit cōfiscāda an alia bona
existētia, & apta ad ludū, vt sunt scamna. & Buf-
feta, sup quibus luditur debēat cōfiscari & dicēdū
est qđ sic arg. l. sed addes. §. illud. ff. locati. nā ppter
vnūquodq; tale & illud magis auth. multo magis.
C. de sacrosanct. tradit Bal. in. l. cū proponas. nu.
5. C. de nautico fœnore, ludi aut inuētor, traditur
quod fuit taxillorū Palamedes in exercitu cōtra
Troia. ex Macrobio, quē citat Soc. in. c. inter dile-
ctos de excess. praela. nos tamen cōtrariū affirma-
mus. Imō quod taxillorū ludus fuit inuentio dia-
boli, quia sicut Deus inuenit viginti & vnā literas
alphabeti (licet aliæ postea sint additæ ad cōposi-
tionē sacre Bibliæ) ita diabolus inuenit aliam Bi-
blā. i. dados in quolibet istorū cū habēat sex fa-
cies & omnia puncta nigra ad instar literarū con-
ficiunt. nu. 21. in quorū vñ omnis malitia reperi-
tur & peccatū. & ipse diabolus multū in eorū exer-
citio colitur & veneratur & quot sunt puncta in
taxillis tot ab eis scelera perueniunt, decreui tamē
numerare per ordinē peccata, quę ex ipsis proce-
dūt & sic prima litera est. A. quasi denotās primū
punctū id est amissionem tēporis indicat, quo ni-
hil est pretiosius ex Paulo. 2. Corint. ca. 6. & Ber-
nard. dū dicit quod nihil est pretiosius tēpore &
Seneca ait, quod nulla est maior iactura quā tēpo-
ris amissio, quæ nō pōt, recuperari, & an schola-
res qui debent tempus suū studio cōsumere & cō-
trariū faciāt peccent. vide Florentinum. in. 3. par-
tit. §. c. 2. §. 11. & infig. Naua. in Man. c. 25. n. 59.
secunda litera, quæ indicat. 2. pactum est. B. id est
Blasphemias insinuans, quæ in ludis concitantur
præcipuē cū quis mittit sortem, & capit azarem,
nam raro in ludo pendente à fortuna luditur sine
blasphemia, propter quā aēr respirans corrumpi-
tur & cœlū fit pestilens, vt fatetur Imperator in
authen. vt nō luxurientur cōtra naturā. vers. do-
cemur collatio. 6. de quarum pœna satis per autho-
rē & nos alibi diximus. 3. litera est. C. quæ nume-
rum. 3. insinuat id est cōtumelias quæ adinuicem,
lusores in se iactant se appellantes, o asine, o fatue
quod satis inurbanū est & extra religionem: homi-
nes enim facti sunt ad imaginem Dei qui tot con-
tumelijs vituperari non debent ex Paulo. 1. Co-
rinthiorum. c. 6. nescitis quoniam corpora vestra
membra sunt Christi. cap. in eo. 32. quæst. 4. ar-
gum. l. si quis in metallum. C. de pœnis. tales enim
non reputo immunes à peccato mortali ex Tho-
ma. 2. 2. quæst. 72. art. 2. qui allegat illud Matth.
cap. 6. 4. litera est. D. id est insinuans dissipatio-
nem substantiæ temporalis, de quo loquitur Luc.
cap. 15. ibi, dissipauit substantiam. & multa in pro-
posito sapientissimē congersit insignis FRA-
TER DIDACVS STELLA. ibidem
& an

& an filius reperere possit bona depdita in ludo per patrē, vide Ias. in §. item si quis. n. 3. & 28. in §. de actio. & an possit pater dissipare bona. vide l. Marcius ibi In mari proijcere. ff. de cōdit. vbi loquitur in alio ppositio & quod nō possit, sed qđ si lijs & cōsanguineis teneatur eius bona relinquere tradit Peralta in rub. n. 11. ff. de hāred. insti. & qđ teneatur ex pcepto adde Ias. cōf. 141. vol. 7. li. 4. & quod peccet pferens extraneos parētibz vide Benedi. in c. Raynūtius verb. & vxor. nomine Adelā. n. 4. de testa. quia pater adeo teneatur filijs, quod peccat ingrediēs monasterium. & mortaliter dimittēdo filiorū obsequia ex D. Th. 2. 2. q. 36. art. 4. idē in filio probat tex. in c. si qui si li. 30. dist. & Fel. in c. in pāsentia nu. 39. de pba. qđ. qualiter aut pater possit filios defraudare legitima vide Iacob Menoch. de recuperāda. rem. 9. nu. 177. §. litera est. E. idest ecclesiā, & legū cōtē prū denotās. c. clerici. de vita & honest. l. fi. C. de religios. & per totū titulū supā. Quā obligant in cōscientia ex. ca. 2. de maiortate & obed. tradit. Th. 1. 2. q. 36. ar. 4. & 2. 2. q. 168. ar. 4. Syluest. ver. obedientia. Doct. in c. 1. de constit. & ista est magis cōmunis opinio etiā si appōita sit pēna pecuniaria. 6. litera est. F. id est Furtū declarās: quia nō habētes quod ludere possint deueniunt ad furta, vt adnotauimus supā. 7. litera est. G. quā Gulam denotat. frequēter. n. ludētes acquisita. cōsumunt gulose. ludus. n. filius gulā dicitur, vt cōstat. Exo. ca. 2. quod Populus sedit manducare & bibere & surrexit ludere: facit illud Tobia. c. 3. nūquā cum ludentibus me immiscui neq; cum ijs qui in leuitate ambulant participē me tribui, & inconuenientijs gulā inquit Hippocrates. li. 1. aphorismorum c. 3. quod repletiones in vltimo. existentes periculosā sunt & lib. 6. c. 39. (inquit) quod repletio cōuulsionem & singultū facit pbat tex. in c. neq; tales de cōsecratione. dist. 5. in ludo. n. in fine anni omnes sunt deperditi, plus. n. est perditū quam acquisitū qui. n. lucratur, lucratur infernū & qui perdit, perdit animā & bona. 8. litera est. H. id est homicidiū nā lufores ex verbis, ad verbera veniūt & deinde ad homicidiū. 9. litera est. I. quā in uidiā denotat proueniens ex altero qui alterum deuincit. 10. litera est. k. quā carestia in domo luforis pnotificat, nō deficit panis, nō vestis, vxor conqueritur & familia irascitur, nulla verō pax in eis est ait Elai. c. 48. 11. litera est. L. laudatio mala dicitur quā laudatibus esse bonos lufores suū honorē deturpat Psa. 9. laudatur peccator, in desiderijs animā lux: rursus quid gloriari in malitia? & Iob. c. 20. laus impiorū breuis & gaudiū hypocritarū ad instar pūti. Quid in clericis declarat, & quā sit graue crimē in clericis cū malefecerint gloriari nullus sanē mētis ignorat. de excelsibus pzelato.

12. litera est M idest, Mēdacia. quot. n. in ludis pferatur lufores me intelligūt qđ improbatū est a Deo ex Psa. 9. perdes oēs qui loquūtur mendaciū tales. n. filij diaboli efficiūtur qui est pater mēdaci ex Ioan. c. 11. Sed est dubiū quis dicit se habere (Primerā) cū nō habeat. focius id audiens, qui 39. pūcta habebat, proijcit chartas suas (vt victus) postea patefit veritas, ipse tñ vult consequi manum quia alius per projectionē chartarū, ius sibi cōpetere dicebat ex arg. text. in §. fi. insti. de iniuri. tñ in odiū dicētis mēdaciū, & si 39. pūcta nō demōstrauerit creditur habuisse arg. c. 1. §. vassallus ad. 1. si de feud. defūcti cōtrouerfia. facit. l. si dubitet. §. ita demū. ff. de fid. iuss. l. hāreditas. §. fi. ff. ad. l. falcid. de effectibus mēdaciū vide c. ne quis. 2. 2. q. 2. & Ias. in §. omniū. n. 80. de actio. glossariū Marci Mantuz. Class. 2. c. 48. Cou. lib. 1. Var. c. 1. n. 2. Bened. in c. Raynu. verb. & vxor. cl. 1. n. 163. dē testam. 13. litera est. N. negligētiā luforū indicat & vt maius tēpus habeāt, missas nō audiūt nec cōcōiones qđ est signū æternæ damnationis: quia qui filius Dei est verba Dei audit Ioan. c. 8. 14. litera est O. odium quippe est, qđ inter lufores oritur & semp clamāt perdētes o lude cur me deseris. 15. litera est. P. Participationē sceleris: insinuas semper. n. sunt multi habētes certa loca ad ludendū & si iniuria fiat tali receptatori nō datur actio. l. 1. ff. dē alea. vt supra dixi. Quid si dētur pecuniā ad ludēdū idē ex. l. si vero. §. qđ adolescēs. ff. mādati. l. fi. §. si in alea. ff. quar. rerū, veditio seu emptio, ibid. facta, est nulla ex d. l. fi. l. 36. ti. 5. par. 5. & de mutuāte vide Alex. in. l. si cū dotē nu. 4. ff. solu. matri. Bar. in. l. si quis cū sciret. ff. pro emptore qui. n. talia agūt inquit Apostolus, quod digni sunt morte. ad Rom. c. 1. 16. litera est. Q. quēstiones luforū demōstrat, qui sibi ad inuicē negāt pūcta, dehonorātur cōtra Aposto. c. 12. ad Rom. honorē inuicē peruertentes. 17. litera est. R. Rapinā inter lufores insinuat, vnum tñ si lentio nō pateribo cur licentiati eorū in sciētia per istā literā. R. notātur iuxta cōstitutionem siudij. 18. quare tñ ponunt. A. quā imperfectionē denotat ex gl. 3. c. post quā. 13. q. 2. ad declarandā eorū sciētiā, cum per literā. T. quē appbationem denotat deberēt ponere vt tradit Coras. ad. l. 2. §. postea. n. 8. ff. de orig. iuris & nullā aliā rationem assignare valeo nisi qđ litt. R. Canina appellatur, quia rugiendo cōtritis dētibus illā literam exprimunt & sic reprobātes huiusmodi graduādos. per illā literam. R. ad gradum licentiatūrā, illo signo vtūtur. licet. gl. in. l. 1. ff. de postu. doceat qđ in ijs quē proueniūt a iure posituo non sit reddēda ratio huiusmodi literā reprobationem significant, aliā autem approbationem, vt ex tenore colligitur, & an approbans non approbandum vel reprobandans non reprobandum, in omnibus sciētijs ad

tijs ad quod teneatur vide Caiet. in sum. verb. doctorem de origine, & ordine doct. vide Coral. in l. 1. §. & vt obiter. ff. de origine iuris. Vnum vero aduertam, quod Deus neminem reprobauit faciem quod in se est, scientia autem huius mundi stultitia est apud Deum Paul. 1. Corint. c. 3. crederem tamen. Quod si graduandus semper in sua facultate insudauerit quod debet approbari si ex aliqua causa accidentali aliquid in examine sufficientiæ habuerit, timor enim & verecundia tantorum doctorum grauissimorum multoties facit balbutire scientia autem inflat meritis Salomon ait, quod qui addit scientiam & laborē addit: humilitas autē in doctoribus omnibus est speciosa & laudabilis, licet sint aliqui adeo inflati, qui singulis quoque verbis se nouē id dicere referunt non considerantes, quod nil dictū, quod non sit prius dictum, vt inquit Philosophus, & alter dixit se nihil scire Mercurius autem Trimegistus ait quod maxima pars eorum quæ scimus minima est eorū, quæ ignoramus. 18. litera est. S. Scandala denotās & sic ait sacra scriptura, vti illi per quæ scandala veniūt. 19. litera est. T. Tristitia significat, quæ ex pecunijs deperditis causatur. 20. est. V. quia vsura in ludo vertitur siquidem cū decem lucratur viginti: & an liceat alicui emere vasa argentea soluendo manuum opus cum fuissent quasi nulla opera dicendum est quod non, cum sit vsura palliata & talis cōtractus est in fraudem vsurarum per quem fit legisfragus argumento legis nō dubium. C. de legibus. Vltima litera est. X. quæ Christianitatis vituperationē indicat, per ludū. n. nomē Dei vituperatur. Quid autē de ludo chartarū dicendum est, quod diabolus inuenit ad solatium lusorum, qui posuit quatuor differentias chartarū in quibus ipse etiā maximē colitur & veneratur. Principalis autē ludus appellatur, Primera, quasi primū omniū ludorū locum obtineat quæ nihil aliud est, quam conglutinatio quatuor chartarum diuersi generis, quæ ducit homines ad finē, de quo ludo extat tractatus in lingua Italica compolitus. Sed se offert dubiū quotidianū, an habēs optimū ludū & simulatē (inquit) transeat, ad effectū decipiendi sociū, vt sic eum incitet, an liceat vti ista cautela, & videtur quod nō argu. l. 2. §. idē cui si odorem. ff. ne quid in loco publico vbi solus odor in alienum missus mouit rem & pro eo datur actio facit. l. itē Mella. §. sed si ver sic. nā & cū eo. ff. ad l. Aquiliā. l. si quis fumo. cod. tit. cōtrariū tñ tene: nā lutores possunt vti omnibus cautelis, quæ sunt in ludo approbatæ & cōmunes arg. l. in caut. la. 2. §. idē Pōponius. ff. de minoribus, & facit illud Poēta. 2. A Encidos dolus an virtus, quis in hoste requirat, chartarū autē insignia nota sunt nā Bastos admodū Baculorū depicti sunt ad denotandum quod lutores ad vltimum in pau-

peratē deuenient, alia aurei appellantur, nā respicientes illos cōtinuo pallidi redduntur. Alia stēmata ad modū crateræ sunt depicta quasi lutores deuoratores & gulosi, qui semper appetūt bibere significant & an valeat sponsio ad fortiter bibendum vide Stracā de mercatura. pa. 193. vers. item quæro & sic Tridenti. Coercet clericos huiusmodi exercētes, contra quos possunt adaptari verba Iob. c. 2. 1. tenent Tympanū & gaudent ad sonitū organi & in pūcto ad inferna descendūt. Finaliter dubitatur iurās nō ludere sub pœna intrandi religionem an cōtraueniēs teneatur vel possit cōmutare virtute Bullæ: casus est singularis & quotidianus & per cōsequens attendendus, vt inquit I. Cōsultus in. l. legau. ff. de liberatione legata pro cuius resolutione sciendū est, quod votū hoc pœnale ante aduētū cōditionis pōt Episcopus cōmutare aut irritare. c. 1. de voto, quod adeo pcedit qd et si iuratum sit nō petere relaxationē & casu, qd sibi cōcedatur quod ea nō erit vsus, adhuc tamen pōt ex causa irritare. arg. ca. veniens de iur. iur. & tradit F. Franciscus Alcocer de ludo. ca. 13. sed post quā est adimpleta cōditio (id est que iugo) est dubiū & videtur quod iā sit votū purū, effectū religionis & sic nullus præter Papā pōt dispētare seu cōmutare ex Soto. lib. 7. de iust. & iur. q. 4. art. 3. vers. vnū neq; per bullā pōt, & vt tutiorē sequitur Coua. c. quāuis. 1. par. §. 3. n. 12. & Alcocer vbi supra, sed cōtrariū teneo imō quod adueniente conditione in proposita hypothesi, ep̄s pōt irritare seu cōmutare, & ratio est, quia est differētia inter votum si pater voluerit & in casu nostro: in primo enim casu, procedunt eorū dicta: nā tales habuerunt intentionē ad religionem sub conditione, qua adimpleta transit in votū absolutū, & sic in obligationē inuitabilē. l. cedere diē. ff. de verb. signif. in casu nostro. secus cū sit votū purū pœnale in pœnam fractionis primi voti, vnde non dicitur voluit religionē, sed nō ludere ad cuius obligationē eius animū inclinauit: nemo enim se obligat nisi habēs animū obligādū. l. Antistius. ff. de acqu. hered. l. si ego ff. si cert. pet. arg. l. corā. ff. de verb. quod tñ. votū de nō ludēdo non est Papæ reseruetū & sic siue ante impletā cōditionē, siue post, pōt episcopus dispensare seu irritare & etiā confessor virtute bullæ vt nos alibi diximus & hoc anno cōsului in mensē Maij. 1574. quod idem dic in simili specie in iuramēto de dimittendo cōcubinam sub pœna voti, valet enim talis promissio. l. ex ea parte. §. si mulier. ff. de ver. cui addatis Pala. rub. in c. p. vras. §. 2. n. 6. de ludo aut scachorū vi. gl. in l. error C. de iuris. & facti. cui adde duas quæst. singula. p. Bar. in l. si seruū. ff. de noxali. idē in l. legantis. §. si ex offi. ff. de leg. 3. Ab in. c. quoniā. n. 15. de offi. de leg. & de ludo adde Iacob. Menoc. lib. 1. de arbitr. centu-

centuria.4.casu.399.& Iulium Clarum lib.5.rece-
ptarum sent.5.ludus. Vltimo adde quod venden-
tes seu facientes taxillos puniuntur ex.l.7.tit.7.li.
8.Recop.neq; accusatus potest liberari a carcere
sub fideiussore donec sit condēnatus per.l.15.tit:

26.lib.8.reco-
pil. quid de vi-
dente ludum
dic quod pu-
nitur ex.l.in-
terdicim^o. C.
de episcopis,
quod est verū
in clericis, &
scholaribus se-
cus in alijs cū
l.regia id non
dicat ergonec
nos, vt inquit
Vlpia. in. l. si
seruum. §. 2.
ibi. non dixit
prætor. ff. de
adq.hær. Bor-
ni. Caua. de tu-
to. pag. 88.n.
98. & Stepha-
nus Costa, &
Caci. Lup. &
Palschafius. in
sto. in tracta. de Ludo.

¶ Ley. XXXVIII. Idem.

Otro si qualquier
que porrobar: o
robando matare o fi-
riere a otro en el ca-
mino a: de mas de las
penas que deue auer,
pierda la meytad de
sus bienes, y sean para
la nuestra camara. Y
robare en el camino
de ciēt mara uedis ar-
riba: aunque no mate
ni fiera, pierda la mei-
dad de sus bienes: y la

¶ Lex. XXXVIII.

a ¶ *Hiriere a otro en el camino.* Et est casus confrater-
nitatis (vulgo de hermandad) concordat. l. 6. titu.
13. lib. 8. suprà.

¶ Lex. XXXIX.

b ¶ *Matar alcalde, o juez.* Communior. l. 7. tit. 13. lib.
8. sup. & l. 5. tit. 12. cod. lib. vbi vide quæ notauim-
us in glo. que le maten por ello. & in l. 1. cod. ti.
12. in verb. nuestro alguazil. & adde nouam copi-
lationem legum regiarum lib. 8. tit. 22. in. l. 1. cum
sequent. ex quibus colliges pœnam offendentis
iudicem siue cum occidendo, siue vulnerando, si-
ue incarcerando, & de supremis iudicijs, qui fo-
cum regis tenent pœna est legis primæ cum dua-
bus sequentibus tit. 12. lib. 8. supra, & attentans in-
terficere iudicem si ipsum vulneret quamuis effe-
ctum mortis nō habuerit puniatur pœna ordina-
ria, cum id sit practicandum in atrocissimis deli-
ctis d. l. 5. ibi. y qualquier que matare o prendiere
facit. l. 2. tit. 13. isto libro. 8. & quæ notat Nunijs
Auendañus de mandatis regū Hispaniæ. 1. part. c.
22. n. 7. post Angel. conf. 14. Castanæum in cōsue-
tud. Burgund. rub. 1. §. 5. n. 10. Decius in. l. nō vult
hæres. ff. de reg. iur. l. 2. tit. 3. par. 7. Vtrū aut su-

giēs ad ecclesiam in isto vel simili delicto debeat
gaudere immunitate ecclesiæ? Auend. vbi suprà.
c. 22. nu. 9. tenet quod non: sed ego dubito cū pœ-
na seu priuatio alicuius iuris vel priuilegij non ha-
beat locū nisi tātum in casibus a iure expressis. gl.

in signis in. c.
fi. de iure Pa-
tro. las. in. l. il-
lā. n. 12. C. de
collatio dixi
ad Segurā de
bonis, lucra-
tis constante
matrimonio.
n. 16. Aleuo-
sus nō gaudet
immunit. ec-
clesiæ. c. 1. de
homicidio.

¶ *Nuestra corte.* Quæ dici-
tur vbi residet
Rex. Rebuff.
de forma mā-
dati Apostoli-
ci verb. extra
Romanā cu-
riā. pag. 197.
in cōcord. &
iniuria facta

meytad sea para el ro-
bado: y la otra meyt-
ad para la nuestra ca-
mara.

¶ Ley. XXXIX. Idem.

Qualquier q̄ ma-
tare Alcalde,
o juez^b, o official nue-
stro en la ciudad, villa
o lugar: o termino, o
official de la nuestra
corte^c que aya denos
salario: pierda todos
sus bienes applicados
a la nuestra camara.

Curię cēsetur facta Principi, cuius vices repræsen-
tat Ioā de Pla. in. l. nemo. C. de dignitatib. lib. 12.

ADDITIO.

† Adde vltra authorem quod in curia Romana di-
citur quis decedere & si quis sit extra eā per duas
dietas legales ex. ca. præsentē de præb. in. 6. secus
de iure regio per. l. 2. tit. 11. lib. 1. suprà. l. 3. ti. 16.
par. 2. & curia ibi dicitur vbi Papa per tex. sing. in
l. cum in diuersis versic. vbi quod principale. ff. de
religiosis & sumpti. arg. etiā. c. 2. & 3. de præb. in
6. Dicitur autē curia multipliciter, vt per Boeri.
de authorit. Cōcilij. n. 167. & Rebuff. in proœmio
cōcor. pag. 17. vers. qualis & glossarium Mantuæ
Classe. §. n. 110. qui Marcus Mantua appellatur.
Sed quid si Papa nō sit Romæ? sed forte alibi, an
ibi Curia dicatur? & dicendū est quod vbi est chā-
cellaria & audiētia Papæ ibi curia, et si Papa ibidē
non sit ex Clem. ne Romani. §. sanē de elect. Cu-
ria autem Pontificis dicitur atq; appellatur, Cor-
mūdi ad quod cætera mēbra & partes mūdi recur-
rūt ex. c. 2. de priuil. in. 6. adde q̄ scdm Alberi. in
dictio. Curia meretrix. dicitur quasi omnib⁹ se præ-
beat; nos tñ dicimus qd Curia dicitur quasi Cor-
vrit prætēdentiū vel quæ eorū marsupia curat. †

¶ Lex. XL.

a ¶ *Matare liebre, o perdiz.* Confirmatur ex responso Cesaris Caroli V. Imperatoris Regisq; Hispaniæ in Curijs ab eo celebratis Anno. 1528. en Madrid l. 166. & optima. l. 28. in Curijs Pincianis Anni 1537. *Otrofi,* por quanto *mu* chas ciudades, quã omni- no vide quæ imponit pœ- nam, vt non possint aucu- pari, vel ve- nari cum sco- pita, ni arca- buz, ni ninguna manera de

¶ Lex. XL. Idem.

Trosi, quien con fortuna de nieue ma- tare liebre, o perdiz, a- pague por cada lie- bre o perdiz cient ma-

y rna, sopena que el que lo contrario biziere incurra en pena de diez mil maravedis los quales se repartã en tres partes la vna para la nuestra camara y fisco, y la otra para el juez que lo sentenciar, y la otra para el que lo denunciare, y demas sea desterrado del lugar donde vi- uiere con cinco leguas al derredor por espacio de vn año y por la segunda & l. 7. in curijs Pincianis Anni. 1542. y para que en tiempo de cria y nieue no se cace ningun genero de caga en los meses de Março, Abril, y Mayo. de cada vn año mas o menos segun durare el tiempo de la cria en cada tierra, o prouincia, y que en el dicho tiẽ- po no se puedan tomar buenos. l. 1. de caga y pesca. Anni 1552. c. 1 y 2. & ibi. c. 4. que no puedan cagar con per- digones ni tenerlos en su casa, sopena de tres mil mara- uedis, y que le maten el perdigon, ni se cace con lazos de alambre, ni con otro instrumento ni genero del, ibi. c. 5. y cada vno de los pueblos ha de bazer ordenança en el tiempo que la caga cria, y en que no se han de tomar los buenos della, y se embie al consejo Real. ibi. cap. 6. que en los palomares ni en casas particulares que no aya trã- pas ni armadijos, ni añaçazas, y que las que estunieren hechas se derriben sopena) ibi. c. 7. que no se tomen palo- mas ni las tiren con ballesta, ni arco, ni piedra, ni las ar- men con redes ni lazos, ni con otras armanças vna legua en derredor donde ouiere palomar. Pragma. de caga y pesca del año de. 1552. 2. in ordine. fol. 3. & in. 1. Re- pertorio curiarum lib. 8. tit. 9. per totum. fol. 91. ¶ De venatione quibus causis possit prohiberi, & ad quid in foro animæ teneantur Domini ferarũ, qui eas custodiũt & de aucupatione auiũ, & quod sunt in triplici differentia, & columbaria an sint li- cita & quando capi possunt ponit Domini. Sot. lib. 4. de iust. & iur. q. 6. artic. 4. pag. 343. col. 1. & vtrũ sit licitum capere columbas? Respondendum est quod de iure cõmuni de alieno colũbario etiã in proprio nõ licet & capientes furti pœna tenẽ- tur nec possunt occidi. l. Pomponius. 1. §. 1. ff. fa-

mil. hercif. & ibi Flore. vbi dicit text. quod quan- diu habent consuetudinem reuertendi sunt in do- minio nostro. Guido Papæ decif. 218. & ideò di- cit Ioan. Faber. in. §. in his insti. de rerum diuifio, quod de consuetudine regni Franciæ approbatur

rauedis: y estos tales marauedis seãpara la nuestra camara: y lle- ue eltercio el accusa- dor: y el otro tercio el juez: y el otro el arrẽ- dador de nras penas.

quod colum- bæ sint in do- minio colum- barij vnde di- cit, quod ma- gis accedunt mansuetudini quam pisces q sunt in stag- no vel feræ quæ sunt in foresta circũ- septa. Cass. in

consuet. Burg. rub. 13. §. 9. col. 3. n. 5. de nostro au- tem iure regio per prædictam pragmaticam, solũ habet dominium intra leucam à loco quo est sitũ columbarium non extra. ¶ Vtrum sit licitum co- lumbas tenere in columbarijs? Responde quod li- cet dum tamen domini pabulum sufficiens pro co- lumbarum nume. in colũbario existentiũ suppe- ditẽt, nec est crimẽ si aliquid exterius de fatiis vici- nis nutrimẽti percipiant. Est. n. hoc genus aui nõ solũ in escã verũetiam ratione stercoreationis rei- publicæ vtile quare nõ est cur prorsus à ciuili re- publica ablegentur, eũ maior sit vtilitas quã dam- nũ, ideoq; innocẽs dicitur victus earũ. c. nõ omnis 2. q. 7. tenet Dom. Sot. cõtra Caieta. vbi sup. pag. 344. col. 1. & quod nõ peccent domini colũbario rũ si tẽpore debito sufficiens nutrimẽtum colũbis dederint nec de dãnno tenentur nisi esset notabile & esset dominus paratus dominis fegetũ emẽdare & quod nõ præsumatur dãnnum nisi de cõtrario cõ- stet, quia colũbẽ vermes & mala semina cõsumũt & stercoreizãt terras lõgo tẽpore & parũ nocent. Imò tantũ p sunt quantũ nocẽt Syluester in sum. verb. restit. 3. q. 4. vers. 3. qui tenent columbaria Hosti. in sum. tit. 29. lib. 5. sensit Angel. clauas. in sum. verb. restit. 1. §. 6. incipienti lædens pximũ sum. Rose. verb. restit. 13. §. 13. Minorita in spe- cul. conscientiæ lib. 1. cap. 72. §. 3. adde Ioan. San. in consuet. Turonẽsi. tit. Destroict. 3. de Chastel- lẽ y cax. 1. fol. 40. & Boeri. in consue. Bituri. tit. de consue. prædio. §. 5. Qui autem certa arte semina spargunt vel escas, aut alia arte vtuntur, vt colum- bas aliorum apprehendant in suis columbarijs il- licitẽ faciunt nec dominis inuitis facere possunt, vt ad alium locum sua arte se transferant, quæ ar- tes sunt prohibitæ per leges regni, vt suprà pa- tet & tenet Ioan. Metineu. in C. de restitu. quæ- stio. 12. fol. 45. colum. tertia. versic. corollariẽ sequi-

sequitur. in qua. q. 12. plura de rebus per venationē captis scripta reliquit in præsenti merito aptanda. Quæ etiam potest de natura columbæ respōdeo quod est sine felle, simplex, & victus eius sine nocumento & equiparantur prædicatores columbis & agnis Archid. in ca. non omnis. 2. q. 7. de earum natura amplissime etiā ponit Guil. li. Benedict. ver. & uxorem nomine Adeliam. num. 5. per discursum trium columnarum de testamen. singulariter quo ad forum corporis & conscientię. De venatione tractant in l. 1. glo. 1. titulo 22. lib. 2. ordina. in 1. parte horum commentariorum.

¶ Ley. XLI.

Idem.

Q Valquier quematare a otro sobre assechanças, o tregua, o seguro sobre otro qualquier caso: y es sentenciado y despues entra

ADDITIO.

† Adde quod author hic videtur æquiparare columnas prædicatoribus ex Matt. c. 10. Munus enim prædicandi proprium episcoporum ut probat. Trident. sess. 14. c. 1. de refor. ibi Munus episcoporum est subditorum vitia redarguere sed qualiter redarguere potest canonista qui sacrā Theologiā ignorat: ex quo cessat ridiculosa opinio asserentium. q. in locis ubi non pullulant hereses præferatur Iurista Theologo ut est cōmuni. opinio. ex Abb. in c. tue. n. 5. de clerici. non resid. & in c. 1. n. 9. de cōsan. Palat. Rub. in rub. §. 26. n. 6. de dona. Greg. in ver. de guis. l. 22. ti. 5. par. 1. quæ. tñ opinio. falsa est nā declarāt quod ubi non sunt hæretici in eisdē locis non sit necessaria episcoporum prædicatio quod est falsum. cū ppiū officiū & munus sit quia negari nō pōt. quod sicut corpus materiali quotidie, sic anima spiritali cibo nutritur atq; indiget. c. inter de of. ord. cū nō in solo pane viuat hō & si dicatur quod prælatus debet scire iura canonica. c. 1. de consang. nō sequitur sequela. Probare enim intēdo. nō per verba hypothese, sed per sacrā scripturā allego tibi quod habetur in act. Apost. c. 6. dū dicitur quod cū essent necessarij, qui præessent quotidiano ministerio viduarū discipuli dixerūt nō est enim æquū nos derelinquere verbū Dei & ministrare mensis, cui tx. nō pōt. responderi semper. n. plati, & curæ prædicare debēt nō autē dormire iuxta illud Psalmi. non dormitabit, neque dormiet qui custodit Israel, & si dicatur quod utilitas est ut in episcopa

tu, sit expeditio negotiorum respōdeo id posse ad impleri per bonos prouidentes, ut probatur in ec. c. 6. ibi cōsiderate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij plenos sapiētia & Spiritu sancto (boni) idest vicarij bonæ conscientię auth. præfides. C. de episcopali audientia rursus (sapiētia) id est graduati in iure canonico. Trident. sess. 24. c. 16. ut alibi diximus rursus d. c. 6. ait nos vero rationi & ministerio verbi instātes erimus & placuit sermo coram multitudine &

re en la nuestra Corte, o en cinco leguas en derredor a fuera de la pena de su cuerpo pierda la meytad de sus bienes, y sean para la nuestra Camara.

ista est opinio magis vera & communior & si dicatur posse prædicare Iuristam. non tamen potest arguere, nec disputare cum ignoret metaphysicam, quæ cribrum sacræ Theologiæ appellatur per quā melius intelligitur, & nodi eius dissoluntur quod nota ad interpretationem Tridentin. session. 24. capitulo. 18. ibi cum eligat nam ad episcopatum seu beneficium curatum Theologus semper præfertur Iuristis & dignior censetur cæteris paribus quod nota ad intelligentiam Bullæ Pij. V. de forma prouidendi parochiales ann. 1566. & ita tene. vide Sor. lib. 3. de iusti. quæst. 6. Alciat. in rubr. C. de summa Trinitate. †

¶ Ley. XLI.

a ¶ *Matate a otro.* Nota istam. l. quod est illicitus accessus ad curiam, quæ est ubi rex residentiam facit Rebuff. in concordata in forma mandati Apostolici verbo extra Romanam curiam. Et princeps censetur ipsa curia, & iniuria facta curiæ censetur ei illata, cuius vices repræsentat. Ioan. de Platea in l. nemo. C. de dignit. libro duodecimo. merito ergo cum per magnum & grauissimum delictum aleuosię eum offendit æquum ac iustum est prohibitum sit accedere ad curiam, & principem quem offendit, & in quo est omne ius. l. meminerint. C. vnde vid. l. 1. ibi, merito nos sacerdotes appellet. ff. de iustitia & iure.

b ¶ *Tregua, o seguro.* Quotuplex sit tregua, & plura in eius materiam sunt videnda in l. 1. cum sequenti titulo octauo. De las treguas y segurancas. libro quarto. ordinament. supra & ibi à me annotata & concord. l. octaua. titulo decimotertio. isto libro octauo supra.

Tom. iij.

Bb

¶ Ley. XLII.

¶ Ley. XLII.

a ¶ *Fuere a combatir la posada de otro.* Domus sua vni cuique debet tutissimum cuique refugium atque receptaculum, eumque in ius vocaret, vim inferre videri. l. plerique vbi glo. i. ff. de in ius voc. de cuius tamen intellectu adde

per l. 3. & ibi Gregor. Lup. tit. 7. par. 3. & dixi in l. i. gl. i. q. 4. tit. 2. lib. 3. ordin. si iudicis mandato non est quis extrahendus à domo & securitatem in ea habere debet male facit particulis vim inferendo & puniatur poena legis Iulie de vi publica. §. item lex Iulia de vi publica instit. de pub. iudicijs videiectus quādo dicatur vide Bossi. in tit. de pluribus violentijs. nu. 16. & nu. 38. & ad de. l. & 2. l. 5. t. 14. lib. 3. ordi. & quæ ibi annotauimus. & ad istam. l. adde casus de la hermandad. l. 5. tit. 16. supra isto lib. 8.

¶ Ley. XLII.

Idem.

¶ *Trosi qualquier hombre que en la ciudad, o villa fuere a combatir la posada de otro, yendo armado con hōbres de fuste y de fierro fuera de la pena que ha de auer en su cuerpo pierda la meytad de sus bienes y sean para la nuestra Camara.*

¶ Ley. XLIII.

Idem.

¶ *Valquier hombre que contra sententia dada por nos, o por nuestros*

ADDITIO.

† ¶ *Adde vltra authorē hic si quis ceperit oppugnare domū alicuius, sed nō perfecit an puniatur poena huius legis videtur. q̄ sic ex l. furtim ibi et si non tota arbor cesa sit recte tñ agatur quasi cesa ea. ff. arborū furtim celsarū, cōtrariū tene si quidē oppugnare propriē nō dicitur domū nisi id perficiatur arg. l. 1. §. 2. ibi quid obfuit conatus si iniuria nullū habuit effectū. ff. q̄ quisq; iuris & arg. notatorū per authorē ad ti. de adulterijs supra ver. quæritur quis Rapuit. per quā theoricā deciditur questio, an si scholaris cepit corrūpere virginē, sed nō perfecit an teneatur de defloratione & videtur q̄ sic arg. l. tñ. §. 3. vers. quid ergo. ff. de auro & argēto, cōtrariū tñ tene quia corrūpere virginē denotat actum perfectum arg. l. urbana. §. pernoctare. ff. de verbo*

rū. maximē quia nihil dicitur esse factū dū aliquid addendū superest. l. pen. in fi. C. de his quibus vt in dig. & an & qñ. virgo dicatur corrūpi vide Fran. de Neuiz. cōsi. 48. & an dos sit dāda secūdum qualitatē stuprātis vide Octavianū d. 107. vnum tñ nota

quod postquā quis dotauit virginē quod corruptor non tenetur de alijs fornicationibus quas cum alijs perpetraverit mulier arg. l. idem Neratius vers. cōfuet. ff. de verbo corrupto not. Ias. in. §. omnes autem. n. 18. instituta de actionibus & ista est communis opinio, licet Theologi discordent ut per Bar. in d. l. idem Neratius supra. †

¶ Lex. XLIII.

Idem.

¶ Ley. XLIII.

¶ *Trosi qualquier hōbre q̄ muger casada agena facare y la truxere publica-*

b ¶ *Cosa juzgada fuere rebelde.* Tenetur enim acquiescere & obedire cum iudicis autoritate fiat, nec eam

impedire potest ad Rom. 13. qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. c. qui resistit. 11. q. 3. obedientia melior est quā victima & inobediētia inducit pēnā mortis. c. 2. de maiori. & obedi. & est obediēdū cū licite appareat ex literis executorijs sup sentētia, quas sic dicimus si alias iniustæ essēt, & cōtinere remediū irreparabile pōt resisti, ne executio fiat. l. phibitū & ibi Platea. C. iure fisci. lib. 10. arg. c. si qñ. de rescrip. adde vltimā gl. c. ex literis verbo denūciatis de offi. deleg. & nota quod vbi cum q; est iniusta offēsiō, ibi est illicita defēsiō. l. 4. ff. ad l. aquli. Platea. l. desertores. C. de desertori. lib. 12. Francisc. Auile. in c. prat. c. 35. verbo mandado n. 7. vbi videas & intellige cū in forma iuris suum officium exequitur iudex seu officialis, non alias, ut dixi, quod potest resisti & Auile. loco p̄citato.

¶ Lex. XLIII.

c ¶ *Hombre que muger casada. Vltra adulterium propter*

pter publicitatem & contumaciam amittit dimidiam partem bonorum suorum Camera Regis. & intelligo hanc l. ne obstat. l. 2. tit. 15. lib. 8. ordi. su. pra. ubi omnia bona & persona adulteri ponuntur in potestate mariti, ibi, *Que lo metan en su poder y бага del y de*

sus bienes lo que quisiere.

ADDITIO.

† Adde ultra authorem. f. an maritus possit abscondere membra virilia ab adultero & sic sume

re vindictā & dicendū est quod potest per tex. singul. nec in ea, ver. sed qui occidere. ff. de adult. & tenet Orlens. in sum. de corpore vitiat. §. quæ imperia. n. 4. & Alex. ad Bart. in l. suis ver. occidere. ff. de lib. & post. Pala. Rub. rubr. §. 78. n. 9. de dona. quod amplia etiam si adulter sit clericus nam ex hoc non incidit in excommunicationē c. si vero. 1. §. nec ille de sententia excommunicat. l. 3. titulo. 9. part. 1. quod etiam amplia. vt per Syluest. verbo excommunicatio sexto. verb. 10. Clauasio. d. verb. nu. 18. Bened. c. Raynu. 3. par. pag. 8. n. 16. & an liceat marito interficere adulterū scopeta. vide l. 15. ti. 23. lib. 8. Reco. requiritur tamē vt sequatur cum sanguinis effusione. l. 2. ti. 13. lib. 8. supra licet secus de iure ciui. l. is, qui cum telo. ff. de fidei. ubi conatus punitur licet nō sequatur effectus cogita. † quādo maritus non egit remedio illius legis suo nomine sed ipse, vel alius accusator ad cōmodū fisci, vt delicta ita inuerecundē facta puniantur. Sed huic solutioni obstat ista lex dicēs, *fuera de la pena del derecho*. Sed pena est amissio omniū bonorū ergo cum nulla alia bona supersint, si maritus agit ad penā ordinariā, fiscus nec camera Regis dimidiam bonorū partē percipere poterit. Cū sint mariti offensi & atrocius quā in casu. d. l. 2. ergo verbosa est ista lex cōtra tex. in l. si. C. de donat. nisi intelligas quā maritus est in culpa & ex aliqua causa fuisset exclusus à petitione bonorū, quia habebat ipse cōcubinā, quo casu per viā cōpensationis maritus excluditur ab vxore à petitione bonorū, licet non à penā corporali per. d. l. 2. ad fi. ti. 15. lib. 8. ordi. su. pra. bona tñ amittit, ex eo quod ipse maritus habebat cōcubinā Hippo. in l. patre. n. 10. ff. de q. & in sing. 234. Deci. in l. semper in cōtractibus & ibi bona additio sub n. 7. ff. de reg. iur. Rom. cōfi. 128. & sic est notabilis intellectus pro dissolutione præmissæ antinomix à me solo ex cogitata. adde Bar. in l. ex ea parte. ff. de verb. obligatiōib.

ADDITIO.

† Adde ultra authorem. f. Quod communiter dicitur atque appellatur cornutus cuius vxor facit quæstum sui siue vir sciatur siue non. Sed quare per cornutum id designatur in hoc tamen videtur laborare Ioann. Ianez Parlado. lib. rer. quotid. capitulo decimosextimo. nu. 4. dicens, cornutū dici quasi corde nudum, quæ etymologia minime quadrat siquidem non solum homo, verū etiam animal nō gaudet ex congressione alterius masculi præter caprum vt patet ex Pierio Valeriano. cap. de capra. forsan ideo dicitur aliquibus cornutus caper. Alij originem trahunt de marito suspectam vxorem habente cui depingi fecit agnum ipsa tamen facto illum obrasit & iterum depingi fecit per adulterum cum cornibus per errorem: videns id maritus quid esset interrogabat cui vxor respondit quod ratione caloris de nouo nascebantur ei cornua ideo inde appellatur cornutus. Vnum tamen dicitur ex vulgo quod homo zelotipus cōniter à cornibus non euadit: sæpe enim imaginatio facit causam capitulo primo. distinctione sexta. præcipue si pecuniæ sint in medio aut interesse quæ maxime prouocant foeminas argumento: illius Genes. capit. trigésimo quarto. ubi habetur de Thamar quæ socero concubitus petenti dimissa verecundia nec respondit nolo nec non volo, sed dixit quid dabis mihi vt fruaris concubitu meo verecundia enim est maximum ornamentum faminarum argumento. l. optimam. C. de contrahenda. ad rem igitur redeundo, de nominibus positivis solā antiquitati est cognititia ratio. vt ait Afranius nec nos rationem reddere tenemur argumento. l. non omnium. ff. de ll. alij scribunt cucurbita. aut cucullus debere appellari ex Alci. vt not. Magister Sancius in annot. ad emblemata, pagina. 211. & an maritus possit agere actione iniuriæ si ei dicatur tædet non te esse cornutum vide Ia. fo. l. Turpia. numero octauo. ff. de leg. primo. & l. illud numero quarto. ff. quod quisque iur. Quid si dicatur vxorata, Pelleja, an teneatur actio. iniuriæ quod sic per. l. Masurius. 144. de verbo. & ita bis feci practitari, vt teneatur ad palinodiam recantare, quid dedicante mulieri, meretrix quæ tamen per triennium erat iam emendata, an possit agere iniuriæ quod sic auth. de Monach. ver. triennalis glo. fin. ca. vides. 23. q. 6. Bene. c. Raynu. verbo contrahens. nume. 271. de testa. & ita sepe pra.

y le fuere prouado, fuera de la pena del derecho: pierda la meytad de sus bienes: y seã para la nueva camara.

et ex congressione alterius masculi præter caprum vt patet ex Pierio Valeriano. cap. de capra. forsan ideo dicitur aliquibus cornutus caper. Alij originem trahunt de marito suspectam vxorem habente cui depingi fecit agnum ipsa tamen facto illum obrasit & iterum depingi fecit per adulterum cum cornibus per errorem: videns id maritus quid esset interrogabat cui vxor respondit quod ratione caloris de nouo nascebantur ei cornua ideo inde appellatur cornutus. Vnum tamen dicitur ex vulgo quod homo zelotipus cōniter à cornibus non euadit: sæpe enim imaginatio facit causam capitulo primo. distinctione sexta. præcipue si pecuniæ sint in medio aut interesse quæ maxime prouocant foeminas argumento: illius Genes. capit. trigésimo quarto. ubi habetur de Thamar quæ socero concubitus petenti dimissa verecundia nec respondit nolo nec non volo, sed dixit quid dabis mihi vt fruaris concubitu meo verecundia enim est maximum ornamentum faminarum argumento. l. optimam. C. de contrahenda. ad rem igitur redeundo, de nominibus positivis solā antiquitati est cognititia ratio. vt ait Afranius nec nos rationem reddere tenemur argumento. l. non omnium. ff. de ll. alij scribunt cucurbita. aut cucullus debere appellari ex Alci. vt not. Magister Sancius in annot. ad emblemata, pagina. 211. & an maritus possit agere actione iniuriæ si ei dicatur tædet non te esse cornutum vide Ia. fo. l. Turpia. numero octauo. ff. de leg. primo. & l. illud numero quarto. ff. quod quisque iur. Quid si dicatur vxorata, Pelleja, an teneatur actio. iniuriæ quod sic per. l. Masurius. 144. de verbo. & ita bis feci practitari, vt teneatur ad palinodiam recantare, quid dedicante mulieri, meretrix quæ tamen per triennium erat iam emendata, an possit agere iniuriæ quod sic auth. de Monach. ver. triennalis glo. fin. ca. vides. 23. q. 6. Bene. c. Raynu. verbo contrahens. nume. 271. de testa. & ita sepe pra.

Tom. iij.

Bb 3

et. ad.

Ati-adde Menochi. confilio. 94. numero. 54. †.

¶ Lex. XLV.

^a ¶ *Asno garaan.* Nota hanc legem vt non sit defectus equorum in Bethica vbi est necessaria copia equorum quia sunt in conflictu hostium & bellum defensuum, cū

infidelibus quo tidie gerunt. & arma bellica & non afinos seu mulas habere opus est vt cum velocitate equorum satius offendere possint inimicos nostros & est confirmata ista lex vt patet. infra. l. proxima in 46 Pragmat. 163. folio. 149. in libro. pragma. Regum Catholico rum secundum aliam impressionem folio. 119. columna. 3. *Don Fernando, &c. a los Duques, per lados, in lege autem Moy si illicitum erat commixtio alterius generis animalium & sic equi cum asina, vel asini cum equa vt habetur Leuitic. 19. Iumen ta tua non facias coire cum alterius generis animantibus, agrum*

tuum non teres diuerso semine, veste quæ ex duobus contexta non indueris. Sed responsio est quod est præceptum iudiciale, & translato sacerdotio necesse est vt translatio legis fiat. capit. translato de constitut. omnia enim veteribus in figura contingebant secundum Apost. ad Hebr. 8.

¶ Ley. XLV.

Idem.

Q Valquier que en el Arçobispado de Seuilla, y en los Obispa dos de Cadiz, y de laë y de Cordoua, y de Murcia, tuuiere asno garaan^a para yeguas por cada vega da q̄ge lo fallarē pier da el asno, y paguen mil marauedis para la nuestra camara.

¶ Ley. XLVI.

Idem.

C Onfirmò^b esta ley del asno garaan el Rey don Enrique quarto en Toledo: y mando q̄den de el rio de Tejo adelante que ninguno echasse asno garaan a las yeguas, nilo tuuiesse.

¶ Ley. XLVII.

Idem.

glo. in capitulo fin. in glo. 1. distin. 6. vbi dixi latè.

¶ Len. XLVI.

^b ¶ *Confirmo.* Adde concor. in l. 45. supra proxima. Lex. XLVII.

^c ¶ *Applicados a la nuestra corona Real.* In dubio poena imposita propter delicta debent fisco, & non priuato applicari. Ratio quia poena delictorum sunt fructus iurisdictionis qui spectant possessori Aegidi. Bos si. in practica. criminis. titulo de crimine. l. aia maiestat. numero 85. pagina. 247. citans tantum ad hoc not. in l. final. ff. solut. matrimon. i. dem in titulo de poenis pagina. 492. numero. 30. vbi ponit regulam quod poena intelligantur applicata fisco & non parti & hoc quando princeps statuit certo modo de quo per Bart. in l. agraria. ff. de termin. moto Areti. in cap. cum in tua. 1. notab. de accusat. latè per Angel. & eius additiona. in tractatu de delictis in parte dictum Semproniu in tercentum libris condemnamus colum. 4. c. 1. quæ sint regalia ibi, multatam penarumque compendia lib. 2. feudor. & sic est ius regale cum alijs ibi positis & per Petrum Belluga, in specul. princip. Rub. 28. folio. 145. plura privilegia principis ponit.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valla dolid. año de mil ccccxlviij.

M Andamos que si algunas personas de nuestros reynos cometieren algunas cosas y delictos, porque deua perder sus bienes que aquellos sean applicados a la nuestra Corona real de nuestros reynos, y que no se den, ni puedan dar a persona alguna: saluo en emienda de aquellos a quien nos ouieremos de hazer merced por los seruicios que nos han fecho. E si contra esto alguna cosa fiziere que no vala, ni pueda valer, ni aya effecto, y que la merced de los tales bienes se faga por seruicios señalados.

nit A Egidi. Boscius in practica criminis tit. de prin-
cip. & priuilegijs eius numero primo. vsque ad fi.
384. & est etiam regula quod quicquid auferatur
ab indigno applicatur fisco. l. Papinianus. §. me-
minisse vbi glo. Bar. & Paul. ff. de inoffic. testam.
l. 13. vbi notat

Gregor. Lup.
verbo. que no
la merece. & in
l. fin. vbi latius
Gregor. Lup.
verbo. cosas y
ha titulo 7. par
ti. 6. que faciut
ad intellectum
l. 22. titulo. 3.
libro. 1. & que
ibi dixi supra
in prima parte
& pœna quan-
do inferitur fis-
co dicitur cau-
sa criminalis se-
cundum Bellu-
gam loco præ-
citato rubric.
28. numero 4.
& est commu-
nis opinio de

¶ Ley. XLVIII. Idem.
¶ El Rey y Reyna en Toledo.
año de mil cccclxxx.

LOS nuestros Al-
caldes de las co-
sas vedadas en las pe-
nas que impusieren
contra los delinquen-
tes: deuen diligente-
mente mirar y catar
sus personas y su esta-
do y condicion por-
que impongan pena
condigna a la quali-
dad del delicto. • Mi

cuius veritate optime actum fuit in titulo primo.
in glof. Rub. pag. 748. versic. præterea inquirendū
quæ dicitur causa criminalis de iure regio libr. 3.
ordina. De materia penarum est videnda pragna.
de la orden que se ha de tener en las condenaciones y pe-
nas que se aplicaren a la camara de su Magestad, del
año de 1552. inuenies totā translatā ordinatim &
bene per bachalaureum Alphonsum de Azeuedo
in repertorio curiarum lib. 8. tit. 1. l. 1. vsque ad l.
23. Tamen graue non debent fieri à Rege de iuri-
bus pertinentibus Cameræ Regis & penis prop-
ter delicta (quæ afferuntur multoties ab impetran-
tibus tacita veritate & in grauamen subditorum
esse commissæ, & non sunt nec negotiū ita se habet)
ante condonationem vltimā tū vt occasio malignis
& litigiosis hominibus auferatur accusandi
indebite proximum argum. l. 14. in principio. ti-
tulo nono. libr. 6. ordi. supra, tum vt quies à labori-
bus & expensis subditis detur, nā lites inducunt
inimicitias, scandala, tolluntque bonum pacis vt
experientia docuit, & habetur in Curijs Toleti
anni. 1559. fol. 28. e. 103. refertur in repertorijs cu-
riarum in primo. in tit. 1. lib. 2. l. 4. & in nouissimo
in l. prima. titulo tertio. libro tertio. dicendo.
Otto si mandamos que de aqui adelante no se hagā mer-
cedes de penas y cōfiscaciones de camara hasta tanto que

la condenacion y sentencia sea passada en cosa juzgada
y que esto se guarde asy, y baze y se hara de aqui adelan-
te adde. l. 49. & l. 50. titulo 19. de poenis infra co-
dem quæ sunt singulares & memoriz commenda-
de in vfu præsertim forensi.

rando el tiempo y cō-
dicion y estado a cu-
yo arbitrio y discre-
cion la imposiciō de
las dichas penas nos
cometemos: saluo en
aquellas penas que
especialmente son es-
pressas en la ordenan-
ça que el Rey Don
Iuan primero nues-
tro progenitor hizo
en las Cortes de Gua-
dalajara.

¶ En las Cortes
de Guadaluja.
Scilicet. in l. 6.
cum duabus se-
quentibus titu-
lo. 9. libro sex-
to.

¶ Lex. XLIII.
¶ Impongan pe-
na condigna a la
qualidad del de-
lito. Pœna est
cōmensuranda
delicto à lege
seu ab eius mi-
nistro quan-
do lege non in-
uenitur expres-
sa: vel si inueni-
tur ex causa
manet in iudi-
cis arbitrio pœ-
nam modifica-
re vel aggraua-

re vt docet Petrus Foller. in practica criminis. 4.
parte pagina. 388. numero 29. versiculo penis de
bitis feriantur, & versiculo considerandum etiam
erit, dixi supra. in l. 9. titulo. 16. libro octauo. su-
pra & l. 36. versiculō. pœnæ estableseamos, titulo
nono. libro sexto. ordinament. supra in 2. par-
te horum commentariorum. Vtrum autem in ar-
bitrarijs possit iudex arbitriariam penam exten-
dere vsque ad mortem naturalem? videtur quod
sic per hanc legem, cum dicat quod consideratis
considerandi iudex imponat penam condignam
secundum qualitatē delicti, ergo vsque ad vlti-
mum supplicium si condigna esset vtpote quia quis
vulnerauit insidiosè, vel vapulis cecidit clericū cō-
stitutum apud ministerium diuinum, orando in
choro, vel tanquam particularem in ecclesia corā
sanctissimo altaris sacramento, prout iam isto an-
no contigit, vel alapam dedit iudici, vel homini
constituto in bona opinione & honore coram iu-
dice, vel de nocte ipsum clericum seu laicum
insidiosè vulnerando, quamuis ex vulnere non
sit mortuus offensus, vel sic de singulis, argu-
ment. nota. per Innocentium. capitulo primo.
de constitut. & gl. in §. in summa verbo extraor-
dinaria instituta. de injurijs de qua alibi satis à me
actum fuit & est hic tex. pro sua opinione, si bene

ponderetur, & amplius quam semel vidi in practica. & ad gl. opinionem in d. §. in summa adde Corset. in repertorio ad Panorm. verb. pena.

ADDITIO.

†¶ Adde vltra authorem hic pro declaratione huius. l. ibi deuen

diligenter
catar y mirar
sus personas e
estado, an pos-
sint iudices ec-
clesiastici pe-
nas pecunia-
rias laicis im-
ponere & qui-
bus debeant
applicari. Et di-
cendū est quod
debent consi-
derare qualita-
tem persona-
rum ex Tri-
dent. sessione
25. capit. 6. de
reformatione
versicul. in om-
nibus. Et sic
laicis nullo mo-
do ex capit. li-
cet de poenis
de qua quæ-
stione vide Bu-
trium in capit.
vt clericorum
de vita & ho-
nestate & Abb.
dicto. cap. licet

supra veniūt Felinum in cap. irrefragabili de of-
ficio ordinari. numero quinto. cum sequentibus &
an possit iudex ecclesiasticus incarcerare laicos,
de qua quæstione vidi dubitari dum vitam ageba-
mus in oppido de Mohorte & pro constanti af-
firmaui id non posse. ex capit. postulasti de homi-
cidio. allego. tex. in capit. postulasti de Iudæis &
c. 1. de offic. ordina. de qua materia videatis Doct.
quos citat Couarruias in practiciis quæstioni-
bus. cap. 10. numer. 2 Et Bernardus Díaz in pract.
c. 134. quod amplia vt executio etiam fieri nō pos-
sit laicis per ecclesiasticū ex. l. 14. & 15. tit. 1. lib. 4
recopilationis & ita practicatur & an in dubio pe-
na pecuniaria cui sit applicanda vide Cosmam in
pragmat. sanctione titu. de Friuolis appellationi-
bus. §. quoque versū. appellate. Et an vicarij episco-
porum possint mutare penā delictorū in pecunia-
riā dic quod nō ex gl. in d. c. licet supra de facto tñ

aliquādo faciūt maximē cū sint pleni cupiditate &
nimirū cū sint tales quasi locati siquidē multoties
eis nō datur salariū ab episcopo & uecessario ipsi
quærūt aliūde victū etiā excoriando clericos pau-
peres & cōtra quos & contra prælatos exclamat

Isaias. c. 1. dicēs
principes tui
focij furū om-
nes dñgūt mu-
nera & sequun-
tur retributio-
nes. Et Hierē.
c. 6. dicit dñs à
minore vsque
ad maiore om-
nes auaritię stu-
dent, & à Pro-
pheta, vsque
ad sacerdotem
cuncti faciunt
dolum: officia-
les autem epif-
coporū nostri
temporis sua
quærunt tantū
vt ait Paulus. 1
Corin. c. 10. &
de his conque-
ritur dominus
per Prophetā.
Psal. 49. Hi de-
uorant plebem
meam, de quo
tamen prælati
punientur à
Deo vt punit
fuit Oza sacer-

quales dichas penas
ponen para si^a, o alo-
menos cō intencion
de las lleuar para si, y
muchos con cobdi-
cia delaslleuar execu-
tan ante que sean cō-
denadas y preuienē
la justicia. Mādamos
y ordenamos que de
aqui adelante ningū
no de los dichos Alcal-
des y juezes no pue-
dan poner, ni pongā
penas para si: y pue-
sto que las pongan no
las lleuen. Mas que
las penas que pusierē
los del nuestro Cōse

dos quivt reseruaet se à præstatione alimētōrū le-
uitis præstadorū (quia ipsi & nō alij arcā Dei defer-
re debebāt ex 1. Paralip. c. 15. ipse Oza, cōmittēs
arcā incurru boum fuit à Dño occisus vt cōstat ex
c. 6. 2. Regum. quid aliud est cōmittere arcā bo-
bus nisi hodie constituere vicarios sine salario &
quasi locatos & quodāmodo videntur iurisdic-
tio nes locare pro salario cōtra Triden. sessio. 25. c. 11
versicu. non liceat credere tamen quod sicut est
communis opinio posse compelli episcopum ha-
bere vicarium ex Boerio decisione. 347. nu. 6. ita
vt vicario assignaretur certum etiam salarium. Et
quod iustum sit iudices episcoporum syndicare, vi-
de omnino Antonium de Quesada de hoc & de a-
lijs quæstionib⁹. c. 129. lib. 1. diuersarū quæstionū †

¶ Lex. XLIX.

¶ Penas ponen para si. Contra. l. 48. supra eod. tit. &
nota hac. l. vt euites vexationem ciuium & in syn-
dicatu

dicatu quere
lam propones
contra cam
non seruantes
si fueris iudex
residentis, nam
iudices quo-
tidie secretæ
pœnæ nomi-
ne partem re-
cipiunt à par-
te denunciata
& in fraudem
fisci & Came-
ræ Regiæ re-
mittunt aliam
partem & is-
tam retinent si-
ne condemna-
tione & pro-
cessu & ali-
quando pars
denuntiata ob-
euitandam ve-
xationem car-
ceris sine cul-
pa soluit & iu-
dices recipiunt
modo indebi-
to contra Deū
& suum Re-
gem & iura-
mentum præ-
stitum in in-
gressu officij
quod maxime
dolendum est,
contra etiam.
l. 50. infra eo-
dem. & capit.
11. de los Cor-
regidores. & ca-
pit. 12. vbi la-
te per Francif-
cum Auilefi-
um & sic sem-
per requiritur
sententia tran-
sacta in rem
iudicatam. vt
pœnæ exigi
possint: pœnæ
pecuniariæ vel
emendæ quæ

ponuntur iudicis officio proueniunt ex iurisdic-

jo, y Oydores de la
nuestra Audiencia,
y los Alcaldes y No-
tarios y otros officia-
les de la nuestra Ca-
sa, y Corte, y Chan-
cilleria, sean para
la nuestra Camara,
y para los estrados de
su auditorio: y para
repartir en otras co-
sas pias y publicas
que ellos sientan que
se deuen repartir. Y
las penas que pusie-
ren los dichos Corre-
gidores y Alcaldes y
juezes que son fue-
ra de nuestra Corte,
sean asì mismo ap-
plicadas a la nuestra
Camara en el caso
que fueren asì pue-
stas, o no fuere decla-
rado para quien seã.
Y en el caso que fue-
re declarado siem-
pre la meytad de las
penas sean, y se en-
tiendan ser applica-
das a la nuestra Ca-
mara, y la otra meytad
para los lugares
y personas para quiẽ

pusiere el juez. Pe-
ro que no sea, ni
puedã ser directe, ni
indirecte applicadas
al juez que las puso:
y que siempre las
dichas penas sean
juzgadas antes que
executadas: y sean
juzgadas por juez
competente: y la tal
sentencia sea passa-
da en cosa juzgada
y dezimos ser juez
competente: para
lo tallos Alcaldes de
la nuestra Corte don-
de asì acaesciere
que la tal pena fue-
re juzgada por los
Alcaldes de las Ciu-
dades, y villas, y lu-
gares. Mandamos
que no se haga e-
xecucion fasta tan-
to que el tal juyzio
nos sea mostrado^a.
Estonces nos man-
daremos hazer la tal
execucion segun que
el Rey Don Iuan
nuestro padre man-
do en vna su prag-
matica.

ta à iudice modificari?
Tom.ii.j.

B b 4

atione glos-
sa. ex iurisdic-
tione in Cle-
mentina statu-
tum de ele-
ctione.

^a Que el tal juy-
zio nos sea mo-
strado. Ad i-
dem. lex. se-
quens. 50. ibi
pero tenemos
por bien lo que
estos Alcaldes
y juezes juzga-
ren que nos lo
embien a mos-
trar, est enim
honestum er-
go seruandum
& sic nota le-
ges restringen-
tes iudicis po-
testatem: nam
iudices infe-
riores & au-
ditores can-
cellariæ. quan-
uis ponant
multam, non
possunt suam
sententiam e-
xecutioni man-
dare donec
Regi vel con-
siliarijs sup-
premis qui
personam Re-
giæ repræ-
sentant vicem
que suam ob-
tinent osten-
dant, & sic
nota hanc le-
gem ad pœ-
nas quæ im-
ponuntur in
mandatis per
iudices. Quæ
ri potest an
possit pœna
scu multa se-
mel imposi-
Dic, quod sic
ex causa

ex causa Bartol. in l. 1. in fi. prin. ff. si quis ius dicenti Gregor. Lup. in l. 4. verb. poena tit. 22. parti. 3. Dixi in l. 9. tit. 16. supra hoc libro. 8. ordin. Sed quæri potest an ab impositione multæ propter contumaciam possit appellari, responde, posse. l. & in multis. C. de appella. & in l. si quia pena de verb. signifi. Bart. in dista. l. 1. n. 11.
 †¶ Seruandum, adde quod probat. ca. nisi ca. graue de præb. in omnibus enim non quod licet sed quod honestum est, considerari debet: honestas enim sola sufficiens est animas Deo præsentare argumento auth. de lenonibus. §. sancimus collatione tertia ex quo infertur ad quæstionem quis debeat præferri ad beneficium, an ille qui peccauit, tamē penituit & est emendatus, vel an ille qui semper honestus fuit. & dic quod ille qui peccauit ex gl. verb. gratia. capit. si

¶ Ley L.

¶ Idem.

¶ El Rey don Alonso en Alcalá. Año de mil ccccxxxiiij.

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. Año de mil ccccxxxiiij.

¶ El Rey don Enrique en Toro

PORQUE SOMOS INFORMADOS QUE ALGUNOS ANDÁN CON NUESTRAS CARTAS EN LAS VILLAS Y LUGARES DE NUESTRO SEÑORIO DEMANDANDO Y COBRANDO ALGUNOS DERECHOS Y PENAS Y CALUÑAS QUE PERTENESCAN A LA NUESTRA CAMARA. Y QUE DEMANDAN MUCHAS COSAS A FIN RAZON: Y HAZIAN OTROS AGRAUIOS MUCHOS A NUESTRA TIERRA LLEVANDO MUCHOS COHECHOS Y OTRAS COSAS QUE NO DEUIAN AUER. PORENDE TENEMOS POR BIEN Y MANDAMOS QUE NINGUNO SEA OSADO DE DEMANDAR PENAS Y CALUÑAS NI OTROS DERECHOS QUE A LA NUESTRA CAMARA CONUENGAN. Saluo lo que fuere juzgado y sentenciado

do^a en la nuestra corte por nuestros Alcaldes, o jueces en que vaya declarado el derecho, o pena, o caluña que pertenezca a la nuestra Camara. Otro si lo que fuere juzgado por los nuestros Alcaldes y jueces de las nuestras ciudades y villas que han poder de juzgar. Pero tenemos por bien lo que estos Alcaldes y jueces juzgaren que nos lo embien a mostrar. Y que no se haga execucion de ello fasta que aya nuestro mandado sobre ello. E si nos hizieremos merced de las tales penas y caluñas, o de alguna parte dello por nuestras cartas, o alualaes, o en otra qualquiera manera, o razon que sea, que no valan y sean obdesdidas, y no cumplidas, aun que tengan qualesquier clausulas derogatorias de

delior. §o. dist. nā magis sciet compati peccatoribus. cap. considerandum. §o. dist. ca. illi rex. de penitentia. dist. 3. & notat Ab. in ca. at si clerici. §. de adulteriis numer. 22. de iud. Berta. de episcopis. 3. part. 2. par. titulo de causa. Matri. numero. 23. tradit Ias. in rubri. numero. 7. de iustitia & iure Abb. in cap. bonæ, numero. 17. ibi addi. de postulatione. præl. idem in capit. significasti. & capit. dudum de electione quod nota ad Triden. sessio. 24. capit. 18. emendatus enim non dignior censetur quæ tamen resolutio in curatis procedit, secus in simplicibus, quia qui nunquam peccauit semper debet præferri secundum Archidia. in capit. non consuet. numero secundo. 12. distinctio.

¶ Lex. L.

^a ¶ Saluo lo que fuere juzgado y sentenciado. poena non est

est exigenda ante sententiam cõdemnatoriam a qua non sit appellatum & tranſuerit in rem iudicatam, nam ante non poteſt quis dici culpabilis & ſireus dicatur ratione denuntiatio- nis & accuſationis propoſita in iudicio, bene facit tex. in capitulo cum ſecundum leges de hæreti. libro. 6. nec ante valet gratia principis de pœnis inferendis vt hac lege non ineleganter prouitum eſt verſiculo y ſinos bizeremos merced. Dixi in glosſa prima in. l. 47. ſupra hoc titul. pœnæ autem ſemper intelliguntur filico applicatæ in dubio, ſi non fuerit expreſſum, cui applicentur. l. 49. verſiculo y las penas que puſieren. ſupra hoc titul. adde Angel. in. §. pœnales numero quarto inſtitu. de aetio, Panorm. in capitulo. licet columna ſin. numero. 9.

ſta ley: o de otras qualesquier leyes: o fueros y derechos y ordenanças: y otras firmezas abrogaciones y derogaciones de qualquier natura vigor y qualidad y miſterio y effecto que ſea, o ſer pueda. Y es nueſtra merced que nueſtro eſcriuano que librare qualquier carta, o aluala contra el tenor y forma deſta nueſtra ordenança: y el regiſtrador que la paſſare del regiſtro: y el nueſtro chanciller q̃ la paſſare del ſello que pierdan los officios por el meſmo fecho: y el que la ganaſe: o vſare de ella por el meſmo fecho pierda: y aya perdido qualquier derecho que por ella le ſea adquerido en qualquier manera. Y no lo pueda demandar ni vſar della y ſea auido por no parte. Y de

mas que pague otro tanto quanto montare la pena para la nueſtra camara. Y mandamos y defendemos a los del nueſtro conſejo y a los oydores de la nueſtra audiencia y alcaides y notarios y otras juſticias de la nueſtra caſa y corte y chancilleria y a los nueſtros adelantados, y merinos: y alguaziles, y otras juſticias qualesquier de las nueſtras ciudades, y villas, y lugares de los nueſtros Reynos y ſeñorios: y a qualquier, o qualesquier nueſtros juezes que no ayan ni reſciban por parte al que la tal carta, o aluala de merced moſtrare librada contra el tenor y forma deſta ley: que no le conſientan recudir con coſa alguna della a la tal perſona. So pena de la nueſtra mer

de pœn. & ibi ſapia. ad eũ & in. capit. ex literis colu. ſi. numero. 14: de probat. vbi refert Bartol. in. l. agraria. ff. de termini. moto dixi in glosſa. rub. huius tituli prope ſi. glosſ. vnic. virum autem quando pœna eſt arbitraria index poſſit imponere in perpetuum vel ad tempus tantum, vide Panormi. & Imol. in capitulo ex literis de conſtit. numero. 8. vbi concludit, quod temporalem & non perpetuam poterit imponere pœnam. ¶ Pœna arbitraria eſt quando a iure nihil de ciſum reperitur Bald. in tracta. de ſtatutis verbo transgreſſor legis numero primo. folio. 152. Pœnæ enim arbitrarie ſunt ſecundum quod mos regionis pro qualitate criminum in eis frequentium inſtituit. l. ſacularij. ff. de extraordin.

din. crimin. l. prima. ff. de abigeis. l. sacrilegij pœnam. ff. ad. l. lul. pecul. Ioannes Igneus in repetitione. l. necessarios. §. non alias numero. l. i. ff. ad syl. lanianum.

¶ *Lex. LI.*

¶ *En poblado.* Nota hanc legem quod bom bardæ, & tela de quibus in præfenti, sunt prohibita deferri in ciuitate vel villa & sic in locovbi sunt vicini non autem in itinere & est ad idem. l. trigesimaquinta. supra hoc titulo & quamvis fistulæ sint vetitæ ne in itinere portentur in petitione facta Philippo. secundo Hispaniarum Regi in Curijs de Madrid. tamen in responsione nihil prohibuit vt patet capitulo sexagesimoquarto. folio vigesimo sexto. in Curijs Madridi anno. 1563. vbi statuta est pœna contra occidentem aliquem cum fistula (*valgo*

ced, y de priuacion de los officios. Pero que por esto no pueda ser defendido, a qualquier personas que lo puedã hazer, accusar y denunciar y proseguir qualquier excessos, y delictos, y penas, y maleficios ante quicunq; y como deuan en aquellos casos q̃ los derechos y leyes de nuestros Reynos: les dã lugar para poder hazer.

¶ *Ley. LI.*

Idem.

¶ El Rey y Reyna en Toledo.
Año de mil cccclxxx:

E aqui adelante ninguno hombre sea osado de sacar, ni saque a ruydo ni a pelea que acaezca en poblado: trueño, ni espingarda, ni Serpentina, ni otro tiro alguno de poluora, ni ballesta, ni tire de su casa al ruydo con alguno de los di-

chos tiros: saluo si fuere defendiendo sus casas, o el lugar donde biue de combate que les dieren, o lo quisieren dar. E qualquier que contra lo susodicho fuere, o passare, o sacare de su casa, qualquier de los dichos tiros para tirar con ellos en el dicho ruydo, o pelea, o para tirar desde su casa al ruydo que pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara. E de mas que sea desterrado perpetuamente del lugar donde biuiere, aunque no sea herida persona alguna con el tal tiro, ni tire con el. E si matare, o firiere, o tirare con qualquier de los dichos tiros, que muera por ello y pierda el tercio d sus bienes para la nuestra camara. Y que en estas mismas penas caya, è

arcabuz) est alienoxia & amittit diuindiam partem camera Regis sic dicens qualquiera persona que matare o hiriere a otro con arcabuz o pistolete por el mismo caso sea auido por alenoso. y pierda todos sus bienes, la mitad para la nuestra camara y fisco y la otra mitad para el herido o herederos del muerso y no entendemos en ningun caso remittir la dicha pena, nec de latro fistulæ est prohibita vt patet per responsionem regis in Curijs Principis. Anni. 1555. petit. sexagesima octaua. dum fuit, petitum ibi, Ni tampoco se puedan traer arcabuzes pequeños, con los quales

quales secretamente se matan muchos hombres a tray-
ciō. Diciendo, a esto vos respondemos que en lo que toca
a los puñales y dagas por agora no conuiene hazer nove-
dad, y en lo de los arcabuzes mādamos que de aqui ade-
lante no se labren, ni metan fuera del Reyno arcabuzes
menores de vna

vara de medir, o
quatro palmos el
cañon, sopena de
la auer perdido, y
de diez mil mara-
rauedis para la
nuestra camara.

Vides igitur,
quod vsus fistu-
la non est pro-
hibitus, sed
quod debent es-
se certæ mensu-
ræ & quod nul-
lus vulnere vel
morte inferat
alteri & hoc vl-
timum intelli-

gendum est per
hanc legem ni-
si id fecerit ad
defensionē pro-
prium domorū
ve, seu sui popu-
li vel in itinere
nam in via face-

re videtur propter suam defensionem & nullus
eo loco pluribus defensionibus vti prohibetur, se-
cus in ciuitate, vel vico seu oppido, quia vbi sunt
gentes non præsuntur, quod quis propter defen-
sionem necessariam secum habeat fistulam seu bal-
listam, quia habet talis delatio in se admixtam pro-
ditionem vt de se patet quia nullus a telo se prae-
uenire potest & sic etiam sicca sunt prohibita de
ferri, nisi afferantur simul cum ense per Pragmati-
cam nouam regni conditam isto Anno. 1566. Si
quis accusauit Titium de percussione vel morte
facta cum telo aut ballista in ciuitate vel de alio de-
licto cū aliqua qualitate quæ qualitas non proba-
tur, sed probatur vulnus vel delictum fuisse perpe-
tratum, non tamen in ciuitate vel eremo an ex ta-
li delicto possit sequi condemnatio? hanc quæ-
tionem post Cyn. ponit Bar. in. l. denunciasse. §.
quid tamen. colum. 2. num. 2. ff. de adulter. Bal. in.
l. 2. nu. 2. C. de probat. Alex. in. l. diuus. colum. 2.
de re iudi. post Bart. ibi addit. ad Bar. in. d. §. quid
tamen. Sed est dubium occidens cum telo seu bal-
lista vel fistula tenetur poena huius legis, & cum
ense vel veneno tenetur alia poena, occidens cum

incurra el q̄ lo man-
dare^a. E si el dueño
de la casa donde se fa-
care no lo demanda-
re no deue auer tan-
ta pena: pero q̄ pier-
da los tiros y sea de-
sterrado por dos a-
ños, si estuuiere en el
lugar donde acaecio
el ruydo.

§ Ley. LII. Idem.

EL que fuere em-
plazado por nue-
stra carta, y no profi-
guiere el emplaza-

ense & ballista vel veneno duplici poena ansit
plectēdas? de qua per Alberic. 2. par. statuto. quæ-
33. fol. 34. & vide ibi q. 34. & q. 35.

^a **¶** El que lo mandare. Verba ista nota, nam necessa-
ria fuerunt, quia si non essent expressa locum non

haberet hæc
poena hic desi-
gnata cōtra mā-
dantem ex sen-
ten. Bart. in l. si
seruum. §. si præ-
tor ait de. ff. ac-
qui hære.

† Quid autem
de occidente ef-
copetis vide su-
pra in princi-
pio non habe-
tur pro aleuo-
so. Adde quid
in casu aleuofæ
posito in. l. 2.
titulo. 3. libro.
8. verb. Fazien-
dole furto. vbi
addidi ad auto-
rem, adde nunc
quod non est
orandum Regi
pro illo. argum.
l. 7. titu. lib. 6.
foro juzgo. ad-

miento: pague la pe-
na^b que en la dicha
nuestra carta fuere
puesta.

§ Ley. LIII. Idem.

Qualquier que
matare, o friere
con saca, o roban-
do en el camino, o
matare a otro a tray-
cion, o friere al nue-
stro aposentador, in-
curra en las penas cō-
tenidas en este libro
en el titulo de los
omezillos^c.

de Iacobum Cuiatium ad. cap. 1. vers. hæc ita ob-
tinet. quibus modis feudum amittatur. †

§ Lex. LII.

^b **¶** Pague la pena Lex. 4. titulo. 2. libr. 3. supra. Scilicet, si fuerit contumax, & noluerit stare in iure cum reo conuento vsque ad finitionem causæ eo instante, vel reus cum actore quia oportet vnicuique finem litibus imponere, & imposita, seu petita definire taliter, vt deinceps non molesteretur ab aliquo. facit capit. finem litibus imponi cupientes. de dolo & contuma. c. vt litigantes. de offic. ordi. alias nullus inuitus cogitur litigare. C. vt nemo inui. comp. litiga. in rub. & nigro, nisi quando ipse est in culpa propter iactationem, in quacunque causa intentari potest remedium. l. diffamari. C. de ingenu. & manum.

§ Lex. LIII.

^c **¶** Titulo de los homezillos. Supplet. 13. l. 10. lib. isto
supr. 8. & l. 12. tit. 2. lib. 1. supra. In quatuor dicit su-
pra

pra. *O hiriere al nuestro aposentador: de quo fit mentio in l. 55. incipienti. El que hiriere, o matare.*

¶ Lex. LIIII.

a ¶ *Publicamente fuere manceba de clerigo.* Lex. 21. tit. 30. lib. 1. supra. & vide quæ dixi & illa. l. est domini Ioannis Enhoria. A Era de: 418. petit. 9. nõ autem de Biruiesca. prout in superscriptio. ne communiter corrupte circunfertur, & hoc ultra auctorem notabis.

¶ Lex. LV.

b ¶ *Aposentadores.* Supplet titulo. 21. supra lib. 1. & l. 53. supra hoc titulum. nihil amplius per autorem hic est adnotatum.

ADDITIONO.

† Adde ultra eundem auctorẽ hic, qualis debeat esse, Metatus quem vulgus appellat. *Aposentador.* vide. l. 15. titu. 9. par. 2. cui etiam competit iudicare de contentiõibus super hospitij exortis neque ad alios iudices eundem est, vt probat tex. in l. cunctos. C. de metatis & epide. lib. 12. & dict. l. 15. versicu. *Al pertenesce.* titu. 15. part. 2. & quid quid debeat iurare ponit. l. 1. & 14. tit. 15. lib. 3. Recopil. isti tamẽ hospitationarij seu metati ponũt certas lineas super hospitium domus &c. scribit nomen illius qui hospitari debet. Quid si eius rubrica seu linea deleatur de pariete qua pœna puniatur. & dicendum est, quod pœna falsi tenetur. l. 1. C. de metatis lib. 12. talibus enim metatis ex officio modum mensurandi & diuidendi domos competit per rubricas. argu. text. in l. 1. C. de messoribus. lib. 12. de iure tamen Regio ista diuisio fieri debet per. d. metatum simul cum duobus decurionibus ciuitatis. ex. l. 9. titu. 15. lib. 3. Recopil. habetque priuilegium metatus de quo in l. si. ff. de iure iur. & de eius salario. vide. l. 1. cum tribus sequẽ titu. 15. lib. 3. Recopila. & an tota domus designari possit ita quod dominus domus ibidem non possit habitare dubitatur? & dicendum est quod debet diuidi in tres partes, quarum vnã eligit dominus domus, quam maluerit, aliam ex duobus eliger miles hospitandus. Tertio etiam domino reseruatur dum modo ibi stabulum omnibus assignetur, ita probat tex. sing. in l. in qualibet. C. de metatis. lib. 12. & concordat. l. 17. titu. 15. lib.

3. Recopila. quod est verum in militibus simpliciter secus si sint illustres seu magnates, quia tunc non tertiam, sed dimidiam partem domus debent habere. ex. l. 2. versu. Illustres. C. de metatis. lib. 12 sed quis habebit electionem domus? Hoc casu di-

cendũ est quod vnus diuidet & alius eligit ex dict. l. 2. versu. finali. supra. Quid autem in ternostroscho lares-Si vnus recedat tunc quã liter domus debet diuidi, & est dicẽdum, quod tunc scholaris antiquior diuidet domum & Iunior eligit. ita notat Abb. in. ca. 1. num. 4.

Prelados y clerigos.

¶ Lex. LV. Idem.

¶ El Rey don Iuan. II. en Toro.

El q hiriere, o matare al nuestro aposentador incurra en la pena cõtendida en este libro eel titulo d los aposentadores b.

de parochijs Bologninus in autentica habita. C. ne filius pro patre. nume. 570. quod idem dicendum est in diuisione hæreditatis paternæ, quia frater maior diuidet. & Germanus eligit ex Abb. vbi supra licet eius additio dicat contrariam esse magis communem, sed quod forte diuidi debeat ex Benedicto incap. Raynuntius. versu. in eodem. 1. nume. 211. de testamen. nos tamen opinionem Abb. sequimur siquidem talis sententia contraria rusticorum dicitur atque appellatur à glo. fin. in. l. Nefenius. ff. de negotijs gestis. & sic tenenda est opinio Abbatis cum sit magis æqua quæ etiam ad hæerere videtur exemplo sacre scripturæ, de quo habetur in Genes. cap. 13. dum loquens. Abraham, Loth fratri germano ait, *Ne quæso sit iurgium inter me & te: fratres enim sumus. Ecce terra vniuersa est coram te recede à me obsecro, si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo, si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* Et ista opinio practicatur: pro qua est text. in cap. primo. de parochijs. in argum. & an tales hospites possint compellere dominos domus, vt aliqua ad victum sibi ministrentur. vide legem vnicam. C. de falgamo militibus. lib. duodecimo. & l. decima, & duodecima. & 18. & 19. titulo decimo quinto. lib. tertio. Recopilatio. & an Marchiones, vel Comites vel alij domini locorum particularium possint compellere suos subditos & vassallos ad recipiendum hospites. vide Andre. Alcia. Responso. 174. de quo fui interrogatus in patria mea Concha, per admodum Illustrẽ ac Dominum meum. D. FRANDISCVM LADRON, VICECOMITEM Cheluensem, cui

sem, cui affirmaui id posse facere ad modicum tem-
pus per. l. vnicam. C. de tractatorijs, & statuis lib.
12. facit. argum. l. 10. titu. 15. lib. 3. Recopilatio. &
an possit Metatus recipere aliquid vt referuet ali-
quem ab hospitando. vide. l. 14. titu. 15. libr. 3. Re-
copil. successi-

§ Ley. LVI. Idem.

Selq̄ biuiere
con algun se-
ñor a se des-
posare, o casare con
la hija, o con la parie

te nunc quæro
quid autem de
tabellario ma-
iori, seu Gram-
matophoro,
quem nos *Cor-
reo mayor*. appe-
llamus, quæ sit
pœna interfici-
entis illum &
eum sit indigni-
tate constitutus seuerissime debet puniri. l. quis-
quis vers. cuiuslibet. C. ad. l. Iul. maiest. Rursus
quæro de quæstione de qua sum interrogatus in
hoc mense Iulij Anni. 1574. an vicem gerens, siue
delegatus tabellarij maioris in alijs locis seu ciui-
tatibus regni an possint petere decimam & prohi-
bere ne exeant viatores seu cursores minores ex
locis sine eorum licentia & ordine & prius solutis
iuribus, & dicendum est quod non: nam si non li-
cet maiori tabellario ex viatoribus ad curiam ve-
nientibus petere multo magis eius vices gerenti.
vt est tex. in. l. 1. tit. 9. lib. 6. Recopil. quod amplia
vt etiam de viatoribus missis ex eadē curia adhuc
petere non potest: & est ratio singularissima, quia
viatoribus pauperibus, seu cursoribus augmentum
patrimonij non est interdendum. *Vt firmanunt
Maximianus & Diocletianus Imperatores in. l. si de-
functus, ibi neque enim pauperibus industria, vel ang-
mentum patrimonij quod laboribus & multis casibus
quæritur interdicendum est.* C. arbitrium tutelæ. Est
tamen aduertendum quod in cursoribus qui excu-
ria mittuntur si sit consuetudo quod decima per-
soluatur tabellario maiori talis consuetudo debet
pro lege seruari. l. de quibus. vers. inueterata. ff. de
legibus. de qua consuetudine loquitur dict. l. 1. ti-
tu. 9. libr. 6. Recopilatio. & l. 2. C. de frumento.
Alexan. lib. 11. (ait) quod nemo debet priuari eo
quod nuncusque percepit: cum solatio antiqui-
tus concesso nemo debeat priuari. l. omnes. C. de
cupress. lib. 10. Interim tamen quod non constet
de tali consuetudine aut priuilegio pauperes via-
tores & cursores non debent molestari. arg. tex.
singularissimi. l. 2. tirn. 9. lib. 6. Recopil. cum tali-
bus vere possit verificari illud Genes. c. 3. *In labo-
re tuo vesceris pane.* Viatores enim equorum pro
mortuis reputo, pedestres autē quasi iam sepulti
haberi debēt labore magno considerato. Aduerte
tamen quod talis delegatus non appellatur, *Correo*

mayor. ciuitatis, sed magister postarū, qui tamē nul-
lus potest habere equos sine licentia maioris Grā-
matophori, seu Regis ex l. cursum ambulare. C.
de cursu pub. lib. 12. & talibus non debet denega-
ri pabulū iustōq; pretio debet ministrari. l. anima-

lia. C. de cursu
publico. quid
aut de illo qui
se fingit strato-
rem, seu tabella-
rium minorem
se missum esse
à rege & defert
secum stemma
tabellarij maio-
ris ad effectum
vt vnicō equo si

ta del su señor sin su
mādado incurra en
la pena contenida en
este libro, en el titu-
lo de los Matrimo-
nios, y desposorios.

ne alio socio iter peragat (quem nos dicimus *pos-
tillon*.) qua pœna puniatur, & dic quod pœna fal-
si. l. eos. vers. qui se. ff. de falsis. Iniure autē iste tabel-
larius strator appellatur. de quo in tit. de stratori-
bus li. 12. vbi Alcia. & Ant. Baca. ad. l. 4. ff. de offi-
proconf. & ibi Horosci. qui tamen apparitores di-
cuntur, qui pro necessitate emergente ad alia loca
mittuntur, vt aliquid nūtient, quibus provinciales
præbent equos, quo celerius currant nunc postæ
principis appellantur. arg. l. 1. C. de cursu pub. li.
12. & constat ex Cicero. 2. epist. & li. 10. vnum ta-
men aduertere, quod tales equi nō debēt agitari susti-
bus, sed calcaribus, vel flagellis. l. 1. C. de cursu
pub. vnum tamen nō præteribo quod licet impo-
nēs valisiam in equo locato teneatur si deteriore-
tur. l. qui in sulam. §. qui mulas. ff. locati. & Bar. in.
l. vni. C. ne quod oneri. lib. 11. tamen si valisiam non
fit magni poderis, sed cōsueti, et si equus deterio-
retur non tenetur. l. publici cursus. C. de cursu pu-
bl. lib. 12. vbi Platea. & an possit minor tabellarius
currere cum omnibus equis ad effectū impediendi
alium, vt consequi valeat brauium vel vacantem
dic quod nō. l. fi. C. de cursu publi. contrarium ser-
uatur. finaliter an cursor aperiēs literas qualiter
punitur. vide. l. 1. §. qui. ff. de fals. & Ias. in. l. non du-
bium. num. 53. & gl. c. 33. de off. deleg. & insignis.
Nau. in man. c. 18. nu. 54. & Iuliu Clarum in pra-
cti. §. falsum vers. aperiens & hoc sufficiat subcor-
rectione rectius sententis. †

¶ Lex. LVI.

a § *Viuiere con algun señor*. De hac. l. est lex relata. in
l. 2. tit. 1. lib. 5. ordina. supra & l. 1. titu. 15. libr. 15.
to. 8. supra. & quæ vtrōque adnotaui.

A D D I T I O.

† Adde vltra autorem hic non esse prætermitten-
dum, quod famulus si non sibi soluatur salariū po-
test surripere bona domini. vt notat glos. in vers.
sed vim. versic. nisi forte alio modo. capit. ius gen-
tium.

tium. i. distin. argum. text. in. l. si non sortem. §. si centum ibi retineri. ff. de conditione indebiti. tradit Dñs Episcopus Segouien. libr. r. Variarum cap. i. nu. 15. Venuste octavianus decisio. pedemōtana. 68. nume. 31. ad quod pondera illud Genes. capit. quod filij

Israel surripuerunt vasa Aegyptiorū nec commiserunt furtū cum non esset alia via, qua potuissent huiusmodi debita recuperare. ar-

¶ Ley. LVII.

Idem.

EL que se desposare^a, o casare con dos mugeres, seyendo la pri-

gum notatorum per S. Thomā. 2. 2. quæst. 66. articu. 5. ad primum. & Magist. Cano de locis Theologicis pagi. 14. quod nostris infelicissimis temporibus est satis æqua opinio: cum potentes & magnates plerunque salaria non persolunt nec tales famuli propter nimiam potentiam petere audent, contra quos dominus conqueritur per Ezechielem. capit. 34. Væ vobis qui cum maiestate, & potentia imperatis & Lucæ capit. 6. Væ vobis qui ridetis nunc quia lugebitis & flebitis. vide Frederi. de Senis. consil. 218. & an liceat detineri seruitiū per dominos. vide Barletam in suis sermonibus pagi. 109. & an si vestes famulis sint dandæ & quo tempore. vide Benedi. in ca. Raynuntius. 3. par. versi. qui cum alia contrahens. num. 178. & quid si famulus conueniat stare cum tribus scholaribus

pro certo pretio in mense mandandum sit totum salarium si vnus recedat. vide l. in. l. quo minus. nu. 146. ff. de fluminibus. & parce quia paruulus sum.

¶ Lex. LVII. & finalis.

¶ *Se desposare*, Scilicet per verba de præsentis & sic loquitur in matrimonio rato, antevelationes, seu benedictiones prout moris est in regno istos appellare sponso, & sponsas, nam in matrimonio de futuro cum non sit matrimonium poena locum non habet vt dixi in. l. prima. titul. primo. libr. quinto. ordinamen. & de poena istius, qui viuentis prima contraxit per verba de præsentis est. l. tertia. titul. primo. eodem lib. quinto. supra. & l. septima. titul. decimoquinto. libro isto octauo. supra. quibus in locis late exarauit materiam huius legis. & adde Paulum. Grillandum intra tractatu de poenis omnifariam coitus quæstione decimaquarta. fol. 156. columna quarta. in tertio volumine tractatum diuersorum doctorum. & lex octaua. & ibi dixi supra. hoc titul. fin. & per ista sit impositus finis his

Commentarijs ad laudem omnipotentis Dei.
In Calendis Inlij Anno Millefimo Quingentesimo Sexagesimo Sexto.

E I N I S.

SALMANTICAE,

In ædibus Antoniaæ Ramirez, viudæ
M. DC. IX.

TABLA BREVE Y RESOLVTORIA DE LOS

Titulos y Leyes contenidas en los quatro

postreros Libros de las Ordenanças Reales, glossadas

por el Doctor Diego Perez, Cathedratico de

Sexto, en la facultad de Canones, en la

muy insigne Vniuersidad

de Salamanca.

LIBRO QVINTO, CONTIENE COSAS TOCANTES

a los Matrimonios y casamientos, assi publicos, como clandestinos, y a las herencias y vltimas voluntades: esta diuidido en quatorze Titulos.

Titulo. I. De lo Matrimonios, contiene cinco

leyes. folio. 1. col. 1.

LEY PRIMERA. Que los Matrimonios se hagan publicamēte. fol. 1. col. 1. vsq; ad fo. 42.

Ley. II. Que ninguno que viuiere con señor se despoſe ni caſe con ſu hija ſin ſumado. folio. 43. col. 1.

Ley. III. De los que ſe caſan otra vez ſiendo ſus mugeres biuas de la pena q̄ mereſcē. fol. 44. co. 1.

Ley. IIII. Que la huerfana que queda en poder de los hermanos ſi caſate ſin ſu licencia, pierda la herencia. fol. 50. col. 2.

Ley. V. Quē las mugeres biudas puedan caſar en el año que embiudaren. fol. 51. col. 2.

Titulo. II. De los Testamentos y

mandas, contiene quatro leyes.

fol. 56. col. 1.

Ley. I. De los teſtigos que ſon neceſſarios, para q̄ el teſtamento ſea firme. fol. 56. col. 2.

Ley. II. Que los Roñeros puedan hazer ſu manda. fol. 55. col. 1.

Ley. III. Que ſi el peregrino muriere ſin teſtamēto que los Alcaldes recauden ſus bienes. folio. 136. col. 2.

Ley. IIII. Que el cabeçalero publique el teſtamēto ante el Alcalde. fo. 137. col. 2.

Titulo. III. De las herencias, con

tienē dos leyes. fol. 144. col. 1.

Ley. I. De los herederos, que no querellan la muer te del, que es muerto a traycion. fol. 146. col. 1.

Ley. II. Que los hijos de los Clerigos no puedan auer, ni heredar los bienes de ſus padres, ni de otros parientes. fol. 150. col. 1.

Titulo. IIII. De las ganancias del

marido y de la muger, contiene quatro.

leyes. fol. 156. col. 1.

Ley. I. Como deuen partir las ganancias marido, y muger. fol. 156. col. 2.

Ley. II. De las coſas que deuen ſer del marido, ode la muger en que han ambos parte. fol. 160. co. 1.

Ley. III. Que los frutos de los bienes ſon comu nes de marido y muger. fol. 163. col. 1.

Ley. IIII. Declaracion de las leyes ſuſodichas. fol. 163. col. 2.

Titulo. V. De la guarda de los huer-

fanos, contiene vna ley. fo.

172. col. 1.

Ley. I. Que el tutor, o cabeçalero no compre los bienes de ſu menor. fol. 172. col. 1.

Titulo. VI. De los desheredamientos,

contiene vna ley. fo. 173. col. 1.

Ley. I. Que ſea desheredada la moça que caſare cō tra voluntad del hermano que la tuuiere en poder. fol. 173. col. 1.

Titulo

Tabla de las leyes:

Titulo. 7. De las vendidas, y compradas, contiene. 10. leyes. fol. 174. col. 1.

Ley. I. Que los pesos y las medidas sean y gualen en todo el Reyno. fol. 174. col. 1.

Ley. II. De que peso y ley ha de ser la plata. fol. 177. col. 1.

Ley. III. Quæ fabla del dorar y argentear. folio. 209. col. 1.

Ley. IIII. Del vendedor, o comprador que rescibe engaño mas de la meytad del justo precio. fol. 211. col. 1.

Ley. V. Si los compradores fueren apremiados, q no aya lugar la ley antes desta. fol. 212. col. 1.

Ley. VI. Como se puede sacar la heredad del patrimonio, o abolêgo tâto por tanto. f. 212. co. 1.

Ley. VII. Declaracion de la ley del fuero susodicha. fol. 213. col. 1.

Ley. VIII. Contra los regatones que compran para reuender. fol. 216. col. 1.

Ley. IX. Que los regatones no se allegen a fauor ni a familiaridad de alguna persona. f. 216. col. 2.

Ley. X. Que los regatones no compren viandas, ni pan a cinco leguas de la corte para reuêder.

Titulo. 8. De los troques y cambios, contiene cinco leyes. fol. 218. col.

Ley. I. Que los cambios sean libres y francos, y que no se arrienden. fol. 218. col. 1.

Ley. II. De que ley ha de ser la plata de marcar. fol. 219. col. 2.

Ley. III. Queno se desfeche la moneda de oro, aun que sea soldada, o quebrada. fol. 220. co. 1.

Ley. IIII. Que ninguno desfeche la moneda en blancas fecha en casa de moneda. fol. 220. col. 2.

Ley. V. Que los cambiadores y mercaderes que recibên moneda y mercaderia en guarda si fuyê a otras partes con los caudales agenos sean auidos por publicos robadores. fol. 220. col. 1.

Titulo. 9. De las donaciones y mercedes, contiene onze leyes.

fol. 221. colum. 2.

Ley. I. En quantas maneras se faze la donacion. fol. 221. col. 2.

Ley. II. Como se entienden interpretar las palabras de las donaciones que el Rey faze. fol. 221. colum. 2.

Ley. III. Que el Rey no puede fazer donacion de las ciudades villas y lugares de su corona real. fol. 223. col. 2.

Ley. IIII. Reuocacion de las mercedes y donaciones que el Rey don Enrique Quarto, hizo de

aldeas terminos e jurisdicciones de las ciudades y villas. fol. 226. col. 2.

Ley. V. Que las donaciones que el Rey fiziere, las faga con acuerdo de los del su consejo. fol. 227. colum. 2.

Ley. VI. Que las donaciones que se hazê en frau de de no pechar que no valan. fol. 228. col. 1.

Ley. VII. Que los legos quæ fizieren donacion a monasterios, o clerigos, o personas esentas, paguen el quinto al Rey. fol. 229. col. 1.

Ley. VIII. Que el Rey no haga donacion de pinos ni moros, ni galeas, ni otras cosas de las arçanas. fol. 230. col. 1.

Ley. IX. Que las cosas que el Rey diere, sean firmes. fol. 230. col. 2.

Ley. X. Que donacion fecha a persona estraña fuera del Reyno de villa, o castillo, o heredamiento no vala. fol. 230. col. 2.

Ley. XI. La orden quê deue tener en fazer mercedes y donaciones y en moderar las hechas. fol. 231. col. 1.

Titulo. 10. De las encomiendas, contiene quatro leyes. fol. 233. col. 2.

Ley. I. Que ninguno tome seruicio, ni derecho di ziendo ser encomendadero de ciudades, ovillas y lugares. fol. 233. col. 2.

Ley. II. El Rey solo es commendadero de lo abadengo y de las Iglesias y monasterios de sus reynos. fol. 233. col. 2.

Ley. III. Que las encomiendas de lugares de Obis pados y abadengos, o monasterios, o de Iglesias ninguno las tome in occupe. fol. 234. col. 1.

Ley. IIII. Que las encomiendas de las tierras y al foyes de las ciudades y villas pertenesçen al Rey. fol. 234. colum. 2.

Titulo. 11. De los fiadores, contiene quatro leyes. fol. 235. col. 1.

Ley. I. Que la muger no sea obligada a fiaduria del varon. fol. 235. col. 1.

Ley. II. Que la muger no sea presa por deuda. fol. 235. col. 1.

Ley. III. Por quanto tiempo se prescriue la fiaduria. fol. 235. col. 1.

Ley. IIII. Que los merinos de los adelatados den fiadores. fol. 235. col. 2.

Titulo. 12. De las prendas, contiene quinze leyes. fol. 235. col. 2.

Ley. I. Que ninguno prenda a otro por deuda, ni en otra manera alguna. fol. 235. col. 2.

Ley

Tabla de las Leyes:

Ley. ij. que vn concejo no pueda prender a otro. fol. 236. col. 1.

Ley. iij. que ninguno resista las prendas que el Rey mandare hazer por sus rentas. folio. 236. columna. 2.

Ley. iij. que las guardas de las dehesas puedan libremente prender los ganados que fallaren en ellas. fol. 236. col. 2.

Ley. v. La prenda del que defendiere la prenda de los pechos reales. fo. 237. col. 2.

Ley. vj. que el vassallo no pueda hazer prendas por lo que le fuere librado en qualquiera ciudad villa, o lugar. fo. 237. col. 2.

Ley. vij. que no puedan ser prendados los bueyes y bestias de arada, ni los aparejos dellos. fo. 238. col. 1.

Ley. viij. que vn par de bueyes de labrança no sean apreciados al labrador, ni sean prendados. folio 239. col. 2.

Ley. ix. que no sean prendados los caualllos y armas de los caualleros y fijos dalgo. folio. 240. column. 1.

Ley. x. De la pena que deue auer el Indio que niega la prenda. fo. 240. col. 1.

Ley. xj. que no sean prendados vnos lugares, por lo que deuen otros lugares. fo. 240. col. 2.

Ley. xij. que no se libren prouisiones para que se hagan execuciones ni prendas, saluo por los Alcaldes ordinarios de los lugares, ni se hagan reprefarias. fo. 240. col. 2.

Ley. xij. Idem. fol. 241. col. 2.

Ley. xiiij. que los ganados del concejo de la mesta, ni de los vezinos de otros lugares, no sean prendados. fol. 243. col. 1.

Ley. xv. Que ninguno haga prenda por su propria authoridad. fo. 243. col. 1.

Titulo. iij. De las deudas y pagas, contiene cinco leyes. fol. 244. col. 1.

Ley. j. que qualquier que se obligare, o haze qualquier contracto, y que sea de mas de veynte y cinco años, sea valadero sino ouo dolo, o engaño. fo. 244. col. 1.

Ley. ij. que de dos personas simplemente obligadas se entienda cada vno por la meytad. fo. 244. col. 2.

Ley. iij. que la muger no sea presa por deudas. fol. 244. co. 2.

Ley. iij. que el preso por deuda sea mantenido por ciertos dias, y sino tuuiere bienes ni fiador sea entregado al acreedor. fo. 245. columna prima.

Ley. v. La forma que se ha de tener en los que hazen cesiones de sus bienes. fo. 245. co. 2.

Titulo. 14. De las entregas, y execuciones, contiene seys leyes. folio. 246. column. 2.

Ley. j. que el acreedor que da a entregar por mayor quantia de lo que le es devido pague el derecho demas. fo. 246. col. 2.

Ley. ij. que el deudor sea llamado antes que se haga execucion. fo. 247. col. 1.

Ley. iij. Como se deuen fazer las execuciones por los Alguaziles por escusar fraudes contra los acreedores. fo. 248. col. 1.

Ley. iij. & v. Idem.

Ley. vj. que no se cometa execucion saluo a los Alguaziles y merinos. fo. 249. col. 2.

Libro sexto, contiene las cosas tocantes a las rentas reales y sus contadores, esta diuidido en doze titulos.

Titulo. 1. De las rentas del Rey, contiene diez y siete leyes. fo. 251. col. 1.

Ley. j. En que pena caen los que hazen que las rentas del Rey valan menos. fo. 251. co. 1.

Ley. ij. que los Infantes, Duques y grandes hombres fagan juramento de no consentir ni hazer que se menguen las rentas del Rey. folio. 252. column. 1.

Ley. iij. que las rentas del Rey se fagan por pregón y que no las arrienden priuados, ni oficiales de su casa. fol. 252. col. 2.

Ley. iij. que las rentas del rey no se arrienden a personas ecclesiasticas. fo. 252. col. 2.

Ley. v. que los concejos, ni sus oficiales no arrienden las rentas del Rey, ni de su concejo. fol. 253. column. 1.

Ley. vj. De las personas que no pueden arrendar las rentas del Rey, y del concejo. fo. 253. columna. 2.

Ley. vij. que los escriuanos de los concejos, no sean recaudadores, ni arrendadores. folio. 254. columna. 2.

Ley. viij. que todas las veneras pertenecen al Rey. fo. 255. co. 1.

Ley. ix. Como se han de poner cogedores de las rentas y pechos del Rey. fo. 255. co. 2.

Ley. x. que los concejos pongan fieles y cogedores de las alcualas, y el salario que deuen auer. fol. 256. co. 1.

Ley. xj. que los escriuanos de los concejos asienten

Tabla de las leyes,

- fienten en sus libros lo cierto de los padrones de las monedas. fol. 256. col. 1.
- Ley. xij. Que los que vendieren sillas y espuelas y estribos paguen alcaualas. fol. 256. col. 2.
- Ley. xiiij. Que no aya baratos ni corredores dellos en la corte del Rey. fol. 257. col. 1.
- Ley. xiiij. Que las mercedes que tenían las villas para los Moros se quiten quando fueren de señorios. fol. 257. col. 1.
- Ley. xv. Que no se den cartas de alongamiento de pesquillas de monedas. fol. 257. col. 2.
- Ley. xvj. Que las alcaualas no se repartan como pedidos. fol. 257. col. 2.
- Ley. xvij. De los quintos que pertenescen al Rey de las presas y ganancias por mar y por tierra. fol. 258. col. 1.

Titulo. 2. De los contadores mayores, contiene. 31. leyes. fol. 259.

- Ley. i. Que sean dos contadores y no mas. f. 259. col. 1.
- Ley. ij. De las ordenanças y tassas que deuen guardar los contadores mayores y sus oficiales. fol. 260. col. 1.
- Ley. iij. Que los contadores mayores puedan hazer condiciones en los quadernos quando arrendaren las rentas. fol. 264. col. 1.
- Ley. iiij. Que no se reciba puja despues de rematadas las rentas de postrimero remate. folio. 264. col. 2.
- Ley. v. Que no se reciba puja de menos del quarto fol. 265. col. 1.
- Ley. vij. Que los que tienen marauedis del Rey seã librados en la comarca donde biuieren. fol. 266. col. 1.
- Ley. vij. Que ninguno pueda tener facultad de mudar su situado de vna renta en otra. folio. 266. col. 2.
- Ley. viij. Que los que tienen marauedis del Rey seã librados en el primer tercio de cada año. fol. 268. col. 2.
- Ley. ix. Que los Prelados y caualleros seã librados en los lugares de sus tierras. folio. 268. columna. 2.
- Ley. x. Que de los marauedis que vacaren en los libros del Rey seã consumidos para el la meytad. fol. 269. col. 1.
- Ley. xj. Que los contadores mayores ni sus oficiales no puedan arrendar ni sus fiadores de las rentas ni baraten. fol. 270. col. 1.
- Ley. xij. De los derechos que han de llevar los oficiales de los contadores. fol. 270. col. 2.
- Ley. xiiij. De las ordenanças que deuen guardar los oficiales del sueldo y los derechos que deuen

- folio. 271. columna. 1.
- Ley. xiiij. De los derechos de los oficiales de tierras y acostamientos. fol. 274. col. 1.
- Ley. xv. De los derechos del officio de las mercedes. fol. 274. col. 2.
- Ley. xvj. Del officio de quitaciones. folio. 276. columna. 2.
- Ley. xvij. De los derechos de los oficiales de las rentas. fol. 277. col. 2.
- Ley. xviiij. De las ordenanças y de los derechos que han de llevar los escriuano de rentas. folio. 281. col. 1.
- Ley. xix. De los derechos del escriuano de las rentas. fol. 281. col. 2.
- Ley. xx. Que habla de los dichos derechos del officio de las relaciones. fol. 281. col. 2.
- Ley. xxj. Que habla de los derechos del mayordomo mayor. fol. 283. col. 1.
- Ley. xxij. De los derechos del Chanciller. folio. 283. col. 1.
- Ley. xxiiij. De los derechos de los notarios. folio. 283. col. 2.
- Ley. xxiiij. De los derechos de los escriuano de los contadores. fol. 284. col. 1.
- Ley. xxv. Que los contadores mayores hagan libro aparte de las confirmaciones de los priuilegios y mercedes. fol. 287. col. 2.
- Ley. xxvj. De los derechos del escriuano de las confirmaciones. fol. 288. col. 1.
- Ley. xxvj. De los derechos del despensero mayor de las raciones. fol. 291. col. 1.
- Ley. xxviiij. Que el concejo, o aljama pague las rentas del Rey hasta cierto termino. folio. 291. columna. 2.
- Ley. xxix. Que los marauedis que fueren renunciados de padre a hijo que se asienten sin alcaual del Rey. fol. 291. col. 2.
- Ley. xxx. Que seã librados los caualleros y Prelados en sus tierras. fol. 291. col. 2.
- Ley. xxxj. De las reuocaciones de las facultades. fol. 292. col. 1.

Titulo. 3. De los contadores mayores de cuentas, contiene tres leyes. fol. 293. columna. 1.

- Ley. j. De las cosas y ordenanças que han de guardar los contadores mayores de cuentas. fol. 293. col. 1.
- Ley. ij. Que los contadores mayores de cuentas firmen en las espaldas de las promisiones que dieren. fol. 295. col. 1.
- Ley. iij. Que los contadores menores den cuenta a los contadores mayores de cuentas en fin de cada año. fol. 295. col. 2.

Tabla de las Leyes:

Titulo. 4. de los recaudadores y thesoreros, arrendadores, fieles, y cogedores, contiene 26. leyes. folio. 296. columna. 1.

- Ley. j. Que los thesoreros y recaudadores fenezcan sus cuentas dentro en vn año. fo. 296. col. 1.
Ley. ij. Que el concejo no sea prèdado por lo que deuiere en los arrendadores fieles y cogedores. folio. 296. col. 2.
Ley. iij. De la pena de los arrendadores que se remitiesen a la corona. fo. 296.
Ley. iiij. Que el lego que vendiere al clerigo pague alcauala. fo. 297. col. 1.
Ley. v. Que los recaudadores no den libramientos baldios. fo. 297. col. 2.
Ley. vj. Que no se lleuen cohechos por los recaudadores. fo. 298. col. 1.
Ley. vij. Que el recaudador ni arrendador no lleuen cohecho por los libramientos. fo. 298. col. 2.
Ley. viij. Que se faga entrega y execucion en los thesoreros y recaudadores por los libramientos que en ellos fueren librados. fo. 298. col. 2.
Ley. ix. Que no se reciba essempcion a los recaudadores, salvo paga, o quita, o toma. fol. 299. columna. 2.
Ley. x. Que los bienes q se fallaren en poder de los arrendadores sean vendidos por lo que deuiere al Rey. fo. 299. col. 2.
Ley. xj. En que pena incurte el juez que no faze entrega en los bienes del arrendador. fo. 300. col. 1.
Ley. xij. Hasta que tiempo pueden demandar los recaudadores, lo que les es devido por los arrendadores. fo. 300. col. 2.
Ley. xij. Como se deue fazer entrega y execucion en los bienes de los recaudadores y sus fiadores. fo. 301. col. 1.
Ley. xiiij. Idem. fol. 301. col. 2.
Ley. xv. Que los recaudadores y thesoreros esten residentemente en los lugares de sus recaudamientos. fol. 302. col. 1.
Ley. xvj. Que los oficiales de los recaudadores y thesoreros no baraten ni compren tierras, ni mercedes. fo. 302. col. 2.
Ley. xvij. Que los concejos son tenidos a pagar a los recaudadores y no a los cogedores. fol. 303. col. 1.
Ley. xvij. Que los fieles de las alcaualas no sean emplazados por carta del Rey, y como deuen dar cuenta a los recaudadores. fo. 303. col. 2.
Ley. xix. Que los cogedores no nombren los compradores contra los arrendadores que son deudores. fo. 304. col. 1.

Ley. xx. Quien deue auer ayuda de costa. fol. 304. col. 2.

Ley. xxj. Idem. fol. 304. col. 1.

Ley. xxij. Quien deue auer vestuario. fo. 305. col. 1.

Ley. xxij. Del salario q se deue librar a las personas que el Rey embia a algunas partes. f. 305. c. 2.

Ley. xxiiij. Que los que el Rey embiare a algunas partes les sea librado vn tercio mas de sus raciones. fo. 305. col. 2.

Ley. xxv. Quando el Rey embiare a supplicar al Papa quien ha de pagar la costa. fo. 306. col. 1.

Ley. xxvj. Reuocacion de las mercedes, o donaciones que el Rey don Enrique Quarto hizo. fol. 306. col. 2.

Titulo. 5. De las tercias del Rey, contiene quatro leyes. fo. 311. col. 2.

Ley. j. Quanto tiempo han de guardar los tercios los diezmos de pan y vino. fo. 311. col. 2.

Ley. ij. Que los concejos den alforizales tercios. y arrendadores. fo. 312. col. 2.

Ley. iij. Que los concejos y oficiales fasta q tiempo han de guardar el pan y vino de las tercias. f. 313. c. 1.

Ley. iiij. Que lo que pertenesce al Rey de las tercias no arrienden los prelados. fo. 313. col. 2.

Titulo. 6. De las tomas de las tercias del Rey. contiene. 11. leyes. fo. 313. col. 2.

Ley. j. Que ninguno impida ni hable contra las rentas del Rey. fo. 313. col. 2.

Ley. ij. Idem. fo. 314. col. 1.

Ley. iij. Idem. fo. 315. col. 1.

Ley. iiij. Idem. fo. 315. col. 2.

Ley. v. Que antes que el Rey suplique al Papa por las dignidades fagan juramento de no tomar sus rentas. fo. 316. col. 2.

Ley. vj. Idem. fo. 317. col. 2.

Ley. vij. Que los Prelados y caualleros fagan juramento de guardar las leyes que no se tomen ni embarguen las rentas del Rey. fo. 318. col. 1.

Ley. viij. Que los lugares de behetrias no consientan tomar los maravedis de las rentas del Rey. fo. 318. col. 1.

Ley. ix. Que los lugares de behetria no paguen las rentas del Rey a su comendadero sino que lo paguen otra vez. fo. 319. col. 2.

Ley. x. Idem. fo. 320. col. 1.

Ley. xj. Idem. fo. 321. col. 2.

Titulo. 7. De las ferias francas, contiene. 6. leyes. fol. 322. col. 1.

Ley. j. Que ninguno vaya a feria franqueada. folio. 322. col. 1.

Tabla de las leyes,

Ley. ij. Que los que fueren a vender mercaderias a ferias y mercados francos paguen el alcauala en el lugar donde salieren. fo. 322. col. 2.

Ley. iij. Idem. fol. 323. col. 2.

Ley. iij. Idem. fol. 323. col. 2.

Ley. v. que ninguno vaya a las ferias y mercados francos. fo. 324. col. 1.

Ley. vj. Idem.

Titulo. 8. De los concertadores y escriuanos de priuilegios, contiene vna ley. fo. 325. col. 1.

Ley. j. De las ordenanças que han de guardar los concertadores y escriuanos de priuilegios. folio 325. col. 1.

Titulo. 9. Delas cosas vedadas con tiene. 49. leyes. fo. 326. col. 1.

Ley. j. que no saquen cauallos fuera del reyno. fol. 326. col. 1.

Ley. ij. que las viandas anden sueltamente por todo el Reyno. fo. 326. col. 2.

Ley. iij. que no se pueda vedar la saca del pan. fol. 327. col. 1.

Ley. iij. Del juramento que deuen hazer los Alcaldes de las sacas. fol. 327. col. 2.

Ley. v. quales deuen ser las guardas de las cosas vedadas. fo. 328. col. 1.

Ley. vj. que ninguno saque cauallos ni otras bestias fuera del reyno. fo. 328. col. 1.

Ley. vij. que los Alcaldes ni otras personas no saquen cauallos. fo. 328. col. 2.

Ley. viij. Contra los que se ajuntan a sacar cauallos y cosas vedadas. fo. 328. col. 2.

Ley. ix. que se puedan vender cauallos y bestias doze leguas aquende del puerto. fo. 330. col. 2.

Ley. x. que ninguno pueda dar ni trocar ni mandar en su testamento cauallo, ni bestia a ningun extranjero. fo. 331. col. 1.

Ley. xj. De los que pueden vender cauallos y otras bestias en las doze leguas de los mojones del Reyno. fo. 331. col. 2.

Ley. xij. que los que tuuieren cauallos, o otras bestias en las doze leguas q las escriuã. f. 331. col. 2.

Ley. xij. Idem. fol. 332. col. 1.

Ley. xij. Idem. fol. 333. col. 1.

Ley. xv. de los que traen cauallos de fuera del reyno. fo. 333. col. 2.

Ley. xvj. De los Romeros que metan palafrenes. fol. 334. col. 2.

Ley. xvij. que ninguno no saque oro ni plata, ni moneda fuera del Reyno. fo. 334. col. 2.

Ley. xvij. Idem. fol. 335. col. 1.

Ley. xix. Idem. fol. 335. col. 2.

Ley. xx. Idem. fol. 335. col. 2.

Ley. xxj. que no saquẽ moneda para la corte del sancto Padre. fol. 336. col. 1.

Ley. xxij. Idem. fol. 336. col. 1.

Ley. xxij. Idem. fol. 336. col. 2.

Ley. xxv. Idem. fol. 338. col. 2.

Ley. xxvj. qui ninguno saque fuera del reyno pan ni ganados. fo. 339. col. 1.

Ley. xxvij. Idem. fol. 339. col. 2.

Ley. xxvij. que las guardas delas cosas vedadas ayan la meytad de las penas. fo. 340. col. 1.

Ley. xxix. De la pena q caen las guardas que dexan sacar las cosas vedadas. fo. 340. col. 2.

Ley. xxx. que se pregone el ordenamiento de las sacas. fo. 340. col. 2.

Ley. xxxj. que los Alcaldes de las sacas puedan hazer pesquisa. fo. 340. col. 2.

Ley. xxxij. que los Alcaldes de las sacas sean penados si sacaren las cosas vedadas fuera del reyno. fo. 341. col. 2.

Ley. xxxij. que no se vedã ni se truequẽ a persona q fuera del reyno bestias cauallares. f. 342. col. 1.

Ley. xxxij. Contra la cautela y fraude de los que venden ganados a personas pobres para lo sacar fuera del reyno. fo. 343. col. 1.

Ley. xxxv. que ninguno se entremeta en la guarda de las cosas vedadas, saluo los depurados por el Rey. fo. 354. col. 1.

Ley. xxxvj. que las penas se deuen imponer, segũ el estado de los delinquentes. fo. 345. col. 2.

Ley. xxxvij. q no se meta en el reyno vino de Aragon ni de Nauarra, ni de Portugal. fo. 346. col. 1.

Ley. xxxvij. De la pena de los que sacan las cosas vedadas, o dã fauor, o ayuda a ello. fo. 347. col. 2.

Ley. xxxix. Contra los q se mudan los nombres quãdo se escriuieren por las guardas. fo. 348. col. 1.

Ley. xl. que no se saque pã del Andaluzia por mar. fo. 348. col. 2.

Ley. xli. que los Alcaldes de las sacas residan personalmente en los officios. fo. 349. col. 2.

Ley. xli. que los Alcaldes de las sacas no arriendẽ los officios. fo. 350. col. 1.

Ley. xli. que y quantas lanas se pueden sacar fuera del reyno. fo. 352. col. 1.

Ley. xliij. Contra los que sacan pan fuera del reyno. fo. 352. col. 2.

Ley. xlv. Contra los que meten vino a ciertas ciudades y villas. fo. 353. col. 1.

Ley. xlvj. que los que tienen ganados en las doze leguas que los escriuan. fo. 353. col. 1.

Ley. xlvij. Contra los que sacan de noche cauallos y bestias del reyno. fo. 354. col. 2.

Ley. xlvij. que se sepa la verdad de los q sacare cosas vedadas que sean penados. fo. 355. col. 1.

Ley. xlix. De la vnion de los reynos de Castilla y Aragon. fo. 356. col. 2.

Titulo

Tabla de las Leyes.

Titulo. 10. De los portazgos y tributos, contiene. 14. leyes. fo. 358. col. 1.

Ley. j. Contra los que toman portazgos y tributos y peajes y castillerias que no les pertenescen fo. 358. col. 2.

Ley. ij. Que los ganados que fuyeren por guerra q no paguen portazgos ni derechos. fo. 359. col. 1.

Ley. iij. Que ninguno sea osado de pedir portazgo, roda, ni castilleria. fo. 359. col. 1.

Ley. iiij. Que sean guardados los priuilegios delos que no deuen pagar portazgos ni otros derechos. fo. 359. col. 2.

Ley. v. Que sino se fallare portazguero no caya en pena el que no pagare. fol. 359. col. 2.

Ley. vij. Que los señores ni herederos no sean osados de poner tributos ni imposiciones nuevas. f. 360. col. 1.

Ley. vij. Idem. fo. 360. col. 1.

Ley. viij. Que se puedan fazer puentes en los rios tanto que se haga sin imposicion ni tributo. fol. 360. col. 2.

Ley. ix. Que el que no pagare portazgo, no sea descaminado. fo. 361. col. 1.

Ley. x. Que no se pague portazgo de moneda, y sino se fallare portazguero que no aya pena el que no lo pagare. fo. 361. col. 2.

Ley. xj. Que las mercedes que son fechas de portazgos y jantares que se entienda segun que antiguamente se pagaron. fo. 362. col. 1.

Ley. xij. Reuocacion de los portazgos e imposiciones que se pusieron en el tiempo delos movimientos del Rey don Enrique. 4. f. 362. col. 1.

Ley. xij. Que las imposiciones y tributos nuevos desde el año de mil y quatrocientos y sesenta y quatro no valan. fo. 363. col. 2.

Ley. xiiij. Reuocacion de las facultades que el Rey don Enrique Quarto dio desde el año de sesenta y quatro para mudar puertos y llevar seruicio y montazgo nuevo. fo. 368. col. 2.

Titulo. 11. De las guias, contiene dos leyes. fol. 398. col. 2.

Ley. j. Que no se tomen guias, ni carretas sin mandado del juez del lugar. fo. 368. col. 2.

Ley. ij. La forma que se deue tener para tomar guias, bestias, y carretas, quando el Rey parte del lugar. fo. 368. col. 2.

Titulo. 12. De las cosas falladas que se llaman mostrencas, y de los nauios y galeras y fustas de la mar, contiene. 11. leyes. fo. 371. col. 1.

Ley. j. Como las cosas falladas se deuen notificar al Alcalde. fo. 371. col. 1.

Ley. ij. Que los mercaderes que traen mercaderias y nauios por la mar no sean prendados. fol. 371. col. 2.

Ley. iij. Que los nauios que se quebraren en la mar sean guardados para sus dueños. folio. 371. col. 2.

Ley. iiij. Que lo que se echare en la mar por el peligro que lo paguen los que vinieren en el nauio fol. 372. col. 1.

Ley. v. Que se fagan nauios para armada por la mar. fol. 372. col. 1.

Ley. vj. Que no se cierren los rios, calles ni barrios por donde andan los nauios. fol. 372. col. 2.

Ley. vij. De los thesoros que fueren fallados. folio 373. col. 1.

Ley. viij. Que cada vno pueda cauar y buscar en sus heredades mineros de oro y de plata, &c. y que parte pertenesce al Rey. fo. 373. col. 2.

Ley. ix. Que los ganados que atrauesaren de vna cabaña a otra sean seguros. fo. 374. col. 1.

Ley. x. Que los nauios que se quebraren, o anegaren no ayan pias y sean guardados para sus dueños. fo. 374. col. 1.

Ley. xj. Que la merced fecha de los fueros de los ganados sean ninguna. fol. 375. col. 1.

Titulo. 13. De los yantares, contiene. 7. leyes. folio. 376.

Ley. j. Que el Rey deue auer yantar quando fuere por su persona a algun lugar, o estuuiere en hueste. fo. 376. col. 2.

Ley. ij. Que se paguen al Rey donde llegare mil y dozientos maravedis. fol. 377. col. 1.

Ley. iij. Que ningunos caualleros ni ricos hombres tomē yantar en tierra del Rey. f. 377. col. 1.

Ley. iiij. Que el Principe no lleue yantar quando viniere donde el Rey y Reyna estan. folio. 377. col. 2.

Ley. v. Del yantar que deue de llevar la Reyna. fo. 378. col. 1.

Ley. vj. Del yantar que deuen tomar los merinos fol. 378. col. 1.

Ley. vij. De la pena que deuen auer los que toman yantar no les pertenesciendo. fo. 378. col. 2.

Libro Septimo, contiene las cosas tocantes a los propios de las ciudades, villas y conuejos, esta diuido en cinco titulos.

Tabla de las leyes,

Titul. 1. De los concejos de las ciudades y villas, y de sus Regidores y oficiales, y de sus privilegios, y usos, y costumbres, contiene. 29. leyes. folio. 379. col. 1.

Ley. j. Como los concejos y ciudades y villas tengan casas publicas para sus ayuntamientos. folio. 379. col. 2.

Ley. ij. que en los ayuntamientos y concejos no esten saluo los Regidores y oficiales, y no otro folio. 380. col. 1.

Ley. iij. Contra los que entran en concejo sin licencia. folio. 380. col. 2.

Ley. iiij. La pena del Corregidor y justicia que de xa entrar en el concejo personas que no son de concejo. folio. 381. col. 1.

Ley. v. que se guarden las ordenanças de cada vn concejo, que todos, o la mayor parte sean concordados en lo que ordenaren. folio. 381. col. 1.

Ley. vij. que si alguno contradixere lo que el concejo faze que la justicia lo aya. folio. 381. col. 2.

Ley. viij. que se guarden los priuilegios de las ciudades y villas en razon del elegir de los oficiales. folio. 382. col. 1.

Ley. viij. Idem. folio. 382. col. 1.

Ley. ix. que se guarden los priuilegios de las ciudades y villas, y que a su peticion el Rey ayude proueer de los officios. folio. 382. col. 2.

Ley. x. que los priuilegios que las ciudades y villas tienen de las escrivauias publicas, o costumbre de quarenta años les sean guardados. folio. 383. col. 1.

Ley. xj. Idem. folio. 373. col. 1.

Ley. xij. que en cada ciudad y villa se haga tabla de los derechos de los oficiales y se ponga en la pared del juzgado. folio. 383. col. 2.

Ley. xiiij. que se guarden las ordenanças de los concejos y que ninguno se leuante contra el concejo. folio. 384. col. 1.

Ley. xiiij. que ninguno faga ayuntamiento de gente para embargar lo que el concejo fiziere folio. 384. col. 1.

Ley. xv. que los officios de las ciudades y villas no se den por vacacion a personas poderosas. folio. 384. col. 2.

Ley. xvij. que los cõcejos no puedan repartir para sus necesidades mas de tres mil maravedis. folio. 385. col. 1.

Ley. xvij. que los concejos de las aldeas no fagan repartimiento sin ser presentes algunos alcaldes o Regidores de la ciudad, o villa. folio. 385. col. 2.

Ley. xvij. que en los repartimientos de los muros y cauas contribuyan aldeas. folio. 386. col. 1.

Ley. xix. que se vean las cercas de las ciuda-

des y villas y se reparen. folio. 386. col. 1.

Ley. xx. que se fagan yguales entre los vezinos de los concejos. folio. 386. col. 2.

Ley. xxj. que los que tienen casas en las ciudades no falgan a morar a los arrabales. folio. 387. col. 1.

Ley. xxij. que los mercaderes vendan las mercaderias dentro de las cercas de las ciudades y villas y no las faquen a los arrabales. folio. 387. col. 1.

Ley. xxiiij. Que los Jurados de las parrochias moran en sus parrochias. folio. 387. col. 2.

Ley. xxiiij. que Valladolid se llame noble. folio. 387. col. 2.

Ley. xxv. q se guarden los priuilegios de los caualleros de alarde que viuen en las ciudades y villas. folio. 388. col. 1.

Ley. xxvj. que los que mantuniere cauallos en la ciudad de Seuilla no paguen monedas ni sean encarcelados. folio. 387. col. 1.

Ley. xxvij. que los de la ciudad de Seuilla, aun que sean generosos no faquen las heredades que fueron de sus parientes sino las que vienen de patrimonio, o abolgo a nueue dias. folio. 388. col. 2.

Ley. xxvij. que los vezinos de Seuilla no se desposeydos de su posesion fasta que sean llamados, oydos y vencidos. folio. 389. col. 1.

Ley. xxix. que se guarde la costumbre en el salar de los pescados. folio. 389. col. 2.

Titulo. 2. de los Alcaldes y officiales

les y Regidores de los concejos, contiene 27. leyes. folio. 390.

Ley. j. que no se acreciente el numero antiguo de los Alcaldes y Regidores y oficiales de las ciudades y villas. folio. 390. col. 1.

Ley. ij. que los officios de las ciudades y villas que vacaren se consuman fasta el numero antiguo. folio. 391. col. 1.

Ley. iij. que los oficiales de los concejos sean reducidos al numero antiguo y las cartas que el Rey diere en contrario que no valan. folio. 391. col. 1.

Ley. iij. Idem. folio. 391. col. 2.

Ley. v. que no valan las cartas del Rey que son, o fueren dadas de los officios de las ciudades, y villas allende del numero antiguo. folio. 392. col. 1.

Ley. vij. que en las cartas que el Rey diere de officios de regimiento se ponga clausula, sino fueren acrescentados. folio. 392. col. 2.

Ley. vij. Reuocacion de los officios de los cõcejos que el Rey dõ Enrique quarto fizo. folio. 392. col. 1.

Ley. vij. que los officios perpetuos de las ciudades y villas sean proueydos a los naturales dellas, y no a otros. folio. 395. col. 2.

Ley. ix. que los que tienen voz en concejo no den votos por dineros para tenencias de castillos ni otros officios. folio. 395. col. 2.

Ley

Tabla de las Leyes:

- Ley.x. Que los officios de los concejos no se den a clérigos. fo. 396. col. 1.
- Ley.xj. que no se puedan dar officios de alcaydías ni regimientos, ni otros officios antes que vacuen. fo. 396. col. 1.
- Ley.xij. que no se den expectativas de regimientos ni den otros officios. fo. 396. col. 2.
- Ley.xiij. Idem. fol. 397. col. 1.
- Ley.xiiij. que el Regidor no tenga otro officio en el concejo. fo. 403. col. 2.
- Ley.xv. que los que tuviere dos officios en el concejo que renuncien el vno. fo. 403. co. 2.
- Ley.xvj. que vna persona no pueda tener mas de vn officio de regimiento. fo. 404. col. 1.
- Ley.xvij. que los Alcaldes y Regidores y oficiales de concejo no biuan con otro algun Alcalde o Regidor. fol. 404. co. 2.
- Ley.xviii. que no valan las facultades que los Reyes dieron para que el padre y el hijo tengan vn officio. fo. 405. col. 2.
- Ley.xix. que a los Regidores absentes no sean pagados salarios. fo. 405. col. 1.
- Ley.xx. que no se pasen renunciaciones de las Alcaldías y regimientos ni juraderías ni otro officio salvo de padre a hijo. fo. 405. col. 2.
- Ley.xxj. que el Regidor no pueda renunciar su officio, salvo por enfermedad, o por otra justa causa. fo. 405. col. 1.
- Ley.xxij. que los que renuncian sus officios vivan veynete dias despues. fo. 406. col. 2.
- Ley.xxiiij. que las ciudades y villas que no tienen privilegios de elegir oficiales que el Rey pueda proveer. fo. 413. col. 2.
- Ley.xxiiij. que los officios que el Rey diere por vida de alguno no vacuen por finamiento del Rey. fol. 404. col. 2.
- Ley.xxv. que los escriuanos publicos no tengan voz, ni voto en los concejos. fo. 415. co. 1.
- Ley.xxvj. que los Corregidores y Alcaldes, y otros oficiales no arrienden sus officios. fo. 415. col. 2.
- Ley.xxvij. que se guarden los privilegios y ordenanças que no se arrienden los officios de las ciudades y villas. fo. 415. col. 2.

Titulo. 3. De los propios y rentas de los concejos, contiene diez leyes.

- fol. 416. colum. 1.
- Ley.j. que los bienes de la redempcion de las ciudades y villas que son tomados por algunos sean restituydos. fo. 416. col.
- Ley.vij. que no valan las mercedes que el Rey fiziere de las rentas y propios de las ciudades y villas. fo. 416. col. 2.

- Ley.iiij. que sean restituydos a las ciudades y villas los exidos y terminos y heredamientos de los concejos que son ocupados por carta del Rey, o en otra manera. fo. 417. col. 1.
- Ley.iiij. La forma que se ha de tener en arrendar los propios de los concejos. fo. 417. col. 2.
- Ley.v. que los caualleros ni otras personas no ocupen los terminos de los lugares donde viuen. fo. 417. col. 2.
- Ley.vj. que los pleytos que tocan a los propios de las ciudades y villas se libren sumariamente. fo. 421. col. 1.
- Ley.vij. que los Regidores y oficiales no puedan arrendar las rentas de los concejos ni ayan parte en ellas. fo. 421. co. 2.
- Ley.viii. que los Alcaldes y Regidores y oficiales de los concejos no arrienden los propios dellas. fo. 422. co. 1.
- Ley.ix. Idem. fo. 422. co. 2.
- Ley.x. que sean guardadas a las ciudades y villas todos los terminos y tierras que por los Reyes les fueren dadas. fo. 423. co. 1.

Titulo. 4. de los que se van a morar de vnos lugares a otros, contiene seys leyes. fo. 424. col. 1.

- Ley.j. que los que se van a morar de señorio a realengo que les sean guardados sus bienes. fo. 424. col. 1.
- Ley.ij. que los que moran en lo realengo pueden libremente labrar y esquilmar sus heredades en los lugares de señorio. fol. 424. col. 2.
- Ley.ii. que los que se van a morar de lo realengo al señorio, pechen por los bienes que dexan en el realengo. fo. 424. col. 2.
- Ley.iiij. que los señores de los lugares no den exempciones a lo realengo que se passen al señorio. fol. 425. col. 1.
- Ley.v. que los que tienen bienes en lo realengo si fueren a viuir a otras partes pechen por los bienes que dexan. fol. 426. col. 1.
- Ley.vj. que los estrangeros que vinieren a viuir al reyno sean escusados por diez años. fol. 426. columna. 2.

Titulo. 5. de los obreros y menestrales, contiene 5. leyes. fo. 427. col. 1.

- Ley.j. Dende que hora han de yr a trabajar los menestrales y obreros que se alquilan. fo. 427. c. 2.
- Ley.ij. que los concejos tassén los jornales que deuen auer los jornaleros y obreros. fo. 428. co. 1.
- Ley.iiij. que los obreros sean pagados luego effa noche del dia que trabajaren su labor. fol. 428. colum. 2.

Tabla de las leyes,

Ley. iij. Que no espiguen los rastrojos las mugeres de los segadores. fo. 428. col. 2.

Ley. v. En que manera deuen los curtidores de vèder los cueros que curten y la pena de los que lo contrario hizieren. fo. 429. col. 1.

Libro octauo, contiene cosas tocantes al castigo y emienda de todos los delictos y pesquisa dellos, està diuidido en 19. titulos.

Titulo. 1. De las pesquisas y accusaciones, contiene. 11. leyes. 3. Tom. folio. 1. columna. 1.

Ley. j. Que los juezes de las ciudades y villas fagan pesquisa de los robos y maleficios que se fizieren en los terminos de los lugares. 3. Tom. fol. 1. col. 1.

Ley. ij. Que las pesquisas que el Rey manda fazer se paguen a costa de los culpantes. 3. Tom. fol. 5. col. 1.

Ley. iij. Que se faga pesquisa general. 3. To. f. 6. c. 1.

Ley. iiij. Que los pesquisidores que el Rey embia re fagan cierto juramento. 3. Tom. fo. 6. co. 1.

Ley. v. Que se proceda por via de pesquisa sobre el derecho del pascor y cortar y vsar de los terminos. 3. Tom. fo. 7. col. 1.

Ley. vj. La forma que se deue de tener en los escandalos en que los juezes ordinarios no pueden remediar. 3. Tom. fo. 7. co. 2.

Ley. vij. Que el Rey depute de cada vn año veedores y visitadores en cada prouincia para que se informen como vsan las justicias. 3. Tom. fol. 8. col. 2.

Ley. viij. Que los pesquisidores que van a fazer pesquisas fagã cierto juramẽto. 3. tomo. folio. 9. colum. 1.

Ley. ix. Que se faga pesquisa sobre los adeuinos y forteros. 3. Tom. fo. 10. col. 1.

Ley. x. Que se faga pesquisa sobre homezillo, o quemã, o otro delicto que acaesciere. 3. Tomo. fo. 12. col. 1.

Ley. xj. Como se deue fazer pesquisa general por mandado del Rey. 3. Tom. fo. 13. col. 1.

Titulo. 2. De las vsuras contiene 8. leyes. 3. Tom. fo. 15. co. 1.

Ley. j. De la pena en que caen los Christianos logreros. 3. Tom. fo. 37. col. 1.

Ley. ij. Que las cartas que se hizieren entre Chri-

stianos y Iudios no valan. 3. Tom. fol. 46. col. 1.

Ley. iij. Que los Iudios y Moros no den a logro. 3. Tom. fo. 47. col. 1.

Ley. iiij. Que sobre los logros se faga pesquisa. 3. Tom. fo. 50. col. 1.

Ley. v. Que los Iudios y Moros no fagan obligacion sobre los Christianos. 3. Tom. fo. 51. col. 2.

Ley. vj. Que los Moros puedan fazer cartas de veta y otros contractos. 3. Tom. 51. co. 1.

Ley. vij. Que la confesion que el Christiano hiziere en juyzio que deue al Iudio alguna cosa no vala. 3. Tom. fo. 53. co. 2.

Ley. viij. De la pena del Christiano que diere a logro. 3. fol. 54. co. 2.

Titulo. 3. De los Iudios y Moros, contiene. 41. leyes. fo. 56. col. 1.

Ley. j. Que los Iudios puedan comprar heredades en cierta quantia. 3. Tom. fo. 56. col. 1.

Ley. ij. Que la Christiana no crie hijo de Iudio. 3. Tom. fo. 57. co. 2.

Ley. iij. Que los Christianos no viuan con los Iudios ni Moros. 3. Tom. fo. 58. co. 2.

Ley. iiij. Que los Iudios no sean oficiales ni fazedores del Rey, ni de otros caualleros. 3. Tomo. fo. 58. co. 2.

Ley. v. Que los Iudios puedan tener entregador para sus bienes. 3. Tom. fo. 59. col. 1.

Ley. vj. que el Christiano no tenga a Iudio, ni Moro en su casa, sino fuere su captiuo. 3. Tom. fo. 60. colum. 1.

Ley. vij. Que el priuilegio de los Iudios que no pueda ser testigo el Christiano contra ellos que no vala. 3. Tom. fo. 60. col. 2.

Ley. viij. Que los Iudios traygan señal. 3. Tom. fo. 61. col. 1.

Ley. ix. Idem. 3. Tom. fo. 62. co. 1.

Ley. x. Que se faga apartamiento de Iudios y Moros. 3. Tom. fo. 63. col. 1.

Ley. xj. Que los Iudios ni Moros no sean especieros, ni boticarios, ni vendan cosa alguna de comer. 3. Tom. fo. 66. co. 1.

Ley. xj. Que los Iudios, y Moros si se quisierẽ tornar Christianos no sean estoruados por persona alguna. 3. Tom. fo. 66. col. 2.

Ley. xiiij. Que los Iudios y Moros no tengan escuderos ni feruiẽtes Christianos. 3. To. f. 66. co. 2.

Ley. xiiij. Que los Iudios y Moros no sean arrendadores ni almoxarifes de las rentas del Rey. 3. Tom. fo. 67. co. 1.

Ley. xv. Que los Iudios y Moros no tengan placas para vender cosas de comer a los Christianos. 3. Com. fo. 67. col. 2.

Ley. xvj. Que los Aljamas de los Iudios y Moros no tengan juezes apartados. 3. To. fol. 68. co. 1.

Ley

Tabla de las Leyes.

Ley. xvij. Que los Iudios y Moros no visiten a los christianos en sus enfermedades ni les den melezinas. 3. Tom. 69. col. 1.

Ley. xix. Que las christianas no entren en el cerco donde los Moros y Iudios moraren. 3. To. fol. 69. col. 2.

Ley. xx. Que los Iudios y Moros no tomē a soldada a Christiano. 3. Tom. fol. 70. col. 1.

Ley. xxj. Que qualquiera persona pueda acusar las penas susodichas. 3. Tom. fo. 70. col. 1.

Ley. xxij. Que los Iudios y Moros que se fueren del reyno sean presos y captiuos de los que los tomaren. 3. Tom. fol. 70. col. 2.

Ley. xxiiij. Que los Iudios no paguen en los salarios de los Corregidores ni justicias. Tom. fol. 71. col. 1.

Ley. xxiiij. Que el Rey recibe so su amparo, protectio y defensio a los Iudios. 3. To. fo. 71. col. 1.

Ley. xxv. Reuoca se las leyes q los Iudios no pueden ser encarcelados, o presos. 3. To. f. 71. col. 2.

Ley. xxvj. Que los Iudios ni Moros no tengan nombres de Christianos. 3. To. fol. 71. col. 2.

Ley. xxvij. Que los Iudios ni Moros no puedan traer dorado ni sedas. 3. Tom. fol. 72. col. 1.

Ley. xxviii. Que los cōcejos y oficiales defendā a los Iudios q no rescibādālos. 3. To. f. 32. col. 2.

Ley. xxix. Que los Iudios no arrienden las rentas del Rey. 3. Tom. fo. 73. col. 1.

Ley. xxx. Que las rētas del Rey se arriendē a los Christianos por menos q a los Iudios. 3. To. fo. 73. col. 2.

Ley. 31. Que los Iudios pechen por las heredades q cōprare de los Christianos. 3. To. fo. 74. col. 1.

Ley. 32. Que testimonio de los Christianos vala contra Iudio. 3. Tom. fol. 74. col. 1.

Ley. 33. Reuocase el privilegio que tenian los Iudios de ser creydos por sus juramētos sobrelas prendas. 3. Tom. fo. 74. col. 2.

Ley. 34. Que los Iudios quiten de su talmud las maldiciones y oraciones que dezian contralas Iglesias y Christianos. 3. Tom. fol. 75. col. 1.

Ley. 35. Que los juezes de los Iudios no puedan librar pleyto algūo de crimen. 3. To. f. 76. col. 1.

Ley. 36. Que los Iudios no coman ni beuan con los Christianos. 3. Tom. fo. 77. col. 2.

Ley. 37. Que los Iudios trayan capirotos cō cornetas y no con chias largas. 3. To. fol. 78. col. 1.

Ley. 38. Que los Iudios traygan tabardos. 3. To. fol. 78. col. 1.

Ley. 39. Que los señores de los lugares no acojan a los Iudios ni Moros q les fueren de otra parte. 3. Tom. fo. 78. col. 2.

Ley. 40. Que los Iudios y Moros no sean pesquidores ni cogedores de los tributos reales. 3. Tom. fol. 79. col. 2.

Ley. 41. Que los Iudios en los rescibimētos del Rey no lleuen sobrepellizes. 3. To. fol. 81. col. 1.

Titulo. 4. De los adeuinos, y hereges, contiene. 4. leyes. 3. To. fo. 81. col. 1.

Ley. j. De las penas en que caen los forteros y adeuinos. 3. To. fol. 81. col. 2.

Ley. ij. De los que van a los forteros y adeuinos que son herejes. 3. Tom. fol. 82. col. 2.

Ley. iiij. Los Christianos que no creen todos los articulos, o alguno dellos son herejes. 3. Tom. fol. 82. col. 2.

Ley. iiij. La pena del que fuere condenado por hereje. 3. Tom. fol. 168. col. 1.

Titulo. 5. De los descomulgados, contiene vna ley. 3. Tom. fo. 168. col. 2.

Ley. j. La pena en que caen los descomulgados q por diuersos tiempos perseveran en la descomunion. 3. Tom. fol. 168. col. 2.

Titulo. 6. De los perjurio y falsarios, cōtiene. 5. leyes. 3. To. fo. 184. col. 1.

Ley. j. La pena de los que seperjuran. 3. Tom. fo. 184. col. 1.

Ley. ij. La pena del Christiano que jurare falso sobre la Cruz. 3. Tom. fol. 190. col. 1.

Ley. iiij. La pena del que falsare sello. 3. Tom. fol. 190. col. 2.

Ley. iiij. La pena de los que falsean moneda. 3. Tom. fo. 191. col. 1.

Ley. v. Que ninguno sea osado a desfazer la moneda de los reales y blancas. 3. To. fo. 193. col. 1.

Titulo. 7. De las trayciones y aleues, contiene. 4. leyes. 3. To. fo. 194. col. 2.

Ley. j. En quātas maneras se comete la traycion. 3. Tom. fo. 194. col. 2.

Ley. ij. De las penas de los traydores. 3. Tom. fo. 200. col. 2.

Ley. iiij. Que sean oydos a los que fuerou mandados sus bienes por razon de traycion. 3. Tom. fol. 201. col. 1.

Ley. iiij. Los casos en que se comete alcue. 3. To. fol. 201. col. 2.

Titulo. 8. De las blasphemias contiene. 4. leyes. 3. Tom. fo. 203. col. 2.

Ley. j. La pena en que caē los que reniegan y blasphemā de Dios. 3. Tho. fo. 206. col. 1.

Ley. ij. Idem. 3. Tom. fo. 209. col. 1.

Ley. iiij. De los que blasphemā contra el Rey. 3. Tom. fol. 210. col. 1.

Ley. iiij. Idem. 3. To. fo. 214. col. 1.

Tabla de las leyes.

Titulo. 9. De las injurias y de nue-

- stos, cõtiene. 3. leyes. 3. To. f. 216. col. 1.
 Ley. j. La pena de los hijos que denuestan a su pa-
 dre, o madre. 3. Tom. fo. 229. col. 1.
 Ley. ij. De las penas de los que injurian a otros.
 3. Tom. fo. 226. col. 2.
 Ley. iij. Idem. 3. Tom. fo. 230. col. 2

Titulo. 10. De los tahures, contie-

- ne. 8. leyes. 3. Tom. fo. 231. col. 1.
 Ley. j. Que en el tiempo que durare la guerra los
 vassallos no jueguen a dados. 3. To. fo. 231. col. 1
 Ley. ij. La pena de los que jugaren dados. 3. To-
 fo. 232. col. 1.
 Ley. iij. Idem. 3. Tom. fo. 233. col. 2.
 Ley. iiij. De la pena del que tuuiere tablero en su
 casa. 3. Tom. fo. 234. col. 1.
 Ley. v. Que sean guardados a las ciudades y villas
 los priuilegios de las penas de los que juegan
 dados. 1. Tom. fo. 234. col. 2.
 Ley. vj. Que las ciudades y villas que tienen por
 priuilegios los tableros ayan las penas de los
 que jugaren dados. 3. Tom. fo. 234. col. 2.
 Ley. vij. Que las penas de los dados ayan lugar, af-
 si contra los que juegan como contra los seño-
 res de las casas como contra los que tienen los
 tableros y sacan tablaje. 3. Tom. fo. 235. col. 1.
 Ley. viij. Que ningun Corregidor ni juez sea res-
 cebido antes que haga juramẽto de guardar las
 leyes q̃ habla de los juegos. 3. To. fo. 237. col. 1

Titulo. 11. De las ligas y monipo-

- dios, contiene. 6. leyes. 3. Tom. fol. 237. col. 2.
 Ley. j. Que ningun conçejo ni cauallero ni otras
 personas hagan ayuntamientos ni ligas socier-
 ta pena. 3. Tom. fo. 237. col. 2.
 Ley. ij. Que no se hagan ligas en son de cabyldos
 y cofradias. 3. Tom. fol. 240. col. 1.
 Ley. iij. Que por las malquerencias y enemista-
 des de las ligas y cõfederaciones no se haga mal
 ni daño a persona alguna. 3. Tom. fo. 241. col. 2
 Ley. iiij. Que el Rey da por ningunas las ligas y
 juramentos y pleytos homenages sobre ellos
 fechos. 3. Tom. fo. 242. col. 2.
 Ley. v. Que los Perlados y personas ecclesiasti-
 cas no sean de vando. 3. Tom. fo. 243. col. 2.
 Ley. vj. Que ningunas ligas ni confederaciones se
 hagan so color de cofradias. 3. To. fo. 244. col. 2

Titulo. 12. De los que van contra

la justicia contiene. 5. leyes. 3. Tomo.
 fo. 245. column. 2.

- Ley. j. De los que matan, o hieren a los del cõse-
 jo, o a los Alcaldes de la corte, o a los adelanta-
 dos, o merinos mayores. 3. Tom. fol. 245. col. 2
 Ley. ij. De los que fizieren los hierros de la ley
 antes desta cõtra los lugares tenientes. 3. To.
 fo. 246. col. 1.
 Ley. iij. De los que fizieren ayuntamiento con-
 tra los cõtenidos en las leyes antes desta. 3.
 Tom. fo. 247. col. 1.
 Ley. iiij. Contra los que acometieren a herir, o
 matar a los contenidos en las leyes antes des-
 ta. 3. Tom. fo. 24. col. 2.
 Ley. v. Contra los que fieren, o matan, o vienen
 contra los juezes y justicias de las ciudades vi-
 llas y lugares. 3. Tom. fo. 248. col. 1.

Titulo. 13. De los homicidios, cõ-

tiene. 15. leyes. 3. Tom. fo. 255. col. 1.

- Ley. j. Del que matare, o hiriere en la corte del
 Rey. 3. Tom. fo. 257. col. 1.
 Ley. ij. De los que mataren, o firieren sobre asse-
 chanças. 3. Tom. fo. 259. col. 1.
 Ley. iij. Del que matare a otro que muera por
 ello aunque sea en pelea. 3. To. fo. 260. col. 1.
 Ley. iiij. De los casos que se escusa el que mata a
 otro. 3. Tom. fol. 261. col. 2.
 Ley. v. Del que matare, o firiere con saeta. 3. To.
 fol. 265. col. 1.
 Ley. vj. Del que matare, o firiere a otro robando
 lo. 3. Tom. fo. 265. col. 1.
 Ley. vij. La pena que deue auer el que matare
 juez, o Alcalde. 3. Tom. fo. 265. col. 1.
 Ley. viij. La pena del que matare a traycion, o so-
 bre tregua. 3. Tom. fo. 265. col. 2.
 Ley. viij. La pena del que se desespere. 3. Tom.
 fol. 265. col. 2.
 Ley. x. Del que matare, o firiere al aposentador.
 3. Tom. fo. 267. col. 1.
 Ley. xj. Qual muerte se dize segura. 3. Tom. fol.
 267. column. 1.
 Ley. xij. La pena del que matare a traycion, o alc-
 ue. 3. Tom. fo. 267. col. 2.
 Ley. xij. Como el morador de la casa es tenido
 quando halla algun muerto en su casa. 3. Tom.
 fol. 269. col. 1.
 Ley. xiiij. Del que matare a otro por ocasion. 3.
 Tom. fo. 269. col. 2.
 Ley. xv. Idem. 3. To. fo. 270. col. 2.

Titulo. 14. De los vagamundos

- y holgazanes, cõtiene. 2. leyes. 3. To. fo. 271. c. 1.
 Ley. j. Que qualquiera pueda tomar a los vaga-
 mundos y seruirse dellos. 3. Tom. fo. 271. col. 1
 Ley. ij.

Tabla de las leyes.

Ley. ij. Que los que pueden trabajar por sus manos sean apremiados a que trabajen y no andén mendigar. 3. Tom. fo. 273. col. 1.

Titulo. 15. De los adulterios, y estupro, contiene siete leyes. 3. Tom. fol. 277. col. 1.

Ley. j. La pena que merecen los que fizierén adulterio y fornicio con las parientas, o seruietas de aquellos con quien viuen. 3. Tom. fol. 281. column. 1.

Ley. ij. Que la muger desposada si fiziere adulterio aya la misma pena de la casada. 3. Tom. fol. 288. col. 1.

Ley. iij. La pena de los hombres casados que tienen mancebas. 3. Tom. fo. 313. col. 1.

Ley. iijj. Idem. 3. Tom. fo. 314. col. 2.

Ley. v. La pena de los que se facan, o se desposan dos vezes. 3. Tom. fo. 314. col. 2.

Ley. vj. Idem. 3. Tom. fo. 317. col. 1.

Ley. vij. Que ninguna muger casada se case con otro fasta ser certificada de la muerte de su marido. 3. Tom. fo. 317. col. 2.

Titulo. 16. De los robos, y de los que receptan a los malhechores, contiene diez leyes. 3. Tom. folio. 319. columna. 2.

Ley. j. De la pena de los señores y Alcaydes de fortalezas que receptan los malhechores. 3. Tom. fol. 319. col. 2.

Ley. ij. Que si los Alcaydes no dieren los malhechores sean encarcelados y derribadas las fortalezas. 3. Tom. fo. 325. col. 1.

Ley. iij. Que los lugares y fortalezas de las ciudades y villas sean restituydos por los tomadores. 3. Tom. fo. 327. col. 1.

Ley. iijj. Que se faga processio contra los Alcaydes y señores de los Castillos sobre los males que dellos se hizieren. 3. Tom. folio. 328. columna. 1.

Ley. v. De los que roban en los caminos. 3. Tom. fo. 329. col. 1.

Ley. vj. Socolor de reprefatias, o execuciones de deudas no se fagan robos. 3. Tom. fol. 329. columna. 2.

Ley. vij. De la pena en que caen los caualleros, o sus hombres que roban a otros y como se deue fazer pesquisa sobre los robos. 3. Tom. fol. 331. col. 2.

Ley. viij. Que los Alcaldes donde llegare el Rey no consentan hazer robos ni fuerças. 3. Tom. fo. 332. col. 2.

Ley. ix. Que la justicia haga executar las penas en los malhechores. 3. Tom. fol. 333. col. 1.

Ley. x. Que no se hagan casas fuertes en el Reyno sin licencia del Rey. 3. Tom. fol. 334. col. 1.

Titulo. 17. De las remisiones contiene quatro leyes. 3. Tomo. fol. 335. col. 1.

Ley. j. Que los malhechores y deudores puedan ser sacados de las fortalezas y de las villas y lugares, aunque sean privilegiados. 3. Tom. fol. 335. col. 1.

Ley. ij. Que el malhechor que es dado por hechor por sentencia, sea remitido y preso al lugar donde hizo el maleficio, y de la pena en que cae la justicia que no lo quisiere remitir. 3. Tomo. fol. 336. col. 1.

Ley. iij. Que los caualleros, o otras personas que no quisieren remitir a los malhechores que se junte la justicia y oficiales y gelos fagan remitir. 3. Tom. fo. 341. col. 2.

Ley. iijj. Que no se recepten malhechores en las fortalezas y casas fuertes. 3. Tom. folio. 343. col. 2.

Titulo. 18. De las fuerças y daños, contiene dos leyes. 3. Tomo. fol. 347. col. 1.

Ley. j. Contra los que tomaren, o forçaren los bienes de la Iglesia, o las personas ecclesiasticas. 3. Tom. fo. 347. col. 2.

Ley. ij. Contra los que fizieren estatutos, o fuerças a los jueces de la Iglesia, para que alcen los entredichos, o excomuniones. 3. Tomo. fol. 348. col. 2.

Titulo. 19. De las penas, contiene 57. leyes. 3. Tom. fo. 351. col. 2.

Ley. j. De penas y calumnias que pertenescen a la camara del Rey. 3. Tom. fol. 360. col. 1.

Ley. ij. iij. iijj. & v. Idem. 3. Tomo. fol. 361. columna. 1. & 2.

Ley. vj. Idem. 3. Tom. fo. 364. col. 1.

Ley. vij. Idem. 3. Tom. fol. 365. col. 1.

Ley. viij. Idem. 3. Tom. fol. 366. col. 1.

Ley. ix. x. Idem. 3. Tom. fol. 367. col. 1. & 2.

Ley. xj. & 12. Idem. 3. Tom. fo. 367. col. 1. & 2.

Ley. xiiij. xvi. Idem. 3. Tom. fo. 369. col. 1. & 2.

Ley. xvj. xvij. xvijj. & xix. Idem. 3. Tom. fol. 370. col. 1. & 2.

Ley. xx. Idem. 3. Tom. fo. 371. col. 1.

Ley. xxj. Idem. 3. Tom. fol. 372. col. 1.

Ley.

Tabla de las leyes.

Ley.xxij. Idem. 3.Tom.fo.373.col.1.
 Ley.xxiiij. Idem. 3.Tom.fo.374.col.1.
 Ley.xxiiij.&.xxv.Idem.3.To.f.378.co.1.&.2.
 Ley.xxvj. Idem. 3.Tom.fo.379.col.1.
 Ley.xxvij. Idem. 3.Tom.fo.380.col.1.
 Ley.xxviiij. Idem. 3.Tom.fo.381.col.1.
 Ley.xxix.xxx.xxxj.Idē.3.To.f.382.c.1.&.2.
 Ley.xxxij.xxxiiij.34.Idē.3.To.f.382.co.1.&.2.
 Ley.xxxv. Idem. 3.Tom.fo.384.col.1.
 Ley.xxxvj.xxxvij.Idem.3.Tom.fo.385.col.1.
 Lex.xxviiij.39.Idem.3.To.fo.389.col.1.&.2.
 Ley.xl. Idem. 3.Tom.fo.390.col.1.

Ley.xlj. Idem. 3.Tom.fo.391.co.1.
 Ley.xlij.xliij.xliiij.Idē.3.To.fo.392.col.1.&.2.
 &fol.393.col.1.&.2.
 Ley.xlv.xlvj.xlvij.Idē.3.To.fo.394.col.1.&.2.
 Ley.xlvij. Idem. 3.Tom.fo.395.co.1.
 Lex.xlix. Idem. 3.Tom.fo.396.col.1.
 Ley.50. Idem. 3.Tom.fo.398.col.1.
 Ley.51. Idem. 3.Tom.fo.400.col.1.
 Ley.52.53. Idem.3.Tom.fo.401.col.1.&.2.
 Ley.54.55. Idem. 3.To.fo.402.col.1.&.2.
 Ley.56. Idem. 3.Tom.fo.403.col.1.
 Ley.57. Idem. 3.Tom.fo.404.col.1.

Finis.LausDeo.

Titulo.8. De las fuerzas y de

Titulo.9. De las cosas, conue-

Titulo.10. De los rapos y de

Titulo.11. De los rios y de

INDEX COPIOSISSIMVS RERVM AC

sententiarum quæ in hisce Commentarijs

in Quatuor posteriores Libros Regiarum ordinationum continentur ordine Alphabetico Digestus.

ABLATVM AB IN-
digno, fisco applicatur regulariter. 3. Tom. fol. 395. col. 1. in versu. Et est regula. Ablatum ab aliquo favore alterius propter crimen contra eum commissum applicatur ei contra quem com-

mittitur. fol. 73. col. 1. in versu. Et in tantum.

Abstinenti ius est privilegium & ius speciale introductum contra. ll. 12. tabul. fol. 146. col. 1. in versu. Secundo confirmatur.

Abstentionem reuocandi beneficium transmittitur. fol. 146. col. 1. quæst. 8. & ibi ad partes.

Accedens ad ecclesiam propter lucrum peccat, non tamē si secundario. fol. 181. col. 1. in versu. Vnde.

Academia Salmanticensis laudatur. fol. 103. col. 2. ad finem.

Accedens ad alium animo eum interficiendi si viuum inueniret non est irregularis si eum mortuum truncauerit. 3. Tom. fol. 93. col. 2. in versu. Quo fit.

Accessorium regulatur secundum tempus & naturā principalis. fol. 19. col. 1. in versu. His etiā.

Acceptio personarum sicut nec apud Deum optima. sic nec apud homines præcipue iudices esse debet. 3. To. fol. 243. col. 1. & 2. per totā.

Acquisita titulo emptionis & sic ex industria de bonis communibus soluto matrimonio diuiduntur inter coniuges. fol. 158. col. 1. in versu. Quo fit.

Acquisita per iudicem an præsumantur acquisita in iudicatura vide. 3. Tom. fol. 363. in addi. ad fin. in versu. Et an acquisita.

Acquisita etiā titulo lucrativo cōstāte matrimonio eo soluto diuiduntur inter coniuges. fol. 159. col. 1. in prin. vbi quomodo hoc intelligatur.

Acquisita in bello à marito Regis salario conducto sine vlla communis substantiæ erogatione ipsi soli acquiruntur vbi quid econuerſo, & de ratione. fol. 159. col. 1. gl. o en hueste per duas columnas.

Acquisita à marito salario Regis conducto ratione alicuius officij communicantur inter coniuges. fol. 162. col. 1. in prin. vbi vide rationē.

Acquisita contemplatione propriæ personæ, & ex causa speciali alterius socij alteri non communicantur. fol. 166. col. 1. in versu. Quintarō.

Actio duplex oritur ex negotio gesto tam domino quam negotiorum gestor. fol. 204. col. 2. in versu. Quæritur de negotio.

Actio de dolo & lata culpa vtrum & quando detur cōtra depositarium. fol. 209. col. 1. in versu. Quæritur etiā.

Actio contraria competens negotiorum gestor. ut competat sufficit negotium à principio vtiliter gestum licet effectum non habuerit. fol. 205. col. 1. in versu. Vtrum autem.

Actor cuius gratia actus celebratur debet prius soluere expensas iudicis assessoris vel alterius quem petijt. 3. Tom. fol. 5. col. 2. in versu. Actor.

Actor vniuersitatis tenetur reddere rationem. fol. 206. col. 2. in versu. Item in actore.

Actus affectatus non iuuat. fol. 101. col. 2. in versu. Tum quia.

Actus forma detracta est nullus. fol. 105. col. 1. in glos. Si el.

Actus legi prohibitiuæ contrarius licet ei renunciatur nullus est. fol. 139. col. 2. in versu. Suadet secundo.

Actus relictus sub cōditione seu cum aliqua qualitate ea deficiente corrumpitur. fol. 73. col. 1. in versu. Præterea.

Actus sufficiens ad inducendā litis contestationē si tamen faciens declaret id animo litem cōtestandi non facere non inducit litis contestationem. fol. 187. col. 2. in versu. Si enim quis.

Actus vbi à pluribus fieri debet non potest per vnum expediri de aliorum commissione. 3. Tom. fol. 96. col. 2. in versu. Quod notare.

Accusans aliquem de delicto & volens probare delictum impedit inquisitionem ex iudicis officio. 3. Tom. fol. 12. col. 2. gl. lo querellare.

Accusare ad vindictam publicam absque peccato vnicuique licet. fol. 149. col. 1. in qua st. 5.

Accusans

Index Alphabeticus.

Accusans contractum tanquam usurarium quid teneatur probare. 3. Tom. fol. 27. co. 1. in vers. Est tamen prædictis.

Accusare usurarium cuilibet de populo permittitur imo ei aliquid loco præmij condonatur. 3. Tom. fo. 46. col. 1. in glo. Camara.

Accusare mortem, vel aliud quoduis delictum potest quilibet de populo ubi propter timorem potentiorum accusator non apparet. 3. Tom. fol. 46. col. 2. in versic. Et adde quod.

Accusator poenam sibi à lege delatam in præmiū accusationis iure fori & poli retinere potest si ne metu restitutionis. 3. Tom. fol. 70. col. 1. glos. Por galardon.

Accusatus de percussione seu morte cum telo illatavel de alio delicto cum alia qualitate siqualitas nō probetur, probetur tamen vulnus illatum an possit sequi condemnatio. 3. Tom. fol. 401. col. 1. ad fin. in vers. Siquis.

Accusatio competit cuilibet de populo aduersus dicentem se Doctorem, Licentiatum, seu Bachalaureum cum tamen nō sit. 3. Tom. fo. 291. co. 1. in vers. Ex quo dicebam. etiam si sint per Comitem Palatinum. Idem de dicente se militem vel clericum vt ibi.

Accusans mulierem secunda vota petijisse viuo primo coniuge tenetur probare primum maritum verē & realiter viuere nec præsumptio, qđ quilibet præsumitur viuere cētum annis ei opitulatur. fo. 50. co. 1. in vers. Est tamē notandū.

Accusij varietas incusatur. fol. 102. col. 1. in vers. Tertia regula.

Aditio hæreditatis vires testamēto tribuit & omnia in eo contenta confirmat. fol. 81. col. 2. in versic. Aditio hæreditatis.

Administrationis officium estrationem reddere. fol. 205. col. 2. in vers. Quod suadetur.

Adoptiuus filius succedit adoptanti ex testamēto non vero contra eius voluntatem. fol. 95. col. 2. in vers. Est & adoptiuorum.

Adoptiuus filius non contratabulat testamētum patris adoptātis. ibi. in vers. Hinc est adoptiū.

Adoptiuus nō potest petere alimēta à patre adoptante ibi. in versic. Item nec.

Adoptiuus non est adeo suus filius, vt in eum liceat alienare rem litigiosam quod nota ad scholares. fol. 96. col. 1. in vers. Illud quæri.

Adotiuus filius caret beneficio. l. cum auus. ff. de cond. & demon. cum simil. ibi. in vers. Adoptiuus caret.

Adoptiuus filius non facit cessare fideicommissi conditionem si sine liberis. ibi. in versic. Nam adoptiuus.

Adoptiuus filius adoptanti ab intestato succedit vna cum legitimis & naturalibus. ibi. in versic.

Ab intestato.

Adoptiuus filius adeo adoptanti ab intestato succedet vt excludat quosuis adoptantis alij edentes. ibi. in vers. Quod quidem.

Adoptiuo filio in fraudem ascendentium adoptato max. adoptante data opera ab intestato de cedente ascendentes possunt donationis inficiose querelam intentare. ibi. in vers. Tamen superior.

Adoptiua filia idem in ea seruatur quod in adoptiuis filiis, de quibus supra. ibi. in versic. Quæ hætenus.

Adoptiuus non transit in potestatem adoptātis. ibi. in vers. Viso de adoptante.

Adoptans adoptiuo vna cum patre naturali. Incastransibus vel quasi succedere potest. fo. 101. col. 1. in vers. Sexta regula.

Adoptans adoptiuo succedere potest si is sit qui in potestate adotarum habeat. ibi. in versic. Sunt qui velint.

Ad primordium tituli posterior quoque formatur euentus fol. 93. col. 1. in vers. Succedit.

Adulterium quoad fidei transgressionem siue à viro siue ab vxore committatur pariter committitur. fol. 21. col. 1. glos. sus bienes. in vers. Tum etiam.

Adulterij præsumptio quæ mala pariat & discordias. 3. Tom. fo. 228. col. 1. in vers. Tum etiā.

Adulterium an sit graue scelus. 3. Tom. fo. 289. col. 2. in versic. Quæritur. & 290. col. 1. & 2. vbi late de eo remiss.

Adulterium an ex osculo probetur. 3. Tom. fol. 292. col. 1. in vers. Sed est dubium. & col. 2.

Adulterium an sit mixti fori vt sic in vtroque foro adulteri puniri possint. 3. Tom. fol. 290. col. 2. in vers. Quæritur vtrum.

Adulterium an committatur cum sponsa alterius putatiua. 3. Tom. fo. 289. col. 2. in princ.

Adulterium an committatur cum sponsa de præsentis non cognita ab sponso. 3. Tom. fol. 289. col. 1. glo. E fizzare.

Adulterium an committatur cum sponsa de futuro. ibi. in versic. Vtrum adulterium.

Adulterium qualiter sit probandum, vt poenæ contra criminosos statutz executioni mādari possint. 3. Tom. fol. 291. col. 1. in vers. Quæri in super. vbi an coniecturis. col. 2.

Adulterium ab vxore commissum per vim præcisam punibile non est. 3. Tom. fol. 281. col. 2. in versic. Illud etiam.

Adulterij crimen an transactione cōponi valeat & possit. 3. Tom. folio. 308. col. 2. in versic. Vtrum autem.

Adulteræ vxoris ab accusatione quo tēpore maritus excludatur. 3. Tom. fo. 308. co. 1. in vers. Quæritur

Index Alphabeticus.

Quæritur ulterius.

Adulterij ab accusatione excluditur maritus lenocini exceptione ibi. in vers. Excluditur autē.
Adulterij exceptio an heredes mariti uxori dotē petenti opponi possint quādo maritus viuens adulterium vxoris ignorauit. 3. To. fol. 291. col. 1. in vers. Dubitatur præterea.
Adulterium non committitur cum meretrice nupta. 3. To. f. 264. co. 1. in vers. Et sic tenerem.
Adulterij in crimine sentētia condēnatoria vel absolutoria lata cōtra alterum ex adulteris an sufficiat in odium vel fauorem alterius adulteri. 3. To. fol. 312. col. 1. in vers. Quæri etiam.
Adulter & adultera iure regni quomodo puniuntur. 3. To. fol. 312. col. 2. glo. Lo que quisiere.
Adulter clericus qua pœna feriatur. 3. To. fo. 313 co. 1. in vers. Clericus autem.
Adulter credēs ex certis cōiecturis filiū natū ex adultera esse suū forte ob infirmitatē vel impotentiā cucurbitæ ad q̄ teneatur in foro cōscientiæ patri putatiuo. 3. To. fol. 303. col. 2. in princ.
Adultera criminaliter à viro accusata an exēptio ne adulterij à viro commissi se tueri possit. 3. To. fol. 313. col. 2. gl. No se pueda, vbividequid de iure regio civili canonico latissime.
Adultera propter adulterium amittit bona paraphernalia & lucra cōstāte matrimonio quæsitā. 3. To. fo. 312. co. 2. in vers. Amittit etiam.
Adultera quæ filium ex adulterio natū maritoim posuit qui eū vt legitimū semper habuit aluit auxit vtrum se proderē marito teneatur ne legitimi sua successione defraudētur. 3. To. fol. 300. col. 1. in vers. Dubium autē.
Adultera filiū ex adulterio natū marito imponēs quibus modis damnū legitimo hāredi refundere teneatur. 3. To. fol. 301. co. 1. in vers. His præmissis &. 302. c. 1. vbi vide tres modos omnino.
Adultera in casu de quo supra quādo & quomodo lem restitutionē facere poterit & teneatur. 3. To. fol. 302. col. 2. in vers. Ex prædictis.
Adultera si eius maritus nullū habeat filiū cui restitutionē facere debeat pro hāreditate mariti quam retinet filius spurius vide. 3. To. fo. 302. co. 2. in vers. Est & aliud &. 303. co. 1. in princ.
Adultera maritus ciuilitate accusans ad thori separationē an iure regio lucretur dotē & arras. 3. To. f. 312. c. 2. gl. Lo q̄ q̄siere in vers. Et quāuis.
Adultera in adulterio deprehensā si cōcubinaris maritus occidat an excusetur vel teneatur 3. To. fol. 313. col. 1. in princ.
Adultera in adulterio deprehensā an maritus sine peccato possit propria autoritate occidere. 3. To. f. 292. co. 2. in vers. præterea &. f. 263. col. 1. vbi vide latissime de pœna adulterij omni iure.
Adultera si ante. 12. annum tempore quo iure ad

matrimonium apta non indicatur adulterium committat an & quando puniri debeat vide. 3. To. fol. 310. col. 2. gl. Doze.
Adulterij filij an iure communi matri succedant 3. To. fol. 296. col. 1. in vers. Nam de iure.
Adulterinus seu expositus filius si habeat bona patris titulo pro donato vel pro hārede bona fide an post completā præscriptionem debeat facere conscientiam de talibus bonis acquisitis si ipse se certo illegitimum agnoscat. 3. To. fol. 303. col. 2. in vers. Circa præmissa.
Aduocati officiū nobile & generosissimum est. 3. To. fol. 362. col. 2. in vers. aduocati officium.
Aduocatus bonus pro vero milite haberi debet. 3. To. fol. 362. col. 1. in add. incip. adde quod aduocati vbi vide plura pro eis & contra eos.
Aduocatus dictās cōtractū illicitū tenetur ad restitutionē. 3. To. f. 362. co. 1. in vers. Idē dicēdū.
Aduocatus litē cōsulto differēs si pars necessitate pressa cōcordiā faciat parti tenebitur ad inter esse. 3. To. f. 362. col. 1. in add. in vers. Multi.
Aduocatus etas causas propter impericiā vel culpam in respondendo sine intellectus & librorū resolutione tenebitur parti ad interesse. 3. To. fo. 362. col. 2. in vers. Imo si propter.
Aduocatus & procurator de iure captū defendēs an teneatur pœna eximentis vel defendētis captū. 3. To. f. 251. co. 1. in vers. Quæritur quis.
Affectus ad operationē semel deductus punitur licet effectus non sequatur. 3. To. fol. 248. col. 1. in vers. Nota quod.
Affectus qū puniatur licet nō sequatur effectus late. 3. To. fo. 160. co. 1. Per totā & ibi. col. 2. vnde limitationem.
Affectio afflictio dāda nō est fo. 164. co. 2. in vers. Affinitas ex illicito coitu cōtrahitur vsq; ad secundū gradū. 3. To. f. 315. co. 2. in vers. Ex quorū.
Agnati vocantur ad successionem vsque ad decimum gradum ita vt proximior præferatur licet secus sit in cognatis quo ad gradus. fol. 101. cap. 2. in vers. in primis.
Allegare contra patrē dissipationē bonorum est indecēs & inhonestum legibus diuinis & humanis fol. 76. col. 1. in vers. Quarto nam.
Aleuosus non gaudet immunitate ecclesiæ. 3. To. fol. 389. col. 2. in vers. Aleuosus
Aleue crimē in quibus casibus cōmittatur. 3. To. fol. 207. col. 2. & vbi late remissio.
Aleuosus dicitur treugam seu affecurationem frāgens. 3. To. fol. 361. col. 1. in gl. Treuga.
Aleuosus vel cōmittēs aliquē casum hāresis largo modo sumptū vt vsurarius symoniacus vt puniatur vide. 3. To. fol. 360. col. 1. gl. Aleue.
Alimenta filiis debētur ante mortem à patre. fol. 77. col. 1. In vers. Poterit tamen.

Alimen-

Index Alphabeticus.

- Alimenta** filijs iure naturæ debita à principe tolli non possunt folio. 129. co. 1. in versiculo. Alimenta enim.
- Alimenta** parentibus iure naturali debita à principe etiam lege vel consuetudine tolli non possunt folio. 130. colum. 2. in versiculo. Ex qua conclusione.
- Alimenta** lege vel statuto limitari non possunt ad minorem quantitatem quam ad congruam sustentationem patris filij siue legitimi vel illegitimi fol. 131. col. 1. In princ.
- Alimenta** non tantum filio naturali dantur sed etiam eius filio idest nepoti. foli. 97. colum. 2. In principio.
- Alimentorum** legatum secundo loco factum in minore quantitate in codicillis efficit ut à maiori summa in priori testamento relicta restum sit fol. 36. col. 1. in vers. Secundo.
- Alienatio** rei litigiosæ licet fieri non possit in filium adoptivum potest tamen fieri in filium suum vel nepotem legitimum fol. 96. colum. 1. in vers. Et tamen alias.
- Alienæ** rei contractus in præiudicium veri domini non valet si tamen dominium in emptore superueniat in præiudicium venditoris valet fol. 192. col. 1. in vers. Item videtur.
- Alienata** per patrem titulo oneroso non reuocantur per filium etiam concurrente fraude folio. 76. col. 2. in vers. Sed contrariam.
- Alienari** prohibita si alienentur omnibus defamilia consentientibus à postea tamen natis reuocari possunt fol. 128. columna prima. in versic. Nam si prohibita.
- Alguazellus** & suus famulus possunt delinquentem capturæ se tradi nolentem si aliter eum capere non possint occidere. 3. To. fol. 251. col. 2. vers. Quæro etiam.
- Alguazellus** malefactorem percutere non debet vel post capturam eum turpiter ducere, alias punitur. 3. Tom. fol. 251. col. 2. in vers. Si autem.
- Alguazellus** vel quilibet alius habens potestatem prohibendi ludos potest pecunias ludentium capere in ipso ludo inuentas. 3. To. folio. 237. col. 1. in princ.
- Alguazello** delinquentem in flagranti inuentum capere propria autoritate licet non alias. 3. Tomo. folio. 214. columna prima. in versiculo. Et alguazello.
- Alguazellum** seu alium iustitiæ ministrum interficiens qua poena feriatur vide. 3. To. fol. 246. col. 1. & in vers. Limita tamen.
- Alguazello** maiori resistens & ob id poena mulctatus an eadem feriendus sit si eius substituto resistat. 3. To. fo. 245. co. 1. in vers. Quæri pot.
- Alguazellus** siue arcis præfectus occidens extra hættem pecus vel triticum prohibitum vel quid aliud & eius officialis nullam poenam subeunt fol. 344. col. 2. gl. Mataren.
- Amicus** amicum ob benemerita & prætextu amicitiae instituisse præsumitur folio. 160. col. 2. ad finem.
- Amicitia** habet effectum fraternitatis fo. 160. columna secunda. gloss. O de amico ubi plura de amicitiae viribus.
- Amicitia** vtrum excludat aliquem à testimonio ibi. remissi. in vers. Vtrum autem.
- Amicitia** seu amoris magnitudo vtrum habeat vim clausulæ derogatoriæ ibi. in versicul. Et vtrum amicitia.
- Animus** nocendi in foro tantum animæ confideratur folio. 209. columna secunda. in vers. Pro cuius communi.
- Animus** talis præsumitur qualia sunt verba aucta. 3. Tomo. fol. 216. columna secunda. in vers. Probat.
- Animæ** fauore in dubijs opinionibus quod tutius est præsumere debemus. 3. Tomo. folio. 220. col. 2. in vers. Et in dubijs.
- Annua** præstationes an inducant obligationem in futurum remissi. 3. Tom. fo. 37. col. 2. in vers. Quid autem.
- Annua** præstationes an temporis præscriptione & quanta tollantur ibi. in vers. Sed restat.
- Annuus** redditus inter immobilia computantur. 3. Tomo. folio. 28. columna secunda. in versicul. Pro confirmatione & fol. 29. col. 1. in princ. & ibi quomodo hoc intelligatur.
- Annuus** redditus (vulgo census) emptio ad rationem quatuordecim pro vno liciti sunt de iure regni & consuetudine. 3. To. fol. 29. col. 1. in versic. Contractus istos.
- Annuus** redditus seu redditus redimibiles constituti seu constituendi deinceps reducuntur ad præteritum duodecim mille marauetorum annuatim pro mille per. l. 126 fo. 39. De las cortes de Madrid Anni. 1566. fo. 29. co. 1. ad med. ubi quod ante eam hoc pretium certum constitutum non erat.
- Annuos** redditus temporales quos vulgo censos dicimus sine vlla usurarum fraude nec macula emere vendere retinere licet. 3. Tom. fol. 29. co. 1. in vers. In quo dubio.
- Appellatio** non habet locum à sententia nulla. fo. 42. in vers. Dubitatur ibi & appellatio.
- Appellationis** remedium a quibuscumque iudicibus licitum est & pmissum. 3. To. f. 379. co. 1. gl. auiedo.
- Appellatio** plures casus in quibus admittit. non debet vide. 3. To. fol. 379. col. 1. in princ.
- Appellare** ab executore non licet. 3. To. fo. 378 col. 1. in vers. Item aduerte.

Appella-

Index Alphabeticus.

Appellatione interposita appellans à vinculis leuari debet & est custodiendus. 3. Tom. fol. 379 col. 1. in versu. Et interposita.

Appellationi iudice non deferente quomodo appellans protestari debeat vt causam appellationis coram superiore proponere possit non obstante denegatione inferioris. 3. Tom. fol. 379. col. 2. in princ.

Aperiens domum alterius & præstas opem vt delictum committatur raptus puta homicidij vel huiusmodi quomodo puniatur. 3. To. fol. 382. col. 1. gl. Todo.

Apostasia quid sit & quot inueniantur eius species. 3. To. fol. 135. col. 2. quæst. 19.

Apostata pœna quæ sit fol. 136. col. 2. in versu. Ad tertium in. 3. Tomo.

Aragones quo ad testamenti solennia duobus testibus contenti sunt folio. 107. col. 1. in versu. Et Aragonenses.

Arbitrium vbi relinquitur in iudicis pectore an extendi possit ad mortis naturalis pœnam. 3. Tom. fol. 207. colum. 2. in versu. Præterea dubitatur vbi. 2. communes contrarias, & vide concordiam folio. 218. columna prima. in versu. Ideo solito.

Arbiter proprie multare non potest nec iubere pœnam fisco applicari licet eis ex forma compromissi facultas data sit. 3. Tomo. fol. 354. col. 1. in versu. Arbiter vero, vbi vide quando possit iubere parti applicari.

Arbitrorum sententia potest executioni mandari etsi sit petita reductio ad arbitrium boni viri qua durante locū habet cautio legis Tolerantæ folio. 247. columna prima. in versu. Quæritur an.

Arborum appellatione vites etiam continentur. 3. To. fol. 351. col. 1. gl. Cortare.

Arrogator ab intestato succedit arrogati fol. 101. col. 1. in versu. Vnde nulla.

Arrogatus transit cum suis omnibus bonis in potestatem arrogantis fol. 96. col. 2. in princ.

Arrogato filio non potest arrogator quartam nō relinquere ibi. in versu. His autem.

Argumentum à verosimili validum est in iure plura de eo remissive fol. 184. col. 1.

Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates valet. fol. 60. col. 2. versu. 3. Probatum ibi. validum est &c.

Argumentum de facto iudicis ad partem validum est fol. 106. col. 1. in versu. Item & quinto.

Assasini quis dicatur. 3. Tomo. fol. 267. col. 2. in versu. Assassini autem vbi vide de eis plura remissive & fol. 263. col. 1. in versu. Et quis.

Ascendentes incestuosi ab omni descendantium successione priuantur fol. 99. colum. 1. in versu.

Regula. 1.

Ascendentes legitimi & naturales succedunt filiis in suas legitimas ibi. in versu. Parentes legitimi.

Ascendentes legitimi & naturales olim in successione ab intestato ita succedebāt vt pater matrem excluderet. Ibi in versu. Parentes legitimi

Ascendentes in descendantium successione succedunt ex æquo. cū fratribus vtrinque coniunctis & fratrum filijs si sint præmortui ibi. in versu. Tamen hodie.

Ascendens in successione descendantis is vocatur qui sanguine iunctus est salua gradus prærogativa ibi. in versu. Illud etiam.

Ascendens in feudum filiorum non succedit fol. 100. col. 2. in versu. In feudum.

Ascendentium vbi alter priuatur succedendi iure tota hæreditas ad alterū defertur fol. 100. col. 1. in versu. Sed vbi.

Asini sepultura quæ dici possit vide. 3. To. fol. 94 col. 1. in versu. Sepultura asini.

Asini luxuriosi & potentis vulgo dicti (garañon) accessus ad equam prohibetur in Bethica causa belli. 3. To. fol. 394. columna prima. glo. Asno vbi vide rationem.

Astrologia prohibita est. 3. Tom. fol. 10. col. 2. in ver. Quo fit.

Aucupari seu venari com scopita non licet iurare gni & alijs armis de quibus ibi. 3. To. f. 390. colum. 1. in princ. Et per totam.

Augmentum debet regulari secundum naturam sui præexistentis fol. 18. col. 2. in versu. Præter ea augmentum.

Augmentum intelligitur quantum ad quantitatem non vero quoad diminutionem solennitatis fol. 111. col. 1. in versu. Et est primo.

Auendañus aduocatus curialis laudatur fol. 89. colum. 1. in versu. Et si de qualitate.

Authoritas tutoris & curatoris in actu gesto à pupillo siue adulto præcedere debet fol. 126. col. 2. in versu. Facit etiam.

Autoritas in actu requisita in ipso actu interuenire debet fol. 61. in versu. Cum autem fit.

Auus ex parte matris succedit filio nato in octauo mēse & intra tres dies mortuo nō vero eius pater. fo. 104. col. 1. in versu. Assidue.

Auus paternus extante matre vtrūq; filium representet nō succedet fol. 99. in versu. Est videre.

B

Annitum reum à iudice captum interficiens an teneatur pœna ordinaria delicti ad partes. 3. To. fol. 251. col. 1. in versu. Quæritur præterea.

Dd

Banni

Index Alphabeticus.

- Bannitus** transfuga & hostis ciuitatis an impune occidi possit. 3. To. fol. 263. colum. 1. glo. A su enemigo vbi quid de iure regni & in casu. l. 76. Tauri.
- Bannitus** condemnatus & ad supplicium ductus an à priuato vel à capiente interfici impune possit. 3. To. fol. 251. colum. 2. in versic. Quid autem.
- Bastardi** & naturales an priuilegijs & honoribus parentum præfulgeant. 3. To. fol. 286. columna secunda. ad me. & in versic. Tum etiam vbi late remissi.
- Beneficium** principis contra ipsum interpretari in dubio debet. 3. Tomo. folio. 50. columna. 2. in princ.
- Beneficium** principis cõsetur perpetuum saltem ad vitam donata. ij fol. 414. col. 1. gl. no vaquẽ.
- Beneficium** resignari non potest sub aliqua conditione vel modo folio. 206. colum. 2. in versic. Item datum.
- Beneficio** suo nunquam priuatur clericus ipso iure quantumcumque graue commiserit delictum fol. 31. columna. 1. in versic. Quarto confirmatur.
- Benedictiones** in matrimonijs & præcipue in uelam inibus vt vulgo dicitur fluctuata vnde originem trahant fol. 52. col. 2. in versic. Et benedictiones vbi quod non sunt sacramenta.
- Beneficij** in collatione quis præferri debeat an qui peccauit & se tamen ad meliorem fugem recepit, an vero qui semper honestus fuit fol. 398. col. 1. in versic. Seruandum ad finem in versic. Ex quo & col. 2. per totam.
- Bellum** indici non potest sine principis licentia. 3. To. fol. 330. col. 1. in princ.
- Blasphemia** quid sit. 3. To. fo. 137. co. 1. in quaest. 20. & 203. col. 2. in versic. Blasphemia quot sint eius species ibi. in versic. Ad secundum.
- Blasphemia** an sit peccatum mortale fol. 37. col. 2. in versic. ad tertium. 3. Tomo.
- Blasphemia** perfecta maximum est omnium peccatorum. 3. To. fol. 137. col. 2. in versic. Ad quartum.
- Blasphemia** est maledicere ecclesias Dei in quibus sanctum eius nomẽ colitur & veneratur. 3. To. mo. fol. 75. col. 2. glo. Iniqui &c.
- Blasphemia** qua pœna puniatur. 3. To. fo. 203. co. 2. in versic. Ad tertium. Quot modis fiat fo. 205. col. 2. in versic. Blasphemia quot.
- Blasphemia** per quã verba inducatur in nostro Castellæ regno. 3. To. fo. 205. colum. 2. in versic. Per quã autem verba.
- Blasphemiam** an inducat verbum. Despecho de Dios. 3. Tomo. folio. 206. columna secunda. in versic. Prædicta.
- Blasphemia** cognitio ad quẽ pertineat. 3. Tom. fol. 138. col. 1. in versic. Ad quintum.
- Blasphemus** quis dicatur. 3. Tom. fol. 203. col. 1. in litera. B.
- Blasphemans** calore iracundiæ percitus & concitatus vel quia forsitan aliquid ei imponatur vel bis petatur an & quomodo puniendus sit. 3. To. fol. 205. col. 2. in versic. Quid autem.
- Blasphemus** punitus per iudicem ecclesiasticum legalibus iterum pœnis coerceri potest per iudicem regiæ iurisdictionis. 3. To. fol. 205. co. 2. in versic. Et punitus.
- Blasphemi** pœna iure regio quã sit. 3. To. fo. 206 col. 2. in versic. Ad cuius & in add. incip. Adde fol. 109. colum. 1.
- Blasphemus** an excusetur à pœna ordinaria. l. 72. titul. 8. lib. 8. recopil. Per confessionem factam in foro poenitentia. 3. To. fo. 207. colum. 1. In add. in versic. Itẽ quãro vbi vide late de stylo.
- Blasphemians** Deum optimum Maxim. In occulto ab ipso punitur. vide casum de hoc portento sũ & Christiani cordi recondendum. 3. Tomo. folio. 212. columna secunda. in versiculo. Et hoc.
- Blasphemans** capi potest à quocunque de populo & duci ad locũ delicti etiam sine iudicis mandato. 3. Tom. fol. 214. colum. 1. in versic. Nota casum.
- Blasphemans** in continuatione sermonis bis ter vel pluries an pluries puniri debeat pœna pragmatica. l. lib. pragm. 3. To. fol. 210. col. 1. in versic. Dubitatur.
- Blasphemiam** quis accusare possit. 3. To. fo. 207. col. 2. in versic. Quæritur quis.
- Blasphemum** an qualibet accusare teneatur. 3. Tomo. fol. 207. columna secunda. in versic. Dubitatur vtrum.
- Blasphemi** lege veteri qua pœna afficiebantur. 3. Tomo. fol. 208. columna prima. in versiculo. Hinc est.
- Blasphemo** pœnam à lege præfixã an & quando iudex possit minuere ibi. in versic. Et sic videtur.
- Blasphemans** in regis curia quomodo puniatur & an grauius. 3. Tom. folio. 209. columna. 2. in princip.
- Boni** homines collationum tenentur eligere iustum bonum & idoneum scienter vero indigne electum, iudex regius si de defectu constet admittere non debet folio. 412. col. 2. in versic. Ex quo inferitur.
- Bono** viro illicitum est aliquem decipere fo. 180. col. 2. in versic. Bono enim.
- Bombardæ** & tela alia missilia grauioris armaturæ reputa arcabuz spingarda, serpentina nõ debent à vicinis

Index Alphabeticus.

à vicinis etiam sedanda & componenda rixæ
causa adduci licet secus in eremo. 3. Tomo. fol.
400. columna prima. glo. En poblado & col. 2
& fol. 401. col. 1.
Bona vinculare & vni filio relinquere ad ad hono
rem nominis & familie conseruationem licet
fol. 77. col. 1. in versi. Quæro.
Bona alienari prohibita in fiscum non transeunt
fol. 132. columna prima. in versi. Quæritur
vtrū licet commoditas vsus fructus dum vitam
possessor degit, possit ibi. col. 2. in versicu. Ta
men commoditas.
Bona vacare quando dicantur vt fiscus tanquā in
vacantibus succedat. 3. Tom. fol. 371. col. 2. in
versi. Bona vacantia tunc.
Bona ratione delicti confiscata applicantur ei cui
ex lege ius accusandi deferitur fol. 43. co. 2. glo.
in princi. Pero si el padre ibi. y ella sea deshere
dada.
Bona omnia reperta hodie tempore mortis alte
rius coniugis præsumuntur vtriusque coniugis
communis fol. 185. columna prima. in versicul.
Tamen in.
Bulla contra blasphemos, sodomitas, concubina
rios deambulantes, per ecclesias pauperes per
eas mendicantes ac aliquid in ea illicite facien
tes à Pio Papa. V. Pōtifice Maximo motu pro
prio emanata inseretur. 3. To. fol. 356. & 357.
Bullare potest quis propter delictum notis & sig
nis cum ferro calido in manibus non in facie
fol. 46. columna prima. in versiculo. In mani
bus autem & ibi quod in odium criminis po
test homo bullari.

C

Cambia ac recambia quæ in communi
vsu versantur an licita sint. 3. Tom.
fol. 29. col. 1. in versi. Vtrum autem
Cambiorum contractus interdum ne
cessarius interdum iure gentium quasi quintū
quoddam elementū conducibile est ibi. in ver
sic. Contractum cambiorum.
Cambia exercere non licet numulario exterosed
tantum regnicolæ. 3. Tom. fo. 29. col. 1. in versi.
Fallit nisi.
Cantaber probans Cantabria se natum vel eius pa
rentes ex ipso nobilis dicitur vulgo hijo de al
go. 3. Tom. folio. 59. columna secunda. Per to
tam.
Capacitas inspicitur secundū tempus mortis hinc
decedens ab intestato relicto filio fratre mino
re si is postea per Episcopatum fiat successio
nis capax nihilominus ad hereditatem non ad
mittetur folio. 60. columna prima. in versicul.

Et quatenus dixi.
Captus à iudice iniuste potest cōtra iudicem agē
re actione iniuriarum & protestari damnum &
pœnam legis. 3. To. fol. 350. columna secunda.
In principio.
Capta bello si immobilia regi bellum indicentia
quiruntur si mobilia capientis sunt duci ra
men exercitus tradere debet vt is secundum
vnus cuiusque dignitatem diuidat fol. 162. co.
2. in versi. Vtrum autem capta vbivide quid de
iure regni.
Cap. Quamquam de vsuris an procedat in Iudæo
manifeste vsurario. 3. Tomo. foli. 49. columna
secunda. in versi. Quæritur etiam posset. & fo. 50.
Per totum.
Carcerum effractores & frangere conspirantes pu
niuntur vt confessi licet flagitium perfectū nō
sit. 3. To. fol. 418. columna prima. in versi. Et
nota hanc legem.
Carolus. V. Hispaniarum Rex Romanorum Im
perator semper Augustus mundi terror Chri
stianissime diem obiit. 21. die mensis Septem
bris hora secunda ante meridiem. Anno à Nati
uitate Domini. 1558.
Carcer an pœna sit de iure communi & regio. 3.
Tom. fol. 253. col. 1. gl. En la cortina.
Castrense peculium non confertur fol. 75. col. 1.
in versi. Fundari etiam.
Casus fortuitus quando dicatur fol. 211. col. 2. in
versi. Ex casu tamen fortuito.
Casus omissus in materia pœnali habendus est
pro omisso prout in cæteris casibus non ha
bentibus eandem rationem. 3. To. fol. 223. col.
2. in versi. Et casus omissus.
Castellum seu fortalitium in terra Regis vel alte
rius Domini etiam in proprio solo sine Regis
licentia ædicare nemo potest. 3. Tom. fol. 334.
col. 1. gl. Casas. & ibi vide rationem.
Castellum seu fortalitium quid sit. 3. To. fol. 321.
col. 2. ad fin. in versi. Castellum.
Castella seu fortalitia an & quando cōstitui pos
sint in confinibus territorij. 3. To. fol. 328. col.
2. ad fin. in versi. Quæritur.
Castelli seu fortalitij possessor teneturo ostendere
titulum suæ possessionis. 3. To. fol. 227. col. 1.
glo. Tienen vbi vide rationem.
Casus omissus præsertim inducens pœnam non
trahitur vltra casum legis folio. 46. columna. 1.
in princi.
Catholicus quis vere censerī debeat. 3. To. fol. 99
col. 2. in princ. & fo. 101. in versi. ad hoc dicitur.
Causa sufficiens ad excludendum filium ex hæ
reditate à successione paterna non sufficit ad ex
cludendum eum ab intestato. fo. 100. col. 2.
in versi. Secundo causa.

Index Alphabeticus.

Causa inducens liberationem efficaciter est illa quæ inducitur ad obligandum fol. 181. col. 1. in versu. Et sic cum.

Causa quæ sit magna quæ parua relinquitur arbitrio iudicis folio. 205. columna prima. in versu. Vbi firmat.

Cautelas quibus filij clerici institui possint & illegitimi fol. 68. columna secunda. in versiculo. Tamen vsque ad fol. 69. in versiculo. Aliam cautelam.

Cæci testamentum licet olim pro forma ab hæredis institutione incipere deberet nunc in quacunque eius parte inferi potest fol. 65. col. 2. in principio in versu. Quod tamen fallit.

Cedens bonis ob es alienum debet afferre torquē ferreum ad collum publice. 3. Tom. fol. 78. col. 2. in versu. Sic etiam vbi remiss. de materia cessionis honorum.

Census constitutio non solum procedit in annuis redditibus impositis ante approbationem factam à Martino. 5. & Calist. Pontif. Maximo. sed etiam in omnibus postea constitutis & constitutendis in futurum. 3. Tomo. fol. 30. col. 1. in versu. Sit secunda ratio.

Census constitutio non solum in redditibus pecuniarijs sed etiam in fructibus constitui potest nisi lege regia prout est in nostro regno prohibita. 3. To. fol. 30. col. 2. in principio.

Census ad vitam vel quousque paternam ingreditur hæreditatem cum in incerto pendeant liciti sunt. 3. Tomo. fol. 32. column. 1. in versiculo. De censibus vero.

Census redditus vt ab usura liber sit debet constitui super rebus aut bonis aliquot quæ valeant ad redditus annui solutionē nec sufficit super sola vendentis persona constitui. 3. Tom. fol. 37. col. 1. in principio.

Census contractus debet fieri quemadmodum ceteri reales contractus cum venditur res immobilis & cum eisdem qualitatibus. ibi. in versiculo. Quo fit.

Census contractus quo quis constituit annuū redditum quatuordecim super re quæ tantum decem reddit si constituens se obliget ad culturā & curam illicitus est. 3. Tom. fol. 37. col. 1. in versu. Ex quibus.

Celebrationes anniuersariæ constitutæ in certa hereditatis portione vel fundo filium non nepotes sequuntur vt nec eius retractus debeatur folio. 99. columna secunda. in versiculo. Tamen anniuersariæ.

Certa quantitas à principio nomine interesse non potest pacto taxari sine fraude usura. 3. Tomo. folio. 21. columna prima. in versiculo. Ratio est.

Certa quantitas à principio taxata habito respectu ad interesse futurum verosimile quando peti possit fol. 21. col. 1. & ibi. de modificatione opinionis Decij in. c. Cum venerabilis in n. 14. de exceptionib.

Cessionarius tenetur ostendere cessionis instrumentum nec aliter tenetur debitor contra quæ facta est cessio. 3. Tomo. fol. 344. col. 1. in versu. Et cessionarius.

Cessio est admittenda ab incarceratis pro interesse & iuribus debitis etiam ex delicto descendentibus folio. 245. columna prima. ad fin. in versu. Cessio.

Christianus contrahens matrimonium cum Iudæa vel econuerso poena mortis quæ ob adulterium sancita erat, tenetur 3. To. fol. 365. col. 2. in versu. Respondeo.

Christiani seorsum à Iudæis habitare debent nec cum eis colloquia habere. 3. Tom. folio. 63. columna prima. gloss. continua & fol. 67. col. 1. glo. Nayan.

Christiani cum Iudæis cohabitare non debent. 3. Tom. fol. 58. col. 2. gl. No sean.

Christianus non potest domi habere infidelem nisi ius captiuitatis ad eum pertineat. 3. Tom. fol. 60. col. 1. gl. Que no.

Christianus in omni causa potest esse testis contra Iudæum. 3. Tom. fol. 60. columna secunda. gloss. En todos dummodo repulsa iuris repelli non possit & folio. 74. columna prima. gloss. testimonia.

Chirographæ chartæ & sic priuatæ scripturæ recognitæ à debitore sunt executioni mandandæ fol. 247. columna secunda. in versu. Item cōfessiones.

Circumuenire se ad inuicem contrahentes an naturaliter liceat & de quo dolo hoc intelligatur fol. 81. col. 2. in versu. Nec etiam obstat.

Citatus propter non tutum accessum durante iusto timore non comparendo non censetur contumax. 3. Tomo. folio. 62. columna secunda. in versu. Quo fit.

Cives equites seu concilia vnius ville vel ciuitatis non debent occupare terminos nec pastum alieni territorij fol. 417. col. 2. gl. De las ciudades.

Clandestinus cōsensus ante sacrum Conciliū Tridentinum verum efficiebat matrimonium. fol. 28. col. 1. in versu. Secunda ratio ad medium.

Clandestinum matrimonium vide in verbo matrimonium clandestinum clam facta videntur habere delicti præsumptionem fol. 34. col. 1. in versu. Quæ enim clam fiunt.

Clausula indignationē nostrā incurrat & an inducat priuationē beneficij vel poenā tantūmodo arbitrariā. 3. To. fo. 239. col. 1. & 2. per totā late. Clausula

Index Alphabeticus.

Clausula consueta apponi habetur pro apposita.
fol. 66. col. in princ.

Clausulae codicillaris plures quaestiones utiles in
praxi vide remiss. fol. 108. col. 1. in vers. Plu-
res quaestiones.

Clericus dicitur miles fol. 201. col. 2. in vers. Vl-
terius etiam.

Clericus quando & quomodo debeat gaudere im-
munitate ecclesiae. 3. Tomo. fol. 344. col. 1. per-
totam.

Clericus primae confusae licet contrahendo ma-
trimonium ipso iure priuetur beneficijs, si tamē
contrahat sponsalia de futuro non utique pri-
uabitur fol. 4. col. 2. in vers. Hinc inferitur &
ibi adstruitur ratio.

Clericus in minoribus constitutus si contrahat in
facie ecclesiae & postea matrimonium nullum
appareat probata consanguinitate vel alio im-
pedimento non potest redire ad beneficium
quod habebat fol. 5. col. 1. in vers. Quæro.

Clericus rebellis non cēsetur priuatus beneficio
antequam eo priuetur per sententiam & inte-
rim id renunciare poterit fol. 32. col. 2. in vers.
Confirmatur ex regula.

Clericus homicida non est priuatus ipso iure sed
per sententiam fol. 32. col. 1. in vers. 3. ex do-
ctrina & ibi vide cautelam ut is non amittat be-
neficia quae tunc habebat.

Clericus ab ecclesia celebrare prohibitus si tamē
utatur debita materia & forma cum intentio-
ne conficit sacramentum fol. 40. col. 2. in vers.
Iuxta ibi & licet ecclesia.

Clericis ab intestato in bonis patrimonialibus
succeditur à suis & venientibus ab intestato ut
in laicis fol. 103. columna prima. vers. Quinta
regula.

Clerici continentissimi esse debent ob Reipub.
Christianae exemplum, impudici vero seuerè
pulsandi eleganter fol. 153. columna prima. per
totam.

Clerici gaudent statutis laicorum dummodo eis
sint fauorabilia nec praeceptum nec inhibiti-
onem contineant fo. 33. columna prima. in vers.
Confirmatur.

Clerici comprehenduntur in statutis continen-
tibus utilitatem publicam ibi in vers. Confir-
matur. Nam.

Clerici utuntur iure communi nec submittuntur
statutis laicorum. 3. Tomo. fol. 32. col. 2. in vers.
Tum etiam.

Clericus usurarius est infamis ipso iure sicut lai-
cus. 3. Tomo. fol. 26. columna prima. in vers.
Item etiam clericus.

Clericus conuictus de iura si monitus non desti-
terit à tali iniquitate deponi debet. 3. Tomo. fo.

26. col. 2. In principio.

Clerici fortilegi poenam remiss. vide. 3. Tom. fo.
11. col. 1. in vers. Poena autem & col. 2. in vers.
Resolutio ergo.

Clericus usurarius priuatur ab obtinendo bene-
ficio. 3. Tomo. fol. 26. columna secunda in ver-
sicu. Hinc clericus & obtento ibi in vers. Item
etiam.

Clericus fugitiuus capi potest à iudice seculari. 3
Tomo. fol. 214. columna secunda in versicu. Cle-
ricus fugitiuus & an sine labe excommunica-
tionis ibi in vers. Ratio.

Clericus falsificans sigillum regis vel literas qua
poena teneatur. 3. Tomo. fol. 372. col. 2. in vers.
Item qui.

Clericus falsificans literas inferiorum iudicū quā
poenam subeat. 3. Tomo. fol. 372. col. 2. in vers.
Quid autem.

Clericus committens crimen falsi in moneta Pa-
pae quomodo puniatur. 3. Tomo. fol. 375. col. 2.
in vers. Quarto principaliter.

Clericus monetam Papae falsificans non data in-
corrigibilitate an tradendus sit curiae seculari.
3. Tomo. folio. 377. columna prima. 375. colum-
ne secunda. in versiculo. Sed est dubium. 376.
columna prima. & secunda. Vbi duas commu-
nes contrarias.

Clericus realiter degradandus non est nisi sit in-
corrigibilis. 3. Tomo. fol. 377. col. 1. in vers. Præ-
terea.

Clericus maledicus quomodo puniatur. 3. Tomo.
folio. 213. columna prima. in versiculo. De ma-
ledico.

Clericus venditor census vel alicuius alius rei an
teneatur ad gabellae solutionem sicuti quilibet
laicus. 3. Tomo. fol. 34. col. 2. in versicu. Quæri-
tur utrum.

Clericus incestum committens qua poena feria-
tur. 3. Tomo. folio. 365. columna. 2. in versicu.
Clerici autem.

Clericus, blasphemus & ebrius quam poenam sub-
eat. 3. Tomo. foli. 208. colum. secunda. in vers.
De poena &c.

Clericus falsum deponens coram seculari & con-
uictus an possit ab ipso laico iudice puniri vel
ad suum iudicem remitti debeat. 3. Tomo. fo-
lio. 189. columna secunda. in versiculo. Sed du-
bitari.

Clericus aduocatus etiam si delinquat in officio
suo coram seculari non potest ab eo incarcera-
ri nec puniri. 3. Tomo. fol. 389. colum. 3. in vers.
Et idem.

Clericus falsam monetam cudēs qua poena feria-
tur. 3. Tomo. folio. 192. colum. 1. ad fin. in vers.
Clericus igitur.

Index Alphabeticus.

Clerici in sacris constituti magisterij & Doctores apicem obtinere possunt. 3. Tom. fol. 98. col. 1. in versi. Quo fit.

Clericus notorie fornicator an sit ipso iure suspensus absq; alia sententia an suspendendus. 3. To. fol. 312. col. 1. in principio & 313. co. 1. in versi. Pro simplici vero, & an propter fornicationem sit deponendus. 3. Tom. fol. 377. col. 2. in versi. Vtrum autem.

Clericus in sacris relinquens bona sua amico ea si de vt spurio restituat an peccet & an recipiens possit ea retinere vel debeat fisco aut venientibus ab intestato restituere. 3. To. fol. 304. col. 1. in versi. Dubitatur iterum & 305. col. 2. in versicul. Ex his igitur, cautelas vero quibus fretus hic spurio talia bona habere possit vide. folio. 306. col. 2. in versi. Ex quo ad finem. 3. Tom.

Clericus potest filiam spuriam dotare. 3. To. fol. 308. col. 1. in principio.

Clericus habens accessum ad monialem seu religiosam quomodo puniatur. 3. To. fol. 316. col. 1. in versi. Et poena.

Clericus incestuosus qua poena feriat. 3. Tom. fin. 315. col. 1. in versi. Poena autem.

Clericus vel nobilis alium probo afficientem putat si vocet Iudaeum cucurbitam an teneatur Palinodiam recantare. 3. Tom. fol. 230. col. 1. in versi. Vtrum autem ubi ad partes.

Clericus pro crimine quantumcunque graui nisi data incorrigibilitate non est actualiter deponendus nec debet tradi curiae seculari. 3. Tom. fol. 218. col. 1. in versi. Et ita consultus.

Clericus effectus haeres laici iam coram laico suo iudice conuenienti coram eo etiam litem prosequi tenetur. fol. 143. col. 1. in versi. Quid esset.

Clericus vendens rem laico non tenetur illum defendere in foro seculari ibi in versicu. Hinc est ubi ad partes & secunda communis contraria.

Clericus tenetur soluere gabellam intellige si negotietur, si vero contrahat super rebus sui patrimonij nec is nec cum eo contrahens eam soluere tenebitur fol. 297. col. 1. gl. Clerigo.

Clerici filium vel spurium vocans ad cautelam ut is bona patris clerici non consequatur, an saltē conuicij nomine teneatur. 3. Tom. fo. 226. co. 2. in versi. Quo fit.

Clericorum filij vocantur manseres fol. 99. col. 1. in principio.

Clericorum filij in sacris habiti an possint succedere in bonis matris vide. 3. Tom. fol. 299. col. 2. in versi. Vtrum autem.

Clericorum filij vt plurimū de prauis sunt moribus, & si qui boni inueniuntur est de raro contingentibus fol. 150. col. 1. in versic. Sunt enim communiter.

Clericorum filij efficiuntur serui ecclesiae fol. 151. col. 1. in princ. & quod ecclesia hoc privilegium non amiserit col. 2. in versi. Sed tamen vbi rationem.

Clericorum filij non succedunt ex testamento nec ab intestato. fol. 99. colum. 1. in versi. Manseres ergo.

Clericorum filij efficiuntur infames infamia facti fol. 150. col. 1. in versi. Item infames.

Clericorum filij. nō possunt promoueri ad sacros ordines fol. 150. col. 1. in versi. Ideo nō potest.

Clericorum filij in sacerdotio vel in alijs ordinibus geniti licet patri non succedant matri tamē succedere, possunt nisi sit coniugata vel cōcubina publica ipsius fol. 152. col. 1. in versi. Sed circa praemissa ubi ad partes.

Codicillaris clausula non censetur de voluntate testatoris appositā, sed magis de consuetudine notariorū nisi expresse à testatore adiecta probetur fol. 108. col. 2. in versi. Dubium autem, & 109. col. 1. in versi. Contrariam ubi ad partes.

Codicillaris clausula si non valeat iure testamenti valeat iure codicilli plures effectus parit de quibus remiss. fol. 108. col. 1. in versi. Quaro cuius.

Codicillaris clausula in testamento filij de cōsensu patris posita licet tanquam testamētum non valeat valebit tamen tāquā donatio causa mortis ibi in versi. ubi tenet.

Codicillaris clausula facit testamentum valere iure fideicommissi ibi colum. 2. in versi. Ista clausula.

Codicillaris clausula tunc demum facit testamētum valere iure fideicommissi quando est nullum ratione solemnitatis secus si ratione voluntatis, quo casu nihil operatur fol. 108. col. 2. in versi. Intelligas tamen.

Codicillaris clausula non parit supradictos effectus iure regni in testamento nuncupatio ibi in versi. Intellige secundo.

Codicillaris clausula censetur appositā inter liberos cum communi cōtra alteram communem fol. 110. col. 1. in versic. Item dubitari potest.

Cognoscens per vim fœminam violenter poena mortis naturalis punitur. 3. Tom. fol. 264. col. 1. in princ. & ibi quid si sit meretrix.

Cognoscens, vel desponsans filiam consanguineam famulam sine consensu & licentia patris consanguinei vel domini in cuius potestate vel domo erat qua feriat poena. 3. Tom. fol. 284. gl. E si qualquier.

Cognoscens concubinam domini punitur poena exilij. l. 1. titul. 15. lib. 8. ordin. Intell. de concubina nota. 3. Tom. fol. 385. col. 2. in versi. Et quatenus.

Cognoscens

Index Alphabeticus.

- Conoscens famulam vel seruum domini qua poena puniatur, & an ad accusandum alius quam dominus admittatur. 3. Tom. fol. 283. colum. 1. in princ. & ibi col. 2. vide limitationem.
- Coitus damnabilis & punibilis quid differant & qui dicantur ex utroque nati. 3. Tom. fol. 296. col. 2. in versi. Et pro hoc.
- Collatio cessat ex praesumpta voluntate foli. 74. col. 2. in versi. Praemaxime.
- Collegia illicita reprobata sunt. 3. Tom. fol. 240. col. 2. ad finem.
- Collegium debet discerni ab alio suis insignijs distinctis, & potest prohibere personas alterius collegijne eiusdem utantur. 3. Tom. fol. 62. col. 1. in versi. Quo fit.
- Colonus partarius obligatus dare dimidiam vel tertiam partem fructuum tenetur eam dare sine deductione expensarum. 3. To. fol. 18. col. 1. in princ.
- Columbas capere an sit licitum. 3. Tom. fol. 390. col. 2. in princ.
- Columbas tenere in columbarijs an liceat. 3. Tomo. fol. 390. columna secunda. in versi. Vtrum autem.
- Columbas alienas apprehendendi causa semina seu escas certa arte spargentes quomodo teneantur. 3. Tom. fol. 39. columna secunda. in versi. Qui autem.
- Columba nativa quae sit. 3. Tom. fol. 391. col. 1. in versi. Quae etiam.
- Columbae an aequiparentur praedicatoribus vide ibi in addit.
- Comburare volens domum Petri si id efficiendi gratia ignem in eius domum immittat & is alias vicinas domos comburat, vel ex eis ea ratione bona subtrahat fuerint ad omne damnum tenetur tam ratione combustionis quam furti. 3. To. fol. 351. col. 1. in principio.
- Communitas secularis vel ecclesiastica recipiens Iudaeos in suis oppidis cum licentia dandi ad foenus & vsuras peccat mortaliter. 3. Tomo. fol. 48. col. 2. in versi. In tantum.
- Commissions & priuilegia censentur in dubio concessa sine prauidicio iuris commu. 3. Tom. fol. 224. col. 1. in versi. Tum etiam.
- Commisarius an possit in legitima filiorum facere vulgarem substitutionem. Vide commiss. fol. 71. col. 1. in versi. Dubitatur an.
- Commune aestimum ad precij iustificationem semper est inspiciendum. 3. Tom. fol. 31. col. 1. in versi. Confirmatur.
- Communio postquam excommunicatus ab ecclesia repellitur inducit peccatum. 3. Tom. fol. 169. col. 2. in versi. Tum quia.
- Committens delictum in impuberi & tateratione cuius a poena fuit excusatus etiam maior factus excusatur fol. 148. col. 2. in versi. Confirmatur.
- Compensatio legati quando inducatur vide in verbo legati compensatio.
- Compensatio fructuum in sortem nunquam admittitur. 3. Tom. fol. 18. col. 1. in versi. Confirmatur.
- Commoditatem aut aliam rem aestimabilem non licet expectare pro re mutuata. 3. Tom. fol. 25. col. 1. in versi. Dubitatur an pro.
- Concessum contra regulam iuris dicitur concessio. 9. ratio. fol. 61. in versi. Secundo confirmatur.
- Concilium Lateran. sub Leone. 10. celebratum in 9. sessione declaratur. 3. To. fol. 11. col. 2. in versi. Hodie est.
- Concilij statuta ab episcopo tolli non possunt. fol. 33. col. 1. in versi. Cum etiam.
- Commissio facta per verbum praecipio indegalibilis est. 3. Tom. fol. 96. col. 2. ad medium.
- Concubina quae dicatur. 3. Tom. fol. 202. col. 1. littera. b. & infra in eadem col. in versi. Concubina proprie.
- Concubina ut filij ex ea nati dicantur naturales qualis esse debeat. 3. Tom. fol. 202. col. 2.
- Concubina publica quae dicatur, ut de concubina tu puniri quis possit de iure regni. 3. Tom. fol. 202. col. 1. in versi. Sed quae dicatur.
- Concubinatus an licitus sit, necne. 3. To. fol. 202. col. 1. in versi. Quae ritur vtrum.
- Concubinatus de essentia an requiratur cohabitatio & requisita ad probandum concubinatum vide. 3. To. fol. 202. col. 2. in add. incip. Domo.
- Concubinae plures significationes. 3. To. fol. 285. col. 2. in versi. Et quatenus.
- Concubinam dimittendi promissio sub poena voti valet. 3. Tom. fol. 388. col. 2. in versi. Quod.
- Concubinarium potest concubinam vniuersali vel particulari titulo instituere dum talis sit cum qua licite possit matrimonium contrahi. foli. 70. col. 1. ad fin. in versi. Quae ritur vtrum.
- Condemnet verbum an denotet executionem, an vero definitiuam exigit. fol. 91. col. 2. in versi. fundant se.
- Condemnato ex coniecturis nunquam poena ordinaria delicti sed minor imponenda est. 3. Tomo. fol. 279. col. 2. in versi. Quoties enim.
- Conditio sufficit quod semel existat licet non duret fol. 148. col. 1. in versi. Et respondetur.
- Conduktoribus inquilinis colonis nulla pensionis remissio indulgebatur causa pestis superuenientis ex decreto Alfonsi. 2. Neapolis Regis fol. 200. col. 2. in versi. Aliquas concordias.
- Conduktor non excusatur a pensione ob pestem quando couentum fuit ne propter pestem remissio fieret fol. 201. col. 2. in versi. Intellige. 4. ubi quod hoc pactum valet.

Index Alphabeticus.

- Conductor** licet pasciscatur cum locante vt etiā propter pestem remissio non fiat, si tamen ea culpa locantis contingat excusatur. fol. 201. col. 2. in versu. Quod procedit.
- Cōductor** recedens à domo ex iusta causa pestis vel aeris corrupti pro rata tantum temporis quo habitauit ad pensionem tenetur fol. 200. colum. 1. in versu. Ex quo deducitur.
- Conductor** recedens domo propter metum malorum spirituum, aerem corruptū ruinam minatam non tenetur soluere pensionem fol. 191. col. 1. In princ.
- Conductor** ob causam malorum spirituum hoc est duendos potest à conductione recedere fol. 191. col. 1. in versu. Et locum.
- Conductor** domus quādo teneatur ratione ignis folio. 210. colum. 2. in versu. Et quando conductor remiss.
- Conductor** non excusatur à solutione pensionis ex peste superuenienti quādo sciens locum naturaliter esse pesti subiectum cōduxit fol. 201. col. 2. in versu. Quinto declara.
- Conductor** causa pestis potest domum relinquere, intellige durante peste, ea tamen cessante tenetur ad pensionem fol. 201. col. 1. in versu. Intellige.
- Cōductor** causa pestis potest domum relinquere & à pensione excusabitur si clauēs domus domino consignet & domino acceptare nolente mandato iudicis deponat. fol. 201. col. 1. in versu. Intelligenda est.
- Conductor** causa pestis potest domum relinquere & à pensione excusabitur quando pestis superuenit si tamen ea iam tempore contractus erat non excusabitur. folio. 201. col. 1. in versu. 3. Intellige.
- Conductor** in confinibus regni existens non potest remissionem petere tēpore belli fol. 201. col. 2. in princ. vbi vide rationem.
- Conductor** renunciāns casus fortuitos sibi prāiudicat fol. 168. col. 2. in versu. Est tamen dubium vbi vide remedia.
- Conductor** laeso in conductione fundi circa eius redditus quomodo subueniatur & quo casu teneatur fol. 186. col. 2. in principio.
- Confessio** debiti facta à Christiano in iudicio in fauorem Iudæi non valet. 3. Tom. fol. 53. col. 1. gl. Por excusar.
- Confessionem** & communionem per integrū annum differens vltra excommunicationem incursum præsūmitur hæreticus. 3. Tomo. fol. 68. col. 2. gl. Muriere in princ.
- Confraternitates** seu societates debēt fieri ad bonum & non ad rebellio nem reipublicæ vel regis. 3. Tom. fol. 239. col. 1. in versu. Cōfraterni
- tatis & fol. 241. col. 1.
- Confraternitates** siue mercatorum siue scholarium debent fieri cum superioris consensu & prælati autoritate folio. 241. 3. Tomo. colum. 1. in princip.
- Confratres** seu collegæ compelli possunt per potestates locorum vt seruent statuta sua, & ea si fuerint contra religionem & in repub. detrimētum sicut & ipsa collegia dissolui & annullari. ibi. in versu. Et potestates.
- Confraternitates** vtrum licitæ sunt. 3. Tom. fol. 241. col. 2. in versu. Quæritur. 8.
- Confraternitates** ad quem finem inuētæ fuerint. 3. Tomo. fol. 242. columna prima. in versu. Quæritur in super.
- Coniecturata** testatoris mens sequenda est fol. 74. col. 2. in versu. Idque præterea.
- Coniugij** instituendi plures causas vide fol. 20. col. 1. in versu. Præterea dubitatur.
- Coniuges** inter se possunt pacto renūtiare lucris constante matrimonio quæsitis fol. 169. col. 2. in versu. Dubitatur vltius.
- Coniuges** inter se ab intestato alter alteri succedant fol. 103. columna prima. in versiculo. Prima regula.
- Coniugis** vnius matrimonium contrahentis altero viuente poenam tam in masculo quam in foemina. 3. Tomo. folio. 46. columna prima. In princ.
- Cōiux** vterque potest ante copulam religionem ingredi, cum ea tamen licet vi extorta minime sine alterius consensu fol. 97. col. 2. in versiculo. Nam ante, vbi se remittit.
- Coniux** non potest remittere poenas hodie statutas in poenas. 2. nubentium fol. 56. col. 1. in versu. Circa præmissa.
- Consanguineus** bona maiorū vulgo dicta de abo lengo retrahit pro tātō & concurrentibus pluribus omnes admittuntur fol. 213. colum. 1. vbi intra quod tempus & quibus casibus retrahere possint.
- Consensus** præstitus à filiis matri secūda vota petenti consentientibus tantum nocebit quo ad poenas. 2. nubentium non vero consentientibus non præiudicabit folio. 54. col. 2. ad fin. in versu. Circa præmissa.
- Consensus** etiam maioris partis non sufficit vbi agitur de præiudicio singulorum in particulari fol. 55. col. 1. in versu. Tum etiam.
- Consensus** maioris partis consanguineorum in pace ex forma statuti requisita à hæredibus defuncti non sufficit nisi omnium consensus ad sit & ibi late reprobat opinio Bartoli in. §. Cato. num. 33. cum sequent. l. 4. de verbor. oblig. fol. 55. col. 1. in versu. Et posset adduci.

Index Alphabeticus.

- C**onsobriini ex diuersis fratribus consobriino in stirpes succedunt non in capita. fol. 102. col. 1. in versu. Tertia regula.
- C**onsuetudo si rationabilis sit & vim legis obtineat seruari omnino debet. 3. Com. fo. 711. glo. Costumbre.
- C**onsuetudo seruanda est in executionibus facien- dis. 3. Tomo. columna secunda. folio. 59. glossa. Que no.
- C**onsuetudo iusta ita obligat eius transgressorem ad peccatum quemadmodum iuxta lex scripta fol. 11. columna secunda. in versu. Quari ad me- dium.
- C**onsuetudo in maioribus multum operari solet. folio. 113. columna prima. in versiculo. Et con- suetudo.
- C**onstitutio loquens in matrimonio non habet locum in sponsalibus. folio. 4. col. 1. in versu. Itē est textus.
- C**onstitutio pœnalis loquens in fratribus mendi- cantibus extenditur ad moniales mendicantes folio. 46. columna secunda. ad fin. in versu. tertio. In præsidium.
- C**onstitutio præstans priuilegium ita interpretan- da est vt minus præiudicium alterius iuri pare- tur. fo. 133. co. 2. in versu. Præterea.
- C**ontractus publici habent executionem paratam folio. 91. columna prima. in versiculo. Ad secu- dum.
- C**ontractus vbi nullus est propter dolum con- trahentis petitur nullum declarari quatenus de facto non de iure processit si deceptus contra- ctui stare velit actione ex contractu petitur ne decipiatur. fo. 178. columna prima. in versiculo. Et sic cum.
- C**ontractus propter vitium emptori incognitum dissoluitur. folio. 190. columna prima. in versu. Vtrum propter.
- C**ontractus vbi est perfectus quo ad obligationē & habet omnia substantialia periculum & dam- num est emptoris. folio. 188. col. 1. in versiculo. Nam quando.
- C**ontractus recipiunt interpretationem ex tacita mente contrahentium. fo. 188. columna. 1. in versu. Et est notandum etiam si sint stricti iuris ibi. in versu. Quod etiam.
- C**ontrahens scienter secundum matrimonium vi- uente altero coniuge non excusatur pœna binu- bi ex prætextu quod primum matrimoniū con- sistere non potuit. fo. 48. co. 1. in versu. Vltius vbi latē de consi. Bald. 118. lib. 1.
- C**ontrahens pluries matrimonium viuente altero coniuge in diuersis locis & copula ea consum- mata punitur iudicis arbitrio & instincta vt ibi fo. 49. col. 1. princ.
- C**ontrahentes secundas nuptias non sunt benedi- cendi, clericus eos benedicens suspenditur ab of- ficio & beneficio. folio. 52. col. 1. in versu. Est & alia pœna vbi latē de intellectu capi. de secund. nuptijs.
- C**ontrahentium alter non potest legem contra- ctui appositam altero inuito immutare. fo. 118. col. 2. in versu. Nec enim.
- C**ontrahens binas nuptias viuo altero coniuge in foro exteriori punitur pœna Canonis. 2. de sponsa. duorum. in foro vero anima presbyter de confessione audiens poterit eam modificare. folio. 45. columna secunda. in versiculo. Puni- tur etiam.
- C**ontrahens secundas nuptias adeo olim pœnis mulstabatur vt etiam maritus cuius respectu se- cundæ nuptiæ monstrabantur eisdem pœnis afficeretur licet hodie secus per. l. 5. titu. primo libro quinto. ordina. fol. 55. col. 2. glo. Aquellos ad finem.
- C**ontrahentes binas nuptias viuente primo coniu- ge efficiebantur serui mariti & bona ipsorum ei deferbantur vt de eis libere posset disponere folio. 45. columna prima in versiculo. De iure vero isto.
- C**ontrahens scienter viuo primo coniuge secun- das nuptias exilio. 5. annorum puniebatur, qua- vero hodie pœna feriatur vide. ibi. in versu. Item punitur contrahens.
- C**ontrahens binas nuptias altero coniuge viuente hodie trahitur ignominiose per vias publi- cas & consuetas & per. 10. annos ad trimes relegatur. folio. 45. columna prima. in versiculo Vnum tamen.
- C**ontrahens binas nuptias altero coniuge viuente iudicatur hodie aleuosus ibi. in versu. Puni- tur etiam.
- C**ontrahentes quando possint à contractu inter eos inito recedere. folio. 195. columna secunda. ad medium per totam.
- C**ontrahi in ecclesia potest. folio. 312. columna. 2. glo. Dentro.
- C**ontrahere de facto sine adulterio nullum in- ducit impedimentum. folio. 48. colu. 1. in versu. Quia de facto.
- C**ontrahere an possit quis super re propria vide distinctionem & resolutionem. fol. 193. co. 2. in versu. Si autem.
- C**ontrahens binas nuptias ante separationem ma- trimonii viuente prima qua pœna puniatur ho- die vide. 3. Tom. fo. 366. columna secunda. glos. Es caso.
- C**ontrahens matrimonium viuente altero coniu- ge in hoc regno punitur ferro candenti in fron- te impresso ad instar literæ. Q. vbi vidē de signi- ficatio.

Index Alphabeticus.

- ficatione eius literæ & literæ. B. & quid in pra-
 xi recipiatur. folio. 44. columna prima. gl. Que
 son calados an procedat ip femina. folio. 45. col.
 2. in versi. Sed est dubium & 47. col. 1. in versic.
 Et sic cum militet.
- Contrahens** matrimonium viuentē primo coniu-
 ge infamiae penam subiit ibi. in versic. Punitur
 praterea.
- Contrahens** matrimonium viuentē primo coniu-
 ge tanquam de fide suspectus potest per inqui-
 sitores hæreticæ prauitatis inquiri ibi. in versic.
 Poteſt etiam.
- Contrahentes** binas nuptias non sunt ipso iure ex
 communicati. fol. 45. col. 1. in versi. Est etiam pe-
 na vbi ad partes.
- Contractus** vsurarij cognoscendi plures coniectu-
 ras remissive. 3. Tomo. folio. 40. columna. 1. Ad
 finem.
- Contractus** non præsumitur illicitus & reproba-
 tus nisi probetur. 3. Tomo. fo. 42. col. 2. in versi.
 Contractus autem.
- Contractus** præsumitur illicitus & vsurarius cui
 adiicitur pactum de retro & quod venditor vs-
 que ad certum tempus pretium præstare non
 possit & quod interim emptor lucretur fructus
 3. Tom. fo. 45. col. 1. gl. O que no.
- Contractus** dicitur vsurarius si Petrus det Seyo
 pretium tempore messis ad emendum granum
 vt certæ mensuræ sibi dentur in paschate resur-
 rectionis. 3. Tom. fo. 42. col. 2. in versiculo. Cir-
 ca hanc. l.
- Contractus** censetur vsurarius cum res venditur
 paruo pretio cum pacto de retro quando ven-
 ditor solitus erat dare ad vsuram. 3. To. fo. 39. co-
 lum. 1. in versi. Et hoc etiam.
- Contractus** an sit vsurarius vbi res merces vendi-
 tur pro eo pretio quod erat valitura in termino
 assignato ad solutionem faciendam. 3. Tomo. fo-
 lio. 43. columna prima. in versiculo. Quis ven-
 didit.
- Contractus** ad hoc vt exequi possint debent esse
 certi. folio. 250. col. 1. in versiculo. Præterea est
 dubium.
- Contractus** principalis vbi nullus est & legi con-
 trarius etiam in penæ adiectionem non valet. fo-
 lio. 112. col. 2. in versi. Suadetur.
- Contractus** cui dolus ex proposito accessit nō va-
 let ipso iure. folio. 244. columna secunda. gloss.
 Sin dolo.
- Contractus** venditionis cum clausula redimendi
 vsque ad decem annos an & quando licitus sit
 3. Tomo. folio. 40. columna secunda. in versic. 2.
 Infertur.
- Contractus** vbi nullus est & clausula in eo contē-
 ta nulla erit. 3. Tomo. fol. 51. columna prima. ad
 finem.
- Contractus** omnis est seruandus & à lege ipsius
 etiam princeps non liberatur. folio. 3. col. 1. in
 versi. Item omni.
- Contractus** sub conditione gestus veniente con-
 ditione efficitur purus nec requiritur alius no-
 uus consensus cum approbans. fol. 41. col. 2. in
 versi. Octauo etiam.
- Contractum** illicitum facere non licet sub specie
 contractus liciti. 3. Tomo. folio. 51. col. 1. gloss.
 De fazer.
- Contumacia** contrahitur præcedente iudicis mo-
 nitione non ante. 3. To. fol. 172. col. 1. in versic.
 Et est.
- Contumax** in non parendo sententiæ rite & re-
 cte prolatae consiliarijs regis qua pena feriatur
 vide. 3. To. fo. 392. col. 2. gl. Cosa juzgada vbi la
 tè remiss.
- Contumax** & nolens stare in iure vsque ad causæ
 definitionem quam penam subeat. 3. Tom. folio
 401. col. 2. gl. Pague.
- Contumacia** quotupliciter sumatur ad hoc vt
 propter eam quis excommunicari possit. 3. To-
 mo. folio. 171. columna prima. in versiculo. Con-
 tumacia.
- Contumacia** delictum est. ibi. in versiculo. Ratio
 est quæ.
- Contumacia** quantumcunque minima est excom-
 municatione digna. 3. To. f. 172. col. 1. in versi.
 Et est notandum.
- Conuentiula** vulgo dichos ligas y monipodios
 prohibita sunt. 3. Tomo. folio. 237. notandum.
 colum. 1. & 2. per totam & 238. col. 1. vbi late
 remiss.
- Conuicium** obijciens morte non dignum in li-
 bello diffamatorio an afficiatur poena mortis. 3.
 Tomo. fo. 215. colum. 1. in versiculo. Sed dubi-
 tatur circa.
- Conuicium** obijciens in libello diffamatorio si ve-
 lit probare delictum & expedire reipub. quod
 manifestetur an excusetur. 3. To. fo. 215. col. 2.
 in versi. Quid vero.
- Conuicium** obijciens nomine puta vocandi lepro-
 sum Iudæum cornutum quando teneatur. 3. To-
 mo, folio. 226. columna prima. gloss. Deno-
 stare.
- Copia** testium siue procedatur ex officio siue per
 inquisitionem reo danda est ad sui defensionem
 & repulsam in crimine sodomix. 3. Tom. fo. 14.
 col. 1. per totam.
- Copula** carnalis habita inter coniuges benedictio-
 nibus ecclesiæ non secutis licet mortale non in-
 ducat à veniali tamen peccato non excusat. fol.
 11. col. 2. in versi. queri potest aliquo modo hoc
 intelligatur.

Index Alphabeticus.

Copula carnalis debito modo habita inter coniuges non solum licita verum etiam & meritoria est. folio. 13. columna prima. in versicul. Ex his etiam.

Coronam reassumens est inhabilis ad officia secularia. folio. 247. columna secunda. glossa clerigo.

Coriorum purgatores & pulsatores vulgo dicti curtidores quomodo & qualiter coria vendere possint de iure regni. folio. 429. columna. 1. & 2. Per totam.

Cornutus. seu cucurbita quis communiter dicatur & unde hoc nomen originem traxerit late & eleganter. 3. Tomo. folio. 393. colum. 2. in addi. 2. in princ.

Correctio siue retractatio erroris circa fidem in versic. qualis esse debeat. 3. Tomo. fo. 105. co. 1. Per totam.

Corrigere errantem circa fidem ad quem spectet. 3. To. fo. 105. col. 1. in versic. Secundo ad quem & col. 2. per totam.

Credere explicite quid sit. 3. To. fol. 100. col. 1. in versic. Si vero queritur.

Creditor quando teneatur computare in sortem principalem fructus ex re pignori accepta non solum acceptos sed & quos percipere potuit latissime. 3. To. fol. 17. colu. 1. in versic. Circa premissa. vbi vide limi. & fol. 18. col. 1. vbi oppositiones & solutiones.

Creditor in persona debitoris de iure civili non habet aliquod ius reale. 3. To. fo. 244. col. 2. in versic. De iure tamen.

Creditor capere potest debitorem fugitium propria autoritate. 3. Tom. fo. 214. col. 1. in versic. Alius est casus & latius. 3. Tomo. fol. 345. col. 2. in versiculo. Queritur an vbi quod etiam si sit clericus.

Creditor propria autoritate represaliam faciens in rebus debitoris amittit debitum. fo. 241. col. 1. in glo. Pierda.

Creditor petens executionem in bonis debitoris pro maiori quantitate quam ei debeat poena periurij & alijs punitur. folio. 247. columna. 2. in princ.

Creditor qui sub spe vsuræ pecuniam mutuauit debitori licet ex liberalitate debitoris aliquid ultra sortem recipiat non tamen id restituere tenetur. 3. To. fo. 55. columna prima. in versiculo. Vtrum autem licet in foro conscientie ad restitutionem monedus sit ibi & columna. 2. Per totam late.

Crimen vt dicatur inductiuum mortis naturalis quæ requirantur. 3. To. fo. 295. col. 1. in versic. Nam vt crimen.

Crimen in curia quando dicatur commissum ad

hoc vt poenam delicti commissi in curia sortiat vide. 3. To. folio. 257. colu. 2. in versic. Queritur quando & 3. To. fo. 265. columna. 2. gl. Entrare.

Criminosum fugientem quilibet de populo capere potest. 3. Tomo. fol. 214. columna. 1. in versic. Et est regula.

Cui remouetur genus remouetur quolibet eius species. folio. 60. columna prima. in versic. Quia cui remouet.

Culpa etiam leuissima in lege aquilia venit intellig. commissa in faciendo non vero in omitendo fo. 210. col. 1. versic. Ad idem.

Culpa leuissima semper in incendio præsumitur intellige de contingente in omitendo. fo. 210. col. 2. in versic. Ex quo inferitur.

Culpa leuissima quæ in incendio præsumitur in omitendo quomodo excusetur habitans. folio. 210. col. 2. in versic. Item etiam excusantur. & 211. col. 1.

Culpa quantumcumque lata dolo non æquiparatur ad penæ ordinariæ saltem incursum. folio. 49. col. 2. in versic. Circa huius legis.

Curia dicitur vbi res residet. 3. To. fol. 389. col. 2. glo. Nuestra corte.

Curia multifariam dicitur & plura de eius etymologia. 3. Tom. fo. 389. col. 1. in addi. in versic. Curia.

Curia vnde dicatur & quare dicatur fons iustitiæ. 3. To. fo. 257. col. 1. gl. Fuente.

Curia an dicatur rege absente. 3. To. fo. 258. col. 1. in versic. Queritur.

Curia residere nemo potest dominum non habens 3. Tomo. folio. 272. columna prima. in versicul. Nec.

Curia casus vulgo dichos casos de corte remissive vide. 3. To. fol. 346. columna. 2. glo. Que este sea.

Curia Pontificis summi dicitur vbi Papa residet. 3. Tomo. folio. 389. columna. 2. in addi. in versic. Et curia ibi.

Curia Papæ an dicatur eo absente ibi. in versic. Sed quid Papa.

Curia Papæ vnde Etymum sumat. 3. Tomo. folio. 389. colum. 2. ad fin. in addi. in versiculo. Curia autem.

D.

Amnatus ad perpetuos carceres an testari possit remiss. vide. 3. Tom. fo. 253. col. 1. ad finem.

Damnatus ad mortem & ad executionem ductus potest à Cardinali obuiio eripi ex singulari eorum prerogatiua. 3. Tomo

Index Alphabeticus.

3. Tomo. fo. 251. columna prima. in versicul. Li
mita enim.
Damnatus ad mortem naturalem vel civilem te-
stari non potest. fo. 64. col. 2. In versic. quid au-
tem & quid hodie vide. fo. 165. co. 1. In ver. Ho-
die vero.
Damnum datum in bonis Titij cum quo pax fa-
cta erat an inducat pacis violationem. 3. Tomo.
fo. 347. col. 1. in versic. Quæri etiam.
Damnum datum Petro an censeatur datum à vi-
cinis si sunt famæ malæ, & quando. 3. Tom. fol.
347. col. 2. in versic. vtrum autem.
Damnum unde dicatur vide. 3. Tomo. fo. 347. co-
lum. 1. in gloss. daños.
Damnum inferens leui culpa vel leuissima non te-
netur ad restitutionem in foro animæ licet iure
fori ad id cogatur. fol. 209. col. 2. in versic. Inno-
centius tamen & ad partes late. fo. 210. col. 1. in
versic. contrariam.
Damna resarciuntur de bonis constante matrimo-
nio de consuetudine huius regni. folio. 167. col.
1. in versic. & esse satis.
Damni causam præstantes quocunque modo te-
nentur laicis criminaliter & ad pœnas civiles &
criminales & interesse & damna passis. 3. To.
fo. 328. col. 2. in versic. vel damni.
Damni emendam quis petere possit. 3. To. fo. 347.
gl. daños. col. 1. in versic. Quis autem.
Damna singularibus personis illata princeps pro
bono pacis & ob publicam quietem potest re-
mittere. 3. To. fo. 347. col. 1. in versic. vtrum autē
vbi quid si sit in præiudicium priuati.
Debitor fugitiuus si constet esse debitorem per
instrumentum vel testes idoneos exhibendus
est ne creditor debito fraudetur. 3. To. fol. 344.
col. 1. gloss. ni deudores.
Debitori fugam suadens quia creditor ordinaue-
rat facere eum capi & detineri si ea occasione
debitor fugiat tenetur creditori adsoluendum il-
lud debitum. 3. To. fo. 345. co. 2. in princ.
Cebitor debitoris vbi ei protestatio sit ab asserto
creditore ne debitori soluat. Quando teneatur
huic protestationi parere vide. 3. To. fo. 344. co-
lum. 1. in versic. Quo fit.
Debitoris factum accipi debet prout ei vtilius sit
folio. 80. columna prima. in versiculo. Quæri
potest.
Debitor non debet molestari à creditore super
debito per instrumentū non probato nisi prius
testibus aut confessione in iudicio conuincatur
fol. 247. co. 2. gl. Ni sin ella.
Debita soluenda sunt quæ quis in testamento fate-
tur se alij debere: quid tamen hoc casu requira-
tur vide. fo. 85. columna. 1. in versicu. Item sunt
soluenda.

Decedens sine confessione exteriori in extremo
vitæ facta nisi constet quod eam contempsit vl-
tra annum in ecclesia sepeliendus est. 3. Tomo.
fo. 44. columna. 2. in versiculo. Vnde decedens
alias secus.
Decedere quis dicitur in curia Romana licet ex-
tra eam sit per duas dietas legales vide. 3. To. fo.
389. co. 2. in addi. in princ.
Deceptus laicus trahens laicum per viam denun-
tiationis euangelicæ coram ecclesiastico non in-
cidit in pœnam. l. 3. tit. 1. lib. 3. ordi. fo. 180. co-
lum. 2. in versic. Nec ex hoc. vbi vide rationem
& consilium. fo. 181. col. 2. in versic. Consulere
tamen.
Deceptio quælibet cum dolo inter contrahentes
illicita est. fo. 129. co. 2. in princ.
Deceptio & inæqualitas pretij etiam intra dimi-
diam iusti pretij iure canonico illicita est. folio
179. co. 2. & ibi vide rationem in versic. Ex quo
ad finem & ibi vide rationem.
Deceptus omnis siue secularis siue clericus potest
recuperare læsionem per viam denuntiationis
euangelicæ vt peccato obuietur. fo. 180. co. 2. in
versic. Ex quo deducitur.
Decima ratione executionis debita iudici qui præ-
cepit fieri executionem de remare vt dicitur nõ
præcipienti executionem fieri in forma cum si
de iussione de abono vt dicitur debetur. fo. 246.
col. 1. & 2. Vbi ad partes.
Decima debetur alguazello vel officiali qui erat tē-
pore quo fuit facta executio non vero successo-
ri. fo. 247. co. 1. in versic. Ergo.
Decima in solutione rata haberi non debet ad ex-
pensas factas ratione fructuum. 3. To. fo. 17. co-
lumna. 2. in versic. Est tamen notandum vbi vide
differentiam inter decimas prædiales & perso-
nales.
Decimæ sunt soluendæ statim collectis fructibus
antequam pensio, census seu tributum detur
impositum super prædio in versic. Et sic.
Defensor heretici est incapax successionis & hoc
in monacho adeo verum est vt etiam effectus
episcopus capax non efficiatur. fol. 113. co. 1. in
versic. Quod quidem.
Defensio vnicuique licita est tum pro salute tum
etiam pro honore & tutione rerum. 3. Tom. fo.
263. col. 1. gl. O. defendiendose.
Defendens seu receptans delinquentem seu ho-
micidam in suis terris scienter & admonitus à
iudice quomodo teneatur. 3. To. fol. 325. col. 1.
gl. Defendieren.
Definitionis verba accipi debent in fortiori signi-
ficato. folio. 59. in versiculo. Vel aliter columna
secunda.
Defunctus etiam post mortem dicitur retinere
domi-

Index Alphabeticus.

- dominium quod postea adita hæreditate transfertur in hæredem. fo. 60. co. 2. in versic. Circa prædicta ibi. Et isto respectu.
- Delinquens non habens in bonis lucet in corpore 3. To. fo. 253. co. 1. gl. lino.
- Delinquens in crimine mixti fori facit iniuriam legi civili & canonicæ. 3. To. fo. 178. co. 2. in versic. Nam quando.
- Delicti magnitudo seu gravitas ex impositione pœnæ dignoscitur. 3. Tomo. folio. 304. columna prima. in versic. Hic impositione enim, & ibi quod tunc licet iudici pœnam agrauare. 3. Tomo. folio. 320. columna secunda. in versic. Quia ex gravitate.
- Delinquens an delictum committendo videatur ratum in pœnam consentire. 3. To. fo. 306. co. 1. in versic. Nec obstat.
- Delicti satisfactio an debeat fieri etiam in foro cōscientiæ per opera pœnalia. 3. To. fo. 352. col. 1. quæst. 4.
- Delictum perpetrare per se vel per alium paria sunt quo ad pœnam. 3. Tomo. folio. 356. columna prima.
- Delicti cognitio debet prius fieri siue à iudice delicti siue à iudice ubi fugam fecit delinquens cū literis requisito. 3. To. fol. 340. colum. 1. in versic. Ex quibus.
- Delicta iterata acrius puniendā sunt. fol. 49. col. 1. in versic. Et delicta iterata.
- Delicta vno impetu iterata pro vno reputantur fo. 49. co. 2. in versic. Quando tamen.
- Delinquendi occasio intercludi omnibus debet. 3. Tom. fo. 309. columna prima. gloss. Es exemplo.
- Delicta publicè castiganda sunt vt formidine pœnæ euitentur.
- Delinquentes in regno Castellæ si fugiant ad Portugalliam vel econverso sunt remittendi in locum delicti iuxta concordiam nostri Regis & Portugalliæ. per l. 03. pragma. 3. Tomo. fol. 88. col. 2. in versic. Adde.
- Delictum patris non nocet nepoti catholico quominus possit habere bona propria sui. fol. 117. col. 2. in versic. Et delictum.
- Degradationis formam in omnibus & ab omnibus ordinibus cum orationibus solitis & solennitate omnimoda remiss. vide. 3. Tomo. folio. 71. columna secunda. in versiculo. Degradationis informam.
- Degradationis formam ab ordine Pontificali. 3. Tomo. folio. 759. columna prima. ad fin. à presbyteratus. 160. col. 1. & à ordinibus sacris. 161. Diaconatus Subdiaconatus columna secunda. ab ordine Acolytatus exorcystatus lectoratus hostiaratus. 161. col. 1. A prima tonsura ab ordinibus sacris ibi. columna secunda.
- Degradatus & depositus non exculatur ab his quæ sunt honoris. 3. Tomo. fol. 174. columna. 1. In princip.
- Degradatio quid sit & quotuplex. 3. Tomo. folio 88. colum. 2. in versic. Cum ergo & 89. col. 1. & de duplici degradatione ibi. fol. 2. & fol. 90. Per totum. col. 1.
- Degradatus quilibet an quam cito degradatur sit curiæ seculari tradendus pro quocunque graui crimine. 3. Tomo. folio 90. co. 2. in versic. Vtrum autem, ubi latè plures casus & fo. 91. col. 1.
- Denunciatio quando obijcitur per viam dilatoria exceptionis ad repellendum aliquem ad tempus ne agere possit tamquam excommunicatus sufficiens est non tamen cum in vim peremptoriæ & ad inducendum plenum præiudicium 3. Tomo. folio. 178. columna prima. in versic. Denunciatio.
- Denunciatio ex communi obseruantia totius orbis non solet dari nisi præmissis monitorijs ibi in versic. Denunciatio enim.
- Denunciatio litis motæ ab emptore venditori facienda super re emptā debet fieri legitimo tempore quo venditor possit hanc protequi. folio 194. col. 2. in versic. Et est notandum, ubi quando sufficiat hanc denuntiationem fieri.
- Denunciatio litis motæ ab emptore venditori facienda an insimul cum libello litis in forma publica necessario fieri debeat & quomodo, folio. 195. columna prima. in versiculo. Qualiter autem.
- Deportati licet iure communi perdant testamenti factionem tam actiuam quam passiuam tamen ex l. 4. Tauri actiuam habent folio. 94. col. secunda. in versiculo. Illud tamen adnotandum est.
- Depositum & mandatum in quo conueniant. fol. 208. col. 2. in versic. Post actionem.
- Depositum suscipiens ad quid teneatur ibi. in versic. Qui depositum.
- Depositum quid sit fo. 209. col. in versic. Quæritur quid sit.
- Depositum contractus cuius gratia principaliter celebratur ibi. in versic. Quæritur contractus depositi.
- Depositarius non eodem modo latæ culpæ ac dolus nomine condemnari debet. folio. 209. co. 2. in princip.
- Depositarius in foro animæ tenetur in id quod interest quatenus damnum continet ibi. in versic. 2. conclus.
- Depositionis pœna nunquam habet locum nisi in casibus à iure expressis. fol. 31. col. 1. in versic. Quinto in fauorem.

Index Alphabeticus.

- Dicens inferenti grauem iniuriam coram testibus** ego illum vlciscar vel vindicabo licet is qui talem iniuriam intulerat mortuus reperiantur vel vulneratus torqueri non potest. 3. Tom. fo. 368. columna prima. gloss. No querellaren vbi vide rationem.
- Dicens testamentum nullum prætectu inhabilitatis testatoris ad disponendum probare id tenetur præsumptio enim stat pro testatore.** fol. 61. col. 2. in vers. Ex quo.
- Dictum vnius viri prouidi inducit iustam causam credulitatis, maxime si apud acta id cum iuramento & famæ coniunctione deponat.** fol. 49. col. 2. in vers. Et ista mulier.
- Dies debet intelligi de die integro & naturali.** fol. 408. col. 1. in princ.
- Dies termini an computetur in termino.** fol. 408. columna prima. in vers. licet aliàs & col. 2. in vers. Præterea.
- Differentiam inter titulum de procuratoribus & titulum. ff. & C. mandati & ad quid multiplicatur.** folio. 208. columna prima. in vers. Quæritur quæ.
- Dignitates familiarum conseruantur ex conseruatione bonorum.** fol. 77. col. 1. in vers. Probatur. 2.
- Discordia oriri solitæ inter agnatos & cognatos contrahentes matrimonium absque eorū scientia maxime si pater aut mater si clandestini matrimonij prohibitionem inducere.** folio. 28. col. 2. in vers. 3. Causa est.
- Disposita in feudis locum habent in maioratibus.** folio. 114. columna secunda. in versiculo. Nam disposita.
- Discrimen inter masculos & feminas faciendum non est.** folio. 22. columna prima. in vers. Et quod non sit.
- Disposita in vno in correlatiuis censentur etiam in alio disposita.** fol. 56. columna prima. in vers. Nam alias.
- Dispositio per quam redditur impossibilis aditio hæreditatis non valet.** fo. 66. co. 1. in vers. Est tamen ad finem.
- Dispositio eadem esse debet vbi eam ratio militat.** 3. Tomo. folio. 23. columna prima. in vers. Præterea, &c.
- Dispositio iuris Canonici in materia peccatum cernenti præferenda est iuri ciuili.** 3. To. fol. 24. col. 1. in vers. Et leges.
- Disputare de Fide Catholica an sit licitum.** 3. To. folio. 97. col. 2. in versiculo. Sed his non obstantibus.
- Directa hæredis institutio in nulla alia vltima voluntate præter quam in testamento fieri potest.** folio. 66. columna prima. in versiculo. Præterea
- dubitatur.
- Diuini nominis omisio in testamenti descriptione à tabellione id non vitiat.** fol. 65. colum. 2. in vers. Ex quo.
- Diuini nominis appositio in testamenti confectio ne non est de eius substantia quinimo casu quo esset negligentia notarij non deberet inducere præiudicium testatori.** fol. 65. co. 2. an si. in vers. Et ne aliqua.
- Diuinare quid sit vide.** 3. Tomo. fo. 9. col. 2. in gl. Adeuinos.
- Diuinatio omnis de ipsa proprie loquendo qualitercunque & quomodocunque fiat est prohibita & acriter punienda.** 3. To. fo. 10. co. 1. in vers. Et omnis.
- Diuinatio vtrum semper sit illicita ibi.** in vers. Et vtrum semper.
- Diuinationis varios errores & materiam latè remiss. ibi.** columna secunda. in versiculo. Et de varijs.
- Diuinatio quotuplex sit.** 3. To. fol. 369. colum. 1. in princ.
- Diuinationibus credens est quodammodo hæreticus.** 3. Tomo. fol. 11. col. 1. in vers. Et diuinationibus.
- Diuinationes & sortilegia licet illicita sint non tamen inducunt hæresim nisi quando Dei potentia Dæmoni applicatur ibi.** co. 2. in vers. Est tamen notandum.
- Diuinatores & sortilegi qua pœna afficiantur tandem iure canonico & ciuili quam de iure regni ibi in vers. Quo fit.**
- Diuisus in plura sui partem plenam habere nō potest.** folio. 411. columna secunda. in vers. Tum etiam.
- Doctores & tractatores sacre scripturæ in expositione & intellectu eiusdem præferuntur prælatis & habentibus iurisdictionem licet in definiendis causis Pontifices eis præferantur.** 3. To. folio. 105. columna 2. in vers. Quod autem hoc sit.
- Doctor miles seu persona ecclesiastica licet non possint repetere aliquid ratione lucri cessantis repetere tamen possunt consistens in damno emergenti.** 3. To. fo. 22. co. 2. in vers. Tamen si effec vbi vide exemplum.
- Dominus D. Didac. Couarruias meritisissimus summi Philippi Secundi Hispaniarum Regis Christianæ fidei solidissimi firmamenti Senatus Princeps & Segouiensis Præsul laudatur, sed materiam superat opus.** folio. 83. col. 1. in vers. Et hoc est.
- D. Iacobus Septimacensis episcopus Simancas laudatur.** 3. Tomo. folio. 222. columna prima. in principio.

Index Alphabeticus.

- D.** Antonius à Padilla Meneses dignissimus militarium ordinum consilio prefectus, laudatur. 3. To. fo. 185. col. 2. in versu. Et nostrum.
- D. EMANUEL COSTA** Lusitan. solus gloria Conimbricæ Primarius professor Iuris civilis, iam rûde donatus, & iterum Salmanticensis Primarius eiusdem Iuris professor acutissimi ingenij, & merito ante alios excellens, Papinianus alter laudatur. fo. 134. col. 1. in versu. Contrarium.
- D.** Martinus ab Azpilcueta Nauarrus communis nostri seculi præceptor, laudatur. fo. 159. col. 1. in versu. Probatum. 2.
- D.** Frater Dominicus à Soto, laudatur. 3. To. folio 209. col. 1. ad finem.
- D.** Antonius ab Aguilera non dedignandus supremi consilij iustitiæ Philippi Secundi Hispaniarum Regis senator & Salmanticensis primarius Iuris Pontificij professor iam rûde donatus (vulgo jubilado) laudatur. 3. Tom. fol. 177. col. 1. ad medium.
- D.** Arius Pinellus radians Lusitanæ sydes Conimbricensis Vesperorum Iuris Cæsarei professor, & deinde Salmanticæ primarius, laudatur. folio 43. col. 2. ad finem. & fo. 75. in versu. Est dubium, & fo. 76. col. 2. in versu. Quinto. & fo. 159. col. 1. in gl. E si fuere, & eius mors deploratur. 3. To. fol. 344. co. 2. ad medium.
- Doctor** Petrus Peralta Salmanticensis olim Iuris Cæsarei professor primarius & fere totius Hispaniæ præceptor, laudatur. fol. 43. col. 2. ad finem. ubi quod obiit Anno domini 1561. & fo. 83. col. 1. in versu. Et ita reperi. & fo. 168. col. 1.
- Doctor** Aluarius à Grado primarius olim Iuris Cæsarei professor Salmanticensis, laudatur. fol. 83. col. 1. in versu. Et non ab eo.
- Doctor** Antonius Gomez pauperum pater Vesperorum Iuris Cæsarei professor olim Salmanticensis, laudatur. fo. 65. in versu. Ex quo fundamento. & fo. 103. col. 2. ad finem. Reprobatur tamen. fo. 112. col. 1. in versu. Præterea non est.
- Doctor** Petrus Xuarez decretorum Iuris Pontificij professor olim Salmanticensis, laudatur. 3. To. fo. 180. co. 1.
- D.** Didacus à Vera nunc Salmanticæ decretorum Doctor celeberrimus, laudatur. 3. To. f. 180. c. 1
- Doctorum Collegium** deficientibus legitimis hæredibus Doctori succedit. 1. To. fo. 371. co. 2. in versu. Et an Collegium.
- Dolus** malus quid sit. fo. 211. co. 1. in versu. Est ergo dolus malus.
- Dolum** committens licet contractum rescindere non potest quando eum passus ei vult stare tamen si agens contra dolum passum, vt declarat ac velit rescindere vel ei stare tenebitur dolum

- passus id plane declarare. 3. Tom. fo. 30. co. 1. in versu. est tamen notandum.
- Dominus** villæ vel agri ubi est commissæ robaria vel communitas tenetur satisfacere damnum de suis bonis si rapinam committens non inueniatur vel bona eius non satis sint ad satisfactionem. 3. To. fo. 329. col. 1. in versu. Et quod dominus.
- Domini** locorum particularium an possint compellere suos subditos & vassallos ad recipiendos hospites. 3. Tom. fo. 412. col. 2. in versu. Et an Marchiones.
- Dominium** etiam priuatum à Principe tolli non potest nisi causa reipublicæ vtili. fol. 128. col. 1. in princ. versu. Tum etiam.
- Dominium** nil aliud est quam ius disponendi de re ipsa. ibi in versu. Dominium autem.
- Domini** locorum prohibentur ludæos recipere si eut & hæres etiam alieni territorij, seu iurisdictionis alterius domini vassallos. 3. Tom. fo. 79. col. 1. in princ.
- Dominis** vel parentibus quibus inuitis in matrimonio contracto cum earum famulis vel filiis iniuria inferitur solis ius accusandi datur, foli. 43. col. 1. in glo. Pero si el padre.
- Domino** proprietatis insolidum debent pertinere fructus & accessiones rei suæ. fol. 166. col. 2. in versu. Constat.
- Domus** destructa & subiecta aratro cum sale, vt apud nos moris est an reedificari possit sine licentia principis. 3. To. fol. 326. co. 1. in versu. Dubium est.
- Domus** delinquentis communis cum innocente an diruenda sit in præiudicium tertij. 3. To. fol. 326. col. 1. in versu. Sed est dubium, & an socius innocens casu quo destruat, an habeat actionem ad damnum recuperandum ibi. co. 2. in versu. Et si destruat.
- Domus** aut fortalitium an & quando ob delictum destrui possit. 3. To. fo. 325. co. 1. in gl. iusticias.
- Domus** sua vnicuique esse debet tutissimum refugium late remissum. 3. To. fo. 392. col. 1. in princ.
- Domus** si alter scholarium in patriam migret vel decedat antiquior socius meliorem partem eligere poterit. 3. Tom. fol. 402. col. 2. in versu. Quid autem.
- Domui** alicuius vim inferens seu homini in ea contento qua pena feriatur. 3. To. fol. 392. col. 1. in versu. Malefacit.
- Domum** alicuius oppugnare incipiens si non perficiat an ex conatu puniatur. 3. To. fol. 392. col. 1. in addit. in princ.
- Domus** causa hospitij à metato vulgo dicto apofentador diuisa cuius sit electio, an domini domus an vero hospitio recepti. 3. To. fo. 402. co. 2. in versu. Sed quis.

Index Alphabeticus.

Domos alienas vel vineas comburens tenetur ad damni satisfactionem & poena mortis feritur. 3. To. f. 350. c. 2. gl. Quemē. vbi vid. late remiss.

Dona an possint interuenire in electione ad officia publica vel in renuntiatione fauore alicuius vel promissione & an si fiat electio irritetur. fo. 409. col. 1. in versu. Sed est questio.

Donans ex causa remunerationis vtrum teneatur de euictione remissus. fo. 74. in versu. Vtru autē.

Donans vbi tempore donationis de liberis cogitavit non potest donationem rescindere remedio l. si vnquam. De reuo. dona.

Donans alicui ea conditione, vt post certum tempus restituat ecclesie post absolutam donationem non potest modum seu conditionem reijcere in praiudicium ecclesie. fol. 127. col. 2. in versu. Et per illam doctrinam.

Donatio inter coniuges adeo nulla est quod nec morte confirmetur quando matrimonium nullum fuit. fo. 42. co. 1. in versu. Dubitatur, &c.

Donatio facta à milite & à clerico concubinae affectionis gratia non valet. fo. 69. co. 2. in versu. Dubitatur etiam ad finem.

Donatio remuneratoria in eo quod excedit merito etiā inter filios reuocatur. fo. 75. co. 1. in princ.

Donatio causa mortis ante aditam hereditatem sola morte confirmatur. fo. 81. co. 2. in versu. Vnum tamen ibi. vbi diuersum.

Donatio quia acquisitio non est in communionem sociorum non venit. f. 159. co. 1. in versu. Sed tñ.

Donatio à Rege facta alteri coniugum cum altero non communicatur. f. 159. col. 1. in gl. E si fuere.

Donatio in alterum coniugum ab extraneo collata in alterius commodum non non redundat. fo. 159. col. 2. nisi sit remuneratoria & quomodo hoc intelligatur ibi.

Donatio nec venditio iure regni nec alius titulus lucratius nec onerosus gestus fauore incaparis valet licet iure communi in onerosa nulla data fraude valeretur. fo. 154. col. 1. in versu. Et ista sententia.

Donatio seu melioratio simpliciter facta modum vel conditionem etiam ex intervallo non capit. fo. 127. col. 1. in versu. Confirmatur.

Donatio facta simpliciter & irreuocabiliter non potest tolli nec modificari sine consensu donatarij.

Donatio remuneratoria quā proprie dicatur. fol. 162. co. 1. in versu. Quē autē requirunt, vbi remiss.

Donatio simplex facta vni ex coniugibus durante matrimonio à Rege consanguineo vel alio extraneo licet quo ad fructus communicetur quo ad proprietatem tamen plene donatario acquiritur. fo. 162. co. 1. in versu. Sit ergo conclusio.

Donatione vt inofficiosa vel ex alia causa rescissa non restituuntur fructus à donatario interim per

cepti. fo. 79. c. 2. in versu. Quando autem.

Donator tenetur ad solutionem gabellae quando donatarius ei dedit pretium correspondens rei. fo. 175. co. 2. in versu. Ex quo dubium.

Dormienti an possit superuenire gratia ex vi prioris consensus in matrimonio. fo. 10. col. 2. in versu. Nec obstat dicere.

Dos promissa à viro ignobili vel sene in remunerationem nobilitatis, seu iuuentutis debet solui mulieri ab heredibus mariti etiam si copula secuta non fuerit. fo. 74. col. 1. in princ.

Duo rei debendi si simpliciter obligentur quilibet pro parte tenetur si in solidum. in solidum tenebuntur. fo. fo. 244. col. 2. gl. Quē cada vno.

E.

Ea quae de iure speciali implorari possunt non sunt in consideratione an requam assequantur, & impetrentur. fol. 189. col. 2. in versu. Vbi aperte.

Ea quae contrarium actum legi impediunt disponentis facto impediri non possunt. fo. 134. co. 1. in versu. Secundo ea.

Etas certa ad intellectum & discretionem à iure desiderata non potest malitia praueiri. fo. 6. c. 1. in versu. Queri ad medium & quomodo hoc intelligatur in eadem. col. in versu. Nec obstat.

Equalitas inter filios seruanda est. fol. 121. col. 1. in versu. Quia aequalitas.

Ebrietas an peccatum sit. fo. 208. co. 2. in addit.

Ebrietas an in delictis omnino excuset. 3. To. fol. 208. co. 2. in addit. in versu. Et an.

Ebrius an excusetur à poena blasphemiae. 3. To. fo. 203. co. 2. in versu. Vtrum autem.

Ebrius quando fuit in culpa etiam leui se inebriando si aliquem occidat durante ebrietate erit irregularis. 3. To. fo. 204. col. 1. in versu. Ex quo infertur. & fol. 205. col. 1.

Ebrius qualiter in foro iudiciali sit puniendus. 3. To. fo. 205. co. 1. in versu. Qualiter autem.

Ebrius an sit semper excusandus à poena ordinaria delicti & quando. 3. To. fo. 205. co. 1. & c. 2. in princip.

Ebrius an beneficium renunciare possit & an talis renunciatio valeat. 3. To. fo. 209. co. 1. in versu. Quid autem. vbi in versu. Memini. vide factum & venustum dictum Tudeschi cuiusdam ebrij ab illudentibus pontificis effecti.

Ebrij an contrahere possint. fo. 208. co. 2. in addit. in versu. Contrahere autem.

Ecclēsia cum haereticum seu Iudaeum iudici seculari tradit pro eo efficaciter intercedere debet, vt secularis citra mortis periculum sententiam mode-

Index Alphabeticus.

moderetur. 3. To. fo. 90. col. 2. in versi. Ecclesia tamen.

Ecclesia prædonē nullum defendit. 3. To. fo. 351. col. 2. in gl. Robador.

Ecclesia non potest instituere ea quæ de essentia sacramenti sunt cum id ad solum dominum nostrum Iesum Christum spectet. fol. 40. col. 2. in versi. Ergo ecclesia.

Ecclesiæ libertatem grauans vel lædens qua pœna puniatur. 3. To. fo. 349. col. 2. gl. Descomunion

Ecclesiæ res ultra triennium sub pœna excommunicationis locari non possunt. fol. 202. col. 1. in versic. Quæritur. & ibi de sacro concil. Trid. in decreto. de reformatione scisio. 15. cap. 11.

Ecclesia potest compellere reuocantem primum testamentum iuratum ratione iuramenti. folio. 114. col. 1. in versi. Confirmatur.

Ecclesia quare compellat aliquem ad matrimonij contractum cum sit actus interior scilicet cōsensus. fo. 3. col. 2. in versi. Quare autem.

Ecclesia de occultis non iudicat. fo. 34. co. 2. in versi. Ecclesia non iudicat.

Ecclesia rei venditæ seu datæ in emphyteusum ultra iustum pretium recipiens tenetur læso ad restitutionem & satisfactionem. fol. 180. col. 1. in versi. Deducitur etiam.

Ecclesia iustum tantum pretium non ultra etiam ab ulcro offerente ratione contractus cum ea celebrati recipere debet ibi. co. 2. in prin.

Ecclesiasticus iudex debet certior fieri de clericis iutoribus siue ad aleas, vulgo dados, siue ad chartas, vulgo naypes, vt de remedio & pœna prouideant. 3. To. fo. 232. col. 2. in versi. Ex quo.

Eleemosynarum retardatio inducit retardationem remedij quo fortè defunctus indiget. fo. 141. co. 2. in versi. Nam retardatio.

Electio valida iure naturali ratione consensus eligentium licet nulla ex defectu solennitatis iuris positum firma est in foro animæ. fo. 107. col. 1. in versi. Quorum sententia.

Electio facta ad officia publica per suffragia debet omnino esse libera ab omni prece, pretio & promissione. fo. 409. col. 2. in princ. alias vero facta irritatur, vt ibi. & fo. 410. co. 1. & ibi vide limitationem. co. 2. in versi. Et sic quando.

Electio ab inferioribus de indigno facta ad superiorem deuoluitur. fo. 412. co. 1. in prin.

Electio ad officium eius qui suffragia emerat licet tunc secuta, vt illicita non valeat si tamen ante electionem promittens à promissione recedat valet. fo. 412. co. 1. per totam.

Electio pauperum vel nomina tio executorum fratribus mendicantibus prohibita non est. fo. 139. col. 1. in versi. Contrariam. vbi vide ad partes & quomodo hoc intelligatur.

Electus in dignitatē per successione vel electionem non tenetur soluere debitum antecessoris nisi sit necessarium. fo. 122. co. 1. in versic. Facit etiam illud.

Emens redditus iurisdictionis pro vno anno si ad finem anni maleficium cōmittat pro quo pœna sequentis anni imponatur pœna pertinebit ad emptorem primi anni in quo maleficiū perpetratum fuit. fol. 246. col. 2. in versi. Secundo suadetur.

Emens redditus perpetuos vsuram non committit. fo. 185. col. 1. in versi. Ex quo inferitur.

Emens equum qui non vult transire per pontem, aut acerrimè formidet riuū vel flumē pertransire potest illum licitè redhibere. fo. 190. col. 2. in versi. Et est notandum.

Emens ancillam tanquam virginem eum tamen esset corrupta actione ex empto agere potest. fo. 190. co. 2. in versi. Item si quis.

Emens equum venditore adijciente eum esse, cæcum claudum, & quod eum vendebat cum omnibus alijs morbis si postea appareat vitium specificè non expressum redhibitoria agere potest. fo. 191. col. 1. in versi. Dubium est.

Empta res animata si intra triduum vel breue simile tempus à die emptionis causa morbi præcedentis intereat perit periculo venditoris si irruente morbo subitaneo emptoris. fo. 191. co. 2. in versi. Sed circa præmissa, vbi quod tempus ad hanc præsumptionem sumendam relinquitur iudicis arbitrio.

Emptor vel conductor domus si in ea sit vitium ante contractum vel nocturnis tumultibus illusionibus tetrisque imaginibus inquietetur potest contractum rescindere. fo. 190. col. 2. in versi. Deducitur etiam.

Emptor non denunciens litem motam super re empta venditori si succumbat & non appellet non potest de euictione agere. fol. 154. col. 1. in versi. Dubitatur eo casu.

Emptor non tenetur venditori denunciationem facere litis super re empta motæ quando venditor promisit euictionem quocunque modo contingentem. fo. 194. co. 2. in versi. Item etiam.

Emptor regulariter agit cōtra venditorem de euictione. fo. 195. co. 1. in versi. Regulariter autem.

Emphyteusum capiens à morte patris à dño emphyteusis eam capiunt non vero à patre. fo. 122. col. 1. in prin. in versi. Et de emphyteusi.

Emphyteusis domus directus nō potest emphyteutam vtilem eicere remedio. l. A. E. de. C. locati. fo. 202. co. 1. in versi. Quæritur etiam.

Emptionis & venditionis contractus an à iure civili vel gentium inuentus fuerit. fo. 175. co. 1. & 2. per totam.

Index Alphabeticus.

- Emptionis & venditionis contractus originem à iuregentium secundo traxit, formam vero à iure civili.** fo. 176. co. 1. in vers. Dicamus ergo.
- Emptionis & venditionis contractus definitionē & utrum sit bonæ fidei.** fo. 176. c. 2. in vers. dicamus ergo, vsque ad 177. col. 2. ubi per singulas definitionis particularas.
- Emptio & venditio sunt relatiua & correllatiua.** fo. 177. col. 2. in vers. Et est.
- Emptionis & venditionis contractus est recipro-
cus nec claudicare debet.** fol. 184. col. 2. in vers. Confirmatur.
- Emptionis & venditionis cōtractus factus in frau-
dem vsurarum vsurarius est folio.** 185. col. 2. in vers. Tamen quando.
- Emptionis & venditionis contractus an requirat
ad sui perfectionem scripturam, vt ante eius cō-
fectionem pœnitentiæ locus sit ad partes.** folio. 187. co. 1. in vers. Nunc quæritur. vbi duas com-
munes contrarias & limitationem vide.
- Emptionis & venditionis contractus regulariter
scriptura non requirit nisi in calibus à iure ex-
pressis vel ex pacto partiū.** fo. 188. co. 1. in prin.
- Emptionis & venditionis materiam remissā folio.** 196. co. 2. ad finem.
- Emptionis & venditionis contractus differentiam
cum contractu locationis & conductionis vide.** fo. 199. col. 2. in vers. Est alius.
- Emptio rei propriæ an consistat.** fol. 193. col. 2. in vers. Vtrum ubi quod non, & ibi vide rationē.
- Emptio rei aliæ an valeat, & an emptor possit
excludere venditorem à pretij petitione, & an
pretium acquiratur vero domino.** fo. 192. col. 1. in vers. Quid autem esset, & col. 2. & fol. 193. col. 1. per casus amplia & limita.
- Episcopus an compelli possit habere vicarium, &
ei salarium commodum assignare.** 3. To. fo. 366. col. 2. in addit.
- Episcopus dispensare potest in foro conscientie
in omni irregularitate contracta ex quocunque
grauissimo crimine & Papæ reservato, dum oc-
cultum sit, & in iudicio non deductum etiam si
ex crimine homicidij voluntarij proueniat.** 3. To. fo. 255. co. 2. in vers. Et etiam.
- Episcopi sunt quasi delegati sedis apostolicæ ad co-
gnoscendum & inquirendum aduersus hæreti-
cos.** 3. To. fo. 85. co. 2. in vers. Et sunt episcopi.
- Episcoporum munus proprium quod sit.** 3. Tom. fo. 391. co. 1. in addit.
- Episcopus seu eius camera succedit clerico dece-
denti sine hærede ex testamento vel ab intesta-
to excluso fisco Papæ.** 3. To. fo. 372. co. 1. in ver-
si. Item etiam, ubi vide limita.
- Episcopi statutum contra excommunicatos persi-
stentes per mensem aut annum antequam ab-**
- soluantur, vt soluant certam pecuniæ quantita-
tem an sit validum.** 3. To. fol. 182. co. 2. in vers. Item etiam, & fo. 183. col. 1.
- Episcopus an dispensare possit cum homine qui
nulla animi deliberatione nec occidendi volun-
tate præcedente hominem in cremo interemit.** 3. To. fo. 256. col. 1. in vers. Sed dubium, & col. 2. per totam late.
- Episcopus seu prælatus potest inquirere de titulis
suorum subditorum clericorum.** 3. To. fol. 327. col. 2. quomodo vero excusetur possessor con-
tra aliū qui prælatus non sit. fo. 328. c. 2. in prin.
- Episcoporum seu prælatorum officiales reipublicæ
expedit teneri ad residentiā sicut seculares, &
quod eorū officia sint ad trienniū.** 3. To. fo. 319. c. 2. in prin. & 396. in add. c. 2. an si. in vers. Et qd
- Episcopi vicarij an possint mutare pœnam delicti
in pecuniariam.** 3. To. fo. 396. col. 1. in add. ad fi. in vers. Vel an.
- Episcoporum vicarij an possint laicis imponere pe-
nas pecuniarias & eos incarcerare.** 3. To. fo. 396 col. 1. in addi.
- Equo vendito an & quando censeatur vendita sel-
la, & frænum, & an ex ea venditione gabella de-
beat.** fo. 192. co. 1. vers. Dubitatur.
- Equos veloces habere vulgo dichos postas nemo
pōt sine licentiā grāmatorum vulgo dicho Cor-
reo mayor.** 3. To. fo. 413. c. 2. in vers. Sed ubi qd
his equis iusto pretio pabulū denegari nō debet
- Eripiens aliquem de facto carcere ubi non sit reus
criminis siue sit pro debito publico vel priuato te-
netur de proprio patrimonio soluere creditoribus.** 3. To. f. 250. c. 2. in 5. concl. & 345. c. 1. gl. fuyere.
- Eripiens de facto aliquem de carceribus qui nec sit
reus criminis nec pro debito in carceratus pōt
pecuniater mulctari secundum potestatem iurisdic-
tionis.** ibi in vers. 6. conc. & ibi vide rationem.
- Eripiens violentum raptorem nondum confessum
conuictum vel condemnatum punitur pœna
decem librarum auri.** 3. To. fo. 250. co. 1. ad fin.
- Eripiens confessum & condemnatum de crimine
læsæ maiestatis reus efficitur.** 3. To. fo. 250. col. 2. in vers. Secunda conc. ubi vide limita.
- Eripiens reum maleficæ artis seu magicæ punitur
cap. 3. To. fo. 250. to. 2. in 3. conc.**
- Eripiens captū à familia vel carceratū punit in oib.
alijsq; supradictis casibus punitur eadē pœna qua
puniretur exēptus si præsens esset ibi in 4. conc.**
- Error in nomine appellatiuo si de re præsentī &
corpore constet nō vitiat stipulationem.** 3. To. fo. 57. co. 1. in prin.
- Error & ignoratiā excusat à dolo potius quādo
lūs in dubio præsumitur.** 3. Tom. fo. 29. co. 2. ad
fi. in vers. Confirmatur.
- Euagians gladium in Curia Regis punitur in am-
puta.**

Index Alphabeticus.

putatione manus. 3. To. fo. 258. col. 2. in principi.
& ibi consecutiue, vide ad partes dextera an vero sinistra amputari debeat.

Exceptio confessionis factæ in fraudem vsurarum impedit executionem instrumenti guarentigij. 3. To. fo. 53. col. 1. gl. per escular.

Exceptio proueniens ex defectu iurisdictionis semper opponi potest. 3. To. fo. 76. col. 1. in vers. Et exceptio.

Exceptio dominij incontinenti probaturi non obstat agenti interdicto recuperandæ. 3. To. folio. 348. col. 1. in vers. Et agens.

Exceptio pretij non soluti potest opponi contra emptorem instrumenti guarentij executionem petentem. fo. 248. co. 1. ad partes.

Exceptio rei non traditæ potest aduersus executionem opponi. fo. 248. col. 1. in principi.

Excessus, seu insultus contra iuratos ruriū leuior est quam contra officiales vel eorum loca tenentes in ciuitatibus. 3. To. fol. 253. col. 2. in vers. Nota quod.

Excommunicatio cum sit lex penalis in materia spiritali an valeat à Principe seculari, & laico imponi. 3. To. fo. 182. columna. 2. in vers. Quæritur etiam.

Excommunicatio inflicta per constitutionem synodalem eo ipso quod quis interfuit clandestinis nuptijs sine expressa absolutione non dissoluitur. fol. 33. col. 2. in versicu. Est tamen notandum.

Excommunicatio an à iure diuino vel positiuo inuenta sit. 3. To. fo. 180. col. 1. in vers. Dubitari.

Excommunicatio est sententia. 3. To. fo. 169. col. 2. in gl. Sententia.

Excommunicationis sententia quando dicatur in terlocutoria quando vero diffinitiuā. 3. To. fol. 170. columna. 2. & per totam. in versicul. Et sic possunt.

Excommunicatio quid sit latè. 3. To. fol. 171. col. 1. in vers. Iuxta præmissa vbi col. 2. deciarantur singula definitionis verba.

Excommunicatio in hominem Christianum ferenda est. 3. To. fo. 172. columna. 2. in versicul. Vltorius.

Excommunicatio quotuplex sit. 3. To. fo. 173. co. 1. vers. Est notandum.

Excommunicari debet homo non vniuersitas seu collegium in. 3. To. fo. 172. col. 2. in vers. Item homo.

Excommunicationis absolutio obtenta ex falsa causa nulla est. 3. To. fol. 181. col. 2. in nona conclusionē.

Excommunicationis absolutio indefinita exhibitā pluribus excommunicationibus ligato vnicā tantum in petitione expressa quando suffi-

ciat. 3. To. fo. 181. col. 2. in 6. conclusionē.

Excommunicationem præcessisse an probetur per literas denunciatorias vel an requiratur monitoriarum probatio. 3. To. fo. 177. col. 1. in vers. Circa intellectum.

Excommunicato iniuste fructus beneficij restitui di sunt. 3. To. fo. 174. co. 2. in 2. conc.

Excommunicato iuste sequuta absolutione fructus medio tempore percepti restituendi non sunt nisi id expresse in sententia Papæ declaratur. 3. To. fo. 174. co. 2. in 3. conc.

Excommunicato non restituantur distributiones quotidianæ ibi. in 4. conclusionē. vbi vide limitationem.

Excommunicatus quantumcunque Rex siue alius Princeps vitandus est. 3. To. fo. 169. co. 2. in vers. Quo fit.

Excommunicatus quæ damna incurrat ob excommunicationem. 3. To. fo. 173. col. 1. in vers. Et plura damna.

Excommunicatum hodie vitare quis non tenetur ante denunciationem specialem factam à iudice. 3. Tomo. fol. 177. colum. 1. in versicu. Hodie tamen.

Excommunicatus qui per annum in excommunicatione persistit tanquam de fide suspectus per Inquisitores hæreticæ prauitatis inquiritur. 3. To. fo. 367. co. 2. in princ.

Excommunicatus durante excommunicatione non facit fructus beneficij suos & tenetur ad restitutionem perceptorum ea durante. 3. To. fo. 174. co. 1. in vers. Nihilominus.

Excommunicatus post denunciationem persistens in excommunicatione per multum temporis spacium tandem absolutus an incurrat accusatus poenam. l. 1. ti. 5. lib. 8. ordina. fo. 178. co. 1. in vers. Sed est dubium.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus tunc vna absolutione ab omnibus liberatur quando absoluens potestatem habebat ab omnibus absoluendi. 3. Tom. fo. 181. col. 2. in 7. conclusionē.

Excommunicationibus pluribus ligatus pluribus absolutionibus vel vnica tantum omnes apprehendente absoluitur ibi. in 8. conc.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus à diuersis iudicibus ab vnoquoque eorum absolutionem impetrare debet. fol. 181. co. 2. in 10. concl.

Excommunicatus nihil nomine ecclesiæ possidere potest. 3. To. fo. 174. co. 1. in vers. Excommunicatus nil.

Excommunicatus iuste redditus beneficij amittit nec cessante excommunicatione eos recuperat ibi. co. 2. in vers. Iuste.

Index Alphabeticus.

Excommunicatus inique quando distributiones quotidianas possit exigere. 3. To. fol. 175. col. 1. in vers. Aduertendum.

Excommunicatus licet non percipiat fructus beneficij tenetur tamen ad solutionem pensionis & subsidij & alia onera. ibi in vers. Est etiam vbi quomodo teneatur.

Excommunicatus licet hodie ante denuntiationē factam specialiter & expresse vitari non debeat ipse tamen cum alijs communicando peccat. ibi. co. 2. in prin.

Excommunicatus an possit testamentum facere. ibi. in vers. est alius effectus & latius ad partes. fo. 63. & in vers. Item dubitari. & fol. 64. vsque ad vers. Quid autem.

Excommunicatus an quis censeatur si iudex ei dicat sub excommunicationis pena hoc fac, vel non. 3. To. fo. 176. co. 1. in vers. Quæri solet, vbi quod non & ibi vide limita.

Excommunicatus si arma portauerit, vel ordines furtiue susceperit si id faciat sine alia iudicis declaratione est excommunicatus. ibi. col. 2. in vers. Declaratur. 2.

Excommunicatus nisi satisfecerit creditori intra certum terminum, creditore volente, vt intra eum non soluat, eo elapso non censetur excommunicatus. 3. To. fo. 176. co. 1. ad fi. in vers. Præterea.

Excommunicatus semel & denunciatus semper in eadem censura esse præsumitur & vitari debet. ibi in vers. Item est notandum vbi quomodo hoc intelligatur per totam col. 2.

Excommunicationem subit prohibitus loqui cū excommunicato non tantum si cum eo personaliter loquatur sed etiam si per epistolam. 3. To. fo. 373. co. 2. in vers. Item etiam.

Excommunicatus ad petitionem creditoris & per grauiotes censuras denunciatus si compars al leget se soluendo non esse & nimis pauperem, & petat absolutionem an & quando ei concedi debeat. 3. To. fo. 179. col. 1. in vers. Quæri potest

Excommunicatus semel an possit amplius excommunicari eadem prima excommunicatione manente. 3. To. fo. 180. co. 2. in vers. Dubitatur.

Excommunicatus à iure & ab homine an iterum excommunicari possit. ibi in vers. Quo fit.

Excommunicatus qui pluribus de causis pluribus etiam cēsuris ligatus est an teneatur omnes causas excommunicationis exprimere ad hoc, vt absolutionis beneficiū quo ad omnes consequatur. 3. To. fo. 180. col. 2. in vers. Circa præmissa.

Excommunicatus vnica tantum excommunicatione pluribus tamen ex causis ab ea absolutus non censetur si in impetratione causam aliquā tacuerit. ibi co. 2. in vers. 1. conc.

Excommunicatus iniuste si appareat de iniquitate sententiæ non est priuandus ab ingressu ecclesiæ nec à fructibus ecclesiastici sacerdotij licet propter obedientiam consilium sit salubre abstinere. fo. 29. co. 2. in vers. Ex quo.

Excommunicatus vigore constitutionis synodalis vel præcepti alicuius sibi incogniti licet sit in culpa ignorans id quod ratione officij scire tenebatur celebrans tamen sine contemptu non peccat mortaliter quoad Deum nec quoad homines. ibi co. 2. in vers. Vbi autem quis.

Excommunicatus vigore cōstitutionis, 29. Salmaticensis studij ob omisam taxam domus illi nō notam, vel alias irregularis nō efficitur licet durante excommunicatione ignoranter celebret ad cautelam tamen consilium erit impetrare relaxationem à Salmantino Cancellario. ibi in vers. Ex quo infertur.

Excommunicatus repellitur ab agendo patrocinando & alijs de quibus. fo. 63. co. 2. in vers. Item dubitari.

Excommunicato non solum actus iudiciales, sed etiam extraiudiciales prohibentur ibi in vers. Secundo confirmatur.

Excommunicatus deportato æquiparatur. ibi in vers. Tertio confirmatur.

Excommunicatus etiam publicus testari potest fo. 64. co. 1. in vers. Ampliatur, &c.

Excommunicatus non excusatur ab his quæ sunt oneris. 3. To. fo. 177. co. 2. in vers. Item etiam.

Excommunicato beneficij facta collatio non valet. 3. To. fo. 177. co. 1. ad finem.

Excommunicato ob impetratum rescriptum inualidum est. ibi in vers. Dixi.

Excommunicato beneficia conferri non possunt. ibi in vers. Et quod excommunicatus.

Excommunicatione domini durante vassallus ei seruire non tenetur. ibi. co. 2. in vers. Item vassallus vbi quomodo hoc intelligatur.

Excommunicatus non excusatur ab his quæ sunt oneris. ibi. co. 2. in vers. Item etiam.

Excommunicato in integrum restitutio concedenda non est. 3. To. fo. 173. col. 2. in vers. Item excommunicato.

Excommunicationis absolutio an per procuratorem peti possit. 3. To. fo. 182. col. 1. in vers. Dubitatur.

Excommunicans, vel suspendens aliquem iniuste an teneatur ei damnum resarcire & interesse. 3. To. fo. 181. co. 2. in vers. Quæritur verum.

Excommunicatum an possit absolueri iudex ecclesiasticus primæ tonsuræ habens iurisdictionem excommunicandi sine eo quod sacerdoti absolutionem committat. 3. To. fo. 182. co. 2. in vers. Quarto præterea.

Excom

Index Alphabeticus.

Excommunicationibus pluribus ligatus vnus tantum interpretatione absolutionis mentionem faciens à non expressis absolutus non censetur licet indefinitè fuerit ab omnibus absolutus. 3. To. fo. 181. col. 1. in 2. conclus.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus vnica tantum absolutione ab omnibus absoluitur si omnes fuerint absoluenti expressa, ibi. in 3. conclus.

Excommunicationibus pluribus ligatus quando vnica tantum in petitione expressa ab omnibus absolutus censetur. ibi. in 5. conclus.

Excommunicatum qui potest ab omnibus excommunicationibus absolvere vnica tantum absolutione eas tollit. ibi. in 3. conclus.

Executio realis non debet fieri sine citatione personali & an virtute garantigij instrumenti fieri possit & quid hodie de stylo. fol. 247. col. 2. glo. Por carta.

Executio debetur quod ex duobus instrumentis iunctis liquidum sit peti potest. fo. 250. col. 1. in versu. Præterea est dubium ad patres & per totam. col. 2.

Executionis officium suscipere nemo præcise compellitur licet semel acceptum prosequi cogatur. fo. 142. co. 1. in q. 19.

Executionis testamenti petitio competit cuilibet de populo. fo. 141. col. 1. in q. 18.

Executor testamentum celans amittit sibi in testamento relicta. fo. 137. col. 2. gloss. Pierda. vbi fallent.

Executor non publicari testamentum faciens nõ priuatur legato si testator id ex aliqua causa vetuit ibi. in versu. Vel si testator.

Executor in casu de quo supra non priuatur legato si erat ignorans & non esset sibi petendum ibi in versu. Item etiam.

Executor in casu de quo supra non priuatur legitima portione nec prælegato tertiæ partis quæ loco legitimæ habetur in hoc regno. fo. 138. col. 1. in versu. Intellige.

Executionem penarum non differri reipublicæ summè interest. 3. To. fo. 183. col. 2. in versu. An executio.

Executioni sententiæ quando obuiam iri potest. 3. To. fo. 392. co. 2. ad fi. vbi latè remis.

Executionis testamenti officium per collegium exerceri potest. fol. 139. col. 1. versu. 6. quæro.

Executori sine iudicis præcepto volenti aliquem capere vel bona apprehendere impune resistitur. 3. To. fo. 249. co. 2. in versu. Et aduerte.

Executor testamenti tenetur testamentum publicare intra mensem coram iudice, siue quilibet alius illud possidet. f. 137. c. 1. gl. Cabeçalero. vbi ratione, & de quo testameto hoc intelligatur

Executor testamenti quando plures sunt an possit rem defuncti emere & quando. 3. To. f. 364. co. 2. in versu. Quid autem.

Executor testamentarius simulque hæres inuentarium non conficiens non potest trebellianicam detrudere. fo. 138. col. 1. in versu. Si talis executor vbi ad partes latissimè.

Executor testamentarius rationem reddere tenetur. fo. 206. co. 1. in versu. Similiter.

Executor quo proprio nomine appelletur & quis sit. fo. 138. co. 2. in versu. Quis dicatur.

Executor potest esse maior. 17. annis ibi. in versu. 2. Dubitatur.

Executor testamenti potest esse mulier ibi. in versu. 3. dubitatur.

Executor potest esse religiosus mendicans. fo. 139. co. 1. in versu. Septimo nec.

Executor potest esse religiosus intellige si expressè à superiori licentiam obtineat, nec enim sufficit eam tantummodo petere ibi col. 2. in versu. 8. in dubium. & ibi vide ad partes. & 2. communes contrarias.

Executor testamentarius tenetur iurare ac facere inuentarium ad instar tutoris, seu curatoris. fol. 140. co. 1. in q. 9. & co. 2. in versu. 3. Quod.

Executor testamentarius tenetur iurare se omnia fideliter peracturum. ibi. in versu. 2. suadetur.

Executor à testatore datus non potest id officium per alium exercere. fo. 140. co. 1. q. 11.

Executor testamentarius tam iure fori quam poli non tenetur soluere debitum à testatore cum bona fide præscriptum ibi. in q. 12.

Executor testamentarius quando teneatur soluere debita de suis bonis proprijs, vel testatoris casu quo ab eo fuit honoratus. vide remis. fol. 141. co. 1. in q. 13.

Executor testamentarius potest propria auctoritate sibi legatum capere. fo. 142. co. 1. q. 21.

Executorum materiam remissiuè. vide. fo. 142. co. 2. in versu. de ista materia.

Executor potest compelli ad officium exequendum etiam à iudice seculari cum sit mixti fori. fo. 206. co. 1. in versu. Quod munus, &c.

Executor sententiarum immittens se alienæ administrationi tenetur rationem reddere. fol. 206. co. 1. in versu. Item executor.

Executor datus ad distribuendum bona pauperibus potest ea distribuere spurio quatenus alii possit. fo. 154. co. 1. in versu. Est tamen dubium.

Executor testamentarius cogit adire hæredem. folio. 142. co. 1. in versu. Ideo ante omnia.

Executor datus ad virgines maritandas non potest legatum dare virgini religionem ingrediens. fo. 72. co. 1. in versu. Et Baldus.

Executoris mortui potestas datus pluribus execu-

Index Alphabeticus.

toribus alijs nominatis accrescit. fol. 141. col. 1. in quaest. 15.
 Executoribus pluribus nominatis, & in dispares sententias euntibus maiori parti standum est. ibi. in q. 16. & ibi quod ceteris paribus praefertur suffragium consanguinei vel masculi.
 Executori ad exequendum testamentum anno à testatore dato à constitutione vero Synodali sex mensium curriculo solus annus computatur, & utrumque tempus confunditur. ibi. q. 17.
 Executoris potestas eo extenditur quatenus ei à testatore concessa est. fol. 141. col. 1. q. 14. & 142. col. 1. q. 20. ubi vide quæ verba testator proferre debeat. ut executor vendere possit bona hereditaria adita vel non adita hereditate.
 Expensarum taxatio quomodo facienda sit remis. 3. To. fo. 6. in versu. De taxatione autem.
 Extrahen sextra regnum triticum seu pecus puni- tur. 339. col. 1. glo. de sacar.
 Extravagans Ioannis 22. circa correctionem & de- clarationem. ca. 1. de secund. nuptijs litera subij- citur quia typis mandata non extat. fo. 52. col. 2. in versu. Concertationi antiquæ.
 Exuli vel relegato an alius quam princeps possit cōmeatū concedere. 3. To. fo. 253. c. 1. gl. tiēpo.

F.

Fabricans in montibus obstacula, seu offendicula vulgo, dichos cepos ad captanda animalia quomodo pu- niatur & quare. vide. 3. Tomo. fol. 23. col. 2. in versu. Quæro successiue.
 Faciens iniuriam duobus tenetur ad satisfactionē utrique in solidum, nec per satisfactionem vni factam liberatur ab altero. 3. To. fo. 178. col. 2. in versu. Vnde succedit.
 Facta à praelato hæretico occulto quādiu ab ec- clesia toleratur vigorem habent. 3. To. fol. 128. col. 1. in versu. Ad tertium dicendum.
 Facta de facto etiam reuocantur. folio. 18. col. 2. in versu. Facit etiam.
 Factum tempore permissio si conferatur in tem- pus prohibitum non valet. fo. 61. col. 1. in versu. Nam certum.
 Factum a testatore præsumitur factum iuxta men- tem legis & eorum quæ à iure statuta sunt. folio 106. col. 1. in princ.
 Facultas à patre filio concessa, ut testari possit nō est inutilis, ut aliqui putant cum satis sit quod filius possit disponere quoad proprietatem ter- tiæ partis ad patrem pertinentis, & eam vende- re aut censuare. fo. 62. colum. 2. in versu. Nec est inutilis.
 Familiaris delinquens in domo domini quasi pro-

ditor censeri debet. 3. To. fo. 281. col. 2. in versu. Et familiaris. & 282. col. 1. ubi vide incommoda quæ ex huiusmodi delictis nascuntur.
 Famis necessitate imminente aliena quis licite sub- trahere potest. 3. Tom. fol. 300. col. 1. in versu. Præterea,
 Famulus si sibi salarium non soluatur potest surri- pere bona dñi. 3. To. fo. 403. col. 2. ad fi. in addit.
 Famuli seruitium an liceat detineri per dominos vide. 3. To. fo. 404. col. 1. in versu. Et an liceat.
 Famulis vestes an sint dandæ & quo tēpore. 3. To. fo. 404. col. 2. in versu. Et an si.
 Famulus vel existens in ditione alicuius si contra- hat cum filia vel consanguinea domini sine eius consensu perpetuo damnatur exilio intel. si cō- trahat per verba de præsentī. fo. 43. col. 1. in glo. Se despofare.
 Famulus si conueniat stare cum tribus scholaribus pro certo pretio in mense si vnus recedat an sit ei dandum totum salarium. vide. 3. To. fol. 404. col. 1. in versu. Et quid si.
 Famulus virginem domini corrumpens ab eo in eadem domo nutritam qua pena afficiatur. 3. To. fo. 278. col. 1. in versu. Quod intellige.
 Falsi crimen est mutare veritatem. 3. Tom. fo. 190. col. 1. in gl. Que falsare.
 Falsi crimen quam graue sit ibi. in versiculo. Et cri- men falsi.
 Falsi crimine damnatus amittit priuilegia nobili- tatis regulariter licet ea retineat casu quo nobi- les magis grauantur quā ignobiles. 3. To. f. 190. col. 1. ad fi. in versu. Item quāuis.
 Falsitas quid sit. 3. To. fo. 190. col. 2. in versu. Est notandum.
 Falsitas absque dolo non committitur nec præsu- mēda est si alia significatio ex natura actus per- cipi potest licet causa esset iniusta. 3. To. fo. 190. col. 2. in versu. Ex qua definitione.
 Falsitas præsumēda non est nisi sit expressa. 3. To. fo. 191. col. 1. in versu. Falsitas ergo.
 Falsificans signum Regis, Archiepiscopi, seu Epi- scopi qua pena feriatur. 3. To. fo. 191. col. 2. gl. nūestros sellos.
 Falsi criminis reus in generali criminum remissio- ne, & vinculis detentorum venia putā in pascha- te vel in felici regis aduentu ob criminis immu- nitatem non liberatur. 3. To. fo. 373. col. 1. & in versu. Cæterum.
 Falsificans sigillum Archiepiscopi, vel alterius pre- lati inferioris quod crimen committat. 3. Tom. fo. 373. col. 1. gl. Arçobispo.
 Falsarius literarum Apostolicarum qua pena re- neatur. 3. To. fo. 373. col. 1. in versu. Sed quæritur
 Falsum iurans ad declamationem positionum, vel in iuramento ei delato ab altera parte an peri-
 rij pœ-

Index Alphabeticus.

rii poena puniatur. 3. To. fo. 187. col. 1. in versic.
 Quæritur.
 Falsarius literarum apostolicarum an possit ad ec-
 clesiasticum beneficium præsentari. 3. To. f. 374
 col. 1. in vers. Quæro deinde.
 Falsi crimen commissum in re ecclesiastica puta
 in literis apostolicis est crimen mixtum quod
 potest puniri tam per secularem quam per ecclē-
 siasticum iudicem. 3. To. fo. 374. col. 1. in vers.
 Item nota.
 Falsi poena habet etiam locum contra mandātem
 auxilium consilium consensum & præstantes.
 3. to. fo. 373. col. 2. in vers. Ei etiam.
 Falsam monetam scienter expendens si nummi
 plumbei vel stagni sint quomodo puniatur. 3.
 To. fo. 193. col. 1. in vers. Punitur etiam.
 Falsam monetam cudens quomodo puniatur. 3.
 To. fo. 191. col. 2. glo. Falsa moneta.
 Falsam monetam cudens dicitur alcuosus & do-
 mus vbi cuditur confiscatur. 3. To. fo. 192. co. 2
 in vers. Et domus.
 Falsa moneta poenam an subeat monetam iustā
 cudens sine publica tamen autoritate. 3. To. fo.
 192. col. 2. in vers. Vtrum autem.
 Fœmina vbi quis ad primogenium vocavit filium
 suum maiorem si succedat filius & ex eius filio
 nepote primi instituentis supersit filia præfer-
 tur collateralibus in successione maioratus. fol.
 114. co. 2. in vers. Quæri potest.
 Fœmina nisi expressè excludatur habilis est ad suc-
 cedendum in maioria seu regno deficientibus
 masculis de iure & facto. fo. 115. co. 1. in princi.
 Fœmina etiam natu maior in successione maiorica-
 tus excluditur à fratre etiam natu minore. fol.
 115. col. 1. in vers. Quod tamen intellige, & ibi
 vide rationem.
 Fœmina intra annum luctus secundo nubens non
 amittit proprietatem nec usumfructum bono-
 rum quæ sibi prior maritus reliquit. fo. 53. co. 2
 in vers. Et sic deducitur. & ibi vide quid si intra
 mensem à morte primi mariti nubat propter pe-
 riculum commixtionis sanguinis.
 Fœminæ quare citius existimentur nuptijs aptæ &
 puberes quam masculi. vide. 3. To. fo. 310. co. 1.
 in vers. Sed tamen.
 Fœminis siue coniugatis siue non siue meretrici-
 bus accessus ad Iudæorum circuitum prohibe-
 tur. 3. To. fo. 69. col. 1. gl. Ni alguna.
 Ferdinandus Menchaca improbatur. fol. 129. co. 1
 & 2. in vers. Est tamen.
 Fideiussor vtrum pro fideiussione aliquam com-
 moditatem vel lucrum petere possit. 3. To. fol.
 23. co. 2. in vers. Quæro successuē.
 Fideiussor datus pro nubile, seu mulieri pro debi-
 ti ciuili solutione an non obstante privile-

gio principali concessio possit in carcerem de-
 tradi quousque creditori satisfactum sit. 3. To.
 fo. 346. co. 1. & 2. per totam.
 Fides & homagium an idem quod iuramentum
 sit. 3. Tom. fo. 186. columna prima. in versiculo.
 Et quod fides.
 Fidelis ab infideli nutrir non debet. 3. To. fol. 58.
 col. 1. in princ.
 Fideles an communicare possint cum hæreticis. 3.
 To. fo. 113. col. 1. in vers. Quæri insuper, ad par-
 tes. & columna secunda. & quando liceat. folio,
 114. col. 1.
 Filia exheredari non potest si valide matrimoniū
 contrahat de iure canonico etiam sine licentia
 patris ab statuto requisita. fo. 24. colum. secun-
 da. ad finem. in vers. Quo fit. tamen quod repu-
 blic. conueniat parentum placitum adesse, &
 quod eo non dato matrimonia, ex Sacro con-
 cil. Tridenti. si id statueret annullari iure pos-
 sint. fo. 25. co. 2. ad fi. in vers. Et Vtinam. & 173.
 col. 1. & 2.
 Filia nupta de bonis maternis nec de dote si est in
 patris potestate testari potest. fo. 62. co. 1. in ver.
 Nec vllam filiam.
 Filia maior. 25. an. parentibus orbata licet sine con-
 sensu nouerca nubat non incidet in penā. l. 49.
 Tauri. fo. 37. col. 1. in vers. 2. limita.
 Filia primogeniti mortui in vita patris auiq; eius-
 dem fœmina excludit patrū masculum se-
 cundo genitum vbi ex clausula primogenij non
 excluditur. fo. 116. co. 1. in prin.
 Filiatio ex quo inducatur. 3. Tom. fo. 299. co. 2. in
 vers. Præterea.
 Filij sacerdotum in sacerdotio geniti dicuntur in-
 cestuosi. f. 150. co. 2. in vers. Filij autē sacerdotū
 Filij committentis crimen per duellionis sunt in
 successibiles in comitatu, marchionatu vel simi-
 li dignitate. f. 132. co. 2. in vers. Filij cōmittētis.
 Filij committentis crimen perduellionis possunt
 succedere in maioratu vel primogenio non ha-
 bente dignitatem constitutam vel ex regis do-
 natione vel per contractum inter viuos ibi. in
 vers. Talis filius.
 Filij sacerdotum olim efficiebantur serui ecclesiæ
 fo. 150. co. 2. in vers. Et talis filius, vbi quomo-
 do hoc intelligatur & an ecclesia hoc priuile-
 gium amiserit.
 Filij iure naturali etiam tenentur alere parentes. f.
 129. co. 2. in vers. Et ita omnia.
 Filij presbyterorum an succedant matri remissi-
 uē. fo. 98. col. 2. in vers. Quid in filiis.
 Filius licet iure antiquo inhonestam vxorem du-
 cens exheredari posset hodie tamen non potest
 f. 36. col. 2. in vers. Sed est tenendum. & ibi quid
 de regni iure attendat. l. 49. Tauri.

Index Alphabeticus.

- Filius non potest legitimæ commodo priuari ob inuentarium non cōfectum.** fo. 121. colum. 1. in vers. Alius enim.
- Filius qui patri & fratri succedit potest separationem hæreditatis petere vt fratri non patri succedat.** fo. 74. co. 2. in vers. Item probatur.
- Filius non confert donationē sibi factam ob bene merita.** fo. 75. co. 1. in princ.
- Filius secundo genitus præfertur nepti filix filij maioris vbi ex primogenij clausula fœmina excluditur.** fo. 116. col. 1. in vers. Quando vero.
- Filius in maioratu dicitur succedere iure proprio non hæreditario quod quomodo accipiat.** fol. 119. col. 2. in vers. Quæritur.
- Filius non tenetur pro ære alieno à patre contracto nisi pro ea parte qua ei suus hæres est.** fol. 120. col. 1. in vers. Quia filius.
- Filius potest approbare testamentum nullum in quo sit præteritus.** fo. 121. co. 1. in princ.
- Filius ante mortem naturalem patris non potest à patre petere legitimam licet vero simile sit patrem eam dissipaturum.** fo. 76. col. 1. in vers. Ex quo infertur.
- Filijs potest exhæredationi & præteritioni à patre factæ consentire & sibi præiudicat.** fol. 129. col. 2. in vers. Igitur.
- Filius succurrendum est quando pater bona dissipat, vt ex his aliqua separentur pro alimentis, & legitima.** fo. 76. col. 2. in vers. Contraria.
- Filius hæreditatem patris non aditam in quoscunque hæredes transmittit etiam extraneos ex potentia suitatis.** fo. 145. col. 2. in vers. Limita ratione suitatis.
- Filius matrimonium contrahens, sine parentum licentia an exhæredari possit de iure communi & regio.** 3. To. fo. 187. co. 2. in vers. Hodie tñ.
- Filiam matrimonium contrahentem absque parentum consensu si mater vel pater ad quos accusandi ius primo competit ei veniā concedant alij accusare non possunt.** 3. Tom. fo. 287. col. 2. gl. No la pueda.
- Filiam matrimonium contrahentem absque patris consensu qui accusare possint, & vsque ad quē gradum consanguinitatis.** 3. Tom. fo. 287. col. 2. glo. Faſta.
- Filia contrahens sine patris voluntate matrimonium non est dotanda, nec iudanda à patre.** 3. To. fo. 284. col. 2. in vers. Nec filix imo exhæredari potest. fo. 287. co. 2. gl. desheredada.
- Filius an receptare possit bona deperdita in ludo per patrem.** 3. To. fo. 387. co. 1. in prin.
- Filij casu quo propter parentis transitum ad secundas nuptias consequi deberent id quod pater ex successione filij premortui habiturus erat patris bonis confiscatis id præcipuum habere debent excluso fisco.** 3. Tom. fo. 213. co. 2. in vers. Item si maritus.
- Filij quibus ex successione patris & obsecundas matris nuptias aliquid debetur matris bonis ob delictum confiscatis illud præcipuum habere debent excluso fisco.** fo. 213. col. 2. in vers. Idē dicendum est de muliere.
- Filij omnes de iure Partitarum & communi succedunt matri non illustri nisi sint nati ex coitu damnato & punibili à lege.** 3. To. fol. 297. col. 2. in vers. Secundo suadetur.
- Filij nati ex coniugata licet meretrice fauore matrimonij præsumuntur ex legitimo matrimonio procreati.** 3. Tom. fo. 255. col. 2. in vers. Ex quo notatur etiam si mater soluta sit se alij immiscere. fo. 300. co. 2. in vers. Quæ conclusio.
- Filij nati ex adulterio mulieris coniugata an dicantur nati expunibili & damnabili coitu, vt matri succedere possint ex testamento vel ab intestato non obstante.** l. 9. Tauri. 3. To. fol. 293. co. 2. in vers. Ex qua. & 294. 295. 296. 297. co. 1. Illic vbi ad partes latissimè.
- Filij obedientia & reuerentia parentibus præstita quam grata sit Deo optimo Maximo quam in fensa inobedientia.** fo. 219. col. 1. gl. Que son.
- Filij benemeriti à principe seruandi sunt in officijs in quibus parentes ei inferuerint.** fol. 415. col. 1. in vers. Imo filij.
- Filij clericorum, vide in verbo, Clericorum filij.**
- Filius in dubio etiam matre propriam rursus inueniē allegante legitimus censetur.** 3. To. fo. 306. col. 2. in vers. Quarto, per totam.
- Filius propter hæresim patris infamis efficitur.** 3. To. fo. 223. co. 1. in vers. Tum etiam.
- Filius à patre coactus suam idololatriam & errorē sequi quid agere debeat.** 3. Tom. fo. 229. co. 1. in vers. Filius autem.
- Filius violentas in parentes manus iniiciens vel in honestam & grauem eis iniuriam inferens potest ab eis exhæres fieri.** 3. Tom. fo. 219. co. 2. in vers. Facit nam.
- Filius patrem occidere potest patriam oppugnantem.** 3. To. fo. 220. co. 1. in vers. Præterea.
- Filius an contra parentes in criminalibus testimonium dicere cogi possit.** 3. Tom. fo. 221. col. 2. in vers. Ex quo infertur. & 222. co. 1. & 2. latè.
- Filius qui viuente patre administrauit tenetur reddere rationem de his quæ administrauerit licet pater in vita rationem non petierit.** fo. 205. col. 2. in vers. Et dicit quod filius.
- Filius in regno Castellæ vel filia si habeat legitimam ætatem & aliter prohibiti non sint de iure testari possunt.** fo. 62. co. 1. in vers. In regno autem.
- Filius morte civili vel naturali damnatus pro nullo habetur.** fo. 94. c. 2. in vers. Superior tñ regula.
- Filius

Index Alphabeticus.

Filius an ex hæres fieri possit ex causis similibus, & eandem rationem habentibus cum expressis in authen. vt cum de appellatione. §. causas. collat. 8. fo. 70. col. 2. in vers. Dubitari tamē potest vbi quod non.

Filius spiritualis, vide in verbo, spiritualis filius.

Filius legitimus, vide in verbo, legitimus filius.

Filius adoptiuus, vide in verbo, Adoptiuus filius.

Filius arrogatus, vide in verbo, Arrogatus filius.

Filius naturalis, vide in verbo, Naturalis filius.

Filius spurius, vide in verbo, Spurius filius.

Filius in testamēto patris debet expresse institui vel ex hæredati alias testamentum nullum est. fo. 68. col. 1. in vers. Est notandum ex hæredationis autem formam. vide fo. 70. col. 2. in vers. Filius autem &c.

Filius cui pater in vita legitimā assignauit potest postea augmentum petere attento tempore mortis patris. fo. 104. col. 2. in vers. His etiam vbi ad partes & distinctionē. & 104. c. 1. in prin.

Filius hæreditatem patris repudiens quibus casibus quando intra quot dies & quibus interuenientibus possit reuocare abstentionem. f. 146. col. 1. in princip.

Filius in æquali gradu præfertur foeminæ etiā natu maiori in successione iuris patronatus. fol. 113. col. 2. in princip.

Filius committentis crimen perduellionis potest succedere in maioratu vel vinculo factō de tertio & quinto bonorum irreuocabiler per contractum inter viuos licet vsusfructus si patreū sibi reseruauit per eius vitā fisco applicetur nisi aliud maioratus clausula contineat. fol. 173. col. 1. in vers. Tertia conclu.

Filius incestuosus quatenus patri succedere nō potest punitur ex delicto patris. fo. 150. col. 1. in vers. Et sic aduertendum vbi vide rationem.

Filius in patris potestate existens etiā consentiente patre de aduentitio nec profectio peculio testari nō pōt. f. 62. col. 1. in vers. Et inter alias.

Filius in potestate vel adultus sub curatoris administratione sine eius consensu testari possunt. fo. 62. in vers. Est tamen notādum intell. iuxta l. 6. Tauri seruato vsufructu tertie partis ad patrem ratione patriæ potestatis attinenti. ibi in vers. Intellige tamen.

Filius viuo patre licet mortuo per professionē religionis nō potest petere suā legitimā suis hæredibus iure naturæ debitam eum cōmuni Legistarum contra alteram communem Canonistarū. fo. 75. c. 2. in vers. Dubitatur præterea.

Filij præmortui bona quesita ei labore ex æquo inter ascendentes diuiduntur, quæ vero ipse ab altera linea accepit si consentiat, alterius lineæ ascendentes non capient. fol. 99. col. 2. in vers.

Illud tamē nota licet in hoc regno æquē succedant nulla data differentia.

Filij Iudæorum & committentium crimen læsæ diuinæ vel humanæ maiestatis licet sint infames ratione præsumptionis ex infecto parentis sanguine ortæ tamen si ipsi per se boni sint sunt ad honores admittendi. fol. 151. col. 1. in vers. Et sic etiam.

Filius nullus est propinquior consanguineus patrē te. fo. 43. col. 1. gl. Pero si el padre.

Filius putatiuus, vide in verbo, Putatiuus filius.

Filius familias in casibus in quibus acquiritur vsusfructus patri testari non potest. fo. 112. col. 1. in vers. Quia filius familias.

Fiscus potest cōpellere vsurarios notarios & procuratores, vt scripturas & instrumenta exhibeant. 3. To. fo. 55. col. 1. in vers. Tum etiam.

Fiscus succedit in bonis vacantibus. 3. To. fo. 371. col. 2. gl. O de trauiesso.

Fiscus succedens in bonis vacantibus est corū possessor absq; corporali apprehensione. 3. Tom. fol. 372. col. 1. in vers. Et fiscus.

Fiscus in pœnis dicitur venire ex causa lucratiua, & in commissiōe earum nullum damnum patitur. fo. 117. col. 2. in vers. Nec enim in hoc.

Fisco an debeat pœna amissionis bonorum à tempore commissi criminis ipso facto ab hæretico in foro animæ. 3. To. fol. 195. col. 1. versic. Vtrum autem.

Fiscus succedit instituto indigno, instituto vero in capaci venientes ab intestato admittuntur. fol. 69. col. 2. in vers. Est etiam.

Fiscus succedit in bonis vacantibus vbi nō est vir nec vxor qui adinuicem sibi succedere possint. f. 103. col. 1. in vers. Secunda.

Fistulæ vsus an sit prohibitus. 3. Tom. fo. 400. col. 2. & 401. col. 1.

Fontes fodina & alia mineria auri & argenti pertinent ad Regem si sint in publico, vel in prædijs Regis non si in prædijs priuatorum. fo. 255. col. 1. gl. Las fuentes.

Forensis in dubio nullus præsumitur. fo. 90. col. 2. in vers. Item quæro.

Forma vel solennitas in actu requisita præcedere debet nec sufficit si subsequatur. fo. 126. col. 1. in vers. Confirmatur.

Forma substantialis & nō tantum probatoria omnino seruanda est. fo. 106. col. 1. in vers. Quarto.

Forum licet quis ratione contractus sortiatur tamen hoc locum non habet quando quis cum aduenā cōtraxit. fo. 201. col. 1. in vers. Nā licet.

Fuga directe delictū nō respicit sed tantū tuitiōnem. 3. To. fo. 382. col. 2. in vers. Qui fuga.

Fuga q̄ inducat plenā delicti probationē statutu efficere nō pōt. 3. To. fo. 383. col. 2. ad finem.

Fuga

Index Alphabeticus.

Fuga casu quo facit indicium seu præsumptionē contra aliquem an talis præsumptio elidatur per iuramentum fugientis. 3. *Tom. fo. 384. col. 1. in ver. si. Aduertendum ad vnum.*

Fuga quando faciat indicium contra fugientem, vide. 3. *Tom. fo. 384. col. 1. in ver. Fuga facit indicium.*

Fugiens à carcere, vt consequatur maiorem iustitiam coram superiore non dicitur fregisse carcerem imo admittitur per iudices superiores vulgo dictos Alcaldes del crimen qui inferiores inhihent. 3. *Tom. fol. 384. col. 2. in versicu. Et adde quod.*

Fugiens à carcere an habeatur pro confesso vel tātum fuga indicium faciat. 3. *To. fol. 382. col. 1. glo. huyere.*

Fugientis à carcere vel eum violantis poena arbitraria est iudici. 3. *To. f. 384. c. 1. in ver. Tudic.*

Fundans intentionem suā in aliquo siue in substantia siue in qualitate ad obtinendum tenetur id probare. fo. 184. c. 2. in ver. Item fundās.

Fundamenta opinionum & authorum semper cōsideranda sunt. 3. *To. fo. 211. col. 1. in ver. si fundamentum igitur &c.*

Fur si impotens efficiatur ad satisfactionem parti præstandam debet præstita cautione absolui. 3. *Tom. fo. 179. col. 2. in addi.*

Fur vel latro captus in furto seu depredatione vel ea conuictus in Regis curia an debeat naturaliter mori pro tali crimine etiam si sit primū furtum vide omnino. 3. *To. fo. 258. col. 1. in gl. Conueniendo.*

Fur vel latro nocturnus impune occiditur. 3. *To. fo. 264. col. 2. glo. Matare.*

Furem prædonem, seu delinquentem quem esse cuilibet dicenti fides adhibenda non est. 3. *To. fo. 321. col. 2. in ver. Nec cuilibet.*

Furtum vno die pluries cōmittēs, vel habens accessum carnalem ad foeminas contra prohibitionem legis an toties quoties delictum commisit puniri debeat. 3. *Tom. fol. 236. col. 1. & 2. per totam.*

Furti actio denegatur si furtum in ludo commissum sit. 3. *Tom. fo. 385. col. 2. in versic. Et in iure in addi.*

Furtū quotuplex sit. 3. *To. fo. 320. col. 1. in ver. Et furtum tripliciter.*

Furtum facienti opem, vel auxilium præstans eadem qua fur ipse poena punitur. 3. *To. fol. 382. col. 2. in versic. Et sic præstans.*

Furca suspensus licet à laqueo deponi nō debeat sine iudicis licentia: tamē si corpus peritum fuerit, vt sepultura tradatur tradi debet. 3. *To. fo. 95. col. 2. in ver. Quod furca.*

Furca quam ignominiosum genus tormenti sit. 3

To. fo. 268. col. 2. glo. Y enforquenlo. vbi an apud veteres in vfu fuerit, & an earum erectio sit signum criminalis iurisdictionis remiss.

Furiosus testari non potest. fol. 62. col. 2. in ver. Quinto quæro.

Furiosus olim etiam hodie præsumitur. f. 63. col. 1. in ver. Et furiosus olim vbi quomodo hoc intelligatur.

Furiosus indubio nemo præsumitur, sed sanæ mentis ibi in ver. Si tamen ante furioso succedat, qui eius curā agit. fo. 113. colum. 1. in ver. Tertia regula.

Francigenæ filij & Aragones non subiiciuntur patriæ potestati & testari possunt. fo. 62. col. 1. in ver. Idem dicendum.

Fratrem causa quæ exheredatum turpi personā instituta ex testamento repellit sufficiens est ad eum ab intestato repellendum. fol. 100. col. 2. in ver. Et ideo dicas.

Frater querelās testamētum fratris vsurario herede instituto tanquam turpi personā. 3. *To. fol. 25. col. 2. in ver. Ex qua conclusione. & fo. 27. col. 2. in ver. Usurarius.*

Frater querelās testamētum fratris instituto filio spurio vel concubina. 3. *To. fo. 27. col. 2. in ver. Est etiam turpis. & ad illud de spurio iterum.* fo. 81. col. 2. in ver. Dubitari potest. & fo. 150. col. 2. in ver. Ex eadem doctrina.

Frater querelās testamētum fratris qui simul cum vxore cōcubinam domi retineat. 3. *To. fo. 213. col. 1. in ver. Et ille.*

Frater non potest sororem clandestine nubētem exheredem facere quia hoc solis parentibus à lege permittitur. fo. 174. col. 1. & ibi vide quid hodie attento iure nouiori.

Frater non est hæres necessarius turpi tamen persona instituta agit contra testamētum fratris. fo. 68. col. 1. in ver. Dubitatur.

Frater ex quibus causis exheres fieri permittitur ex eisdem ab intestato excluditur. fol. 100. col. 2. vbi pro & contra.

Frater in successione fratris præmortui succedit cum filiis alterius fratris præmortui in stirpes. fo. 102. col. 1. in ver. Modo autem.

Fratres vbi extant & cōsanguinei & vterini licet in parte præmortui labore quæ sita ex quo succedant tamen quo ad reliqua diuersimode habita contemplatione eius à quo in eum bona pro uenerunt ibi in ver. Illud etiam vbi quo inodo hoc casu bona considerentur.

Frater si stetit in cōmunionem cum fratribus tenetur eis reddere rationem administrationis cum venerint ad diuisionem. fo. 205. col. 1. in ver. Quæritur & quomodo hoc intelligatur. col. 2. in ver. Et quod diximus.

Fraudans

Index Alphabeticus.

Fraudans vestigal regium confugiens ad domos in comitatuque magnatum & procerum mœnia nihilominus ab ordinari oloci iudici à parte requisito extrahi potest & puniri. fol. 329. co. 2. g. o. Alcaides.

Fraus nec dolus in dubio non præsumitur nisi li- qui dilisimis probationibus appareat. 3. To. fo. 299. col. 2. in vers. Quoniam.

Fraudis præsumptio colligitur cum in contractu apponuntur clausulæ insolitæ & quæ hæc sint. 3. To. fo. 40. col. 1. in vers. Colligitur etiam.

Fraus in dubio præsumitur inter personas prohibitas. fo. 154. co. 1. in vers. Coniecturæ autem. Freneticus testari prohibetur si ex morbi gravitate phrænesis superueniat. fo. 62. co. 2. in vers. Idem est etiam.

Fructus rei pignori datæ computantur in sortem principale eamq; extenuant intellige deductis expensis. 3. To. fo. 17. col. 1. in vers. Quo fit.

Fructus vniuscuiusque rei dicuntur qui deductis necessarijs impensis supersunt. 3. To. fol. 16. col. 1. in vers. Fructus autem.

Fructus non computantur in sortem ubi feudum ecclesiæ est datum in pignus. 3. To. fo. 18. co. 1. in vers. limit. ubi an idem in feudo ecclesiastico.

Fructus pecuniæ certus fortunæ volubili non subiacens vsuram sapit. 3. To. fol. 21. co. 1. in vers. Sed tunc fundamentum.

Fructus rerum tam vxoris quam mariti inter eos diuiduntur & comunicantur. fo. 163. co. 2. glo. Ego mesmo.

Fructus beneficij post commissum crimine sunt clerici delinquentis antequam priuetur, adeo qd sine læsione conscientie eos consumere possit. fo. 32. in col. 2. in vers. Ex qua conclusione.

G

Gabella debetur ex omni contractu semel perfecto licet statim voluntate partium rescindatur. fol. 196. col. 1. in vers. Sed dubium.

Gabella debetur ex contractu annui redditus. 3. To. fo. 33. co. 2. in vers. Sed quæro an debeatur.

Gabella an debeatur ex resolutione contractus cum clausula redimendi tanquam ex nouo contractu ibi. in vers. Sed est dubium.

Gabella ex distractu non debetur. 3. To. fo. 34. co. 1. in vers. Non ergo.

Gabella an debeatur ex cessione census quam pecunia numerata facit emptor cedendo ius quod habet contra primum venditorem. ibi in vers. Quæritur tamen.

Gabella an debeatur si quis constituto annuo cen-

su & soluta gabella super domo eam postea vendat. 3. To. fo. 35. col. 2. in vers. Dubitatur etiam.

Gabella non debetur ex acquisitione facta per pactum de retro. 3. To. fol. 41. col. 1. ad finem.

Gabella non debetur ex pacto legis commissoria. 3. To. fol. 41. col. 2. in princ.

Gabella non debetur ex contractu nullo. fol. 196. col. 1. in vers. Ex contractibus alias nullus.

Gabella intra annum à publicanis exigenda sunt alias non debentur. 3. To. fo. 305. col. 1. in vers. Nam intelliguntur.

Gloria hominis ex honore patris sui & dedecus filij pater sine honore. fo. 130. col. 2. in vers. Gloria enim.

Graduandus & licentiandus si semper in sua facultate insudauerit approbari debet licet ex aliqua causa accidentaliter aliquid finistrum in examine sufficietia ei contingat. 3. To. fo. 388. col. 1. in vers. Crederem. ubi vide rationem.

Grassator publicus ecclesiæ immunitate non gaudet quinimo ab ea suspensus extrahi potest. 3. To. fol. 321. col. 1. in princip. & in ibi occidi. vers. Delatronibus.

Grassator ultra poenam delicti corporalem tenetur ad æstimationem robarie ab ipso factæ iuramento damnum passus. fo. 329. col. 2. gl. Fuerças.

Gravitas criminis poenas à iure sancitas transgredi suadet. fo. 49. col. 1. in vers. Tum etiam.

Gregorius Lopez eximius Partitarum glossator laudatur. fo. 137. col. 1. in princip. ubi tamen reprobatur.

Gregorius Lopez in l. 1. glo. Adelantados. titu. 2. par. 7. & l. 1. gl. 1. tit. 6. par. 2. declaratur. 3. To. fol. 196. col. 2. in princ.

Glos. cap. in omni negotio. de testibus. quomodo intelligatur. 3. To. fol. 224. col. 1. ad fin.

Glo. cap. conquestus. de vsuris. 3. To. fol. 18. co. 1. in vers. Et hoc favore.

Glos. cap. quicunque. in verbo. neglectum. f. 1294. inducitur. 3. To. fo. 29. col. 2. in vers. His adimplatur.

Glos. verbo. non debet. c. de cætero. ad finem. de consanguini. & affinita. non procedit. hodie stare. sac. concil. Triden. fol. 41. col. 2. in vers. Se primo non habebunt locum.

Glos. verbo. præsidentes Clemētina. 1. de rescriptis. remissive. fo. 47. col. 1. in princ.

Glo. ca. apostolica. 8. q. 1. illustratur. fo. 61. col. 1. in vers. Et dicit glos.

Glos. l. 2. C. de dotis promissione. declaratur. 3. To. fo. 26. col. 2. in vers. Ampliatur. 1.

Clo. verb. Petrum. l. 1. C. de summa Trinita. declaratur. 3. To. f. 24. col. 1. in vers. De iure civili.

Clo. l. improbum fœnus. C. ex quib. causis infamia

Index Alphabeticus.

mia irrogetur improbat. 3. To. f. 26. col. 1. in
 versic. Ita Mathesilanus.
 Glo. l. forma. ff. de censibus. declaratur. 3. To. fol.
 56. col. 2. per totam.
 Glo. verb. electio. l. per unque. ff. de iure dotium.
 limitatur. in casu. l. 1. tit. 8. lib. 9. ordina. 3. To.
 fol. 226. col. 1. in gl. Mas quiliere.
 Glo. l. Capite quinto. de adulterijs. declaratur. 3.
 Tom. fo. 214. col. 2. ad finem.
 Glo. verbo. extraordinaria. §. in summa. Instit. de
 iniurijs examinatur & illustratur. 3. To. fo. 218
 col. 1. & fo. 227. col. 2.
 Glo. verbo. confessus. in. l. si fideiussor. C. de fide-
 iussorib. cessat. hodie. 3. To. fo. 288. co. 2. in ver-
 sic. Et sic cessat. & dum dicit vitiasse debet dice-
 re iurasse. vt per vim ibi.
 Glo. in verbo. sponsam. l. vnica. C. de raptu virgi-
 num. declaratur remissive. 3. To. fo. 46. co. 2. in
 versic. secunda suadetur.
 Glo. verbo. pendere. l. Illa institutio. de hæredib.
 instituen. declaratur & inducitur. fo. 61. co. 1. in
 versic. Secundo confirmatur.
 Glo. verbo. de positionibus. l. fin. C. de edicto diui
 Adriani tollen. declaratur. fo. 92. col. 1. in versic.
 Succedit solenne.
 Glo. verbo. primo gradu. l. cū ita legatur. ff. de le-
 gatis. 2. declaratur. fo. 94. co. 1. in versic. Repræ-
 sentat siquidem.
 Glo. verbo. patre. ibi saluo tamen vsu fructu pa-
 tris. l. fina. C. de sententiam pass. declaratur. fo.
 111. col. 2. in versic. Deducitur.
 Glo. verbo. locatore in. l. si quis domum. ff. locati.
 declaratur. fol. 199. col. 2. in versic. Secus autem
 Glo. verbo. necessario. l. Aede. C. locati. declara-
 tur. fo. 202. col. 1. in versic. Dubitatur si.
 Glo. §. præterea. Instit. quib. mod. tollitur obli-
 gatio intelligitur. fo. 210. ca. 2. in versic. Ex qui-
 bus inferitur.

H

Abens filium Iudæum vel hæreticū
 quamvis ipse sit incapax eius suc-
 cessionis poterit tamen institue-
 re nepotem ex eo catholicum. fo.
 118. col. 1. in princip.
 Habens facultatem eligendi in foro conscientie
 tenetur eligere digniorem nec satisfacit eligen-
 do dignum si digniorem potuit eligere. fo. 78.
 col. 1. in versic. Qui autem.
 Habens facultatem eligendi aliquem de familia
 testatoris non potest eligere indignum. ibi in
 versic. Item est textus.
 Habens pro se nobilium suffragia ceteris paribus
 alijs præfertur. f. 411. co. 1. in versic. Et qui habet.
 Habilitas requisita in principali à fortiori requi-
 ritur in accessorijs. fol. 19. cap. 1. in versic. præte-

rea habilitas.

Habitator seu dominus domus in qua homo occi-
 sus inuenitur tenetur se iudice exonerare à iu-
 ris præsumptione contra eum stante. 3. To. fo.
 269. col. 1. in gl. El morador.
 Habitus vulgo dictus Sant benito maximam fa-
 milie notā affert. 3. To. f. 92. c. 2. in versic. qbus.
 Hæredes pro solutione census tenentur pro hære-
 ditarijs portionibus non in solidum non obsta-
 te clausula in constitutione casus apponi solita.
 3. To. fo. 34. col. 2. in versic. Quaritur etiā. &
 fo. 35. col. 1. ibi vide fallent.
 Hæreditas quid sit. fo. 144. col. 1. in versic. Hæredi-
 tas autem.
 Hæreditas non adita non transmittitur ad hære-
 des instituti. fo. 145. col. 1. in. q. 6.
 Hæreditas adiri potest ante vindicatam defuncti
 mortem. fol. 147. col. 1. gl. Los resciben.
 Hæreditas in digni fisco applicatur. fo. 148. col. 2
 in quæst. 3.
 Hæreditas siue ex parte patris siue matris filijs in-
 re naturæ & naturali ratione debetur. fol. 160.
 col. 1. gl. De padre.
 Hæreditas in dubio magis præsumitur relicta ra-
 tione sanguinis quam meritorum. fo. 161. co. 1.
 gl. De pariente.
 Hæreditas repræsentat personam defuncti. fo. 60
 col. 2. in versic. Circa prædicta. ibi. tum etiam.
 Hæreditas codicillis directo relinqui nequit. fol.
 110. col. 1. in versic. Succedere potest. vbi quid
 interliberos.
 Hæredi scripto iuxta. l. si. C. de edicto diui Adria-
 ni tollen. summarie prouidendum est. fo. 92. co-
 lum. 1. in princip.
 Hæreditatem recipiens præstita fide de restituen-
 do incapaci si pater clericus hanc fidem remit-
 tat & hæredi liberam potestatem de hæredita-
 te ad libitum disponendi concedat tute in foro
 conscientie retinere potest vel donare cui vo-
 luerit. 3. To. f. 307. co. 2. in versic. Ex quo inferitur
 Hæreditatem patris non aditam transmittunt fi-
 lij in quoscūq; hæredes etiā extraneos ex po-
 tentia suæ. fo. 145. col. 2. in versic. Limita.
 Hæreditatis in diuisione frater maior diuidit mi-
 nor eligit. 3. To. f. 402. col. 2. in versic. Quod idē.
 Hæreditatis aditio pluribus modis inducitur de
 quibus remiss. fol. 144. col. 1. in. 2. q.
 Hæreditatis aditio inducitur per animum verbis
 explicatū puta dicendo accepto hæreditatem
 Titij ibi. in versic. Expresse autem.
 Hæreditatis intuitu quæ sita inter coniuges nō cō-
 municantur. fo. 160. col. 1. in gl. Si el marido.
 Hæres scriptus & accommodas tacitā fidē de resti-
 tuenda hæreditate spurio nō tenet eā restituere
 in foro aīæ. f. 70. c. 1. in versic. Succedit notabile:
 Hæres

Index Alphabeticus.

Hares tenetur exonerare conscientiam illius cuius hares est etiam de rebus, & fructibus primogenij. fo. 119. col. 2. in versu. **Quæritur.**
Hares recipiens hereditatem ab amico sub expressa conditione de restituendo incapaci non ex rebus descendētibz ab intestato in pios usus eam erogare tenetur. 3. To. fo. 307. col. 2. in versu. Ex prædictis, & quod tunc dubia sit salus relinquētis talem hereditatem contra legis prohibitionem ibi.
Hares pure institutus nullo pacto expresso derestituendo licet clericus instituens fiduciam certam conceperit quod filio restitutus est hares, potest illa bona licite in conscientia retinere. 3. To. fo. 305. col. 2. in versu. Quo ad secundum, & fo. 306. col. 1. in versu. Suadetur.
Hares recipiens hereditatem ab amico sub expressa conditione incapaci restituendi quid facere teneatur. 3. To. fo. 305. col. 2. in versu. Secunda conclusio & fol. 306. col. 2. in versu. Quo ad secundum.
Hares defuncti necem iudicis autoritate non vindicans priuatur eius hereditate. 3. To. fo. 368. col. 1. gl. No querellarem.
Hares iare quod sibi beneficio testatoris competit defraudari, nec a principe potest. f. 128. col. 2. in princip.
Hares vel fideicommissarius vniuersalis non possunt esse testes in testamento in quo hares describuntur. fo. 88. col. 1. in princ.
Hares vel executor testamentarius in adimplenda testatoris voluntate negligens priuatur omni commodum hereditario. fo. 142. col. 2. in versu. in commodum autem ubi late de authentic. Hoc amplius. C. de fideicommiss. & de capi. licet. de voto. & iterum. fol. 173. col. 2. in princip.
Hares per additionem hereditatis tenetur creditoribus hereditariis non tamen tenebitur ultra vires si conficiat inuentarium. fo. 144. col. 1. q. 3. & col. 2. in versu. Non tamen.
Hares intra annum ad deliberandum datum an adire velit vel non decedens ius deliberandi, & ad eundem ex capite iuris deliberandi ad hares transmittitur. fo. 145. col. 1. in versu. Est & alia species.
Hares non vindicatus defuncti nec eius hereditate priuatur. fo. 147. col. 1. in versu. Priuatur ergo.
Hares non potest pacem inire nec componere cum defuncti heredibus. fo. 147. col. 1. in versu. Illud tamen.
Heres minor 25. annis non amittit hereditatem ob non vindicatum defuncti necem, nec si factus maior eam non vindicet. fol. 347. col. 2. gl. Edad. & fo. 148. in versu. His tamen ubi ad partes.
Hares quam primum possit tenetur instituere querelam accusationis contra occisorem defuncti. fol.

148. col. 2. in versu. Dubitatur. 2.
Hares iam quod vindicare mortem testatoris teneatur intelligitur cum autoritate iudicis non vero propria. fo. 149. col. 1. q. 4.
Hares pro vindicanda defuncti necem etiam proprium parentem vel fratrem homicidam accusare tenetur. fo. 149. col. 2. in versu. Dubitatur. 6 & ibi vide rationem.
Hares tenetur legatario de dolo leni & leuissima culpa. fo. 211. col. 1. in versu. Item etiam.
Heresis in crimine an sit præponenda denuntiatio euangelica. 3. To. f. 224. col. 1. ad fin. & col. 2. & 325. col. 1. & 2. in versu. Colligit. 2. ubi quod non
Heresim abiurans quomodo absolui debeat. 3. To. fo. 134. col. 2. in versu. Qui autem.
Heresim abiurantibus an cum eis dispensari valeat, ut promoueri possint. 3. To. f. 134. col. 2. in versu. Sed quæritur.
Heresis abiurationis formam. 3. To. fo. 134. col. 2. q. 18. & fol. 135. col. 1. per totam.
Heresis in specie eorum qui transeunt vel redeunt ad ritus Iudeorum quomodo puniatur. 3. To. fo. 140. col. 1. q. 22.
Hereses & errores omnes qui in Decretalium libris. 5. condemnantur. 3. To. fol. 162. col. 1.
Hereses & errores qui in libris sexti & Clementinarum condemnantur. 3. To. fo. 163. col. 1. in versu. Quæritur deinceps.
Hereses & errores qui in extrauagantibus condemnantur. 3. To. f. 163. c. 2. in versu. Opera præceptum
Hereses & errores condemnati per extrauag. Bonifacii incip. Vna sancta. 3. To. f. 164. c. 2. ad fin.
Hereses damnatae in extrauag. Ioan. 7. 2. 3. To. fo. 165. col. 1. in versu. In extrauagantibus.
Hereses & errores omnes Hæresiarchæ Ioannis Viteless. fol. 166. 3. To. col. 1. & 2.
Hereses & errores omnes Hæresiarchæ Ioannis Hus. 3. To. fo. 167. col. 1. & 2.
Hereseos crimen quam detestandum sit. 3. To. fo. 85. col. 1. ad med. & col. 2. per totam.
Heresis cognitio an ad ecclesiasticum an ad secularem iudicem spectet. 3. To. fo. 86. col. 2. in versu. Quæritur ergo.
Heresis in crimine an sit locus remissioni ad locum delicti. 3. To. f. 86. col. 1. & 2. per totam. & 88. c. 1 ubi quod sic & vide. 4. rationes. & 2. limitationē.
Heresis quibus modis contrahatur. 3. To. fo. 83. col. 2. in versu. Hæresis autem.
Hereticalem actum committens qualiter excusetur. 3. To. fo. 102. col. 2. in versu. Excusetur tamen.
Heretici credentes receptatores & defensores an & quando ad poenitentiam recipi possint. 3. To. fo. 134. col. 1. in versu. Ad quintum.
Heretici omnis actio ut comedere, bibere, ambulare loqui, & alia a peccatu inducat. 3. To. fo. 120. col. 2.

Index Alphabeticus.

120. co. 2. q. 12. & fo. 121. col. 1. & 2. ad mediū.
**Hæretici credentes fautores & receptatores & de-
 sensores qui dicantur.** 3. To. fol. 121. co. 2. q. 13
 & fo. 122. co. 1. & 2. & fo. 123. co. 1. & 2. & fo.
 124. co. 1. & 2. vbi per. 18. conclusiōes.
Hæretici qua pœna corporali afficiantur. 3. To.
 fo. 85. col. 2. in versu. Corporales.
**Hæretici post actualement degradationem an sit ne-
 cessaria traditio curiæ seculari ad hoc vt puniri
 possit.** 3. Tom. fo. 91. col. 2. in princ.
**Hæretici quo ordine Inquisitores contra eos pro-
 cedere debeant.** 3. To. fo. 83. co. 2. in versu. Quæ-
 ritur etiam vbi de praxi.
Hæretici quibus pœnis afficiantur & an iuste sint.
 3. To. fo. 84. col. 1. in versu. Nunc tamen.
Hæretici memoria post mortē damnatur. 3. To.
 fo. 209. col. 2. in versu. Item memoria.
Hæretici aduocatus ipso iure infamis redditur. 3.
 To. fo. 124. col. 2. in versu. Neq; aduocatus.
Hæretici an tolerandi sint ad partes. 3. To. f. 111.
 col. 1. in versu. Quæritur cōsequenter & col. 2.
**Hæretici ab hæresi recedentes an ab ecclesia reci-
 piendi sint.** 3. To. fo. 112. co. 1. in versu. Quæritur
 præterea. & co. 2. & f. 113. co. 1. Vbi ad partes
**Hæretici locus in quo is humatur interdicitur, vt
 amplius ecclesiastica sepultura careat.** 3. To. fo.
 97. col. 1. in versu. Locus etiam.
**Hæretici quidā dicuntur scienter quidam ne sciē-
 ter.** 3. To. fo. 101. co. 1. in versu. Habito qui sciē-
 ter. ibi in versu. -Scienter qui nescienter. ibi. in
 versu. Nescienter.
**Hæretici an pœnis & flagellis sint ad fidē cōpel-
 lendi.** 3. To. fo. 115. co. 2. in versu. Quæritur nō
 nō. & fo. 116. col. 1. & 2. vbi vide distinctionē.
**Hæreticum patrem an filius teneatur coram In-
 quisitoribus hæreticæ prauitatis deferre & eū
 manifestare.** 3. To. fo. 220. co. 1. in versu. Vtrū
 autem. & col. 2.
**Hæreticum patrem esto quod filius accusare non
 teneatur, an saltem hæresim eius occultam de-
 nunciare teneatur.** 3. To. fol. 221. col. 1. in versu.
 Sed si aduertat.
**Hæreticum esse an sit omnium peccatorum ma-
 ximum.** 3. To. fo. 119. co. 1. & 2. q. 11. & fo. 120
 col. 1. & 2.
**Hæreticorum filij an sint inuitis parētibus bapti-
 zandi & quando.** 3. To. fo. 117. col. 1. & 2. per-
 totum.
**Hæreticorum receptatores qui dicantur, & quid
 proprie sit receptare.** 3. To. fo. 122. co. 1. in ver-
 su. Receptatores vero.
**Hæreticorum euitatio à tempore Apostolorum
 indicta fuit.** 3. To. fo. 94. col. 2. in versu. Et hæc
 euitatio.
Hæreticus an grauius peccet qui mente credit hæ-

**reticū errorē & voce profitetur an is qui eū nō
 credat tamen ore laudat & defendit.** 3. To. fol.
 124. col. 2. in. q. 14. & fo. 126. col. 1. ad partes.
**Hæreticus si sit Papa vel quicumq; ecclesiasticus
 prælatus an ex eo, quod iure & proprie hæreti-
 cus est sit prælatione & pōtificali dignitate pri-
 uatus.** 3. To. fo. 126. col. 1. q. 15. & col. 2. & fo.
 127. co. 1. & 2. & fo. 128. col. 1. ad partes. & fo.
 129. col. 1. & 2. per totam.
Hæreticus testari non potest. fo. 60. col. 1. in versu.
 Quæro.
Hæreticus clericus quibus pœnis afficiatur. 3.
 To. fo. 85. col. 2. in versu. Et à clericis.
**Hæreticus eo casu quo est immurandus perpe-
 tuo an sit degradandus sicut quādo tradi debet
 curiæ seculari.** 3. To. fo. 91. col. 1. in versu. Vtrū
 autem eo casu.
Hæreticus largo modo quis dicatur. 3. To. fo. 361
 col. 1. vsque ad finem.
Hæreticus quis dicatur. 3. To. fol. 82. col. 1. glo.
 Hereje. vbi col. 2. requisita vide adhuc vt quis
 dicatur hæreticus, & fo. 83. col. 1. & fo. 106. co.
 1. & 2. per totam.
Hæreticus en dicatur dubius in fide ibi. f. 83. co. 1.
 in versu. Ex quo requisito.
**Hæreticus occultus vtrum incurrat pœnā excō-
 municationis bullæ Cœnæ Domini nostri Iesu
 Christi.** 3. To. fol. 83. col. 2. in versu. Quæri in
 super solet.
**Hæreticus pure mentalis qui coram Inquisitori-
 bus hæresim occultam confitetur vel eam reue-
 lat amico petens ab eo consilium an incidat in
 excōmunionē propter factū exterius.** 3. To. fo.
 84. col. 2. in versu. Quæritur præterea.
**Hæreticus an absolui possit ab inferiori à Papa
 virtute bullæ alicuius, vt pote Cruciatæ vel si-
 milis ab excōmunicatione incurta ob crimē hæ-
 resis.** 3. To. fo. 85. co. 1. in versu. Vtrum autem.
**Hæreticus laicus siue clericus post actualē degra-
 dationem igne comburitur & concrematur.**
 3. To. fo. 91. col. 2. in versu. Est & alia. & ibi quoca-
 su hæc pœna imponatur.
**Hæreticus filijs impuberibus substituere pupilla-
 riter nequit.** 3. To. f. 220. co. 2. in versu. Quo fit.
**Hæreticus pertinax quātū fieri possit cōmonen-
 dus est, vt reducat ad viā veritatis, si vero per-
 sistat in errore quid de eo fieri debeat.** 3. Tom.
 fol. 92. col. 1. in versu. Quod si Pharaonis.
**Hæreticus nobilis an eadem qua cæteri ignobi-
 les pœna feriendus sit.** 3. Tom. fol. 92. col. 1. in
 versu. Quare potest.
**Hæreticus an efficitur irregularis & inhabilis pro-
 pter crimē hæresis si celebravit sicut prius an-
 te absolutionē excōmunicationis ipso facto in-
 cursa.** 3. To. fo. 98. col. 2. in versu. Ex quo.
 Hære-

Index Alphabeticus.

- H**ereticus an reputetur laicus qui de libro threnoru nihil nunquam audiens dixerit ad vetus testamentum eum non pertinere. 3. Tom. fol. 203. col. 1. in versi. Sed nunquid ubi quid si literatus hoc dicat.
- H**ereticus denegatur ecclesiastica sepultura quini mo excommunicantur eos in ecclesia sepelientes. 3. Tom. fol. 92. columna prima. in versi. Est praterea.
- H**ereticum sepeliens sciens ignorans dubitas an quando qua poena mulctetur. 3. Tom. fol. 95. col. 1. in versi. Intellige tamen & col. 2. in versi. Qui ergo.
- H**ereticum sepeliens an incurrat canonem latae vel ferendae sententiae ibi. col. 2. in versi. Item etiam.
- H**ereticum sepeliens vt se ab excommunicatione purget publice eum extumulare debet proprijs manibus. 3. Tom. fol. 96. col. 1. in versi. Satisfactio vide tamen limitationem fol. 96. col. 2. in versi. Intellige tamen.
- H**ereticorum communicatio du vitam degunt omni iure prohibita est. 3. To. fol. 95. co. 1. in versi. Quin etiam per totam.
- H**ereticorum & proditorum domus quare diruitur funditus & sale seminenrur. 3. To. fol. 97. col. 1. in versi. Sic ergo.
- H**ereticus cu primu in haesim incidit intestabilis fit & omnia eius bona fisco applicantur. 3. To. fol. 220. col. 2. in versi. Notissimi.
- H**ereticis cum an & quando publice differere liceat. 3. To. fol. 114. col. 1. in versi. Queritur etiam 8. & col. 2. & fol. 115. col. 1. & 2. Per totam.
- H**ypothecae ius est indiuiduum ex suapte natura. 3. Tom. fol. 35. columna. 2. in versi. Confirmatur.
- H**omicida vel alius quilibet delinquens quomodo cognoscatur praemeditate & data opera crimen seu homicidium perpetrasse vulgo dictio de proposito. 3. To. fol. 268. col. 2. in versi. Et ad cognoscendum ubi vide remiss.
- H**omicida qua poena feriatur. 3. Tom. fol. 255. co. 1. In principio.
- H**omicida iusto tamen dolore vel contumelioso verbo prouocatus maxime si nobilis sit poena ordinaria puniri non debet. 3. Tomo. fol. 261. col. 1. in versi. Fallit tamen & col. 2. Per totam ubi vide exempla verborum.
- H**omicida infans non tenetur poena mortis. 3. To. fol. 262. col. 1. in versi. Fallit etiam.
- H**omicida furiosus vel mente captus an sit puniendus ibi in versi. Nec delictum & quid si tempore dilucidi interualli delinquat ibi. in versiculo. Quid autem.
- H**omicida furiosus qui tamen sane mentis tempore deliquit puniri non debeat donec resipiscat ibi in versi. Quid autem erit & col. 2. in versi. Praterea quod.
- H**omicida non tenetur quando lege authorante homicidium perpetravit ibi in versiculo. Fallit etiam.
- H**omicida proditor quis dicatur. 3. To. fol. 268. col. 1. in versi. Proditor ergo.
- H**omicidium quid sit. 3. To. fol. 254. co. 1. in glos. Homicidio.
- H**omicidium quoduplex sit. 3. Tom. fol. 255. col. 2. in versi. Homicidium autem ubi plura de eo remiss.
- H**omicidium quo nam pacto casuale dicatur pulchra exempla. 3. Tomo. folio. 256. colum. 1. in versi. Huc.
- H**omicidium negligentia vel culpa commissum non tamen dolo corporali poena puniri non debet. 3. Tom. folio. 262. columna prima. in versiculo. Item quod.
- H**omagium quid sit. 3. To. fol. 54. colum. 1. glo. Homenage.
- H**omagium & iuramentum quomodo differunt ibi in versi. Et sic ponitur.
- H**omo inuentus mortuus in puteo an censeatur vitam exosus & desperatus vel casu id contigisse ad hoc vt ecclesiastica sepultura ei denegetur. 3. To. fol. 266. co. 2. in versi. Quid autem & ibi vide cui iucumbat probatio.
- H**omo omnis qui aliunde non habet corporalem victum proprio labore eum sibi paret. 3. To. fol. 273. col. 1. glo. Todo hombre ubi vide qui excusentur.
- H**omo proprie quis dicatur. 3. To. fol. 46. co. 1. in gl. Los hombres.
- H**ospitalale cui est factum fideicommissum vniuersale gaudet remedio. l. final. C. de edicto Diui Adria. Toll. fol. 92. col. 1. in versi. Vtrum autem.
- H**ospites an possint compellere dominos domus vt aliqua sibi ad victum necessaria ministrent. 3. To. fol. 412. col. 2. in add. in versi. Et an tales.
- H**ostiensis opinio circa definitionem testamenti improbat fol. 59. colum. 1. in versi. Ex quo infertur. 2.
- H**umanum & fragile hominum, & a fortiori mulierum iudiciu quot modis peruertatur. 3. To. fol. 245. col. 1. litera. B.
- I**gnorantia quid sit. 3. To. fol. 107. col. 2. in versi. Est enim.
- I**gnorantia vt a culpa excuset licite allegari potest. 3. Tom. fol. 30. col. 1. in versi. Et ignorantia limi. nisi sit crassa vt ibi.
- Ignorantia

Index Alphabeticus.

- I**gnorantia an excuset tenētes hāresim dānatam explicitē. 3. Tomo. foli. 107. col. 1. in versū. Ad id vero.
- I**gnorare sicut non licet ea quæ publice fiunt sic nec quæ publice diuulgātur. 3. To. fol. 104. col. 1. in versū. Primo sic &c.
- I**nauditus nemo condemnari debet. 3. To. fo. 201. col. 1. & 2.
- I**ncantatores qui dicantur vide remiss. 3. To. fol. 12. col. 2. In princip.
- I**ncapax ad obtinendam hāreditatem ex institutione testatoris nec eam capiet ex substitutione vulgari fol. 153. col. 2. in versiculo. Qui est incapax.
- I**ncarcerari nemo potest sine mandato iudicis regulariter. 3. Tomo. foli. 214. columna prima. gl. Tomar.
- I**ncarcerans aliquem propria autoritate debet captum infra 24. horas exhibere iudici vt euadat pœnam priuati carceris. 3. Tom. fol. 214. col. 2. in versū. Est notandum.
- I**ncendiarius & si ex igne imposito in domo ad comburendum aliquem mortuus is non fuerit ultra corporales pœnas amittit dimidietatem bonorum eam eræ regis applicandam. 3. Tom. folio. 385. columna prima. glo. Pusiere, vbi vide rationem.
- I**ncertitudo quare vitiet hāredis institutionē fō. 66. col. 2. in versū. Nec etiam obstat.
- I**ncestus crimē quando committi dicatur. 3. To. fol. 314. col. 2. gl. Es el.
- I**ncestus crimen si committat laicus quomodo puniatur. 3. Tomo. fol. 315. col. 1. in versū. Laicus vero.
- I**ncestus pœna quæ sit regulariter. 3. Tom. folio. 315. columna secunda. Per totam & 316. co. 2. vbi an sit maior adulterij pœna & 317. col. 1. & secunda.
- I**ncestus pœnam vel quam subeat habens accessum carnalem ad vxorem consanguinei intra quartum gradum affinitatis. 3. Tomo. fol. 315. col. 2. in versū. Quid autem & quid quando iam vidua erat ibi.
- I**ncestus pœnam an subeat vel quam, habēs accessum ad monialem vel religiosam vel econuerso soluta habens copulam cum monacho vel religioso. 3. To. fol. 315. col. 2. in versū. Quæritur vterius vbi vide omnino.
- I**ncidens ligna & alias syluas furtiue & contrasta tuta in montium conseruatione an peccet & teneatur ad restitutionem. 3. To. fol. 361. co. 1. in versū. Dubitatur vtrum.
- I**ncouenientia plura quæ sequuntur ex clandestinis matrimonijs. fol. 38. col. 2. in versū. Nam dicendum.
- I**ncorrigibilis quis dicatur. 3. To. fo. 203. col. 1. in versū. Incorrigibilis.
- I**ncurrere verbū an sit idē quod ipso iure. 3. To. fol. 296. col. 1. in versū. Sexto facit. & 297. co. 1. in versū. Et verbum.
- I**nducta ex priuilegio non censentur per legis dispositionem generalem abrogata nisi id in lege exprimatur folio. 165. col. 2. in versū. Quarto facit.
- I**nfamia morti æquiparatur. 3. To. fol. 301. col. 1. in versū. Hinc est.
- I**nfamis infamia iuris vel facti irregularis est ad sacros ordines suscipiendos. 3. To. fo. 26. col. 2. in versū. Confirmatur.
- I**nfrens manus in præposito hoc est duce bellicæ punitur. 3. Tom. fol. 249. col. 1. in versū. Confirmatur.
- I**nfideles adulti ad fidem venientes an sint cito ab ecclesia recipiendi. 3. To. fol. 118. co. 2. in versū. Sed occasione vbi ad partes.
- I**nfirmitas vel sanitas ex inspectione & tactu corporis iudici liquere debet sæpe enim à nebulo nibus affectatur. 3. Tom. fol. 274. col. 2. gloss. Lisiados.
- I**nfirmitatis plura priuilegia & in quibus excuset. 3. To. fol. 273. col. 2. glo. Enfermos.
- I**ngenuus nemo hodie ex supplicio seruus efficitur quod quomodo intelligatur. 3. To. fo. 308. col. 2. gl. Que sean.
- I**ngratus censetur mortuus fol. 73. col. 1. in versū. Secundo quia.
- I**ngratus non facit alijs partem ibi in versū. Vbi decider.
- I**nhabilitas & priuatio iuris alicuius locum nō habet nisi in casibus à iure expressis fō. 42. co. 1. in versū. Vterius dubitatur ibi. inhabilitas &c.
- I**niuria quotuplex sit & sumatur. 3. To. fol. 219. col. 2. in versū. Nam aliquando.
- I**niuria per scripturam fit quādo quis dicat libellum famosum & quam tunc pœnā subeat is. 3. To. fol. 215. col. 1. litera. A. & an eandem subeat eum legēs si statim non laceret ibi. in versū. Et non solum.
- I**niuria quando & quomodo verbo fiat alicui presentī. 3. To. fol. 215. col. 2. in versū. Sit etiam.
- I**niuria ex verbis maledictis & in contumeliā absentis an locum habeat. 3. To. fol. 215. col. 2. in versū. Dubitatur.
- I**niuria quando facta committatur. 3. To. fol. 217. col. 1. in versū. Iniuria vero.
- I**niuria an leuis sit an atrox quomodo dijudicari debeat. 3. To. fo. 380. col. 2. in versū. Vero.
- I**niuria ex reputatione particulari hominum alicuius oppidi reputatur maior & atrocior. 3. To. fo. 380. col. 2. in versū. Vñ tantummodo.
- Iniuriam

Index Alphabeticus.

In iuriā an inferatur dicēdo, saluo honore tuo mē
tiris. 3. To. folio. 215. column. 2. in versic. Vtrum
autem.

In iuriā alicui inferenti quæ imponenda pœna
sit. 3. Tomo. folio. 217. columna prima. in vers.
Quæro qualis.

In iuriā alium afficiens vocans furem blasphemum
Iudæum & similia cōnuicia & volens probare
se verum dixisse an si probet eximatur à pœna
3. Tomo. folio. 216. columna prima. In princ.
& columna secunda. per totum vbi eleganter di
stinguit, & 217. col. 1.

In iuriā alium verbo contumelioso vt menti
ris & similibus non tamen ex contentis in l. 2.
titulo. 8. lib. 9. ordinari. Quæ pena feriat &
an se retractare teneatur. 3. Tomo. folio. 230. co
lumna secunda. ad fin. & folio. 231. columna pri
ma.

In iuriā alium afficiens vocans eum meretricis fi
lium vel alijs verbis communi opinione homi
num opprobrium inducentibus quæ pœna fe
riatur. 3. Tomo. folio. 186. columna prima. glos.
Palabras vbi late.

In iuriarum actione tenetur vocans eam meretri
cem quæ tempore conuicij honesta erat licet
probet eam antea meretricem fuisse. 3. Tomo.
folio. 229. columna secunda. in versicul. Itidem
etiam.

In iuriarum actione tenetur vocans alium aleuo
sum proditorem & ad quid pro honoris alieni
satisfactione teneatur. 3. To. fol. 229. col. 1. glo.
O traydor.

In iuriarum actione an teneatur vocans prodito
rem qui fere fuit, si tamen iam à principe aleuo
sæ crimen remissum sit. 3. Tomo. fo. 219. col. 1.
in vers. Sed quid.

In iuriarum actione an teneatur faciens actum ad
inuidiam alicuius. 3. To. fol. 228. col. 2. in vers.
Igitur, vbi vide exempla.

In iuriarum actione tenetur vocans spadonem gi
bosum cæcum. 3. tomo. folio. 229. columna. 1.
in vers. Si vero dixerit & pauperem ibi, in vers.
Idem erit.

In iuriarum actione tenetur vocans alium Iudæum
post baptismi susceptionem & mentitur. 3. To.
fol. 227. col. 1. in vers. Quo fit & quæ pœna feria
tur cum probro afficiens. foli. 231. col. 2. gloss.
Los Iudios.

In iuriarum actione tenetur vocans alium someti
cum. 3. Tomo. folio. 229. columna secunda. glo.
Sometico.

In iuriarum actione tenetur vocans alium ecur
bitam directe vel cum vxorato dicit tu es bo
nus vir. 3. To. fo. 227. co. 2. gl. Cornudo. in vers.
Et non solum.

In iuriarum actione an teneatur vocans meretri
cem eam quæ triennio retro emēdata erat. 3. To
mo. folio. 293. col. 2. add. 2. ad fin. in vers. Quid
de dicenti.

In iuriarum actione tenetur conjugatam meretri
cem vel adulteram vocans licet id probare ve
lit nisi scientiam mariti probet. 3. Tom. fo. 229.
col. 2. gl. Marido.

In iuriarum actione an teneatur obijciens vitium
meretricis mulieri desponsatæ per verba de pre
senti. 3. Tom. fol. 250. columna prima. in vers.
Quæri potest.

In iuriarum actione an teneatur vxoratz dicens
pelleja. 3. To. folio. 393. column. 2. add. 2. in vers.
Quid si dicat.

In iuriā illatæ per verbum Iudæus, Iatro, filius me
reticis, traditoris condemnati per sanctum offi
cium & similia sunt acriter & grauiter puniēda
3. To. fo. 380. col. 2. ad fin. in vers. Ex quibus vbi
vide rationem.

In iuriā in matrimonijs contrahendis vel contractis
consideratur si inferatur parentibus vel domi
nis. folio. 43. columna prima. glossa. Pero si el
padre.

In iuste ad mortem ductus non solum ab ancianis
vulgo dichos regidores verum etiam à popula
ribus potest à manibus iudicis etiam per vim
eripi. 3. To. folio. 169. columna prima. in vers.
Hinc infertur.

In iuriā non debet à summo præfide inferri prop
ter causam quantumcunque piam. 3. Tomo. fo
lio. 20. columna prima. in versicul. Secundo pro
batur.

In iuriā capitalis ex quibus inducatur & quan
do. 3. Tomo. folio. 381. columna prima. in vers.
Vtrum autem.

Illegitimi nullo titulo parentum clericorum bo
na consequi possunt. folio. 68. columna secun
da. in versiculo. Est tamen dubium: cautelas ve
ro quibus possint institui & ea habere excluso
filio in foro animæ ibi. in vers. Tamen est pul
chrum vsque ad foliū. 69. col. 1. in vers. Alia cau
tela.

Immatura est spes collationis viuente patre. fol.
76. col. 1. in vers. Secundo nam.

Immolæ opinio comprobatur. fo. 60. co. 1. in vers.
Et quatenus dixi.

Initium perfectum inesseque deductum in actu
consideratur nec ex casu superuenienti reuoca
tur. fo. 104. col. 2. in vers. Præterea initium.

Initium tam in contractibus quam in vltimis vo
luntariis expectandum est. fol. 74. co. col. 2. in
vers. Item ad stipulatur.

Innoctij dictum in cap. 1. de vsuris declaratur.
3. Tomo. folio. 22. columna secunda. in versic.

Index Alphabeticus.

- In quo poterit. &c.*
- In re propria potest quis consentire ut adiiciatur gravamen. fo. 121. columna prima. in vers. Nam in re propria.*
- Ioannis Andreæ opinio defenditur ab impugnacione Abbatis & Ananias. 3. Tomo. folio. 21. col. 1. in princip.*
- Inquisitores generales ad inquirendum de veritate criminum an possint inquirere seu procedere non receptis testibus de infamia. 3. Tomo. folio. 130. columna secunda. in versiculo. Sed quæritur utrum.*
- Inquisitores possunt conuocare clerum & populum ciuitatum in auxilium vel prout negocio viderint expedire. 3. To. fo. 132. col. 2. in versic. Ad secundum.*
- Inquisitores sine episcopo citare capere custodiæ mandare & inquirere possunt contra quos secundum Deum & conscientiam sibi viderint expedire. 3. Tomo. folio. 132. col. 2. in versicul. Possunt etiam.*
- Inquisitores sine episcopo nec econuerso non possunt quem duro carceri tradere nec tormentis exponere. 3. Tomo. folio. 132. col. 2. vers. Tradere tamen.*
- Inquisitores possunt incidere silentium quæstuarijs quando prædicatio quæstuariorum impedimentum affert congregationi quæ pro negocio fidei fit. 3. Tomo. folio. 133. columna. 1. in vers. Possunt.*
- Inquisitores per censuram ecclesiasticam possunt cogere rectores ciuitatum reuocari vel moderari statuta loci per quæ officium sanctæ inquisitionis directe vel indirecte impeditur ibi. in vers. Possunt etiam.*
- Inquisitores possunt inuocare brachium seculare contra hæreticos. 3. To. fo. 133. in vers. Possunt etiam. 3.*
- Inquisitores possunt procedere contra hæreticos non obstante statuto de duabus dietis ibi. in vers. Possunt etiam procedere.*
- Inquisitores vniuersaliter inquirere possunt de omni hæresi repugnanti catholicæ fidei ibi. in vers. Possunt autem vniuersaliter.*
- Inquisitio vulgo dicta pesquisa quid sit. 3. To. fo. 3 col. 1. In princ.*
- Inquisitio de iure communi potest formari in eisdem casibus in quibus quis alium accusare potest sine metu calumniæ ibi. col. 1. in vers. Nam in his casibus.*
- Inquisitio an sit remedium ordinarium vel extraordinarium ibi. folio. 4. columna prima. principio.*
- Inquisitio generalis de iure regni fieri non potest nisi à principe generaliter committatur. 3. To.*
- folio sexto. columna prima. glossa. Ni se pueda quid vero iure ciuili & canonico ibi & folio. 13. col. 2.*
- Inquisitio fit ex mero Iudicis inquirentis officio 3. Tomo. folio. 13. columna prima. glossa. Fazer pesquisa.*
- Inquisitio vbi locum habet reo ante responsionem danda est copia capitulorum de quibus inquiritur. 3. Tomo. folio. 13. columna secunda. gl. Ayan poder.*
- Inquisitio hæreticæ prauitatis committi non debet nisi ei qui quadragesimum annum attigerit. 3. Tomo. folio. 134. columna. 2. in vers. Aduertendum etiam.*
- Inquirens temere contra aliquem & dolo vel lata culpa fatigans inquisitum potest etiam criminaliter puniri. 3. Tomo. folio. 4. colum. 2. in versic. Nam qui.*
- Inquirendi modum lite mota inter Concilia forte superiore pascendi vel alias de iure regni. 3. Tomo. folio. 7. columna prima. glossa. Costumbre.*
- Inquisitionis effectus quando agitur de generali statu quis esse debeat. 3. Tomo. folio. 131. col. 1. in vers. Ad septimum.*
- Inquisitio vbi committitur ordini prædicatorum vel minorum à quibus institui debent. 3. Tomo. folio. 132. columna prima. in versiculo. Sed quæritur.*
- Inquisitionis officium à sede Apostolica commissum an spiraret per mortem Romani Pontificis. 3. To. folio. 132. columna secunda. in vers. Sed nunquid.*
- Inquisitoribus hæreticæ prauitatis concessa potestas contra scientes & receptatores hæreticos generaliter eis concessa est sine exceptione sanguinis vel filiationis. 3. To. fo. 220. col. 2. in vers. Additur etiam.*
- Inquisitus de hæresi à quo absolui possit. 3. Tomo. folio. 86. columna prima. in vers. Sed est dubium.*
- Inquisitus contra quem fit inquisitio an super certo crimine interrogatus teneatur dicere veritatem. 3. Tomo. folio. 130. columna. 1. in vers. Sed quæritur utrum.*
- Inquisitus contra quem fit inquisitio an possit negare infamiam præcessisse ibi. col. 2. in vers. Sed nunquid.*
- Inquisitus contra quem fit inquisitio an possit recusare iudicem ut suspectum. 3. Tomo. fol. 130. columna secunda. ad fin. versiculo. Sed quæritur.*
- Inquisitores hæreticæ prauitatis de iure qui sint 3. Tomo. folio. 131. columna secunda. in versicul. Ad primum.*

Index Alphabeticus.

Inquisitores in Thufcia prouincia sunt fratres minores ordinis diui Francisci ob eius reuerentiā.
3. Tomo. folio. 232. columna prima. in versicul.
Quidam autem.

Inquisitores an alijs vices suas possint committere. 3. Tom. fol. 132. columna prima. ad finem in vers. Sed nunc.

Inquisitor non est qui non habet mandatum & inquisitionis iurisdictionem à principe. 3. To. fol. 5. co. 2. gl. Nos mandamos vbi quod de hoc ante omnia partibus constare debet.

Inquisitor à Rege nominatus quod iuramentum subire teneatur & quomodo puniatur recusans officium semel nominatus. 3. To. fo. 6. colum. 1. glo. Embiar. & folio. 9. col. 1. gl. En las leyes vbi late remiss.

Inquisitor debet dari in casibus arduis & non parua qualitat. 3. fo. 7. columna. 2. in versic. Item inquisitor.

Inquisitoris salarium debet solui expensis causam inquisitioni dantis. 3. Tomo. fol. 5. colum. 2. gl. Salarios.

Inquisitores hæreticæ prauitatis an tradendo hæreticos curiæ seculari efficiantur irregulares id eo quod licet deprecetur tamē sequuntur eos cōburēdos & quomodo cautiore esse possint, vt hanc irregularitatis notam euadant hoc casu. 3. To. folio. 92. col. 2. in vers. Sed dubium occurrit & fo. 93. col. 1.

Inquisitores puniunt tanquam hæreticum cum qui scienter labitur in hæresim damnatam. 3. Tomo. folio. 106. columna prima. in versiculo. Vel dicendum.

Inquisitores de diuinationibus aut sortilegijs inquirere non possunt nisi quando hæresim sapiant. 3. Tom. fol. 133. columna prima. in vers. Sortilegia. &c.

Inquisitores an cognoscere possint andiuinationes vel sortilegia hæresim sapiant. 3. To. fol. 133. co. 1. in vers. Sed nunquid.

Inquisitores hæreticæ prauitatis plura quæ effice re nequeunt & quæ facientes puniuntur. 3. To. fo. 133. col. 1. ad finem & col. 2.

Inquisitores hæreticæ prauitatis quomodo procedere debeant siue procedant per generalem inquisitionem siue per specialem. 3. Tomo. folio. 133. columna secunda. in versiculo. Ad quartum vbi quando possint absolueri quando condemnare & 134. col. 1.

Inquisitorum commissio tributa à Papa excommunicandi hæreticos non reuelantes an filios comprehendat. 3. Tomo. folio. 223. columna secunda. in versiculo. Et sic commissio & quod non folio. 225. columna secunda. in versiculo. Ex quibus iam.

Inquisitores hæreticæ prauitatis de quæstionibus vsurarijs cognoscere non possunt. 3. Tomo. fo. 398. columna secunda. in versiculo. Vtrum vbi quando possint.

Interesse lucri cessantis à principib taxatum sapit vsuram. 3. Tomo. fol. 21. columna. 1. in versicul. Interesse lucri.

Interesse nomine legati non soluti à testatore hæredi iniunctum quando à legatario peti possit. 3. Tomo. folio. 21. columna secunda. in versicul. Hinc est.

Interesse lucri cessantis. vti peti possit quæ requirantur seriati. 3. To. fol. 21. columna. 2. ad fin. in versicul. Quæ autem sint & 22. col. 1. Vsqe ad finem.

Inuentores rerum amissarum si dominus non appareat cui eas tradere teneatur vt à pœna excusentur. 3. Tomo. folio. 370. columna prima. glo. Toda.

Irregularitas nunquam sine dolo committitur. fo. 27. col. 2. in vers. Vbi autem quis.

Irregularis & inhabilis ad officium sacerdotij ob delictum homicidij vel grauioris effectus nihilominus beneficio non priuatur ante iudicis sententiam. folio. 31. columna. 1. in versicul. Tertio suaderetur.

Institutio licet olim initio testamenti inserenda esset, nunc sufficit si in quacunque eius parte describatur. folio. 65. columna prima. in versic. Vltterius principaliter.

Institutio omnium hominum de mundo licet simpliciter & absolute valeat in ratione impossibilitatis & alijs de quibus ibi vitiatur. folio. 66. col. 1. in vers. Est tamen optima vbi tamen concludit valere.

Instrumentum guarentigium nullum tamen ex defectu causæ seu alterius nullitatis etiam prætextu clausulæ guarentigie non habet executionem paratam. fo. 250. columna. 1. in versicul. Quæritur.

Instrumenti publici fides per testes extenuatur. folio. 135. columna prima. in versiculo. Ex quo inferitur.

Instrumenti publici fides per duos testes contrarios enervatur ibi. in versic. Est tamen dubium vbi ad partes.

Insultus cum telo animo occidendi si peruenit ad actum proximum punitur vt homicida si ad propinquum extraordinarie. 3. To. 260. col. 1. in vers. Sit ergo conclusio.

Intentio & propositū maleficia distinguunt. fo. 49. co. 2. in vers. Circa huius ibi videtur dicendum.

Inuentarium non conficiens non tenetur soluere creditoribus in foro animæ. fol. 140. col. 2. q. 10. vbi vide rationem.

Index Alphabeticus.

Iteritanti licet sit clericus licet arma deferre & vestem mutare. 3. Tomo. fol. 62. column. 2. in versu. Et iteritanti.

Iteritanti bus vias impediens & eis offendicula ponens quomodo puniatur. 3. Tomo. folio. 381. column. secunda gloss. Que cierra & 383. col. 1. glo. Eodem verbo.

Iustificandi manus est publicum autoritate & utilitate à quo siue publica utilitas principaliter siue secundoario versetur nemo etiam exemptus excusatur. 3. Tomo. folio. 6. column. 2. in versu. Istud enim.

Iudici etiam si sit princeps aliquid contra immunitatem ecclesie vel quid iniuste notoriū precipienti vel aggravanti contra iura resisti impune potest. 3. Tomo. folio. 249. column. secunda. In princ.

Iudices faciles esse debent in admittenda appellatione potius quam in facienda executione ne in iudicatu teneantur. 3. Tomo. fol. 378. col. 2. in versu. Iudices autem.

Iudices tales esse debent quales eligi convenit. 3. Tomo. folio. 362. column. secunda. in versiculo. Idem dico.

Iudices ecclesiastici an possint laicis imponere penas pecuniarias & quibus debeant applicari. 3. Tomo. folio. 396. col. 1. in add. in versiculo. An possint.

Iudices ad administrandam iustitiam & pro populi quiete debent impendere favorem contra inducentes scandalum & ipsum sedare. 3. Tomo. folio. 341. column. prima. & secunda. ad fin. gl. Quela.

Iudices an de iure civili possint recipere esculentum & poculentum. 3. Tomo. folio. 363. column. prima in add. in versu. Et an de iure vbi quid de iure regio.

Iudici aiquid precipienti an & quando liceat sine armis vel cum eis resistere. 3. Tomo. fol. 249. col. 1. gl. Metiere.

Iudices inferiores vt auditores Cancellarie non possunt suam sententiam executioni mandare donec regi vel eius supremis consiliarijs ostendatur. 3. Tomo. folio. 397. column. 2. in versiculo. Et sic nota.

Iudicis arbitrio quando aliquid relinquitur si male arbitretur potest ab eo appellari. 3. Tomo. folio. 218. column. secunda. in versiculo. Quæ omnia.

Iudicis arbitrio vbi à lege pena relinquitur circumstantias quas iudex præ oculis habere debet ne iniuriam ex iniquo arbitrio parti inferat vide. 3. Tomo. folio. 218. column. secunda. ad finem.

Iudices vel quilibet alij aliquid statuentes directe

vel indirecte contra libertatem ecclesie & eius privilegio gaudentium qua pena feriantur. 3. Tomo. folio. 349. column. prima in princip. & column. secunda. in princ. glo. statutos & gloss. De communion.

Iudices in casu de quo supra excommunicati cum absolutio Papæ reservata non fuerit à quo absolutionem consequi possint. 3. To. fol. 349. col. 2. in versu. Id est dubium.

Iudex potest sub pena prohibere ne quis alloquatur feminam cum qua est diffamatus vel ne ludat chartis & similia & qua ratione. 3. Tomo. fol. 183. col. 2. in In princ.

Iudex de blasphemo non inquirens & ei ordinariam delicti penam sine remissione non imponens qua pena feriatur. 3. To. fol. 208. col. 2. glo. Pierda.

Iudex vel tabellio ante publicationem interrogatorium parti aduerse manifestans vt cavillare possit pena falsi puniatur. 3. Tomo. folio. 191. column. 2. in versu. Similiter vbi quam hoc execrandum sit.

Iudex ex præsentatione contractus & eius lectura colligere debet moram vel contumaciam rei & declarare eum periurum. 3. Tomo. folio. 187. column. secunda. in versiculo. Item est notandum.

Iudex omnis ordinarius vel delegatus à principe an mulctare possit. 3. Tomo. folio. 253. col. 1. versu. Vtrum autem.

Iudex si sententiā sit iniusta & exequatur non admissa appellatione quomodo puniatur & an ei tunc de facto resisti possit. 3. Tomo. fol. 378. col. 2. in versu. Quinimo.

Iudex an ex officio procedere possit contra iniuriam alium afficientem querela ab eo non proposta. 3. Tomo. folio. 230. column. secunda. gloss. diez mil, & an si desistat ab accusatione possit ex officio punire ibi eadem col. 1. in versu. Et iudex non potest.

Iudex recte suum gerens officium magis meretur quam fratres prædicatores vel alij religiosi. 3. Tomo. folio. 254. column. secunda. in versiculo. Recti iudices.

Iudex appellationi non deferens iure canonico quomodo puniatur. 3. Tomo. fol. 379. col. 2. ad fin. vbi remissive.

Iudex accusatore mortuo an possit per viam inquisitionis iterum de illo delicto cognoscere. 3. Tomo. folio. 13. column. secunda. In principio.

Iudex quid servare debeat de praxi huius regni vbi non adest accusans delictum perpetratum. 3. Tomo. folio. 4. column. secunda. In principio.

Iudex

Index Alphabeticus.

- Iudex** quando teneatur si non inquirat propter negligentiam vel inquirat male tamen omittendo necessaria secundum iuris dispositionem ibi. columna secunda. in versiculo. Vtrum autem.
- Iudex** inquirens contra ducem magnatem procerem quomodo se habere debeat. 3. To. fo. 5. col. 1. in vers. Ideo cauti.
- Iudex** ecclesiasticus an possit incarcerare laicos. 3. Tomo. fo. 396. columna prima. in add. in vers. Et an possint.
- Iudex** delegatus non potest absque legitima causa commissionem super crimine excusare, sed eius præcepto obtemperare tenetur. 3. Tomo. folio. 6. columna secunda. in versiculo. Probat.
- Iudex** ordinarius non valens dare vel prohibere damnum de præsentis vel de futuro contingens tenetur ante quam ad ulteriora progrediatur regem certiorare alias de negligentia tenebitur. 3. Tomo. folio. 7. columna. 1. gloss. Sean tenidos.
- Iudex** ob negligentiam ab administratione sua remouetur & alius loco sui subrogatur. 3. To. fo. 7. col. 2. In princ.
- Iudex** male iudicans tenetur reip. & parti. ad interesse. 3. Tomo. folio. 8. columna prima. in glo. De pleyto.
- Iudex** etiam parte non accusante tenetur de homicidio vel delicto commissio inquirere. 3. Tomo. folio. 12. columna secunda. glossa. Lo querellare.
- Iudex** insultatus an ciues præsentis ei nõ opitulantes licet dixerit aqui del Rey fauoreced a la justicia, pena mortis an vero arbitrio iudicis punire valeat. 3. To. fo. 354. col. 1. in vers. Queritur iudex.
- Iudex** an ex causa paupertatis vel alia possit minuire penam legis. 3. Tomo. folio. 333. col. 1. in vers. Sed est dubium vbi colum. 2. quomodo puniatur eam sine causa transgrediens & 334. col. 1. per totam & ad primum iterum. fo. 353. col. 2. ad medium & 354. columna. 1. vbi quod etiam post sententiam potest & ibi vide dilucida exempla.
- Iudex** delicti an teneatur saltem summarie cognoscere delicti rationem illius qui ab illo remitti postulatur vt si ei de eo constet remittat sin minus etiam requisitus non teneatur. 3. To. fo. 339 col. 2. in versicu. Quæri potest & 340. col. 2. omnino.
- Iudex** aliquem iniuste incarcerans & in carcere detinens tenetur iniuriarum in indicatu etiam si id ex post facto publicato processu appareat. 3. Tomo. folio. 340. columna prima. in versiculo. Et iniuste.
- Iudex** iniuste incarcerans vel aliquem detinens damnum infert irreparabile & ideo quocunque tempore ab eo appellari potest. 3. To. fol. 340. col. 1. in vers. Et est.
- Iudex** appellationem denegans casu quo ei deferre tenebatur quomodo puniatur. 3. To. fo. 342. columna. 2. in versic. Et iudex & 343. columna prima.
- Iudex** ratione debiti debitorem in perpetuam seruitutem condemnare non potest. 3. Tomo. folio. 345. columna prima. in versiculo. Tamen iudex.
- Iudex** in verbis contumeliosis leuibus ex officio non procedit nisi ad partis querelosa offensam. 3. To. fo. 231. col. 2. in princ.
- Iudex** cuius arbitrio poena relinquitur an possit se extendere ad mortem naturalem. 3. Tomo. folio. 395. colum. secunda. in versiculo. Vtrum autem.
- Iudex** cum parte colludens in fraudem fisci accipiens ab eo poenam pecuniariam fisco applicandam vt in sententia id supprimat quomodo teneatur & qualiter contra hos iudex indicatus inquirere debeat. 3. Tomo. folio. 396. colum. secunda. ad finem & 397. columna prima. Et per totam.
- Iudex** appellationem concedere regulariter tenetur casibus in quibus liceat negare. 3. Tomo. folio. 378. columna prima. glossa. Que denegare.
- Iudex** appellationi non deferens condemnato ad mortem in pari causa est ei eo qui alias mortuorum viam festinat & interdum tenetur de vi publica. 3. Tomo. folio. 379. columna. 1. versiculo. Qui non detulit.
- Iudex** ex officio de ludis inquirere debet. 3. To. folio. 233. col. 1. in vers. Et iudex & intra quod tempus post ludum habitum debet inquirere ibi. in vers. Sed iudex.
- Iudex** ex officio debet filium proteruum punire secundum qualitatem iniuriæ patri illatæ aut matri. 3. Tomo. folio. 219. columna secunda. in vers. Cum ergo.
- Iudex** ex officio absque litigantium petitione potest alteram partem compellere vt cum iuramento declaret si recepit ipse vel alius pro eo pecuniam vel aliquam eius partem licet elapsi sint duo anni quibus exceptio non numeratæ pecuniæ clauditur. folio. 34. colum. 2. in versic. Hinc etiam.
- Iudex** ex testamento minus solenni non potest permittere retentionem rerum hæreditariarum seu legatarum hæredi vel legatario. folio. 106. columna prima. in versiculo. Item & quinto.

Index Alphabeticus.

Iudex etiam certo sciens hereditatem seu legatū relictum in minus solenni voluntate Petro absque vlla fraudis suspitione esse non tamen id ei sed venientibus ab intestato adiudicat quod eo testamentum nullum est ibi. in versu. Iudex autem.

Iudex saepe numero iudicat etiam contra veritatem secundum allegata & probata. fol. 107. col. 1. in versu. Nec obstat, &c.

Iudex si videat aliquos ad arma venire debet id obviare per incarcerationem vel alias, & alteri prohibere ne per alterius portam transeat. fol. 150. col. 1. in versu. Vnde iudex.

Iudæi quare retinebantur & retinentur in ciuitatibus Christianorum remissi. 3. To. fol. 60. col. 1. in versu. Sed est dubium.

Iudæi etiam nouiter conuersi non admittuntur habitationis gratia apud Cantabros nec eorum descendentes vel ascendentes & habitare vellent informationem sui generis dare debet. 3. Tomo. folio. 59. columna prima. in versiculo. Apud Cantabros.

Iudæi testimonium an admitti debeat contra Christianum. 3. To. fol. 61. col. 1. per totam & fol. 74. col. 1. in versu. Iudæus aduersus.

Iudæi quando teneantur ratione domorum seu fundorum ad decimas & quomodo. 3. To. folio 57. columna prima. glossa. De las casas quid de Sarracenis ibi. columna secunda. in versu. Quid autem.

Iudæi & infideles tenentur ad æstimationem parochialium oblationum, sicut & Christiani ibi in versu. Quod est notandum.

Iudæi inuiti trahendi non sunt ad fidem catholicam sponte tamen accedentes à nullo impediari debent. 3. To. fol. 66. columna. 1. glossa. Tornar per totam.

Iudæi non possunt inter se habere iudices distinctos. 3. Tomo. folio. 68. columna prima. glossa. Iuezes.

Iudæi dicuntur serui. 3. Tomo. folio. 79. columna prima.

Iudæi iure regni non possunt esse vestigalium conductores. 3. Tomo. folio. 67. columna. 1. gl. No sean nec receptores. fol. 79. columna prima. glo. Que los Iudios & ibi vide plura quæ facere prohibentur.

Iudæi Christianis victui & esui necessaria vendere prohibentur iure regni. 3. Tomo. fol. 67. co. 1. glo. Cosas.

Iudæi nec Mauri non possunt Christianos ad domesticum seruitium conducere nisi ad id quod extra domum expediri valeat. 3. Tomo. fol. 70. col. 1. gl. Soldada.

Iudæi adulti an sint ad baptismum cogendi. 3. To.

mo. folio. 80. columna secunda. in versiculo. Iudæi adulti.

Iudæi in caeremonijs & in cæteris actibus omnino à Christianis secerni debent. 3. Tom. fol. 81. glo. No lleuen.

Iudæi ementes fundos tenentur soluere tributa ad quæ tenebantur eorum possessores. 3. Tom. fol. 74. co. 1. gl. De quien.

Iudæi an sit de oliui Christi. 3. To. fol. 79. columna. 1 in versu. Quærit etiam.

Iudæi qui & vnde dicantur & plura de eis remissiue. 3. Tomo. folio. 56. columna prima. glossa. De los Iudios.

Iudæi omnes & infideles ante vltimam seculi conflagrationem ad fidem Christi reducendi sunt. 3. Tomo. folio. 56. columna prima. glossa. Se han de tornar.

Iudæi retinere non possunt licite acquisita per vsuram sed fiunt restituenda accepta post legem euangelicam. 3. Tomo. fol. 48. columna. 2. in versu. Item etiam.

Iudæis communicatio in cibo cum Christianis prohibetur. 3. Tomo. folio. 77. columna prima. glo. No coman.

Iudæis an licitum fuerit secundum legem Moyfi accipere vsuram. 3. To. fol. 49. col. 1. in versu. Sed videtur.

Iudæorum causæ quo iure sunt decidendæ. 3. To. folio. 80. columna. 2. in versiculo. Quæritur Iudæorum.

Iudæus cognoscens carnaliter Christianam cessante matrimonij titulo stupro violentiæ adulterij raptus erit arbitrio iudicis puniendus. 3. To. folio. 365. columna secunda. in versu. Sit secunda etiam si meretrix sit vt ibi. & 366. columna. 1. & 2. Per totam.

Iudæus an possit emere solum in quo sunt adscriptiij Christiani. 3. To. remiss. folio. 60. col. 1. in versu. Sed est dubium.

Iudæus vbi emit fundum in instrumento venditionis duos fundos confines exprimere debet. 3. Tomo. folio. 56. columna. 2. glossa. Heredades vbi vide fall.

Iudæus non baptizatus non potest esse officialis in terris Christianorum. 3. Tomo. folio. 58. col. 2. & 59. columna. 2. in versiculo. 3. conclusio. glo. Nisean.

Iudæus non baptizatus in terris Christianorum ad officium publicum promoueri non debet. 3. Tomo. folio. 59. columna prima. in versiculo Iudæi vero.

Iudæus & infidelis ante sacrum baptismi lauacrū hæreticus dicitur. 3. Tomo. folio. 36. colum. 2. glo. Que es.

Iudæus conuersus ad Christi fidem non iam dicitur

Index Alphabeticus.

- tur Iudæus sed Christianus nec debet arceri ab officijs publicis. 3. Tomo. fol. 58. col. 1. & 59. columna. 2. Per totā. & fol. 80. col. 2. id versū. Vtrū Iudæi.
- Iudæus signo à Christianis distingui debet. 3. To. fol. 62. col. 1. in principio quod vero signū hoc sit fol. 78. co. 1. gl. Que no trayan. quod publice debent vide portare ibi. in gl. Sobre.
- Iudæus excusatur à pœna sine signo inuentus si ratione itineris id excuset. 3. To. fol. 62. col. 2. glo. Anduieren.
- Iudæus vtrum possit accusare Christianum de per iurio. 3. To. fo. 75. columna prima. gloss. Vtrum autem.
- Iudæus sacrosanctas Dei optimi maximi ecclesias maledicere prohibetur. 3. Tomo. fol. 75. col. 2. gl. En que maldizen.
- Iudæus vel nouiter conuersus non potest ad balnea vna cum Christianis accedere. 3. To. fol. 69. col. 1. in gl. Ni se bañen.
- Iudæus non potest esse chirurgus nec medicamentum vendere. 3. Tomo. fol. 66. columna. 1. glossa. Boticarios.
- Iudæus est blasphemia Christi. 3. To. fol. 203. col. 2. in versū. Hinc dicimus.
- Iudæus nec infidelis alius condemnari non debet antequam audiatur. 3. Tomo. fol. 70. col. 2. gloss. Llamados.
- Iudæus deprehensus in actu fuxæ extra regnum in captiuitatem redigitur. 3. Tomo. fo. 70. col. 2. gl. Fuyeren.
- Iudæus ratione debiti contracti recte incarcerationi potest. 3. Tomo. folio. 71. columna prima. gloss. No pudieffe.
- Iudæus habens accessum carnalem ad Christianam vel in figura matrimonij vel alias qua pœna feriatur remittitur. 3. Tomo. fol. 81. columna secunda. In princ.
- Iudæus contrahens matrimonium cum Christiana & e contra, vel eam carnaliter cognoscens sine matrimonij figura qua pœna puniatur. 3. Tomo. folio. 365. columna prima. in glo. Duerme.
- Ius adeundi triginta annis durat nec minori tempore præscribitur. fol. 144. co. 2. q. 4.
- Ius adeundi non censetur esse in bonis nostris ac ideo repudiari potest in præiudicium creditorum vel fisci. fo. 145. co. 1. In princ.
- Ius naturale quomodo dicatur commune omnibus animantibus contra Bartol. fol. 130. col. 1. in versū. Et sic errauit.
- Ius regium non repugnans decisioni iuris canonici quoad matrimonij celebrationem, sed magis in subsidium eius declaratorium etiam in foro ecclesiastico obtinere debet. fol. 23. col. 2. gloss. Concejera. in versiculo. Neque leges.
- Ius retrahendi descendēs à lege ex aliquo beneficio vel privilegio speciali non transit in patrem arrogantem. fol. 166. columna. 1. in versū. Sexto fundatur.
- Ius patronatus vxori competens non transit in maritum. folio. 166. columna prima. in versū. Quo fit.
- Iura loquentia in electionibus ecclesiasticis procedunt etiam in secularibus. folio. 41. column. 16. In princ.
- Iuris interpretatio locum habet quando coadiuuatur voluntate testatoris verosimili. folio. 134. col. 1. in versū. Tum etiam.
- Iura detrahentia solennitatem & iuris rigorem in testamentis concedendis non censentur tollere ea quæ aliàs requiruntur circa perfectionem illius actus. fol. 86. columna prima. in versiculo. Nam iura.
- Iustitia vitrus perfectissima est. 3. To. folio. 245. col. 1. in rubrica.
- Iuramentum peccatum inducens seruari non debet. 3. Tomo. fol. 25. columna secunda. In principio.
- Iuramento alicuius quando stetur plures casus & vnum de iure regni. 3. Tomo. folio. 74. column. 2. gloss. Creydo.
- Iuramentum contractui appositum cum sit personale non obligat ex vi iuramenti successorem. 3. Tomo. fol. 185. column. 1. in versū. Iuramentum tamen.
- Iuramentum recognitionis vel approbationis hominij vel alicuius contractus ad hæredes non transit. 3. Tomo. fol. 185. col. 1. in versū. Ex qua declaratione.
- Iuratum contractum infringens qua pœna puniatur. 3. To. fol. 184. col. 1. in princ.
- Iurans falsum in forma iuris punitur pœna. 600. marapetinorem de iure regui. 3. Tomo. fol. 96. col. 1. vbi quod hæc iuramenta partibus deferenda non sunt.
- Iuratum contractum implendi difficultas excusat iurantem à perjurio. 3. Tom. fo. 187. column. 1. in versū. Ex quo inferitur.
- Iuramento firmantur dispositiones hominum folio. 113. columna secunda. in versiculo secundo. Nam.
- Iuramentum habet vim clausulæ codicillaris. fol. 109. col. 1. in versū. Debiū autem.
- Iuramentum an possit in causa matrimoniali deferri in supplementum probationis remittitur. fol. 34. col. 2. ad fin. in versū. In causa tamen matrimoniali.
- Iuramentum regulatur secundum naturam contractus cui apponitur. fol. 12. col. 2. in versiculo.

Index Alphabeticus.

Et videtur quod non.
 Iuramentum in pluribus interponitur ad tollendam præsumptionem doli & malitiæ. fo. 413. col. 2. in vers. Iuramentum enim.
 Iuramentum non excludit exceptionem prouenientem ex natura ipsius contractus, folio. 248. col. 2. in vers. Sicut nec.
 Iurisculti labor qualis sit. 3. To. folio. 361. col. 2. in vers. Siquidem iureconsultus.
 Iurista an de fide disputare possit. 3. To. f. 391. co. 2. in vers. Et si dicatur.
 Iurista an præferatur theologo etiã in loco ubi hereses non pullulant. 3. To. fo. 391. col. 1. In additione latè.

L:

Laicus ratione iuramenti contractui adie et i ecclesiæ forum fortitur & coram ecclesiastico conuenitur non solum quo ad iuramenti obseruantiam, sed etiam quo ad contractus valorem cum rescissione. 3. To. fo. 185. co. 2. Illatione. 2.
 Laicus habens accessum carnalem ad monialem seu religiosam qua pena feriat. 3. To. fol. 316. col. 1. in vers. Laicus autem.
 Laicus sub excommunicationis poena prohibetur publice vel priuatè de fide disputare. 3. To. fo. 99. columna prima. in vers. Quo fit & ibi vide rationem & 98. columna prima. in versicul. Laicis autem.
 Laicus prædicare prohibetur ibi. in vers. Sic ergo laicus.
 Laici illiterati septem propositiones quas circa fidem obseruare tenentur. 3. To. fo. 100. col. 2. ad fin. & 101. col. 1.
 Lata culpa quid sit fol. 211. col. prima. in vers. Lata culpa.
 Lædens alterum contrahentium etiam intra dimidiam iusti pretij si notabile damnum sit tenetur ad restitutionem læso. folio. 179. columna prima. In princip. & ibi vide quomodo hoc intelligatur.
 Læso modica quæ iure naturæ permittitur & quæ iure civili ad dimidiam iusti pretij redigitur remanet semper in arbitrio boni viri. fol. 187. co. 2. in vers. Primum quod.
 Legata relicta in testamento hæreditate non adita non debentur. folio. 81. columna. 2. in vers. Nunc tamen quæro & 105. columna prima. gl. Si el testador.
 Legata adeo hæreditate non adita non debentur vt etiam si relinquuntur in codicillis factis ante vel post testamentum non debeantur. folio.

82. columna prima. in versicul. In tantum hoc.
 Legata hodie attentio iure Regni Castellæ & omnia contenta in testamento vel codicillis hæreditate non adita ex testamento vel ab intestato valent. folio. 82. columna prima. in versiculo Hodie vero.
 Legata debentur hæreditate non adita ex causa præteritionis vel ex hæredationis ibi. in vers. Quæro vtrum & 90. columna secunda. in gloss. En las mandas.
 Legata rupto testamento fratris turpi persona instituta non debentur secundum communiorè folio. 82. columna secunda. in versiculo. Quæro vtrum legata.
 Legata & fideicommissa ex testamento minus solenni quibus remedijs debeantur. f. 118. co. 1. in vers. Quibus autem remiss.
 Legata an peti debeant via executiua vel ordinaria & an habeant executionem paratam. folio. 91. columna prima. in vers. ad secundum ad partes vsque ad vers. Aut sic rogatus ubi vide concordiam.
 Legatæ rei facta traditio in vita testatoris ab ipso reuocari non potest. fol. 79. col. 2. in vers. Dubitatur & quod lucretur fructus legatarius ibi. in vers. Imo cum fructibus.
 Legatarius potest esse testis in testamento in quo sibi aliquid prælegatum sit. folio. 187. col. 2. vers. Dubitatur an legatarius pro & contra.
 Legatarius petens legatum sibi in testamento relictum recognito ab hærede via executiua id consequi debet. folio. 91. columna. 2. in vers. Vel possumus.
 Legatarius in casu, de quo supra hæredenegante legatum relictum reddenteque causam dubiã & litem inducentem per diffinitiuam id consequi debet ibi. in vers. Aut rogatus.
 Legatarius vel legataria potest partem siue tertiam siue quintam sibi prælegatam alteri prælegare eadem ipsa ratione qua sibi prælegata fuit. fol. 44. col. 2. in vers. Huc etiam accedit.
 Legatario pro consequendo legato competit actio hypothecaria & rei vendicatio. fo. 91. col. 1. in vers. Competit etiam.
 Legatum in casu. l. 1. titulo. 2. libro. 5. ordinam. debet peti conditione ex ea lege vel officio iudicis. fo. 90. col. 2. in vers. Ad primum sub. gl. En las mandas.
 Legatum de fructibus nascituris validum est. 3. Tomo. folio. 30. columna secunda. in versiculo. Et legatum.
 Legatum Illefonso & si sine liberis ex suo corpore natis decesserit Petro substituto Illefonso religionem ingresso ad substitutum pertinet ex cluso monasterio cum communi contra alteram commu-

Index Alphabeticus.

- communem fol. 134. col. 2. in versi. Quam opinionem ubi ad partes.
- Legatum factum consanguineo in dubio videtur factum ratione sanguinis fol. 80. col. 2. in versi. Tum etiam.
- Legatum cum dote non compensatur fol. 31. col. 1. In principio.
- Legatum simpliciter factum pauperibus potest dari ecclesie reparatione indigenti fol. 81. col. 1. in versi. Succedit præterea.
- Legatum domus vel certæ pecuniæ relictum uxori donec caste vixerit & in defectum substituto ea secundas nuptias contrahente ad substitutum pertinet ibi. in versi. Quibus dubijs.
- Legatum ad pium usum an possit ab episcopo vel executore in alium conuerti late cum distinctione & exemplo fol. 71. columna. 2. in versi. Circa prædicta.
- Legatum pro virginibus maritandis non potest conuerti in alium usum folio. 72. col. 1. in versi. Vnde dicit.
- Legatum relictum pro dote alicuius puellæ adeo conditionale est ut ei ante nuptias decedente nec debeat nec ad hæredes transmittatur fol. 78. columna prima. in versiculo. Quæro utrū & col. 2. in versi. Quod autem, ubi remiss. vide conditiones.
- Legatum duellæ factum pro adiutorio suæ dotis vulgo para ayuda a su casamiento censetur modale non conditionale ibi. col. 2. in versi. Quæri potest remiss.
- Legatum factum puellæ si nupserit Titio vel alij talis generis personarum valet ibi. col. 2. in versi. Vtrum autem.
- Legatum factum Mariæ si Titio nupserit non inducit viduitatem folio. 79. columna prima. In principio.
- Legatum puellæ relictum ut Titio nubat non deficiat Titio ante matrimonium defuncto si puella pauper sit secus si diues ibi. in versi. Est tamē notandum.
- Legatum relictum pro puella maritanda verificatur si ingrediatur religionem ibi. in versi. Legatum relictum.
- Legatum relictum pro Catharina maritanda debetur licet iam maritata sit secus si esset relictum pro incerta puella maritanda fol. 79. col. 1. in versi. Dubium est quotidianum.
- Legatum factum uxori donec caste vixerit in domo viri perdit vxor transiens ad secunda vota ibi. in versi. Quæri etiam potest.
- Legatum mille aureorum Magdalenzæ à patre factum causa dotis si postea conualescens pater eam nuptui tradat assignatis. 600. pro dote in reliquis. 400. debetur fol. 79. ad fin. co. 2. & 80.
- In princ. ubi ad partes.
- Legatum à debitore inuoluntario legis autoritate est compensandum cum tali debito legali. fol. 80. col. 2. in versi. Legatum.
- Legatum à debitore inuoluntario legis autoritate computatur siue fiat ab eo cui onus ex lege incumbit siue ab illius hærede fol. 80. col. 2. in versi. Ampliatur.
- Legatum non compensatur cum debito conuentionali ex voluntate partium contracto ubi supra in versi. 2. conclusio.
- Legatum factum foeminae si vidua efficiatur contingente semel viduitatis casu id consequetur licet postea alij nubat folio. 148. col. 1. in versi. Suadetur.
- Legatum factum in testamento condito manu publici tabellionis numerarij ciuitatis vel villæ habet executionem paratam fol. 249. col. 2. in versi. Vtius dubitatur.
- Legatum pro pauperibus post mortem hæredis potest fieri invita ipsius non expectata dilatione fol. 141. col. 2. in versi. Ex qua ratione ubi ad partes & duas communes contrarias.
- Legatum Isabellæ factum mille aureorum si nupserit & 500. si religionem ingrediatur ea religionem ingressa in 500. tantum purificatur ad partes fol. 134. col. 1. in versi. Vtrum autē & col. 2. per totam.
- Legatum habitationis relictum à marito uxori cessat ea transeunte ad secundas nuptias folio. 115. col. 1. in versi. Quod consentaneum & ibi vide rationem.
- Legati compensatio in dubio non admittitur ut verba liberalitatis effectum habeant & aliquid operetur fol. 80. columna secunda. in versi. In dubio tamen.
- Legatus Papæ delatere cum plenitudine potestatis de hæresi inquirere potest. 3. To. fo. 132. col. 1. in versi. Secundo inferitur.
- Legitima præfertur piæ causæ fol. 120. col. 2. in versi. Nam alias.
- Legitima necessario relinquenda est filio titulo institutionis fol. 66. col. 2. in versi. Est dubium etiam iure canonico ibi. in versi. Ampliatur & 67. col. 1. in versi. Et quid sit etiā monacho & filio legitimo ibi. in versi. Ampliatur. 2. & fol. 110. col. 2. in versi. Dubium autem erit & iure regni. fol. 111. col. 1. in versi. Contrariam opinionem & in terris ecclesiæ ibi. col. 2. in versi. Et procedit etiam.
- Legitima etiam ascendentibus relinqui debet hoc norabili institutionis titulo fol. 68. col. 1. in versicul. Quid autem erit & 130. col. 2. in versi. Ac etiam cum parentibus.
- Legitima filio relinquenda est absque vlllo grauam

Index Alphabeticus.

- mine nec onere fol. 81. col. 2. in vers. Nam hæc legitima.
- Legitima filijs iure naturæ debita est fol. 129. co. 1. In princi.**
- Legitima filiorum à lege statuto principe consuetudine quatenus quoad alimenta necessaria nō est, tolli vel minui potest, alias nec in partē nec in totum potest fol. 129. colum. 2. in vers. Nec obstat.**
- Legitima etiam parentum tolli vel minui non potest quatenus eorum alimonix necessaria sit folio. 139. columna secunda. in versiculo. Et ita omnia.**
- Legitima parentibus iure naturali non positivo debita est ibi. in vers. Sed quod sit.**
- Legitimæ assignatio regulatur secundum tēpus mortis folio. 104. columna secunda. in versicu. His etiam.**
- Legitima etiam aucta de iure Hispaniæ filijs relinquenda est titulo institutionis fo. 111. col. 2. in vers. Hinc infero.**
- Legitima quando est aucta per aliquam legem factis est quod relinquatur quocunque titulo fol. 111. columna prima. in versiculo. Secundo fundatur.**
- Legitima non ita debetur parentibus in bonis filiorum quam econuerso filijs in bonis parentū propter ipsorum commune votum fol. 131. columna secunda. In principio ubi vide rationē. Leporem seu perdicem vi oppressam aucupās quæ poena teneatur. 3. Tom. fol. 190. col. 2. In principio.**
- Leprosus gatus vel pestiferi alicuius morbi cōtagione infectus debet iudici manifestari cui publicæ salutis cura incūbit. 3. Tom. fol. 226. co. 2. in vers. Vel si non est.**
- Legitimi filij id est lege facti filij parentibus succedunt licet diuersimode.**
- Legitimorum filiorum species vide ibi in versic. Legitimorum autem ubi late reuulsine.**
- Legitimationis forma ea potior est quæ sit rescripto principis ibi in vers. Inter omnes.**
- Legitimatione principis rescripto bifariam fit ibi in vers. Et bifariam.**
- Legitimatur quis si natalib⁹ restituatur ac si à principio legitime natus esset fol. 95. columna. 1. In princ.**
- Legitimus cum clausula quod cū alijs fratribus non succedat patri non succedit licet moriatur antequam pater uxorem duceret tantum gaudet priuilegijs hidalguiæ, nisi sit ex damnabili coitu ibi. in vers. Et quid si de facto.**
- Legitimatione per quam quis capax efficitur eorū quæ pater in testamento reliquit potius dicitur dispensatio ibi. in versiculo. Posterior mo-**
- dos.**
- Legitimus ut patri succedat ex testamento non excludit fœminas casu quo excluderetur vigore testamenti extantibus masculis ibi. in vers. Illud tamen ex.**
- Legitimus modo de quo supra si princeps addat quod cum legitimat nō tantum quoad successionem sed etiam quoad cætera omnibus legitimis priuilegijs gaudet ibi. in vers. Tamen si princeps.**
- Legitimo ut patri succedat potest pater quod velit grauamen adijcere ibi in vers. Vnde in legitimo pro dubio tamen tollendo in rescripto adijci potest ut ei possit quoduis onus imponi, ut ibi.**
- Legitimatione per oblationem Curix iam in vsu recepta non est fol. 95. col. 1. ad finem lineæ de ea tamen vide ibi remissive.**
- Legitimus quocunque modo potest meliorari à patre in tertio & quinto fol. 95. co. 2. in vers. Age vero.**
- Legitimo per subsequens matrimonium potest pater quicquid velit relinquere ibi. in versicu. Nec tamen.**
- Legitimus videtur is quem nutrices alunt, cum tamen in nihilo sit & ideo non succedit fol. 97. col. 1. In principio.**
- Zenocini causam dās maritus ab accusatione adulterij opposita & probata exceptione repellitur tã adulteræ quam adulteri. 3. Tom. fo. 276. col. 2. in vers. Et maritus.**
- Lenonis salarium ratione lenocini debet esse stipendium. 3. Tom. fol. 275. columna prima In principio.**
- Lenocinium an adulterio maius delictum sit. 3. Tomo. folio. 274. columna secunda in versic. Lenocinium.**
- Lenocinium qualiter committatur. 3. To. fol. 275. col. 2. in vers. Dubitari solet & 276. col. 1. & 2. Vbi de varijs regionum pœnis de consuetudine & de iure regni. 277. colum. 2. in vers. No uissime.**
- Lenocini reus est vir vel fœmina intercedens cū muliere ut carnalem copulam cū viro habeat 3. Tom. fol. 276. col. 2. in versic. Est præter ea, ubi quomodo puniatur si suasa & inducta sit virgo, coniugata, vidua honesta & quid quādo precio corruptæ fuerint vel amore tantum insanitæ ibi vsque ad finem.**
- Lenocini reus est habens fœminam prostitutam ut lucrata ex coitu lenoni acquirat vulgo dicitur rufian. 3. Tom. fol. 277. columna prima. In princ.**
- Lenones utrum afficiantur poena infamiæ. 3. To. fol. 277. col. 1. in vers. Quæro utrum.**

Index Alphabeticus.

Lenonis vxor pro debito ciuili incarcerari potest licet alias vxorata etiam meretrix non possit. 3. Tom. fol. 274. col. 2. glo. Rufianes. in versu. Item mulier.

Leno praesumitur qui de adulterio quod cum non latet non indignatur. 3. Tom. fol. 228. col. 1. In principio.

Lenones propter eorum deestandum crimine omnino de ciuitate expellendi sunt. 3. To. fol. 274. col. 2. gl. Rufianes.

Lenones quam poenam subeant. 3. To. fol. 274. column. 2. in versu. Quæro quæ fol. 275. column. 1. & 2.

Lasæ maiestatis crimen plures modos incurrendi. 3. Tom. folio. 195. col. 1. ad med. & col. 2. gl. Alguinos.

Lasæ maiestatis reus an fiat habens accessum carnalem ad regis vel reginæ famulam ibi. col. 1. in add. in versu. Dubitatur an huiusmodi, & an pro tali regi sit orandum. 3. To. fol. 401. col. 2. in add. in versu. Quid autem ad finem.

Lasæ maiestatis reus quis proprie dicatur. 3. Tomo. folio. 195. columna secunda. in versu. Quæritur quis.

Lasæ maiestatis crimen vtrum committatur aduersus ciuitatem vel dominum non recognoscere tem superiore ibi. in versu. Vtrum autem.

Lasæ maiestatis reus an efficiatur rebellans contra Principis officialem puta prætorem alguazellum & similes. 3. To. fol. 196. col. 1. in versu. Quid autem esset &. 199. col. 2. in gl. Faria.

Lasæ maiestatis reus in primo capite qua poena feriat. 3. Tomo. fol. 196. column. 2. in versu. Et sic quæro.

Lasæ maiestatis in primo capite licet nobilis furca suspēdi potest ibi. in versu. Et adeo licet vsus contra obtrineat.

Lasæ maiestatis diuinæ rei filij efficiuntur infames vsque ad secundam generationem & inhabiles ad bona capienda ex successione cognatorum. 3. To. fol. 196. col. secunda. in versu. Et sic quæro.

Lasæ maiestatis diuinæ rei filij esto quod puniatur modo de quo proxime de quibus intelligatur an de natis ante vel post hæresim incurtam. 3. Tom. fol. 197. col. 1. versu. Sed est dubium vbi ad partes.

Lasæ maiestatis diuinæ rei filij non amittunt beneficicia ecclesiastica obtenta ante lapsum patris. 3. Tom. folio. 197. columna secunda. in versu. Tenendo.

Lasæ maiestatis reus efficitur maledicens imperatori vel regi ibi. in versu. Est præterea &. 210. col. 1. gl. Tales. in versu. Dubitatur &. 378. col. 1. glo. Mal de nos.

Lasæ maiestatis reus quando efficiatur non subditus. 3. To. fol. 199. col. 2. glo. Faria per totam vbi late de hoc crimine remissive.

Lasæ maiestatis reus an efficiatur quis ex sola scientia quia non reuelauit prodicionem quam conuictus testibus probatur scuisse. 3. Tomo. fol. 200. col. 1. ad finem &. col. 2. Per totam vbi ad partes.

Lasæ maiestatis crimen quot modis committatur & quot capita habeat. 3. Tom. fol. 200. col. 2. Ad finem.

Lasæ maiestatis rei efficiuntur facientes consentientes societates prædonum grassantium vulgo dichos saltadores. 3. Tomo. fol. 238. col. 2. glo. Aurant.

Lasæ maiestatis rei domus an diruenda sit. 3. Tomo. fol. 325. columna. 2. & an Cardinalem occidentis ibi.

Leuissima culpa quid sit fol. 211. col. 2. in versu. Leuissima culpa.

Legi Moyfi sicut Deus opti. Maxim. potuit aliquid addere vel minuire, an sic etiam promiserit dare populo Israelitico legem nouam aliam à lege Moysayca. 3. Tom. folio. 142. col. 1. quæstio. 24.

Legi Moyfi an aliquid detrahi addi vel minui possit. 3. Tomo. folio. 141. columna secunda. quæstione. 23.

Legi prohibitiuæ renunciari non potest fol. 139 col. 2. in versu. Suadetur. 2.

Legis nouæ & veteris præcepta qualiter distinguantur. 3. Tomo. fol. 150. columna prima. In quæstione. 29.

Leges non dedignantur sacros canones imitari. 3 To. fol. 24. col. 1. in versu. Et leges.

Lex ciuilis potest statuere poenam contra perjuros licet crimen ecclesiasticum sit. 3. Tom. fol. 184. col. 1. Ad medium.

Lex ciuilis vtrum prohibere possit ne iuramenta in contractibus apponantur & an ea annullare remiss. 3. To. fol. 185. & in versu. Et vtrum.

Lex correctoria iuris communis restringenda est. 3. Tom. folio. 32. columna prima. in versiculo. Tum quia.

Lex noua vtrum sit alia à lege veteri. 3. Tom. fol. 142. col. 2. quæstione. 25. &. 144. col. 1. &. 2. &. 145. col. 1. &. 2. Vbi ad partes.

Lex noua vtrum sit scripta vel mentibus tantum indita. 3. To. fol. 146. col. 2. quæstio. 26. &. 147. col. 2. &. 2. Vbi ad partes.

Lex quid sit & plures eius significationes. 3. To. fol. 43. col. 1. &. 2. Per totam.

Lex noua vtrum veterem legem impleat. 3. To. fol. 148. column. 1. quæst. 27. & column. 2. &. 149 column. 1. &. 2.

Index Alphabetica.

Legis præcepta qualiter subdiuidantur. 3. Tom. fol. 151. col. 1. quæst. 30. & 151. & 152. & 153 col. 1.

Legis præcepta moralia vtrum semper mancant & sint indispensabilia. 3. Tom. fol. 153. col. 2. quæstio. 31. vbi per conclusiones & 154. 155. 156. col. 1.

Legis præcepta cæremonialia & iudicialia an sint mutabilia & an mutata & euacuata sint. 3. To. fol. 156. columna. 2. quæstio. 32. & 157. colum. prima. 2.

Legem veterem quoad cæremonias & iudiciamutata esse & cessasse an possit per authoritates ostendi. 3. Tom. fol. 158. quæstio. 33. & 159. col. 1. & 2.

Lex semper inspicit quod frequentius accidere solet. 3. To. fol. 296. col. 1. In princ.

Lex puniens aliquem periurij poena cum poenalis sit extra suum casum trahi non debet. 3. Tomo. folio. 187. columna secunda. in versic. Item intelligas.

Lex poenalis vtrum & quando ad culpam obliget. 3. Tomo. folio. 304. columna secunda. In principio.

Lex à quo tempore ligare incipiat. 3. To. fo. 309 col. 2. gl. Que no passe.

Lex diffamari. C. de ingenuis & manumiss. in qua cunque causa intentari potest. 3. Tom. fo. 401 col. 2. gl. Pague ad finem.

Lex final. C. de edicto Diui Adriani Tollen. habet locum in testamento nūcupatio iusso red di inscriptis à iudice ex testiū depositionibus folio. 92. columna prima. in versiculo. Solemne dubium.

Lex fin. C. de edicto Diui Adria. Tollendo remedium etiam si cedatur transit in successorē ibi. in versic. Adeo locum habet.

Lex fin. C. de edicto Diui Adrian. Tollen. remedium summarium est ibi. in versic. Et quod sit summarium.

Lex fin. C. de edicto Diui Adrian. Tollen. remedium etiam contra titulo possidentes est summarium ibi. in versic. Quid autem.

Lex fin. C. de edicto Diui Adrian. Tollen. remedium impeditur mediante alio remedio à lege vel statuto possessionem sine apprehensione applicanti vt. l. 45. Tauri. ibi. in versic. Vtrum autem.

Lex fin. C. de edicto Diui Adrian. Toll. remediū non competit hæredi instituto in re certa dato sibi cohærede vniuersali fol. 92. col. 2. in versic. Vtrum autem.

Lex. 28. Tauri quintam partem bonorum parentum dispositioni relinquit omni alia substantia pro legitima filiorum reseruāda fo. 171. co.

2. in versic. Hinc infero quid de iure Lusitaniæ ibi. in versic. Item.

Lex Lusitaniæ quid de iure Aragonum ibi. in versic. Idemque existimo.

Lex. 2. C. de rescind. vend. remedium etiam in pē sione procedit fol. 187. col. 1. in versic. Et ad remittendam pensionem.

Lex. 2. C. de rescind. vend. remediū etiam finito contractu locationis locum habet ibi. in versic. Et remedium dict. l. 2.

Lex civilis non disponens circa substantiam & valorem matrimonij sed circa qualitatem ne malum inde proueniat valet folio. 23. columna. 2. ad finem in gl. Concejeramente in versic. Quia quando & quid hæc. l. non infringat libertatē ecclesiæ fol. 26. colum. 1. in versic. Nec existimādum.

Lex civilis continens honestatem ac publicam & communem vtilitatem tam à clericis quam à laicis seruanda est folio. 24. columna prima. In principio.

Lex civilis prohibens matrimonia contrahi claudesine iusta sancta & honesta est ibi. in versic. Sed ista lex.

Lex civilis imponens poenam blasphemis periurij & furarij & iuramenta in contractibus apponi prohibens & rationi & iustitiæ innititur. folio. 24. columna prima. in versic. Quarto ex eo probatur.

Lex civilis aliquid contra substantiam matrimonij statuens non habet vim legis sed tantum est persuasiva ac honestatem inducens fol. 25. col. 1. in versic. Nam leges.

Lex prohibens matrimonia clandestina adeo censetur iusta quod potius est extendenda & amplianda tāquam impediens innumera mala ibi. in versic. In tantum

Lex quando respicit factum non est curādum de iuris effectu & quomodo hoc intelligatur fol. 42. columna secunda. in versiculo. Nec huic confirmationi.

Lex permittens filijs familias testari contra iuris dispositionem est interpretanda iuxta regulas iuris communis vt testentur cum testibus legitimis & rogatis folio. 111. co. prima. in versic. Item & tertio.

Lex civilis inducens solennitatem testamentariā adeo iusta est vt deficiente solennitate relicta in eo etiam in foro animæ non debeantur fol. 59. col. 1. in versic. Ex quo inferitur & 105. col. 2. in versic. Secundo quia.

Lex civilis est pars legis diuinæ fol. 105. col. 2. in versic. Quibus est addendus.

Lex poenalis potius est restringenda quā ampliāda fol. 31. col. 1. in versic. In oppositum.

Lex

Index Alphabeticus.

Lex suspendens aliquem ad certum tempus non priuat eum beneficio perpetuo sed tatum commoditatibus quæ interim ratione officij provenire solent fol. 31. columna prima. in versi. Secundo quia.

Lex inducens incapacitatem hereditatis est poenalis fol. 152. col. 2. versi. Et facit.

Lex ubi requirit plures testes ad solennitatē aliquius actus semper necessum est illos a parte obligari fol. 88. columna prima. in versicu. Ratio potest esse.

Lex posterior per priorem intelligitur & interpretatur fol. 110. col. 2. in versi. Item leges.

Lex superioris potest adiuuari & distingui per inferiorem fol. 84. col. 1. in versi. Vel aliter secundum glo.

Lex civilis, si prohibet ligat in foro consciētiæ & obligat transgressorem ad peccatum fol. 105. col. 2. in versi. Lex enim.

Lex permittens aliquid si modo iusta sit, excusat agentem ibi. in versi. Si permittit.

Lex iusta seruanda est in utroque foro nisi sit fundata super præsumptione qua cessante non ligat in foro animæ fol. 106. columna. 2. in versi. Sic ergo lex iusta.

Lex civilis licet improbet iuramentum in pluribus casibus nihilominus contraveniens tali iuramento remanet periurus fol. 113. col. 2. in versi. Nam licet lex civilis.

Lex à principe sancita & promulgata non obligat nisi postquam à Republica & subditis recepta fuerit fol. 202. col. 2. ubi vide remiss. declarationem.

Lex ratione societatis lucra inter socios diuidens ut puta inter maritum & uxorem & similes in licite acquisitis locum habet fol. 162. col. 1. in versi. Quæritur de quibus.

Lex inferens poenam secundo nubentibus nō omnis est inuálida quinimo concernens fauorem filiorum in suo robore durat folio. 53. col. 2. in versi. Est tamen inquirendum.

Lex impediens liberum congressum ad contrahendum semel per mortem soluto matrimonio tã iure regio quã canónico annullatur ibi. in versi. Quæ vero.

Lex etiam ubi semel recepta fuit tollitur per consuetudinem contrariam legitime præscriptam fol. 202. col. 2. in versi. Secundus casus.

Lex tunc demũ nō recepta dicitur quando principe sciente per aliquos actus contrarios excluditur ignorante per decennium neglecta omittitur nec vlllo pacto fuerit admissa fol. 202. col. 2. in versi. Et tunc dicitur.

Lex puniens extrahentem triticum vel pecus extraregnum prout est. l. 26. titul. 19. libr. 6. ordi-

nam. an comprehendat repertum in via ante exitum territorij remiss. 379. colum. 2. in versi. Vtrum autem.

Lex de qua supra proxime an comprehendat minores quatuordecim annis ibi. in col. 2. in versi. Sed dubium.

Lex. 22. tit. 2. lib. 7. ordin. requirens ad validam renunciationem officij quod renunciatus post eam factam viuat viginti dies & similis regula Can cellariæ an sit fauorabilis vel odiosa. f. 407. col. 1. in versi. Quæritur vtrum.

Lex. 49. Tauri utilis & fauorabilis est rei publicæ Christianæ in sua prohibitione fol. 38. col. 2. in versi. Nam dicendum est.

Lex Canonica & sic sacrum. Conc. potest. matrimonium contrahentes cum consensu inhabiles reddere & quomodo hoc possit fol. 40. col. 1. in versi. Præterea amplius.

Libelli in actione ex empto forma fol. 197. col. 1. Secundum hodiernum causarum cursum.

Libelli formam ad rescindendum contractum à minore iuratum. 3. To. fo. 186. col. 2. ad fin.

Libelli in actione ex vendito formam folio. 197. colum. 1.

Libelli in actione locati formam fol. 197. col. 2.

Libelli in actione ex conducto formam fol. 198. col. 1. & ibi col. 2. vide replicam rei conuerti per viam exceptionis.

Libelli in actione negotiorum gestorum formam tam in directa quam in contraria & præmissa circa eam actionem fol. 204. colum. 1. & 2. Per totam.

Libelli in actione mandati forma fol. 207. col. 1. prima.

Libelli in actione mandati ad interesse forma ibi col. 2. ubi notabilia circa eam.

Libere verbum denotat omnimodam libertatem fol. 135. col. 2. gl. Puedan.

Licentia & consensus patris ut filius hereditatē adeat debet præcedere fol. 126. col. 1. in versi. Ideo licentia.

Licentia requisita ut filius possit esse in iudicio præcedere debet fol. 126. col. 2. in versi. Item licentia.

Licentia requisita ad contrahendum semper debet præcedere ibi. in versi. Similiter de licetia.

Licentia superioris ubi requiritur verbis eam expresse declarantibus significari debet fol. 139. col. 2. in versi. 8. Est dubium.

Ligam facere non licet. 3. To. fol. 238. col. 1. in versicul. Et ligam.

Lites ad propria ut aiunt villa vel ciuitatis attinentes summarie & sine strepitu & figura iudicij dirimenda sunt fol. 421. col. 2. glo. Figura de iurizio.

Locatio

Index Alphabetica.

Locatio ad longum tempus in casu prohibito à lege vel ab homine an valeat ad tempus permiffum vel in totum vitietur vt in contractibus ecclesiæ & alijs ad partes & resolutionem & limitationem fol. 203. col. 1. in verfi. Circa præmiſſa & col. 2. vſque ad fol. 204. col. 1.

Locatio bonorum ciuitatis quæ ſolennia requiratur remiſſi. fol. 204. colum. 2. in verfi. In locatationibus.

Locator ſi impedimentum ſuperueniat quo rem locatam tradere non poſſit ſine eius culpa dolo ve vel quo conductor ea iam tradita vti non poſſit non tenetur ad intereſſe ſicut nec conductor ad penſionem fol. 200. colum. 1. in verſic. Si tamen.

Locator poteſt eiſcere conductorem ſi filius creatur doctor eques aduocatus preſbyter fol. 201. col. 2. in verfi. Item etiam.

Locator licet cauſa refectionis inquilinum eiſcere poſſit cum tamen in ea iam reſecta reponere tenetur fol. 202. col. 1. In princ.

Locator ſi tempore locationis filium creauit doctorem equitem aduocatum iudicem preſbyterum non poteſt eis de cauſis conductorem eiſcere remedio. l. fin. C. locati fol. 202. col. 1. in verfi. Dubitatur ſi prædicti.

Locator vbi abſque culpa ſua rem locatam conductor tradere non poteſt ſatisfacit dando aliam æque idoneam licet veditor ad intereſſe teneatur in contractu venditionis in ſimili casu fol. 199. col. 2. in verfi. Aliam differentiam, vbi vide eius rationem.

Lucra extrinſeca diuidenda ſunt inter coniuges. capitale vero ſemper debet habere præcipuum qui illud adduxit fol. 167. columna. 2. in verſic. Lucra ergo.

Lucra conſtante matrimonio quæſita nõ diuiduntur nec communicantur inter ſponſos ante traditionem ad domum fol. 169. col. 2. in verfi. Et prima eſt & ibi vide plures limitationes.

Lucra quæſita in quocunque loco diuidenda ſunt vel non ſecundum conſuetudinem loci, vbi bona lucrata ſunt folio. 169. columna prima. In principio.

Lucra quæſita conſtante matrimonio inter putatios bona fide licet non veros coniuges communicanda ſunt folio. 169. colum. 1. in verſic. Vtrum autem.

Lucra habita inter coniuges conſtante matrimonio inter eos pro æquis partibus diuidantur folio. 163. columna ſecunda. in verſiculo. In præſenti.

Lucra inter coniuges communicantur à tempore quo ſimul cœperunt cohabitare fol. 164. co. 1. in verfi. Intelligitur tamen.

Lucra conſtante matrimonio acquiſita debet habere vxor licet propter viri ſæuitiam vel aliam cauſam à viri culpa dependentem ab eo diuerſiterit fol. 164. co. 1. in verfi. Quid autem erit vbi ad partes idem econuerſo ibi & fol. 170. col. 1. In princ.

Lucra conſtante matrimonio quæſita debet vxor habere licet propter mariti furorem cum viro non cohabitet ibi in verfi. Idem etiam & 170. col. 1. in verfi. Item etiam.

Lucra in matrimonio putatio quæſita diſſoluto tamen propter aliquod iuris impedimentum ſeu culpa alterius coniugis quando veniant diuidenda & à quo tempore vide diſtinctionem fol. 165. col. 1. In princ.

Ludovic. Romanus improbatur. fol. 44. col. 2. ad medium in verfi. Ex quo deducitur.

Ludere ad Zahordam lege prohibitus ſi vno die cum pluribus perſonis ludat an ſit vna tantum pœna feriendus. 3. Tom. folio. 236. columna. 1. In princ.

Ludere ad taxillos milites caſtrametantes prohibentur. 3. Tom. folio. 131. co. 2. gl. lugar & 132. colum. 1.

Ludere ad chartas impune quis poteſt vſque ad duos argenteos ſiue ad comedendum de iure regni. 3. To. fo. 233. co. 2. in verfi. Item impune & quid ſi hanc ſummam excedant an puniantur. 3. To. fol. 236. co. 2. gl. excepto. gl. Que pague & quid de iure regni col. 2. in verfi. De iure autem, vbi vide plures leges regni de ludo loquentes.

Ludens etiam licito ludo ad creditum id ſoluere non renetur. 3. To. fo. 233. colum. 2. in verfi. Eſt præterea:

Ludi quæſtiones plures remiſſiue. 3. To. fol. 235. col. 2. Per totam.

Ludens per alium an puniatur luſoris pœna. 3. To. fol. 386. col. 1. in verfi. Quid de ludente.

Ludens ad taxillos & alios ludos prohibitos ad quid teneatur iure ciuili & canonico. 3. Tom. fol. 232. col. 1. gl.

Ludi domus in qua luditur debet publicari. 3. To. fol. 135. col. 1. in verfi. Prima enim.

Ludi cauſa facta emptio & venditio an valeat. 3. To. fo. 387. co. 2. in verfi. Venditio ſeu emptio.

Ludus rei publicæ quā nocius ſit & quam late ab ea ex terminari debeat. 3. To. fol. 385. col. 2. in add. in verfi. Et adeo nocius.

Ludere videns an puniatur & plura de recipiente decem vt ludat triginta. & quid ſi ſit ibi impoſita pœna nomine alterius & an valeat pactum de non recedendo à ludo. 3. To. fol. 386. col. 1. In princ. in verfi. Quid autem inter.

Luſor ſi à iudice reſtituere lucrata compellatur & quando

Index Alphabeticus.

quando lucratus fuit collutores oppi pare inuitauit, & liberalitatem circa videntes exercuit, vulgo. baratos, an hæc etiam veniant in restitutionem. 3. To. fo. 386. col. 1. in vers. Quid autem si ex ludo.

Lusor scholaris si lucratus pecunias quas restitue re tenetur in pauperes eroget an satisfaciatur. vide. 3. To. fo. 386. col. 1. in vers. Quid descholari.

Ludo parta licet iure regio intra octo dies & per Inquisitionem intra duos menses repeti possint tamen de stylo studij Salmantini quocunque tempore restituuntur nulla præscriptione remporis valente. 3. To. fo. 386. col. 2. in vers. Vnu tamen aduerte.

Ludus schacorum quis sit, & an prohibitus, vide remiss. 3. To. fo. 388. in vers. De ludo autem.

Ludere videns si clericus sit, aut scholaris punitur alij vero non. 3. To. fo. 389. col. 1. in vers. Quid de vidente.

Ludi domus an confiscanda sit vel scamna & buseta super quibus luditur. 3. To. fo. 386. col. 1. in vers. Dubitatur.

Ludorum pessimus est taxillorum ludus. 3. To. fo. 386. c. 1. in vers. Horum tamen à quo inuentus fuerit ibi. col. 2. in vers. Imo quod. & per tota col. 1. & 2. & 387. col. 1. & 2. vbi vide declarationem alphabeti ludi.

Ludus chartarū vulgo dicho de naypes, à quo in uetus fuerit vide. 3. To. fo. 388. c. 1. in vers. qd aut.

Ludere nunquam amplius iurans sub poena religionis an contraveniens eam ingredi teneatur. 3. To. fo. 388. col. 2. in vers. finaliter, Dubitatur. vbi quando episcopus dispensare possit.

Lusor continuus vulgo, dicho tatur, quis proprie dicatur & quare sic dicatur. 3. To. fo. 385. col. 1. in add. in vers. Pro cuius.

Lusori clerico beneficium collatum nullum est. 3. To. fo. 385. col. 2. in vers. Clericis autem.

Lusorum receptatores, & habentes paratā domū & mensam, vt homines ad ludū inuitentur quā grauer puniendi sint. 3. To. fo. 234. c. 1. per tota.

Lusorum receptor ab aleatore percussus nō potest contra eum agere actione iniuriarū. 3. To. fo. 235. c. 1. in vers. Et isti nec furti contra eos agere, vt ibi.

Lusor ex duobus clericis examinandis ad beneficij collationem excluditur ratione ludi. 3. To. fo. 385. col. 2. in vers. Nam si sint.

Lusor furatus lapides ludivulgo dichos abonos, si cum eis grandem summam lucratus fuit, an & si eos restituat teneatur ad lucratæ summæ restitutionem. 3. To. fo. 386. col. 1. in prim.

Ludi causa pecuniæ mutuata an repeti possint. 3. To. fo. 387. col. 2. in vers. Quid si dentur.

Lusorum vno dicente se habere primera cum ve-

re nō haberet & socio qui triginta nouempuncta habebat, vt victo proieciente chartas vulgo echandose en la baraja quis manum lucrari debet. 3. To. fo. 387. c. 2. in vers. Sed dubium.

Lusor an possit vti cautela ad decipiendum socium puta si habens optimum ludum simulate dicat transeat, vulgo, vaya el naype. 3. To. fo. 388. col. 1. in vers. Sed se offert.

M

Maledicere aliquēvtrum liceat. 3. To. fo. 75. col. 2. in vers. Vtrum autem liceat. & 76. col. 1. & 2. per tota.

Mādatū quid sit. f. 208. col. 1. in prin: Mandati & iussus differentiam ibi. in vers. Dubitatur &c.

Mandatum continet liberā voluntatem iussus vero coactionem saltē reuerentialem circa dominū vel patrē. fo. 208. col. 1. in vers. Ex quo.

Mandatum quibus verbis constitui possit. f. 208. col. 1. in vers. Quæritur insuper.

Mādatum ex diuturnitate temporis præsumitur præcessisse. fo. 208. col. 2. in vers. Vtrum autē.

Maioratum quæstiones plures remissive. f. 116 col. 1. in vers. Plures alias quæstiones.

Maioratum fundans potest prohibere ne scēminæ succedat. f. 77. c. 1. in vers. Poteritq; fundans.

Maioratus cōstitutio est licita in foro animæ. fo. 77. col. 2. in vers. In tantum.

Maioratum constituens siue pater siue mater potest ad libitum dignū vel indignū eligere dummodo capax sit. fo. 77. col. 2. in vers. Vtrū autem. vbi ad partes.

Maioratus successio casu quo ob crimē læsæ diuinæ vel humanæ cōfiscatur ex clausulo constitutioni adiecta quod ex tunc transeat in sequentem in gradu non cōfiscatur, sed transit ad proximiorē. fo. 117. c. 1. in vers. Oritur tñ dubiū.

Maioratus bona attentio iure Castellæ nunquam præscribi possunt. fo. 122. col. 2. in vers. Et videtur nunquam vbi late remiss.

Maioratus instituendi licentiæ formam Hispano sermone in praxi receptā. f. 122. col. 2. ad med.

Maioratus cōstitutio qualiter fieri debeat eiuste nor. fol. 124. col. 2. vsq; ad 126. col. 1. in med.

Maioratus in eodem testamento à viro & vxore constitutus à superstite pro sua parte reuocari potest fallit vt ibi. fo. 118. col. 1. in vers. Dubitatur præterea vbi ad partes. vsque ad fol. 119. col. 2. in medio.

Maioratus possessor non potest constellanas perpetuas annuos redditus vel similia in præiudicium successorum constituere. fol. 415. col. 1. in vers. Non tamen poterunt.

Index Alphabeticus.

Maiores bona an confiscari possint ob crimen lætæ quando reus ea ab antiquis extraneis, seu ascendentibus habuit si in fundatione dictum sit quod non possint confiscari propter nullum crimen committendum à successore quod Deus auertat etiam aduersus diuinam vel humanam maiestatem. f. 198. c. 2. ad fi. 199. c. 1. & 2. in prin.

Maiores institutiendi licentia ante eius constitutionem obtineri debet nec sufficit si subsequatur. fo. 126. col. 1. in vers. Circa præmissa.

Maiores possessor dum viuit dominus est & dominum rerum maiores habet. fol. 128. co. 1. in vers. Tum etiam quia.

Maiores possessor tenetur indigentes fratres alere licet consuetudine lege Principis rescripto cautum non sit. f. 131. c. 1. in vers. Ex dictis supra

Maiores successio ad quam instituentis vocant filium ex filia nondum nubilis ætatis, & in defectum eius filium legitimatum eueniente casu substitutionis antequam filia nubat si tamen ea postea filium habeat an is an substitutus legitimatus admitti debeat. fo. 131. c. 2. in vers. Circa præmissa. vbi licet indecismus relinquat inclinat tamen in fauorem substituti.

Mandatus quomodo & quando de homicidio à se perpetrato teneatur. 3. To. fo. 268. co. 1. in vers. Et est inquirendum.

Mandans fieri clauem adulterinam ad infringendum carcerem velut aliud maleficium committat in domo seu arca alterius quomodo puniatur. 3. To. fo. 382. col. 1. in vers. Quo fit.

Marito vendente rem propriam cum pacto redimendi si redimat matrimonio constante, & res efficiatur maioris valoris quam antea fuerit an illud augmentum communicetur ad partes. fo. 167. col. 2. in vers. Hinc etiam:

Maritus an possit abscindere membra virilia ab adultero in flagranti deprehenso. 3. To. fo. 393. c. 1. in add. in prin. vbi qd si adulter clericus sit.

Maritus si concubinam habeat excluditur à petitione bonorum adulteræ vxoris per compensationem licet à pœna corporali ipsa non liberetur. 3. To. fol. 393. col. 1. in add. 1. ad finem.

Maritus quocumq; in loco deprehensus in adulterio cum vxore vel sponsa de presenti licite interficere potest. 3. To. f. 263. c. 2. in gl. O si lo fallara.

Maritus vel alter coniugum vendens aliquam domum, seu fundum & pecuniam in alia re consumens non tenebitur alteri ad eius diuisionem. fol. 158. col. 2. in vers. Et sic per præmissa. vbi ad partes & duas communes contrarias.

Maritus si ante matrimonium habeat fundum, vel domum sine usufructu licet eum postea acquirat, non iudicatur quo ad diuisionem diuersa res cum habeat eam de præterito. f. 166. c. 1. in vers. 7. suadetur.

Maritus si tempore contracti matrimonij habeat fundum estimatione reipub. valoris mille aureorum licet is extrinseca ratione postea duo millia valeat nihil augmentum vxori concicare tenebitur. fo. 166. c. 1. in vers. Nā si maritus. & col. 2. in vers. Sed huic ultimo. vbi ad partes.

Maritus durante matrimonio non potest donare lucra constante quæ sita in præiudicium vxoris fraudulentè. fo. 171. col. 1. vbi quomodo hæc fraus detegatur. & fol. 170. col. 2.

Maritus quomodo vxorem tractare debeat & diligere. f. 157. col. 1. in vers. Nec ipsam. vbi quod ex causa licet eam modice corrigere.

Maritus ante matrimonium emens domum cum titulo & bona fide à non domino, si eam constante matrimonio cursu temporis præscribat, an teneatur vxori concicare. f. 167. c. 2. in vers. qd aut erit.

Maritus contra vxorem aliquid sibi surripientem agit actione rerum amotarum vel conuerso. f. 157. col. 2. in vers. Et ideo. vbi vide rationem quare non furti.

Maritus quando non teneatur communicare vxori bona soluto matrimonio eo constante quæ sita. fo. 158. col. 2. in vers. Nisi probet.

Maritus donationis causa potest repudiare hereditatem ei delatam nec ex hoc vxori donataria facta donatio erit nulla censenda. fo. 169. co. 2. in vers. Ratio est.

Maritus cautus debet facere inventarium tempore contracti matrimonij, vt postea eo soluto possit deducere tanquam capitale ea quæ sua propria ad id adduxerit ne vxor præterdat communionem. fo. 170. col. 2. in vers. Et is cautus.

Maritus potest recipere vsuras dotis non solutæ debito tempore ratione damni emergentis ex re sibi pignolata. 3. To. fo. 20. col. 1. in vers. Ex eadem. vbi late de cap. salubriter. de vsuris.

Maritus oppressorem & violatorem vxoris festinantem ad eam per vim copulam occidere licite potest. 3. To. fol. 264. col. 1. gl. muger.

Maritus an possit agere actione iniuriarum si ei dicatur tædet te non esse cornutum. 3. To. fo. 393. col. 2. add. 2. in vers. Et an maritus.

Maritus coniugalem degens vitam cum vxore adultera & quæ non poenituit auctor est turpitudinis & peccat mortaliter. 3. To. fol. 318. co. 1. in vers. Et maritus.

Maritus seu sponsus de presenti vxorem seu sponsam de presenti in adulterio deprehensam occidere potest etiam si alter fugiat dummodo sit in continenti. 3. To. fol. 311. col. 1. gl. si el.

Maritus habens concubinam in simul cum vxore cum sit perfidus infamis & aleuofus dicitur turpis persona ad hoc vt institui possit ab aliquo tertio excluso fratre. 3. To. f. 203. col. 1. in vers. Et ille quia habet.

Maritus

Index Alphabeticus.

Marius & vxor debet esse participer bonæ, & male fortune. 3. To. f. 323. c. 1. vers. Et ideo dicitur.
 Mariti coitus cum concubina domi retenta punibilis & accusabilis est. 3. To. f. 367. col. 1. in vers. Sed intellige.
 Maritus concubiniarius qua poena teneatur. 3. To. fo. 313. col. 2. gl. Ningun hombre.
 Maritus bis contrahens matrimonium viuente prima vxore alicuius criminis reus indicatur. 3. To. fol. 317. col. 2. glo. Por palabras.
 Maritus occidens adulteram vxorem propria auctoritate non precedente iudicis sententia peccat. fo. 199. col. 1. in vers. Vnde infertur. & ibi vide rationem.
 Mariti licentia ad hoc, vt vxor contrahere possit quare ponatur in capite instrumenti, vel scripture. fo. 126. c. 1. in vers. Et sic licentia mariti.
 Masculinum comprehendit foemininum etiam in poenalibus, & odiosis in materia indifferenti & competenti tam masculis quam foeminis. f. 46. col. 2. in vers. In oppositum.
 Masculinum quando concipiat foemininum remissiuè. fo. 47. col. 1. in vers. Quando ergo.
 Masculinum sub foeminino non comprehenditur. 3. To. f. 69. c. 1. gl. ni alguna. in vers. Non ergo.
 Masculus praefertur foeminae quando discordant in praesentando. fo. 115. col. 2. in vers. Facie vbi examinatur dictum Baldi. in l. 1. ff. de se nato-rib. latissime.
 Materia indifferens quae vniuniformiter contingit masculos & foeminas comprehendit genus masculinum. 3. To. fo. 45. col. 2. in vers. Dubitatur.
 Mater transiens ad secundas nuptias priuatur filiorum successione. fo. 100. c. 1. ibi. vt cum mater.
 Mater intra annum filio impuberi tutorem non petens priuatur eius successione ibi. in vers. Vel eum.
 Mater vnicum filium habens ei ab intestato decedenti si alias se indigna non fecit pleno iure succedit ibi. in vers. Mater si vnicum.
 Mater conuolans ad secunda vota petito tutore filio ei succedit in bonis à filio quaesitis pleno iure ibi. in vers. 2. conclusio.
 Mater habens plures filios transiens ad secunda vota petito eis tutorem decedenti ab intestato succedit in bonis à patre habitis quo ad vsumfructum proprietate alijs fratribus referuata ibi. in vers. 3. conclusio. & ibi vide rationem.
 Mater filio suo vel naturali vel spurio dum descendentes absint ab intestato succedit excluso patre. fo. 101. col. 1. in vers. Quinta regula. vbi quid si mater sit illustris.
 Mater filiam ad fornicandum vendens qua poena teneatur. 3. To. fo. 275. col. 2. in vers. Et mater.
 Mater non potest filium spurium sibi heredem instituere. f. 69. in vers. Dubitatur etiam. col. 2.

Matre ad secundas nuptias conuolante, nec postulatō tutore suo impuberi bona secundi mariti tacite pupillo obligantur. fo. 101. col. 1. in vers. Illud etiam. vbi ad partes remissum.
 Mater non amittit tutelam ob sponsalia de futuro quam iam detrectam habebat secus in acceptanda. f. 37. col. 2. in vers. Et praemissa limitatio.
 Matthaei, 18. & Luc. 17. Illud, in ore duorum, vel trium, primum necessitate, secundum abundantiam denotat. f. 84. c. 1. in prin. in vers. Vel aliter.
 Matrimonium contrahens in facie ecclesiae & vicinis scientibus excusatur à poena cap. cum inhibito. de clandestini. desponsat. & constitutionis Synodalis Salmantinae. 42. vbi quid in casu. l. 49. Tauri. f. 35. c. 2. in vers. Et sic quo ad poenam.
 Matrimonium clandestinum ante S. C. T. dicebatur quando foemina contrahebat absque scientia parentum vel eorum sub cuius tutela vel cura erat. f. 36. col. 1. in vers. Clandestinum.
 Matrimonium clandestinum contrahens, quod ex post facto nullum apparuit vtrum probata nullitate eximatur à poena. l. 49. Tauri. fo. 38. col. 1. in vers. Est tamen dubium.
 Matrimonium quot modis dicatur clandestinum ibi in vers. Plura tamen. & f. 173. col. 2. in prin.
 Matrimonium semel contractum licet iure canonico irritari non possit si tamen parochus & testes non interueniant attentio. S. C. T. irritatur. fo. 40. col. 2. in vers. Iuxta praedicta.
 Matrimonium per verba de praesenti contractum inter inhabiles aetate licet iure canonico secuta copula osculo amplexu validum efficeretur tamen hodie ex S. C. T. est inualidum. fo. 41. col. 1. in vers. 6. per dictum.
 Matrimonium de facto contractum cum secundo coniuge viuente primo licet sequuta copula non potest subsistere etiam sublata e medio prima, ea vero non sequuta potest. f. 47. col. 2. in vers. Queritur quando.
 Matrimonium contractum sub conditione honesta praesente parcho & testibus licet attentata Canonistarum opinione adueniente conditione nullum postea consensum exigat tamen hodie iuxta. S. C. T. approbans in hoc theologorum opinionem requiritur nouus consensus. f. 41. in vers. 6. Etiam col. 2.
 Matrimonia contracta à filiis familias sine parentum licentia etiam ante S. C. T. valida erant. fo. 39. col. 2. in vers. Constat etiam. vbi vide illationem contra doctores.
 Matrimonium à muliere contractum non certo certiorata de morte primi coniugis dirimi non debet donec clare constet viuere primum maritum. fo. 50. col. 2. in vers. Oportet tamen. vbi quod in hoc cautus debet esse iudex.

Index Alphabeticus.

Matrimonium licet requirat verba admittit tamē voluntatem expressam per signa cōsensum ex primētia fo. 208. c. 2. in vers. Quemadmodum.

Matrimoniu bis contrahens viuente altero cōiuge vltra alias pēnas quas subit cōmittit aleue 3. To. fo. 202. col. 1. litera. a. & 366. col. 2. gl. es calo. & 367. co. 1. & 3. To. fo. 404. co. 2. gl. se de sposare. vbi qd in despōsato p verba de p̄senti.

Matrimoniu cōtrahens scienter in gradu prohibito à iure ipso iure excōmunicatur. 3. To. fo. 364. col. 1. gl. falsa. vbi vide alias eius pēnas. & ibi. col. 2. quod potest cōtra eum procedi tanquam contra de fide suspectū, & fo. 319. co. 1. in vers. Si probetur, quā autem iudices mouere debeāt ibi. in vers. Sed iudices.

Matrimoniu per verba de futuro contractum non efficitur de p̄senti propter copulam carnalem post promissionem de cōtrahendo subsequutam. 3. To. f. 289. co. 1. in vers. Infertur etiā nisi p̄cedant monitiones vt ibi.

Matrimoniu contrahens seruata forma. S. C. T. si postea sciat impedimentū aliquod an propria auctoritate absq; iudicis sententiā ab ea separari valeat. 3. To. f. 318. c. 1. in vers. Dubitari pōt.

Matrimoniu quoad vinculu ppter adulteriū non dissoluitur. 3. To. f. 309. c. 1. gl. Porquē, in prin.

Matrimoniu de p̄senti contrahi non potest ante. 14. annos in viro, in fœminā ante 12. 3. To. fo. 410. co. 1. in gl. de catorze, vbi quare minus temporis in fœminā exigatur spaciū.

Matrimoniu p̄sumendū potius est quam concubitus. 3. To. f. 299. c. 2. in vers. His etiam.

Matrimoniu bis cōtrahisse Titium accusans viuente primo coniuge non iuuatur p̄sumptio ne. l. fi. C. de sacros. eccles. quod quis p̄sumitur viuere centum annis. 3. To. fo. 318. col. 2. in vers. Quæri etiam.

Matrimoniu quid sit. fol. 7. col. 2. in versic. His p̄missis. vbi latē de eius significatione.

Matrimoniu quod sit sacramentū & plura de eius commendatione. fo. 1. co. 1. gl. Alto. & quod sit vnum ex septem Sacramentis ecclesiæ. fol. 8. col. 2. in versic. Dubitatur etiam.

Matrimoniu cōtrahi potest inter absentes per nunciu vel epistolā ad hoc specialiter constitutam. fo. 2. co. 1. in vers. Quid autem.

Matrimoniu etiā p pcuratorē cōtractū sacramentū dicitur. f. 2. co. 2. in vers. Vtrū aut. & f. 9. c. 1. in ver. Vtrū aut. vbi ad partes. & f. 10. c. 1. & 2.

Matrimonia libera esse debēt, & sine coactiōe etiā si antea p̄cesserint spōsalia de futuro & ni sint libera nō valēt. f. 2. c. 2. in vers. Itē matrimonia.

Matrimoniu contrahere promittens obligatur ex vi p̄actionis. f. 3. c. 1. in vers. His etiam facit

Matrimoniu semel cōtractū est inseparabile si se

mel copula cōsumetur. f. 23. c. 1. in vers. Qd sit.

Matrimoniu contractum inter eos quos publicæ honestatis impedimentum prohibebat sub conditione si Papa dispensauerit secuta dispensatione nouum cōsensum exigit. fo. 16. col. 1. in vers. Dubitatur vltorius.

Matrimoniu cōtrahētes in casu de quo supra etiā si per aliquod tempus seuerint dispensatū fuisse à Papa, nihilominus ante nouum cōsensum possunt dissentire ibi. c. 2. in vers. Ex quibus.

Matrimonio cū B. contracto, quē licet aliq; nuptia falsis tamē adducta p̄bationibus de morte primi mariti in facie ecclesiæ & p̄habita debita solēnitare cōtrahit si primus vir eam petat obtinere, si eo mortuo secundus eā ducere velit poterit vtiq; licet tūc requiratur nouus cōsensu. f. 17. c. 1. vers. Circa p̄missa. & f. 18. c. 1. in vers. Ex quo clare, & quod solēnitates sint reiterandæ. f. 19. co. 1. in vers. Et cū in p̄senti.

Matrimoniu cur potius quam patrimoniu dicitur. fol. 8. col. 1. Quæri etiam.

Matrimoniu ex eo potius à matre deriuatiōe capit, qā habita prolis ratiōe maior certitudo in matre versatur ibi. in vers. Est dicendum.

Matrimoniu clandestine contractum absq; ministro ecclesiæ an sit verum sacramentum. fol. 11. col. 1. in vers. Ex quibus inferri.

Matrimoniu esto quod sit sacramentum an conferat gratiam ibi. in vers. Esto quod.

Matrimoniu licet dolo cōtractum si tamen consummatum non annullatur. fo. 15. c. 1. in vers. Dubitatur vtrum casum tamen, in quo annullari potest ibi. in vers. Et certē.

Matrimonio ita clandestinē cōtracto, vt per testes probari nō possit inter T. & B. si metu parentum Titius ducat semproniam Berta Paphilo nubat ratione maioris mali vitadi secundū matrimoniu persistet licet hodie attēta dispositiōne S. C. T. nullū sit priori tamē casu vide remedia quibus ij primi cōiuges existētes in mala fide animę mederi possint. f. 16. c. 2. vers. dubiū est.

Matrimonia debent publicē cōtrahi & quare. fo. 23. col. 2. gl. concejamente.

Matrimoniu cōtrahens iuxta formā S. C. T. f. 24. c. 1. de reform. in vers. Quia aliter p̄sentibus ad minimum duobus testibus, & parcho peccat mortaliter nō seruatis alijs, de quibus ibi. f. 26. c. 1. ad fi. in vers. Et primum.

Matrimoniu clandestine, vt supra cōtrahens in legibus ciuilibus & canonicis contemptum peccat, excusatur tñ ex causis de quibus ibi. f. 27. c. 1. in pr.

Matrimoniu clandestine cōtrahentium pēnas iure huius regni ante S. C. T. fo. 29. col. 1. in gl. Encubiertamente.

Matrimoniu clandestine cōtrahens ante S. C. T. centum

Index Alphabeticus.

centum quadratos camerae regis iure huius regni soluebat, itē mortaliter peccabit ibi. in pri.
Matrimonium de praesenti metu contractum nō conualefcit per mutuam ac spontaneam cohabitationem. fol. 41. col. 1. in vers. 5. celsabit.
Matrimonium nulliter cōtractum ex defectu solēnitatis à S. C. T. requisitae interueniēte post ea solennitate conualefcet. fo. 42. col. 1. in vers. Vltērius dubitatur.
Matrimonij clandestini prohibitio quibus rationibus praecipue innitatur. fo. 27. col. 2. in vers. Quāri etiam potest.
Matrimoniu in facie ecclesiae corā duobus testibus cōtractum ante S. C. T. praeferebatur clandestinē contracto cuius probationem partium confessio fama ac vnus testis iuuabant. fol. 29. colū. 1. in versic. Hinc dicebatur. & ibi contra Doct. quod in hoc nulla detur specialitas.
Matrimonium clandestinē contrahentes pecunia ria ac excommunicationis poena plectūtur. fo. 30. col. 1. in vers. Item solent.
Matrimonium quando dicatur clandestinē cōtractum. fol. 34. col. 1. in vers. Circa istum.
Matrimonium aliquando dicitur clandestinum quando absque testium praesentia fuit contractum ibi. in vers. Nam aliquando.
Matrimonia clandestina licet inter contrahentes consensu ipso perficiantur, & sic quoad Deum valeant iudicio tamen ecclesiae dirimuntur ibi. in vers. Deficit enim.
Matrimonium contractum scienter vel ignoranter viuente primo coniuge est nullum sicuti, & consensus eo superflite praestitus. fol. 18. col. 1. in vers. Ex quibus.
Matrimonium contractum cum secunda viuente prima per mortem primae nō conualidatur cū secunda. fol. 19. col. 1. in vers. Facit.
Matrimonium inter parentes & filios spirituales non permittitur. fo. 96. col. 2. in vers. Inter hos.
Matrimonij sacramētum à Deo Optimo Maximo in paradiso terrestri institutū fuit, & in statu innocentiae. fo. 20. litera b. co. 1. gl. Que el el parayso.
Matrimonium praecipue cōtrahi debet causa prolis tum fornicationis vitandae ex alijs vero causis licet non ritē contrahatur tamen valet. fol. 20. col. 2. in versic. Ex quibus infertur.
Matrimonij coniugale foedus tria praecipue bona parit fidem, prolem, sacramentum ibi. col. 1. gl. tres bienes.
Matrimonij contracti primum pignus fides est inter coniuges, & ad quid praestetur. fo. 21. col. 2. in vers. Sic igitur primum.
Matrimonij secundum pignus proles dicitur, & quare. fol. 21. col. 2. in versic. proles.

Matrimonij bonum praecipuum est sacramētum. fol. 22. col. 2. in vers. Dicimus.
Matrimonij vinculū nō dissoluitur viro post consummatum matrimoniū ad sacros ordines promotō etiā ex ore consentiente adeo quod hoc casu tenebitur de necessarijs vxori providere. fol. 22. col. 2. in vers. Ex quo infertur.
Matrimonij causa adeo veritati innititur, vt deficiente auctore omnino in probatione reus iuramentum subire teneatur. fol. 34. col. 2. in versic. Quod est notandum.
Matrimoniu dicitur clandestinum cū in eo nō seruātur solēnitates institutae in cōtrahendis matrimonijs ab ecclesia. f. 35. c. 1. in vers. 2. modo.
Matrimonium in facie ecclesiae cōtractum, & vicinis scientibus non potest dici clandestinū licet banni & denunciationes non praecesserint ibi. in vers. 3. modo.
Meliorationes in re mariti factae constante matrimonio ipsi marito cedunt licet earum aestimatio communicari coniugi debeat. fo. 168. col. 1. in vers. Item meliorationes.
Melioramenta sunt quid proprium. fo. 133. co. 2. in princip.
Mēbrum aliquod vbi ob delictū amputandū est, manus, dēs, auris pes infirmius amputandū erit nisi lege exprimatur quod sit dextera, vel sinistra. 3. To. f. 258. c. 2. in vers. Et idem de pede.
Mensis executori datus ad publicationē testamēti intelligitur ab admonitione ad hoc, vt priueatur sibi in testamento relicto. f. 138. c. 1. in pri.
Mercator negotiari solitus agere potest ad interesse ratione lucri cessantis. 3. To. f. 20. c. 1. vbi vide exemplum & confirmationem & remiss. praxim articulandi interesse.
Mercator habens centum aureos statim cōsumendos in mercibus quibus in nundinam illatis certum erat probabiliter decem lucraturum ea decem ab amico si mutuet licitē petere poterit. 3. To. fol. 22. col. 2. in princ.
Mercator seu campfor fallitis priuilegio immunis non gaudet & qua poena feriatur. 3. To. f. 321. col. 1. in prin. in vers. Et idem dicerem.
Mercator negotiadi causa emendi vēdendique ad ferias exēptas vulgo dictas, francas profectus quando, & vbi tenetur soluere gabellā. fo. 322. col. 2. gl. Mercados vbi quando excuserur.
Meretrices signum afferre debent vt ab honestis foeminis discernantur. 3. To. fo. 78. c. 1. in vers. Et meretrices.
Metatus vulgo dictus aposentador qualis esse debeat. 3. To. fo. 402. col. 2. in add.
Metatus an possit recipere aliquid, vt reseruet aliquem ab hospitando. 3. To. fo. 403. c. 1. in vers. Et an possit.

Index Alphabeticus.

- Metatus an totam domū hospitio designare possit ita quod habitatio domino nō relinquatur. 3. To. fol. 402. col. 1. in add. in vers. Et an tota domus.
- Metati lineam impositam super domo hospitij radens qua pœna teneatur. 3. To. fo. 402. col. 1. in add. in vers. quia si eius.
- Miles si tempore belli castri custodiam suscipiat etiā si violēter ab eo auferatur tenebitur. f. 201. col. 1. in vers. Et idē si miles. vbi vide rationē.
- Miles qui clericum portionarium insidiosē de nocte in facie & naribus vulnerauit statim captus sequenti die nona hora ante meridiem in loco delicti furca fuit suspensus. 3. To. fo. 218. col. 1. versic. Et ita vidi.
- Minor inueniens se læsum in contractu iuramento firmato ante omnia debet petere relaxationem iuramenti ad effectū agendi. 3. To. f. 186. col. 2. vbi an ad eam requiratur partis citatio, & ibi vide libellum.
- Monachi mendicantes cū licentia prælati possunt esse testes in testamento. fol. 89. c. 1. in princip.
- Monachus non reddens rationem administrationis bonorum ecclesiæ post mortem etiam puniatur, & in stereo extra cor metierum sepelitur. 3. To. fo. 266. col. 2. in vers. Facit nono.
- Monachus professus testari non potest. fo. 65. c. 1. in vers. Idem dicendum.
- Monasteria dicuntur filij fisci. fo. 96. co. 2. in versic. Inter legitimos.
- Monasterium quod habetur loco filij si prætereatur quasi de nouo agnascendo testamentū rumpit. fol. 67. c. 2. in vers. Prædicta vera sunt.
- Monasterium ab intestato succedit monacho statim dum professionem facit. fol. 103. col. 1. in vers. Quarta regula.
- Mostrencus vulgo dictus seu is ad quem rerum inuentarum restitutio competit si non seruet formam. l. 1. tit. 12. lib. 6. ordin. tenebitur tanquam fur. fo. 371. col. 1. glo. furto.
- Moneta quare dicatur & vnde. 3. To. fo. 192. c. 1. in vers. Vnde moneta. vbi etiā de numismate.
- Moneta falsa quando dicatur. 3. To. fo. 374. co. 2. in vers. Verum.
- Monetam regis iam conflata iterū fundens, an & quando teneatur. 3. To. fo. 293. c. 2. ad fin.
- Monetam bonam recipere recusans qua puniatur pœna. 3. To. fo. 193. c. 2. in vers. refutans autem.
- Monetā regis vt eā de regno extrahat diminuens quomodo puniatur ibi. in vers. Si quis autem.
- Monetam falsam scienter expendens quam pœnam subeat. 3. To. fo. 375. col. 1. in vers. 2. principaliter.
- Monetam cudere in regno Hispaniæ nulla potestas siue secularis siue ecclesiastica sine principis privilegio potest. 3. To. fo. 192. c. 1. in vers. Et sic in nostro.
- Monetam cudendi privilegium regibus solū vel ciuitatibus non priuatis personis indulgeri potest ibi. in vers. Intellige tamen.
- Monetā falsam cudens vel fieri mādans quō puniatur. 3. To. 347. c. 1. glo. faze moneda.
- Monetam bonā tōdens radens tingens quomodo puniatur. 3. To. fo. 193. col. 1. in vers. Quid autem. 375. col. 1. in vers. 3. principaliter.
- Monetæ falsæ criminis an reus erit qui minimam monetā falset. 3. To. f. 375. c. 2. in vers. Queritur.
- Monialis se carnaliter cognosci passa quomodo puniatur. 3. To. f. 316. c. 1. vers. religiosa vero.
- Monopolium vulgo dictum monipodio quid sit & an prohibitum. 3. To. fo. 244. c. 2. gl. ni sagā.
- Moriēti cuilibet de vna arte seu officio sine agnatis & cognatis congregatio confraternitas, seu collegium illius artis ad bona veniunt excluso fisco. 3. To. fo. 372. col. 1. in princ.
- Mors viri qualiter probanda sit relinquitur arbitrio iudicis. fol. 50. col. 1. in vers. Mors autem.
- Mortis pœna plures casus in quibus quis feritur. 3. To. f. 91. c. 2. in vers. Plures casus remissiue.
- Mors omnis præsumitur secuta nisi p̄betur in pugna contigisse. 3. To. f. 267. c. 2. gl. toda muerte.
- Mortem asseueras vel eā proditoriē inferēs quomodo puniatur. 3. To. fo. 370. col. 1. gl. muerte.
- Mors viri qualiter probanda sit vt vxor cum alio cōtrahere possit. 3. To. f. 318. c. 2. in vers. Quaritur ulterius.
- Moriens sponte sine confessione, & cōmunionē præsumitur hæreticus & ei denegatur ecclesiastica sepultura & dimidietatem bonorum fisco applicandā amittit. 3. To. f. 368. c. 2. gl. muriere.
- Mortis metu plura licent alias in iure prohibita. f. 200. c. 2. in vers. Propter mortis timorem.
- Mortis metu licet aggressorem interficere ibi. in vers. Nam licet.
- Mortis vitandæ causa licet corrumpere aduersarium ibi. in vers. Item propter.
- Mortem violentam licitū est fugere ibi. in vers. Item mortem.
- Mortis vicini metu licet etiā proximi aduersariū interficere ibi. in vers. Non solū. vbi quod mortaliter peccat omittens talem defensionem.
- Mulier de iure civili non potest esse testis in testamento. fo. 86. co. 1. in vers. De iure autem civili.
- Mulier transiens ad secūdas nuptias non tenetur reseruare filiis prioris matrimonij donata à primo marito in remunerationem nobilitatis, vel iuuentutis. f. 73. col. 2. in vers. Vnde infertur.
- Mulier, quare & cuius significationis gratia, de cocta viri effecta fuit manu Domini Dei nostri. fo. 157. col. 1. in vers. Et idē.

Index Alphabeticus.

Mulier mariti creditrix præferenda est cæteris creditoribus & ei tradendus maritus debitor iuxta pragmaticeam. 80. f. 245. c. 1. in vers. An mulier. & 3. To. f. 345. co. 1. in vers. Sed est dubium.

Mulier an propter adulterium dotem amittat. 3. To. fol. 290. col. 2. in vers. Dubium est.

Mulier maritata etiã si meretrix sit dũ tamen maritus adulterij author nõ sit incarcerari non debet. 3. To. f. 294. c. 2. in prin. in vers. Quo fit.

Mulier etiam inhonestæ vis inferenda non est ad eam cognoscendam. 3. To. fo. 264. col. 1. ad fin. in vers. Sed vis.

Mulierem etiam inhonestam per vim cognoscens quomodo puniri debeat. 3. To. fo. 264. col. 2. in vers. Poena

Mulier de iure regni potest esse testis in codicillis. fo. 87. col. 2. in vers. Vtrum autem.

Mulier adulterium committens intra annum luctus vel post an debeat dotem amittere sicuti si viuo marito commisisset remis. f. 171. c. 2. ad fi.

Mulier nupta scienter cum secundo contrahens vna cum secundo viro adultero poenam adulterij subiit. fo. 44. co. 2. in vers. Si tamẽ mulier.

Mulieres panem coctum vendentes vulgo dictæ panaderas quæ à scholaribus recipiunt triticum reddituræ in pane cocto non gaudent privilegio. l. 62. Tauri. 3. To. fo. 336. c. 2. in princ.

Mulier sicuti propter adulterium amittit dotem marito applicandam sic etiam ob viri adulteriũ lucratur donationem propter nuptias. f. 21. co. 1. gl. tres bienes. in vers. Nam sicut mulier.

Mulier bona fide credens primum maritum mortuum si eo viuo secunda vota petat an poenam binubæ subeat ad partes. fol. 49. co. 2. in vers. Circa huius. & fol. 50. co. 1.

Mulier contrahens binas nuptias nisi prius certiorata de morte primi mariti per nuncium punitur vna cum secundo viro poena adulterij. fo. 50. col. 1. in princ.

Mulieris habitum sumens ad effectũ intransiendi monasterium & corrupendi monialem vt peccet. 3. To. fo. 352. co. 2. in addi. vbi quod excommunicatur quomodo vero puniatur. fo. 355. col. 2. in vers. Assumentes. &c. eod. to.

Mulierum plures fauores. vide fo. 46. co. 1. in vers. Ergo huiusmodi poena.

Mulier debet claudere os vuluæ dum vir abest. f. 50. col. 1. in vers. Et Baldus ait.

Mulier secunda vota petens amittit privilegium, & immunitatem prioris mariti. fo. 52. col. 1. in vers. Mulier transiens.

Mulier transiens ad secunda vota nõ petito tutore filijs prioris matrimonij nec re diti ratioe administrationis si quã habebat eis nec ex testamento iure substitutionis nec ab intestato si mo

riuntur in pupillari etate succedit. f. 54. in col. 1. in vers. Deducitur. Idem si licet non nubat luxuriose tñ viuat. ibi co. 1. in vers. Idem dicẽdũ.

Mulier cõiugata potest adire hæreditatem absq; mariti licentia cum beneficio tamen inuentarij non alias. fol. 144. col. 2. in vers. Ideo quẽ.

Mulier transiens ad secunda vota tenetur reservare filijs prioris matrimonij proprietatem bonorũ quæ habuit à primo marito vel ex successione filiorũ prioris matrimonij. fo. 54. co. 2. in vers.

Item tenetur. & 92. c. 2. in vers. Hodie tamen.

Mulier habita licentia à filijs prioris matrimonij secunda vota petens nullã poenam subit secundo nubentiũ. f. 54. c. 2. in vers. Et primũ remediũ. vbi vide plura remedia quibus hæ secundo nubentium poenę velari possint. & 92. c. 2. in vers. Quarto idem probatur & verũ requiratur cõsensus omniũ filiorum vel sufficiat maioris partis ibi in. d. f. 54. in vers. Circa præmissa.

Mulier transiens ad secundas nuptias intra annum luctus perdit vestes lugubres. f. 93. co. 1. in vers. Perdit etiam.

Multa ratione incertitudinis tolerantur quæ si certa essent nõ tolerarentur. 3. To. fo. 97. col. 1. in vers. Et multa.

Mutans habitum virilem cum foeminino vel contra an & quomodo puniatur, & qui primus hunc vsũ introduxerit. 3. To. fo. 353. co. 1. in prin.

Mutuarius principalis utrũ à mutante fideiussorem non inueniente possit petere id quod ipse pro fideiussore daret. 3. To. fo. 23. c. 1. in vers. Sed quæro vbi ad partes.

Mutuans frumentũ antiquum vt nouum tempore solutionis soluatur an sit vsurarius. 3. To. fo. 25. col. 1. in vers. Hinc inferitur.

Mutuans ea cõditione, vt vadat ad apothecã suam ad emendũ, molendinum ad molendũ, furnũ ad coquendum committit vsuram ibi. in vers. Ex eadem quæstione. vbi vide rationem.

N.

Atus octauo mense naturaliter vivere non potest. fo. 104. co. 1. in vers. Confirmatur.

Natura cõtractus potius quã verba attendenda est. 3. To. f. 34. c. 1. in vers. Facit nã.

Naturalis filius licet causa præteritionis patris testamentũ annullare nõ possit matris tamẽ exstantibus descendentibus legitimis poterit nullũ dicere. f. 68. r. 2. in in vers. Est dubiũ utrũ filius.

Naturalis potest institui à patre exclusis parentibus in omnibus suis bonis. f. 68. col. 2. in vers. Et etiam notandum.

Naturalis non succedit patri naturali, vbi is ducta vxore ex ea habuit legitimos. fo. 101. col. 1. in vers.

Index Alphabeticus.

versic. Ex regula. 6. Naturalis sit patri legitimus per subsequens matris monu. fol. 97. c. 1. in vers. Dicendū in primis. Naturalis etiā a patre in extremis cōstituto ex vi matrimonij legitimari pōt ibi. in vers. Itē illud. Naturalis succedit patri si alij filij existant in vna vinculo cōmunicada tamē cū matre ibi. in vers. Sit igitur. vbi quid hodie per. l. 8. tir. 3. parti. 6. Naturalis nōh existētibz filijs relicta parētibz legitima pōt a patre in omnibz bonis institui. ibi. in versic. Tamen non nihil. Naturalis olim extantibus filijs legitimis & vxore in nihilum patri succedebat tantum a fratribz abebatur ibi in versic. Sed vt proprius. Naturalis vbi nullū habet in nēdio nec ascēdētē nec descendētē. nec vxorē patri succedit in duas vinctas. fol. 97. c. 2. in vers. At vero. Naturalis an matri illuſtri succedat remissiuē ibi. in vers. Naturalis an matri vbi quē dicatur hoc casu illuſtris. & quod nec ab intestato ei potest succedere ibi in vers. Et matris igitur. Naturalis susceptus ab illuſtri per eū cōgnita vna cum legitimis eius filijs succedit ibi. in versic. Vbi tamen. Negatiuum verbum præcedens verbo affirmatiuo reddit omnino incapaces eos quorum odio negat. fol. 151. col. 2. glo. No ayan. Negoniorum gestor tenetur reddere rationem ad ministratiōis. fo. 205. col. 1. in vers. Queritur vtrum. & quod teneatur de mala & negligenti administratiōe. fol. 206. col. 1. in princ. Nemo præsumitur de vento viuere. fol. 161. col. 1. in vers. Imposteriori vero. Nemō præsumitur in dubio impugnare factū propriū. fol. 189. col. 2. in vers. Nam quantum. Nepos ex spurio auo non succedit ab intestato. f. 98 col. 1. in vers. Ex spurijs nepotes. Nepotes ex spurio licet non possint institui ex patris contemplatiōe possunt tamen ex propria ibi in vers. Ex spurijs. 2. Nepos auum non repræsentat ad exclusiōē matris. fol. 99. col. 2. in vers. Hinc non est. Nepos. auo succedit quatenus patrem repræsentat. fol. 94. col. 2. in vers. Regula. 2. Nepos ad cō in successiōe aui repræsentat patrē vt succedat non tantum in legitimam. sed & in fideicommissum familiæ relictum. ita vt in stirpes succedatur yna cum patris ibi. in vers. Repræsentant siquidem. Nepos quod in successiōe aui patrē repræsentet est speciale in successiōe vero. ex testamento proximior spectatur ibi. in vers. Nā speciale. Nepotes auo successorū tunc demū patrem repræsentant si ante aui mortem concepti erant non alias. fol. 94. col. 2. in vers. Nepotes autem.

Nepos ex filio naturali est naturalis nepos auo etiā si ex legitimo sit procreatus matrimonio. fol. 97. col. 1. in vers. Nepotes autem. Nepos susceptus a filio legitimo naturaliter est auo nepos naturalis ibi. in eod. vers. Nepotes autē. Nepos naturalis auo ei ex testamento succedere potest in omnibz bonis si alij filij vel legitimi nepotes nō extēt ibi. in vers. Nepos igitur aui. Nepos auo naturalis caput ab intestato qd pater eius naturalis poterat ibi. in vers. Tñ intestato. Nobilis vulgo dictus hio dalgo. Itē foemine honeste nō pnt ob debitū incarcerari nisi ex delicto descendat. 3. To. fol. 71. col. 1. glu. No puduisse. Nobilis contumax incōparendo ad iudicis præceptum vel honesta mulier licet alias ex causa ciuili in carcerem detudi nō possint ex rebellione tamen & cōtumacia a iudice detineri possunt. 3. To. fol. 172. col. 1. in vers. Quo fit. Nobilis edens rē dotalem si ea ab vxore euincatur. & emptor cōtra eū de euicōne agat potest tanquā plebeius quilibet in carcere detineri. 3. To. fol. 172. col. 1. in vers. Quod est in praxi. Nobilis aut honesta mulier an pro debito ciuili capi & incarcerari possint. 3. To. fo. 345. col. 2. in vers. Queri potest. & quid si descendat ex causa criminali. 346. col. 1. Nobilis pœnis corporalibus mitius punitur quā ignobilis. 3. To. fo. 251. col. 1. gl. hōbre. vbi quid in foro cōscientiæ. & fo. 283. col. 2. gl. hio dalgo. an idem in proditore heretico & alijs doct. in vers. Fallit tamen. ibi. cō. 2. in vers. Idem dicet. vide alias fallen. Nobilis de regni praxi. & consuetudine delictum morte dignū. cōmittens decapitatur plebeius furca suspenditur. 3. To. fo. 252. col. 2. in vers. Et est notandum. & 261. col. 1. in vers. Tamē nobili. & 283. col. 2. in vers. Ex his. Nobilis quem rectorem vel Regidor vulgo dicimus an succedat vni eorū decedenti sine heredē an vero fiscus. 3. To. fol. 372. col. 1. in princ. Nobilitas matris nocet filijs quoad successiōē sci licet spurijs fo. 98. col. 2. in vers. Et is est casus. Nomen fraudulenter mutās incidit in crimen falsi. 3. To. fo. 191. col. 2. in vers. Item est falsi. Non entis nullæ sunt qualitates. fo. 42. col. 1. in vers. Dubitatur vltius. Non honoratus grauari non potest. fol. 121. col. 1. in vers. Cum ergo. Notarius aliter scribēs quā sibi dictū fuerit a partibus tēpore actus gesti potius errore quā dolo id gessisse præsumitur. & sic a pœna falsi excusatur. 3. To. fo. 191. col. 1. in vers. Ex quo bene. Nudum pactum nō sufficit ad tollendā duplicem obligationem. fo. 195. col. 2. in vers. Nec sufficit vbi de intel. §. Pactus ne peteret latē.

Index Alphabeticus.

Nullum à principio tractū temporis non conualefcit. fol. 19. col. 1. in verſi. Item quod.
 Nullus dolus deceptius à iure permiſſus eſt, fol. 181. col. 2. in verſi. Et hæc eſt regula.
 Nuptiæ ſecundæ licitæ ſunt. fol. 53. col. 1. in verſi.
 Quæri poteſt. vbi contra Nouarianos & Cataphrygas hæreſiarchas ſecundas nuptias fornicarias allerentes.
 Nuncius prætoris niſi eius licentiâ in ſcriptis oftendat quem capere nullo modo poteſt. 3. To. fol. 211. col. 2. in verſi. Nec nuncius.
 Nutrix quæ debeat eſſe & quomodo eligi. 3. To. fol. 58. col. 1. ad medium.

O.

Obedientia victimis iure præponitur. 3. To. fol. 168. col. 1. & 2. vbi plura de obedientia.
 Obedientia parentibus maioribus maritis dominis debita quando ſeruanda non ſit. 3. To. fol. 168. col. 2.
 Obedientiæ præpoſitis præſertim eccleſiaſticis debita eſt. 3. To. fol. 169. col. 1. glo. deſobedecer.
 Obligatio ex cōtractu orta & eius effectus poteſt poſt mortē cōferri. fo. 60. c. 2. in verſi. 3. pbat.
 Obligatio naturalis oritur ex teſtamento minus ſolenni. fol. 108. col. 1. in verſi. Quinto loco.
 Obligatus ratione decimæ ſeu veſtigialis tot boves, oues vel agnos dare ſi moriantur iumenta quomodo id affirmantibus credatur & quando fol. 312. col. 1. glo. dando.
 Obijciens impedimentum malitioſe ne matrimonium contrahatur punitur iudicis arbitrio & tenetur ad intereſſe læſo. fo. 33. col. 2. in verſi. Eſt tamen notandum. ad finem.
 Occaſiones ante cōmiſſum delictū ſunt tollendæ ne facinus perpetraretur. fol. 150. c. 1. gl. no ayā.
 Occidens proditorē ciuitatis fugientem ad aliū locum non tenetur pœna homicidij. fol. 147. col. 1. in verſi. Vtrum autem.
 Occidens bannitum vigore ſtatuti id permittētis tutus eſt in conſcientia. fo. 149. co. 1. in verſi. Ex eadem ratione. vbi ad partes.
 Occidens infidelem non ita ſeuere plecti debet ſicuti qui occidit fidelem. 3. To. fol. 57. col. 2. in verſi. Occidens, &c.
 Occidere iudicem ſeu miniſtrum iuſtitie attentās ſi tantum vulneret licet effectus mortis nō ſequatur punitur pœna ordinaria. 3. To. f. 389. c. 1. in verſi. Ex quibus colliges. vbi vide rationē.
 Occidens iudicem alguazellū vel aliū miniſtrū iuſtitie qua pœna feriatur. 3. To. fo. 248. col. 1. litera. b. quid ſi occidat intra tempus tyndicatus. ibi col. 2. & 249. c. 1. 389. col. 1. glo. matar.
 Occidens vel vulnerās iudicem an gaudeat immunitate eccleſiæ. 3. To. f. 389. c. 2. verſi. Vtrū autē,

Occidēs authorē rixæ in rixa an teneatur pœna mortis. 3. To. fo. 257. col. 1. in verſi. Prætereā.
 Occidens percutienſvè aliquem in Regis curia an pœna mortis indiſtinctē teneatur. 3. Tom. fol. 257. col. 1. gl. matare.
 Occidens dehoneſtās percutienſvè aliquem in regis præſentia quomodo puniatur. 3. To. f. 257. col. 2. in verſi. Et qua pœna.
 Occidens aliquem etiam in pugna non obſtante contraria cōſuetudine pœna mortis puniri debet. 3. To. fol. 260. col. 2. glo. a otro.
 Occidens hominem voluntariē regulariter pœna mortis tenetur. 3. To. fol. 261. col. 1. gl. muera, vbi vide fallentias.
 Occidens inimicum ex legis permiſſione an peccet. 3. To. fo. 263. col. 1. in verſi. Eſt notandum. vbi dicatur inimicus notus.
 Occidens vel vulnerans aliquem cum ſagitta licet vulneratus non decedat, an & qua pœna puniatur. 3. To. fol. 265. col. 1. glo. conſacta. 384. col. 2. in glo. eodem verbo.
 Occidens iudicē, vel officialem conſtitutū ad adminiſtrandam iuſtitia in ciuitatibus & oppidis hui⁹ regni quomodo puniatur ibi. in gl. matare.
 Occidēs alium proditoriē quomodo puniatur. 3. To. f. 265. col. 1. gl. matare. 267. c. 1. glo. a traycion. 368. c. 1. gl. matare. vbi latē remiſſi.
 Occidentis ſe ipſum bona applicantur deſcendentibus niſi aliud lege particulari ſtatutum ſit. 3. To. fo. 266. c. 1. gl. no teniendo.
 Occidentis ſeipſū bonavt publicari poſſint que præcedere debeāt. 3. To. f. 370. c. 2. vbi. 6. requiſita.
 Occidens ſeipſum quibus ex cauſis id præcipuē facere cenſetur. 3. To. f. 371. c. 1. in verſi. Quæri poteſt. vbi quid in attentantibus non actum ad effectum perducentibus.
 Occidens ſeipſum carere debet eccleſiaſtica ſepultura. 3. To. fo. 266. c. 1. in verſi. Quo ſit. vbi vid. exemplum, & aliquos caſus in quibus denegatur eccleſiaſtica ſepultura.
 Occidens mediatorē rixæ vulgò (el que deſparte) culpa non tñ dolo an teneatur pœna mortis ordinaria. 3. To. fo. 269. co. 1. gl. y por occaſiō.
 Occidens noſtrū Petrū cui animus tantum eſſet Seyum ē medio tollere an & quando teneatur pœnam mortis ſubire. 3. To. fo. 269. col. 2. in verſi. Sed dubitatur.
 Occidens hominē caſu, vt puta equitando vbi eſt dabilis aliqua culpa punitur pœna homicidij, ſecus vero ſi nihil de cōtingentibus omiſit. 3. To. fo. 270. col. 2. vbi vide verba quæ equitans dicere tenetur & quo tempore vt excuſetur.
 Occidens tabellarium maiorē, ſeu grāmatoſorum, vulgò dictū Correo mayor qua pœna tenetur. 3. To. f. 403. c. 1. in verſi. Succeſſiue nūc.

Index Alphabeticus.

Occidens cum ense ballista veneno an & quando duplici poena plecti debeat. 3. To. fol. 401. col. 2. in versic. Sed est dubium.

Occidere aliquem cum scopita, ballista veneno mandans quam poenam subeat. 3. To. fol. 401. col. 2. gl. El que lo mandare.

Occidens alium cū scopita qua poena teneatur. 3. To. f. 401. c. 2. in ver. quid aut vbi an sit aleuofus.

Officia tabellionatus & alia publica cū vdi possint de licentia principis estimantur pro bonis firmis & possessoris, & sic imputantur in legitima. fol. 411. col. 2. in versic. Et sic practicatur.

Officia publica magis idoneis & reipublice utilioribus cōcedēda sunt non verò per fauorem, siue per successione. fo. 406. co. 2. in versic. Alia ratio.

Officia duo publica quis simul habere nō potest, & acceptatione secūdi incōpatibilis cessat omne ius primi. fol. 411. co. 1. in versic. Quid autē.

Officialis insignis qui suum signum solet imprimere in suis pannis, ensibus, & similibus potest cogere alios eiusdem officij, vt eo signo nō vtatur. 3. To. fo. 62. col. 1. ad finem.

Officialis etiam depositus officialis appellatur. 3. To. 248. col. 2. in versic. Vbidicit.

Officialis seu minister iustitiæ cuiuscunque ciuitatis, seu villæ regalia, seu vctigalia conducere an possit fol. 422. col. 2. glo. Alcaldes.

Officalem regis percutiens punitur in amputatione manus. 3. To. f. 267. c. 1. gl. finire. & ibi quid si sequatur mors quam poenam subeat.

Officialis nullus debet à partibus dona accipere alias punitur. fo. 262. col. 1. gl. dadiua. vbi quid de alguazellis & iudicibus.

Omezillo quid significet, & quid sub eius nomine comprehendatur. 3. To. fo. 270. col. 1. gl. peche, quomodo puniatur. fol. 402. col. 1. statim in prima linea, & 401. col. 2. ad fin.

Omnis homo faciens contra legem cui subiectus est peccat. fo. 30. col. 1. in versic. Item solent.

Omnis bona definitio debet cōuerti cū suo definitio. fol. 59. co. 2. in versic. Cōtra prædictā vbi latē.

Operarijs quando sit soluenda merces remissiue. fol. 427. col. 2. glo. defraudados.

Opinio Hostiensis, & Abbatis. nu. 7. in ca. Ex literis. de sponsalib. cessat hodie stante S. C. T. de reformatione matrimonij, de qua fol. 41. col. 1. in versic. 3. non habebit.

Opinio Antonij in c. Ex parte. M. de restit. spolia. cessat per d. S. C. T. ibi in versic. 4. cessabit.

Opinio Ludou. Romani circa solutionē gabellæ impbatur. f. 146. c. 1. in versic. quāuis Ludou. Ro.

Otioli homines p inde sunt acsi nō essent. 3. To. f. 272. c. 2. gl. no quierē. vbi vid. plura cōtra eos.

Orphanus quis dicatur & quid sit miserabilis persona. fol. 172. col. 1. glo. huerfanos.

P.

Acti de retrouendendo vel redimendi facultas cedi potest. 3. To. fol. 41. col. 2. in versic. Quæritur.

Pactiones & promissa circa renunciationes officiorū licet inter partes non valeant, factæ tamen si & quatenus principi placuerit, & non alio modo valent. fol. 411. col. 1. in versic. Item quod verba.

Pactum quod donec rei veditæ pretium soluatur veditor habeat dominium licet rem tradat et si res vedita donec pretij soluatur sit speciali hypotheca affectæ valet & impedit dominij translationem. f. 185. col. 1. in versic. Quod pactum.

Pactum transgressionis grauius est pacto amissionis. fol. 210. col. 1. in versic. Ad idem.

Pactum quod per delictum non possit amitti seu dum seu maioratus non valet. fol. 118. col. 1. in versic. Vtrum autem.

Pactum de retrouendendo an reddat contractū de vsura suspectū remiss. 3. To. fo. 37. c. 2. in prin.

Pactum de retrouendendo minuit pretiū. 3. To. fol. 31. col. 2. in versic. Quod autem.

Pactum retrouendendi seu redimendi intra certū tempus quando liceat vel non. 3. To. fo. 39. co. 2. in versic. Sed videtur.

Pactum de retrouendendo an oblato precio statim ipso iure dominium in venditorem transferat. 3. To. fo. 40. co. 2. in versic. Quæritur etiam vbi per conclusiones, & 41. col. 1. vbi ad partes.

Pactum redimendi an & quanto tēpore præscribatur. 3. To. fo. 41. co. 2. in versic. Præterea est dubium, & 42. col. 1. per totam vbi ad partes.

Pactum de lucrandis fructibus an licitū sit. 3. To. fol. 40. col. 2. in versic. Pactum de lucrandis.

Pactum legis cōmissoriæ circa pignus appositum illicitum & usurarium est. 3. To. fo. 43. col. 1. in versic. Quid autem, & c. 2. per totam. vbi quādo liceat, & an iuramento firmetur.

Pactum quod quis non possit vel teneatur habitare certo loco an causa pacis & sedandi scandalī valeat. 3. To. f. 344. col. 2. in versic. Ideò nō valet.

Papa est gubernator in solidum ecclesiæ vniuersalis, cuius Romana curia caput est. fo. 72. co. 2. in versic. Est enim Papa.

Papa legatū ad piū vsum in aliū cōuertēs cēsetur id de absoluta nō de ordinaria potestate facere quāni ad sit clausula. Nō obstatē vti nō cēsetur. f. 32. in c. 1. in versic. Et licet Papa vbi quod legatus à latere hāc cōmutationē facere nō potest.

Papa successorem sibi eligere nequit, confertur enim effectus in tempus quo nō erit Papa. fol. 61. col. 1. in versic. & dicit gl.

Papa permittere non pōt id qd ex se est pētū & cōtra ius diuinū. 3. To. f. 20. c. 1. versic. Tertio, & c.

Papa

Index Alphabeticus.

Papa dispensare non potest vt communitas alicui det licentiam fœnerandi. 3. To. fol. 48. col. 1. in versi. Et quod Papa.

Papa super vsuris dispensare non potest nec ex iusta causa. 3. To. fol. 20. col. 2. in versi. Hinc infertur & 24. col. 2. in versicu. Hinc deducitur, & in versi. Ampliatur, & quod nec circa personas Iudæorum fol. 47. col. 2. ad finem.

Papa cum hæresim aliquam damnat an teneatur talis damnationis rationem reddere. 3. To. fol. 107. col. 2. in versi. Ad secundam obiectionem.

Papa si erraret in fide & impediret congregationē concilij generalis in quo suus error examinari posset censendus esset pertinax & hæreticus. 3. To. fol. 110. col. 1. in versi. Ex quo inferunt.

Papa an dispensare possit in inhabilitate, quæ inest in veste impedimento ex naturali iure proueniente, vt est in filio contra patrem. 3. Tom. fol. 223. col. 2. in versi. Facit.

Papa potest statuendo declarare & interpretari ius naturale & diuinum, vt etiā filius teneatur perdere patre in hæreticum. 3. Tom. fo. 225. col. 2. in versi. Te rtia assertio.

Papæ lex quæ ad suos clericos est maior lege à principe lata. 3. To. f. 32. c. 2. in vesi. Tū & quia.

Parentum puellæ voluntas inquirenda est ab eo qui eam in vxorem ducere vult. 3. To. fol. 285. col. 2. in versi. Et sic.

Paria sunt aliquid non esse vel non apparere, fol. 34. col. 1. in ver sic. Paria enim sunt.

Parochialis presbyter punitur si sciens nō prohibeat clandestinas nuptias licet non intersit, ceteri non nisi malitiose intersint. fol. 33. col. 2. in versi. Est tamen notandum.

Parochus vel quilibet alius presbyter negligens impedire clādestina matrimonia triēnio suspēditur, fol. 30. col. 2. in versi. Est etiā alia pœna. vbi an etiā d. beneficio & 31. c. 1. in versi. In oppositum. ad partes & exempla & resolutionē.

Pater succedens filio qui legitimè natus post matrem viuit 24. horas tantum venit ad bona rationē matris in esse deducta non ad alia. fo. 104. col. 1. in ver sic. Sed est dubium casu.

Pater in pœnam secundarum nuptiarum ciuilitè manet obligatus filiis prioris matrimonij adeo quod ei de eorum proprietate liberi testari poterunt. fo. 56. col. 2. in ver sic. Vtrum autē. vbi latè remissiuè.

Pater potest filiis impuberibus pupillarem substitutionem facere nō fideicommissariam. fol. 71. col. 1. in versi. His sic præmissis.

Pater clericus potest filia in sacerdotio genitæ relinquere legatum vel dotem inter viuos si filia aliundè nō habeat vnde se alere vel dotare possit. fol. 69. col. 2. in versi. Dubitatur vtrum.

Pater non tenetur soluere pecuniam in pœnā pro delicto filij etiā de bonis ipsi filio rōne suæ legitimæ portionis debitis. 3. To. f. 323. co. in prin.

Pater si filiā adulterantem domi inueniat occidens an teneatur cum id tantum marito iure regni concedatur. 3. To. fol. 311. col. 1. in ver sic. Sed dubium, & col. 2. per totam.

Pater frater si adulterantem filiam, sororemve occidant in flagranti non inuentam pœna ordinaria non puniētur propter iustum dolorem, sed mitiganda erit. 3. To. fo. 263. col. 2. per totam.

Pater maritus frater filiam vxorē sororē rapientē seu dehonestatē occidere potest. 3. To. fo. 264. c. 2. gl. y hazer. vbi vide quò hoc intelligatur.

Pater dissipare bona propria in præiudiciū filiorū nequit & quibus ea relinquere teneatur tam iure fori quam poli remissiuè. 3. To. fo. 387. co. 1. in versi. En an possit.

Pater adoptiuus in cuius potestatem adoptatus non transit ei ab intestato non succedit. fo. 101. col. 1. in versi. 6. regula.

Pater succedit legitimo vel ex oblatione curiæ vel per rescriptum principis. fol. 101. col. 2. in versi. 8. regula.

Pater succedit legitimo per subsequēs matrimonium cum is in omnibus legitimo similis sit. ibi. in versi. De legitimo.

Pater tanquam proprius dominus rerū suarū potest in præiudiciū filiorum sua bona in mare proijcere. fol. 76. col. 1. in versi. 3. quoniam.

Pater potest relinquere filio ultra tertium & quintū remunerationis gratia quando beneficia patrem in iudicio conuentum cōvincere possint, & ad remunerationem obligare fol. 73. col. 2. in ver sic. Nunc autem est dubium.

Pater ultra tertium & quintū de quo libere disponere potest etiam prælegatum à suis ascendentibus vel descendantibus vni filiorum cui velit relinquere hoc quando in prælegato primo adiecta fuit clausula, vt de eis libere testari posset. fol. 74. col. 1. in vesi. Alius modus.

Pater in casu supradicto nisi adijciatur illa posterior clausula quod de tali prælegato possit libere disponere nō potest deducere nisi vnū quintum totius peculij quocunque titulo habiti. fo. 75. col. 1. in vesi. Quid autem.

Pater tenetur alimentare filios. fol. 129. col. 1. in versi. Facit etiam.

Pater & filius vna & eadem persona cēsentur, fol. 130. col. 1. in prin.

Pater qui nō fuit institutor seu fūdator iurispatro natus nō pōt id renūtiare præiudiciū filiorū ac legitimorū hæredū. f. 120. c. 2. in ver sic. Nec etiā.

Pater cum licentia Regis potest primogeniū fundare in masculo maiori vel minori ad libitum

Index Alphabeticus.

- etiam in foro animæ absque peccati labe dummodo alimenta alijs referuentur. fol. 131. col. 1. in versu. referuatis igitur.
- Pater** administras beneficium ecclesiasticum filij vel alia bona quorum vsus fructus ei nō quæritur tam ipse quam hæredes tenentur filio beneficiario reddere rationē. fol. 206. col. 1. in versu. Quo fit quod pater.
- Pater** emancipans filium & eum domi retinens si administrat bona ab ipso filio donata tenetur ei actione negotiorum gestorū. fo. 206. col. 1. in versu. Et ista theorica.
- Pater** expendens pro filio habente beneficia ecclesiastica an sumptus cōpset cū fructibus beneficij, fol. 206. col. 2. in versu. Vtrum autem.
- Pater** simpliciter expendens aliquid pro filio in bullis apostolicis pro consequendo sacerdotio si nihil contra eum protestetur, & filij bona nō possideat affectione paterna cēsetur expēdisse ibi. in versu. Si igitur simpliciter.
- Pater** expendens in licētiaturæ vel doctoratus filij gradu censetur id filio prælegare nec cōpensatur cum legitima. fol. 206. col. 2. in versu. Vt dixi in expensis.
- Pater** quod dat filio clerico cēsetur prælegare de tertio & quinto ad eum pertinenti nisi quando protestatus fuerit. fol. 206. col. 2. in versu. Datū filio clerico.
- Pater** quod donat filio ad clericalem ordinem suscipiendum, quod dicitur patrimonium in legitimam non computat fol. 206. col. 2. in versu. Quod donatio data.
- Pater** qui legitime potuit filium ingratum ex hæredare potest à causa ingratitudinis recedēs eidem legitimam relinquere quacunque cōditione quam velit apposita. fol. 73. col. 1. in versu. Quæro vtrum pater, & relinquere eam extraneo ibi in versu. Et in tantum.
- Pater** succedit filio naturali abintestato in duas vncias ex testamento vero in id quod filius ex patris testamento capere poterat reciprocè fo. 100. col. 2. in versu. 3. conclusio.
- Pater** vbi succedit naturali in duas vncias quæ tamen ei ad alimenta non sufficiūt ab hæredibus filij vsque ad sufficientē, & congruā alimētōrū portionē consequetur ibi. in versu. Sed nota.
- Pater** filio naturali non succedit abintestato quādo postquā eū habuit ducta vxore ex ea habuit filios legitimos. f. 101. co. 1. in versu. Ex regula.
- Pater** non succedit spurio ab intestato licet nō sit ex dānabili coitu f. 101. col. 1. in versu. 4. regula.
- Pater** filium spurium adoptare nequit nec legitimare ibi. in versu. Quod quidem.
- Patri** laico succedunt liberi legitimi, & naturales non habita sexus differentia. f. 94. co. 1. in prin.
- Patri** succedūt filij legitimi nō habita dñia emici patiois & patriæ potestatis ibi. in ver. Secūdo.
- Patri** succedunt filij legitimi nulla habita ratione nati sint an posthumi.
- Patris** confessioni dicēti se recepisse ex filij administratione vel beneficio mille aureos cum tamen verè non receperit ad defraudandā aliorū filiorum legitimam vel creditores non statur, fol. 207. col. 1. in versu. Sed circa præmissa.
- Patris** volentis filio vltra tertium & quintum causa meritorū remuneratoriā donationē conferre cōfessionem nō statur nisi verè merita præcesserint. f. 74. col. 1. in prin. in versu. Et de his puto.
- Patris** in filium lege 12. tabularum tātā erat potestas, vt eū vèdere pignori dare comedere posset. 3. To. fo. 219. co. 2. ad fin. in versu. Et magna.
- Patru** causa ante. l. 40. Tauri & si iure communi nepotis fratris filij causam vincebat. f. 116. col. 2. in versu. Ex qua ratione, & ibi vide duas cōmunes contrarias.
- Patru** plures concurrentes cum auunculo in successione consobrini succedūt in stirpes non in capita. fo. 102. col. 2. in versu. Ex superiori.
- Patru** & auunculus abintestato succedūt nepotibus ita, vt excludat consobrinos & patruelos defunctorum. fol. 102. col. 1. in versu. 2. regula.
- Pecunia** licitè mercatoribus dari potest, vt interim ex illa lucrum honestum percipi possit. 3. To. fol. 15. col. 2. in versu. Quo de ego sapē. vbi vide cautelam vt sis securior.
- Pœna** à lege imposita nō tamē fisco vel parti applicata cui in dubio applicāda sit. 3. To. fo. 359. col. 1. in versu. Quæritur etiā, & 344. col. 2. glo. applicados, & 399. col. 2. in versu. Pœnæ autem 395. col. 1. vbi quæ fisco applicentur.
- Pœna** ex vi statuti iudici applicanda an debeat ei qui cōdemnauit tempore sui officij à quo appellatum fuit an successori. 3. To. fol. 360. col. 1. in versu. de iudice.
- Pœna** delicto commensuranda est. 3. To. fo. 395. col. 2. glof. impongan.
- Pœna** quando dicatur arbitraria. 3. To. fo. 399. col. 2. in versu. Pœna arbitraria.
- Pœna** quādo iudici est arbitraria an eam possit iudex imponere ad tempus vel in perpetuum. 3. To. fo. 399. col. 2. in versu. Vtrum autem.
- Pœna** quid sit. 3. To. f. 352. c. 1. in ver. Pœna ergo.
- Pœna** dicitur civilis quando parti applicanda venit. 3. To. fo. 254. col. 1. in glo. si tamen.
- Pœna** quæ relinquitur arbitrio iudicis an ad mortem naturalem extendi possit. 3. To. fo. 320. c. 2. ad medium vbi quando.
- Pœna** dicitur criminalis cum imposita pro crimine fisco applicatur siue ad eā agatur criminaliter siue civiliter. 3. To. fo. 254. col. 1. in glo. scia.
- Pœna

Index Alphabeticus.

- Pœna & multa** quid inter se differant, 3. To. fol. 353. col. 1. in versu. **Quæritur.**
- Pœna mortis** an sit imponenda facinoroso homicidæ etiam si post delictum esset corrigibilis 3. To. fol. 354. col. 2. in versu. **Quæritur.**
- Pœna accusatori** applicanda ex vi statuti & indefectum iudici an licite exigatur & obreta retineri possit. 3. Tom. fol. 355. col. 2. in versu. adde ubi quid de pœna in contractibus appositâ.
- Pœna vel multa** ubi exacta est non cedit in utilitatem iudicis, sed cameræ regis. ad defensionem iurisdictionis vel fisci. 3. Tom. f. 233. c. 2. gl. para la nuesta.
- Pœna** quæ fisco debetur facilius remittitur quam ea quæ inducta est in fauorem partium probatarum. 3. To. fol. 320. c. 1. in versu. **Pœna autem.**
- Pœna ante eius sententiâ & executionem** non obligat in foro animæ. 3. T. f. 306. c. 1. in ver. Nā pœna.
- Pœna mera & lex pœnalis** in foro animæ locum non habet. fo. 210. col. 1. in versu. **Quæ habet.**
- Pœna mulieri** imposita ob non peritum tutorem nec redditam rationem administrationis si eam habeat antequam ad secundas nuptias conuolaret etiam hodie locum habet. fol. 54. col. 1. in versu. **Deducitur etiam.**
- Pœna infixa** seditiosis iustitiæ ministris resistētibz de quibus in lib. 2. & 3. tit. 12. lib. 8. ord. utrū habeat locū cōtra veniētē tantum cū vno homine armato vel requirantur plures. 3. To. fol. 247. col. 1. in versu. **Quæri potest.**
- Pœna infixa** in casu de quo supra an habeat locū contra offendentem famulum iudicis. 3. To. fol. 249. col. 1. in versu. **Vtrum hoc.**
- Pœna ipso iure** imposita non incurritur nisi ubi delictum est consummatum, fol. 42. col. 2. in versu. **Præterea confirmatur.**
- Pœna ubi à iure expressa non est** relinquatur iudicis arbitrio. fol. 42. col. 2. ad fi. in versu. **Existimarem tamen, & quid iudex ante oculos habere debeat.** fol. 346. col. 1. gl. den pena.
- Pœna. l. 49. Tauri** non habet locū in puella quæ sponsalia de futuro contraxit. f. 37. col. 1. in versu. 4. limita.
- Pœna adiecta** in matrimonijs non habet locū in spōsalibus ibi. in versu. **Et probatur expressius.**
- Pœna. l. 49. Tauri.** pcedit in mīmonio cōtracto testibz præsentibus præmissis tñ denūtiationibz à iure requisitis. f. 38. col. 2. in versu. **Secundum.**
- Pœna. l. 49. Tauri** non habet locum in matrimonio clandestinè cōtracto abque paracho, & testibus cum ex S. C. T. nullum sit. fol. 42. col. 1. in versu. **Dubitatur.**
- Pœna. l. 49. Tauri** solum ad parentum non vero ad fratrum consensum respectum habuit, fol. 36. col. 1. in versu. **Puella vero.**
- Pœna. l. 49. Tauri** nō locū habet in filijs ibi in ver. **Deducitur etiā & in versu.** **Et sic legem Tauri.**
- Pœna meri delicti** non præexigitur in foro animæ. fo. 33. col. 2. in versu. **Nec requiritur.**
- Pœna potest infligi** per constitutiones synodales vt melius seruetur statutū superioris fol. 30. col. 1. in versu. **Et sic vt melius, & ibi de valore constitutionis synodalis Salmantinz.** 42.
- Pœnalis actio** vt dicat sufficit qd aliquo casu possit esse pœnalis. 3. T. f. 295. col. 2. in versu. 4. & c.
- Pœna. l. 49. Tauri** nō subit filia nubēs sine cōsensu fratrum aut curatoris. f. 37. c. 1. in versu. 3. limit.
- Pœnam** non meretur quod malo animo non fit. fol. 210. col. 1. in versu. **Tum etiam, & c.**
- Pœnam** ubi à lege statuta est etiam ad casum similem extendere iudex nequit. 3. To. fol. 218. col. 1. ad finem in versu. **Quando ergo.**
- Pœna seu multa** à iudice semel imposita an ab ipso postea modificari possit. 3. To. fol. 397. col. 2. ad finem. in versu. **Quæri potest.**
- Pœna pecuniaria** in dubio cui sit applicanda. 3. To. f. 396. col. 1. add. 1. in versu. **Et an in dubio.**
- Pœna à partibus** posita in cōpromisso vel contractu propter pœnitentiam fauore fisci, & eius cameræ altera partium contraueniente fisco debetur. 3. To. fol. 370. col. 1. gl. que las tales.
- Pœna exigenda** non est ante sententiam condemnatoriam à qua appellatum non fit. 3. Tom. fol. 399. col. 1. in prin.
- Pœnæ** potius sunt restringendæ quam ampliandæ. fol. 45. col. 1. in versu. **Tum etiam.**
- Pœnæ** suos debent habere authores. fo. 47. col. 2. ad fin. in versu. **Pœnæ suos.**
- Pœnæ** fœminis secūdo nubētibus infliguntur, tā in l. 1. C. de secund. nuptijs. quam in l. fin. titu. 12. par. 4. iā hodie etiā in foro civili locū nō habet per l. 5. tit. 1. lib. 5. ord. fo. 52. col. 1. per totam.
- Pœnæ cōtra delinquentes** statutz quæ ratione iustificentur. 3. To. fol. 352. col. 1. in prin.
- Pœnæ** impositæ concubinarijs de quibus in l. 22. tit. 3. lib. 1. ordi. an in cōsciētia debeāt iuristeq; exigantur ab officialibus quibus sunt applicatæ. 3. To. fol. 355. c. 1. in versu. **Quæri pōt.**
- Pœnæ** quadrupli vel dupli à lege impositæ an in sit simplū. 3. To. f. 359. c. 1. in versu. **quæri etiam.**
- Pœnæ seu multa** ab impositione an & qñ appellari possit. 3. To. f. 398. c. 1. in versu. **Sed quæri.**
- Pœnæ pecuniariæ vel emendæ** quæ ponuntur iudicis officio ad hoc vt exigi possint primū lententia declaratoria præcedere debet. 3. To. fol. 397. col. 1. ad finem.
- Pœnæ** impositæ à iure per verbū ipso facto vel ipso iure an statim debeāt sine aliqua sētētia declaratoria. 3. To. fol. 354. col. 2. in versu. **Dubitatur.**
- Pœnæ ratio** quæ sit. 3. T. f. 352. col. 1. in. 3. quæst.
- Percussio**

Index Alphabeticus.

Percussio casti quo requiritur ad separationē manus an sufficiat modica aut leuissima incisio cutis etiam sanguinolenta. 3. Tom. fo. 259. col. 1. in versu. **Quæritur.**

Percutiens sine vulnerans aliquem per insidias licet mors non subsequatur quæ poena feriat. 3. To. fo. 359. col. 2. in gl. **Assedando.**

Percussus sagitta missa ex cōfinibus Castellæ cū existeret in cōfinibus Portugalie vulgo dicho raya & mortuus si dubitetur an delictum cōmissum fuerit in Castella, vbi fuit delinquens, vel vbi fuit mortuus homo, vt puniatur in loco cōmissi criminis quid iuris. 3. To. f. 178. c. 2. ad fi.

Perdens ad ludū prohibitū intra quod tēpus de iure regni à lucrare repetere possit, & intra quod excludatur. 3. To. fo. 233. col. 1. per totam.

Periurium sine dolo non committitur. 3. To. fol. 187. col. 1. in versu. **Est præterea.**

Periurus non admittitur in testem licet emēdatus sit. fo. 184. col. 2. in versu. **Periurus.**

Periurij ad accusationē an tantū admittatur pars cuius fauore cōtract⁹ gestus fuit an vero tāquā ad crimen publicum omnes admitti debeant. 3. To. f. 87. c. 2. in versu. **Quæritur.** vbi ad partes.

Periurij in vna causa cōiuncti. amplius ad testimonium non admittitur. 3. To. 184. col. 2. in versu. **Et per præmissa,** & 185. col. 2. vide quomodo libellus contra periurum concipi debeat.

Periurij an accusari possit frangens fidem datam sub homagio vel vulgo dicho, à se de hombre hijo dalgo, o cauallero. 3. To. fol. 186. col. 1. in versu. **Quæri solet.**

Periurus qua poena feriat, & an credat in fide Christi. 3. Tom. fo. 367. col. 2. glo. **Iurare.**

Periurus frāgēs iuramētū cōtractui appositū sine præuia iuramēti relaxatione quomodo puniatur. 3. To. f. 368. col. 1. in versu. **Quid autem si.**

Periurus qui vt testis falsum dixit quomodo puniatur. 3. T. f. 368. c. 1. in versu. **Quid si vt testis.**

Pertinax an sit iudicandus absque examinatione negans catholicā assertionem apud catholicos diuulgatam. 3. To. f. 104. c. 1. in versu. **Quod aut.**

Pertinax an censerī debeat negans catholicam veritatem publicē diuulgatam si nesciat eam ad catholicam veritatem pertinere. 3. To. fol. 104. col. 1. in versu. **Sed quæritur.**

Pertinax an censeatur negans catholicam assertionem de qua est violenta præsumptio quod eam sciat in sacra scriptura contineri ibi. col. 2. in versu. **Ad hoc dicendum.**

Pertinacia quid sit & quotuplex. 3. To. f. 101. col. 2. in versu. **Quæritur præterea.** & 102. col. 1.

Pertinacia & contumacia in quo differant ibi. in versu. **Differunt etiam.**

Pertinacia duplex inuenitur. 3. To. f. 102. col. 1. in

versu. **Duplex autē.** vbi qui dici pnt pertinales.

Pertinaces quidā dicuntur sciēter quidā nesciēter sicuti de hæreticis supradictū est in verbo, **Hæreticus.** 3. T. f. 101. c. 1. ad fi. in versu. **Pertinaces.**

Pignoris & repræsentatiōis prætextu robariam faciēs punitur. 3. To. fol. 329. col. 2. in gl. **Algunas.**

Pluralis numerus duobus completur, fol. 3. Tom. fol. 247. col. 1. in versu. **Nam vbi.**

Plures modos conuincendi de hæresi suspectos. 3. To. f. 108. col. 1. & 2. & 109. col. 1. & 2. & 110. col. 1. & 2. & 111. col. 1.

Peregrinus secundum leges libere testari potest. fo. 135. col. 2. glo. **puedan.**

Peregrinus vbi sepeliendus sit remissio. fo. 135. col. 1. in versu. **Dubiū hic,** & de materia peregrinorū remissio ibi. & in l. 1. & 2. tit. 9. lib. 1. ordi.

Peregrinus testatori potest cum duobus testibus sicut miles qñ plures adhiberi nō possunt, & si decedat durante peregrinatione. fo. 136. col. 1. in versu. **Dubium tamen.**

Peregrinum testari volentem impediens fugādo testes vel alias ad legandum compellens punitur poena. l. 2. tit. 2. lib. 5. ordi. fol. 136. col. 2. gl. **Si embargo.**

Peregrini ab intestato decedentis bona per episcopum loci vel iudicem secularem hæredibus tradi vel in pias causas erogari debent. fol. 136. col. 2. in glo. **Los alcaldes.**

Petēs pecuniā ab aliquo sub vsuris an petet. 3. to. f. 25. c. 1. in versu. **Quæro vtrū.** & col. 2. per totā.

Petens mitti in possessionē rerum hæreditariarū ostenso testamento non rupto nec cancellato. seu aliter suspecto omnino mittēdas est à iudice in possessionē. f. 61. c. 2. in versu. **Et sic petēs.**

Preces pro digno licet quia prohibita in electionibus inducāt simoniā, semel tñ electione rite peracta electo non nocent nec simoniacā electionē faciunt. fol. 410. c. 2. in versu. **Preces em.**

Præscribens cum titulo & bona fide seruatis seruandis ad restitutionē non tenetur liceat ea impleta superueniat malafides. 3. To. fol. 303. col. 2. in versu. **Nam præscriptum.**

Præscribens rite & solenniter debitum salua conscientia id retinere potest etiam post cōpletam præscriptionem superueniente mala fide. fol. 140. col. 2. in q. 2. in versu. **Confirmatur.**

Præscriptio. 30. annorum nec alia quauis non obstat si cōtractus dicatur illicitus & vsurarius, vt si in pignore apponatur pactū legis cōmissorie vel alias. 3. T. f. 42. c. 1. in versu. **Et est notandū.**

Præsides prouinciarum ministri seu officiales nō possunt sua officia alijs conducere. fo. 415. co. 2. glo. **Arrendar.**

Præsumptio sinistra colligitur contra associatē hominē prauū. 3. To. f. 63. c. 1. in versu. **Et mala.**

Præsum.

Index Alphabeticus.

Praesumpserint verbum proprium motum & instantiam facientis contra legis praecipuum denotat. 3. To. fo. 95. col. 2. in vers. Verbum enim.

Presbyteri curam animarum habentes item & episcopi quale Christi legis scientiam habere teneantur. 3. To. f. 100. c. 2. in vers. presbyteri vero.

Praesumptio est pro notario quod fideliter exercuit officium suum. f. 89. c. 1. in ver. praesumptio enim.

Praesumptio legis non tollit naturalem obligationem ubi consensus fuit causa acquisitionis. fol. 106. col. 2. in versic. Secundo suaderi.

Pretium est de substantia contractus emptionis, & venditionis. fol. 174. col. 2. glos. se venden. & 176. col. 1. in vers. Et adeo.

Pretium ratione emptionis venditori debitum actione ex vendito peti potest. fol. 178. col. 1. in vers. Dubitatur.

Pretium in rebus emendis, & vendendis qualiter dicatur iustum vel iniustum fol. 178. col. 1. in vers. Queri potest.

Pretium a lege positum est indiuisibile postquam est positum nec in se recipit latitudinem cum sit pretium legitimum. f. 178. col. 2. in ver. Ex quo inferuntur.

Pretium a lege taxatum dicitur legitimum nulloque pacto transgredi potest nec excedi. fol. 32. c. 1. in vers. Sitque. 2. conclu. ubi quod secus in inducenda consuetudine.

Pretium & valor vniuscuiusque rei augetur vel minuitur secundum conditiones & onera contractui adiecta. 3. To. fo. 31. col. 2. in versic. Nam ad iustificationem.

Pretium iustum in censibus dicitur illud quod a consuetudine receptum est vel a lege statutum siue in perpetuis siue in redimibilibus. 3. To. f. 31. col. 1. in prin.

Pretium a lege vel consuetudine minori potest ratione oneris adiuncti. 3. To. fol. 32. col. 1. in vers. Et quod ratione.

Praelatus denuntiationes festiuas & circa matrimonia a S. C. T. fetsi. 24. c. 1. de reforma. matrimo. praefixas quare remittere non debeat. 3. To. fo. 284. col. 2. in vers. Ex quo ipso.

Praelatus habens personas male famae & inhonestae apud se est in culpa & ab eis accusatus non potest eos ratione inhonestatis repellere. 3. To. fo. 63. col. 2. in versic. Quo fit.

Praelati pronuntiatum quod denuntiationes remittantur an habeat vim definitiuam, ut ab ea appellari possit. 3. To. fol. 285. col. 1. per totam.

Primogenium renunciari non potest in praedictum sequentis in gradu, tantum valet in praedictum renunciantis. fo. 120. col. 2. in versic. Nec in praedictum.

Primogenium in testamento conditum instituentem ob crimen perduellionis intestabili effecto in irritum cadit. fo. 133. c. 1. in vers. 4. conclusio.

Primogenia quatenus inducunt familiae conseruationem dicuntur fauorem non odium continere. fo. 122. col. 1. in vers. Quo respectu.

Primogenia ideo fundantur, ut nominis memoria perpetuetur. fo. 128. col. 1. in prin.

Princes non potest aliquo casu usuram permittere. 3. To. fo. 20. col. 2. in vers. Vbi quod.

Princes efficere non potest, ut etiam iudaei det mutuum sub usuris. 3. To. f. 46. c. 2. glo. a rason.

Princes donationem a se vel ab alio factam & perfectam licet reuocare non possit, iusta tamen causa existente potest modificare. fol. 127. col. 1. in vers. Quod intellige.

Princes sine causa priuans filios legitimam portione peccat mortaliter. f. 129. c. 1. in ver. confirmatur.

Princes sine iusta causa non potest dare licentiam ad alienandam rem restitutioni subiectam nec clausulas maioriae etiam eius autoritate constitutae mutare. fo. 72. c. 1. in versic. Ex quo inferuntur.

Princes Hispaniae non potest validum efficere matrimonium alias inuvalidum cum circa spiritualia eius potestas non extendatur. fol. 24. col. 1. ad fin. in vers. Et sic princeps.

Princes etiam seculares semper habent potestatem condendi leges ad impedienda & irritanda matrimonia. fo. 40. col. 2. in vers. Et cum hoc casu. ubi quomodo hoc intelligatur.

Princes non potest mutare alterare modificare conditiones & leges positas in primogenijs cum licentia eius institutis. fo. 127. col. 2. in vers. Inferuntur alioqui iustitiam non fouent.

Princes tollere non potest liberam testandi facultatem in rebus propriis priuato competentem, nec testamentum mutare nec eius conditiones. fo. 128. col. 1. in versic. Ergo princeps.

Princes regna sua & terras & loca in quibus recipit vestigal pedagium, guidagium gabellam aliudve tributum debet habere suis sumptibus securae & mercatoribus ea de causa damnum passis teneantur ad interesse. 3. To. f. 321. vers. Quo fit.

Princes habentes potestatem condendarum legum possunt absque iuris solennitate testari in dubio autem dicendum iuris regulas voluntatem suam conformare praesumuntur. fol. 84. col. 2. in vers. Limita.

Princes iuramentum illicitum quatenus peccati inductiuum est reprobare potest. 3. To. fo. 240. col. 1. in vers. Et quod.

Princes rescriptum spurium clerici habitas ad patris successionem praesumitur per importunitatem obtentum ideoque ab eo supplicari potest. fo. 156. col. 1. glos. damos.

Princes concessio semper intelligitur sine tertij praedictio. fol. 111. col. 2. ad finem. in vers. Concessio enim.

Index Alphabeticus.

Principi maledicens qua poena feriat. 3. To. fol. 211. col. 1. in versu. De poena. & col. 2. ubi distinctionem. & 212. col. 1. in versu. Breuius.

Principis seu eius filii plura priuilegia remissiue. 3. To. fol. 372. col. 1. ad medium.

Principi maledicens qua poena feriat, vide in verbo, *Laxa maiestatis late.*

Principis officialibus & iustitiarum ministris maledicens quomodo puniatur remissiue. 3. To. fol. 378. col. 1. in versu. Quid autem.

Principis priuilegia a subditis obtemperanda sunt debita reuerentia & de eorum valore agens sacrilegus iudicatur. 3. To. fol. 379. col. 2. gl. *Va contra los priuilegios.*

Principis de facto procedētis & iniuste notorium rescriptum an obediri debeat vel ei supplicari possit. 3. To. fol. 380. col. 1. in prin.

Principis rescriptum exequi contemnens quibus poenis afficiatur. 3. To. fol. 389. col. 1. in gloss. *Cae ubi quando excusetur.*

Principum constitutiones reducentes census ad certam taxam & quod in pecunia constituatur an obliget clericos & ecclesias ad partes. 3. To. fol. 32. col. 2. in versu. *Quæri potest.*

Principium semper attenditur quando finis cum eo necessariam habet causam. fol. 165. col. 2. in versu. 3. *His accedit.*

Prinuationis iuris vel priuilegij poena nunquam locum habet nisi casibus a iure expressis. fol. 31. col. 1. ad finem. in versu. *Quia poena prinuationis.*

Priuilegia ciuitati vel villæ a Rege concessa de eligendo vel alias debent illa successores seruari. fol. 413. col. 2. gl. *Les sea.*

Possessione priuari nemo debet sine citatione, & causæ cognitione. 3. To. fol. 328. col. 1. ad medium.

Possessio iuris licet propter legem vel consuetudinem alicui acquiratur, non tamen facti donec quis habeat detentionem corporalem. fol. 92. col. 1. ad finem. in versu. *Et si propter legem.*

Possibile quomodo sit aliquem credere omnia contenta in sacra scriptura vel quæ credit vniuersalis ecclesia si pertinaciter adhæreat traditis in sacra scriptura vel in fide vniuersalis ecclesiæ. 3. To. fol. 99. col. 2. in versu. *Si vero queritur.*

Posthumus ius retractus etiam illud seruatur. fol. 94. col. 1. in versu. *Quid quod.*

Posthumus etiam aduersus prescriptionem restituitur. fol. 94. col. 1. in versu. 3. *Nulla ratione.*

Præteritus dicitur qui non est institutus vel exheredatus. fol. 130. col. 2. in versu. *Præteritus autem.*

Probens se sacerdotem an in consequentiam probet se alijs ordinibus insignitum idem de probante se doctorem circa alios gradus. 3. Tom. fol. 177. col. 1. ad medium.

Probationis defectus circa matrimonia clandestine

contracta quo ad ecclesiam militatem licet ante. S. C. T. quo ad Deum valent, ea tamen nulla esse iussit. fol. 28. col. 1. in versu. *Secunda ratio.*

Proditor quot modis dicatur. 3. To. fol. 194. col. 1. in principio. [tandum.]

Proditionis species est adulatio ibi. in versu. *Est no-*

Proditor regis cõsetur proditor reipublice. 3. To. fol. 194. col. 2. in versu. *Proditor reipublice.*

Proditor qua poena feriat. 3. To. fol. 200. c. 2. in gl. *Todos sus bienes & 209. col. 2. in versu. Hinc fit dirutio. & 360. col. 2. gl. Casos.*

Proditionis & aleuosiæ differentia. 3. To. fol. 246. c. 2. in versu. *Differentia inter. ubi vide remissi.*

Proclama fieri debet, ubi quis moritur & hærede intra terminum non comparente ipso iure hæreditas in fiscum transit. 3. Tom. fol. 372. col. 1. in versu. *Et ideo.*

Procurator ad lites & ad negotia tenetur reddere rationem. fol. 206. col. 1. in versu. *Hoc idem.*

Procurator fisci non potest fidem habere de pretio, vt dominium transeat. fol. 185. col. 2. in versu.

Procurator fisci.

Proditor quis dicatur. fol. 146. col. 1. gloss. *Muerto a traycio. & fo. 195. col. 1. in versu. Et proditor.*

Prodigus cui bonorum administratio a lege vel a iudice interdicta est testari non potest. fol. 65. col. 1. in versu. *Quid de prodigo. & ibi vide rationem.*

Professio religionis ab impubere ante legitimam ætatem facta nulla est. fol. 6. col. 1. in versu. *Quo fit & quomodo hoc intelligatur ibi. in versu. Nec his obstare.*

Propheta secundum legem veterem an de gente Iudæorum venturus esset qui legem eis daret. 3. To. fol. 141. col. 1. in versu. *Circa primum.*

Prohibitio de non alienando testamento adscripta impedit alienationem & dominij translationem etiam ex causa dotis nisi adsit regis licentia vel alia bona libera sufficiant. fol. 71. col. 1. ad finem. in versu. *Notandum etiam.*

Prohibitus succedere patri non prohibetur succedere fratri. fol. 75. col. 1. ad finem. in versu. *Suadet etiam.*

Prohibitus succedere ex alicuius testamento non cõsetur prohibitus ex pupillari substitutione eisdem succedere. fol. 153. col. 2. in versu. *Prohibitus.*

Prohibitus arma deferre sub excommunicationis poena si de die vel de nocte deferat ad sui defensionem non erit excommunicatus. 3. To. fol. 62. col. 2. in versu. *Et sic ea intentione.*

Prohibitus moram facere in ciuitate dum viueret mortuus in eadem sepeliri prohibetur. 3. To. fol. 93. col. 2. in versu. *Ex quorum. ubi vide rationem.*

Prohibitus quicquid facere in curia sub poena si faciat siue rex sit in curia præsentialiter, siue per repræsentationem & in quinque leucis in circuitu luet poenâ. 3. To. fol. 258. col. 2. versu. *Ex quo.*

Proles

Index Alphabeticus.

Proles tam foemina quā masculina à parentibus æque hilari frōre à Deo optimo Maximo summo omnium rerum parente suscipienda est nec hoc casu ratione dotis filiarum obmurmuranda est paupertas folio. 21. colum. 2. in versu. Infertur etiam.

Proles ex clandestino matrimonio habita etiam bona fide utriusque parentis suscepta illegitima est eo casu quo tale matrimonium ratione consanguinitatis vel affinitatis irritum declaratur fol. 29. col. 1. ad finē. in versu. Est præterea.

Proles ex clandestino matrimonio suscepta à constituto in vitæ extremis ubi incommode matrimonium differri potest cum ea ex qua eam habuerat iure antiquo iusta erat hodie vero attente S. C. T. quid futurum ibi col. 2. in versu. Quā tamen sententiam.

Pro matrimonio clandestine contracto non præsumebatur ante. S. C. T. nisi apertis probationibus ab alleganti contractū esse apparuisset fol. 29. col. 1. gl. Encubierte in versu. Tertia poena est.

Promissa sunt seruanda fol. 3. col. 1. in versu. Quibus ad stipulatur.

Promissio facta à socero genero ex causa matrimonij de non meliorandis filiis ne dispar reddatur portio filiae nuptui tradita valet nec eam potest socer infringere fol. 15. colum. 2. ad fin. in versu. Vnum tamen nota.

Promittens contrahere tenetur perficere promissionem idem in promittente fideiubere locari vendere fol. 3. columna secunda. in versu. Non obstant.

Promittens dare certum fideiussorem vel pignora satisfacit dando alium æque idoneū fol. 200. col. 1. in versu. Idem est in fideiussore.

Promittens per fidem in dubio de humana intelligendus est loqui. 3. To. fol. 186. col. 2. In princ.

Protestatio indicat qualis fuerit animus protestantis. fol. 63. col. 2. in versu. Et protestabitur.

Proximus in linea transuersali & gradu & consanguinitate excludit remotiores in gradu vel æquales ex vno tantū latere coniunctos folio. 101. col. 1. in versu. Prima conclusio & quod hæc regula procedat tantum inter fratres fratrum que filios ibi. in versu. Tamen superior.

Publicatio ante. S. C. T. non erat quid essentiale matrimonij seu integrale sed consensus per signa vel verba explicitus fol. 35. col. 1. ad medium in versu. Constat primo.

Publica poenitentia ubi inferenda est pro crimine notorio vel publico debet inferri à iudice in foro fori nec sufficit inferri à confessore in foro interiori & poenitentia. 3. To. fol. 96. col. 2. in versu. Idem etiam.

Publicè factum dicitur matrimonium quod est contractum in præsentia fidelium folio. 35. columna secunda. In principio. in versu. Nam id dicitur.

Puer qui dicebatur sanare infirmos Salmanticæ pulsus iuste fuit eo quod nō monstrauit in qua virtute id faceret. 3. Tomo. folio. 25. colum. 1. In princ.

Pupillares tabulæ in casu authenticæ ex causa. C. de liber. præterit. confirmatur cum communi contra alteram communem fol. 82. colum. 2. in versu. Sed est pulchrum licet iure regni secus folio. 83. columna prima. in versiculo. Eam tamen.

Pupillaris substitutio contenta in testamento inualido ex causa præteritionis vel exheredationis nulla est folio. 83. columna prima. in versu. Ex quibus infertur.

Putatiuus filius an possit in foro animæ parenti putatiuo succedere si se putatiuum sicut ex matris assertionem & talem se esse credat remiss. folio. 154. col. 2. in versu. Dubitari potest.

Qualitas augeat vel minuat delictum remiss. fol. 49. in versu. Plures enim.

Qualitas & priuilegium rei tollitur permutationem personæ. 3. To. fol. 25. col. 1. in versu. Nec obstat ubi quomodo intelligatur.

Qualitas virtus & essentia contractus dignoscitur ex qualitate precij. 3. Tom. fol. 34. col. 1. in versu. Item ex.

Qualitas inducens delictum non præsumitur nisi probetur. 3. Tom. fol. 95. colum. 2. in versu. Et qualitas.

Qualitas antea vitæ delicti præsumptionē elidit. 3. To. fol. 347. col. 2. in versu. Nam illa.

Quadrillam, seu ut vulgo dicitur (alboroto) quatuor faciunt ad hoc ut iudex pernoctans eis arma capere possit. 3. To. fol. 247. col. 1. in versu. Et ita est.

Quandiu superest masculus vel foemina ex linea ad quam hæreditas semel peruenit alia linea postposita non fit transitus ad lineam iam exclusam fol. 114. col. 2. in versu. Nam quandiu.

Quæ sita ex furto vel alio maleficio non communicatur inter coniuges vel alios socios fol. 162. col. 1. in versu. Quod autem ex furto.

Quæ sita appellatione circa lucra constante matrimonio quæ sita tantum veniunt ex industria solertia opera alterius coniugis eo constante parta. f. 158. col. 1. in versu. Quæ sita igitur primo.

Quilibet

Index Alphabeticus.

Quilibet de populo tenetur opem ferre iustitia ministro ad id interpellatus fol. 345. c. i. in glo. Ayuda.

Quintus Fabius Cunctator Maximus ad imperiū lectoris filij cōsulis statim ex equo descendit. 3. To. fol. 221. col. 1. in versu. Facit quod pulchre.

R.

R. Litera vulgo dicta canina quam proprietatem habeat. 3. Tom. fol. 387. column. 2. ad fin. ubi in add. vide eius significationem tristem & horridā circa gradus licentiarum.

Raptor an possit contrahere cum muliere rapta & an inter eos possit consistere matrimonium. 3. To. fol. 288. col. 1. in versu. Vtrum autem.

Raptor & rapta licet constentur se esse coniuges inuenti se adinuicem committere seculum a domino patris nihil agunt nec talis confessio eos inuat tam favore matrimonij quam poenae incurrit. 3. Tom. fol. 288. col. 2. in versu. Ex cuius quid si ipse nobilis ipsa licet pulchra ignobilis, ipse iuuenis illa vetula. fol. 289. col. 1. in versu. Nisi essent.

Rapina quid sit. 3. To. fol. 39. col. 2. gl. Alguñ robo.

Rapina causa an possit aliqua actio probata intentari. 3. Tom. fol. 320. col. 1. in versu. Dubitatur.

Rapiens aliquid quam poenam subeat & quid si sit nobilis aut dives. 3. To. fol. 319. col. 2. in versu. Poena autem.

Rapiens aliquid ex naufragio qualiter & quomodo teneatur. 3. To. fol. 320. col. 1. in versu. Quare etiam.

Rapiens alienam rem eam tenetur restituere cum poena tripli. 3. Tom. fol. 57. col. 2. in versu. Nam quare rapit.

Rapiens uxorem alterius violenter & ea tanquā concubina publice vtens quomodo puniatur. 3. To. fol. 393. col. 1. In princ.

Rapiens aliquid an & quando in octuplum teneatur quadruplum parti aliud fisco applicandum. 3. To. fol. 320. col. 2. in versu. Dubitatur ubi late Arerini sententiam. l. 3. §. fin. ad fin. ff. de publicis iudicijs.

Raptus committitur in sponsam de futuro non in eam quae est de praesenti. 3. To. fol. 280. col. 2. in versu. Vtrum raptus.

Ratio suadet ut quis in eo in quo peccauit puniatur. 3. To. fol. 188. ad mediū. c. 1. in ver. Raptus & c.

Receptor quis dicatur. 3. To. fol. 322. c. 1. & 2. In princ. Vbi quando & quomodo excusetur.

Receptor filij etiam in crimine grauissimo an teneatur. 1. To. fol. 323. col. 1. in versu. Nec etiā ubi quod non etiam si ei det pecuniam famulū

vel equum ad iter arripendum.

Receptor ignorans puniri non debet. 3. To. fol. 344. col. 1. in versu. Et ignorans. 385. col. 1. gl. Siendole.

Receptor latorum in domo ad indendum quo modo puniatur. 3. To. fol. 385. col. 1. in add. incip. adde ultra authorem.

Receptorum titulus licet iure civili in criminalibus tantum locum habeat iure tamen regio in civilibus etiā procedit. 3. To. fol. 345. col. 1. in versu. Ex quo dicto.

Receptor consanguinei intra quantum gradum delinquentis an teneatur. 3. To. fol. 323. col. 2. in versu. Queritur praeterea quid de amico an teneatur ibi & 324. col. 1. Per totam.

Receptor delinquentis post bonum iudicis facta informatione delicti in processum an & quando teneatur. 3. To. fol. 324. col. 2. in ver. Quid autem receptare aliquem quantum sit facinus. 3. To. fol. 343. col. 1. in gl. Receptor.

Recipiens mutuum pecuniam a Paulo sub vsuris potest eandem Ioanni pacto expresso sub eisdem reuoluere. 3. To. fol. 22. col. 2. in versu. Et circa praedicta.

Recipiens in suam fidem restituere hereditatem spurio ut indigno ea priuatur fol. 70. col. 1. in versu. Ut quando quis.

Rectores seu aueiani vulgo dicti. Regidores ex iudicis negligentia in iurisdictione succedunt. 3. To. fol. 342. col. 1. gl. Que las.

Rector villae seu ciuitatis in officio non residens amittit salariū sibi eius ratione praestitutum. fol. 404. col. 1. gl. Que no lleue.

Rectores succedunt in iurisdictione quando ordinarius est suspectus. 3. To. fol. 342. col. 1. in versu. si sit, ubi de praxi.

Rectores succedunt in iurisdictione ordinarij quādo is velit exequi sententiam cuius appellatio ni deferre debuit & noluit propter malum animū ibi. in versu. Simuliter & col. 2. In principio.

Reconciliati quando quis valeat & intra quantum tempus dicatur quis continuo & confestim redire ad fidem & ecclesiae unitatem. 3. To. fol. 91. col. 1. in versu. Et intra quantum.

Redditus perpetui sine clausula redimendi censentur bona immobilia. 3. To. fol. 32. col. 1. in versu. Et sic redditus perpetui.

Redditus pecuniae emptus etiam de nouo ad hoc constitutus dum valorem fortis seu precij tempore contractus inspecto non excedat alio cessante vicio non est illicitus. fol. 187. col. 2. in versu. Ergo redditus.

Redditiuum solutioni non obstat aliqua nullitatis vel appellationis exceptio a debitore allegata quouique

Index Alphabeticus.

quousque satisfaciatur creditori census. 3. To. fol. 32. col. 1. in versu. Et solutioni.
 Redditum ad vitam emptio licita est & in regno usu receptissima. 3. To. fol. 30. col. 2. in versu. Quarta sit conclusio.
 Redditum ad vitam emptionis iustum precium quod dicatur. 3. To. fol. 31. col. 1. in versu. Sed quarto.
 Regatones remissive fol. 216. co. 1. gl. Regatones.
 Regnicolæ naturales ceteris ad officia publica præferendi sunt etiam ad ecclesiastica fol. 414. 1. glo. E naturales.
 Relapsi tradendi sunt curiæ seculari. 3. To. fol. 91. col. 1. in versu. Et sic relapsi.
 Relicta in minus solenni testamento in animæ iudicio debent solui ab hærede certo de voluntate defuncti & sic in eo foro licite retineri possunt fol. 105. col. 1. glo. Si el testador vbi ad patres & col. 2. in versu. Opinionem contrariam.
 Relictum, vel legatum etiam in minus solenni voluntate producit naturalem obligationem fol. 106. col. 2. in versu. Ex tali enim reipublicæ.
 Reipublicæ interest delicta impunita non manere. 3. To. fol. 12. col. 2. gl. No quede.
 Repræsentatio propria auctoritate faciens quomodo puniatur. 3. To. fol. 330. col. 2. 331. colum. 2. gl. Lo hagan.
 Repræsentatio quando concedi possint. 3. To. fol. 330. col. 1. Ad finem.
 Repræsentatio in personam seu in rebus debitoris prohibita sunt. 3. To. fol. 70. columna secunda, gloss. Porri.
 Rem habere cum filia spiritali detestandum nefas est fol. 96. col. 2. in versu. Hinc potest considerari.
 Remissio & captio realis ut mittatur ad locum delicti criminis per quem fieri debeat. 3. Tom. fol. 335. col. 2. in versu. Dubitatur.
 Remissionis in delictis causa quæ sit. 3. Tom. fol. 335. col. 1. in versu. Dubitatur. 1.
 Remissio in locum delicti cuius expensis fieri debeat vide. 3. To. fol. 336. col. 1. in versu. Quæritur & 341. col. 1. gloss. Que lo embien.
 Remissio in causa civili quando locum habeat. 3. To. fol. 336. col. 2. gl. La deuda.
 Remissioni in causa civili quousque locus non sit tamen propter nimiam contumaciam reus remittitur. 3. To. fol. 330. col. 2. in versu. Nā quousque.
 Remissio an locum habeat in omni delicto vel tantum in his propter quæ imponenda sit poena mortis vel alia corporalis. 3. To. fol. 337. col. 1. & 2.
 Remissio in delictis quorum expensis fieri debeat. 3. To. fol. 88. col. 2. in versu. Sed non est.
 Remissio an locum habeat inter iudices & dominos habentes iurisdictionem diuersam ut du-

ces marchiones vel quia non sunt sub eodem principe ut regnum Lusitanie Gallie cum regno Hispanie. 3. To. fol. 337. col. 2. versu. Dubium & 338. col. 1. Vbi vide praxim in hoc.
 Remissioni locus an sit in hæretico & an puniri possit in quocunque loco inuenerit. 3. To. fol. 339. col. 2. in versu. Quid autem.
 Remissionis expensæ vbi à bonis accusari & accusatoris solui non possunt ex publico loci ratio in quo delicti reus capitur solui debent. 3. To. fol. 341. col. 1. Per totam.
 Remittendus an sit vagabundus qui committit delictum in vno loco & fugit ad alium ad locum delicti & an possit puniri ubicunque fuerit inuentus. 3. Tomo. folio. 338. colum. 2. in versu. Quæritur.
 Remitti an debeat fur ad locum commissi delicti cum re furto subtracta ad alium locum nouum delictum commiserit ex contractatione ipsius. 3. Co. fol. 339. col. 1. versu. Quæritur etiam.
 Remitti debet reus criminis ad locum delicti ut ibi puniatur. 3. To. fol. 337. gl. Sean.
 Renunciatio generalis post aliquos casus expressos tenet in contractibus & iudicijs. fo. 187. colum. 1. in versu. Et generalis.
 Renunciatio casuum fortuitorum valet si specialiter facta fuerit fol. 187. columna. 1. in versiculo Præterea, &c.
 Renunciatio officij potest fieri per procuratorem ad id specialiter constitutum non alias. fo. 412. colum. 2. in versu. Vtrum autem, & in versu. Dixi.
 Renunciationes officiorum debent esse omnino liberæ prece, pretio, minis, fol. 413. co. 1. in versu. Renuntiationes debent.
 Renunciatio violentiæ intelligitur de illata ab extraneo non de illata à contrahentibus vel eius domesticis folio. 201. colum. 2. in versu. Secundo quia.
 Renunciatio casus fortuitos vel remedium. l. 2. C. de rescindenda venditione. nō potest aliud remedium pro se allegare. fol. 188. col. 2. ad finem vbi praxim de iure regni.
 Renunciatio officium publicum debet post renuntiationem factam viuere viginti dies ante vero diem functo officium vacat per mortem non per renuntiationem. fol. 406. columna prima. gloss. Muchos vbi quid in renuntiatione beneficij.
 Renunciatio officium adeo post talem renuntiationem factam viginti dies viuere debet quod si post admissam resignationem eos non viuat non tantum à die consensus præstiti officium per mortem non per renuntiationem vacare dicetur, fol. 407. columna secunda. in versu.

Index Alphabeticus.

- Sed est dubium.
- Reprobans non reprobandum & approbans non approbandum** in omnibus scientijs ad quid teneatur. 3. To. fol. 388. col. 1. In princ.
- Retractum inducendi ratio** quæ fuerit fol. 165. column. 2. in versu. Nam ratio.
- Retractus materiæ commendationem** fol. 212. column. 1. in versu. Materiæ retractus vbi col. 2. late de ea remiss.
- Retractus beneficium non habet locum in rerum permutatione** fol. 213. col. 1. in versu. Beneficiū autem legis.
- Retrahendi ius etiam iure diuino est approbatum** fol. 213. col. 2. In princ.
- Retrahendi ius etiam in personis ecclesiasticis locum habet** fol. 213. col. 2. in versu. Vtrum ius & 214. col. 1. Vbi ad partes & rationem.
- Retrahendi ius competens proximiori intra nouē dies non transit in monasterium** quod proximior ingressus sit fol. 214. col. 2. in versu. Secundo autem vbi ad partes.
- Resignatio officij vt suum sortiatur effectū post regiam confirmationem intra 60. dies publicanda est nec tali officio resignato resignans amplius vti poterit** fol. 413. col. 1. In princ.
- Resistens officiali & eum offendēs in persona puniatur grauissime & de illata iniuria tenetur.** 3. To. fol. 250. col. 2. in 7. conclusio.
- Resistentiam quamcunque formalem faciens hodie ignominiose per vias publicas trahitur & per octo annos ad triremes damnatur nisi grauitas delicti aliud suadeat.** 3. Tomo. fol. 251. col. 1. In princ.
- Resistit a cōsanguineis impune iudici potest si sententiam mortis naturalis interposita appellatione exequi velit & ab eo impune eripi** 3. To. fol. 251. col. 1. in versu. Limita quando.
- Res in dubio præsumitur acquisita ex bonis mariti** fol. 158. col. 1. In princ. vbi vide rationem.
- Res in dotem datæ & æstimatæ fauore vxoris nō in suum odium venditionem faciunt** fol. 167. col. 1. in versu. Item res.
- Res super qua est impositus census an cadat in commissum ob cessationem solutionis pensionis ex vi iuris & conditionis census contractui annexæ.** 3. Tomo fol. 36. columna prima. in versu. Quæritur.
- Res tanto pluris valet quanto ius & dominium vtriusque trāsfertur.** 3. To. fol. 31. col. 2. in versu. Nam tanto.
- Res super qua census est constitutus an cadat in commissum ob cessationem solutionis per quatuor annos vbi talis conditio contractui annexa nō fuit.** 3. Tomo. folio. 36. column. 1. in versu. Vtrum autem.
- Restitutus à Principe amplius dici non potest reus proditor.** 3. To. fol. 229. col. 1. in versu. Itē probatur.
- Restitutus à principe proditor, iniuste ad duellū prouocatur à vocante eum proditorem & cum eo pugnare volente ea ratione quod velit eum talem esse probare.** 3. To. fol. 229. col. 2. in versu. Vnum tamen.
- Reuocans primum testamentum iuratum licet secundum valeat tamen periurus manet** fol. 113. col. 2. in versu. 3. Ad stipulatur.
- Reuerentia omni iure omnibus parētibus de munda debita ab ipsis remitti nullo modo potest.** 3. To. fol. 224. in versu. Tum & contra.
- Reuerentia superioris facit actum præsumi metu celebratum** fol. 208. col. 1. in versu. Et reuerentia superioris.
- Rex dicitur socius furum & grassatorum nisi prouideat & impediat oppressiones & tenetur ad restitutionem ibi in versu. Vnde dicuntur,**
- Rex debet subditis & reipublicæ pacem procurare.** 3. To. fol. 334. col. 2. in versu. Tum etiam.
- Rex succedit regno iure hæreditario pro opinione excellentissimi iureconsulti Emanuelis Costæ contra nouissimos.**
- Rex postquam valide donationem subdito faciat eam nec reuocare nec modificare vllō modo potest** fol. 127. col. 2. in versu. Ex quibus.
- Rex solus in Castellæ regno monetā cudere potest & ad eū solū id spectat.** 3. To. fol. 191. col. 2. gl. Falsa & idem in regno Lusitanix vt ibi.
- Rex Franciæ ex singulari priuilegio licet laicus potest bis in vita sub vtraque specie eucharistiæ assumere.** 3. To. fol. 210. column. 2. in add. in versu. Vtrum tamen.
- Rex tenetur subditos ab omni dāno & strage tyrannorum securos facere.** 3. To. fol. 328. col. 2. gl. of. Robos.
- Rex potest à subditis gabellas & tributa recipere & exigere pro conseruanda reipublicæ salute ibi in versu. Et pro pace.**
- Regis officium quod esse debeat.** 3. To. fol. 329. col. 1. In princ. 333. col. 1.
- Regis camera non debet concedere gratiā iurium ad se pertinentium ante condemnationem vlti main.** 3. To. fol. 395. col. 1. in versu. Tum etiam.
- Regis iudices & consiliarij non debent esse deformes.** 3. To. fol. 363. col. 1. in add. Vbi quod exigua corporis statura attendenda non est.
- Regis officiales & auditores an & quando emere possint.** fol. 172. col. 2.
- Regis vita semper à fidelibus subditis Deo optimo maximo commendanda est.** 3. To. fol. 210. col. 2. in add. in versu. Adde quod.
- Regis sigillum adulterans quomodo puniatur.** 3. Tomo.

Index Alphabeticus.

To. fol. 372. col. 2. gl. Falsa tam de iure communi quam Hispano quam Portugallia.
Regis supremi consilij executionem sententiae committere non debent nisi iudicibus ordinarijs vel ex magna causa alijs notissimis personis tum moribus tum etiam probitate, fol. 240. col. 1. gl. Iusticias.
Robariae criminis reus est dominus fortalicij agri vel territorij vbi robaria facta sunt si sciens fuit & prohibere potuit. 3. To. fol. 321. col. 1. gl. Los defendiere quomodo hoc intelligitur ibi col. 2. in versu. Et eodem modo.

S

Acramenta omnia tribus consistunt materia forma ministro, fol. 9. col. 1. in ver. 3. Facit.

Salarij nomē quoad diuisionem inter socios de licito lucro intelligitur & promerito reputatur, fol. 162. col. 2. in versu. Et salarij.

Salomon per concubinas infatuatus fuit & adorauit deos earum. 3. To. fol. 366. col. 2. ad mediū.
Sanctionalibus priuatis in bonis patrimonialibus succedunt sui sicut in laicis contingit. fol. 103. col. 1. in versu. Quae etiam regula.

Satisfactio in conscientiae foro cessat respectu patiens damnum cum culpa non in faciendo commissa fuerit fol. 211. col. 1. in versu. Et in conscientiae foro.

Satisfactio nunquam praesumitur nisi probetur, fol. 184. col. 2. in versu. Tamen.

Sciens in suo territorio vel alias thesaurum absconditum tenetur illud regi manifestare, fol. 373. col. 1. gl. Que qualquier.

Sciens quid sit. 3. To. fol. 138. col. 2. in versu. Ad primum.

Sciens verum sit grauius haeresi. 3. To. fol. 139. col. 1. in versu. Ad secundum.

Scismatici an habeant aliquam potestatem. 3. To. fol. 39. col. 2. in versu. Ad tertium.

Scismatico poena quae sit ibi in versu. Ad quartum.

Scismatici utrum possint aliquem ordinare fol. 40. col. 1. in versu. Ad quintum.

Scholaris habitu & matricula non tamen studens non potuit priuilegijs ratione studij concessis. fol. 8. col. 1. in versu. Quo fit.

Secularis iudex potest testamentarios executores ad exequenda pia legata compellere vt sit mixti fori fol. 141. col. 2. in versu. Ideoque.

Seditiosus hominis qui iure regni dicuntur. 3. To. fol. 292. col. 1. ad finē quibus poenis afficiatur.

3. To. fol. 249. col. 2. gl. Iurare per totam.

Sepultura denegatur omni in peccato mortali de-

cedenti nisi de contritione appareat manifeste 3. To. fol. 266. col. 2. in versu. Pluribus.

Sententia à non iudice lata nulla est. 3. To. fol. 76. col. 2. gl. Que no vala.

Sententia condemnatoria non est statim exequenda quin potius expectandi sunt decem dies de iure canonico quinque vero iure regio. 3. To. fol. 338. col. 2. in versu. Item etiam.

Sententia excommunicationis in casu col. 2. §. in hibemus de haereticis lib. 6. an sit canon latae vel referendae sententiae. 3. To. fol. 98. col. 1. in versu. Sed est dubium.

Sententia pastoris iusta vel iniusta timenda est nisi contineat notorie iniustitiam fol. 27. col. 1. ad finem. in versu. Quem intellige.

Sententia non excludit exceptiones prouenientes ex natura contractus fol. 248. col. 2. in versu. Probatur etiam.

Sententia tertio non vocato nec citato & ignorante lata contra rei possessorem non nocet. fol. 93. col. 1. in versu. Succedit dubium ad partes vsque ad col. 2. in versu. 3. His ad stipulatur.

Sententia executioni mandanda non est stante appellatione quando reus confessus & convictus appellauerit. 3. To. fol. 78. col. 2. in versu. Quibus addē.

Seruus deferens dominum licet crimen obiectum probet se uere puniendus est praeterquam si sit in crimine laesa. 3. To. fol. 282. col. 1. in versu. Ideoque seruum.

Sexus mulierum instabilis ac fragilis est fol. 8. col. 1. in versu. De iure autem civili.

Syluam alienam cadens ligna; inde asportans peccat. 3. To. fol. 305. col. 1. in versu. Infertur. 2.

Simoniacus an dicatur contractus gestus à canonico vel dignitate habere are alieno oppresso qui praebendam in fauore creditoris renūciauit cum regressu & ingressu habita fide vt debita persolueret vel remitteret. 3. To. fol. 360. col. 2. in add.

Simplices & illiterati an possint intelligere quid per terminos importetur in particulis personarum trinitatis. 3. To. fol. 100. col. 1. in versu. Et si quispiam.

Singuli singula recte efficere possunt plura uero minime fol. 411. col. 2. in versu. Tum etiam. 2.

Solennitas leuis quae dicatur. fol. 65. col. 2. in versu. Et illa.

Solennitas testamentorum cur & ad quid introducta fol. 106. col. 2. in versu. Primo, &c.

Solennitas quod in actu adsint plures testes quam duo est probatoria non substantialis fol. 108. col. 1. in versu. Sexto, &c.

Solennitatis leuis omisio non debet actum uitiare fol. 65. col. 2. in versu. Primo quia.

Societas contrahitur inter maritum & uxorem con-

Index Alphabeticus.

tracto matrimonio de praeſenti fol. 156. col. 2.
in verſi. Pro declaratione.

Societas contracta inter virum & vxorem licet ra-
cita ſit tamen non eſt minoris virtutis & priui-
legij quam ea quæ expreſſe contrahitur ibi. in
verſi. Et iſta ſocietas.

Societas ex coniugali cohabitatione contrahitur
etiam in bonis acquirendis, fol. 157. colum. 1. in
verſi. Quo ſit.

Societas ratione matrimonij inita licet iure cano-
nico ad bona inter maritum & vxorem nō ex-
tenderetur iure tamē regni etiam quoad bona
conſtante matrimonio lucrata extenditur fol.
157. col. 2. in verſi. Et in noſtro regno.

Socij omnium bonorum ſi alter emat prædia &
faciat concipi inſtrumentum pro ſe tantum li-
cet quoad domipium ſibi acquirat iure tamen
ſocietatis tenebitur ea communicare, fol. 158.
col. 2. in verſi. Quod ſi ſunt.

Socius licet quod emit ſuum efficiat non commu-
ne ſocietatis tamen iudicio cogitur rem cōmu-
nicare, fol. 158. col. 2. ad fin.

Soror mortua matre & ſine licentia fratris matri-
monium contrahens amittit hæreditatem ſibi
debitam tam ex parte patris quam matris fol.
50 col. 2. gl. Ordenamos & 173. colum. 2. gl. of.
Herencia.

Soror in caſu de quo ſupra amittit hæreditatem
adeundam non vero iam aditam fol. 173. col. 2.
In eadem. gl. of.

Sortilegus maledicus vel incātator poteſt ob hoc
à patre ex hæredari. 3. To. fol. 12. col. 1. in verſi.
Et eſt notandum.

Sortilegus vel incantator iure ciuili poena ignis
mori debet. 3. To. fol. 12. columna. 1. in verſicu.
Iure autem ciuili.

Sortilegium quādo dicatur hæreſim ſapere. 3. To.
fol. 133. col. 1. in verſi. Tunc autem.

Sortilegium vnde dicatur. 3. To. fol. 11. col. 1. in
verſi. Sortilegia ſiue fors.

Sortis iudicium quando licitum ſit. 3. To. fol. 11.
col. 1. remiſſi. in verſi. Quando autem.

Spes quomodo & quando vendi poſſit fol. 166.
col. 1. in verſi. Sed intelligerem.

Spirituales filij dicuntur legitimi fol. 96. col. 2. in
verſi. Filij ſpirituales.

Spirituales filij debent reuerentiam ſuis parenti-
bus ſpiritalibus ibi in verſi. Hi reuerentiam.

Spirituales filij occidentes patres ſpirituales gra-
uius peccant quam ſi occidant carnales ibi in
verſicul. Hi ſi.

Spirituales filij non poſſunt petere alimenta à pa-
tribus ſpiritalibus ibi in verſi. Sed ſi cū non.

Spiritualia non admittunt differentiam inter ma-
culos & foeminas fol. 115. col. 2. in verſicul.

Item ille.

Sponſa de futuro contrahens non tenetur exige-
re licentiam ad contractum gerendum ab ſpon-
ſo de futuro fol. 5. columna prima, in verſicul.
Hinc infero.

Sponſa habens acceſſum carnalem cū alio quam
ſponſo non ſubit pœnam adulterij fol. 5. col. 1.
in verſi. Item deducitur.

Sponſus rapiens ſponſam vel è conuerſo incidit
in pœnam. l. vnica. §. Quibus. C. de raptu virgi-
num intellige in ſponſo de futuro ibi in verſi.
Hinc eſt.

Sponſus de præſenti poteſt iure mariti accuſare
ſponſam ibi in verſi. Hinc etiam non eam quæ
ſit de futuro. ibi & fol. 38. columna. 1. in verſi.
Quo ſit.

Sponſa de præſenti carnaliter ab ſponſo per vim
præciſam cognita an poſſit inuito ſponſo reli-
gionem ingredi quemadmodum ſi ab eo cog-
nita non fuiſſet vide duas communes contra-
rias & diſtinctionem fol. 12. col. 2. in verſi. Cir-
ca præmiſſa.

Sponſa etiam vi carnaliter ab ſponſo cognita non
poteſt religionem inuito ſponſo ingredi. 3. To-
mo fol. 281. col. 1. in verſi. Ex quo inferitur, vbi
duas opiniones communes contrarias.

Sponſalia contrahens cum filia nō præhabita pa-
tris facultate ſi ea ſint nulla ex defectu ſolenni-
tatis vel ſubſtantia an incurrat pœnam. l. 1. tit.
15. lib. 8. ordina. 3. To. fol. 286. col. 1. in verſicul.
Quid autem ſi & ibi col. 2. in verſi. Sed tamen
an excuſetur à pœna. l. Tauri.

Sponſalia contrahens cum filia non habito patris
conſenſu tunc incidit in pœnam dict. l. 1. titu.
15. lib. 8. ordina. cū filia legitima eſt ſecus alias.
3. Tom. fol. 286. col. 2. in gl. Con la ſija.

Sponſalia contrahens cum filia non habito patris
conſenſu an incurrat pœnam dict. l. 1. tit. 15
lib. 8. ordina. ſi ea extra domum habitationis pa-
tris ſit. 3. To. fol. 287. col. 1. gl. En ſu caſa.

Sponſalia contrahens cum filia famula ſerua ſine
patris domini ve conſenſu iam quod relegan-
tur de regno. De quo regno intelligatur ex plu-
ribus quæ poſſidet & plura vtrinam poſſideat
inuiſiſſimus & Chriſtianiſſimus Philippus
Secundus Rex noſter. 3. Tom. fol. 287. col. 1. in
gl. Del reyno.

Sponſalia de futuro quibus ex cauſis diſſoluantur
fol. 7. col. 1. in verſi. Quæro inſuper.

Sponſalia de futuro quibus verbis contrahantur
fol. 7. col. 1. in verſi. Dubitatur.

Sponſalia de futuro clandestine contracta non cō-
prehenduntur ſub prohibitione. S. C. T. de re-
formatione matrimonij fo. 19. col. 1. in verſicul.
Secundo circa prædicta & ibi vide rationem.

Sponſa-

Index Alphabeticus.

Sponsalia de futuro subsecuta copula hodie attenda dispositione Sacri Concilij Tridentini non transeunt in matrimonium de præsenti, fol. 41. col. 1. in vers. Ex qua dispositione.

Sponsalia de futuro stante. S. C. T. non transeunt in matrimonium de præsenti per traductionē ad domum fol. 41. columna prima. in versic. 4. Cessabit.

Sponsalia contrahendi antiquum morem & quare etiam hodie non statim ad domum ducatur fol. 1. col. 1. in vers. Plane.

Sponsalia quid sint & de eius definitione fol. 2. col. 1. in vers. Ad primum.

Sponsalia vtrum celebrari possint inter absentes fol. 2. col. 1. in vers. Quæro secundo loco quid in matrimonio vide in verbo matrimonio.

Sponsalia frangenti ob fidei violationem iniungenda est poenitentia fol. 3. col. 1. in versic. Suedetur præterea.

Sponsalia contrahens non subit poenam præfixā matrimonium contrahenti fol. 4. col. 1. in versic. Præterea confirmatur.

Sponsalia contrahere possunt omnes illæ personæ quæ à iure non reperiuntur prohibita fol. 5. col. 2. in ver. Quæritur.

Sponsalia contrahere apta est ætas septem annorum minor vero ætas nulla ea reddit ibi in versic. Quæ autem sit ætas ubi rationem.

Sponsalia an possit contrahere infans minor septennio si malitia præueniat pueri ætatē fol. 6. column. 1. in vers. Quæri solet ad partes & illud quod malitia supplet ætatem quomodo intelligatur, fol. 7. col. 1. in vers. Rursus non obstat.

Sponsi promittentes ad inuicem coniugalē consensum etiam sine iuramento nihilominus compellendi sunt à iudice matrimonium contrahere fol. 3. col. 2. in vers. Ex quo inferitur.

Sponsæ appellatione simpliciter an veniat sponsa de præsenti fol. 4. column. 1. in versic. Quæro vtrum.

Sponsi & sponsæ significatio apud iure consultos proprie refertur ad eos quos de futuro appellamus fol. 4. col. 1. in vers. Item apud.

Sponsio vulgo (apuesta) ad Fortiter bibendum an valeat. 3. To. fol. 388. col. 2. in ver. Et an valeat.

Sponsus iactans Catharinam esse suam sponsam si ex hoc Catharinæ parentibus infamia sequatur licet non incurrat poenam. l. 49. Tauri arbitrio tamen iudicis punietur fol. 42. col. 2. in vers. Existimarem tamen.

Sponsus potest compellere sponsam vel e cōuerso vt cum ea matrimonium cōtrahat fol. 2. col. 2. in vers. Quæro vtrum.

Sponsus vel sponsa non implendo præstitam ad inuicem fidem de contrahendo matrimonio

sine causa vel cum ea fraudulenta tamen peccat folio. 3. columna prima. in versiculo. Item peccat.

Sponsus potest cogere sponsam vt secum contrahat licet in sponsalibus iuramentum adiectum non sit fol. 3. col. 1. in vers. Ampliatur etiam & e cōuerso.

Sponsus tenetur accipere in coniugem eā quam simplici promissione accepit in sponsam quamuis eadem promissio iuramento firmata esset posteriori sponsæ fol. 3. col. 2. in versic. Ampliatur quod.

Sponsus de futuro attento. S. C. T. sub aliqua conditione si sponsam carnaliter cognoscat non ideo videtur recessisse à conditione licet iure canonico secus esset fol. 41. col. 1. in vers. Secundo corrigitur.

Sponsi nullus luctus est fol. 37. col. 2. ad finem in vers. Quam sententiam.

Sponsus sponsam de præsenti in adulterio deprehensam occidere potest. 3. To. fol. 270. col. 2. gl. Matar & 268. col. 1. gl. Fuere.

Spuria seu naturalis filia nihilominus agnata patris est. 3. To. fol. 286. col. 2. in vers. Tum etiā ubi de arrogato & adoptiua fol. 267. col. 1.

Spurius credens matri dicenti illum illegitimum an teneatur restituere accepta à patre puta iure filiationis. 3. Tomo. fol. 303. col. 1. in versic. Vtrum autem.

Spurij non possunt præscribere relicta à patre licet iusto errore putent se legitimos esse tēpore ordinario. 30. annorum. 3. Tom. fol. 304. col. 1. in vers. Quod autem.

Spurius an à patre clerico vel alio eius successore posset alimenta petere. 3. To. fol. 307. column. 2. in verb. Vtrum autem, & an ultra quintum recipere ibi. in vers. Etiam ultra.

Spurius clerici quacunque via siue ex testamēto siue ex contractu succedere prohibetur in bonis patris clerici fol. 152. col. 2. gl. No vala & quod idem in filio Diaconi & Subdiaconi fol. 153. col. 1. In principio.

Spurius & illegitimus legitimatus tamen à Summo Pontifice ex cessione seu donatione facta à patre potest consequi ius patronatus fol. 154. col. 1. ad partes & 155. per duas col. 156. col. 1.

Spurius à patre clerico fundante capellam & eam dotate potest institui in iure patronatus, & esse capellanus ad vitam sicuti quilibet alius fidelis folio. 156. col. 1. In princ.

Spurius vt à patre institui possit cautelas vide remiss. folio. 154. columna prima. in versic. Doctores, &c.

Spurius attento iure communi matri vnā cum legitimis succedit folio. 98. columna prima. in

Index Alphabeticus.

verficul. Restat.

Spurius à matre præteritus habet querelam ibi col. 2. in vers. Hæc autè nisi sit illustris mater.

Spurius legitimum non potest à comite Palatino ex facultate simplici legitimandi intell. si sint illustrium personarum non alias fol. 98. col. 2. in vers. Huiusmodi.

Spurius tunc dicitur nasci ex damnato coitu quando mater poterat plecti ex capite. l. Gracchus C. de adulter. & ibi remiss. quis dicatur damnatus coitus.

Spurius ex damnabili coitu matri non succedit ibi in vers. Spurius igitur.

Spurius ex damnabili coitu natus ex parte tantum patris si mulier vi fuit oppressa matri succedet ibi in vers. Verum tamen est.

Spurius de iure regio cum alijs legitimis filijs non succedit sicut nec naturalis, potè tamè eis quinta pars relinqui ibi vers. Sed hæc de iure regio.

Spurius de iure regni Hispaniæ non extantibus legitimis plebeiæ matri succedit ibi in vers. Vbi vero.

Spurius ubique matri succedit succedit etiam ascendentibus ex parte matris quod nota ad. l. 9. Tauri ibi in vers. Illud tamen notato.

Spurius non est indignus sed incapax fo. 69. col. 2. in vers. Est etiam aliud.

Spurius nec ex testamento nec ab intestato parentibus succedunt fol. 98. col. 1. in vers. Spurijs & 150. col. 2. gl. Hijos de clericos.

Spurius qui tamen ex errore facti putabat se legitimum vltio tempore non potest usu capere relictum sibi à patre quatenus lex resistit fol. 75. col. 2. in vers. Est dubium.

Spurius nepos ex clerico licet patris contemplatione institui non possit sua tamen potest foli. 98. col. 1. in vers. Extenditur.

Spurijs alimenta præstantur de canonica æquitate fol. 98. col. 1. in vers. Tamè de æquitate ubi quod non possunt excedere quintum & quod sunt transmissibilia.

Spurio palam instituto succedunt venientes ab intestato tacite vero eo excluso fiscus fol. 70. col. 1. In princ.

Status comprobatur ex habitu personæ & qualis sit laicus clericus vel alterius qualitatis. 3. To. fol. 62. col. 1. In princ.

Statutum quod non liceat contrahere matrimonium cum certo genere personarum sub pœna licet non possit annullare matrimonium tamè quoad pœnam validum est fol. 26. col. 1. in vers. ficul. Statutum enim sub dubio tamen relinquit censuræ. S. matris ecclesiæ.

Statutum recipit interpretationem & declarationem à iure communi fol. 111. col. 2. In princ.

Statutum prohibens contrahere matrimonium cum certo genere personarum non procedit in contrahente sponsalia de futuro, fol. 4. col. 2. in vers. Hinc est.

Statutum adiciens pœnam ne ciuitas prauis moribus informetur valet fol. 23. col. 2. gl. Conceje. ra. in vers. Quia quando lex.

Statutum inualidans matrimonium absque parentum consensu non valet fol. 24. in vers. Et sic procedunt ea. col. 1.

Statutū cauens quod pro certo delicto aliquis bulletur in fronte non valet & quia fol. 46. col. 1. in vers. Et dicebat Angel.

Statutum à lege in vno gratia frequentioris usus censetur statutum licet expresse etiam in casu frequentiori propter frequentiore facti cōtingentiam fol. 47. col. 1. In princ.

Statutum contra ius commune ubi vnum effectū operari potest non debet duplicem inducere fol. 112. col. 1. in vers. Quia ubi statutum.

Statutum spurios etiam ab intestato admittens non valet fol. 152. col. 1. in vers. Ampliatur.

Statutum ad successionem clerici admittens filiū eius spurium est inualidū fol. 152. col. 1. in vers. cul. In tantum.

Statutum excludens forminas extratibus masculis est fauorabile fo. 77. col. 1. in vers. Hinc est.

Statutum disponens de tempore quod currere solet de iure communi de momento ad momentum vt superfluum non iudicetur debet intelligi vt aliquid nouum inducat quod currat à die termini fol. 408. col. 2. in vers. Insuper.

Statutum cum causæ expressione censetur statutum contemplatione causæ expressæ fol. 410. col. 2. in vers. Nam quando.

Statutum puniens extrahentem frumentum aliamve rem an cōprehendat repositū in via ante finem territorij. 3. To. f. 305. c. 1. in vers. Et statutum.

Statutum municipale præceptiū frangens an & quoniam mortaliter peccet. 3. To. fol. 304. col. 2. in vers. Hinc dicitur.

Statutū municipale imponens pœnam temporalem monachis transgrediens an peccet. 3. To. fol. 304. col. 2. in vers. Ex quibus.

Statutum puniens familiarem domini cognoscentem virginem intelligitur denutritā in domo ipsius domini non vero si extra domum. 3. Tom. fol. 282. col. 1. gl. Que erit ubi ad partes, quod nota. l. 1. tit. 15. lib. 8. ordina.

Statutum prout est dict. l. 1. tit. 15. lib. 8. ordin. puniens familiarem cognoscentem domini consanguineam intelligitur de consanguinea intra quartū gradū. fo. 282. col. 2. gl. Con la parienta.

Statutum puniens coniugem viuo altero secunda vota petentem verificatur in sponsalibus & matrimonio

Index Alphabeticus.

trimonio de præfenti contracto non de futuro
 3. To. fol. 317. col. 2. gl. Por palabras.
 Statutum præcipiens aliquid fieri proprijs mani-
 bus non verificatur per substitutum. 3. To. fol.
 96. col. 1. in versu. Et sic statutum.
 Statutum puniens vsurarios per verbum quicun-
 que, fœminas etiam comprehendit. 3. To. fol.
 45. col. 2. in versu. Dubitatur.
 Statutum vsuris fauens nõ valet. 3. To. fo. 71. col.
 1. gl. En fauor.
 Statutum puniens offendentem iudicem debet in-
 telligi si præfentem offendat non si eum qui
 quondam iudex fuit. 3. To. fol. 249. co. 1. in ver-
 ficul. Quod verum.
 Statutum prima facie honestatẽ præferens in-
 tus tamen venenosum exorandum est. 3. To. fol.
 240. col. 1. glo. Statutos vbi vide exemplũ.
 Statutum homicidæ imponens certam solutionẽ
 pecuniariam non valet. 3. To. fol. 255. col. 1. in
 versu. Vnde infertur.
 Sterilitas allegari non potest casu quo maior. 25.
 annis & sanus mente sine fraude vel dolo ei re-
 nunciauerit folio. 187. colum. 1. in versu. Ergo
 sterilitas.
 Stipulatio illius rei quæ nunc in dominio nostro
 non est cum in eo fuerit non valet fol. 194. co.
 1. in versu. Dubitatur vtrum.
 Stipulatio lucri pro sorte etiam lucri cessantis in-
 ducit vsuram si à principio contractus mutui in-
 terponatur. 3. To. f. 23. col. 2. in versu. Tũ quia.
 Stupri pœna in honestis personis quæ sit. fol. 44
 col. 2. in versu. Pœna autem.
 Stupri crimẽ an transactione componi valeat. 3.
 To. fol. 280. col. 2. in versu. Præterea in dubiũ.
 Stuprum & adulterium quid inter se differant. 3.
 To. fol. 277. col. 2. in versu. Quæro & ibi. col. 1.
 ad fin. vide remiss. de materia stupri.
 Stuprum quid sit vide ibi in versu. Quæritur quid
 & quande propriè dicatur fol. 279. colum. 1. in
 versu. 4. quando ibi sed si per vim.
 Stuprum qua pœna iure canonico feriatur. 3. To.
 fol. 277. co. 2. in versu. Quæritur qua pœna quæ
 sit de iure ciuili fol. 278. col. 1. in versu. Iure au-
 tem ciuili.
 Subditi etiã regulares non debent in his quæ con-
 tra Deum fuerint prælato obedire. 3. To. fol.
 169. col. 1. in versu. Et inde.
 Substitutionũ species plures sunt de quibus remis-
 siue. fol. 71. col. 1. in versu. Pro declaratione aut
 Subrogatus gaudet priuilegio subrogantis. 3. To.
 fol. 22. col. 2. in versu. Tertio.
 Successio ab intestato vnde originem trahat de
 eius antiquitate & ritus circa eam obseruatos
 vide. fol. 93. col. 2. in versu. Que segun derecho.
 Successio ab intestato ascendentes descendentes

& transuersales capit ibi. in versu. In huiusmodi
 successionẽ.
 Successio ab intestato est reciproca fol. 120. col. 2
 ad fin. in versu. Quo fit.
 Successio quoties agitur de succedendo alicui in-
 dignitatem aliquam computatur vsque ad mil-
 lesimũ gradũ fo. 101. col. 2. in versu. Verum est.
 Successio gradus computatur secundum ius ciui-
 le non secundum ius canonicum fol. 101. col. 2.
 ad finem.
 Succedens in maioratu tenetur ad satisfaciendum
 vxori defuncti prædecessoris pro parte dimi-
 dia de pecunia impensa pro redemptione tribu-
 ti & census constituti super rebus maioratæ fol.
 168. col. 2. in versu. Ex quo dicebant.
 Successor in regno vel maioria non potest officia
 tabellionatus vel similia perpetuo à prædeces-
 sore collata reuocare fol. 415. col. 1. In princ.
 Successor in maioratu non dicitur illum habere
 ab vltimo possessore sed à primo instituyente,
 fol. 120. col. 2. In princ.
 Successor in regno tenetur ad omnia debita præ-
 decessoris stricte pro opinione Emanuelis Co-
 stæ fol. 120. col. 2. in versu. His tamen.
 Successor in maioratu quando possit petere in vi-
 ta possessoris vt declaretur in eo successor fol.
 131. col. 1. in versu. Fuit dubium.
 Successor in maioratu non tenetur soluere æsti-
 mationem fructuum pro parte dimidia qui fa-
 cti probentur circa reparationem ædificiorum
 maioratus. fol. 122. col. 1. in versu. Quæ etiam.
 Successor in maioratu possessore mortuo statim
 dominus fit. fol. 128. col. 1. in versu. Ergo dominiũ.
 Successor in maioratu tenetur communicare cũ
 vxore reparantis sumptus factos in melioratio-
 nibus rerum restitutioni subiectarum absque li-
 centia regis fol. 133. col. 1. in versu. Est tamẽ du-
 bium sub dubio tamen.
 Successor in maioratu quãdo & quomodo tenea-
 tur soluere debita prædecessoris fol. 119. col. 1.
 in versu. Quæritur & 120. col. 1. in versu. His ta-
 men præmissis.
 Successor feudi seu maioratus nihil de nouo acqui-
 rit sed tantum acquisitum à primo constituẽte
 dicitur consequi fol. 121. col. 2. in versu. Nam
 qui succedit.
 Successor in domo alicuius ciuitatis ob alterius
 mortem à ciuitate capere dicitur nec tenebitur
 stare locationi factæ ab vltimo possessore foli.
 122. col. 1. in versu. Et idem est.
 Successor beneficij per mortem seu resignationẽ
 prædecessoris à Papa dicitur consequi non à re-
 signante. fo. 122. col. 1. in versu. Quemadmodũ.
 Successor in maioratu filius tamen committentis
 crimen læsæ vel humanæ maiestatis an ad ma-
 ioratum

Index Alphabeticus.

ioratū admittatur. fol. 132. col. 2. in ver. Sed est dubium.

Superiorem non habens in tēporalibus si causam cum alio habeat ius sibi dicere potest. 3. To. fol. 368. col. 2. in verfi. Verba autem.

Superior potest per iuramentum compellere electores vt secundum Deum & conscientia magis idoneum & vtilem ecclesie eligant fol. 413 col. 2. In princ.

Suspectus de heresi cautela vt testari possit. fol. 63. col. 2. in verfi. Est autem optimum.

Suspensus ab officio an censeatur etiam suspensus à beneficio fol. 30. col. 2. in verfic. Sed circa & fol. 31. col. 2. in verfi. In oppositum præmissa.

Suspensus ab officio vigore alicuius constitutionis an ipso facto incidat in suspensionem vel requiratur declaratoria fol. 32. col. 1. in verfi. Circa præmissa.

Suspensus ab officio ad certum tempus nō potest relaxari nisi à Papa ad partes fol. 32. col. 2. ad fin. in verfi. Ad secundum & fol. 33. col. 1. in verficul. Contrariam sententiam.

Suspensus eo modo quo supra potest relaxari à quocunque antistite & sacerdote si habeat bullam cruciatā ex clausula in ea apponi solita. fol. 331. col. 2. in verfi. Cæterum si.

Suspensio ad certum tempus iniuncta à superiore ante illud ab inferiore tolli non potest fol. 33. col. 1. in verfi. Confirmatur. 1.

Suspensio à Canone inducta propter delictum & in eius pœnam non potest tolli ab episcopo. fol. 33. col. 1. in verfi. 12. Suaderi potest.

Suspensio incurfa in casu ca. 1. de secund. nup. Est canon ferendæ non latæ sententiæ fol. 53. col. 1. in verfi. Intelligas quod suspensio.

Suspensionis pœna inducta ad certum tempus eo transacto sine alia relaxatione cessat fol. 33. col. 2. in verfic. Est tamen notandum & ibi remiss. quomodo possit fieri absolutio à suspensione.

Suspendatur verbum actum iudicis in futurū desiderat & inducit canon. ferendæ non latæ sententiæ fol. 32. col. 1. in verfi. Ad primum.

T.

Tabellarius maior vulgo dictus [correo maior] vicem gerens seu delegatus in alijs locis seu ciuitatibus regni an & quando possint petere decimā & prohibere ne exeant viatores seu cursores minores sine sua licentia. 3. To. fol. 403. col. 1. in verfi. Rursus quæro.

Tabellarij maioris delegatus non appellatur Correo maior ciuitatis sed magister postarum ibi. col. 1. ad fin. in verfi. Aduerte tamen.

Tabellarius fingens se missum à rege cū stemma-

te tabellarij maioris ad hoc vt solus cum vno equo currere possit (y sin postillon) vt vulgo dicitur an pœnam falsi subeat. 3. To. fol. 403. col. 2. in verfi. Quid autem de illo.

Tabellarius vulgo dictus (correo) an idē sit quod strator in iure. 3. To. fol. 403. col. 2. in verfic. In iure autem.

Tabellarius licet imponēs magnā balisā in equo locato si deterioretur teneatur tamē si sit apponi consueta minime ibi in verfi. Vnum tamen.

Tabellarius minor an possit currere cū omnibus equis ad effectum impediendi alium vt currere possit brauium vel vacantem. 3. Tom. fol. 403. col. 2. in verfi. Et an possit.

Tabellarius seu cursor literas aperiens qualiter teneatur. 3. To. fol. 403. col. 2. in verfi. Finaliter.

Tabellio adiiciens iuramentum in testamento puniri non debet pœna. l. 6. tit. 1. lib. 3. ordin. fol. 112. col. 2. in verfi. Vtrum autem tabellio etiā si ad eius validitatem interponatur fol. 113. col. 1. in verfi. Hodie tamen.

Tabellio nec scriba regia vestigalia conducere nō potest fol. 253. col. 2. glo. Escriuanos vbi de alijs personis prohibitis.

Tabellio literas regias falsificās quomodo puniatur. 3. To. fol. 372. col. 2. in verfi. Pœna autem vbi quid si committat falsum circa epistolam seu instrumenta particularium.

Tabelliones numerarij non possunt regia vestigalia conducere fol. 423. col. 2. glo. Audiēcias vbi vide quid in alijs.

Taxillos vendentes seu facientes quomodo puniatur. 3. To. fol. 379. col. 1. in verfi. Vltimo.

Testamentum per procuratorem fieri non potest fol. 72. in col. 2. in verfi. Dubitatur vtrum.

Testamentum conditum ad interrogationem notarij valet secundum cōmunem licet contra veritas. fol. 72. col. 2. in verfi. Dubitatur præterea.

Testamentū casu quo valeat conditū corā parrocho & duobus testibus sufficit quinque testes adhiberi non habita sexus differentia fol. 86. col. 1. in verfi. Quæstio dubia vbi ad partes.

Testamentum insinuandum est coram iudice seculari fol. 142. col. 2. glo. E lego vbi quomodo hoc intelligatur.

Testamentū conditū à Seyo fauore Titij à quo plura legata relinquebat si Seyus falsorū ore de Titij morte peruecto secundū conditā facta mentione primi hæredis & postea Titius cuius appareat obtinebit folio. 133. col. 2. in verfic. Fuit mihi quæstio licet teneatur eo casu legata soluere.

Testamentum quando nullum allegatur ex defectu solennitatis requisitæ tunc eius solennitas per alios fidedignos testes probari potest folio.

Index Alphabeticus.

134.col.2.glo. Con buenos.
 Testamentum nuncupatiuum factum coram septem testibus licet notarius desit valet etiam iure regni, fol. 135. columna secunda. in versic. Quartus intellectus ubi quomodo hoc intelligatur.
 Testamentum quid sit, fol. 58.col. 1. in versic. Imprimis inquirendum.
 Testamentum origine & inuentione fuit de iure gentium secundario, quoad solennitatem autē & alias adiectiones est de iure civili, fol. 60.col. 2. in versic. Pro cuius resolutione.
 Testamentum de iure gentium validum dicitur quod habet voluntatem testatoris probatā ex testamento inualido, fol. 108.col. 1. in versic. Et tale testamentum.
 Testamentum nullum redditur ex omissione solennitatis, f. 59. col. 1. in versic. Ex quo inferitur.
 Testamentum large comprehendit sub se quamlibet ultimam voluntatem, fol. 60.col. 1. in versic. Testamentum autem.
 Testamentum habet se ut genus ceterarū vero ultimarū voluntates ut species ibi in versic. Ex quo inferitur.
 Testamentū ad pias causas valet sine testium solennitate, fol. 85.col. 1. in versic. Dubitari solet.
 Testamentum ad pias causas dicitur quando aliquid relinquitur pro anima ibi in versic. Probat hic.
 Testamentum licet iuramento firmatum reuocatur per secundum & quare hoc & utrum eo casu testator sit periurus ad partes, fol. 113.col. 1. in versic. Deducitur etiam, & fol. 114. ubi vide concordiam, col. 2.
 Testamentum quod testator iuramento firmat nō reuocatur cum eo ipso censetur habere clausulam derogatoriam ad sequentem voluntatē, fol. 109.col. 2. in versic. Quod autem ubi duas communes contrarias & concordiam.
 Testamentum iuramento firmatū habet vim clausulæ derogatoriæ quoad primum, fol. 112. col. 2. in versic. Quæro utrum, ubi quomodo hoc intelligatur, & illationem.
 Testamentū ad hoc ut dicatur publicū quid requiratur, fol. 137.col. 2. in versic. Debet tamen, co. 1.
 Testamentum in quo filius spurcius à patre clerico institutus deprehenditur est ipso iure nullū, fol. 152.col. 1. in princ.
 Testamentū nuncupatiuum debet fieri coram notario & tribus testibus deficiente notario si ad sit testium copia debent adesse quinque aliās sufficientes tres ipsi testamento præsentēs.
 Testamentū nūcupatiuū iā scriptū debet palā testibus legi testatore præsentē & confirmatē alias non valebit, fol. 90.col. 1. in versic. Dubitatur an.

Testamentū licet cōditum tēpore pestis eandem quam cætera solennitatem exigit ad partes remiss. fol. 85.col. 1. in versic. Quid autem.
 Testamentū factū corā parochiali sacerdote & duobus testib. valet, fol. 85.col. 2. in versic. Dubitari solet ubi ad partes & quod hoc casu etiā si præbyter sit notarius ultra parochum necessum sit adesse duos testes, f. 86.co. 1. in versic. Quæ cois.
 Testamentum conditum ante ingressum religionis an & quando per ingressum rumpatur, fol. 67.col. 2. in versic. Sed in quæstione.
 Testamenti ordinandi formam hodie in praxi receptam & stylum, fol. 57.col. 1. in versic. In nomine omnipotentis vsq; ad 58.col. 1. in versic. Imprimis ubi de omnibus clausulis tam reuocatorijs quam prohibitorijs.
 Testamenti definitionis verba illa voluntatis nostræ iusta sententia declarantur, fol. 59.col. 1. in versic. Dictum est.
 Testamenti definitionis verba illa de eo quod quis declarantur ibi in versic. Subdit Vlpianus.
 Testamenti publicatio debet fieri vocatis ad id ius in eo prætendentibus, fol. 143.col. 2. gl. Scanllados, ubi quomodo hoc intelligatur.
 Testamenti testiū solēnitas ut scilicet plures duobus vel tribus sint cū iure civili introducta fuerit pōt per principē superiorē non recognoscētē augeri vel minui, f. 84.c. 1. in versic. Vel aliter.
 Testamenti nūcupatiui circa testes solēnitatē iure cōmuni, regio Aragonū Lusitanie, fol. 83.col. 1. in versic. Quæ autem solennitas, & per totum.
 Testamenti probatio in quo adest legitimus numerus testium & sigillum publici notarij etiam si testes descripti decesserint nō infirmatur, fol. 135.col. 1. in versic. Secundus intellectus.
 Testamenti solēnitas pbatoria potest per equipollēs adimpleri, fol. 88.co. 2. in versic. Nā solennitas.
 Testamento inseri debent quod testes in eo contenti sunt legitimi, fol. 89.col. 2. in versic. Erit tamen optima quæstio.
 Testandi facultas licet plena à iure habita ita tamen capi debet ut nullum tertio præiudicium paret fol. 111.col. 1. in versic. Item, & tertio.
 Testandi facultas filiis concessa cōstitutis sub patris potestate per. l. 5. Tauri procedit seruatis regulis iuris communis, fol. 111.col. 2. in versic. Deducitur. 2. Intellectus.
 Testandi in tertia parte facultas concessio particularis est & corrigens ius commune, fol. 111.col. 1. in versic. Item suadetur.
 Testandi facultas ex gratia concessa est fol. 61.col. 1. in versic. Secundo confirmatur.
 Testandi facultas restringitur ad iuris terminos nec cōtra legem quicquā licet statuere, fol. 105.col. 2. in versic. Tertio suaderi potest.

Index Alphabeticus.

- Testandi facultas** hominibus iuregentium & naturali competit, fol. 128. col. 2. In medio.
- Testari omnes possunt** qui expresse testari prohibiti non reperiuntur, fol. 61. col. 2. in versic. Præterea, & 4.
- Testari prohibitas personas** vide remiss. folio 62. col. 1. in princ.
- Testari de iuris rigore quare nullus possit.** fol. 61. col. 1. in versic. His tamen.
- Testari prohibitus non potest** codicillos facere, fol. 60. col. 1. in versic. Cui autem.
- Testari cui licet,** licebit etiam fideicommissum relinquere, fol. 60. col. 1. in versic. Vnde fit.
- Testator pro forma & validitate testamenti** debet exprimere nomina hæredum vel eos demonstrare indubitabili signo, fol. 66. col. 1. in versic. Secundo quia.
- Testator deciperetur** si conditiones primogenio appositas in eius erectione & quibus forte ad id instituendum motus fuit princeps mutaret, fol. 127. col. 2. ad finem.
- Testator in regno Hispaniæ Portugaliæ & Aragonum** omiſſa ſolemnitate in eis constituta testari non potest, fol. 84. col. 2. in versic. Est tamē dubium.
- Testator potest** tali modo legatum relinquere quod in ipsius electione sit soluere vel casu quo nolit annuam pensionem legatario præstari. 3. To. fol. 27. col. 2. in versic. Ex quibus deducitur.
- Testatoris subscriptio** hodie in testamento nūcupatio attentio iure regni requiritur, fol. 90. col. 1. in versic. Quæro ulterius per totam.
- Testes ad testamenti valorem** debent esse rogati, fol. 88. col. 1. in versic. Est etiam dubiū vbi quid hoc iure Hispaniæ Aragonum Lusitaniæ.
- Testes eo ipso** quod sunt in instrumēto subscripti præsumuntur rogati ibi col. 2. in versic. Itē testes.
- Testes in testamento adhibiti** debent esse vicini, ibi in versic. Dubitatur.
- Testes in testamento requisiti** debent esse legitimi idonei omni exceptione maiores, fo. 89. col. 1. in versic. Quales debeant.
- Testes singulares deponentes** de suo facto dū sint bonæ vitæ & famæ (quod iudicis arbitrio relinquitur) admittuntur vbi probatio difficilis est 3. To. fol. 46. col. 2. In princ.
- Testes singulares** quando in iure admittantur remiss. ibi in versic. Quando testes.
- Testes singulares** non dicuntur si deponunt de actu reiterabili. 3. Tom. fol. 46. col. 1. in versic. Tum etiam quia.
- Testes interrogati** de occultis criminibus an & quomodo respondere teneantur. 3. To. fol. 131. col. 1. in versic. Sed queritur, vbi vide exemplū.
- Testimoniū** quādo à nobili requisito petitur cuius expensis ad eum mitti debeat. 3. To. fo. 341. col. 1. ad fin. in versic. Sed quæstionis, & ibi co. 2. quid circa positiones.
- Testis in testamēto adhibitus** licet vicinus nō sit si tamē est notus & fidelis sufficit ad eius valorem, fol. 88. col. 1. in versic. Quid autem esset
- Testis in testamento subscriptus** si notarius scribit præsumitur rogatus fuisse, folio. 88. co. 1. in versic. Sed veritas.
- Testis in testamento adhibitus** si non constet de alio domicilio præsumitur vicinus, fol. 90. col. 2. in versic. Item quæro.
- Testis in testamēto adhibitus** sufficit quod sit familiaris vel seruiens alicui ex vicinis loci ibi in versic. Vtrum autem.
- Testis falsus in criminalibus** qua pœna feriat in omni fere crimine. 3. To. fo. 188. col. 1. in versic. Testis autem falsus, & col. 2. an alterari ea pœna à iudice possit.
- Testis falsus in causis civilibus** qua pœna feriat iure communi & regio. 3. To. fol. 189. col. 1. in versic. Quid autē. vbi quid de iure Lusitaniæ.
- Testiū subscriptio** requiritur in testamento nūcupatio, ibi col. 2. in versic. Requiritur etiam.
- Testiū optima opinio** vbi est causa inductiua plenæ probationis, tunc de plena & optima opinione est articulādū. f. 89. col. 2. in versic. Nā vbiq̃ue.
- Testium numerus** circa testamentū & eius solennitatem & sic copia probationū potest ex defectu testium restringi, fol. 84. col. 1.
- Testium numerus** circa testamenta inducit solennitatem, fol. 84. col. 2. in versic. Videtur dicēdū.
- Testium rogitus** à testatore fieri debet, fo. 88. col. 1. in versic. Dubitatur, vbi vide rationem.
- Testium rogitus** circa testamenta cum sit solennitas extrinseca nunquam præsumitur nisi probetur ibi in versic. Vtrum autem.
- Transactio** vbi prohibita est prohibetur etiā pax pretio accedente gratuita vero non. 3. To. fol. 308. col. 2. in versic. Vtrum autem.
- Transactio in criminalibus** an iure canonico licita sit. 3. To. fol. 308. col. 1. in versic. Vtrum autem.
- Translatio dominij** est magni præiudicij & difficilius quam possessionis, fol. 184. col. 2. in versic. Præterea facit.
- Transportans** in aliud regnū triticum hordeū blādū seu pecunias cōtra regni statuta peccat mortaliter. 3. To. fo. 305. col. 1. in versic. Subinfertur.
- Trāuersaliu no ad succēssionē** trāuersalis incapaci effecto cæteri admittuntur eo prætermisso. f. 103. col. 1. In princ. vbi modos incapacitatis.
- Trāuersales** spurio nato ex dānabili coitu nec ex parte patris nec ex parte matris succedunt fol. 102. col. 2. in versic. Quarta regula.

Trans-

Index Alphabeticus.

Transuersales spurio nato ex coitu non damnabi-
li ex parte tantum matris ab intestato ei succe-
dunt ibi in versu. Tamen si & ibi vide limitatio-
nem & ibi vide casum quo filij seruorum sunt
melioris conditionis quam filij liberorum.

Transuersales non succedunt adoptiuis non tran-
seuntibus in potestatem adoptantis ab intesta-
to si vero transeunt succedunt, fo. 102. col. 2. in
versu. Quinta regula.

Transuersales succedunt legitimo plene per res-
criptum principis ibi in versu. Sexta regula.

Tregua quotuplex sit & plura de ea remissive. 3.
To. fol. 391. col. 2. gl. Tregua.

Tribuni vel milites in loco deputato stare debent
in loco officij alias puniuntur. 3. To. fol. 333.
col. 1. glo. Anden.

Tributa & iura regalia defraudans peccat & tene-
tur ad restitutionem collectori nomine regis co-
stituto. 3. To. fol. 304. col. 2. in versu. Ex qua inferri.

Tributa & iura regalia soluere publicano obliga-
tus non tenetur manifestare venditionem col-
lectori & dum ab eo petita non fuerint licet re-
tineat sine fraude tutus erit in conscientia. 3. To.
fol. 305. col. 1. In princ.

Tutor curator seu custos pupilli vel executor te-
stamentarius non potest vilo modo secrete nec
publice rem pupilli emere intellige quando non
ad sit bona fides, fo. 172. col. 1. glo. Qualquier &
ibi vide concord. rationem duplicem amplia.
limita. & 3. To. fol. 369. col. 2. In princ.

Tutor curator seu administrator tenetur pupillo
ad interesse ratione pecunie ab eo accepta qd
ex iusta negotiatione ea verosimiliter esset lu-
crata. 3. To. fol. 19. col. 1. ad fin. in versu. Ex quo.

Tutor in casu de quo supra tenetur pupillo ad mi-
nus interesse seu lucrum quod in lucro frequen-
tatur scilicet ad vnam rationem, 14. ibi col. 2.
in versu. Et si queras.

Tutor deficientibus alijs legitimis heredibus pu-
pillo succedit exclusio filio. 3. To. fol. 371. col.
2. in versu. Item tutor.

V.

Agabundus quis dicatur. 3. To. fol.
271. col. 1. gl. Vagabundos.

Vagabundus vbi citari debeat folio.
273. col. 2. ad fin. in versu. Quaro.

Vagabundus scholaris debet citari ad domum quam
reliquit. 3. To. fol. 274. col. 1. in versu. Et sic.

Vagabundus iure regni quam poenam subeat.
3. To. fol. 274. col. 1. in versu. Rursus, &c.

Vagabundus quo loci conueniri possit ibi in ver-
su. Quaro vltimus.

Vagabundis elemosyna facienda non est. 3. To.
fol. 271. col. 1. in versu. Et istis.

Vbi agitur de fauore animarum constitutio quan-
tumcunque poenalis est extendenda. folio. 25.
col. 2. in versu. Nam vbi agitur.

Vbi culpa non est nec poena esse debet, fo. 17. co-
lum. 2. ad fin. in versu. Quia vbi.

Valet pactum ne vxor lucretur dimidiam lucro-
rum, fol. 95. col. 1. in versu. Vide Xuarez.

Vestigalia noua sine principis permissu nec alie
impositiones a nemine imponi possunt. 3. To.
fol. 68. col. 1. glo. Echar.

Venatio quibus de causis prohiberi possit & ad
quid in foro animarum teneatur qui eas custodiunt
& de aucupatione auium, & quod sint in tripli-
ci differentia & an & quando columbaria lici-
ta sint. 3. To. fol. 390. col. 1. ad fin. in versu. De
venatione, vbi vide remissive.

Vendens fundum maiorum suorum cum pacto
de retro cum alios plures haberet auget suspi-
cionem simulationis, & quod magis fuit contra-
ctus pignoris quam venditionis. 3. To. fol. 40.
col. 1. in versu. Quod si quis.

Vendens vnam rem duobus in solidum in crimine
falsi incidit si tamen is emptor in solutione mo-
retur & venditor alij vendat excusatur, fo. 193.
col. 1. in versu. Et qui duobus.

Vendens vel emens rem intra dimidiam iusti pre-
tij non tenetur ad restitutionem in foro conscien-
tie nisi fuerit impetratus a parte lesa fol. 182. co-
2. in versu. Ex quo inferri, vbi vide rationem.

Vendens & tradens rem ante pretij solutionem an
dominium transferat in emptorem ad partes per
2. col. 183. col. 1. in versu. Quari, & col. 2.

Vendens in casu de quo supra vt sit securus qua
cautela vti debeat ne dominium transferatur.
fol. 185. col. 1. in versu. Ideo vt cesset.

Vendens rem alienam si cuius sit a tertio emptori
non satisfacit tradendo rem aliam aequam ido-
neam sed omnino ad interesse tenetur, fol. 199.
col. 2. in versu. Secus tamen.

Vendere rem suam regulariter nemo compellitur,
fol. 177. col. 2. in versu. Queritur & 195. col. 2. in
versu. Queritur vtrum vbi fallen. remissive.

Vendere iure regni compellunt Christiani Iudeis
ad edificandas synagogas. 3. To. fol. 64. col. 1.
glo. Por precios.

Vendita re pro libera si ex post facto tributaria
appareat duplici remedio emptori consulitur
fol. 190. col. 1. in versu. Quo fit.

Vedita res & insignum venditionis ab emptore arra
tradita perit periculo emptoris etiam ante tradi-
tionem ad partes. fol. 189. col. 1. in versu. Quid autem erit.

Vendita res si post perfectum contractum pereat
vel deterioretur cuius periculo an venditoris
vel emptoris id cedat ad partes & limi. fo. 188.
col. 1. in versu. Dubium est.

Index Alphabeticus.

Vendita re diuersis contractibus in solidum duobus si secūdo etiam ignorantī tradatur is præferri debet, fol. 193. colum. 1. in versicu. Circa præmissa.

Venditor annui redditus vulgo (cēso) tributa imponens super aliquibus rebus tenetur explicare omnia alia quæ ante in eis constituta fuerint alias emptor potest agere ad rescissionem contractus. 3. To. fol. 29. col. 2. In princ. & ibi quod ad poenam dupli tenetur, & quod contra eos proceditur criminaliter.

Venditor in casu de quo supra si ignoret tributū à prædecessore impositum vel aliàs licet agere possit ad rescissionem contractus non tamen tenetur ad poenam dupli ibi in versic. Sed circa præmissas.

Venditor cuius culpa vel negligentia in omittendo seu faciendo res deterioratur ante traditionem tenetur damnum rescire folio. 188. col. 2. in versu. Quando tamen & ibi rationem.

Venditor licet petat precium conuentum ab emptore si sit deceptus non idē censetur renunciasse remedio. l. 2. C. de rescind. vend. & quomodo hoc intelligatur, fol. 178. col. 1. in versu. Quæri etiam.

Venditor renunciāns exceptioni damni enormis vel enormissimi censetur renunciāsse beneficio. l. 2. De rescind. vend. fol. 186. col. 2. in versu. Quo fit.

Venditor seu conductor renunciāns casus fortuitos, & damna etiam enormia licet iuret si tamē læsio enormissima sit & velit rescindere obtinebit, fol. 186. colum. 2. in versic. Si tamen renūciauit.

Venditor de euictione non tenetur quando emptor lite super re mota in arbitrum compromisit, fol. 194. col. 2. in versu. Item non tenetur.

Venditor de euictione non tenetur licet ei fuerit denunciata litis motæ quæstio si emptor litem prosequens contumaciter absuit tempore sententiæ, fol. 194. colum. 2. ad fin. in versic. Item etiam.

Venditor de euictione non tenetur licet ei denunciatio facta fuerit quando iudicis errore imperitia seu nequitia res tertio vendicanti applicata fuit, fol. 195. col. 1. In princ.

Venditor deceptus ultra dimidiam iusti pretij beneficio. l. 2. de rescindenda venditione potest rem ipsam recuperare nisi emptor velit supplere iustum pretium licet res vendita sit sub publica subhastatione, fol. 211. col. 2. in versu. Materia ubi remissa. ad. l. 2. C. de rescinden. & 212. colum. 1. In princ.

Venditor conuentus ad rei traditionem precio non soluto potest rei venditæ iure pignoris in

cumbere, fol. 248. colū. 2. in versu. Præterea hæc.

Venditionis contractus licet perfectus ante traditionem tamen contrario partium consensu rescindi potest, fol. 195. colum. 2. in versu. Dubitatur ulterius, & in versic. Quæ conclusio vide amplia

Vendi regulariter quælibet res potest nisi expresse à lege vel testatore vendi prohibeatur, fol. 177. col. 2. in versu. Est præterea.

Verba illa. S. C. T. Ego vos in matrimonium coniungo non inducunt essentiam huius sacramenti, sed potius mutuus contrahentium cōsensus, folio. 39. colum. 2. in versiculo. Præterea necessarium.

Verba à sacerdote prolata in nuptiarum benedictione inducunt formam accidentalem nec sunt de substantia matrimonij, fol. 18. colum. 2. in versu. Quæ autem.

Verba secundum vulgarem significationem, & prout cōmuniter ab hominibus sunt recepta intelligi debent, fol. 115. col. 1. versu. Quod cōsentaneum, & 227. col. 2. in versu. Quia verba.

Verba debent propriè intelligi nec sunt in materia poenali extendenda, fol. 173. col. 2. glo. Herencia in versic. Et verba.

Verba proemij causam finalem denotant. folio. 411. col. 1. in versu. Verba enim.

Verba intelliguntur secundum subiectam materiam, fol. 59. columna. 2. in versic. Ista tamen difficultas.

Verba ita debent intelligi vt semper aliquid operentur, fol. 74. colum. 1. ad finem. in versiculo. Item verba.

Verba licet transposita & transformata idem significant & sensum non mutant. 3. To. fol. 385. col. 2. in versic. Nec mirum in add.

Verbum nullum debet esse in contractibus sine effectu operandi etiam si verba impropiuntur folio. 187. columna prima. in versic. Et sic cum nullum.

Vicarius generalis episcopi de hæresi inquirere potest. 3. Tomo. folio. 132. colū. 1. in versu. Ex prædictis infertur.

Vicini aut propinqui possunt defendere vicinum aut propinquum ne ab officialibus vel alguazellis in captura occidatur. 3. To. fol. 251. col. 2. glo. Contra.

Vicini qui dicantur, fol. 88. colum. 2. in versu. Vicini autem.

Vicinitatis qualitatem circa testamēta quis probare teneatur, fol. 89. col. 1. in versu. Quis autem.

Vidua luxuriose viuens post mortem viri priuatur lucris constante matrimonio quæ sitis hæredibus viri applicandis, fol. 171. col. 2. in glo. Viuere.

Vidua

Index Alphabeticus.

Vidua libere intra annum luctus potest contrahere secundas nuptias sine vlla poena ad partes fol. 51. col. 1.

Vidua intra annum luctus ad secundas nuptias conuolans olim incontinentiæ arguebatur ibi, in versic. Oppono & alijs poenis afficiebatur quæ tamen hodie iure regio silent ibi, & fo. 52. per col. 1. & 2. vbi ponuntur decisiones correctæ tam iuris civilis, quam regij.

Viduitas perditur per matrimonium de præsentia etiam copula non consummatum, nec in facie ecclesiæ contractum. fol. 81. col. 2. in versic. Viduitas vero.

Viginti dies in renūciatione officij à morte resignantis requisiti à l. 22. titu. 2. lib. 7. ordi. a quo tempore currat fol. 407. col. 1. in vers. Quæritur primo.

Vindicatio autoritate publica & accusatio est actus virtutis ideoque non prohibetur. fo. 149. col. 1. in vers. Quæritur. 5.

Violenter accipiens rem ecclesiæ seu monasterij vel eius ministrorum qua poena feriatur. 3. To. fo. 348. col. 1. In princip.

Violentus inuafor & possessor tenetur rem restituere cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt. 3. To. fol. 348. col. 1. in vers. Violentus possessor.

Vir cognoscens vxorem causa prolis habendæ tempore & loco debito non peccat, fol. 13. column. 1. versic. conclusio.

Vir reddens debitum vxori petenti expresse vel interpretatiuè non peccat ibi in vers. 2. cōclus.

Vir volens cognoscere vxorem vt peccatum luxuriæ euitet mentaliter vel actualiter in seipso non peccat ibi in versic. 3. conclusio.

Vir cognoscens vxorem causa consummandi matrimonij euitandæ fornicationis tristitiæ vel seruandæ sanitatis propriæ vel vxoris non peccat licet in eo voluptas consideretur ibi. in versic. 4. conclusio.

Vir cognoscens vxorem propter voluptatē nolens cognoscere alienam sed vt re sua licet venialiter peccet non tamen mortaliter ibi in versic. 5. conclusio.

Vir post contractum matrimonium si votum castitatis emitat toties quoties exigit debitū peccat: impetitus vero ab vxore reddere tenetur cuius contritione tamen promissionis violatæ ibi in vers. Dubitatur vterius & late de hoc folio. 14. col. 1. & 2.

Vir cognoscens vxorem non causa reddendi debitum nec prolis procreandæ sed tanquam si accederet ad alienam peccat fol. 22. col. 1. in versic. Hinc etiam inferitur.

Vir cognoscens vxorem causa satiandæ libidinis

venialiter tantum peccat non mortaliter ibi. in vers. Cognoscens. Quando mortaliter ibi in vers. Et quando.

Vir cognoscens vxorem tanquam alienam vt aut idem facturus cum aliena si propriam non habuisset peccat mortaliter fol. 22. col. 1. in versic. Secunda conclusio vbi late de intellectu capi. Origo. 32. quæstio. 4.

Vir post consummatum matrimonium ad sacros ordines promotus etiam vxore consentiente non à matri monij nexibus soluitur quin potius vxori necessaria suppeditate tenetur & priuilegijs mariti clerici ponitur. fo. 22. co. 2. in vers. Similiter.

Vir resurgens debet redire ad priorem vxorem & habere omnia sicut ante mortem fol. 23. col. 1. in vers. Inferitur etiam.

Virginis de floratam à Ioanne conquerenti eo vero eam virginem non inuenisse replicanti virginis potius statuitur. 3. To. fo. 279. col. 1. in versic. Dubitatur & col. 2. in versic. virginem & fol. 280. col. 2. in vers. Ideo respondendum vide quomodo Ioannes respondere debeat.

Virginitatis probandæ modum & an sufficiant præsumptiones. 3. fol. 279. col. 2. ad fin. in vers. Ad probandam.

Virginem immaturam deflorans cum de crimine per testes vel confessionem cōstet qua poena teneatur. 3. To. fol. 280. col. 2. In princip.

Virginem cognoscens accedensque ad eam tanquam ad virginem si vere virgo non erat nec seducta fuit ad restitutionē non tenetur. 3. To. fol. 278. col. 1. in vers. Ex quo inferitur.

Virginem corrumpēs quæ ad eum accessit vt cū ea rem haberet an teneatur aliqua poena. 3. To. folio. 278. columna. 2. in princ. vbi vide distinctionem.

Virginem rapiens vt cum ea rem haberet si non habeat vel quia noluit ipsa vel quia non potuit an ex solo affectu poena raptus puniatur. 3. Tomo. fol. 279. columna prima. in versic. Quæritur.

Virginis raptus quando dicatur ibi in versiculo. Quæro quando.

Virgini vel mulieri se vim passam dicenti an & quando credatur. 3. To. fol. 280. col. 1. in versic. Dubium tamen.

Virginem corrumpere & deflorare incipiens si nō perficiat an teneatur de defloratione. 3. Tomo. folio. 392. columna prima. in add. in versic. Perquam.

Virginem deflorans si eam dotet non tenetur de fornicationibus ab ea cum alijs commissis. 3. Tomo. folio. 392. columna secunda. in versic. Vnum tamen.

Index Alphabeticus.

Vis quid sit. 3. To. fo. 346. co. 2. gl. Fuerças. Vita proximi præferenda est bonis tēporalibus. 3. To. fol. 301. col. 1. in vers. Præterea bonum.

Vniuersalia bonorū nomina in nostro iure quinque sunt de quibus fol. 144. col. 1. In princip.

Vna oratio respiciens plura determinabilia pariformiter debet determinari. fol. 184. col. 1. in versic. Item etiam.

Vniuersitas scholarium succedit scholari in studio defuncto sine hærede excluso fisco. 3. To. fol. 371. col. 2. ad finem.

Vnum quodque negotium per prius non per posterius cōsideratur. fo. 93. co. 1. in vers. Succedit.

Vnusquisque ex suo delicto puniri debet. fo. 118. col. 1. in versic. Et sic.

Vnusquisque potest libere per actum conditionem suam deteriore facere. fol. 186. col. 2. in versic. Est tamen dubium.

Voluntas testatoris in dubio ad familię conseruationem semper adaptatur. fo. 115. col. 1. in versic. Quod tamen.

Voluntas testatoris trahenda nō est ad casum ab eo exclusum. fol. 134. col. 1. in vers. Contrariā.

Voluntas testatoris interpretanda est ut sit concors iuris communi. fol. 105. col. 2. in princ. & quomodo hoc intelligatur. fol. 106. col. 2. in vers. Nec obstat quod dicebam.

Voluntas testatoris debet specificè adimpleri. fo. 72. col. 1. in vers. In casu verō.

Voluntas defuncti postrema late interpretari debet. fol. 74. in versic. Idque præterea.

Vlusfructus non cessat vlusfructuario religionem ingrediente etiam professo. fol. 103. col. 1. in versic. Dubium ad partes vsque ad 104. col. 1. in vers. Et ista.

Vlusfructus & eius commoditas ad vitam ab vlusfructuario cēdi & pignori ad cēpus potest. 3. To. fo. 29. col. 2. in vers. Dicens vlusfructum.

Vlura unde deriuetur. 3. To. fol. 14. col. 2. in vers. Metuendo igitur. & fol. 15. col. 1. per totam.

Vlura quotuplex reperitur. 3. To. fol. 15. col. 2. in vers. Ad secundum. & fol. 16. col. 1. & 2.

Vlura nullo iure permissa est. 3. To. fol. 20. col. 2. In princ.

Vlura an sit prohibita & quonam iure. 3. To. fo. 24. col. 1. in princ. & 47. col. 1. gl. El logro.

Vlura & fœnus an idem. 3. To. fol. 364. col. 1. in versic. Quæritur.

Vlura ad conuincendum vsurarium probatur per testes singulares. 3. To. fol. 27. col. 1. in versic. Est & alia pœna. & fol. 46. col. 2. gl. Se pue da vbi vide stylum.

Vlura probatur coniecturis puta per famam & similia & alia argumenta ibi in versic. Præterea probatur.

Vlura in omni hōie prohibita est nec a baliqua parte remitti pōt. 3. To. fo. 53. co. 1. gl. En razō

Vlura nō cōmittitur in cōtrahtu emptionis & vēditionis. f. 185. co. 1. in ver. Quæritur vtrū vlura.

Vlura an possit recipere qui pecuniā debet compulsum ex regis præcepto siue negotiator sit siue nō. 3. To. fo. 364. col. 2. in vers. Vtrum autē.

Vlura dominiū non transit in vsurarium. 3. To. fol. 27. col. 2. In princip.

Vlura definitionē. f. 185. col. 2. in vers. Et vlura.

Vlura & fœnoris differentiā. 3. To. fo. 15. col. 1. in vers. Differentia autē vbi quando vnum sumatur pro alio. & 38. col. 1. gl. Dan a vsuras.

Vlura etiam hodie de iure canonico possunt nomine interesse. & quatenus vere sunt interesse à debitore peti. 3. To. f. 19. col. 1. in vers. Theorica enim.

Vlura cur prohibita fuerint. 3. To. fol. 24. col. 2. in vers. Quæri potest.

Vlura causa pecuniā mutuare inducit pētū mortale. 3. To. f. 24. col. 2. in vers. Quærit præterea.

Vlura dominium an transeat in vsurarium. 3. To. fol. 363. col. 1. in vers. Quæritur. & col. 2.

Vlura quibus casibus permittatur remissio. 3. To. fol. 48. col. 1. In princ.

Vlura quæstio an coram seculari an coram ecclesiastico iudice ventilanda sit. 3. To. fo. 364. co. 1. in vers. Dubitari etiam.

Vlura basis & fundamentum in mutuo consistit. 3. To. fol. 39. col. 1. in gl. En engaño.

Vlurarij pœna pecuniaria cui applicari debeat de regni praxi remissio. 3. To. f. 38. co. 2. gl. Pierda.

Vlurarij nullo existente accusatore de officio ab ordinarijs puniendi sunt. 3. To. fo. 26. col. 2. in vers. Vlurarij nullo.

Vlurarij manifesti non admittuntur ad ecclesiasticam communionem ibi in versic. Vlurarij manifesti.

Vlurarij cadauer sepultum in ecclesia exhumari debet. 3. To. fol. 27. col. 1. in vers. Præterea si.

Vlurarij in odium vsurarum cōpelluntur demonstrare libros rationum. 3. To. fol. 26. col. 2. in versic. Vlurarius etiam.

Vlurario in vlura crimine decedenti ad eā ecclesiastica sepultura denegatur ut nec in cœmeterio sepeliri debeat. 3. To. fo. 26. co. 2. in versic. Est & alia pœna.

Vlurarijs manifestis & prædonibus denegatur appellatio. 3. To. fol. 26. col. 2. in versic. Præterea vlurarijs.

Vlurarijs vltrapœnam restitutionis propter delictum est iniungenda poenitentia. 3. To. folio 26. col. 2. in vers. Vlurarijs vltra.

Vlurarijs pecuniaria pœna in totum ex principis beneficio applicatur proprijs ciuitatum in quibus

Index Alphabeticus.

bus usurariusprehenditur. 3. To. fol. 30. col. 2. in princ.

Usurarius an per secularem iudicem criminaliter puniri possit. 3. To. fo. 26. col. 2. in vers. Vtrum usurarius remiss.

Usurarius manifestus non admittitur a sacerdote ad oblationem faciendam. 3. To. fol. 27. col. 1. in versic. Alia poena est.

Usurarius praesentari non potest vel eligi ad ecclesiasticum beneficium seu dignitatem. 3. To. fol. 26. col. 2. in versic. Est & alia.

Usurarius efficitur infamis circa aliam sententiam eo ipso quod de usura constat. 3. To. fol. 25. col. in versic. Restat vt.

Usurarius ob usurae crimen infamis efficitur ipso iure ibi in vers. Ampliatur.

Usurarius etiam in quacunque quantitate & specie efficitur infamis ipso iure. 3. To. fo. 26. col. 1. in versic. Ampliatur.

Usurarius casu quo ratione usurae condemnatur in medietate bonorum potest compelli de ea inuentarium facere fauore fisci. 3. To. fol. 55. col. 1. in vers. Sed est dubium.

Usurarius iure regni censetur haereticus & punitur poena dimidia partis bonorum camerarum regis applicanda. 3. To. fol. 27. col. 2. in versicu. Usurarius.

Usurarius censetur haereticus largo modo & punitur poena de qua supra. 3. To. fol. 361. col. 2. gl. Dicere a logro.

Usurarius siue manifestus siue occultus declaratus tamen vt talis per sententiam est infamis & turpis persona. 3. To. fol. 27. col. 2. in vers. Est etiam, &c.

Usurarius punitur a iudice ecclesiastico vel seculari cum sit mixti fori licet crimen mere sit ecclesiasticum. 3. To. fo. 27. col. 2. in vers. Est etiam puniendus vbi quomodo hoc intelligatur.

Usurarius manifestus testari non potest nisi iuxta. c. Quanquam de usur. lib. 6. 3. To. fo. 27. col. 2. in versic. Est etiam in poenam.

Usurarius causa mortis donare non potest nisi prius usuras restituat ibi in vers. Nec etiam.

Usurarius punitur excommunicationis poena. 3. To. fol. 27. col. 1. in vers. Punitur etiam.

Usurarius circa testamenti factionem quid obseruare teneatur remiss. 3. To. fo. 27. co. 1. in vers. Est & alia & col. 2. in vers. Est etiam in poenam.

Usurarius an censeatur vt simili poena plekti debeat proxeneta & mediator ad usurae crimen committendum. 3. To. fo. 361. col. 2. in versic. Dubitatur tamen.

Vulnerans aliquem intra pacis edictum punitur

in amputatione manus. 3. To. 3. fol. 257. col. 2. vers. Item vulneratus.

Vulnerans aliquem lethaliter an statim tanquam delinquens accusari possit ad poenam mortis. 3. To. fol. 260. col. 1. in vers. Sed dubitatur.

Vulneratus aut percussus imaginem Christi Dei paraeque virginis Mariae & sanctorum qua poena feriatur. 3. To. fol. 260. col. 2. in vers. Et quado quis.

Vulnerans aliquem causa eum spoliandi in itinere committit casum confraternitatis, vulgo dicho dela hermadad. 3. To. f. 389. c. 1. gl. Hiriere.

Vxor relicta vsus fructuario omnium bonorum mariti vsufructum tantum habebit in quinto bonorum in quo proprietatem tantum potuit habere secus in bonis ultra id, fol. 81. col. 1. vers. Quid autem.

Vxor an debeat habere medietatem lucri quod maritus consequutus fuit eo quod iure proximioris rem venditam retraxit. fol. 165. col. 1. in versic. Dubium.

Vxor an pro sua dote possit petere maritum in seruum. 3. To. fol. 345. colum. 1. in vers. Sed est dubium.

Vxor in mariti successione deficientibus ascendentibus & descendantibus ab intestato excludit fiscu. 3. To. f. 371. cc. 2. in vers. Et sic constat.

Vxor non amittit dotem propter adulterium quando maritus habet concubinam. fol. 21. col. 1. gl. Tus bienes, in versic. Hinc est.

Vxor adultera non potest se tueri exceptione adulterij contra virum intentata quo minus adulterij poenam subeat ibi in versic. Si tamen & in versic. Quam intellige.

Vxor casu quo bona mariti confiscantur ob delictum dotem & arras preoccupat. 3. To. fo. 213. col. 1. gl. Sacado

Vxor iniuriarum actionem intentat etiam marito inuito cum aliquis eum cucurbitam vocat. 3. To. fol. 228. col. 1. in vers. Ex quibus & ibi vide rationem, & col. 2. in vers. Igitur.

Vxoris appellatione an veniat sponsa de futuro. fol. 4. col. 1. in vers. Quaro vtrum.

Vxores plures habere infimul nulli licuit nisi dispensatione diuina ex aliquo speciali privilegio. fol. 18. col. 1. in versic. Praeterea.

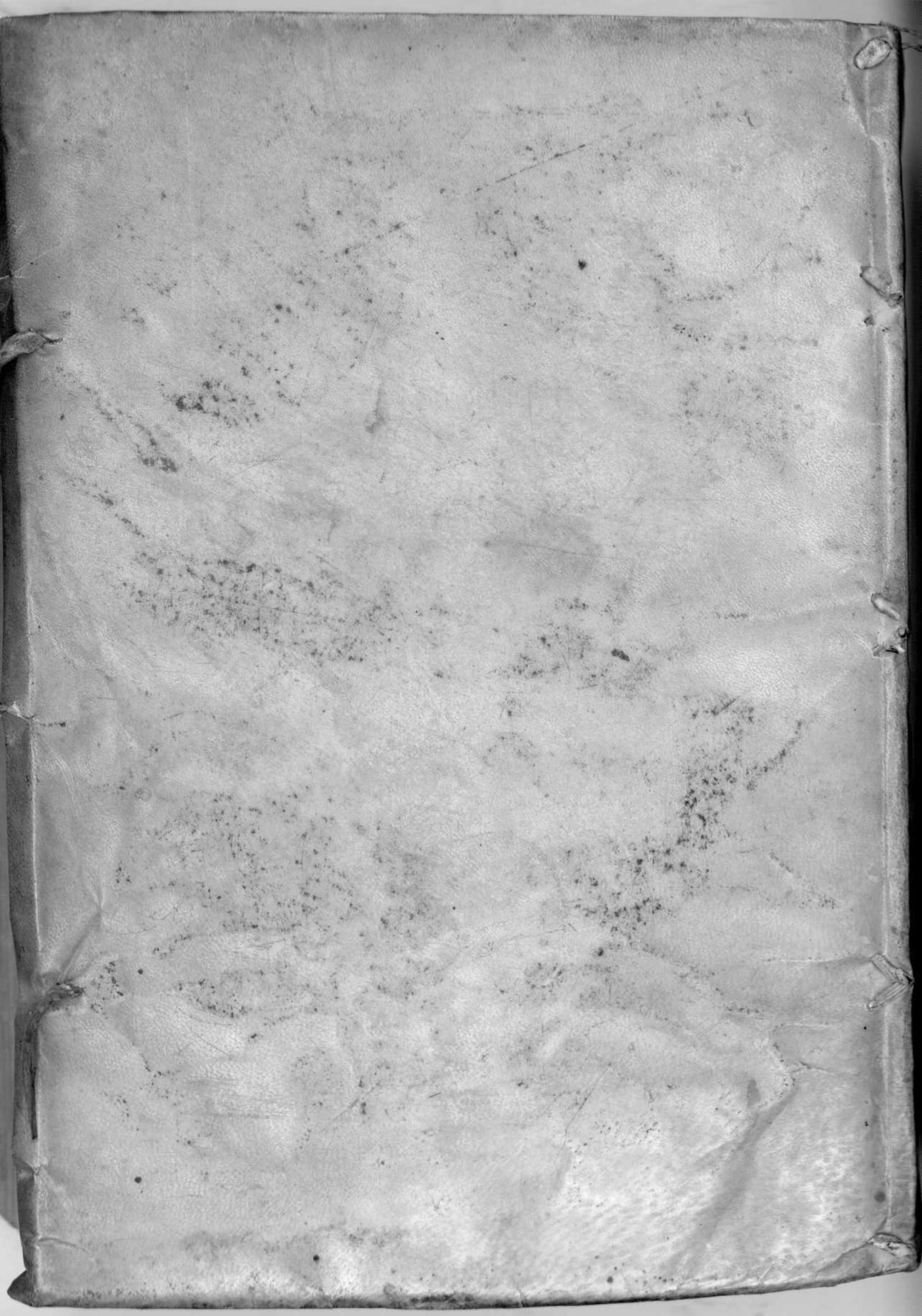
Z.

Elotypus homo vt plurimum a cornibus non euadit. 3. Tomo. folio 395. colum. 2. add. 2. in vers. Vnum tamen.

F I N I S.

Index Alphabeticus.

Q. n. c. m. c. x. i.

G-E 372